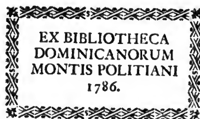
Della Libreria del Convento di S. Agnese di Monte Pulciano

ANNUS APOSTOLICUS

REV. PATRIS FR.

ZACHARIÆ LASELVE,

In Duos Tomos divisus.

ANNUS APOSTOLICUS,

CONTINENS CONCIONES
I. Toto Adventu,
II. Tempore Quadragesimæ,
III. Omnibus & singulis totius Anni diebus Dominicis,

PRÆDICABILES;

STILO PERSPICUO ELABORATAS,
claraque methodo concinnatas.

AUCTORE R.P.

FR. ZACHARIA LASELVE
Sacræ Theologiæ Lectore, necnon Provinciæ Recollectorum Sanctissimi Sacramenti, seu Tolosanæ alumno.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS, MDCCXXIX.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

IDEA CONCIONUM TOTIUS ADVENTUS.

Ideam generalem, & distributionem Concionum totius Adventus quisque videre poterit in principio primæ Concionis. Quare hìc proponam tantùm ideam & divisionem cujuslibet Concionis particularis.

CONCIO PRIMA.

De peccatis quæ occultantur in confessione.

Ui gravia peccata in confessione occultant: 1. Per Pœnitentiæ Sacramentum non justificantur: 2. In extremo Judicio confundentur: 3. Inferni suppliciis adjudicabuntur. *pag.* 1.

CONCIO II.

De prava Consuetudine.

Prava consuetudo est: 1. *Malum* grave: 2. *Malum*, quod facilè contrahitur: 3. *Malum*, quod difficilè sanatur. 7

CONCIO III.

De peccatis recidiva.

In mortalia post peractam pœnitentiam recidere, est: 1. Quid commune: 2. Quid grave: 3. Quid periculosum. 13

CONCIO IV.

De peccato mortali.

Peccatum mortale, Christo, animæ rationali, & bonis operibus mortem infert: 1. *Christo*, qui est vitæ author: 2. *Anima rationali*, quæ est vitæ principium: 3. *Bonis operibus*, quæ sunt æternæ vitæ summa. 20

CONCIO V.

De Dei erga peccatores bonitate.

Deus in peccatores ita bonus est, ut illos expectet, quærat, & recipiat: 1. *Illos expectat*, magna cum patientia: *Illos quærit*, ingenti cum solicitudine: 2. *Illos recipit*, summo cum affectu. *Patientia Dei*, peccatores expectantis: *Solicitudo Dei*, peccato-

Approbationes Lectorum Theologiæ.

EGo infrascriptus Provinciæ Recollectorum Sanctissimi Sacramenti sacræ Theologiæ Lector, & Exprovincialis, legi Librum, cui Titulus est: *Annus Apostolicus, &c.* compositum à R. Patre ZACHARIA LASELVE, Prædicatore, sacræ Theologiæ Lectore, & Custode præfatæ Provinciæ Sanctissimi Sacramenti; in quo nihil contra fidem & bonos mores annotavi; sed in eo veritates Christianæ, virtutes, & dona Sanctorum dilucidè, eleganter, & acutè explanantur. Unde dignum judico ut imprimatur; in cujus fidem subscripsi, in Conventu nostro Recollectorum Argentaci, &c.

Fr. JACOBUS FORZES, qui suprà.

EGo infrascriptus, attentè perlegi Conciones à Rev. Patre ZACHARIA LASELVE, sacræ Theologiæ Lectore eruditissimo, necnon Provinciæ nostræ Custode Custodum meritissimo compositas, sub hoc Titulo: *Annus Apostolicus, &c.* In quibus nil reperi sanæ doctrinæ, ac bonis moribus contrarium, sed plurima doctis omnibus viris, præsertim divini verbi Præconibus, admodùm proficua, omnia miro ordine digesta, clara methodo, subtilique dicendi ratione concinnata, ac tandem Fidei Orthodoxæ, & Ecclésiæ determinationibus valdè consona. Has multùm perutiles pietatis & veritatis sectatoribus judico, dignasque censeo, ut in lucem prodeant, & prælo mandentur.

Fr. FELICIANUS TREILLARD, Sacræ Theologiæ Lector, & Guardianus Conventus Recollectorum Tutelæ.

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

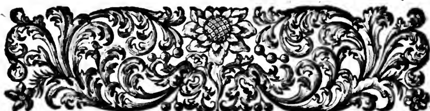
HAvendo veduto per la fede di revisione, ed approvazione del P. Fra Tommaso Maria Gennari Inquisitore, nel Libro intitolato: *Annus Apostolicus, continens Conciones &c. Auctore Fr. Zacharia Laselve*, non esservi cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per attestato del Segretario nostro niente contro Prencipi, e buoni costumi, concediamo licenza', che possi esser stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 26. Giugno 1716.

(Girolamo Venier Kav. Proc. Rif.
(
(Lorenzo Tiepolo Kav. Proc. Rif.

Agostino Gada'dini Segr.

ADVEN-

ADVENTUS.
DE DESTRUCTIONE PECCATI.
De peccatis quæ in Confessione occultantur.

CONCIO PRIMA.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

UT primùm mihi in mentem venit de Christi Adventu differere, cur ipse in hunc mundum venerit, sollicitè exquisivi: meque docuit à Christo dilectus Evangelista, eum in hunc mundum venisse, ut opera diaboli, seu peccata destrueret. Hæc ejus fuit intentio: hæc major illius fuit sollicitudo: ad hoc vigiliæ, passiones, prædicationes, & omnia ejus opera spectarunt:
1.Joan. 3.8. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.*

Ecce cur Christus in hunc mundum venerit; & ecce itidẽ quo collimare debeant omnes conciones, quę de Christi adventu fiunt. Ille venit, ut peccata destrueret; & Concionatorum, tempore Adventus prædicantium, labores ad hoc potissimùm dirigendi ut ex hominum cordibus peccata auferant. Hic est finis, quem sibi proponere, & fructus quem ex concionibus suis elicere debent: *Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum.*

Materiam quę libuerit, pertractent, & finem quem voluerint, sibi proponant alii: una mihi materia, unusque mihi finis, peccatum destruere; hoc solum intendo, hoc unicum volo, & hic totus fructus quem inquiro. Unde istud meum de Adventu opusculum jure inscribi posset: *Destructio peccati.* Ut autem præfixum mihi finem attingere valeam, omnes totius Adventus conciones de peccati destructione instituam.

In prima hebdomada, hæc proponam peccata, quorum destructioni quisque potissimùm laborare debet. Hæc autem sunt: 1. Peccata occulta, quæ in confessione manifestare erubescitis: 2. Peccata inveterata, quibus assuevistis: 3. Peccata recidivæ, in quæ frequenter incidistis: 4. Mortalia omnia peccata, quibus inquinati estis.

In secunda hebdomada, efficacia dabo motiva, quibus homines ad destruenda in se ipsis peccata adduci solent. Hæc autem sunt: 1. Dei in peccatores bonitas: 2. Mortis memoria: 3. Extremi judicii rigor: 4. inferni supplicia.

In hebdomada tertia, media adducam ad destruendum omne peccatum idonea; quæ sunt: 1. Dei gratia: 2. Penitentia: 4. Occasionum ad peccatum allicientium fuga: 4. Bonus dati nobis a Deo temporis usus.

In hebdomada quarta, rationes impugnabo, quibus peccatores à destruendis peccatis se excusare conantur. Hæ autem, quas adducere solent, rationes sunt: 1. Nondùm pœnitendi tempus advenit: 2. Aliena restituere non valeo: 3. Labor me terret: 4. Nulla mihi ampliùs est spes salutis.

Ecce totam dicendi materiam in hoc Adventu mihi propositam, quam exordiemur hodie à peccatis occultis; & pudendis, quæ multi in confessione manifestare erubescunt, &c. *Ave*,

Nil durius juveni, qui innocentiæ vultum præfert, quàm occultum, in quod infeliciter incidit, crimen confessario revelare: Adolescentulæ, quæ pudica & pia æstimatur, nil acerbius, quàm secretum, in quod miserè lapsa est, facinus prodere, & Confessarii auribus committere: nil tandem molestius, personis præsertim, quæ pietatis famam sibi conciliarunt, quàm se peccatrices fateri, & pudenda sua homini manifestare. Hinc multi, exitioso hoc pudore circumfusi, duobus, tribus, & nonnunquam pluribus annis à confessione abstinent: Hinc alii, ad sacram quidem exomologesim accedunt; sed ibi virus suum non evomunt, & horrenda, in quæ inciderunt scelera non declarant: Hinc alii, ad loca remota, & ad ignotos Confessarios migrant, ut quod in corde latet, ore suo liberiùs aperiant, & tamen nec iis, licèt doctissimis, licèt sapientissimis, & ignotis, scelera sua pandere audent.

O quàm magna hæc hujusmodi personarum infirmitas! O quàm infestus ille pudor, qui hominum ora obturat! O quàm stulti, qui hoc pudore à confitendis suis criminibus impediuntur! *Ostulte*, inquit Augustinus, *cur erubescis homini dicere quod non erubuisti in conspectu Dei facere? remove à te pudorem, curre ad Sacerdotem, revela secretum, confitere peccatum*. Currite ergo ad Sacerdotes, secreta eis scelera manifestate, occulta eis revelate peccata, si per pœnitentiam justificari, in extremo Dei judicio non confundi, & æternis inferni suppliciis non addici velitis. Qui enim gravia sua peccata Confessario occultant; 1. Per pœnitentiæ Sacramentum non justificantur: 2. In extremo Dei judicio confundentur: 3. Inferni suppliciis ad judicabantur.

S. Aug. Ser. de utilitat. pœnit.

I. PARS. *Qui gravia peccata Confessario occultant, per pœnitentiam non justificantur.*

De quodam ex sanctis Patribus refert Cassianus, quòd dæmonem aliquando viderit Confessariorum tribunalia lustrantem; cùmque ab eo petiisset, quid ageret? Respondit: *Pœnitentibus reddo quod ei rapueram*. Interrogatus quid hoc esset, quod eis rapuerat, & quod reddebat? *Abstuli*, inquit, *ab eis verecundiam, cùm peccarent, ut liberiùs peccata cumularent; reddo nunc eis, ut à confessione ob verecundiam detterream*.

Cassian. coll. 1. c. 11.

Facit nunc quotidie satanas, quod tunc semel fecisse fertur: omni enim, qua potest arte & astutia, pudorem peccatoribus infundit, ut eos à declarandis in confessione criminibus avertat: *Diaboli hæc est astutia, quòd te in peccato erubescere vetat, & peccatum dicere impedit pudore*. Sed de dæmone, & de pudore generosè triumphare, suaque omnia, quantumvis gravia, & occulta crimina Confessario manifestare debet peccator, si per pœnitentiam sanari, & justificari velit: qui enim peccata sua Confessario non declarat, ab eis non absolvitur, & per consequens justificationis gratiam non accipit: quare, ut per pœnitentiam justificeris, omnia peccata tua Confessario manifestes necesse est: *Narra, si quid habes, ut justificeris*.

S. Chrys. ibid.

Isa. 43. 26.

Cùm puella quædam honesta, pudica, & clari orta parentibus, cancrum in pectore, vel gravem, & occultum alium morbum habet; suam medico aperire infirmitatem, & chirurgis manibus se committere erubescit. Sed quò diutiùs malum celat, eò gravius evadit; nec sanabitur, si illud perito medico non aperiat: quia *quod ignorat medicina, non sanat*. Mortalia autem peccata, quæ peccator occultat, sunt veluti cancri in corde ejus latentes, qui quò diutiùs teguntur, eo magis crudescunt & augentur. Quare, ò peccator, si ab iis sanari, & coram Deo justificari intendas, spirituali medico ea in confessione manifesta; si enim ea non manifestes, per pœnitentiam nunquam justificaveris. Velim dormias in cinere & cilicio, facultates tuas pauperibus eroges, & torrentem lacrymarum tui deducant oculi; velim, veniam à Deo millies postules, jejuniis multis corpus affligas, ac ad actus doloris, quantum fas erit, te excitare coneris; hæc omnia non te justificabunt, si peccata tua Confessario manifestare nolis: ut enim ait Augustinus, *Nihil tibi proderit contritio cordis, nisi sequatur confessio oris, si possis*. Nec credendum, quòd ad justificationem sufficiat, aliqua dumtaxat ex peccatis mortalibus confiteri: si enim vel unicum mortale in confessione voluntariè taceas, per pœnitentiam [illegible] justificaberis: quia, inquit Doctor Angelicus, *Quemadmodum corporis medicus totam infirmi habitudinem perspectam habere vult, ut ei rectè medeatur; ita ut in pœnitentiæ Sacramento saneris, & justificeris, Sacerdoti peccatorum omnium integra confessio est facienda*.

S. Hier.

S. Aug. ibid.

D. Tho. in sup. q. 9. a. 2.

Sicut postquam peccavit David, sua confessus est crimina, ac dixit: *Peccavi*; ita postquam Christum prodidit Judas, suum illud confessus est peccatum, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem justum*. David tamen dicens: *Peccavi*, sanatur, & justificatur; Judas verò dicens: *Peccavi* non sanatur, nec justificatur. Quare hoc? Quia, ut advertit S. Ambrosius, Judas non omnia sua confessus est crimina: tacuit enim fraudes suas, tacuit & à se sacrilegè sumptum fuisse Christi corpus,

Matth. 27. 4.

pus Ecce quod tibi accidit, cùm vel unicum mortale peccatum voluntariè in Confessione retices: hæc enim tua confessio ju daica est, sacrilega est, ac per eam non sanaris, nec justificaris.

Surius 20. Jan. In vita S. Sebastiani apud Surium legitur de Chromatio urbis Præfecto, quòd cùm podagræ doloribus vexaretur, prefectam ei vir sanctus pollicitus sit sanitatem; modò idola sua omnia confringeret. Ille sanitatis cupidus, ducenta Sebastiano idola confringenda obtulit, nec tamen convaluit. Inde collegit Sebastianus, non omnia confracta esse idola, aliudque quoddam à Præfecto esse reconditum: quare dixit ei, non restituendum sanitati, nisi illud proderet. Paruit Chromatius, unumque idolum, sibi maximè charum, quod in cubiculo absconderat, Sestabiano tradidt: quo confracto, de repente convaluit. O. N. quot peccata, tot idola. Vis per pœnitentiæ Sacramentum justificari, & ab animæ infirmitatibus sanari? omnia hæc scelerum tuorum idola quæ in cordis conclavi geris, Confessario confringenda trade, omnia tua peccata confitere: si enim vel unicum mortale abscondas, nunquam sanaberis, nunquam justificaberis: quia, ut docent Theologi, unum mortale sine altero per pœnitentiam remitti nequit. Et ideò neque quis per pęnitentiæ Sacramentum justificari potest, si omnia sua mortalia peccata non confiteatur, & vel unicum voluntariè occultet.

De his, qui mortalia peccata in confessione occultant, asserit Oseas Propheta, quòd

Oseæ 13. 13. dolores mulieris parturientis patientur: *Absconditum peccatum ejus. Dolores parturientis venient ei*. Cùm culpam sua corruptela passa est quædam puella, quibus conficitur cruciatibus, quando pariendi tempus advenit? quàm variis tunc agitatur lancinantium cogitationum stimulis? quàm acribus diversarum passionum morsibus tunc laceratur? nunc enim familiæ dedecus, nunc propriæ famæ jacturam, nunc afflictionem matris nunc patris iracundiam, nunc fratrum, & propinquorum convicia mente revoluit; ac iis magis, quàm ipsis partus doloribus angitur. Eosdem ferè dolores patiuntur qui gravia, & pudenda perpetrarunt crimina, cùm tempus pariendi, seu peccata confitendi venit: tunc enim dirissimè anguntur, tremunt, pallescunt, conturbantur, ac intra se dicunt: quomodò patri spirituali declarabo hoc & illud peccatum, quæ enormissima sunt? quomodò in lucem dabo quæ in tenebris facta sunt? quid me sentiet Confessarius, si pudenda mea illi patefaciam? Ibi sanè dolores ut parturientis; sed pariendum est, tuaque omnia, quantumvis occulta, confitenda sunt peccata, si ab iis sanari, & justificari velis: quia, ut sanctum Tridentinum Concilium definivit, *Peccato, non obtinet veniam, & remissionem peccatorum mortalium post Baptismum commissorum, nisi ea, quantùm moraliter potest, confiteatur*. Trid. Sess. 14. c. 5. & can. 7.

Nec mirum, si sic sacra loquatur Synodus: tantum enim abest, quòd per pœnitentiæ Sacramentum justificetur qui mortale aliquod in confessione occultat; quin contrà, qui in sordibus erat, sordescit adhuc, novoque se peccato coinquinat: siquidem quotiescumque quis in confessione, vel unicum lethale peccatum voluntariè reticet, gravissimum perpetrat sacrilegium, totque sacrilegia multiplicat, quot confessiones & communiones in hoc statu facit. Quare Confessarii tui notitiæ peccata non subducas, tua ei non occultes scelera, sed omnia & singula, quantumvis horrenda, & pudenda, ei declara facinora, ut per pœnitentiæ Sacramentum justificeris. *Audacter*, inquit sanctus Gregorius Nyssenus, *ostende Sacerdoti, quæ sunt recondita animi arcana*: audacter dic Confessario hoc adulterium, in quod, faventibus noctis tenebris, infeliciter lapsa es; audacter manifesta illi fœdam illam actionem, quæ Deo soli, & tibi nota est; dic ei audacter hunc incestum, hoc Sacrilegium, aliaque turpia & horrenda peccata, in quæ miserè incidisti; dic ei tua omnia mortalia, ut per pœnitentiæ Sacramentum justificeris: *ac etiam ut in extremo Dei judicio non confundaris*.

II. PARS

Qui gravia peccata Confessario occultant, in extremo Dei judicio confusione operientur.

Sicut cùm pictor aliquis perexinius præclaræ cuidam tabellæ elaborandæ incumbit, opus suum delitescere, & à nullo videri satagit, ne præmature censeretur; at opere confecto, & perfecto, illud omnibus spectandum, & censurandum proponit. Ita, inquit S. Basilius, omnes penitùs homines quasi pictores sunt, qui quamdiù in hoc mundo morantur, in anima sua, velut in tabula rasa virtutes, & vitia depingunt. Virtutes suas ex humilitate aliqui abscondunt, vitia etiam sua ex verecundia multi contegunt; sed in die judicii, deducto velo, *ea quæ à se in anima, seu tabula picta sunt in occulto, in lucem prodibunt*. Tunc quidem S. Basil. l. de vera virg. justorum virtutes ab omnibus conspicientur; sed & omnia reproborum peccata, tanquam turpes, & indecoræ picturæ, sub monstrosa specie manifestabuntur. Tunc in mo-

mento, in ictu oculi, cortina remota, patefient omnia & singula peccata, quæ quisque usquam cogitatione, verbo, & opere commisit. Tunc Deus occulta peccata, quæ in antris, in clausis cubiculis, & ubique perpetrata sunt; ipsas etiam pravas cogitationes, nec non occultissima cordium desi-
1.Cor.4. 5. deria manifestabit: *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.*

In legenda Patris Seraphici, à Seraphico filio & Doctore conscripta, narratur, in quodam ex Conventibus Ordinis Minorum, nocte media, à Fratribus conspectum currum igneum, cum globo cadenti, à quibus refectorium, dormitorium, chorus, ac omne Monasterium ita illustratum est, ut non solùm totius domus officinæ à cunctis Fratribus tunc in momento visæ sint; sed etiam, virtute ilius, luminis, quilibet frater, quid alii agerent, vel cogitarent, clarè perspexerit; ac, ut loquitur divus Bonaventura, *Ex virtute mirandi illius luminis, alterius alteri*
S. Bonav. in legend. c. 4. *conscientia nuda fuit.* In die autem generalis judicii, mirabiliori quodam, & longè fulgentiori lumine Deus *illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*: tunc enim, virtute illius luminis, alter alterius conscientiam lustrabit, ac occultissima quævis flagitia, quæ quisque in hoc mundo patravit, omnibus patebunt. Unde quisque cum timore & tremore hæc S. August. verba ore proferre & mente volvere debet: *Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ, tot agminibus Angelorum patebunt universa scelera mea, non solùm actuum, sed etiam cogitationum.*

At licèt omnia penitùs scelera, quæ reprobi in hoc mundo commiserunt, sint in extremo judicio manifestanda; ea tamen longè clariùs, & evidentiùs patebunt, quæ ex verecundia in confessione homines occultarunt: quia enim ex pudore ea uni homini declarare noluerunt; in hujus pudoris pœnam, inquit Chrysostomus, ea Deus, non uni dumtaxat, sed omnibus prorsus hominibus clarissimè manifestabit. Quod & ipse Spiritus
Ezech. 16. 37. sanctus terribilibus verbis asserit, dicens: *Nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam*; quasi dicat: ò peccator, quamdiù in mundo vivis, tua abscondis scelera, ea nec ipsi Confessario fateri vis; sed in hujus tui pudoris pœnam, pudenda hæc peccata, quæ tam sollicitè abscondere conaris, omnibus penitùs hominibus in generali judicio patefaciam. Tunc omnibus patebunt falsæ syngraphæ, tunc falsa juramenta, tunc sacrilegia, tunc latronum furta, mulierum adulteria, & mercatorum fraudes manifest abu tur, tunc usuræ palliatæ, hypocrises, & omnia facinora, quæ ob verecundiam in confessione tacuisti, terribili cum apparatu se sistent; &, ut fatur S. Chrysostomus, *In medio se ferent coram omnibus adstantibus, & amicis, & inimicis, & Angelis.*

Quanta, quæso, tua erit verecundia? quanto pudores afficieris tu, qui peccata tua Confessario revelare noluisti, cùm Deus omnia tua crimina, non solùm in genere, & confusè; sed clarè, & distinctè, cum specialibus eorum circumstantiis, cunctis hominibus manifestabit? quanta tibi erit confusio, *cùm non confusè, sed singulas per partes, velut in pictura cernemur*? Tunc videbit quisque, S. Basil. ib.
quo loco, qua hora, & quoties hanc mulierem ad patrandum adulterium pellexisti; Tunc clarè perspicient omnes, qua arte adolescentulā seduxisti, & quoties cum illa peccasti. Tunc omnibus patebunt enormia omnia scelera, quæ clam perpetrasti; nullumque ita absconditum, quod tunc non cunctis patefiat: *Non est occultum, quod non manifestetur; nec absconditum, quod non cognoscatur: & in palam fiat.* Tunc omnia hæc Luc. 8. 17.
patebunt perspicuè, clarè, & distinctè sicut in pictura. O qualem, & quantam confusionem!

Heu! inquit Petrus Damianus, si hic confundimur, unico homini peccata nostra clam dicere; quid erit in generali judicio, ubi omnia patebunt? Certè tanta tunc erit confusio illorum, qui sua in confessione peccata tacuerunt, ut ad eam declinandam, à montibus operiri sint petituri: *Si confundimur hic dicere: quid erit in magna illa confusione, ubi omnia patebunt? cùm eo veneris* Petrus Damian. Ser. 1. de S. Andr.
infelix homuncio, quò te flectes? nonne tunc incipies dicere montibus: Cadite super nos?

Tanta quidem tunc erit confusio illorum, qui peccata in confessione occultarunt, ut à montibus operiri sint optaturi; sed insuper tanta eorum erit confusio, ut ad eam vitandam, in inferno latere sint appetituri. Tunc enim, ut huic non subjiciantur confusioni, gementes clamabunt: *Quis mihi hoc tribuat,* Job. 14. 13.
ut in inferno protegas me? Nec mirum, si sic sint clamaturi, cùm hæc confusio ipsis etiam inferni suppliciis sit gravior: *Supplicium omnium gravissimum, est opprobrium illud, &* S. Basil. ib.
confusio.

Pensate, quæso, quam confusionem patiatur mulier, quæ probatæ virtutis censebatur, cùm à patre, marito, matre, vel aliis consanguineis in adulterio deprehenditur; mente revolvite, qua verecundia afficiatur puella nobilis, cùm in loco recondito, sub obscuro vespere, cum proco, sola cum solo à multis invenitur, Sed seriò adhuc reco-

recogitare, quanta hujus mulieris, & illius puellæ esset confusio, si alba veste indutæ, in medio foro, coram totius urbis incolis, sua crimina fateri cogerentur? Hæ haud dubiè mori, quàm tot peccati sui testes habere, præeligerent. Ast, ò peccator, quantò maior tua erit confusio, cùm in die judicii occultissima quævis tua flagitia in cospectu patris, matris, fratrum, & omnium hominum manifestabuntur? quantò acerbiori subiacebis rubori, cùm à te clam perpetrata scelera, in valle Josaphat, in tam aperto, tamque illustri theatro denudata omnium oculis objicientur? Pudor, quo tunc afficieris, ipsa etiam inferni superabit supplicia, ac omnium erit suppliciorum maximum. Quare ut magnæ huic tunc non subjaceas confusioni, parvam illam nunc subeas confusionem, quæ in auriculari confessione reperitur. Gravissima, inquit Petrus Damianus, & onerosa in generali judicio tibi erit confusio, si peccata tua in confessione tacueris. Vis hanc confusionem vitare, & hoc onus excutere, aperi os tuum, & peccata tua confitere: *Hoc onus, si velis, nunc excutere, vales, aperi os tuum.*

Petrus Dami. an Ibid. Pudet te, ait præfatus Cardinalis, peccata tua uni Sacerdoti dicere, hunc confer pudorem cum eo, quem in generali judicio passurus es: si in hoc mundo tua debitè non

Ibid. confitearis peccata: *Opponamus huic pudori comparationem majoris confusionis.* Si erubescis nunc tua unico homini peccata dicere; quanto magis in extremo erubesces judicio, cùm non uni duntaxat, sed cunctis hominibus manifestabuntur? Si te pudeat tua uni Confessario peccata secretò, & in aure revelare, quantò majori suffunderis pudore, cùm in judicio palàm revelabuntur, ac Angelis & hominibus nota fient. Confer confusionem, quam in confessione pateris, cum gravissima hac confusione, quam in generali judicio passurus es, & fatere cum Sancto Augu-

Aug. l. 2. de vi. sir. in. str. c. 8. stino, quòd *melius est coram uno aliquantulum ruboris tolerare, quàm in die judicii coram tot millibus hominum gravi repulsa notatum erubescere.*

Scimus Sacerdotem, cui peccata confitemur, esse hominem sicut & nos, esse debilem, infirmum, ad peccata proclivem, & confessione egentem sicut nos. Scimus, hunc hominem Christi vices gerere, paterna viscera habere, ac salutis nostræ desiderio accendi. Scimus, illum jure naturali, divino, & ecclesiastico ad secretum servandum teneri. Quare his, & aliis multis rationibus quisque omnem à se pudorem expellere, & omnia sua peccata libenter confiteri debet. Sed maxima ratio, qua ad triumphandum de

hoc pudore, & ad omnia peccata Confessario manifestanda quisque debet excitari, hec est, quòd scilicet *melius est coram uno aliquantulum ruboris tolerare, quàm in die judicii coram tot millibus hominum gravi repulsa enotatum erubescere.* Quare pudorem pudore vince, ac peccata tua, quantumvis horrenda, & pudenda, Confessario generosè declara ut in generali judicio coram omnibus hominibus gravissima non afficiaris confusione: *ac etiam ut ad inferni supplicia non condemneris.*

Qui gravia peccata Confessario occultant, aternis inferni suppliciis adjudicabuntur. III PARS.

DEus, qui Angelis peccantibus nullum ad justificationem, & ad salutem auxilium præstitit, sacramentalem instituere dignatus est cōfessionē, qua mediāte homines quique, quantumvis scelerosi, & rei à peccatis absolvi, justificari, & salvari possunt, *Confessio janat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat, omnis spes in confessione consistit.* Isid. l. 1. c. 11.

Non se habet Deus sicut terreni Judices, qui reos illos, qui sua fatentur scelera, diris suppliciis, & sæpè morti adjudicant, non enim vult Deus mortem peccatoris, & peccatores, quantumvis gravium criminum rei, si Deo, seu Confessario, Dei vices gerenti, sua debitè confiteantur peccata, ab iis absolvuntur, ac justificationis, & salutis gratiam accipiunt: *Mortem plerumque generat, vel semel terreno Judici crimina confiteri, Deo autem facta confessio, nō parturit periculum, sed salutē.* Cassiod. In Ps. 74.

Maxima est differentia inter forense, & pœnitentiale tribunal, in forensi enim tribunali, cùm quis dolore victus, & tormentorum vi adductus, sua fatetur scelera, ad capitalem pœnam damnatur, quia illa confessus est si autem de dolore triumphans, taceat, suaque non fateatur crimina, ad mortem non damnatur. In tribunali autem pœnitentiali omnis peccator, quantumvis gravium, & multorum criminum reus, absolvitur, justificatur, & salvatur, si ea debitè confiteatur, tanta enim est misericordis Dei bonitas tamque ineffabilis ejus clementia, ut si scelera dolentes confessi fuerimus, nostri ipsorum facti accusatores, ipse nobis indulgeat, ac cœlestem beatitudinē impertiatur; *In mundanis, & forensibus judiciis, post accusationem, & criminum confessionem, restat mors, apud divinum autem tribunal, post accusationem, & confessionem criminum, datur corona.* Crysost. Hom. 1. In c. 64. Isa.

O quam felices illi peccatores, qui peccata sua debitè confitentur! cùm mediāte humili confessione, gratiam & gloriam obtineant. Sed ò quàm infelices hi, qui in confessione

peccata sua reticent! si enim vel unicum mortale occultaverint, suppliciis adjudicabuntur æternis. Quod ex jam dictis facilè inferri potest: si enim per pœnitentiam non justificantur, qui omnia sua mortalia in confessione non manifestant, indè sequitur, quòd & hi ad æterna supplicia condemnabuntur: ad ea enim damnabuntur omnes, qui justificationis gratiam non habentes, ex hoc mundo migraverint. Unde D. Augustinus, qui asserit, Deum salvare omnes, qui debitè sua confitentur peccata; asserit etiam, Deum suppliciis æternis adjudicare eos, qui ea non confitentur: *Deus liberat humilem, damnat non confitentem.*

Aug. in Psal. 66.

Miranda est confessionis sacramentalis virtus respectu pœnarum inferni: si enim confessio debitè fiat, ignem inferni quasi extinguit; & pœnitentem, qui sua omnia debitè confitetur peccata, ab inferni suppliciis præservat: *Amaritudo præsentis pœnitentiæ extinguit ignem sequentis iræ.* Unde illos qui peccata sua confiteri erubescunt, hortatur Tertullianus, ut seriò cogitent, quòd humili scelerum suorum confessione, tartari pœnas vitare, & inferni ignem sibi extinguere valeant: *Si de exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis extinguet.* Hoc quidem seriò cogitare debent peccatores; sed & cogitare, ac certi esse debent, quòd si omnia sua mortalia in confessione non declaraverint, æterna non vitabunt supplicia; quin contrà à Deo iis adjudicabuntur, & in æternum damnabuntur, quia tacuerunt, suaque omnia scelera Confessario declarare noluerunt: *Damnaberis tacitus, qui poteras salvari confessus.*

S. Gregor. l. b. 19. Mor.

Tert. l. de pœnit. c. 12.

August. ibid.

Hoc certissimum est, illudque probè novit dæmon, qui omni qua potest arte, peccatores ab integra peccatorum confessione facienda avertit. Eos dæmon jejunare, orare, conciones audire, eleemosynas dare; imò & è mensa Domini epulari finit, modò sua omnia non confiteantur peccata: quia certus est, quod si ea, aut si vel unicum mortale in confessione reticeant, ad inferni supplicia infallibiliter condemnabuntur. In quo dæmon similis videtur carceris custodi, qui parùm sollicitus est de his quæ captivus intra carcerem agit; illique indifferens est, quòd ludat, cantet, bibat, vel aliud aliquid faciat, modò carceris ostium ita obseratum sit, ut evadere nequeat. Sic enim satanas, postquam hominem horrendo aliquo, vel pluribus illaqueavit sceleribus, parùm curat, an jejunet vel non jejunet, an oret, vel non oret, modò clausum remaneat oris ejus ostium, & scelera foras non mittat per confessionem: quia certus est, quòd si ante mortem omnia penitus mortalia non confiteatur, æternis inferni suppliciis post mortem judicabitur; quòdque damnabitur tacitus, qui poterat salvari confessus.

Cùm quis in horrendum, & pudendum aliquod crimen incidit, multas, suadente diabolo, rationes sibi fingit, quibus ab illo confitendo excusetur. Jam sibi suadere conatur, hoc peccatum esse leve: quia factum in pueritia, & antequam rationis lux perfectè illucesceret, ac ideò non necessariò confitendum. Jam in mentem venit, quòd sufficiat illud dicere in genere, & confusè, vel sub quibusdam verborum involucris illud Confessario tegere. Nunc imaginatur, quòd Deus cujus bonitas infinita, ipsi indulgebit, licèt illud in confessione taceat. Nunc confidit, quòd sine confessione suum illud peccatum aliquibus eleemosynis, aliisque piis operibus delere poterit. Sed; ò errores! ò illusiones! Falleris, peccator; quia necessariò confitendum est tuum peccatum, ut non in æternum damneris: si enim omnia mortalia, in quę incidisti, confiteri possis, & ea omnia non confitearis, ad æterna post mortem supplicia condemnaberis; & ut loquitur S. Augustinus, *si non confessus lates, non confessus damnaberis.*

Vide nunc peccator, quid tibi melius sit, an peccatum tuum confiteri, an ad inferni supplicia in ęternum damnari. Vel, ut loquitur Tertullianus, *vide an melius sit damnatum latere, quàm palam absolvi.* O peccator inter cælum & terram medius stas; inter cæli delicias, & inferni supplicia ita positus es, ut in potestate tua sit aut cæli deliciis in æternum frui, aut ad inferni supplicia addici. Si debitè confitearis, ecce cęlum tibi apertum, ut æternis fruaris deliciis; sed si debitè non confitearis, ita ut mortale aliquod voluntariè reticeas, ecce tibi patet infernus, ad cujus supplicia condemnaberis. Vide jam quid tibi magis conveniat; elige quod volueris; attende, an melius sit in æternum damnari, quàm omnia peccata tua confiteri? Certè, si rectè judices, melius est millies peccata quęvis corā omnibus hominibus evulgare, quàm ad unicum quadrantem in inferno torqueri.

Tert. l. de pœnit.

Heu! si scires, quàm acerba sint inferni supplicia, si nosses, quàm terrę, & formidandę sint tenebrę, quibus involvuntur damnati; quàm terribiles vermes, à quibus roduntur; quàm acerbus carcer, quo includuntur; quàm vorax ignis, à quo cremantur. Si hæc probè scires, & sæpè mente revolveres, peccata tua, quantumvis horrenda, confiteri non renueres: nec te puderet, hoc & illud scelus Confessario declarare. Si hęc seriò recogitares, non diceres: pudet me tam enorme crimen Confessario manifestare: sed ad sacrum pœ-

pœnitentiæ tribunal mox properares, ut tua omnia crimina, clarè, & distinctè confitereris: ac sentires, longè satius esse peccata omnia confiteri, quàm in æternum damnari.

Confitere ergo omnia peccata tua; non erubescas scelara tua dicere homini, qui peccator est sicut tu, & forte plus quàm tu: ab integra confessione facienda nullus te pudor, nulla ratio impediat, nullumque mortale peccatum in confessione occultes, quia si vel unum occultaveris, per pœnitentiæ Sacramentum non justificaberis in extremo Dei judicio maxima confusione perfunderis, & æternis inferni suppliciis adjudicaberis.

August. Serm. 174 de tempore. Ut peccatores ad deponendam omnem verecundiam, & ad omnia peccata confitenda excitaret, dicebat Augustinus: *Quid erubescis, ò homo, confiteri peccata tua? peccator sum sicut & tu, homo sum sicut & tu: confitere ergo homo homini, homo peccator homini peccatori.* Immaginare, peccator, quemlibet Confessarium in pœnitentiæ tribunali sedentem, tibi cum Augustino dicere, homo es tu, homo & ego, peccator es tu, peccator & ego, non sum ego Angelus & impeccabilis, sed sum homo fragilis & peccator sicut tu: quare, ò homo peccator, scelera tua homini peccatori dicere non erubescas.

Ecce quidem magnum, & urgentissimum motivum quo quisque ad omnia peccata libenter, & absque rubore confitenda excitari deberet. Sed rogo & obsecro, ut sepissimè etiam mente versetis tria motiva, quæ adduximus, ut vos ad non occultanda in confessione peccata alliceremus. Seriò perpendite, & intra vos dicite, si in confessione vel unicum mortale taceam, per pœnitentiæ Sacramentum non justificabor. Et si in hoc statu ab hoc mundo exeam, maxima in extremo judicio confusione afficiar, ac æternis inferni suppliciis adjudicabor. Hæc si seriò, & sæpè consideretis, omnia peccata vestra in confessione declarabitis, per pœnitentiæ Sacramentum justificabimini, in extremo judicio securi apparebitis, æterna vitabitis inferni supplicia, & immensa cœli gaudia obtinebitis. *Amen.*

DE PRAVA CONSUETUDINE

CONCIO II.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27.

NOn miror, quòd homines, qui ex natura sua debiles sunt & infirmi, in grave aliquod peccatum quandoque incidant: quia *humanum est peccare*, sed miror, ac totus obstupesco, cùm innumeros video, qui pertinaci obstinatione in sceleribus suis perseverant: quia *diabolicum est perseverare*. D. Bernar

O quam multi, diabolico hoc agitari spiritu, prima pueritiæ peccata usque ad senectutem protrahunt! quàm multi vitia, quibus à teneris annis adhæserunt, per varios actus repetitos incrementant, illaque eò magis augent, quò diutiùs in hoc mundo morantur! quàmplurimos videre est usuris perjuriis, blasphemiis, lasciviis, ebrietatibus, detractionibus, & aliis vitiis addictos, à quibus si petatur, à quo tempore his assueverint? Respondebunt, à sex, decem, vel pluribus annis. Qui assuetus erat furto à sex annis, jam furatur, qui libidini à decem annis assueverat, jam luxuriatur. Ebriosi sunt hodie, qui ebrietati indulgebant annis præteritis, usurarii hodie, qui usuris proximum à decem, & viginti annis opprimere soliti erant.

Hi sunt morbi prolixi, & inveterati, qui gravant medicos, & quibus medendis Concionatores, & Confessarii multa sollicitudine, multoque labore incumbunt: *Languor prolixior gravat medicum*. His morbis curandis, seu inveteratis, pravisque consuetudinibus, & habitibus eradicandis hodie operam dabo; totus enim fructus, quem in hoc Adventu intendo, est destructio peccati: *Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum.* Eccli. 10 11.

Heri autem occulta peccata, quæ homines in confessione dicere erubescunt pro viribus destruere conati sumus, & hodie peccata inveterata, seu pravas peccādi consuetudines destruere pertentabimus, &c. *Ave.*

CUm de pravis habitibus, seu de inveterata peccandi cōsuetudine differere statui, protinùs mihi in mentem venere pessimi urbis Sodomæ incolæ, in quibus, tamquā in execrandis prototypis, quę sit pravę consuetudinis natura, quantaque ejus malitia, facilè adnotari potest, prava enim, & infanda consuetudo, qua hi ligati detinebantur

erat malum grave, malum quod facilè contrahebatur, & malum, quod difficile curabatur. *Erat malum grave*, non solùm ex sua natura, sed etiam ratione cæcitatis, obdurationis, & malignorum aliorum effectuum, quos causabat. *Erat malum, quod facilè contrahebatur*: cùm ibi omnis caro corrupisset viam suam, nec decem justi in populosa hac civitate reperti sint. *Erat malum, quod difficilè curabatur*; cum Sodomitæ nec scelerum suorum agnoscerent enormitatem, nec de iis corripi paterentur.

Quod de inveterata Sodomitarum consuetudine, hoc & de prava quavis peccandi consuetudine dici potest, prava etenim ad quodcumque mortale perpetrandum consuetudo, est: 1. *Malum* grave: 2. *Malum* quod facilè cótrahitur: 3. *Malum*, quod difficilè sanatur.

Prava consuetudo est malum grave.

PRava consuetudo; seu habitus malus, nil aliud est, quam facilitas quædam peccandi, per varios ejusdem rationis actus acquisita, prava v. g consuetudo blasphemandi, est facilitas, quam quis habet ad blasphemandum, variis actibus, seu pluribus iteratis blasphemiis comparata.

Hæc autem peccandi consuetudo, gravissimum malum est, & præcipuè si inoleverit & inveterata sit, tunc enim nil illa gravius & exitiosius esse videtur: *Omnibus malis est gravior, & omnium malorum pessima consuetudo.* Eam esse malum grave, & gravissimum, multa suadent, sed præcipuè: 1. *Peccata multa*, quorum est parens: 2. *Cæcitas spiritualis*, cujus est origo: 3. *Æterna damnatio*, cujus est causa.

Anast. Sinaita.

1. Ipsa docet experientia: quòd inveterata peccandi consuetudo multorum sit parens peccatorum, qui enim furto assuetus est, ad furta sua iteranda, & multiplicanda per consuetudinem trahitur, qui fornicationi assuevit, vix à fornicationibus abstinere potest: & si magnam sibi vim non inferat, in spurcitias suas sæpè incidet. Idem de pravis aliis habitibus dicendum, sicut enim prava omnis consuetudo per peccata, seu per pravos ejusdem generis actus est genita, ita & ipsa est maligna parens, quæ pravos multos ejusdem rationis actus gignit, & quæ ad peccata multiplicanda inclinat: *Cùm prava quadam consuetudine ligamur, mala incessabiliter malis addimus.* Et quod pejus est, cùm prava aliqua consuetudine constricti detinemur: non solùm malis mala ejusdem rationis, sed etiam mala, & peccata diversæ rationis addimus, qui enim ebrietati v. g. addictus est, non solùm sepè se vino ingurgitat; sed etiam ex effrænata hac ingluvie ad luxuriam, ad rixas, ad perjuria, ad sacrilegia, & ad alia peccata trahitur. Idem dicendum de pravis aliis consuetudinibus, quæ omnes ad multa, sivè ejusdem, sive diversæ rationis peccata alliciunt: ut enim ait D. Augustinus, *omnis peccator perseverans in peccatis suis, addit peccata peccatis.*

Salvian. L. 6. de guber.

Duo dedit nobis Deus, ut à perpetrandis peccatis præservemur, gratiam scilicet, & conscientiæ stimulum, *Gratiam*; quæ intùs nos illuminat, excitat, & adjuvat, *conscientiæ stimulum*, qui intùs pungit, & lancinat, ut nos à committendo peccato avertat. *Gratia* cuivis homini in magno peccandi periculo versanti sese offert, eumq; intùs monet & movet, ut illum à peccato perpetrando cohibeat. *Stimulus etiam conscientiæ* quemque in proximo peccandi periculo existentem intùs pungit, ut illum à peccato arceat; hinc fit, ut gratia divina adjuti, & salubribus conscientiæ stimulis lancinati, à peccatis perpetrandis præservemur. At cùm quis habitum peccaminosum contraxit, est quasi cæcus, qui gratiæ divinæ illustrationibus clausos havet oculos, est quasi surdus, qui salubrem intùs monentis gratiæ divinæ vocem non audit, & est quasi homo insensibilis, qui sacris divinæ gratiæ motibus non excitatus. Cùm etiam pravum quis habitum contraxit, intùs mordentem conscientiæ non sentit stimulum, quo à peccato committendo avertatur, quin contrà, nil ipsi suavius, quàm peccare, & in peccatis perseverare: *Lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Unde cum nec divina gratia, nec conscientiæ stimulo à perpetrandis peccatis cohibeatur, in multa cadit peccata, addit que peccata peccatis, quousque tandem in peccatorum abyssum decidit: *Trahitur miser in profundum.* Inveterata ergo peccandi consuetudo est malum grave: cum multorum sit parens peccatorum; *sed est etiam malum grave: cùm cæcitatis spiritualis sit origo.*

Prov. 2. 14.

S. Bernard. grad. 12. humil.

2. Pudor & timor sunt quasi duo fræna, quibus à peccatis perpetrandis cohibemur. *Pudor* quidem, cum enim quis pudore magno suffunditur, à peccato facilè abstinet. Unde pudor à D. Bernardo vocatur *gloria conscientiæ*: quia scilicet, per pudorem conscientia de peccatis triumphat, & ab iis se immunem servat. *Timor* etiam, cùm enim quis formidanda Dei judicia, vel horrenda inferni supplicia verè pertimescit, à gravibus quibusque peccatis abhorret, nec ad ea quomodocúque declinat. Unde ut à peccatis abstineret Propheta, Deum enixè rogobat, ut sanctò timore animam suam lancinaret: *Confige timore*

S. Bernard. Serm. 66. in Cant.

Ps. 108. 110. *more tuo carnes meas*; O quam felices, qui duplici hoc fræno à peccatis committendis arcentur! Sed, ò quàm infelices, qui prava consuetudine ligantur! Infelices quidem sunt: quia duplici hoc frænoà peccatis perpetrandis non cohibentur. *Non pudore*, quin contrà. Sodomitarum instar, de peccatis suis sæpè gloriantur. *Non etiam timore*: quia postquam pluries in idem peccatum inciderunt jus quoddam ad illud deinceps perpetrandum acquisivisse videntur, nec amplius Dei judicis, & inferni supplicia timent. Quare cùm nec pudoris, nec timoris fræno à peccatis cohibeantur: ipsa inclinante natura, & consuetudine alliciente, in gravia multa facillimè labuntur crimina. Ac tandem in tantam mentis cæcitatem veniunt, ut peccata sua, quasi non peccata inspiciant, imò & virtutes esse censeant.

Videte quid acciderit Sodomitis, nonne inveterata luxuriandi consuetudo ita illos excæcavit, ut peccata sua virtutes esse judicarent? Certè ita cæci erant, ut se justos censerent, & Lot, a quo in spiritu charitatis arguebant, reprehensione magis, quàm ipsos, dignum arbitrarentur: *Tanta ibi nefanda turpitudinis consuetudo erat, ut jam nequitia esset justitia, & prohibitor potiùs reprehenderetur, quàm factor*. Ecce quid accidat blasphemis, luxuriosis, ebriosis, & omnibus qui gravi; & inveterata quadam peccandi consuetudine ligantur, inveterata enim hæc consuetudo tanta illos cæcitate afficit eorumque ita invertit mentem, ut gravissima sua peccata, quasi minima, nec non quasi virtutes respiciant, quare si quis eos in spiritu charitatis moneat, ab iis irridetur, ac etiam nonnunquam conviciis afficitur. Dic ebrioso, qui in prava sua inolevit consuetudine, quòd ebrietatibus suis Deo injuriam faciat, proximo occasionem scandali præbeat, conscientiam suam lædat facultates dissipet, sanitati officiat, ac dãnationis periculo se exponat, irridebit te: ejus enim judicio nil suavius, nil melius, quam benè bibere, & lætari. Dic luxurioso, quòd ab omnibus despiciatur, quòd Sacramentorum participatione fit indignus, quòdque Paradisum sibi claudat, sibique inferni fores aperiat, videberis ei quasi ludens loqui, nec se Sacramentorum participatione, & Paradisi gloria indignum censebit. Idem dicendum de aliis peccatoribus, qui prava quadam consuetudine ligati detinentur, tanta enim feriuntur animi cæcitate, ut vix peccatores se esse credant, sed potiùs peccata sua virtutes esse arbitrentur. Grave ergo malum est prava consuetudo, cùm cæcitatis spiritualis sit origo *ac etiam cùm sit damnationis causa*.

S. Aug. Ser. 44. de ver Dom.

3. Postquam peccator prava sua consuetudine in magnam peccatorum multitudinẽ & in spiritualem cæcitatem incidit, in quãdam salutis suæ desperationem, necnon in tantam obdurationem venit, ut omnia salutis suæ media abjiciat, & contemnat: *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Si quis ei dicat, aliquam de conscientia curam habendam: *contemnit*. Si quis coram illo loquatur de Dei bonitate, de formidanda ejus justitia, de Paradisi gaudiis, vel de inferni suppliciis, *contemnit*. Si qui eum hortetur ad agendam pœnitentiam, & ad sumenda salutis assequendæ media: *Contemnit pœnitentiam, & omnem medicinam*. Hinc fit, ut prava consuetudo illum ad infernum trahat. Hic est terminus ad quem tendit homo, qui prava quadam consuetudine ligatur; *Credite mihi, fratres, omne vitium habituatum in nobis, gehenna subjectum est*.

Prov. 18. 3. Liran. in c. 18. Proverb. 3. S. Dorotheus instit. 1.

Puer quilibet per Baptismi perceptionem ab originali lavatur noxa, & in statu innocentiæ constituitur. Cùm autem puer, major factus rationis usu pollere incipit, à corrupta per peccatum natura ad prava inclinatur, sed Deus dat ei gratiam, & auxilia supernaturalia, quibus adjutus, admortalia declinare timet. Si tamen abjecta Dei gratia & contempto hoc timore, in grave aliquod peccatum misere incidat, non ampliùs horrendam peccati faciem reformidat, quin cõtra, si sibi non vim inferat, ab uno peccata in aliud facilè trahitur, deinde quandam cum peccato familiaritatem init, & tandem in illo perpetrando sibi complacet, ac summoperè diligit quod antea timebat & abhorrebat: *Quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt*. En quomodo contrahitur habitus, & consuetudo peccandi. Cùm autem quis in aliquam peccandi consuetudinem venit peccatis peccata addit, in spiritualem cæcitatem cadit, quandam quasi peccandi necessitatem sibi facit, ac deinde de salute desperans, in peccatis usque ad mortem perseverat, & infeliciter damnatur, *Habitudinem sequitur necessitas, necessitatem desperatio, desperationem damnatio*. Ecce quo pravi ducunt habitus, ac proinde fatendum, pravam consuetudinem esse malum grave & gravissimum. Quare summo affectu quisque cavere debet, ne in tale malum incurrat, & antidota, seu remedia ad tantum malum præcavendum sumere.

Job. 6. 7. Hugo à S. Vict.

Morbos præveniendos, ac remedia præsumenda monet Sapiens, dicens: *Ante languorem adhibe medicinam*. Docent etiam Medici remedia adhibenda, antequam ingravescat morbus. Unde apud eos commune hoc ex Ovidio sumptum axioma.

Eccli. 8. 20.

Prin-

Principiis obsta; serò medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluere moras.

QUod hi de corporis morbis dicunt, hoc & de prava consuetudine dicendum; cùm enim prava consuetudo sit malum gravissimum, ab illa præcavendum est,& antequam contrahatur consuetudo,media ad illam elidendam sumenda sunt. *Antequã robur faciat adversum te mala consuetudo,elide illã.* (Aug. in Ps. 130.) Mirantur omnes,quomodo David fortissimum Goliath debelaverit;quomodo juvenis virum robustissimum, inermis, & inexpers hominem undique armatum,& diù in castris versatum vincere, & interficere valuerit. Sed advertendum,quòd David illum primò in capite vulneraverit, quo docet nos Spiritus sanctus, eum qui adversus pravam consuetudinem bellum suscipit, *à capite*, id est, à principio illam eligere debere, ac interimendum esse peccatum, antequam ad consuetudinem devolvatur. Non ergo peccatis te obrui expectes,antequam medicinam sumas,non in statum mortalis peccati perseveres, donec pravo habitu constringaris, sed antequam in gravia laboris peccata, aut saltem statim post lapsum, & antequam pravo involvaris habitu, sume remedia ad malum tam grave præcavendum idonea. At si prava consuetudo est malum grave: *est etiam malum, quod facilè contrahitur.*

II. PARS *Prava consuetudo est malum,quòd facilè contrahitur.*

SI non peccasset Adamus virtutem habitus comparare cuique facillimum fuisset: sed exitioso hoc peccato ita debilis, infirma ad malum proclivis facta est natura nostra, ut virtutes non sine difficultate, & labore assequamur: *Virtus non venit sine labore.* (S. Bern. de vit. solit. c. 15.) Verum quidem, quòd interdùm Deus aliquos eximiæ pietatis viros tot gratiis repleat,totque donis cumulet, ut nil eis facilius, quàm virtutes sectari, sed aliis omnibus *virtus est in materia difficili*,& est semper via arcta, qua incedere debemus, ut ad cælum migremus: (S. Bonav.) *Arcta est via, quæ ducit ad vitam.* (Matth. 7.14.)

Ast si Christianarũ virtutum habitus difficilè acquirãtur, pravi peccatorum habitus seu pravę peccandi consuetudines, sunt, mala, quæ facilè contrahuntur. Et ideò prava consuetudo à nonnullis merito vocatur *centrum* quia sicut lapis, ignis, & omnia facilè, & ex innata propensione tendunt ad centrum, ita & pravæ consuetudines sunt quasi centra, ad quę ex corruptę naturę propensione quisque facilè fertur, vel potiùs, sunt gravia mala, quæ facillimè contrahuntur.

Priusquam Samaritana hæc, de qua sanctus Joannes Evangelista, ad Dominum converteretur, ad puteum facilè iter peregit, ac hydriam, funemque adhibuit, ut ex puteo aquam bauriret, Christo autem sitienti, & aquam postulanti se difficilem præbuit, dicens: *Quomodo tu Judæus cùm sis, bibere à me petis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* (Joan. 4. 9.) Sic sic ad ea quæ virtutis sunt, nos difficiles præstamus: ad ea verò quæ mala sunt, & ad pravas quasque consuetudines absque labore, & magna cum facilitate ferimur. Cùm jejunandum, *puteus altus est*; cùm eleemosynæ faciendę, *puteus altus est*; (Joan. 4. 11.) cùm injuriæ condonandę, cùm operibus misericordiæ incumbendum, vel aliis Christianarum virtutum exercitiis incumbendum, hæc sunt difficilia, *puteus altus est*. Sed peccatis se inquinare, peccata multiplicare, & pravis se illaqueare consuetudinibus, nil facilius, ad hæc enim inclinat natura, mundus allicit, inducit diabolus, & plerique hominum nos trahere conantur.

Cùm Israelitæ ab Aarone Deum sibi fieri à quo per desertum ducerentur, pertinaciter postularunt illos à tã impia re avertere voluit sanctus Sacerdos, & ideò omnes inaures aureas sibi in hunc finem dari petiit, censens, quòd sibi idolum non facere, quam inaures dare mallent. (Exod. 32.) Sed illum fefelit opinio; omnes enim mulieres suas protinùs obtulerunt inaures, ut petitionis, & voti sui compotes fierent. Inaures dare noluissent mulieres, si eas petiisset Aaron, ad illas piis operibus impendendas, illas verò promptè, hilariter, & facilè largiuntur, ut ex eis fabricetur idolum, quia ad virtutem difficilè, & ad peccata, pravasque peccatorum consuetudines facilè ferimur.

Quod ut clariùs pateat, sciendum, quòd ad pravum habitum contrahendum, oportet solummodò peccare, & idem peccatum pluries cadere, quia ut fatentur omnes, habitus quilibet per actus iteratos acquiri solet; habitus v.g. luxuriandi per iteratos luxuriæ actus, & habitus iurandi per iuramenta plurics repetita. Facillimum autem est peccare, tum quia pravis suis suggestionibus dæmon ad peccandum excitat, tum quia peccandi occasiones occurrunt multæ, tum quia ipsa natura corrupta, seu concupiscentia ad peccatum allicit, *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.* (Jac. 1. 14.) Facillimum est etiam iterare peccatum, imo facilius est illud iterare, quàm illud prima vice commmittere, quia peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, *suo pondere ad aliud trahit* (S. Greg.)

trahit. Quare cùm facillimum sit peccare, & idem peccatum iterare; facillimum etiam est pravos habitus contrahere.

Hoc mihi evidentissimum videtur; sed & alia mihi occurrit ratio, qua fole clarius apparet, pravos facillimè contrahi habitus; quæ fumitur ex peccatis, quæ perpetrantur, quorum aliqua ab hominibus laudari, & alia ab hominibus non laudari solent. *Peccata quæ ab hominibus laudantur*, sunt illa quæ non committuntur sine adstantium approbatione, laude, & plausu: sic plaudere solent homines illis, qui proximi famam ingeniosè, & exquisitis verbis dilaniant; illis qui plus quàm par est, vivendo splendidè, facultates suas miserè dissipant; illis qui socios potando, ac vino se ingurgitando superant: illis qui aliis jocosè illudunt, vel qui callidè alios decipiunt. *Peccata quæ ab hominibus non laudantur*, sunt horrenda, & probrosa quædam peccata, quæ quisque occultare satagit, ut in aliorum notitiam non veniant. Ad primi autem generis peccata, hominum approbatione, plausuque allicimur: & ad peccati secundi generis, propria inclinatione ferimur. Quare cùm ad omnia peccata, vel hominum plausu, vel propria inclinatione trahamur, nil facilius, quam peccare, peccata multiplicare, & habitus pravos contrahere.

Alias ad hoc propositum rationes adducere, superfluum esset; cùm ipsa constet experientia, pravos habitus ab hominibus quàm facillimè contrahi: pauci enim sunt, qui pravo quodam habitu a dæmone ligati non detineantur. O quot impii iniquis criminum funibus, & pravis habitibus capti, constrictique sunt! Quot fatui senes, inveterata consuetudine excæcati, in sceleribus suis insipienter putrescunt! Quot juvenes à teneris annis, multis & infandis se dedunt vitiis; ac, peccata multiplicando, tartareos malorum habituum funes sibi faciunt, quibus ad omnis abominationis gurgitem trahuntur! Quot viri, quot mulieres tetris hisce ligati detinentur funibus! Quot omnis generis personæ pravis habitibus constrictæ ingemiscunt! Paucos quidem reperire est, qui malo quodam habitu & prava aliqua consuetudine non ducantur. Imò & plerumque pravi habitus in sæcularibus familiis sunt quasi hæreditarii. Unde dici solet apud homines: hæc familia usuris, hæc libidini, illa abdomini, ista blasphemiis & detractionibus addicta est. Nil tandem in mundo communius, nilque facilius, quàm pravos habitus contrahere. Quare cùm prava consuetudo sit malum ita grave, & quod tam facilè contrahitur, summa cura vigilare, & laborare quisque debet, ut in hoc malum non incurrat; utque nulla unquam prava consuetudine constringatur.

Sicut Sampson, dum dormiret, funibus ligatus est: ita qui dormiunt, & qui saluti suæ sedulò non invigilant, pravæ consuetudinis vinculis facilè constringuntur: quare si nulla adhuc prava consuetudine ligati sitis, in salutis negotio non dormiatis; sed super vias vestras vigilate, jejunate, orate, occasiones peccati fugite, & alia media ad cavendum à prava consuetudine sollicitè sumite. Si autem jam prava quadam ligati sitis consuetudine; remedia etiam ad tam grave malum curandum idonea adhibete.

Optima ad hoc malum sanandum remedia sunt, illius detestatio, occasionum fuga, Sanctorum invocatio, jugis judiciorum Dei meditatio, & piorum librorum lectio. Hæc remedia sumite, ut tantum malum expellere valeatis. Sed & aliud saluberrimum remedium docet sanctus Chrysostomus, nempe, quòd consuetudo prava, quantùm fas erit, in oppositam consuetudinem immutetur: *Consuetudo, quando mala, in alteram transferenda est consuetudinem*. Chrys. hom. 16. ad pop.

Vulgari, & trito axiomate dicunt Medici, quòd ad sanandos morbos, remedia contraria sint apponenda; *contraria contrariis curantur*. Quare cùm pravi habitus sint infirmitates animæ, & mala gravissima, ad ea curanda, remedia contraria sunt adhibenda. Peccare solitus eras in caupona, ubi ebrietati indulgebas? Imposterùm Ecclesias, & non cauponam, frequenter adi. Peccare solebas avaritia, quæ te ad aliena auferenda alliciebat? Ita te liberalem exhibe, ut non solùm aliena restituas, verùm & ex propriis multa pauperibus eroges. Proximi famam detractionibus & calumniis frequenter dilaniabas? Jam non solùm ab iis abstineas, sed & proximi virtutibus & meritis promulgandis incumbe. A multo tempore jurare, blasphemare, ventri & libidini servire consueveras? Iis omnibus contraria adhibē remedia. Quod debes facere magna cum sollicitudine; quia prava consuetudo non solùm est malum grave, & quod facile contrahitur: *Sed est etiam malum quod difficilè sanatur*.

Prava consuetudo est malum, quod difficilè sanatur. III. PARS.

CHristus Dominus quatriduanum Lazarum modo penitùs insolito, à mortuis suscitavit. Nam cùm eum suscitare voluit, infremuit spiritu, turbavit semetipsum, lacrymatus est, ad monumentum ejus accessit, lapidem superpositum tolli curavit, sur-

sum

Joan. 11. sum levavit oculos, Patrem rogavit; ac tandem voce magna clamavit: *Lazare veni foras.*

Non flevit, non infremuit, nec clamavit Christus, cùm Jairi Principis Synagogæ filiam suscitavit; sed apprehensa solummodò ejus manu, mox suscitata fuit: *Tenuit*
Marc. 5. *manum ejus, & surrexit puella.* Cùm etiam Christus filium unicum viduæ Naim ad vitam revocavit, in sacris Codicibus non legitur, quòd fremuerit, fleverit, & turbatus sit, sed solùm, quòd ei surgere imperaverit: *Adolescens tibi dico surge.* Cur non alio-
Luc. 7. rum, sed in sola Lazari resurrectione flet, fremit, & turbatur Christus? fortè quia major in Lazari, quàm in aliorum suscitatione, ei impendendus est labor? Nequaquam: Christo enim, cùm Deus esset, omnia erant æquè facilia; poterat que omnes mortuos unico voluntatis actu suscitare. Cur ergo flet, fremit & turbatur, cùm suscitat Lazarum? Respondet D. Augustinus Christum in Lazaro quatriduano, & ligato, hominem inveterata consuetudine constrictum inspexisse: ac tunc flevisse & infremuisse, ut indicaret, difficillimè sanari eos, qui prava consuetudine constricti detinen-
Augustin. Tract. 49. in Jo. tur: *Fremuit Christus Dominus, lacrymatus est, & voce magna clamavit: Quàm difficilè surgit, quem moles prava consuetudinis premit.*

Quàm difficilè sanetur, & eradicetur prava & inveterata consuetudo, discipulos suos præclarè docuit peritissimus quidam vitæ
S. Doroth. Instit. 2. spiritualis Pater. De quo refert sanctus Dorotheus, quòd simul cum illis quadam die in silva deambulans, uni ex iis nascentem quandam cupressum eradicandam proposuerit, quam quidem facillimè, admota etiam unica manu, eradicavit. Hac eradicata, aliam aliquantulum grandiorem eradicandam ei indicavit; quam, obediens discipulus, ambabus apprehendens manibus, radicitùs evulsit, sed majori cum labore. Tertiam etiam, & quartam eradicavit: sed quo grandiores erant & antiquiores, eò ad illas evellendas magis insudabat. Quò usque tandem prudens Magister unam aliis jam eradicatis grandiorem indigitavit; ad quam advolavit discipulus, eamque totis viribus evellere pluries conatus; sed frustrà: Quare totus sudore madescens, & ab inito labore plurimùm fatigatus, palàm confessus est, eam eradicare, sibi esse impossibile. Ex quo sapientissimus Pater, ansam sumens adstantes filios erudiendi, dixit eis: quod vidistis, jam vera est effigies, veraque idea eorum quę in anima nostra sæpè fiunt. Cùm in ea non inveteraverunt pravi habitus, facilè tolluntur & extirpantur: at si in ea pravæ inoleverint consuetudines, difficillimè destruuntur, & eradicantur; nilque hac re difficilius videtur: *In omni re difficilis est, quæ expugnetur consuetudo.*

Cùm aliquando Diogenes Cynicus improbum inveteratę sconuetudinis virum admoneret: Rogatus, quid ageret; respondit: *Æthiopem lavo.* Et rectè quidem: quia sicut Æthiops difficillimè pellem suam mutare, ita & pravæ consuetudinis morbo laborans, difficillimè sanari potest. Qua similitudine, ut aptissima ad manifestandam pravæ consuetudinis naturam, utitur Spiritus sanctus, dicens: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.* Difficillimum est, & impossibile, naturaliter loquendo, Æthiopem ex nigro album facere, quovis adhibito sapone: difficillimum etiam & eodem modo impossibile, pardi varietates tollere, quamvis intimè & profundè ad radices usque pilorum tondeatur. Eodem autem modo inveterati peccatoris animam à peccatis consuetudinis abluere, eamque sanare difficillimum est. Quia gratiæ divinæ, quæ nunquam deest, ita resistere solent inteverati peccatores, ut ex centum vix unus à peccandi consuetudine resiliat.

A prava quidem luxuriandi consuetudine aliquando resiliit D. Augustinus: sed quantum laboris impenderit, explicat ipsemet, his verbis: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate perversa, facta est libido; & dum servitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur; facta est quasi necessitas. Quibus, quasi annulis quibusdam sibimet innexis, tenebat me obstrictum dura servitus.* Hæc vincula dirupit Sanctus Augustinus; sed potentissimo Dei auxilio fretus: sed post multa inita adversus pravam consuetudinem certamina; sed post plurimos exantlatos labores, & post tot superatas difficultates, ut ipse miretur, quomodo de prava hac consuetudine triumphare potuerit: ac palam fateatur, pravam consuetudinem esse malum, quod difficillimè curatur. *Difficillimè surgit, quem moles pravæ consuetudinis premit.*

Sumpto ex Sacra Sriptura proverbio, scimus, quòd cùm quis ab adolescentia pravæ adhæsit consuetudini, ab ea in senectute difficilè discedat: *Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Ut enim præfata verba exponit sanctus Hieronymus. *Difficulter eraditur quod rudes anni perbiberunt.* Et ratio est, quia inveterata consuetudo est quasi altera

S. Aug. lib. 6. de music. c. 7. altera natura; & diuturna consuetudine vitia nobis quasi naturalia fiunt: *Consuetudo, quasi secunda, & quasi affabricata naturæ dicitur.* Cùm autem prava peccandi consuetudo sit quasi altera natura, eam vincere, & sanare est difficile; *Cum natura pugnare, est difficile.*

Philo l. de Abraham.

Venatoribus quondam præda fuit puer triennis; qui cùm in silvis inter lupos nutritus esset, ferinos & lupinos eorum mores ita induerat, ut propè in feram, pedibus & manibus reptans, degenerasset. Eum venatores Angli Henrico, Hassiæ Principi, dono dederunt; qui omni, qua potuit, arte & industria illum rectè incedere, ac humanos mores induere curavit; sed frustrà. Semper enim & ferinos servavit mores, & capite ad terram inclinato ac reptans incessit: *quia jam morem fecerat usus.* Ecce genuinam inveterati peccatoris indolem, & pravæ consuetudinis vim: Peccator enim, prava ligatus consuetudine, cum feris, seu, cum aliis peccatoribus convivere solet: hic etiam super terram reptat; quia non cœlestia bona, sed mundi hujus divitias, & delicias quærit. Cum autem peccatoris vitia in consuetudinem venerunt, difficillimè, & vix curari possunt: *Desinit esse remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia, mores fiunt.*

Caussin. Cur. Sainte tom 1.

Ovid. 1. Metam.

Senec. Ep. 28. Chrys. in c. 4. Ep. 2. ad Corinth.

O quam magna est pravæ consuetudinis vis! Quam gravis ejus est tyrannis: *Magna est consuetudinis tyrannis, adeòque magna, ut perinde cogat ac natura.* Hæc tamen pravæ consuetudinis vis neminè deterrere debet; & quamvis prava consuetudine constrictus quis detineatur, non desperet, sed fortiter agat: Ut enim rectè Tullius: *Multos vidimus & audivimus, cùm totam adolescentiam voluptatibus dedissent, se ad frugem bonam recepisse, hominesque graves fuisse.* Sed nonne Matthæus, nonne Pelagia, nonne Maddalena, nonne Maria Ægyptiaca, nonne Augustinus, & alii multi fregerunt vincula sua? ac pravæ consuetudinis morbo curati sunt? Cur ergo hoc non poterit quilibet alius peccator, quantumvis pravæ consuetudinis vinculis ligatus existat?

Tull. in

Verum quidem, quòd sine Dei gratia hoc fieri nequeat, sed cum Dei gratia, quæ nulli deest, & hoc, & omnia quæ ad salutem spectant, facere possumus: *Omnia possum cum eo qui me confortat.* Agite ergo generosè pravitatis vestræ vincula totis nisibus frangere contendite: & quod impossibile jam vobis videtur, successu temporis, vobis facile fiet. Quia, ut ait S. Bernardus: *Usus tollit difficultatem, invenitque facile esse quod impossibile antè putavit.*

Philip. 4. 13.

S. Bern. Ep.

Dum adhuc juvenis esset S. Augustinus, jurare consueverat; pravamque hanc jurandi consuetudinem tollere, ei difficillimum, & quasi impossibile videbatur. Potuit tamen; ac ita potuit, ut tandem nil illi facilius videretur, quàm non jurare: *Abstulimus*, inquit, *jurationem de ore nostro. Ecce vobiscum vivimus, quis nos audivit aliquando jurantes? numquid non consueveram quotidie jurare? nil mihi jam facilius, quam non jurare.* Sed ad quid hoc se ipso narrat Augustinus? *Hoc ideo*, ait; *admonui charitatem vestram, ne dicatis, quis potest?* Nullus ergo dicat se pravam peccandi consuetudinem tollere non posse: *Ne dicatis, quis potest?* Quia quamvis inveterata sit prava consuetudo, illam tollere, & eradicare, penes nos est. Ne hoc dicatis; sed agite fortiter: Vigilate, orate, sanctissima Ecclesiæ Sacramenta frequenter sumite, prudentis alicujus moderatoris consiliis humiliter obtemperate: & tandem aliquando de pravis vestris habitibus triumphabitis, æternamque illam coronam, quæ vincentibus datur, obtinebitis. *Amen.*

S. Aug. Serm. v. decoll. S. Joan.

DE PECCATIS RECIDIVÆ

CONCIO III.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum.
Isaiæ 27. 9.

Corpora cœlestia à sublunaribus in hoc differunt; quòd cœlestia nulli obnoxia sint alterationi, & corruptioni: quia materia ex qua componuntur, formam sibi ab origine mundi annexam, tenaciter servat, nec aliam aliquam appetit. Sublunaria verò continuis generationis, & corruptionis vicissitudinibus subsunt: quia materia ex qua constituuntur, ad novas semper, appetitu sibi innato, anhelat formas; ac, prioribus relictis, novas alias facilè recipit.

Sancti qui nunc in cœlis regnant, cœlestibus similes videntur corporibus: quia in iis nulla est mutatio & vicissitudinis obumbratio; sed continua in visione, amore, & Dei possessione perseverantia. Homines vero, quamdiù in hoc mundo morantur, eodem ferè modo se habent in ordine gratiæ, quo corpora sublunaria in ordine naturæ: utpote quia sæpissimè mutantur, ac à statu gratiæ ad statum peccati, & à statu peccati ad statum gratiæ transeunt. Cùm enim debitè pœnitentiam agunt, Dei gratiam recipiunt,

piunt, quæ est forma, qua justi fiunt: sed quasi eos pœniteat, hanc sæpè mox abjiciunt formam, & à statu gratiæ ad statum peccati infeliciter migrant.

Hodie mihi instituenda est concio adversus pessimum illud hominum genus, qui post peractam pœnitentiam, & acceptam à Deo gratiam in pristina sua scelera miserè relabuntur. Cùmque toto hoc Adventu, peccati destructioni incumbere statuerim; hodie destructioni peccatorum recidivæ totus ero, &c. *Ave.*

QUi mortalibus peccatis suam inquinant animam, multi sunt, maligni sunt, infelices sunt. Hi quidem *multi*; cùm hi sint
Eccl. 1. 15. stulti illi homines, quorum numerus est infinitus. *Stultorum infinitus est numerus.* Hi etiam *maligni*; cùm adversus Deum suum, Creatorem & benefactorem suum impuden-
Job. 15. 25. ter insurgant: *Tetendit adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.* Hi tamen *infelices* sunt: quia si à peccatis non resipiscant, æternis, post mortem,
Matth. 25. suppliciis addicentur: *Ibunt hi in supplicium æternum.*

Quod de omnibus, qui in mortalia cadunt, dicitur, hoc & specialiùs dicamus de his, qui post peractam pœnitentiam, in mortalia recidunt; isti enim multi, maligni, & infelices sunt. Isti quidam *multi*, quia in mortalia relabi, est communissimum: isti etiam *maligni*: quia post peractam pœnitentiam relabi, est gravissimum: isti tandem *infelices*; quia in pristina peccata relabi, est periculosissimum. Quæ ut clariùs pateant, tria hæc sigillatim elucidemus: ac dicamus: quòd in mortalia recidere est: 1. Quid commune, & usitatum: 2. Quid grave, & enorme: 3. Quid exitiosum, & periculosum. In mortalia post paractam pœnitentiam relabi, est commune, est grave, est pericolosum. En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *In mortalia relabi est commune.*

POstquam peccatorum suorum vincula dirupit, & ab exitiosis dæmon laqueis ereptus est, Regius Propheta, exultans, magnoque circumfusus gaudio, exclamavit:
Psal. 123. 7. *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Exultavit David, & postquam à criminum & dæmonum laqueis est ereptus nusquam ampliùs iis captus est; nec ampliùs à statu gratię ad statum peccati est mutatus:
Psal. 20. 7. *Non movebor in æternum.* Sed tanta est aliorum hominum infirmitas, & inconstantia: ut ferè omnes in eadem peccata, post peractam pœnitentiam, relabantur; ac iisdem criminum laqueis, à quibus per Dei misericordiam liberati fuerant, iterùm capitur.

Ipsæ aves, ac etiam cervi, & alia animantia semel capta, si effugiant, difficillimè iterùm capiuntur: *Avicula semel capta laqueo, mox elapsa; cervus in rete decidens, & effugiens, iisdem iterùm difficilè capientur: nam cuique fit experientia cautela magistra.* Sed plerique hominum ipsis brutis quasi stolidiores, postquam per pœnitentiam, & per Dei misericordiam, à superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, vindictæ, aliorumque criminum laqueis se extricarunt iisdem sæpissimè capiuntur, & in pristina peccata recidunt: *Nos autem*, ut subdit Chrysostomus, *sæpiùs iisdem capti, in eadem cadimus.* Chrys. hom. 11 ad pop.

Saulem, hostem sibi infensissimum, in tentorio dormientem invenit David: cùmque illum facillimè occidere posset, ab illius cæde abstinuit, abstulitque solummodò *hastam & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saulis*, & abiit. A somno autem evigilans Saul, admiratus est Davidis clementiam; & pœnitentia ductus, ab eo veniam petiit, dicens: *Peccavi, revertere fili mi David, nequaquam enim ultra tibi male faciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quòd stultè egerim.* Ecce Saulem verè pœnitentem; Sed ut advertit sanctus Basilius, non multo elapso tempore, hastam vibrat Saul ut Davidem interimat; *Quasi ad mentem sobriam ideò se recepisset, ut iterùm saviret.* O magnam Saulis inconstantiam! sed, ò veram etiam hominis peccatoris effigiem! Deus enim omnes peccatores justè occidere, & in infernum præcipitare posset, mox ut mortale aliquod crimen perpetrarunt: ipsis tamen solùm auferre solet scyphum & hastam; *Scyphum*, privando eos divitiis, deliciis, vel aliquibus rebus, quibus adhærebant: *Hastam*, debilitando corpora eorum gravibus morbis, & subripiendo alia, quibus ut nequitiæ armis utebantur. Peccatores autem, advertentes hanc Dei in ipsos bonitatem & clementiam, pęnitentia ducti, clamant: *Peccavi*; malitiam & stultiam suam fatentur; ac se nusquam in Deum peccaturos protestantur: sed tanta eorum est inconstantia, ut paucis elapsis diebus, plerique hastas & malignas criminum suorum sagittas adversus Deum vibrent. Hodie convertuntur ad Dominum; se non ampliùs in illum peccaturos pollicentur; ac millies promittunt, se non in pristina peccata casuros: sed paucissimis abhinc diebus, votorum & promissionum suarum obliti, arma adversus Deum sumunt; in illud peccant sicut anteà; ac iisdem se criminum laqueis intricant,

1. Reg. 26.
Ibid.
S. Basil. orat. 11.

erant, quibus anteà obstricti fuerant. Ecce quomodò se gerere soleant peccatores: ecce quod in mundo commune & usitatum est.

Filii Israel, qui diù in Ægypto ex aliis & cepis miserè victitarant, non sapiebant nisi Ægyptum: tantaque eorum erat stoliditas, ut allia & cepe, quibus manducandis assueti erant, cælesti cibo præferrent. Unde degustato cæleſti manna, dicebant: *Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo.* Hi filii Israel denotant peccatores vitiis assuetos: qui cùm palatum sanum non habeant, spiritualia non gustant: eis enim pœnitentiæ gratia non sapit, nausea ot super sacrosancto Eucharistiæ manna; nec anhelant, nisi ad mundi & carnis voluptates. Unde plerique brevi post confessionem, & Sacramenti Eucharistiæ sumptionem ad cepas & allia sua migrant: seu, in eadem peccata, à quibus feliciter emerserant, intra brevissimum tempus infeliciter recidunt. Et ideò ob magnam hanc inconstantiam & malitiam, peccatores Spiritus Sanctus porcis assimilat: *Contigit enim eis illud veri proverbii: canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.*

Num. 11.

2 Pet. 2. 22.

Porcum lavet quis, quantùm voluerit: ut primùm ei occurret quoddam volutabrum, in illud se immerget; & huc illuc in luto se volvet. Sic peccatores, adveniente Jubilæo, vel Paschatis tempore, ad salubre pœnitentiæ lavacrum accurrunt, & à suis se immunditiis lavant: sed transacto die festo, ad iniquitatum suarum volutabrum plerique recurrunt. Qui sordidi fuerant, sordescunt adhuc: qui ebriosi, libidinosi, avari, & aliis vitiis anteà erant dediti, ad ebrietatem, luxuriam, avaritiam, aliaque sua vitia postmodùm declinant: ac quasi sues ad volutabra revertuntur: *Sus lota in volutabro luti.*

Hæc quidem vera peccatorum idea; sed & comparari possunt exhalationibus; quæ sursum elevari non videntur, nisi ut iterùm recidant. Tria enim sunt vaporum & exhalationum genera: quarum aliæ, cùm crassæ sint, tantisper solùm supra terræ superficiem elevantur, & mox recidunt: aliæ aliquantò altiùs sublimantur: ubi postquam aliquantulùm moratæ sunt, in aquam resolvuntur, & ad terram relabuntur: & aliæ ad mediam aeris regionem evehuntur; ubi diù huc & illuc volvuntur; sed tandem ex iis formantur grandines, pluviæ, vel nives, & in terram recidunt. Iis exhalationibus similes sunt peccatores. *Aliqui* enim ex his pravis suis habitibus tenaciter adhærent; & illi, cùm à peccatis per pœnitentiam surgunt, parumper elevantur, sed mox ad ea redeunt: hodie confitentur, & cras in similia peccata cadunt. *Alii*, cùm per pœnitentiam resurgunt, aliquantò altiùs evehuntur: non multo tamen elapso tempore, in ejusdem generis peccata denuò labuntur. *Alii*, per pœnitentiam ita extolluntur, ut nusquam ampliùs casuri videantur: millies enim pollicentur, se non ultrà peccatis adhæsuros; sed tandem, successu temporis, propositi obliviscuntur; & qui loti erant, in peccatorum suorum cœno iterùm volvuntur, ac in pristina sua peccata miserè recidunt. Et sic in priora crimina relabi, ita apud peccatores commune est, ut ferè omnes in ea recidant.

Vidistis aliquando passeres, hirundines, columbas, & alias aves, quæ, strepitu excitato, aut lapide projecto, à nidis suis avolant, ac ita fugiunt, ut nusquam ampliùs redituræ videantur, intra brevissimum tamen tempus ad arborem quandam, vel ad tectum vicinum mox accedunt, & inde ad nidum suum mox revertuntur. Similem in modum peccatores in vitiis, quibus assueverunt, quasi in nido jacent. Cùm autem de perpetratis peccatis pœnitentiam agunt, sicut aves à peccatorum suorum nido a volant: *Sicut avis fugiens, & pulli de nido avolantes.* Sed citò potator ad populum, luxuriosus ad scortum, avarus ad fraudes, & omnes ad nidos suos, seu, ad pristina peccata revolare solent. Hoc ferè omnes peccatores faciunt: nil apud eos communius.

Isa. 16. 2.

Steterunt aquæ, suumque retinuerunt cursum, ut arca per Jordanis alveum portaretur. At ubi pertransivit arca, aquæ in locum suum reversæ, solitum tenuere cursum, & in mare, sicut anteà, defluxerunt. Quamplurimi similiter, qui peccatum sicut aquam bibere soliti sunt, adveniente aliquo Jubilæo, vel solemni Festo, ab assueto vitiorum cursu aliquantisper cessant, ut arca Eucharistica per eos transeat; at mox ut Communionis tempus transit, solitum tenent cursum, & in pristina peccata relabuntur. Avari sunt ut anteà, libidinosi ut anteà, ebriosi, invidi, detractores, blasphemi, aliisque horrendis vitiis dediti ut antea.

Sicut qui ex gravi infirmitate convalescunt, sibi statim ita validi & robusti videntur, ut quidvis manducare, & quidvis agere liceat; & ideò datas à Medico vivendi regulas violant, & in febrim recidunt: ita & qui recenter ad Deum sunt conversi, sibi facilè suadent, se nusquam ampliùs in peccatum casuros, & ideò datas à Confessario rectè vivendi leges servare negligunt, pristinis se peccandi occasionibus immiscent, personas cum quibus peccaverant, temerariè frequentant: unde miserè fit, ut in priora peccata denuò labantur. Quod non uni dumtaxat, aut alteri, sed omnibus ferè peccatoribus

bus accidit. Hoc illis est familiare & commune; & quicumque oculos habet, videt, omnes ferè peccatores, post peractam pœnitentiam in pristina peccata relabi. Quod quidem non omnes ad amarè flendum excitare deberet.

Xerxis, Persarum Regis, tantus fuit exercitus, utpote ipsa flumina exsiccasse dicatur. Cùmque potētissimus ille Princeps innumeros milites, & florentissimam Asiæ juventutem, ex qua ejus constituebatur exercitus, propè Hellespontum die quadam lustraret, *de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem videns exercitum, flesse dicitur, quòd post centum annos nullus eorum, quos tunc cernebat, superfuturus esset.* Innumeros similiter Ecclesia militans in præcipuis anni festivitatibus, sui exercitus milites videt, qui post confessionem, & cœlestis Eucharistiæ cibi sumptionem, vegeti, validi, ac ad contra salutis suæ hostes generosè pugnandum parati sunt. O præclarum spectaculum! sed ipsis quidem sanguineis lachrymis deflendum, si cogitemus, quod ex tot millibus, qui per pœnitentiam a peccatis resurgunt, paucissimi sint, qui ab accepta gratia brevi non decidant, & in pristina peccata non relabantur. Surgunt multi; recidunt multi: gaudeamus, quia surgunt; ploremus, quia recidunt: gaudeamus propter multos, qui à peccatis surgunt: ploremus propter multos, qui in pristina peccata relabuntur. Sed si in eadem peccata relabi sit commune: *in eadem etiam peccata relabi est grave, & recidiva peccata sunt gravissima.*

D.Hieronym. ad Hellod.

II. PARS.

In mortalia relabi est grave.

OMne mortale peccatum grave est: cùm sit gravis offensa Dei optimi, maximi, cujus sapientia ineffabilis, majestas infinita, bonitas incomprehensibilis: sed longè gravius est, recidere, & ad peccata paulò antè abjurata revolvi. Sicut enim in morbis corporis recidiva, quid ipso morbo deterius esse solet; quia per recidivam sæpè pereunt, qui è primo morbo incolumes evaserant; ita & in animæ morbis, seu in peccatis, *recidere, quàm incidere deterius est.*

S. Bern. Ser. 54. in Cantic.

Si alicui crus frangatur, aut manus, inquit Sanctus Eligius Noviomensis Episcopus, cum labore solet ad pristinum revocari officium: si verò secundò, aut tertio eodem loco membra frangantur, potest intelligere charitas vestra, cum quantis doloribus & cruciatibus vulnera ipsa curanda sunt: & tamen post longos & multos labores, vix erit unquam ut ad pristinum statum membra ipsa valeant revocari: *Similis ratio in animarum fracturis existimanda est.* Sicut ergo quò pluries in eodem loco frangitur crus, eò gravior est fractura: ita & quò pluries post veniam quis recidit, eò graviora sunt ejus peccata: quia recidere, quàm incidere gravius & deterius est.

S. Elig. hom. 11.

Sanctus Chrysostomus, qui homines hortari non desinit, ut à quocumque mortali abstineant, eos, in sermone de lapsu primi hominis, potissimùm rogat, & monet, ut in ea non recidant peccata, quorum jam à Deo veniam impetrarunt; *Noli peccare post veniam.* Cujus rei rationem mox adducit Antiochenus Antistes, dicens non recidendum in pristina peccata: quia in peccata relabi, quam labi gravius est: *Cogita graviorem esse culpam post veniam.* Gravia quidem, inquit, in se sunt quævis mortalia: sed si post acceptam à Deo veniam in eadem iterùm labaris, illa eadem peccata, ratione recidivæ, cæteris paribus, erunt prioribus graviora. Quia licèt gravissimum quid videatur, quòd homo Christianus, qui Dei bonitatem, Paradisi gaudia, inferni supplicia, & alia Christianæ Religionis mysteria novit, in mortale aliquod peccatum cadat; longè tamen gravius est, si hic homo post impetratam à Deo veniam in pristina labatur peccata: *Grave est, hominem instructum delinquere: gravius est absolutum peccare.*

Chrys. ser. de lapsu primi hom.

Cùm Christus Dominus probaticæ piscinæ languidum, quem sanaverat, in templo, pro accepto beneficio gratias referentē invenit, dixit ei: à paralysi, qua laborabas, sanatus es: ingens hoc tibi beneficium præstiti: cave nunc ne iterùm in peccata labaris: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare.* Quod Christus huic paralytico palam dixit, hoc & cuilibet homini qui à mortali peccato surrexit, clam, & in corde quotidie dicit: quemlibet enim sic intus affatur: O peccator, in te benignus & misericors ita fui, ut mei virtute sanguinis, ab omnibus animæ morbis te sanaverim: sed summa jam sollicitudine cave, ne in pristinos hujusmodi morbos, & in priora peccata recidas: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare.* O peccator sanavi te ab infirmitatibus linguæ tuæ, quæ tot convicia, tot detractiones, totque blasphemias proferre solita erat: cave, ne in similes morbos recidas: *Jam noli peccare.* Sanavi te ab ægritudinibus, quibus tuum laborabat cor; quod pravis quibus adhæserat cogitationibus, ac iniquis affectibus quibus exaserat, corruptū penitùs, putridum, & sauciatum erat: cave, ne putrescat adhuc, & ne in easdem infirmitates incidias: *Jam noli peccare.* Sanavi te ab infirmitatibus oculorm tuorum, qui tot objecta impudicè aspexerant: & ab infirmitatibus

Joan. 5. 14.

bus manuum, quæ aliena rapere consueverant, cave, ne in ejusdem rationis morbos, seu in eadem peccata labaris: *Jam noli peccare*. Cur paralytico, omnibusque peccatoribus prohibet Christus, ne in propria peccata recidant? *Ne deterius tibi aliquid contingat*. Hoc illis prohibet, quia in peccata recidere, quam cadere, longè est gravius, & deterius: *est sine dubio recidenti quam jacenti deterius*.

S. Ber nard. serm. in Cant

Tanta mortalis peccati est malitia, ut quasi continuum in hoc mundo sit miraculum, quòd peccatores, mox ut mortale, quoddam peccatum perpetrarunt, Deus non destruat & annihilet: *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti*. Hanc Dei in se bonitatem admirabatur Regius Vates, ac fatebatur, quòd si per Dei misericordiam à suis liberatus non esset peccatis, ad inferni supplicia damnatus fuisset: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea*. Hanc & in seipso Dei clementiam expertus est sanctus Augustinus, quam admirans, ait: *Gratiæ tua deputo, & misericordiæ tuæ, quod peccata mea tamquam glaciem solvisti*. Eadem sanè Dei est bonitas, & clementia in omnes, qui à mortalibus culpis absolvuntur, & liberantur, eos enim Deus per gratiam suam ab horrenda, & immani, in qua immersi erat, abysso eripit, illos ab alto præcipitio, & portentosa voragine, a qua per seipsos egredi non valebant, misericorditer eruit; illos à tetris peccati vinculis, à dira dæmonis tyrannide; & ab inferni faucibus educit. Unde omnes qui à mortalibus peccatis lavantur, dicere debent in corde suo *Misericordia Domini, quia non summus consumpti*. Miramini ingens, & ineffabile illud Dei in peccatores beneficium, sed & identidem fatemini, quòd quantò majus est hoc beneficium, quòd à Deo peccatores recipiunt, tantò major etiam illorum est ingratitudo, tantoque gravius illorum est peccatum, si accepti beneficii immemores, in benefactorem iterùm insurgant, & in priora peccata recidant. Quia, ut fatentur omnes, eò, cæteris paribus offensa est gravior, quò majora a persona, in quam peccamus, beneficia accepimus.

Thren. 3. 22.

Psal m. 93. 17.

Augus. lib. 4. Co. f. c. 7.

Sed ut evidentius pateat, quam graviter peccet, qui in mortalia post acceptam à Deo veniam recidit, mente revolvamus, quanta sint beneficia, quæ à Deo recipit qui à peccato per Dei misericordiam resurgit. Antequam enim quis à mortalibus peccatis resurgat, Dei inimicus est, hac omni prorsus gratia indignus: Deus tamen; cujus infinita bonitas, peccatorem hunc sibi infensum, ac omnis gratiæ indignum illuminat, monet: & gratiæ suæ auxiliis prævenit, adjuvat, & ad pœnitentiam adducit. Postquam autem, adiuvante Deo, peccatorum suorum vincula rupit, eum Deus gratia sanctificante ditat, in dilectum filium recipit, aliisque multis donis afficit. O quam magna sunt hæc Dei beneficia in peccatorem qui convertitur. Sed, ò quam gravia etiam sunt peccatoris crimina, si acceptis tot beneficiis, adversus Deum benefactorem suum denuò peccet, & in priora peccata labatur? Non est qui non fateatur, posteriora ista peccata, cæteris paribus, esse prioribus graviora, ratione ingratitudinis. Quia, qui in peccata recidit, à quibus per Dei gratiam emerserat, ingentium beneficiorum; quæ à Deo in conversione sua acceperat, ingratus est, *Indulgentiæ ingratus est, qui post veniam peccat*. Chrys. hom. 15 ad pop.

Quod ut familiari similitudine evidentissimum fiat, dicat quis: Si vilis quidam, & ex infima populi fæce homo alapam Episcopo infligeret, nonne gravissima hæc esset injuria? nonne enorme esset illud crimen enorme quidem, horrendum, exquisitisque suppliciis dignum. Sed si Episcopus ex nimia benignitate percusori indulgeret, iniuriam ei penitus remitteret, illum ex charitatis affectu amplecteretur, illumque donis multis afficeret, quibus acceptis, ingratus homo Pontificem denuò depalmaret: nonne secunda iujuria esset priore gravior? nonne istud crimen esset priore enormius? Gravius quidem, & longe enormius esset, ratione ingratitudinis, quia ultimo isti crimini annexa esset infanda quædam ingratitudo, quę in priori crimine non erat. Hoc evidentissimum est, sed & identidem est evidentissimum, quòd cum quis post pœnitentiam, & post acceptam à Deo veniam, iterum in Deum peccat, posteriora illa peccata sint prioribus longe graviora, ratione ingratitudinis in Deum, a quo indulgentiam, veniam, & multa beneficia in conversione acceperat.

Hanc peccatoris, post peractam pœnitentiam relabentis, ingratitudinem & malitiam mirum in modum exaggerat Tertullianus, dicens, quòd cùm in mortalia recidit, *diabolum Deo preponit*. Quando enim per pœnitentiam ad Deum convertitur peccator, ad illum Deus per gratiam sanctificantem venit: & in eo per gratiam suam manere ambit. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Ipse autem Deum, quem in se habet, cùm dæmone confert, inquit Tertullianus, & comparatione inter utrumque facta, dæmonem Deo meliorem judicat; & dæmoni quàm Deo esse præeligit: *Comparationem videtur egisse, & judicato pronunciasse, eum esse meliorem cuius esse maluerit*. Nonne maxi-

Joan. 14. 23.

Tert. l. de pœnit.

maxima hæc peccatoris post pœnitentiam relabentis ingratitudo? Ingratissimus utique est, eò quòd post tot accepta à Deo beneficia, diabolum Deo præponat, & dæmonis, quàm Dei obsequio mancipari malit. Sed, ut ait Tertullianus, major adhuc est peccatoris, post pœnitentiam relabentis, in Deum ingratitudo, quia non solùm diabolum Deo præponit, verùm & diabolo satisfacit, quasi ei injuriam fecisset, cùm, eo relicto, ad Deum conversus erat: *Qui priùs Deo per delictorum pœnitentiam satisfecerat, diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam satisfacit.* O portentosam peccatoris recidentis ingratitudinem! Quam adhuc graviorem esse ait. S.Bernardus, quia peccator non solùm diabolum Deo præfert, & diabolo satisfacit, sed etiam Deum ab anima sua expellit, ut diabolum intromittat; *Sic honoratis, miseri, Christum, quem suscepistis, venturo paratis hospitium?* O infandas & execrandas peccatoris relabentis ingratitudines! Sed, ò quàm gravia etiam sunt peccata, in quæ recidit. Ea, ratione annexæ ingratitudinis, ita gravia & enormia esse censent nonnulli Theologi: ut doceat, malitiam unius peccati mortalis: in quod quis post veniam relabitur, ob peccantis ingratitudinem, tantam esse, ut valeat exæquare hoc unum omnia peccata anteà remissa; & peccatorem recidentem perinde puniri, ac si peccata præterita remissa non fuissent. Quare cùm ita gravia & enormia sint recidivæ peccata, ab iis summa sollicitudine cavete. Sed & ab iis cavendum quia post acceptam à Deo veniam, in mortalia recidere, *est periculosum.*

S. Bern. serm. 1. de Resurrect.

Ioan. Medina de pœnit. Tract. 1. quæst. 9.

III. PARS.

In mortalia relabi est periculosum.

MIsericordiæ suæ viscera Deus omnibus aperit; nec est peccator ita obstinatus, induratus, gravibusque addictus peccatis, quem ad pœnitentiam non vocet, & cui non indulgeat, si sincerè converti velit. Non aliquos dumtaxat peccatores, sed omnes, nullo excepto, ad se per gratiam suam Deus allicit, & licèt septies, decies, millies, ac etiam decies millies reciderint, iis adhuc libenter ignoscit, modò sincerè resipiscere, & peccatis valedicere satagant: *Qui enim Petro annuntiavit septuagies septies fratri ignoscendum, multò magis vel septies millies homini ignoscet resipiscenti.*

S. Ant. ad Antioch. quæst. 93.

At licèt impios quosque Deus diligat, vincet, expectet, & benignè recipiat, si ad illum contriti accedant: ejus tamen bonitate abuti non debent, nec temeraria impudentia in pristina relabi peccata. Quia qui in mortalia facilè & frequenter recidunt, in evidenti damnationis periculo versantur, eosque æterna damnatio expectat: *Si à prima delictorum miseria empti, rursus ad eandem malignitatem revertimur, gravior punitio nos procul dubio expectabit.*

Chrysost.

Grave hoc damnationis periculum, in quo versantur, qui post peractam pœnitentiam, & acceptam à Deo veniam, in pristina peccata frequenter relabuntur, indicat D. Paulus, dicens, impossibile, seu difficillimum esse, eos ad veram pœnitentiam rursus adduci; *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt, rursus revocari ad pœnitentiam.* Si enim quasi impossibile, est eos rovocari ad pœnitentiam, quasi impossibile est etiam, quod salventur, quia peccator non salvatur: nisi pœnitentiam egerit. Ac proinde in maximo damnationis periculo versantur.

Heb. 6. 4.

Quòd & idem Paulus confirmat, dicens, nullum esse sacrificium, quo peccatores, qui frequenter surgunt & recidunt, Deum placare, & ab eo veniam peccatorum obtinere valeant. *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis hostia.* Sicut enim in veteri lege nullum Deus pro superbis & contumacibus instituerat sacrificium, ut ostenderet, hujusmodi peccatores difficillimè converti: ita ait D.Paulus, pro illis, qui post acceptam à Deo gratiam, in mortalia frequenter relabuntur, nullam hostiam, nullumque sacrificium relinqui, ut ostendat, difficillimum esse, quod si verè convertantur. Et ideo cùm difficillimè ad Deum converti possint, in evidenti damnationis sunt periculo, & vix salvari possunt.

De hoc non dubitabit, qui advertet, quomodo se gerere soleat dæmon erga illos, qui à peccatis per pœnitentiam surrexerunt, si in ea iterum labantur: *Dæmon enim tunc vadit, & assumit septem spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi.* Ut, scilicet, eum securiùs detineant, ac impediant, ne iterùm evadat, & ad Deum convertatur.

Matth. 12. 45.

Cùm quis vi, vel fraude è carcere elapsus iterùm capitur, eum custos majori cum vigilantia, & cura detinet, si anteà eum unica vinciebat catena, nunc duplici eum vinciet, si anteà nocturno & quietis tempore non illum visitabat, nunc diu noctuque illum iterùm atque iterum inviset, si anteà unico ostio, & unica sera eum clausum detinebat, nunc seras & ostia multiplicabit, eodem prorsus, modo, cùm peccator è dæmonis vinculis per pœnitentiam liber evasit, si in peccatum recidat, ac dæmonis captivus iterùm fiat, ab illo summa cum vigilantia custoditur, ne ampliùs evadat, si anteà dia-

diabolus unam aut alteram suggerebat tentationem: modò decem, & viginti suggeret, omnesque claudet aditus, quibus iterùm aufugere, ac ad Deum reverti possit. Et ut eum securiùs detineat satanas, *assumit septem spiritus secum, nequiores se*, qui omni qua possunt cura, & sollicitudine impediunt, ne liber evadat, & ad Deum rursus convertatur. Quare tunc huic peccatoris difficillimum est, ut à peccatis iterùm surgat, & ad Deum verè convertatur; ac proinde vix salvari potest, & in manifesto damnationis est periculo. Et ideò hujusmodi homines, qui ab accepta justitia in mortalia frequenter decidunt, non Paradiso videntur idonei, sed ad infernum sunt parati: *Qui transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphaeam*. Id est, *ad supplicium aeternum*, ut exponit Dionysius Carthusianus. Eccli. 26. 27.

De his peccatoribus, qui in mortalia peccata crebrò relabuntur, loquitur Propheta, dicens: *Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in saecula*. Inimici, qui Domino mentiuntur, sunt ipsi peccatores, qui post peractam pœnitentiam, & acceptam à Deo gratiam in mortalia peccata recidunt. Cùm enim pœniteniam egerant, priores culpas coram Deo retractarant, abjurarant, detestati erant, ac pluries promiserant, se non ampliùs peccaturos. Sed hi Dei inimici *mentiti sunt ei*, cùm in pristina peccata, contra datam Deo fidem, relapsi sunt. Quare non temporali tantùm, verùm æterna pœna digni sunt, & æternis plectentur suppliciis: *& erit tempus eorum in saecula*. Psal. 130. 16.

Videte, quid acciderit uxori Lot. Quamdiù hæc in urbe Sodoma inter infandis vitiis deditos permansit, eam Deus innocuam, & incolumem servavit; sed postquam de execranda hac civitate egressa est, in salem conversa fuit. Cur plectit Deus, & in salem convertit hanc mulierem, quæ jam de Sodoma est egressa? Ideo illam plectit; quia postquam de Sodoma migravit, Sodomam aspexit. Quo exemplo docet, graviter plectendos illos, qui postquam Sodomæ, & abominandis suis criminibus abrenuntiarunt, ad ea iterùm aspiciunt, & revertuntur.

Illos quidem Deus in inferno gravissimè plectet. Ut enim ait Propheta: *Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis*. Hic qui in delictis perambulant, sunt peccatores illi, qui sunt quasi in continuo motu à statu peccati ad statum gratiæ, & à statu gratiæ ad statū peccati; ac qui à peccatis ita discedunt, ut ad ea brevi revertantur. Isti autem peccatores, in peccatis perambulantes, in tanto sunt damnationis periculo, ut quasi certum sit, quòd Deus eos ad inferni supplicia damnabit: quòdque ibi non solùm capita eorum, verùm, & omnia eorum membra, ipsas quoque capillorum summitates conteret & confringet. Psal. 67. 22.

De aliquo uno peccatore in peccatis perambulante fertur, quòd cùm post plures recidivas, & veniam à Deo pluries acceptam, ad Confessarium accessisset, ut ab eo peccatorum, in quæ reciderat, absolutionem peteret: abnuit primò Confessarius; sed tandem opportunis importunisque precibus, ac promissis multis de non recidendo factis, eum ad dandam absolutionem inclinavit. Qua obtenta, lætus in domum suam se recepit: tantaque ejus fuit inconstantia, ut die immediatè sequenti in priora scelera reciderit: credens haud dubie, quòd Deus iterùm illum expectaret ad pœnitentiam. Sed illicò ultricem Dei manum expertus est; ac pluries hæc verba ingeminans: *Vindicta Dei super me; vindicta Dei super me*, infelicem efflavit animam, quam, æternùm cruciandam, ad infernum horrendi dæmones traxerunt. Canti 1. 2. apum. c. 3.

Quod huic accidit, iis omnibus, qui in mortalia post penitentiam pluries relabuntur, accidere solet. Licèt enim eos non audiamus clamantes: *Vindicta Dei super me*: in tanto tamen damnationis versantur periculo, ut quasi certum sit, quod hi miserè peribunt, quòque æternam Deus in inferno de peccatis eorum vindictam sumet. Quare à gravibus quibusque peccatis ita surgite, ut ampliùs in ea non recidatis, & æternæ damnationis periculo non vos exponatis: *Evasimus semel, non ampliùs periculo nosmetipsos inferamus, etsi iterùm evasuri videmur*. S. Agu.

Maledicit Spiritus sanctus iis, qui ab accepta justitia facilè declinant, & in priora peccata relabuntur: *Væ iis, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas*. Væ tibi, ò avare, qui post peractam pœnitentiam perdidisti sustinentiam, & in priores usuras lapsus es. Væ tibi, luxuriose, qui promissis Confessario datis non stetisti, & qui statim post confessionem, totus in libidines effusus es. Væ tibi, ebriose, qui à Pœnitentiæ Tribunali, mox ad cauponam te contulisti, ut vino te ingurgitares. Væ vobis omnibus qui perdidistis sustinentiam, & qui post acceptam à Deo veniam in pristina peccata recidistis. Væ vobis: quia in mortalia recidere gravissimum, & periculosissimum est. Eccli. 2. 6.

Asserunt sancti Patres, parùm, aut nihil prodesse pænitentiam, si peccator in priora relabantur scelera: (in cassum sumitur medicina, inquit sanctus Cyrillus, si post instauratam sanitatem, per vitæ incontinentiam,

S. Cyrill. hom. in Jo. c. 17. S. Aug. in Decret. D. 3. de pen. qui convaluit in pristinum incidat morbum.) *Inanis est pœnitentia*, ait S. Augustinus, *quam sequens inquinat culpa: & nil prosunt lamenta, si iterentur peccata*.

Similia multa leguntur in SS. Patrum libris. Sed dicamus, hanc non solùm non prodesse, verùm & quodammodò obesse pœnitentiam, in quantum, scilicet in easdem peccata post peractam pœnitentiam recidere, gravissimum & periculosissimum est. Quare totis conatibus laborate, ut mortalia, post veniam, non recidatis; & ut horrenda, & periculosa recidivæ peccata destruatis.

Iste omnis fructus: ut auferatur peccatum. Fructus quem hodie intendo, hic est, quòd destruatis recidivæ peccatum: utpote quia commune; quia grave; quia periculosum. Illud ergo destruite, ac in accepta gratia constanter perseverate, & accipietis regnum æternum. *Amen*.

DE PECCATO

MORTALI.

CONCIO IV.

Iste omnis fructus: ut auferatur peccatum Isaiæ 27.

VIrtus in arduo posita est, & nonnisi magno labore comparatur: peccatum verò facillimè perpetratur; nilque facilius, quàm peccatum in animam inferra. Sicut enim serpens antiquus, cum Heva ludens, nullo negotio peccatum in mundum intulit: ita & idem serpens, qui semper circuit quærens quem devoret, una occasione, vel unica suggestione, non solùm impios, sed & homines justos ad peccatum allicit: ac successu temporis illis peccatum ita suave efficit, ut illud bibant sicut acquam: *Abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem*. Job. 15. 16.

Quid facilius, quàm aquam potare? neque dentibus sciditur aut extenuatur, ut cibus; neque in ore, aut faucibus hæret: sed mira facilitate in stomachum prolabitur. Eadem autem facilitate improbus homo peccati venenum ebibit: & ex hac facilitate, simul cum quadam dulcedine quæ in peccato degustatur, totus ferè mundus, non solùm ad levia, sed etiam ad mortalia, & gravia allicitur scelera? quorum destructioni hodie incumbere intendo, ut propositum in hoc Adventu fructum assequi valeam: *Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum*.

Peccata occulta, peccata ex consuetudine, & peccata recidivæ in præteritis concionibus destruere conati sumus: ut autem primæ Adventus hebbomadæ pædicationibus finem faciam, hodie de mortali peccato in genere disserere statui; & ut ad illud in vobismetipsis destruendum inducam, hoc solùm dicam, quod *mortale* sit, seu, quòd mortem inferat: *Peccatum, cùm consummatum fuerit, generat mortem*, &c. *Ave*. Jacob. 1. 15.

VIvit Christus, vivit anima rationalis, & vivunt bona cujusque opera. *Vivit Christus*, qui est vitæ Author & Dominus: *Vivit anima rationalis*, quæ vitæ & omnium operationum vitalium principium est, & origo, *vivunt bona opera* per gratiam, qua vivificantur, & æternæ vitæ meritoria fiunt.

Non solùm vivunt Christus, anima rationalis, & bona opera: sed etiam ita vivunt, ut immortalitatis quemdam præseferant characterem: Christus enim est immortalis jure acquisito, anima rationalis ex natura sua, & bona opera ratione meriti, *Christus* quidem immortalis est jure acquisito: quia morte sua ius ad immortalitatem sibi comparavit: *anima rationalis* est, immortalis ex natura sua: quia spiritualis est, & essentialiter vivens: *bona opera* immortalia sunt ratione meriti, quia æterna & immortali vita nos dignos efficiunt: *Hoc fac, & vives*. Luc. 10. 28.

O mirabilem Christi, animæ rationalis, & bonorum operum vitam! sed ò infandam mortalis peccati immanitatem: quæ tanta est, ut mortē in ipsum immortalitatis sinum inferat. Ut enim jam videre est, peccatum mortale infert mortem Christo, animæ rationali, & bonis operibus: 1. *Christo* qui est vitæ author: 2. *anima rationali*, quæ est vitæ principium: 3. *bonis operibus*, quæ sunt æternæ vitæ semina.

Peccatum mortale Christo mortem infert. I. PARS.

IN ipso mundi primordio infestæ dæmonum legiones, ducente perduelli Lucifero, adversus Deum classica sonuerunt, & prælium adversus Omnipotentem inierunt: *factum est prælium magnum in cęlo*. Aliud non multò post Conditori suo bellum indixit communis omnium parens Adamus: cum Deo primus ille homo in arenam descendit; & Creatori suo obtemperare renuens, fatalem sceleris hastam in illum contorsit. Apoc. 12. 7.

Sicuti autem commilitones suos habuit Lucifer: ita & suos habet Adamus: cujus omnes posteri, divini Numinis hostes nascuntur; ac eorum plurimi propriis criminibus adversus Deum Creatorem, & factorem suum bella gerunt: *Qui cogitaverunt iniquitates, tota die constituebant prælia*. Psal. 139. 3.

Po-

Pugnant adversus Deum gulosi, pugnant luxuriosi, pugnant quilibet peccatores: quia criminibus suis Deum offendunt, majestatem ejus exhonorant, illum creaturis, quas amant, postponunt, & ut loquitur Propheta, adversus illum enses suos stringunt:

Psal. 36. 14. *Gladium evaginaverunt peccatores*. Cùm detractor virulenta detractionum & calumnię verba profert: cùm blasphemus in impietatis, & blasphemiæ sermones prorumpit: cùm libidinosus carnalibus deliciis incumbit: cum se vino ingurgitat ebriosus: quotiescumque tandem homines in mortale aliquod scelus incidunt, toties adversus Deum

Origen. hom. 1. in Psal. 36. gladios suos evaginant: *Putandi sunt adversus Deum evaginare gladium, dum jam impudenter, & absque ullo verecundia velamento iniquitates suas perpetrant*.

Gladios quidem suos adversus Christum evaginant peccatores, & quantum in ipsis est, illi mortem inferunt, illumque cruci affigunt, quoties ad mortale aliquod scelus declinant. Et ideò Doctor Mellifluus, peccatores vocat novos Christi crucifixores, qui quantum in ipsis est, eum jam immorta-

S. Bern. ser. 2. Pasc. litate præditum occidunt, & crucifigunt, *Movi crucifixores, qui immortalem mortificant, & incrucifigibilem crucifigunt*.

Hanc impiorum adversus Christum immanitatem exhorret D. Paulus, & peccatores, qui gravia perpetrant scelera, novos vo-

Heb. 6. 6. cat carnifices, qui Christum Salvatorem denuò crufigunt. *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*. Christus qui semel in Calvariæ monte à Judęis crucifixus est, à peccatoribus quotidie iterùm crucifigitur, & morti traditur, non quòd reuerà patiatur, & moriatur, cùm sit immortalis, impassibilis; sed à peccatoribus crucifigi, & occidi dicitur, quia, ut præfata Pauli verba ex-

Cornel. à Lap. ponit Doctor Angelicus, quotiescumque homo ad gravia peccata declinat, *Quantum in se est, dat occasionem ut Christus crucifigatur*, Vel, ut ejus verba explicant alii: peccator iterùm crucifigit Christum; quia novo peccato novam dat causam crucis & mortis Christi. Rursum enim agit id propter quod Christus crucifixus est: quare si Christi mors ad omnia prorsus peccata non se extéderet, oporteret, eum toties mori & crucifigi, quoties peccant homines, sicut Aaronica sacrificia & victimę toties mactari & offerri debebant, quoties peccabant Judæi. O magnam impiorum in Christum crudelitatem! quam & ipse Christus variis manifestare voluit apparitionibus, quarum aliquas, notam dignas, hic referre non pigebit.

Surius 16. Jun. Eo tempore, quo Albigenses hæretici omnia ferro flammisque vastabant, sanctæ Lutgardi apparvit Mater Domini Maria, tristem præferens faciem, non secùs ac cùm juxta Christi morientis crucem stabat. Cùmque ab ea Lutgardis causam afflictionis petiisset; respondit Virgo, ideò tristis, & afflicta videor; quia sceleribus suis Albigenses, quantum in ipsis est, *Filium denuò crucifigunt*.

Cùm die quadam sancta Coleta, Ordinis sanctæ Claræ Alumna, Virginem Mariam enixè oraret, ut apud Filium pro peccatoribus intercederet; sese illi in conspectum dedit Deipara, filiolum Christum portans, non qui in sinu luderet, vel qui Coletæ subrideret; sed vulneratum, membratim concisum, & sanguinolentum. Adjiciens, hanc esse hominum facinorosorum crudelitatem: qui, quantum in ipsis est, sceleribus suis *Christum crudelius quàm Judæi vulnerant, & cruentant*. Surius to. 7.

Nobilitate sanguinis, & vitæ sanctitate illustris Brigitta illa ex Suecia oriunda, cùm die quadam de passione Domini concionem audiisset, nocte insequenti Jesum in cruce vidit recenti sanguine perfusum, & toto corpore lacerum, qui illam sic compella vit: *Aspice vulnera mea, ò filia*. Cui illa, ad tantum spectaculum attonita, dixit, Heu, mi Jesu! quis te tam crudeliter sauciavi? quis te cruci tam dirè affixit? Respondit Dominus, ab iis hoc factum est, qui me sceleribus suis lacessunt. Hi iterùm me cruci affigunt. *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*. Surius 23. Jul.

Audite hoc, ò impii, qui blasphemias & improperia in Deum impudenter profertis; hoc audite, ò libidinosi, qui, ut fędæ propensioni indulgeatis, Deum toties offenditis, hoc audite, ò gulosi & potatores, qui abdomini & ventri tanto affectu inservitis, audite, ò Judices, ò Causidici, qui auro corrupti, toties à justitia deflectitis, audite hoc omnes peccatores, ac firmiter credite, quòd idem Christus, qui à Judæis crucifixus est, criminibus vestris iterùm vulneretur & crucifigatur. Ut enim ipse per Prophetam Zachariam loquitur: *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me*. Quomodo ibi plagatus Christus? non quidem clavis & ensibus; sed criminibus quæ ab hominibus perpetrantur. Zach. 13. 6.

Varias inter artes necromanticas, unam refert Delrio, qua Magi cereas quasdam conficiunt magines, quas in nomine Beelzebub baptizant, cùmque alicui interitum machinantur, has imagines acubus, aut stylis ferreis configunt, *& sic*, inquit *certum iis, quo tales imagines designant, interitum adferunt*. Anima nostra est Dei imago, ad ejus similitudinem facta, peccata verò quæ perpetramus, sunt veluti styli ferrei, quibus Delrio. disq. Mag. l. 3. par. 1. q. 4.

illam configimus, & identidem Deum nostrum, quantum in nobis est, transfigimus, S. Bern: serm. 3. de Res. & occidimus: *Ipsum, quantum in ipsa est, Deum perimit voluntas propria.*

Hoc jam capere non possunt peccatores: sed hoc capient in tremendo judicii die, cùm eos, ut suæ mortis reos, Christus acriter arguet, sua illis ostendent vulnera, iisque, ut ait Augustinus, sic exprobrabit: *Ecce hominem, quem crucifixistis: videte vulnera, quæ inflixistis.* Aug. lib. de symb. c. 8.

Credite ergo, peccatores, quòd Christum, quantum in vobis est, criminibus vestris crucifigitis & occiditis. Imò asserit Augustinus, Christum diriùs jam à peccatoribus, quàm olim à Judæis crucifigi. Et ideò Christum peccatores in die judicii sic increpantem inducit. *Cur me graviore tuorum criminum cruce, quàm illa in qua olim pependeram; affixisti? gravior apud me peccatorum tuorum crux, in qua invitus pendeo, quàm illa in quam tui misertus ascendi.* Aug. ser. 181. de temp. Gravior quidem Christo ista crux: quia infinities magis odio habet unum mortale peccatum, quam spinas, flagella, & omnia tormenta, quæ in passione perpessus est.

Vide, ò peccator, quanta tua sit impudentia, qualis ve tua crudelitas. Non enim hominem vilem, non civem quendam, non terrenum Regem: sed Regem Regum, Conditorem tuum, & Deum tuum crucifigis, & quantum in te est, occidis: ò infandam immanitatem! Dic, ò peccator, nonne aliquando irasceris in Judam, in Pilatum, & in carnifices, qui Christum crucifixerunt? fortè pluries in temetipso dixisti: Si Christi passioni adfuissem, omni nisu eum morti eripere conatus fuissem: nonnumquam fortè, zelo succensus, hæc aut similia protulisti verba, quæ olim Clodovæus Galliæ Rex: quiaudiens, & ægrè ferens, Christum à Judæis fuisse crucifixum, dixit: *Si ego cum Francis meis istic adfuissem, ejus injuriam vindicassem.* Lobet. vita & mor. c. 4. §. 3. Sed, ò homo peccator, non est solùm quòd in Judæos exardescas: non est solùm quòd eorum barbariem & rabiem insecteris; sed & zelum tuum in teipsum accende. Argue teipsum ut Christi crucifixorem & trucem: quia quotiescumque mortaliter peccas, toties id agis, quod mortis Christi causa fuit; esque mortis ejus causa & reus, ac si eum occidisses. O peccator ingrate, cur tantam Christo injuriam irrogas? Cur occidis eum, à quo esse & vitam habes? Tuam, quæso, recole ingratitudinem, tuam detestare immanitatem.

De Matrona quadam ex Galliæ Regno oriunda fertur, quòd cùm unicum filium suum in Italia, ubi eum invitum ablegarat, mortuum esse didicisset, ira indoluit, ut mundi pompis valedicens, solis pane & aqua reliquo vitæ suæ tempore victitarit; ac sæpè audita sit hæc verba ingeminans: *Ego te peremi, fili mi, quis mihi tribuat, ut moriar pro te?*

O homo peccator, Christum toties, quantum in te est, crucifixisti, & occidisti, quo- Saint Jure Livre ues Ejus ch. 7. ties mortaliter peccasti. Quare ingemisce, amaras funde lacrymas; ac dic, & intùs dic: *Ego te peremi, Christe*: manus tibi violentas ego intuli, Hæc, corde contrito, verba profer, & pœnitentiam age, ut ab eo veniam impetres, quem toties sceleribus tuis crucifixisti. *At peccatum mortale, non solùm Christo, verùm & animæ nostræ mortem infert.*

Peccatum mortale animæ nostræ mortem infert. II PARS.

Anima rationalis, quoad vitam naturalem ita immortalis est, ut nullo modo mori possit: sed quoad vitam supernaturalem, quam habet à gratia, mortalis est; tuncque spiritualiter moritur, cùm privatur gratia sanctificante, quæ est quasi anima animæ, & quasi altera anima, per quam ipsa anima spiritualiter vivit. Sicut enim tunc moritur corpus, cùm ab eo separatur anima, per quam vivit: ita & spiritualiter moritur anima, cùm privatur gratia sanctificante, per quam spiritualiter, seu supernaturaliter vivit.

Peccatum autem mortale est crudelis ille carnifex, qui animam occidit quia eam gratia sanctificante privat: adveniente enim mortali peccato, ab anima recidit gratia, ejusque discessu anima mortua manet. Et ideò dicit Spiritus sanctus, mortale peccatum esse quasi exitiosam matrem, quæ mortem generat, & quæ ipsi animæ immortali spiritualem mortem infert: *Peccatum generat mortem.* Jac. 1. 15 Ideò etiam alibi dicit Spiritus sanctus, mortale peccatum esse veluti gladium ex utraque parte acutum, quo homo peccator, quasi phreneticus; suam interficit animam: *Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas.* Eccli. 21. 4. Ideò tandem ait Spiritus sanctus, peccatum mortale leoninos habere dentes, quibus roditur, discerpitur, & trucidatur peccatoris anima: *Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.* Ibid. O peccator, temporalia hæc quæ iniquè comparasti, hæc adulteria quæ perpetrasti, ebrietates, fornicationes, & omnia mortalia peccata in quæ lapsus es, sunt quasi gladii bisacuti, & sicut leonini dentes, à quibus sauciata, discerpta, & interfecta est

anima

anima tua. Eo ipso enim quo mortaliter peccasti, anima tua spiritualiter mortua est:
Ezech. 18.4. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*,

Videte, quid protoparenti nostro acciderit. Dixerat ei Deus, quòd moreretur ipsa
Gen. 2. 17. die, qua de fructu comederet: *In quacumque enim die commederis ex eo, morte morieris*. De fructu autem vetito comedit Adamus; & eadem die, qua de illo manducavit, mortuus est: non quidem morte corporali, cùm adhuc supra nongentos annos vixerit; sed morte spirituali. Quia enim mortaliter peccavit, violando Dei præceptum, & comedendo de fructu vetito; peccatum illud mortale quod perpetravit, mortem animæ ejus
S. Greg. Ep. ad Avog. intulit: *Nos primum hominem, qua die peccavit anima mortuum dicimus*. Ecce quod cuilibet peccatori accidit; eodem enim die, eodemque momento, quo quis mortaliter peccat, morte animæ moritur. O peccator, quacùmque die virginem constuprasti, mortuus es: *te mortuum dicimus*: Quacumque die blasphemias in Deum, vel detractiones in proximum protulisti, *te mortuum dicimus*: Quacumque die mœchatus es, furatus es, vel grave aliud crimen perpetrasti, *te mortuum dicimus*: quia mortale illud peccatum, in quod lapsus es, spiritualem animæ tuæ mortem intulit.

1. Tim. 5. 6. Viduam, quæ in deliciis vivit, mortuam vocat D. Paulus: *quæ in deliciis est, vivens mortua est*. Si vivit, quomodò mortua? Si mortua, quomodò vivit? Vivit quidem, & simul mortua est. Vivit utique vita corporali & animali, cùm comedat, bibat, ac illicitis voluptatibus indulgeat: sed vidua quæ sic vivit, mortua est spiritualiter, & quoad animam; quia peccata, quæ in illicitis deliciis perpetravit, animam ejus interfecerunt. Quod autem de hujusmodi viduis ait Divus Paulus, hoc & de omnibus peccatoribus asserit Propheta, cùm eos mortuos vocat:
Ps. 142. 3. *mortuos sæculi*. Hi quidem vivunt vita naturali, & corporali; cùm videant, audiant, loquantur, ratiocinentur, aliasque operationes vitales exerceant: potiùs tamen mortui, quàm viventes dicendi sunt; quia quo ad nobilissimam sui partem, quoad animam scilicet, mortui sunt. O Rex, ò Judex, ò mercator, ò homo, qualiscumque sis, si mortale aliquod peccatum perpetrasti, *no-*
Ap. 3. 1. *men habes, quòd vivas, & mortuus es*. Loqueris, incedis, ratiocinaris, & sæcularia negotia peragis; mortuus tamen es morte terribili, & horrenda; quia mortale peccatum tuam reverà interfecit animam, quæ in corpore tuo, quasi in sepulchro, mortua habitat. Nam corpora peccatorum sunt sepulchra animarum, per peccatum mortuarum: *Corpora peccatorum quid sint, nisi sepulchra mortuorum*? Amb. li. 6. in Luc.

Nonnunquam visa sunt mortuorum corpora, quæ arte dæmonum movebantur, ambulabant, manibus palpabant, aliaque exteriùs vitæ munia obibant: & ideò, licèt reverà mortua essent, viventia tamen videbantur. Quid autem simile, inquit Augustinus, in homine peccatore videre est;
Quem quia pedibus ambulat, quia manibus contrectat, quia oculis videt, & audit auribus, officiis cæteris membrorum satis utitur, viventem putat. Vivit, sed corpus ejus: mortua est autem anima ejus; mortuum est quod melius est ejus. Vivit habitaculum, mortuus est habitator. Aug. ser. 18. de ve. Apost.

O peccator, vivis simul & mortuus es; vivis in corpore, & mortuus es in corde; vivis in hominum opinione, & coram Deo mortuus es; vivis præclaris actionibus quas fecisti, & mortuus es peccatis, quæ perpetrasti; vivis quoad corpus, & mortuus es quoad animam; quæ mors præ morte corporis flenda & lugenda est: quia cùm mortua sit anima, *mortuum est quod melius est*,

Tanta hodie multorum est insania, ut plus ob patris, uxoris, filii, vel amici, quàm ob animæ suæ mortem plorent. Hoc quàm indignum sit, dignissimè exaggerat S. Cyprianus, dicens: *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter, & fleres: facie inculta, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœroris ostenderes: animam tuam perdidisti, & non acriter plangis, & non jugiter ingemiscis*? Plange, ingemisce, ò peccator: quia tua mortua est anima, cuius jactura inenarrabilibus lacrymis ac perpetuis gemitibus dignissima est. Adverte, ò peccator, quòd criminibus tuis non alium occidisti quam teipsum, quàm animam tuam: *Quaris quem occidisti? non extraneum, non inimicum; sed teipsum. Quibus armis, quibus insidiis? erroris tui, offensa Dei*. Quare tua detestare scelera, ingemisce, amaras funde lacrymas; & saltem tantum lugeas ob tuæ mortem animæ, quantum alii ob filiorum, vel parentum mortem plorant: *Sic lugeamus animam extinctam, quomodò plangimus carnem mortuam*. S. Cypr. lib. de lapsis. Tertul. de Idol. S. Aug.

Si Athei, Gentiles & Epicurei seipsos, per peccatum mortuos, non plangant, non est quòd miremur: cùm hi talem animæ suæ mortem ignorent. Sed stupendum, horrendum & intolerabile est, quòd tu, ò Christiane, qui nosti quàm terribilis & formidanda sit animæ tuæ mors, de ejus morte parùm cures, ejusque interitum non plores. Quare te totum in fletum converte, impla-

S. Augu. li. 5. con. tra Petil. c. 15. cabilibus insiste lacrymis, ac teipsum per peccatum mortuum exhorresce.

Tanta, ut refert S. Augustinus, olim Hetruscorum prædonum fuit immanitas, ut ex viatoribus quos spoliabant, alios occiderent, & aliorum viva corpora mortuis corporibus colligarent: ita ut singula viventis corporis membra singulis cadaveris membris congruentis. O quam immane illud supplicium! O quàm durum, quàm horrendum tibi esset, si vivus corpori mortuo alligari, & illud undequaque circumferre cogereris! Non solùm tibi, verùm & omnibus hoc horrendum esset spectantibus, qui omnes fugerent: Chrys. hom. 74. in Math. *Si quis cadaver putrdum circumferens per civitatem vagaretur, nonne omnes eum fugerent?* Hoc sanè horrendum esset, inquit S. Chrysostomus: sed adverte, quòd tu vivo corpori mortuam animam pluribus mensi- Ibid. bus & annis longè turpius alligatam circumferas. *Hoc de te cogita, qui animam peccatis obrutam, atque mortuam circumducis.* Hoc seriò mente revolve, ac teipsum per peccata mortuum exhorresce. Ne in hoc statu diutiùs moreris: sed quantum fas erit, tua detestare scelera. Et si per peccatum mortuus sis, fac, ut per Dei gratiam à mortuis susciteris.

Per peccatum mortuus erat filius ille prodigus, qui luxuriosè vivebat: sed qui per peccatum mortuus erat, per Dei gratiam à mortuis suscitatus est *Mortuus erat, & revixit.* O Christiane, quando in Deum blasphemias protulisti, *mortuus es*: quando virginem construpra sti. *mortuus es*: quando aliena, vi vel fraude abstulisti, *mortuus es*: quotiescumque tandem in lethale quoddam peccatum incidisti, *mortuus es*: Quare si jam Luc. 15. 24. per peccatum mortuus sis, pœnitentiam age, ut à mortuis susciteris. Si patrem, fratrem, vel filium fato functum suscitare posses, haud dubiè illum suscitares: quantò magis te ipsum, per peccatum mortuum suscitare debes? Ne maneas ergo in morte, in quam per peccatum incuristi: sed à teipso tolle peccatum mortale, quod mortem infert Christo & animæ; *ac etiam operibus nostris*,

II. PARS.

Peccatum mortale operibus nostris mortem infert.

AB iis totaliter dissentio, qui omnia opera infidelium peccata esse dicunt. Si enim omnia & singula eorum opera peccata essent, peccarent cùm orarent, cùm Deum colerent, cùm aliqui ex ejus præceptis obtemperarent, & cum per bonum aliquod opus Deum placare, & ad conversionem se disponere conarentur; quod quàm absurdum sit, nemo non videt.

Pravæ etiam eorum sententiæ non ad hæreo qui docent, non necessarium esse, quòd quis in statu gratiæ sit, ut opera viva, meritoria, & cælo digna faciat. Opera enim viva & meritoria esse nequeunt, si à gratia, quæ est principium vitæ & meriti, non procedant.

Medium inter utramque hanc sententiam, vel potiùs inter utrumque hunc errorem teneo: ac dico, omnia opera hominum qui non sunt in statu gratiæ, seu qui sunt in statu peccati mortalis, esse mortua: quia peccatum mortale non solùm animabus hominum, sed etiam operibus eorum mortem infert. Unde quamdiù aliquis homo in statu mortalis peccati remanet, similis est infelicibus illis matribus, quæ non nisi mortuos filios pariunt: quia hic nonnisi opera mortua producit, quæ apud Deum non vivunt, nec vitæ æternæ digna sunt.

Tritum, & apud Theologos commune est, quòd tria sunt operum genera: quorum alia mortifera, alia mortificata, & alia mortua dicuntur. *Opera mortifera*, sunt ipsa peccata mortalia, quæ animabus spiritualem, & sæpè æternam mortem inferunt. *Opera mortificata*, sunt opera meritoria quæ homo peccator fecerat, antequam in mortale peccatum caderet: quæ per adveniens mortale peccatum non quidem interempta sunt, sed solummodò mortificata: quia si peccator à morte peccati per pœnitentiam resurgat, hæc etiam opera tunc reviviscent. *Opera tandem mortua*, sunt illa opera quæ ab homine per peccatum mortua fiunt: Quam diù enim quis est in statu peccati mortalis, si jejunet, oret, pauperibus facultates eroget, & alia huiusmodi bona opera faciat, hæc quidem non sunt opera mortifera, seu peccata; sed sunt opera mortua, quæ vitæ æternæ non sunt meritoria & digna. Quia, ut ait S. Bernardus, sicut suam à Sole claritatem Luna sumit: ita op era nostra à gratia, seu à charitate vitam & meritum sumunt: *Sicut enim claritas Lunæ nonnisi à Sole est; sic absq; charitate meritum nullum est.* S. Bern. ser. 27. in Cant. Quare cùm qui talia opera producit, non sit in statu gratiæ & charitatis. ejus opera non sunt viva, sed mortua. Hos qui in statu mortalis peccati multa opera bona faciunt, nonnullis similes dicam venatoribus, qui, ut ait D. Augustinus, gravissimis se laboribus & periculis exponunt, & hoc, ut feram capiant. *Quos*, inquit, *æstus, quæ frigora, quæ pericula ab equis, à fossis, à præcipitiis, à fluminibus perferunt venatores? Quem laborem esurientes & sitientes? quantas vilissimi & sordidissimi potus angustias, ut bestiam capiant?* S. Aug. ser. 48. de temp. Huiusmodi esse videntur labores hominum, qui in statu mortalis peccati bonis operibus vacant. Hi etenim

nium non Paradisum, sed feram, & quasi nihilum capiunt: quia opera eorum viva, & æternæ gloriæ meritoria non sunt. Quid capit Prædicator post tot lucubrationes, post tot studia & tædia, post tot labores & sudores, post tot Adventus & Quadragesimas, quas coram illustri Cetu prædicasse gloriatur? Quid capit homo religiosus, postquam toties jejuniis & flagellis corpus suum cruciavit, postquam tot horas contemplationi vacavit, & postquam divinis laudibus diu noctuque concinendis operam dedit? Quid Presbiter ille qui infirmos visitat, qui pauperes sublevat, consolatur mœstos, & omnibus benefacit? Quid hæc adolescentula, quæ viduarum, pupillorum, & pauperum domos singulis diebus lustrat, ut eorum necessitatibus subveniat? Certè, si hic Concionator, hic Religiosus, hic Presbyter, & hæc adolescentula in statu lethalis peccati hæc faciant, non Paradisum, sed bestiam, seu quasi nihilum capiunt, quia cùm hi in statu charitatis & gratiæ non sint, eorum opera non viva & meritoria, sed mortua sunt: *Absque charitate meritum nullum est*.

Aggæi 1. 6. Unde iis, & omnibus qui in statu mortalis peccati Bona opera fecerunt, dici potest: *Seminastis multum, intulistis parum*. Hi quidem seminarunt & laborarunt multum, cùm jejuniis, mortificationibus, eleemosynis, aliisque piis operibus vacarunt: sed intulerunt parum: quia eleemosynæ, preces aliaque opera, quamvis ex natura sua bona sint; mortua, inania, & nullius apud Deum sunt meriti, si in statu mortalis peccati fiant. Peccatum enim mortale est quasi malignum fermentum, quod totam bonorum operum massam corrumpit: est quasi fur, qui bonis operibus rationem meriti deprædatur, & quasi crudelis carnifex, qui eis mortem infert.

D. Bon in 2. D. 21. a. 1. D. Th. 1. 2. q. 27. Peccatum, inquit Doctor Seraphicus, est *corruptio boni*: & ut ait Doctor Angelicus, peccatum est *corruptio actionis*. Peccatum mortale est verè corruptio boni, & actionis: quia est quasi vermis qui rodit, ignis qui devorat, putredo quæ corrumpit, & gladius qui omnes actiones ex se bonas interimit. Credis, hunc juvenem esse pium; quia modestia ejus nota est omnibus hominibus: quia plures singulis diebus Missas audit; & quia multis piis operibus palam incumbit? Hanc adolescentulam sanctam esse putas; quia in Ecclesiis, in nosocomiis, & ubique bonis operibus assidua videtur? Sed si hic, & illa in statu mortalis peccati vivant, mortui sunt coram Deo, mortuaque sunt eorum opera: quia peccatum mortale, quod in iis regnat, omnia bona eorum opera corrumpit, & interimit. *Peccatum est corruptio boni, est corruptio actionis*.

Certissimum est, ut cum Aristotele docent omnes alii Philosophi, quòd *operari sequitur esse*: priùs enim aliquid esse debet, quàm operetur: nec quomodocumque operari potest, antequam sit. Anne Sol, antequam creatus esset, terrarum orbem illustravit? Nequaquam. Anne ignis calefacit, anteqaam accendatur? Nequaquam. Estne aliquod alind agens, quod antequam existat, suum producat effectum? Nequaquam; quia quodlibet priùs esse debet, quàm operetur; *operari sequitur esse*. Quicumque autem in statu mortalis peccati vivit, non est quoad esse supernaturale, quia tale esse est à gratia, quam ille non habet, quare cùm non sit quoad esse supernaturale, non potest opera supernaturalia, & vitæ æternæ meritoria producere; sed omnia opera, quæ in hoc statu facit, sunt opera mortua, & inania; quæ supernaturali gratiæ vita carent: quia mortale peccatum eis vitam aufert, & mortem infert.

Quandiù peccator in hoc mundo vivit, est verè quoad esse naturale; sed quandiù in statu mortalis peccati moratur, est verum nihilum quoad esse supernaturale gratiæ; *tanquam nihilum ante te*. Quare cùm tunc Psalm. peccator non sit quoad esse supernaturale quod à gratia est, opera viva & meritoria, quæ nonnisi à gratia manant, elicere non potest; sed omnia opera quæ in hoc statu producit, sunt opera mortua. Quod familiari similitudine docet nos Christus, dum se viti assimilat. *Sicut*, inquit, *palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos nisi in me manseritis*. Jo. 15. 4. Christus est vitis quædam mystica; Justi verò sunt quasi palmites, ei per gratiam uniti, & colligati, & ideò cùm illi sint uniti, ab eo vitam gratiæ percipiunt, ac opera viva, & meritoria facere queunt. Sed peccatores, cùm sint palmites per peccatum ab hac vite separati, nec per gratiam supernaturaliter vivunt, nec opera viva & vitæ æternæ meritoria facere possunt.

Scio opera illa bona, quæ quis in statu mortalis peccati facit, suo modo esse utilia; quia pravos destruunt habitus, quibus homo ad peccatum trahi solet; quia etiam, ut ait Doctor Angelicus, temporalem aliquam a Deo mercedem impetrant: ac tandem, quia licèt ad gratiam obtinendam verè non disponant: Deus tamen videns, peccatores bonis operibus incumbere, actuales ei multas & magnas impertit gratias, quarũ auxilio a peccatis resurgunt, & convertuntur. Et ideo quilibet homo, quantumvis D. Th. 3. p. q. 89. a. ma-

magnus sit peccator, orare, eleemosynas facere, jejunare, ac piis quibusque operibus sedulò incumbere debet. Sed semper advertat, & seriò perpendat peccator, quòd hæc omnia opera (licèt aliunde utilia) non sint vitæ æternæ meritoria. Quia sicut corpus mortuum non audit, non loquitur, nec aliquam operationem vitalem elicit: ita & anima, per peccatum mortua, nullum opus vivum, seu æternæ vitæ meritorium producit.

O homo peccator, si in statu gratiæ esses, singulis momentis apud Deum mereri, & quolibet jejunio, qualibet eleemosyna, & quolibet vel minimo bono opere, novos gloriæ gradus comparare posses: sed quia per peccatum mortuus es, nullum ex tuis operibus vivum, & meritorium est. Quare exurge à mortuis, surge à peccato; & ut ait sanctus Eucherius, da mortem peccato, quod Christo, animæ tuæ, & bonis tuis operibus mortem infert. Da mortem peccato, illudque pœnitentiæ gladio interfice: *Veterem hominem*
S. Euch. *cum actibus suis gladio pœnitentiæ enecemus*.

Christi, animæ, & operum tuorum infensissimus hostis est mortale peccatum: quare esto & tu illius hostis, illi insidias para, & pœnitentiæ gladio illud interfice. Non imiteris eos, qui per pœnitentiam peccata à se ipsis ad tempus solummodo expellunt: sed ea gladio pœnitentiæ ita occide, ut nunquam imposterum in te vivant. Non ampliùs in te vivat spiritus luxuriæ, spiritus avaritiæ, spiritus gulæ, vel cujuslibet alterius peccati. Hoc si facias, æternum in cælo cum Deo & Sanctis omnibus regnabis. *Amen*.

DE DEI BONITATE ERGA PECCATORES.

CONCIO V.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

Misericordia Dei est faustum sidus, quod à summo cœlo omnia sublunaria illuminat. Et sicut sol iste materialis auratos in hæc inferiora jaculatur radios, quibus malos simul cum bonis irradiat: ita & Deus solem bonitatis & misericordiæ suæ oriri facit super bonos & malos, ac utrosque collustrat, & benignis influxibus fovet. Imò & videtur, Deum, apud quem non est acceptio personarum, & qui erga omnes bonum se & misericordem exhibet, majora reprobis quàm probis, malis quàm bonis, & peccatoribus quàm justis, bonitatis suæ dare testimonia: *Bonus ad omnes Deus, in peccatores præcipuè suam ostendit longanimitatem*. Chrys. ho. 7. de pœnit.

Non meæ nunc mentis est, inquirere, quæ & quanta Deus pro nobis & electis fecerit: sed vt peccatores ad destruenda in se peccata allicere valeam, magnam Dei erga illos bonitatem, & misericordiam proponam. Adverto, quod cùm prodigus ille filius, qui totam suam substantiam dissipavit, recordabatur, se peccasse in patrem, à quo & esse, & alia multa bona perceperat, ad illum adeundum intùs excitabatur, ac dicebat: *Ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum & coram te*. Quare ut peccatores ad destruenda peccata, & ad properandum versus Deum adducam, magnam ejus in illos bonitatem & misericordiam explanabo. Hoc est primum motivum, quo peccatores ad destruenda in se peccata allicere conabor, &c. *Ave*. Lu. 15. 18.

Cum Pastor ovem, quam diligebat, perdidit, expectat ut veniat: si venire tardet, eam sollicitè quærit: si veniat, illam benignè recipit. Peccatores autem sunt oves stolidæ, quæ à Deo aberrant: & Deus erga peccatores miseros & indignos Pastoris boni fungitur munere: *Ego sum Pastor bonus*. Jo. 10. 1.

Deus quidem est Pastor bonus, qui peccatorem expectat, quærit, & recipit; cùm enim peccator criminibus suis ab eo discessit, expectat Deus, ut per pœnitentiam ad ipsum veniat: si venire renuat, tum Deus mediantibus gratiæ suæ auxiliis sollicitè quærit: si vocatus & quæsitus revertatur, eum Deus magno cum affectu recipit. Quare ut immensam Dei in peccatores bonitatem & misericordiam delineem, dicam solummodò, quòd Deus illos expectet, quærat, & recipiat. Peccatores Deus: 1. Expectat, magna cum patientia: 2. Quærit, ingenti cum sollicitudine: 3. Recipit, summo cum affectu. *Patientia Dei*, peccatores expectantis: *Sollicitudo Dei*, peccatores quærentis: *Affectus Dei*, peccatores recipientis. En tres hujus concionis partes.

Patientia Dei, peccatores expectantis. I. PARS.

Dei dominio subsunt peccatores: qui quidem criminibus suis à Deo elongari possunt: sed ab ejus jurisdictione subtrahi non possunt. Licèt enim Deus præcepta sua ab iis violari sinat; iis tamen permittere nequit, ut ejus se potestati & jurisdictioni sub-

subducant. Faciant impii quod voluerint, sub potente Dei manu semper remanent, ejus semper dominio subsunt; ac semper sortis eorum ille est arbiter: vitæ & mortis illorum ille semper est Dominus; & penes illum est vitam illis prorogare, vel auferre. Imò, si vellet, ad tartara eos præcipitare posset, mox ut mortale aliquod perpetrarunt.

Hoc quidem posset Deus: & si hoc ageret, de illo nullo modo conqueri possunt peccatores. Sed tanta ejus erga illos est bonitas, ut licèt eum graviter offenderint, non tamen eos statim sempiternis addicat suppliciis: quin contra, magna cum benignitate eos conservet, nutriat, gratiæ suæ auxiliis foveat, ac magna cum patientia expectet, ut ad ipsum revertantur: *Sustinuit in multa patientia, vasa iræ, apta in interitum.* Rom.9.22. Peccatores sunt vasa hæc, iræ Dei digna, apta ad interitum, & tartareis flammis idonea: tanta tamen Dei bonitas & patientia, ut in hæc iræ suæ vasa, seu in peccatores non irascatur, nec eos protinus ad tartara mittat: sed eos sustineat, ac peccata eorum quasi dissimulet, expectans ut per pœnitentiam ad ipsum veniant: *Dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Sap.1.24.

Hanc Dei, peccatores ad pœnitentiam expectantis, patientiam & bonitatem adnotavit Habacuc, dicens, eum quasi mutum & cæcum factum esse: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis ad iniqua agentes, & taces?* Hab.1.13. O Domine, inquit Propheta, tu nosti corda & opera hominum; nil te latet, nec te latere potest: & tamen videris non habere oculos, ut aspicias, & intuearis scelera, quæ singulis momentis adversum te perpetrantur. Quot blasphemi, quot sacrilegi, quot adulteri, quot omnis generis peccatores mandata, legesque tuas violant? Et tu, quasi mutus esses, nec unicum verbum profers, ut proterviam illorum coerceas: *Respicis ad iniqua agentes, & taces.* O Domine, ut quid tam benignè erga peccatores tegeris? Loquere, Domine, argue, objurga, increpa hos insensatos: exurge, Domine, extende manum tuam, & dissipa insensissimos illos gloriæ tuæ hostes: percute, opprime, occide, annihila illos læsæ majestatis divinæ reos: mitte illos ad tartarum cruciandos. Hoc sanè facere posset Deus, & hoc tandem aliquando faciet, si non convertantur. At tanta ejus in peccatores bonitas & patientia, ut non statim adversus eos sæviat, nec illos continuò puniat; sed ad tempus peccata eorum dissimulet, & quasi non videat, expectans ut ad ipsum per pœnitentiam revertantur: *Dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Posset quidem illos statim plectere, inquit Guerricus Abbas: sed omnia scelera, eorum dissimulat, ut eos ad pœnitentiam expectet. *Etsi potestas & terror apud ipsum est, totum tamen interim dissimulat, donec pœnitenti parcat.* Guer.ser.1.de Na.

Patriarchæ Noemi temporibus, omnis caro corruperat viam suam; & ideò Deus, quasi eum pœniteret fecisse hominem, universum genus humanum generali diluvio submergere statuit: sed viginti supra centum annis priùs quam fieret hoc diluvium, Noemum misit, ut peccatoribus pœnitentiam prædicaret, ut eos de futuro cataclysmo præmoneret; ac ut iis annunciaret, quod si converterentur, iram suam ipse comprimeret, & ultricem manum suam non experirentur. Cur voluit Deus, Noemum toto hoc tempore prædicare, clamare, monere, minari, & exhortari homines, ut fugerent *à facie arcus?* Cur has Deus peccatoribus dat inducias? Cur tot homines, horrendis deditos peccatis, videns, non statim terræ præcipit ut suum aperiat sinum & eos deglutiat? Cur tigribus, leonibus, lupis, & aliis feris animantibus non statim præcipit, ut eos rapiant & devorent? Cur ignem, aerem & omnes creaturas non armat adversum rebelles, & protervos illos homines, ut illos destruat? Quòd si eos aquis suffocari decrevit; cur non subitò aquas mittit super universam terram? Cur centum & viginti annis expectat, antequam cœli cataractas aperiat? Hoc fecit Deus, inquit S. Basilius, ut peccatores expectaret ad pœnitentiam: *& ut peccatores ad pœnitentiam traherentur.* S. Basil. pœn. 5. O mirabilem Dei erga illos peccatores patientiam? Miranda quidem: sed eadem etiam patientia, & bonitate Deus erga alios omnes peccator plerumque utitur. Non enim illos statim atque peccaverunt, plectere solet: sed eos aliquanto tempore expectat, ut ad pœnitentiam agendam illos inducat: *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.* 2.Pet.3.9. Cùm quivis homines in gravia inciderunt peccata, posset statim iis Deus dicere: *discedite à me, maledicti, in ignem æternum:* Matt.25.41. in tartaream fornacem cruciandos mox illos mittere posset: sed præ nimia sua bonitate aliquamdiù eos ad pœnitentiam expectat, Miramini hanc Dei erga peccatores bonitatem, & patientiam.

Præclarè adnotavit Chrysostomus, Deum ad mundum universum construendum sex solummodo dies impendisse; & ad unicam civitatem Jericho destruendam septem dies consumpsisse: *Mundum universum sex in diebus construis, & unam urbem septem in diebus* Chrys. ho.1.de pœn.

bus solvit. Plus temporis insumi solet inconstruendo, quàm in destruendo: cur ergo Deus, qui cœlum, terram, maria, ac omnem hunc visibilem mundum, & qui in eo est, ornatum, sex diebus faceret, unicæ civitati destruendę septem dies impendit? Hoc fecit Deus, ut hujus civitatis incolis pœnitendi tempus daret. Hanc enim civitatem una die, hora una, aut etiam uno momento diruere poterat: sed ejus eversioni & ruinæ septem impendit dies; quia expectabat, ut Jericuntini cives, ad se reversi, pęnitentiam agerent, & dato tempore ad conversionem suam uterentur. Quod autem respectu illorum fecit; hoc & facere solet Deus respectu aliorum peccatorum. Dicimus enim nonnunquam intra nos: quare hic & ille impius prosperantur in sæculo? Cur permittit Deus, hunc usurarium, hunc libidinosum hominem, & iniquum hunc Judicem in hoc mundo adhuc vivere? Cur in impios, mox ut peccaverunt, sua non vibrat fulmina? Vis scire, cur? *expectat Deus, ut misereatur vestri*. Hæc omnia fiunt ex Dei bonitate & patientia, quæ tanta est, ut peccatores ad pœnitentiam expectet.

Jonas in mare præcipitatus, & ab immani ceto devoratus, triduum in vivo hoc carcere latitavit, donec cetus Prophetam in littus ejecit, ut Ninivitis concionaretur, & urbis Ninives eversionem post quadraginta

Jonę 3.4. dies futuram prænuntiaret: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*. Cur non statim Deus civitatem Ninivem subvertit? Cur hujus urbis subversionem & excidium longè antea prædici vult? Hoc ita fieri vult Deus, ut Ninivitis det pœnitenti tempus:

Origen. ho. 1. in Ierem. *Misit ad eos Prophetam, ut dicente illo: Adhuc quadraginta dies; qui condemnati fuerant, non perirent; sed agentes pœnitentiam, impetrarent misericordiam Dei*. O non satis mirandam Dei erga Ninivitas clementiam, & patientiam! Cui non est dissimilis portentosa Dei bonitas erga alios peccatores: quos Deus æternis non addicit suppliciis mox ut peccaverunt; sed illos antea monet, movet,

Ibid. & terret, ut illos ad pęnitentiam alliciat: *Clementia Dei peculiare hoc est; non clam, aut silenter ingerit supplicia; sed per comminationes ea prædicit adfore: per hoc peccatores invitare ad pœnitentiam*. O quantam Dei patientiam!

Hanc Dei patientiam tantam esse dicit Tertullianus, ut aliquo modo perfectionibus ejus videatur contumeliosa: quia ex hac Dei patientia occasionem sumunt multi peccatores in Deum graviùs peccandi, scelera sua multiplicandi, & in iis perseverandi: Sustinet Deus *ingratissimas nationes*..... *luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie insolescentem persequentes, ut sua sibi patientia detrahat*. Tert. ho. patient. c. 1. Si Deus impios, mox ut peccaverunt, graviter plecteret, majori cum sollicitudine imposterum à peccatis caverent: Si cùm hic blasphemus in horrendas coram omnibus blasphemias prorumpit, eum statim Deus satanæ cruciandum traderet, adstantes terrerentur, & à blasphemiis accuratè abstinerent: si prima vice, qua in fornicationem, adulterium, sacrilegium, vel aliud quodcumque grave crimen homines incidunt, eos subitò Deus interimeret, alii sollicitiores essent in præcavendis & vitandis criminibus: & si patientia sua Deus sibi injuriam quodammodo facere videtur: *Sua sibi patientia detrahit*. Mavult tamen Deus, injuriam sibi à peccatoribus fieri, quam suam in eos non ostentare patientiam: quare summa patientia illos ad pęnitentiam expectat: *Expectat Deus ut misereatur vestri*.

Miramini portentosam hanc Dei in peccatores patientiam: quæ quidem nos ad pęnitendum, & ad destruenda in nobis quæcumque peccata allicere debet. Heu! si prima vice, qua in Deum mortaliter peccavimus, protinùs mortui essemus; quid de nobis actum esset? Nonne mox in infernum præcipitati fuissemus? Nonne terribilibus tartari suppliciis fuissemus adjudicati? Certè ex tunc in formidandam inferni fornacem missi fuissemus. Quare cùm tanta Dei in nos extiterit bonitas, ut post tot adversus illum perpetrata scelera, nos adhuc ad pęnitentiam expectet, laudemus eum, benedicamus eum, pro tanto beneficio immortales ei gratias referamus, ac seriò & promptè pęnitentiam agamus: *Quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam fusis lacrymis postulemus*. Judith. 8. 14.

Non imitemur sceleratissimos, & induratos illos peccatores, qui ex immensitate clementiæ & patientiæ Dei, peccandi licentiam sumunt. Non dicamus cum impiis: Deus bonus est; ergo licèt adhuc in peccatis perseverem, mihi indulgebit. Non dicamus: Deus ad pęnitentiam expectavit; ergo & aliquibus adhuc annis me similiter expectabit. Non sic ratiocinandum; sed dicendum: quia Deus ita bonus fuit, ut usque nunc me ad pęnitentiam expectaverit, ejus ampliùs non abutar patientia, sed absque ulla mora me pęnitentiæ operibus accingam: *Quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam fusis lacrymis postulemus*. At peccatores sua destruere debent scelera, non solùm quia Deus ita bonus est, ut eos expectet cum patientia: sed etiam *quia ita bonus est, ut eos sollicitè quærat*.

Solli-

II. PARS. *Sollicitudo Dei, peccatores quærentis.*

Deus, qui ab æterno peccatores ita dilexit, ut ex mera sua bonitate eos, per Adami peccatum servos, redimere decreverit, eadem bonitate ductus, in tempore incarnari voluit, ut eos quæreret & salvaret: Luc. 19. 10. *Venit enim Filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat*. Quam Dei peccatores quærentis, bonitatem admiratus Augustinus S. Aug. in medit. ait: *Venit pius Deus, venit pro pietate, & bonitate sua, venit quærere, & salvum facere quod perierat: quæsivit, & invenit, & humeris suis reportavit ad caulas gregis.*

Peccatorem quæsivit Deus homo factus, totoque vitæ suæ tempore erroneam hanc ovem quæritavit. Et quòd tunc visibiliter per seipsum operatus est, nunc invisibiliter agit; nec cessat jam per gratias suas peccatorem miserum, & indignum quærere. Quotidie stat ad ostium cordis ejus; ibi pulsat: Apoc. 3. 20. ibi clamat, ut enim perditum quærat, & errantem revocet: *Ecce sto ad ostium, & pulso.*

Deus qui est summum bonum, quo nil majus excogitari potest, ab omni curia cælesti honoratur: eum laudant Angeli, adorant Dominationes, & omnes creaturæ glorificant, excepto homine peccatore, qui in eum impudenter insurgit, & qui majestatem ejus iniquè offendit. Tanta tamen Dei est erga peccatores bonitas, ut eos licèt indignos, licèt miseros, licèt læsæ majestatis divinæ reos, per gratias suas quærat, & ad sui amicitiam revocare contendat. O magnam Dei, peccatores quærentis & revocantis, bonitatem: S. Bern. ser. 3. in Cant. *Quis non stupeat charitatem Dei spreti, & revocantis?*

Quærit a Deo Propheta, quid sit homo, *Quid est homo, quòd memor es ejus?* Ecquis est Psal. 8. 5. ille homo, quem Deus ita amat, ut illum sollicitè quærat: *quid est homo?* Certè si rectè sentiamus, homo est immunditiæ sentina, scopus infortuniorum, miseriarum chaos, Aristot: pelagus inconstantiæ, *imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ ludus, mutationis imago, invidiæ & calamitatis trutina.* Homo est ingratus Dei filius, in carne infirmus, inordinatus in spiritu: in affectibus bestialis, ad pia monita surdus, promptus ad peccata, ad virtutes tardus, & tandem mortis tributarius. Vis adhuc perfectiùs nosse, quid sit homo? audi sanctum Gregorium Nyssen: orat. 7. Nyssenum, dicentem: *Homo secundùm Abrahamum terra & cinis; secundùm Isaiam fœnum; secundùm Davidem nec fœnum quidem, sed feno similis est; secundum Ecclesiasten vanitas.* O magnam hominis miseriam! Et tamen hominem hunc miserum, infirmum, rebellem, peccatorem, & majestatis divinæ contemptorem, Deus respicere, & quærere dignatur; Job. 14. 3. *Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos?* Deus, cujus magnitudinis non est finis, quærit hominem parvū & miserum: Deus cælestium, terrestrium, & infernorum Dominus, cujus dominio omnia subsunt, hominem quærit egenum & pauperem; Deus omnipotens, qui attingit a fine usque ad finem fortiter, hominem debilem & infirmum quærit; Deus, omnis beatitudinis centrum & origo, hominem quærit infelicem & infortunatum, Deus sanctus hominem peccatorem; rebellem & indignum quærit, cùm ille majestatem ejus spernit, & multiplicatis sceleribus offendit. O stupendam, & incomprensibilem Dei, peccatores quærentis, bonitatem! *Quis non stupeat charitatem Dei spreti, & revocantis?*

Vos haud dubiè non latet prodigium portentosæ illius petræ, quæ Israelitas in deserto comitabatur, & ex qua fluebant fontes uberrimi, ad potandum hunc Dei populum sufficientes: *Bibebant autem*, inquit D. Paulus, *de spiritali consequente eos petra*. Seu, 1. Cor. 10. 4. ut explicat Hugo Cardinalis, *bibebant de mystica sequente eos petra*. Hęc petra, ut ait S. Hieronymus, *volvebatur in medio castrorum, nullo hominum impellente, emittens largissimos rivulos ad satietatem populi & jumentorum.* Hieron in cap. 20. Num. 6. Quam mirabile erat videre petram volubilem, rivos aquarum continuè emittentem, & Israelitas quocumque pergerent sequentem! Sed quid hæc significabat petra? *Petra autem erat Christus*: ut subdit D. Paulus. Hæc petra significabat Christum, qui peccatorem sequitur, ut illum convertat, hæc petra est Dei misericordia, quæ undequaque effundit uberes gratiæ fontes: & quæ ingratos peccatores quærit, & sequitur, ut illos ad pœnitendum alliciat; *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. Suis Psal. 22. 6. se criminibus a Deo separat peccator; derelinquit Deum factorem suum, ut inanibus adhæreat creaturis, est profugus super terram, sicut alter Cain, tanta tamen Dei erga peccatores bonitas: ut eos quantumvis inimicos, induratos, & obstinatos, per gratiam suam quærat, & ad pœnitentiam vocet; Misericordia ejus illos semper & ubique sequitur & quærit, *Misericordia tua subsequetur me*. O mirabilem, inquit Bernardus, Dei peccatores quærentis bonitatem; *Mira Dei quærentis dignatio!*

Postquam peccavit Adamus, abscóndere se, & fugere conatus est; *Abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini*. Gen. 3. 8. Cùm autem fugit Adamus, non illum derelinquit Deus; sed illum solicitè quæsivit, & vocavit; *Vocavit*

vavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Ubi es? Hanc Dei erga Adamum bonitatem ponderat, & miratur S. Chrysostomus, dicens, quòd hæc verba; *Ubi es?* quæ Deus, Adamum quærens, protulit, misericordiæ ejus magnitudinem plurimùm manifestant: *Ipsum dicere; Ubi es? plurimam habet misericordia vim.* Hæc verba; *ubi es?* non sunt verba Dei ignorantis ubi esset Adamus: sed sunt verba Dei miserentis, quærentis, & vocantis Adamum ad pœnitentiam; *Eum vocat, & requirit, dicens, Adam, ubi es? per hoc quòd vocas, signum dat, quòd ad pœnitentiam revocas.* O magnam Dei bonitatem ergo protoparentem nostrum! Sed ò magnam etiam eius bonitatem erga omnes peccatores! Sicut enim Adamum lapsum quæsivit, ita & omnes prorsus peccatores quærit, & ad pœnitentiam vocat. Omnibus clamat, omnesque per gratiam suam ad conversionem sollicitat; omnibus *profert verba sua; dicens: Convertimini.* O mirandam Dei, peccatores quærentis, bonitatem! quam ab omnibus perpendi, & seriò ponderari optat sanctus Gregorius: *Ponderare fratres, pondus tantæ pietatis. Ecce vocat, & quos inquinatos denuntiat, amplecti quærit.*

S. Greg. lib. 2. Mor. c. 4.

Prov. 1.

S. Greg. hom. 33. in Evang.

Hanc Dei in vos perpendite misericordiam: hanc non segniter considerate; ac Deum, quærentem vos, sedulò quærite. Ne fugiatis à facie Domini; oblatam vobis ejus gratiam ne respuatis: sed Deum; quærentem vos, & ipsi quærite. Quærit ille vos per gratiam, quærite vos, & ad Deum revertimini per sinceram cordis, vitæ & morum conversionem: *Quæramus, & revertamur ad Dominum.*

Thren. 3. 14.

Non fugit Deus; sed quærentibus sese ultrò offert, modo ex toto corde quæratur; *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris.* Si ex una cordis parte, mundi divitias, carnis illecebras, & terrenas voluptates quæras, Deum tuum non invenies, quia totum cor petit, & toto corde quæri vult, ut inveniatur: *Invenies eum, si tamen toto corde quæsieris.*

Deut. 4. 29.

Audite Dominum clamantem: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Non vult Deus dimidiatam, sed integram esse conversionem vestram, non vult, ut ad eum veniatis ex una solùm cordis parte, sed ex toto corde. Sincerè ergo, sollicitè, & ex toto corde quærite Deum; cujus tanta in vos bonitas, ut vos sollicitè quærat. Sed tanta etiam Dei in peccatores bonitas, *ut eos, ad illum venientes, benignè & summo cum affectu recipiat.*

Joel. 2. 12.

Affectus Dei, peccatores recipientis. II. PARS.

Filius ille prodigus (de quo sanctus Lucas Evangelista) non primogenitus, sed secundò natus erat; qui, licèt benè sibi esset apud patrem, portionem tamen substantiæ; quæ illi contingebat, petiit: eaque à pio parente obtenta, & percepta, peregre profectus est in regionem longinquam, ubi facultates suas dissipavit: *dissipavit substantiam suam.* Sed tandem infelix ille filius, in se reversus ad patrem redire statuit: a quo tanto cum affectu acceptus est, ut eum osculatus sit, ei stolam primam dederit, ac de ejus reditu magnum exteriùs gaudium testatus sit, omnesque domesticos testari voluerit. Luc. 15.

Pius ille Pater, inquit Tertullianus, est ipse Deus: *Qui nobis intelligendus est Pater? Deus, scilicet; tam Pater nemo, tam pius nemo.* Illius autem patris filius rebellis & prodigus est homo peccator, qui abiit in regionem longinquam, cùm per lethale peccatum ab eo discedit; ibique suas dissipat facultates; quia per unicum mortale peccatum, in quod labitur, omnia gratiæ sanctificantis dona in anima eius destruuntur. Si tamen per pœnitentiam ad Deum revertatur, summo cum affectu ab eo recipitur; quia Deus: 1. De ejus reditu gaudet, ac totum cœlum gaudere vult; 2. Dat ei Deus osculum pacis, ac pacem & omnium peccatorum veniam ei concedit: 3. Gratiæ suæ stolam, multaque alia ei spiritualia bona confert. Tert. 7. de pœnit. c. 8.

1. Cùm filius prodigus ad patrem rediit, de ejus reditu gavisus est pater, & de eo omnes domesticos gaudere voluit: Tunc enim ex ejus ordinatione factæ sunt epulæ, & audita est symphonia: *Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est.* Ecce primum testimonium singularis hujus affectus, quo pius pater redeuntem filium prodigum recepit. Sed hoc est etiam testimonium maximi affectus, quo Deus peccatores, ad illum revertentes, recipit: in cujuslibet enim peccatoris conversione gaudet ipse, ac totum cœlum gaudere vult. Luc. 15.

Gaudet quidem Deus in peccatoris conversione: *Ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia,* inquit Propheta. Tantamque Dei in conversione peccatoris esse lætitiam ait Origenes, ut quoriescumque quis convertitur, diem festum Deus agere videatur; *Per singulos, qui convertuntur ad Dominum festivitatis oritur Domino,* Cùm superbus fit humilis Soph. 3. 17. Orig. hom. 22. in Num.

cum

cùm impudicus castitatem sectatur, ac cùm impiùs quisque iniquas suas relinquit vias, ut ad Deum convertatur, hæ illi ita placent conversiones, ac de iis ita gaudet, ut quælibet peccatoris conversio sit ei quasi nova festivitas: *Ista omnes quorumcumque conversiones, festivitates generant Deo.* Ibid.

Luc.15. At de peccatoris conversione non solùm gaudet Deus: verùm & Angelos, ac totam cælestem curiam gaudere vult: *Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente.* Cùm dolet peccator, gaudet cœlum: cùm peccator lacrymatur, cœlum exhilaratur: cùm pœnitentiam in terra agit peccator, gaudium magnum est in cœlo. Imò, pro unico peccatore, qui affligit animam contritione, qui mortificationibus corpus cruciat, qui abrenuntiat peccatis, & qui debitè ad Deum se convertit, tantum est gaudium in cœlo, quantum pro nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia, ut Deo reconcilientur. *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.* Ibid. Magno ergo affectu peccatorem redeuntem Deus recipit, cùm & ipse in ejus reditu gaudeat, & tot cœlum gaudere velit. Sed magno etiam affectu eum recipit: *Qui ei redeunti dat osculum pacis, ac ei peccatorum veniam concedit.*

2. Cùm filius prodigus ad patrem rediit; à longè vidit illum pater; qui misericordia motus est; & accurrens, *cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.* Non iratus est pater in filium redeuntem, non illi improperavit, conviciis illum non affecit, fœdas ei non exprobravit libidines: sed misericordia motus, dedit ei pacis osculum; ac eum de venia, & indulgentia certum fecit: *Rediens osculum charitatis à patre recipit, dum certificatur de venia, & indulgentia.* V.Beda.

Ecce aliud testimonium affectus paterni erga prodigum revertentem: & ecce etiam aliud signum affectus, quo Deus peccatorem redeuntem recipit. Osculatur enim eum, eique dat osculum pacis: quia veniam, & omnium peccatorum, quantumvis gravium, indulgentiam ei concedit. Quod ita certum est, ut asserat Deus, quòd si peccator ad ipsum redeat, ipse ei parcet, ei indulgebit, & quasi multiplex erit ad ei

Isa.55.7. ignoscendum: *Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus; & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum.* Quomodò Deus multus est ad ignoscendum peccatori? *Multus est*, ut exponit Hugo Cardinalis: *quia peccata multa, magna & multoties dimittit.* Ne timeas ad Deum per pœnitentiam accedere, quantumvis multa, & magna sint peccata tua: quia Deus erga peccatores, ad illum revertentes, ita benignus & misericors est, ut gravissima quæque peccata, quantumvis multa & iterata sint, liberè eis condonet, & parcat. Deus ergo peccatorem, per pœnitentiam ad illum revertentem, magno affectu recipit, eique dat osculum pacis: cùm illi omnium peccatorum veniam concedat. Sed eum magno etiam affectu recipit: *quia ei stolam gratiæ, & multa alia spiritualia bona liberè largitur.*

3. Filium prodigum non solùm osculatus est pater, verùm & munera ei obtulit: servis enim suis dixit benignus ille pater: *Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus.* Luc.15. Ecce tertium testimonium pereximii affectus, quo prodigus à patre recipitur: Ei quippè pius ille pater dat stolam primam; seu, ex stolis & vestibus, quas in domo habeat, dat illis præcipuam: & simul cum hac stola, ei alia beneficia impendit.

Simili affectu Deus peccatorem, à servitute peccati resipiscentem, recipit: ei enim statim pretiosam gratiæ sanctificantis vestem confert. Et non solùm eum hac stola exornat: sed ei etiam simul cum gratia sanctificante, alia dona largitur: nempe fidei, spei & charitatis habitus: *In ipsa justificatione, cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, fidem, spem, charitatem, &c.* Trid. sess. 6. cap.7. Hæc sunt verba Concilii Tridentini. Quibus adjungere non pigebit ea, quæ habentur in Concilio Moguntino ultimo cap.7. Ubi dicitur, quòd peccatori, per pœnitentiam ad Deum revertenti, Deus *cum peccatorum remissione, etiam sanctificationem, & interni hominis renovationem confert.*

De Augusto narrat Seneca, quòd cùm ad illum quidam Senator venisset, veniam petiturus de nonnullis verbis adversus eum indebitè prolatis, benignè eum recepit Imperator: & non solùm ei pepercit; verùm & largis eum muneribus affecit. Sen.lib. 3.de benef.c. Hanc Augusti benignitatem miratur Philosophus moralis: sed est, quòd magis Dei totius mundi Imperatoris, erga peccatores bonitatem admiremur. Sive enim adversus eum verba blasphema impia & sacrilega protulerint, sive aliis quibusvis sceleribus majestatem ejus offenderint, si ad illum in spiritu pœnitentiæ veniant, non solùm iis indulget, sed etiam gratiam sanctificantem, fidem, spem, jus ad gloriam, & alia spiritualia

dona

dona illis confert. O magnam Dei in peccatores bonitatem!

In peccatores bonus est Deus: quia eos expectat, quærit, & recipit: *eos expectat* magna cum patientia: *eos quærit*, ingenti cum sollicitudine: *eos recipit*, summo cum affectu. Quare cùm tanta sit Dei in peccatores bonitas, peccata vestra destruite, & ad Deum ex toto corde vestro convertimini: *Convertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est.* Joel.2. 13.

Omnis peccator, cujus anima lethali quodam scelere est inquinata, necessariò converti debet, si æternam beatitudinem assequi, & horrenda inferni supplicia vitare velit: sed & converti debet, si inspiciat Dei bonitatem, quæ, in peccatores tanta est, ut illos patienter expectet, sollicitè quærat, & benignè recipiat. Ineffabilis hæc Dei in peccatores bonitas, eos omnes ad conversionem allicere debet: *Convertimini ad Dominum quia benignus & misericors est.*

O peccatores, poterat Deus, post primum mortale quod perpetrastis peccatum, mox ad tartara vos, æternùm cruciandos, mittere: & tamen vos adhuc ad pœnitentiam expectat. Poterat Deus vos deserere, & abjicere, cùm ad illum venire neglexistis: & tamen per gratiam suam vos quærere, & ad conversionem sollicitare non desinit. Posset tandem Deus vos, venire volentes, respuere, & abjicere: & tamen si ad illum per pœnitentiam veniatis, vos benignè recipiet. Quare ite ad Deum qui vos expectat: quærite Deum, qui vos quærit; & convertimini ad Deum, qui vos benignè recipiet; & qui tandem aliquando stolam gloriæ in Cœlo vobis conferet. *Amen.*

DE MORTE.

CONCIO VI.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27.

FRequens mortis meditatio salubre est ad præcavenda omnia peccata antidotum. Sicut enim qui mortis obliviscitur, in varia scelera facilè labitur: ita & qui mortis certitudinem, terrores & fallacias seriò meditatur, à peccatis nullo negotio abstinet. Imò, ut sentit Joannes Climacus, qui mortis meminit, in peccata cadere non potest: *Nemo memoriam mortis habens: potest aliquando peccare.*

Cùm mortis & sepulchri recordatur Job, dicens: *Dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum*, mox subjungit: *Non peccavi.* Et ratio est, quia mortis cogitatio, & sepulchri meditatio à committendis peccatis arcet. Ac etiam, ut ait sanctus Augustinus, ad jam commissa scelera deflenda & delenda allicit: *Nil sic revocat à peccato, quemadmodum iminentis mortis cogitatio.* Clim. grad.6.

Peccati destructionem; tanquam unicum concionum nostrarum fructum, suscepimus; *Iste omnis fructus, ut destruatur peccatum.* Job.17,1. Multa quidem ad hoc potentissima nos motiva excitant: sed inter ea ultimum locum nos tenet mortis cogitatio. Quare ut vos ad peccatum in vobismetipsis destruendum adducam, hodie de morte dicam, &c. *Ave.*

AN inter dæmones, sicut & inter homines, politicus quidam ordo vigeat, non planè mihi constat: inter illos tamen, sicut & inter nos, aliqui sunt viatores, mercatores aliqui, & aliqui pictores. Inter illos aliqui sunt viatores, qui totum terrarum orbem facilè perambulant, ut unicum deprædentur justum. *Circuivi terram, & perambulavi eam.* Job.1.7. Inter illos etiam nonnulli reperiuntur mercatores, qui omnia offerunt, omnia pollicentur, & omnia dare volunt, Matth.4. 9. ut unicam emant animam: *Hæc omnia tibi dabo.* Inter eos tandem sunt pictores industrii, qui fallacibus picturis homines innumeros decipiunt, & ad peccandum alliciunt: *Diabolus qui seducebat eos.* Apoc.20. 10.

Pictor malignus a mundi primordio fuit satanas, cùm fructum vetitum ita suavem & salubrem depinxit, ut Hevam ab manducandum ex eo adduxerit. Pictoris arte functus est, cùm mulierem se lavantem ita formosam Davidi repræsentavit, ut illum ad eam concupiscendam & deperiendam attraxerit. Nonne similiter crumenam, & aliquos argenteos, ut quid summè amabile, Judæ delineavit? Sed nonne quotidie homines ad scelera multa allicit: quia talem & tantam in peccatis voluptatem depingit, ut ab iis abstinere, nonnisi difficillimè possint? O malignum pictorem!

Sed industrii & fallacis pictoris tunc maximè personam gerit satanas, cùm mortis qualitates & conditiones hominibus explanat: *Aliis* enim mortem ad eos nunquam venturam suadet: *aliis*, eam quidem venturam inspirat; sed nonnisi post plurimos annos: *aliis*, eam suo quidem tempore venturam proponit: sed illam eos priùs monituram, nec insidias eis quomodocumque paraturam, in animum inducit. O quam falsa hæc mortis imago! quam fallax hæc pictura! Ut enim jam probabimus, mors est certa, prompta, & fallax: 1. *Mors est certa*,

ta, & infallibiliter venit: 2. *Mors est prompta*, & citò venit. 3. *Mors est fallax*, & ex improviso venit.

I. PARS. *Mors est certa, & infallibiliter venit.*

Deus nullo modo mori potest: quia vita & immortalitas ei essentialiter competunt. Sed sicut Deus est immortalis; ita & homo mortalis est, ac plusquam certum, omnes homines infallibiliter morituros: quia adversus universum genus humanum mortis sententiam Deus protulit, omnesque penitus homines morti adjudicavit: *Statutum est hominibus semel mori.* Heb. 9. 27.

Illa Dei decreta, quæ absoluta vocamus, immutabilia sunt; & quidquid hujusmodi decretis Deus statuit, infallibiliter fit, aliàs mutationi & vicissitudini Deus esset obnoxius. Et ideò mortem esse certam, omnesque penitus homines semel morituros, certissimum est: quia absoluto decreto Deus omnes morituros statuit: *statutum est*, &c.

Licèt aliquæ leges omnibus terræ regnis sint communes; quodlibet tamen regnum speciales aliquas sibi vindicat leges, quæ in aliis regnis non vigent: sic ab Anglis aliquæ recipiuntur leges, quæ à Gallis abjiciuntur; & à Gallis admittuntur aliquæ, quas Hispani exsibilant. In universo autem orbe à Deo condito, tria magna sunt regna, quorum quodlibet specialem habet legem respectu mortis: & hæc regna sunt, cœlum, terra, & inferi: *cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Philip. 2. Lex regni cœlestis hæc est, quòd nullus in eo morietur; & quòd qui in eo sunt vivent in æternum: *justi autem in perpetuum vivent.* Sap. 5. Lex regni infernalis, omnes in eo commorantes continuæ adducit morti, à qua indesinenter depascentur: *Mors depascet eos.* Psal. 47. 15. Lex tandem orbis terrarum, omnes in eo viventes ad semel moriendum damnat: *Statutum est omnibus hominibus semel mori.* Ad hoc damnantur statuto & decreto immutabili, in sanctissimæ Trinitatis conclavi facto. Ac proinde omnes homines morientur, morsque ad illos certò veniet.

Quod ita verum, & perspicuum esse novit D. Augustinus, ut ex omnibus quæ homini accidere possunt, solam mortem certò, & infallibiliter ei venturam judicet: *Cætera nostra bona, & mala incerta sunt: sola mors certa est.* August. ser. 21. de verb. Dom. Et revera de aliis omnibus quæ nobis evenire possunt, dubitanter loquimur; cùmque de iis interrogamur, problematicè, & ambiguè respondemus, dicentes hæc forsan eventura, forsan non eventura, *ubique est, forte erit, forte non erit.* Si de puero, recenter nato, quærat quis, an diù sit victurus? respondebitur: forsan diù vivet, forsan diù non vivet. Si quærat, an puer hic litteris sit operam daturus? respondebitur: forsan iis operam dabit, forsan iis non dabit operam. Si quærat, an futurus sit doctus vel ignarus, stultus aut sapiens, sanus aut infirmus? semper respondebitur: *fortè erit, forte non erit.* Sed si de puero hoc quærat quis, an sit moriturus! responderi nequit, cùm forsan moriturum, forsan non moriturum: *nunquid potes dicere: forte non morietur?* August. Hoc certè dici non potest: sed absolutè respondendum, eum moriturum, mortemque ad eum infallibiliter, & certè venturam: quia absolutò, & immutabili Dei decreto hic puer, & omnes penitus homines ad mortem semel perferendam condemnati sunt: *Statutum est hominibus semel mori.*

Quærit Regius Vates, an aliquis homo mortem sit evasurus: *Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Psal. 88. 49. Numquid Enoch, qui ut habetur in libro Genesis, translatus est in Paradisum? Numquid Elias, qui, ut in sacra Regum Historia legitur, curru vectus igneo, in cœlum ascendit? Nequaquam, inquit S. Gregorius. Quia *etsi Enoch & Elias nondum sint mortui, mortis tamen sententiam non evadent.* Greg. la. 30. Mor. c. 17. Quis ergo à mortis falce poterit liberari? quis ejus tyrannidem declinare valebit! *Non* quidem Magnates; cùm Alexander, Cæsar Augustinus, Pompejus, omnesque famosi Monarchi qui in mũdo olim floruerunt, è vivis excesserint. *Non* viri fortes robore, & potentes in sæculo; cùm Sampson, Goliath, Gedeon, aliique omnes viri fortissimi mortui sint; *Non* viri scientia illustres; cùm Salomon, Paulus, Augustinus, Hieronymus, & alii quique viri doctissimi diem extremum objerint: *Non* viri divites; cùm Crassus, Mydas, Crœsus, & alii viri ditissimi fato functi sint: *Non tandem* viri sanctitate præditi; cùm Patriarchas, Prophetas, Apostolos, Dei Genetricem Mariam, ipsumque Christum omnis sanctitatis authorem, mortuos esse constet. Si autem mortem evádere nequeant homines nobiles, fortes, docti, divites, & sancti; quis est hominibus non videbit mortem: *quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Respondet Hugo Cardinalis: *Nullus.* Nullus quidem: quia mors omnes mactat; sive nobiles illi sint, sive rustici; sive fortes illi sint, sive debiles; sive docti illi sint & divites, sive ignari & pauperes; *Mors enim captivat, vastat, interficit omnes, quos natura præsentem ducit ad vitam.* Chrys. ser. 118. Unde necessaria quædam futuræ mortis consequentia ex cujusque hominis nativitate trahitur: ac quique in hoc mun-

mundo viventi dici potest: natus es, ergo morieris: *Natus es homo, moriturus es.* Quia quot homines nascuntur ex muliere, tot occiduntur a morte: *Ex quo nascimur, necesse est ut moriamur.*

Aug. tract. 43. in Joan.

Dicunt Medici, hunc hominem moriturum; quia hydropicus: istum; quia pulmonarius: illum; quia peste, disenteria, vel gravi febre laborat. Hæc quidem vera esse possunt: sed futura hujus, istius, illius, & omnium hominum mors ab altioribus sumenda principiis: ab eorum nempe nativitate; vel ab Adami peccato; quo factum est ut tot homines sint morituri, quot nascuntur: *Necesse est, ut quicumque natus fuerit, inde moriatur.*

Aug. ser. 3. in Dom. 1. Quad.

Hoc quidem nil certius, evidentius nihil; multi tamen vix sibi suadere possunt, se aliquando morituros, mortemque ad ipsos quandoque venturam. Quare ut hominum mentibus hanc veritatem altius infigat Propheta, eos morituros ait, sicut Reges & Principes, quos omnes à mundi primordio mortuos esse, cunctis perspicuum est: *Vos autem sicut homines moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis.* Nullus unquam Rex, inquit Chrysostomus, crudelem mortis falcem effugit: (non Saul, qui primus regni diadema induit: non David, regno dignus appellatus: non Samuel ille Renum pater, qui effuso oleo, illum regno dignum declaravit; non sapientissimus Salomon, sapientia & potentia famosissimus; non alius quisquam ex Regibus) Certus autem esse quisque debet, ait Propheta, quod sicut illi Reges mortui sunt ita & ipse morietur: *Sicut unus de Principibus cadetis.*

Psalm. 81.7.

Quando rusticus, vel alius aliquis ex infima populi fæce in tiguriolo moritur, ejus mors paucis innotescit: cùm & quis ille fuerit, pauci noverint. Sed cùm Imperator, Rex, vel Princeps aliquis moritur, undique auditur campanarum sonitus, undequaque Sacerdotes & nobiles ad funebrem pompam conveniunt, defuncti laudes orationibus suis Concionatores pluribus in locis prosequuntur innumeris epistolis, & plurimis in diversa loca missis nuntiis, mors ejus annuntiatur: ejus corpus mortuum, & institis ligatum vident multi, illud terræ mandari cernunt quamplurimi: quare nec est, qui de ejus morte dubitet. Sicut autem certò certius est, hunc Imperatorem, Regem hunc, vel hunc Principem mortuum esse: ita est certissimum, omnes homines morituros: *Sicut unus de Principibus cadetis.* Quare cùm de omnibus conclamatum sit: cùm omnes sint morituri; omnibus jam dicam quod olim Cæsar Augustus victis & debellatis à se Perusinis civibus dixit, nempe moriendum esse; *moriendum est.* Hi lacrymis, precibus, & oblationibus Cæsarem placare conabantur: Sed ille iratus, eos omnes morti adjudicavit; semperque clamavit: *Moriendum est.* Quod autem Perusinis civibus dixit Augustus; hoc omnibus penitùs hominibus jam dico: O dives impie, qui usuris substantiam pauperum suxisti, & qui fraudibus tuis pupillorum, viduarum, & aliorum bona abstulisti, scito, te esse moriturum, *Moriendum est.* O Lucifer, qui diabolica inflaris superbia, qui omnibus dominari appetis, quique per fas & nefas in altum sublimari satagis, memento, quòd ventus sit vita tua, quòdque in favillam sis reversurus: *Moriendum est.* O insensate peccator, qui à multo tempore illicitis indulsisti voluptatibus, quique tot criminibus animam tuam fœdasti; recordare, te justo Dei judicio ad mortem esse condemnatum: *Moriendum est.* O vos, divites & pauperes, nobiles & rustici, docti & ignari, Ecclesiastici & Laici, Regulares & Sæculares; vos tandem omnes, qui in hoc mundo vivitis, certi estote, nullum e vobis esse immortalem; & quòd moriemini omnes, nullo excepto: *moriendum est.*

Moriendum est: hac re nihil certius: multi tamen vivunt, quasi nunquam morituri. De Megarensibus ait Tertullianus, quòd ampla construerent palatia, quasi numquam morituri essent; *Megarenses ædificant, quasi nunquam morituri.* Sed heu! innumeri Christiani, non solùm ædificant, verùm luxuriæ, ebrietati, usuris, & omnibus vitiis indulgent, *quasi nunquam morituri.*

Tert. Apol. c. 39.

O peccator, cùm certus sis, te aliquando moriturum, vive ut homo, qui moriturus est: *Si es mortalis, vive ut mortalis.* Ne vivas quasi non moriturus; sed crebrò imminentis tibi mortis memento, teque tui ipsius hac de re sollicitum exhibe monitorem, ac futuram mortem tibi ipsi annuntia: *Hoc nobis subinde dicamus, moriendum est.* Cùm menti suæ fœda quædam illabetur cogitatio, illam protinùs expelle, dicens, *Moriendum est.* Cùm urgens quædam tentatio ad illicita te movebit, dic, & intùs dic: hujusmodi illicitis assentiri nequeo, quia *Moriendum est.* Cùm te pravi, & licentioris vitæ homines ad mala perpetranda verbis vel exemplis allicere pertentabunt, resiste fortiter, dicens: talia non agam, quia aliquando moriturus, & vitæ meæ rationem Deo redditurus: *Moriendum est.* Cùm Spiritum sanctum intùs loquentem, teque a peccatis abrenuntiandum, necnon ad piè vivendum trahentem senties, sacris ejus motibus te promptum & fa-

Isocra.

Senec. nat. quæst. lib. 6.

& facilem exhibe: fac quod inspirabit; & ito, quò trahet; quia *moriendum est*. O quàm utile, quàm tibi salubre, si cordi tuo altè hæreat hæc cogitatio: *moriendum est*: moriturus sum: mors est certa, & ad me certò veniet. Hoc sæpè cogita: hoc seriò perpende; hoc crebrò meditare. Sed & meditare etiam, *quòd mors est prompta, & citò ad te veniat*.

II. PARS. *Mors est prompta, & citò venit.*

In hoc falluntur plerique, quòd mortem à seipsis remotam, nec ipsi post multa tempora ad ipsos venturam censeant: *In hoc fallimur, quòd mortem prospicimus*. Non desunt, qui dicant: diù vivere nequeo: talis est corporis mei habitus, talis constitutio, talisque vitæ meæ ratio, ut citò mori debeam. Sed plerique aliud dicunt, & aliud sentiunt: ac dum se brevi morituros ajunt, nunquam, aut saltem nunnisi post multum temporis se morituros credunt, mortemque tunc prospiciunt, cùm eam non longè ab ipsis esse dicunt.

Senec:

Qui juvenes, qui robusti & validi, qui nulla laborant infirmitate, diuturnam semper sibi pollicentur vitam: &, quod mirum est, non est quisquam ita senex, ita debilis & infirmus, qui se brevi moriturum certò credat, & qui spe longioris vitæ non fallatur, quia, ut dici solet, ultimum quod in nobis moritur, est spes diù vivendi. Sed sciant omnes, & senes & juvenes, & infirmi & benè valentes, & robusti & debiles quòd mors ad eos celeriter veniet, quòdque sint citò morituri: *Memor esto, quoniam mors non tardat*.

Eccli. 14. 12.

Multi mortem prospicientes, ac se diù victuros præsumentes, comparandis divitiis, honoribus assequendis, vel voluptatibus capessendis se totos dedunt. Alii diuturnam sibi pollicentes vitam, cùm stulto divite ajunt. *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare*. Alii tamquam certum supponentes se diù victuros, de ædificandis amplis palatiis, de mutuò dandis pecuniis, ac de pluribus rebus in futuro faciendis decernunt, dicentes: *Emam, ædificabo, eredam, exigam, honores geram, tunc demùm lassam & plenam senectutem in otium referam*. Sed sciant hi omnes, se citò morituros; quia *mors non tardat*. Et, ut ait Petrus Damianus; *Qui hodie induitur purpura, cras includitur sepulchro, hodie qui hominibus dominatur, cras à vermibus factus putredo corroditur, hodie regalibus infulis redimitur, cras vilibus panniculis examine cadaver obvolvitur; hodie splendet coronatus in regalis excellentiæ solio, cras fætet marcidus in sepulchro.*

Luc. 12. 19.

Senec. lib. 17. Epist. 101.

Petr. Dam. Epist. ult. 71.

Censent aliqui Doctores, Deum in hominis creatione terram, ex qua illum formaturus erat, ex quatuor mundi partibus sumpsisse; ac aliquantulum terræ ex parte Orientis, aliquantulum ex parte Occidentis; aliquantulum ex parte Meridiei, & aliquantulum ex parte Septentrionis accepisse. Hocque Deum ita fecisse ajunt, ut superbo homini quatuor mundi partes originem suam exprobratent; eique quasi continuè dicerent; Memento homo, quòd ex pulvere compactus sis, ac proinde diù stare nequeas, sed citò sis moriturus, & in pulverem redigendus. Quod & omnibus hominibus annunciat D. Paulus, dicens, hujus vitæ tempus breve esse, & qui in hoc mundo vivunt citò morituros. *Qui habent uxores*, inquit Apostolus, *tamquam non habentes sint; & qui flent, tamquam non flentes, & qui gaudent, tamquam non gaudentes, & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur*. Cujus rei rationem adducit, quia, scilicèt, hujus vitæ tempus breve est; & homines quique citò morituri sunt; *tempus breve est*. 1. Cor. 7.

Hujus vitæ tempus breve esse, mortemque ad homines promptè, & citò venire declarant ipsi damnati in inferno, cùm nativitati suæ mortem immediatè successisse ajunt: *Nos nati continuò desivimus esse*. Hi dum essent in sæculo, victuros se diù; mortemque à se longè distare, falsò crediderunt, & ideò lassati sunt in via iniquitatis, omnique voluptatum & criminum generi indulserunt. Sed jam cùm ita mediis tartari flammis vitæ suæ tempus serio recogitant, illud ita breve fuisse, ac ita citò transiisse fatentur, ut mors statim post nativitatem ad ipsos venerit; *Nos nati continuò desivimus esse*. Dic, ò Cain, qui manus tuas innocui fratris sanguine purpurasti, Dic, ò Juda, qui Magistrum, Creatorem, & Redemptorem tuum impudenter prodidisti; Dic, ò Nero impie; Dic, ò Antioche, Dicite vos omnes, qui in inferno nunc dira patimini. Dicant etiam, si velint, omnes Sancti, qui jam in Paradiso beantur; dicant & omnes, qui in hoc mundo vixerunt, an diù in eo remanserint? Certè si hos homines hac de re dicentes audiremus, faterentur haud dubiè, mortem ad eos citissimè venisse, nullum ferè medium iter nativitatem & mortem suam extitisse; ac mox post nativitatem se mortuos esse, & desiisse; *continuo desivimus esse*. Sap. 5. 13.

Quod ut pleniùs, perfectiùsque constet, seriò ponderandum, quàm brevis sit vita nostra. Hanc brevissimam esse declarat Job dicens; quòd homo natus de muliere brevi

Job. 4. 2. vivit, tempore, quòdque *quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra*. Eam
Jacob. 4. 15. breviſſimam cenſet ſanctus Iacobus, dicens, quòd vita noſtra eſt quaſi levis quidam vapor, citò tranſiens, & *ad modicum parens*. Si à ſapientiſſimo Salomone quæramus, an
Sap. 2. 3. diù duret vita noſtra? reſpondebit eam citiſſimè tranſire, quòdque *tranſibit tamquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur quæ fugata eſt à radiis ſolis*. Si interrogemus ipſos reprobos, qui nunc in inferno cruciantur & ab iis petamus, an diuturna ſit hominum vita? eos audiemus in Salomonis li-
Sap. 5. bris reſpondentes, eam ita brevem & tranſitoriam eſſe, ut tranſeat *tamquam umbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam navis quæ pertranſit fluctuantem aquam, aut tamquam avis quæ tranſvolvat in aere*. Ut vi-
Aug. lib. 13. de Civ. Dei c. 10. tæ noſtræ brevitatem exprimat D. Auguſtinus, ait, quòd vita noſtra nil aliud ſit, quàm *curſus velociſſimus ad mortem*. Eam ita brevem credit Seneca, ut eam unico inſtanti durare dicat; *In puncto fugacis temporis pendet*. O quàm brevis eſt vita illa, quam tanto affectu diligimus; ò quam promptè & quam citò venit mors illa, quam tantoperè timemus!

Verùm quidem, hominem multos uſque ad ſexageſimum, & ſeptuageſimum; imò & nonnullos ad centeſimum annum vitam ſuam protrahere. Sed quid ſunt ſexaginta, ſeptuaginta & centum anni reſpectu æternitatis? momentum unum. Quid ſunt hi anni
Pſalm. 38. 7. in coſpectu Dei? momentum unum, & tanquam nihilum: *tamquam nihilum ante te*.
Pſalm. 89. 4. Velim, te mille annis vixiſſe: quid eſſet hæc tua mille annorum vita? hæc eſſet tanquam dies una, quæ jam præteriit: *Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit*. Non dicit Propheta, quòd mille annorum vita, ſit tamquam dies hodierna: quia dies hodierna, aliquid eſſe videtur, cùm actu ſit: ſed ait, quòd ſit tanquam dies heſterna, quæ nihil eſt, quia jam præteriit: ut oſtendat vitam noſtram nihil eſſe, ac ita brevem eſſe, ut pro nihilo reputanda ſit. O quàm brevis eſt vita noſtra! quàm citò ad nos venit mors! Sed ò quam ſtulti homines, qui tanto affectu vitam, & tam citò labentis vitæ commoda diligunt!
Ariſt. l. 2. de Hiſtor. anim. Refert Ariſtoteles, naſci, in Grecia juxta fluvium Hypanis parvum quoddam animal, quatuor pedes, & totidem habens alas, quod Ephemeron nuncupatur, cuius vita ultra diem unum non protenditur, tanta tamen hujus animalculi pro conſervenda vita eſt ſollicitudo, ut indeſinenter ambulet, volet, ac maxima cum diligentia alimenta pro unius diei vita inquirat. Animali huic ſimiles ſunt multi, quorum tanta ſtultitia, ut licèt breviſſimum vitæ ſuæ curriculum eſſe noverint, ſummo tamen ſtudio non ſolùm quæ ad vitam neceſſaria, verùm ſuperflua, verùm delectabilia, verùm ſaluti noxia, verùm fugaces mundi dignitates, & vanos honores inquirant, tamquam ſi in hoc mundo æternùm eſſent victuri: *Tamquam ſemper victuri vivitis, omnia tamquam immortales concupiſcitis*. Senec. lib. de vit. c. 4.

O homo, ſi te brevi tempore victurum, ſi mortem ad te citò venturam, ſeriò & ſæpè perpenderes, profectò ſæculi pompas, corporis delicias, tranſitorias opes, & omnia quæ mundi ſunt, non ita ſollicitè inquireres; ſed *mox ſpretis pompis, poſtpoſitis mundi curis, contemptis deliciis, in tui cuſtodia vigilares*. Si mortem ad te promptè venturam Aug. Tom. 9. in ſpec. firmiter crederes, promptè omnia in teipſo peccata deſtrueres, & ſalutis tuæ negotio citiſſimè conſuleres. Quare hoc tuo inſere cordi; hoc menti tuæ ſculpe: à memoria tua hoc nunquam recedat, ſemperque cogita, vitam tuam fore brevem, mortem promptam eſſe, & ad te citò venturam. *Ac etiam cogita, mortem eſſe fallacem, & ad te ex improviſo venturam*.

III. PAR.

Mors eſt fallax, & ex improviſo venit.

Deum enixè rogat Propheta, ut morti ſuæ diem ei notum faciat: *Notum fac mihi, Domine, finem meum*. Eadem omnium Pſal. 38. 5. ferè hominum eſt curioſitas, nullus ferè eſt, qui mortis ſuæ diem & horam ſcire non deſideret, ſed hunc diem & hanc horam homines latere vult Deus; aſſeritque mortem ad eos venturam inopinatè, ex improviſo, & qua hora non putaverint: *Qua hora non putatis, Filius Hominis veniet*. Luc. 12. 40.

Sicut inter ciborum delicias capi, & occidi ſolent aves & piſces, ita homines qua hora non putant, cùm diù ſe victuros cenſent, & ſæpè cùm illicitis vacant deliciis, à fallaci capiuntur & rapiuntur morte: *Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempere male, cùm eis extemplò ſupervenerit*. Eccl. 9. 12.

Miror Amos Prophetam, dicentem, quòd *occidet Sol in meridie*. Quis unquam vidit, quis audivit. Solem in meridie, ſeu in medio diei occidere? Nec unquam in meridie occidit, nec occidere poteſt Sol: quia cùm occidit, non tunc eſt medium diei, ſed finis diei. Meridies eſt quaſi medius dies, vel medium diei, & ſolis occaſus eſt finis diei: finis autem diei non poteſt eſſe medium diei, & medium diei non poteſt eſſe finis Amos 8. 9.

diei;

diei, ac proinde Sol non potest occidere in meridie, cur ergo ait Propheta, quòd *Sol occidet in meridie*? Hoc non intelligi videtur de Sole hoc, qui quotidie super capita nostra volvitur, sed de hominibus his, quibus omnia prospera; de his; qui honoribus & dignitatibus multis fruuntur in sæculo, & qui velut soles fulgent in orbe terrarum, hoc intelligitur de hominibus his, qui sunt quasi in meridie divitiarum, in meridie honorum, & in meridie voluptatum, Hi autem soles in meridie occidunt; quia cùm altiùs sublimati sunt, & cùm magis inter homines rutilant, tunc fallax eos invadit mors: tuncque repentino corruunt interitu: *Cùm* 1.Thess. 5.3. *dixerint, Pax, & securitas tunc repentinus eis superveniet interitus*.

Cùm Alexander Magnus se immortalem credidit, cùm in mundanæ prosperitatis me- 1.Mac.1.6 ridie esse putavit; tunc repentina morte correptus est: *Decidit in lectum, & cognovit quia moreretur*. Cùm impius Balthasar omnibus se formidandum exhibet, & adversus Deum impudentiùs insurgit, cùm in meridie suo esse arbitratur; tunc portentosam videt manum, quæ mortis ejus sententiam scribit. *In* Dan. 5. 5 *eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis*. Cùm Ezechias de vita Isa 38.1 diù proroganda cogitat; mox Prophetam audit dicentem ei. *Dispone domui tuæ; quia morieris tu, & non vives*. In me iis conviviis à morte deprehensi sunt Hæbræi: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*. Cùm stultus ille dives (de quo in Evangelio) de quiete, & de exquisitis cibis sumendis cogitat, dicens: Psal 77.30 *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare*; Luc. 12. tunc Deum audit dicentem. *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te*. Mors tandem homines invadit, quando non putant, quando de ea minùs cogitant, cùm in felicitatis meridie esse credunt, ac cùm vera, solida, stabili pace frui arbitrantur: *Cùm dixerint, Pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus*. O quàm fallax mors! ò quam inopinata! ò quam ex improviso ad homines venit?

De nonnullis peccatoribus loquens Pro- Psal.54. 6 pheta, ait, *veniat mors super illos*. Alia versio habet: *decipiat illos mors*. Quomodò potest mors illos decipere? Illos decipere potest, & de facto eos decipit eodem prorsus modo, quo peritus exercituum Dux hostes suos decipere solet. Cùm enim talis quidem Dux hostes suos aperto marte aggredi non vult; ut eos decipiat, nonnumquam se ab iis longè distare fingit, cùmque hi se in loco tuto esse credunt, in eos subitò irruit, il-

losque omnes interficit. Similem in modum mors, Deo ita permittente, peccatores solet decipere, cùm enim deliciis, & vanitatibus vacant; cùm nil minùs quàm mori cogitant: ad eos subitò venit mors, illosque ita invadit, ut priùs pereant, quàm se morituros cogitaverint, *mors decipiat eos*. Vel dicamus, mortem eos decipere eodem modo, quo latro, seu expilator viatores decipere solitus est. Sicut enim cùm minùs de periculis cogitat viator, cùmque se magis tutum & securum censet, ex latebris armatus prodit expilator, qui illum interficit, cunctaque ejus bona diripit, ita & cùm se magis sanum, cùm se validiorem existimat homo, ex noxii alicujus cibi, è febricula unius, vel è tegulæ desuper cadentis latebris prodit mors, quæ illum & vita, & facultatibus spoliat. Et ideò monet nos Deus, quòd mors ad nos ventura sit tanquam fur. *Veniam ad te* Apoc. 3.3 *tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te*. Addit D. Paulus, mortem ad nos venturam, non tanquam furem in die; sed tanquam furem in nocte: *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet*.

Cùm fur domum tuam mediis in noctis te- Thes. 5 2 nebris invadere vult, non te præmonet, non ad te priùs nuntios mittit, qui qua hora venturus sit, annuntient, sed cùm te, tuosque somno sepultos censet; cùm te nihil de futura domus tuæ expilatione suspicari credit, in domum tuam ingreditur, & omnia, quæ in ea sunt, diripit. Hoc prorsus modo ad homines venire solet mors, ad eos venit sicut fur in nocte, quia ad eos venit, dum securi quiescere putant, cùm in peccatis, dormiunt, cùmque nil minùs, quàm de morte cogitant. O quam fallax mors! ò quàm multos decipit!

Quod ut clariùs & evidentiùs pateat; dic, quæso, quo anno, quo mense, quo die, & qua hora sis moriturus? Hæc omnia te latent: *Nescitis diem, neque horam*. Certum Matth. 25. 13 est, mortem ad te aliquo anno, & aliquo hujus anni mensem venturam, sed quo anno, & quo mense veniet, ignoras. Certum est, eam aliqua hebdomada, aliquo ejus hebdomadæ die; & aliqua hujus diei hora venturam, dic autem, si scias, qua hebdomada, quo die, & qua hora veniet? Certè nescis diem, neque horam, quia mors ad te veniet *sicut fur in nocte*, qua, scilicet, hora non putabis. Quare cùm nesciamus quo die, & qua hora fallax mors ad nos ventura sit; omni die, omnique hora vigilandum, ut eam expectemus, & ut ad eam nos disponamus. *Vigilate utique; quia nescitis diem, neque horam*: Ibid.

Non sine mysterio voluit Deus, mortis

nostræ diem & horam nos latere; ut enim ait D. Augustinus: *latet ultimus dies, ut observentur omnes dies*. Si mortis suæ diem & horam nossent impii, omni vitiorum generi usque in hunc diem, & in hanc horam facilè indulgerent; ac usque ad ultimum vitæ finem pœnitentiam agere differrent, si mortis etiam suæ diem & horam certò scirent justi, remissiùs fortè virtutum operibus incumberent. Quare mortis diem & horam latere voluit Deus, ut peccatores omni die, & hora à vitiis abstineant; ut justi ferventiùs in perfectionis via ambulent, & ut tam justi, quàm peccatores, omni die, & tempore ad mortem se præparent: *Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies*.

Aug. ho. 11. ex 50.

Si certò scires, hodiernum diem esse ultimum vitæ tuæ diem: si certus esses, te intra jam labentis horæ tempus moriturum; magna haud dubiè cum sollicitudine mox salutis tuæ negotio incumberes, statim aliena restitueres, & inimicis parceres: ad prudentem statim & probum festinares Confessarium, cui omnia tua declares scelera: illicitis omnibus protinùs abrenuntiares voluptatibus, perpetrata crimina fusis lacrymis delere conareris, ac omnia veræ pœnitentiæ opera continuò susciperes. Hæc omnia procul dubio faceres, si scires hanc esse mortis tuę horam, sed eadem etiam nunc facere debes, cùm te lateat, an hæc sit mortis tuæ hora. Ideò enim voluit Deus, tibi ignotam esse mortis tuæ horam, ut qualibet hora in salutis tuæ negotio incumbas, ac si ultima hæc esset vitæ tuæ hora. *Horam ultimam idcircò voluit Deus nobis esse incognitam, ut dum illam prævidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur*.

S. Greg. hom. 3. in Evang.

Omni ergo hora ad mortem te præpara, ac si hæc ultima esset vitæ tuæ hora. Quotiescumque horas pulsans audis horologium, de imminente morte cogita, ac intùs dic. Hæc forsan ultima erit vitæ meæ hora: hac forsitan hora ex hoc mundo exibo, meamque efflabo animam. Hoc intùs dic, & identidem tua detestare peccata; ac ad mortem te præpara, non secus ac si protinus moriturus esses. Hoc si facias, cùm veniet Dominus, te vigilantem, & præparatum inveniet, tibique regni cælestis januas aperiet. *Amen*.

DE EXTREMO JUDICIO.

CONCIO VII.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

Sicut nil homini Christiano utilius, quàm seriò & sæpè formidanda Dei judicia meditari, ita nil exitiosius, quàm judiciorum Dei oblivisci, nec de iis velle recordari. Ut enim ait sanctus Joannes Chrysostomus, qui judiciorum Dei meditationi incumbunt, à peccatis facilè declinant, & virtutes multas assequuntur: *Judicium semper præ oculis habeamus, & ita semper virtutivacare poterimus*. Sed è contrà, qui Dei judicia à mente sua auferunt, multis se peccatis inquinant, & in iis semper perseverant. *Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur judicia tua à facie ejus*.

Chrysost. hom. 38. in Joan.

Psal. 9.

Quod ita certum credidit D. Augustinus, ut asserat, reprobationis & damnationis hominum causam non aliam esse, quàm oblivionem terribilium Dei Judiciorum. *Puto, quòd omnis perditionis causa inter Christianos sit, metum, ac memoriam futuri perdidisse Judicii*. Addit sanctus Pater, quòd peccata in seipsis destruere non possint, & absque omni remedio sint peccatores, qui judiciorum Dei non recordantur. *Irremediabile periculum est, sic aliquem vitiis, ac cupiditatibus fræna laxare, ut se rationem Deo reddditurum non meminerit*. Quare cùm in votis habeam, peccata mundi tollere; de formidandis Dei judiciis hodie dicam, ac ut peccatores ad destruenda in seipsis peccata alliciam, terribile illud sacrificium, quod in extremo Judicio de peccatoribus fiet, tota hac concione delineare conabor, &c. *Ave*.

S. August. ser. 11. in append.

In omni sacrificio Sacerdos aliquis, aliqua victima, & mors aliqua esse solent. In omni sacrificio est Sacerdos, qui Mediatoris Deum inter & homines fungitur officio, imò & qui plus ab hominum, quàm à Dei partibus stare videtur, ut enim ait D. Paulus, *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia*. In quolibet etiã sacrificio est quædam victima, quæ Deo offertur ad eum honorandum & placandum. Et ideò in veteri Testamento Deo sacrificabantur solùm animalia munda, ut hæ victimæ aptiores essent ad illum honorandum, & ad illius iram mitigandam,

Hebr. 5.

Ani-

Levit.22. 9. *Animal quod immolari potest Domino, sanctum erit.* In omni tandem sacrificio mors interveniat necesse est, ut enim ait Doctor Angelicus, victima occidi, & quasi annihilari debet, *in testimonium supremi dominii, quod Deus habet supra omnes creaturas.*

Venite jam omnes, ad vallem Josaphat saltem mente, & spiritu properate; ut formidandum sacrificium, quod ibi in die Judicii fiet, attentè contemplemini. In hoc quidem sacrificio, sicut & in aliis, erunt Sacerdos, victima, & mors; *Christus* erit Sacerdos, *peccatores* erunt victima, *eorumque pœna* erit mors. Sed omnia in hoc sacrificio formidanda, & terribilia erunt, terribilis erit Sacerdos, terribilis erit victima, terribilis erit mors. *Christus* erit Sacerdos terribilis, quia pro peccatoribus non stabit, sed de iis se vindicabit. *Peccatores* erunt victima terribilis, quia Deum non placabunt, sed magis irritabunt. *Mors*, cui addicentur, erit terribilis, & omni alia morte terribilior, quia eos ita occidet, ut semper ad pœnam vivi remaneant. O quam terribile hoc sacrificium, in quo erit Sacerdos, victima, & mors, 1. *Sacerdos*, qui se vindicabit, 2. *victima*, quæ irritabit, 3. *Mors*, quæ non trucidabit.

I. PARS. *In extremi judicii Sacrificio Christus erit Sacerdos, qui se vindicabi.*

CHristus Dominus, qui in primo suo in hunc mundum adventu, vilibus panniculis indutus fuit, in secundo suo adventu, seu in extremi Judicii die, omnium oculis apparebit, pontificalibus indutus vestibus, necnon ut *Sacerdos exornatus podere, & mitra, & cydari munda.* Sed Christus, qui in hoc mundo Sacerdos fuit peccatoribus ita propitius, ut pro iis in sacrificium se Patri obtulerit, in extremi Judicii die erit Sacerdos terribilis, qui de iis se vindicabit.
Tert.ad. verf.Jud. c.ultimo.

Ibid. Tunc enim, ut ait Tertullianus, Christus erit Sacerdos gladio armatus. *Accingere ensem tuum circa femur tuum potens tempestivitate.* Tunc etiam gladium hunc, quo armatus erit, è vagina educet, eumque in conspectu peccatorum exacuet. *Si acuero ut fulgur gladium meum.* Ac tandem tunc districto gladio, in peccatores sæviet, & de iis vindictam sumet. *Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam.*
Deut.32. 41.

Quamdiù in hoc mundo vivunt peccatores, scelera eorum Christus dissimulat, erga eos se semper misericordem exhibet, toties iis parcit: quoties eos peccatorum pœnitet; eos ad ipsum venientes, semper benigne recipit. Sed in die Iudicii non iis favebit Christus, nec in eos quomodocumque misericors erit, quin contra tunc terribilis Sacerdotis personam geret, qui de peccatoribus ita se vindicabit, ut Sol & Luna præ timore deficiant: *Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum.* Tanta tunc illius in peccatores erit vindicta, ut ipsæ cæli columnæ, & ipsi Angeli terrore concutiantur. *Virtutes cælorum commovebuntur.* Ita portentosa ejus in peccatores erit ultio, ut peccatores præ timore arescant, *arescentibus hominibus præ timore.* O terribilem Sacerdotem! ò inexplicabilem ultionem, quis eam explicare queat
Matth.24 29.
Ibid.
Luc.21.26

Quis cladem illius noctis, quis funera fande
Explicet, aut possit lacrymis æquare dolorem? Virg.lib.4 Æneid.

Sanctissimus Propheta Jeremias, ut aliquam Christi summi Sacerdotis, de peccatoribus se in die Judicii vindicaotis, ideam mentibus nostris ingerat, ait, diem Judicii fore ultionis diem, in quo Christus de peccatoribus vindictam sumet: *Dies autem ille Domini Dei exercituum, dies ultionis, ut vindictam sumat de inimicis suis.* Omnes Christi in hoc mundo versantis dies, fuere dies gratiæ & misericordiæ; sed asserit Jeremias, extremi Judicii diem, fore diem ultionis Christi, in quo de peccatoribus vindictam sumet. Tunc enim, inquit, ut Christus de peccatoribus se omninò vindicet, districto illo gladio, quem dextera gestabit, ita graviter illos percutiet, ut gladius ille quasi voraturus sit carnes illorum, ac eorum sanguine saturandus, & inebriandus: *Devorabit gladius, & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum.*
Jerem.46. 10.
Ibid.

Olim Dei gladius in cælo inebriatus est, cùm rebelles Angelos inde Deus expulit, & deturbavit: *Inebriatus est in cælo gladius meus.* Sed in extremi Judicii die vorax iile gladius de cælo descendet, & in peccatores irruet: *Ecce super Idumæam descendet, & super populum interfectionis meæ.* Gladius tandem hic ad Christi dexteram veniet, ac impiorum adipe & sanguine saginabitur: *Gladius Domini repletus est sanguine; incrassatus est adipe, & sanguine agnorum & hircorum.* Hic erit dies vindictæ Domini, in quo Christus gladio suo percutiet agnos & hircos, seu Plebejos & Magnates, ac omnes peccatores disperdet: *Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.*
Isa.34.5.
Ibid.
Ibid.
Eccli.5.

Sed ut clariùs pateat, quàm severè Christus summus Saccerdos, peccatores in die Judicii puniet, quamque terribilis futura sit ultio, quam de iis sumet, non attendendus

solummodò gladius ille devorans, quo armatus, in eos sæviæt, sed ponderandum insuper qua pompa, quove apparatu adversus illos incedet. Ut enim loquitur Salomon, *Accipiet armaturam zelus illius, induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea judicium certum, sumet scutum inexpugnabile, æquitatem*. Adversus peccatores in die Judicii accusatores adstabunt dæmones, testes aderunt Custodes Angeli; Christus verò in justitiæ suę throno sedebit, tanquam Sacerdos armatus, *accipiet armaturam zelus illius*. Sacerdos hic, in throno suo sedens, caput geret ferreum; respectu peccatorum; sacrumque ejus caput, quod pro eorum salute spinea corona redimitum fuerat, tunc galea armabitur, *accipiet pro galea judicium certum*. Divinum ejus pectus, quod pro peccatorum salute lancea apertum fuerat, tunc induetur thorace: ut iis declaret, viscera sua, respectu eorum, ferrea, & ænea esse, *induet pro thorace justitiam*. Manus tandem ejus, quæ tot beneficiis peccatores affecerunt, ensibus & scutis instructæ apparebunt, *sumet scutum inexpugnabile æquitatem*. O formidandum Sacerdotem, qui hoc apparatu in peccatores insurget, in eos sæviet, immaniter eos percutiet, ac ita horrendam de iis stragem faciet, ut volucres cęli, & bestias terrę sit advocaturus, ad hoc ut de mactatis horum carnibus saturentur. *Dic omni volucri, & universis avibus, cunctisque bestiis agri, Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem*. Nec credas, tunc Christum hæc omnia ęgrè facturum, quin contra ei hæc omnia voluptati erunt, & quasi consolationem percipiet ex vindicta, quam de peccatoribus sumet. *Heu! consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis*. O quale spectaculum, Christi, sub Sacerdotis habitu, de peccatoribus se vindicantis. *Quale spectaculum, in proximo est adventus Domini, jam indubitati, jam superbi, jam triumphantis!*

Sap. 5. 18.

Ezech. 9. 7

Isa. 1. 24.

Tert. de Spectac. 30.

Grande sane hoc erit spectaculum. Nec mirum, cùm extremi Judicii dies sit *magnus dies Domini & terribilis valdè*. Omnes Christi, in hoc mundo viventis, dies parvi fuere; quia omnibus vitæ suæ diebus humiliter incessit, & cum humilibus conversatus est. Sed extremi Judicii dies erit *magnus dies Domini*; quia tunc veniet *in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, & tunc sedebit super sedem majestatis suæ*. Et non solùm extremi Judicii dies, erit magnus dies Domini; sed erit dies Domini magnus, *& terribilis valdè*, quia hac die non solùm apparebit in majestate sua, sed etiam in peccatores sęviet; & de iis modo quodam terribili se vindicabit. Ac, ut loruitur sacra Scriptura, de iis *se vindicans vindicabit*.

Joël. 2.

Matth. 25

Eccl. 5. 3.

Terrenni Principes, omni quidem tempore in reos capitali judicia exerceri curant; nonnunquam tamen jussu illorum fit extraordinarius quidam delectorum Judicum consessus; seu, ut in Gallia loquimur, *teneantur magni dies* in quibusdam regni Provinciis. Tuncque justitia tanto cum rigore exercetur, ut etiam vetusta, & quasi oblita quævis scelera in jus vocentur. Tunc aliqui ad furcas, ad triremes alii, ad perpetuum carcerem isti, & illi ad ignis pęnas damnantur. Tunc fugiunt multi, trepidant omnes; pavor undique, undique tremor, quia tunc fit judicium sine misericordia, nec ulli cujusvis criminis conscio parcitur. Unde tunc Reges non solùm se vindicant, sed etiam modo extraordinario & quasi multipliciter se vindicant, ac se vindicantes vindicant.

Quid simile, & in infinitum terribilius in extremi Judicii die fiet. Quamdiù enim peccatores in hoc mundo morantur, Deus interdùm eos morbis, bonorum jactura, vel aliis afflictionibus plectit, & tunc non vindicans, sed amans, de iis se vindicat, quia eos plectit, ut eos convertat & salvet. At extremi Judicii dies, *erit magnus dies Domini, & terribilis valdè*, quia tunc Christus apparebit in majestate sua, Angelicis spiritibus stipatus, armatus, iratus, & in peccatores sæviens, tunc omnia eorum crimina examinabit; tunc omnia severè puniet; tunc vindictam sumet de blasphemis, perjuris, gulosis, luxuriosis, aliisque omnibus peccatoribus. Et sive Reges illi sint, sive rustici, sive magni, sive parvi de iis modo terribili & insolito se vindicabit, ac *se vindicans vindicabit*.

O quàm terricilia erunt hæc Dei judicia! quàm horrendum tunc erit incidere in manus Dei viventis! quam severè tunc de peccatoribus se Christus vindicabit! Sed quanto tunc timore, & terrore non afficientur peccatores? Heu! si tunc non sine magno timore futuri sint justi; quantus tunc impiorum timor est futurus? Si fortissimæ tunc trement columnæ; quomodo fragilissima subsistent tuguria? si concutientur cedri, virgulta quomodo immobilia perseverabunt? *Quid ergo facient taberne, si tremunt columnæ, aut quomodò virgulta immobilia stabunt, si hujus pavoris turbine etiam cedri quatientur?* Certè tunc peccatores timore & terrore concutientur plusquàm nobis dici & concipi possit.

S. Greg. l. 2. Mor.

Olim Hebręi nolebant Deum loquentem, quia timebant, ne mox morerentur, si

cum

Exod.20. 19. eum loquentem audirent. *Perterriti, ac pavore concussi steterunt procul, dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Heu! si Hebræi timebant audire Deum loquentem eo tempore, quo in eos erat benignissimus, & quo non nisi cum suavitate loquebatur, quanto timore afficientur peccatores in die Judicii; cùm Christus non solùm adversus eos loquetur, sed & in eos irascetur, ac de iis modo terribili ulciscetur.
S. Eph. Syrus. *Si Hebræi neque cum consolatione valuerunt sufferre adventum ejus; quid obsecro facturi sumus, quando in furore, & in ira intolerabili descendet?* Hoc seriò perpendite peccatores, hoc sæpè mente revolvite, ac in vobis peccata destruite, ut securi appareatis in extremo Judicio; in quo Christus erit Sacerdos qui se vindicabit: *& in quo peccatores erunt victima, quæ Christum irritabit.*

II. PARS. *In extremi Judicii Sacrificio peccatores erunt victima, quæ irritabit.*

QUamdiù in sæculo vivunt peccatores, Deum placare, iram ejus mitigare, justitiam illius sistere, eumque ad misericordiam flectere possunt. Sed mox ut mortui fuerint, tempus gratiæ & misericordiæ non erit ampliùs, non ampliùs eos se benignum & misericordem exhibebit in Christus; sed tunc severus erit Judex, qui in eos sæviet, & qui omni cum libertate de iis se vindicabit. *Deus ultionum liberè aget.*

Dum in sæculo morantur peccatores, Dei justitia sistitur, & quasi ligatur. *Tum*, ab ejus misericordia, quæ peccatoribus semper est propitia: *Tum*, a Beatissima Virgine Maria, quæ eorum est advocata. *Tum*, ab aliis Sanctis, qui pro illis intercedunt: *Tum*, ab ipsis peccatoribus, qui Deum nonnunquam ad misericordiam flectunt. Ast in die Judicii Christus summa cum libertate in peccatores sæviet, tunc *Deus ultionum liberè aget*; quia tunc Maria, Angeli, & Sancti pro peccatoribus non stabunt; & quia tunc Dei iram coercere non valebunt peccatores. Quin contra præsentia sua magis irritabunt Christum Judicem, qui cùm coram se videbit ingratos peccatores, qui mandata ejus violaverunt, sanguinem ejus conculcaverunt, Sacramenta profanaverunt, & gratias abjecerunt, in eos magis exardescet. Et sicut magis irascitur, & irritatur Rhinoceros, cùm ei objicitur sanguis, & ita & Christus in die Judicii tunc magis irascetur, & irritabitur, cùm ei sistentur peccatores, divino illo tincti sanguine, quem profanarunt, & toties conculcaverunt.

Homines ex hoc mundo migrantes, sua solùm opera secum auferunt, *opera enim illorum sequuntur illos.* Apoc. 14. 13. Justi secum portant virtutes, quibus adhæserunt, peccatores verò iniquitates deferunt, ad quas declinaverunt. *Unusquisque*, inquit D. Paulus, Gal. 6. 5. *onus suum portabit*, onus justorum ex variis humilitatis, patientiæ, charitatis, aliarumque virtutum actibus erit compactum; & onus impiorum ex usuris, blasphemiis; impudicitiis, aliisque sceleribus erit compositum. Cùm autem Christus justos variis virtutibus onustos & exornatos videbit benignè eos recipiet, iis gratulabitur, eos laudabit & præmiabit, sed cùm peccatores ei se sistent, grave & probrosum Babylonis, seu. Peccatorum suorum onus portantes, à facie & à præsentia illorum magis accendetur ira ejus. Et ideò iratus, & ab illorum præsentia irritatus, in eos acriùs insurget, iisque scelera quæ perpetrarunt objiciet. *Superbis* dicet, ecce qui me privare voluerunt gloria mea. *Avaris* dicet, ecce qui toties me vendiderunt; quique & se & hæredes suos diabolo tradiderunt, ut divitias congregarent, & ideò jam dæmonibus æternùm cruciandi tradentur. *Gulosis & luxuriosis* dicet, ecce qui delicias, & corporis sui voluptates plus dilexerunt, quàm meipsum, & ideò quantum in deliciis fuerunt, tantum jam dabitur illis de tormentis. Cuique tandem peccatori cuncta quæ perpetravit scelera coram omnibus exprobabit, eosque omnes æternis ignibus adjudicabit.

Cùm Moyses de monte descendens, vidit vitulum aureum, quem Israelitæ sibi fecerant, ut adorarent illum, ita in eos iratus est, ut Tabulas Legis, quas deferebat, projecerit; ac vitulum igne absumpserit, & in cinerem redegerit. *Vidit vitulum, iratusque valdè, projecit de manu Tabulas, & confregit eas, arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit; & contrivit usque ad pulverem.* Exo. 32. 19. Heu! si Moyses, qui *erat vir mitissimus super omnes homines*, Num. 12. 3. ita iratus est, cùm idolum illud ab Israelitis conflatum vidit, quanta in die Judicii erit Christi Salvatoris ira, cùm ei se sistent peccatores, portantes idola quæ fabricaverunt? quantus ejus erit furor, cùm ei objicietur avarus, idolo cupiditatum suarum onustus? quantum irritabitur, cùm videbit luxoriosum, libidinum suarum idolo oneratum, & alios omnes peccatores criminum suorum idola deferentes? Tunc videbit, & irascetur, tunc impiorum præsentia ita irritabitur, ut non sit qui coram illo stare, & iræ ejus impetum sustinere valeat. *Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira furoris ejus?* Nah. 1. 6

Cùm

Cùm principi, jam ira ſuccenſo, ſiſtitur ſceleſtus quidam homo, qui ei necem machinatus fuerat; tunc ſcelerosi illius præſentia eum magis ad iram provocat: & qui anteà iratus erat, tunc magis iraſcitur. Extremi autem. Judicii dies, erit dies ultionum

Nah.1.2 Chriſti, in quo iracundia concitatus, vindictam ſumet de inimicis ſuis: *Deus æmulator, & ulciſcens Dominus, & habens furorem: ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis*. Sed tunc magis iraſcetur, & irritabitur Chriſtus, cùm ei ſiſtentur peccatores, qui adverſus illum inſurrexerunt, qui ſuis illum criminibus offenderunt; & qui quantum in ipſis fuit, violentas ei manus intulerunt. Tunc adverſus illos ita irritabitur, & exacerbabitur, ut mallent in inferno latere, quàm in ejus præſen-

S.Paulin. epiſt. 4 tia remanere, & illum iratum videre: *Quorum gloria in inferno eſt*.

Quærunt nonnulli Doctores, qui in extremo Judicio magis formidandum? quod ex Judicii illius ſignis & ſuppliciis terribilius erit, & intolerabilius? Anne portentoſus hic Solis & Lunæ defectus, qui tunc fiet? Non. Anne caligo & tenebræ, quibus omnia offundentur? Non. Anne ignis ille vorans, qui ante Chriſti faciem ibit? Nequaquam. Quid ergo? forte elementorum omnium confuſio, orbis univerſi incendium, mare bulliens, vel ſtellæ de cælo cadentes? Nequaquam. Sed tunc ſupplicium omnium graviſſimum erit, videre Chriſtum à peccatorum præſentia irritatum. Hoc erit tormentum ipſa gehenna gravius: & ideo optabunt, citò in infernum mitti; ſeque felices arbitrarentur, ſi à Chriſti præſentia rolli, & in mediis inferni flammis latere poſſent. Quare quiſque illorum gemens dicet: *Quis mihi, hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec per-*

Job.14 13. *tranſeat furor tuus*.

O peccatores, cùm in extremi Judicii die ante Tribunal Chriſti ſtabitis, eum placare optabitis; ſed vana tunc erunt vota veſtra, quia preſentia veſtra eum tunc magis & magis irritabit. Quare facite nunc, quod tunc agere non valebitis. Chriſtum nunc placate, nunc vobis eum propitium facite, ut in die Judicii in vos iratus non ſit. Nunc Chriſtus placatur hoſtiis. placatur elemoſynis; ſed placatur præcipuè pœnitentia: quare ut futuram Chriſti iram evadere poſſitis, nunc

Matth. 3.7 vacate pœnitentiæ operibus. *Quis demonſtrabit vobis fugere a ventura ira? facite ergo fructum dignum pœnitentiæ*. Ut futuram Chriſti iram declinetis, eumque in extremo Judicio propitium habeatis, non ſunt ſolùm facienda pœnitentiæ folia, pœnitentia non eſt ſolùm agenda exteriùs, & apparenter, ſed facienda verè, ſincere, & ita perfectè, ut vobis utilis ſit & fructuoſa.

Pœnitentia eſt quaſi quædam arbor myſtica, cujus *radix* eſt contritio cordis, *rami* opera bona, *medulla* confeſſio integra, *fructus* ſatisfactionis pœna. Ille autem facit pœnitentiam, ſed non fructus, qui dolet tantùm de commiſſis, ille agit pœnitentiam & fructus, ſed non dignos, qui & dolet & in parte ſatisfacit. Sed, ut ait Hugo Cardinalis, ille facit dignos pœnitentiæ fructus, *qui tantum affligitur per pœnam, quantum deliquit per culpam*. Ne ergo ſolùm faciatis pœnitentiæ folia. ſed veram pœnitentiam & veros agite pœnitentiæ fructus, ut Chriſtum propitium habeatis in die Judicii, in quo peccatores erunt victima, quæ illum irritabit. *& pœna illorum erit mors, qua illos non trucidabit*.

II. PARS.

In extremi Judicii Sacrificio, pœna peccatorum erit mors, qua illos non trucidabit.

Ezechieli Prophetæ imperavit Deus ut populo nuntiaret, ſe gladium ſuum exacuiſſe & limaſſe: *Gladius exacutus eſt, & limatus: ut cadat victimas, exacutus eſt: ut ſplendeat, limatus eſt*. Chriſtus Dominus, qui in extremi Judicii die Sacerdotis perſonam geret, horrendum tunc faciet ſacrificium, in quo peccatores erunt infelix victima, ad quam jugulandam & cædendam ſuum ipſe exacuet gladium: *ut cadat victimas, exacutus eſt*. Sed, ut ait Propheta, gladium ſuum Chriſtus non ſolùm exacuet, verùm & limabit, ut illum in oculis harum victimarum jam occiſarum ſplendere faciat: *ut ſplendeat, limatus eſt*. Quomodo hæ victimæ, jam mortuæ, ſplendentem Chriſti ſe vindicantis gladium videre poterunt? Eum videbunt: quia gladius hic ita peccatoribus mortem inferet, ut eos adhuc vivos relinquat; eos ita occidet, ut adhuc vivant, & videant.

Ezech. 21. 10.

Quod præclarè docuit idem Propheta, dicens, quòd Chriſtus peccatores gladio ſuo percutiens, multiplicabit ictus: *duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic eſt gladius occiſionis magnæ*. Chriſtus ter, quater, centies has victimas gladio ſuo feriet: & licèt quilibet ictus ſit lethifer, nunquam tamen morientur. Primus ictus erit lethalis; peccatoribus tamen vitam non auferet: ſecundus ictus erit mortalis; eos tamen vitæ ſuperſtites relinquet: tertius, quartus, quintus, & quilibet ex his ictibus eos cædet ad mortem; nunquam tamen morientur: continuè lethiferis Percutietur ictibus, & nul-

Ib. v. 14.

& nullus ex his ictibus eos è vivis aufert; ultimas tandem semper patientur morientium angustias, & nunquam morientur: ac *his miseris erit mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu*. Heu! quàm durum, quàm intollerabile est, semper mori, & nunquam mortuum esse! Non potest, inquit Augustinus, cuiquam pejus accidere, quàm quòd crudelis mortis pœnas indesinenter patiatur, & tamen nunquam pereat; sed semper moriens, semper vivat: *Nunquam homini erit pejus in morte, quàm ubi erit mors ipsa sine morte*. Hæc est sæva illa mors, quam in die Judicii perferent peccatores: pœna eorum erit mors, quæ illos non trucidabit: *miseris erit, mors sine morte*.

Aug. lib. de spir. & litt.

Aug. de Civ. l. 13. c. 2.

Nonnullus ex antiquis Philosophis eos irridebat, qui mortem timebant: eamque nullo modo timendam dicebat: quia citissimè transit; nec cum morientibus aliquandiù remanet: *esset timenda, si tecum esse posset*. Parùm quidem timenda mors illa temporalis, quam in hoc mundo patimur; quia unico solùm momento nobiscum est: sed timenda plurimùm mors illa, quam in die Judicii perferent peccatores; quia hæc cum illis semper remanebit. Hæc nunquam transibit, sed semper cum iis erit: morientur semper, & nunquam mortui, penitùsque extincti erunt. Mors eorum non transitoria, sed fixa erit & permanens: *infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt*. Mortem iis ita infiget, & alligabit Christus, ut ab iis divelli, & separari nunquam possint: continua morte ferientur? & tamen nunquam mori & totaliter extingui poterunt: æterna morte morientur, inquit Augustinus; & tamen hæc mors illos non trucidabit; sed eos ita vivos relinquet, ut nec moriendi potestatem habeant. *Infeliciter in æternum mortem sine moriendi potestate durabunt*.

Ps. 9. 16.

Aug. in Euch. c.

Mortuos magnos & parvos vidit sanctus Joannes Evangelista. *Vidi mortuos magnos & pusillos*. Sciunt omnes, mortem esse solummodò vitæ privationem; quæ privatio consistit in indivisibili: nec enim minus mortuus vita magis privatur, quàm alius. Cur ergo ait dilectus Christi Discipulus, se magnos & parvos vidisse mortuos? Ratio est; quia in moralibus, mortuos alios dicimus magnos, & alios parvos. Cùm enim homo in statu gratiæ mortuus est, hic parvus est mortuus: imò, quasi non est mortuus; quia mors ejus est solummodò quasi somnus dulcis, & quasi transitus ad vitam æternam. Sed cùm in statu mortalis peccati moriuntur impii, hi sunt magni mortui; quia non solùm in hoc mundo moriuntur, verùm & in extremi Judicii die æternæ morti sunt adjudicandi. Tunc eis infligetur, & infigetur mors acerba & dolorosa, quæ semper eos feriet, nec unquam trucidabit; Tunc falcem suam ab his mors nunquam retrahet; sed ictus omni hora iterando, æternas adferet agonias; tunc semper morientur impii, nec unquam moriendi potestatem habebunt; quia mors illos nunquam penitùs trucidabit. *Infeliciter in æterna morte sine moriendi potestate durabunt*.

Apoc. 20. 12.

Idem sanctus Evangelista ait, quòd qui de mundo, de propriis passionibus, & de peccato triumpharint, non morientur morte secunda; *qui vicerit, non lædetur morte secunda*. Quæ est illa mors secunda, quam non patientur justi, qui de vitiis, & peccatis in hoc mundo triumpharint? Hæc haud dubiè est illa mors, quam Job *reginam* vocat, *& calcet super eum, quasi rex, interitus*. Est quædam mors *regina*, & quædam mors *non regina*; mors, quam in hoc mundo perferimus, quia velocissimè transit, non est regina, nec regnat super nos; sed mors *secunda*: seu mors illa, qua in die Judicii plectentur, peccatores, erit mors *regina*; quia in æternum super eos regnabit, semperque hac morte morientur, nec tamen unquam trucidabuntur. Vel, ut ait S. Bernardus, hac morte semper morientur; ita tamen ut semper vivi remaneant. *Semper morientur ad vitam, & semper vivent ad mortem*.

Ad. 2. 2.

Job. 18. 14.

S. Bern. ser. de verb. post.

O quàm terribilis illa mors, quæ nunquam trucidat! quid intolerabilius illa morte, cujus conflictus est perpetuus, cujus tormenta carent termino, cujus dilacerationes, & contorsiones non habent metam? Si crudelem, sævam, & intolerabilem vocamus mortem nostram, quæ mox transit; quid sentiendum de hac morte, quæ semper occidendo torquet; vel potius, quæ semper torquendo nunquam interficit. *Quid gravius immortalitate miserabili*, inquit D. Ambrosius? seu, quid gravius, quàm semper mori, & in continua morte semper vivere, nec unquam trucidari? Certè nil gravius videtur. Quare quisque ita vivere debet, ut in extremi Judicii die hac morte non percutiatur.

Amb. li. de fide Resur.

Vidistis formidandum hoc sacrificium, in quo *Christus* erit Sacerdos, qui se vindicabit, *peccatores* erunt victima, quæ Deum irritabit; *& pœna* eorum erit mors, quæ non trucidabit. At non satis est, sacrificium hoc nosse, & pertimescere; verùm summo studio vigilandum, & laborandum fortiter, ut terribile hoc sacrificium devitetur. Ut autem horrendum hoc sacrificium quisque peccator declinare valeat, aliud in hoc mundo sacrificium Deo offerre debet, nempe pe-

Psal. 4. 6. nitentiæ sacrificium. *Sacrificate sacrificium justitiæ*, inquit Propheta. *Sacrificium justitiæ*, est sacrificium pœnitentiæ; quia justum & æquissimum est, ut peccator, qui pluries Deum offendit, justitiæ eius per pęnitentiam satisfaciat. Et ideò hoc veræ pęnitentiæ sacrificium quisque peccator Deo in hoc mundo offerre debet, ut tremendum extremi Judicii sacrificium declinare valeat.

Omnes peccatores se apud Deum in die Judicii excusare conabuntur, ut terribile illud sacrificium devitent: sed solum pęnitentiæ sacrificium, in hoc mundo oblatum, tunc Deum placere, & peccatores excusare poterit. Optima excusatio, & potissima eorum apologia erit pęnitentiæ sacrificium, si illud Deo in hoc mundo obtulerint: *Pœnitentia apologia magna hominis peccatoris*. Ut Tertull. se excuset *ebriosus*, dicet: in ebrietatibus usque ad mortem perseveravi; quia à sociis, à pravo affectu, & ab inveterato habitu allectus sui: sed hæc non erit legitima ejus apologia. *Luxuriosus* dicet: corrupta caro me ad fęda inclinavit, innata propensio me attraxit, & occasio proxima, in quam infeliciter incurri, me totaliter illaqueavit; sed hæc non vera ejus erit apologia. *Avarus*, qui aliena iniquè detinuit, dicet: à statu meo deficere nolui; durum mihi fuit, id restituere, quod diu possederam; piguit me filios ad egestatem redigere: sed hæc ejus non erit apologia. Sola hominis peccatoris apologia erit pęnitentiæ sacrificium, si ante mortem Deo obtulerit: *Pœnitentia apologia magna hominis peccatoris*.

Si hoc pęnitentiæ sacrificium in hoc mundo Deo obtulerint peccatores, cùm in tremendi Judicii die dicet eis Christus: hoc & illud peccatum perpetrastis; respondere poterunt: hoc quidem verum; sed pęnitentiam egimus. Cùm dicet eis Christus: luxuriæ, gulæ, & aliis multis vitiis indulsistis; respondere poterunt: hoc verum est; sed ante mortem pęnitentiam egimus. Ecce eorum apologiam: ecce sacrificium, quod Deum placabit: quare pęnitentiam agite; per pęnitentiam omnia mortalia in vobis destruite; & hoc sacrificium vos a formidando ultimi Judicii sacrificio præservabit; vobisque gratiam in hoc mundo, & æternam beatitudinem in alio obtinuit. *Amen*.

DE INFERNI SUPPLICIIS.

CONCIO VIII.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

Timere, an amare, quid homini ad salutem utilius, penitùs ignoro. Non me latet, Dei amorem (si verus sit) amorem mundi excludere, de vitiis omnibus triumphare, & ad perfectionis apicem perducere. Sed Dei amori adjungi debet timor illius; quia qui non timet, nimia sui confidentia, & occulta quadam præsumptione, in gravia nonnunquam cadit scelera, à quibus non facilè surgit, si sancto Dei timore non stimuletur, & ad pęnitentiam suscipiendam non excitetur. Quamobrem Spiritus sanctus, qui amoris præcepta hominibus tradidit, ad sanctum timorem eos invitat, eosque beatos declarat, quorum cordibus semper infixus est Dei timor. *Beatus homo, qui semper est pavidus*. Prov. 28. 14. Ob eandem etiam rationem Christus, qui in hunc mundum venit, ut homines ad sui amorem alliciat, eos crebrò territat, dum jam mortis horam imminere monet, iam terribilia extremi Judicii signa proponit, & jam intolerabilia inferni supplicia iis minatur.

Sanctum hunc timorem peccatorum cordibus inferre pertentavimus in præcedentibus & ultimis duabus concionibus, dum de morte & extremo Judicio conciones instituimus. Sed ut altiùs peccatorum cordibus hic timor infigatur; utque eos ad destruenda in semetipsis peccata efficaciùs inducamus, de formidandis inferni suppliciis ista erit concio, &c. *Ave*.

Hujus mundi vita exilium est, peregrinatio est, miseria est, & miseriarum abyssus; nec enim quis in hoc mundo vivit, qui multis non repleatur miseriis. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis*. Job. 14. 1.

O quam infelix hæc hominum in hoc mundo viventium sors! *Nullus* tamen eorum ita in hoc mundo miser, ut pati cogatur omnia pęnarum genera absque ulla exceptione, absque ulla consolatione, & absque ullo fructu. *Nullus* in hoc mundo omnia absque ulla exceptione pęnarum & dolorum genera patitur, nec pati potest; quia corpora nostra doloribus cedunt; & cùm quis vel unico gravi afficitur supplicio, mox mori-

moritur, & deficit. *Nullus* etiam in hoc mundo ita miser ut omni penitùs solatio careat: quia aut parentes, aut amicos, aut seipsum, aut Deum consolatorem quisque habet. *Nullus* tandem ita obcæcatus, ita obduratus, & à Deo ita derelictus, ut aliquem fructum ex doloribus, quos patitur, precipere non valeat, si cælestibus non abutatur gratiis, quæ nulli desunt; & quarum auxilio freti, æternam beatitudinem semper mereri possumus.

Ast longè alius est reproborum status in inferno. Ibi enim non aliquibus dumtaxat, sed omnibus addicuntur miseris: ibi omnia perferunt supplicia; ibique omnes patiuntur dolores sine ulla exceptione, sine ulla consolatione, & sine ullo fructu. Damnati in inferno patiuntur: 1. *Omnes dolores*, sine ulla exceptione: 2. *Omnes dolores*, sine ulla consolatione: 3. *Omnes dolores*, sine ullo fructu.

I PARS.

Reprobi in Inferno omnes patiuntur dolores, sine ulla exceptione.

August. ser. 28. de verb. Apost.

D*Uæ civitates sunt: una in regno æterno, alia in igne æterno*. Sicut autem Sancti, qui in cælesti civitate triumphant, omnibus perfruuntur bonis: ita reprobi, qui in inferni civitate cruciantur, omnia patiuntur mala, omni suppliciorum genere torquentur, omnesque dolores perferunt. De homine enim reprobo esserit Job, quòd in inferno non hos solùm, aut illos, sed omnes patietur dolores; qui non pedetentim, & successivè, sed omnes simul in eum irruent: *omnis dolor irruet super eum*. Job, 20. 22.

Imaginare omnes dolores, quos perferunt qui podagra, qui dysenteria, qui calculo, qui hemicrania, qui alvi cruciatibus, aliisque gravioribus morbis torquentur: Recogita quoscumque dolores, quos à mundi primordio perpessi sunt Martyres igne cremati, flagellis cæsi, in oleum fervens injecti, oleo liquato perfusi, pectinibus ferreis dilaniati, aliisque suppliciis torti: Animo versa, & in unicum fasciculum collige quidquid terribilius in primi pœnam peccati Deus hominibus intulit, quidquid crudelitatis inhumani, & barbari tyranni in fideles adinvenerunt, & quidquid sævitiæ in mortales induxerunt tartarei spiritus. Mentis tuæ oculis hęc omnia objice; & certus esto, quòd hęc omnia supplicia, omnesque hi dolores in damnatos irruent: quia, ut præfata Jobi verba exponit Hugo Cardinalis: *in damnatos irruet cruciatus æternus, qui omnes hujus mundi dolores virtualiter continet, & in immensum superat*.

O quam infelices reprobi! In quos omnis dolor irruet! Imò, ut ait Chrysostomus, in eos non solùm irruent omnes hujus mundi dolores; verùm & longè majores: quia omnia supplicia, quæ unquam in hoc mundo perpessi sunt homines, si cum reproborum suppliciis conferantur, non supplicia, sed quædam solummodò suppliciorum umbra, & figura sunt: *Pone ferrum, ignem & bestias, & si quid his difficilius: attamen nec umbra sunt hęc ad illa tormenta*. Addit S. Hieronymus, quòd in damnatos irruent omnes huius mundi dolores: quia tot & tantis addicentur suppliciis, ut omnia, quæ in hoc mundo unquam passi sunt homines, quasi nihil sint, nec reproborum suppliciis valeant comparari: *Omnia mala, quæ veteribus historiis continentur, aut inundatione maris, aut alluvione fluminum, aut pestilentia, morbis, fame, bestiis, hostium vastitate hominibus acciderunt, his suppliciis non poterunt comparari*. Hieron. in c. 2. Joel.

Sed ut faciliùs quisque sibi suadeat, quòd omnes dolores in inferno perpessuri sint reprobi; velim, ut quisque mente revolvat, quid & qualis sit inferni locus, quem sic describit Petrus Damianus (regio gehennalis, regio dura, regio extimescenda, terra afflictionis, terra oblivionis, terra miseriarum, terra tenebrarum, terra turbinis & calignis, terra maledictionis & mortis, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo ad memoriam regionis illius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non extinguitur, vermis qui non moritur: Ibi frigus horrendum: Ibi fœtor intolerabilis exoritur: ibi percutientes mallei resonant incessanter, & offusæ tenebræ cumulatiùs condensatur. Illic confusio peccatorum, horribilis facies dęmonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo: ibi fletus & stridor dentium, planctus & gemitus: ibi alternantia mala impios sine pietate discerpunt.) O infelicem regionem, in qua impii nihil gustant præter amaritudines: nil vident nisi tenebras, nil audiunt nisi planctus, nil aliud olefaciunt quàm fœtores, nihilque sentiunt præter tormenta! O terram infortunatam, in qua dolores multitudine sunt infiniti, intensione asperrimi, varietate diversi duratione perpetui. Pensate nunc, quos & quales dolores in inferno patiantur reprobi: certè non ibi hos, aut illos dumtaxat, sed omnes penitùs dolore perferunt: *omnis dolor irruet super eum*. Petr. Dam. ser. 60.

Quod & ipse Deus ore Moysis asserit, formiddandis hisce verbis; *Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis*. Quasi Deut. 32.

dicat:

dicat: Quamdiù peccatores morantur in seculo, nimia mea abutuntur clementia, justitiæ meæ minas irrident, Concionatorum & Confessariorum monita spernunt, leges meas impudenter violant, pro eorum salute instituta Sacramenta profanant, & plurima super se peccata aggregant: ego vero super eos in inferno congregabo omnia supplicia, omnes miserias, omnesque penitus dolores: *Congregabo super eos mala*.

Plitorius Reipublicæ Thebanorum Senator vigilantissimus, advertens, multis & gravissimis vitiis plerosque cives scatere, eosque ob nimiam Judicum indulgentiam licentiùs vivere, suppliciis multis illos ad meliorem vitæ frugem adducere excogitavit. Quare rotarum, securium, asciarum, novacularum, & aliorum instrumentorum ad torturam, & alia tormenta inferenda spectantium integram struem coram aliis Senatoribus & populo congessit: per hoc iis indicans, non ampliùs indulgentia, & insana dissimulatione; sed rigore, & severitate utendum ad tollendas civium inordinationes, & ad extirpanda eorum scelera. Deus similiter, videns, impios sua in hoc sæculo abuti patientia, ęterna iis minatur supplicia: & si hi, antequam moriantur, licentiori vitæ metas non ponant, omnia mala, omnesque dolores in inferno super illos congregabit: ac in eos tot vibrabit tela, tot plagas, totque calamitates immittet: ut suam videatur pharetram exhaurire, nec aliud aliquod ei superesse supplicium, cui inferendo manum admovere possit: *Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.*

Octo suppliciorum genera, quibus antiquitùs plectebantur rei, recenset Augustinus; videlicet, *damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, servitutem, mortem*. In infernoautem reprobis his omnibus torquentur suppliciis. Ibi enim gravissimam patiuntur damni pœnam, cùm in æternum priventur visione Dei; qua pęna nulla est gravior. Ibi etiam talionis infligitur pœna, quæ est supplicii quædam paritas reciproca: & ideò quia Deum ignoraverunt, ab eo ignorabuntur; & quia misericordes non fuerunt, misericordiam non consequentur. Ibi tanta afficiuntur ignominia, ut ad eam vitandam destrui, & annihilari cupiant. Durissimi exilii pęnas haud dubiè luunt; cùm à Paradisi gloria exulent, nec in locum inferno horribiliorem ablegari queant. Taceo servitutem illorum, qua nulla durior excogitari potest; cùm tartarearum potestatum dominationi subsint. Vinculis etiam adamantinis ab Omnipotentis dextera in inferno ligati detinentur. Durissima quoque patiuntur verbera: nam à dæmonibus, non flagellorum solùm, sed & malleorum ictibus cæduntur: *Mallei percutientes stultorum corporibus*. In inferno tandem impii mortem obeunt, non quidem temporalem, sed æternam: *Supplicium mortis ibidem erit, sed mortis æterna*. Ac proinde omnia mala omnia supplicia, & omnes dolores super impios in inferno congregantur.

Pro. 19. 29.

Augusti in Psal. 82.

De quo non dubitabit qui avarum divitem clamantem audiet, & dicentem, infernum esse *locum tormentorum*. Dici quidem potest infernum esse *locum tormentorum*: quia immaniores quique carceres, fœtidiores quæcumque cloacæ, & quævis alia loca, quantumvis horrenda, respectu inferni, sunt loca deliciarum. Sed infernus est etiam locus tormentorum: quia ibi est centrum & congregatio omnium suppliciorum & dolorum. In mentem revoca omnia mala, omnes afflictiones, omnesque dolores, quos patiuntur mortales bello, fame, morbis, inundationibus, naufragiis, incendiis, fortunæ lusibus, facultatum jactura, exiliis, incarcerationibus, & cunctis hujus vitę calamitatibus. Hæc omnia in unum collige; & certus esto, infernum esse *locum tormentorum*; quia in eo damnati hæc & alia supplicia: imò & omnes mundi hujus dolores, ac etiam longè graviores perferunt.

Luc. 16. 28.

O qualem locum, *in quo innumera sunt pœnarum genera*! O quàm infelices, qui in locum hunc præcipitantur! Sed, ò quàm stulti, qui tot supplicia, totque dolores declinare non satagunt? Heu! si temporales, & trāsitorias tribulationes tanta sollicitudine quisque in hoc mundo evadere conatur: cur tot & tanta inferni supplicia summo studio devitare quisque non satageet; Cur totis conatibus quisque non laborabit ad declinandos tot dolores, quos in inferno damnati perferunt?

August.

O homo, si Christianus sis, credere debes, multa & magna esse inferni supplicia: si credas, timebis: si timeas, cavebis; ut enim ait D. Bernardus: *Qui pavet cavet, qui negligit incidit*. Crede ergo, ut timeas: time, ut caveas: cave, ut in infernum non incidas: ubi damnati omnia perferunt supplicia, omnesque patiuntur dolores sine ulla exceptione; *ac etiam sine ulla consolatione*.

Bern. serm. ad Cleric.

Reprobi in inferno omnes patiuntur dolores, sine ulla consolatione.

II PARS.

IN cœlo est gaudium purum quod omnem fugat tristitiam, sanitas quæ omnem morbum excludit, scientia quæ nullum patitur errorem, opulentia quæ omnem tollit

lit egestatem, consolatio quæ nulla turbatur afflictione; & ut loquitur Guillelmus Parisiensis. *Hic locus pura felicitatis nihil habet, quod non addat felicitati.* Sicut autem in cœlo sunt omnia bona pura sine ulla permixtione mali: ita in inferno sunt omnia mala pura, quæ omne bonum, omnisque boni speciem excludunt. Ibi enim patiuntur reprobi tyrannidem dæmonum, sitis incommoda, famis rabiem, ignis ardores, diros vermis rodentis morsus, gravem ignominiam, summam paupertatem, omnesque penitus dolores & afflictiones sine ullo levamento; quia ut subdit præfatus Antistes: *Hic locus puræ miseriæ nihil habet, quod non addat miseriæ.*

Guill. Pa. ris. de u. myr. c. 5.

O quam infelices reprobi, qui talia in inferno perpessuri sunt! Sed longè adhuc majorem eorum censebit miseriam, qui advertet, eos tot inter supplicia & afflictiones omni carere solatio, nullamque sive à Deo, sive ab Angelis, sive ab hominibus consolantionem percipere. Ut enim ait Augustinus: *In inferno sunt gemitus & suspiria, & non est qui misereatur: ibi est dolor, & planctus, & clamor, & non est qui consoletur.*

Gravissima licèt Christus, Passionis suæ tempore, tormenta passus sit: licèt tunc à Discipulis sit derelictus, illusus ab Herode, ab impiis flagellatus, & à Judæis crucifixus: non omni tamen tunc destitutus est consolatione: Nam Angelus descendit de cœlo confortans eum; filiæ Jerusalem amarè super eum fleverunt; innocentiam ejus prædicavit latro; Centurio eum Dei Filium esse testatus est: ac ab ejus doloribus Maria Mater, aliæque piæ mulieres plurimùm commotæ sunt. At quilibet reprobus omnia in inferno patietur mala, omniumque afflictionum pondere opprimetur: *invenient eum omnia mala & afflictiones.* Quilibet omnia, quæ in hoc mundo experimur, patietur tormenta, & longè graviora, nec aliqua ei unquam ex ulla parte adveniet consolatio: *Ibi dolor, & planctus, & clamor, & non est qui consoletur.*

Deut. 31. 17.

Hoc patet in divite epulone, qui quidem omnia in inferno patitur tormenta, sed nec unicam aquæ guttulam obtinere potest. Infelix ille avarus, in mediis inferni flammis sepultus, ad Patrem Abraham clamat, ac ab eo supplex petit, ut Lazarum mittat, qui unica aquæ stilla suam refrigeret linguam: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Ab inferni ignibus eripi non petit dives, non refrigerans postulat balneum, cui immergatur; sed unicam solummodò aquæ guttulam; sed madente solùm digito linguam suam attingi. O quam parvum hoc levamentum homini qui in media tartari fornace cruciatur! O quam levis hæc consolatio! Et tamen levissimum hoc solatium ei Deus denegat, dicens, consolationes deberi, non illi, qui divitiis & illicitis delitiis in mundo abundarat, sed Lazaro, qui gravia in mundo passus erat: *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Heu! quàm misera, & infelix inhumani hujus divitis sors? Hic, dum in sæculo viveret, bysso induebatur & purpura, lautè & splendidè quotidie epulabatur, ac omni temporalium voluptatum genere fruebatur: post mortem verò hic in inferno sepelitur; ubi in medio flammarum decumbens, famen, sitim, ignium vim, & gravissima quævis patitur supplicia; nec in mediis tormentis vel minimam consolationem impetrare potest.

16. 24.

Ibid. v. 25.

En, ò impie, quod tibi accidet, si ante mortem non convertaris ad Dominum; hìc delicatis dapibus, vinoque exquisito vesci quæris; illic fame & siti perpetua laborabis: hìc molli lecto decumbere delectaris; illic in mediis flammis æternùm volutaberis: scurriles & impudicas cantilenas hìc audire tibi placeat; illic perpetuos damnatorum gemitus & planctus indesinenter audies: hìc vix ferre potes quid aliquantulùm male olens; illic omnium immunditiarum fœtorem spirabis; hic vel minimum in uno ex dentibus dolorem ægrè fers; illic omnium dolorum pondus in toto corpore sustinebis, hìc omnibus appetis satiari deliciis; illic omnibus cruciaberis suppliciis. Tuncque cum avaro epulone clamabis, & nullus exaudiet; clamabis, nec minima tibi dabitur consolatio; sed gemens, in æternum dices: *Consolatio abscondita est ab oculis meis.*

Osee 13. 14.

Et reverà si aliquod in inferno solatium perciperent reprobi; aut à Deo, aut ab Angelis, aut à Sanctis, aut à sociis. *Aut à Deo*, qui est Deus totius consolationis: *Aut ab Angelis*, qui ad hominum custodiam & consolationem delegari solent: *Aut à Sanctis*, qui in hoc mundo afflictorum consolatores extiterunt, & quorum charitas perseverat in cœlis: *Aut à sociis*; quia consolatio miserorum est habere pares. At nullum penitùs nec à Deo nec ab Angelis, nec à Sanctis, nec à sociis solatium accipient.

Non quidem à Deo; qui licèt mortalibus sit *Deus totius consolationis*: nullam tamen existentibus in inferno dabit consolationem. Qui contra eos irridebit: *Tu Domine deridebis eos.* Et tantum abest, quod eos consoletur.

2. Cor. 1. 3.

Psal. 58. 9.

tur: quin contra justitiæ suæ ministris præcipiet, ut illos omni suppliciorum genere in æternum crucient. O quàm durum erit reprobis, nullum à Deo percipere solatium! *Sed nec aliquam etiam ab Angelis habebunt consolationem.*

Thren. 1.2. In Inferno enim summè afflicta est cujusque reprobi anima, *& non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus*, id est, ut exponit Doctor Seraphicus, *ex omnibus Angelis*, qui hominum sunt amici. Si unus ex Angelis alicui ex damnatis diceret: ad te à Deo missus sum, ut nuntieram, te transactis centum millionibus annorum ex inferno egressurum; aliquam ei conferret consolationem. Si diceret ei: annuntio tibi ex parte Dei, te ex tartaro exiturum transactis tot annorum millionibus, quot sunt aquarum guttæ in Oceano, & arenæ grana in toto mundo; aliquid ei consolationis afferret. Sed nec hoc, nec aliquid quodque solatium damnatis dabunt Angeli: *Non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus.*

Sed fortè Sancti, qui charitatis officia hominibus impendere soliti sunt, a damnatorum miseriis comovebuntur, iisque compatientur? Nequaquam. Quin contra, ad vindictam de iis sumendam Deum incitabunt, dicentes: *Da illis secundùm opera eorum & secundùm nequitiam adinventionum ipsorum.* Cùm civitatem Jerosolymitanam vastarent Babylonii, afflictos Jerosolymitanos non solùm non consolabantur Idumæi; sed & Babylonios ad civitatem hanc totaliter diruendam excitabant, clamantes: *Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.* Sancti similiter qui in cœlo regnant, tantum abest, ut damnatis compatiantur, iisque aliquod solatium afferant; quin contra, *lætabitur justus, cùm viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Tunc quidem lætabuntur Sancti; ac à Deo postulabunt, ut impios quàm dirissimè plectat.

Psal. 27. 4.

Psal. 136. 7.

Psal. 57. 10.

Undè ergo damnatis adveniet consolatio? Forsan ab uxore, à filiis, ab amiciis, & ab aliis in supplicio sociis? Nequaquam. Quia licèt in sæculo solatium sit miseris, socios habere pœnarum; non tamen in inferno: ut enim ait Doctor Angelicus, *ibi miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.* Ibi filia augebit matris tormentum: ibi pater aggravabit filiorum cruciatus: ibi quilibet damnatus à sociorum præsentia magis torquebitur. Quare cùm nec à Deo, nec ab Angelis, nec à Sanctis, nec à sociis aliquod sint percepturi solatium, fatendum, quod in mediis suppliciis omni carebunt consolatione.

D. Thom. 3. p. q. 89. ar. 4.

O quàm durum, miseriis & suppliciis opprimi, omnique identidem privari solatio! Quid acerbius; ait Poeta; quàm quòd quis dira semper patiatur, nec ullum unquam habeat consolatorem? Quid intolerabilius, quàm quod semper crucieris.

Sisque miser semper, nec sis miserabilis ulli,
Gaudeat adversis fœmina, virque tuis.

Sanctissimo viro Job, in fimeto decumbenti, nil durius fuit, quàm quòd in mediis miseriis quas patiebatur, non solùm non eum consolaretur mulier, verùm & ei illuderet. Sed ò quàm durius damnatis, omnia omnis generis supplicia perpeti, nec ullum usquam vel minimum percipere solatium.

O peccator, cùm aliqua laboras infirmitate, vel quid triste tibi accidit, mox te circumdant amici & propinqui, ut tibi solatium ingerant: eorumque visitatione non parum tuam leniuntur mala: quia *laborantis visitatio est laboris sublevatio.* Sed in inferno nullum unquam nec à Deo, nec à creaturis solatium recipies: omni semper ibi suppliciorum genere cruciaberis, & omni semper carebis solatio. Hoc seriò perpende, ac totis conatibus labora, ut post mortem non mittaris in infernum, ubi damnati omnia patiuntur supplicia absque ulla consolatioee: *ac etiam absque ullo fructu.*

S. Greg. lib. 5. Mor. c. 3.

III. PARS.

Reprobi in inferno omnes patiuntur dolores sine ullo fructu.

Si ex doloribus & pœnis, quas in inferno perferunt, aliquod emolumentum perciperent reprobi, aliqua inde iis adveniret consolatio. Sed, ut ait Doctor Seraphicus, licèt damnati omnia patiantur suppliciorum genera; nullum tamen ex iis fructum, nullamque eliciunt utilitatem; quia *pœnæ infernales, inutiles sunt, & infructuosæ.* Ac ita iis sunt infructuosæ, inquit idem Doctor, ut quamvis aliquis ex damnatis, in mediis tormentis, lacrymarum torrentes funderet, nil ad salutem hoc ei prodesset.

Frustra rigatur arbor, quæ mortua est: fructus enim nunquam producet, quamvis supra ejus radices fluminum omnium fundantur aquæ. Idem dicendum censet D. Bonaventura de homine peccatore; qui quidem dum in sæculo vivit, fructus æternæ gloriæ dignos producere potest, si veræ pœnitentiæ lacrymas fundat: sed postquam mortuus est, omnia supplicia quæ in inferno patitur, & omnes lacrymæ quas fundit, nil ei ad salutem inserviunt, nullumque ei fructum & emolumentum afferunt, quia

D.Bon. quia *damnatorum pœna est longissima, & infructuosa.*

Dicere solent impii: Edamus & bibamus, coronemus nos rosis, hujus vitæ fruamur bonis; & quamdiù in hoc mundo vivimus, omni deliciarum generi adhæreamus. Vitam austeram, inquiunt, amplectantur solitarii; eminentioribus virtutibus assequendis incumbant viri religiosi: nos autem gaudeamus in hoc sæculo, & de his quæ in alio mundo fiunt, non curemus, nec solliciti simus. Gal.6.10. Non sic loquitur D. Paulus; sed omnes penitùs homines invitat ad bona opera facienda, dum in sæculo vivunt: *Dum tempus habemus operemur bonum.* Multæ quidem rationes nos allicere debent ad bona opera in hoc mundo facienda: sed si à dilecto Discipulo quæramus, cur bonis operibus agendis in hoc mundo incumbere debeamus? Respondebit: quia à Deo missus Angelus, juravit, post mortem nullam ampliùs forè Apoc.10.7. tempus faciendi opera bona, fructuosa, & ad salutem utilia. *Juravit per viventem in sæcula seculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo sunt, & terram, & ea quæ in ea sunt, & mare, & ea quæ in eo sunt: quia tempus non erit ampliùs.* O peccator, quamdiù in hoc mundo moraris, unica lacryma è corde contrito prodiens, omnes tartari rogos tibi extinguere valet; unicum verè pœnitentiæ momentum, æternum gloriæ pondus operari, & immensos gloriæ cœlestis fructus tibi producere potest. Sed post mortem inutiles erunt tuæ passiones, infructuosa erunt omnia tua opera nullumque unquam ex iis fructum, utilitatem nullam percipies: quia *tempus non erit amplius.*

Solitus erat Alexander Magnus, postquam urbem aliquam copiis circumsederat, facem in excelso quodam loco accendere, ita ut ab obsessis facilè cerni posset: deinde pacem, amicitiamque suam iis offerebat; modò tamen ei se subderent, dum fax illa arderet: qua extincta, & consumpta, nullum ampliùs eis veniæ locum concedebat. Eodem autem modo se gerere videtur Deus ergà peccatores: Quamdiù enim in hoc mundo morantur, & quamdiù mortalis hujus vitæ fax iis illucet, vitam & pacem æternam illis offert, modò pœnitentiam agant, modò se iis spontè subdant, & bonis operibus vacent. Sed si vitæ suæ facem extingui expectent, nullum eis dabit veniæ locum; nec pati, aut operari aliquid poterunt, quod iis utile sit ad salutem, & quo ab inferni suppliciis liberari mereantur. Et ideò asserit Sapiens, vacuam fore damnatorum spem, nullumque eos ex laboribus, passionibus, & Sap.3.11. operibus suis fructum percepturos: *Vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum.* Sperent, si possint, ex inferno egredi, & ad Paradisum perduci, spes illorum vana semper & vacua erit: quia hæc supplicia, & opera eorum sunt infructuosa. Quid prodest Judæ, à sexdecim sæculis inferni tormenta pertulisse? Nihil. Quid prodest iis, qui à mundi primordio damnati sunt, jam à quinque, vel à sex mille annis in mediis tartari fornacibus arsisse? Nihil. Quia quidquid faciant, & quidquid patiantur damnati, hoc illis inutile & infructuosum, nec ullam unquam ex passionibus suis utilitatem accipiunt, *labores sine fructu, & inutilia opera eorum.* Quando quis ex damnatis inferni supplicia ad centum annos perpessus est, hoc pro nihilo habetur: cùm ea ad mille annos passus est, hoc pro nihilo computatur: cùm ad centum mille annos, & ad mille annorum millionese a pertulit, id pro nihilo reputatur: quia omnes damnatorum pœnæ steriles, inutiles, & ita eis sunt infructuosæ, ut nec vel minimum quid valeant ad eos inde liberandos, & ad æternam salutem promerendam: *labores sine fructu, & inutilia opera eorum.* L.eleganter. ff. de pig. act.

Ab omnibus Jurisperitis lex illa reperitur, quòd debitor nummis adulterinis liberari, suaque debita solvere nequeat: *Reprobi nummi non liberant solventem.* Peccatores autem, quamdiù in statu peccati remanent, justitiæ divinæ sunt debitores; habentque in hoc mundo monetam bonam, qua illi satisfaciant; pœnitentiam, scilicet, & bona opera: sed si in hoc mundo ei non satisfecerint, in inferno ei satisfacere nequibunt. Ibi enim omnes eorum passiones, omnes gemitus, & omnia opera erunt nummi reprobi, & adulterini, quos Deus in satisfactionem non recipiet, & qui omninò inutiles & infructuosi erunt. Et ideò hortatur nos Salomon, ut in hoc mundo bonis operibus sedulò incumbamus: quia, scilicet, in inferno nulla pœni, nullum opus, nullaque est scientia, quæ ad salutem utilis sit & fructuosa: *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.* Eccl.9.10.

O peccator, dum tempus benè operandi habes, instanter & sedulò bonis operibus incumbe. Ne dicas: juvenis sum: nondum pœnitendi tempus advenit: cùm insenuero, me totum pœnitentiæ, & piis omnium virtutum exercitiis consecrabo: Ne sic loquaris, & ne tardes converti ad Dominum: quia si subitanea morte præocuperis, ad tartara præcipitaberis, ubi omnia perferes supplicia, *omnia*, sine ulla exceptione:

omnia, fine ulla consolatione: *omnia*, fine ullofructu.

August. serm. 25. de temp. Heu! clamat D. Augustinus, *quàm lugenda perversitas, ut animam, quam Christus suo sanguine redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem diabolo vendat?* Sed, heu! quàm lugendi, non solùm luxuriosi, verùm & avari, superbi, helluones, blasphemi, aliique omnes peccatores, qui pro modico lucro, aut pro momentanea voluptate, animæ suę jacturam faciunt, & inferno digni fiunt; ubi omnes dolores, omnisque generis supplicia absque ulla exceptione, consolatione, & fructu perferent.

O peccator, quomodò tot & tanta inferni tormenta portare poteris? Si intolerabilem nunc censes podagræ, dentium, vel calculi dolorem; quid facies in inferno ubi omnis dolor super te irruet? Si, cùm doloribus plurimis lancinaris, noctem, quam insomnem ducis, anno integro longiorem arbitraris; quomodò remanere poteris in inferno, ubi omnem penitùs dolorum vim, non unica nocte, sed in æternum absque ulla consolatione patieris? Si tandem graves diù pati non potes dolores, nisi aliquod levamentum adveniat; quomodò te habebis in inferno, ubi æternos perferes cruciatus; nec aliquem ex iis fructum, vel minimum quodque levamentum unquam recipies? Tunc in teipsum irasceris, tunc amarè flebis, dentibusque tuis fremes & tabesces: *Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet*. Psal. 3. 10. Tunc optares, pœnitentiam egisse, mortificationi adhæsisse, & piè vixisse; sed vana & inutilia erunt tua hæc desideria, *desiderium peccatorum peribit*. Quare fac nunc, quod tunc fecisse velles; pœnitentiam age, peccata in temetipso destrue, virtutes sectare & in Dei gratia usque ad mortem persevera. Hoc si facias, inferni supplicia vitabis, æternaque Paradisi gaudia obtinebis. *Amen*.

DE DIVINA GRATIA.

CONCIO IX.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

Quamdiù in hoc mundo vivit homo, (si non sit in gratia confirmatus) est mutabilis à gratia ad peccatum, & a peccato ad gratiam. In eo tamen diversimodè fiunt hæ mutationes: nam, ut à statu gratiæ ad peccati statum transeat, supernaturali Dei auxilio non eget; sed ut à statu peccati ad gratiæ & sanctitatis statum transire, necnon ad Deum converti valeat, gratiæ actualis auxilio indiget, sine quo nil supernaturale operari potest: *ut in peccatum iret, sufficit ei liberum arbitrium, quo seipsum vitiavit: ut autem redeat ad justitiam, opus habet Medico, quoniam sanus non est; opus habet vivificatore, quia mortuus est.* August. lib. de nat. & grat. c. 23.

Quotidiana docet experientia, res, etiam inanimatas, propriæ inclinationis pondere absque ullo extraneo auxilio ad nativam redire temperiem; & sic aqua ab igne calefacta, remoto igne, ex semetipsa nativum resumit frigus. Sed homo, in peccatum lapsus, propriis viribus, & sine supernaturali gratiæ actualis auxilio ad Deum converti, & ad pristinum gratiæ sanctificantis statum redire nequit; quia gratia actualis est medium absolutè necessarium, ut homo in seipso peccatum destruat, & ad Deum convertatur: *non potest homo esse liber dominante peccato, nisi Filius illum liberaverit*. August. lib. 1. cont. Julian. De gratia actuali, quæ est medium ad peccati destructionem absolutè necessarium, ista instituetur concio, &c. *Ave*.

Gratia actualis est donum Dei, motus Dei, auxilium Dei. Gratia est donum Dei pretiosissimum, cujus minimus gradus tanti est pretii, ut terrestria omnia pretio suo longè superet: *bonum gratia unius majus est, quàm bonum totius universi*. D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9. ad 2. Gratia est etiam motus Dei, & sacer impulsus, sine quo à peccatis surgere, & ad Deum trahi nequimus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Joan. 6. Gratia tandem est auxilium cæleste, sine quo nil supernaturale, nilque meritorium agere possumus: *sine me nihil potestis facere*. Joan. 15.

Si autem gratia est donum pretiosissimum, cur illud à Deo enixè non postulabimus? Si gratia est sacer motus, quo ad Deum trahimur, cur ei resistemus? Si gratia est auxilium potentissimum, cur ei non cooperabimur? Gratia quidem *est donum*, quod petendum; *est motus*, cui non resistendum; *est auxilium*, cui cooperandum. Oportet: 1. gratia petere: 2. gratiæ non resistere: 3. gratiæ cooperari.

I. PARS.

Oportet gratiam à Deo petere.

Fingunt Poetę, Mydam auri cupidissimum à diis suis petiisse, ut quidquid in regno suo nasceretur è terra probatissimum aurum esset. Votis ejus innuerunt dii; cùmque jam omnis terræ partus aurum esset, ingens oborta est fames; tuncque stultissimam petitionem fuisse novit; & ut loquitur Ovidius.

Atto-

Ovid. 3. Metam. *Attonitus novitate mali, divesque, miserque Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit.*

Multi similiter vana, inutilia; imò & nociturna à Deo postulant. Unus in oratione petit villam, temporalem dignitatem postulat alius, uxorem alius quærit. Iste longiorem vitam sibi ari rogat, ille corporis valetudinem. Hic orat, ut merces secure ad portum appelant; alter, ut divesad ipsum veniat hæreditas alius, ut pace tandem firmata, mercatura vigeat; & ut loquitur S. Ambrosius: *Plerùmque in oratione avarus de pecunia cogitat, alter de lucro, alter de honore.* Sed ut ait idem Ambrosius: *Noli orare pro pecunia; quia ærugo est: noli pro auro; quia metallum est: noli orare pro possessione; quia terra est.*

Ambr. l. 6. de Sacr. c. 5. Ambr. ser 19. in Psal. 118.

Scio, non esse prohibitum temporalia petere: quia si ea habere liceat, cur ea petere non licebit? Sed alio modo petenda sunt, quam spiritualia. Temporalia enim non absolutè petenda sunt; sed sub ea conditione, quòd eorum impetratio & possessio profectui nostro spirituali non obsit: gratia vero absolutè, & enixè postulanda est; quia non est quid futile & terrenum: sed est bonum spirituale ad destruenda peccata, ad conversionem & ad salutem absolutè necessarium. Sine gratia peccata tua destruere nequis: quare petenda est. Sine gratia ad Deum converti, tibi est impossibile: quare petenda est. Sine gratia salvari non potes: quare petẽda est. Sine gratia passionum impetus frænare, æstus concupiscentiæ temperare, sustinere demonum conflictus, & Dei mandata servare non vales: quare petenda est. Hoc petendum, hoc à Deo enixè postulandum; & non terrena, quorum possessio saluti nostræ sæpè obest.

Plin. lib. 7. De Metello refert Plinius, quòd decem à diis postulaverit: nempe, ut esset primarius Bellator, optimus Orator, & fortissimus Imperator; ut auspicio suo maximæ res gererentur; ut maximo honore frueretur, summa sapientia polleret, & summus Senator haberetur; ut magnam pecuniarum copiam bono modo inveniret, multos liberos relinqueret, & clarissimus in civitate esset. Ecce quid petere soleant plerique hominum: divitias, honores, & futiles dignitates insanis ambiunt votis; easque etiam invito cælo postulant; & non secus ac Metellus, de Dei gratia & æterna felicitate petenda minimè curant. Unde iis meritò dici potest: *usque modò non petistis quidquam.* Quamdiù enim terrena petunt, non petunt *quidquam*: quia terrena omnia, respectu gratiæ, non sunt *quid*; sed sunt quasi nihilum. Pete ergo, *quia* a Domino: pete gratiam, quæ est quid magnum, quid pretiosum, & quid ita necessarium, ut sine ea à peccato surgere, ad Deum converti, & salvari nequeas.

Joan. 16.

Ad Christum accessit mater filiorum Zebedæi cum filiis sui, adorans, & *petens aliquid ab ee.* Quid petis, mulier? fortè, ut filii tui cælestibus gratiis repleantur, & in gratia Dei confirmentur? non: fortè ut pretiosa futura sit mors eorum in conspectu Domini, & ut æterna vitent suppliccia? non. Quid ergo petis? anne ut filii æterno Patri placere, & celestia regna obtinere valeant? nequaquam hujusmodi postulat ambitiosa mater, sed petit, ut filii ad altiores sedes in Christi regno eleventur; & ut ibi unus ad dexteram, & alter ad sinistram Salvatoris sedeat: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* O mulier, si tu & filii sciretis, quæ & qualia sint quæ petitis, profectò talia non peteretis: sed *nescitis quid petatis* Nesciebat quid peteret illa mulier; & nesciunt quid petant plerique mortalium. O mulieres steriles, summo cum affectu à Deo petitis, vobis dari filios? *nescitis quid petatis*: quia si dentur vobis filii, truces forsan & carnifices vobis erunt. O matres ambitiosæ, petitis, filios vestros ad altiores dignitates in sæculo sublimari? *nescitis quid petatis*: quia quò altiùs elevabuntur, eò fortè lapsu graviore ruent. O viri, ò mulieres, enixè Deum rogatis, ut transitorias opes, & umbratiles vobis dare dignetur honores? *nescitis quid petatis*: quia si hæc vobis darentur, ruinæ forsan, & æternæ damnatiotis vobis occasio forent. Quare non hæc & his similia; sed Dei gratiam supplices postulate. Undique vos circumdant, & impugnant tartarei spiritus? gratiam petite, cujus auxilio insidias illorum declinare, & impetus comprimere valeatis. Impugnat vos corrupta caro, & ad prava vos inclinat? gratiam postulate, ut de illa gloriose triumphare possitis. A multo tempore ex prava consuetudine in plurima caditis peccata? Deum supplices rogate, ut gratiam vobis infundat, cujus virtute à perversæ hujus consuetndinis vinculis vos extricare valeatis. In omnibus tandem spiritualibus necessitatibus gratiam petite, sine qua nil in ordine ad salutem possumus; & qua adjuti, omnia possumus; *Omnia possum in eo qui me confortat.*

Matth. 20.

Ibid.

Ibid.

Philip. 4. 13.

In oratione petunt aliqui mala, alii ridicula, & alii prava. *Aliqui* petunt mala, turpia, scelerata, & ut loquitur Seneca: *turpissima vota diis insusurrant.* Nonne milites bella petunt, & annonæ caritatem agricolæ;

Senec. ep. 1.

Si plurium medicorum votis Deus annueret, nonne ingenti morborum agmine mundum repleret? Si multos Jurisperitos Deus exaudiret, nonne undique scaturirent dissidia & lites? Si quod mulierculæ, caupones, aurigæ, & alii multi in igne furoris sui, & ex prava loquendi consuetudine postulant, Deus fieri permitteret; innumeri sanè homines, pueri, & equi interirent, à dæmonibus auferrentur, & ad tartara ruerent. O infandas petitiones: quæ non fiunt sine peccato, & quæ fiunt in peccatum: *Oratio ejus fiat in peccatum.* Ut enim ait sanctus Gregorius: *Oratio in peccatum est, illa petere, quæ prohibet ipse à quo petitur.*

Psal. 108. Hom. 37. in Ev.

Alii absurda, & ita ridicula a Deo flagitant, ut eos puderet, si vota quæ animo volvunt, & tacitas preces quas Deo fundunt, vicini perciperent. Hi similes Philoxeno, qui summa impudentia collum gruis à Deo petebat, ut eò gratiùs in ventrem flueret vinum, quò tubo longiore. Sed, ut monet Seneca, hujusmodi non sunt fundendæ præces; nullusque à Deo petere debet, quod palàm petere: *Nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam.*

Ibid.

Alii tandem parva petunt; terrenas scilicet facultates, mundi dignitates, & alia istiusmodi, quæ ita parva sunt, ut nihilum censeantur: *Certo certiùs constat, omnia humana risum, pulverem, & nihil esse.* Non ergo petenda quæ mala sunt, quæ ridicula sunt, quæ parva sunt: sed petenda Dei gratia, qua in hoc mundo nihil melius, nihil pretiosius, nihil majus à Deo dari solet: *Qui vere Christianus est, non ista petere debet; sed totum pondus orationis suæ ad expetendam gratiam, & æternam beatitudinem impendere debet.*

S Aug. ser. 2. de verb. Dom.

Veri & sancti illi Christiani, qui in primis Ecclesiæ sæculis floruerunt, non divitias petebant, quæ multis exitio fuerunt; sed gratiam, cujus pretio æternas opes comparare possent. Hi terrenas dignitates non postulabant, quæ plurimos pessumdederunt; sed Dei gratiam, qua mediante cælestes dignitates assequi, & ad sublimiores cœli sedes ascendere valerent. Hi vana, inutilia, & mala à Deo non petebant; sed gratiam, quæ est quid pretiosissimum, quid maximè utile, & ad salutem absolutè necessarium, Hi, probè scientes, sobrietatem, modestiam; imò & castitatem in conviviis sæpè naufragari, adversus hæc omnia divinæ gratiæ præsidium supplices petebant: nec priùs accumbebant mensæ, quàm in oratione eam enixè petiissent: *Non prius discumbitur; quàm oratio prægustetur.* Gratiæ divinæ auxilium hi à Deo etiam tunc petere soliti erant, cùm Cæsarum urgebat persecutio; ut mediante gratiæ subsidio, de tyannis & suppliciis triumpharent. Hi tandem gratiam à Deo petebant, ut de dæmonum astutia, de passionum tyrannide, de concupiscentiæ illecebris, de mundi fallaciis, & de pravis quibusque carnis motibus victores evaderent: ac in omni tempore Deum rogabant, dicentes: *Tua nos, Domine, gratia præveniat, & sequatur,* Sicut autem illi in omni casu, & necessitate gratiam; ita & nos, non terrena, sed Dei gratiam continuè petere debemus: *gratiam petite, de Patre, petite de Domino; petite, & accipietis.* Ast non oportet solùm gratiam petere; *verùm & oportet ei non resistere.*

Tertt. Apol.

Tert. de Bap. 10.

Oportet gratiæ non resistere. II. PARS.

NUllam Deus dat gratiam, cujuscumque naturæ illa sit, quæ hominem necessitet. Dat quidem interdùm gratias aliquas fortiter trahentes, victrices & triumphantes, quarum auxilio freti, vincimus, & triumphamus: sed nullam tribuit gratiam, quæ liberam hominis tollat voluntatem, & quæ liberum ejus arbitrium necessariò trahat. Gratia enim sic se voluntati nostræ contemperat, ut ad ordinis supernaturalis opera facienda eam elevet: nullam tamen unquam ei necessitatem imponit: ac semper voluntas nostra libera manet; ita ut oblatam gratiam respuere possit; possitque semper consentire, vel dissentire iis, ad quæ gratia movet: *situm est in hominis voluntate*, iniquit Concilium Coloniense, *ut gratiam Dei oblatam accipiat, vel respuat*. Et Concilium Tridentium anathemate ferit eos qui dixerint, nos non posse oblatam gratiam respuere, & ei dissentire: *Si quis dixerit, liberum arbitrium, à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, neque posse dissentire, si velit, anathema sit.*

Trid sess. 6. can. 4.

Gratiæ divinæ resistere possumus: & proh dolor! tanta est malitia nostra, talisque nostra ingratitudo, ut ei crebrò resistamus, eamque sæpè sæpiùs abjiciamus. Oblatæ à Deo gratiæ semper resistebant hi, quibus dicebat Stephanus: *vos semper Spiritui Sancto resistitis:* & plerique Christianorum, si non semper, saltem sæpè ei resistunt. Audiunt sæpè illam intùs loquentem; ac quasi alterum Joannem Baptistam clamantem, *non licet tibi.* Divina illa gratia in corde peccatorum loquitur, dicitque ei: ò peccator, *non licet tibi* proximi bona vi, vel fraude auferre: *non licet tibi* alterius uxorem in adulterium adducere: *non licet tibi* hoc & illud peccatum perpetrare: *non licet tibi* in pravo hoc, & li-

Act. 7. 51

& illo habitu perseverare. Sic in hominum cordibus gratia loquitur; sic eos interiùs monet, & excitat; sed plerique internæ ejus voci ejusque salutaribus monitis repugnant. Vocat eos Deus per gratiam suam; vocat eos à statu peccati ad statum justitiæ: vocat eos ad bona opera crebrò facienda; sed hi gratiæ Dei resistunt: *vocavi, & renuistis*. At si saperent, divinæ gratiæ non resisterent, nec eam in semetipsis, extinguerent

1.Thes. 5.19. *Spiritum nolite extinguere*.

Nobis sæpe sese offert divina gratia, instar interni a cælo missi luminis, à quo noster illustratur intellectus; & à quo *nunc* nobis sapientia, bonitas, justitia, & aliæ perfectiones divinæ manifestantur; *nunc* nobis notificantur Paradisi gaudia, tremenda Dei judicia, & formidanda inferni supplicia, & *nunc* nobis interiùs notum fit, quam magna sit peccati malitia, quam deplorandus sit cõscientiæ nostræ status, & quam suave sit christianè vivere, ac Deo fideliter servire; internis autem his gratiæ divinę illustrationibus resistere, easque abjicere, nefas: *Spiritum nolite extinguere*. Gratia etiam actualis ad nos sæpè venit per modum interni & spiritualis cujusdam ignis, quo ad declinandum à malo, & ad bene faciendum movemur, & accendimur: ita ut dicere possint quicumque

Luc.24. 32. hujusmodi gratias receperunt: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* Sacer aute hic ignis non est extinguendus, hęc gratia non est abjicienda, nec ei resistendum est. Quia qui gra-

Hugo. Card in c 6. Ep. ad Heb. tiæ Dei resistunt, Christum, à quo est omnis gratia, contemnunt, & despiciunt: *Qui gratiam Christi abjiciunt, eum habent ostentui*.

Ita Christum contemnunt, & ostentui habent qui gratiæ ejus resistunt, ut quodam modo similes videantur his, qui tempore passionis, in faciem ejus spuerunt. Eorum nonnunquam detestamur impudentiam, qui divinum Christi vultum conspuтarunt; irascimur adversus impios Salvatoris irrisores, & sacrilegos Judæos, qui faciem ejus sputis conspurcarunt. Sed similis flagitii rei sumus cùm gratiam, passionibus Christi partam, respuimus & abjicimus. Ut enim ait D. Augustinus, qui gratiæ Dei resistit, similis

August. de quæst. Evang. lib.1.c. 44. est iis, qui horrendis sputis faciem Christi fordidarunt; *Qui exspuerunt in faciem Christi, significant eos, qui præsentiam gratię sua respuunt*. O immane sacrilegium! o grande piaculum! ò gravissimum Christi contemptum!

Non solùm in Christi faciem exspuunt, qui gratiæ ejus resistunt, verùm & pretiosum ejus sanguinem conculcant. Scit unusquisque vestrùm, quòd post Adami lapsum à peccato surgere nequibamus: quia deerat nobis gratia, sine qua à peccato surgere nemo potest. In hunc autem mundum venit Christus, qui laboravit plurimùm, sudavit multùm, gravia passus est supplicia, & proprium sanguinem fudit, ut gratiam nobis

mereretur: *Gratia Dei per Jesum Christum* Rom. 7 21
Dominum nostrum. Quare cùm Christus gratiam passionibus, & sanguinis sui effusione nobis meruerit, gratia est quid pretiosissimum ex Christi sudoribus & sanguine conflatum. Quid ergo agis, ò peccator, cùm oblatæ à Deo gratię resistis? sudores quidẽ, merita, & Christi sanguinem conculcas. O quam magna est hæc tua ingratitudo! Sed ò quantis dignus es suppliciis ob tuam hanc ingratitudinem, & ob hanc impudentiam, qua Christi sanguinem conculcas!

Si qui olim irritam faciebant legem Moysis, sine ulla miseratione morti addicebantur; *quanto magis*, inquit D. Paulus, *putatis* Hebr. 10 29.
deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Profectò qui divinæ gratiæ resistentes, Christi sanguinem conculcant, & Spiritui gratiæ contumeliam faciunt, gravissimis digni sunt suppliciis ac suppliciorum thesauros in inferno sibi accumulant: *Thesaurizas tibi iram in die iræ,* Rom 2 5.
& revelationis justi judicii Dei.

Qui vocanti, & trahenti gratiæ resistunt ingrati sunt tanti beneficii, quod illis a Deo offertur, contemnunt pretiosum illud donum, quod a Deo illis confertur, injuriam faciunt Christo, qui magno pretio gratiam hominibus emit, & meruit, in Christi faciem exspuunt, & sanguinem ejus conculcant: Quare ingratitudine, & impudentia sua indigni fiunt Dei beneficiis, Deique manum comprimunt ne eis majorem gratiarum abundantiam largiatur. Undè fit, ut paulisper à salutis cura deficiant, deinde in cęcitatem, in cordis duritiam, necnon in impœnitentiam cadant, ac tandem pœnarum, & iræ Dei thesauros in inferno sibi congregent, *thesaurizas tibi iram*.

O quam grave est, Dei gratiæ resistere? Sed, ò quam multi gratiæ ejus resistunt? quam multi rebelles sunt gratiæ lumini? Multos Deus, gratiæ suæ ministerio, ad Religionis statum vocat, & plerique vocanti Deo obedire renuunt, per gratiam suam multis inspirat Deus, ut à proximis peccandi occasionibus declinent, utque pravos habitus eradicare conentur, & pauci obtemperant, movet alios Deus ad aliena restituenda & ad charitatis opera facienda, & his Dei inspirationibus, ac sacris divinę gratię impulsibus pleriq; resistunt. Sed nõne Deus per

gratiam suam omnes peccatores ad pœnitentiam, & ad piè vivendum vocat; *ignoras quoniam benignitas Dei ad Pœnitentiam te adducit*? Vocat quidem eos Deus, & ut ait S.
S. Bern. ser. 12. in Cant. Bernardus, plurimis modis eos vocat; (vocat undique Deus ad correctionem, vocat ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectionem, vocat per intimam cogitationem, vocat, & flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis.) His & aliis innumeris modis sese insinuat gratia, ut peccatores à vitiis avocet, & ad pœnitentiam adducat; Sed hi Dei gratiæ resistunt, idque facere renuunt, quòd faciendum Deus inspirat. O peccatores, desinite iniquè agere, ne ampliùs rebelles sitis gratiæ luminis ne imposterùm Deo per gratiam vocanti resistatis, sed sincero corde di-
Job. 14. 15. cat unusquisque vestrûm; *Vocabis, & ego respondebo tibi*. Ne dicatis; *Vocabis me*, & ego renuam; *Vocabis me* per gratiam, & ego perversa mea voluntate resistam; sed Deo, & divinæ gratiæ obtemperate, *ac ei etiam cooperamini*.

II. PARS

Opportet Dei gratia cooperari.

DEus cujus infinita est potentia, omnes effectus naturales per se solùm, & sine ulla creaturarum simultanea actione producere posset, sed ex nimia qua pollet bonitate, innatæ quam creaturis dedit, virtuti se aptat, cum illis agit, & simul cum eis omnes naturę effectus producit. Cũ sole illuminat, calefacit cum igne; cum arboribus fructus procreat, & cum omni agente creato ita operatur, ut nullus in orbe ordinis naturalis effectus producatur, qui non fit à Deo, & à creatura, quique à Deo, ut à causa prima, & à creatura, ut à causa secunda non procedat.

In ordine autem ad effectus supernaturales qui ad conversionem, merita & salutem nostram spectant, vult etiam Deus non simul cum ipso agere. Verùm quidem nos nil supernaturale & meritorium sine divinæ
Joan. 15. 5. gratiæ auxilio facere posse; *Sine me nihil potestis facere*; sed dat nobis Deus gratiam suam, vultque ut nos simul cum ea agamus, & ei cooperemur. Non ita per gratiam suam Deus in nobis agit, ut nos nihil agere intendat, sed ita agit, ut nos simul cum gratia agere, & gratiæ cooperari velit Filii Dei, inquit D. Augustinus, per gratiam excitantur & agiuntur; *ut agant, non*
Ambr. l. Ep. 84. *ut ipsi nihil agant*. Quare, ut agit sanctus Ambrosius, simul cum Dei gratia agere, eique cooperari oportet; *Cooperatores nos esse oportet gratia Dei, ut illam excitantem juvantem, locupletantem, & quotidie provehentem subsequamur*.

O peccator; monet, & movet te Dei gratia, ut ad Deum convertaris? *Convertere ad Dominum Deum tuum*. Vocat te gratia ad altioris perfectionis statum? Hunc statum generosè sectare. Excitat te gratia ad Dei & Ecclesiæ præcepta servanda, nec non ad variarum virtutum opera facienda? Præcepta adamussim serva, & virtuti constanter adhære. Fac tandem id ad quod te Dei gratia vocat & movet eique in omnibus cooperare; quia non oportet solùm nos divine gratiæ esse admiratores, & quæstores; sed necesse est etiam, ut simus cooperatores ita ut ei excitanti, & vocanti pareamus; ac simul cum illa, salutis nostræ opere faciamus; *Cooperatores non est opportet gratia Dei*. Ps. 118.

A Deo supplex postulabat Propheta, sibi dari gratiam, cujus virtute cor suum ad bonum faciendum inclinaretur; *Inclina cor meum*; sed & ipse gratiæ cooperabatur, ipse cum gratia agebat, ac simul cùm gratia, cor suum inclinante, cor suum & ipse inclinabat; *Inclinavi cor meum*. Unde Regii Vatis cor duo simul inclinabant, Deus scilicet & ipse; Deus per gratiam quam ei largiebatur, & ipse per liberum arbitrium à Dei gratia adjutum, inclinabat Deus, agendo in corde ejus per gratiam suam, & inclinabat ille agendo ex parte sua, & cooperando gratiæ; dumque Deus cor Prophetæ per gratiam suam ad bonum inclinabat; ipse identidem, divinæ gratiæ cooperans, cor suum ad idem bonum faciendum inclinabat; *inclinavi cor meum*. O quàm pauci, gratiæ divinæ fideliter cooperantur! quàm pauci corda sua ad surgendum à peccato; & ad piè vivendum inclinant! Multi quidem corda sua à Deo inclinari petunt, sed pauci ea ad benè faciendum inclinant. Deo quamplurimi in oratione dicunt, da mihi, Domine, gratiam tuam; fac, ut à peccatis declinem, converte me Domine, ac cor meum totaliter immuta; *inclina cor meum*, sed plerique nihil agere volunt, ut à peccatis declinent, ut convertantur; ut mutentur; & ut corda sua ad bene faciendum inclinentur. Dicunt Deo; *Inclina cor meum* Deus, per gratiam tuã sed non dicunt; *Inclina cor meum*, divinæ gratiæ cooperando. Utrùmque tamen est Deo dicendum; ab eo enim petenda gratia, qua ad rectè vivendum inclinemur, sed cooperandum etiam divinæ gratiæ, & simul cum ea corda nostra ad bene faciendum inclinare debemus; *Cooperatores nos esse opportet gratia Dei*. Ibid.

Ad

Ad hanc cooperationem fideles hortabatur D. Paulus, dicens: *Et hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Quæ verba exponens Primasius, ait: *In vacuum gratiam Dei recipit qui cum gratia Dei non laborat*. Laboras cum gratia? non in vanum eam ea recipis. Non laboras cum gatia? in vanum eam recipis. Labora ergo cum gratia, ei cooperare, ut in vanum eam non recipias. 2.Cor.6.1.

Non solùm hortatur nos D. Paulus, ut gratiæ Dei cooperemur: sed etiam vult, ut ad ei cooperandum summo studio, & speciali cura attendamus, & invigilemus: *Contemplantes, ne quis desit gratiæ Dei*. Seu, ut explicat Hugo Cardinalis; *Attendentes, ne quis desit gratiæ Dei*. Homo deest gratiæ, inquit præfatus Cardinalis, *quando subtrahit se ad cooperandum ei, seu simul ad operandum cum ea: sicut miles deest gladio, cùm pigritatur operari strenuè cum eo*. Attendere autem quisque debet, ut non desit gratiæ, sed ei sedulò cooperetur: *contemplantes: ne quis desit gratiæ*. Heb.12.

Hæc voluntatis nostræ cooperatio ita necessaria est, ut non possit homo ad Deum converti, & salvari, nisi gratiæ Dei cooperetur. Ad salutem enim, & ad vitam æternam obtinendam jungi debent gratia, & liberum arbitrium: *Gratia quæ nos præveniat, & adjuvet, & liberum arbitrium*, quod gratiæ cooperetur. Per solam Dei gratiam homo adultus salvari non potest; per solam etiam voluntatis operationem, vitam æternam mereri nequit: *Neque gratia sine libero arbitrio faciet hominem habere beatam vitam, nec liberum arbitrium sine gratia*: Quare ut homo salvetur, gratia quidem indiget, quæ operetur; sed & ipse gratiæ necessario cooperari debet; cui si non cooperetur, nunquam salvabitur. August. l. Hypognostic. c. 3.

Audite, quomodò de gratia, & de cooperatione nostra loquatur Propheta, respectu salutis. Non omes, inquit, qui Dei gratiam postulant, regnum Dei consequentur: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*. Quis ergo regnum Dei obtinebit, & vitam æternam assequetur? Hic qui gratiæ Dei ita cooperabitur, ut in necessariis ad salutem, voluntatem Dei faciat: *Sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum*. Matth. 7.21.

Lib.4.c.40.

De coturnicibus refert Jovinianus, quòd cùm volando mare trajicere nequeant, non unquam supra maris undas enatent, ita tamen ut alam unam in aerem elevent, alteram in aquam deprimant. Illa quam sursum tollunt, eis pro velo est, & aeris, ventique auxilium capit: illa verò quam in aquam deprimunt, remigat, & enatat: quare dici potest, coturnices velis & remis navigare, ut ad optatum portum perveniant. Nos autem in hoc mundo, quasi in procelloso mari navigamus; & portus noster, ad quem appulere debemus, Paradisus est. Sed ut ad illum pervenire valeamus, velis & remis indigemus: *Velis*, quidem, seu ope Spiritus Sancti, quo per gratiam suam flante, versus cœlum progrediamur: *& remis*, seu labore nostro, & nostra cooperatione. Sine gratia enim & nostra cooperatione ad cœlum pervenire, & salvari nequimus. Ad salutem utrumque necessarium est, & gratia, & cooperatio nostra: *Utraque alteri necessaria est, & industria gratiæ, & gratia industriæ*. Gilbert Abbas ser. 7. in Cant.

Gratia quidem est in agendo prima: nunquam enim opera æternæ gloriæ meritoria faceremus, si nos Deus per gratiam suam non præveniret, & ad benè agendum non excitaret; sed cùm nos Deus gratia sua prævenit, gratiæ ejus cooperari debemus. Stat Deus ad cordis nostri ostium; stat ibi, & per gratiam suam pulsat: *Sto ad ostium, & pulso*; Pulsanti autem Deo aperiendum est gratiæ ejus cooperandum; ac illuc gradiendum, quò Deus per gratiam suam nos vocat & trahit. Apoc. 3. 20.

Sicut animalia illa mystica, de quibus Ezechiel, eò gradiebantur, quò à spiritu trahebantur: *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*: Ita & quisque scrutari debet, quo Spiritus Sancti gratia illum trahat; illucque debet incedere, quò illum gratia trahit. O.N. inspirat tibi Deus, ut prava consortia fugias? ea sedulò, & promptè fuge. Movet te Dei gratia ad pœnitentiam? citò, & seriò pœnitentiam age. Excitat te Spiritus Sanctus ad præceptorum custodiam? illa omnia, nullo excepto, fideliter & religiosè serva. Eò tandem gradere, quo te pellit divinæ gratiæ ventus; gratiæ, saltem in necessariis ad salutem, sedulò cooperare. Et mediante hoc divinæ gratiæ auxilio, tuaque cooperatione, æternam beatitudinem obtinebis. *Amen*. Ezech. 1.12.

DE POENITENTIA.

CONCIO X.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum, Isaiæ 27. 9.

Si nullum in orbe terrarum esset peccatum, ab eo exularet pœnitentia: sed quia tot in mundo sunt peccatores, quot ho-

homines, oportet, ut Concionatores in suggestu ingrediantur sicut Jonas in civitatem Ninivem, vel, sicut Sanctus Christi Præcursor intravit in desertum; ut, scilicet, homines ad destruenda in se peccata excitent, & ad pœnitentiam agenda alliciant: *Pœnitentiam agite.*

Verum est, inter Catholicos satis communem esse hisce temporibus pœnitentiæ usum: sed inter eos rarissima est vera pœnitentia. Plurimi enim, qui ad sacra reconciliationis tribunalia accedunt, non pœnitentiam, sed pœnitentiæ larvam habent: pœnitentes creduntur ab hominibus, sed in oculis Dei pęnitentes reverà non sunt; quia pęnitentia eorum non vera & perfecta, sed apparens solummodò & imperfecta est, quæ pœnitentiam nomen habet, rem non habet.

Hujusmodi autem pęnitentia exterior & apparens, peccata non destruit, sed illa auget: quia ut pœnitentia peccata destruere valeat, vera, perfecta, & omnibus numeris absoluta esse debet. Sicut enim, inquit Tertullianus, debita non solvuntur nummis falsis: ita Deo non fit satis, nec peccata destruuntur falsa pęnitentia. Quare cùm peccati destructionem in toto hoc Adventu susceperimus; de vera illa pœnitentia quæ est medium efficacissium ad destruenda peccata, hodie dicemus, docebimusque quid faciendum sit, ut pœnitentia, quæ ab homine fit, vera pœnitentia sit, &c. *Ave.*

Tert. l. de Pœnit. c. 6.

ADversus Deum peccamus corde, peccamus lingua, peccamus manu; seu, quod idem est, adversus eum peccamus pravis cogitationibus quas cor parturit, verbis indebitis quæ lingua profert, & actionibus iniquis quas manus operatur: *Peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere.*

Sicut autem cor, lingua, & manus sunt peccatorum nostrorum principia & causæ: ita, ut peccata in semetipso quis destruat, corde, lingua, & manu uti debet: *corde*, ut peccata sua detestetur: *lingua*, ut ea confiteatur: *Manu*, ut pro iis satisfaciat: *Peccator*, inquit Doctor Seraphicus, *culpam animo detestetur, verbo accuset, & facto puniat.*

D. Bonav. in com. Pend Th. l. 6. c. 25.

Vera pœnitentia incipit a corde, quod perpetrata peccata detestatur, & de iis dolet: a corde autem transit ad os, quod commissa peccata sincerè confitetur, & prudenti Confessario declarat: ab ore tandem migrat ad manum, quæ pro peccatis satisfacit, fructusque pęnitentiæ dignos operatur. Videamus pœnitentiam in corde, in ore, & in manu hominis pœnitentis: dicamusque, quòd ad veram pœnitentiam requiritur: 1. Ut cor peccata detestetur: 2. ut lingua peccata confiteatur; 3. Ut manus pro peccatis satisfaciat. *Cordis* dolor, *oris* confessio, *manus* satisfactio, sunt tria ad veram pœnitentiam necessaria, ut in tribus hujus concionis partibus probabimus.

Ad veram pœnitentiam requiritur dolor cordis. I PARS

CErtum est, peccata actualia per pœnitentię Sacramentum nunquam remitti, nisi de iis doleat peccator; *Doleat & ingemiscat necesse est.* Ille autem dolor, ut peccata destruere & delere valeat, debet ex corde procedere; ad omnia peccata, saltem mortalia, se extendere, & propositum non ampliùs peccandi includere. Ille dolor debet esse; 1. *Dolor cordis*, qui ex corde verè oriatur; 2. *Dolor cordis*, qui ad omnia peccata se extendat; 3. *Dolor cordis*, qui propositum non ampliùs peccandi includat.

Tertul. li. de Pœnit. c. 7.

1. Duplex est dolor internus. *Unus* qui excitatur in appetitu sensitivo; quo quis ad suspiria, ad planctus & ad lacrymas movetur. Et iste dolor, licèt bonus esse possit, & laudabilis; non tamen necessarius est ad pœnitentiæ valorem; quia hic dolor non est in nostra potestate; hunc enim dolorem sensibilem in se excitare, & lachrymas fundere non potest quisque, prout voluerit. *Alius* dolor internus, est *Dolor cordis*, seu voluntatis; qui dolor, ut ait Doctor Seraphicus, nihil aliud est, quam *peccati displicentia*; tuncque vere habemus hunc cordis dolorem, quando perpetrata peccata voluntas detestatur; vel cùm peccasse ei displicet. Et Iste dolor cordis, seu, ista peccati displicentia, & detestatio, *est de essentia pœnitentiæ*, inquit S. Bonaventura. Quare sicut res aliqua non potest subsistere sine his quæ sunt ejus essentia; ita nec sine hoc cordis dolore vera pœnitentia esse potest.

D. Bo. nav. sup. c. 24.

De quo si adhuc dubites, audiendum est Concilium Tridentinum, dicens quòd *fuit quovis tempore ad impetrandam veniam, hic contritionis motus necessarius.* Et hoc docent omnes Theologi, qui cordis dolorem ad delenda peccata ita necessarium censent, ut, licèt dicant aliqui, Deum de potentia sua absoluta posse remittere peccata, etiamsi nullus sit dolor ex parte pœnitentis; in hoc tamen conveniunt omnes, quod de ordinaria Dei potentia remitti nequeant, nisi sit dolor ex parte pœnitentis, & nisi ei peccasse displiceat. Non enim potest quis per pęnitentiam reconciliari cum Deo, nec veniam peccatorum obtinere, nisi de offensa in Deum commissa doleat. Quia Deus hos solùm sanat, iisque solùm indulget, qui

Trid. ses. 14. c. 4

Psal.146. 3. qui dolorem habent in corde: *qui sanat contritos corde*.

Multos reperire est, qui, cùm non habeant pœnitentiæ sacramentalis usum, nec contritionis, nec attritionis actus elicere norunt: quare antequam ad Confessarium, peccata sua declaraturi, accedant, sumpto quodam libello, in eo semel & iterùm contritionis, & attritionis actus legunt, sed absque ulla attentione ad ea quæ legunt. In libello suo legunt: *Domine, doleo de peccato commisso*: sed nullus eis in corde de peccatis dolor. Et quia doloris actus pluries legerunt, doloris actus verè eliciuisse, sibique per pœnitentiam peccata remissa esse credunt. At falluntur multùm, & hallucinantur: quia ad veram pœnitentiam non requiritur actus doloris in oculis, qui lugeant; sed in corde, quod peccata verè & sincerè detestetur: Deus enim non sanat contritos oculis, sed contritos corde: *Qui sanat contritos corde*.

In similem errorem cadunt alii, qui cùm peccata sua frequenter confiteri, & doloris actus elicere soleant; hos actus sæpè ex consuetudine, ore solùm, & non corde eliciunt; non attendentes ad ea quæ dicunt, nec in corde verum dolorem habentes; sed ore solùm dicentes: *Domine, de peccatis doleo*. Quod nonnunquam aliquibus accidit; qui cùm totam pœnitentiæ essentiam & perfectionem in hoc consistere imaginentur, quod omnia peccata accuratè dicant, temporis multum in conscientiæ suæ examine insumunt; actum verò doloris de peccatis, perfunctoriè, absque ulla advertentia, & ore solummodò proferunt. Istorum autem nulla est pœnitentia, nullaque iis fit peccatorum remissio: tum quia cordis dolor est de essentia pœnitentiæ: tum quia Deus hos solùm sanat, qui habent dolorem in corde: tum quia, ut ait sacrum Concilium Tridentinum, dolor ad pœnitentiam necessarius, *est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso*. Hic dolor hærere non debet in oculis, Ibid. vel in labiis; sed in animo, seu in corde & voluntate: *Est dolor animi*. Ad veram ergo pœnitentiam requiritur cordis dolor, qui verè a corde procedat. *Sed requiritur etiam cordis dolor, qui ad omnia peccata mortalia se extendat*.

2. Non est necesse, ut homo multis mortalibus gravatus, de quolibet illorum specialiter doleat, & ut quodlibet speciali doloris actu detestetur: debet tamen cordis dolor ad omnia & singula, saltem generaliter, se extendere: ita ut nullum sit peccatum mortale, de quo non doleat, saltem in genere. Si enim peccator doleat quidem de aliquibus mortalibus; sed in aliis sibi complaceat, vel de iis non doleat; dimidiatus ille dolor est inutilis; & nec ad pœnitentiæ valorem, nec ad delenda peccata sufficit.

Quod ut quàm verum sit, pateat, audiendus Spiritus sanctus qui apud Ezechielem ait: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, vita vivet, & non morietur*. Non dixit: si de aliquibus; sed, *si de omnibus peccatis*: Quia si non de omnibus, sed de aliquibus solùm mortalibus dolor habeatur, dolor ille nullus est, pœnitentia nulla, nec aliqua fit peccatorum remissio: unum enim mortale sine alio remitti impossibile est. Et, ut ait Augustinus, *species quædam infidelitatis est, ab illo qui justus est, dimidiam sperare veniam*. Ezech. 18. 21. Aug. lib. de vera & falsa pœn.

Herodes, audito Joanne Baptista, ipsum de criminibus redarguente, non de omnibus, sed de multis peccatis dolebat; multaque ad eorum deletionem faciebat: *Audito eo, multa faciebat*. Quid emolumenti inde percipit Herodes? Est ne inde justificatus? suntne ei dimissa omnia peccata? nequaquam. Quia ad hoc ut quis justificetur, non de aliquibus solùm aut de multis, sed de omnibus mortalibus dolere debet: *Debet dolere de crimine, & de omni ejus varietate*. Marc. 6. 20. Aug. lib. de vera & falsa pœnit. 77.

In quolibet peccatore passio quędam prędominans esse solet, qua uni cuidam peccato ita adhæret, ut licèt de aliis omnibus doleat, de illo tamen nunquam doleat: quin potiùs in eo delectatur, & sibi complacet: *Sunt plures*, inquit Augustinus, *quos pœnitet peccasse, sed non omninò; servantes quædam in quibus sibi delectantur*. Sic nonnunquam videmus homines ebrietati deditos, qui libidinem, avaritiam, & alia multa detestantur vitia; sed de ebrietate dolere non possunt; quinimmò de ea gloriantur, & in ea sibi complacent. Sic homines fœdis addicti libidinibus, usuras, ebrietates, & alia multa sæpè oderunt peccata; in quæ si incidant, ea facilè detestantur; sed de suis nunquam perfectè dolent libidinibus; quin potiùs in iis magis & magis delectantur, iisque pertinaciùs adhærent. Iis autem nil prodest, quòd de aliquibus solùm doleant peccatis: quia ad hoc ut vera sit pœnitentia, & ut deleantur peccata, dolor non de aliquibus solùm, sed de omnibus mortalibus esse debet: *Debet dolere de crimine, & de omni ejus varietate*. Sed cordis dolor non solùm debet ad omnia mortalia se extendere; *verùm & propositum non amplius peccandi includere*. Ibid.

3. Ad Confessarios accedunt sæpè famosi peccatores, quorum alii pravo quodam habitu a multo tempore constricti detinentur: alii

alii in proxima peccandi occasione vivunt; & alii ab annis pluribus aliena iniquè detinent. Hujusmodi peccatores ad sacrum Pœnitentiæ Tribunal se sistunt non ut pravos in semetipsis habitus destruant, non ut proximis abrenuntient peccandi occasionibus, non ut injustè ablata restituant, nec ut peccatis valedicant; sed ut absolutionem quomodocumque à Confessario obtineant; & ideò ut illum ad dandam absolutionem alliciant, pectora tundunt, fundunt lacrymas, ac pluries protestantur se imposterùm ea omnia, quæ Christiani hominis sunt, studiosè facturos. Hoc protestantur tunc, hoc protestati erant anno proximè elapso, hoc protestati sunt, quoties à multis annis ad Pœnitentiale Tribunal accesserunt: sed quia hæ protestationes fictæ fuerunt & falsæ, nullus etiam fuit eorum dolor, & pœnitentia nulla. Ut enim ait Concilium Tridentinum, ad veram pœnitentiam requiritur cordis dolor, qui firmum, & verum non amplius peccandi propositum includat. Debetque homo pœnitens de peccatis dolere, *cum proposito non peccandi de cætero*. Trid. sess. 14. c. 4.

Ad pœnitentiæ valorem necessariò requiritur dolor quidam internus, qui sit, vel actus contritionis, vel actus attritionis: non enim valere potest data à Sacerdote absolutio, nisi pœnitens actum contritionis, vel attritionis eliciat qui sit materia proxima, supra quam applicetur absolutio, quæ est pœnitentiæ forma. Sive autem hic doloris actu, sit contritio, sive sit attritio, semper includit propositum non peccandi deinceps, ut patet ex definitione utriusque doloris. Contritio enim est dolor, seu, detestatio de peccato propter Deum summè dilectum, *cum proposito non peccandi de cætero*, ut loquitur Concilium Tridentinum. Attritio verò, ut ait idem Concilium, est dolor de peccato commisso; qui dolor oritur, non ex dilectione Dei super omnia: sed ex aliis motivis; v. g. ex metu gehennæ, ex metu amittendi gloriam æternam, vel ex turpitudine ipsius peccati, cum spe veniæ, *& intentione peccandi denuò*. Trid. ibid. Quare cum quilibet ex his doloribus, quorum unus ad pœnitentiæ valorem necessariò requiritur, includat propositum non peccandi deinceps; dicendum quòd cordis dolor, qui ad pœnitentiæ valorem absolutè requiritur, necessariò includat propositum non amplius peccandi.

Dolor ad pœnitentiam requisitus, sive sit contritio, sive sit attritio, duos habet respectus: *unum*, ad præteritum, seu, ad peccata præterita, quæ detestatur: *alium*, ad futurum, seu, ad peccata quæ in futuro vitare firmiter proponit. Et istud propositum non peccandi in futuro est necessarium; *tum*, ad obtinendum pœnitentiæ finem, quæ ad emendationem vitæ tendit: *tum*, ad impetrandam à Deo veniam; non enim peti, & ab aliquo venia facilè obtineri potest, nisi appareat propositum non ei amplius injuriam aliquam faciendi: *tum*, ad pœnitentiæ valorem; nulla enim est pœnitentia, si sit sine dolore interno, in quo formaliter vel saltem virtualiter includatur propositum non amplius peccandi; seu, *non peccandi de cætero*. Ecce dolorem, qui ad pœnitentiæ valorem requiritur. *Sed ad eam necessaria est etiam oris confessio.*

Ad veram pœnitentiam requiritur oris confessio. II. PARS.

AD pœnitentiæ valorem non sufficit ut doleat cor; debet etiam lingua loqui, & post cordis dolorem, sequi debet oris confessio: *Post dolorem cordis, sequitur confessio oris*. S. Bern. ser. 40. de div. Verum est, ab homine pœnitente ita perfectum nonnunquam elici doloris actum, ut omnia ejus peccata, etiam ante confessionem, deleat; manet tamen ei onus peccata mortalia confitendi; non aliqua solùm, sed; 1. *Omnia*, sine exceptione: 2. *Omnia*, sine diminutione: 3. *Omnia*, *sine* fuco.

1. Plures invenies, quos quisque scit blasphemiis, ebrietatibus, luxuriæ, & aliis esse vitiis addictos: plures qui turpiter, impiè, & maximo cum aliorum scandalo vivunt: qui tamen cùm ad Confessarium accedunt, se nihil mali fecisse, aut in levissima solùm quædam peccata lapsos esse asserunt. Si iis credatur, nunquam blasphemarunt, impudicitiis & ebrietati nunquam indulserunt, proximum in facultatibus & in fama læserunt nunquam: ac se leviter mentitos esse, vel aliud aliquod veniale peccatum perpetrasse vix fatentur. Hi similes videntur Adamo, qui postquam in Deum peccavit, *abscondit se*: Genes. 3. 9. peccata enim sua abscondunt, nec ea Confessario manifestare volunt. Ast omnia penitùs mortalia, nullo excepto, in confessione sunt manifestanda: non solùm in genere, & in specie; sed etiam in numero, quantùm fieri potest. Quod ad remissionem peccatorum obtinendam, de jure divino esse necessarium asserit Concilium Tridentinum, his verbis: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ, ad remissionem peccatorum, necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habetur, anathema sit*. Trid. sess. 14. Can. 7.

Antequam peccatores ad pœnitentiale Tribunal se sistant, suam seriò discutere de-

bent

bent conscientiam, ac peccatorum suorum speciem & numerum examinare, *Discute conscientiam tuam, ascende tribunal mentis tuæ noli tibi parcere, examina te.* Hæc conscientiæ discussio non perfunctoriè & negligenter, sed accuratè & diligenter est facienda: *Peccator debet seipsum diligenter excutere, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras explorare.* Non segniter; sed magno studio inquirere quisque debet, quę peccata corde, ore, & opere, contra Deum, seipsum, & proximum perpetraverit: talemque inquisitionem quisque facere debet, qualis in arduo, & magni momenti negotio requiritur. Facto autem hoc examine; non aliqua solùm ex peccatis cognitis, & in se adnotatis, sed omnia penitùs & singula mortalia peccata, quarum quisque memoriam habuerit, confiteri debet. Non tacendum hoc peccatum, quod pudor declarare vetat: non sub silentio prætereundum illud, quod non esse mortale; tibi suadere conaris, non illud reticendum, quod perpetrasti, dum adhuc pueriles annos agebas, sed quantùm fieri potest, mortalia. quorum memineris, sunt omnia, nullo excepto, confitenda. Necessarium est *iure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habetur.* At si peccata mortalia sunt confitenda omnia sine exceptione: *sunt etiam confitenda omnia sine diminutione.*

Aug. in Ps. 101.

Trid. Sess. 14. Cant. 3

2. Aliqui gravia quęvis quę perpetrarunt peccata, circumstantiis minuentibus ita involvunt, ut non mortalia, sed venialia & levissima peccata videantur. Si ad sola eorum verba attendamus, omnia peccata de quibus se excusant, aut sunt motus primo primi, aut sunt in materia levi, aut absque plena deliberatione fuere perpetrata, aut ita vehemens extitit passio, ut ei resistere non potuerint. Si proximo damnum intulerint, dicunt semper, quòd de re parvi momenti agatur, si restitutio fit facienda mora eorum nunquam est culpabilis, si mentibus eorum impudicæ irrepserint cogitationes, eas statim expulisse ajunt: nec ulla in iis unquam fuit complacentia voluntaria: si adversus proximum locuti sunt, res semper erat parvi momenti, & ea solummodò dixerunt, quæ sciebant omnes; Hi tandem ita peccata sua minuunt, ut licèt mortalia, & gravissima in se sint, ea ut venialia, & ut lęvia quędam delicta confiteantur. O qualem peccata sua confitendi modum! ò quàm mendaces & fallaces filii hominum! ò quam minuuntur ab iis veritates: *Diminutæ sunt veritates à filiis hominum!* Sed ò quàm inutilis & prava hæc confessionis praxis! Hac sanè confessione, nulla obtinetur peccatorum remissio:

Ps. 11. 2.

quia, ut ex Concilio Tridentino diximus, ut quis in Sacramento Pœnitentiæ remissionem peccatorum obtineat, omnia & singula mortalia, quorum prævio diligenti examine recordatur, confiteri tenetur, si possit. Qui autem peccata sua mortalia in confessione ita minuunt, ut venialia solùm videatur; non verè mortalia sua peccata confitentur sed illa operiunt, ac proinde nulla eorum est pœnitentia, nec criminum suorum remissionem obtinent.

Tantùm abest, quòd hujusmodi pœnitentibus mortalia remittantur peccata, quin contra talis eorum confessio est sacrilega, suisque peccatis addunt sacrilegium quòd perpetrant, cùm mortalia sua peccata ita minuunt, ut venialia sollummodò videantur. Fatentur enim omnes, sacrilegium perpetrare illum, qui mortale aliquod sine legitima causa in confessione reticet, quia profanat Pœnitenitę Sacramentum. Qui autem mortalia sua peccata in confessione ita minuunt, ut venialia solùm appareant mortalia sua non verè confitentur, sed eas potiùs Confessario occultant, quare tantùm abest quòd à peccatis solvantur, quin contra peccatis suis novum peccatum, seu, sacrilegium addunt. Omnia ergo mortalia confitenda sunt sine diminutione; *sed confitenda sunt etiam omnia sine fuco.*

3. Peccata sua ita confitentur, tantoque ea fuco operiunt, ut gravitatem illorum non solùm minuant, verùm & ea virtutis minio operiant, eaque tamquam præclaras Christiani hominis virtutes Confessario declarent. Homo, v. g. qui usurariis lucris ad pinguiorem venit fortunā; Confessario dicet, se quidem mutuò dedisse pecuniam, & lucrū ex mutuo accepisse, magnum tamen charitatis actum se in hoc exercuisse, quia mutua hac pecunia mutuatarios impedivit, ne ab aliis creditoribus opprimerentur, & ne fame perirent, ecce hominem ex charitatis motivo usurarium, Pater familias qui famulorum, & mercenariorum mercedem iis invitis detinet, excusabit se apud Cōfessarium, dicens; aliquid mercenariis meis solvendum mihi superest, sed nil inde iis detrimenti evenit quin est quòd mihi gratias referant, quia si eos totaliter solvissem, quæ illis dedissem, jam dissipata essent, ecce hominem qui se beneficum dicit, sibique gratiarum actiones deberi putat, quia aliena iniquè detinet Patres, & matres, qui in propriis domibus irasci, & veluti leones rugire solent, ferinos suos iracundię motus velo zeli obnubilant, dicuntque, se ad iracundiam moveri zelo filios & domesticos corripiendi, & ad meliorem vitæ frugē perducendi, ecce

qui

qui iracundiā christiani & religiosi zeli pallio operiunt. Famuli, qui dominorum bona furati sunt, furta sua excusare solent, dicentes, se furatos esse, ut fratris, sororis, vel aliorum pauperum necessitatibus subvenirent: ecce qui furantur ex misericordię motivo. Patronus, qui clientes suos ad litigantium excitavit, probè sciens, jura eorum claudicare, ac eos causa casuros, Confessario dicet, se nullum iis intulisse damnum: quin potiùs eos sibi obstrictos; quia ab iis parum emolumenti percepit, respectu multi laboris, quem in gerendis eorum negotiis expendit: ecce hominem, qui cùm clientes ad multas & inutiles expensas faciendas pravis suis consiliis implicaverit, eos de ipso benè meritos ait. O quàm fallaces hi omnes peccata sua confitendi modi? O quales fucores! O quàm iniquè ab hujusmodi pœnitentibus scelerum facies immutatur: cùm ea ita declarent, ut non peccata, sed virtutes videantur. Sed væ illis qui dicunt bonum esse quod malum est, & qui scelera sua Confessariis
Isa. 5. 20. sub virtutis specie manifestant: *Væ qui dicitis malum bonum*. Væ illis: quia per pœnitentiam non sanabuntur, nec iustificabuntur: *Ne latebras quæras, ne sub doli pallio lateas,*
D. Tho. *non vulnera tua pallies; si enim operam medicantis expectas, necesse est ut vulnera tua detegas*. Væ illis: quia cùm mortalia sua peccata, non ut peccata, sed ut virtutes declarent, non solùm veniam non obtinent, sed & grave sacrilegium perpetrant. Væ tandem illis: quia cùm tanta illorum sit hypocrisis, ut malitiam suam virtutis velo operiant, in Dei maledictionem incurrunt: *Væ vobis hypocritæ*.

Beatus vir, inquit Propheta, *cui non im-*
Psal. 31. *putavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus*. Quis est ille homo beatus, in cujus spiritu non est dolus? Hic homo, inquit Augustinus, est ille peccator, qui cùm intùs multorum sit reus scelerum, coram Confessario justus videri non satagit, nec illi peccata sua sub virtutum specie declarat: *In spiritu ejus non est dolus, qui non habet in ore suo ostentationem justitiæ, cùm conscientia eius peccatis plena sit*. Hic quidem beatus est; sed infelices illi, qui cùm intùs mali sint, ostentationē habent justitię: qui peccata sua virtutis veste induunt, eaque Confessario, tanquam virtutes declarant: Væ illis hypocritis, qui æternæ maledictione digni sunt: *Væ vobis hypocritæ*. Væ illis: quia si non con-
Matth. 24. 51. vertantur, in inferno cum hypocritis æternùm cruciabuntur: *partemque eius ponet cum hypocritis*? Quare ite, *ostendite vos Sacerdotibus*. Non sufficit, quòd eos adeatis: non satis est, quòd coram illis procidatis; sed vosmetipsos ipsis ostendite, propriam iis patefacite conscientiam; mortalia quæ perpetrastis, eis declarate; non aliqua solùm, sed omnia sine exceptione, sine diminutione, & sine fuco. Ecce quæ peccatorum confessio ad veram pœnitentiam necessariò requiratur; *Aliquid de satisfactione dicamus*.

Ad veram pœnitentiam requiritur satisfactio. PARS III.

EX peccatoribus plurimi sua facilè fatētur crimina, eaque libenter declarant: imò & ea non nunquā nimia cum impudentia Confessario dicunt. Sed cùm de satisfactione Deo & proximo facienda agitur; hic opus, hoc labor est. Ut tamen vera & integra sit pœnitentia, oportet, ut homo pœnitens satisfaciat: 1. Pro peccatis perpetratis. 2. Pro bonis temporalibus injustè detentis. 3. Pro damnis proximo iniquè illatis.

1. Non sufficit penitenti, mores in melius mutare, & à peccatis, peccandique occasionibus discedere; sed insuper oportet, ut pro iam perpetratis criminibus satisfaciat Domino, qui peccata ita dimittere solet ut aliquam ab iis, quibus indulget, satisfactionem exigat. Deus quidem ita misericors est, ut in Pęnitentię Sacramento remittat culpam, ac etiam pęnam æternam, mortali peccato debitam, in pęnam temporalem commutet; sed justitia ejus aliquam ex parte peccatori satisfactionem expectat; & aliquam pęnam temporalem, quam satisfactionem vocamus, ab eo exigit. Hoc onus ei justitia divina imponit, cùm illi peccata dimittit, & ut loqui-
tur Tertullianus. *Hoc pretio Dominus addicere veniam instituit, hac pænitentia compensatione redimendam proponit impunitatem.* Tert. l. de Pœnit. c. 6

Satisfactio, prout est pars integrans Sacramenti Pęnitentiæ, nil aliud est, quam compensatio pœnæ temporalis debitæ ob injuriam Deo illatam, consistens in operibus pęnalibus, taxatis a Confessario. Licèt enim scire præcisè nequeant Confessarii, quanta pęna post culpæ remissionem a quolibet pœnitente sit subeunda; tenentur tamē cuilibet pœnitenti (qui saltem non est incapax pœnitentiam adimplendi) pœnam aliquam imponere, quam vocamus pœnitentiam, vel
satisfactionem: tenentur, inquit Concilium Trid. sess. 14 c. 8.
Tridentinum, *salutares & convenientes pœnitentias iniungere*. Et has pœnitentias, seu satisfactiones acceptare, & adimplere tenentur pœnitentes; *tum*, ut integrum faciant Pœnitentiæ Sacramentum, *tum*, ut justitiæ divinæ satisfaciant, *tum*, ut Confessarii, & legitimi sui Judicis sententiæ obtemperent.

Eos

Eos qui pœnitentias à confessariis impositas acceptare nolunt, stultos vocat sanctus Leo Papa, dicens: *Multi tanta falluntur stultitia, ut capitali crimine culpati, pœnitentiam à suis sacerdotibus acceptare nolint.* Eas acceptare, & adimplere tenentur, si possint: sicut enim Sacerdos eas imponere; ita & eas penitens adimplere tenetur: quia cùm uterque concurrat ad Sacramentum, uterque etiam, quantum in se est, ad Sacramenti integritatem concurrere tenetur. Unde Tertullianus eos qui pœnitentias sibi à Sacerdote impositas adimplere recusant, graviter insectatur, his verbis: *Pœnitentiam acceptant; sed implere eam negligunt. Quàm ineptum, quàm iniquum pœnitentiam non implere.* Ut vera ergo sit pœnitentia, satisfaciendum Deo pro peccatis perpetratis: *sed satisfaciendum etiam proximo pro bonis ab eo injustè ablatis.*

S. Leo Ep. 80.

Tert. lib. 3.

2. Pœnitentis est, ablata restituere: pœnitentes enim qui non restituunt aliena, quæ restituere possent si vellent, non veri, sed ficti sunt pœnitentes: *Si res aliena propter quam peccatum est, cùm reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur.* Jejunet quis toto vitæ suæ tempore, lugeat, pectus tundat, & divinam misericordiam quantùm voluerit imploret, hæc omnia verum pœnitentem non efficiunt, falsaque & ficta est hæc pœnitentia, si restitutio non fiat: *non agitur pœnitentia, sed fingitur.*

August. Epist. 54. ad Maced.

Avarus, inquit S. Gregorius Nazianzenus, similis est sanguisugæ: *avidum cruoris amulatur hirudinem.* Sicut enim hirudo, seu sanguisuga alienum cruorem; sic & avarus alienas opes cupit, sugit & deperit. Sed si sanguisugas alienum sugentes sanguinem imitentur avari; illas eundem sanguinem evomentes imitari debent. Sicut sanguisugæ arte Medicorum effuratum sanguinem emittunt, & evomunt: ita cùm ad spirituales Medicos, seu ad Confessarios, pœnitentiæ causa, accedunt avari, suffuratum sanguinem, seu malè partas opes evomere & restituere debent, si possint; aliter pœnitentiæ eorum vana est, & nulla: *Hæc pœnitentia necessariò vana: quia caret fructu suo, seu remissione peccatorum.*

Tertul. lib. de pœnit. c. 1.

Homini, quantumvis impio, pœnitentiam agenti, veniam, gratiam & vitam æternam pollicetur Deus: sed ea conditione, quòd aliena restituat: *Si pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit.* Si enim, cùm restituere possit, non restituat, inanis & nulla ejus est penitẽtia, nullaque ei salutis spes superest. Ad hoc ergo ut vera sit pęnitẽtia, satisfaciendum pro bonis injustè detentis: *ac etiam pro damnis proximo iniquè illatis.*

Ezech. 33. 15.

3. Eos qui aliena restituere nolebant, cùm possent, arguebat, increpabat, & sacra Communione privabat D. Augustinus: *Nolentes reddere, quos novimus, & malè abstulisse, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, detestamur, aliquando etiam sancti altaris Communione privamus.* Cur tam acriter & asperè arguit & increpat Augustinus eos qui aliena detinent, & ea reddere nolunt? cur eos detestatur, eosque sacra Communione privat? Ratio est: quia quamdiù aliena quæ detinent, non restituunt, pœnitentia eorum vana, inutilis & nulla est. Quod autem de iis qui aliena detinent, & non restituunt, dicit Augustinus; hoc idem dicendum de iis qui proximo damnum intulerunt, & ei non satisfaciunt: quia damnum inferre proximo in bonis temporalibus, & bona ejus temporalia auferre, unum & idem esse videtur: *Quicumque damnificat, aliquem videtur ei auferre, in quo ipsum damnificat.* Quare cùm pęnitentia eorum qui aliena detinent, sit nulla, si ea non restituant: ita & pœnitentia eorum, qui proximo damnum intulerunt, nulla est, si tale damnum non resarciant, & si damnificato, pro ratione damni non satisfaciant.

August. ibid.

D. Thó. 2. 2. q. 64. a. 40.

Damnum, inquit Aristoteles, *dicitur ex eo quòd aliquis minus habet, quàm debet habere.* Unde cum damno, quod alteri intulisti, sis in causa, quod ille minus habeat, quàm habuisset, si ei damnum non intulisses; videtur, quò i illi abstuleris id, quod minus habet, & in quo minùs dives est. Ac proinde damnum ei illatum resarcire teneris; & si illud non resarcias, cùm possis, pænitentia tua vana est, nulla est, sacrilega est, ac sacra communione prorsus indignus es.

Arist. lib. 5. Ethic. c. 4.

Ecce quæ ad veram pœnitentiam requirantur. Vis veram facere pęnitentiam, quæ peccata tua destruat? Cor doleat, cõfiteatur lingua, manus satisfaciat. *Cor doleat*; sit que cordis tui dolor *verus*, qui ex corde verè prodeat; *universalis*, qui ad omnia mortalia se extendat; & *constans*, qui propositum non amplius peccandi includat. *Confiteatur deinde lingua*, non aliqua solùm mortalia; sed *omnia* sine exceptione, *omnia* sine diminutione, *omnia*, sine fuco. *Manus tandem satisfaciat*: tum pro peccatis in Deum perpetratis: tum pro bonis injustè detentis: tum pro damnis proximo iniquè illatis.

Ecce quid requiratur, ut vera sit pœnitentia: si hujusmodi pœnitentiam feceris, optimum tibi medium erit ad destruenda peccata. Pœnitentia falsa, inquit Augustinus, non est in remedium peccatorum; sed est potiùs æternæ damnationis occasio: *non sanabit, sed cruciabit.* Quare pro viribus contendé,

de, ut pœnitentia tua non sit falsa, sed vera. Sincero corde peccata detestare, ea omnia ore confitere, ac manum addibe; ut Deo & proximo satisfacias. Hoc si facias, pœnitentia tua vera erit, peccata tua verè destrue tibique regna cœlum aperiet, ubi in æternum regnabis, *Amen*.

DE PECCANDI OCCASIONIBUS.

CONCIO XI.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isajæ 27.9.

TAnta est connexitas inter proximam peccandi occasionem, & peccatum ut illa sine isto vix reperiatur. Non solùm, quia proximæ peccandi occasioni se exponere peccatum est; sed etiam quia qui ei se exponit, ad peccata, ad quæ talis occasio inclinat, facilè declinat. Et ideò Tertullianus eos, qui in proximis peccandi occasionibus versantur, funambulis comparat, & funambulos vocat. Sicut enim funambuli, qui supra distentum funem gradiuntur, si alibi respiciant, si nutent genua, vel si caput vertiginet, in orchestram decidunt & pereunt: ita & qui lasciviæ, aliisque proximis se exponunt peccandi occasionibus, quasi funambuli, non quidem in terram, sed in peccatum, & deinde in infernum miserè ruunt. Quare optimum ad vitanda, & destruenda in semetipso peccata medium est peccandi occasionibus non se exponere, & ab iis se subtrahere. Ad quod faciendum ut vos allicere valeam, ista concio erit de proximis peccati occasionibus, seu de illis peccandi occasionibus, quæ vehementer ad peccatum trahunt, vel potiùs de illis occasionibus, quibus cùm quis expositus est, peccare solet, &c. *Ave*.

Tert. lib. de pudic.

NOrunt omnes, sanctissimum Prophetam David in grave adulterii peccatum infeliciter lapsum esse: notum etiam est omnibus illum pœnitentiam egisse, multisque lacrymis & jejuniis scelus tuum expiasse, sed velim ut quisque advertat, quod ut piissimus ille Rex hoc peccatū in seipso penitùs destrueret, utque gravia omnia peccata devitaret, proximis peccandi occasionibus nusquam ampliùs se exposuerit. Quin contrà reliquo vitæ suæ tempore, periculosas peccandi occasiones summoperè timuerit, eas omne sedulò fugerit, & eas in occasiones, ad bonum allicientes, immutaverit.

Proximas pecccandi occasiones timuit Propheta, & ideò Deum enixè rogabat, ut ab ipso illas amoveret: *viam iniquitatis amove à me*. Eas fugit; & ideò ab hominum conversione se elongabat; *Ecce elongavi fugiens*. Eas mutavit, & ideò relictis locis, quæ illi peccandi occasionem dare poterant ad solitudinem properabat ubi virtuti sedulò incumbendi occasionem habebat, *& mansi in solitudine*. Psalm.

O homo, tu qualiscumque sis, ut peccata in temetipso destruas, utque illa ita abiicias, ut in ea amplius non labaris, Regium imitare Prophetam, & simul cum illo proximas peccandi occasiones time, fuge, & muta. Ad quod faciendum ut alliciaris, eas timendas, fugiendas, & mutandas jam probabimus. Proximè peccandi occasiones sunt: 1. timendæ: 2. fugiendæ: 3. mutandæ.

Peccandi occasiones sunt timenda. I. PARS.

LIcèt timor omnium passionum infima, & ultima sit: laudabile tamen, gloriosum, & necessarium est timere, respectu occasionum peccati. Qui enim peccandi occasionibus sese implicare non timet, in gravia peccata facilè cadit, qui autem iis se exponere pertimescit, à peccatis cavet, & propriæ saluti rectè consulit; *timendo cavebimus, & cavendo salvi erimus*.

Postquam primis parentibus prohibuit Deus, ne de fructu arboris, quæ erat in medio Paradisi, comederent, non statim Evæ suasus diabolus, ut de fructu vetito comederet: sed illi priùs occasionem de eo comedendi præbuit. Suasit illi priùs malignus ille spiritus ut arborem hanc, & fructus ejus attentè inspiceret, bonitatemque ejus seriò perpenderet: *Vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile*. Deinde persuasit illi angelus satanæ, ut fructum legeret, manu attrectaret, odorem exploraret; *tulit de fructu illius*. Quid aget mulier præsente & movente occasione comedendi de fructu vetito? abstinebit ne, an verò comedet? *tulit de fructu illius, & comedit*. Sic homines diabolus ad crimina callidè trahit; prima enim fronte enormia non suadet scelera, sed ad peccandi occasionem primò allicit, & deinde ab occasione ad peccatum facillimè trahit. Honesto juveni primò suadet, nihil mali, nihilque periculi imminere si in ingenuam puellam oculos injiciat, si perhumaniter illam salutet, si eam, iterùm iterùmq; conveniat, si prolixor sermones crebrò cùm illa misceat. Sed tandem ad manum ejus prehensandam, ad figenda amoris oscula, imò & ali-

Tert. l. de cult. fem. c. 1.

Gen. 6

& aliquando ad fructum virginitatis ejus auferendum trahit, *tulit de fructu illius*. Ecce quò ducunt peccandi occasiones, quare ut peccatum devites, & ut salvus fias, peccandi occasiones time; *timendo cavebimus*, & *cavendo salvi erimus*.

Gen. 28. Proxima peccandi occasiones maximè timuerunt quamplures viri sanctissimi. Jacob à paterna domo libenter discessit, & in Mesopotamiam peregrinatus est, ut inter se & fratrem suum Esau omnis jurgiorum occasio tolleretur. Isaac à terra, in qua potentissimus & locupletissimus erat libentissimè exulavit, ne qua occasio amaritudinis & discordiæ inter se & Regem Abimelech pullularet. Abraham, timens, ne inter pastores suos & pastores nepotis sui Joel quædam dissensionis foret occasio, terram in qua habitabat, cum nepote suo dispertiri, eique potiores partes cedere voluit. Moyses vir mirabilis in signis & prodigiis, ita peccandi occasionem timuit, ut vitandæ occasionis causa, maluerit esse pastor ovium, quam filius adoptivus filiæ Pharaonis. Sanctus Joannes Baptista, licèt magnus coram Domino, licèt sanctus antequam natus, & licèt inter natos mulierum major, ita peccandi occasiones timuit, ut eas vitandi causa deserta incoluerit. Peccandi occasiones veluti viperas pertimescebat sanctus Hieronymus, has & timuerunt viri quique sanctissimi, quorum innumeri, in peccati occasione peccare, & perire timentes, in monasteria, in deserta, & in antra se receperunt. Heu! si viri illi sanctissimi tantoperè peccandi occasiones timuerunt, cur non pavebis tu, ò homo infirmus, & ad peccatum proclivis? Si gigantes hi trepidaverunt, cur non timebis tu, qui pigmæus es? Time occasiones peccati, illis te exponere, plurimùm time. Nosti, domum illam, hunc librum, illiusque personæ conversationem tibi esse peccandi occasiones; in illam domum ingredi, hunc librum legere, & hanc personam alloqui time. Docuit te experientia, quòd quotiescumque cauponam adis, vino te ingurgites; & quod quotiescumque ludis, in blasphemias erumpas, in cauponam ire, & ludere pertimesce. Probè scis, officium quo fungeris, & beneficium quo frueris, tibi esse peccandi occasionem, illis abrenuntia, omnemque penitùs peccandi occasionem time, in peccatum non incidas, & salvus fias.

Hier. Ep. 17.

Cypr. l. de sing. cler. c. 21.

Si quæramus à sancto Cypriano, quid sit proxima peccandi occasio? respondebit pestem esse, & luem clandestinam: *Pestis est*, & *lues*, & *clandestina pernicies*. Si Bernardum rogemus ut doceat nos, quid sit occasio proxima? dicet, quod hæc sit *pestis quæ subtiliter intrat, ac mentem occupat*, & *nisi subitò repellatur, allicit & incendit*. Hæc sanè pestis est, quæ animam inficit, ad peccatum trahit, & interficit, & hac peste innumeros, eosque sanctissimos viros occubuisse asserit sanctus Augustinus: *Expertè*, inquit, *crede, coram Deo non mentior, cedros Libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi; de quorum casu non magis suspicabar, quàm Hieronymi, vel Ambrosii*. Heu! si occasio peccandi est pestis exitiosissima, quæ generosissimis, ac sanctissimis viris spiritualem mortem infert; cur proximę peccandi occasioni te exponere non pertimesces? Si luem, quæ corpus inficit & toxicat, tantopere times; si in domibus peste infectis habitare metuis; si patrem filium, vel amicum, quem pestilens virus invasit, invisere formidas, cur non metues peccandi occasionem, à qua, veluti à venenata peste occiditur anima? Hic liber, in quo hæretica, scurrilia, & impia legere consuevisti, *pestis tibi est*. Hæc domus, in qua toties innocentiam perdidisti, *pestis tibi est*. Ludus alearum, in quo temporis, facultatum, & ipsius animæ jacturam fecisti, *pestis tibi est*. Hæc creatura, quam inordinato nimis amore prosequeris, *pestis tibi est*. Quare has pestes time, hasque peccandi occasiones plurimum pertimesce.

S. Bona sex. de inter. dom. c. 19.

Proximam peccandi occasionem *impietatis basiliscum* vocat sanctus Gregorius Nazianzenus, quia sicut basiliscus suo visu toxicat, & venena infundit ad necem, ita occasio proxima est basiliscus venena infundens, ad impietatem trahens, ac spiritualem animæ mortem inferens. Audimus quandoque dicentes, verum est, quòd in proxima sim peccandi occasione, verum est, quòd in eadem domo mecum habitet pellex, sed nullum iude mihi peccandi periculum, mallem enim mori, quam fœdari. O stulte, non præsumas, sed timeas, hæc etenim pellex, basiliscus tibi est, cujus veneno toxicaberis, & ad peccatum allicieris; nec diù potest cum ea morari; quin ad peccatum te trahat. Quia ut ait sanctus Bernardus, *habitare cum fæmina*, & *non cognoscere fæminam, plus est quàm mortuum ad vitam suscitare. Quod minus est, non potes, quod majus est te posse, vix credam?* Hanc ergo, & quamlibet proximam peccandi occasionem time, quia quælibet talis occasio est quasi basiliscus; à quo tua occidetur anima, & ad peccatum infalibiliter allicietur.

Greg. Naz. orat. in laud. Athan.

S. Bern. serm. 65 in Cant.

Notissimum, & certissimum est, prolatum hoc a Spiritu sancto oraculum; quòd qui periculum amat, in illo perit, *qui amat periculum, peribit in illo*. In tanto autem peccandi

Eccli. 4. 27.

candi periculo versatur, qui in proxima peccandi occasione est, & perseverat, ut eum non peccare quasi impossibile sit. Et ideò dicit Spiritus sanctus: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Quasi dicat: Sicut naturaliter loquendo, impossibile est ut quis ignem in sinu suo foveat, vel super prunas ambulet, quin comburatur, ita impossibile est, ut quis in proxima peccandi occasione aliquandiù remaneat, qui in peccatum incidat. O peccator, vis in proxima peccandi occasione perseverare, & non peccare? hoc impossibile est. Vis cum concubina in eadem domo manere, & non peccare? hoc impossibile est. Vis frequenter cauponam adire, ludere, impios libros legere, & hoc faciendo non peccare? hoc ita impossibile est, naturaliter loquendo, ut miraculum & maximum miraculum fit, si quis in vehementi, & proxima peccandi occasione aliquandiù maneat, & non peccet: *Majus miraculum est, inter vehementes occasiones non cadere quàm mortuos suscitare.* Quare time proximas peccandi occasiones, in quibus evidentissimum, & imminentissimum est peccandi, & pereundi periculum, in quo si remaneas infallibiliter peribis; *qui amat periculum, peribit in illo.*

Prov. 6. 27.

S. Bern. ibid.

Quandiù homo in hoc mundo vivit, in magno semper versatur peccandi periculo, quia ipse infirmus est, & ad peccatum pronus. Sed in longè majori est periculo, cùm proximæ cuidam peccandi occasioni se exponit: *tum*, quia hæc occasiones sunt *fomites peccatorum*, ad peccandum fortiter trahentes: *tum*, quia in His occasionibus quisque est debilior, & ad cadendum promptior: *tum*, quia diabolus in his occasionibus est adversus homines fortior, eosque facilius ad peccandum allicit, quare quasi impossibile est quòd in his occasionibus homo non cadat. Et ideò proximæ peccandi occasiones sunt timendæ, *ac etiam fugiendæ.*

Ambrl. à de Pe. nit. c. 2.

II. PARS. *Peccandi occasiones sunt fugiendæ.*

Famosum quendam vitæ spiritualis Magistrum adierunt nonnulli juvenes, ab eo perituri normam piè sanctèque vivendi. Quibus expertus senior dixit: scribite. Cùm que illi ad conscribenda salutis documenta fuere parati, duo hęc verba scribenda dictavit Magister: *occasiones fuge.* Quibus scriptis, ordine inverso, eadem dictavit, dicens: *fuge occasiones.* Deinde subjunxit: *occasiones fuge.* Cùmque attoniti juvenes respondissent. O Pater, hæc jam scripsimus. Eandem semper cantinelam repetiit senex, dicens: *occasiones fuge, fuge occasiones*; ut indicaret, omnes ad vitanda peccata, & ad piè vivendum regulas: ad hanc unicam de fugiendis peccãdi occasionibus reduci posse.

Hanc peccata vitandi, & piè vivendi regulam in veteri lege Deus preclare docuit cùm non intra, sed extra castra vitulum immolari præcepit: *ipsum autem vitulum offeret extra castra.* Victimam enim pro peccato, non intra castra, & in medio populi, sed extra sibi offerri Deus ordinavit, ut doceret, *quòd peccator debeat esse elongatus, non solùm à peccato, sed etiam ab occasionibus ejus.* In medio populi variæ occurrunt peccandi occasiones, quia unus aures sagittat, ut jucundè detractiones audiamus, alius oculum ad lasciviam excitat, linguam movet alter, ut fratribus inferat convicia; iste ventrem ad ingluviem irritat: ille ad usuras & rapinam provocat, totus denique mundus in maligno positus est. Quare Deus, non in præsentia populi, ubi multæ sunt peccandi occasiones, sed extra castra vitulum pro peccato immolari præcipit, ut doceat, sollicitè fugiendas peccandi occasiones.

Levit. 4.

Liranus

Nazaræis non solùm præcepit Deus, ut à vino, & ab omni quod inebriare potest, abstinerent, verùm & prohibuit eis ne uvas, & quidquid à vite oritur, comederent: *Quidquid ex vinea esse potest ab una passa usque ad acinum, non comedent.* Quod Nazaræis vinum bibere Deus prohibeat, non est quòd miremur: quia, ut ait D. Paulus, in eo *est luxuria.* Sed cur uvas, acinum, & quidquid ex vinea esse potest, comedere vetat. Ratio est, quia si uvas & acinum comedissent, inde sumpsissent occasionem bibendi vinum, ac se inebriandi. Quare non solùm vinum bibere, sed etiam uvas comedere prohibuit, ut doceret, non solùm peccata, sed etiam peccãdi occasiones esse fugiendas.

Num. 6. 7.

Quod & luculenter docuit Christus in Evangelio. Ubi habetur, quòd cùm ad eum quidam juvenis, viam salutis petiturus, accessisset, dixit ei Salvator; *Sequere me.* Annuit adolescens; sed facultatem petit eundi priùs in domum, ut mortuum patrem sepeliat. Cui Christus: *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Jure naturali, & divino parentes honorare, iisque obsequi tenemur: cur ergo filium hunc ultima pietatis & charitatis officia defuncto parenti impendere, recusat Christus? Preclarè respondet S. Ambrosius, adolescentis illius patrem fuisse infidelem, & ideò non datam filio facultatem sepeliendi patrem; ne, si iret inter infideles, inde occasionem in infidelitatem caden-

Luc. 9. 60.

di

Ambr. in huncloc. cum. di sumeret: *Non revocatur ab officio patris filius sed fidelis à perfidi communione secernitur.*

Videte, quomodo fugiendas peccandi occasiones doceat Christus. Sed hoc idem clarioribus verbis docet, dicens: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membro-*

Matt. 5. 29. *rum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Per occulum enim ibi intelligitur res illa tibi charissima, quàm veluti oculum diligis; sive res illa sit officium, sive beneficium, sive persona aliqua, quæ tibi proxima est occasio peccandi: hæc enim omnia fugienda, eruenda, & longè projicienda: *Projice abs te.* Adverto, quòd non dixerit Christus, claudendum solùm oculum, sed eruendum, & projiciendum: relinquendum enim hoc officium, ejicienda hæc persona, quantumvis hæc ejectio sit tibi molesta, & fortunæ noxia. Projiciendus longè hic oculus: non enim in domo vicina, vel in villa hospitanda est concubina, sed longè & quàm longissimè, non ad tempus; sed in perpetuum est mittenda.

Proximas ad peccatum occasiones, fumantes vocat sanctus Petrus Chrysologus: *Occasiones fumantes.* Ancillam habes industriam, fidelem, gnaram, quæ tibi plus quàm par est, familiarem se exibet, ecce *occasionem fumantem.* Apud te venit officiosa mulier, quæ statum versat, quæ domesticis muneribus ultrò se immiscet, tibique blanditur; ecce *occasionem fumantem.* Venit ad te ingenua puella, & salutis docu-

Chrys. ser. 116. menta petat, prima conversatio, tota spiritualis est, in secunda, aspicis illam, aspicit te illa, in tertia; de rebus indifferentibus habetur sermo, deindè prolixiora crebrò de variis, de vanis, & aliquando de malis fiunt colloquia: ecce *occasionem fumantem*, & ni caveas, ut ex illo fumo orietur ignis concupiscentiæ, & lasciviæ. Ipsa enim experientia docet, quòd titiones, & candelæ fumantes, & ex quibus fumus exit, facilè ignescunt, hæ autem occasiones sunt similiter fumantes, quia ex iis facilè oritur fœdæ concupiscentiæ ignis. Quare abscindendæ, & fugiendæ hujusmodi occasiones: *Fuge*, inquit Innocentius Papa, *personam suspectam, locum idoneum, tempus aptum, & quidquid est opportunum ad faciendum peccatum. Quia sicut difficile est, in igne esse, & non ardere? ita difficile, habere opportunitatem peccandi, & non peccare.*

Sicut in militia fæculari, occasiones pugnandi fugere turpe, ita in Christi militia occasiones peccandi fugere gloriosum; atque potissima ad triumphandum de peccato, fugere est. Unde S. Hieronimus ait, quòd in prælio, quòd adversus peccata initur, ille vincitur, qui peccandi occasionibus se implicat, ille verò vincit, qui peccandi occasiones fugit: *Fuge, & vicisti.* Hanc regulam servavit & ipse Hieronymus: qui ut peccata vitaret, peccandi occasiones fugit, & hominum conversatione relicta, procul ad eremum confugit. Ex quo ei improperandi ansam sumpsit impiissimus Vigilantius, eum inertem militem vocans, eò quòd stationem suam deserat, & fugiat. Cui præclarè Hieronymus; Hier. Ep. 7. adver. Vigilant. *Fugio, ut te non audiam, ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis. Respondebis, hoc non est pugnare, sed fugere. Fateor imbecillitatem meam nolo spe pugnare victoria, ne perdam aliquando victoriam.* Fugiebat S. Hieronymus, ut Vigilantii non audiret doctrinam, quæ pestilens erat, ut mores ejus, qui scandalosi erant: non videret, ut à furore illius, qui ferinus erat ad iracundiam non moveretur, ut à cospectu & consortio mulierum ad luxuriam non traheretur, fugiebat tandem peccandi occasiones, ne aliquando vinceretur, vel potiùs eas fugiebat, ut vinceret: *Fuge, & vicisti.*

Speciosum & integerrimum adolescentē Joseph deperire intendebat impudentissima Putiphar: eum ad adulterium vehementer sollicitabat, apprehensaque lacinia vestimenti ejus, dicebat ei: *Dormi mecum.* Quid faciat innocens & pudicus Joseph? Manebitne in peccandi occasione, nequaquam, sed *relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.* Fugit Joseph; & si non fugisset, haud dubiè victus fuisset, Fugit Joseph? & ut ait S. Basilius Seleuciensis: *fuga usus est pro armis.* Hæc sunt arma, quibus triumphavit: & hæc sunt arma, quibus de diabolo, & de peccato quisque facilè triumphabit. Projice tabulas lusorias & taxillos: prohibitos libros combure, procul pelle concubinam, iniquos contractus abscinde, ac omnes peccandi occasiones fuge, & de peccatis triumphabis: *In occasione peccandi apprehende fugam, si vis invenire victoriam.* Gen. 39. 12.

Cùm Christus, sancto succensus zelo, nummularios è templo ejecit, columbas etiam extra templum auferri jussit. *Auferte ista hinc.* Satis videbatur ejectos esse è templo prufanos mercatores; ac in templo servandæ videbantur oves, & columbæ: utpote, quia sacrificiis inservire poterant: cur ergo Christus eas extra templum auferri imperat? Respondet Cardinalis Toletus, hoc ita factum, ne mercatores inde occasionem ad templum redeundi, & in eo nundinandi

sumerent: *Nè redeundi relicta videretur occasio; tunc enim malo subvenitur perfectè, quando etiam mali occasio amputatur*. O peccator, conscientiæ tuæ sufficienter providisse credis, modò peccata tua foras ejeceris, & confessario declaraveris: sed si concubinam non expellas; si picturas & libros ad venerea allicientes non abjicias: si à colloquio cum tali, & tali persona non desistas; si tandem proximas omnes peccandi occasiones, quantum in te est, non abscindas, & fugias, tuæ sufficienter non providisti conscientiæ, peccata tua non delevisti; inanisque, & nulla est tua pœnitentia: quia absolutionis est incapax, quia in proxima ad pravia peccata occasione voluntariè perseverat.

De hoc nullus est dubitandi locus: & ideò docent Casuistæ, non absolvendos eos, qui proximam peccandi occasionem tollere & fugere neglexerint. Quæ doctrina sumitur ex sacro Canone cap. *Legatus* 24. q. 2. Ubi Gelasius Papa admonet Faustum, *absolvendos non esse, qui in errore, & occasione peccandi sua culpa immersi sunt*. Et ratio est, quia qui in peccandi occasione manere vult, peccare etiam vult. Ut enim ait Doctor Angelicus: *Qui vult causam ex qua necessariò, vel regulariter sequitur effectus cupit virtualiter effectum*: Quare cùm proxima peccandi occasio sit causa, ex qua sequi solet, & regulariter sequitur peccatum, qui vult remanere in occasione peccati, censetur velle peccare, & in peccatum cadere. Et ideò est incapax absolutionis; non enim valet, nec valere potest absolutio, nisi quis velit non ampliùs peccare, & à peccato abstinere; quare proximas omnes peccandi occasiones sedulò fugite, ut peccatum in vobis destruatis, utque conscientiæ vestræ consulatis. Sed si peccandi occasiones timendæ sint, & fugiendæ: *sunt etiam in virtutis occasiones immutandæ*.

D. Th. [illegible]

II. PARS. *Peccandi occasiones sunt mutandæ.*

CUm in regia sua deambularet David, à longè vidit Bethsabee, Uriæ uxorem, lavantem se: *Vidit mulierem lavantem se super solarium*. Vidit, concupivit, fœdo eam vitiavit adulterio, ac Uriam virum ejus trucidari curavit. Heu! si David, qui Rex erat sanctissimus, & vir secundùm cor Dei, occasione illius mulieris, quam quasi fortuitò videt, turpissimum adulterium, & iniquum perpetrat homicidium: credisne tu ò homo peccator, & infirmus, quòd in mediis occasionibus, & periculis consistere poteris? *David*, inquit Augustinus, *in mille passibus mulierem vidit, & statim homicidium fecit, & adulterium: Et aliqui in aliena domo cum extraneis mulieribus putant se castitatis obtinere triumphum*? Falluntur qui hoc credunt. Et ut ait S. Gregorius Papa: Si David ob inopinatam peccandi occasionem cecidit, nullus præsumere, sed quisque proximas peccandi occasiones fugere debet *Fugienda, & cavenda est occasio*.

2. Reg. 11.

August. t. 10. de tem.

S. Greg. in 2. Reg. 11.

Fugiendæ quidem, & timendæ peccandi occasiones, sed sunt etiam in occasiones virtutis, & pietatis immutandæ. Quod & exemplo suo docet nos David, ipse etenim à peccato surrexit, pœnitentiam egit, & quæ illi occasiones peccandi fuerant, in virtutum occasiones generosè mutavit. Peccavit Propheta, quia mulierem vidit, oculi ejus ei peccandi occasio fuerunt, mutavit autem ille hanc peccandi occasionem in occasionem virtutis; quia oculos, qui ei occasio peccandi fuerant, in fontes lacrymarum convertit: *Exitus aquarum*, inquit, *deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam*. Oculis ad peccandum usus erat, & oculis ad flendum, ad sua crimina lavanda, & ad Deo satisfaciendum utitur: *Quia peccavit oculis & oculorum concupiscentia*, inquit Genebrardus, *per oculos satisfecit, copiosè lacrymando*. O homo peccator, si David secutus es errantem, eum sequere pœnitentem. Tanta ejus fuit pœnitentia, ut non solùm peccata per pœnitentiam expiaverit, verùm & peccandi occasiones, in occasiones virtutum mutaverit: vide & tu, quibus occasionibus ad peccatum ductus sis, easque in virtutum occasiones immuta. Si oculi tui tibi peccandi occasionem præbuerint: quia illicita, plusquam par est, conspexerunt, iis ad flendum, & ad abluendas criminum maculas utere. Si lingua peccaveris, quia in murmura, in detractiones, & in blasphemias erupit, fac ut imposterùm hæc tota, & totaliter Dei & proximi laudibus proferendis consecretur. Si manibus aliena rapienda usus sis, eas ad sua cuique restituenda, & ad facultates pauperibus eroganadas assume. Quæ tandem tibi peccandi occasiones fuerunt, in virtutis & pietatis occasiones immuta.

Psalm. 118.

Magdalenę peccata ita nota erant & gravia, ut *mulier in civitate peccatrix* vocaretur: quasi ipsa sola in civitate peccatrix esset. Mulier autē illa ex peccatrice facta est pęnitens, tantaque ejus extitit pœnitentia ut non solùm civitatem, iniquam hominum conversationem, unguenta pretiosa, & alia quæ ipsi peccandi occasionem, præbuerant, totaliter reliquerit, verū & ea, quæ ei peccandi occasiones fuerant, in virtutum occasiones converterit, & immutarit: *Convertit numerum vitiorum ad numerum virtutum*.

Chrisol.

tum: Civitas quam incolebat, domus in qua habitabat, personæ quarum consortio se immiscebat, oculi quibus amoris jacula vibrabat, capilli quibus hominum corda vinciebat, & unguenta quibus proprium corpus ungebat, ei peccandi occasiones fuerant: sed ipsa hæc omnia in occasiones, & instrumenta virtutū mutavit. A civitate enim in solitudinem, & à domo in antrum migravit: hominum societati valedixit, ut Angelorum conversatione frueretur: oculis ad fundendas pœnitentiæ lacrymas, unguentis pretiosis ad ungendos Christi pedes, & capillis ad eos abstergendos usa est: omnes denique peccandi occasiones, omniaque vitiorum instrumenta, in occasiones & instrumenta virtutum mutavit. O peccator, disce ab hac muliere, vitæ, & occasionum mutationem. Nostri, te in aliqua domo pluries peccasse; ne amplius in eam intres; sed ad sacra crebrò templa te confer, ubi plures virtutum occasiones reperies. Probè scis, te cum malis malum extitisse; te imposterùm conjunge bonis, qui verbis & exemplis ad pietatem sectandam te excitabunt. Si oculi, capilli, lingua, & libri profani, tibi peccandi occasiones, & incentiva extiterunt; hæc & alia omnia, quæ tibi peccandi occasionem præbuerunt, in virtutum occasiones immuta.

Jacobus Eremita sanctitate celebris, & miraculis famosus, dæmonibus erat terribilis, quos ab hominum corporibus expellere solitus erat. Cùm autem quodam mane è cubiculo egrediens, mulierem dæmonium habentem, in atrio solam invenisset: eam quidem à tartareo hospite liberavit. Sed quia ibi solus cum sola inventus est: hac occasione allectus, in unum & alterum gravissimum incidit peccatum: primò enim pudorem, & deinde vitam huic mulieri abstulit. O portentosum tanti viri casum; quo discere debent personæ, etiam sanctissimæ, trepidare, & peccandi occasiones fugere. Sed docet nos etiam hic eremi cultor, peccandi occasiones mutare: ille etenim qui infeliciter cecidit, à peccato surrexit, & occasiones peccati in occasiones virtutis feliciter mutavit. Advertit hic eremi incola, frequentiam populorum qui ad ipsum veniebant, ut sanarentur à languoribus suis, ei occasionem peccādi præbuisse: quare ab hoc in alium locum migravit, ubi in sepulchro annis septem ignotus latitavit: ibi amarè flevit: ibi solis herbarum radicibus victitavit, ibique ita portentosam pœnitentiam egit, ut sanctissimè obierit, & Sanctorum fastis adscribi meruerit. Ecce mirabile exemplum, quo ad immutandas pravas peccandi occasiones quisque excitari debet. Cùm peccatori, in proxima peccandi occasione viventi, dicimus; fuge occasiones, peccandi occasiones in occasiones virtutum converte. Respondet plerùmque: non possum hanc vitare, & mutare occasionem: quia inde hoc, vel illud damnum timeo. O stulte, levissimum hujus mundi times damnum, & gravissimū æternæ damnationis damnum non times? Scito, quòd quamdiù in peccandi occasione moraris, inferni periculis circumdaris: *Pericula inferni circumdederunt me*. Hæc fuge pericula, has peccandi occasiones devita, ac prudenti obtempera Confessario, qui te ad vitandas, & mutandas peccandi occasiones hortatur. Non jubet, ut in desertis habites sicut Jacobus ille eremita: non te condemnat ad latitandum septem annis intra sepulchrum: non imperat, ut amaras solummodò herbarum radices comedas. Vult tantùm, ut hanc & illam peccandi occasionem in occasionem virtutis mutes: à te solùm exigit, ut ablegatis profanis quibusque libris, sacros volvas codices, aliorumque sanctorum librorum lectioni incumbas: à te petit, ut hujus, & illius personæ conversatione relicta, cum illis verseris personis, quæ pietatem tibi inspirent; à te postulat, ut in hanc domum, in qua toties peccasti, non ampliùs ingrediaris; sed loca sacra, Deum deprecaturus, frequenter adeas. Audi hunc salutis tuæ Magistrum audi, & inclina cor tuum ad ei promptè obediendum. Nullas adducas rationes ad excusandas excusationes in peccatis; sed in temetipso dic: salus mea agitur: quare ut salvus fiam, peccandi occasiones imposterùm timebo, sollicitè fugiam, & in occasiones virtutum mutabo. Hoc dic in corde tuo: hoc firmiter statue: hoc fideliter executioni manda, & vitam æternam obtinebis. *Amen*.

DE TEMPORE,

CONCIO XII.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27.

Ita abstrusa & recondita est temporis natura, ut ad eam explicandam nobilissimi & subtilissimi quique Authores plurimùm desudarint. Illius essentiam perfectè intellexisse, & mirabiliter explanasse credunt Pictores, cùm illud delineant, jam ut parentem crudelem, qui fetus suos devorat, & jam ut adolescentem vegetum & robustum, qui supra caput sphæram & sub pedibus rotam mobilem gerit. Poetæ, quibus omnia licent, tempus dicunt esse quasi præclaram

quamdam stellam, quæ motu continuo & circulari indesinenter supra mundi sphæram gyrat; aut quasi basiliscum qui caudam suam continuè rodit. Inter Philosophos Pitagoras, tempus esse mundi animam arbitratus est: esse ipsum cęlum senserunt alii: esse cęlorum motum dixerunt multi: & plerique esse mensuram & numerum motus, hisce temporibus docent. Sed Doctorum Aquila, & ingeniorum Phœnis Augustinus, suam hac in parte ingenuè fatetur ignorantiam, dicens, se scire aliquo modo quid sit tempus; non tamen ita perfectè, ut aliis naturam ejus explicare valeat: *Quid est tempus, si nemè à me quæras, scio; si quærenti explicare velim, nescio.* Licèt autem nos lateat temporis natura: scimus tamen, quòd bonus temporis usus sit medium ad destruenda peccata, & ad bona opera facienda aptissimum. Quare de bono temporis usu ista erit concio, &c. *Ave.*

Aug. lib. 11. Confess. c. 14.

QUomodò tempus expendant plerique hominum, optimè describit Seneca, dicens, quòd illud terant alii nihil agendo, alii aliud agendo, & alii malè agendo: *Magna vita pars elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.* Tempus parvipendunt, qui nihil agendo, & otiosè vivendo illud labi sinunt: Tempore benè uti negligunt, qui aliud agendo, seu faciendo ea quę sui status & conditionis nō sunt, illud impendunt: Tempus tandem nequiter transigunt, qui malè agendo, ac pravis operibus incumbendo miserè vivunt. Ast contemnendum, negligendum, & nequiter transingendum non est tempus: non contemnendum, sed magnoperè æstimandum: non negligendum, sed benè expendendum: non nequiter transigendum, sed sollicitè reparandum. Tempus est: 1. Æstimandum: 2. Benè expendendum: 3. Reparandum. Ecce quomodò tempore nobis à Deo concesso uti debeamus.

Seneca Epist. 1. ad Lucil.

1. PARS. *Tempus est æstimandum.*

TEmpus plerique mortalium parvipendunt, & pro nihilo habent: *Nemo æstimat tempus; imò penè nullum pretium ejus.* Illud ita parvi faciebat Domitianus Imperator, ut singulis diebus aliquot horas muscis acuto stylo configēdis insumeret: Hartabus Arcanię Rex, talpis capiendis crebrò operā dabat: Rex Macedoniæ Eropus, laternis conficiendis totus erat: Byas Rex Lydiæ, filo ranas sæpissimè colligabat: Valentinianus Imperator ita picturæ, & cælaturæ addictus erat, ut indesinenter iis vacaret.

Senec. l. de brev. vit. c. 1. Caussin. In Cur.

Ridebit qui hæc audiet, illosque Imperatores & Reges, tempus parvipendisse facilè judicabit. At non multò magis illud hodie æstimant innumeri, qui illud vel otiosè terunt, vel vanis, ridiculis, & sæpè malis occupationibus totaliter se dedunt. Vidi & audivi, qui ad conficiendum poema de passere cicurando multum temporis insumpserat: in describendo equo, cane, fele, vel culice, elaborato opere desudant multi: aniles fabulas summo studio componunt & addiscunt aliqui: alii in explicanda periscelide multas horas insumunt: singulis horis ad crystallum, quasi ad idolum suum, accedunt alii: aliorum, ut ait D. Hieronymus, tota cura est; *pelle faciem purpurisso, & cerussa ora depingere; ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* Et quod pejus est, iniquis consabulationibus tempus sæpè perdunt multi; illud tesseris, vel lusoriis cartis volvendis dilapidant alii, & alii maximam vitæ partem inter epulas & libidines, inter pocula & scorta absumunt.

S. Hieron. ad Demetr. de virg. c. 5.

Præfati omnes, parvi, & quasi nihili faciunt tempus, quod quidem non contemnendum, sed pluris æstimandum est: *Nemo nostrûm pravi æstimet tempus.*

S. Bern. serm. de custod. man. lin. & cord.

Illud ita æstimabat Seneca, ut ejus jacturam in aliis videre non posset, quin & ipse fleret. Tanti illud faciebat D. Augustinus, ut nunquam litigare, & temporalia potiùs quàm tempus perdere suaderet: *Perde nummos ut emas tibi quietem, id est tempus vacandi Deo.* Sanctus Paulus tanti valoris tempus esse censet, ut eos stultos vocet, qui illud emere, & redimere non conantur: *Non quasi insipientes, sed ut sapientes redimentes tempus.* Et, ut alios taceam, illud ita æstimavit hominum sapientissimus, ut ad aliud sollicitè conservandum hortetur: *Conserva tempus.* Nec mirum, si hi & alii quique viri sapientes tempus pluris fecerint; cùm eo nihil pretiosius sit: *Tempore nihil pretiosius.*

Aug. ser. 24. de verb. Apost.

Eph. 5. 16

S. Bern. serm. ad Scholar.

Argentum, aurum, margaritas, uniones, & alia hujusmodi, tanquam pretiosissima summoperè æstimant homines: sed his longè pretiosius est tempus; quia modico tempore, quisque veniam, gratiam, & gloriam mereri potest. O quàm pretiosa esset illa margarita, qua terrenum aliquod regnum emere posses! Sed ò quàm pretiosius est tempus, quo, quantumvis brevissimo, Dei, gratiam, ac cæleste regnum lucrari potes! *Vide, peccator, temporis pretiositatem; quia modico tempore potest homo lucrari veniam, gratiam & gloriam.*

S. Bern. serm. 4. post Do. 1. Quadr. cap. 4

Ita pretiosum est tempus, ut toto mundi auro,

auro, omnibus maris unionibus, cunctis Regum opibus, ac tandem nullo pretio, vel minimum temporis spatium emi possit. Tempus emere, seu vitæ tempus prorogare maximè optabat Ludovicus undecimus Galliæ Rex, qui in extremis constitutus; singulis diebus Medico suo quingentos auros dabat, ut vitæ tempus protraheret; sed nec his aureis, nec toto Regis ærario, aliqua vitæ momenta emi poterant.

Nec potuit pretio, vel breve tempus emi.

Aliquo pretio emi possent Ægypti Piramides, Cæsarum Mausolea, Regum Palatia, Coronæ Imperatorum, ac etiam omnia mundi regna: sed ita pretiosum est tempus, ut unicum ejus momentum, nullo pretio emi possit. *Quem mihi dabis*, inquit Seneca, *qui aliquod pretium tempori ponat?* Nullus talis inveniri potest; quia tempus est supra omne pretium, nec quovis pretio, emi potest. Dic, si possis, quanti valeat Deus? estne aliquod pretium ejus? annedicere potes. Deum tanti, vel tanti esse pretii? non equidem: quia Deus est supra omne pretium, nec satis æstimari potest. Quod autem de Deo dicis, hoc & de tempore dic; quia, ut ait Sanctus Bernardus, tempus tantum valet, quantum ipse Deus: *Tempus tantum valet, quantum Deus, quippe in tempore benè consumpto comparatur Deus.* O quàm pretiosum est tempus! O quàm ab hominibus æstimari deberet!

Seneca epist. 1. ad Luc. ic.

S. Bern. ubi sup.

Illud certè æstimarent, si nossent pretium ejus, sed quandiu in hoc mundo vivimus, quanti valoris sit tempus, non concipimus; *Quis mente assequatur, ut pretiosum est tempus aut quis lingua charitatem ejus explicet? norunt qui amiserunt.* In hoc mundo ignoramus temporis pretium: nos latet, quanti valeat, sed, inquit S. Laurentius Justinianus, hoc damnatos non latet, hi qui tempus salutis perdiderunt, probè norunt pretium ejus: *norunt, qui amiserunt.* Sed dicat quis, quanti faciant tempus damnati? Ait ipse Justinianus, quod illud ita æstiment, ut grato animo erogarent opes, honores, delicias, ac quidquid est voluptatis pro una horula; nam exiguo illo tempore possent iram & furorem divinæ justitiæ sedare, Angelos exilarare, flammis æternis se eripere, & cæleste regnum adipisci.

Laurent. Justin. de vita solit. c. 10.

Ibid.

Si Deus ad Tartari fores mercatorem statueret, cum potestate vendendi tempus, quantum placuerit; quàm carè putatis vel unam horulam emerant damnati? Interrogemus avarum illum, qui induebatur purpura, & bysso, & qui epulabatur quotidie splendide, petamus ab hoc inhumano divite, qui nec ipsas, è mensa cadentes micas Lazaro pauperi dare volebat: petamus, inquam, à famoso illo damnato, qui sepultus est in inferno, quanti faciat tempus? quantum daret pro una hora, vel etiam pro uno temporis momento, quò pœnitentiam agere posset? Daret sanè totum mundum si haberet daret mille mundos, millenas ultrò sustineret mortes, & dirissima quævis tormenta mente hilari per milliones annorum pateretur, ut aliqua ad pœnitendum temporis momenta emeret. Sed quid daret impius Herodes, qui tot innocentium sanguinem fudit? Quid insensissimus ille Christi inimicus? Non solùm Judææ regnum, verum & totum terrarum orbem, ac centum mille mundos, si sui juris essent, libenter traderet. Et tu, ò Juda proditor, qui osculo Magistrum & Dominum tradidisti, dares ne crumenam hanc, in qua denarios recondisti, quos in pretium Sanguinis Christi accepisti? Daret & propria viscera. Sed quid tot Cæsares, tot Reges, tot Magnates, tot Doctores, qui in mediis ignibus cremantur flentes, veluti pueri? Quid tandem Arius, Macedonius, Nestorius, Luther, Calvinus, aliique Heræsiarchæ & peccatores pro uno temporis quadrante dare vellent? Darent certe montes aureos, si haberent, vellentque ad obtinendam unam temporis horam, mille dira supplicia, mille mortes, & continuas in mille milliones annorum pœnas subire. Ecce quomodò norint & æstiment tempus hi damnati, qui pœnitendi tempus miserè perdiderunt? *norunt quia miserunt.*

At non soli homines damnati, sed etiam dæmones norunt quanti valeat tempus, isti dum in via essent, aliqua temporis momenta, quæ eis ad merendum à Deo data erant, infeliciter perdiderunt, ac proinde ejus valorem scire debent, *norunt quiamiserunt:* Dicat ergo jam Lucifer, dicat, Beelzebub, dicant tartarei omnes spiritus, quanti faciant tempus, quantumque darent, si pretiosa hæc momenta jam emere possent? Unus respondebit pro omnibus, ille qui in corpore obsessæ abjuratus dixit: *Si Deus post diem Judicii vellet mihi punctum temporis concedere ad promerendum cælum, plus ego solus pro eo facerem quàm omnes homines simul.* Ille, & omnes dæmones tanti faciunt tempus, ut eorum quilibet ab obtinenda aliqua temporis momenta: plus pro Deo faceret, quàm Herodes, quàm Antiochus quam omnes Imperators, & omnes homines damnati.

P. Bern. à Solnad. P. 2. 16.

Attendite, & videte, quàm magna res sit tempus, quod à Deo ad merendum nobis datur.

datur. Quodlibet temporis momentum res pretiosissima est, quia in quolibet momento veniam, gratiam, & æternam gloriam mereri possumus. Tantum est temporis pretium, ut nullo pretio emi possit, illud magni fecerunt viri quique sapientissimi; illud summè æstimant omnes damnati, illudque quàm maximè æstimare deberent omnes: quia nihil eo pretiosius. Sed heu! nil minus à peccatoribus æstimatur: *Nihil pretiosius tempore: sed heu! nihil hodie vilius æstimatur.* O miseri peccatores, tunc tempus æstimabitis, cùm in inferno latebitis. Tunc dicetis ò si daret mihi Deus unum ex iis annis, aut ex iis mensibus, quos tam inaniter, tamque turpiter expendi. Si ad propria per aliquas hebdomadas redire liceret; tanti facerem singula temporalis momenta; ut omnia & singula flendo, orando, aliisque bonis operibus vacando, solicitè expenderem. O miser, fac nunc quòd agere optares, si in inferno esses; æstima tempus, quod pretiosissimum est; *ac illud etiam rectè & debitè expende.*

S. Ber. in d. clamat

II PARS . *Tempus est benè expendendum.*

RECens & ingeniosus quidam Poeta, ut manifestaret, quomodò plerique mortalium tempus expendant, solem mirabiliter splendentem in quadriga induxit, quàm duodecim horæ, sub Nympharum specie trahebant, horam autem aliæ maximæ, minoris aliæ, & aliæ minimæ staturæ erant. Quam diversitatem cum obvius Mercurius adnotasset, singulas rogavit, ut quænam essent, explicarent? Quæ maximæ staturæ videbantur, responderunt; se horas esse otii, somni, ludorum, comessationum, ac variarum recreationum, quæ minoris staturę, dixerunt, se horas esse temporalium negotiorum, quæ tandem minimę staturæ erant, ingenuè confessæ sunt, se orationis, & meditationis horas esse. Qua nova adinventione indicavit Vates, homines, prolixas horas, seu *multum* temporis, turpi otio inerti somno, ac vanis, malisque recreationibus, *parum* negotiis temporalibus, & *tantillum* orationi, ac rebus quæ Deum spectant, insumere.

Stenge. llus in laby. rint. c. 11 n. 23.

Præclarum quidem adinventum, sed satis inutile, quippe quia plusquam satis notum est; omnes ferè homines minimam temporis partem rectè expendere. Si enim quisque mente revolvat, quot, à tempore quo usu rationis pollet, horas ludo, quot inani studio, quot somno, quot vanis, & malis occupationibus, quotve Deo, animæ & pietatis exercitiis insumpserit: parvæ staturæ esse horas, seu paucissimum esse tēpus, quod rectè & debitè expendit, facile iudicabit.

At magnæ & prolixæ nimis esse debent orationis piorumque exercitiorum horæ: vel, ut congruentius loquar, omnes horas, omneq; tempus ita perfectè expendere quisque debet: ut toto vitæ tempore, Dei salutisque suæ negotiis, & bonis operibus sedulo incumbat; *Dum tempus habemus*, inquit D. Paulus, *operemur bonum.* Ad G. 1. 6. 10.

Quandiù in hoc mundo vivimus, apud Deum mereri possumus, sed postquam quis exalavit animam, nullum est ei ampliùs tempus, quo possit expiare scelera, Dei placare justitiam, iram mitigare, augere gratiam, gloriam mereri. Jam est tempus, quando unico cordis gemitu, oris planctu, oculorum stillicidio; vel manus bono opere, cælestem coronam, ac æternam beatitudinem mereri possumus, sed post mortem nullum tale erit tempus, *tempus non erit ampliùs*, quare *dum tempus habemus*, *operemur bonum*, & omnia temporis momenta salutis nostræ negotio insumamus.

Si *beatis* in hunc mundum redire liceret, dareturque illis tempus benè faciendi, & merendi, quam sollicitè illud impenderent! quàm sedulò virtutum omnium exercitiis incumberent! quàm suaves eis essent equulei ignes, bestiæ, omnisque generis afflictiones, ut Deo placere, altioresque Empyrei sedes assequi valerent! *Si fidelibus*, qui in Purgatorio cruciantur facultatem ad statum viatorum veniendi, Deus concederet: quid non darent, quid non facerent, quid non sustinerent, ut expiatricibus se pœnis eriperent, utque ad paratos sibi Paradisi thronos citò eveherentur? *Si damnatis* daretur spatium penitentiæ, illisque possibile esset in hunc mundum reverti, *per altaria quàm festinanter currerent, & ibi flexis genibus, vel certè toto corpore in terram prostrato, tamdiù suspirarent, plorarent & orarent, donec plenissimam peccatorum veniam à Deo assequerentur.* Sed nec beatis, nec animabus Purgatorii, nec damnatis tempus merendi datur; hoc tempus, non illis, sed nobis à Deo gratis conceditur, expectatque Deus, ut eo benè utamur, quare *dum tempus habemus, operemur bonum.* S. Ber. de inter. do mo c. 61.

Salutori monito homines ad benè faciendum stimulat Spiritus sanctus, dicens, *quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*, seu, ut explicat Hugo Cardinalis, quodcumque bonum potest facere manus tua, *instanter* operare, id est, celeriter, continuè, ferventer, perseveranter. *Celeriter*, propter brevitatem temporis hujus vitæ, quòd citissimè transit, venitque nox quando nemo Eccle. 1. 10.

po-

potest operari. *Continuè*; quia interpolatio otii, mentis robur enervat. *Ferventer*; quia mollities in opere, dissipatio illius est. *Perseveranter*; quia sola perseverantia coronatur. Ecce quomodò quisque instanter in hoc mundo operari debeat. Sed cur sic oportet instanter operari? rationem adducit Spiritus sanctus, subjungens: *quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas*. In inferno, ut exponit præfatus Cardinalis, *non est opus*, seu tempus operandi meritorie: ibi etiam *non est ratio*; quia nullam habent damnati rationem excusationis, cur tempus in hoc mundo debitè non expenderint. Ibi tandem non est *scientia, nec sapientia*, quæ doceat illos modum, quo benè operari, ac Deo placere possint. Quare, ò homo peccator, cùm apud inferos, quo tu, nequiter vivendo, properas, nil tale reperiatur; omni vitæ tuæ tempore bonis operibus incumbe, & *quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*.

Cùm terribili tubæ sonitu, homines ad Judicium vocabit Angelus Domini, non aliquosdumtaxat; sed *omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit: sive bonum, sive malum*. Coram Christo, æquissimo Judice, Reges & populi, nobiles & rustici, peccatores & justi, ac omnes penitùs homines apparebunt: *omnes nos manifestari oportet*. Cur omnes tunc coram illo apparebunt? Non ut fletibus Deum iratum placare valeant, non ut pœnitentiæ operibus incumbant, non ut amoris divini actibus ad cælum ingredi mereantur: sed ut referat unusquisque, prout in hoc mundo gessit, *sive bonum, sive malum*. In hoc mundo Dei præceptis obtemperasti, pœnitentiam egisti, ac bonis operibus indesinenter vacasti? æternam mercedem recipies. In hoc mundo benè operari neglexisti, pravas inclinationes fovisti, peccata peccatis addidisti, nec pœnitentiam egisti? æternis suppliciis addiceris, recipiesque prout gessisti in corpore tuo: quare toto vitæ tuæ tempore, bonis operibus incumbe; & *quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*.

2. Cor. 10.

Hujus vitæ tempus dat cuique Deus, non ut turpibus se dedat vitiis; sed ut per pia opera æternā beatitudinem mereatur. Sempiternam cuique proponit Deus mercedem; sed per bona opera assequendam: *Regnum Dei non dabitur otiosis, sed in servitia Dei studiosis: regnum Dei non dabitur vagantibus, sed pro servitio Dei laborantibus*. In die judicii dabit Deus mercedem, non desidibus, qui turpi otio indulserunt; nec impiis, qui operati sunt iniquitatem; sed justis, qui in vinea ejus fideliter laborarunt: tunc dicet: *voca operarios, & redde illis mercedem*. Quare ne tempus inaniter perdas, nec nequiter expendas; sed toto vitę tuę tempore bonis operibus incumbe, & *quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*.

S. Bern. lib. de modo bene vivendi c. 46.

Ipsa docet experientia, quòd quale est semen, tales sunt fructus qui ex eo proveniunt: seminasti triticum? triticum colliges: seminasti zizania? zizania metes. Quod etiam verum est de semine mystico operum nostrorum: *nam quæ seminaverit homo, hæc & metet*. Seminas in hoc mundo lolia & vitia? in alio metes pœnas & supplicia: seminas virtutes & bona opera: metes beatitudinem & æterna gaudia: *quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam*. Quid ergo faciemus? seminabimus ne zizania iniquitatis? nequaquam: quia meteremus supplicia æterna. Sed, ut subdit D. Paulus, toto vitæ nostræ tempore seminare debemus bona opera, ut æternam felicitatem aliquando metamus: *bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus*.

Ad Gal. 6. 8.

Ibid.

Perbelle ait S. Gregorius Nazianzenus: *vita nostra est quasi mercatus, cujus dies cum abjerit, tempus amplius non erit emendi*. Certi dies mercatibus & nundinis ubique præfixi sunt, ita ut his, & non aliis diebus habeantur: dies autem præfixus mercatui, quo cęlum emere possumus, est vitæ nostrę tempus; ita quòd si hæc dies abjerit, actum fit de cælestibus mercibus emendis, nullique cælum mercari & emere ultrà concedatur: *cujus dies cùm abjerit, tempus amplius non erit emendi*. Quare toto vitæ suæ tempore sollicitè quisque laborare debet, ut bonis operibus cælum sibi emat. Quid, quæro, de eo mercatore dicas? qui cùm certò sciat, se unica nundicarum die posse centum mille aureos lucrari; ac prævideat, se toto vitæ tempore similem lucrandi occasionem non habiturum, hanc tamen diem ridendo & jocando malè conterat? Hunc certè imprudentem & insipientem quisque censebit: si enim sapiens esset, hac die à summo manè usque ad noctem tam quæstuosę negotiationi vacaret, totusque lucro incumberet. O N.N. *mercatus est vita nostra*; hæc est dies in qua non aliquos solùm aureos, sed totum cælorum regnum facili negotio comparare possumus; si autem dies hæc nundinaria trāsierit, illud emendi nulla facultas superest: *cujus dies cùm abjerit, tempus non erit amplius emendi*: quare toto vitæ tuæ die,

S. Greg. in Sent.

tam opulentæ negotiationi insuda;ac singulis momentis labora,ut cęlum jejuniis, eleemosynis, aliisque bonis operibus tibi emas.

Huic negotiationi ita omnes homines vacare voluit S.Bernardus,ut ægrè ferat,quòd quis vel unicâ horam inter vanas confabulationes perdat: *Licet fabulari* (*dicunt*) *de nec hora prætereat*. O; *donec prætereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad premerendam gloriam, misericordia Conditoris indulget. Donec transeat tempus, quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam satietatem, suspirare ad emissam hæreditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem.* Quod si tam malum censeat Mellifluus Doctor,vel unius horæ tempus confabulationibus insumere; quid dicemus de his,qui mensem & annos,imò maximam vitæ partem inter vanitates & libidines, inter pocula & negotia sæcularia transigunt? Hi quidem insipientes, & pessimi sunt mercatores,qui brevissimo vitę suæ tempore ad emendum cælum non utuntur, Estote iis sapientiores, quantumque fas erit, tempus benè expendite; *ac perditum redimite*.

S. Bern. ad fer. de templi custodi.

Tempus est reparandum.

PAR. I. AUrum & argentum si perdiderit homo, poterit tantumdem invenire & reponere: si verò tempus amiserit, nequaquam illud invenire, vel acquirere poterit; neque aliud pro eo aliquando reficere aut resarcire; *quia volat irreparabile tempus*. Et ideò Sūmum Pontificem Clementem VIII. dixisse fertur, nullius rei graviorem esse jacturam, quàm temporis; quia *semel amissum recuperari non potest*. Vestis scissa est, resarciri potest; civitas solo æquata est, reædificari potest: Regis palatium incensum est, iterùm instaurari potest: at tempus perditum reparari non potest. Unde flens dicebat aliquis Poeta.

Damna fleo rerum; sed plus fleo damna dierum.
Rex poterit rebus succurrere, neme diebus.

Flete, ò vos omnes, quotquot multum temporis inaniter, & nequiter perdidistis; tempusque perditum, omni modo vobis possibili,reparate: *Caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus*.

Verum est, quòd quando tempus lapsum & perditum est,fieri nequit,ut quæ transierunt momenta redeant, & recuperentur: & in hoc sensu tempus est irreparable, sed perditū reparatur tempus, cùm jactura ejus flendo, pęnitendo, ac totis conatibus virtuti, salutisque negotiis incumbendo, resarcitur: *Tempus quippe redimimus, quando anteactam vitam, quam lasciviendo perdidimus, flendo reparamus*. Hic est modus, quo quilibet tempus redimere, & reparare debet. *Perdidisti tempus*, vanis & inutilibus rebus vacando: repara illud, cæli, salutisque negotiis sedulò incumbendo. *Perdisti tempus*, otiosè vivendo? repara illud, strenuè pietatis operibus insistendo, *perdidisti tempus*, vitiis indulgendo,& nequiter vivendo? repara illud flendo & pęnitendo: *Tempus redimimus, quando ante actam vitam, quam lasciviendo perdidimus, flendo reparamus.*

Divus Gregorius lib. 15. Mor. 18

Vano corporis ornatui, elaboratæ pulchritudinis cultui iniquę hominum conversationi, vanitati,& luxui multum temporis insumpserat Magdalena; sed otiosè, & nequiter perditum tempus, reparavit multis lacrymis, quibus sacros Christi domini pedes lavit; unguentis pretiosis, quæ supra caput ejus respersit;ac dira pęnitētia,quam ad mortem usque prorogavit. Adolescentię & juventutis tempus, quod vanæ eloquentiæ, & amoris profani exercitiis impenderat Augustinus, vitæ sanctitate, ac ferventissimis amoris divini actibus postmodum reparavit. Scimus,Mariam illam Ægyptiacam, quæ, simul cum tempore, suam aliorumque multorum animas,fędis libidinibus miserè perdiderat, gravi & diuturna pęnitentia reparasse. Omnibus notum est, magnum Aquitaniæ Ducem S. Guilielmum, temporis plurimum perdidisse, magnamque vitæ suę partem schismate,homicidiis,adulteriis,aliisque infandis criminibus denigrasse sed perditum tempus in audita corporis afflictatione,ac portentosa pęnitentia reparavit. Sic sic vos,ò peccatores perditū reparate tempus;& ut ait S. Anselm. *Tēpus, & anteacta vita peccata flēde. & panitēdo redimite.*

In veteri Testamento, lege divina statutum est, quòd *qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus: si non redemerit & anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, & posteri ejus in perpetuum*. O homo, inquit Origenes,quamdiù in statu gratiæ vivis, anima tua est domus Dei, & habitaculum Spiritus sancti; quando autem à statu gratiæ ad mortale peccatum declinas, domum hanc, seu animam tuam diabolo vendis: habes tamen annum integrum, in quo eam redimere potes: hic annus, est tempus vitæ tuę,quę ab Isaia dicitur *annus placabilis Domino*. Si hoc anno animam tuam non redimas, diabolus, qui est emptor, *possidebit eam in perpetuum*: quare si nequiter vivendo, ac ma-

Levit. 25.

Orig. hom. 14 in Levit.

Isa. 6.

ac malè tempus insumendo, animam tuam dæmoni vendidisti; & animam, & tempus flendo, & pœnitendo redime: *tempus, & anteacta vita peccata flendo, & pœnitendo redimite.*

In tremendo Judicii die rationem reddituri sumus temporis, quod Deus ex mera bonitate sua, ad operandam salutem nobis concessit; nullum est vitæ nostræ momentum, cujus tunc rationem reddere non teneamur: *Sicut non perit capillus de capite, sic non perit momentum de tempore, de quo non oporteat rationem reddere, quomodo sit expensum.* O pecator, qui tantum temporis mundo, corpori, vanitati, & vitiis dedisti; numera si potes, quot dies, quot horas, quotve momenta malè impendisti; & scito, de his omnibus te esse rationem redditurum: *omne tempus tibi impensum requiretur à te qualiter sit expensum.* Non requiret solùm à te Deus, qualiter tempus orationis, recreationis, vel aliam aliquam vitæ tuæ particulam; sed quomodò *omne tempus tibi impensum*, omniaque & singula vitæ tuæ momenta expenderis. Omnes annos, omne dies, omniaque vitæ tuę momenta in die Judicii ad versum te Deus adducet; tuncque, si malè egeris, & in statu peccati inveniaris: æternis suppliciis adjudicaberis: si autem benè, ad ineffabilia Paradisi gaudia in æternùm beandus, vocaberis. Quare omnia & singula vitæ tuæ momenta bonis operibus, ac piis christianarum virtutum exercitiis impende. Quod si præteritum tempus te perdidisse, & malè impendisse cognoscas, illud flendo, & penitendo repara: *tempus, & anteacta vita peccata flendo, & pœnitende redimite.*

Hug. Card. in c. 24. Eccl.

S. Bern.

Refert S. Hieroymus, Titum Vespasiani filium, cùm quadam nocte sero recordaretur in cœna, se nihil boni eo die fecisse: dixisse amicis: amici, *hodie diem perdidi.* Heu! quot dies, quot menses, quotque annos plerique nequiter perdunt? At cùm in inferno erunt, gementes clamabunt: dies perdidimus, annos perdidimus, totum vitæ tempus perdidimus; & ideò animam, Paradisum, Deum & omnia perdidimus, Tunc vellent miseri, ex diebus, vel horis in hoc mundo perditis aliquam revocare, & reparare; sed non poterunt: *Sanè futurum est omninò, ut horam hujusce temporis quæramus, desideremusque, nec eam habere, vel ullis precibus impetrare possimus*; Quare, ò peccator, cùm jam perditum tempus reparare possis, illud soilicitè repara. Ne dicas. te perditum tempus reparare non posse sine tuo, rerumque tuarum detrimento; quia illud redimere debes, etiam cum facultatum tuarum jactura, ut æternam beatitudinem assequaris: *Redimere tempus est, etiam detrimento temporalium commodorum, ad æterna quærenda, & capessenda, spatia temporis insumere.*

S. Hiero. in c. 6. ep. ad Gal. v. 10.

S. Doroth. serm. 2.

S. Aug. l. 50. hom. hom. 1.

Veteranos satanæ milites, seu peccatores illos, qui in peccatis insenuerunt, docet Chrysologus modum facilem, quo tempus perditum reparare valeant, dicens; *vivamus Deo paululùm, qui sæculo viximus totum.* O peccator, qui totus mundo, corpori, voluptati vixisti, paululum temporis quod tibi superest, Dei obsequio impende. Quamvis certus esses, te mille, ac centum mille annis in hoc mundo victurum, totum hoc tempus Deo factori, & Redemptori tuo consecrare deberes: quanto magis paucos, qui tibi super sunt vitæ dies, ei offerre teneris; Vive ergo Deo paululùm; da illi reliquos vitæ tuæ dies, qui pauci sunt: *Vivamus Deo paululùm, qui sæculo viximus totum.* Adolescientiam, juventutem, optimamque, & maximam vitæ tuæ partem voluptatis, tuis commodis, fluxis, caducis, & fortè malis rebus impendisti: ut autem totum illud tempus, quod malè expendisti aliquo modo redimas, petit tantùm Deus, ut saltè ultimam & pejorem vitæ tuæ partem ei tribuas. Da illi hanc partem, & perditum tempus redimes: da illi hanc partem, & eum adversus te iratum placabis; da illi hanc partem, & æternam tibi beatitudinem dabit. *Amen.*

Chrysol. serm.

DE POENITENTIA.

NON DIFFERENDA

CONCIO XIII.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

SI hi, qui variis ligantur sceleribus, se nolle unquam pœnitere dicerent; eo ipso se Deo nolle reconciliari, se infinitis ęternæ beatitudinis gaudiis abrenuntiare, seque sempiternis inferni suplliciis addici velle faterentur. Quare nullum ferè peccatorem invenire est, qui se pœnitentiam agere nolle dicat: & quisque, suadente diabolo, dicere solet: *Pœnitentiam agere intendo*; sed expectandum: *Pœnitentiæ operibus incumbam*; sed nondum pœnitendi tempus advenit.

O quales pœnitentes, qui pœnitentiam agere volunt & nolunt: *volunt* imposterùm & *nolunt* nunc. Clamat Deus, præsens tempus ad faciendam pœnitentiam idoneum esse, & opportunum; *Ecce nunc tempus acceptabile*; & hi non nunc pęnitere, sed in futurum pœnitentiam differre statuunt.

2. Cor. 6. 2.

Ecel. 5. 8. Rogat Deus, ut pœnitentiam non differant: *Non tardes converti ad Dominum*; & hi non de promptè agenda, sed de differenda pęnitentia cogitant. Peccatum per pęnitentiam necessariò auferendum esse sciunt: *Iste omnis fructus, aut auferatur peccatum*; & pœnitentiam non suscipere, sed in futurum differre volunt. Cùmque eis dicimus, ut peccata sua per pęnitentiam destruant: se excusant, dicentes, *quod nondum advenit pœnitendi tempus*. Hanc eorum excusationem impugnabimus; probando, pęnitentiam non esse differendam, &c. *Ave*.

SI nossent peccatores, quanta lethalis peccati sit fęditas, quanta ejus malitia, quantaque sint damna, quæ animabus infert, nullus quidem apud se talem hospitem diversari pateretur, nullusue illud per pęnitentiam delere vel minimùm moraretur. Sed quia non satis nota detrimenta quæ à mortali peccato causantur, aliqui usque ad mortem, ad multum tempus alii, alii in crastinum, & de die in diem illud per pęnitentiam delere differunt.

Aliqui quidem ita stolidi, ac in salutis suę negotio ita ſegnes sunt, & inertes, ut usque ad mortem, seu, usque ad vitæ suæ finem pęnitere differant. Cùm in senuero, inquiunt: instante jam morte: cùm tempus ex hoc mundo proficiendi venerit, tunc prudentem & eruditum vocabo Confessarium, cui cuncta humiliter declarabo scelera; & accepta ejus absolutione, securus ex hoc mundo migrabo.

Alii ad sex menses, ad unum annum, vel ad aliud longè distans tempus peccatorum suorum pęnitentiam differunt. Et hi dicere solent: proximo Paschatis tempore: cùm à Sanctissimo aliquis concedetur Jubilæus: cùm de tali negotio me expediero: cùm studiis finem fecero: cùm uxorem duxero, tunc pęnitentiæ operibus sedulò incumbam.

Alii cunctantes, pęnitentiam procrastinant, & de die in diem ad Deum converti differunt. Cras, ajunt: intra aliquot dies: prima occasione opportuna ea omnia adimplebo, quæ veri pęnitentis sunt.

O quales dilationes! ò quam periculosum & noxium, sic pęnitentiam differre: Quod patebit in concionis huius contextu, in qua pobabimus, pęnitentiam non esse differendam: 1. Nec usque ad mortem: 2. Nec usque ad tempus longè distans; 3. Nec usque in diem crastinum.

Pœnitentia non est differenda usque ad vitæ finem. I PARS.

OMnia tempus habent, & quælibet res suo tempore facienda: opportunum autem pęnitentię tempus, non est, cùm quis, instante morte, gravi morbo laborat. Nam licèt, absolutè loquendo, tunc quis pęnitere possit, ut patet exemplo latronis, qui *in cruce, & hora mortis rapuit veniam, invasit vitam, effregit Paradisum penetravit ad regnum*: difficillimè tamen rarissimè & ferè nunquam tunc vera fit pęnitentia; Nam, ut asserit D. Augustinus, *vix ex centum millibus hominum, quorum mala fuit vita, in morte divinam indulgentiam obtinebit unus*. Mille, & centum mille sunt, qui dicunt, aut saltem intra se statuunt, tunc pęnitentiam agere, cùm ægrotabunt ad mortem; tunc, ajunt, in corde suo, tunc vitiis ex toto corde abrenunciavimus, tunc salubri dolore & sincera confessione conscientiam purgabimus; tunc cuique sua restituemus, ac omnia veri Christiani munia adimplebimus. Sic sic in corde suo loqui solent peccatores; sed sciant, & tanquam certissimum supponant, quòd *vix ex centum millibus hominum, quorum mala fuit vita, in morte divinam indulgentiam obtinebit unus*. Chrys. ser. 16. 7.

Novi adolescentem, inquit Cæsar Recupito, qui lascivis amoribus implicatus, dictitabat, sibi satis fore ad salutem, si ante mortem, unam aut alteram ad pęnitendum horam haberet; quia tunc perfectæ contritionis actum eliceret, quo justificaretur, & salvus fieret. Infelix, cùm quadam nocte post epulas ad solita sua scelera perpetranda pergeret, repentino lapsu confracta cervice, sine voce, sine sensu, ac nullo edito pęnitentiæ signo miserè obiit. Unum noverat pius ille Concionator, qui cùm in fine vitæ pęnitere statuisset, subitanea morte raptus, pęnitendi tempus non habuit; at, quod uni accidisse narrat, hoc non uni dumtaxat, sed mille & centum millibus accidit, qui cùm in vitæ fine pęnitentiam agere decrevissent, morte non pręvisa pręoccupati optatum pęnitentiæ tempus non habuerunt, ac impęnitentes ex hoc mundo ad tartareos rogos æternùm cruciandi migrarunt. Sed *velim*, quòd peccatores cum morte fędus inierint; *Velim*, Deum iis pollicitum, se is daturum pęnitendi tempus, nec illos subitanea morte præventurum; *Velim* adhuc, quòd cuique peccatori pęnitentiam usque ad mortem differenti, miserit Deus Angelum, qui diuturnam vitam, & non subitaneam mortem promiserit; eruntne ideò de pęnitentia Recupi. de signis prędest. c. 4.

tia

tia in fine vitæ facienda securi? nulla quidē securitas; quia *vix ex centum millibus hominum, quorum mala fuit vita, in morte divinam indulgentiam obtinebit unus.*

Unum quidem latronem in vitæ fine pœnitentiam egisse, ac æternam beatitudinem consecutum esse legimus: Sed qua, quæso, die? *ea certè die*, qua Christus in cruce moritur; *ea die*, qua universalis totius mundi Jubilæus celebratur; *ea die*, qua redemptionis nostræ pretium tam prodigè persolvitur; *ea die*, qua cataractæ cœli, & abyssi divinæ clementiæ apertæ sunt. *Ea die*, qua fontes omnes gratiarum, & misericordiæ Dei undique scaturiunt: *ea die*, qua omnia justitiæ divinæ tela recondita, & in unum Jesum reflexa: *ea die*, qua juxta crucem Dei Genetrix pro eo orasse creditur; hac, inquam, die pœnitentiam egit ille latro, ac audire meruit: *mecum eris in Paradiso.* Sed quando occurret dies huic similis? Nunquam. Quandonam alius quidam peccator, qui usque ad vitæ finem pœnitentiam distulerit, eam in vitæ fine aget? Nescio. In sacra enim Scriptura nullum alium veram in vitæ suæ fine pœnitentiam egisse legimus: S. Bern. serm. de parv. *Si benè memini, in toto canone Scripturarum, unum latronem sic salvatum legimus.* Verùm est, quòd in fine vitæ pœnitentia fieri possit, quòdque latro eam in fine vitæ fecerit; sed *da mihi alium latronem*, inquit D. Augustinus; da mihi alios, qui cùm in statu peccati usque ad morte perseverare voluerint, tunc veram pœnitentiam egerint? certè vix alius inveniri posset. & ex centum millibus, qui pœnitentiam usque ad mortem differunt, vix unus tunc indulgentiam obtinet.

Hoc quidem terribile: verissimum tamen; Nam licèt certum esset, Deum in fine vitæ pœnitendi tempus omnibus largiri (quo nihil incertius) quis promisit peccatoribus indignis & contumacibus, qui toties divinis inspirationibus restiterunt, qui pretiosum Christi Sanguinem conculcarunt, qui sancta Concionatorum monita pluries contempserunt, & qui in pessima vita sua pertinaciter perseverarunt; quis, inquam, iis ex parte Dei promisit, quòd in fine vitæ gratiam habebunt, qua auxiliante pœnitentiam debitè agent? nullus. Sed velim, quòd in fine vitæ, & tempore, & gratia non careant: quis eis pollicitus est, quòd & hoc tempore, & hac gratia benè utentur, quòd que tunc veram pœnitentiam agent? nullus. Et ferè impossibile est, quòd tunc verè & debitè pœnitentiam agant; *Tum*, quia tunc ægritudinis dolores mentem præoccupant; *Tum*, quia habitus pravi, quos contraxerant, aliò voluntatem rapiunt; *Tum*, quia tunc malè officiosi parentes non parùm obstant: *Tum*, quia tunc dæmones validiùs tentant; *Tum*, quia in negligentiæ suæ pœnam, qui sine pœnitentia in hoc mundo vivere voluerunt, sine pœnitentia ex hoc mundo exeunt.

Tempus & gratiam in fine vitæ dabit tibi Deus, inquis, ò peccator: ò utinam sic fiat! & supponamus, quòd sic fiat: quid inde? ergo, inquis, tunc pœnitentiam agam: ò pessimam consequentiam! Si inferres: ergo tunc pœnitentiam agere potero, hoc facilè concederem; sed inde infers: ergo tunc pœnitentiam agam? bona & legitima non est hæc consequentia. Nam licèt tunc tempus & gratiam sis habiturus; pœnitere tamen tibi difficillimum, & ferè impossibile erit: quia tunc saluti tuæ invigilare, & ea quæ salutis tuæ sunt, cogitare vix poteris: ut enim ait D. Hieronymus, *dum infirmitate opprimeris, nihil aliud potes cogitare quàm quod sentis.* Tunc non mente revolves quanta sit peccati tui malitia, quanta majestas Dei quem offendisti, quanta supplicia quæ meruisti: tunc non cogitabis de delendo peccato, de placando Deo, de vitando inferno: sed totus eris doloribus quos patieris: tunc tibi difficillimum & quasi impossibile erit veram pœnitentiam agere: quia solumodò cogitabis, qua arte dolores lenire, curare morbum, & pristinæ sanitati restitui valeas: *Difficilè est ut vera sit pœnitentia, quæ sera venit; quia dolor sensum opprimit, tunc vix homo valeat de ea cogitare.* Magister sent. l. 4. D. 20.

Sed demus, te in fine vitæ nimis doloribus non fore gravatum, ac verè posse de pœnitentia agenda cogitare; quid tunc parentes & consanguinei? Nonne hi infensissimi erunt animæ tuæ hostes? hi sanè erunt inimici domestici, qui te, ne pœnitentiam agas, impedient. Hi Tabellionem potiùs quam Parocum, Medicum quàm prudentem Confessarium vocabunt: Hi non de animæ, sed de corporis sanitate erunt solliciti: hi de temporaneis tuis facultatibus occupandis, quam de æternis divitiis tibi conciliandis magis curabunt. Ex his aliqui de pristina valetudine te certum faciunt; alii dicent non admittendum Confessarium, ne mortis timor vitam tibi eripiat. Si admittatur Confessarius, hæc adhibebitur cautio, quòd scilicet de Confessione, & aliorum Sacramentorum receptione non loquatur. Quòd si tandem ad pœnitendum & ad christianè moriendum tehortetur Confessarius, ululabit uxor, in lachrymas prorumpent filii, clamabunt domestici, insurgent creditores ac ita ubique conturbaberis, ut difficilimum fu-

futurum tibi sit, de pœnitentia cogitare; & sic, miser, decipieris, ac ad tartara præceps detruderis. Hoc ita fieri solet, ut ipsa docet experientia; & ut advertit D. Augustinus: *uxor & mundus solent serotinam pœnitentiam decipere.*

D. Aug. de pœnit. D. 7. cap. nullus.

Sed quid tunc diabolus? otiosus ne erit? tunc ne tibi dabit inducias? Tunc *descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet.* Tunc circuibit, ut te devoret; tunc insidiabitur ut leo in spelunca sua; tunc insidiabitur, ut te ad tartara rapiat: *Insidiatur, ut rapiat pauperem.* Tunc tot parabit insidias: tunc tot tendet laqueos, ut eos evadere, ab iis te extricare, & veram pœnitentiam agere, tibi difficillimum futurum sit.

Apoc. 12. 12.

Psal. 9.

Hæc omnia, inquies, fieri possent, & sic fieri solent; sed, Deo dante, cùm instabit mors, de doloribus, de parentibus, de tartareis legionibus triumphabo, & pœnitentiam agam; De his omnibus triumphabis? de hoc dubito: pœnitentiam ages? de hoc magis dubito. Sed te tunc pęnitentiam acturum concedamus; quæ, quæso, hæc erit pœnitentia? eritne vera & legitima? nescio: tuane delebit scelera; nescio. Ut enim ait divus Chrysostomus: *Qui pravè vivendo pœnitentiam agit in mortis articulo: sicut ejus damnatio incerta est, sic remissio dubia.* Et ut loquitur D. Augustinus, (si quis potius in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit: sed non præsumimus affirmare, quòd hinc benè exit: non præsumo, non vos fallo. Fidelis benè vivens; securus hinc exit: baptizatus ad horam, securus hinc exit: *Agens pœnitentiam ad ultimum reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus.*) Et alibi idem Augustinus, pœnitentiam quæ ab infirmo ad mortem properante fit, non solùm dubiam, verùm & morientem, ac etiam mortuam vocat: *Pœnitentia, qua ab infirmo petitur infirma, est; pœnitentia, quæ à moriente petitur, timeo ne & ipsa moriatur.* Dic ergo jam, quæ tua tunc erit pœnitentia! eritne omnibus numeris perfecta? eritne efficax ad tua delenda crimina? timeo, & valdè cum sanctis Patribus timeo, ne pœnitentia hæc sit inefficax, ne sit moriens, mortua, & nulla.

Chrys. sost. de compunct.

D. Aug. hom. 41. ex 50.

August. ser. 57. de tem.

Vide, quæ & qualis exstiterit Antiochi pœnitentia. Postquam percussit eum Deus insanabili & invisibili plaga; cùm nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, confessus est, justum ac æquitati consonum, quòd ipse voluntati Dei obtemperaret: *justum est subditum esse Deo.* Deinde quatuor notatu digna Deo pollicitus est: *Primum*, se Judæos; quos odio maximo prosecutus erat, non minùs amaturum, quàm Athenienses: *Secundum*, se Templum sanctum, quòd priùs expoliaverat, opimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum: *Tertium*, Judæum se futurum: *Quartum*, se omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem: Ecce hominem, saltem quoad ea quæ exteriùs apparent, verè pęnitentem: ejus tamen pęnitentia falsa & inutilis fuit, quæ à Deo gratiam & misericordiam obtinere non valuit. Ut enim ait sacra Scriptura: *Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Oravit, clamavit, variosque veri pęnitentis actus fecisse videtur Antiochus; falsa tamen, inefficax, & nulla ejus fuit pœnitentia.

2. Machab. 9. 12.

Talis haud dubiè tua erit pęnitentia, si eam usque ad vitę terminum differas; & talis esse solet pœnitentia illorum, qui postquam malè & impiè vixerunt, in morte multa pęnitētię signa prϾferunt. Videmus nonnunquam inveteratos peccatores, qui appropinquante mortis hora. Confessarium vocant, ut ei miserum conscientiæ suæ statum aperiant; qui varia in favorem pauperum & Ecclesiarum legata faciunt; qui Christi crucifixi effigiem ardenter amplexantur, & humiliter osculantur; qui frequenter pectus tundunt, & alia multa his similia pęnitentiæ signa edunt. Mirantur quotquot talia cernunt: & mortuo aliquo ex hujusmodi pęnitentibus; dicunt ad invicem: ò præclaram mortem! ò quàm felix ille homo, qui cùm malè vixisset, piè & religiosè mortuus est! Sed, ò quàm fallacia & falsa hominum judicia! Verum est, hanc mortem, quoad formam externam esse præclaram; sed an bona sit, & pretiosa in conspectu Domini, valdè dubium est. Quoad ea quæ videmus, hic homo piè mortuus est; sed timendum, ne ejus, sicut & Antiochi, pœnitentia nulla sit & mortua: *Pœnitentia, qua ab infirmo petitur, infirma est. Pœnitentia, qua à moriente petitur, timeo ne & ipsa moriatur:* Quare pęnitentia non est differenda usque ad vitæ finem *nec etiam ad tempus longè distans.*

Pœnitentia non est differenda ad tempus longè distans. II. PARS.

Viri Ninivitæ, inquit Christus, *surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam non egerunt in prædicatione Jonæ.* Varias ob rationes pravam multorum pręceptorum generationē dam-

Matth. 12. 41.

na-

habunt Ninivitæ; sed præcipuè quia mox ut Jonæ prædicationem audierunt, absque ulla mora severam pœnitentiam susceperunt. Dicere potuissent: Deus misericors est, & misericordiæ ejus non est finis; ac proinde indulgebit nobis in quacumque die ingemuerimus; quare cùm quadraginta dies usque ad urbis nostræ subversionem superesse dixerit, possumus triginta & novem diebus luxui indulgere, voluptatibus vacare, in vitiis perseverare, & ultimo die, pœnitentiæ operam dabimus, ac Deum adversus nos iratum placabimus. Sic loqui poterant; sed non sic locuti sunt Ninivitæ: quin contrà, audito Propheta, mox Dei misericordiam implorarunt, statim pœnitentiam inchoarunt, & nullo modo eam in futurum distulerunt.

Sapientes quidem hi: sed ò quàm insipientes peccatores multi; qui cum pluries vocem Domini intùs loquentis, ac etiam multas Concionatorum prędicationes audierint, pœnitentiam tamen suscipere nolunt, eamque in futurum differunt. Postquam ætatis nostræ flos emarcuerit, ait unus: cùm susceptæ liti finem fecero, dicit alius: cùm familiæ consuluero, inquit iste: cùm insenuero, ait ille: tempore Quadragesimæ proximo, vel intra aliquos menses, dicunt alii, tunc de pœnitentia facienda seriò cogitabimus. Insipientes sanè hi omnes, qui cùm de anima, & de æterna salute agatur, pœnitentiam differunt ad tempus futurum, quod fortè nusquam videbunt. *Cogita*, inquit Chrysostomus, *quòd de anima deliberas*: Non de vinea, non de villa, sed *de anima* agitur; quæ, nisi pœnitentiam egeris; salvari nequis: quare pœnitentia non est differenda ad tempus longè distans, quod an sis habiturus, incertum est; sed promptè cum Ninivitis est facienda.

Chrysost. hom. 23. in 1. Cor.

Thebanorum Imperium vi & arte invasit Archias: quod cùm ægrè ferrent Athenienses, ex his nonnulli novo Regi vitam auferre statuerunt. Quadam autem die, cùm Archias lautam suis cœnam parasset, in qua omnia luxu & deliciis diffluebant: ecce nuntius adest, ab aliquo ex fidelioribus amicis ejus missus, qui Epistolam defert, ac Regem rogat, ut eam protinus legat; quia non nugas, sed *seria* continet. Epistolam accepit Archias; sed nuntii monitum parvipendens, Epistolam nec aperire voluit; cùmque ad eam legendam urgeretur à nuntio, dicente eam *seria* continere; imprudenter respondit: *seria in crastinum*: At crastina dies non est illi concessa, quia illa ipsa nocte à conjuratis est occisus. O quàm imprudens in hoc casu fuit Archias; sed ò quàm imprudentiores, qui pœnitentiam in futurum differunt! In deliciis multis vivunt, gravibusque peccatis animam suam coinquinare non desinunt; cùmque prædicatores, vel Confessarii, ut missi à Deo nuntii, pœnitentiam promptè faciedam eis denuntiant; quia dæmones in eos conspiraverunt; feria hæc non in crastinum solùm, verùm & ad sex menses, ad annum, ad plures annos, & quandoque usque ad senectutem differunt: & interim repentina supervenit mors, quæ illis vitam, & pœnitendi tempus aufert. O qualem stultitiam! *Quàm multi*, inquit Arelatensis Antistes, *se credebant longo tempore victuros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam potuerint pœnitentiam pervenire*.

Plutarch. l. de genio Socrat.

Cæsar. hom. 13

Multi quidem & innumeri, longam sibi promittentes vitam, pœnitentiam in futurum distulerunt, & repetina morte ita pręoccupati sunt, ut nec unicum temporis momentum ad pœnitentiam agendam iis datum sit. Quare insipientissimi, qui pœnitentiam in futurum differunt.

Mirum in modum argumentatur Antiochenus Præsul, ut probet, maximam esse cæcitatem, & stultitiam hominum, qui cùm promptissime omnibus corporis necessitatibus subvenire conentur, ea quę ad animam spectant, vel minimum curant, & in futurum dimittunt. Si fortè, inquit, parùm aliquid morbi corpus pulsaverit, statim & Medicos adhibemus, & pecuniam profundimus, & omni observantia, quod convenit agimus: nec priùs cessatur, quàm quæ molesta sunt, mitigentur; *Anima verò cùm quotidie infirmetur, & vulneretur, ne parva quidem pro ea nos cura sollicitat*. Si, ait, repentinum in homo tua exoriatur incendium, protinùs clamatur, concursatur, auxiliares manus implorantur, undique defertur aqua; laboratur, sudatur, donec accensus prorsus extinguatur ignis: anima verò cùm libidinis, iracundiæ, & vindictæ flammis uritur, non ad fontes Salvatoris, non ad Sacramenta promptè concurritur; *Anima verò cùm quotidie uratur, ne parva quidem pro ea nos cura sollicitat*. Si puer in profluentem fluvium præceps ruat, clamat pater, plorat mater, quantociùs advolant qui eum eripere valeant: anima verò cùm in omnium scelerum abyssum præcipitatur, pauci ad eam inde eripiendam promptè currunt; & multi ad eam inde mediante pœnitentia extrahendam, ad tempus longè distans differunt; *Anima verò cùm quotidie præcipitetur, ne parva quidem pro ea nos cura sollicitat*. Si navis pretiosis Indiæ mercibus opulenta ia-

Chrysost. l. de compunct.

Idem Chrysostomus

Ibid.

Ibid.

mas agat, quanta hic Nautarum solertia, quàm strenuè acqua diu noctuque hauritur & ejicitur, quanto studio & labore obturantur rimæ, ne navis pereat; *Anima verò cùm omnibus modis pereat; ne prava quidem pro ea nos cura sollicitat.* O portentosam hominum cæcitatem & stultitiam, qui cùm in temporalibus necessitatibus sint fervidi & promptissimi; tardo & lento gradu ad pænitentiam currunt, quæ ad curanda animæ vulnera, ad extinguendas vitiorum ejus flammas, & ad eam salvandam absolutè necessaria est.

Hujusmodi impiorum qui pęnitentiam in futurum differunt, cæcitatem defleo; quæ quidem magna est, non solùm quia pœnitentiam differunt, ad tempus illud, quod an sint habituri maximè incertum est: nec solùm etiam, quia de temporalibus plurimùm, & de anima parùm sunt solliciti: verùm & quia per hanc pęntentię in futurum dilationem multorum magnam bonorum jacturam faciunt. Licèt enim multa opera moliter bona facere possint: quamdiù tamen in statu peccati mortalis morantur, & pęnitere differunt, nec minimum opus ęternę gloriæ meritorium facere possunt: quia ut ait D. Augustinus, *sine gratia Dei nullum prorsus, sive volendo, sive agendo faciunt homines bonum.* Quamdiù anima tua mortali aliqua macula inquinata est, si facultates in eleemosynas effundas, hoc non est meritorium; si jejuniis corpus affligas, hoc non est meritorium, si orationi diu noctuque vaces; hoc non est meritorium: hæc quidem, & alia his similia, bona sunt, & peccatoribus utilia; non tamen æternę felicitatis meritoria: quia in statu gratiæ hi non sunt, & *sine gratia Dei nullum prorsus, sive volendo, sive agendo faciunt homines bonum.* Posses singulis momentis opera meritoria agere: si autem pœnitentiam ad annum, aut ad multos annos differas, toto hoc tempore nil sempiternæ beatitudinis meritorium facies.

August. l. de corrept. & grat.

O qualem jacturam! quæ quidem peccatores omnes è pœnitentia in futurum differenda arcere deberet. Sed aliud urgens est motivum, quo ad pœnitentiam promptè agendam, eamque in futurum non differendam, maximè stimulari debent peccatores, nempe, quia si illam in futurum differant: in nova scelera infallibiliter incident. Si pęnitentiam tuam ad Festa Paschalia, ad sex, octo, vel plures menses differas, in plurima crimina cades; quia, ut ait D. Gregorius, *peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox sue pondere ad aliud trahit.* Velim, quòd unico nunc inquineris mortali peccato, si illud ad multum tempus per pęnitentiam delere differas, ab illo in alia traheris, & quo magis pœnitentiam agere tardabis, eò pluribus peccatis inquinaberis. Quod ita fiet; *sive*, quia in negligentiæ tuæ pœnam, minùs efficaces tibi Deus gratias largietur; *sive*, quia te à dęmonibus graviùs tentari sinet: *sive*, quia habitus pravi in te altiùs radicabuntur, & te fortiùs ad malum trahent, quare ne ad multum tempus pęnitentiam differas, sed eam quàm citissimè poteris, facias.

11. Mor. c. 9.

Tacere non possum aliud motivum, quo non parùm concitari debent peccatores ad pęnitentiam in tempus longè distans non differendam, quod desumo ex difficultate quam experiuntur, qui illam sic differunt: quò enim diutiùs tardant, eo difficiliùs, majorique cum labore ad eam suscipiendam se accingunt. Certè *qui non est hodie, cras minus aptus erit*, qui hodie à facienda pænitentia abhorret, cras magis, intra annum longè magis, & quò plus eam facere tardabit eò magis ab ea facienda abhorrebit. Si enim aliquem nunç pęnitentiam facere tædet: cùm paucis constringitur sceleribus, patet, quòd magis eum pęnitere tædebit in futuro, cùm pluribus sceleribus constringetur. Unde qui pęnitentiam in futurum differunt, hericio, similes merito dicuntur.

Hericius gravida, ut refert Pierius, à spinoso quem in ventre gerit fętu plurimum stimulatur, nec ideò citiùs parit, quin contrà, quandiù potest, partum differt. Unde fit, ob crescentes in utero sui fętus spinas, eo majori cum dolore pariat, quò diutiùs parere tardat: *alvo stimulata, quandiù potest partum differt, quo fit, ut fœtus magis inolescens, majorem postmodum in pariendo dolorem afferat.* Ecce veram peccatoris pęnitentiam in futurum dimittentis effigiem; eò enim graviores patitur dolores, quò diutiùs salutaris pęnitentiæ fructus producere differt. Hæc est gravis pęna, qua Deus in hoc mundo animam peccatricem plectit: & ideò asserit, se eam in possessionem hericii positurum: *penam eam in possessionem hericii;* in possessionem enim hericii ponuntur, & hericio similes fiunt, qui pęnitentiam in futurum differunt. Peccata quibus inquinatur, sunt veluti fętus spinosus, quo intùs pungitur, stimulatur, & lancinatur eorum conscienria: illi autem semper magis & magis pęnitere & parere differunt: sed quò magis tardant, eò acriùs stimulantur, eò difficiliùs pęnitentiam agunt, & fętum suum emittunt. Cùm peccatori dicimus, ut inimico indulgeat, aliena restituat, pravos

Isa. 1. 4

cra-

era dicet habitus, & à pessima vivendi ratione discedat, acutis intùs pungitur spinis, quæ eum ab his fœtibus pariendis, & à pœnitentia generosè suscipienda impediuntur, sed quò magis hæc agere morabitur, eò acutioribus & acrioribus pungetur spinis, eòque difficiliùs pœnitentiam sectabitur. Quare in tempus longè distans pœnitentia non est differenda; *nec est etiam differenda in crastinum, & de die in diem.*

Pœnitentia non est differenda in diem crastinum.

III. PARS.

Sigismundus II. Poloniæ Rex, ob nimiam lentitudinem, & segnitiem in gravissimis quibusque gerendis negotiis, quorum executionem procrastinare solitus erat, *Rex crastinus* vocatus est. Multos hujusmodi crastinos viros habemus, eos scilicet, qui in crastinum, & de die in diem ad Deum converti, & pœnitentiam agere differunt.

Crastinus erat, & in crastinum pœnitentiam differebat vir ille nobilis, Chrysaorius nomine, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus deditus, avaritiæ facibus accensus, de quo narrat S. Gregorius, (S. Greg. l. 4 Dial. c. 38.) quòd cùm enormibus ejus criminibus finem Deus ponere decrevisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros, & nigerrimos spiritus coram se assistere, qui eum ad inferni claustra rapere minabantur. Cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque suum nomine Maximum, minis & turbatis clamoribus vocare: Turbatus mox Maximus adfuit, lugens & perstrepens familia convenit. Qui autem adstabant, malignos spiritus videre non poterant; sed eorum præsentiam in confusione, in pallore, ac tremore illius qui trahebatur, videbant. Pavore autem terræ eorum imaginis, huc illucque vertebatur in lectulo, jacebat in sinistro latere; aspectum eorum ferre non poterat, vertebatur ad parietem; ibi aderant. Cùmque constrictus nimis relaxari se jam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens. *inducias vel usque mane, inducias usque manè.* Sed cùm hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis evulsus est.

Inducias usque manè petiit ille, & ut subdit S. Gregorius, *inducias quas petiit, non accepit.* Inducias usque manè similiter petunt multi, qui tales inducias non obtinent; de die in diem conversionem suam differunt, *cras*, inquiunt, convertar ad Dominum; & sæpissimè non datur illis crastina hæc dies, in qua converti velint & possint. O quot videmus, qui cunctando, & pœnitentiam procrastinando diutiùs vixerunt: cùm autem gravi morbo corripiuntur, si dicamus eis, ut animæ & saluti consulant, ut convertantur ad Dominum qui benignus & misericors est; hi qui *cras* dicere soliti sunt, *cras* adhuc dicunt: nondum paratus sum, aiunt, sed *cras* quæ muneris Christiani sunt adimplebo. Si instemus, dicentes, morbum esse gravem, urgere tempus, nec differendam pœnitentiam in tempus incertum, cùm jam fieri possit: respondent semper: *cras, cras* hoc fiet; inducias petunt usque manè, & sæpissimè tales inducias non obtinent: sed morte subita correpti, à dæmonibus, simul cum Crysaorio, ad tartara, æternùm cruciandi, trahuntur.

O qualem stultitiam, sic pœnitentiam differre in diem crastinum, cujus non sumus domini, & quem an visuri, ac habituri simus, ignoramus. *Quam stultum est ætatem disponere! ne crastino quidem dominamur.* (Senec. Ep. 103.) Præsumunt peccatores miseri, quòd die crastina vivent, quòdque in ea verè pœnitentiam sunt acturi; sed advertere deberent, quòd fortè antequam veniat dies crastina, è vivis excedent. Non enim sunt domini diei crastinæ, quam Deus dare & denegare potest, prout libuerit: *quid de futuro miser præsumis, tanquam Pater tempora & momenta in tua, & non magis in sua posuerit potestate?* (D. Bern. ser. 36. de purv.) Dic, quæso, ò peccator, quo in sacræ Scripturæ libro, quo in capite diem crastinum tibi Deus pollicitus est? Scimus eum peccatori veniam promisisse ea die, qua pœnitentiam debitè egerit: Sed, ut ait S. Gregorius; *qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit.* (S. Greg. hom. 12. in Evang.) Et ideò D. Augustinus peccatores hortatur, ut pœnitentiam in crastinum non differant; utpote quia Deus nunquam eis diem crastinũ promisit: *Ne differas de die in diem: promisit tibi Deus, quod qua die conversus fueris obliviscetur mala tua; sed nunquam tibi vitam crastina diei promisit.* (August. hom. 23. ex 50.) Quàm stulti ergo, qui pœnitentiam in crastinum differunt; quasi verò diei crastinæ essent certi & domini; *quàm stultum est ætatem disponere! ne crastino quidem dominatur.*

Crastinum diem peccatori nunquam pollicitus est Deus, & crastinum diem ei semper pollicetur diabolus: intùs ei semper inspirat, pœnitentiam in futurum, & saltem in crastinum esse differendam: *cras, cras pœnitebis*, ait peccatori satanas. Hic est te-

teterrimus, ortusè tartaro corvus, qui in fenestra, seu in corde peccatoris cantat, *vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari.* Quid ibi cantat ille corvus? aitne peccatori, pœnitentiam esse jam jam faciendam, nec in crastinum differendam? hœc ejus non est cantilena; non tam suaviter, & salubriter canit; voce sua solummodò crocire novit, nil aliud in corde peccatoris clamat, nisi cras, cras pœnitebit, *vox cantantis in aure cordis*, inquit Eminentissimus simul & Doctissimus Cardinalis de Viatrico, *vox corvina est, vox diaboli, qui clamat: cras, cras pænitebit.*

Sopl. 2. 14.

1. Serm. in Dom. 17. post. Pent.

Veterator satanas in corde peccatorum non statim cantat, pœnitentiam nunquam esse agendam; non enim ei facilè crederent, eaque fortè illos terreret cantilena. Quid ergo peccatori satanas? ei dicere solet, pœnitentiam quidem esse faciendam, sed in futurum, saltem in crastinum esse differendam, peccatori ait dæmon, *hodie mihi, cras Deo.* Hodie deliciis affluas, hodie in vitiorum tuorum cœno voluteris, hodie in via tua pessima ambules, cras verò pœnitentiam ages: ecce vocem corvinam, ecce corvum peccatori cantantem, *cras, cras pœnitebit*, ecce quomodò peccatores à pœnitentia agenda avertit, & ad tartara trahit.

D. Augustin.

O quàm multi hac voce, *cras*, dementantur, ab agenda pœnitentia revocantur, spiritualiter occiduntur, à Paradiso excluduntur! *Ipsa res est qua multos occidit, dum dicunt, cras, & subitò ostium clauditur.* *Cras* ait satanas, & *cras* ait peccator, *cras* ages pœnitentiam, dicit satanas, & *cras* pœnitentiam agam, inquit peccator, Quasi corvus est satanas, qui peccatori dicere non desinit, *cras, cras*, & quasi corvus est peccator, qui dicit *cras, cras*, ut enim ait Augustinus. *Ecce quoties dicis cras, cras factus es corvus.* Sed quid accidit peccatori pœnitentiam in crastinum differenti, & instar corvorum, cras, cras dicenti? *Ecce dico tibi, dum facis vocem corvinam, occurrit tibi ruina.* Certè peccatoribus, *cras, cras* dicentibus, & pœnitentiam procrastinantibus, maxima imminet ruina, impœnitentes enim haud dubiè ex hoc mundo exibunt, & ad æternos tartari rogos præcipitabuntur. Quare ne de die in diem converti differas, sed hodie, jam, absque ulla mora & cunctatione convertere ad Dominum Deum tuum peractum veræ contritionis, & deinde quamprimùm poteris, ad Confessarium advola, tua ei humiliter declara scelera, eaque omnia quæ veri pœnitentis sunt, sedulò adimple. *Non tardes converti ad Dominum*, non tardes usque ad mortem, non ad tempus longè distans, non in crastinum, quia si sic converti, & pœnitere differas, qua hora non putabis, subitanea morte corripieris, & ad æterna supplicia damnaberis, *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.*

Aug. ser. 17. de verb. D.

Aug. ser. 164. de tem.

Ibid.

Eccli. 5.

Tardavit aliquandiù converti ad Dominum D. Augustinus, & in tempore conversionis, cùm Dei inspirationibus ad abrenuntiandum vitæ suæ pessimæ urgeretur, adhuc conversionem suam differre volebat. Similis eram, inquit, homini, qui à somno excitatur, qui nonnisi verba somnolenta profert. *Non erat omninò quid responderem tibi, nisi verba lenta & somnolenta, modò, & ecce modò, sine paululùm; sed modò & modò non habebat modum; & sine paululùm ibat in longum*: Semper Deo vocanti respondebat Augustinus: *modò & modo, sine paululùm*; & sic suam semper in futurum differebat conversionem. Sed tandem à gravi hoc somno plenè excitatus, dilationibus his finem, clamans: *quamdiù cras? quare non modò? quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* & sic generosè ad Deum toto corde conversus est. O peccator, à multo tempore te Deus ad pœnitentiam vocat; & ei fortè usque nunc respondisti cum Augustino: *modò, modò; cras; cras; sine paululùm, sine paululùm*; sed tandem sanctissimum hunc imitare Doctorem; dic cum illo, & intùs dic: *quamdiù cras? quare non modo? quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* ne ampliùs tuam procrastines conversionem; sed hodie, hac ipsa hora convertere ad Dominum Deum tuum finemque turpitudinibus tuis facito.

Aug. lib. 8. Con fess. c. 5.

Ibid. c. 12.

Veteri lege sancitum erat, ut si Nazaræi viso mortuo pollurentur, *illico in eadem die* ab hac macula purgarentur. Per Baptismum Nazaræi facti, & Deo consecrati sumus omnes: quare à maculis peccatorum purgari non differamus in crastinum; sed promptè, *illicò, eadem die*, ab his per penitentiam animam nostram totaliter purgemus. *Beatus vir*, inquit Vates Regius, *qui in cathedra pestilentiæ non sedit*: in cathedra pestilentiæ non sedeamus; in statu peccati mortalis non immoremur; sed promptè, jam, absque ulla mora & dilatione, à qualibet lethali noxa animas nostras purgemus: & in cęlo aliquando beati erimus. *Amen.*

Num. 6. 9.

Psal. 1. 1.

DE

DE RESTITUTIONE.

CONCIO XIV.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27.

NOn in Oceano solùm inveniuntur pyratæ; totus enim mundus est quasi mare variis tempestatibus agitatum, in quo innumeri sunt pyratæ, & prædones, qui vi, dolis, & omnibus viis, aliorum facultates diripiunt. Prædones suos habet oppida & civitates, imò & in qualibet civitate tot ferè sunt prædonum genera; quot sunt varii civium status: *Prædones* enim reperiuntur inter magistratus, *Prædones* inter mercatores *prædones* inter caupones & propolas, *prædones* inter magistros & famulos, *prædones* & fures in omnibus statibus & conditionibus hominum, in quibus non desunt qui dolosè aliorum bona suffurentur: *A minore usque ad majorem omnes avaritiæ student; & à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum.*

Ieri.6.13.

O quàm multi in mundo avari! quàm multi aliena iniquè auferunt! sed ò quàm pauci ablata restituunt! Nihil dulcius quàm pupillorum & viduarum sanguinem sugere: nihil suavius, quàm ex pauperum substantia se impinguare; nil gratius, quàm divitias addere; sed cùm de iis restituendis agitur, *ibi dolores, ut parturientis*; nullus enim malè acquisita restituere vult, & vix reperitur aliquis, qui vanas, & sæpè ridiculas excusationes non adducat, ut sibi, & Confessariis suadere conetur, sead restitutionem non teneri. Defectus hic restitutionis in causa est, cur innumeri in statu peccati vivant & pereant, quare ut ad destruenda eorum peccata efficaciter laboremus, vanas eorum excusationes impugnabimus, eosque ad restituenda aliena pro viribus adducere contendemus, &c. *Ave.*

EX his qui aliena injustà detinent, alii qui restituere possunt, & nolunt, alii restituere volunt, sed non citò; & alii restituere volunt citò, sed non omnia. Qui nolunt restituere, dicere solent: *non possum*. Qui restituere volunt, sed non citò, dicunt: *reddam*. Qui restituere nolunt omnia, dicunt: *nihil ultra debeo.*

Non sic loquebatur Zachæus: cùm enim se alterius bona retinere advertebat, non dicebat: restituere non possum; sed ea reddebeat: *Si quid aliquem defraudavi, reddo.* Non dicebat etiam: reddam intra sex, vel

Luc 19.

Lafelve Advent.

decem annos, sed statim reddebat: *reddo*. Non tandem dicebat, se partem eorum quæ retinebat, redditurum; sed omnia ablata, ac etiam plura restituebat: *reddo quadruplum*.

Ecce exemplar, quod omnibus alienorum bonorum detentoribus imitandum proponitur: imitandus Zachæus: statura pusillus, & virtute magnus. Ut enim jam probabimus, omnes qui aliena retinent, & ea propriis dominis reddere possunt, tenentur ea restituere de facto, restituere citò, restituere totaliter. Aliena: 1. sunt restituenda, 2. sunt restituenda citò, 3. sunt restituenda totaliter.

Aliena sunt revituenda. I. PARS.

AUrum & argentum, quæ David *simulachra gentium* nuncupat, sunt idola, quæ pleriquæ adorant. Et sicut olim Gentiles, deos strictè ligabant, quos vi, vel fraude ab hostibus eripuerant, ne fortè avolarent, vel à propriis dominis iterùm auferrentur: ita & qui aliena rapuerunt, ea concupiscentiæ suæ vinculis sibi alligant, tantoque affectu illa detinent, ut vix inveniat qui aliena restituat. At, velint, nolint, restituendum est; quia Deus, natura, sancti Patres, omnesque penitùs Catholici Doctores clamant, omnem qui aliena detinet, ad ea reddenda teneri, nisi impossibilitas reddendi excuset: nec enim alia haberi potest ratio non restituendi, quam defectus potestatis.

Tempore divi Augustini, peccatores nonnulli peccata sibi remitti posse arbitrabantur, licèt aliena non restituerent, qua de re Augustino cùm scripsisset Macedonius; respondit Hypponensis Præsul, totamque litem terminavit præclaris his verbis, quæ in sacro Canone referuntur, quæ in Theologiæ scholis tanquam dogma infallibile recipiunt, & quæ in cathedris toties à Concionatoribus gemitur. Respondit, inquam: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cùm reddi possit, non redditur, pœnitentia non agitur, sed fingitur: si autem veraciter agatur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Fateris, ò peccator; te ad pinguem fortunam injusto lucro pervenisse; te grave damnum proximo, vi, fraude, consilio, vel auxilio intulisse; aliena à pluribus annis detinere, & quia stimulat conscientia, vel quia tremenda Dei judicia pertimescis, coram Confessario in sacra exomolgesi dicis, Peccavi, defraudavi, injustè egi, facti me pœnitet. Hæc quidem bona & laudanda sunt, modò

S. Aug. Ep.54.ad Macedon

F abla-

ablata restituas; nam si restituere recuses, hæc tua pœnitentia non vera, sed ficta est; potiúsque est phantasma, & larva pœnitentiæ, quàm vera pœnitentia; quia *si res aliena, cùm reddi possit, non redditur, pœnitentia non agitur, sed fingitur*. Velim; singulis diebus sacrosancto Missæ sacrificio decenter intersis, diebus sabbati & veneris jejunes, carnem diro cilicio domes, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum frequenter recipias, largas eleemosynas in sinu pauperum abscondas, coram Confessario pectus tundas, torrentem lachrymarum fundas, ac in confessione omnia & singula tua peccata fideliter aperias; si aliena restituere possis, & non restituas, hæc omnia parùm tibi proderunt, nec peccata tua delebunt, quia *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*.

Qui proximi bona abstulit, duplici obligatione constrictus remanet: *una*, respectu Dei, cui satisfacere tenetur ob injuriam majestati ejus irrogatam: *alia*, respectu proximi, cui satisfacere debet, ob bona quæ ab eo sustulit, & damna quæ ei intulit. Sed duæ hæ obligationes tanto iunguntur fœdere, ut Deo satisfieri nequeat, quin & proximo satisfiat. Vis placare Deum adversus te iratum ob furta, usuras, iniquos contractus, fraudes & dolos, quibus proximum in bonis suis læsisti? fac piùs satis proximo ob damna ei illata, quia nunquam Deus injuriam sibi factam condonabit, si damna proximo illata non resarcias; nunquam peccata dimittet, nisi iniquè ablata restituas. Absolutionem dare potest Sacerdos ignarus; sed non absolveris: dicere potest. *Ego te absolvo*: sed absolutionem non recipies, nec remittentur peccata, quia à Deo *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*.

Fateberis, quod si in domo tua haberes concubinam, absolvi non posses; nisi priùs eam dimisisses, & si daretur tibi antea absolutio, vana & inutilis esset, adderesque peccatum peccato, eodem modo, inquit Doctor subtilis, ratiocinandum de eo qui aliena detinet, si enim ea restituere possit, & non restituat, absolutio ei data, nulla est, ac novo peccato animam suam fœdat. (Sicut tenens adulteram, non est capax pœnitentiæ, sed irrisor; & si talis veniat ad pœnitentiam, addit peccatum peccato: ita detinens alienum & voluntate, & facto, dum talis est, non est capax alicuius partis pœnitentiæ.) Videmus nonnunquam mercatores, qui habent pondus & pondus, mensuram & mensuram: Tabelliones, qui testamenta, aliaque publica instrumenta abscondunt. Patres familias, qui domesticorum & operariorum mercedem retinent, & tamen frequenter ad Pœnitentiæ Tribunal accedunt. O quales confessiones, vel potiùs, & sacrilegia! non enim à peccatis absolvuntur, sed in nova incidunt, illi enim sunt absolutionis incapaces, quia non *remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*.

Scotus in 4. D. 15.

Tanta, tamque stricta est hæc obligatio restituendi aliena, ut asserant Authores cum Doctore Angelico, omnem qui aliena retinet, & ea reddere potest, ad eorum restitutionem teneri, & necessitate præcepti, & necessitate medii. *Necessitate quidem præcepti*, non solùm quia dixit Christus, sua cuique reddenda: *reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*; sed etiam quia eodem præcepto, quo prohibuit ne aliena furemur, *non furaberis*, præcepit & aliena restituere, iniqua enim rei alienæ detentio, est quasi continuatio furti. *Necessitate etiam medii*, quia restitutio rei alienæ est medium absolutè necessarium ad salutem, ita ut salvari nequeat quicumque aliena restituere potest, nisi ea restituat: *Cùm conservare justitiam sit de necessitate salutis, consequens est quòd restituere id quod injustè ablatum est, sit de necessitate salutis*. Ita loquitur, ita concludit, ita ratiocinatur Doctor Angelicus, & cum ipso omnes alii Doctores. Quod intelligunt, non solùm de iis qui aliena rapuerunt, sed etiam de iis qui ad damnum proximo inferendum cooperati sunt, qui nunquam salvabuntur, nec in regnum cælorum intrabunt, nisi restituerint, si restituere possint.

D. Tho. 2. q. 62. 2.

Asserit Christus, quòd *non omnis qui dicit? Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*, quare non intrabit hic in regnum cælorum? Multæ haud dubiè adduci possent rationes, sed specialem, ac proposito nostro congruam adducit sanctus Vincentius Ferrerius, dicens, quòd ut quis intret in regnum cælorum, non solùm bis, sed ter dicere debeat, Domine, 1. *in corde* per contritionem, 2. *in ore* per confessionem, 3. *in opere* per satisfactionem: quicumque enim aliena injustè detinet, licèt de peccatis doleat, ac ea confiteatur, non salvabitur nisi proximo satisfacit. O avare, quando audis Concionatem in pulpito tonantem, ac de tremendo Dei Judicio, vel de pœnarum æternitate fortiter disserentem, pœnitet te peccasse, & de perpetratis peccatis doles, ecce primum *Domine*. Quando adveniut Festa Paschalia, vel publicatur Jubilæus, peccata tua confiteris, ecce secundum *Domine*. Sed si salvari velis, oportet

Matth. 7.

S. Vinc. serm. 1. Dom. 4. po Trin.

tet dicere tertium *Domine*, scilicet *satisfaciens*, inquit S. Vincentius; oportet proximo, cujus bona detines, satisfacere, si possis; aliter nunquam in cælum intrabis.

Postulat à Deo Propheta, qui futuri sint regni cælestis incolæ, quique æterna requie sint gavisuri: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo; aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Psal. 14. Quæstionem solvit ipsemet, dicens: *qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam*. Duo inquit, requiruntur, ut in regnum cælorum ingredi possit, Primum, ut cujusvis peccati macula sit immunis: *qui ingreditur sine macula*. Secundum, ut operetur justitiam, restituendo cuique quæ ejus sunt. Cùm enim quis aliena rapit, vel iniquè detinet, evidentem operatur injustitiam: quare ut salvetur, non solùm conscientiam suam ab omnibus peccatis mundare, verùm & justitiam operari debet, aliena restituendo: *qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam*. Psal. 23.

Eandem quæstionem alibi agitat, & solvit Regius Vates: postquam enim petit, quis in regnum cælorum sit ingressurus: *quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* Respondet protinùs, *innocens manibus, & mundo corde*. Quasi dicat, ut quis in cælum ascendat, non solùm cor & conscientiam ab omni scelere mundare tenetur, sed manus suas etiam innoxias habeat necesse est: ita ut aut aliena non rapuerit, aut restituerit: *innocens manibus, & mundo corde*. O N. in conscientia tua latet peccatum grave? in cælum ingredi nequis aliena detines, quę restituere posses, si velles? in cælum etiam ingredi non potes. Quia ad obtinendum regnum cælorum, absolutè requiritur, non solùm quòd è corde tuo omnia tollas peccata, sed etiam quòd aliena restituas, si restituere possis.

Hoc sciunt, qui aliena detinent; sed imaginantur, quòd ad restitutionem non teneantur, id sibi suadere conantur usurarii, qui dicunt, lucra usuraria, quibus arcæ redundant, esse sui juris, id sibi suadent Domini temporales, qui rusticorum prędia iniquis vexationibus usurpant, id credunt, vel credere fingunt Causidici, qui ut injustas clientum causas defendant, pecuniam, aut munera accipiunt; id suadent sibi tutores, & curatores, qui minorum & pupillorum bona diripiunt; quicunque tandem aliena retinent, rationes fingunt, quibus se ad aliena restituenda non teneri sibi suadeant, hoc & illis persuadere conatur satanas. Sed nemo se seducat: nemo sibi iniquè & erroneè blandiatur, quisque seriò discutiat, an ad alicujus rei restitutionem teneatur, Doctorum & piorum consilium quisque postulet, quo habito, aliena generosè restituat, ut salvetur: non enim in regnum cælorum introibit qui aliena non restituerit.

Videte, quomodò se gesserit Tobias, qui audiens vocem hœdi balantis in domo, dixit: *Videte, ne fortè furtivus sit: reddite eum dominis suis; quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contigere*. Tob. 2. 21 O virum mirabilem, qui nec hędum in domo sua balare passus est quin priùs probasset, an esset ex furto *nolebat sonum furti audire in domo*. S. Aug Probate similiter, an bos qui mugit in prato, sus qui grunnit in stabulo, & volatilia quæ garriunt in domo, sint furto comparata. Probate, an pannus quo operti estis, pecunia quam in arca habetis, hortus, vinea, villa, & alia quæ possidetis, furtiva sint. Si quid autem furto raptum, vel iniquè detentum inveneritis, *reddite dominis suis*; reddite, ut salvemini; nunquam enim salvabitur qui aliena non restituit, si ea restituere possit. Redde ergo, ò avare, redde hanc domum, hunc agrum, hanc pecuniam, & alia quæ viis iniquis acquisivisti: redde ea; alioquin nulla tibi superest spes salutis. *Sed aliena sunt etiam restituenda citò*.

Aliena sunt restituenda citò. II. PARS.

Imprudentes censentur in seculo, qui cùm debita solvere facilè possint, ea solvere negligunt, & differunt, quò usque à creditoribus obruantur. Sed imprudentiores haud dubiè apud Deum Christiani; qui cùm aliena reddere possint, eorum restitutionem in futurum facere dimittunt; quia est periculum in mora. Est enim periculum, ne restituendi voluntas mutetur; est periculum, ne gratia restituendi à Deo non detur; & est periculum, ne sine ratione dilata restitutio, aut nunquam fiat, aut malè fiat.

At licèt hisce non exponerentur periculis qui aliena restituere differunt: ad promptè restituendum moveri deberent ipsomet restitutionis præcepto, quod negativum est, D. Th. ubi sup. 8 contentum in his verbis: *non fureris*: ac proinde (sicut accipere rem alienam est peccatum contra justitiam; ita & detinere eam: quia per hoc quòd aliquis detinet rem alienam, *in vito domino*, privat eum usu & dispositione rei suæ; & sic facit ei injuriam.) Peccas ergo cùm aliena restituere tardas, *invito domino*. Dico, *invito domino*: quia si non sit invitus, sed voluntariè & liberè consentiat, ut debita non sibi solvantur, tunc

non peccas: *volenti enim & consententi non fit injuria*. Sed si dominus sit invitus, & rationabiliter invitus: seu si rem illius reddere moreris, eo rationabiliter invito, & nolente, peccas, & damna ei ob talem dilationem causata resarcire teneris. Dixi: *eo rationabiliter invito, & nolente*; quia aliquando, invito domino; licet rem ejus detinere, quando, scilicet, ille est irrationabiliter invitus, seu quando rationabiliter velle debet, eam detineri. Debeo v. g. decem nummos homini prædiviti, quos aut solvere mihi est impossibile, aut si solvam, fame peribo, tunc ille rationabiliter velle debet, ut solutionem differam, & si ille in hoc; & similibus casibus me eam differre nollet, esset irrationabiliter nolens & invitus: quare tunc invito domino, seu, eo irrationabiliter nolente, possem tuta conscientia, solutionem in futurum differre. Exceptis autem his casibus, restitutionem differre non licet.

Hæc est doctrina subtilissimi Doctoris Joannis Duns-Scoti, qui ait, quòd (non Ubi sup. licet aliquo tempore detinere alienum invito domino, id est nolente, & secundùm rectam rationem nolle debente, & per consequens, regulariter restitutio est statim facienda, sicut statim cessandum est ab actu cujuscumque peccati mortalis.) Hęc est etiam doctrina D. Thomæ, & aliorum Doctorum, fundata in hoc principio, quòd, scilicet, præceptum de restitutione est negativum contentum sub hoc præcepto: *non furaberis*, Ac proinde sicut nullo tempore licet rem alienam, rationabiliter invito domino, furari: ita nec ullo tempore, domino rationabiliter invito, eam detinere licet. Sed statim est restituenda.

Hæc est differentia inter præcepta affirmativa & negativa; quòd affirmativa obligent semper, sed non pro semper; negativa verò obligent semper & pro semper. Filius v. g. semper parentes venerari tenetur: quia præcepto honorandi parentes semper ligatur; sed illud præceptum non eum obligat pro semper; quia cùm præceptum honorandi parentes sit affirmativum, non obligat filios ad honorandum parentes pro semper; seu, ad eos semper & singulis momentis honorandos. At aliter differendum de præceptis negativis; ut enim dicunt omnes Theologi, ea obligant semper & pro semper; quia semper & pro semper, seu, singulis momentis; ad ea servanda tenemur; & sic v. g. singulis momentis teneor ad non furandum, non mœchandum, non occidendum, quia hæc sunt præcepta negativa. Quare cùm præceptum restituendi, seu non detinendi aliena, rationabiliter invito domino, sit negativum, obligat semper & pro semper, ita ut singulis momentis quisque ad aliena restituenda teneatur, nec possit sine peccato restitutionem, invito domino, differre, si restituere possit.

Prohibet Deus, ne quis mercedem mercenariis solvere differat: *Non morabitur opus mercenari apud te usque manè*. Ex Lev. 19. 13 quo infert Doctor Angelicus, ergo neque in aliis restitutionibus faciendis potest fieri dilatio: *sed statim restituere oportet*. D. Thom. ibid. Non differenda est restitutio usque ad mortem, vel usque ad senectutem, sed *statim restituere oportet*, Et Confessarii pœnitentes suos ad statim restituendum compellere debent, si statim restituere possint. Imò Cajetanus cum aliis docet, pœnitentem non esse absolvendum priùs quàm reipsa restituat, si in alia confessione absolutus, restituere jam semel neglexerit, *Tunc*, inquit, *dicenti, hac vice, Pater, restituam verè, responderi debet, credo tibi: & propterea modò in ista bona dispositione vade ad restituendum, & postea absolveris*. Cajet. in Sum. v. re stit. c. 6.

Ecce quod facere deberent omnes Confessarii, ut cum Cajetano docet S. Antoninus. Sed ecce quod pauci faciunt, & ideò multi Confessarii, multique pęnitentes damnantur; *isti*, quia non promptè restituerunt, *illi*, quia eos ad promptè restituendum non compulerunt, ad faciliores in dandis absolutionibus extiterunt. O avare, à tot annis Patri spirituali pollicitus es, te redditurum quæ huic viduæ, huic famulo, vel huic civitati furatus es, ò hæresinique, à tot mensibus promisisti, te pia legata soluturum, ac justis parentum fato functorum voluntatibus satisfacturum: ò usurarie, à tanto tempore protestatus es, te damna reparaturum, quæ huic & huic familiæ intulisti. Hoc promittunt omnes iniqui alienorum detentores, omnes dicunt, reddam, reddam, & tamen nunquam reddunt, omnes dicunt: *reddam*, & quia se reddituros pollicentur, nonunquam inveniunt Confessarios, plusquam par est, faciliores ad impetrandam absolutionem, quo fit ut Confessarii cum pęnitentibus & pęnitentes cum Confessariis persæpè damnentur, quare non differenda est restitutio, sed *statim restituere oportet*. S. Antonin. 2 par tit. 2. 8.

O quàm multi jam cremantur in inferno qui dum in hoc mundo viverent, restituere distulerunt, & posteà non restituerunt: Quàm multi quotidie damnantur, quia eum-

nunquam dixerunt reddo, sed reddam, reddam! Cùm injustis alienorum detentoribus prædicatur obligatio restituendi: *Dicunt*, Restituam mox ut commodè potero, & nunquam tempus illud opportunum venit. *Dicunt*: Ego quidem bonis meis dum vixero, frui volo: post mortem verò, testamento meo cuique suum restituam, ac pauperibus multa distribuam, sed plerumque vel testamentum non faciunt, vel in testamento de alienorum restitutione non curant: *Dicunt*: Restituere nequeo, donec pendenti liti finem fecero, vel donec filius meus nupserit: sed postquam lis terminata est, & nuptus filius, de restitutione facienda non cogitant. Quid fiet de hujusmodi viris, qui semper restituere differunt, & nunquã restituunt? Hi certè ad tartara, in æternũm cruciandi, trahentur: *Hi ut victima ad supplicium saginantur, ut hostia ad pœnam coronentur*: Hi in sempiternum cum avaro divite in medio flammarum clamabunt: *Crucior in hac flamma*.

Minn. Felix in Oct.

Mirabiliter delineat Spiritus sanctus, quomodo se gerere soleant, qui ab aliis pecuniam sibi mutuò dari petunt. Primò, inquit, molestos se exibent, ut precibus importunis eos ad mutuandum alliciant: *Multi præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt* Secundò, si iteratis precibus eos ad commodandum movere nequeant, iis adulantur, ac manus illorum osculantur: *Donec accipiant osculantur manus dantis*. Tertiò, & preces fundendo, & manus dantium osculando, crebrò pollicentur, brevi se mutuata red. dituros: *Et in promissionibus humiliant vocem suam*. Ecce quomodò se habere soliti sint, qui pecuniam mutuò sibi dari postulant: At longè aliter se gerunt; cùm mutuata reddenda est pecunia; tunc enim qui tam firmiter se citò reddituros promiserant, semper restituere differunt, à creditoribus suis postulantes tempus? *Et tempore redditionis postulabit tempus*. En quomodò se habere soleant, quicumque aliena mutuò acceperunt: sed en etiam quomodò plerùmque se gerant quicumque aliena iniustè detinent. Ut aliena auferant, multis precibus, multis artibus, multisque utuntur fraudibus: sed cùm restituendum est, semper differunt, postulantes tempus: *Postulabit tempus*. Ad restituendum sollicitat eos divina gratia, & ipsi *postulant tempus*: stimulat eos conscientia, & ipsi *postulant tempus*: urgent eos Confessarii; & ipsi *postulant tempus*: Accedit vidua plorans, suaque sibi restitui patens; & ipsi *postulant tempus*: conqueruntur creditores, quòd sibi debita non solvantur, & ipsi *postulant tempus*: Sicque postulando tempus: tempus mortis venit; ac moriuntur antequam restituerint. Quid queso, fiet de his qui semper restituere distulerunt, postulantes tempus: hi certè non solùm per aliquod tempus, sed in æternum formidandis inferni tormentis addicentur, quare aliena restituere non differatis, eaque quamprimum poteritis, reddite: *Sed aliena sunt etiam restituenda totaliter*.

Eccl. 29.

Aliena sunt restituenda totaliter. III ARS.

Tanta multorum est injustitia, ut cum sibi omnia totaliter reddi velint, ipsi aliis non omnia, sed aliqua tantùm, & sæpè nihil restituant. Hi quòd sibi fieri volunt, aliis facere renuunt. Sed sicut quisque omnia sibi debita reddi vult, ita & aliis omnia reddat necesse est, juxta æquissimam hanc justitiæ, & charitatis legem: *Quod tibi fieri vis, alteri feceris*.

Hanc obligationem, non solùm aliqua, sed & omnia ablata restituendi, docet D. Paulus, dicens: *Reddite omnibus debita*. Non ait Apostolus, reddite aliquibus, sed *reddite omnibus*. Non ait Doctor Gentium: reddite iis solummodò, quibus solvendis publico instrumento adstricti estis, vel iis qui ad solvendum vos cogere possunt: sed, *reddite omnibus*. Reddite huic famulo, & huic ancillæ, qui tanto tempore vobis fideliter inservierunt, reddite huic opifici, cujus familia ingemiscit, & dira patitur: reddite huic pupillo, & huic viduæ, quorum lacrymæ ad Deum clamant, reddite huic rustico, & huic pauperi, quibus adversum vos litigandi, nec ars, nec facultas inest: omnibus tandem restituite: *Reddite omnibus debita*. Ac ita restituite, subdit D. Paulus: ut nihil ultra cuiquam debeatis: *Nemini quidquam debeatis*. Rom. 13. 7.

In veteri Testamento hęc à Deo lex posita erat: *Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, & quatuor oves pro uno ove*. Quo edocemur, inquit Guilelmus Parisiensis, non solùm rem ablatam, sed etiam fructus ex ea perceptos esse restituendos, imò & omnia damna causata esse reparanda. Hoc, & docent omnes Theologi, inter quos sic loquitur Doctor Subtilis? *Non solùm tenetur quis ad restituendam rem ablatam, vel usum rei, sed etiam ad interesse, & fructum conceptum de re, si res erat fructifera*. Ecce quomodò aliena sunt totaliter restituenda. Cũ restituisti rẽ ablatã, aliquid aliud debes, nẽpè fructus ex re ablata perceptos, si scilicet res ablata, erat vel Exod. 22. 1. Ibid.

vinea; vel ager, vel alia res de se frugifera. Cùm rem ablatam & fructus perceptos restituisti, aliquid aliud debes, nempè reparare damna, quæ proximo causasti, ut tandem præcepto restituendi satisfacias, ita debes totaliter restituere, ut nihil ultra debeas: *Nemini quidquam debeatis*. Seu, ita teneris totaliter restituere, ut non solùm rem ablatam, & fructus naturales, ex re ablata perceptos, reddas, sed etiam damna causata resarcias. *Dicis*, dabo aliquid illi cujus rem abstuli, dabo illi partem rei ablatæ, curabo, ut hæredes totam rem ablatam restituant. Dic hæc, & alia quæ volueris; dicam tibi semper cum omnibus Theologis, quod si restituere possis, non solùm ad rem ablatam, & fructus ejus restituendos tenearis, verùm & ad damna reparanda. Hæc est restitutio totalis, quæ necessariò facienda est.

De nonnullis loquitur Chrysostomus, qui restitutionis præcepto satisfecisse putant, si ex ablatis aliquid pauperibus dederint, vel in pios usus erogarint: *Sunt enim etiam nunc qui alienis direptis, excusatos se à toto crimine putant: si aliquam partem pauperibus dederint.* O quàm stulti, qui talia credunt! ò quam stolidi qui hujusmodi eleemosynas Christo placere arbitrantur! placent quidem Christo eleemosynæ quæ ex propriis, sed displicent, quæ ex alienis fiunt: quia, inquit Chrysostomus: *non vult Christus rapina nutriri, ingratissima hæc sibi sunt alimenta.* Non placent Christo tales eleemosynæ, quas diabolicas, & judaicas vocat idem Chrisostomus. *Judaica hujusmodi eleemosyna est, imò diabolica.* Quod non sine gravi fundamento profert Os illud aureum, sicut enim Judas, morti proximus, projecit in templum triginta argenteos, quibus Christum vendiderat, ut in pia opera impenderentur, ita & qui aliena abstulerunt, instante morte, nonnunquam aliqua legata pauperibus & Ecclesiis faciunt, credentes sufficienter restituere, si partem rei ablatæ in eleemosynas fundant. Sed Christus non vult rapina nutriri, ac Judaicæ sunt huiusmodi eleemosynæ, quantum enim fieri potest, res propriis dominis sunt reddendæ, & non solùm pars, sed tota res ablata cum fructibus ejus est restituenda, ac etiam damna reparanda.

S. Chrysost. hom. 18. vel 56. in Mat.

Dices: hæc omnia restituere mihi est impossibile. Certè si hoc tibi sit impossibile, ad omnia restituenda nemo teneris, quia ad impossibilia nemo tenetur, sed cave, nè impossibile dicas, quod tibi difficile est. Scio, quòd difficile sit homini avaro, bonis se spoliate, quibus diù gavisus est, difficile enim est homini in dignitate constituto à statu & conditione sua aliquantulum deflectere, durum est homini conviviis assueto frugaliùs epulari, durum est mulieri luxui deditæ, modestiùs indui, sed illa non sunt impossibilia, hæc fieri possunt & debent, ut aliena omnia quæ detines totaliter restituas.

Dices, cuique suum reddere optarem, sed quid fiet de liberis, si omnia restituam nil illis facultatum superierit, & in hospitali summo cum dedecore morientur. Ecce potissimam tentationem, & laqueum, quo diabolus constrictos detinet eos qui aliena rapuerunt, dicit enim eis in corde, quid fiet de primogenito tuo, quem tantis sumptibus educasti? Quid de secundo genito, qui tam subtili pollet ingenio? quid de hoc & illo, qui tot tibi amoris & reverentiæ signa exibent? quid de hac filia, quæ usque ad miraculum officiosa est & vigilans in omnibus quę familię administrationem spectant? ò gravem tentationem! ò quam multi aliena non restituunt: quia nimium solliciti sunt quid fiet de pueris. Sed si saperent solliciti ùs quid de seipsis, quàm quid de filiis futurum sit recogitarent. *O infelix*, inquit Salvianus *quid curas de filio superstite, & teipsum in æternitate negligis? cur tibi potiùs, quàm filiis non succurris? cur animam tuam perdis, ut terram & lutum filiis relinquas? cogitas, quàm benè aliis post te vivant, non cogitas, quàm malè ipse moriaris, ò avari, propinqua & coniunctissima pignora sunt vobis fitii, sed mihi credite, nemo vobis propinquior, nemo vobis conjunctior, quàm vos ipsi*; Quare majori cum sollicitudine recogitate, quid de vobis, quàm quid de filiis futurum sit: magis de vobis, quàm de filiis curate.

Sed, ò avare, qui ita de filiis sollicitus es: ò miser, qui inspirante spiritu tenebrarum, dicis, quid fiet de filiis meis? Vis, ut dicam tibi, quid de illis fiet, & quid facient illi? Certè si aliena restituas, te post mortem tuam laudabunt, dicentque, te ea fecisse, quæ Christiani hominis erant. E contra, si non restituas, tui solummodò recordabuntur, quasi hominis in statu peccati mortul, ac quasi hominis reprobi & damnati. Vis adhuc scire quid fiet de pueris? haud dubiè de iis fiet, & illi facient quod alii facere solent. Quid faciunt alii, quando patres eorum aliena restituerunt: ipsi pacificè inter se vivunt, & quo temporalium bonorum sunt, pauperiores, eo spiritualium ditiores sunt: quando autem patres eorum, aliena non restituerunt, ipsi epulantur quotidie splendidè, & sæpè dissipant substantiam

tiam suam vivendo luxuriosè; idem facient & filii tui. Vis tandem scire quid post mortem tuam de filiis fiet? Certè si aliena restituas, tuo exemplo ad piè vivendum movebuntur, & saluti suæ invigilabunt. Si autem non restituas, pravo tuo exemplo ad malè vivendum allicietur, & ad tartara tecum detrudentur, ubi in æternum se male dictis afficiens. Ibi adversum te ora solvent. Ibi dicent, & millies repetent. Maledictus pater qui me genuisti, & maledictæ opes, quę me ad hęc tormenta demerserunt. Quare nō tam sis sollicitus de operibus filiis tuis relinquendis, quàm de propria salute. Faciant illi post mortem tuam prout voluerint sed restitue tu omnia quæ detines, ut salvari valeas. *Si vis salvari, fac ut serpens, transi per arctum foramen restitutionis usque ad ultimum obulum.* Si vis salvari, ita te ruis spolia facultatibus, ut non aliqua solùm, sed omnia ablata, simul cum fructibus restituas.

S. Vinc. Dom. 7. post Trin. Conc 1.

Non dubito, quin durum tibi sit omnia restituere; sed ut duro huic te subdas jugo, audi formidolosa Spiritus sancti verba, qui de injusto alienorum possessor ait. *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.* O avare, alienis bonis inhias aliena iniquè detines, eaque propriis dominis restituere renuis; sed tandem aliquando divitias omnes quas devorasti evomes, & de ventre tuo eas Deus extrahet.

Job.20.15.

Aurum, argentum, & omnes divitiæ iniquè collectæ, sunt cibi venenosi, quos evomet avarus, quosque simul cum omnibus bonis suis relinquet. *Ut enim qui noxium aliquem cibum sumpsit, unà cum eo probos etiam evomit: sic qui inique congerendis opibus studet, non solùm ipsas, sed eas etiam quas priùs jure possidebat, plerùmque amittit.*

Nicetas orat 1.

Postquam Ferdinando II. regiones & regna, quæ Princeps Palatinus cum aliis rebellibus devoraverat, famosissima Pragensi victoria restituta sunt, ab aliquo scitè typis expressus, & apto cælo excusus est Palatinus omnes urbes, & Provincias quas devorarat, simul cum maligno hæreseos veneno quo toxicatæ erant, evomens. Quod autem fecisse Palatinum delineatur: hoc idem faciunt iniqui omnes alienorum possessores: omnia enim aliena veluti venena evomunt; eaque omnia de ventre eorū Deus extrahit. *Divitias, quas devoravit, evomet & de ventre illius extrahat eas Deus.*

Spond. n. Tom. 3. an.16,10.

Dic, quæso, ò avare, quid fiet de bonis quæ tam sollicitè congregasti? auferesne tecum aliquam eorum partem, cùm morieris? nequaquam? quia, *dives cùm dormierit, nil secum auferet.* Sed fortè tecum tunc auferes pecuniam illam, quam in arca clausam tam sollicitè servas? fortè vineam illam quam iniquè possides? nil quidem eorum tecum auferes; sed omnia in hoc mundo relinques: *Quaris pecuniam,* inquit Augustinus, *& relinquenda est: quaris vineam, & hic relinquenda est.* Quid tulisti tecum, quando in hunc mundum venisti: tulistine aurum, argentum, & amplissimas possessiones? non. Quid ergo tulisti? nihil. Scito autem, quòd sicut nihil tulisti, cùm in hunc mundum venisti; ita & nihil auferes, cùm ab eo exibis: *Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quòd nec auferre quid possumus* Quare cùm in morte nil tecum auferre possis, sed omnia sint relinquenda & evomenda, relinque jam & restitue quod tunc relinquendum & restituendum. Si jam ea non restituas, tunc ea restitues & evomes summo cum dolore, & sine fructu: fac ergo iam liberè & cum fructu quod tunc necessariò & sine ullo fructu faciendum est. Cùm in inferno eris, dices: ò utinam credidissem his qui mihi restituere suadebant! utinam ante mortem restituissē hunc hortum, hanc vineam, & alia quæ injustè detinebam! utinam omnia aliena, simul cum fructibus eorum propriis dominis reddidissem; sed vana tunc erunt omnia hæc vota: quare fac nunc quæ tunc fecisse voles. Studiosè animi tui nunc latebras discute, sollicitè scrutare quæ & quibus debes, ac omnia penitùs restitue. Si autem bona temporalia in hoc mundo restitueris, æterna in alio impetrabis. *Amen.*

Job.27.19. / 1.Tim.7

DE MERCEDE LABORUM.

CONCIO XV.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ. 27.

PEccatores plurimos, qui de conversione cogitant, vana specie rigoris, austeritatis, & laborum deterrere solet satanas; illorum cordibus nocturnum infigere solitus est timorem, seu, metum quemdam, atque horrorem laborum & difficultatum, quas in via virtutis esse suadet; eoque timore nocturno, conversionis illorum initia exagitat & impedit: *Primordia nostra conversionis primus exagitat timor, quem horror vitæ ingerit arctioris, & insueta austeritas disciplinæ; is timor nocturnus.*

S. Bern. ser. 33. in Cant.

Sed cùm seriò mente revolvit peccatores, quanta sit vitæ brevitas, quanta mortis certitudo, quàm formidanda Dei judicia, quàm-

quamque terribilia inferni supplicia, a peccatis declinare, & ad Deum converti desiderans: sed cùm deinde (inspirante spiritu tenebrarum) imaginariosqui in christiana palæstra reperiuntur, labores recogitant, deficit animus, ab incepto proposito deflectunt, ac ad Deum converti negligunt & refugiunt; *Laborem timore deterriti mox refugiunt*. Optarem, aiunt, huic & illi parvo habitui valedicere; vellem ad Deum totaliter converti, peccata omnia in meipso destruere, & virtutem sedulò sectari; sed *labor me terret*.

O Quàm multos timor ille, ne convertantur, impedit! quam multis vanus hic laborum metus est quasi remora, qua à sectanda perfectiori via retardantur, & areentur! Sed, ut peccatores ad destruenda peccata, & ad generosè suscipiendum laborem quia in via virtutis reperitur alliciam; velim, ut contemplentur magnitudinem præmiorum, quæ Deus his qui pro ipsius gloria laborant, in Paradiso largitur, velim ut exiguitatem laborum cum magnitudine mercedis conferant, &c. *Ave*.

EOrum, qui pro mundo laborant, merces aliquando nulla, sæpè parva; & semper momentanea. Eorum merces *aliquando nulla*: quia post multos exantlatos labores nullum eis superest emolumentum, suntque similes Apostolis, qui tota nocte laborantes nihil ceperunt. *Per totam noctem laborantes nihil cepimus*. Eorum merces *sæpè parva*, nil enim assequuntur, nisi terrenas quasdam opes, vel honores vanos, qui uullius ferè sunt momenti, unde de illis verè dici potest, quòd plurimùm laboraverint, & parùm intulerint. *Seminastis multum, & intulistis parum*. Eorum tandem merces est semper transitoria & momentanea, quia voluptates, honores & omnia quæ iis mundus impertitur, veluti umbra, & quasi in momento transeunt. *Transierunt omnia illa tanquam umbra*.

Luc. 5. 5.

Aggæi 1. 6.

Sap. 5. 9.

O quam infelices, qui Dei & salutis immemores, nil non faciunt, ut mundo placeant, sed ò ter quaterque beati, qui pro Deo & propria salute sedulò laborant! labores enim quos pro Deo gloria capessimus, ficti sunt & apparentes, parvi sunt & exigui, transitorii sunt & momentanei; labores nostri. 1. *Apparentes sunt*, & merces vera; 2. *Parvi sunt*, & merces magna. 3. *Momentanei sunt*, & merces æterna.

Labores nostri apparentes sunt, & merces vera.

I. PARS.

MOrbos, afflictiones, & labores nostros, veros & reales esse, constat, ita tamen leves, exiles, & parvi momenti sunt, ut apparentes, ficti, & quasi imaginarii dici possint. Quod probè docet D. Augustinus, cum labores nostros, quasi somnia esse dicit: *Tristitia nostra quasi somnium transit*.

August. in Ps. 4. 48.

Quotidiana docet nos experientia, quòd in somniis, non vera, sed apparentia, ficta & imaginaria mentibus nostris sese offerre soleant. Somnias v.g. tetro carcere patrem includi, fratrem cruci affigi, amicum nuptiis interesse, te prandere, equitare, disputare, prædicare, & quamdiù hæc durant somnia, ea quæ somnias verissima censes? Sed cùm a somno excitaris, subrides, quia hæc omnia imaginaria solùm, ficta, & apparentia fuisse invenis. Idem quodammodò dicendum de hujus vitæ laboribus, quos quidem graves, intolerabiles, & importabiles plerique censent, sed somniant, & delirant; labores enim nostri non graves, sed apparentes tantùm & ficti sunt velluti somnia, quæ inter dormiendum errans imaginatio nostra efformat. *Tristitia nostra quasi somnium*.

Qui somnia sua enarrat, semper addit *quasi*, Videbar, inquit, *quasi* in medio foro, *quasi* in aula regia, *quasi* in navi validis ventis agitata, *quasi* prandere, equitare, disputare. *Qui somnium indicat, addit quasi: quasi dicebam, quasi loquebar, quasi prandebam, quasi equitabam, quasi disputabam*. Sic in sacra Scriptura cùm enarratur somnium Danielis, additur quasi. *Et ecce quasi statua una grandis*. Sic Joseph somnium suum recensens, adnectit quasi. *Vidi per somnium quasi Solem & Lunam, & stellas undecim adorare me*. Sic in libri Judicum, de subcinericio pane, qui in somnia visus est, dicito. *Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi*. Semper tandem in enarratione somniorum addimus *quasi*; quia quæ in somniis videmus, non vera, sed omnia ficta & imaginaria sunt: *Qui somnia indicat, addit quasi, totum quasi: quia cùm evigilaverit, non invenit quod videbat*. Dic pariter de hujus vitæ laboribus, quòd sint quasi labores; quia apparentes solùm & veluti somnia sunt: *Tristitia nostra quasi somnium*.

S. August. ibid.

Dan. 2. 3. Genes. 37.

Judic. 7. 13.

August. ibid.

Hoc perfectè noverat D. Paulus, qui hujus vitæ labores veluti somnia, & ut labores apparentes fictosve delineat: *Sicut egentes*, inquit, *quasi tristes, quasi morientes*. Cùm de seipso, ac de his loquitur, qui relictis omnibus voluntariæ paupertatis onera propter

2. Cor.

pter Deum suscepere, non eos pauperes vocat, sed quasi pauperes: *sicut egentes*. Cùm de his, quos afflictos mœstos, mœrore confectos censemus, sermonem instituit, non eos afflictos, sed quasi afflictos nuncupat: *quasi tristes*. Cùm de iis mentionem facit, quos pro Christi gloria mortem pati videmus: non illos mortem obire, sed quasi obire ait: *quasi morientes*. Labores tandem omnes, quos pro Christi gloria in hoc mundo subimus, exprimit D. Paulus per hæc verba: *sicut*, vel, *quasi*, ut doceat, omnes hujus mundi labores, esse solummodò quasi labores, vel potiùs labores fictos, mentitos, apparentes, & quasi somnia: *Tristitia nostra quasi somnium*.

Sed fortè me somniare, & delirare dicet quis, dum me hujus mundi labores apparentes, & somniis similes asserentem audiet. Timerem & ego, ne somniatoris nomen mihi conciliarem, ni cum D. Paulo loquerer, imò, & cum viro omnium sapientissimo, qui labores Martyrum, quos acerbissimos & intolerabiles credimus, apparentes, & quasi imaginarios vocat. *Visi sunt*

Cap. 3. 2. inquit, *oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio exitus illorum, illi autem sunt in pace*. Quasi dicat: homines stulti & insipientes, labores Martyrum graves arbitrantur & acerbos, in quo maximè falluntur: labores enim Martyrum acerbi fuere solummodò apparenter, quia in mediis martyriis vera & secura pace fruebantur: *illi autem sunt in pace*. Nullus, aut fictus solummodo est labor, ubi pax, & secura quies: quare cùm Martyres in mediis suppliciis perfecta pace fruerentur, nulli aut ficti solum modo eorum labores dicendi sunt: *Quomodo non fictus labor: ubi non labor, sed requies*

S. Bern. in ser. *invenitur*?

In scenicis spectaculis nonnunquam aliqua apparenter solummodo fiunt, quæ qui stulti sunt, vera esse arbitrantur. Cùm v.g. ibi fit repræsentatio Decollationis sancti Joannis Baptistæ, ille qui carnificis personam gerit caput amputasse fingit, monstraturque spectanti populo truncum illud caput adhuc palpitans, ex quo porpurei stillant sanguinis rivuli tanta arte, talique industria ut non desint pueri, & insipientes, qui verè hominem decollatum fuisse censeant. Eodem prorsus modo afflicti, tribulati, & laboribus confecti videntur Martyres: cùm tamen labores eorum ficti sint, & somniati. *Visi sunt oculis insipientium mori*. Heu! si acerbissimi Martyrum labores ficti & apparentes quodammodo dici queant; quid sentiendum de laboribus nostris? Certe longè potiori jure labores nostri, labores ficti, mentiti, & apparentes vocandi sunt.

Quod ut evidentius pateat, velim labores nostros aliquantulum conferamus cum iis quæ passus est Christus in hoc mundo, & cum iis quæ patiuntur animæ tum in Purgatorio, tum in Inferno. Gravia, inquis, pateris, vel ab inimicis qui te persequuntur, vel à morbis quibus cruciaris, vel ab egestate qua obrueris, sed dic, quæso, quid hæc & alia quæ pateris, respectu acerbissimorum tormentorum, quæ Christus in horto, in prætorio; & in monte Calvariæ perpessus est? quid hæc, eorum comparatione, quę in mediis Purgatorii flammis animę fidelium patiuntur? Sed quid hæc, intuitu pęnarum, quas in tartarea fornace ęternum passuri sunt damnati? quid labores nostri, respectu eorum quos ibi perferunt Lucifer, dives epulo, & innumeri reprobi? Certè respectu eorum, labores nostri ficti, apparentes, ac potius somnia, quàm labores dicendi sunt. Quare nullus deterreri debet labore, qui in via virtutis reperitur, & præcipuè si inspiciat mercedem quæ laboribus nostris datur, labores enim nostri apparentes sunt, *& merces vera*.

2. Hoc præclarè docuit D. Augustinus, Ubi sup. qui cùm de laboribus nostris sermonem habet, eos fictos dumtaxat: & apparentes dicit: *tristitia nostra habet quasi*. Sed cùm deinde de mercede illa loquitur, quæ laboribus nostris datur, non eam fictam, apparentem & somniatam, sed veram & realem vocat: *gaudium nostrum non habet quasi*. Labores sunt apparentes, & habent *quasi*, merces vero non est apparens, sed vera: *non habet quasi*; alumnis & servis suis voluptates apparentes & imaginarias dęmon in hoc mundo dare solet, in alio verò gravibus & exquisitis eos tormentis afficit. At Deus econtra alumnos suos in hoc mundo pro ipsius gloria aliquos vult pati labores, qui ita leves sunt, ut ficti, & somniati videantur: *habent quasi*, in alio verò mundo pro fictis hisce laboribus mercede eos præmiat, non ficta & imaginaria, sed vera & reali: *gaudium nostrum non habet quasi*.

Conqueruntur ex Christianis multi, magnum esse onus servandi divina præcepta, Psal. 93. nec sine gravi labore servari posse ajunt. At si Regio credamus Vati, non quidem magnus hic labor, sed fictus solùm & apparens: *qui fingis laborem in præcepto*. Hic certè labor fictus, quia Deus tanta gratia, tantaque sua suavitate intùs afficit custodientes legē suam, ut non labor, sed jugum suave, & onus leve illis sit: *jugum meum suave est, & onus meum leve*. Hic etiam labor est fictus Matt. 11. 30. tantùm & apparens, imo & nullus respe-

ctu laborum, quos in alio mundo animæ perferunt. Attamen fictus licèt sit ille labor, merces quæ custodientibus Dei mandata datur, non ficta, sed vera & magna est: *in custodiendis illis retributio multa*.

Psal. 18. 1. Quod de labore qui in custodiendis Dei præceptis reperitur, dicit Propheta; hoc & de omnibus hujus mundi laboribus asserit S. Cyrillus Hierosolymitanus. Perillustris hic Antistes labores nostros cum cælesti mercede confert, & diversimodè de iis loquitur: hujus enim sæculi labores, non veros, sed apparentes appellat; in iis ait non esse veritatem, sed similitudinem, & quandam laborum apparentiam: *in nobis enim mortis quidem, & passionum quædam similitudo*. (S. Cyril. lus Cate. ch. 1.) Cùm autem de mercede loquitur, quam Deus præparavit diligentibus eum, & pro ipsius gloria laborantibus, non eam apparentem & fictam, sed veram & realem nuncupat: *salutis verò non similitudo, sed veritas*.

De quo nullatenùs dubitabit, qui sciet, quæ sit futura merces nostra in cœlo. Vis nosse, ò homo, quæ sit illa merces? audi ipsummet Deum qui Abrahamo, & in ejus persona cuilibet homini ait: *ego merces tua*. (Genes. 15. 1.) Merces nostra Deus, cujus possessione beati erimus: merces nostra Deus quem possidebimus contemplatione & amore essentiæ ejus: Deus est merces nostra; Deus, inquam; & non cretura aliqua; Deus, qui omnia est, qui omnia potest, & omnia possidet, hic est merces nostra. O qualem mercedem! ò mercedem veram, magnam & infinitam! *ego merces tua magna nimis*. Quare ò N. non te deterreat labor, qui in destruendis criminibus, & in via virtutis reperitur, cùm labores nostri apparentes sint, & merces vera. Sed non debet etiam te deterrere labor, qui in virtutis via invenitur; quia *labores nostri parvi sunt, & merces magna*.

II. PARS. *Laboris nostri parvi sunt, & merces magna*.

1. QUi mundanis paciſci solent deliciis, nil non durum, nil non difficile in vita christiana se experiri dicunt. O quam durum, iniquiunt pravos habitus eradicare, ab assuetis vitiis abstinere, in via mandatorum Dei currere, & in arcta virtutis semita incedere! quam difficile, ea facere quæ Deus jubet, ea fugere quæ natura appetit, ea pati quæ quisque naturaliter refugit! Sed si de omnibus quæ in christiana palæstra, quisque patitur rectè judicemus, omnia levia, omnia facilia; omnesque labores, quas pro Deo, & æterna felicitate obtinenda sustinemus, ita parvi sunt ut quasi nihilum videantur. Et ideò asserit Propheta, Deum nos salvare, non pro gravibus quos perpessi sumus, laboribus, sed pro nihilo: quia labores nostri ita parvi & exigui sunt ut quasi nihilum censeantur: *pro nihilo salvos facies illos*. (Psal. 55. 8.)

Non me latet, in libro Apocalypseos labores nostros magnos vocari: ibi enim habetur, unum ex senioribus dilecto Christi Discipulo dixisse, sanctos in cœlum ascendisse per magnos labores, & graves tribulationes; *hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna*. (Apoc. 7. 14.) Scio etiam, in sacra Scriptura, & apud sanctos Patres, mundi hujus labores crebrò magnos vocari: sed per hoc non stat, quin possint & parvi appellari; sunt etenim & magni & parvi. Sunt quidem magni in modo loquendi hominum; *magni* respectu infirmitatis nostræ, *magni* etiam sæpè in seipsis, sed sunt etiam parvi & exigui: *parvi* in comparatione pœnarum alterius mundi, *parvi* amantibus Christum, *parvi* intuitu gloriæ cælestis cujus respectu, quasi nihilum videntur omnes hujus sæculi labores: *non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam*. (Rom. 8. 8.)

Non facilè crederent multi, parvos & exiguos esse hujus mundi labores, nisi testes religiosissimos, & incorruptos produceremus: quare ut id suadere valeam, testes adhibebo Apostolos, Martyres, & sanctos Christi Confessores, quorum vita laboribus plurimis, & tribulationibus multi conferta fuit. Ad vos me converto, ò sancti Dei Apostoli: testes vos advoco: dicite, quæso, an labores quos perpessi estis in hoc mundo, graves vel leves, magni vel parvi extiterint? Loquere, ò Paule, qui inter Apostolos Doctoris Gentium nomen & gloriam adeptus es, Loquere tu, qui *in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter fuisti*? (2. Cor. 11. 23.) dic an labores quos passus es, graves vel leves vocandi sint? Eos ita leves, & parvos æstimavit Paulus, ut ei placerent, ac gratissimi existerent: *placeo mihi infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus*. (2. Cor. 12. 1.) Cum Paulo idem sentiunt alii Apostoli, qui ita leves judicarunt labores quos experti sunt, ut in mediis suppliciis corda eorum gaudio affluerent: *ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. (Act. 4. 41.)

Ab Apostolis ad Martyres pergo: dicant isti, quid de hujus mundi laboribus sentiant? scimus, eos lapidatos, sectos, flagellatos, cruci affixos, ac omnibus plexos fuisse suppliciis.

cliis quæ fremens tyrannorum malitia adinvenire valuit: quare rogemus eos, ut quid de hujus mundi laboribus opinentur, dicere annuant. Dic, quæso, ô Stephane, Martyrum antesignane: dic, an quid grave, vel leve tibi fuerit, lapidibus obrui? Certè, ut sancta canit Ecclesia: *lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Asserit similiter illustris Martyr S. Policarpus, se in medio fornacis suave invenisse refrigerium: Sanctus Tiburtius super ardentes prunas, veluti supra odoriferas rosas incessisse confessus est: sancti Martyres Marcus & Marcellianus se majoribus nunquam deliciis affectos fuisse denuntiarunt, quàm cùm à carnificibus cruciarentur. Dulce tandem, & suave fuit omnibus Martyribus, quævis pro Christo supplicia pati; quia in mediis suppliciis per Christum, consolatione replebantur: *sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra*. 2. Cor. 1.

Sed audiamus sanctos Christi Confessores: isti fortè in vigiliis, jejuniis, & ciliciis plus laboris persensere, quàm Martyres in mediis ignibus, gladiis, rotis; & flagellis? Nequaquam. Item enim leves sanctis Confessoribus fuere omnes quos pertulerunt labores, ut eos nec tangere viderentur: *non contristabit*; vel ut vertunt aliqui: *non tanget justum quidquid ei acciderit*. Ecce quid Apostoli, quid Martyres, quid sancti Christi Confessores de hujus mundi laboribus sentiant; quos quidem ita leves & parvos judicarunt, ut illos quasi nihilum reputarent: *non sunt condigna passiones hujus temporis*. Quare insipientes sanè censendi, quos laborum timor à destruendis in se criminibus, & à virtutis via deterret; & præcipuè si mercedem inspiciant; labores enim parvi sunt, *& merces magna*. Proverb. 12. 1.

2. Infelices dici solent pauperes, afflicti, & omnes qui in hoc mundo persecutionem patiuntur. At longè aliter loquitur suprema Veritas Christus, qui hujusmodi, non infelices, sed felicissimos, & beatos vocat, dicens; *Beati pauperes spiritu, beati qui lugent, beati qui persecutionem patiuntur*. Hac beatitudine potiebantur Apostoli, quibus dicebat Christus; *Beati estis, cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me*. Sed heu! qualis hæc beatitudo! Unde beati qui maledictis afficiuntur? Unde beati Apostoli cùm hominū persecutionibus subduntur? Beati sunt respectu mercedis cælestis quæ eis dabitur. Si enim maledicta & persecutiones æquo animo propter Deum in hoc mundo pertulerint, pro his laboribus qui parvi sunt, maxima eis impendetur Matth. 5. Ibid.

merces, in cœlo; & ideò subdit Christus; *gaudete, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis*. Parvi sunt labores nostri, sed non parva merces; exigui sunt labores, sed merces magna: *merces vestra copiosa est in cœlis*. Ibid.

Æternam hanc mercedem Paulus, in cœlum raptus, oculo mentis cernere meruit; sed illam verbis exponere non valuit: tanta enim est ut nullus homo, quantumvis eruditus, ejus magnitudinem explanare possit: *non licet homini loqui*. Dic, ô Paule; quid sit objectum illud beatificum, quo beantur Sancti in cœlo? *non licet*. Dic, quæ & quanta supernæ civitatis sunt gaudia? *non licet*. Non habet verba Paulus, quibus positivè præclaram hanc mercedem delineet: quare de ea negativè solùm disserit, dicens, quòd *oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum*. Oculi hominum vident mundi magnitudinem, Solis pulchritudinem, admirabilem elementorum harmoniam, plantarum & animalium jucundam varietatem ac totam orbis terrarum machinam, quæ est ingens miraculorum naturæ theatrum; aures etiam hominum audiunt mirabilia quæ fecit Deus in Ægypto, & in mari rubro, portentosa quæ operatus est, ut homines à dæmonis servitute redimeret, & miranda quæ per Apostolos & viros Apostolicos in variis regionibus peregit: corda tandem hominum, secreta multa naturæ & gratiæ scrutantur, ac mirabilia multa concipiunt. Sed tanta est merces, quam dat Deus his qui pro ejus gloria in hoc mundo laborarunt, ut nec oculis videri, nec corde concipi possit: *oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit*. Ut enim ait Augustinus, hæc merces quocumque modo ab hominibus concipi, & explicari nequit: *desiderari potest, concupisci potest, suspirari potest: tamen dignè cogitari, & verbis explicari non potest*. O mirabilem mercedem! cujus ut aliqua ideam det D. Augustinus, illam confert cum iis quæ Deus in hoc mundo dat non solùm justis, sed etiam reprobis. 2. Cor. 12. 4. 1. Cor. 2. 9. August. tract. 4 in Joan.

Hæc merces, inquit Augustinus, *desiderari potest, concupisci potest: tamen dignè cogitari, & verbis explicari non potest*. O mirabilem mercedem! quam maximam esse patet, ex hoc quòd quanta sit concipere non valeamus. Sed ejus magnitudinem infert etiam Augustinus ex bonis, quæ hominibus justis, & peccatoribus Deus in hoc mundo confert. Ibid.

Mundus iste est veluti carcer, à quo extrahuntur reprobi, ut ducantur in infernum, ad quem ob scelera sua damnati sunt: & tamen his, licèt inimicis, licèt indignis, dat

Deus

Deus lucem ad vivendum, odorum suavitates ad gustandum, aerem ad respirandum, sonorum varios concentus ad audiendum: terræ animantia, volucres cœli, pisces maris, & arborum fructus ad reficiendum, fontes ad refrigerandum, simplicia & herbas ad curandas infirmitates, flores ad recreandum visum; & ut loquitur S. Augustinus, *singula solatia, singulis malis obviantia preparavit*. Ex quo præclarè infert Augustinus, magnam esse debere mercedem quam electis dat in cœlo, cùm tanta sint bona quæ reprobis impertit in hoc mundo: *Quid dabit iis quos prædestinavit ad vitam, qui hæc dedit & eis quos prædestinavit ad mortem?* Et ut alibi rectè concludit: *si tam magna & innumera beneficia præstat à cœlo, & terra, & aere, & mari, & luce, & tenebris, ut allevet fastidium nostrum; qualia, quæso, & quàm magna erunt illa bona quæ preparavit diligentibus eum?* Certè tanta erunt, ut explicari & concipi nequeant: *illud dignè cogitari, & verbis explicari non potest*.

Augus. in Solil.

Augus. lib. 22. de Civ. c. 24. Aug. in Solil.

Aliquid cœlestis hujus beatitudinis in hoc mundo nonnulli ex Sanctis prægustasse videntur. Hanc prægustabat Xaverius, cùm cœlestium gaudiorum abundantia superfusus clamabat: *satis est Domine*. Hanc prælibabat Theresia, cùm in divinorum mysteriorum cōtemplatione cor ejus succendebatur, & in mentis excessum rapta, omnia terrena veluti examen apum arbitrabatur: *omnia mihi examen apum esse videbantur*. Hanc etiam sæpè prægustavit Pater Seraphicus, cùm Angelorum concentum audire, & extra se rapi meruit. Sed quid hæc omnia respectu cœlestis beatitudinis qua fruuntur Sancti in cœlo? Si una stilla Sanctos adimplevit in hoc mundo; quid fiet, quando torrente voluptatis potabuntur in cœlo: *torrente voluptatis tuæ potabis eos*? Si extra se rapti sunt Sancti in hoc mundo, cùm unicam spiritualium deliciarum guttulam degustarunt; quid fiet in cœlo, cùm inebriabuntur ab ubertate domus Dei: *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*? Si tandem tuam insolitas invenere voluptates in hac lachrymarum valle; quales debent esse deliciæ regni illius pacifici, in quo omnia bona? quanta ibi pax; quantum gaudium? quanta merces? Tanta utique hæc omnia in cœlo sunt, ut à nobis explicari nequeant: *illud dignè cogitari, & verbis explicari non potest*. Quare, ò peccator, cùm labores nostri parvi sint, & merces magna, non te deterrere debet labor, qui in vita christiana invenitur: sed non debet etiam te deterrere, quia *labores nostri momentanei sunt, & merces æterna*.

Psal. 35.

Ibid.

Labores nostri momentanei sunt, & merces æterna.

III. PARS.

Tanta est damnatorum infelicitas, ut supplicia omnia quæ in inferno patiuntur, æterna sint: ibi patiuntur famem æternam, sitim æternam, & ignem æternum *discedite à me maledicti in ignem æternum*. Sed labores & mala quę in hoc mundo sustinemus, alterius sunt naturæ & qualitatis; quia non in perpetuum durant, & citò transeunt: *præsentia mala sine dubio transitoria sunt*. Velim, ut per totum vitæ tuæ tempus patiaris facultatum jacturam, infirmitates corporis, famæ dispendium, patriæ exilium, persecutionem inimicorum, parentum derisionem, imò & ipsiusmet quoque Dei contradictionem: hæc omnia transeunt, ac ita citò transeunt, ut unico momento durare videantur. Quia de hujus vitæ laboribus, sicut de deliciis loquendum est momentaneæ autem sunt hujus vitæ voluptates: *momentaneum quod delectat*, inquit S. Augustinus; quare & momentanei etiam dici debent omnes labores, quos in hoc mundo subimus.

Matth. 2. 41.

D. Aug.

Ut Christum tentaret satanas, duxit illum in montem excelsum; & inde, ut refert S. Lucas, *ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis*. Quomodò ostendit Christo omnia mundi regna *in memento temporis*? Videbatur, unum saltem requiri momentum ad ostendenda ei regna quæ in orientali plaga sunt; aliud momentum ad ostendenda ea quæ sunt ex parte Occidentis; aliud, ut ostenderet ea quæ ex parte Meridiei; & aliud, ut ostenderet ea quæ ex parte Septentrionis: quomodo ergo ait Evāgelista, dæmonem ostendisse Christo omnia mundi regna *in momento temporis*? Mysterium aperit S. Ambrosius, dicens, dæmonem Christo omnia mundi regna in momento ostendisse; quia *in momento cuncta prætereunt*. Quare non diuturnos censeas labores quos pateris; momentanei enim sunt, & non secùs ac alia *in momento prætereunt*.

Luc. 6. 4.

Ambr. 4 in Luc.

Quod ut clariùs & evidentiùs pateat: dic, rogo, quid nomine laboris, & tribulationis tuæ vocas? Non aliud nomine laboris tui vocare potes, quam vel quod alias passus es, vel quod nunc pateris, vel quod in futuro passurus es. Labores autem tui dici nequeunt, quæ olim passus es: quia labores hi jam non sunt, & ut ait Seneca, *quæ retrò sunt, mors tenet*. Non etiam labores tui dici possunt, quæ imposterùm te passurum arbitraris; quia nondum illa pateris, nec fortè illa unquam patieris: quare superest, ut

ut labores appelles tuos, eos solummodò, quos nunc, seu in tempore præsenti pateris; præsens autem tempus est solùm momentaneum: *præsens tempus non dicitur longum, quia caret spatio, & in puncto præterit*. Et ideò labores tui non diuturni, sed momentanei dicendi sunt. Quod præcipuè verum comprobatur, si labores tuos cum æternitate conferas: omne enim tempus est quasi momentum, & omnia quæ patimur sunt momentanea respectu æternitatis. Et ideò labores nostros, non annuos, non biduos vel triduos, sed momentaneos vocat Princeps Apostolorum, dicens: *modicùm nunc si oportet contristari in variis tentationibus*. Non ait, labores nostros pluribus diebus, vel pluribus mensibus durare; sed *modicùm nunc*, seu uno momento.

Aug. Confess. c. 18.

1. Petr. 1. 6.

Hoc & aliussaserit Apostolus, nempè Doctor Gentium, qui labores & tribulationes nostras, non diuturnas, sed momentaneas vocat: *momentaneum & leve tribulationis nostræ*. Eodem modo de laboribus nostris loquitur Paulus, quo Geographi de terra loqui solent. Scimus, terram hanc quam pedibus calcamus, tantæ molis esse, ut supra septem leucarum millia circuitus ejus protendatur; Geographi tamen dicere solent, totum terrarum orbem, respectu cæli, esse quasi punctum. Eodem prorsus modo D. Paulus, hujus mundi labores, quantumvis diuturnos, respectu æternitatis momentaneos vocat: *momentaneum & leve tribulationis*. Audimus aliquos dicentes, se à pluribus annis podagra, febri, vel alio aliquo morbo laborare: *momentaneum*. Dicunt alii diuturnam se ab inimicis persecutionem passos: *momentaneum*. Narrant alii quadam cum animi sui oblectatione, varias tribulationes, quas à multos tempore pertulerunt: *momentaneum*. Omnes tandem labores nostri momentanei sunt: quare, ô peccator, non te deterreant labores, qui in momento transeunt. Certe te terrere non debent, & præcipuè si inspicias mercedem: labores enim momentanei, & *merces æterna*.

2. Cor. 4. 17

2. *Momentaneum*. inquit D. Paulus, *& leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Pro momentaneo labore, non momentanea solùm impenditur merces, sed æterna. *Momentaneum*, ecce laborem: *æternum*, ecce mercedem. *Momentaneum*, ecce quod pateris: *æternum*, ecce quomodò præmiaberis, *Momentaneum*, ecce diuturniores hujus vitæ labores: *æternum*, ecce breviorem & compendiosiorem cæli mercedem. Sic præfata D. Pauli verba explanat Hugo Cardinalis, dicens, momentaneas esse omnes hujus mundi tribulationes,

II. Cor. 4. 9.

mercedem verò quam speramus, esse æternam: *tribulatio modica & momentanea, remuneratio magna & æterna*.

Hortatur nos Vates Regius, ut labores quibus, Deo volente, in hoc mundo affligimur, æquo animo sustineamus: *confortetur cor tuum, & sustine Dominum*. Cur affligentem nos Dominum sustinere debemus? Eum sustinere debemus, tum quia bonus, tum quia justus, tum quia plura & majora pro nobis passus est; tum quia ob peccata nostra gravioribus digni sumus suppliciis: sed eum specialiter sustinere debemus, ait Augustinus, quia si ex Dei ordinatione ad momentum in hoc mundo affligimur, pro momentaneis hisce laboribus, quos pro Dei gloria sustinebimus, æterna mercede præmiabimur: *Ad tempus laboras, in æternum non laborabis: brevis est molestia tua, æterna erit beatitudo tua: ad modicum doles, sine fine gaudebis*. Ecce momentaneum laborem, & ecce mercedem æternam.

Psal. 26. 14.

Aug. in Psal. 144.

Hoc præclarè nos docuit Isaias, seu potiùs Deus per Isaiam, dicens: *In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui*. Tribulationes nostræ limitatæ sunt, *in momento indignationis*: gloria verò erit sine termino, *& in misericordia sempiterna misertus sum tui*. Afflictiones nostræ finem habent, *in momento indignationis*: cælestis vero felicitas fine caret, *& in misericordiis sempiternis*. Labores tandem nostri sunt momentanei, *in momento indignationis*: merces verò est sempiterna, *& in misericordiis sempiternis*. O quàm transitorii labores nostri, qui momentanei sunt! O quàm diuturna merces, quæ perpetua est.

Isa. 54. 8.

Gloriam & mercedem cælestem in tribulatione latere ait Doctor Mellifluus: *latet gloria, fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione*. Cùm quis febri laborat, pestifera lue affligitur, paupertate premitur, à tirannis dirè excipitur, vel alia aliqua pro Dei amore patitur, nihil gloriosum in eo cernunt oculi nostri: latet tamen aliqua gloria sub his tribulationibus, si patienter propter Deum perferantur: *latet gloria, fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione*. Quæ est illa gloria, quæ in tribulatione latet? *in momentaneo hæc*, subdit Bernardus, *latet æternitas*: in tribulatione quę momentánea est, æterna latet gloria: in momentaneo labore sempiterna absconditur merces; quia qui momentaneos hujus mundi labores æquanimiter propter Deum patitur, æternam mercedem in cœlo percipiet. O qualem consolationem! & quis labores qui in virtutis via occurrũt, perferre renuet,

S. Bern. serm. in Psal. Qui habitat.

renuet, si æternam hanc mercedem inspiciat, & seriò perpendat?

Hac consolatione Arcadium nobilem virum, in exilium proscriptum, sanctus Antonius Constantiensis Episcopus ad æquo animo exilii gravitatem perferendam incendebat, dicens: ò Arcadi, *quantum tempus est, quo pugnaturus es? & quantum tempus erit, quo in æternum victurus eris?* quasi dicat: Tempus quo exilium passurus es, breve est, transitorium est, momentaneum est: regnum autem, & merces quam percepturus es, non momentanea, sed æterna erit. O potentissimum ad perferendos hilariter quoslibet hujus vitæ labores motivum! hoc, quæso, motivo accendantur corda vestra ad strenuè subeundos omnes labores, qui in vita christiana sese offerunt. Durum tibi, ò peccator, hoc & illud agere, ut ad Deum verè convertaris, & ut christianè vivas; sed ut quidquid durum & laboriosum in virtutis semita occurrit, generosè suscipias, memento, quòd labores qui in via virtutis inveniuntur, apparentes sunt, & merces vera; parvi sunt, & merces magna; momentanei sunt, & merces æterna.

S. Ant. Ep. ad Arcad.

Cùm S. Symphorianus ad martyrium duceretur, sequebatur eum piissima Mater; & ut ad generosè perferendos martyrii labores illum accenderet, clamabat: *Nate, nate, memento vitæ æternæ*. O peccatores, tædet vos christianè vivere; ad Deum converti, & virtutis viam sectari pertimescitis; quia terret vos labor, qui in christiana vita reperitur; sed paratam vobis inspicite mercedem. Mementote, quòd pro labore apparente mercedem veram, pro parvo labore mercedem magnam, & pro momentaneo labore mercedem accepturi estis æternam. Suscipite ergo apparentes, parvos, & momentaneos labores, qui in virtutis via occurrunt; & mercedem veram, magnam, & æternam percipietis in cælo. *Amen*.

DE DEI VOLUNTATE

CIRCA HOMINUM SALUTEM.

CONCIO XVI.

Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum. Isaiæ 27. 9.

SI quis unquam in Doctorum hominum conspectu verè non parva dicturus meritò extimuit, ea mihi hodie conditio; ut nisi rei, loci, temporis, meæque imbecillitatis sim oblitus, non solùm timere oporteat; sed diffidere etiam, ne hunc locum ornatissimum temerè videar occupasse, meque muneri multò majori, quàm meæ ferant vires, obtulisse. Altissimam enim, & generalem Dei voluntatem circa omnium salutem explanaturus, & probaturus huc conscendi: cujus rei explicatio sanctorum Patrum, Doctorum omnium, ac subtilissimorum quarumlibet Theologorum variè torsit animos: & cujus elucidatio non tam hominis, quàm supremi Nominis opus esse videtur. Quare meritò temerarius cuique conspectui videri possem; nisi necessitas, cui ne Deus quidem immortalis repugnat, me tam arduam provinciam adire coegisset; & nisi impii ad hanc materiam pertractandam aliquo modo compulissent. Cùm enim impium aliquem ad destruenda peccata hortamur, renuit ille, dicens: Tot perpetravi crimina, ut nulla mihi sit spes salutis: à Deo jam destitutus sum: Deus meæ oblitus est salutis, de ea non curat; ac proinde inutile esset, quòd innumerabilium, & gravissimorum peccatorum meorum destructionem jam susciperem. Obmutesce, ò peccator, ne ultra adversus immensam Dei bonitatem blasphemes; sed vires & animum resume, accinge te operi, ac tuorum destructionem scelerum generosè suscipe; quia, ut jam probabimus, tuam & omnium penitùs hominum Deus verè vult salutem, &c. *Ave*.

NOn est aliquis peccator, ita excæcatus, & obduratus, à quo si petatur, an salvari velit? qui non respondeat: *volo*. Sua destruere scelera negligit impius, in iis perseverare vult, de pœnitentia facienda non curat; & tamen quærenti an velit salvus fieri? respondet: *volo*. Sed dic, quæso, impie, quomodo salvari cupias? Visne hoc sincerè vel fictè, ardenter vel negligenter, efficaciter vel inefficaciter? Salvari vis, inquis: dic quomodò? Visne salvari sincerè? heu! salutem tuam non verè vis, sed velle fingis. Visne ardenter salvari? heu! quidquid agis, negligenter agis. Visne salvari efficaciter? heu! quàm pauca facis, & perfectè operaris pro salute tua!

O peccator, si rectè de teipso judices, vis simul & non vis salvari: hoc vis voluntate ficta, & non vis voluntate vera: hoc vis voluntate remissa, & non vis voluntate ardente: hoc vis voluntate inefficaci, & non vis voluntate efficaci. Non sic autem Deus, non sic; vult enim ille sincerè, quod tu fictè & in speciem; vult ille ardentes, quod tu segniter & negligenter; vult ille efficaciter, quod tu inefficaciter & oscitantur. Ut enim jam videbimus, omnium penitùs hominis-

minum Deus salutem vult: 1. Voluntate sincera: 2. Voluntate ardente 3. Voluntate efficaci.

I. PARS. *Deus vult omnium salutem voluntate sincera:*

1. Co. 1. 5. Deus non vocatur Pater ultionum, & judiciorum; sed *Pater misericordiarum.* Quia licèt non minùs justus sit, quàm misericors; omnibus tamen hominibus in hoc mundo viventibus, misericordiæ suæ viscera aperit; tantaque ejus in illos est bonitas, & misericordia, ut omnes penitùs, nullo excepto, verè & sincerè salvare velit. Unde qui pereunt; sua culpa pereunt; nec Deus, Ose. 13. 9. sed ipsi sunt perditionis suæ causa: *Perditio tua Israel,* Ex te, scilicet; non autem à Deo, qui neminem vult perire, & qui omnes salvari verè & sincerè vult.

Non vult Deus perire idololatras, qui diis ligneis & lapideis thura adoleverunt; non Judæos, qui Christum patibulo medium duos inter latrones affixerunt; non hæreticos, qui altaria spoliaverunt, templa diruerunt, & Sacramenta profanarunt; non impios, qui in Deum & Sanctos blasphemias evomuerunt; non alios quascunque peccatores, qui legem ejus violaverunt: *nolens aliquos perire,* non vult Deus, ut aliquis, quantumvis impius, & venia indignus, pereat. Quid ergo vult Deus? quæ ejus voluntas erga homines? Non vult quòd quis ex illis pereat; sed optat, ut omnes pœnitentiam sectentur, & 2 Petr. 3. salvi fiant: *nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam, reverti.*

Ezech. 18. 23. Hoc ipse Deus apud Ezechielem Prophetam solemni juramento confirmat: *Numquid,* inquit, *voluntatis meæ est mors impii?* Quasi dicat: fortè creditis, quòd aliquos solummodò ex hominibus quos creavi, salvare velim, alios verò omnes damnare intendam? fallimini: non enim hæc mea est voluntas, sed omnes penitùs salvos fieri volo, ac juro, quòd nec ipsorum etiam impiorum, qui me toties sceleribus suis offenderunt, mortem Ezech. 33. 11. & damnationem velim: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.* Impius ille qui toties geminatis sceleribus majestatem meam offendit: ille impius qui sapientiæ meæ thesauros, justitiæ meæ supplicia, & misericordiæ meæ beneficia contempsit: impius ille qui gratias intùs moventes, Prædicatorum monita, Sanctorum exempla, Sacramenta oblata, & omnia Ecclesiæ meæ bona parvipendit: ille, ille impius æterna morte, & suppliciis sempiternis dignus est: attamen jurejurando obtestor, me nec etiam sceleratissimorum quorumque impiorum mortem velle? sed optare plurimùm, ut omnes convertantur, & vitam æternam obtineant. *Vivo ego, dicit Dominus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.* Audite Dominum, non solùm asserentem, sed etiam jurantem, se ita omnium hominum velle salutem, ut nec ipsos impios damnari velit: audite illum, & ei juranti credite: *Juravit Dominus: ut si non credamus promittenti Deo, credamus salutem pro nostra salute juranti.* S. Chrys. hom. in c. 33. Ezec. v. 11.

Generalem hanc & sinceram voluntatem salvandi omnes homines indicat Deus, cùm veluti Pater misericors, omnes vocat, & ad veniendum invitat: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Matth. 11. 28. Non hunc vocat, & illum respuit: non aliquos solùm ad veniendum invitat, sed omnes: non vult solùm salvare aliquos ex amicis, vel aliquos tantùm scientia, nobilitate, aut sanctitate illustres; sed omnes penitùs, nullo excepto: *Non dixit hunc vel illum, sed omnes.* S. Chrys. ho. 59 in Matth. 1. Tim. 2.

D. Paulus ad Timotheum scribens, rogat eum, ut preces fieri curet *pro omnibus hominibus.* Cujùs rei rationem subdit, dicens: hoc enim bonum est, acceptum coram Salvatore nostro Deo, *qui omnes homines vult salvos fieri.* Quasi dicat, ò Timothee, Deus Paradisum non fecit pro his tantùm quos specialis Spiritus sancti gratia ad Monasteria traxit; non pro his solùm quos duxit in solitudinem, ut ad cor illorum loqueretur; non pro solis Apostolis, qui relictis omnibus secuti sunt Christum; non pro solis Martyribus, qui *ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt;* He. 11. 36. non tandem pro solis virginibus, quæ sequuntur Agnum quocumque ierit; vel pro iis solùm Sanctis, quorùm vita prodigium multis facta est: sed pro omnibus, quia omnes *homines vult salvos fieri.* Non aliquos dumtaxat, sed *omnes* nullo excepto; *omnes* sine ulla limitatione & restrictione Sic præfata Apostoli verba explicant Sancti Patres: *sacrorum præfectus,* inquit S. Dionysius Areopagita, *omnes homines salvari cupit.* D. Hieronymus ait. *Vult Deus ea quæ sunt plena rationis, vult salvare omnes.* Alia multa his similia leguntur apud sanctos Patres. Sed licèt ex sanctis Patribus non haberemus, præfata D. Pauli verba intelligenda esse de omnibus hominibus sine exceptione: ipsa Apostoli verba, si attendantur antecedentia & consequentia, de omnibus penitùs hominibus eum loqui convincunt. Vult enim ibi D. Paulus, ut orationes fiant pro omnibus,

mul-

nullo excepto; cujus rei rationem adducit: Quia *Deus vult omnes salvos fieri*: ergo sicut vult D. Paulus, ut oremus pro omnibus, nullo excepto; ita & certum est quòd Deus velit omnes salvos fieri, nullo excepto.

Quod præclarè confirmat D. Paulus, cùm Christum non pro aliquibus solummodò, sed pro omnibus penitùs hominibus redimendis & salvandis semetipsum tradidisse asserit: *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Ex quo D. Pauli loco infert Hugo Cardinalis, Deum velle ut omnes salvi fiant: Dedit, inquit redemptionem semetipsum pro omnibus; *& ita omnes vult salvos fieri*. Sed ex his D. Pauli verbis inferendum etiam, quòd Deus non fictè, sed verè & sincerè omnes salvari velit. Sicut enim non est qui non credat, sanctum Paulinum, & alios nonnullos Sanctos verè & sincerè voluisse redimere illos captivos, pro quorum redemptione illi semetipsos tradiderunt: ita certum & evidens est, Deum sincerè omnium hominum velle redemptionem & salutem: cùm seipsum pro omnium redemptione & salute dederit: *dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*.

Miramini Deum, qui ita sincerè omnes homines salvari vult, ut omnes ad se vocet, ut pro omnibus redimendis seipsum tradat; ac asserat & juret se ita omnium optare salutem, ut nec unicum impium perire velit.

Vult quidem sincerè Deus, omnes homines salvari. Sed, heu! pauci ex hominibus verè & sincerè salvari volunt. Dicunt, se salvari velle; sed dictis non concordant opera, asserunt se salutis desiderio teneri; sed ea quæ salutis suæ sunt, non faciunt: protestantur, se suam multùm optare salutem; & tamen blasphemiis, usuris, impudicitiis se dedunt, in peccatis perseverant, ac saluti contraria facere non desinunt. Hi certè verè & sincerè salvari nolunt; si enim verè salvari vellent, Dei mandata servarent, & media ad salutem idonea sumerent. Vis salvari? inquit Christus, *serva mandata*. Hæc est salutis regula; hanc tenere debent qui verè salvari cupiunt: quare si verè salvari concupiscitis, Deum adorate, parentes honorate, inimicos diligite, ac omnia mandata servate. Si ea servare satagitis, verè salvari vultis; si ea servare renuitis, non verè salvari vultis. Sed pauci, pauci mandata Dei servant; ac proinde pauci verè salvari volunt, & pauci salvantur.

Omnes salvari velle dicunt; sed volunt
Prov. 13.4. nolentes, simulque volunt & nolunt: *vult & non vult piger*. Cùm ab iis quæritur, an salvari velint, respondent: *volo*; sed cùm iis dicitur, ut huic & illi peccato abrenuntient, ut hoc & illud Dei præceptum servent; hoc facere nolunt; vellent salvari, sed media salutis sumere nollent. Hoc autem propriè loquendo, nihil aliud est quàm non velle verè & sincerè salvari. Sicut is nollet verè adire Parisios, qui non viam qua Parisios itur, sed viam penitùs oppositam teneret: ita & is non verè salvari vult, qui non per viam, qua ad cælum itur, sed per oppositam incedit.

NN. obsecro vos, ut non fictè sed verè & sincerè salvari velitis. Res vestra agitur. Sive enim salvemini, sive non, Deus inde nec major, nec minor fiet, & tamen nostram verè & sincerè vult ille salutem: quantò magis illam velle & optare debemus nos, cùm inde omnia nostra pendeant. Dicite ergo & sincerè dicite: *volo salvari*; optate sincerè salutem vestram, cùm Deus illam velit voluntate sincera. *Sed Deus vult etiam salutem nostram voluntate ardente*.

Deus vult omnium salutem voluntate ardente. II PARS.

Reges & terræ Principes, quantumvis magni & potentes sint, servis & subditis suis egent; ac ab iis illorum potentia, gloria, divitiæ, imperiumque pendent: si enim Rex populum non habeat, ubi est dominium ejus? ubi potestas, ubi gloria? At Deus ita cæli & terræ Dominus est, ut cælo, terra, Angelis & hominibus non indigeat: sive enim hæc omnia pereant, sive non pereant, Deus semper idem in se manebit; ac semper potentiam infinitam, divitias infinitas, majestatem infinitam & omnes perfectiones infinitas possidebit. *etiamsi omnes Angeli & homines pereant, nullo afficietur damno, cùm de bonis ejus nihil desit, ipse enim est sibi totum bonum*. Abul. q. 71. in cap. 18. Matth.

Licet autem Deus hominibus non egeat, & licèt minor in se non esset, quamvis totum genus humanum periret, homines tamen diligit, ac eorum salutem ardenter desiderat. *Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confert, si immaculata fuerit vita tua?* hæc nihil ei prosunt, nil inde emolumenti percipit, nec inde aliquid gloriæ intrinsecè acquirit. Tamen, licèt Deus sibi sufficiat, nec hominibus quomodocumque egeat, illos tanto affectu prosequitur, ut eorum omnium salutem, non remissè, sed ardenter & vehementer desideret: *In Deo est voluntas vehemens cum desiderio, quæ mirum in modum cupit, & vehementer desiderat nostram salutem*. Job 22. 3. Chrysost. hom. 1. in Epist. ad Eph.

Vehementer hanc & ardentē voluntatē salvandi omnes homines manifestat Deus, multis nominibus quæ usurpat, ac variis loquendi modis, quibus in sacra Scriptura utitur. Aliquando enim personam gerit concionatoris zelantissimi, qui in vicis, plateis, & undique prædicat, ut omnes homines ad se vocet & salvet: *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.* Aliquando se medicum charitativum dicit, qui è cęlo descendit, ut naturam humanam per Adæ peccatum infirmam & mortuam sanet, & ad vitā revocet. Pluries se Pastorem bonum vocitat, qui hominem lapsum, veluti ovem errātem sollicitè quęrit, qua inventa gaudet, eāque non inter brachia, gestat, sed humeris superimpositam defert, ut ab omnibus videatur, tamquam vigiliarum, & sollicitudinis suæ trophæum. Nonnunquam se Sacerdotē & summum animarum nostrarum Pontificē nūcupat, quia in hunc mundum venit, ut pro salvādis animabus nostris corporis sui Sacrificium in Crucis Altari offerret. Appellat etiā se Salvatorem, & Redemptorem hominum aliisque multis gloriatur titulis, qui omnes ad hominum salutē referuntur, ut inde notum faciat, se omnium hominum ardenter optare salutem: *mirum in modum cupit, & vehementer desiderat nostram salutem.*

Prov. 1. 20.

Christum ex itinere fatigatū rogarunt discipuli ut manducaret: *Rabbi manduca.* Quibus Christus; *ego cibum habeo manducare quē vos nescitis.* Quis ille cibus ita exquisitus, quo pasci desiderat, Christus qui cælesti pabulo vesci solet? quis ille cibus, quē aliis sibi oblatis Christus prefert? cibus ille quē tanto affectu optat, est salus hominū, quam ardenter desiderat: *cibus eius salus mea*, inquit S. Bern. Cibus ille quo Christus pasci vult, non est materialis, sed spiritualis; hic cibus, inquit Theophilactus: nō est alius quàm salus hominum, quàm summoperè desiderat. *Hominū salutē in hoc loco cibū appellat, ut quanta salutis nostra cura & desiderio teneatur, ostendat.* Sed cur salutem nostrā cibum suum vocat Christus? respondet Chrisostom. salutē nostrā cibū suum appellare, quia sicut concupisci solet cibus, ita Christus salutem nostram ardenter concupiscebat: *Hominum salutem hic cibum dicit, ostendens quantum desiderium habet nostrę salutis. Sicut enim nobis concupiscibile est comedere, ita ei salvare nos.* Quęramus iterū cur salutem nostram cibum suum Christus nuncupet? Respondebit Theophilactus, quòd eam cibum suum vocet, quia tāto ardore salutem nostrā desiderat: quāto famelicus cibum appetit: *Salutem hominum tanto desiderio avebat, quanto ullus nostrum sensibilem cibum.*

Joan. 4. 34.

S. Bern. ser. 7. in Cant.

In Joan.

Nō semel demiratus sū, quòd Christus, qui paretissimus erat, & qui mortificationē & pęnitentiam prędicabat, Matthęi adhuc Telonearii convivio interesse voluerit: *Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua.* Cur huic convivio adest Salvator? qui cibi ad Public. huius domum eū alliciunt? quibus ibi pascitur dapibus? *Erat turba multa Publicanorū, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes.* Ecce cibos Christi exquisitissimos, in hoc convivio, non tā materialibus, quàm spiritualibus, pascebatur cibis: ibi inquit Chrysol. *epulabatur, non cibis: sed reditu peccatorum.* Fercula ejus erāt peccatores, seu salus peccatorū quā ardenter optabat: *Salutē hominū hic cibū dicit; ostendens quantū desideriū habet nostræ salutis.*

Luc. 5. 29.

Chrysol. ser. 19.

Murmurabant Pharisæi, quòd interdum Christus cū Publicanis & peccatoribus māducaret: *Murmurabāt Pharisæi & Scribæ eorū dicentes ad Discipulos ejus, quare cum Publicanis, & peccatoribus manducatis & bibitis?* Irridet Phariseos Chrysologus: quid, inquit, miramini, quod Christus cum pecatoribus manducet? Nōne scitis, eū venisse, ut peccatores salvet? nūm vos latet, quòd ipse non venerit vocare justos, sed peccatores? Hi sūt propter quos in hunc mundum venit: hi sunt cibi quibus sępè versatur, ut eos salvet, exquisitissimi ejus cibi sunt peccatores qui cōvertūtur *epulabatur nō cibis, sed reditu peccatorum*, Epulatur opiparè Christus, cùm convertuntur; Mattheus, Magdalena, Samaritana, Centurio, & alii peccatores, quia non minus ardenter salutem hominum appetit, quàm famelici cibum: *Salutem hominum tanto desiderio avebat quanto ullus nostrum sensibilem cibum*

Luc. 5. 30.

Ardentē hanc homines salvādi voluntatē testatur Christus, Regii Prophetę ore dicēs, quòd in hoc mūdo cucurrerit, sitiēs: *cucurri in siti.* A summo cęlo usque ad terrā currit Christus, in hoc mūdo per vicos, plateas civitates & deserta cucurrit, ut salvaret homines, & cucurrit sitiens, *cucurri in siti.* Quę est sitis illa, qua angebatur, & ardebat Salvator? *sitis tua, salus mea*, sitiebat salutem hominū, inquit August. eamq; ardenter sitiebat & desiderabat. Postquam Crucis patibulo affixus est Christus, hęc eius increvit sitis: clamavit enim: *sitio.* Quid sitis, ò Christe Salvator? *sitis tua salus mea*, sitit, & ardēter desiderat salutem omniū penitùs hominū, & ideò in Cruce pro omnibus salute moritur: *dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.*

Ps. 61. 5.

1. Tim. 2. 6.

O quam magna fuit Christi sitis! quàm ardens ejus sitis extitit! quàm ardenter omniū hominum salutem desideravit! Sed, heu! quā negligenter & remissè propriā salutem cupiunt plerique hominū! terrenis inhiant, ad mūdi voluptates anhelāt; & de animæ salute parū, aut nullomodò solliciti sunt. Clamat Christus, ut magno cū fervore & impetu salutem optent, & per angustā Paradisi portā in-

Luc. 13. 24. ingredi conentur: *contendite intrare*; ipsi verò nullam sibi vim faciunt nec aliquomodo salutem suam sitiunt & desiderāt. Vellēt salvari: sed difficultates exsorbere, superare discrimina labores exantlare nolunt, ut per angustam Paradisi januam intrent. Vellent salvari, sed hęc eorum voluntas ita tepida est, & remissa, ut quasi nolint. At nō remissè & negligēter; sed summo cum fervore suam quisq; salutē velle & optare debet; quia si non salveris, cætera omnia nil tibi proderunt: *Quid*
Mat. 16. 26. *enim prodest homini si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* Quid tibi proderit, copiosas Crœsi divitias, mirādā Absalonis pulchritudinē, incredibilē Herculis fortitudinē, Alexandri Magni dominationē; ac totius mundi divitias, & delicias habuisse; si propriæ salutis jacturā facias? certe hęc nihil proderūt: quare salutem ardenter desidera, pro salute ferventer labora.

Audi tremenda Salvatoris verba, dicentis, quòd veniet tempus, quo in Paradisum multi intrare cupient, & non intrabunt: *Multi, dico*
Luc. 13. c. 14. *vobis, quærent intrare, & non potuerunt.* Cur in Paradisum intrare non poterunt? *non poterunt intrare*, inquit Carthusianus, *quia non efficaciter quæsierunt, neque fervidè optaverunt, sed pigrè & negligenter.* Ut ergo in Paradisum aliquando intrare valeatis, fervidè nunc & ardenter salutem desiderate, sicut Christus, qui omnium hominum salutem ardenter desideravit: *ac etiam efficaciter.*

Deus vult omnium salutem voluntate efficaci.

Eos detestor hęreticos, quī de Deo ita malè sentiunt, ut asserant, eum aliquos solumodò salvare velle, quibus solis gratias ad salutem necessarias impertit: aliis verò eas denegat, nec de eorum salute quomodocumque curat. Hęc doctrina à variis damnata est Conciliis, & qui eam sectantur, duriùs quàm par est loquuntur de Deo, qui nōn aliquos tantùm, sed omnes penitùs homines salvos
S. Prosper in resp. 8. ad Gallos. fieri vult: *Qui dicit Deum, certum solùm numerum electorum salvare voluisse, duriùs loquitur, quàm loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiæ Dei, qui omnes homines vult salvos fieri.*

Non sic de Deo loquuntur S. Patres Damascenus & Chrysostomus, qui Deum voluntate antecedēte & prima, omnes penitùs homines salvari velle asserunt: *Præcedenter*, inquit Damascenus, *vult Deus omnes homines salvari, & regnum ejus consequi.* Et D. Chrys. ait: *In Deo alia est voluntas secunda, secundum quam eos qui persistunt in sceleribus contaminati, vult perire; & alia est voluntas prima, & secundū hanc nō vult homines perire, sed salvari.* His sanctis Patribus adjungi posset D. Aug. qui in lib. de spiritu & litera c. 3. & 33. ait: *Vult Deus omnes homines salvos fieri; non sic*

Damascen. lib. 2. de fide orthodox. 29. Chrysostom. 1. in Ep. ad Eph.

tamen, ut eis liberum adimat arbitrium, quo vel benè vel malè utentes justissimè judicentur.

Bonus & ęquitatis amans judex, ātecedēte & primaria volūntate, omnes amat, nullūque quantū ex se est, vult ad furcas damnari; nulli tamen tollit libertatem benè vel male agendi: & eos qui malè agunt, volūtate secūdaria vult punire: ita Deus, nō tollit hominibus libertatem malè agendi: & si malè agūt, tunc voluntate secūdaria eos plecti vult: sed voluntate primaria, & quantum ex se est, neminem damnari, omnesque salvari cupit. *Secūdūm hanc, nō vult homines perire, sed salvari.*

Antecedens & primaria hęc volūtas, qua Deus omnes homines salvari vult, nō est simplex velleitas, aut volūtas quędam simplicis complacentiæ, vacua, & otiosa; sed est volūtas ex parte Dei efficax; quandoquidē Deus in executionem hujus voluntatis nos creare, conservare, ac nobis media ad salutem necessaria tribuere vult: *prout*, ait, Doctor Seraphicus, *Deus dicitur velle omnium salutem, quantum in se est, & antecedenter: connotatur in hominibus ordinatio ad salutem, tam ex parte naturæ data, quàm ex parte gratiæ oblata.* Idem dicit aliis verbis Doctor Subtilis: *Deus*, inquit, *vult omnes salvos fieri, quantùm scilicet ex parte sui, & voluntate sua antecedente, pro quanto dedit eis dona naturalia & leges rectas, & adjutoria sufficientia ad salutem.*

D. Bonav. in 1. D. 46. a. 1. q. 1.

S. Thomas & alii Doctores Catholici eodē ferè modo loquuntur, ac asserunt, generalem hanc voluntatem, qua Deus vult omnes salvos fieri esse efficacem ex parte Dei: quatenus, virtute illius, dat omnibus auxilia ad salutem sufficientia. Et licèt nunquā hac de re locuti essent sancti Doctores, nobis satis constabit eum velle omnium salutē efficaciter quantum est ex parte sua, si aliquātulùm attendamus ad ea quæ pro communi hominum salute fecit. Scimus, eum pro nostra salute misisse Prophetas, qui gravia passi sunt, ut homines viam salutis docerent: Prophetas propter nos vexari permisit, & in captivitatem mitti, & incidere in fornacem, & innumera mala tolerare, & ipsos Prophetas fecit propter nos.) Non fuit satis Deo misisse Prophetas, misit & Filium suum unigenitum, & ab ęterno genitum, qui voluit humanę naturæ hypostaticè uniri, in vili stabulo nasci, ac toto vitæ suæ tempore pro communi hominum salute indesinenter laborare.

Chrysost. Hom. 14. in Epist. ad Rom.

Non otiosus fuit Christus, quamdiù in hoc mūdo permansit; sed indesinēter oravit prędicavit, civitates & castella peragravit, accōtinuè circuivit, ut homines à dęmonis servitute liberaret, eosque viam salutis doceret: *Circuibat Jesus omnes civitates & castella docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni; & curans omnem languorem & infirmi-* Matth. 9. 34.

firmitatem. Dæmon circuire non desinit, ut animas rapiat & perdat: *circuit quærens quem devoret*: Christus autem ut dæmoni se opponeret, circuire etiam voluit: *circuibat Jesus omnes civitates & castella*. Circuibat dæmō ut deciperet; Christus ut technas à dæmone instructas detegeret: dæmon ut pacem mundo eriperet; Christus ut eam daret: ille, ut culpæ venenum omnibus infunderet; iste, ut omnes donis cœlestibus locupletaret; ille, ut animas deprædaretur; iste ut eas lucraretur: ille, ut homines à regni cælestis via averteret; iste, ut illos rectâ ad cælum duceret, ac omnes salvaret: *Circuit; quærens quem devoret Circuibat Jesus omnem civitatem*.

1. Pet. 5.

Postquàm toto vitæ suæ tempore Christus circuivit, & pro hominum salute laboravit, in crucem ascendit, ut ibi pro omnibus sanguinē funderet, & moreretur. Ibi expandit manus suas non solùm ut justos & electos, sed etiam ut peccatores & reprobos amplecteretur: *expandit* inquit, *manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona*. Quasi dicat: ascendi in crucem: ibique, veluti omnium Pater *expandi manus meas*, ut omnes penitus homines, veluti filios meos amplecterer: Ibi *expandi manus meas*, veluti Pater erga omnes benignus & misericors, ut omnibus benefacerem: Ibi *expandi manus meas*, non solùm ad justos qui mihi religiosè serviunt; sed etiā ad peccatores & incredulos, qui legibus contradicunt; ut sciant omnes, me non solùm justos, verum & peccatores, ac omnes penitùs homines salvare velle. Et reverà ibi Christus non solùm pro justis, & electis, sed etiam pro injustis & peccatoribus mortuus est: *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. justus pro injustis*. Quis jam dubitet, eum verè & efficaciter omnium salutem voluisse?

Isa. 65. 2.

1. Pet. 3. 18.

Dicunt & fatentur omnes, tunc hominem velle aliquid efficaciter, cùm media ad illud obtinendum apta & idonea sumit. Ægrotus v.g. tunc dicitur efficaciter velle sanitatem, cùm amariores quasque potiones facilè sorbet, & quæcumque à medicis præscripta sunt, quantumvis dura & acerba, executioni sollicitè mandat. Idem dicendum de exercitus cujusdam Duce, qui censetur efficaciter velle urbem aliquam invadere, cùm eam copiis multis cingit, bellicis tormentis quatit, ignitis ferreis globulis incendit, & aliis ad eam expugnandam mediis utitur. Ex hoc principio, quod ex se satis patet, clarissimè infertur, Deum, quantum ex se est, efficaciter velle omnium salutem, cùm media ad salvandos omnes homines idonea adhibeat.

Audite Deum per Isajam Prophetam dicētem: *Quid est quod debui facere ultra vinea mea, & non feci?* Quæ, inquit, non feci; ex his quę pro communi omnium salute facere debui? quæ media pro eorum salute non sumpsi, ex his quę juxta ordinem sapientię meæ sumere debui; Videns omnes penitùs homines in Adamo peccasse, & ideò æterna damnatione dignos: ut eos à pręcipitio eruerem misi Filium meum unigenitum, qui pro omnibus mortuus est, qui pro omnibus propria merita obtulit, & qui omnes redemit: *æterna redemptione inventa*. Hic meus filius gratias suas omnibus meruit, Sacramenta pro omnibus instituit, Apostolos & viros Apostolicos; undique misit; & alia multa pro omnium salute fecit: *Quid est quod debui facere ultra vinæ meæ, & non feci?* Certè non solùm ea fecit Deus, quæ pro salute nostra facere debebat; sed etiam plura fecit, quàm facere debebat pro nobis peccatoribus, pro nobis miseris, & indignis Quare fatendum, quòd omnium salutem voluerit, non solùm voluntate sincera & ardente, sed etiam voluntate efficaci, saltem quoad media; in quantùm dedit nobis media & auxilia sufficientia, quibus si omnes benè uterentur, omnes salvarentur. Unde si qui damnentur, non Deus, sed ipsi damnationis suæ causa sunt.

Si Deus, ait S. Ambrosius, omnes homines vult salvos fieri, cur non ejus impletur voluntas? *conditio latet*, inquit; seu non implerur suprema illa voluntas, qua vult omnes salvos fieri, quia voluntas hæc est conditionata. Illa enim generali Dei voluntate salvandi omnes homines, latet hęc conditio, quòd scilicet ipsi salvari velint: *non vult*, inquit, *ut nolentes salventur, sed vult illos salvos fieri, si & ipsi velint* — D. Ambr. tom. 5. circa finem.

Oecumenius, explicans hęc D. Pauli verba. Deus *vult omnes homines salvos fieri*, ait *si Deus vult, quare non fit quod vult?* Si Deus vult Caînum, Judam, & pessimos quosque peccatores salvos fieri, quare non salvantur? *quare non fit quod vult?* Respondet ipse: *non fit quia illi nolunt*: ecce rationem propter quam non omnes salvantur. Verum est, quòd Deus det omnibus media & auxilia ad salutem sufficientia, quibus si omnes benè uterentur, salvarentur omnes: sed quia omnes ii benè uti nolunt, ideo multi non salvantur, quia salvari nolunt: *non fit, quia illi nolunt*. Omnes quidem salvari vellent voluntate quadam vacua, inani & inefficaci; sed nollent ea facere, quæ ad salutem obtinendam necessaria sunt; vellent salvari, sed nollent ea restituere, peccatis abrenūtiare, mandata servare; virtutem sectari; & alia ad salutem necessaria facere: salvari nolūt efficaciter, & ideò non salvantur: *non fit, quia illi nolunt*. Quare, salutem vestram optate, voluntate sincera, ardente, & efficaci; & infallibiliter salvi eritis. *Amen*. — In hæc D. Pauli verba.

FINIS.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

Infer-

F I N I S.

ANNUS
APOSTOLICUS,
CONTINENS
CONCIONES
Tempore Quadrageſimæ Prædicabiles.

AUCTORE R. P.

FR. ZACHARIA LASELVE
Sacræ Theologiæ Lectore, necnon Provinciæ Recollectorum Sanctiſſimi Sacramenti, ſeu Toloſanæ alumno.

IDEA CONCIONUM QUADRAGESIMÆ.

FERIA QUARTA CINERUM.

De mortis Memoria.

Tanta divinæ est virtutis, ut perditos quousque homines à peccatis sæpè avertat, ad pœnitendum alliciat, & ad bona opera facienda inducat. Mortis autem memoria, & frequens ejus meditatio eamdem virtutem habere videtur: mortis enim memoria: 1. A peccatis avertit: 2. ad pœnitentiam excitat: 3. ad bona opera facienda inducit. *pag.* 1

FERIA V. ANTE DOMIN. I.

De Fide.

1. Fidei necessitas. 2. Fidei præstantia. 3. Fidei qualitates. 8

I. Pars. Fides est homini maximè necessaria: 1. Ut Deum cognoscat: 2. ut Deo placeat: 3. ut ad Deum vadat. 8

II. Pars. Fides est quid præstantissimum; quia: 1. Omnia potest: 2. omnia obtinet: 3. de omnib s triumphat. 9

III. Pars. Fides debet esse humilis & ardens: sed præcipua ejus qualitas est; quòd sit efficax, & in bonis operibus fœcunda. Fides enim, si non sit efficax, & in bonis operibus fœcunda, est: 1. Fides diabolica: 2. fides mortua: 3. fides inutilis & vana. 11

FERIA VI. ANTE DOMIM. I.

De amore inimicorum.

I. Pars. Inimici diligendi; quia præcipit Christus: 1. Qui Deus noster: 2. qui pater noster est: 3. qui benefactor noster est. 14

II. Pars. Inimici diligendi; quia inimicos diligit Christus, in præsepio, in vitæ suæ decursu, & in cruce. 1. *In præsepio*, in quo, nascens, reclinatur: 2. *In vitæ suæ decursu*, dum cum hominibus versatur: 3. *In cruce*, ubi pro inimicis orat, & moritur. 15

III. Pars. Inimici diligendi; quia Christus eos, qui inimicos suos non amant, dirè plectit. Eos enim: 1. privat venia: 2. privat gratia: 3. privat gloria. 18

DOMINICA PRIMA.

De agendis & vitandis tempore Quadragesimæ.

Licet omni tempore, abstinentiæ, pœnitentiæ, & animæ suæ sanctificationi sit vacandum; Quadragesimali tamen tempore, modo quodam speciali, 1. Jejuniis est vacandum: 2. pœnitentiæ est adhærendum: 3. à peccatis est abstinendum. 19

FERIA II. POST DOMIN. I.

De extremo Judicio.

In extremi Judicii die Christus super majestatis suæ thronum sedens: 1. separabit bonos à malis: *Separabit eos ab invicem*: 2. omnes examinabit, & cuique dicet: *redde rationem villicationis tuæ*: 3. adversùs reprobos sententiam dicet; *Discedite à me maledicti*. Mente revolvamus hanc separationem, hoc examen, & hanc sententiam; 1. *Hanc separationem*, qua nulla terribilior; 2. *hoc examen*, quo nullum acerbius; 3. *hanc sententiam*, qua nulla formidabilior. 25

FERIA III. POST DOMIN. I.

De Usurariis.

Usurarii sunt: 1. Latrones publici: 2. latrones honorati: 3. latrones intrepidi. *Sunt latrones publici*, qui furantur absque verecundia, *Sunt latrones honorati*, qui furantur absque honoris sui jactura; *Sunt latrones intrepidi*, qui furantur absque ulla timoris causa. 30

FERIA IV. POST DOMIN. I.

De pœnitentia non differenda.

Ad hoc ut quis pœnitentiam agat, debet habere tempus, gratiam & voluntatem pœnitendi. Pœnitentiam autem in futurum differre non debet peccator: quia incertum est an tunc sit habiturus: 1. Tempus pœnitendi: 2. gratiam pœnitendi: 3. voluntatem pœnitendi. Incertitudo temporis, incertitudo gratiæ, & Incertitudo voluntatis, sunt tria motiva, quæ peccatores à differenda in futurum pœnitentia avertere debent. 36

FERIA V. POST DOMIN. I.

De filiorum educatione.

Filios rectè instituere debent parentes ut consulant: 1. Bono suo: 2. bono filiorum: 3. bono publico. 43

FERIA VI. POST DOMIN. I.

De hujus vitæ vanitate.

Vita nostra: 1. Somnium est: 2. comœdia est: 3. peregrinatio est. Vita nostra, *somnium est*: quare non æstimanda. Vita nostra, *comœdia est*: quare non amanda. Vita nostra, *peregrinatio est*: quare contemnenda.

DOMINICA SECUNDA.

De Paradisi bonis.

Hujus mundi bona, parva, mixta & transitoria sunt. Paradisi verò bona, non parva, sed magna; non mixta, sed pura; non transitoria, sed æterna sunt. Paradisi bona: 1. Magna sunt, 2. pura sunt: 3. æterna sunt. 55

FERIA II. POST DOMIN. II.

De æternitate pœnarum inferni.

Aeternitas pœnarum inferni est certa, terribilis & intolerabilis: 1. *Est certa*; ergo credenda: 2. *Est terribilis*; ergo metuenda: 3. *Est intollerabilis*; ergo vitanda. 61

FERIA III. POST DOM. II.

De Sacerdotio.

Debemus: 1 Sacerdotes venerari: 2. verbis eorum obtemperare: 3. peccata illorum tegere. 68

I. Pars. Sacerdotes debemus venerari: 1. plus quàm terrenos Reges: 2. plus quàm Angelos: 3. tanquam Deos. 68.

II. Pars. Sacerdotum verbis obtemperare debemus: 1. Cùm loquuntur ut Pastores: 2. cùm loquuntur ut concionatores: 3. cùm loquuntur ut judices 70

III. Pars. Sacerdotum peccata tegere debemus: 1. Hoc docuit Deus in veteri Testamento: 2. hoc docuit Christus in novo: 3. hoc docuit Constantinus in Ecclesiæ principio. 72

FERIA IV. POST. DOMIN. II.

De filiorum educatione.

Parentes, ut filios benè instituant, debent eos: 1 Corripere: 2. erudire: 3. bonis exemplis fovere. Correptio, eruditio, & bona exempla, sunt tria à parentibus ad bonam filiorum educationem adhibenda. 74

FERIA V. POST DOMIN. II.

De inferni igne.

Dives epulo in mediis inferni ignibus clamat: *Crucior in hac flamma*. Nec sine ratione sic clamat; quia ab hoc igne cruciatur verè, cruciatur graviter, & cruciatur semper. Quod autem de illo, hoc

FERIA IV. POST DOMIN. II.

De internis damnatorum suppliciis.

DOMINICA TERTIA.

De Confessione.

FERIA II. POST DOMIN. III.

De invidia.

FERIA III. POST DOMIN. III.

De correctione fraterna.

FERIA IV. POST DOMIM. III.

De peccato veniali.

FERIA V. POST DOM. III.

De avaritia.

FERIA VI. POST DOMIN. III.

De divina gratia.

II. Pars.

DOMINICA PASSIONIS.

De mendacio.

FERIA II. POST DOMIN. PASS.

De avaris usurariis.

FERIA III. POST DOMIN. PASS.

De festivis diebus.

FERIA IV. POST. DOMIN. PASS.

De detractione.

FERIA V. POST DOMIN. PASS.

De Magdalena peccatrice.

FERIA VI. POST DOMIN. PASS.

De Magdalenæ pœnitentia.

DOMINICA PALMARUM.

De ambitione.

re

FERIA II. HEBDOMADÆ SANCTÆ.

De Maria juxta Christi crucem stante.

FERIA VI. HEBDOMADÆ SANCTÆ.

De acerba Christi Passione.

DOMINICA PASCHATIS.

De Christi Resurrectione.

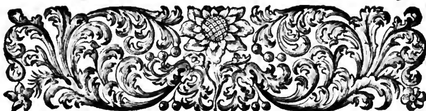
FERIA II. POST PASCHA.

De peccatis recidivæ.

FERIA III. POST PASCHA.

De Pace.

CON-

CONCIONES PRO TEMPORE QUADRAGESIMÆ.

FERIA QUARTA CINERUM.

DE MORTIS MEMORIA.

Pulvis es, & in pulverem reverteris. Gen. 3. 19.

SI Philosophia dicatur *cognitio rerum ut sunt*; seu si Philosophia sit scientia naturas rerum explicans: certè *summa est Philosophia meditatio mortis*, quia mortis memoria, ac frequens ejus meditatio docet nos, hanc omnium sublunarium esse naturam, quòd omnium fragilia sint, transitoria sint, quasi nihilum sint: & ideò à nobis despicienda, ut pœnitentiæ & christianarum virtutum operibus adhæreamus; ac ut cælestibus, divinis & æternis comparandis insistamus. Arist. Chrys. ser. 14.

Ut Philosophiam hanc doceat sancta Mater Ecclesia, filiorum suorum capita hodie cinere conspergi & signari curat per ministros suos, cuique dicentes: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris*. Nihil pulvere inanius; nil vilius, nil instabilius, nil magis volatile: memento autem tu homo superbus, qui aliis dominari ambis: tu homo delicatus, qui tanta sollicitudine sanitati tuę curandæ studes, tu homo doctus, qui profanæ scientiæ vento inflaris, tu homo peccator, qui tot scelerum reus es, tu homo infirmus, qui te diù victurum erroneè credis; *memento*: inquam, *quia pulvis es*; memento, quia moriturus, ac brevì in cinerem & pulverem reversurus. *Lasolve Quadrag.*

Hæc est Philosophia sacra, quam hodie sancta docet Ecclesia, quam & ego in tota hac concione docere conabor, dum ad mortis memoriam frequenter habendam vos hortabor, &c. *Ave*.

TAnta divinæ gratiæ virtus, efficacitas tanta, ut perditos, & dissolutos quosque homines à peccatis sæpè avertat, ad pęnitendum moveat, & ad operibus bonis vacandum inducat. A peccatis quidem avertit divina gratia; nam, ut ait divus Augustinus, *Quanto magis regnat in unoquoque gratia, tantò minùs dominatur iniquitas*. Gratia etiam ad pęnitendum movet: hæc etenim peccatoribus pęnitentiam inspirat, ac in cujusque corde ait: *Convertere ad Dominum Deum tuum*. Gratia tandem ad bona opera facienda inducit; nulla enim opera meritoria ex nobis quasi ex nobis agimus; sed per gratiam, quæ nos ad benè agendum allicit & inducit: *non ego, sed gratia Dei mecum*. Aug. in Psal. 117. Ose. 14. 1. Cor. 15. 10.

O magnam divinæ gratiæ virtutem? Sed & eadem mortis meditationi convenit virtus: mortis enim memoria, & frequens ejus meditatio est quasi gratia, aut, ut meliùs loquar, frequenti mortis meditationi gratia quædam annexa est, quia qui seriò & frequenter se verè, citò, & inopinatè moriturum cogitat, à peccatis avertitur, ad pęnitendum movetur, & ad benè operandum allicitur. *Memento* ergo *homo, quia pulvis es*, & non peccabis: *memento quia pulvis es*, & pęnitentiam ages: *memento quia pulvis es*, & opera digna salutis facies Quæ ut certiùs constent, dico, quòd mortis memoria: 1.

à peccatis avertit, 2. ad pænitendum movet, 3. ad benè operandum inducit.

I. PARS. *Mortis memoria à peccatis avertit.*

Qui rectè sapiunt, non tam suam originem, & nobilem à qua descendunt progeniem, quàm finem suum, seu mortem, quæ terrenarum omnium felicitatum est finis & terminus, seriò contemplantur Aug.to.5. in spec. *Sapientis est, non tam rei principium prospicere, quàm finem & exitum prævidere.*

Frequens hæc mortis memoria, ac fervens ejus meditatio, ad spernendas sæculi pompas, ad contemnendas carnis delicias, & ad postponendas mundi curas, innumeros induxit, sed &, si credamus Sapientum Principi, frequens illa mortis cogitatio ad avertendos homines à peccatis ita potens Eccli.7.40. est, ut qui mortis crebrò meminerit, in æternum non sit peccaturus: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Hoc est, ut exponit Hugo Cardinalis, *nunquam peccabis, & peccata digna morte æterna nunquam facies.*

Verumquidem, pessimos quosque peccatores interdùm mortis recordari: cùm scilicet pro mortuis campanas pulsari audiunt, cùm aliquem ex cognatis vel amicis obiisse discunt, cùm cœmeteria pertranseunt, vel cùm quis coram ipsis moritur. Tunc *funere calente, corpore adhuc præsente*, recogitant se morituros, sed hæc cogitatio mox evanescit: *Cogitatur mors*, inquit Augustinus; Aug.ser. 3.de Re. *sed fortè cùm mortuus plangitur, cùm exequiæ* surr.Dom. *præparantur, cùm offertur, cùm itur, sepelitur: sepulto autem mortuo, etiam talis cogitatio sepelitur.* Quamdiù piæ hæ mortis cogitationes durant; hi à peccatis cavent, & si cogitationes illæ in mente semper manerent, hi à peccatis semper abstinerent, quia qui seriò & sæpè se moriturum considerat, à peccatis omnibus facilè declinat: *memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.*

In somnis vidit Nabuchodonosor statuam grandem, cujus caput ex auro optimo erat, pectus & brachia de argento, venter & femora ex ære, tibiæ erant ferreæ, & pedum quædam pars erat ferrea, & quædam fictilis. Hoc Nabuchodonosoris somnium *statim fugit ab eo*, ita ut nec recordaretur ejus cùm evigilavit, opusque fuerit, ut Daniel somnium ejus divinaret. Sic etiam multi, cùm mortem aliquando cogitant, hanc veluti somniando respiciunt, & statim obliviscuntur ejus, nihilque est, cujus tam citò obliviscantur, quàm mortis. *Quid istud, quæso, quid istud est? nihil ita quotidie homines ut mortem vident, nihil ita obliviscuntur ut mortem.* Plerique similes sunt letargicis, quia lethali somno clamoribus multis, violentis motibus, et diris incisionibus tantisper excitati, videntes non vident, audientes non audiunt, unoque aut altero verbo imperfectè prolato, ad pristinum redeunt soporem, nec eorum quæ viderunt & audierunt reminiscuntur. Sic innumeri letargico scelerum suorum somno gravari, aliquantulùm excitantur, cùm Prædicatores de morte dicunt, cùm pro defuncto quodam pulsatur æs campanum, vel cùm quis coram ipsis subitanea morte rapitur, sed tunc audientes non audiunt, videntes non vident, ac tam leviter tamque segniter hæc omnia considerant, ut mox & mortis & mortuorum obliviscantur. Et ideò ad fraudes, ad rapinas, ad perjuria, ad infinitas corporis voluptates, & ad pristina omnia peccata statim redeunt; ad quæ non redirent, si hæc mortis consideratio in cordibus eorum altùm figeretur, & si in mente eorum hæc mortis cogitatio perseveraret. Quia nil ita à peccatis avertit, ac mortis memoria: *Nil sic revocat hominem à peccato, quemadmodùm jugis mortis recordatio.*

Homo ex natura sua miser est, multisque miseriis obnoxius: *Homo natus de muliere, brevis vivens tempore, repletur multis miseriis.* Homo *miser* in mente, quæ multis ignorantiæ & errorum tenebris involuta est; *miser* in corpore; quod est immunditiæ sentina & pravæ concupiscentiæ fornax: *miser* in anima, quæ inordinato affectu creaturis adhæret, & ad peccata multa declinat; & tamen miser ille homo, diabolica semper inflari solet superbia: *cunctis diebus suis impius superbit:* in misero hoc homine non minuitur, sed semper augetur superbia: *superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.* Job.15.20 Ps.73.23. Cur, quæso, infirmus & miser ille homo ita intumescit? cur superbit pulvis & cinis? quæ causa superbiæ hominum? Causa superbiæ eorum est, quia de morte non cogitant: *quia non est respectus morti eorum*, inquit Propheta, *ideò tenuit eos superbia*, vel, ut Psal.72.4. explicat S. Hieronymus, *quia non cogitaverunt de morte, ideò tenuit eos superbia.* Hæc est causa, cur superbia homines tument; sed hæc est etiam causa, cur in alia omnia peccata incidunt. Unde subdit Vates Regius: *ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.* Vis scire, cur vindictæ flammis incenduntur homines? cur avaritiæ spiritu agitantur? cur gulæ indulgent? cur fœdis libidinibus se inquinant, ac in gravia quæque peccata incidunt? Causa hæc est, quia non cogitant de morte: ideò

ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua. Hæc quidem causa, cur in tot cadant crimina: si enim seriò cogitarent, se brevi morituros, se in pulverem redigendos, à vermibus sua corrodenda corpora, animasque suas ad tartara fortè mox trahendas, haud dubiè à peccatis abstinerent: quia *nihil sic revocat hominem à peccato, quemadmodum jugis mortis cogitatio*.

Dei testimonio scimus, Jobum fuisse hominem justum, timentem Deum, & ab omni recedentem peccato. De hoc enim servo suo Deus satanam alloquens, dixit: *Numquid considerasti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* Ita ab omni peccato recedebat Job, ut in conspectu ipsius Dei; qui cordium & cogitationum scrutator est, dicere non veritus, sit, se non peccasse: *non peccavi*. In terra Hus vivebat, inter idololatriæ cultores versabatur; in medio Paganismi erat, ubi innumera videbat malorum exemplorum incentiva, ubi sacræ Scripturæ oracula non legebat, ubi non audiebat Prophetarum documenta, ubi perspicua Evangelii luce carebat, & tamen perfectæ innocentiæ suæ dans testimonium, se non peccasse asserit: *non peccavi*. Unde in viro hoc simplici & recto tanta innocentia? à quo habuit Job, quòd non peccaverit? Profectò à mortis & sepulchri sui consideratione: *Dies mei breviabuntur*, inquit, *& solùm mihi superest sepulchrum: non peccavi*. Quasi dicat: sepulchri & mortis contemplatio tantam mihi contulit innocentiam, ut peccata quævis gravia vitaverim: *non peccavi*. Sic præfata Jobi verba exponit magnus ille Papa Gregorius. Unde sumit occasionem hortandi homines ad mortis considerationem: utpote quia mortis consideratio ad vitanda quævis peccata maximè juvat: *Perfecta vita est mortis meditatio, quam dum justi sollicitè peragunt, culparum laqueos evadunt*. Memento ergo homo, quia pulvis es, memento sepulchri, & putrediuis in quam redigendus; recordare, imminentis mortis tuæ, qua adveniente, tuos, & tua relinques, ut ad tremendum Dei judicantis Tribunal properes. Si horum memineris, si hæc seriò & sæpè meditatus fueris, peccatorum laqueos facilè evades: quia *non est vitio diversorium, in quo versatur mente sepulchrum*.

Job. 1.8

Job. 27.2

Job 17.2.

Greg. lib. 3 Mor. c. 30.

Pet. Dam.

De Sampsone legimus, quòd à via declinaverit, ut leonis cujusdam cadaver inspiceret, *declinavit, ne videret cadaver leonis*. O utinam omnes homines à via, seu à negotiis secularibus declinarent, ut non unius solùm, sed & multorum contemplarentur cadavera leonum, id est, Principum, Regum, Imperatorum, divitum, & aliorum qui in hoc mundo floruerunt! Horum cadavera contemplabatur Baruch Propheta, dicens, quod hi jam perierint & exterminati sint: *Ubi sunt Principes gentium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? qui in avibus cæli ludunt, qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt*. Ad frequentem horum mortuorum, ac etiam mortis nostræ considerationem hortatur nos Basilius his verbis: (Mortalem te esse recordare: circumspisce illos, qui ante te similibus sese splendoribus efferebant. Ubinam sunt illi, qui civilibus dignitatibus ornati erant? ubi invicti Heroes atque Oratores? ubi Duces? ubi Potestates? ubi Tyranni? Nonne omnia pulvis? nonne fabula? nonne in paucis ossibus memoria ipsorum conservatur? Contemplare sepulchra: vide núm possis discernere, quisnam servus, quis dominus; quis pauper, quis locuples fuerit.) At non ad alios, verùm & ad nosipsos mentem & oculos convertamus; serio consideremus, quam brevis sit vita nostra, quàm citò ad nos veniet mors, quàm terribilis erit. Perpendamus, quid futurum de anima post mortem, duceturne ad celos, an ad inferos rapietur? Sed quid fiet de corpore nonne erit cadaver fœtidum, corruptum & horrendum? Hæc & alia hujusmodi, quæ in nostra & aliorum morte accidere solent, seriò & frequenter sunt consideranda: & hujusmodi consideratio nos à peccatis avertet: quia *nemo memoriam mortis habens, poterit aliquando peccare*.

Judic. 14.6

Baruch. 3. 16

Basi. ora de mort.

Climat. grad. 6.

Querula voce Dominum interpellat Vates Regius, dicens: *Usquequò Domine, usquequò peccatores gloriabuntur?* O Domine, tu scis, quòd impii tua præcepta impudenter violent, leges tuas pro nihilo habeant, viros pios opprimant, viduam & advenam interficiant; imò & tuam negent providentiam, dicentes: *non videbit Dominus*. O Domine, quamdiù durabit hæc impiorum superbia & impudentia? quousque suis adhærebunt iniquitatibus? Iis adhærebunt, donec seriò & sæpè de morte cogitent: *donec fodiatur peccatori fovea*. Seu, ut exponit Hugo Cardinalis, iis, adhærebunt, *donec ingrediantur sepulchrum, id est, de morte cogitent*. Quamdiù enim de morte non cogitat peccatores, in peccatis suis dormiunt, nec ab iis surgere curant; sed cùm de morte seriò cogitant, à peccatis declinant: quia *nemo memoriam mortis habens, poterit aliquando peccare*.

Psalm. 93

Ibid.

Ibid.

O peccator, seriò & sæpè de morte cogita, singulis diebus *respice finem*; & sedulò considera quis futurus sit finis tuus, quæ futura mors tua; singulis diebus aliquantulum temporis insume, ut mediteris novissima tua. Ne libros illos legas, qui vanitatem, libidines & impietates inspirant; sed eos qui mortem tibi in memoriam revocant. Ne adeas comędias, & alia loca, ubi omnia ad peccandum alliciunt, sed intra in cubiculum tutum, & tibi sæpè volve libros qui de morte pertractant. Abijce profanas quasque imagines, quarum aspectu ad peccandum excitaris, & habeto semper in cubiculo cadaveris fętidi imaginem, cujus intuitu de futura morte monearis. Hoc si facias, à peccatis facilè declinabis, quia mortis consideratio à peccatis avertit; *ac etiam ad pœnitentiam de peccatis agendam excitat.*

II. PARS. *Mortis memoria ad pœnitentiam movet.*

MOrs, ait Doctor Seraphicus, non est leviter & segniter consideranda, sed seriò cogita, inquit, quòd mors ex improviso ad te veniet, quia sicut fur, quando minimè putabis, quando minùs dispositus eris, & quando diutiùs vivere sperabis. Revolve deinde ordinem quo ad mortem devenitur, & habe te nonnumquam, sicut si statim esses moriturus. Cogita qualiter precedet mortem gravissima infirmitas, cujus aliæ infirmitates non sunt nisi sicut precones, vide gravitatem hujus infirmitatis, & perpende quantus tunc erit clamor conscientiæ, quantus remorsus in eo qui se non disposuit. Cogita de singulis peccatis tuis, & passionibus propriis singulariter, quantùm tunc de iis dolebis, quia non vicisti. Cogita, quantus tunc erit dolor tuus, cùm videbis, quòd propter tam parvam delectationem, illa sempiterna gaudia amisisti. Cogita, quàm amara erit separatio, cùm ab his quæ vitiosè dilexisti, separaberis. Cogita dispositionem morientis; quomodò totum corpus nigrescit & tabescit, quomodò dæmones sint ibi, tamquam rugientes, parati ad escam; & quomodò tunc singuli spiritus vitiorum ad animam tuam occurrent, quærentes, & circumeuntes, ut eam devorent. Considera etiã quomodò anima egressa de corpore mox statuitur ante tribunal Judicis, & fertur sententia, quæ nunquam revocabitur, & ubicumque tunc lignum ceciderit, ibi manebit. Demùm cogita, quòd corpus traditur sepulturæ, & perpetuæ oblivioni. Hæc si sæpè cogites, & in memoriam revoces, non solùm non peccabis, sed & de perpetratis peccatis pænitentiã ages, qui enim mortis crebrò & seriò reminiscuntur, ad pœnitendum facilè adducuntur. Et ideò ait Propheta, quòd *reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ*; quasi non possint reminisci mortis, quin statim ad Dominum convertantur, & pęnitentiam agant.

S. Bonav. in fascic. 2. | Psal. 21. 28.

Mors si oblivioni traditur, quasi mortua est nullumque impiis horrorem & terrorem incutit, at si mors à memoria non recedat, tunc viva & terribilis est, multaque efficaciter operatur in cordibus hominum. Eos à superbia retrahit: nec enim superbire potest homo, qui se brevi in pulverem & putredinem redigendum cogitat: *quid superbis terra & cinis.* Eos ad contemptum omnium terrenorum allicit, *facilè contemnit omnia, qui semper se cogitat moriturum.* Eos adversus libidinis incentivum, & adversus carnis tentationes validos & fortes efficit: *Si te libido ad peccatum incitat, si te luxuria tentat, obijce tibi memoriam mortis.* Eos ab avaritiæ spiritu revocat: cùm enim considerant, se alienis divitias suas relicturos, quòdque si veReges illi sint, sive Imperatores, ac licèt omnes Cręsi divitias habeant, nil post mortem secum auferent, divitiarum affectum facilè deponunt, unde ad mortis & sepulchri meditationem avaros invitat Petrus Damianus, dicens: *Si te avaritia stimulus incitat, ad sepulchrum prassò recurre.* O quàm potens, quàm efficax mortis memoria! sed adhuc efficacior videtur, quia omnes penitus peccatores ad cordis compunctionem, ad veram conversionem, & ad pęnitentiam adducere valet: ut enim ait Propheta, *reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ*: Ubi adverte, quòd post hoc verbum, *reminiscentur*, statim ponitur, *& convertentur*: quasi non possint mortis reminisci, quin statim ad pęnitentiam adducantur. Et ideò mortem multi Prophetam magnum, Doctorem eximium, vel egregium Prędicatorem vocant, à quo ad pęnitentiam homines moventur.

Eccl. 10. 9. | D. Hier. | D. Be. Ser. 7. de tem. | Psa. 21. 28.

Divus Paulus Troadem ingressus, adstante magna populi multitudine, disputavit, & concionem habuit, *protraxitque sermonem usque ad mediam noctem.* Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super fenestram, somnoque gravi oppressus, cecidit de tertio solario deorsùm, & sublatus est mortuus. Hoc casu omnes attoniti sunt auditores, & Paulus conticuit, nec ultrà concionem suam protraxit. Cur tacet Paulus, mortuo puero? curgentium Apostolus concioni suæ finem facit? hoc casu populus ad ritè audiendum verbum Dei, & ad fructum ex illo carpendum videbatur magis pręparatus

Act. 20. 7.

tus: cur ergo, mortuo puero, prædicationi finem facit? Præclarè respondet Chrysostomus, Eutychum mortuum gessisse vices Pauli concionantis; ac mortem ejus fuisse Doctorem egregium, qui adstantibus brevitatem vitæ, mundi contemptum, & pœnitentiam prædicavit: *pro Doctore casus fuit*. O quàm multi quotidie coram vobis cadunt & moriuntur homines! Scitis cecidisse patrem, avum, atavum, & omnes majores vestros: cadentes videtis à dextris mille, & à sinistris decem millia: cadunt undequaque consanguinei, amici, & alii innumeri, omnes hi casus, quasi prædicatores sunt, qui mundi contemptum, odium peccati, & pœnitentiæ amorem inspirant: non enim possumus mortis reminisci, quin ad conversionem morum, & ad pœnitentiam moveamur: *Reminiscentur, & convertentur ad Dominum*. Seu, ut explicat sanctus Bernardus, *recordabuntur, quòd pulveres & cineres sunt, & convertentur ad Dominum*.

Chrys. hom. 48.

Bern. in Medit.

Mortuo Joseph Patriarcha, ossa ejus prædicasse, & prophetasse ait Sapiens: *& ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt*. Nostis, Moysen ossa Joseph de terra Ægypti ad terram promissionis transtulisse: *tulit quoque Moyses ossa Joseph secum*. Præclarè adnotat Lipponianus, Hebræos, minùs prudentes, auro, argento, aliisque Ægypti opibus, sese onerasse; Moyses verò, ut sapientior, pretiosiorem thesaurum detulit, nempe ossa Joseph: *tulit quoque Moyses ossa Joseph secum*. O quam pium Moysis ossa Joseph deportantis, factum! quàm piè tota quadraginta annorum peregrinatione, simul cum arca Testamenti, arcam aliam deferri curavit, in qua ossa Joseph requiescebant! quàm mirabile, quod toto hoc tempore, totoque illo itinere, Josephi ossa prophetarint: *ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt*. Sed quid, & quomodò hujus defuncti ossa prophetaverunt, & prædicaverunt? Certè arida Josephi mortui ossa efficaciùs populo prædicaverunt, quàm facunda ejusdem Josephi vivi eloquentia: plus delatis Josephi cineribus, quàm iteratis ejus verbis, populus ad peccati fugam, & ad rectè vivendum excitatus est. Ossa hæc, totius populi conspectui exposita, Prophetaverunt, & prædicaverunt reverentiam erga Deum, qui tantum in vitas nostras habet dominium, ut complacuerit, ab hoc mundo nos auferat. Ossa hæc prophetaverunt cordis humilitatem, quæ magna esse debet, cùm nos in pulverem, & cinerem brevi redigendos recogitamus. Mundi etiam contemptum, & omnis mundanæ prosperitatis despectum prædicaverunt; sed prædicaverunt præsertim morum conversionem & pœnitentiam; quia cùm mortis recordamur, ad morum conversionem, & ad pœnitentiam agendam plurimùm movemur: *recordabuntur, quòd pulveres & cineres sunt, & convertentur ad Dominum*. Unde mihi audire videor ossa hæc suo modo Israelitis clamantia: *pœnitentiam agite, pœnitentiam agite*.

Eccl. 49. 18.

Exod. 13, 17

De quodam Burgundiæ Duce fertur, quòd cùm mortui parentis corpus ex uno in alium locum transferre vellet, aperto sepulchro, horrendum vidit bufonem, faciei patris sui iuhærentem, ac linguam ejus comedentem. Quo commotus spectaculo filius, ad se reversus, clamavit coram adstantibus, dicens: O falsa mundi gloria! sublusisti patri meo, non subludes filio. Ubi sunt, pater, divitiæ & deliciæ, quibus fruebaris, dum in hoc mundo viveres? Ubi exquisiti cibi, & lauta convivia, quæ tanto studio tibi parabantur? O quàm infelix pater, qui jam à bufonibus & vermibus comederis turpiter, sicut tu pauperes devorasti! In alia his similia prorupit verba prudens filius, ac ita ex mortis & mortui consideratione tactus est intrinsecus, ut relictis omnibus, Claustrum intraverit, ibi toto vitæ tempore pœnitentiam acturus. Ecce quid operata est mortis memoria in nobili hoc viro; ecce quid operata est in aliis innumeris, & quod in omnibus operaretur, si seriò se brevi morituros cogitarent; quia mortis memoria ad pœnitentiam movet: *ac etiam ad bona opera facienda inducit*.

Mortis memoria ad bona opera facienda inducit. II PARS

NEmo est, qui se moriturum ignoret; sed hujus rei memoriam habere paucorum est: nam vel dæmonis industria, vel negotiorum sæculi multitudine, vel voluptatibus, quibus homines immergi solent, fit, ut pauci imminentem sibi mortē seriò & sæpè recogitent. Verum est, inquit Chrysostomus, (quòd nulla res est, de qua sæpiùs homines loquantur, quàm de morte: sed nulla etiam res, quam minus recogitent. In ipso matrimonii contractu multoties nomen mortis apponitur; Si vir ante uxorē moriatur; si uxor priùs moriatur; si primogenitus moriatur; & toties repetito mortis nomine, nullā mortis conservant memoriam.) O quàm stulti, qui tam citò, & tam faciliè mortis obliviscuntur! nihil enim utilius, nil salubrius, quam ejus sępè sępiùs recordari; utpote quia ejus memoria ad omnis virtutis exercitium movet; & ut ait D. Augustinus, mors quæ in hunc mundum intravit, ut esset pęna peccati,

Chrys. hom. de pi. sancto.

cati, si ob oculos sæpè objiciatur, ac mente crebrò revolvantur, ad bona opera facienda, & ad omnium virtutum acquisitionem potentissimè movet: *ipsa pœna vitiorum, transit in arma virtutum.*

Aug. l. 3. de Civit. c. 4

Hæc haud dubiè fuit causa, cur multi magna sollicitudine mortis recordari curarunt. Non defuere populi, qui monetis suis insculptam haberent mortis effigiem: ut non possent monetam manu tenere, quin simul mortis haberent memoriam. Ob eandem rationem mortuorum suorum cadavera supra Civitatum suarum muros collocari curabant Æthiopes. De Trojanis etiam fertur, quòd ad Civitatis portas mortuos suos reponere soliti erant. Cùm olim coronaretur Imperator, ad eum aliqua marmoris frusta, eaque varii coloris deferebant sepulchrorum confectores; ac ab eo inquirebant, ex quo marmore vellet sibi construi sepulchrum: quo suæ mortalitatis admonebatur. Sanctus Joannes Eleemosynarius sibi fieri sepulchrum curaverat; cùmque illud ex industria imperfectum reliquissent operarii, quotiescumque mensæ assidebat, aliquis ex suis ad eum veniebat, secretò dicens: *Monumentum tuum usque hodie est imperfectum, Domine: jube ergo, ut id finem accipiat, incertum enim est, qua hora mors ventura sit.* Sanctus Jacobus Heremita pluribus annis in sepulchro delituit: alii multi in feretris somnum captarunt, probè scientes, frequentem mortis memoriam ad humilitatem, patientiam, & alias virtutes sectandas potentissimum esse incentivum. Qui enim se brevi moriturum cogitat, *humilitatem* facilè colit: quia in pulverem se mox redigendum agnoscit; *patientiam* ex animo sectatur: quia corpus suum laboribus multis, ac ipsi morti obnoxium videt, *ad mundi contemptum* non invitè fertur: quia mundum & ejus gloriam se citò relicturum novit; *ad Dei amorem* accenditur: quia statim post mortem eum videre & possidere sperat; *ad proximi dilectionem*, & ad alias virtutes comparandas plurimùm inclinatur: quia mortis memoria ad virtutes sectandas, & ad bona opera facienda efficaciter inducit: *ipsa pœna vitiorum transit in arma virtutum.*

Cornel. à lapide in c. 33. Numerum

Cùm miles imminens prævidet certamen, non dormitat, nec otio indulget; sed gladium, loricam, scutum, & omnia ad pugnam necessaria præparat. In morte autem grave aereas inter potestates & animas nostras initur prælium: quare qui se brevi moriturum cogitat, turpi non vacat otio, sed bonis operibus ad hoc certamen suscipiendum se parat.

Cùm quis coram Judice litem capitis habet, dormit parum, omnique temporis momento, nunc uno, nunc alio modo laborat, ut causa non cadat. Magnam autem habemus litem, quæ pendet ante tribunal Christi, in qua de vita, aut morte æterna agitur. Hæc lis agitan a & terminanda in hora mortis: quare qui mortem cito venturam recogitant, bonis operibus supremum Judicem flectere, iram ejus mitigare, ac ad jura sua tuenda se apparare conantur.

Cùm prudens navis gubernator mox excitandam tempestatem prænoscit, domus, patriæ, ac familiæ curas deponit, totusque mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut fluctuum possit superare discrimina, & stationem lucrosi portus, periculi victor, intrare. Totus autem terrarum orbis procellosum est mare, in quo cuncti inter syrtes & scopulos navigant homines; sed magna in cujusque morte oriunda est tempestas: quare qui se cito morituros cogitant, bonis operibus vacant, ut in hac procella de concitatis a dæmone fluctibus victores evadant, & ad optatum paradisi portum pervenire valeant. Et ideo ait D. Paulus, quòd *mors in nobis operatur*; seu quod mortis memoria ad bona opera facienda nos inducit: quia qui mortem imminere recogitant, bonis operibus sedulò vacant, ut in certamine hora mortis ineundo imparati non inveniantur, ut in lite tunc agitanda causa sua non cadant, & ut in tempestate quæ tunc insurget, victores ad salutis portum perveniant. 2. Cor. 4. 12.

Hanc inter viri sapientis, & viri stulti oculos differentiam statuit Salomon: quòd vir sapiens in capite, stultus verò in terræ finibus oculos habeat. Sapientes, inquit, oculos in capite habent: *sapientis oculos in capite ejus*; stulti verò oculos habent in finibus terræ; *oculos stultorum in finibus terræ.* Ecclesiast. 2. 14.

Cur ait Salomon, sapientis oculos in ejus esse capite? nonne tam stulti quam sapientes oculos in capite habent? cur ergo sapienti id specialiter tribuit: quòd oculos in capite habeat, quasi verò alii oculos non in capite, sed alibi habeant? Ratio est, quia oculos in capite, & non in pedibus nostris, Author naturæ poni voluit: ut inde quæ longè distant, faciliùs cernere possemus: & ideò sapientis oculi in capite esse dicuntur: quia vir sapiens non solùm præsentia, sed etiam futura; non solùm quæ in vita, sed etiam quæ in morte eventura sunt, advertit & prævidet. *Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent.* Vir ergo sapiens oculos in capite habere dicitur, quia vir sapiens prospicit, quòd intra breve tempus morietur; quod tunc domos, agros, vineas, pe- Deuter. 32. 29.

pecunias, proventus & dignitates relinquet, nilque aliud secum afferet, quàm eleemosynas, jejunia, & alia bona opera quæ in hoc mundo fecerit: *opera enim illorum sequuntur illos.* Quare viri sapientes, qui se morituros seriò recogitant, bonis operibus sedulò incumbunt, ut ea post mortem secum deferant, & ut iis æternam felicitatem comparare valeant. Mors prævisa & recogitata in iis operatur: quia eos ad bona opera facienda inducit: *Mors operatur in nobis.*

Apoc 14. 13.

Discursum irridet Augustinus & ratiocinationem stultorum quorumdam, qui ex hoc quòd se citò morituros prævidebant, bibendum & comedendum esse inferabant. *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Sic certè ratiocinantur stulti multi; qui licèt mortem imminere prospiciant, dicunt tamen: dum tempus habemus, gaudeamus, epulemur, ebrietati & fœdis libidinibus vacemus, ac hujus mundi bonis fruamur. Sed, inquit divus Augustinus, aliter ratiocinantur viri sapientes; non dicunt: *comedamus & bibamus, cras enim moriemur*; sed dicunt; *jejunemus & oremus, cras enim moriemur.* Hæc est legitima consequentia, quam ex imminentis mortis prævisione eliciunt: quia ex mortis memoria ad jejunandum, ad orandum, & ad alia bona opera facienda inducuntur.

Is. 22. 13

August. in Psalm. 70.

Videte, quomodò se habuerit Propheta Regius, & quomodo ex mortis memoria ad bona opera facienda adductus fuerit: *Cinerem*, inquit, *tanquam panem manducabam*: Cùm re aliqua frequenter utimur, dicere solemus: hæc res cibus meus est; sic quoque: David mortis memoriam ita sibi familiarem dicebat, sicut panis usum, quo in communi vita semper utimur: *Cinerem tanquam panem manducabam*; id est, ut explicat Balduinus, *memoria infirmitatis & conditionis meæ, qua memini, me pulverem & cinerem esse, panis mihi est, refectio mea est.* Sed quis fuit effectus mortis sic recogitatæ? quid in Propheta causavit frequens hæc mortis memoria? In eo causavit cordis dolorem, & uberem lachymarum effusionem: *& potum meum cum fletu miscebam*: in eo causavit affectum ad humilitatem, ad jejunia, & ad alias corporis mortificationes: *humiliabam in jejunio animam meam.* Continua hæc mortis meditatio eum ad vigilandum, ad surgendum media nocte, & ad Deum laudandum movit: *media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Mortis tandem memoria, & Prophetam, & alios Sanctos ad innumera bona opera facienda induxit. Recordamini similiter, vos brevi morituros, & mortem ex improviso ad vos venturam; in memoriam revocate, quàm terribilis, & quam formidanda mors, ex qua pendet æternitas; frequenter mortem in januis stantem, ac insidias parantem meditamini: & hæc mortis memoria non solùm ad præcavenda peccata, & ad pœnitentiam de peccatis agendam, sed etiam ab bona opera facienda vos allicit. *Memento homo, quia pulvis es,* & non peccabis: *memento homo, quia pulvis es,* & pœnitentiam ages: *memento homo, quia pulvis es,* & bonis operibus faciendis incumbes; quibus mediantibus, æternam felicitatem comparabis. *Amen.*

Psalm. 101. 10.

Psalm. 34. 13.

Psalm. 118. 12.

FERIA V.
ANTE
DOMENICAM PRIMAM.

DE FIDE.

Non inveni tantam fidem in Israel. Matth. 8.

Totus admirabilis fuit Centurio ille, de quo hodiernum Evangelium: & ut ait sanctus Joannes Chrysostomus, vix concipi potest, quid in eo sit majori admiratione dignum, an humilitas, an fides, an sapientia, an bonitas & charitas erga servum: *Vix scio quid primum admiremur in Centurione, humilitatem, aut fidem, aut sapientiam, aut bonitatem.*

Chry. hom. 22. inc. 8. Matth.

In eo, ut subdit Os illud aureum, miranda est humilitas: *quia in domo Christum suscipere, dignum se esse non æstimavit.* In eo mirabilis est fides: *quia credidit, Christum posse quod ipse petiit.* In eo mirabilis est sapientia: *quia divinum thesaurum, absconditum in agro terreno, non acumine oculorum; sed mentis puritate, nullo demonstrante, prospexit.* Mirabilis tandem in eo bonitas: *quia pro servi salute maximè sollicitus fuit.*

Omnia quidem in hac homine mirabilia: sed audio Christum Salvatorem, qui laudandæ, & extollendæ ejus fidei totus incumbere videtur; & qui palam fatetur, se tantam in Israel non invenisse fidem: *miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* Admiremur Centurionis fidem, & ex ea occasionem de fide dicendi sumamus, &c. *Ave.*

Fidem ut quid homini viatori inutile, & nullo modo necessarium inspiciunt Gentiles Philosophi, & licentioris vitæ homines, dicentes, lumen naturale cuique sufficere, nec hominem supernaturali fidei lumine quomodocunque agere. Magna quidem

hujusmodi hominum cæcitas,adversus quos fidem divinam & supernaturalem homini viatori maximè necessariam esse probabimus; *& hæc erit prima hujus Concionis pars.*

FidemChristianam,& ejus dngmata,quid vile, & contemptibile esse arbitrantur viri illi superbi, qui forti, sublimi, & excelso ingenio se pollere gloriantur,&ideò de fidei mysteriis interdum palàm garriunt, eaque despiciunt,& contemptui habent. Hi sanè fidem non despicerent, si ignari non essent, & maligni, eorumque patebit inscitia & malitia,cum fidei excellentiam & præstantiam propalabimus; *& hæc erit secunda Concionis istius pars.*

Fidei injuriam faciuntChristiani illi desides, pigri, & salutis suæ obliviosi, qui acceptam aDeo fidem debitis qualitatibus non exornant.Istos autem docebimus qualitates, quibus in homine Christiano fulgere debeat fides; *& hæc erit tertia pars hujus Concionis*. In prima ergo parte videbimus fidei necessitatem; in secunda præstantiam illius; & in tertia ejus qualitates.*Fidei necessitas,præstantia, & qualitates*: en tres hujus Concionis partes.

Fidei necessitas.

I.PARS. Fidem nostram Deo gloriosam esse certū est, quia per fidem illum honoramus, dum illi intellectus nostri sacrificium offerimus. *Fides est quasi capitalis honorificentia Dei*; Fides autem, quæ Deo est gloriosa, est etiam homini maximè necessaria. 1.Ut Deum cognoscat. 2. Ut Deo placeat.3. Ut ad Deum vadat. (Si Bern. Sen.)

1. Deum existere, eumque unum esse, solo rationis lumine cognoscere possumus, sed sine fide cognoscere non valemus,qui sit ipse Deus, quæ & quantæ sint ejus perfectiones, quot in Deo sint Personæ, nec non alia multa Divinitatis mysteria. Quia sicut sol ab homine videri non potest, nisi propriosipse emittat radios, quibus mediantibus videatur,ita nec Deus ab homine perfectè cognosci potest, nisi ipsi fidei radiis illum illustret, quibus mediantibus ad perfectam ejus cognitionem veniat. *Sicut sol videtur solùm propriis radiis, sic Deus solùm videtur radiis fidei.* (D. Bonav. in dieta alut. de don Spir. Sancti.)

Deus est Sol intelligens, qui duplicis generis radios emittit,& creaturis suis infundit, ut ab iis agnoscatur, aliis enim Sanctos qui beantur in Cœlo, & aliis homines qui in hoc mundo peregrinantur, radiis illuminat. Radii quos in Cœlo effundit, sunt ipsum lumen gloriæ, quo mediante, Sancti eum vident, & facie ad faciem intuentur,*in lumine tuo videbimus lumen*, Radii verò, quibus hominum viatorum mentes illuminat, ut ab iis cognoscatur, sunt ipsa fides,quæ ad cognoscendum Deum iis ita necessaria est, ut sine fide eum perfectè cognoscere nequeant. *Deus solùm videtur radiis fidei.* (Psalm. 35. 10.)

Summo Deum agnoscendi desiderio augebatur olim sanctus Justinus Martyr, & ideo ut ad perfectam Dei notitiā pervenire valeret, varias Philosophorum lustravit Academias. Adivit primò Stoicum quendam, qui quasi sol, & scientiarū Deus inspiciebatur; qui tamen quis & qualis esset Deus,penitùs ignorabat,quare ut veloquodam suam tegeret ignorantiam, Justino respondit, *neque Dei notitiam esse necessariam.* A Stoico ad Peripateticum quemdam, quem ipse acutum censebat,perrexit,cui iste latissimè & subtilissime de natura disseruit;sed flolidè de natura Auctore, nec diù locutus erat, cùm à Justino mercedem & dnctrinę suæ pretium petiit.Et ideò videns sanctus Martyr,Philosophum hunc in rebus divinis esse ignarum, & lucri magis quàm veritatis cupidum, ab eo discessit, & ad Pythagoricum quemdam magni nominis virum, accessit, qui de Musica, Geometria, & Astrologia fusè disseruit; sed de Deo nec quidquam dicere scivit. Quare ad Platonicum aliquem Philosophum,inter hujus sectę viros famosissimum, se contulit; qui mox de natura universali, de ideis communibus, & de primis illis exemplaribus, quæ fingebant Platonici,sermonem instituit; sed de Deo, & de prima Veritate,nonnisi confusè locutus est. Auditis autem totmundi sapientibus,in rebus divinis doctior factus non erat Justinus, cùm ecce ad eum missus est aDeo venerandæ canitiei vir,à quo didicit quod concupiverat;à quo Dei & Christianæ Religionis notitiam & fidem ex auditu habuit, & planè novit Deum, & divina, fine fidei radiis perfectè cognosci non posse. Quia Deus *lucem habitat inaccessibilem*; & intellectus nostri acies ad ejus perfectam cognitionē pervenire nequit, nisi adveniat revelatio divina & fides. Homini ergo necessaria est fides, ut Deum cognoscat; *ac etiam ut Deo placeat.* (1. Tim. 6.16.)

2. Gentiles qui Deum fine fide cognoscere voluerunt, in varios & horrendos inciderunt errores circa Divinitatem. Alii enim bruta animantia tanquam deos adoraverūt, alii marmoreis,ligneis,argenteis,&aureis simulachris, tanquam suis divinitatibus, incensa adoleverunt:alii Deo oculos eruerūt, dicentes, eum omnia quæ sub cœlo fiunt, non videre,alii brachia illi sustulerunt,aientes, eum non esse omnipotentem; alii cor ei evulserunt, asserentes, eum suas omnes nō amare creaturas. Hi ad perfectam Dei no-

tie-

titiam pervenire non potuerunt: quia ad illum agnoscendum fides necessaria est. Sed illi placere etiam Deo non potuerunt: quia fides ita necessaria est homini ad placendum Deo, ut sine fide nullo modo ei placere possit: *sine fide autem impossibile est placere Deo.*

Hebr. 11. 6.

Charitas, humilitas, patientia, & aliæ virtutes Deo plurimum placent, eique hominem gratum, amabilem, & acceptabilem faciunt; sed supposito semper, quòd simul cum aliis virtutibus, in eo sit fides: sine fide enim homo Deo placere nequaquam potest. Quamvis altissima præditus sis humilitate, modestia polleas angelica, & patientia in te fulgeat heroica: facultates tuas licèt pauperibus eroges, licèt toto vitæ tuæ tempore jejunes, ac gravissima quæque perferas supplicia; si fidem non habeas, Deo placere nullo modo potes: quia *sine fide impossibile est placere Deo.* In quæ D. Pauli verba, Glossa interlinearis ait: *Vide, quàm necessaria sit fides.* Certè maximè necessaria est, cùm sine ea Deo placere nequeamus.

Quocumque te vertas, inquit S. Thomas à Villanova, quidquid cogites, quidquid agas, ubique & semper tibi fides necessaria est: quia *sine fide impossibile est placere Deo: cùm hac salutis initium, hæc vitæ sit janua.* Tunc Deo placemus, cùm justi sumus; justi autem esse non possumus sine fide, quæ est justificationis initium & fundamentum: quare sine fide impossibile est, nos placere Deo: *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix justificationis, sine qua impossibile est placere Deo.* Sed si fides sit homini necessaria, ut Deo placeat; *est ei etiam necessaria, ut ad Deum eat.*

S. Tho. Ser. de I. ad dep.

Trid. Sess. 6. c. 8.

3. Humilitate, patientia, aliisque christianis virtutibus ad Deum imus: posito tamen quòd fidem habeamus. Fides enim est prima virtus, qua ad Deum pergimus; & impossibile est quòd sine fide ad Deum eamus: *credere enim oportet accedentem ad Deum.* O homo infidelis, visne ad Deum ire, & in ovile ejus ingredi? *credere oportet.* O peccator, qui Deum criminibus tuis reliquisti, vis ad illum per veram vitę mutationem reverti? *credere oportet.* O homo, tu qualiscumque sis, vis salvari, & ad Deum, qui in Cœlis est, properare? *credere oportet.* Fides enim est via, qua ad Deum imus; est stella, qua ad illum ducimur; est columna, qua duce ad illum pergimus; nec ullus prædestinatus salvatur, & ad Deum vadit sine fide: *una eademque fides omnes prædestinatos perducit ad Deum.*

Hebr. 11. 6.

Aug. l. 18 de Civit. c.

In somnis Jacob scalam vidit, quæ extremitate una terram, & alia cœlum tangebat; viditque Deum summitati hujus scalę innixum, *& Dominum innixum scalæ.* Scala hęc, inquit Doctor Seraphicus, est ipsa fides: *Fides est ista scala, continens duodecim gradus, id est duodecim articulos fidei per Apostolos declaratos.* Unde, ait sanctus Doctor, quicumque ad Deum, qui scalæ innititur, ire cupit, ad illum per fidei scalam ascendat necesse est: *per istam scalam ad Deum ascenditur.*

Genes. 28. 13.

D. Bon. in Diæt. sal.

Triplici via ad Deum itur, & triplici scala ad illum ascenditur. Prima est lex Dei, quæ decem constat præceptis, quibus, tanquam tot hujus scalæ gradibus, ad Deum fit ascensus: *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* Secunda, est crux, seu tribulationes, quibus ad Deum ire, & ad cœlum omnes ascendere debent: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Tertia scala, qua ad Deum ascenditur, & sine qua ad Deum ire, & salvari nemo potest, est fides: *per istam scalam ad Deum ascenditur.*

Matth. 19. 17.

Act. 14. 21.

O homo, vis Deum cognoscere, Deo placere, & ad Deum ire? ad hæc omnia absolutè necessaria est fides. Vis Deum perfectè cognoscere? habeto fidem. Vis Deo placere? habeto fidem. Vis ad Deum ire? habeto fidem: sine fide enim eum perfectè cognoscere, ei placere, & ad eum ire non potes. Quare cùm tanta sit fidei necessitas, Deum enixè rogate, ut fidem det, & in cordibus vestris augeat. Dicite ei ex summo cordis affectu: Domine, *adauge nobis fidem.* Dicite ei: Domine, fides nobis necessaria est, ut te, tuasque divinas perfectiones agnoscere valeamus: quare te supplices rogamus, ut fidei radiis nos illumines, utque fidem in nobis augeas: *adauge nobis fidem.* Dicite ei: Domine, ita miseri sumus & infelices, ut tibi nunquam placere, vel aliquid tibi placitum facere possimus, si desit nobis fides: quare à te suppliciter petimus, ut des, & in nobis augeas fidem: *adauge nobis fidem.* Dicite tandem ei: Domine, ad te suspiramus, & ad te ire cupimus; sed sine fide ad te ire non possumus: quare supplicamus tibi, ut cordi nostro fidem, & fidei incrementum largiri digneris: *adauge nobis fidem.* Ecce quanta sit fidei necessitas; videamus nunc ejus excellentiam.

Luc. 17. 5.

Fidei præstantia.

II. pars.

Postquam de fidei laudibus fusè disseruit D. Paulus, fatetur, sibi ad enarranda fidei magnalia, tempus deficere: *deficiet enim me tempus enarrantem.* Tot quidem & tanta de fidei præstantia occurrunt dicenda, ut in eis enarrandis nullus unquam esset dicēdi finis: sed ut ex multis aliqua colligam; dicā so-

Hebr. 11. 32.

lummodò, fidem esse quid præstantissimum; quia fides: 1. omnia potest: 2. omnia obtinet: 3. de omnibus triumphat.

1. Tanta est fidei potestas, ut de ea, sicut & de Christo, dicere possimus, quòd omnia possit: *data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*: fides enim omnia potest, & nihil est impossibile fidem habenti: *omnia possibilia sunt credenti*. Quod ut non minima cum exaggeratione dictum credatur: quid, quæso, gravius montibus? quid ponderosius? quid immobilius, & ad trasportandum difficilius? fides tamen ex uno in alium locum montes transferre potest. Quid rupe insensibilius, & ad obediendum ineptius? fides tamen immobili rupi dat motum, eamque recedere cogit, quantum necessarium est, ut locum ad ædificandam Ecclesiam idoneum præstet. Quid difficilius, quàm maris tempestates sedare, procellosos ejus motus comprimere, & ejus aquis soliditatem conferre? unius tamen viri fides maris tempestates sedat, illudque solidum, velut æs efficit. Sed nonne fide Eliæ factum est, ut nubes nec rorem, nec pluviam darent? nonne fide Elisei vindex ignis de cœlo descendit; nonne fide Josuæ stetuit sol? fide Stephanus sibi cœlos aperuit: Israelitæ *fide transierunt mare rubrum*; *fide muri Jericho corruerunt: fide Rahab meretrix non periit cum incredulis*, fide dæmonia ejecerunt Sancti; fide cęcis visum, surdis auditum, mutis loquendi facultatem dederunt, necnon alia multa miracula operari potuerunt: fides tandem omnia potest: per Deum scilicet, qui habentibus fidem dedit potestatem omnia faciendi: *omnia possibilia sunt credenti*.

Matth. 28.

Marc. 9.

Hebr. 11.

Amen, amen dico vobis; inquit Christus, *qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet*. O mirandam fidei potestatem, quæ potestate Christi æquiparatur! O mirabilem fidei virtutem, cui datur potestas faciẽdi portentosa multa, quæ fecit Christus! Crede, & opera ipse facies, quæ ille fecit. Sed quomodò fides potestatem, Christi potestati similem, habere potest? Respondent Rupertus Abbas, Theophylactus, & sanctus Cyrillus, tantam fidei, quantam Christi, esse potestatem: quia fides agit per virtutem & potestatem Christi: Quare, cùm Christi potestas sit infinita, & illimitata, fidei etiam potestas nullos habet terminos; & fides omnia potest per Christum, qui credentibus suam confert potestatem, eisque omnia possibilia esse vult: *omnia possibilia sunt credenti*. O mirandam præstantiam, & excellentiam fidei! quæ tanta est, ut omnia possit. *Sed etiam tanta est, ut omnia obtineat*.

Joan. 14. 12.

2. Miramur, cùm audimus, tantam esse fidei virtutem, ut sanet infirmos, expellat dæmones; montes transferat, & omnia possibilia faciat: *omnia possibilia sunt credenti*. Quomodò fidei, & homini fidem habẽti omnia sunt possibilia? omnia sũt ei possibilia per impetrationem: quia à Deo, qui omnipotens est, omnia obtinet: *Omnia*, ut exponit Liranus, *sunt fidei possibilia per omnipotentiam Dei: quia Deus postulantibus cum fide, omne beneficium impertit*. Hominis Christiani fides ita Deo placet, inquit S. Ambrosius, ut nil non à Deo obtineat, præsertim si cum humilitate jungatur: *Fides Christiana per humilitatem omnia impetrare consuevit*. Divus Ambrosius.

Cùm Centurio à Christo servum suum paralyticum sanari petiit, respondit ei Christus: *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi*. Homo ille, à nativitate cæcus, qui ad Christum transeuntem clamavit, ut ipsius misereretur, ab eo videndi facultatem obtinuit per fidem: *fides tua te salvum fecit*. Mulier hæc, quæ sanguinis fluxum à duodecim annis patiebatur, fide sua sanitatem à Christo impetravit: *fides tua te salvam fecit*. Fide alii multi à Christo sanari meruerunt: *cùm vidisset fidem illorum*. Sed quomodò S. Petrus ad supremum Ecclesiæ solium evehi, & sanctæ Romanę Ecclesię Caput fieri meruit? nonne per fidem? nonne quia Christum æterni Patris esse Filium firmiter credidit? nonne quia humili fide confessus est, Christum esse Dei Filium? *Tu es Christus, Filius Dei vivi*. Quomodò sanctissima Virgo Maria, Christi Mater fieri impetravit? qua virtute tantum favorem consecuta est? à quo ita felix facta est, ut Dei Genetrix esse mereretur? nonne à fide? nonne quia credidit? Certè per fidem ad tantam dignitatem exaltata: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*. Quomodò, & qua virtutem potestatem faciendi miracula, gratiam, & gloriam à Deo impetrarunt Sancti? Virtute quidem fidei, qua præditi fuerunt: *per fidem vicerunt Regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*. Tanta tandem fidei ad præstantia, tanta virtus, ut omnia à Deo impetrare valeat: *fides christiana omnia impetrare consuevit*. At tanta etiam est fidei præstantia, *ut omnia vincat, & de omnibus triumphet*.

Matth. 8.

Luc. 18.

Matth. 9.

Marc. 2.

Matth. 16.

Luc. 1. 45.

Hebr. 11. 33.

3. Multis constat experientiis, victricem & triumphantem esse fidem christianam: *multa habemus experimenta fidei victricis*. Scimus enim Apostolos, & viros Apostolicos fide de Regibus & de Regnis triũphasse, innumerosque populos legi Christi subjecisse: Sancti *per fidem vicerunt Regna*. Scimus Martyres de ignibus, in quos injecti sunt, de gladiis qui adversus illos evaginati sunt, & de Tyran-

Tertull. lib. 3.

Hebr. 11.

Tyrannis qui in illos tanquam leones rugierunt, gloriosè triumphasse: *obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii.* Omnibus notum est, Ecclesiam per fidem insignes de hæreticis, de infidelibus, & de terrenis Principibus victorias reportasse. Norunt cuncti, totum ferè terrarum orbem fide fuisse debellatum, & Christi Salvatoris legibus subactum: *hac est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* In his omnibus, & aliis multis *habemus experimenta fidei victricis.* Sed ut ampliores, & majores videamus fidei triumphos, dicamus, quòd ipsa triumphet, vel quòd per ipsam de dæmonibus, & de passionibus gloriosè triumphemus.

Ibid.

1. Joan. 5. 4.

Dæmones sunt infensissimi hominum hostes, qui indesinenter circa illos volitant, quærentes quem devorent, quem à salutis via avertant, & ad tartara trahant, sed fide iis resistimus, & eos debellamus, fides est scutum admirabile, quo omnia eorum tela repellimus, & de cunctis eorum tentationibus triumphamus, *sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Tentat te satanas de avaritia, suadens, ut per fas & nefas divitias acquiras, tibiq; thesauros facias in terra? *sume scutum fidei*, quę docet brevi te moriturum, nilque ex hoc mundo ablaturum, & hoc scuto armatus, de dæmone, avaritiam inspirante, triumphabis. Suggerit dæmon, ut luxurię indulgeas, & Veneris te fę es voluptatibus? *sume scutum fidei*, quæ obscęnas hujusmodi voluptates prohibet, carnisque mortificationem docet, & hoc scuto instructus, dæmonem, talia suadentem, gloriosè vinces. Ad te venit malignus spiritus; ut ad vindictam de inimicis sumendam te excitet? *sume scutum fidei*, quæ dicet tibi, quod si inimicis non dimittas, nunquam indulgebit tibi Deus, nec peccata dimittet. Si te spiritus nequam tenet ut ad fornicationem, adulterium, furtum, ebrietatem, detractionem & rapinas alliciat, *sume scutum fidei*, quæ asserit, quòd *neque fornicarii, neque adulteri, neq; fures, neque ebriosi, neque maledici, neq; rapaces regnum Dei possidebunt.* Quotiescumque tandem aggredietur te tartareus hostis, *sume scutum fidei;* prę illo habe aliquem ex sacræ Scripturæ locis, & aliquod ex fidei dogmatibus, quo armatus, de illo facile triumphabis, omniaque ejus tela extingues: *sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* O magnam fidei præstantiam! cujus virtute de dæmonibus triumphamus, *ac etiam de passionibus, & vitiis nostris.*

Ephes. 6. 16.

1. Cor. 6. 9.

Passiones & vitia sunt interni & domestici inimici, qui saluti nostræ insidiantur; *inimici hominis domestici ejus.* Inimicus noster est amor proprius, quo intùs accendimur: inimicus noster est spiritus superbiæ, quo inflamur, inimicus noster est avaritia, qua exardescimus, inimicus noster est invidia, qua rodimur, inimici tandem nostri sunt ira, acedia, omnesque passiones & vitia, quibus impugnamur, & ad illicita trahimur. Sed de his triumphabimus, si firmiter sacræ Scripturæ verbis credamus, & si ad auxilium nostrum vocemus fidem, quæ docet, quòd si ex Christi Discipulis esse velimus, carnem cum concupiscentiis ejus mortificare & crucifigere debeamus: *Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Hoc fidei scutum si sumamus de internis & domesticis omnibus inimicis gloriosè triumphabimus. O quàm magni sunt triumphi fidei, quæ de Regibus, de Tyrannis, de mundo, de dæmone, de vitiis, & de omnibus triumphat. Sed ò quàm admirabilis est excellentia, & præstantia fidei! quæ tanta est, ut omnia possit, omnia impetret, & de omnibus triumphet. Ecce fidei præstantiam, *de ejus qualitatibus aliquid dicamus.*

Mich. 7. 6.

Galat. 5. 24.

III PARS.

Fidei qualitates.

PRima fidei qualitas est, quòd sit humilis: *non est fides superborum sed humilium,* Christianus enim, qui verè credit, non superbè scrutatur abdita Divinitatis, & Religionis mysteria, sed propter Christum veritatibus fidei suum humiliter captivat intellectum, *in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

Aug. ser. 36 e verbis Dom. Co. 5.

Altera fidei qualitas est, quòd sit ardens seu charitati conjuncta. Licèt enim fides magnum quid sit in se, & sine charitate, nil tamen prodest ad salutem, si à charitate sit sejuncta, nec salvabitur qui fidem solam sine charitate habebit: *Magna est fides, sed nihil prodest, si non habeat charitatem.*

Aug. tract. 6 in Joan.

Tertia fidei qualitas est, quod sit in bonis operibus producendis fęcunda. Et ista est præcipua fidei qualitas, de qua sola jam disserere intendo, eamque qualitatem in fide maximè requiri dico: quia in homine adulto fides quæ non est fœcunda, & efficax, est: 1. fides diabolica, 2. fides mortua: 3. fides inutilis, & vana.

1. Hortatur nos Christus, ut Dei fidem habeamus: *habete fidem Dei.* Nonne omnis vera fides a Deo est? nonne fides est donum supernaturale, a Deo hominibus concessum? nonne fides est habitus supernaturalis, homini in Baptismo à Deo infusus? Marc. 11. 22.

Cur

Cur ergo hortatur nos Christus, ut Dei fidem habeamus: *habete fidem Dei*? Non quidem sine ratione ad hoc nos hortatur Christus: quia in sacra Scriptura fit mentio de fide quadam diabolica; ibi enim dicitur de dœmonibus, quòd credant: *dæmones credunt*. (Iac.2.) Hortatur autem nos Christus, ut non habeamus dœmonum, sed Dei fidem.

Hæc est differentia inter utramque hanc fidem, quòd fides divina, in adultis, sit efficax, operans, & bonis operibus, fœcunda *fides ex facto habet censum*; (Iac.2.) fides verò diabolica, sit fides otiosa, & inefficax, quæ nulla bona opera producit, nam *dæmones credunt*, *& contremiscunt*, (Tert.al v.Her.c. 1.) sed nullum bonum opus faciunt. Unde, si credas, & non facias, si fides tua non sit efficax, & in bonis operibus fœcunda, tu credis instar dæmonum, fidesque tua diabolica est.

Certum est, quod credant dæmones: *dæmones credunt*, sed ità credunt, ut non faciant. *Credunt* dæmones, Deum esse, sed nolunt illum ut Deum adorare & venerari *credunt*, futurum generale judicium, quod omnibus terribile & formidandum erit; sed non ideò pænitentiam agunt: nec ad Deum convertuntur, *credunt*, Christum in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, vere & realiter sub panis & vini speciebus existere, sed non ideò illum ibi adorant, fides tandem dæmonum, est fides quædam sterilis, & inefficax, quæ bona opera non producit, quare si credas, & non facias, si fides tua sterilis sit, & bona opera non elicias, fidem habes dæmonum, credis sicut dæmones, fidesque tua diabolica est. Dicis te credere, Deum esse & tamen illum non adoras? fides tua diabolica est. Dicis, te credere formidanda Dei judicia, & terribilia inferni supplicia, nec tamen ideò abrenuncias peccatis, nec ad Deum converteris? fides tua diabolica est. Crede quantum volueris, si bona opera non facias, fides tua, est fides diabolica: *& est etiam fides mortua*.

2. Sicut mortuum est corpus, in quo non est anima, & spiritus vivificans, ita & mortua est fides, in qua, & ex qua non sunt opera bona: (Iac.2. 26.) *Sicut corpus sine spiritu mortuum est; ita & fides sine operibus mortua est*. Cùm vides arbores, quæ folia & fructus in tempore suo non producit, protinus eam mortuam esse judicas, fides similiter, si bonorum operum fructus non edat, mortua est. Unde S. Bernardinus ait, (S.Bern. t.2.or. 5.f.A. Ciner.) fidem sine operibus, similem esse huic ficulneæ, quæ non fecerat fructus, cui maledixit Christus, & mortua est, fides enim: si bonorum operum fructus non producat, est fides quædam maledicta, & mortua, *fides sine operibus mortua est*.

Sterilem, & infecundam se esse videns Rachel, marito dixit, *da mihi liberos, alioquin moriar*, (Gen.30 1.) fides similiter, si filios non habeat, & si bona opera non edat, mortua est. Unde S. Bernardus fidem, quæ bona opera non producit, cadaver fidei vocat: (S.Bern. ser.31.in Cant.) *Quid est fides quæ non operatur, nisi cadaver exanime*? Et Tertull. hanc fidem vocat *cadaverosam*: quia non est fides viva, sed quasi cadaver fidei.

Cùm in funebri pompa magnum vides populi conventum, petis protinùs, quis sit ille qui ad sepulchrum defertur? & respondere solent adstantes, est Dominus talis. Sed inepta est hæc responsio, quia non sepulchro mandatur Dominus, sed cadaver, & corpus mortuum Domini illius. Idem dicendum de Christianis adultis, qui credunt, & non faciunt, in eis enim non est fides viva, sed fides cadaverosa, cadaver fidei, & fides mortua: *fides sine operibus mortua est*. Sed fides sine operibus, *est etiam vana, & inutilis*.

3. Inutilis est arbor, quę non fructus, sed aliqua solùm folia producit, *inutiliter flos apparet, ubi non sequitur fructus*. (Iac.2. 14.) Fides similiter, licèt florida, licèt speciosa, & licet donum supernaturale sit, inutilis tamen erit & ad salutem nil proderit, si bonorum operum fructus non producat; *Quid proderit. Fratres mei*, inquit S. Jacobus, *si fidem dicat quis se habere, opera autem non habet*? Quasi dicat, nil proderit, seu, ut exponit Liranus, *nihil proderit ad salutem*.

Defficiente oleo, extinguitur, & inutilis est lampas, fides autem sine operibus, *est lampas sine oleo*, inquit S. Hieronymus, quia sicut lampas sine oleo inutilis est, ita, & fides sine operibus. Quærite à divo Paulo, quanti pretii, quantique valoris sit fides, si charitatis opera non producat? respondebit Do. ctor gentium: *Si habuero omem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*. (1. Cor. 13.) Quæ major fides, quàm illa, quæ virtutem habet transferendi montes ex uno in alium locum? Hanc tamen fidem, si bona opera non eliciat, ita inutilem censet Apostolus, ut fateatur, quòd licèt sibi à Deo data esset fides, cuius virtute montes ex uno in alium locum transferret, inutilis sibi esset hæc fides, ipseq; nihil esset si hæc fides charitatis opera non eliceret. Quod certissimum est: quia, ut ait August. *fides sine operibus charitatis esse potest, prodesse non potest*. Plerique Christiani, adveniente rationis usu, fidem, quam simul cum Baptismo receperant, bonis operibus fœcundam facere non curant, quin contrà plerùmque horrendis se dedunt vitiis, in quibus toto vitæ tempore perseverant. Iis autem fidem in Baptismo percepisse nihil proderit, quia fides

fine

fine bonis operibus non solùm diabolica, & mortua est, sed etiam vana & inutilis, nec quomodocumq; prodesse potest: *fides sine operibus charitatis esse potest, prodesse non potest*.

2Cor.13 Rom.13. O N. N. inquirite nunc sedulò, an sit in vobis fides: *vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate*. Timeo, ne in vobis exinanita sit fides: *exinanita est fides*. Exinanita quidem est apud hæreticos, qui à fide catholica aberrant, exinanita est apud Novatores, qui Pharisæorum instar, sub ovina pelle lupinam gerunt animam, & qui sub eximiæ pietatis specie, Christi tunicam dilacerant, ac Sponsam ejus Ecclesiam labefactare moliuntur: exinanita est etiam apud inveteratos peccatores, qui in scelerum suorum pœnam ita à Deo excæcantur, ut in rebus fidei vacillent & titubent. Sed timeo, ne exinanita sit fides in plerisque eorum; qui Catholicam Religionem profitentur: aut saltem, ne in iis sit solummodò fides otiosa, sterilis, & infœcunda: quare *vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate*. Tentate, probate, & seriò inquirite, an fides in vobis sit fecunda, an vos ad bona opera facienda trahat. Quòd si fides vestra sit sine bonis operibus, dicite, fidem in vobis esse mortuam, vanam, & quasi exinanitam.

Scis, ò peccator, fide divina credendum quòd futurum sit generale judicium, in quo omnes apparebimus, de cunctis vitæ nostræ actionibus rationem reddituri; ut recipiat unusquisque, prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum: *credis hoc*? Certè hoc firmiter non credis: quia si hoc crederes? peccatis abrenuntiares, & bonis operibus sollicitè incumberes. Docet fides, Deum esse unicum beatitudinis nostræ objectum, ejusque solius possessione nos posse beari: *credis hos*? Non equidem; quia si hoc crederes, in temporalibus bonis, & in fędis libidinibus felicitatem tuam non constitueres. Fide divina certum est, Deum ubique esse præsentem, ratione immensitatis suæ: *credis hoc*? Est quòd judicem, te hoc non verè credere, quia si hoc crederes, tot in conspectu ejus crimina perpetrare erubesceres. Sed credisne, Christum Dominum verè: & realiter esse in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento? Timeo, quòd hoc non perfectè credas, quia si eum ibi esse crederes, ad sumendum sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum frequentiùs, & majori eum reverentia accederes.

Alia non recensebo fidei catholicę mysteria, sed ponderatis præfatis, & aliis fidei nostrę mysteriis, *vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate*. Si in vobis fidem non esse advertatis, eam à Deo supplices petite, eamque bonis operibus fęcundam facite; & fides vestra vos salvos faciet. *Amen*.

FERIA VI.
ANTE
DOMINICAM PRIMAM.
DE AMORE INIMICORUM.

Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

EX omnibus Dei præceptis nullum nativę hominum propensioni ita repugnat, ut illud, quo ad inimicos corde, ore, & opere diligendos adstringimur. Certum quidem, & hoc, & omnia alia Dei præcepta ab hominibus servari posse, nilque impossibile à Deo esse præceptum; durum tamen est diligere illum, qui ex animo nos odit, qui famam nostram undequaque denigrat, qui sanguinem nostrum sitit, qui vitæ nostræ insidias parat, & qui modis omnibus nobis nocere contendit.

Norunt, qui experti sunt, quàm durum sit benefacere iis qui nos persequuntur; quamq; difficile sit affectu christiano prosequi operum nostrorum sugillatores, virturum nostrarum detractores, ac famæ, vitæ, & personarum nostrarum infensissimos hostes. Hoc norunt illi, & cum Augustino fatentur, quòd *in justificationibus Domini nulla res sit difficilior, quàm ut quisque suos diligat inimicos*. August. in Ps. 118.

Sed licèt durum & grave sit hoc præceptum homini, juxta corruptæ naturæ leges operanti; suave tamen fit jugum illud per Dei gratiam, quæ nulli deest; illudque leve cõsebit, qui seriò perpendet urgentia motiva, quæ ad diligendos inimicos nos excitare debent. De quibus jam dicturi sumus, &c. *Ave*.

MAlum pro malo reddendum, & vindictam de inimicis sumendam, suadent dæmon, mundus, prava consuetudo, & natura corrupta, quare, ut de iis triumphemus, utque ad inimicorum amorem alliciamur, urgentia motiva quisque in mente habere, & sibi præfigere debet.

Ante Christi adventum nonnullis Philosophis gentilibus magnum amoris inimicorum motivum erat vitæ probitas, quam sine hoc amore non posse esse credebant, dicentes, virum illum non esse bonum, qui diuturna in hostes suos concitatur ira, quia *apud virum bonum citò moritur iracundia*. Aliis quibusdam gentilibus magnum amoris inimicorum motivum fuit magnanimitas, & ideò dicebat Seneca: *Magni animi proprium est trãquil-* Themist.

lum

Seneca de clem. *illum esse, placidumque offensus & injurias remittere*. Alii ad amorem inimicorum alliciebantur ex honoris & gloriæ motivo; censentes, nil gloriosius, quam in seipsis iræ, & vindictæ motus comprimere. Dicebantque, illum esse fortiorem qui se, quam qui urbes minutissimas, & copiosos exercitus vincebat: *fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit mœnia*.

Iis omnibus motivis quilibet Christianus ad amandos inimicos excitari debet. Sed urgentiora hujus amoris motiva habemus in Christo, qui præcipit, qui amat, & qui punit: *qui præcipit*, ut inimicos diligamus: *qui amat* inimicos: & *qui punit* eos, qui inimicos oderunt, Dicamus ergo, amandos esse inimicos: 1. quia Christus inimicos amare præcipit: 2. quia Christus inimicos amat: 3. quia Christus eos qui inimicos oderunt, dirè plectit. Christus præcipit, Christus amat, Christus punit. En tres hujus Concionis partes, & tria amoris inimicorum motiva.

1. PARS. *Diligendi inimici: quia Christus eos amare præcipit.*

IN veteri Testamento Judæis præceperat Deus, ut proximum diligerent: *diliges proximum tuum*. Sed quia ex iis multi, nomine proximi, intelligebant solùm amicos; hic apud illos error irrepserat, quòd scilicet amici essent amandi, inimici verò odio habendi: *audistis quia dictum est: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*. Math 5 Christus autem ut hunc tollat errorem, utque homines ad inimicorum amorem inclinet, hodie clarè loquitur, & cuique præcipit, ut suos diliget inimicos: *ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros*. Audiamus Christum præcipientem, & obediamus ei. Inimicos diligamus: quia præcepit Christus, 1. qui Deus noster est, 2. qui Pater noster est, 3. qui benefactor noster est.

1. Qui inimicos diligere præcipit, non Princeps quidam terrenus, sed pie Deus est, Qui præcipit ut inimicos diligamus, est ipse Christus Dominus, cujus sapientia infinita, bonitas ineffabilis, & potestate immensa. Ipse est qui legem amoris instituit, qui inimicorum odium prohibet, & qui eos diligere præcipit, his verbis *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*. Quasi dicant: *ego* qui Deus sum, qui supremus Legislator, & Rex Regum sum, *dico vobis*, qui humiles servi mei estis, ut non solùm amicos, sed etiam inimicos diligatis. Quasi dicat, *ego*, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, qui nec fallere nec falli possunt, quique leges iniquas condere, nequeo, dico vobis insipientibus, & errori obnoxiis, ut inimicos quoslibet ex corde ametis. *Ego* qui cùm Deus sim, cognosco quid prosit vobis inimicos diligere: *ego*, qui vos salvare, aut reprobare possum: *ego*, inquam, dico, & præcipio vobis, ut inimicos diligatis: *diligite inimicos vestros*. Quare cùm Christus, qui Deus est præcipiat ut inimicos diligamus, non ambigendum, nec de æquitate præcepti disputandum, sed inimicos diligere debemus, *Divino intonante præcepto, obediendum est, non disputandum*. Aug. l. 16. de c. 32

Ipsæ creaturæ insensibiles Deo in omnibus obediunt. Si enim terræ præcipiat, ut populus multos, & gentes magnas glutiat, mox sinum aperit, eosque protinùs devorat: si aquis imperet, ut ultionem de peccatoribus sumat, e solito statim exeunt alveo, & Dei inimicos undequaque inquirunt, ut eos submergant: si jubeat solem cursu certo & constanti moveri, ut dies & annos metiatur, mirabile illud sidus nec minimùm à lege sibi posita aberrat, si igni prohibeat, ne aliquibus viris justis noceat, vorax hoc elementum iis blanditur, eosque refrigerat, si terminos mari præscribat, ultrà eos nullo modo progreditur *terminos concessos non excedit, servant jura præscripta*. Nec solùm terra, ignis & aqua, sed etiam grando, nix, glacies, & omnes creaturæ insensibiles ei quàm perfectissimè obtemperant: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*. O Christiane, si Deo obtemperent ipsæ creaturæ insensibiles; cur tu, qui sensu & ratione præditus es, ei non obedies? cur Christo, qui Deus est, & qui præcipit, ut inimicos diligas obtemperare renues? Ne violes mandatum ejus, sed ei, inimicorum amorem præcipienti, humiliter pareas. At si inimicos diligere debeamus, quia præcipit Christus, qui Deus noster est, eos etiam diligere debemus, *quia præcipit Christus, qui Pater noster est*. Ter. 1. de Tain. Psa. 148. 8

2 Nullus tam Pater noster est, quàm Christus, qui fecit nos, qui creavit, & regeneravit nos; nullus tam Pater noster; quàm Christus, à quo habemus esse in ordine naturæ, & in ordine gratiæ: *tam pius nemo; tam Pater nemo*, Christus autem, qui Pater noster est, præcipit nobis, ut inimicos diligamus: *ego autem dico vobis, diligite inimcos vestros*. Quare quisque suos inimicos diligere debet, cùm Christus, qui Pater noster est eos amare præcipiat. Tersus.

Quanta, inquit S. Thomas à Villanova, *quotidie facimus pro amicis? quot à nobis alienatos, & invisos, orantibus amicis, in nostram gratiam recipimus? O Christiane, faciε* S. Tom. conc. mi-ter. 7. ante Don. in 1 Quad.

eis hoc pro amico, & non facies pro Christo? maximè cùm Christus hoc non solùm consulat, sed & præcipiat. O Christiane, si pro amico rogante, inimicos diligis, quantò magis eos diligere debes pro Christo, qui non solùm amicus, sed etiam Pater tuus est, & qui non solùm rogat, sed etiam præcipit; ut eos diligas? Certè licèt inimici tui Turcæ essent, eos diligere deberes: quia Christus qui Pater tuus cœlestis est, hoc præcipit. *Omnes Turcas*, inquiebat præfatus Antistes, *imo & ipsos dæmones diligerem, ac pro amicis haberem, si id præciperes.* Ibid.

Fratres Joseph, mortuo patre, timuerunt, ne ipse injuriam ab iis acceptam ulcisceretur: quare ab omni iræ & vindictæ spiritu eum avertere cogitaverunt: nec ad hoc rei ullum efficacius motivum ei proponendum adinvenerunt, quàm defuncti Patris ultimam de condonando voluntatem. Ut enim loquitur sacra Scriptura: *Timentes fratres ejus, & mutuò colloquentes, nè fortè memor sit injuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus, mandaverunt ei, dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus. Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te.* Nonne videtur, quòd maxima Josepho ratio esset irascendi in fratres, à quibus in foveam missus, & iniquè venditus fuerat? nonne videtur, quòd tunc de iis vindictam sumere deberet, aut saltem perpetratum crimen eis exprobrare? Hoc sanè facere suadebant naturæ & mundi leges, sed mox ut audivit, præcipisse patrem, ut hanc iis injuriam condonaret, blandè & suaviter allocutus est eos, omnemque ex animo offensam remisit. O Christiane, de inimico conquereris; dicis te ab illo fuisse injuriis lacessitum, opprobriis gravatum: volo quod ita sit. Nihilominùs dico tibi, quòd illi parcere debeas, omnisque injuriæ ab illo acceptæ oblivisci: quia Christus, qui Pater tuus est, & vivens, & moriens, præcepit tibi, ut inimicos diligas: *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Quare Christi Patris tui, obtempera voluntati, parce inimicis tuis; eos ex corde dilige: quia hoc tibi præcipit Christus, qui Pater tuus est; *ac etiam benefactor tuus.* Genes. 50. 15.

3. Innumera sunt, quæ à Christo beneficia accepisti: quid enim habes, quod ab eo non acceperis? A quo habes, quòd sis, quòd vivas, quòd loquaris, quòd videas, quòd ratiocineris, & quòd æternæ beatitudinis sis capax, nisi à Christo Domino? Nihil eras, & ille fecit te: perieras, & quæsivit te: servus eras, & redemit te: emptum liberavit te: de servo fratrem fecit te: *Donavit vitam, donavit ætatem, donavit liberam voluntatem, donavit substantiam, donavit ingenium, donavit rationem, donavit scientiam, donavit omnia sua, ut essent tua: donavit se ipsum.* August. lib. 1. de fua

O eximium benefactorem! ò quot & quanta à Christo accepisti beneficia! Tot quidem & tanta sunt, ut vix numerari, & concipi possint; *deficit prorsus spiritus noster, deficit in tanta beneficiorum consideratione.* Ille autem à quo tot & tanta percepisti beneficia, præcipit tibi ut inimicos diligas; *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Quare hoc non illi denegandum, sed fugato omni iracundiæ & vindictæ spiritu, inimicos debes ex corde diligere pro illius amore, qui tot te donis & beneficiis affecit. S. Bern de sept m ses.

Immensa, quæ à Deo acceperat, beneficia perpendens Regius Propheta, sollicitè inquirebat, quam pro tot receptis favoribus ei offerret retributionem. *Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Deinde advertens, nil gratitudini suæ convenientius, nilque Deo gratius, quàm inimicorum amorem: in gratiarum actione Deo pollicetur, se inimicis condonaturum, ac persecutionum, injuriarum, calumniarum, aliarumque amaritudinum calicem se æquo animo pro ejus amore bibiturum. *Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam.* Calicem scilicet illum, ut explicat S. Ambrosius; de quo duobus Discipulis Christus dicebat. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* O Christiane, seriò pondera immensa & inumera quæ à Christo percepisti beneficia: & si scire velis quod pro tantis beneficiis ei retribuere valeas; vide eum offerentem tibi calicem persecutionum; audi eum dicentem, & præcipientem; ut eos diligas qui te persequuntur: *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros,* Quare pro ejus amore hunc bibe calicem; pro ejus amore ci præcipienti obtempera, & inimicos toto corde dilige. Inimicos ergo dilige: quia præcipit Christus, qui Deus, Pater, & benefactor tuus est. At inimici non solùm diligendi, quia Christus eos amare præcipit: sed etiam *quia Christus eos amat.* Psalm 115. 4.

Diligendi inimici: quia Christus eos amat. II. PARS

Christus non solùm in laboribus, sed etiam in persecutionibus fuit à juventute, & à nativitate sua. Mox enim ut natus est, illum dirè persecutus est Herodes: in vitæ suæ decursu illum Sacerdotes, Levitæ, & alii innumeri iniquè, & acriter persecuti

sunt

: & in vitæ suæ fine, à Juda traditus, à litibus captus, a militibus illusus, à Pi- condemnatus, & à sævissimis carnifi- flagellatus, spinis coronatus, & cru- fixus est. O quàm gravia, & acerba micis suis passus est Christus! Sed mi- ia, & portentosa sui erga inimicos & cutores suos nobis præbet amoris pla in præsepio, in vitæ suæ decursu, cruce: 1. *in præsepio*, in quo nascens atur: 2. *in vita sua decursu*, dum cum nibus versatur: 3. *in cruce*, ubi pro cis orat, & moritur.

Ante Christi adventum, ob perpetra- protoparente peccatum, eramus om- lii iræ, satanæ servi, & Dei hostes; Dei n Filius, ut nos à dæmonis servitute ...aret, utque nos Patri reconciliaret, in- carnari, homo fieri, & in præsepio nasci di- gnatus est: *O reclinavit eum in præsepio.* Luc. 2.7.

Qui non amat Christum, qui propter nos homines, & propter nostram salutem de- scendit de Cœlis? quis summo affectu non diligat Christum, qui ut homines ad cæle- stia regna eveheret, *exinanivit semetipsum?* Sed quid odio habeat Christum, qui ut nos Patre reconciliaret, in vili præsepio nasci, & requiescere voluit? Illum quidem nullus odio habere, & eum omnes amare deberent: illum tamen in præsepio reclinatum odio ha- buerunt Herodes, ejusque satellites, qui adversus eum iniqua machinati sunt, & qui illum ad necem quæsierunt. Tantum autem abest, quòd Christus aliquam de iis vindi- ctam sumpserit; quin contrà paterno sem- per eos amore prosecutus est, eisque bene- facere non destitit. Ph lip. 2. 7.

Poterat Christus infans, inermis, & in humili præsepio fasciis involutus, Hero- dem, omnesque ejus satellites statim interi- mere, pessundare, & annihilare: *Nonne poterat contra eos superius cælum perfringere, vel ipsos terra hiatibus abolere, vel dimovere ex propriis terminis mare, & voraginibus ter- ram submergere, vel Sodomiticum ignis im- brem mittere unico verbo, vel aliquod aliud acerbum supplicium irrogare.* Hoc quidem quàm facillimè poterat, Sed ut in præsepio prima amoris sui erga inimicos signa ederet, adversa omnia miti patientique animo per- tulit; ac Herodem, & iniquos ejus admini- stros plectere noluit. Quin contra, vitæ usuram eis prorogavit; solem suum super eos sicut & super alios, oriri fecit; tempo- ralia eis, sicut & aliis dedit; ac gratias, quarum auxilio æternam beatitudinem as- sequi valerent; eis non denegavit. Gre. Na zian. or. de perfe- cta Chr. forma-

O Christiane, comtemplare in præsepio Christum inimicos diligentem vide quo- modò Herodem, aliosque persecutores suos amet. Si autem ille suos; cur tuos non di- liges inimicos? Si persecutores suos amet il- le, qui Deus est; cur persecutores tuos non amabis tu, qui Dei servus es? *Num quid quod decuit Deum, dedecet Dei servum?* Certè hoc te non dedecet; sed magna tibi gloria, sequi Dominum, & Christum imitari: quem si non imiteris, Christiano indignus es nomi- ne: *Christiani nomen frustrà sortitur, qui Christum minimè imitatur.* Imitare ergo Christum, qui in præsepio reclinatus; inimi- cos diligit; *& qui eos etiam diligit in vita sua decursu, dum cum hominibus versatur.* Petrus Ref. epist. 1. 6. August.

2. Christus diù latere voluit; sed mox ut cum hominibus conversatus est, infensissimi ejus hostes extiternut Scribæ, Pharisæi, Ju- daicæ Legis Doctores, & plurimi ex Judæis, qui interna in illum invidia concitati, fa- mam ejus denigrare conati sunt, dicentes, eum esse peccatorem, insanum, & dæmo- nem: *Dictus est peccator dictus est iniquus, dictus est Belzeebub, dictus est insanus.* Sed nonne hi, iniqua exardescentes ira, ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum us- que ad supercilium montis, ut præcipitarent eum? nonne calumniis, falsis testimoniis, & iniquissimis quibusque viis illum ad mor- tem persecuti sunt? Quid autem Christus? suisne inimicis reddidit vicem? maledixitne maledicentibus? nequaquam; ab iis enim *cùm malediceretur, non maledicebat.* Quid ergo? fortè malum pro malo reddidit? ne- quaquam; quin contrà, eos ex corde dile- xit, eisque benefacere non destitit: *vide*, in quit S. Thomas à Villanova, *quanta bona fe- cit inimicis suis, quomodò curabat ægrotos eo- rum. quomodò docebat, quomodò dirigebat, quomodò sitiebat salutem eorum.* August. in ps. 8. 1. Petr. 2. Ubi sup.

Miramini Christum, qui inimicos amat: qui illos beneficiis multis afficit, & qui eò majorem eorum curam babere videtur, quò graviores ab eis injurias, & contumelias pa- titur: *quantòque magis ipsum Judaicus populus ignominia, & probris insectabatur, eò majori sibi cura fuit.* Illum admiramini; sed & eum imitamini. O Christiane, inquit S. Thomas à Villanova, *respice magistrum tuum, & du- cem tuum: vide quanta bona fecit inimicis suis, Si ergo es de schola Christi, cur non sequeris professorem?* Sequere professorem: imitare Christum, qui amat inimicos, & qui in to- to vitæ decursu persecutoribus benefacit. *Sed majora adhuc, & portentosa sua erga ini- micos amicitia exempla edit in cruce; ubi pro iis orat, & moritur.* Chry. ho. 1. de Dav. & aul. Ibid.

3. Poterat haud dubiè Christus ab inimi- corum manibus liberari, de iis vindictam sumere, eosque annihilare, si voluisset: tan-

tus

tus tamen ejus in illos fuit amor, ut ulcisci noluerit, sed pro eorum salute pati, & immolari: *cum posset ulcisci maluit immolari*. O egregium ejus erga inimicos amorem! quem adhuc majorem fuisse censebit, qui advertet Christum pro inimicis pati & mori voluisse in cruce, & morte crucis. Ambr.

Liberum erat Christo, pro inimicis mori vel non mori, & pro iis hac vel illa morte mori. Cùm ergo Christus ex nimia sua charitate pro inimicis mori statuerit, cur potiùs morte crucis, quàm alia minùs cruenta, & minus probrosa mori voluit? cur non præelegit lapidari, ense caput amputari, vel suffocari, quàm cruci affigi? Præclarè respondet Chrysostomus: *Noluit lapidari, noluit suffocari, noluit ense caput amputari, sed voluit crucifigi, ut audiretur hæc vox: Pater ignosce illis.* Si suffocatus fuisset Christus, pro inimicis ad Patrem clamare non potuisset, si ei abscissum fuisset caput, clamandi tempus non habuisset, si lapidatus fuisset, ne pro inimicis orans & clamans audiretur, lapidum strepitus impedisset, quare sursùm elevari, & cruci affigi voluit, ut liberè clamare, pro inimicis orare, ac ab iis, & pro iis orans, & clamans audiri posset; *ut audiretur hæc vox: Pater dimitte illis*.

Contemplemur Christum cruci affixum, audiamus eum pro inimicis orantem, & clamantem; *Pater dimitte illis*. Christus (inquit S. Thomas à Villanova) pendebat in cruce cruentus, plagatus, & laceratus ab eis, quibus tanta beneficia præstiterat, neq; contenti tormenti, insultabant ludibriis, deridentes, & subsannantes, moventes capita sua dicebant. *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Audit patienter insultatores suos, & Patrem orat: *Pater dimitte illis*. O potentosam Christi benignitatem! ò admirabile ejus erga inimicos amorem! Qui ut advertit S. Bernardus; inde maiori est admiratione dignus, quod illo ipso tempore, quo crucifigebatur, pro crucifixoribus suis oraverit, ac pro inimicis tunc veniam petierit, cùm ab iis dirissima pateretur: *Qui flagellis cæsus, clavis confossus patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamen dolorum immemor, inquit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Ibid. S. Bern. Ser. 56. in Cant.

O homines vindictæ & ultionis cupidi, oculos, & mentem ad Christum cruci affixum convertite, respicite in faciem Christi Salvatoris vestri, & Magistri vestri, videte eum clavis confossum, spinis coronatum, & ab inimicis crucifixum, audite eum in crucis patibulo pro iis orantem, & Patri clamantem; *Pater dimitte illis*. A vertice usque ad pedes nulla in eo est sanitas, solius linguæ usus ei superesse videtur, & ea utitur, ut pro inimicis oret; utque ad Patrem clamet, *Pater dimitte illis*. Inimici clamaverant, *crucifige*, & Christus cruci affixus, Patri clamat *ignosce*. Mira res! Judæi clamant vindictam, & Christus clamat veniam, hi felori ejus apponunt, & ille melliflua; & inaudita charitatis verba ex ore promens clamat Patri, ut ignoscat, quoque magis eorum exardescit ira, eò magis Christi accenditur charitas, qua succensus, pro inimicis, à quibus crucifigitur, ad Patrem clamat: *Pater dimitte illis*.

O portentosum amoris inimicorum exemplum! Ubi nunc qui tanto affectu vindicari appetunt? Videant Christum in cruce pendentem, & audiant illum pro crucifixoribus rogantem. *Vindicari vis?* inquit Augustinus *vide pendentem, audi clamantem. Pater ignosce illis*. Dicis; te gravia ab inimicis passum, sed *vide pendentem*: vide an tanta à tuis perpessus sis inimicis, quanta à suis Christus, qui ab iis flagellatus est, & cruci affixus. *Dicis*, eos qui tibi injuriam irrogarunt, esse homines viles, abjectos, & ex infima populi fæce, sed *vide pendentem*, vide, qui & quales sint hi à quibus passus est Christus, nonne à militibus? nonne a famulis? nonne à satellitibus; & ab aliis abjectissimis viris dirissima pertulit? *Dicis*, te nihil unquam mali fecisse, & plurima impendisse beneficia iis qui oderunt te? sed *vide pendentem*, vide quid mali crucifixoribus suis fecerat Christus, vel potius quibus eos beneficiis non affecerat. Nonne eos creaverat? nonne iis corpus animam, & omnia, quibus fruebantur, bona dederat? nonne actu eos conservabat? nonne, ut ait Petrus Damianus, *dum fel ori, clavi manibus, lancea lateri apponerentur ab inimicis; os, & manus & latus Christi agebant pro inimicis?* Cùm ergo spiritus nequam te ad vindictam de inimicis sumendam concitabit, *vide pendentem*, mentis oculos ad Christum convertе, qui a personis vilibus, quibus innumera bona fecerat, illusus flagellatus, & crucifixus, hæc omnia miti & patienti animo pertulit, illisque benefacere non destitit. Respice Christum Dominum inimicos diligentem, pro iis orantem, & iis benefacientem. Intuere Christum, & si ille inimicos suos amavit, tu tuos amare non dedigneris, *non dedignetur, quod fecit Christus facere Christianus*. Imitare Christum, qui inimicos amat. Inimicos tuos dilige, quia Christus miranda tibi amoris inimicorum exempla dedit. Sed amare debes etiam inimicos: *quia Christus dirè punit eos, qui inimicos suos non diligunt*. Aug. serm. 23. de temp. P. Dam. Serm. 2. de Exal. Aug. ib

III. PARS. *Diligendi inimici: quia Christus eos qui inimicos suos non amant, dirè plectit.*

MAgnum amoris inimicorum motivum est haud dubiè mirandum illud amoris huius exemplum, quòd Christus omnibus præbuit. Sed si hoc exemplo ad inimicos amandos quisq; non alliciatur, ad eos diligendos quemq; cogere debet pœna, qua Christus eos plectit, qui inimicos oderunt. Quæ pęna magna & gravissima est: quia eos qui inimicis non parcunt, Christus: 1. privat venia: 2. privat gratia: 3. privat gloria.

1. Hęc in sacris Codicibus lex constituta legitur, quòd qui inimico veniam denegat à Deo veniam nunquam obtinebit; *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* (Matth. 6. 15.) Omnis homo qui inimicos odit, coram Deo reus est, quia præceptum de amore inimicorum violavit, ut autem huius, & aliorum criminum veniam à Deo obtineat, inimicis priùs parcat necesse est, quia Deus non dimittit, nec peccatorum veniam concedit his, qui inimicis non dimittunt; si inimicis indulgeas, indulgebit tibi Deus, si parcas, parcet, sed si iis non dimittas, tibi non dimittet, nec veniam quomodocumque concedet. Acerbis licèt jejuniis corpus affligas, licèt facultates omnes pauperibus eroges, licèt continuis precibus à Deo veniam postules, ab eo veniam nunquam impetrabis, si inimico priùs non parcas, & indulgeas, quia Deus his sollunimodo veniam concedit, qui inimicis parcunt; & frustrà ab eo veniam petit, qui inimicis veniam concedere renuit: *gratis petis veniam qui alteri indulgere contemnis.* (Chrysost. 71.)

Vide quid, respectu inimicorum, à Deo in Oratione Dominica petas. Nonne ab eo petis, ut tibi parcat, indulgeat, & veniam concedat eodem modo, quo tu inimicis tuis parcis indulges, & veniam concedis? Nonne ei dicis; *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*? Nonne ab eo postulas, ut talem se erga te exibeat, qualem erga inimicos te exibueris? Hoc sanè à Deo petis, & hoc tibi Deus concedit. Talem enim se exibet respectu tui, qualem te esse videt respectu inimicorum; *Talem unusquisque indulgentiam accepturus est à Deo qualem ipse dederit proximo.* (Aug. lib.) Deo in oratione Dominica dicis, Domine, si parcam, parce; si non parcam, ne parcas, nec mihi veniam concedas. Respondet autem Deus, si inimicis parcas, parcam & tibi, si iis non parcas, tibi non parcam, nec unquam à me veniam impetrabis: *Si dimiseritis hominibus* (Math 6. 15.) *peccata eorum, dimittet & vobis Pater cælestis debita vestra; si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimmittet vobis peccata vestra.* Dimitte ergo, ut dimittat tibi Deus, parce, ut parcat, veniam concede, ut veniam obtineas, si enim inimicis non parcas, tibi non parcet Deus; quia *non dimittit Deus non dimittentibus*; sed eos privat venia: *& eos etiam privat gratia.*

2. Jejunabant, suasque animas humiliabant Iudęi, ut jejuniis, & humilitate sua Deum flecterent, & ab eo gratias impetrarent: sed frustrà; nullam enim ex gratiis quas petierunt, obtinere potuerunt. (Aul de Civi c. 17.) Quamobrem mirantes, & attoniti, à Deo supplices petierunt, cur jejunia, & mortificationes quibus insistebant, eum ad misericordiam, & ad petitas gratias concedendas non inclinarent: *Quare jejunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti?* (Isa. 58. 5.) Respondit autem Deus, eos gratias quas petebant non obtinere, quia in cordibus suis odia fovebant, ac adversus inimicos litigabant, & contendebant, *ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè.* Ecce cur gratiam à Deo non obtineant multi. Quia inimicis gratiam concedere nolunt, ideò, in pœnam, sua Deus eos gratia privat.

Jejunia mortificatines, humiliationes, & alia bona opera sunt media potentissima ad obtinendas à Deo gratias, sed jejunet quis quantum voluerit, oret, largas pauperibus det eleemosynas, aliisque bonis operibus vacèt quantum fas erit, non ideò tamen gratias obtinebit, si priùs inimicis non parcat. Quia quandiu quis inimicos odio habet, tandiu ad impetrandam à Deo gratiam vana & inutilia sunt ejus opera. *Odium enim proximi omnia bona qua agis, orationes, eleemosynas jejunia, cassa & inania facit toto tempore quo durat. Quantum malum hoc!* (S. Thom. Villan. Ibid.) Certè magnum hoc malum, & gravissima hæc est pœna, qua Deus eos plectit, qui inimicos odio habent: *sed eos Deus gloria etiam & æterna beatitudine privat.*

3. Durum quidem est inimicos diligere, sed magna merces dabitur diligentibus eos: qui enim inimicos & persecutores ex corde diligunt, copiosam in cælis mercedem recipient; *Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mententes, propter me, Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* (Matth. 5. 11.) Gaudere quidem debent, qui persecutores & inimicos diligunt, quia ampla, & æterna in cælo præmia præcipient. Sed est quod formident, & trepident qui inimicos odio habent; quia, in criminis sui pœnam, cælesti gloria priva-

privabuntur, nec ad celestia regna intrabunt, si non convertantur. Deus enim illos æterna gloria privabit, & Paradisi portæ illis in æternum clausæ erunt: *Qui talem charitatem habet, ut inimicos diligat, illius celestis Jerusalem portas merebitur intrare; qui autem non vult habere hanc charitatem, ex omni parte portas clausas inveniet.* Aug. serm. de temp. &

Si sanctus Stephanus persecutores suos non dilexisset, cæli portas sibi apertas non vidisset, sed quia eos amavit, cælos apertos videre meruit: *ecce video celos apertos*. Si inimicos diligas, tibi similiter post mortem aperientur cæli januæ: sed si eos odio habeas, iisque non parcas, tibi claudentur Paradisi fores, & æterna beatitudine privaberis, *ex omni parte portas clausas invenies.*

O quam grave illud supplicium! Durum censes, inimico parcere, sed quam durius tibi erit, æterna beatitudine privari! quam durius tibi erit, cùm tibi dicetur, clausam esse Paradisi januam, nec unquam tibi esse aperiendam! Sed quid de te fiet, si clausæ tibi sint regni celestis januæ? quæ tua erit sors? nonne æternis tartari flammis addiceris? nonne ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, pars calicis tui in inferno erunt? nonne ibi cum Caino fratricida, & ultionis amante, in æternum cruciaberis? Ibi, ibi horrendis; & æternis plecteris suppliciis; quia inimico parcere noluisti.

O N. quid mavis, aut intrare in gaudium Domini tui, aut æternis suppliciis adiudicari? Quid mavis, aut æternum cum Christo regnare in Cælo, aut æternùm in inferno cruciari cum diabolo? haud dubiè cælestia tibi arrident gaudia, & in eternum cum Christo regnare concupiscis. Sed si cælestem beatitudinem obtinere, & cum Christo in Celo regnare cupias, inimicos dilige. *Ama* illos, ut Christo præcipienti obtemperes: *ama* illos; ut Christum imiteris: *ama* illos, ut devites pœnam, qua Christus plectit eos, qui inimicos oderunt: *ama* eos, & charitas operiet multitudinem peccatorum, ac veniam, gratiam, & æternam beatitudinem tibi impetrabit. *Amen.*

DOMINICA PRIMA.

DE AGENDIS, ET VITANDIS.

TEMPORE QUADRAGESIMÆ.

Cùm jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Matth. 4. 2.

INstitutam ab ipso sanctæ Romanæ Ecclesiæ primordio Quadragesimam apposítè Chrysostomus *spiritale animarum ver* nominat. Sicut enim universi terrarum orbis facies, quæ hyemis tempore fuerat deformata, ineunte vere tota immutatur; deperdirumque splendorem recuperat, sic adveniente Quadragesimali tempore, hominum peccatorum vita, quæ diebus bacchanalium, helluationibus, ebrietatibus, luxu, & infinitis execrabilibus, infandis & reprobatis operibus tota fuerat defuscata, adveniente saluberrimo Quadragesimæ vere, tota debet immutari. Chrys. in Gen.

Adventante sacro illo tempore, helluo esurire, ebriosus sitim pati, humiliari superbus, luxuriosus continere, & omnis peccator pravos mores in sanctas operationes commutare debet. Hoc jejunii tempore cessent cupediæ, helluationes, & omnia profana convivia, cessent hoc pænitentiæ & mortificationis tempore, coquorum sollicitudines, & archimagicorum artes: cessent hoc sanctificationis tempore, effusæ libidines, omnibusque licentioris vitę chriminosis exercitiis finis ultimus statuatur. Quid hoc Quadragesimali tempore agere & vitare debeant Christiani, specialiùs in sequentibus declarabimus. *Ave.* &c.

LIcèt omni tempore abstinentię, pœnitentiæ, & animæ suæ sanctificationi quisque studere debeat, omnibus tamen notum, & apertum est institutam ab Ecclesia Quadragesimam esse tempus ad hæc munia specialiter dedicatum. At funesta constat experientia, homines gulosos, hoc abstinentię tempore, sæpè se cibis, vinoque ingurgitare, homines voluptuosos, hoc pęnitentiæ tempore; sępè luxuriæ aliisque illicitis voluptatibus indulgere, & homines dissolutos, hoc sanctificationis tempore, graviorum criminum sanie sæpè se inquinare.

Absit hic agendi modus ab hominibus nomine christiano insignitis *hujusmodi intemperantia, & dissolutionis magisteria hominem, qui christiani nominis vocem induerit, non decent.* Tert.

E 2.

cent. Non sic sanè sacrum Quadragesimæ tempus est impendendum: nam in Quadragesima abstinendum à deliciis, & à vitiis. *Hoc tempore abstinentia*, abstinendum à cibis, & jejuniis est vacandum: *hoc pœnitentia tempore*, abstinendum à deliciis, & mortificationi est adhærendum: *hoc tempore sanctitatis*, abstinendum à peccatis, & virtuti est insistendum. Tempore tandem Quadragesimæ, modo speciali: 1. jejuniis est vacandum: 2. pœnitentiæ est adhærendum: 3. a peccatis est abstinendum.

I. PARS. *Tempore Quadragesimæ, abstinentia, & jejuniis est vacandum.*

Goliath, terror ille Israelitarum, qui ab Augustino aliisque sanctis Patribus Principi tenebrarum comparatur, provocabat filios Israel quadraginta diebus, eos lacessens manè & vespere: *procedebat vere Philistæus manè & vespere, & stabat quadraginta diebus.* (1. Reg. 17. 16.)

Tartareus Goliath, toto hoc Quadragesimæ curriculo, in arenam descendit, ut Christianos ad jejunii legem violandum provocet. *Manè & vespere* eos impugnat, suadens, nimis duram esse hanc legem; eam non à sæcularibus, sed à Religiosis dumtaxat servandam; danda corpori, quæ ad victum & ad delectationem appetit; non debere Christianum hac in re scrupulis angi; in jejunii violatione gravem non esse culpam; aut si gravis sit, quòd tempore Paschali instante, Sacerdotis absolutione facilè tolletur. *Manè & vespere* inspirat vaferrimus tentator, posse quemlibet absque peccato, & absque commissa adversus legem culpa centies in die bibere, & centies aliquantulum cibi sumere, ne potus noceat. *Manè* cuilibet dicit Satan: stomachus tibi debilis est, consule sanitati, cave à catharro, à fluxionibus, & aliis malignis effectibus, quos causare posset jejunium. *Vespere* suadet, collationem largiorem esse faciendam, offam comedendam ventremque opplendum, ad hoc ut nox insomnis non ducatur. *Manè* suggerit, prandium ad multum tempus prorogandum, ventremque ita implendum, ut vesperi non esuriat: *vespere* verò afflat, strictas collationis leges non esse servandas, nec gravem esse culpam, si collatio in cœnā convertatur.

O formidandum Goliath! ô infestissimum hostem, adversus quem quadraginta his diebus colluctandum est! Quadragesima est tempus pugnæ quam in dæmonem inire debemus, totoque hoc tempore jejuniis austeris est vacandum, ut de illo triumphemus: *Hodie sacrum Quadragesimæ tempus ingreditur, tempus militiæ christianæ; nemo ergo in umbra jaceat, nemo pugnam detrectet, in aciem eundum est.* (S. Bern. ser. 1. de jejun.)

In aciem descendit Christus, qui quadraginta dierum jejunia emensus est; non in Bethlehem, ubi natus erat, non in Templo, ubi fuerat præsentatus: non in Nazareth, ubi fuerat nutritus; sed in deserto, ubi jejunia sunt duriora. Ibique jejunavit, non solùm quadraginta diebus, sed etiam quadraginta noctibus; tantoq; cum rigore jejunavit, ut esuriem passus sit: *Cùm jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, posteà esuriit.* Si Christus, qui jejunii lege non ligabatur, quadraginta diebus tâta cum austeritate jejunavit; cur jejunare recusabit Christianus? si Magister jejunans esuriit; cur non jejunab.. ergo, & cur non esuriet Discipulus? *Qualis es Christianus, si Christo esuriente tu reficiaris? si illo pro salute tua famem sustinente, tu pro peccatis tuis jejunare formides?*

Christum imitari, ac cum illo jejunare & esuriem pati non reformidabant primævi Christiani, de quibus S. Basilius ait: De jejunio Quadragesimæ cuncti æqualiter præceptum audiunt, & cum gaudio suscipiunt. Non est aut nobilis, aut senex aut adolescens aut vir aut mulier, aut dux aut miles, qui nō integrè & mente hilari Quadragesimæ dies observet. Tam accuratè & severè jejunabāt primi Christiani, aut maluissent mori, quàm sine causa jejunium violare: *Advenientе jejunio, etsi millies quis exhortetur, omnia quis mallet pati, quàm prohibitum tangere nutrimentum.* Cujus rei præclarum extat exemplum Civium Constantinopolitanorum, de quibus refert Nicephorus, quòd cùm Justinianus Imperator, ob magnam penuriam aliarum rerum quæ ad victum spectant, edicto suo carnes in secunda Quadragesimæ hebdomada in macello proponi jussisset; nullus, quod mirum est, in tanto populo carnes emere, aut gustare voluit. O quam præclarè hi Christum jejunantem imitati sunt! sed heu! quantùm distant novissimi à primævis Christianis! Illi jejunare appetebant, gaudebant, ad veniente jejuniorum tempore, & ita accuratè ea servabant, ut mori maluissent, quàm cibos vetitos tempore Quadragesimæ edere. Istius autem sæculi Christiani jejunia plerùmque reformidant, imaginarias adducunt rationes, ut ea infringant; ac sæpè ob levissimas rationes; imò sine ulla ratione jejunia violant, & cibos vetitos comedunt. O. N. N. inspicite Christum jejunantem; videte & majores vestros; attendite ad primos Christi Discipulos, & eorum exemplo Quadragesimalia, & alia indicta vobis jejunia, quantum fas erit, religiosè servate,

(D. Basil. homil. 1. & 2. de jejun.) (Chrys. homil. ad pop.) (Niceph. hist. lib. 17. Histor. c. 32.)

Sed

Sed si ad jejunandum non moveant vos mirabilia hęc exempla, attendite ad jejunii pręceptum. Non enim cuique liberum est jejunare, vel non jejunare; sed de Quadragesimali jejunio præceptum extat; quod qui sine legitima ratione violat, haud dubiè peccat: *in Quadragesima non jejunare peccatum est*. Nec leve credas esse peccatum, quod perpetrant, qui absque causa legitima Quadragesimalis jejunii legem violant; mortaliter enim peccant: *tum* quia Ecclesia absolutè præcipit; & res præcepta satis gravis est, ut illam sub mortali præcipere queat; *tum* quia in variis Conciliis sancta ordinavit Ecclesia, ut qui sine causa jejunium Quadragesimale violant, excommunicationis pęna plectantur; quę pęna non imponitur, nisi ob mortale peccatum. O Christiane, parumne tibi videtur, indictam ab Ecclesia legem violare? parumne tibi videtur, mortaliter peccare? Nonne scis, tamquam ethnicos inspiciendos eos, qui Ecclesię mandatis non obtemperant: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus?* Nonne didicisti, quòd *quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus?* Nonne nosti, quòd qui vel unicum mortale perpetrat, in spiritualem & æternam mortem incurrit: *anima quæ peccaverit, ipsa morietur?* Sanctæ ergo Quadragesimæ jejunia ne violes, ac jubenti Ecclesiæ obtempera, ne morte spirituali & æterna plectaris.

D. Augu. ser. 62. de tem.

D. Th. 2. 2. q. 147. a. 1.

Matt. 17. 8.

Jac. 2. 10.

Ezech. 18. 20.

Jonathas, Saulis filius, in grave mortis incurrit periculum, quia ex levi quadam intemperantia parum mellis comedit: ac patris, qui jejunium aliquod indixerat, præceptum: quod ipse ignorabat, violavit. Heu! si Saul tā severè suum plectit filium propter transgressionem pręcepti, ignoranter factam quomodo punietur, qui voluntariè, & sine legitima causa, præceptum de Quadragesimali jejunio violabit? si in Jonatham, eò quòd mellis aliquantulum comederit, dira mortis sententia fertur: quænam adversus Christianum, qui contra jejunii præceptum comedit, sententia feretur? *Si ignorans Jonathas indictum à patre jejunium, quia resolverit, morti addicitur, qui sciens indictum ab Ecclesia jejunium resolvit, quid meretur?* Certè Christianus, qui sciens, & absque ratione legitima, præceptum Quadragesimalis jejunii violat, spiritualem & æternam mortem meretur; ac æterna plectetur morte, si de perpetrato peccato pœnitentiam non egerit.

1. Reg. 14.

S. Amb. serm. 25. de Quadrag.

O Christiani, inquit S. Basilius, inspicite Abrahamum in cœlo regnantem, & divitem avarum in mediis tartari ignibus clamantem. Utrumque mente revolvite, ac (judicate, an expediat magis, *aut* eximere vos à jejunio in hac e vita cum divite helluone, ac in altera famem ęternam sustinere, sitimque rabidam in flammis, & infernorum ardoribus; *aut* abstinere vos cum modico labore per dies aliquot, & convivari cum Abrahamo, in sinu gloriæ molliter recubantes, quamdiù ęternitas durabit.) Certè qui rectè sapiet, accuratè omnis Quadragesimæ jejunia servabit; & ut æternas tartari pęnas devitet, & ut supernæ felicitatis præmia cum Abrahamo obtineat.

D. Basil. homil. 1. de jejun.

Jejunate ergo, ac totius Quadragesimæ jejunia religiosè servate: si enim tot annos mundo & voluptati dedistis; cur Deo & jejuniis dies quadraginta non consecrabitis? *Tot annorum circulos transegisti, mundo frustrà operam navans; & quadraginta diebus jejunio non vacabis pro anima tua?*

S. Cyrillus Alex. catec. 1.

Scio, quòd multis multus est in jejunando labor, sed talis labor libenter sustinendus, non solùm ad vitandos inferni cruciatus, & ad impetrandam cæli gloriam; sed etiam ad imitandum Christum Dominum, qui pro nostra salute jejunavit, & qui pro nobis graviores sustinuit labores. (Si jejunium nobis acerbum est, atque instar crucis; agnoscamus, quàm graviora pro nobis pertulerit Christus in cruce; ubi potio quæ ipsi porrecta est aceti & fellis, cruciatum illius adauxit. Labor quidem nobis est in jejunando: at nondum pro Christi cxucifixi sumus: quare jejunium pro cruce est. Majora ipse tulit; parva nos reddimus.) Generosè ergo jejuniis incumbite, ac quidquid durum & difficile est in servanda jejunii lege, forti obite animo propter Christum, qui tam dira & tam acerba pro nostra salute sustinuit.

Chrysost. ho. de jejun.

Jejunium, & moderata abstinentia, ut ipsi fatentur Medici, pravos humores exsiccat, calorem naturalem roborat, & sanitatem fovet. Sed velim ut à jejunio aliquid incommodi patiaris: nonne justum est, ut aliquantulum doloris perferas pro Christo, qui tot dolores pro nobis hilariter portavit? sed nonne justum, ut tu, qui tot criminum reus es, aliquid ad ea expianda patiaris? *Justum est, ut caput aliquando doleat in servitio Dei, quod olim sæpè usque ad dolorem laboravit in vanitate sæculi; ut esuriat venter usque ad rugitum, qui sæpe repletus est usque ad vomitum.* Si ergo vera & legitima ratio non excuset, tota hac Quadragesima jejuniis est vacandum; *ac etiam mortificationi, & pœnitentiæ incumbendum.*

S. Bern. tract. de vi à lit.

Lasciv. Quadrag. B 3 Tem-

II. PARS. *Tempore Quadragesimæ pœnitentiæ est adhærendum.*

HOmo Christianus, qui à statu gratiæ & sanctitatis sua culpa cecidit; tamdiù pœnitentiæ adhærere debet, quamdiù in hoc mundo vivit: *tota vita christiana, perpetua debet esse pœnitentia.* Fateor; eum non teneri ad jejunia continua & perpetua, ad carnem suam ciliciis & flagellis indesinēter affligendam, necnō ad actualem de criminibus suis dolorem in corde semper habendum. Sed vult sacrosanctum Concilium Tridentinum pœnitentiam hominis Christiani in mortalia lapsi, ita debere esse continuam, ut scelerum quæ in divinam majestatem perpetravit, habitualiter reminiscatur; talisque criminum suorum memoria illum ad ea interdum detestanda, & aliquo modo punienda inducat. (Trid. Sess. 14. c. 9.)

Cujus rei ratio sumitur ab incertitudine remissionis peccatorum; quia cùm quis in mortalia incidit, certus est se peccasse, & per peccatum quod commisit, æternis suppliciis dignum factum esse: sed licet perpetrata peccata confessus sit, ea sibi dimissa esse non est certus. Nullus enim peccator certè certitudine infallibili dicere potest: remissa sunt peccata mea, ab iis mundatus fui, ab iis purus sum: *Quis potest dicere; mundum est cor meum; purus sum à peccato?* (Prover. 20. 9.)

Verum est, quòd qui ad peccatorum suorum dolorem se excitavit, ac deinde ea Confessario declaravit, & ampliùs non peccare statuit, moraliter certus esse debeat, per Sacerdotis absolutionem peccata sibi fuisse dimissa. Talis tamen moralis certitudo anxietatem aliquam in corde relinquit, qua homo peccator, quamdiù vivit, timet, non deleta esse sua crimina; quare quamdiù vivit, debet interdum ea detestari, ac salutaris pœnitentiæ operibus incumbere; *tota vita christiana, perpetua debet esse pœnitentia.*

Sed si pœnitentiam semper agere debeat peccator, ei potissimùm incumbere debet tempore Quadragesimæ: tunc specialiter præterita omnia vitæ suæ scelera mente revolvere, & in amaritudine animæ suæ detestari debet; tuncque debet orationi, jejuniis, & aliis pœnitentiæ operibus singulariter inhærere. *Tum* quia tempore Quadragesimæ peccatoribus Deus abundātiores solet infundere gratias. *Tum* quia hoc est tempus acceptabile & aptissimum ad vacandum pœnitentiæ operibus. *Tum* quia tunc à Deo ardentius postulant Sacerdotes, ut peccatoribus indulgeat; *Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes Ministri Domini, & dicent; Parce Domine, parce populo tuo.* Tum quia tunc sancta Ecclesia peccatores ad derelinquenda crimina; & ad conversionem magis urget, clamans cum Isaia Proppheta: *Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus.* Dum tandem quia dies Quadragesimales videntur esse dies expiationis, in quibus homo peccator sceleribus suis expiandis specialiter incumbere tenetur. (Joel. 2. 17.) (Isa. 55. 7.)

Solemne apud Hebræos erat Festum, quod vocabatur Festum expiationis: in quo quisque suam perscrutabatur animam, ab immunditiis conscientiam suam purgabat, totumque seipsum ab omnibus peccatis mundare conabatur: *In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris; coram Domino mundabimini.* Apud Hebræos statutum erat, ut hoc expiationis tempore peccatores opera pœnitentiç & mortificationis assumerent; idque ita severè, ut nulli in hoc Festo ridere, aut alia lætitiç signa edere fas esset. Quin contrà, omnes tristes, gemebundi, suspirantes, & capite demisso esse debebant: & si quis inveniretur in risus, & cachinnos effusus, vel mestitiæ signa non edens ad mortem damnabatur: *Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis.* Ecce Festum expiationis Judæorum: sed expiationis nostrç speciale Festum est Quadragesima, quæ à divo Ambrosio vocatur *tempus cœlestis medicinæ.* Hoc expiationis nostrç tempore debet quisque lachrymis, & veræ pœnitentiæ operibus suam mundare conscientiam: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis:* Hoc Quadragesimæ tempore debet quisque sua detestari peccata, crebros veri doloris actus emittere, recreationum domos non ingredi, ludos & comœdias fugere, conviviorum & omnium sęculi oblectamentorum genera devitare, ac gemitibus, jejuniis aliisque sinceræ, & amaræ pœnitentiæ operibus adhærere: ut enim ait D. Augustinus, *Quadragesima tempus est, in quo peccator per pœnitentiam obtinet misericordiam.* (Lev. 16. 30.) (Lev. 23. 29.) (Ambros. 3. Ser. 17.) (August. tom. 10.)

Hominem justum Regius Propheta similem esse dicit arbori facienti fructum in tempore suo: *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Hyemis tempore arbores, etiam juxta fluenta aquarum plantatæ, nec fructus, nec folia habent; & tamen licet dixerit Christus, quòd *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur:* eas non tollit agricola; quia illæ solummodò tollendæ, & in ignem mittendæ, quę fructus non dant in tempore suo. Arbores autem sumus nos in præclaro Ecclesiæ horto plantatæ; fructus bo- (Psalm. 1. 3.) (Matth. 3. 10.)

no-

norum operum à nobis Deus exigit, & à peccatoribus specialiter pœnitentiæ fructus
Matth.3.8. postulat: *facite ergo fructum dignum pœnitentia.* Recta ratio requirit, ut qui in Deum peccavit, toto vitæ suo tempore pœnitentiam agat: sed tempus speciale, in quo peccatores veros pœnitentiæ fructus facere debent, est Quadragesima: & ideò si Quadragesimali tempore veros pœnitentiæ fructus non ferat peccator, plurimùm timere debet, ne excidatur, & in æternum inferni ignem mittatur. Hoc ergo Quadragesimali tempore peccatores a deliciis sæculi abstineant, & toto corde operibus pœnitentiæ adhæreant.

Fortissimus ille Dux Jonathas, ut milites suos ad generosè decertandum excitaret, di-
1.Mach.9.44. xit: *Surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri, & nudiustertius.* Præcedentibus diebus milites ejus otio & socordia torpuerant: quare cùm fortissimus ille Dux manè surgens, accedentes vidit inimicos ad conflictum properantes, militibus suis clamavit: *non est hodie sicut heri & nudiustertius.* Quasi dicat; non debetis hodie, segnes, otiosi, & socordes esse, sicut proximè elapsis diebus fuistis, sed hodie fortiter præliandum adversus inimicos nostros; *surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros.*

Idem dico vobis, ò milites Christiani; præteritis bacchanalium diebus segnes in vita spirituali fuistis: otio, voluptatibus, & vitiis malignè & pertinaciter adhæsistis; sed & *non est hodie sicut heri & nudiustertius.* Hodie, & toto Quadragesimæ tempore aliud vitæ genus est instituendum. Jam cesset temporis jactura; deliciæ; & sæculi voluptates nunc finem habeant; procul sint tripudia, convivia profana, & lasciviæ; ac his omnibus relictis, *surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros.* Pugnet & peccator adversus libidines, ebrietates, & alia peccata, quæ sunt infensissimi animæ ejus inimici, adversus hujusmodi inimicos generosè pugnet per pœnitentiam, qua tolluntur & fugantur peccata. Ad arma ergo, ò millites Christiani, ad arma adversus peccata vestra currite, & ea pœ-
2. Reg.11.1. nitentiæ gladio nunc enecate.

David *eo tempore quo solent Reges ad bella procedere*, in Palatio suo mansit otiosus. Et ideò, inquit Chrysostomus, *permisit Deus, ut caderet tam enormiter, tam luctuosè, ut haberet quod tota sua defleret vita.* Eja, ò
Chrysost. hom. in illud: vidi Dominum. Fratres charissimi, ecce nunc tempus, quo solent viri pii ad bella adversus carnem & passiones suas procedere; ecce tempus, quo pecatores aeversus peccata sua debent arma pœnitentiæ sumere. Ad arma ergo, ò peccatores; ne otiosi hoc tempore sitis; sed salutaris pœnitentiæ arma arripite; tota hac Quadragesima mortificationi & pœnitentiæ adhærete, ut commissa deleatis peccata; *sed & est à committendis abstinendum.*

Tempore Quadragesima est à peccatis abstinendum. III. PAR.

Non *est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes, & Potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum.* Ephes.6.12. Maxima certè nobis inest pugna adversus dæmones; quorum totum studium incumbit, ut homines vitiis coinquinent, in peccatorum sentinam trahant, & in abyssi barathrum detrudant. At vani erunt omnes eorum conatus, si jejuniis insistamus: quia homo jejunans fit dæmonibus terribilis, ac de iis facilè triumphat; *Tremulentum aggreditur diabolus; ubi autem jejunantem viderit, fugit, pertimescit, terretur pallore ejus.* Ambros. lib. de Elia & jejun. Verùm ut gloriosior de dæmone maneat triumphus, non solùm a cibis, sed a vitiis potissimùm & à peccatis est abstinendum; *Si diabolum superare volumus cum Christo, ab esca quidem & potu pro viribus temperemus, & à vitiis totis viribus jejunemus.* S. Max. ho 4. de jejun.

Ista abstinentia à peccatis, est jejunium spirituale, quod Deus hominibus imponit: *corporale jejunium est abstinere à cibis, spirituale jejunium est abstinere à peccatis.* Chrys. ho. 55. in Matt. Istud est jejunium perfectum, non ab Ecclesia solùm, sed etiam à Deo hominibus indictum; *perfectum jejunium est, abstinere ab iniquitatibus.* S. Aug. ser. 64. de tempore. Ista abstinentia à peccatis, est verum jejunium, quod homines Deo gratissimos efficit: *Verum jejunium est à vitiis immunem esse Continentia linguæ, ira cohibitio, obtrectationis, mendacii, perjurii; ab his abstinere, verum jejunium est.* S. Basil. ser. 2. de jejun. Et revera, licèt jejunium à cibis homini prosit, & Deo placeat; parùm tamen ei acceptabile est, si non sit junctum cum jejunio à peccatis. Unde passim sancti Patres eos, qui à cibis & non à vitiis abstinent, diabolo comparant, eorumque jejunium, diabolicum vocant: *Illi qui jejunant à cibo, & non se abstinent à malo, similes sunt diabolo, qui non manducat, & à malo non cessat,* ait S. Ambrosius. S. Ambr. de Elia & jejun. Et ut loquitur S. Isidorus; *qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus esca semper abest, & culpa semper adest.* S. Isid. in Amos Proph.

Omni tempore à peccatis abstinere debemus: quia omni tempore cuique ait Deus; *declina à malo*; sed ab iis potissimùm abstinere debemus tempore Quadragesimæ: quia hoc est jejunium universale, quod tunc præcipuè homines ligat: *jejunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus, & illi-* August. tr. 17. in Jo.

illicitis voluptatibus sæculi. Ad Quadragesimale jejunium non tenentur infirmi, senes, mulieres prægnantes, agricolæ, opifices qui artes laboriosas exercent, & alii multi: sed ad jejunium spirituale, seu ad abstinentiam à peccatis tenentur omnes: quia hoc est jejunium generale, à quo nullus dispensatur: *jejunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus*.

Hæc abstinentia à peccatis, est jejunium non solùm utile, sed etiam ad salutem cuiq; necessarium: & parum prodesset toto Quadragesimali tempore à cibis jejunare, si quisque identidem à peccatis non abstineret: (Quid prodest, inquit D. Augustinus, vacuare corpus ab escis, & animam replere peccatis? quid prodest vinum non bibere, & iracundiæ veneno inebriari? quid prodest abstinere à carnibus ad edendum creatis, & malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare? quid prodest tenuari corpus abstinentia si animus intumescit superbia?) (Quæ utilitas jejunii, ait Chrysostomus, si tota die nihil comedis, ludis autem, & nugaris, sæpè etiam pejeras & blasphemas?) Certè in jejunio corporali parum est utilitatis, si cum jejunio, seu abstinentia à vitiis, non fuerit conjunctum: non enim ad salutem sufficit jejunium à cibis, sine abstinentia à peccatis; (quid prodest afflictio corporis, si linguam nequitiis & obtrectationibus polluamus? nonne omnes labores nostri ad nihilum rediguntur. Agnoscite itaque, Fratres carissimi, quod ad salutem perpetuam acquirendam, abstinentia corporalis sola non sufficit, nisi & animæ quoque jejunium per abstinentiam vitiorum fuerit sociatum. (Quare hoc Quadragesimali tempore, non solùm corporali jejunio corpora vestra affligite; sed præsertim jejunio spirituali insistite, & ab omnibus peccatis abstinete. (Jejunet oculus, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus à curiosis aspectibus, & omni petulantia, ut benè humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa. Jejunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus. Jejunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis, atque scurrilibus verbis. Jejunet manus ab otiosis signis, & operibus prohibitis. Jejunet anima ab omnibus vitiis, & propria voluntate sua.) Hoc est jejunium verum, hoc est jejunium spirituale & necessarium, quod quisque servare tenetur.

[*S. Aug. ser. 4. de verbis Dom.*] [*Chrys. ho. 6. in Gen.*] [*Cæsar. Arelat. hom. 17.*] [*S. Bern. ser. 3. de Quadr.*]

Non sufficit quòd Quadragesimali tempore jejunemus, & abstineamus à cibis, sed insuper sanctificanda sunt jejunia nostra: *sanctificate jejunium*. Sed quomodò sanctificantur jejunia? per abstinentiam utique à peccatis: *quid est aliud sanctificare jejunium*, inquit S. Maximus, *nisi iniqua vitare?* Et deinde ad specialia descendens, docet quæ peccata sint vitanda, ut sanctificetur jejunium: (Sanctificat ille jejunium, ait, cujus cor adulatio potentum, amicorum, parentumque gratia, clientum etiam parva, magna vè munuscula, à recti tramite non avertunt. Sanctificat jejunium, cujus justitia pretio non vilescit. Sanctificat ille jejunium, qui flammas sævientis iracundiæ, mansuetæ mentis placabilitate restringit. Sanctificat jejunium, qui lascivientes oculos turpi ab aspectu avertit. Sanctificat jejunium, qui conviciorum jacula scuro patientię repercussa dispergit. Sanctificat jejunium, qui litigantium tumultus pacifici lenitate sermonis, & linguę prudentioris arte compescit. Sanctificat jejuniū, qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas, Evangelico sulcante vomere, velut quidam pectoris sui arator excidit. Apprimè sanctificat ille jejunium, qui per omnia præceptis divinæ Legis intentus, diaboli à corde suo respuit tentamenta.) Abstinendum tādem à peccatis, ut sanctificetur Quadragesimale jejunium; *sanctificate jejunium*.

[*Joel. 1. 14.*] [*S. Max. ho. 1. de jejun.*]

Sed heu! quam pauci sanctificant jejunium! quàm pauci tempore Quadragesimæ abstinent à peccatis! pauci tunc jejunio vacant, pauci de commissis peccatis pœnitentiam agunt, & pauci ab iis abstinent.

Multi quò magis res sunt præceptæ, eò minùs illas faciunt; & quò magis sunt prohibitæ, eò magis illas facere volunt, & in prohibitum nituntur:

Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata.

O quam multi tempore Quadragesimæ non abstinentiæ & jejuniis, sed crapulæ, gulæ & Veneri indulgent! quam multi sacro hoc tempore, non pœnitentiæ, sed ludis, conviviis, & illicitis voluptatibus vacant! quam multi tunc, non à vitiis abstinent, sed omni criminum genere sese magis inquinant!

O. N. N. toto hoc Quadragesimali tempore jejuniis, quantùm fas erit, vacate, ut imitemini Christum & primores Christianos, ut Ecclesiæ præcipienti obtemperetis, & ut æternam inferni pœnam evadere valeatis. Toto hoc tempore, pęnitentiæ operibus incumbite: quia hoc est tempus Deo acceptabile; quia hi sunt dies expiationis, & quia hoc est tempus, in quo quisque fructus pœnitentiæ ferre, & arma pœnitentię sumere debet. Tempore Quadragesimæ à vitiis abstinete: quia hoc est jejunium spirituale, jejunium magnum, jejunium universale, & jejunium necessarium quod Deus exigit à vobis. Tota tandem hac Quadragesima

ma jejunate, de commissis peccatis pœnitentiam agite, & à committendis cavete.

Imitamini Ninivitas, quorum ita enormia erant peccata, ut vix credere posset Jonas Propheta, eos à Deo misericordiam impetraturos: ab eo tamen gratiam & misericordiam obtinuerunt; quia arctissimis jejuniis corpora sua afflixerunt; quia in prædicatione Jonæ severam pœnitentiam susceperunt, & quia à peccatis abstinuerunt. O quàm multi inter vos gravioribus sunt inquinati criminibus, quàm Ninivitæ! sed si eos errantes imitati estis, eos pœnitentes generosè imitamini; cum iis jejunate, pœnitentiam agite, & à peccatis abstinete; Deusque vobis ex nimia bonitate sua gratiam dabit & gloriam. *Amen.*

FERIA II.

POST

DOMINICAM PRIMAM.

DE EXTREMO JUDICIO.

Cùm venerit Filius Hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis sua.
Matth. 25. 31.

Sicut olim Jeremias, jubenti Deo ut mirabilia Altissimi prophetaret, respondit *A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui,*
Jerem. 1. 6. *quia puer ego sum:* Ita Joel Propheta, licèt disertissimus, cùm de tremendo ultimi Judicii die vaticinari voluit, adeò stupefactus & perterritus fuit, ut quasi puer balbutiens, dixerit: *A, a, a, diei; quia prope est dies*
Joel. 1. 15. *Domini.*

Heu! si Prophetæ hujus, formidanda & terribilia Dei judicia prospicientis, & explicare volentis, lingua quasi, palato hæserit; quomodò digno verborum sententiarumque apparatu, tremendum hunc hodie oculis & mentibus vestris objiciam diem, cujus signa, portenta & terrores, omnis humanæ cogitationis vires in immensum transcendunt: *Quis*
Malach. 3. 2. *poterit cogitare diem adventus ejus?* Quid de portentosa illa die dicam, quod non sit modicum, & quod non quasi nihilum æstimari debeat, respectu eorum, quæ tunc evenient? Certè deficiunt verba, lingua satiscit, & tremendi potiùs quam loquendi mihi nunc locus est. Ne tamen totaliter hæream, & obmutescam, Christum, ut ut potero in die Judicii supra thronum majestatis suę sedentem, ac Judicis supremi munera obeuntem repræsentabo: *Cùm venerit Filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis sua,* &c. *Ave.*

In tremendi Judicii die formidandus quidam audietur tubæ sonus, seu vox quædam horribilis, omnes penitùs homines ad generale Judicium vocans; quæ terrorem omnium cordibus injiciet, omnesque ad Christi thronum coget: *Tuba mirum spargens sonum per sepulchra regionum, coget omnes ante thronum.*

Terribili hac canente tuba, ad Christi tribunal se sistent justi & peccatores, religiosi & sæculares, ac omnes penitùs cujusvis nationis, generis, & gradus homines, qui à mundi primordio vixerunt: *Congregabuntur* Matth. 25. 32.
ante eum omnes gentes. Illis autem sic undequaque congregatis, Christus super thronum majestatis suæ sedens, tria facturus est; 1. separabit bonos à malis: *separabit eos ab* Ibid. v. 41
invicem: 2. omnes examinabit, & cuique dicet: *redde rationem villicationis tuæ*: 3. adversus reprobos sententiam dicet: *discedite à me maledicti.*

Ad tremendum Christi tribunal nunc, quæso, mente & spiritu properemus; ac seriò perpendamus *hanc separationem*, qua nulla terribilior; *hoc examen*, quo nullum acerbius; *hanc sententiam*, qua nulla formidabilior. Separatio, examen, & sententia, en tres hujus Concionis partes.

I. PARS.

Separatio, qua in extremo Judicio fiet.

In extremi Judicii die Christus supra solium majestatis suæ sedens, postquam coram ipso congregatæ fuerint omnes gentes, separabit bonos a malis, *separabit eos ab invicem.* Hic erit Pater familias, qui zizania à tritico sejunget: hic erit piscator Evangelicus, qui pisces bonos à malis segregabit: hic erit Pastor bonus, qui separabit oves ab hædis: *separabit eos ab invicem.*

In hoc mundo boni malis sunt permisti; justi cum iniquis, & innocentes cum reis promiscuè vivunt; avari cum beneficis, cum castis impudici, ebriosi cum sobriis, cum superbis humiles, & iracundi cum mansuetis confusè versantur. At in die Judicii ab avaris beneficos, castos ab impudicis, ab ebriosis sobrios, humiles à superbis, ab iracundis mansuetos, & omnes justos à peccatoribus Christus separabit: *separabit eos ab invicem.*

Quandiù in hoc mundo vivimus, non facilè qui boni, & qui mali sint, agnoscimus; latet nos sæpè, qui justi & amici Dei sint, qui verò peccatores & Dei inimici. *Multi* namque extrinsecùs agni innocentes videntur, qui intrinsecùs sũt lupi rapaces: *multi* ab homi-

hominibus censentur probi, qui coram Deo peccatores & iniqui sunt: *multi* sunt hypocritæ, qui ut appareant hominibus jejunantes, exterminant facies suas; & qui, ut pii justique judicentur, Concionibus intersunt, Ecclesias frequentant, Sacramenta recipiunt, ac omnibus modis, sibi possibilibus; justi, non fieri, sed æstimari curant. Sed in tremendo ultimi Judicii die, hæc iniquitatis velamina tollentur: Deus tunc manifestabit abscondita cordium; tunc qui justi, & qui iniqui sint, Christus omnibus revelabit, ab impiis & peccatoribus pios & justos segregabit: *separabit eos ab invicem.*

Impiis in hoc mundo *sæpè* omnia sunt prospera, & piis adversa sunt omnia: *sæpè* honorantur qui contemnunt, & contemnuntur qui honorari deberent; *sæpè* regnant, triumphant, ac deliciis inebriantur impii, dum viri pii despiciuntur, abiiciuntur, conculcantur, suntque quasi omnium peripsema, & ideò in hoc mundo justi sinistram, peccatores verò dexteram tenere videntur. Sed in extremo Judicio omnia aliter ordinabuntur: cuique suus tunc dabitur locus: & Christus ita bonos à malis separabit, ut bonos ad dexteram Matth. 25. 32. suam, malos verò ad sinistram statuat: *separabit eos ab invicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis, & statuet oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris.*

Genes. 48. Cùm Joseph duos filios suos, Manassem scilicet & Ephraim ad Jacob adduxisset, ac Manassem primogenitum ad ejus dexteram, Ephraim verò ad sinistram posuisset: Jacob, spiritu divino illustratus, ut illis benediceret, commutavit manus, easque in modum crucis composuit: ex quo factum est, ut ad sancti Patriarchæ dexteram esset qui ad ejus sinistram priùs fuerat; & ut esset ad sinistram qui ad dexteram priùs erat. *Manasses* figuram gerit hominis peccatoris, *Ephraim* verò hominis justi: Christus autem in die Judicii quasi manus mutabit, ac peccatores, qui in dextera, seu in abundantia prosperitatis in hoc mundo fuerant, ad sinistram collocabit; justos verò, qui in hoc mundo, ob varias tribulationes quas perpessi sunt, quasi sinistram tenuerant, ad dexteram suam statuet: *Separabit eos ab invicem, & statuet oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris.* O terribilem mutationem, qua qui in mundo primi fuerant, fient novissimi!

O formidandam separationem, qua ex personis ejusdem urbis, ejusdem domus, ejusdem status & conditionis alii ad dexteram, & alii ad sinistram statuentur! O quàm durum tunc erit improbo marito à proba uxore, & improbę uxori à probo marito segregari! quam acerbum erit parentibus separari à filiis, & filiis separari à parentibus! quantus tunc luctus, quanta confusio, quanta rabies, desperatio quanta multis divitibus, nobilibus multis, innumeris sapientibus & potentibus in sæculo, ac omnibus penitùs reprobis, cùm ad Christi sinistram hæc separatio concipiatur, dicamus specialiùs qui tunc ad Christi dexteram, & qui ad ejus sinistram statuentur.

A dextris Christi tunc erunt sanctissima ejus Genitrix cum illustri sacrarum Virginum choro, Abraham cum sanctis Patriarchis, Isaias cum Prophetis, David cum aliis Regibus justis, janitor cœli Petrus cum Apostolis & Evangelistis, Stephanus & Laurentius cum iis qui innocuum pro Christo sanguinem fuderunt, Nicolaus & Martinus cum sanctis Confessoribus, Paulus & Antonius cum Anachoretis, Magdalena & Pelagia cum pœnitentibus; ac omnium Ordinum Patres & Fundatores, quilibet cum filiis suis. Censet D. Gregorius, quòd tunc ad Christi dexteram stabunt Apostoli, & viri Apostolici cum his quos à peccato ad justitiam traduxerunt. (Ibi, inquit, Petrus cum Judæa conversa, quam post se trahet, apparebit: ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens: Ibi Andræas Achaiam, Joannes Asiam, Thomas Indiam, in conspectu Judicis, conversam ducet: ibi omnes Dominici gregis Pastores cum grege & animarum lucris. S. Greg. hom. 10. in Ev.

Ecce qui à Christi dextera erunt: inquiramus jam, qui ad sinistram ejus statuendi sint. Ibi erit Cain, qui fratrem suum occidit, cum omnibus fratricidis: ibi Judas cum omnibus traditoribus: ibi Pilatus cum iniquis omnibus Judicibus: ibi Herodes qui innocentes morti adiudicavit, cum omnibus Tyrannis: ibi Barabbas latro cum omnibus latronibus, Lamech cum omnibus adulteris, Giezi cum injustis mercatoribus, cum simoniacis Simon, & Jezabel cum adulteris: ibi tandem omnes hœdi, seu omnes reprobi in fasciculos varios ligati.

Sacer Textus asserit, quòd zizania, seu impii tunc in fasciculos ligabuntur: *alligate ea in fasciculos ad comburendum.* In sinistra ergo Christi erunt portentosi reproborum fasciculi: ibi varii erunt fasciculi hęreticorum qui simul cum suis hæresiarchis ligabuntur: ibi fasciculi multi persecutorũ Ecclesię, qui cum iniquitatis suæ ministris vincientur: ibi Cain cum omnibus homicidis, cum proditoribus Judas, & Lamech cum adulteris colligabuntur: ibi erunt fasciculi usurariorum, fasciculi blasphemorum, fasciculi impudi- Matt. 13. 30.

corum

S. Aug. ser. 19 de Sanctis. eorum, & ut ait D. Augustinus, ligabuntur *rapaces cum rapacibus, adulteri cum adulteris, fornicatores cum fornicatoribus, homicida cum homicidis, avari cum avaris, iracundi cum iracundis, falsi testes cum falsis testibus, fures cum furibus, similes cum similibus.*

En separationem, quæ in die Judicii fiet, quæ amabilis erit simul & terribilis: *amabilis* justis, qui summo afficientur gaudio, cùm se ab hœdis separari, & ad Christi dexteram collocari videbunt: *terribilis* peccatoribus, qui totis contremiscent artubus, cùm se à justis sejungi, & ad Christi sinistram poni cernent. Sed quid tunc non patientur Antiochus, Nero, Diocletianus, & innumeri hujus farinæ, vel potiùs hujus furfuris viri; cùm eos, quos nec aspectu suo in hoc mundo dignabantur, ad Christi dexteram stare, ibique gloriosè triumphare videbunt? quantus tunc labor, quantus dolor, quanta confusio Regibus, Principibus, aliisque Magnatibus, cùm se despici, & cum hœdis ac reprobis misceri cernent, dum ex suis clientibus multi in Christi dextera; veluti sidera fulgebunt? quanta desperatio cunctis peccatoribus, cùm se reproborum numero adscribi apprehendent?

Ast quantus nunc nobis debet inesse timor ne in futura hac separatione, ad Christi sinistram collocemur? Timuerunt in hoc mundo justi; timeamus & nos, timeamus, nec tamen diffidamus; quia quantumvis peccatores simus, justi fieri, & in tremendo Dei Judicio ad Christi dexteram collocari possumus. Ut enim ait D. Augustinus, qui sunt hirci, possunt fieri oves; *& fieri potest, ut qui hodie sunt zizania, cras sint frumentum.* Aug. ser. 20 de diversis. Timeamus ergo, ac sancta cum fiducia fortiter & generosè ea quę muneris nostri sunt, adimpleamus, ut in separatione quæ in die Judicii fiet, ad Christi dexteram collocemur. Sed visa hac separatione, *ad examen & discussionem in die Judicii futuram transeamus.*

I. PARS. *Examen quod in extremo Judicio fiet.*

IMpii suam nunquam examinant conscientiam; creduntque, Deum iis similem fore: *existimasti inique, quòd ero tui similis.* Ps. 49 21. Arbitrantur, quòd sicut ipsi nunquam se examinant, ita Deus conscientiæ eorum angulos nunquam scrutabitur; sed falluntur graviter, quia in ultimi Judicii die Deus omnia hominum peccata examinabit, & librabit libra, seu bilance accuratissima scientiæ suæ quæ falli nequit, rigorosę justitiæ suæ quæ corrumpi non potest, & judiciorum suorum quæ irreprehensibilia sunt. Ibid.

Arguam te, inquit Deus peccatori, *& statuam contra faciem tuam*; quid Deus ante Peccatoris faciem statuet? *Statuet peccata* ut habet alia versio. Septuag. O peccator, in die Judicii Deus ante faciem tuam statuet detractiones, perjuria, blasphemias, usuras, & omnia scelera quæ perpetrasti. Tunc Redemptor tuus te memorem reddet cujusvis momenti temporis inutiliter perditi, omnis inordinati motus carnis tuæ; omnium obscœnarum mentis tuæ cogitationum, pravorum omnium cordis tui affectuum, omnium malorum verborum quæ protulisti, & iniquarum omnium actionum quas fecisti. Tunc justus Judex ultionis, conscientię tuę latebras scrutabitur, & examinabit omnia peccata quæ cogitatione, verbo & opere commisisti. Examinabit non solùm peccata externa, sed & interna, non solùm peccata propria quæ tu perpetrasti, sed & peccata aliena; ea scilicet, in quæ alii jussione, consilio, vel pravo exemplo tuo ducti, inciderunt, ea omnia Deus examinabit, librabit, & contra faciem tuam adducet. *statuam contra faciem tuam.*

Sensere nonnulli, Christum in die Judicii gravia peccata non examinaturum, utpote quia ita per se nota sunt, ut nullo examine, nulloque scrutinio egeant. Sed certum est, quòd ad majorem impiorum confusionem, Christus gravia, & enormia quævis eorum scelera inquiret, examinabit & librabit; gravia enim scelera sunt montes illi, quos Deum in die Judicii libraturum ait Propheta, *librabit in pondere montes, & colles in statera.* Is. 40 12. O peccator, in extremi Judicii die *librabit* Deus iniquas illas cogitationes, quas toties in corde tuo versasti; *librabit* pravos omnes cordis affectus quos habuisti; *librabit* quotquot blasphema, scurrilia, scandalosa, contumeliosa, & exitiosa verba protulisti; *librabit* in statera homicidia, adulteria, simonias, furta, rapinas, & mala omnia opera quæ egisti: *librabit* tandem cuncta peccata mortalia, sive occulta illa sint, sive manifesta, in quæ tot vitæ tuæ tempore incidisti; hæc omnia librabit, *& in examen adducet, cuncta quæ fiunt, adducet Deus in judicium.* Eccl. 12 14. Et ut ait D. Augustinus, non solùm examinabit Deus peccata gravia, quæ perpetraverimus; sed etiam objiciet nobis tempus, locum, & personas cum quibus peccavimus; necnon peccatorum speciem, circumstantias, numerum & gravitatem: Aug. libr. de catheo *Objiciet nobis in faciem omnia quæcumque fecimus, in quo die, in qua hora peccavimus.* O quale scrutinium! ò quam durum illud examen!

In

In tribunalibus sæcularibus ad judicium & examen non adducuntur cogitationes malæ, & interni quique, quantumvis pravi, cordis affectus; nec aliquis unquam plectitur, quia prava cogitavit: *cogitationis pœnam nemo patitur*; inquit Ulpianus: ipsa quoque *Ecclesia non judicat de internis*. At ita accuratum & severum erit extremi Judicii examen, ut Deus qui *spirituum ponderator est*, examinaturus sit occultissimas quasque mentis cogitationes, abditos quosvis voluntatis affectus, ac pravos quoscumque cordis motus, quos oculatissimi quique viri agnoscere non valent: *quidquid homines cogitaverint, certa lance discernet Deus*. O peccator, si Deus sit examinaturus tuas omnes cogitationes, & pravos quosque cordis tui affectus; quantò magis examinabit tot iniqua verba quæ protulisti tot opera, homine Christiano indigna, quæ egisti; totque peccata externa, in quæ ex infirmitate, ignorantia, vel malitia lapsus es? Certè hæc omnia *adducet Deus in judicium*; nec erit aliquod peccatum, sive grave, sive leve illud sit, quod Deus non inquirat, non exploret, & severè non examinet.

Prov. 16. V. Beda.

Afferit Spiritus sanctus, nos in extremi Judicii die, vel de minimo verbo otioso quod protulerimus, rationem reddituros *omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Judicii*. Quid est verbum otiosum? verbum otiosum, inquit Tertullianus, est quod *vanum & superfluum est*. S. Chrysostomus ait, verbum otiosum esse illud, quod licèt ex se malum non sit, ad nihil tamen utile est: *quod nihil affert utilitatis*. S. Basilius verbum otiosum vocat omne illud, quod in hoc solummodò malum est, quòd ad Dei gloriam non conducat: *quod ad propositum in Deum utilitatem non conducit*, S. Hieronymus dicit, verbum otiosum esse illud quod nec proferenti, nec audienti utile est: quòd *sine loquentis & audientis utilitate dicitur*. Ecce quid sit verbum otiosum; illud, scilicet, quod vanum, quod inutile, quod ad Dei gloriam non profertur. Heu! si de omni verbo otioso, quod est solummodò verbum vanum & inutile, rationem simus reddituri; quid dicendum de detractionibus, de blasphemiis, de perjuriis? quid de impudicitiis, sacrilegiis, simoniis, & aliis omnibus infandis sceleribus? sed quid de mendaciis ex joco prolatis? quid de temporis jactura, quid de furtis levissimis, & aliis peccatis venialibus? Procul dubio hæc omnia ad Christi Salvatoris examen venient; hæc omnia severè scrutabitur, trutinabit & examinabit; hæc omnia *adducet Deus in judicium*.

Matth. 12. 36. Chrysost. homil. 43. in Matth. S. Basil. in Reg. 32

Plura dicam; non enim gravia solùm & levia, occulta & manifesta peccata, verùm ipsas justitias & virtutes Christus inquiret, discutiet & examinabit: *Cùm accepero tempus*, inquit Deus, *ego justitias judicabo*. Tempus accipiet Deus in die Judicii; tunc *examinabit* & judicabit cujusque jejunia; an ex devotione, vel per hypocrisim facta fuerint: *examinabit* eleemosynas, & omnia misericordiæ opera; an ex charitatis, vel vanitatis motivo fuerint facta: *examinabit* Confessiones & Communiones: an fuerint sanctæ, vel sacrilegæ: *examinabit* Missas, quibus quisque adfuit; an eas cum mentis attentione, & debita corporis compositione audierit; *examinabit* tandem omnia virtutis opera, & omnes justitias: *ego justitias judicabo*. Si Christus solùm latrocinia, sacrilegia, adulteria, homicidia, & alia hujusmodi esset examinaturus, multi qui in talia non sunt lapsi scelera, securi ad Christi tribunal accederent: sed quis securus stabit ante Christum Judicem, qui ipsas justitias, & bona quævis opera severè judicabit? Certè est quòd timeant omnes a judiciis Dei, cùm ipse sit ipsas virtutes examinaturus. Illa duo verba, *justitias judicabo*, timorem & terrorem omnium cordibus infligere debent: ut enim ait Hugo Cardinalis, *terribile verbum, quòd non tantùm peccata judicabit, sed & justitias, bona scilicet opera examinabit*.

Ps. 74. Hugo in Psal. 74. v. 3.

Terribile quidem illud verbum; terribile & formidandum, quò Christus virtutes, & bona nostra opera sit examinaturus; sed terribile magis, quòd perceptorum omnium beneficiorum rationem sit a nobis petiturus. O homo, perpende omnia & singula quæ à Deo accepisti beneficia, ac certus esto, quòd in extremi Judicii die, eorum omnium Deus a te rationem exiget. Tunc cuilibet dicet Christus: *redde rationem villicationis tuæ*. Tunc dicet cuilibet: *redde rationem* illius animæ, quam tibi dederam, ut illam salvares; nonne plurimis eam criminibus deturpasti? *Redde rationem* corporis tui, quod tanta arte fabricaveram; nonne illud multis impudicitiis fœdasti? *Redde rationem* tot creaturarum, quas in tui obsequium formaveram; nonne eas servire fecisti iniquitatibus tuis? *Redde rationem* tot Sacramentorum, quæ ad tui salutem instituteram: nonne iis in mei contumeliam abusus es? *Redde rationem* gratiarum, quibus toties ad cor tuum pulsavi: nonne illas sæpissimè repulisti? Sed quem fructum elicuisti *ex Prædicatoribus*, quos misi, ut te à peccatis averterem; *ex afflictionibus*, quibus te vexari permisi, ut te ad meliorem vitæ frugem adducerem; & *ex piis justorum exemplis*, quæ tibi pro-

Luc. 16. 2.

proponi volui, ut te ad eos imitandos allicerem? *Redde rationem villicationis tuæ*, redde rationem omnium beneficiorum, quę à me accepisti.

O quale examen! ò quàm timendum, ne qui se nunc justos arbitrantur, tunc peccatorum multorum rei inveniantur. *Verendum est, ne in hoc examine multa nostra justitia, quæ tales putantur, peccata appareant*. Quare non fallamus nosmetipsos; non supponamus tanquam certum, nos ita justos esse, ut securi coram justo Judice apparere possimus: sed ita discutiamus conscientiam nostram, illam ita examinemus, & ab omni inquinamento purgemus, ut in extremo Judicio Christus nil in nobis non examinatum & non purgatum inveniat.

S. Bern. ser. 55. in Cant.

Si nosmetipsos dijudicaremus, inquit D. Paulus, *non utique judicaremur*; ita ergo nos examinemus, & judicemus, ut in die Judicii nil Christus in nobis examinandum & judicandum reperiat. Imitemur mellifluum Bernardum, qui de seipso dicebat: *Volo vultui iræ Dei judicatus præsentari, non judicandus; ut ille qui scrutatus est Jerusalem in lucernis, nil in me indiscussum inveniat*. Similem in modum ita nostram discutiamus & examinemus conscientiam, ut præmiandi potiùs quàm examinadi appareamus in hoc extremi Judicii examine, quod terribile erit. *Sed & erit terribilior sententia, quam Christus tunc adversus reprobos proferret*.

1. Cor. 11. 31.

S. Bern. ser. 55. in Cant.

II. PARS. *Sententia quam in extremo Judicio Christus adversus reprobos dicet.*

SEntentia quam in tremendo Judicii die adversus reprobos Christus proferet, hæc est: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus*. O terribilem sententiam! cujus quot verba, tot tonitrua, totque fulmina ab ore Christi adversus reprobos vibrata. Quare, ut perfectiùs concipiatur, quàm formidanda sit hæc sententia, singula ejus verba expendere & ponderare, non abs re erit.

Primum ergo hujus sententiæ verbum est, *discedite*. O quàm terribile, discedere ab eo qui est summum bonum, omniumque bonorum origo & principium! quàm horrendum, exulare in æternum a Deo & a Paradiso! Si etenim tantus esse solet luctus, cùm quis à domo paterna in exilium ad semotas regiones mittitur; quantus luctus, quanti gemitus, dolor quantus erit reprobis, cùm à cœlesti patria, à Deo, à Dei Genitrice Maria, ab Angelis, & à Sanctis discedent, ut duri & perpetui exilii pęnas luant! quanta reprobis erit pœna, cùm Christum supremum Judicem audient dicentem: *discedite à me*: tanta hæc erit pœna: ita grave illud erit supplicium, ut eo nullum gravius esse possit. Nam, ut ait S. Chrysostomus, hæc pœna gravitate sua longè superat ignis pœnam, quæ omnium sensibilium pœnarum gravissima censetur: *multi*: inquit, *timent ignis pœnam; sed hæc pœna longè gravior erit & acerbior*. Quod ut confirmet S. Chrysostomus, ait, ignem quidem inferni esse intolerabilem; millies tamen gravius esse, discedere à Deo, & cęlesti privari beatitudine, quàm infernalium ignium vim tollerare: *ignis est intolerabilis: sed si mille mihi ignes proponeres, non tanti æstimo, ac privari illa beatitudine, gloria, præsentia Christi*. Sed dic, ò Chrysostome, quid de aliis reproborum pœnis sentias? quid de ęternis illis tenebris quibus adjudicantur? quid de rodente illo verme à quo indesinenter laniantur? quid de stagno illo ignis & sulphuris cui immerguntur? quid de rabida fame quam patiuntur? quid de stridore dentium, & de multis aliis suppliciis quibus addicuntur? *Si mille*, ait, *gehennas mihi proponas, non tantum hoc reputo, neque abhorreo, sicut à gloriosa illius societatis jucunditate repelli, exosum fieri Creatori, & ejus aspectu indignum æstimari*. Nec sine gravi ratione hoc dicit Chrysostomus: quia sicut summum hominis bonum est, videre Deum, amare Deum, ac frui Deo, & cęlesti beatitudine; ita & summum hominis malum est, iis omnibus privari, & ab iis in æternum discedere: *discedite*.

Secundum hujus sententiæ verbum est; *maledicti*. O quàm durum, quàm intolerabile, ab eo maledici, qui omnium benedictionum fons est & origo! Heu! si olim Esau, se paterna benedictione privatum videns, rugiebat, ut ait sacer Textus; quātos & quales rugitus edent reprobi, cùm nō solùm Patris Æterni benedictione se privari, verùm & omni cum imprecatione & maledictione se ejici & exhæredari cernent? Certè tunc amarissimè flebunt, ululabunt & rugiēt. *Tūc unusquisque carnem brachii sui vorabit*: ac si bi ipsi maledicens, dicet: maledicti oculi, qui toties nimia complacentia, illicita intuiti estis, nec unicam veræ pęnitentiæ lachrymam fudistis! maledicta lingua, quæ tot turpia, iniqua, & exitiosa Verba protulisti! maledictum cor, quod pravis cogitationibus, & obscœnis delectationibus quibus adhæsisti, cœlestibus & æternis me bonis privasti! maledictæ manus, quæ opera digna salutis agere noluistis. Tunc *pater* maledicet filio, quem in propriæ salutis detrimentum ditavit, *mater* maledicet filiabus, quas ut in mundo sublimaret, salutis suæ oblita est; *filius* maledicet parentibus, quorum incuria, & nimia Isa. 9. 20.

mia complacentia damnatus est; *amiens* amico, & omnibus scelerum suorum sociis maledicet. O quàm formidanda hæc Christi in reprobos prolata maledictio, ex qua tot aliæ orientur maledictiones! quàm terribile erit audire illud verbum, *maledicti*.

Tertium hujus sententiæ verbum est, *in ignem*. Non mittet illos Deus in Palatium auro gemmisque rutilans; non in hortum variis figuris descriptum, & diversis florum generibus distinctum, non in balnea suave olentia, & refrigerantia, sed in ignem, in quo vivi comburentur, nec consumentur: discedite à me maledicti *in ignem*. Audite hoc vos omnes qui obliviscimini Deum; audite hoc omnes peccatores terræ, audite, & seriò perpendite, quòd si non convertamini, mittet vos Deus, non in locum deliciarum, ut ibi gaudeatis, non in aliquam solitudinem, ut ibi in jejunio, & fletu, & planctu pœnitentiam agatis; non ad triremes; ut ibi multis laboribus peccata vestra expiare valeatis; sed mittet vos ad tartareum ignem, ut ibi vivi comburamini: discedite à me maledicti *in ignem*. Tunc clamabit unusquisque vestrûm, væ mihi misero! væ, cur usquam natus sum! væ, cur usquam lucem vidi! væ, cum non simul cum corpore anima mortua est! Tunc clamabitis, & Deus non exaudiet; sed absque ulla misericordia tartareis vos ignibus adjudicabit: discedite à me maledicti *in ignem*. Totus contremisco, cùm mente revolvo tot Reges, tot Principes, tot Magnates, tot divites, tot superbas adolescentulas, tot impudicas mulieres, totque omnis generis peccatores in mediis inferni ignibus flentes, ululantes se volutantes, nec inde egredi valentes, quia ad illos ignes non ad aliquot dies, non ad aliqua dumtaxat sæcula, non ad annorum & sæculorum myriades, sed in æternum damnabuntur.

Discedite à me maledicti, inquiet Christus, *in ignem æternum*. Discedite vos iniqui Judices, qui toties verè justitiæ leges violastis, discedite mercatores fraudulenti, qui multiplicatis fraudibus ditati estis, discedite parentes desidiosi, qui filios in viam salutis dirigere neglexistis, discedite usurarii, adulterii, fornicatores; homicidæ, fures, & omnes qui in statu lethalis peccati mortui estis, discedite maledicti *in ignem æternum*: O quàm durum, mitti in ignem, qualiscumque ille sit! quàm duriùs, mitti in ignem tartareum, cujus comparatione elementaris noster ignis, veluti umbra, & quasi ros censetur! At ò quam adhuc longè duriùs, in illum ignem non ad aliqua solum annorum millia mitti; sed in æternum discedite *in ignem æternum*. O ignis æterne! ò pœnarum æternitas, quis te non timeat? quis à peccatis declinare non satagat, ut in æternum non ardeat? quis, si hanc ignium æternitatem credat, peccata quævis pudenda non confitebitur ac pravos quibus ligatur habitus eradicare non conabitur, ut formidandam hanc sententiam non audiat: *discedite à me maledicti in ignem æternum*?

Audite Prophetam, qui ut vos a viis vestris pessimis revocet, summo cum zelo clamat: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis*? Heu! si alvi, si podagræ, imò si unius dentis dolores, ad aliquas horas vix ferre possumus: quis ignium inferni vim, non ad aliquas solùm horas, non ad centum vel mille annos, sed per totam æternitatem perferre poterit? *quis poterit*, &c.

Hanc, quæso, ignium inferni æternitatem sæpè & seriò recogitate: recordamini separationis quæ in Judicio fiet, examinis quod quisque tunc subibit; & sententiæ quam Christus tunc adversos reprobos proferet, sed in primis mente revolvite ignem illum æternum, cui addicentur peccatores, hec sit meditationis vestræ materia, & tunc præcipuè, cùm urgens quædam peccandi occasio, sese offeret. Tunc accensam hanc tartari fornacem in mentem revocate. Tunc dicitè; melius mihi est, hoc & illud peccatum non facere, quàm in æternum ardere satiùs est a transitoria hac voluptate abstinere, quam ad perpetuos tartari rogos damnari. Hæc si feceritis, a peccatis facile abstinebitis, & in Die Judicii Christum audietis dicentes: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum*. Amen. Matt. 25. 34.

FERIA III.

POST

DOMINICAM PRIMAM.

DE USURARIIS.

Domus mea domus orationis vocabitur vos autem fecistis illam speluncam latronum. Matth. 21.

CHristus Dominus increpans mercatores illos, qui in Templo usuraria, variisque modis illicita exercebant commercia, de hoc specialiter conqueritur, quòd Templũ Deo sacrum, in domum negotiationis, & in speluncam latronum converterint: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum*.

Quod

Quod de hoc Templo dixit Christus, de qualibet Republica, & de qualibet Civitate, in qua usuræ exercentur, verè dici potest; quælibet enim est spelunca latronum; quia omnes usurarii sunt latrones, qui domos subvertunt, familias ad inopiam redigunt, Respublicas depopulantur; & ut ait S.Chrysostomus, *usurarii in mediis urbibus latrocinantur*.

Chrif. ser.11.in Ep.ad Rom.

Christus eos, qui in ovile suum non intrant per ostium, latrones vocat; *qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est & latro*. Quod & de usurariis nostris dici potest; ipsi etenim sunt latrones pessimi intra ovile Christi existentes & viventes; qui nunquam per ostium regni cœlestis intrabunt, nisi usurarios suos contractus conscindant, nisi fraudibus parta lucra restituant, suisque usuris, vel potiùs latrociniis valedicant. Usurarios, ut latrones populis infestos, in hac Concione proponam, &c. *Ave*.

Joan.10. 1.

VErecundia, contemptus, & timor, individui furum & latronum comites esse solent. *Verecundantur* latrones cùm sua perpetrant furta; & ideò tenebras & latebras, furandi causa, communiter inquirunt. *Contemnuntur* etiam ab iis, quibus illorum nota sunt latrocinia; turpissimum enim latronis est nomen; nec quis apud homines magis vilificari, & denigrari potest, quàm turpi furis nomine & titulo. *Timent* tandem latrones, ne in furto deprehendantur, & in sceleris sui pœnam ad triremes, vel ad patibulum condemnentur.

Latrones quidem sunt, qui usuras exercent; sed hi sunt latrones alterius quodammodò rationis & sortis ab aliis latronibus. Usurarii enim sunt latrones publici, honorati, & intrepidi. Sunt; 1. *Latrones publici*, qui furantur sine verecundia; 2. *Latrones honorati*, qui furantur sine honoris sui jactura; 3. *Latrones intrepidi*, qui furantur absque ulla timoris causa. Usurarii sunt latrones publici, latrones honorati, & latrones intrepidi; en tres hujus Concionis partes.

I.PARS.

Usurarii sunt latrones publici.

FUrtum, quod semetipso Decalogi præcepto prohibetur, dividi potest in occultum, violentum, & fraudulentum. *Furtum occultum*, cui appropriari consuevit ipsum genericum furti nomen, & quod simpliciter, & absque ullo addito, *furtum* vocari solet, est occulta rei alienæ acceptio, domino rationabiliter invito. *Furtum violentum*, seu rapina, est manifesta & violenta rei alienæ acceptio, domino rationabiliter invito. *Furtum fraudulentum*, est ablatio rei alienæ per fraudes & dolos: & sub isto genere reducitur usura, quæ per fraudes & dolos aliena bona diripit. Usurarii autem sunt latrones occulti simul & publici; *occulti* quidem; quia licèt verè aliena auferant, ita hoc faciunt, ut à multis fures non censeantur; *publici* verò, quia palàm, & absque ulla verecundia, bona illorum rapiunt, quibus pecuniam mutuò dederunt: *Usurarius*, inquit S.Chrysostomus, *fur & latro est, & longè illo deterior; ille namque tum latendo, tum nocte grassando, multùm facinus extenuat; utpotè qui saltem timeat, & vereatur peccare; hic autem perfricata fronte, nudo capite per medium forum rapit*.

Chrysost. hom 67. ad Pop.

Alii fures, ut aliena furentur bona, latebras & tenebras amant; & ideò non dum dies est, sed in alta noctis caligine, & cunctis dormientibus, discurrere solent, circumeuntes, ut quærant quod rapiant. Usurarii verò sunt latrones iis longè audaciores, & impudentiores; siquidem dum dies est, etiam in medio foro, bona mutuatariorum usurariis suis contractibus palàm auferunt. Imò (quod deterius est) debitores à domibus illorum palàm ejiciunt, eorum arcas authoritate Judicium reserant, eos propria bona expouere cogunt, illosque facultatibus suis cedere compellunt; *Usurarius*, ut subdit Chrysostomus, *hos qui patiuntur injuriam per portam expellit; omnia cum fiducia aperit; ipsos sua per se cogit exponere, tantus est excessus violentiæ*. Ecce latrones publicos ab omni prorsus verecundia alienos, ac ita audaces, & impudentes, ut quasi Civitatum pyratæ esse videantur.

In Gallia, nostris temporibus erronea nonnullos vidimus, qui Boemi dicebantur; qui fures erant publici, omnibus noti, impudentes, omnis verecundiæ expertes; & qui cùm non aliunde haberent, quo vescerentur, quàm de suis latrociniis, toto ferè anni tempore ad furandum cogebantur; unde nulla dies erat, quantumvis sancta & Deo sacra, in qua aliquod furtum non facerent, aut saltem facere non meditarentur. Publicis iis latronibus similes quodammodò sunt usurarii: quia sunt latrones publici, qui omni tempore, etiam in diebus festis, proximi bona furantur; *fur & raptor*, ait S. Bernardinus, *expoliant aliquo determinato tempore; sed usurarius homines spoliat in quolibet die festo, scilicet Pascha, Parasceve, & tempore Missarum; & sic de aliis temporibus*.

S. Bern. de usur. ser.44.ar. 1. c.4.

Publicis iis latronibus non solùm similes, verùm & pejores sunt usurarii; quia Boemi non continuè furantur, multaque sunt momen-

menta, & horæ multæ in quibus à furtis abstinent; sed nulla in totius anni circulo reperire est hora, nullum momentum, in quo usurarius aliena non rapiat. Cùm enim usurarius suam mutuò dedit pecuniam, dicit, quòd ipsa laboret: & communiter dicitur, quòd usurarii pecunia continue laborat, etiamdum ipse dormit: quia pecunia mutuò data, aliam pecuniam mutuanti usurario continuè attrahit. Sed congruentiùs loqueretur qui diceret, usurarium esse furem, qui singulis momentis mutuatarii pecuniam aufert: quia singulis momentis mutuatarius aliquod pro pecunia sibi mutuata lucrum ei dare cogitur.

Ecce latrones publicos, ipsis etiam Boemis deteriores: quia singulis momentis aliena auferunt & furantur. Sed usurarii sunt etiam latrones publici: quia authoritate publica, & per actus publicos bona mutuatariorum auferunt. Cùm enim pecuniam suam mutuò dant, contractibus mutui, cambii, emptionis, vel venditionis suas palliant usuras; eosque contractus ita componunt; ut intra quatuor menses, vel unum annum, à mutuatariis decem vel duodecim in centum petant; quæ si dare renuant, lite cadunt, impensisque auctoritate Judicum mulctantur: unde, velint nolint, ad propriis cedendum compelluntur. O industrios, & malignos latrones, qui non clàm, sed actibus publicis, & authoritate Judicum, aliena bona rapiunt! in quo aliis furibus sunt pejores: *usurarius cum majori malitia rem alienam usurpat quàm fur, vel raptor; eò quòd compellat eum qui mutuum recipit, ad consentiendum in talem rapinam.* S. Bern. ibid.

Sed usurarii se etiam latrones publicos exhibent in commerciis usurariis, quæ cum hominibus habent: in quibus, sub prætextu mutui, res suas palam pluris æquo vendere solent. Hi prædones tempus expectant, quo res cariùs venduntur, & in quo pauperes, ob necessitatem qua premuntur, eas cariùs emere solent; dicuntque apud semetipsos: *quando transibit mensis, & venundabimus merces, ... ut possideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus?* Amo. 8. 5. Infesti illi fures tempus expectant, quo artificibus, agricolis, & aliis triticum, aliaque ad victum necessaria desint: quo adveniente, horrea sua aperiunt, quisquilias frumenti auro appendunt, & quidquid habent tritici, & aliorum, quæ ad sublevandam pauperum inopiam necessaria sunt, pluris æquo vendunt; quia mutuò illa dant. Et hoc non fit clam; sed toti civitati, omnibusque finitimis locis notum est, quòd hic usurarius horreorum suorum januas aperuerit: omnibus civibus, aliisque circumjectorum locorum incolis apertum est, quòd hic usurarius non det mutuò frumentum, quin cariùs quàm par est, illud vendat; id est quin furetur: Quid enim aliud est, vendere merces suas pauperibus pretio nimio & immoderato, quàm bona eorum furari, & ipsis furtivè auferre, quod supra justum pretium accipitur. Usurarii ergo latrones sunt publici, qui latrocinia sua publicè exercent, dum sub prætextu & simulatione legitimæ venditionis, palàm merces cariùs æquo vendunt, quia eas mutuò dant.

Dicunt nonnulli usurarii: cùm pecunias, triticum, vinum, vel alia mutuò damus, exigimus solùm à mutuatariis, ut supra sortem aliquantulum tritici, vel vini nobis dent; in quo nullus mali species apparere videtur; quin imò hoc eis maximè gratum est. Crediderim, quòd mutuatarii hoc sibi gratum esse dicant; quia suis necessitatibus aliter subvenire nequeunt; sed sive id mutuatariis placeat, sive displiceat; qui eis mutuò dant, si absque legitimo titulo lucri cessantis, vel damni emergentis, aliquid supra sortem accipiant, sive triticum illud sit, sive oleum, sive aliquid aliud pretio temporali æstimabile, usurarii sunt & latrones: *si mutuam pecuniam tuum dederis, à quo aliquid plus quàm dedisti expectes accipere, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, fœnerator es.* Aug. in Psal. 36. Adde, & quòd latro es.

O exitiosos latrones! ò fures publicos! quos quidem quælibet Respublica, & quævis Civitas expellere deberet, ut Boemos. Minimus latrunculus contemnitur, plectitur & pœnis criminis debitis mulctatur; sed quantò magis contemnendi, plectendi, & mulctandi usurarii, cùm sint latrones publici, qui usurariis contractibus, & commerciis iniquis aliena palam rapiunt? Hi certè plecti deberent latrones publici. Sed tantum abest, quòd plectantur: quin contra hi ab omnibus honorantur; non enim solùm sunt latrones publici; *sed etiam latrones honorati.*

Usurarii sunt latrones honorati. II. PARS

Olim ita contemnebantur usurarii, ut nec cum iis cibum sumere liceret, *Scripsi vobis*, inquit D. Paulus, *non commisceri si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere.* 1. Cor. 5. 19. Olim etiam ita despiciebantur usurarii, ut omnia eorum bona, diaboli

boli bona esse dixerunt; nec quisquam cum iis versarii & convivere auderet. (Siquis domum usurarii aspiciebat, inquit D. Bernardinus. aut vineam, vel agrum: aliis circumstantibus execrativè demonstrando dicebat: Ecce domum, vel agrum diaboli, & sic de cæteris ejus bonis. Nemo sumpsisset de domo illius ignem; nemo in Ecclesia ab illo sumpsisset, nec ei dedisset osculum pacis: pueri quoque ad ejus occursum ex pavescebant, & invicem illum digito demonstrabant. At nunc, proh dolor, & amentia de ploranda! Tales ab omnibus honorantur, omnes eis assurgunt, ponuntur non in officiis, æstimantur iu conciliis, comitativa magna sociantur in plateis, copulantur in conjugio cum nobili parentela, &, quod execrabilius, est non restituentes, sed quandoque restituere simulantes, in cæmeteriis, in Ecclesiis etiam consecratis, cum solemnioribus exequiis quam cæteri tumulantur: quia jam quasi ubique scelus eorum assumpsit faciem honestatis & pietatis.)

S. Bernardin. lib. 2. 3 c. 3.

Usurarii latrones sunt qui aliorum bonis insidias parant, eaque artificiosè deprædantur: *qui usuram fecit; insidiatur quodammodo, ut ex alterius necessitate prædetur*. Sed hi latrones & prædones ita faciem honestatis & pietatis assumunt, ut omnium honorem & reverentiam sibi concilient, & ab iis etiam quorum bona auferunt, nonnunquam honorentur. Unde D. Cyprianus ait, quòd miseris, qui ab usurariis spoliantur, *fiunt religiosa delicta*: quia, scilicet, usurarios religiosè venerantur.

Lact. Firm. l. 6. de div. instit. c. 18.

S. Cypr. ep. 1. ad Donat.

Homines miseri, & inopes, quorum totam substantiam comedunt, & sanguinem sugunt usurarii, de iis plerùmque non conqueruntur; quin contra furta eorum tanquam virtutes æstimant, & eorum delicta (quæ enormia sunt) tanquam actiones religiosas & pias inspicere solent, Eia, de usurariis inquiunt aliqui, quam bonus & misericors erga me fuit talis homo! fuit certè mihi adjutor in opportunitatibus: quia in momento quo à creditoribus opprimebar, suam mihi libenter crumenam aperuit, mihique magnam pecuniæ summam mutavit, ut à tali oppressione liberarer. *Eia*, aiunt alii, de tali quidem homine dicere possum: *pater meus es tu*: ille enim, quotiescumque opus fuit, pecunias mibi dedit mutuo, quibus lucratus sum, quo & me & familiam meam nutrirem. *Eia*, dicunt alii: ecce patrem pauperum, & totius populi protectorem: opificibus enim, rusticis, & quibuslibet cujusuis status & conditionis personis libenter pecuniam mutuat. Verum est, quòd fidejussores petat, quòd que lucrum aliquod ex re mutuò data percipere intendat (quod æquissimum sanè videtur:) tanta tamen ejus est charitas, ut semper, sub iis conditionibus, sit ad mutuandum paratus. Ecce quomodò de usurariis loqui soleat cæcum vulgus; quod usuras, quæ vera sunt latrocinia, tanquam quid justè debitum approbat; & usurarios, qui fures sunt & latrones, tanqam homines pios, misericordes, & charitate christiana fulgentes inspicit: quare eos, ut homines honore dignos, colit & reveretur. Et sic hi latrones, qui à civitatibus expelli, carceribus includi, vel ad triremes damnari deberent, ab iis etiã quorum bona auferunt, reverenter honorantur.

Sunt nonnulli omnes viles, abjecti & inhonorati, qui in silvis & in itineribus turpiter populum deprædantur; qui ab uno pallium auferunt, ab alio crumenam rapiunt, aliaque turpia latrocinia exercent: hi similes sunt duobus illis qui cum Christo crucifixi fuere; quia ab Evangelistis vocantur, *duo nequam*, sed duo latrones viles & infames. Usurarii autem non sunt ex vilibus & abjectis illis latronibus; sed sunt latrones honorati & curiales, qui, ut benefactores, ab hominibus honorantur: *usura est furtum curiale*. Usurarii tanta cum industria & arte, sua faciunt latrocinia, ut ab iis quorum bona rapiunt, non despiciantur, sed honorentur: & ut loquitur S. Cyprianus, *usurarii sunt latrones honorarii, qui tibi peculium diripiunt, sanguinem exsugunt, tandem perdunt pauperrimum; attamen hoc agunt honorabiliter, quasi sub specie gratificandi*.

Luc. 23, 32.

Hugo Card. in Psal. 14.

Cypr. l. ad Demetr.

Cùm ad usurarium vadit quidam artifex, vel rusticus, ut ab illo aliquantulum pecuniæ sibi mutuò dari petat. Respondet ille latro: Charissime, doleo super sorte tua, quia pecuniæ nullæ mihi sunt, quibus necessitati tuæ occurram; sed si velis, libenter dabo tibi triticum, vel frumentum, quod vendere poteris, ut urgenti tuæ subvenias necessitati. Ecce hominem, qui exteriùs zelo charitatis succensus videtur, cùm homini necessitatem patienti triticum mutuet: sed revera est latro honorarius, qui triticum non ex charitatis, sed ex lucri motivo mutuat; ut, scilicet, ratione mutui, illud cariùs vendat.

Adit usurarium alius, quem rerum omnium indiga conditio oves, boves, arva, domos, villas, & omnia sua vendere cogit: suam ei manifestat necessitatem, & auxilium ab eo supplex postulat. Cui usurarius, tibi cõpatior, & ut tibi succurram, hunc tuũ agrum vel hanc ruam domum emam. Ecce hominem, qui prima fronte ex charitate agere videtur; sed in re est latro, qui, charitatis christianę prętextu, agrum mille nummis valentẽ pro quingentis sibi comparat. Mille similes

apparentis charitatis artes habent usurarii, quibus non turpiter, sed honorificè, & absque ulla famæ suæ jactura, bona aliorum auferunt & furantur. Hi sanè non sunt viles & abjecti fures; sed sunt latrones honorarii, & ab hominibus honorati.

Mercatores illi quos Christus ejecit è Templo, solo avaritiæ spiritu ducebantur; & unica eorum intentio erat lucrari, ad usuras dare, & aliorum bona auferre: suas tamen usuras, suaque fraudulenta latrocinia ita pietatis pallio velabant, ut censerentur viri pii, & ut tales honorarentur. Dicebant hi, se animalia ad templum duxisse, ut in Dei gloriam sacrificarentur; seque mensas nummularias erexisse ad peregrinorum auxilium ne, scilicet, pecuniarum defectu opus tam religiosum dimitterent; quæ quidem speciosa, pia, & sancta videbantur. Nec deerant qui illos viros pios, & religiosos esse æstimarent; Christus tamen illos latrones
Marc. 11. 17. vocat: *Domus mea, domus orationis vocabitur; vos autem fecistis eam speluncam latronum*. Huiusmodi mercatoribus similes sunt multi usurarii, qui multa exteriùs pietatis signa edunt, quique à multis honorantur ut viri pii; & tamen sunt veri latrones, qui sub pietatis specie, aliena furan-
S. Bern. ubi sup. tur, *usurarius sub pallio pietatis atque servitiis aliena prædatur*.

Usurarii multi peccata sua crebrò confitentur, ad sacram Synaxim sæpè accedunt; eleemosynas palam faciunt, & dum pecunias mutuò dant, se solo pietatis & charitatis motivo ad mutuandum duci dicunt. Sed, ò dolosam pietatem! ò simulatam bonitatem! ò hypocrisim fraudulentam! quam reprobat Spiritus sanctus, dicens, non utendum fraudibus, cùm agitur de pauperum
Deu. 15. 16. necessitatibus sublevandis. *Nec ages quippiam callidè in ejus necessitatibus sublevandis*. Qua ergo fronte, qua audacia, qua impudentia dicit usurarius qui usuris impinguatur, se ex pietate ad mutuandum moveri, seque pium opus agere? hoc sanè dicit, ut proximum decipiat, ut vir probus censeatur, ac ut ab hominibus honoretur. Et reverà usurarii mollibus, & fallacibus suis verbis, quasi incantationibus, ita sos fascinant mutuatarios, illisque ita suadent, quòd erga eos piè, liberaliter, & misericorditer se gerant, ut (licèt veri latrones sint) ab iis tamen ut viri pii, benefici, & misericordes æstimentur, & honorentur. Ecce latrones in hoc mundo honoratos: *sed usurarii sunt etiam latrones intrepidi*.

Usurarii sunt latrones intrepidi. III. PAR.

Alexandro Magno quærenti à quodam pyrata, quare devastaret mare. Respondit ille. O Princeps, *ego quia parva scapula mare devasto, dicor pyrata; tu verò, quia classe magna totum orbem devastas, diceris Imperator*. Hug. Car. in Levit. c. 1. Homines pariter vocare solent latrones eos qui alterius crumenam subripiunt, vel qui aliquam tenuem supellectilem clàm furantur; latrones verò non vocant usurarios, qui domos devastant, & familias depopulantur. Sed usurarii reverà sunt latrones, qui furantur cum audacia quadam tuta, quæ nihil timet: *eorum audacia palàm sævit, & ipsa sua audacia tuta*. S. Cypr.

Latrunculi illi abjecti & infames, qui in silvis latebras quærunt, anxiè vivunt, & in furtis suis deprehendi formidant, aut usurarii audacter, necnon cum omni libertate & securitate furantur, ipsaque eorum audacia tuta est, & ideò usurarios sanguisugæ similes dicit sanctus Bernardinus: *usurarius sanguisugæ comparari potest*.

Hæc videtur differentia inter pulicem & sanguisugam, quòd pulex aliquam solùm sanguinis guttulam clàm sugere conetur; si tamen deprehendatur, statim occiditur, at sanguisuga non guttulam solùm, verùm & varias sanguinis uncias exhaurit, nec tamen ideò occiditur; quin contrà in aquæ paropside sedulò servatur. Sic se res habet de usurariis, respectu aliorum latronum; si enim infelix quidam latrunculus oviculam, vel vilem aliquam furetur supellectilem, in eum statim insurgunt omnes, illumque virgis, vel diuturno carceri adjudicandum omnes clamant. Sed usurarii sunt latrones qui hæc non timent; hi enim, instar sanguisugarum, populi sanguinem ad satietatem ebibunt, & eorum facultatibus saginantur, nec tamen formidant; quin contra, in medio foro, adhibitis tabellionibus & testibus, ac, si sic loqui fas est, toto spectante mundo, usuras suas exercent, pauperum sanguinem sugunt, & aliorum bona furantur cum audacia quadam, omnis prorsus timoris expertes, *ipsa sua audacia tuta*. S. Bern. de ulur. c. 41

Latrones pavidi esse solent & meticulosi, nonnunquam fugiunt hi, nemine persequente; ac eorum quisque intra semetipsum, instar infelicis Caini, ait, *omnis qui invenerit me, occidet me*. Genes. 4. 14. Timent, ac meritò timere debent, ne à lictoribus excipiantur, ne incarcerentur, ne ad ablata restituenda cōpellantur, & ad supplicia sceleribus suis debita damnentur. At usurarii sunt cujusdam generis latrones, qui aliena furantur, nec quo-

S. Bern. Ser. 44. a. 1. c. 4. quomodocumque timent: *usurarius est latro qui rem alienam usurpat sine timore persecutionis & eam detinet sine timore repetitionis.* Non timent usurarii Judicum sæcularium leges & supplicia, cùm suos ita componant contractus, ut qui eos legerit, nil in eis reprehensione dignum inveniant; non etiam timent, quòd ad restituenda aliena cogantur, cùm contractus suos usurarios tot fraudibus involvant; ut nulla in eis usuraria labes appareat. Usurarii tandem sunt pessimum quoddam latronum genus, qui impudenter, & effrenatè aliorum bona deprædantur absque ullo timore; *usurarius est latro qui rem alienam usurpat sine timore persecutionis, & eam detinet sine timore repetitionis.*

Tantum abest ut timeant usurarii, quin contrà gloriari solent de speciali sapientia, & arte, qua ad augenda sua bona, & ad aliena sibi concilianda usi sunt. Omnibus notum est, quòd hi, ut aliorum bona fraudulenter furentur, contractus iniquos fabricare soleant, qui licèt legentibus legitimi appareant, in re tamen sunt nequissimi. Verum est, quòd si hi contractus in se spectentur, quisque judicabit, quòd sint contractus puri mutui, absque ullo mutuantis lucro: vel quod sint contractus emptionis, venditionis, locationis, vel alii, quos quisque legitimos, & æquitati consentaneos dicet: sed reverà sunt contractus nequam, quibus utuntur usurarii, ut aliena auferant: quare cùm in his contractibus nil exteriùs appareat, quo a justitia sæculari argui, & damnari queant, hi semper intrepidi, & impavidi remanent, ac tantum abest ut timeant; quin contrà gloriantur, quòd præ aliis sapientes, & ad augēda sua bona industrii sint. Quòd præclarè adnotavit S. Bernardinus

S. Bern. Ser. 44. a. 1. c. 3. Senensis, dicens: (Usurarius subtilissimos contractus, & dolos studiosissimè excogitat ut ex multiplicibus vitiis fœnus exerceat, & lucra adaugeat, & rapinas acquirat. Quod cùm fecisse se conspicit, lætanter gloriatur, se sapienter egisse: & multos alios tam in divitiis, quàm in malitiis superasse: Ad quem increpativè ait Propheta: *Quid gloriaris in*

Psal. 51. *malitia, qui potens es in iniquitate?* id est, in usuraria pecunia nequiter possessa.) Cùm ergo usurarii sint latrones, qui de suis usuris & furtis gloriantur, patet, eos esse latrones intrepidos & impavidos, qui absque ullo timore aliena rapiunt, & retinent.

Sed si usurarii sæcularem justitiam non timeant, tremendam saltem Dei judicia formidare deberent: quia justo Dei judicio, cùm è vivis excesserint, Deus omnes creaturas adversus illos armabit. Hi enim sunt homines illi insensati, & Dei inimici, in quos cunctæ insurgent & pugnabunt creaturę; *accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos,*) Cùm usurarius, inquit S. Bernardinus, non solùm offenderit Deum, quemadmodum cæteri peccatores, verùm etiam tempus vendiderit, quod est commune cunctis creaturis, sic eas omnes offendit. Unde quæcumque creata sunt, ad eum persequendum animantur: & ideò omnes Beati, & omnes Angeli Paradisi in die Judicii clamabunt contra eum; *ad infernum, ad infernum, ad infernum.* Tunc quoque Cæli cum luminaribus suis, suo modo clamabunt dicentes, *ad ignem, ad ignem, ad ignem.* Planetæ etiam clamabunt, dicentes, *ad inferni profundum, ad profundum, ad profundum.* Elementa etiam sævient contra illum, dicentia: *ad tormenta æterna, ad tormenta æterna, ad tormenta æterna.* Domus quoque in qua jacet infirmus usurarius, atque parietes & ligna contra eum vindictam clamare non cessabunt: unde Habacuc 2. dicitur: *Lapis de pariete clamabit, & lignum quod inter juncturas ædificiorum est, respondebit, dicens; fiat, fiat.* Timete ergo, ò usurarii, timete terribilem Dei justitiam, & si homines non timeatis, saltem timete Deum, qui omnem adversus vos armabit creaturam, qui severè usuras vestras puniet, & qui ad æterna supplicia vos condemnabit, ut enim ait Doctor Angelicus, *usura vitium est detestandum, & æterna morte dignum.* D. Tho. de usur. c. 4

Sap. 5. S. Bern. Ser. 45. de usur.

O quàm terribile erit usurario, qui in hoc mundo multis potitus est divitiis, cùm in inferno summa egestate laborabit! O quàm durum erit usurario, qui in hoc mundo multis honoribus, pluribusque deliciis gavisus est, cùm ad æternam ignominiam condemnabitur! Timere ergo debent usurarii, sed & timere debent hæredes eorum, qui scienter possident bona ab iis per usuras acquisita, tenentur enim ea restituere, quia cùm repræsentent defunctum, & in ejus bonis succedant, debent etiam in oneribus succedere, & si ea non restituant, simul cum eis à quibus ea receperunt, ad æterna inferni supplicia condemnabuntur.

Ad cujus rei confirmationem, formidandum exemplum adducit Concionator quidam egregius, dicens, quòd vir aliquis piissimus, raptus in extasim, Deo sic volente, amplissima inferni antra viderit, ubi inter alios plurimos unum adnotavit in medio ignis sepultum, è cujus visce- Discip. ser. 44. de usur.

ribus magna orta erat arbor, in cuius ramis utriusque sexus personæ pendebant. Quæsivit vir sanctus ab Angelo, ut mysterium hoc explicaret; cui Angelus: *Iste in imo inferni sepultus, est usurarius, & illi qui pendent in arbore, quæ ex ejus visceribus procedit, sunt hæredes ejus; qui scienter post ejus mortem possederunt bona, quæ ille per usuras acquisierat.* Hi enim omnes simul cum illo, horrenda inferni patientur supplicia. Timete ergo usurarii, timete latrones publici, & ab hominibus honorati, timete Deum in hoc mundo, ac ita eum timete; ut usuris vestris abrenuntietis, & iniquè ablata restituatis,

O Domine; sancto hoc timore confige carnes, & corda usurariorum, ut timentes, à Peccatis, resipiscant, aliena restituant, ad te omnium bonorum auctorem properent, & æterna Paradisi bona consequi mereantur. *Amen.*

FERIA IV.
POST
DOMINICAM PRIMAM.
DE POENITENTIA NON DIFFERENDA.

Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam; quia pænitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Math. 12. 41.

PErversa quædam hominum est generatio, quæ gravia peccata perpetrare novit, & pænitentiam promptè agere non novit, peccare est eis familiare, pœnitere inusitatum, singulis ferè momentis animam suam peccatis gravibus coinquinant, & nunquam venit hora, nunquam eccurit momentum, in quo pœnitentiã suscipiant. Non unicus Jonas, sed concionatores plurimi, Confessarii multi, sancti Ecclesiæ Patres; Doctores omnes, & ipse Deus pœnitentiam cito agendam eis annuntiant; & hi eam semper in futurum differunt, sed in tremendo Dei Judicio surgent viri Ninivitę, in generali hoc omnium congressu Deus eis proponet & opponet Ninivitas, qui pœnitentię agendę se accinxerunt, mox ut Jonam predicantem audierunt. Tunc Ninivitarũ in agenda pęnitentia diligentiã cum eorum negligentia Deus conferet, & comparatione Ninivitarum, hi rei judicabuntur, ac justa Dei sententia ad sempiterna inferni supplicia condemnabuntur: *Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam; quia pænitentiam non egerunt in prædicatione Jonæ.*

O quàm imprudentes, qui inevitabile hoc Dei Judicium non timent! quàm insensibiles, qui terribilem hanc Dei sententiam non reformidant! quam imprudentes & stolidi peccatores, qui scelera sua per pœnitentiam delere differunt! Eorum desleo cęcitatem, & tota hac Concione, pœnitentiam non esse differendam suadere conabor, &c. *Ave.*

TAnta dœmonis est astutia, ut pęnitentiam, quam in futurum peccatoribus differendam suadet, tanquam quid infallibiliter, & certò futurum eis proponat, ita eos fascinat, ut eos de futura pęnitentia certos faciat: *immittit diabolus securitatem, ut inferat perditionem.* Imaginaria hac securitate freti peccatores, in peccatis suis perseverant, in iis quiescunt, nec de iis per pęnitentiam delendis curant. Sed dic, quęso pec. cator; quòd est fundamentum, quæ basis, cui innititur talis tua securitas? Pęnitentiam agam, inquis, intra sex menses, postquam à negotiis, quibus implicor; me extricavero; cùm insenuero, vel cùm ad mortem infirmabor. Hoc dicis, hoc credis, & hoc tanquam certò futurum supponis, sed dic, rogo unde scias, quòd tunc sis pœnitentiam acturus? quis te certum fecit, quod tunc sis habiturus tempus, gratiam, & voluntatem pœnitendi? Pœnitentiam agere nequit, nisi concedatur tibi pęnitendi tempus, nisi Deus largiatur tibi pęnitendi gratiam, & nisi pœnitendi voluntatem habeas. Dic ergo, habebisne tunc pęnitendi tempus? hoc incertum est: dabitne tunc tibi Deus pœnitendi gratiam? hoc incertum est: eritne tunc tibi pœnitendi voluntas? hæc incertum est. Ubi ergo tua securitas? nulla ibi securitas, sed omnia dubia, omnia incerta; & fluctuantia. Audi D. Augustinum dicentem, quòd *nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas*, audi illum, & pænitentiam non differas in futurum, in quo nil tibi securum, nil tibi certum est. Non differas pœnitentiam in futurum, quia incertum est; an tunc sis habiturus: 1. tempus pęnitendi: 2. gratiam pœnitendi: 3. voluntatem pęnitendi. Incertitudo temporis, incertitudo gratiæ, & incertitudo voluntatis, sunt tria motiva, quæ peccatores à non differenda in futurum pęnitentia, avertere debent.

Aug. ser. 111. de tempore

I. PARS. *Pœnitentiam in futurum differre non debet peccator; quia incertum est, an tunc sit habiturus tempus.*

PRæclarè dixit Moralis Philosophus, Deum hujus vitæ tempus nobis dedisse *ad depositum, non ad censum*. Hæc est differentia inter pecuniam quę datur ad censum, & eam quæ datur ad depositum, quòd eo ipsoquoquis alteri pecuniam dedit *ad censum*, ille cui ad censum data est, illius ita fit dominus, ut si eam ludis, comessationibus, cupediis, impudicitiis, & aliis quibusque usibus, etiam illicitis, impendat, nullam injuriam faciat ei à quo data est, modò ei annuum reditum, quem pollicitus est, fideliter solvat. Sed cùm quis alteri pecuniam dedit *ad depositum*; depositarius, seu ille cui ad depositum data est, nullum jus, nullumque in hanc pecuniam dominium acquirit; nec eam quomodocumque suis usibus insumere potest sine licentia depositoris, qui solus hujus pecuniæ est dominus; qui eam ad suos usus, quomodocunque voluerit, convertere, eamque, quando sibi placuerit, è manibus depositarii retrahere & revocare potest.

Tempus autem hujus vitæ non nobis datum est *ad censum*; quia illius non sumus domini, nec de eo ad arbitrium nostrum disponere possumus: sed à Deo datum nobis est *ad depositum*; quia Deus semper ejus est dominus: ac proinde tempus vitæ nostræ, quod nobis dedit, abbreviare, prorogare, vel retrahere potest, quando voluerit.

Sed proh dolor! peccatores innumeri, quasi vero temporis vitæ suæ sint domini, de eo ad arbitrium statuere intendunt. Pœnitentiam, inquiunt, nunc suscipere, mei non est animi: nolo nunc superflua pauperibus erogare, vitiis renuntiare, & bonis operibus incumbere non possum, jam ebrietati metas ponere, luxurię terminos statuere, aliena propriis dominis reddere; & salubri scelerum omniũ detestatione, necnon humili confessione animam expiare: sed hæc omnia tunc agam, cùm temporaneis negotiis finem fecero, cùm ab urgente & prędominante intùs passione liber evasero, cùm suborta litem composuero, aut saltem cùm insenuero: *quando ad senectam venero, tunc ad pœnitentiæ medicamentum confugiam*. O miser, adverte, vitæ tuæ tempus tibi datum esse *ad depositum, non ad censum*. Perpende, quòd non tu temporis sis dominus: sed Deus, qui vitam tuam usque ad senectutem fortè non protrahet; qui te fortè mori sinet, antequam temporalibus finem ponas negotiis; & qui forsitan hac nocte, aut etiam intra aliquas horas, animam tuam repetet. Quare pęnitentiam non in futurum differas, cùm incertum sit, an Deus, qui temporis est Dominus tibi futurum tempus daturus sit.

Cæsar. ho. 20.

Lasselve Quadrag.

Vide quid acciderit diviti illi, qui de tempore futuro statuebat. Hic cùm non haberet, quò uberes, quibus affluebat, fructus congregaret, horrea majora facere meditabatur bona multa in eis colligere cogitabat, & deinde ad plurimos annos jucundè quiescere, bibere & epulari volebat: cùm ecce dixit ei Deus, eum hac nocte moriturum, ac vitæ depositum redditurum: *stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te*. O terribilem Dei vocem! ò subitaneam divitis hujus mortem! hic diù vivere credebat, & Deus eum hac ipsa nocte moriturum annuntiat: *Qui amplIationem horreorum, & longè securitatis spatia cogitavit, in ipsa nocte moritur*. Ecce quid evenire soleat peccatoribus his, qui in futurum pœnitentiam differunt: & divitiis & deliciis multis frui volunt, antequam salutaris pœnitentię operibus se accingant: pęnitentiam sectari intendunt, sed postquam diù in peccatis perseveraverint: pœnitentiam agere meditātur; sed in tempore futuro. Cùm autem minùs cogitant, depositum suum Deus postulat; Deus vitam, quam iis in depositum dederat, subitò aufert: & sępè nocte ipsa moriuntur, qua pœnitentiam in futuro faciendam sibi proponunt: *stulte, hac nocte animam tuam repetunt*, Quare, ò peccator, ne pęnitentiam differas in tempus futurum, cujus Deus est Dominus, & quod an tibi daturus sit, dubium & incertum est.

Luc. 12.

Cæsar. ho. 13.

Peccatores multos reperire est, qui in manibus suis claves vitę & mortis habere imaginantur: vitæ suæ tempus disponunt, quasi illius essent domini, & distributores, à Deo constituti. Hi tempus, quo in hoc mundo se victuros arbitrantur, in varias classes, & ætates diversas distribuunt. Tātum temporis, inquiunt, huic negotio impendam; tantum isti, & tantum illi: hoc agam in juventute, hoc in ætate florente, hoc in provecta; ac tandem, his & his peractis, totum me pęnitentiæ operibus dabo, meque totum Deo consecrabo. Hi sanè similes iis Sacerdotibus, quibus exprobrat Juditha, quòd vitę suę tempora ad libitum distribuerent, ac tempus miserendi Deo præscriberent: *posuistis vos tempus miserationis Domini & in arbitrium vestrum diem constituistis ei*. O quàm stulti, qui sic statuunt de futuro, cujus non sunt domini! *Quam stultum est ætatem disponere! ne crastino quidem dominamur*. Quàm stulti, qui ita vitæ suæ tempus distribuunt, ut pęnitentiæ ultimum dent locum; & qui tempore futuro pœnitentiam se

Judith. 8. 11.

Seneca.

acturos, ac Dei misericordiam impetraturos præsumunt. O. N. ne ita stultus sis, ut pœnitentiam differas in futurum: quia fortè hac nocte morieris: *stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te*. Ne ita sis stultus: quia temporis futuri non es dominus, & an illud sis habiturus, incertum est.

Qui pœnitentiam in futurum dimittunt, tanquam certum supponunt, se nondum morituros, Deumque iis vitam prorogaturum ad hoc usque tempus, in quo se pœnitentiam acturos proponunt. Non *nunc*, loquiunt, sed *tunc* pœnitentiam agam: *tunc*, cùm tale Beneficium obtinuero: *tunc*, cùm ad talem dignitatem conscendero: *tunc*, cùm filius meus matrimonium inierit: *tunc*, cùm Jubilæus aliquis, vel Paschalia festa venerint: *tunc* me totum ad Deum convertam, ac pœnitentiam salutarem generosè suscipiam. Deus pœniteotiam *nunc* esse faciendam ait: *ecce nunc tempus acceptabile*; & ipsi eam facere statuunt, non *nunc*, sed *tunc*; ac tanquam certum supponant, Deum hoc illis daturum pœnitendi tempus in quo se pœnitentiam acturos decreverunt; quasi Deus promiserit, se vitam illorum producturum ad hoc usque tempus: *Expectas, & de misericordia Dei polliceris, quasi ille qui tibi per pœnitentiam promisit salutem, promiserit tibi & longam vitam*. Deus quidem peccatoribus pollicitus est, quòd quacumque hora ad ipsum debitè convertentur, veniam eis & indulgentiam concederet: sed non promisit, se eis tempus vitæ prorogaturum usque ad Paschalia festa, ad proximum usque Jubilæum, imò nec ad diem crastinum: *Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit; sed dilationi tuæ diem crastinam non promisit*. Quare cùm Deus, qui omnium temporum Dominus est, non pollicitus sit, se iis tempus futurum ad pœnitentiam agendam daturum, maximè incertum est, an hoc tempus sint habituri: & ideò pœnitentiam in hoc tempus differre non debent. O N. si numerum annorum tuorum tibi Deus revelasset; si dixisset tibi: tot annis vives, nec morieris, quin priùs pœnitentiam egeris, pœnitentiam in futurum differendi aliqua tibi fortè esse posset ratio; sed cùm Deus nec crastinum diem promiserit; cur eam differs in tempus futurum, quod an sis habiturus incertum est?

Tantum abest, ut peccatoribus promiserit Deus, se iis daturum tempus futurum ad agendam pœnitentiam; quin contrà iis in futuro omnia incerta esse denuntiat: ac omniò esse incertum, quot annis, & quanto tempore in hoc mundo sint victuri: *numerus annorum incertus est*, Imò Deus asserit, se ad eos venturum veluti furem, ut ab iis vitam auferat, qua hora non putaverint: *veniam ad te tanquam fur*. O quàm multi sunt, ad quos Deus venit tanquam fur! quàm multos subitanea morte ex hoc mundo sustulit! quàm multos, qui diù se victuros arbitrabantur, tam repentina morte rapuit, ut nec minimum iis pœnitentiæ tempus dederit: *quàm multi se credebant longo tempore victuros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam possint momentaneam pœnitentiam pervenire!* Cur ergo pœnitentiam in futurum differs? nonne times te morte subitanea moriturum? pœnitentiam intra sex menses, vel intra unum annum te facturum statuis; & fortè intra tres menses, intra unum diem, ac fortè uno in momento subitanea morte corripieris: & ideò stultus es, si pœnitentiam differas in tempus futurum, quod non à te, sed à Deo pendet, & quòd a Deus tibi daturus sit, ignoras.

Peccatores, suadente satana, intra se dicere solent: quodum vitæ meæ finis instat? mei diù vixere parentes, diù similiter vivam & ego: non mirum, quòd hic & ille in ætate florente mortui sint; hi etenim Veneri & Bacco serviebant; ego autem neutri indulgeo. Diuturnam mihi pollicentur vitam firma corporis constitutio qua polleo, ordinata victus ratio quam religiosè servo, & temperatus aer quem spiro; divino gratias ago Numini, quòd benè dormiam, meliùs comedam, nilque meæ noceat valetudini: ad centum annos mea fortè nō prorogabitur vita; sed me diù victurum omnia promittunt. O qualia impiorum somnia, qui mortem suam semper prospiciunt! qualiscumque enim constitutionis sint, & quamcumque victus rationem teneant, nil de futuro sibi polliceri possunt; nec certò scire valent, an vel ad unum diē vita sit eis proroganda. Non illorum, sed Dei solius est nosse, quanto tempore sint victuri: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*. Dic, quæso, tu qui tanta valetudine pollere, ac te diù victurum arbitraris: es ne certus, letiferum in jecore tuo, in pulmone, vel in intestinis ulcus non latere? Nostin, te non brevi apoplexia suffocandum? quis certum te fecit, quòd intra breve tēpus pestilenti febre, vel gravi alia infirmitate correptus, non morieris? hæc omnia incerta sunt & dubia. Fortè citò, & qua hora non putabis, cadente à tecto latere obrueris, ense transfodieris, glande è sclopeto missa occideris, vel alio quodam insperato casu vitam finies; quare ne in futurum pœnitentiam differas, cùm nullatenùs de futuro certus sis. Sine speciali Dei revelatione scire ne-

Marginalia: 2. Cor. cap. 6. — Aug. ser. 47 de verbis Dom. — August. in Psal. 144. — Job. 15. 20. — Apoc. 3. 3. — Cæsar. ho. 13. — Act. 1. 7

nequis, an uno vel pluribus annis, uno vel pluribus mensibus, imò nec an usque in crastinum sis victurus: cur ergo pęnitentiam, sine qua salvari non potes, in tempus futurum differs, quod an sis habiturus ignoras? Certè pęnitentia non est in futurum differenda; quia incertum est, an tunc sis habiturus tempus pęnitendi, *ac etiam quia incertum est, an tunc sis habiturus gratiam pœnitendi*.

II. PARS. *Pœnitentiam in futurum differre non debet peccator quia; incertum est, an tunc sit habiturus gratiam pœnitendi*

NUllus peccator ita excæcatus, & induratus, qui Dei gratia adjutus, converti non possit, & salvari. Divino hoc auxilio fretus Saulus, *potuit* ex blasphemo, & acerrimo Christi inimico, in insignem ejus Apostolum, & famosum totius orbis Doctorem converti: *potuit* Matthęus ex publicano & teloncario Discipulus Christi fieri: *potuit* Augustinus, priùs infensissimus Ecclesiæ hostis, & Manichæus, in mirabilem Ecclesiæ Doctorem, & defensorem mutare: *potuit* Magdalena; omni peccatorum generi affecta, in sanctissimam fœminam, & portentorum pœnitentiæ exemplar transformari: *possent* & omnes peccatores justificari & salvari: quia omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, facere possumus cum Dei gratia: *omnia possum in eo qui me confortat*. Philipp. 4. 1.

Sed sicut omnis peccator, Dei gratia adjutus, pœnitentiam agere, & ad Deum converti valet: ita nullus peccator, sine Dei gratia, pœnitere, veniam obtinere, & justificari potest; ut enim ait D. Augustinus, *nisi Deus dederit, quis aget pœnitentiam?* Et ut in Concilio Tridentino definitum est, sine Dei gratia nullus pęnitere potest, sicut oportet. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. August. l. 3. adv. Julian. c. 3. Trid. sess. 6. can. 3.

Omnibus autem, quantumvis magnis peccatoribus, gratiam dat Deus, sed non omni tempore; eam dat singulis, sed non semper; nullus est peccator, quantumlibet Deo infensus, cui Deus aliquam gratiam non impertiatur, ut illum ad pœnitendum excitet & moveat; sed hanc gratiam eis dat, quando vult: *Spiritus ubi vult spirat*, inquit S. Joannes: & ut exponit Hugo Cardinalis, *ubi vult spirat, & quando vult*. Quare valdè dubium est, an eam sit daturus peccatoribus, qui illam sæpè respuerunt, & qui pęnitentiam in futurum dimiserunt. Joan. 4. 9.

Pręsumunt hi, Deum lis prævenientem & excitantem hanc gratiam daturum, cùm insenuerint, cùm negotiis suis finem fecerint, eo præcisè tempore, quo se pœnitentiam facturos statuerint, & cùm eis placuerit; sed falluntur graviter: quia Deus fortè dabit; fortè non dabit; & valdè incertum est, an eam illis daturus sit. Gratia enim est donum, quod ex mera Dei liberalitate pendet, & quod nullo modo dare tenetur peccatoribus his, qui pœnitentiam in futurum distulerunt. Imò gratia hac penitus indigni sunt hujusmodi peccatores: quare an hanc eis sit daturus, hoc dubium est, hoc incertum est, & valdè timendum, ne hanc iis deneget.

In secundo Libro Regum legimus, inter Abner & Joab grave prælium per integrum diem exarsisse. Cùm autem sub vesperam advertisset Abner, exercitum suum debilitari, exclamavit ad Joab, & ait: Núm usque ad internecionem tuus mucro desæviet; usquequò non dicis populo, ut omittat persequi fratres suos? Nonne jam tempus inducias paciscendi? aliquas, quæso, da inducias. Cui Joab: *Vivit Dominus, si locutus fuisses manè, recessisset populus persequens*, nec quidquam tibi cladis intulisset. Peccatores similiter tota die, & quamdiù perfecta fruuntur valetudine, cum Deo constituunt prælia, statuuntque, se tunc Dei clementiam imploraturos, ac pœnitendi gratiam petituros, cùm insenuerint, vel cùm ad mortem ægrotaverint; sed valdè timendum ne respondeat Deus, quòd si locuti fuissent manè, & dum benè se habebant gratiam iis concessisset: valde metuendum, ne in pęnam negligentiæ illorum, tunc eis denegetur gratia, quam antea facilè obtinere potuissent. Ut enim ait S. Augustinus, *illa est pœna peccati justissima, ut amittat unusquisque illud quo benè uti noluit, cùm sine difficultate potuisset, si voluisset*. 2. Reg. 2.

Audite quid loquatur Dominus Deus: *Vocavi*, inquit, *& renuistis; extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo*. O. N. pluries te Deus vocavit, & quotidie vocat ministerio Concionatorum, qui te docent; parentum, qui te amicè monent; & inspirationum internarum, quæ te ad pœnitentiam excitant. Heu! quoties in corde tuo locutus est Deus, ut ad benè vivendum te alliceret? nõne pluries audisti nescio quam vocem, interiùs dicentem tibi: ò miser & stulte peccator, in statu mortalis peccati, & imminentis damnationis versaris: discede à pessimo hoc statu: convertere ad Dominum Deum tuum: salva animam tuam, quę pretioso Christi sanguine re- Prov. 1. 24.

dempta est? interna hæc vox, quam sic loquentem audis, est ipse Deus, qui per gratiam suam vocat te; & tanta tua est pervicacia, ut ei resistas: vocat ille, & tu ad eum ire renuis: *vocavi & renuistis*. Cùm autem vidit Deus, te pluries vocationi suæ restitisse, manum suam ad te adhuc extendit, ut majorem tibi gratiarum copiam largiretur; & tu eas neglexisti, nec ad eum oculos convertere dignatus es, ut illum benediceres: *extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret*. Internis hisce inspirationibus superaddidit Deus consilia, increpationes, nec non fortè flagella multa, & tu hęc omnia contempsisti: *despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis*. Fecit tandem Deus quidquid juxta rectas infinitę sapientię suę regulas debuit, ut te ad pœnitentiam adduceret. Is. 5. 4. *Quid est quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci?* His autem omnibus ex parte Dei tā studiosè peractis, credis, o N. quòd cùm infenueris, vel cùm lethali morbo infirmaberis, efficaces tibi ipse largietur gratias, quarum ministerio pœnitentiam ages, & salvaberis? hoc quidem agere posset; sed timendum, ne tunc tibi sit infensus, & ne tunc te irrideat: *ego quoque in interitu vestro ridebo*. Tunc tibi aliquas haud dubiè dabit gratias, cum quibus pœnitentiam agere posses: sed valdè dubium, & incertum est, an efficaces tunc tibi daturus sit gratias, quibus adjutus, infallibiliter à peccatis surgas, & pœnitentiam agas? certum est, quòd earum indignus sis; certum est etiam, quòd eas tibi dare non teneatur; certum est pariter, quòd eas dare possit, si velit; sed an eas tibi daturus sit, valdè incertum est; ac multùm timendum, quòd tunc eas non dabit, quòdque tunc te irridebit: *ego quoque in interitu vestro ridebo*.

Hoc prçclarè demonstrat S. Cçsarius egregia similitudine unius hominis, qui non in florenti, sed in decrepita solummodò ætate domino suo servire vellet. *Numquid*, ait Arelatensis Antistes, *hoc tibi vis fieri à servo tuo, ut quamdiù fortis, ac juvenis fuerit, inimicis tuis serviat; & cùm ad senectam venerit; tunc ad tuum servitium redire velit? quod ergo non vis pati à servo tuo, non est justum ut facias Domino tuo*. O pulchram similitudinem! quam ut serio, ponderemus, dicite, quæso: si quis ex Regno Gallico oriundus, sua Regi obsequia offerret, dicens. Domine mi Rex, toto juventutis & florentis ætatis meæ tempore inimicis tuis fideliter obsequi intendo, ab eorum partibus constanter stabo; pro his, si opus fuerit, adversum te fortiter pugnabo; cùm autem infenuero, & cùm deficient vires, me totum tuis obsequiis consecrabo. Quid huic homini putatis dicturum Regem? gratane ei esset serotina hujus famuli oblatio? vellet ne reliquias labentis vitæ accipere? haud dubiè de hujus stolidi famulatu parùm curaret? ei fortè exprobraret; nullam ei certè gratiam conferret, illumque irrideret. Et tu, ò stulte peccator, peccatis & satanæ inservire cupis quamdiù vires suppetent; cùm autem infirmaberis, vel insenueris, putas, obsequia tua grata fore Deo? credis, quòd te tunc gratiis multis afficiet? arbitraris, quòd tunc tibi pœnitendi gratiam ex animo dabit? hanc fortè dabit, fortè non dabit; & timendum, ne hanc tibi tunc gratiam deneget, & ne tibi illudat: *ego quoque in interitu vestro ridebo*. Luc. 14. 45.

Ex his qui pœnitentiam in futurum differunt, multi repentina rapiuntur morte, ita ut nullum pœnitendi tempus habeant. Ex his autem qui subitanea morte non præripiuntur, aliquos reperire est, qui dum infirmantur, clamant ad Dominum; & quò gravior infirmitas, eò studiosiùs eum invocat: an benè, vel malè, nescio: an ex timore servili, vel ex amore, nescio: an utiliter, vel inutiliter, nescio; an a Deo sint, vel non sint audiendi, nescio. Timendum tamen, ne tunc Deus eos non exaudiat, & gratiam, quam postulant, non eis concedat: *tunc invocabunt me, & non exaudiam*. Timendum, ne Deus pre- Prov. 1. 28. tiosas gratię suę margaritas non projiciat ā- te illos porcos, qui eas toties contempserunt: timendum, ne gratiarum suarum thesauros in favorē ingratorum hujusmodi hominum non aperiat: timendum, ne cęlestia illa dona carnalibus hisce viris deneget. Tunc fortè Deus illa dabit, & fortè non dabit; ac valdè metuendum, ne tunc gratiam, saltem efficacem, eis non det; tunc clamabunt, & Deus irridebit eos, nec illos exaudiet: *tunc invocabunt me, & non exaudiam*. Quare non differenda in futurum pœnitentia, cùm incertum sit, an peccator sit tunc habiturus gratiam; *ac etiam quia incertum est, an sit tunc habiturus voluntatem pœnitendi*.

Pœnitentiam in futurum differre non debet peccator, quia incertum est, an tunc sit habiturus voluntatem pœnitendi. III. PARS.

QUi pœnitentiam in futurum differunt, tanquam certum supponunt, eo præcise tempore quod sibi præfigunt, se verè voluntatem habituros abrenuntiandi peccatis, ea confitendi, ac ea omnia, quæ veri pœnitentis sunt, perfectè adimplēdi *Tunc*, inquit peccator, omnia injustè detenta restituam, aut saltem restituendi onus hæredibus im-

imponam: *tunc* pauperibus & Ecclesiis bona multa distribuam: *tunc* quidquid in corde latet, prudenti Confessario aperiam; *tunc* firmo non ampliùs peccandi proposito omnia inveterata scelera a me procul pellam: *tunc* Deum offensum, & adversum me iratum, fusis amaris lacrymis placabo, eumque ad mihi indulgendum alliciam. O qualem hujusmodi hominum stultitiam, qui tanquam certum supponunt, se habituros non solùm tempus & gratiam, sed etiam voluntatem veram, sinceram & efficacem, ea omnia perficiendi quæ ad perfectam pœnitentiam requiruntur! quo tamen nihil incertius; quia quò diutiùs in peccatis perseverant, eò magis eorum obscuratur intellectus, debilitatur liberum arbitrium, & voluntas pervertitur. Unde qui jam penitere nolunt, tunc minùs penitere volent; ac haud dubiè tunc penitentiam, & alia salutis remedia contemnent.

Prov.18. *Impius*, inquit Sapiens, *cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Quid contemnit impius ille homo, qui penitentiam in futurum differens, in profundum peccatorum venit? hic consilia, jura, & omnia contemnit, quæ illum a malo retrahere, & ad pœnitentiam adducere possent: *contemnit jura & homines*, ait Jansenius Gandavensis: *ita ut nullo vel timore, vel pudore à malo retrahatur, nullisque benè consulentium rationibus moveatur*. Cùm hujusmodi peccatores suam diù distulerunt conversionem; ita, Deo permittente, fieri solent indurati & obstinati, ut omnia consilia respuant, nec solùm de conversione cogitare velint: *tunc* sæpè, de salute sua desperantes, quò se vertant nesciunt, nec penitentiam agere volunt: quia salvari non posse credunt: *tunc* intra se dicere soliti sunt, sicut infidelis ille villicus: *quid faciam?* seu, quomodò nunc recogitabo, & rationem inibo eorum omnium quæ

Luc.16.3. à pueritia peregi? Tunc dicunt: *quid faciam*, & quomodò longam omnium, quæ toto vitæ meæ tempore commisi, scelerum seriem, simul cum circumstantiis, clarè & distinctè Confessario per multas horas enarrare potero? *quid faciam?* & quomodò bona injustè acquisita jam restituere, cuique suum reddere, ac injuriam proximo illatam resarcire valebo? *quid faciam?* & quomodò inveterata odia, spiritum superbiæ & avaritiæ, necnon omnem amorē carnalem è corde nunc evellere potero? *quid faciam?* & quomodò nunc invocare non erubescam Cælitum opem, quos nunquam colui? ac quomodò impetrare potero Christi gratiam, quam toties contempsi? hisce cogitationibus ita conturbari solent qui in futurum suam conversionem distulerunt, ut in obdurationem & desperationem sæpè cadant, nec ampliùs de penitentia agenda cogitent. Vellent quidē tunc penitentiam agere; sed voluntate languida infirma & inefficaci, quæ ad salutem non sufficit: hoc non volunt efficaciter, quia de salute desperant. O sanguineis lacrymis deplorandus status hujusmodi hominum qui penitere volunt & nolunt: vellent quidem aliquo modo penitentiam agere; sed cùm se a morte vallari vident, cùmque innumerabilia peccata sua inspiciunt, animo cadunt, de salute sua diffidunt, & ideò efficaciter penitere nolunt. Imò, ut ait Eusebius Emissenus, nec volunt, nec possunt: *ita evenit, ut qui primo tempore emendare noluerit, incipiat in sequenti nec velle, nec posse*. Euseb. hom. ad Monac.

Qui penitentiam in futurum differunt, tunc cōmuniter eam agere decernunt, cùm insenuerint, vel cùm gravi qua jam infirmitate laborabunt: tunc statuunt se penitentiam acturos, & benè vivere incepturos, cùm in hoc mundo vivere desinent. O magnam stultitiam! & ut ait Seneca, *quam serum est vivere incipere, cùm desinendum est! quæ tam stulta mortalitatis oblivio in quinquagesimum, & sexagesimum annum differre sana consilia, & inde velle vitam inchoare, quò pauci pervenerunt*. Sed advertant stulti hujusmodi homines, quòd cùm periculosè ægrotabunt, tot circumdabunt animæ suæ hostibus, ut iis quasi impossibile futurum sit, & penitere, & penitendi voluntatem habere: tunc, inquit Spiritus sanctus, *circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coangustabunt te undique*. Tunc, ò peccator, tanquam fortissimi hostes, circumdabunt te dolores acutissimi, quibus obrueris, tunc menti tuæ se offeret legio enormium criminum, quæ toto vitæ tuæ tempore perpetrasti: tunc circa te volventur propinqui gementes, clamantes, bona tua habere cupientes, & de animæ tuæ salute parùm curantes; tunc aderunt tartarei spiritus, animum tuum excæcantes, voluntatē indurantes, & quantum poterunt, à penitentia te avertentes. Ecce inimicos, qui tunc circumdabunt te; credisne, quod his impetitus hostibus, voluntatem tunc sis habiturus efficacem, quæ ad facienda omnia quę veri penitentis sunt, te inducat? hoc valdè dubium est; imò quasi certum videtur, quòd penitentiam tunc agere nec voles, nec poteris. Jam eam facere non vis, cùm eam facere tibi facillimum esset; & tunc, Dei sapientia sic ordinante, eam facere noles, nec fortè poteris; *ita evenit, ut qui primo tempore emendare noluerit, incipiat in sequenti nec velle, nec posse*. Seneca de brev vitæ c.4. Luc. 19. 43.

Peccator penitentiam in futuro faciendam,

dam, tamquam quid facillimum sibi proponit: nec imaginari potest, se tunc pœnitendi voluntatem non habiturum. Tunc, inquit, me totum facile ad Deum convertam, & unico *peccavi* omnia scelera mea difflabo. O N. habebisne tunc tempus dicendi illud *peccavi*? hoc incertum est: quia fortè repentina morte rapieris. Dabiturne tibi tunc gratia, sine qua efficaciter dici nequit illud *peccavi*? illud etiam incertum est: quia omni gratia indignus es, & valdè dubium an eam Deus daturus sit. Sed incertum adhuc, an sis habiturus voluntatem dicendi illud *peccavi*, sicut oportet. Antiochus dixit, *peccavi*: Pharao dixit, *peccavi*; Judas dixit, *peccavi*; sed quia hi omnes non dixerunt, *peccavi*, sicut oportet; ideò damnati sunt. Eos fortè imitaberis: & cùm Parochus, Confessarius, vel alii lecto tuo assusi, ad pœnitentiam te excitabunt, externa aliqua pœnitentiæ signa dabis, extremis fortè labiis pronuntiabis, *peccavi*, ac veniam à Deo postulabis; sed cum hoc *peccavi* ad tenebras sempiternas, ad ergastulum flammarum, & ad locum tormentorum æternorum detruderis.

Ad peccati remissionem, & ad salutem non sufficit, ut quis dicat, *peccavi*; sed benè & piè dicere debet illud *peccavi*. Ut autem benè dicatur, *peccavi*, seu ut dicatur bonum *peccavi*, quod vim habeat delendi peccata, non solùm requiritur Dei gratia, sine qua deleri nequeunt: sed requiritur insuper ex parte illius qui profert illud *peccavi*, ut omnia ex corde detestetur scelera, & ut veram ac sinceram habeat voluntatem ea confitendi, & non ampliùs peccandi. Dic nunc, ò N. es ne certus, te in futuro habiturum Dei gratiam? hoc incertum est: es ne certus, te habiturum hanc voluntatem, quæ ad benè dicendum illud *peccavi* necessaria est? hoc maximè incertum. Imò quasi certum est, quòd eam tunc voluntatem non habebis, quòdque tunc eandem tenebis viam, quam toto vitæ tempore tenuisti: *adolescens juxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Toto vitæ tempore in via perditionis ambulasti: tunc eadem incedes via; & si actu tunc peccare non possis, saltem affectum ad peccatum habebis. Toto vitæ tempore à pœnitentiæ, & salutis via declinasti; tunc nec de pœnitentia, nec de salute curabis.

Prov. 22. 6.

Innumera ab Authoribus adducuntur exempla hujusmodi hominum, qui cùm pluries statuissent, se in futuro pœnitentiam acturos, in futuro nec pœnitentiam agere, nec de pœnitentia loquentes audire voluerunt. Cuidam ex hujus farinæ viris, inquit Petrus Damianus, promiserat dæmon, se mortem ei prænuntiaturum triduo antequam ex hoc mundo esset exiturus. Quo promisso securus, vitam variis in flagitiis traduxit: sed tandem, multis perpetratis sceleribus, in periculosum lapsus est morbum; tuncque monuit illum iniquus fidejussor, & instantem post tres dies mortem prædixit. Tristem hunc nuntium adstantibus illicò exposuit infelix ille infirmus: quo audito, omnes quidem attoniti, omnesque tunc eum ad pœnitentiam promptè faciendam hortantur. Sed ipse, cùm de pœnitentia sermo habebatur, mox dormiebat, nec expergisci poterat: cùm nullus de pœnitentia loquebatur, vel cùm verba vana, jocosa, aut ridicula proferebantur, tunc aures arrigebat infirmus, & confabulabatur: sed rursus audito nomine pœnitentiæ, altùm obdormiscebat, donec horrendæ morti traditus, ad tartara devolutus est.

Petrus Damian. ep. 4.

Quid simile refert Lucas Pinelli de alio, qui cùm summo studio divitias multas congregasset, lethali tandem morbo correptus, de divitiis solummodò erat sollicitus. Millies fortè statuerat, se in futuro pœnitentiam acturum; & tandem, cùm infirmatur, nec de pœnitentia loquentes audire vult: de divitiis tunc tantùm cogitat: huc, illucque in lecto volvitur, & quasi leo rugiens, clamat: ò divitiæ meæ, quid de vobis fiet? quæ tanto labore comparavi, cujus erunt? adstat prudens Confessarius, qui eum de morte imminente, & de pœnitentia mox agenda monet; ipse verò, quasi monitorem non audiat, clamat adhuc: ò divitiæ meæ, & quis vos possidebit? Instat Confessarius, non jam de terrenis, sed de cœlestibus cogitandum opibus; sed eandem cantilenam semper cantat infirmus; & hæc verba proferens: *ò divitiæ meæ, quibus vos relinquam?* non confessus, nec minimum pœnitentiæ signum edens, miserè expiravit.

Ecce quid accidere soleat his, qui pœnitentiam in futurum differunt. Credunt hi, se veram pœnitendi voluntatem habituros; sed cùm, iis ægrotantibus, quis de pœnitentia loquitur; vel obdormiscunt, vel de his solùm cogitant, quæ in vita dilexerunt. Tunc avarus de divitiis cogitat, quas mox magno cum dolore relicturus est: tunc impudicus mente revolvit infamem lupam, cui diù assueverat: tunc iracundus viperinum odium, quod tandiù fovit, in animo fixum servat; de pœnitentia autem serio suscipienda hi omnes non curant, ejus non recordantur: aut si meminerint, pœnitendi voluntatem non habent.

O peccator, recogita nunc seriò ea omnia, quæ

quæ diximus; in memoria revoca ea, quæ in tota hoc concione agitavimus; ac tanquam certissimum habeas, quòd si pœnitentiam in futurum differas, dubium & incertum est, an tunc sis habiturus pœnitendi tempus, pœnitendi gratiam, penitendi voluntatem, Habebisne tunc pęnitendi tempus? forsan habebis, forsan non habebis: dabiturne tunc tibi pęnitendi gratia? fortè dabitur, fortè non dabitur: eritne tunc tibi pœnitendi voluntas? fortassis erit, fortassis non erit. Hæc omnia dubia, hæc omnia incerta: quare, si sapias, pœnitentiam, quæ tibi ad salutem absolutè necessaria est, ne supra tria hæc *fortassis* stabilias: *cùm de anima, vitaque æternitate consilium inis, ne imbecilliori hoc innitaris fundamento fortassis*. Chrys. hom. 21. in 2. Cor.

Stultus censetur qui præclaram domum supra arenam mobilem, vel supra terram sine fundamento ædificat. O N. quod præclarius, quodvè magis tibi necessarium ædificium, quàm spirituale, quàm salus animæ tuæ? certè nullum: quare stultus censeberis, si hoc ædificium supra arenam mobilem, supra unum, vel tria *fortassè* stabilias. Fortassè habebo pęnitendi tempus, fortassè dabitur mihi pęnitendi gratia, fortassè erit mihi pœnitendi voluntas. O quàm mobilia, quàm ruinosa hæc salutis tuæ fundamenta! quare solidius & firmius quære fundamentum; consilium sequere D. Ambrosii, dicentis: *tene certum, dimitte incertum*. Pœnitentia, quàm in futuro faciendam proponis, incerta est, *dimitte hoc incertum*. Te nunc pœnitentiam agere posse certum est, *tene hoc certum*. Jam jam peccata tua detestare, jam aliena restitue, jam omnia sedulò confitere scelera, jam cunctis veri pęnitentis operibus agendis te accinge; dabitque Deus tibi gratiam, qua mediante; pœnitentiæ tuæ fructus in Cœlo aliquando percipies. *Amen*. Ambr. l. 7. de pœn. c. ult.

FERIA V.

POST

DOMENICAM PRIMAM.

DE FILIORUM EDUCATIONE.

Miserere mei Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22.

Non satis est, parentes filiis dedisse quòd sint, si, quantum fas erit, non eis dent ut benè & rectè juxta divinarum & humanarum legum præscripta vivant: non satis est, quòd eos procreaverint, si bonæ eorum institutioni non invigilent: non satis est, quòd eos homines fecerint, si eos per bonæ educationis præcepta ad christianè & perfectè vivendum non alliciant. Verum est, quòd esse, quod à parentibus filii perceperunt, sit omnium bonorum primum & maximum; imò & quod aliorum omnium bonorum sit radix & fundamentum: quia qui non habet esse, nil aliud recipere & habere potest; melius tamen esset filiis, quòd esse numquam habuissent, quàm si mala educatione ad gravia peccata, & ad æterna inferni supplicia traherentur. Et ideò parentes maximè hortatur divus Paulus, ut filios bonis artibus & disciplinis instituant, bonis moribus imbuant, & quàm optimè poterunt, educare conentur: *nolite ad ira cundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini*. In quæ verba S. Chrysostomus ait, hanc potissimam esse debere parentum curam & sollicitudinem: *omnia à vobis postponantur cura filiorum*. Ephes. 6. Chrys. homil. 21. in Ep. ad Eph.

Hæc sit cura vestra, ò patres & matres, qui filios genuistis: non eos solummodò inspiciatis ut subditos qui vobis obtemperare, vosque venerari tenentur; sed etiam ut vitæ christianæ & politicæ candidatos, qui à vobis edoceri, & bona educatione imbui debent; *educate illos in disciplina & correptione Domini*. Videte Chananæam, quæ filiæ suæ curam habet, ejusque bono maximè invigilat, cùm ad Christum clamat, ut illam à dæmonis potestate liberet: *miserere mei Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur*. Unde de cura filiorum, & de bona educatione quam illis parentes dare tenentur, dicendi occasionem sumam, &c. *Ave*.

De bona educatione filiis danda, vel procuranda, pauci sunt solliciti: *Alii* enim ex parentibus, postquam filios genuerunt, de eorum vita, moribus, & educatione nullo modo curant; sed sicut struthio ova quæ edidit, penitùs deserit: ita & illi filios quos pepererunt, quasi derelinquunt, eisque libertatem dant agendi quidquid mundus docet, quidquid suggerit diabolus, & quidquid natura ad malum proclivis, passionesque indomitæ suadent. *Alii* filios docent quæ mundi, non quæ Dei sunt: docent illos modum concinnè saltandi, pulchrè & venustè equitandi, appositè & eleganter in omni cœtu sermocinandi; sed non docent illos modum benè orandi, peccata sua confitendi, & sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiendi. *Alii* cæca ducti ambitione, filios ad altiores sæculi dignitates, vel ad

ad pinguiora Ecclesiæ Beneficia, omnibus viis evehere satagunt; sed de iis ad sublimiores spiritualis vitæ gradus, & eminentiores cælestis Curiæ thrones evehendis ne quidem cogitant. *Alii* tandem ita stolidi sunt & cæci, ut bonam filiorum institutionem pro nihilo reputent: minùsque de filiis benè educandis, quàm de equis suis domandis, sint solliciti.

At bona filiorum educatio est bonum supra omne bonum, à quo pendet omne bonum: & ad filios suos rectè instiruendos tenentur parentes, ut suo, filiorum, & Reipublicæ bono consulant. In educatione enim filiorum parentes debent seipsos, filios, & bonum publicum respicere; eosque benè educare teneutur, ut consulant: 1. bono suo: 2. bono filiorum: 3. bono publico.

I. PARS, *Parentes debent filios suos benè educare, ut bono suo consulant.*

TRito, & communi proverbio dicitur, reque ipsa & experientia constat esse verissimum, quòd omnes passim, seu, plerique commodis suis invigilent, suæ quieti consulant, utilitati suæ studeant, & quæ sua sunt, quærant: *omnes quæ sua sunt, quærunt.* (Eccl. 11. 30.) Quare ut parentes ad debitè instituendos liberos alliciamus, velim ut respiciant semetipsos, & serio considerent bona & mala, quæ ex bona & mala filiorum educatione in ipsos redundant: ac velim primò ut perpendant, & sedulò ponderent, quantum honoris, gloriæ & utilitatis sint percepturi, si filios bona educatione imbuant; & econtrà quantum dedecoris & detrimenti sint perpessuri, si illos rectè non instituant, & bonis moribus imbuere non conentur.

1. Magna quidem parentibus gloria, decus magnum, cùm data nobis bona educatione, ex his unum in Cathedra tonantem, alium in Ecclesia præsidentem, istum in foro lucentem, illum in Claustro divinis vacantem, & omnes vocatione, quia vocati sunt, ambulantes, necnon religiosè ubique viventes vident. Hujusmodi parentes, ob bonam filiorum institutionem, ab omnibus æstimantur, ab omnibus laudantur, & ab omnibus prudentes & pii agnoscuntur. *in filiis suis agnoscitur vir*; (Philip. 21.) seu, ut exponit S. Ambrosius, *unusquisque in filiis suis æstimatur, si benè filios suos instituit, & disciplinis erudivit*. Sed contrà etiam, magnum parentibus dedecus, cùm effrænatis filiorum passionibus habenas remittunt, cùm eos non corripiunt, non erudiunt, nec bonis moribus imbuunt: & sæpè accidit, ut filius malè moratus opprobrium, confusionemque sempiternam patri, matri, necnon toti familiæ inferat.

Filius tibi est, quem cæco & ferino amore prosequeris; illum ut pupillam oculi diligis: & ideò non illum corripis cùm corripiendus est, non illum mones cùm monendus: pravorum consortio illum commisceri permittis: à salutis via illum declinantem vides, & taces: illum blasphemantem audis, & non increpas: licentiori vitæ eum indulgere nosti, & dissimulas: quid tandem fiet? haud dubiè nebulonis illius inolebunt vitia, multiplicabuntur crimina; ac tandem in maximum tui, totiusque familiæ opprobrium, omnibus illum vitiis obnoxium, plurimorum reum scelerum, & fortè patibulo, vel gravissimis aliis suppliciis adjudicatum videbis.

Filiam habes, de cujus salute nulla cura tibi est; illam videre & videri sinis; scis illam huic & illi juveni, plus quàm par est, & horis indebitis loqui, nec curas: imò fortè placet tibi ut amet & ametur, ut oscula minùs honesta, & alia quæ sexum ejus dedecent, permittat: quid inde accidet? certè omnibus talia scientibus loquendi occasionem dabit, actionum ejus fama undique se diffundet, quisque quid de ea sentiat dicet, & forsan, si ab instante præcipitio illam non eripias, in illud incidet; fortè, cùm minùs cogitabis, annuntiabitur tibi gravidam esse, quam virginem credebas. Tunc ingemisces plurimùm: tunc omni qua poteris sollicitudine graviditatem ejus celare contendes; mittes illam in locum ubi nota non sit; obstetrice uteris in arcanis continendis religiosissima; medicum solves, ut undequaque alio eam morbo laborare dicat. Sed tandem parturiet virgo tua, clamabit infans, audient vicini, aliquis ex adstantibus mysterium revelabit, volabit undique puerperii rumor; ac tandem & filia tua, & tota familia, infamia & dedecore opprimentur. Unde hoc? ex defectu educationis. Si enim à principio filiam tuam prudenter monuisses, bonis moribus imbuisses, & debitè corripuisses; hæc in tale scelus non cecidisset, fœdis libidinibus hæc carnem suam non coinquinasset, & tu tanto nunc opprobrio non afficereris. Quare si ibi & bono tuo consulas, filios benè educabis; quia scilicet, si eos benè non educaveris, in tuum totiusque familiæ dedecus erunt; *ac etiam quia si eos benè non educaveris, temporalia tua bona profundent*.

2. Videmus enim quotidie filios, qui bona à parentibus multa cum sollicitudine congregata abliguriunt, & dissipant. Die ac nocte laboraverant hi, ut in sudore vultus

tus sui facultates filiis relinquendas compararent, plus de iis ditandis, quam de iis benè educandis solliciti fuerant, plus de fortunæ, quam de animæ bonis procurandis curaverant, sed Deo sic disponente, vel permittente, filii illi malè morati brevi profundunt, quæ multo tempore, magnisque laboribus parentes congregaverant, paucissimo tempore ludis comessationibus, fœdis libidinibus, aliisque prohibitis excessibus dispergunt, quæ pater & mater parcimonia, vigiliis, & curis multis collegerant. Unde hoc? à mala utique educatione, quam à parentibus perceperunt. Si bonis instituti fuissent moribus, fortunę bona a parentibus accepta non dissipassent, quin potius, christiane vivendo, majora comparassent. Sed quia non benè educati fuere, omnia profundunt, & se, & parentes ad egestatem redigunt; quare si sibi ipsis, & bono suo parentes consulant, filios debitè educabunt, ne temporalium bonorum jacturam faciant. Sed & parentes, si bono suo consulant, filios rectè instituere debent: *quia si eos rectè non instituant, hi filii malè morati erunt quasi parentum suorum carnifices, qui ob molestias quas eis inferent, præcocem eis mortem causabunt.*

3. Quot lachrymas fundunt, quot gemitus edunt parentes, cùm aliquem ex filiis suis omni vitiorum generi deditum vident? quã magna illorum anxietas, cùm se toto vitæ suæ tempore pro filio ingrato, scelerolo, & reprobo laborasse advertunt? quantus iis dolor cùm iis annuntiatur, hunc perditionis filium nunc vino se ingurgitasse, nunc stupro vel adulterio se fœdasse, nunc homicidium, vel grave aliud scelus perpetrasse? norunt parentes quanta in his casibus sit eis afflictio, & certum est eam tantam esse ut sæpè eis mortem, aut saltem dolores ipsa morte graviores inferat. Sed quanto dolore quantoq; mœrore afficiuntur parentes, cùm filios habent ita impudentes, ut illos irrideant, subsannent, persequantur, imò & nonnunquam percutiant? Tunc amare flent, tunc vociferantur, tunc eos pænitet, quòd filium non bene instituerint, tunc dicunt: si bonis moribus eum imbuissemus, jam noster non esset carnifex, jam tanta non opprimeremur anxietate. Sed ò quàm sera hæc parentum penitentia! si sibi benè consuluissent, filios debitè educassent, & jam tot afflictionibus, totque anxietatibus non cruciarentur.

4. Urgentissimæ videntur hæ rationes, quibus parentes, si suo bono consulant, ad filios rectè educandos adduci debent. Sed aliam adhuc urgentiorem non tacebo, & dicam quòd si parentes bono suo consulant filios benè instituere tenentur: quiasi eorum educationi non vaceent, omnium participes & rei fient criminum, quæ educationis defectu filii perpetrabunt, ut enim ait S. Ambrosius, *ad negligentiam patris refertur dissolutio filiorum.*

Diogenes, ut refert Plutarchus, videns puerum intemperantius manducantem, Pędagogo impegit colaphum, ut indicaret, magistrum esse eum & causam intemperantiæ discipuli sui, eò quòd illum non rectè instituerit. Parentes similiter sunt rei & causa criminum quæ filii ob malam educationem perpetrant. Plutarc. in mor. lib. de docenda virtu-te.

Nostis haud dubiè, quòd D. Bernardus & alii multi narrant de Romano quodam juvene, qui cum ob innumera flagitia extremo plectendus esset supplicio, antequam patibulo affigeretur, rogavit ut ultimum vale parenti dicere, eumque secretò paucis affari liceret. Accessit pater, quem cùm filius, amoris causa, exosculari vellet, simulasset, dentibus nasum ejus apprehendit, & præcidit, moxque adversus illum iratus, exclamavit: *Tu me pater suspendis, tu me interficis: dum enim meam flagitiosam vitam non emendasti, me in hanc contumeliosam mortẽ impulisti.* Sicut autem suorum criminum, suęque mortis patrem reum censuit hic juvenis, ita omnium criminum, quæ alii filii ob educationis defectum patrant, rei & causa censẽdi sunt omnes parentes, qui natos rectè instituere neglexerunt: *ad negligentiam patris refertur dissolutio filiorum.* S. Bern. ser. 17. c. 5.

Monet D. Paulus, ut si quis, qui matrimonio antea junctus fuerit, in Episcopum sit eligendus, maximè cavendum, ut talis eligatur, qui filios probos & non criminiosos habeat, *filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos.* Cujus rei rationem subdit, dicens, *oportet enim Episcopum sine crimine esse.* Quæ ratio optima est, non enim sine crimine est Episcopus, & quivis alius pater, qui ob sui incuriam filios habet scelerosos, quia huiusmodi parentes sunt causa criminum quę perpetrant filii, & omnia eorum scelera illis imputantur: *vitia filiorum parentibus imputantur*, O pater imprudens, audis filium tuum blasphema verba proferentem, & non corripis? blasphemiæ ejus tibi imputabuntur. O insensata mater, probè scis filiam tuam scurrilia verba non ægrè audire, oscula juvenibus non denegare, nunc cum isto, & nunc cum illo nimis liberè conversari, nec ideò illam corripere curas? Ad Tit. 1. 6. S. Hier. in c. 6. Ep. ad Ephes.

citò,

citò, quòd omnia ejus peccata tibi imputabuntur: *vitia filiorum parentibus imputantur.* Si statuæ, à Phydia elaboratæ, loqui potuissent, omnia verba, sive bona, sive mala, quæ protulissent auctori, & factori earum imputata fuissent. O parentes! filii & filiæ vestræ, sunt quasi statuæ in manibus vestris. Si ex iis faciatis Angelos, seu, si bona institutione eos pios & virtute præditos efficiatis eorum merita participabitis Sed si ex iis faciatis dæmones, seu, si mala educatione in causa sitis, quòd vitiis se dedant, omnium participes eritis criminum, in quæ incident; quæ omnia vobis imputabuntur, ac de iis in tremendo Judicio rationem estis reddituri, *vitia filiorum parentibus imputantur.* Dū tu dormis, si debitè educationis defectu peccent filii, tu dormiens in illis peccabis, si peccatis se inquinent, dum tu, charitatis ergo, Xenodochia lustras; tunc tu in illis peccabis, & fortè ob crimina quę tunc perpetrabunt, æternis tu suppliciis adjudicaberis, quia filiorum peccata parentibus, qui eos non bene instituerunt, à Deo imputantur, & ut ait Chrisostomus; *si parentes educationis filiorum fundamenta neglexerint, gravissimis suppliciis afficientur,* Quare, ò parentes, filios vestros rectè educate: ut consulatis bono vestro, *ac etiam ut filiorum vestrorum bono consulatis.*

II. PARS. *Parentes debent filios suos benè educare, ut bono eorum consulant.*

Multiplici experientia constat, acceptos ab infantia mores tatò immutari & plerumque usque ad senectutem, & usq; ad mortem propagari. Natura enim tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percepimus, & sicut vasa odorem, quo primùm fuerint imbuta, referunt, sic juvenum animi quas primùm formas imaginatione conceperint, nunquam aboleri sinunt.

Quòd de bonis & malis moribus, de bona & mala educatione verissimum esse comprobatur. Qui enim à pueritia benè instituti & bonis moribus imbuti fuere, usque ad mortem in bonis actibus, & in christianarum virtutum exercitio perseverant, ut videre est in Tobia, qui *cùm ab Infantia sua semper Deum timuerit, & mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit; agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ,* Hoc etiam adnotari potest in Eleazaro, quodam sene, qui cùm à crudeli Tyranno, ab amicis adulantibus, & à diris quæ patiebatur suppliciis ad divinam Legē violandam allieeretur, iis omnibus generosè restitit, & Dei legem fideliter custodivit, quia à puero benè institutus fuerat, recogitans enim se à pueritia bonis moribus fuisse imbutum, respondit, se in infernum mitti malle; quàm Dei legem violare. Sed unde tanta Susannę adversus impuros senes constantia? undè tanta ejus in perferendis suppliciis generositas; nisi à bona educatione, quam à parentibus acceperat? ut enim ait facer Textus; *Parentes illius, cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundum Legem Moysi.*

Tob. 2. 14.

2. Mach. 6. 31.

Dan. 13. 3.

Quod de Tobia, de Eleazaro; & de Susanna diximus, hoc & de aliis plurimis dici posset, quia ut omnes fatentur, pueri qui a prima ætate optimis disciplinis imbuuntur, usq; ad mortem in via virtutis costanter incedere, & Deo servire solent. Sed etiam econtrà, qui in adolescentia bonis moribus nō imbuūtur, & in via iniquitatis incedunt, ab ea nunquam discedent; sed usque ad mortem in ea perseverabunt: *adolescens juxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Verùm est quòd aliquando, ex his qui ab adolescentia vitiis adhęserunt nonnulli iis valedicant, & ad Deum convertantur; sed communiter & ferè semper, qui malè educati & in vitiis enutriti sunt, nunquam ab iis discedunt. Unde de impio dicitur: *ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.*

Prov. 22. 6.

Job. 20. 11.

Hoc serio perpendite parentes & si filiorum bono consulere velitis, eos ab adolescentia rectè instituite, & bonis moribus imbuite quia scilicet; si ab infantia, bonis moribus imbuantur, toto vitæ suæ tempore benè morati, & virtute prædīti erunt, si autem à juventute ad vitia declinaverint, in vitiis consenescent, & in vitiis morientur.

Magnum quidem & urgens hoc motivum, ut parentes ad rectè instituendos pueros inducantur. Sed si filiorum bono consulant, eos etiam benè educare debent, quia parentes qui filios malè instituunt, & vitiis indulgere permittunt, eos: 1. interimunt: 2. dæmoni consecrant: 3. ad infernum ducunt.

1. Parentes, qui filios bene instituunt, & bonis moribus imbuunt, eis alteram vitam dant eosque quos genuerunt, vita civili, & christiana vivore faciunt, nec parum conferunt, ut à Deo illis gratiæ vita tribuatur At cùm illos male educant, & vitiis adhęrere sinunt: eos interimunt, mortemque spiritualem animabus illorum inferunt. Unde hujusmodi parentes sanctus Bernardus, non parentes, sed peremptores vocant dicens: O *patrem crudelem! o sævam matrem! ò paren-*

D. Bern. Ep. 1.

tes

tes crudeles & impios; *imò non parentes, sed peremptores*! Credis, pater, te vero amore filium prosequi: quia multis eum blanditiis permulces, eumque licentiori vitæ indulgere permittis? At sic eum amare, non est amare, sed illius animæ mortem inferre. Credis, mater, te filiam plurimùm diligere: quia in omnibus ei placere studes, eamque vanitatibus, & illicitis voluptatibus adhærere finis? At sic filiam diligere, non est diligere, sed potiùs spiritualiter interimere.

O parentes, qui sic filios & filias amatis, non parentes, sed peremptores eorum estis, quia animas illorum spiritualiter perimitis: *non parentes, sed peremptores*. Quare si bono filiorum consulatis, illos debitè instituatis: quia qui filios non benè educant, eos interimunt; *ac etiam illos dæmoni consecrant*.

2. Nonnulli olim erant idololatræ, qui filios dæmoni in sacrificium offerre consueverant: *immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis*. En quid faciunt parentes, qui filios non benè instituunt, nec bonis moribus imbuunt. Cùm eos ab infantia rectè erudiunt, & debitè educant, Deo illos dedicant; sed cùm illos nec corripiunt, nec erudiunt, nec bonis disciplinis imbuunt, dæmoni illos consecrant. Et ideò D. Paulus ait, eos infidelibus esse deteriores, qui filiorum, & omnium domesticorum rectè educandorum curam non habent: *Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*. Hi sunt infidelibus deteriores: quia infideles & gentiles idolis & dæmonibus bruta solummodo offerre soliti sunt; parentes verò qui filios non rectè instituunt, eos dæmonibus immolant: *immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis*. Videte, quantùm intersit filiorum, ut à parentibus benè educentur: sed eorum etiam plurimùm interest, quia parentes qui filios non benè instituunt, *ad infernum eos ducunt*.

Psal. 105. 37.

1. Tim. 5. 7.

3. Anna, Samuelis mater, filium à primis annis benè educare, & Deo offerre sollicita fuit: non dixit, ut præclarè adnotat Chrysostomus; non, inquam, dixit: expectabo donec crescat puer, ut rebus mundanis utatur, ut paululùm puerili ætati immoretur: sed relictis his omnibus, *unum dumtaxat intendit, quomodò statim ab ipsis vitæ exordiis spiritualem imagunculam Deo fingendam offerret*. Omnes similiter parentes, suos ab infantia filios benè instituere, & Deo offerre debent: qui enim eos à teneris annis benè instituunt, gratum Deo sacrificium offerunt, & ipsos ne in infernum cadant, tuentur: *tu virga percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis*. Sed contra etiam, parentes hi qui filios malis vitæ institutis imbuunt, in infernum eos ducunt &, præcipitant.

Chrys. homil. 1. in Ep. ad Ephes.

Prov. 23. 14.

Quod præclarè docuit S. Chrysostomus, dicens, parentes illos qui liberos malè instituunt, parricidis esse sæviores: *Hos ergo patres parricidis ipsis immaniores dixerim*. Cujus rei hanc dat rationem: *quia illi corpus ab anima separant, isti & corpus & animam æternis ignibus tradunt*. O patres & matres, qui filios genuistis: qua mdiù parvi sunt, cæco, stulto, & carnali eos amore prosequimini: omnia quæ faciunt, sive bona illa sint, sive mala, approbatis, & laudatis; non eos corripitis cùm in Deum blasphemant, & alia peccata perpetrant; virga & flagellis eos à pædagogis percuti ægrè patimini; inde fiunt ad vitia audaciores, & ad quæcumque peccata procliviores; deinde, peccandi consuetudine, pravos contrahunt habitus, & ita in peccatis indurantur, ut vix emendari valeant: quia *citiùs frangas, quàm corrigas quæ in pravum obduruerunt*. Quid ergo fiet de pueris illis quos parentes malè educarunt? in infernum haud dubiè præcipitabuntur: & ideò æternùm damnati erunt quia à parentibus malè fuere instituti: *illi & corpus & animam filiorum æternis ignibus tradunt*.

Quintil. 1. Instit. c. 3.

Horrendum est quod narrat sanctus Gregorius de puero quinquenni, blasphemiis assueto, qui cùm quadam die inter patris amplexus blasphemias proferret, subito in gehennam à dæmonibus fuit abreptus. Et ut advertit sanctus Pontifex, non sine speciali Dei providentia puer ille jam jam moriturus, & in infernum precipitandus, blasphemias iteravit: *quatenùs reatum suum pater ejus agnosceret, qui parvuli filii animam negligens, non parvulum peccatorem gehennæ ignibus nutrisset*.

S. Greg. lib. 4. Dial. c. 18.

Ecce quò ducuntur filii, qui à parentibus malè educantur: ducuntur in infernum, ubi de patre & matre, à quibus malè fuere instituti, in æternum conquerentur: *de patre impio querentur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio*. O quot & quantæ filiorum, in inferno patientium, sunt querelæ adversus parentes, a quibus non fuere bonis moribus imbuti. Si ad hanc regionem tenebrarum accedere liceret, ibi audiremus innumeros filios, qui parentes detestantur, & qui clamantes, ajunt: o maledicte pater, in æternum sis maledictus, quia nimia tua indulgentia, negligentia tua, & inordinato in me amore peccavi, & inferni vias mihi aperuisti. Ibi innumeras videremus & audiremus filias, quæ de matribus querentes, dicunt: ò mater crudelis, seu potiùs, sævi

Eccli. 41. 10.

vissima noverca, tu meorum es causa cruciatuum, & in æternum cruciabor: quia in tempore de educatione mea parùm fuisti sollicita: docuisti me quæ mundi & vanitatis, non quæ Dei & salutis meæ erant: suasisti ut domos adirem, ubi celebres choreæ fiebant, & non ut ad Templa Deo sacro, augustissimum Missæ sacrificium auditura, me conferrem: placebat tibi quòd hominibus placerem, quòd ornata ut similitudo Templi incederem, quòdque vanitatibus & turpi otio totum ferè vitę meę tempus insumerem: librorum, ad pudicitiæ corruptionem idoneorum, lectioni me incumbere facilè patiebaris; cùm ad mala declinabam, me non corripiebas, & tandem ad hunc locum tormentorum veni, quò me duxisti, quia malè me educasti.

Sic sic filii & filiæ in inferno queruntur de parentibus, à quibus malè fuere instituti. Sic de iis conqueruntur, & jure merito, quia sunt in causa quòd in inferno crucientur. Quare, ò patres & matres, ne in filios vestros sitis crudeles, sed ut in bono eorum consulatis, eos benè educate. At parentes debent etiam filos benè instituere, *ut Republicæ bono consulant.*

II. PARS

Parentes debent filios suos benè educare, ut Republicæ bono consulant.

Filios Clemens Alexandrinus vocat *matrimonii flores*, eosque D. Hieronymus rosis & liliis similes esse dicit. Et rectè quidem, quia sicut rosæ, lilia, & alii flores diligentem custodiam requirunt, ne defluant, aut marcescant; ita & filii magna cura & sollicitudine educendi & custodiendi, ne in pravos mores dilabantur.

Clem. Alexan lib. 2. Pædag. c. 8.

Hanc curam assumere tenentur parentes, non solùm ob suum & filiorum; sed etiam ob publicum bonum, quia omne Reipublicæ bonum ex bona, & omne malum ex mala filiorum educatione pendet & procedit.

Hier. Ep. 9. ad Salvin

Felix illa Civitas, felix Regnum, felix Respublica, in qua parentes educationi filiorum vocant, eosque bonis institutis imbuere conantur, bona enim filiorum institutio dat Reipublicæ Sacerdotes pios ut illam sanctificent, Magistratus prudentes ut illam regant, mercatores peritos ut illam ditent, & milites generosos ut illam tueantur. Per bonam filiorum educationem quælibet Respublica viris doctrina, pietate & æquitate illustribus fulget, bona tandem filiorum institutione familię & urbes viris replentur, qui convivunt sine Dei offensa, qui populos regere norunt sine injustitia, & qui in omni casu se pios, prudentes & beneficos exhibent.

Parænes. tom. 1. lib. 1. 13

Ecclesia sancta Dei, quæ est Respublica benè constituta, hæc & alia, quæ à debita filiorum institutione manant, bona agnoscens, omni tempore de juventute rectè instituenda fuit sollicita. Et ideò ante Christi adventum multa fuisse legimus Prophetarum Collegia, multasque doctrinæ domos, in quibus bonæ spei juvenes sub illustribus Præceptoribus, Samuele, Elia, Elisæo, & similibus proficerent ad pietatem. Ideò etiam post Christi adventum apud Catholicos, ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ ordinatione, tot ad juvenum educationē Academiæ, tot Collegia, tot Seminaria eriguntur. Concilium Maguntinum sub Carolo Magno Imperatore, Toletanum primum & quartum, nec non alia plurima ex antiquis Conciliis, & novissime sacrum Tridentinum Concilium, multa ad debitam juvenum educationem ordinarunt. Sua Seminaria habere solent singulæ Diœceses, ubi educantur Clerici ad Ordines promovendi, in Religionibus nullus solemnia emittit vota, qui priùs in novitiatu non fuerit institutus, nulla tandem Urbs, nulla Respublica benè ordinata, quæ Scholas & Academias non erigat, & quę Pręceptores ad juventutem rectè educandam idoneos non advocet, quia omnibus notum est, omne Reipublicæ bonum ex debita puerorum educatione pendere.

Trid. sess. 23. c. 18. de reform.

Sed dicamus etiam, omne Reipublicę malum ex defectu institutionis, vel ex prava puerorum educatione manere. Si enim fiunt sacrilegia in Templo, injustitiæ in foro, & fraudes in commercio, si tot in urbibus & pagis sint ebriosi, luxuriosi, blasphemi, & aliis multis vitiis dediti, hoc ex mala puerorum educatione procedit, quia mores in pueritia nati plerùmque ad senectutem propagantur. Unde omne ferè Reipublicæ malum a mala puerorum institutione procedit, & illa Respublica stare nequit, suæque ruinæ est proxima, in qua de puerorum educatione nulla est cura.

Quod ex Isaiæ Prophetæ verbis inferre non erit difficile. Hic etenim integram Reipublicæ Hebrææ ruinam ostensurus, ait; *ubi est litteratus? ubi Legis verba ponderans? ubi Doctor parvulorum?* Quasi dicat; de Republica Hebreorum actum est, quia in ea non sunt Doctores, & juventutis instructores. Quod autem de Hebræorum Republica dixit Isaias, hoc & de qualibet alia Republica dicendum, omne enim cujuslibet Reipublicæ malum ex defectu institutionis puerorū oritur; & omnis Respublica, in qua pueri malè educantur, ruinæ suę proxima est

Ve-

Verum est, quòd, ut ait Aristoteles, pueri non sint Reipublicæ membra: quia ad dignitates exercendas non vocantur, & ad obeunda publica munera non assumuntur. Sed pueri non semper in pueritiç statu remanent: qui enim jam sunt pueri, futuri sunt aliquando homines, & Reipublicæ membra: qui jam ambulant ut parvuli, & sapiunt ut parvuli, ad provectam ætatem aliquando venient; & ex iis unus erit Prælatus, alius Parochus; iste Judex, ille Senator, & ille Prætor. Si autem malè educati fuerint; qui ad prælaturam sublimabitur, erit otiosus vel ambitiosus; qui fiet Parochus, erit avarus aut luxuriosus; qui Judicis fungetur officio, erit crudelis aut iniquus; qui Senatorem aget, integritate & æquitate carebit; & sic omnis perturbabitur Reipublicæ ordo; seu potiùs, in ea nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitabit.

Ex unius Juliani Apostatæ adhuc juvenis mala educatione, Romanæ Reipublicæ perniciem prophetavit sanctus Gregorius Nazianzenus. Cùm enim sanctus Antistes, Athenis commoratus, Julianum adhuc puerum vidisset inconstantem, crudelem, vitiis multis deditum & malè moratum; statim non ex divina revelatione, sed ex mala pueri hujus educatione prophetavit, magnum malum Romanæ Reipublicæ imminere *quale malum Romanorum terra nutrit!* Heu! si ex pravis unius pueri malè instituti moribus, Romanæ Reipublicę excidium prophetavit vir sanctus; quid dicendum de qualibet alia Republica, in qua non unicus, sed quamplurimi sunt pueri malè instituti? certè dicendum quòd hujusmodi pueri futuri sint urbium & totius Reipublicæ pestes; quodque magna mala hujusmodi Respublicæ nutriant, à quibus ipsę vastabuntur, invertentur, ac totaliter destruentur, quare parentes, ut bono publico consulant, filios educare, & bonis institutis imbuere debent.

Gregor. Nazian. orat. 2. contra Julian.

Ephes. 6.

O patres, o matres, *educate filios vestros in disciplina & correptione Domini*. Educate illos, dando eis eximia sanctitatis & omnium virtutum exempla: educate, erudiendo illos in doctrina sana, & docendo eos viam salutis: educate, corripiendo illos cùm a virtutis semita deficiunt, & ad peccata declinant; educate, injungendo illis aliqua opera & exercitamenta ad bonos mores fovendos & augendos idonea. Sic filios educare debetis ob vestrum, illorum, & Reipublicæ bonum.

Sed ut labores vestri non sint inutiles & sine fructu, a teneris annis bonam hanc illorum institutionem suscipite. *Educatio*, inquit Moralis Philosophus, *maximam diligentiam desiderat; facile est enim teneros adhuc annos componere.* Si pueros erudire, corripere, & benè instituere differas, quousque grandiores natu erunt; correptionibus à te factis, & institutis à te datis non proficient sed te, tuaque monita & præcepta irridebunt. Quare à primis eos annis benè educare incipe; maximam ex tunc diligentiam adhibe; quia *facile est teneros adhuc annos componere.*

Seneca lib. 2. de ira.

Sicut sigillum molli ceræ facilè imprimitur; ita & puerorum ingenia sunt veluti cera mollis, cui facilè quæ voles, bonæ educationis documenta exarabis: *teneri puerorum animi sunt instar ceræ, in qua faciliùs imagines exprimuntur.* Quare non expectes dum hæc obdurescat cera; non expectes donec creverint, & grandes facti sint filii tui; sed à tenerioribus annis, & ut primùm rationis compotes esse incipiunt, ima eos pietatis doce elementa; ex tunc erudi illos, mone illos, & illos vel in minimo mentiri; vel minimum, te præsente, verbum charitati contrarium proferre. Argue illos cùm levissimis quibusque juramentis se dedunt; horrorem peccati eis ingere, eisq; virtutis amorem infunde. Fac ut manè & sero precibus tunc fieri solitis, sedulò incumbant: Sacrosancto Missæ sacrificio singulis diebus, quantum fas erit, eos adstare cura: eos in templo modestos esse, ac frequenter peccata confiteri satage. Hæc & alia his similia trade vitæ christianæ instituta, quibus eos à vitiis avertes tibique gratiam in hoc mundo, & æternam in cœlo gloriam conciliabis. *Amen.*

S. Basil. in reg. fusiùs disput. interr.

FERIA VI.
POST
DOMINICAM PRIMAM.

DE HUJUS VITÆ VANITATE.

Jacebat multitudo magna languentium, cæcorum claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Joan. 5. 3.

EX omnibus hujus mundi bonis, nullum sanè ardentiùs amatur quàm vita, quantumvis misera, ærumnosa, multisque periculis referta appareat. Scimus in hoc mundo magnam jacere cæcorum, claudorum, aridorum, & omnis generis infirmorum multitudinem; nos non latent miseriæ & pericula, quæ undique nos circumdant: mala plurima patimur, dolores multos portamus, afflictionibus quandoq; obruimur; inter has

tamen calamitates & miserias, vitam prorogare, ac diutiùs vivere semper cupimus; & ut ait S. Chrysostomus, *nihil nobis suavius, quàm non mori.*

Chrys. ho. 46. ad pop.

In hunc mortalis vitæ affectum invehi, nunc mei non est animi; hæc est innata cuique propensio, quæ mala esse non potest, si nimia, & inordinata non sit,& si æternę vitæ affectum in nobis non restinguat; vitam enim hanc mortalem amare malum non est; sed eam nimis & inordinatè amare, hoc malum est. Quare ut nimium vitę amorem temperare valeam, utque homines ad hanc vitam remissiùs amandam inducam; quid sit vita nostra mortalis, ingenuè & sincerè proponere & explicare conabor, &c. *Ave.*

Quid sit humana vita, varii variè explicant. Multi, ut in divinæ Sapientię Libro legimus, eam ludum puerilem esse sentiunt; *æstimaverunt lusum esse vitam nostram.* Sanctissimus Propheta Job eam nihil aliud esse ait, quam militiam continuam; quia in hoc mundo adversus carnis illecebras, mundi fraudes, & tartareas potestates indesinenter pugnare debemus; *militia est vita hominis super terram.* Vita nostra, inquit idem Propheta, nil aliud est quam ventus levis, qui velocissimè transit: *ventus est vita mea.* Si credamus S. Jacobo Apostolo, vita nostra est vapor exiguus qui facillimè resolvitur & dissipatur: *Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens.*

Sap. 15. 12. Job. 7. 1. Job 7. 7. Jacob. c. 15.

Hę omnes vitę humanę descriptiones, vanitatem ejus mirificè explicant, hominesque ad ejus contemptum non parùm alliciunt. Sed ut ad eam minùs amandam, magisque contemnendam illos fortiùs pertraham; dicam, quòd vita nostra; 1. somnium est; 2. comedia est; 3. peregrinatio est. Vita nostra *somnium est*; quare non æstimanda. Vita nostra *comedia est*; quare non amanda. Vita nostra *peregrinatio est*; quare contemnenda. Vita nostra est somnium, comędia, & peregrinatio: en tres hujus Concionis partes.

I. PARS

Vita nostra somnium est.

Corporis pulchritudinem, sanitatem & robur, non veras res, sed vera somnia esse asserit Philo Judæus; (quid, inquit, res corporis? nonne somnia sunt? nonne pulchritudo momentanea penè priùs marcescit, quam floreat? sanitas incerta, nonne infirmitatibus obnoxia? nonne robur expugnabile per occasiones plurimas? nonne sensuum integritas humoribus vitiosis facilè corrumpitur?) Quid ergo hæc omnia, quæ tam facilè corrumpuntur, quæ tam citò transeunt & pereunt? *nonne somnia sunt?*

Philo lib. de Joseph

Sed si quæ ad corpus spectant, somnia sint; quia mutationi obnoxia; per eandem rationem, inquit præfatus Auctor, non minùs somnia dicenda sunt omnia bona externa, quæ tanti facimus. Scimus enim, quòd (ingentes opes sæpè una dies abstulit; multi honoratissimi, anteversis rerum vicibus, in contemptum venerunt cum ignominia; Imperia Regum maxima brevi temporis momento subversa sunt. Fidem verbis meis astruit Dionysius in Corintho, Crœsus Rex Lydię, qui non modò proprium regnum amisit, sed vivus in potestatem hostium redactus, minimùm abfuit quin exureretur. Testantur de hujusmodi somniis non singularii tantum, sed Civitates, Gentes, Regiones, Græcia, Barbaria, Insularum incolæ, Europa, Asia, Oriens, Occidens; quid enim usque nunc permanet sui simile?) hæc omnia quasi somnia sunt; quia non secùs ac somnia, continuis mutationibus, & vicissitudinibus obnoxia sunt.

Ubi sup.

Sed quid de vita nostra dicet jam laudatus Auctor? eamne somnium dicet? eam somnium & vigilantium somnium vocat. Somnia à dormientibus fiunt; somnium enim est phantasma in somno factum, id est, apparitio phantastica in somno facta; vita autem nostra, ait Philo, non dormientium, sed vigilantium est somnium; *vigilantium, non dormientium somnium, ne quid mentiar, est vita hominum.*

Ibid.

Non solùm asserit, sed etiam perfectè probat Judæus ille Auctor, somnium esse vitam nostram, variasque ad hoc probandum rationes adducit; quarum prima hæc est. Quia sicut *in somniorum visionibus, videntes non videmus; audientes non audimus; gustantes, aut tangentes, nec gustamus, nec tangimus; loquentes non loquimur, deambulantes non deambulamus*; ita & toto vitæ hujus mortalis tempore, tam imperfectè videmus, audimus, loquimur, cognoscimus, & ratiocinamur, ut quasi videntes non videamus, audientes non audiamus, loquentes non loquamur, cognoscentes non cognoscamus; & ratiocinantes non ratiocinemur. Quod ut quàm verum sit, pateat; quid, quæso, sunt visiones, cognitiones, & ratiocinationes nostræ, si eas cum visionibus, cognitionibus, & ratiocinationibus Angelorum conferamus? Cælestes quidem illi Spiritus ita perfectè vident, cognoscunt, ratiocinantur, ut nos, respectu eorum, quasi somniemus, ac videntes, non videamus, cognoscentes non cognoscamus, ratiocinantes non ratiocinemur; ac proinde vi-

Ibid.

ta nostra quasi somnium: *vigilantium, non dormientium somnium est vita hominum*.

Eandem rationem latiùs prosequitur Philo, dicens, vitam nostram esse quasi somnium; quia sicut in somniis res perfectè non comprehendimus; sed in iis ratio nostra sic turbida, sic confusa, ut cæcutiens, caliginem patiatur, & vertiginem; ita & toto vitæ nostræ tempore, *tamquam altum dormientes, erramus, non valentes, quidquam ratiocinatione vel penetrare, vel certò comprehendere, quando cuncta umbris spectrisque sunt similia*. O qualem vitam! quæ somnium potiùs quam vita dicenda est. Ibid.

Quod & alia ratione probat Judæus, dicens, quòd sicut somnia vix incœperunt cùm abeunt, ipsumque eorum incipere, est desinere: ita & vita nostra per varias ætates distributa, una ex his alteram interimit, ac semper earum est continua mutatio, & fit ex una in aliam continuus transitus: unde nil in ea firmum apprehendimus, non secùs ac si somniaremus. *Qui est ætate provectior, is fuit aliquando infans, mox puer, deinde pubens, deinde adolescens, posteà juvenis, posteà vir, postremò senex; sed non simul omnia; nonne infans puero cedit, puer pubenti, pubens adolescenti, adolescens juveni, juvenis viro, vir seni, senex morti? & fortasse singulæ ætates decedendo præmoriuntur*. Hæc omnia tam citò transeunt, tamque instabilia sunt, ut tota vita nostra quasi somnium sit: *vigilantium non dormientium somnium, ne quid mentiar, est vita hominum*. Ibid.

Fabulam & somnium esse vitam nostram asserit Chrysostomus: *fabula quadam, & somnium est vita nostra*. Cur somnium vocat vitam hanc, quam tanti facimus, quam tanto amore prosequimur, quamque ut servemus, crudeles facilè incisiones patimur, & amaras quasque potiones libenter haurimus? somnium, inquit, est vita nostra; quia *sicut omnia corruscante luce avolant somnia: ita nunc quoque veniente morte, omnia dissolvuntur & evanescunt*. Chrys. ho. 15. ad Pop.

Experientia compertum est, quòd nonnunquam somniamus, multarum nos divitiarum esse dominos, amplissimo quodam nos potiri regno, magnisque honoribus perfrui. Quamdiù hoc durat somnium, gaudemus interiùs, quasi hæc omnia verissima essent: cùm autem à somno excitamur, hæc omnia evanescunt, eaque non nisi somnia extitisse cognoscimus. En veram totius vitæ ideam, quæ nil aliud est quàm somnium phantasticum: *somnium est vita nostra*. Qui enim summi Pontifices Imperatores, Reges & Principes in hoc mundo fuerunt; cùm instante mortis tempore, præterita inspiciunt, & ad dignitates quas possederunt, mentem & oculos convertunt, ea omnia veluti vigilantium somnia extitisse agnoscunt: *quia sicut omnia coruscante luce avolant somnia; ita nunc quoque veniente morte, omnia dissolvuntur, & evanescunt*.

Cùm quis dormiens somniat, se thesaurum invenisse, tamdiù se divitem æstimat quamdiù illud somnium perseverat; sed cùm evigilat, statim dives esse desinit; huncque thesaurum, & has divitias, quarum se possessorem & dominum arbitrabatur, imaginarias, & verum somnium extitisse cognoscit. Somnium eum divitem faciebat, & evigilatio illum pauperem efficit: *Qui videt per somnium invenisse se thesauros, tam diù dives, quamdiù non evigilat. Somnium illum divitem fecit, evigilatio pauperem fecit*. O jucundum somnium, quo durante, homo dives! O amara vigilia, qua veniente, homo ex divite pauperrimus evadit! En veram vitæ nostræ imaginem: *somnium enim vita nostra est*, in qua qui se divites & potentes esse arbitrantur, quasi somniant. Unde cùm in morte evigilant, quasi à somno & somnio excitati, ita se pauperes & inopes esse experiuntur, ut nil in manibus suis inveniant: *dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*. August. in Psal. 35. Psalm. 75.6.

Quis Salomone sapientior? quis eo ditior? quis honoratior & potentior fuit? cùm tamen Regiæ majestatis, qua potitus est, meminit, de ea veluti de somnio loquitur: *ego*, inquit, *Rex fui Israel in Jerusalem*. Non dicit, Rex jam sum, sed *Rex fui*; quasi tunc Rex non esset Latini de mortuo qui modò non est, dicunt, *fuit, vixit*; at Salomon. cùm hæc verba protulit, Rex erat, & Rex usque ad vitæ finem permansit; ut quid ergo ait, *Rex fui*, quasi tunc Rex non esset? respondet Hugo à sancto Victore, sic explicanda hæc Salomonis verba; *Rex fui, jam non sum; quia etsi sum, idipsum jam nil esse agnosco, quod sum*. Quasi dicat; *fui Rex*; quia à mundi pompis, & terrena gloria inebriatus, persuasi mihi, & quasi somnia vi in regno quid magnum, quid solidum, quid permanens, ac corda hominum quietans & beans inveniri: sed jam Rex non sum; quia cælesti favore adjutus, à somno meo quasi excitatus & experrectus agnosco, omnia regna, omnem mundi gloriam, & ipsam hominis vitam, nil nisi somnia esse: *somnium est vita nostra*. Eccles. 1. Hugo ho. 1 in Eccl.

Sed ut non solùm ab extraneis testimonium inquiramus, unumquemque hominum

qui in hoc mundo vixerunt, & qui in eo adhuc vivunt, compello. Dicant omnes, quid de vita sua sentiant? dicat sūmus Pontifex, dicat Imperator, dicantquotquot in hoc mundo sunt, quid præteritum omne vitę suę tempus esse arbitrentur? Certè, si sincerè loquantur, & præteritum omne vitæ suæ tēpus, & omnia quę toto vitę suę tēpore cogitarunt, dixerunt vel fecerunt, vera somnia fuisse, & veluti somnia avolasse fatebuntur.

Inter Reges potentissimus, & inter sapiētes sapientissimus Salomon, cui nihil deliciarum & honoris defuisse cunstat; cùm ad præteritum omne vitę suę tempus animum convertebat; nihil in ea nisi vanitatem, inanitem; somnia, & quasi nihilum videbat: *vanitas vanitatum*, inquit, *& omnia vanitas*; vel ut alia versio habet; *manitas inanitatum*; vel ut alii legunt; *nihilum nihil, & omnia nihil*. Dic tu; *somnia somniorum, & omnia somnia*: quia si totum quod vitæ nostræ præteriit, tempus seriò inspiciamus, nil in ea nisi somnia, & quasi nihilum videbimus; *somnium est vita nostra*. (Eccl. c. 1.)

O qualem vitam! seu potiùs, ò quale somnium! sed ò quàm imprudentes qui phantasticam hanc vitam tanto affectu diligunt, quàm insipientes qui eam non fastidiunt, ut ad æternam anhelent! quàm stulti qui ea non utuntur, ut veram, felicem & sempiternam Beatorum vitam consequantur! *Vilescat mundus*, inquit S. Augustinus, *ametur à quo factus est mundus*. Dico similiter; vilescat hęc vita, & ametur æterna vita. Vilescat hęc vita, quia *somnium est*; sed vilescat etiam hæc vita, quia *comœdia est*. (August. Serm. 3. de Pent.)

II. PARS. *Vita nostra, comœdia est.*

Humana vita, magna quædam est comędia, quæ à mundi primordio usque ad ejus finem repræsentari non desinit; *scena quædam est vita nostra*. Hujus comędiæ theatrum est totus terrarum orbis; actores verò sunt Imperatores, Reges, Principes, Judices, mercatores, domini & servi, divites, & mēdici, senes & pueri, sapientes & stulti, peccatores, & justi, ac cuncti penitùs mortales, qui omnes in hunc mundum velut in amplissimum theatrum ingrediuntur, & ab eo velut à theatro discedunt; *unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus*. Hujus tandem comędię speculatores sunt Deus & Angeli, qui diebus & noctibus nos omnesque actus nostros prospiciunt. (Chrys. hc. 15. in Ep. ad Hebr.) (Sap. 7. 6.)

In comœdia variè induci solent personæ, alii enim Regis, alii militis, alii agricolarum, alii opificum personam, dum agitur fabula, sustinent; qua peracta, tota illa personarum varietas finitur, omnesque pristinam speciem, atque habitum resumunt; nec quisque laudatur, vel præmiatur juxta personam quam gessit, sed juxta modum quo personam suam gessit. Vita autem nostra est similiter magna comœdia; & ut loquitur sanctus Chrysostomus, *non est theatralibus scenis vita nostra dissimilis. Nam ut illic ille Imperatoris, ille Judicis, alter militis implet officium, ubi autem nox consecuta fuerit, nec Imperator agnoscitur Imperator; nec Judex, qui fuerat Judex, videtur; nec miles, qui fuit miles: ita unusquisque nostrùm in futuro sæculo, non de personis, sed de rebus, atque de actibus competentem accipiet dignitatem*. (Chrys. ho. 11. ad Eutrop.)

In comœdia personam suam non quisque eligere; sed eam acceptare, & sustinere debet, quam magister dederit; experti enim magistri est agnoscere ad quid quilibet actor sit idoneus, & quæ cuique persona conveniat. Unde, ut ait Epictetus, non est cujuslibet, personam quæ ipsi placuerit suscipere; sed eam, quam magister probaverit, accipere & gerere quisque debet. *Si magister medicum agere te voluerit, fac, eam quoque personam ingeniosè repræsentes; ita si claudum, si Principem, si plebeium, hoc enim tuum est, datam personam benè effingere; eam autem eligere, alterius*. In magna similiter humanæ vitæ comœdia, non quisque personam suam eligere debet; sed eam agere, quam Deus voluerit, *obsecro vos*, inquit D. Paulus, *ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis*. Quasi dicat, obsecro vos, ut hanc personam agatis, quam Deus voluerit. Vult Deus, ut in hoc mundo, viri religiosi personam geras, hanc gere, vult ut Judicis, Prædicatoris, vel Prelati personam sustineas, hanc sustine, vult ut partes agas Episcopi, Abbatis, Parochi, vel viri Consularis, has age; ambula vocatione qua vocatus es, & personam gere, quam Deus voluerit. Sicut in musica esset discordia magna, si bassus vellet superiorem canere, ita & in vita humana summa esset confusio, si quis personam à Deo sibi datam nollet agere, sed aliam; summa esset deordinatio, si Religiosus, non Religiosi, sed Ducis exercituum; si Pręlatus, non Prelati, sed militis; & si quilibet non personam ad quam à Deo electus est, sed aliam gerere vellet. Quare ambula vocatione qua vocatus es, & in vitę humanæ, comœdia, quam tibi Deus dederit, *fac, eam quoque personam ingeniosè repræsentes*. (Epict. en c. 23.) (Ephes. 4. 1.)

Non satis est, quòd in comœdia quisque personam agat, quam magister voluerit; sed illam rectè & perfectè agere debet; spectatores enim non attendunt, an quis Pontificis,

Imperatoris, Legati, medici, vel medici personam agat; sed quàm benè quisque agat personam quam sustinendam suscepit: quo fit, ut qui in comœdia partes rustici agit, sæpè plausum præ Rege referat, & ut qui morionis personam gerit, sæpè Imperatorem exsuperet. Quod autem in aliis comœdiis hoc idem in humanæ vitæ comœdia accidit: in ista enim Deus, ut summus & prudens magister, suas cuique partes distribuit? huic Regis: illi militis; huic Monachi, isti Judicis partes sustinendas dat, & hoc solùm exigit, ut quisque strenuè & perfectè partes suas agat. Quare à Deo tibi datam personam sustine, & hanc, quantùm potueris, perfectè age. *Si Judex es*, ad munera ne respicias, ad dexteram vel ad sinistram ne declines, sed jus cujusque tuere, *si Medicus es*, diu noctuque ægrotantibus, etiam pauperibus, ex charitatis affectu subveni. *Si Advocatus*, causas pupillorum & viduarum non protrahas, non negligas, sed omnibus patrocinare. *Si æger es, aut sanus*, ægroti, aut sani personam benè age; quia non quam personam agas, sed quam benè illam agas, interest: *quomodo fabula, sic vita, non quandiù, sed* Seneca ep. 77. *quàm benè acta sit, refert.*

Multum quidem interest, ut in humanæ vitæ comœdia quisque non segniter, non desidiosè, sed rectè & perfectè personam suam agat: quia in tremendo Judicio non quæret justus Judex, an in hoc mundo hanc vel illam personam quis egerit, sed an benè personam suam quisque egerit, & quemque præmiabit, vel puniet, prout benè vel malè personam suam gesserit. Petrus, Paulus, Joannes Baptista, Stephanus, & alii Sancti magnis in cælo afficiuntur præmiis, quia suam in hoc mundo personam perfectè egerunt, Judas verò, Cainus, Antiochus, & alii innumeri reprobi ad tartara missi sunt, quia suas in hoc mūdo partes non rectè egerunt. *Judas*, inquit Cardinalis Belarminus, Belar. ferm. de S. Jac. *ex theatro explosus, in gehenna incendium ruit Stephanus verò totius comœdiæ plausibus exceptus, ad cœlum cum honore sublatus fuit*: cujus rei causam assignat, dicens, hæc ita facta esse: *quia Stephanus Discipuli personam egit benè, Judas autem personam Apostoli egit malè*. Quòd de S. Stephano & de Juda dixit Belarminus, hoc de omnibus aliis dicendum: licèt enim rusticus, servus, coquus aut mechanicus fueris: si personam tibi datam rectè sustinueris, in cælo cum Stephano æternum præmiaberis, sed contra, quamvis Imperator, Rex, Pontifex, Jurisconsultus aut insignis Theologus extiteris, si personam tuam malè egeris, æternis cruciatibus cùm Juda addiceris. Quare, quantùm tibi fas erit, sedulò inquire, quam in hujus vitæ comœdia à te personam sustineri Deus desiderat, ac pro viribus illam perfectè sustine, & ut æterna supplicia divites, & ut cælestia præmia obtineas.

Personam suam in hoc mundo se rectè sustinuisse dicebat Cæsar Augustus: moribundus enim ad circumfusam Aulicorum turbam novissima hæc verba habuit, *nonne* Sveton. *bellè in hoc communi vita theatro partes meas egi?* O quàm felices, si instante mortis hora, verè dicere possemus, nos partes nostras bellè & perfectè egisse! O quam felix hic Religiosus, qui in hora mortis dicere posset: nonne veri Religiosi partes egi? quàm felix christianus ille, qui dicere posset: nonne veri Christiani partes sustinui? sed heu! quam pauci in huius mundi theatro vere & perfectè personam suam agunt? quot Judices tribunalia conscendunt, non ut æquitati consulant, & ut cujusque jura tueantur, sed ut in eas declinent partes, ad quas amici, magnates, vel munera inclinant? quot mercatores pondus, & pondus mensuram & mēsuram habent, suisque fraudibus emptores decipiunt? quot divites usuris vocant? quot juvenes fœdis se lasciviis dedunt? quot adolescentulæ perversis geneonum suasionibus illectæ, omni se libidini prostituunt? quot matrimonio junctæ extraneis amplexibus, famam, animam, fidemque marito juratam perdere non verentur! quot tandem Christiani non christianè vivunt? Certe in hujus vitæ comœdia pauci, & paucissimi personam suam rectè gerunt. Quare inquit Tertullianus, ab huius mundi comœdia fit transitus ad tremendam ultimi Judicii tragædiam, in qua plectentur quotquot in hoc mundo partes suas malè sustinuerunt: *supersunt alia spectacula; ille ultimus & perpetuus Judicii dies.* Tert. lib. de spect. In hac tragœdia, detracta larva, apparebunt hypocritæ, qui in hujus mundi theatro videbantur hominibus jejunantes: ibi apparebunt Reges, qui in cælum recepti nuntiabantur cum ipso Jove: ibi Præsides persecutores Dominici Nominis: ibi Judices iniqui, mercatores fraudulenti, & omnes mali Christiani; ibi tandem quotquot in hoc mundo malè personam suam sustinuerunt, ingemiscentes apparebunt, non ut præmientur, sed *ut intereant in sæculum sæculi*. O formidandam tragediam! in qua ut securus appareas, tuam perfectam personam age in ista vita, quæ vera comœdia est, & quæ etiam *peregrinatio est*.

III. PARS. *Vita nostra, peregrinatio est.*

Filii Seth, qui primi externo & solemni cultu Deum adorare cœperunt, vocati sunt Hebræi id est, *transitores*, quia se ut peregrinos & transitores inspiciebant in hoc mundo, a quo ad cælestem patriam migrare sperabant & exoptabant.

Peregrini illi, peregrini & omnes homines quia dum in hoc mundo vivunt, peregrinantur à Domino, & per fidem tanquam peregrini ambulant, ut tandem aliquando ad patriam suam, seu in cœlum perveniant: *dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus*. (1 Cor. 5. 6.) In hoc quidem mundo ambulamus per fidem, quia quandiù in eo peregrinamur, Deum per fidem cognoscimus, & ad eum per fidem tendimus, ut tandem intuitivam ejus visionem aliquando assequamur.

Duo contraria & opposita asserere videtur Apostolus; nempè quod *nostra conversatio in cælis est*, & quod *dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino*. (Philipp. 3. 20.) Quomodo enim potest anima eodem tempore, & in corpore peregrinari à Domino, & in celis simul esse cùm Domino? Hanc difficultatem, inquit Hugo Cardinalis, solvit ipse Apostolus, dicens, quòd *ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus*. (1 Cor. 13. 9.) In quantum enim Deum aliquo modo cognoscimus, jam cum Domino sumus, in quantùm autem tanquam de futuris prophetamus, credentesque non intelligimus sperantes quæ non videmus, à Domino peregrinamur, & tanquam peregrini in hoc mundo vivimus: *peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus*.

Sanctorum qui in cælo sunt vita, non est peregrinatio, quia sunt in cælesti patria, ubi Deum vident, Deum amant, Deum possident, & per ejus visionem amorem & possessionem vivunt vita beata, permanente, & æterna, sed quandiu in hoc mundo sumus, nec Deum intuitivè videmus, nec eum amamus amore beatifico, sed in hoc mundo quasi errantes peregrinamur, ut ad ipsum tendamus, & ad ejus possessionem aliquando perveniamus. Et ideò vita nostra nil nisi quædam peregrinatio est, omnesque vitæ nostræ dies sunt *dies peregrinationis*: (Gen. 47. 9.) omnis enim vita nostra, peregrinatio est. Ac, ut ait Nilus Abbas, cælum, terra, & omnia clamant, nos in hoc mundo peregrinos, vitamque nostram nil aliud esse, quam veram peregrinationem, *Clamat cælum peregrinus es, dum te expecto. Clamat terra peregrinus es, dum te detineo. Clamat elementum, peregrinus es, dum te corrumpo*. (Nilus Abbas.)

Peregrinus es, ò homo, tu quisquis ille sis peregrinus es in hoc mundo, in quo non habes civitatem permanentem, sed undique peregrinaris, ut civitatem tuam, seu cælestem beatitudinem inquiras, & ad eam aliquando pervenias, *non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*. (Hebr. 13. 14.)

Non solùm in qualibet civitate, verùm & in ipsa domo tua peregrinus es, *unusquisque*, ait Augustinus *in domo sua hospes est; velit, nolit, hospes est, quia inde transiturus est*; (Aug. ser. 35. de verbis Dom.) Nec Dicas, te domum a patre habere, & ideò non hospitem, se verum ejus possessorem esse: quia; inquit Augustinus, sicut pater tuus hanc domum dimisit, ideò hospes fuit, sic tu eam dimittes, & ideò etiam hospes es: *non te fallas; hospes es, velis nolis, cessit tibi locum pater tuus, cessurus es locum aliis*. (Ibid.) Credis, ò homo, te immortalem esse, vivis, ac si æternùm in domo tua mansurus esses, sed velis, nolis, in ea hospitaris, & tanquam peregrinus & hospes ab ea brevi exibis: *non te fallas, hospes es*. O Princeps potentissime, qui tot tibi palatia construi & exornari sollicitè curas, *non te fallas hospes es*. O doctissime, & zelantissimè Concionator, qui hominum applausus undique excitas; *non te fallas hospes es*. O mercator opulente, qui tantam pecuniarum copiam summo studio congregasti, *non te fallas, hospes es*, domusque tua, & totus mundus, quasi hospitium & diversorium tibi est, in quo veluti peregrinus hospitaris.

Sicut in magnis civitatibus varia sunt hospitia; variis nominibus, à signis quæ exteriùs ponuntur, indicata, ita totus iste mundus est quasi magna civitas, variis conferta diversoriis & hospitiis, ad quæ omnes penitùs homines veluti peregrini divertunt. In magnis civitatibus, a signis quæ extra hospitia oculis transeuntium objiciuntur, dicimus, quod aliqui hospitantur ad Imperatorem, alii ad caput aureum, nonnulli ad pavonem; vel leonem, &c. Sic in hoc mundo, hospitantur multi *ad Imperatorem*, ambitiosi, scilicèt, qui ad terrennas dignitates anhelant: *ad caput aureū* divertunt alii nempe avari, quorum cogitationes & desideria ad auri & divitiarū possessionem tendunt: *ad pavonem* declinant superbi, *ad leonem* iracundi, *ad porcum* luxuriosi, *ad canem* gulosi, *ad psittacum* garruli, & garrulæ, *ad mediam lunam* insipientes, & *ad mundum inversum*, quicumque terrena, cælestibus, humana divinis, corpus animæ & carnem spiritui anteponunt. O malos hospites! sed sua etiam hospitia habent justi; quia justi & peccatores, ac omnes penitus homines peregrini & hospites

Augus. pites sunt in hoc mundo: *omnis homo peregrinus fit nascendo: quia compellitur migrare moriendo.* Quare cùm simus omnes peregrini, cùmque tota vita nostra nil nisi continua peregrinatio sit, vivamus ut peregrini, & per hunc mundum, tanquam peregrini, iter habeamus: *æstima te peregrinum*, inquit Abbas Olympius, *& ubicumque fueris, dic: peregrinus sum super terram.* (Apud Soph. in Prat. spir. c. 13.)

Diversorium est totus mundus: inquit Seneca; quare in rebus mundi contemplandis & colligendis non immorandum: *sed quidquid circa te jacet rerum, tanquam hospitalis loci sarcinas spectans, transeundum est.* (Seneca lib. 17. ep. 103.)

Canes in bibendis Nili aquis non immorantur; sed juxta flumen illud currentes lambunt, ne a Crocodilis vorentur. Idem nobis faciendum; & ne a tartareis comprehendamur Crocodilis, qui in mundo latitant; necessaria solummodò è mundo sumenda, cætera pertranseunda. Transeamus sicut Achimaas & Jonathas, de quibus legitur, quod *transierunt festinanter gustata paululùm aqua:* sic de aquis & de mundi bonis paululum, & solummodò quæ necessaria sunt, gustemus; transeuntem pertranseamus; properè prætereuntem prætereamus, ut ad cœlestem patriam properemus. Ut Jerusalem peteret Christus Dominus, Jericho pertransivit: nos quoque qui Jerusalem cœlestem ut patriam nostram agnoscimus, Jericho, id est, fallacem mundum pertranseamus; mundi rebus cor & affectum non figamus: sed quasi peregrini transeamus, ut versus cœlestem patriam pergamus. (Plin. l. 8. c. 11.) (2. Reg. 17. 20.) (Luc. 19. 1.)

Peregrinus ad patriam suspirat, ad patriam tendit; vestitum & victum habens, non vult aliis onerari: Sic nos qui peregrini sumus in hoc mundo, terrena contemnere, transitoria pertransire, mundi bonis ad necessitatem uti, & ad patriam cœlestem anhelare debemus. *Peregrinus via regia incedit, non declinat ad dexteram, neque ad sinistram; si fortè jurgantes viderit, non attendit: si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit, quia peregrinus est, & non pertinet ad eum de talibus.* Nos similiter, cùm in hoc mundo peregrini simus, mundi rebus non adhæreamus, ejus negotiis plus quàm par est nos non immisceamus, ac hoc mundo tanquam non utentes utamur. *Charissimi*, ait Princeps Apostolorum, *obsecro vos tanquam advenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis.* Non immorandum in inquirendis iis quæ carni placent; non sistendum in hoc mundo, ut gulæ, & libidini satisfaciamus; sed à carnalibus, & perversis omnibus mundi desideriis abstinendum: *abstinere vos à carnalibus desideriis.* (D. Bern. de modo benè vivend. c. 9.) (Bern. Ser. 7. in Quadr.) (1. Petr. 2. 11.)

Pueri in plateis cum sociis ludentes, obliviscuntur ire quò missi erant; stultos similiter viatores reperire est, qui in caupona ludentes, aut in pratis flosculos colligentes, moras nectunt, & quandoque eò oblivíscuntur ire, quo tendebant: *stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliviscitur ire, quò tendebat.* Ne pueros illos, ne stultos hujusmodi imitemur viatores; terrenis hisce ne ita hæreamus, ut patriæ cælestis, ad quam tendimus, obliviscamur. (S. Greg. hom. 14. in Ev.)

Ejus non obliviscebatur Vates Regius, dicens: *Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.* Ejus non obliviscebatur; quin contrà ad eam anhelabat D. Paulus, & ideò exclamabat: *cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Recordemur & nos, suspiremus & nos, anhelemus & nos ad cœlestem patriam, ac cum Propheta Regio dicamus: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est:* Vel cum D. Augustino clamemus: *O patria nostra, patria secura! à longè te videmus, ab hoc mari te salutamus, ab hac valle ad te suspiramus:* optemus eam, suspiremus ad illam, terrenis contemptis ad illam tendamus. (Psal. 136. 5.) (Philip. 1.) (Psal. 119. 5.) (Aug. solil. 35.)

Vita nostra *somnium est*, ne tanti eam faciamus; vita nostra *comœdia est*, ne tanto affectu eam diligamus: vita nostra *peregrinatio est*, ne ei ita fortiter adhæreamus; sed ad æternam suspiremus, ad quam nos ducant Pater, Filius & Spiritus sanctus. *Amen.*

DOMINICA SECUNDA.

DE PARADISI BONIS.

Domine, bonum est nos hic esse. Matth. 17. 4.

ERrant cæci peccatores, qui in transitoriis mundi voluptatibus tabernaculum figentes, in iis immorari & conquiescere cupiunt; ac cælestium obliti in hoc mundo diù, & quasi in æternum vivere concupiscunt, intra se dicentes: *bonum est nos hic esse:* Ut enim ait S. Bernardus, (non est bonum in hoc mundo esse: imò verò molestum est, grave est, periculosum est. Nimirum ubi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum; si tamen vel modicum invenitur, ubi viscosa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obsessa laqueis peccatorum; ubi periclitantur animæ, ubi spiritus affliguntur, ubi tantùm vanitas & afflictio spiritus est.) (S. Bern. Ser. 6. de Ascens.)

Non optandum quidem, diù in hoc mundo vivere, ubi tot crimina, tot miseriæ totque pericula; sed ad cœlum, ubi omnium

est ubertas bonorum, cuncta nostra dirigenda sunt vota, cunctique sunt affectus inclinandi

Velim, ut in hoc mundo spiritualibus etiam multis fruamur deliciis: velim ut ipsum Christum transfiguratum, & gloria ineffabili radiantem videamus; cum Petro tamẽ dicere non debemus: *bonum est nos hic esse*; hujus mundi bonis non debemus adhærere, sed cælestia anhelare; quorum comparatione, cuncta quæ in hoc mundo degustamus bona, sive spiritualia illa sint sive corporea, stilla sunt, pulvis sunt, nihil sunt.

Ut ad cælestia bona appetenda quisque alliciatur; quæ & qualia illa sint, jam explicare pertentabimus, eo saltem modo quo explicari possunt ab infirmo Oratore, &c. *Ave*.

HUjus mundi bona, parva, mixta & transitoria sunt. *Parva* quidem sunt; & licèt ab hominibus plurimi æstimentur, ambiantur & summo affectu inquirantur; à Deo tamen, ab Angelis, à cælestibus civibus, necnon à multis in sæculo viventibus, pro nihilo reputantur. *Mixta* etiam sunt bona tẽporalia, ac doloribus, anxietatibus, tribulationibus & innumeris angustiis permixta. Nec enim aliquis in hoc mundo tot bonis, tantaque felicitate gaudet, qui aliquid mali & sinistri non patiatur: imò qui multa adversa & sinistra non perferat. *Transitoria* tandem sunt hujus mundi bona: non enim diù possidentur, sed velut umbra fugax transeunt, & veluti fumus evanescunt: ac certum est, quòd citissimè ea relinquimus, vel ab iis relinquimur.

O quàm contemptibilia sunt illa mundi istius bona! Sed ò quàm optabilia hæc, quibus nunc Sancti fruuntur in cœlo! Amabilia quidem, & plurimùm optabilia sunt ista bona: quia non parva, sed magna; non mixta, sed pura; non transitoria, sed æterna sunt. Paradisi bona: 1. magna sunt: 2. pura sunt: 3. æterna sunt. En qualia sint cœli bona; & en urgentissima tria motiva, quibus ad illa ardenter appetenda quisque allici debet.

I. PARS. *Paradisi bona sunt magna.*

PAradisus est Dei domus, qua nulla pulchrior, nulla ditior, nulla jucundior, amplior nulla: *O Israel, quàm magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejus!* Magna est domus illa, in qua Rex residet, cujus potentia terminos nescit, cujus magnitudo mensuram non habet, cujus providentia ad omnia se extendit, cujus divitiæ sunt inexhaustæ, cujus vita immortalis, & cujus pulchritudo semper amabilis. Baruc. 3. 24.

Magna illa domus, ubi muri ex auro purissimo fabricati sunt, ubi pretiosissimæ pedibus calcantur margaritæ, ubi columnæ ex limpidissimo erectæ sunt crystallo, ubi continuus, isque gratissimus auditur laudis, & gratiarum actionis cõcentus. Magna tandem illa domus, & in ea omnia magna: Magnus ibi Deus, & laudabilis nimis; magni ibi domestici, & cælestis hujus habitationis inquilini; sed & magna sunt bona, quæ Deus ibi Sanctis suis communicat.

Magna dico; & quam magna sint hæc bona, quæ Deus in cœlo amicis suis confert, explicare non valeo. Excedunt vires meas, excedunt facultatem eloquentiæ meæ, transcendunt capacitatem intelligentiæ meæ infinita illa bona quæ præparavit Deus diligentibus se.

Nec mirum, si illa non concipiam: cùm nec oculus viderit, nec auris audiverit, nec in cor hominis, etiam comprehensoris, ascenderit, quanta sint bona quæ Deus Sanctis suis in cœlo communicat: *Non solùm cor hominis viatoris, sed nec etiam comprehensoris aut alicujus Angeli, potest, aut poterit illud bonum infinitum, & gaudium nobis paratum, & oblatum comprehendere*. Bona. stim. amor. part. 3. c. 20.

Licèt autem quàm magna sint Paradisi bona concipere minimè valeamus; ea tamen magna, & maxima esse, ex sacræ Scripturæ verbis, ex sanctorum Patrum oraculis, & ex variis, iisque urgentissimis conjecturis facilè auspicamur.

Et ut ex innumeris, quæ hac de re dici possent, aliqua colligam, ab Isaiæ Prophetæ testimonio incipiam, à quo maximam cælestium bonorum desumo ideam, cùm illum audio dicentem, quòd Deus in cœlo solummodò sit magnificus: *solummodò ibi magnificus est Dominus noster*. Scimus, eum magnificum fuisse, cùm in hominis gratiam, cœlum, terram, mare, volucres cœli, pisces maris, & omnia creata condidit: fuit etiam magnificus, cùm ut hominem salvum faceret, gratias suas, Sacramenta sua, proprium sãguinem, & totum semetipsum tradidit: fuit tandem supra modum magnificus, cùm sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum instituit, ut cum hominibus usque ad consumationem sæculi in hoc mundo maneret, seque illis in cibum perpetuum daret. Sed quasi hæc omnia parva sint, respectu bonorum quæ Sanctis suis in Paradiso communicat, eum solummodo in cælo magnificum dicit Isaias: *Solummodò ibi magnificus est Dominus noster*. Isa. 33. 21.

Magnam hanc Dei in cælo magnificentiam, summaque bona quæ ibi Sanctis suis con-

confert, indicat D. Paulus, cùm eos ibi Reges futuros, & cum Christo Salvatore regnaturos asserit, dicens: *Si sustinebimus, & conregnabimus*. Reges quidem in cælo sunt Sancti: quia eos Deus in regalibus soliis sedere facit, regiæque suæ dignitatis & potestatis participes efficit. Reges sunt: quia cum Christo gloriosè regnant, & in æternum regnabunt. Reges sunt: quia prædivites, immensi, æterni eos Christus regni possessores facit, dicens: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. Quam magna ergo esse debent bona, quibus in cœlo perfruuntur hi qui in cælo Reges sunt? Si divitiis, honoribus, omnibusque bonis affluere solent Reges in hoc mundo; quantò majora sunt bona quæ Deus Sanctis in cælo regnantibus communicat? Si terrenis Regibus, qui homines infirmi sunt, qui peccatis multis obnoxii, & qui ad omnia mala proclives sunt, tanta Deus in hoc mundo bona largiatur; quanta sunt illa bona quæ in cælo communicat Sanctis, qui amici eius sunt, qui in statu gratiæ confirmati, & qui ad cœlestia sola sunt sublimati, ut æterno & immenso hoc regno potiantur? Maxima certè esse hæc Paradisi bona quisque fatebitur; ac tanta, ut nec eorum magnitudinem concipere valeamus.

2. Tim. 2.

Matth. 25.

Nescio, an hæc ratio placeat: cùm tamen magna bona, quibus in hoc mundo Reges, nonnunquam etiam impii, fruuntur, revolvo, non possum non intra me dicere, majora & ineffabilia esse bona, quibus fruuntur Sancti, qui nunc in cælo regnant, & triumphant. Sed aliunde etiam cælestium bonorum magnitudinem auspicor; ex bonis scilicet temporalibus, quæ non solùm Regibus, verùm & omnibus hominibus Deus in hoc mundo conferre solet.

Nonne propter nos homines, immensam Universi molem è nihilo eduxit? nonne propter nos homines, cælos, astra, elementa, & omnia creata miro ordine disposuit? nonne aurum, argentum, ac quidquid in orbe pretiosius & amabilius invenitur, ad nostros usus condidit? nonne dat nobis lucem ad videndum, sapores ad gustandum, aerem ad respirandum, sonos ad audiendum, fontes ad refrigerandum, herbas ad morbos nostros curandos, animalia & fructus ad suaviter vivendum? A Deo quidem hæc & innumera alia bona in hoc mundo habemus. Ex quo inferendum cum D. Augustino, quòd si Deus tot & tanta nobis miseris in hoc mundo bona conferat, multò majora, & in infinitū majora bona Sanctis in cælo largiatur: *Si ergo pro hoc corpore corruptibili, tam magna, & innumera beneficia præstat; qualia, quæso, & quam magna erunt illa bona, quæ præparavit diligentibus se, in calesti patria?* Si tanta sint bona, quæ inimicis suis in hoc mundo viventibus tribuit; quanta sunt, quæ amicis suis in cęlo triumphantibus confert? Si in hoc mundo, qui est tuguriolum Adami, ergastulum peccatorum, cavea brutorum, carcer & exilium mortalium, tantis Deus bonis homines peccatores afficiat, & recreet; quanta erunt bona, quæ Sanctis & amicis suis in cælo, in palatio suo, & in gloriæ, nec non magnificentiæ suæ loco impertietur: *Si tanta facit nobis in carcere, quid aget in palatio?* Haud dubiè; inquit Augustinus, bona illis confert majora quàm dici possit: *procul dubio plus futurum est, quàm dici possit*.

S. August. in Solil.

August. tract. 34 in Joan.

Ex bonis temporalibus, quæ Deus, etiam peccatoribus, in hoc mundo confert, facilè coniicimus, magna esse bona, quæ Sanctis suis in cælo largitur: sed hoc meliùs, meo quidem judicio, inferri potest ex spiritualibus bonis & deliciis, quibus amicos suos Deus in hoc mundo sæpè reficit, & satiat. Nonne sæpè viros pietate insignes in hoc mundo videmus, qui ita gaudio spirituali superabundant, etiam in tribulationibus, in mediis persecutionibus, & in ipsis suppliciis quæ patiuntur, ut omnia eis suavia, dulcia, & amabilia sint? Nonne viros multos sanctitate illustres videre est, qui tantis delibuti sunt spiritus deliciis, ac ita Deo pleni, ut rerum temporalium obliviscantur, proprii commodi semper fiat inimici, amori proprio sint semper contrarii, nilque aliud cogitent quam de Dei gloria; nihil desiderent, quam ut illi serviant; nec alia præterquam amoris divini flamma ardeant? sed nonne multi tanto interiùs affecti fuere gaudio, tāta lętitia perfusi, tot internis consolationibus recreati, ut extra se rapti, & deliquium passi sint? hoc ita factum esse scimus: hoc demiramur: sed si rectè ratiocinemur, ex hoc inferemus, maxima & infinita esse Paradisi bona. Si etiam tantas Deus in hoc deserto dat delicias: quantas in æternæ voluptatis loco dabit? si tam exquisitas in hac lacrymarum valle dulcedines suggerit; quid faciet in beatitudinis suæ regno? si tot gratias, tot voluptates, totque bona spiritualia in hac solitudine, & in hac Babyloniæ fornace hominibus impertit; quæ & quanta erunt illa bona, quæ in cælo amicis suis tribuet: *Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via?*

S. Bern. in Declam.

Magna quidem, maxima, & incomprehensibilia sunt Paradisi bona; eorumque magnitudinē duobus verbis mirum in modum, quantùm potest, explicat Ezechiel Propheta, dicens, quòd Deus in cęlo resideat, ibique se Sanctis videndum & possidendum prębeat;

Ezech.48. 35. beat: *Dominus ibidem*. Cupit aliquis Romanæ civitatis glorias enarrare: sed ne dicendo succumbat, hoc tantùm dicit: *Pontifex ibi est*. Ex quo cuique inferendum relinquit, magnam hanc esse civitatem, ingentes ejus esse divitias, omniaque ibi esse magna, cùm inibi Pontifex resideat. Similiter, non melius explicari potest & probari, maxima esse Paradisi bona, quàm cùm dicitur. Deum ibi esse, ibique se Sanctis videndum & possidendum exhibere: *Dominus ibidem*. Quis enim non fateatur, magna ibi esse bona, ubi Deus est, qui est summum bonum, qui est omne bonum, qui est omnis boni bonum, cujus possessione Sancti satiātur, inebriantur, præmiantur, & in æternum beatificantur? In cælo sanè magna, ineffabilia, & omnia sunt bona: quia ibi est omne bonum, & ibi nullum deesse potest bonum, ubi Deus est. *Quid ibi deesse potest, ubi Deus est?* Quare ad cælestem hanc patriam aspirimus, ad illam anhelemus, & hujus mundi incolatum despicientes, dissolvi cupiamus, ut cum Christo regnemus in Paradiso, ubi sunt bona maxima; *ac etiam bona pura, nulloque malo permixta*.

Aug. l. 3. de spirit. & ani.

II. PARS *Paradisi bona sunt pura.*

MUndi bona, misera, caduca, & amaritudinibus innumeris mixta sunt: nihil hic puri & sinceri, confusa omnia, nulla sine amarore voluntas; ubique luctus & gaudii, dulcis & amari mixtura reperitur. Qui abundat honoribus, nummis non abundat; qui dives est, ingenio & scientia sæpè caret: hic sapiens est, sed pusillanimis; iste magnaminus, sed imprudens: ille valetudinis est robustæ, sed famæ parùm claræ, alius est eruditus, sed semper ægrotus; & alius est sanus, sed ignarus.

Ast, velim, hominem sapientia, prudentia, scientia, magnaminitate, & aliis omnibus animi dotibus fulgere; in hoc mundo diù vivere non poterit, quin à frigore, à calore, à pluvia, à grandine, à rerum penuria, ab invidis, ab hostibus, ab infirmitatibus, à passionibus, ab intùs mordeute conscientia, vel ab alio aliquo quidquam mali & sinistri patiatùr, quia in hoc mundo sunt bona mixta malis, gaudia gemitibus sunt temperata, mel felli affusum est. Ibi diei nox, hyems æstati, bono malum, probis improbi insidiantur, mixtimque mala cum bonis fluere solent. In cælo autem nulla talis mixtio, non ibi mala bonis permiscentur; ibi felicitas pura, gaudia pura, & omnia bona pura, sine ulla doloris, tristitiæ, & mali admixtione, ut enim ait S. Joannes Evangelista, ibi Deus, abstergет omnem lacrymam ab oculis Sanctorum, *& mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà*. Apoc. 21. 4.

De ratione beatitudinis est, ut omnia in ea sint bona, nilque mali in ea reperiatur. *Beatitudo est, ubi nihil sit quod nolis, & ubi totum sit quod velis*. Bona volumus, ibi sunt omnia bona; mala nolumus, ibi nullum est malum; sed omnia ibi sunt bona pura, sine ulla mali mixtura. In cælo non fames, non sitis, non gelu, non æstus cruciat: nihil laboris, nihil fatigationis, nihil mœroris, aut doloris illic est, curæ omnes, paupertas omnis, omnis dolor, & omnia adversa à cælo procul eliminantur; inde calumniæ, inde insidiæ, inde morbi, inde mortes abarcentur, ibi tandem nullum est malum, nullumque ibi reperiri potest ex malis, quæ in hoc mundo aversamur, nolumus & horremus, *nihil ibi est quod nolis*. Quin contrà, ibi sunt omnia bona, eaque ita pura, ut nihil mali permixtū habeant, ibi enim scientia sine errore, sanitas sine defectu, dignitas sine timore, abundantia sine indigentia, festivitas sine mœstitia, pax sine dissidio, pulchritudo sine macula, virtus sine vitio & sine adversario. Vel ut verbis utar divi Augustini, (in cælo non est paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, nemo læditur, irascitur nemo, nemo invidet, cupiditas nulla exardescit, nullum cibi desiderium, nulla honoris pulsatio, aut potestatis ambitio; nullus ibi diaboli metus, insidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ procul, mors ibi neque corporis, neque animæ erit; sed immortalitatis munere vita implenda.) O felicem patriam, in qua omnia bona, & in qua nulla sunt mala! ò regnum summis affectibus appetendum, in quo omnis felicitas, omnis prosperitas, & omnia prorsus bona reperiuntur sine ulla vel minimi mali admistione.

Bern.

S. Aug. 31 de Sanctis

Infernus est quasi summarium & epitome omnium malorum. Quid quid uspiam acerbum, lacrymabile, & horrificum est, apud inferos sentitur; nec inter tot dolores, totque mala, quæ ibi damnati perferunt, aliquod unquam vel minimum levamen aut solatium percipiunt. Plutonis portę omnes occlusę sūt solatiis, omnes ibi aditus vel minimis levamentis sunt intercepti, ibi damnati nihi refrigerationis, auxilii nihil, nihil solatii, nec è cælo, nec è terra, nec à Deo, nec à creaturis expectant, sed omnia ibi patiuntur mala sine ullius admixtione boni. O horrendam regionem! formidandum solum, in quo omnia sunt mala, & ita pura, ut in eo nil voluptatis, nil delectationis, nil que boni inveniatur. Sed econtrà, ò quàm amabilis & desiderabilis Paradisus, in quo omnia sunt bona, & ita pu-

ra, ut nil mali permixtum ibi reperiatur! O chara & dilecta civitas, à qua omnis dolor, metus omnis, & omnia mala in æternum exterminata sunt! ô pulchra & beata patria; ubi torrentes sunt deliciarum, qui tamen diuturno usu nullum unquam pariunt fastidium! ubi continua est mannæ cælestis pluvia quæ nunquam nauseam parit: ibi sumptuosa, & regia convivia, quæ nullos unquam morbos generant; ibi ineffabilibus quisque gaudet honoribus, nec unquam per invidiam turbatur, ibi amicos fideles quisque habet, quorum amor est immutabilis, & quorum fidelitas inviolata, ibi immensi divitiarum thesauri, qui possessores suos non excæcant, nec ad illicita trahunt, ibi tandem omnis beatitudinis regnum, ubi omnia bona, nullo permixta malo, reperiuntur: D. Aug. Solil. c. 35. *O regnum beatitudinis sempiterna, ubi juventus nunquam senescit, ubi decor nunquam pallescit, ubi amor nunquam tepescit, ubi sanitas nunquam marcescit, ubi gaudium nunquam decrescit, ubi gemitus nunquam auditur, ubi triste nihil videtur, ubi lætitia semper habetur, & malum nullum timetur, quoniam ibi summum bonum possidetur.*

Nullus in Paradiso dolor, tristitia nulla est: *quoniam ibi summum bonum possidetur.* Possessio enim Dei, qui est summum bonum, omnem tollit dolorem, malum omne excludit: nec fieri potest, ut tristitia aliqua afficiantur qui summum bonum vident, & videndo possident: quia ipse à videntibus se abstergit omnem lachrymam, omne malum expellit.

Qui Deum in cœlo possident, summa gaudiorum & voluptatum abundantia cumulantur, ac ineffabili lætitia adimplentur: *adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Ubi autem Psal. 15. lætitiæ plenitudo, ibi nullus potest esse dolor, mœror nullus, tristitia nulla, nullaque mali permixtio.

Qui Deum in cœlo possident, tanta bonorum cœlestium abundantia replentur, ut iis satientur, & quasi inebrientur: *Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Inebriabuntur ab uber-* Psa. 35. *tate domus tuæ.* Hæc autem satietas, & hæc ebrietas nullum afferunt tædium, fatigationem, & nauseam nullam, post decies, post centies, post millies annorum millia, tam recens, tamque suavis erit voluptas cœli, quàm fuit primo omnium quadrante, & ad primum Paradisi ingressum. Jam à Paradiso omne tædium; fastidium omne, omnis dolor; omnisque corporis & animi molestia penitùs excluditur, & in æternum excludetur, quia nullus dolor, tristitia nulla, nullaque mali permixtio est, & esse potest, ubi Deus, qui est summum bonum perfectè possidetur: *quoniam ibi summum bonum possidetur.*

Qui in hoc mundo feliciores censentur, replentur bonis & malis, dulcibus & amaris, melle & felle: gaudia eorum miscentur lacrymis, & risus suspiriis. Sed apud Cælites omnium bonorum est satietas perfectissima, hi nullis vel minimis malis afficiuntur, sed omnibus replentur bonis, ita ut nihil voluptatis, nihil divitiarum excogitari possit, quo non repleantur, *replebimur in bonis domus tuæ.* Undè si vel omnium Beatorum infimum interrogemus; ac ab eo petamus, nùm aliquid sinistri patiatur? num cœlestibus bonis repleatur? respondebit haud dubiè, quòd quilibet ex Sanctis Deum intuitivè videat, ardenter amet, ac per visionem & amorem, illum possideat, ejusque possessione ita beatus fiat, ut omnibus quæ optare potest bonis repleatur, nec aliquid mali, vel adversi pati possit.

O quàm magna, ò quàm pura sunt Paradisi bona! quis non ambiat illuc pervenire, ubi omnia bona sine ulla mali admixtione inveniuntur? Heu! si in hoc mundo, ubi fames, ubi sitis, ubi morbi, ubi mortes, & inumera nos circundant mala, si in hoc mundo, ubi suavissimæ voluptates tandem amarescunt; & expirant, multi vivere desiderant; quantò magis ad cælestem patriam anhelare debemus? quanto magis aspirare quisque debet ad Paradisum, ubi omnia bona sine defectu, & sine ulla mali mixtura quisque possidebit.

Sed quid non facere, quid non pati debemus, ut tanta, & tam pura cœli bona obtineamus? quid enim non faciunt, quid non moliuntur; quid non patiuntur homines, ut vana; ludicra, & momentanea sæculi bona acquirant? & nos nihil agere, nil pati vellemus ad cæli bona comparanda? certè si sapiamus; nihil non faciemus, nullumque laborem recusabimus, ut Paradisi bona obtinere valeamus.

Mediis in doloribus dicere solitus erat Seraphicus Pater Franciscus; *tanta est gloria quæ me expectat, ut omnis pœna me delectet.* Jejunare, vigilias protrahere, afferi indormire, flagris & catenis corpus domare, probra & calumnias devorare, ac omne mortificationis genus perferre, res ei erat suavissima, cùm inspiciebat immensa, & purissima cæli bona, quæ in mercedem sibi dari expectabat. O. N. N. strenuè similiter laboremus, nullus nos labor terreat, generosè suscipiamus quidquid durum, quidquid asperum in virtutis via reperitur, ut ad Paradisum aliquando perveniamus, ubi magnis & puris perfruemur bonis, non solum

lùm ad tempus, sed etiam in æternum: quia *hæc bona æterna sunt*.

II. PARS *Paradisi bona sunt æterna*.

Æternitate omnia bona fiunt meliora: bonum enim, quò magis durat, eò meliùs censetur, & bonum quòd in æternum durat æterna hac doratione infinitè meliùs efficitur. Voluptas unius diei à multis magnum bonum creditur, si sit unius hebdomadæ, pluris æstimatur, si unius anni, pluris adhuc penditur, & multo pluris, si sit centum, vel mille annorum, quia bona fiunt duratione maiora, ac proinde infinita & interminabili duratione, fiunt infinita. Ratio durationis æternæ dat eis aliquem characterem infinitatis facitque ut bona, quæ ex se erant modo finito bona, infinitè bona fiant. Quare ut altiorem cælestium bonorum idem mentibus vestris ingeram, ea æterna esse dico.

Quod apertè docet sacra Scriptura: cùm Paradisum vocat regnum, cujus nullus erit finis quodque in æterna sæcula durabit: *& regni eius non erit finis*. *Regnum tuum omnium sæculorum*. Illud regnum non destruetur, sicut omnia hujus mundi regna, sed in æternum stabit, & in eo sancti regnabunt, non solùm tot annorum millibus, quot sunt stellæ in cælo non solum tot centenis annorum millibus & millionibus; quot sunt in mari aquarum guttæ, sed in æternum, ibi in æternum Deo fruentur, & in æternum omnia prorsus bona possidebunt: *regnum suum, regnum omnium sæculorum*. Huius mundi regna sunt aliquorum sæculorum regna, quia perpetuæ vicissitudini subiiciuntur, incipiunt ut desinant, florent ut citò areant, nascuntur ut brevi pereant, sed Paradisus est *regnum omnium sæculorum*: quia perpetua stabilitate firmatur. Nullus ibi occasus, nulla ruina, ibi jam Sancti immensa possident bona, & ea ibi in æternum possidebunt.

Psalm. 144. 13.

Licet Paradisus & infernus multis in rebus disconveniant, conveniunt tamen ratione æternitatis, quia sicut in inferno supplicia sunt æterna, ita & in Paradiso æterna sunt bona & gaudia, quibus Sancti fruuntur: *ibunt hi in supplicium æternum, hi autem in vitam æternam*. Felices se proclamarent damnati si scirent post millia millium annorum finem habituras suas pœnas, beatos se censerent, si certi essent, post millia millium ac millionum annorum aliquantulum minuenda sua supplicia, sed hac nullatenùs gaudent consolatione, & felicitate, quia certi sunt, quòd quandiù Dei justitia perdurabit, tandiù durabunt pœnæ, quodque æternis suppliciis sine ulla diminutione cruciabuntur: *ibunt hi in supplicium æternum*. O quam terribile est, in Dei manus incidere! quam formidanda est hæc pœnarum æternitas! quàm infelices, qui æternis his inferni suppliciis addicti sunt! sed ò quam felices sunt Sancti qui in cælo regnant: felices sunt, quia inneffabilibus fruuntur bonis, sed adhuc feliciores, quia iis in æternum fruentur: *hi autem in vitam æternam*.

Matt. 25.

Paradisus est hæreditas, ad quem possidendam Sanctos suos Deus vocet: sed, ut ait S. Petrus, hæc hæreditas, qua Deus Sanctos suos ditat, est incontaminata, incorruptibilis, & immarcescibilis: *in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem*. Hæreditas hæc est *incontaminata*, quia nihil admittit immundi, est *incorruptibilis*, quia nec desinere, nec perdi potest, est *immarcescibilis*, quia nec deflorescere potest, nec imminui, sed in æternum eandem perseverabit. Hanc omnium bonorum hæreditatem in cœlo Sancti possident: & eam in æternum possidebunt; *repromissionem accipiant; qui vocati sunt, æternæ hæreditatis*. 1. Petr. 1. 4. Hebr. 9. 15.

Paradisum D. Bernardinus vocat *cellarium gloriæ*; non solùm quia ibi Deus Sanctos suos gloria & honore coronat; verum & quia eis ibi gloriæ suæ divitias ostendit, ibique eos multis gloriæ titulis insignit, & omnis gloriæ ubertate replet. Quia enim Sancti in hoc mundo modicum quid pro Dei gloria passi sunt, eos in cælo Deus omni gloria & honore afficit, & quia in hoc mundo momentaneam quandam tribulationem pro Dei gloria pertulerunt, eos Deus in Paradiso perpetua, & in æternum permanente gloria cumulat, *id enim quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. D. Bern. t. 2 ser. 22. a. 1. c. 2. 2. Cor. 17

Beatitudo cœlestis crebrò in sacra Scriptura vocatur vita, vita beata, & vita æterna. *Vita* dicitur, quia omnis beatitudo, cælesti comparata, mors & miseria potiùs est nuncupanda, quam vita. *Vita beata* appellatur, quia ibi iucunditas sine mœrore, unitas sine divisione, satietas sine fastidio, dignitas sine humiliatione, pax sine perturbatione, & omne bonum sine ulla dolorum, afflictionum, & malorum admixtione: *Vita* tandem *æterna* vocatur, quia Sancti in Paradiso in æternum vivent, & omnibus bonis perfruentur: *justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum*. Sap. 5. 16.

Æternum esse celestem beatitudinem, & æterna esse bona, quibus Sancti in Paradiso gau-

gaudent, probat Doctor Angelicus ex communi ratione beatitudinis, *qua est bonum perfectum, quod desiderium hominis quietat*: si autem amitti posset beatitudo, & si bona ejus non essent perpetua, non quietaret Sanctorum animos; quin contrà timore amittendi suam beatitudinem, & bona quæ possident, continuè anxiarentur: & ideò pro certo habendum, æternam esse beatitudinem, & æterna esse bona, quibus Sancti in cælo gaudent. Quare hæc bona sunt summo affectu appetenda, & ad ea totis conatibus est anhelandum.

S. Thom. 1. p. q. 5. c. 40.

Sanctus Chrysostomus, ut nos ad appetenda æterna excitet, temporalium bonorum volubilitatem, inconstantiam, & fugacitatem nobis proponit. Fluxa, inquit, & caduca est hominum natura. Juventus properat ad senectutem, pulchritudo ad deformitatem, vires ad imbecillitatem, honor ad contemptum; sanitas ruit ad morbum, gloria ad vilitatem, divitiæ ad paupertatem. Res nostræ sunt similes vehementi fluento, quod nunquam vult consistere, sed fertur festinans ad declive.

Chrysf. ho. 5. in 1. Ep. ad Cor.

Et alibi Os illud aureum, aurea semper verba proferens, ait mundanam felicitatem nihil habere stabile neque firmum. Quod exemplis passim obviis, nec parùm vulgaribus confirmat: dicens, (An non videmus sæpè, quòd is quem hodie præcedunt lictores, & stipant satellites, cras in carcerem conjicitur, & cum malefactoribus versatur? quid hac vana & inani gloria fallacius? quòd si in hac vita vicissitudinem illam evadit, omninò mors veniens felicitatem resecabit. Qui hodie super thronum sedebat, & homines alios quasi umbras despiciebat, is subito postea jacebit mortuus absque spiritu, fetulentus, petitus innumeris conviciis. Quid hoc miserabilius esse potest?)

Chrysf. ho. 21. i c. 6. Gen.

Miserabilia quidem, inania, fluxa, & transitoria sunt omnia mundi bona; & tamen ea ardenter appetimus; ad ea suspiramus, iis toto corde adhæremus. Sed quantò magis ad Paradisi bona, quæ magna, pura, & æterna sunt anhelare debemus? quantò magis pro iis acquirendis laborare debemus & insudare?

Voluntas, inquit D. Augustinus, *quantò est avidior temporalium bonorum, tantò est inanior æternorum*. Non ergo temporalium bonorum sis avidus; futilia & caduca illa bona despice, contemne, ac pro nihilo reputa, totisque cordis medullis ad magna, pura, & æterna Paradisi bona aspira, & pro illis acquirendis sollicitè labora.

Aug. lib. de patien. c. 23.

Heu! si arator fert pondus diei & æstus, noctes insomnes ducit, totoque anni circulo duris incumbit laboribus, ut tenuem tempore suo messem colligat, si mercator totam lustrat Europam, ut aurum, argentum, margaritas, aromata, aliaque parvi momenti bona comparare valeat, si miles cum evidenti vitæ suæ discrimine ad certamen descendat, ut tantillum inanis gloriolæ ventum hauriat; quantò majori conatu militare, & laborare debemus, ut immensam cæli gloriam, magnaque & æterna Paradisi bona acquiramus? ad ea quidem anhelandum, pro iis laborandum.

Sed, heu! quàm pauci pro immensis & æternis bonis acquirendis sedulò laborant! Dic, quæso, quos pro cælo labores subis? quibus pœnitentiæ operibus incumbis? quantum inediæ & famis toleras? quid somno demis? à quibus abstines deliciis? quot nocturnis horis orationi vacas? quàm severè carnem maceras? quantis rigoribus petulantiam carnis coerces? quantum lacrymarum ad delenda peccata fundis? quid agis, quid sustinens, quid suscipis ut Paradisi bona obtineas? Descende in teipsum, & apparebit, quòd pro cælo parùm labores, & fortè quòd pro illo assequendo nihil facias. Erubesce, quòd tanto affectu terrena prosequaris, tamque sis frigidus circa cælestia. Tuum excute torporem, caduca sæculi contemne bona, cœlestia appete, quidquid ab istis assequendis impedire, vel retardare potest, abjice, quidquid ad ea comparanda prodesse potest, amplectere, dabitque Deus gratiam, cujus auxilio illa assequeris. *Amen*.

FERIA II. POST DOMINICAM SECUNDAM.

DE ÆTERNITATE POENARUM INFERNI.

In peccato vestro moriemini.
Joan. 8. 21.

Timor & amor sunt duæ cordis humani passiones, quibus uti solet Deus, ut homines ad declinandum à peccato, & ad virtutem sectandam excitet. Amor est passio quædam nobilis, qua ad benefaciendum, & ad proficiendum in via virtutis, suaviter alliciuntur generosi, & bonæ indolis viri: timor verò est passio quædam vilis, qua ad declinandum à malo compelluntur, etiam obdurati & rebelles quivis peccatores. Et ideò

ideò D. Augustinus ait, amoris proprium esse, quòd homines ad altiores sublimioris perfectionis gradus evehat; timoris verò, quòd homines à peccatis retrahat: *sicut sunt meliores quos dirigit amor; ita plures sunt quos corrigit timor.* Aug. Ep. 5. ad Bonifac.

Amoris & timoris motiva multa hominibus præbuit Christus; & licèt in hunc mundum venerit, ut amoris sacri igne totum orbem incenderet; homines tamen sæpissimè territavit, nunc mortem imminere nuntians, nunc terribilia esse Dei judicia asserens, nunc formidanda inferni supplicia objiciens.

In hodierno autem Evangelio novum nobis proponitur timoris incentivum, æternitatis scilicet pænarum inferni. Cùm etenim Christus Judæis ait, quod in peccato suo morientur: *in peccato vestro moriemini*; idem est, ac si eos in æternum morituros dicat: quia in peccato mori, & in æternum mori, æternisque suppliciis addici, unum & idem esse videntur, aut saltem unum ex alio necessariò sequitur. De hac pœnarum inferni æternitate jam dicturi sumus, &c. *Ave.*

ÆTernitatem pęnarum inferni qui non credit, infidelis est; qui non pertimescit, est induratus; & qui eam vitare non nititur, stupidus est, & insanus. Certum quidem, quòd si à Christianis hominibus quæratur, an pænarum ęternitatem credant, timeant, & vitare intendant; non est qui non respondeat: utique ego credo, utique horrenda hæc metuo supplicia, utique ea pro viribus declinare prę opto: sed reverà innumeros reperire est, qui talem tormentorum æternitatem firmiter non credunt, qui eam nequaquam reformidant, & qui eam nullo modo vitare conantur. Jam non loquor de Infidelibus, & barbaris; sed de Christianis, inter quos *multi* indurati, qui eam non timent multique stolidi & insani, qui de illa vitanda non curant. At æternitatem pœnarum inferni credere, timere, & vitare debemus: *credere*, quia certa est, *timere*, quia terribilis, *devitare*, quia intolerabilis. Quod ut clariùs probetur, tria conficio argumenta, & dico, æternitas pænarum inferni est certa, terribilis, & intolerabilis: 1. *est certa*, ergo credenda. 2. *est terribilis* ergo metuenda. 3. *est intolerabilis*, ergo vitanda. En tres hujus concionis partes.

Æternitas pænarum inferni est certa: ergo credenda.

1. UT homines ad peccatum, & ad inferni barathrum faciliùs pertrahat satanas, iis suadere conatur levia, aut saltem non æterna esse inferni supplicia. Hæc tamen pęnarum inferni ęternitas plus quàm certo certa est, eamque ut principium, primumque fidei nostræ elementum proponit sanctus Chrysostomus. Cùm enim è suggestu aliquando dicens, asseruisset, omnes, in statu peccati mortalis decedentes, pœna plecti æterna, suppliciisque addici sempiternis, adjecit, nullum hac de re esse ambigendi locum, quia *hæc sunt elementa fidei nostra*. Hæc quidem sunt fidei nostræ principia, ipsissimis Christi verbis, plurimis Prophetarum oraculis, variisque sacræ Scripturę & sanctorum Patrum testimoniis ita confirmata, ut cuique constare ac certissimum esse debeat, æterna esse supplicia, quibus adjudicantur quicunque in statu mortalis peccati moriuntur.

Christus Dominus in tremendo extremi Judicii die malos à bonis separabit, & data sententia, bonos ad cælestia regna, in æternum beandos, vocabit; reprobos verò in infernum, non ad tempus, sed in sempiternum cruciandos mittet, *ibunt hi in supplicium æternum: justi autem in vitam æternam*. O quàm diversa electorum & reproborum sors! istorum tamen supplicia, illorum præmiis sunt similia in duratione, quia sicut præmia quæ electis dantur, sunt æterna; ita & supplicia, ad quę damnantur reprobi, ęterna sunt, *ibunt hi in supplicium æternum*. Ecce quomodo loquitur Christus, qui est ipsa veritas, *ego sum via, & veritas*, ecce quid de æternitate pœnarum inferni sentiat Christus, qui cùm Deus sit, mentiri non potest, *impossibile est mentiri Deum* quare cùm verbis clarissimis asserat Christus, æterna esse inferni supplicia, ea æterna esse certissimum est. Matt. 25. 46. Joan. 14. 6. Heb. 6. 18.

Sicut omnes homines mori, ita & omnes homines resurgere oportet, *omnes quidem resurgemus*. Resurgent boni, & resurgent mali, *boni*, ut ad cęlos in ęternùm regnaturi properent; *mali*, ut ad tartara in sempiternum cruciandi mittantur, *evigilabunt: alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper*, æternitas præmiorum bonis, malis verò pœnarum æternitas dabitur. 1. Cor. 15. Dan. 12. 2.

Hanc pęnarum ęternitatem quam perpessuri sunt reprobi, probè novit sancta Mater Ecclesia, quæ reprobos ab inferno nunquam redimendos asserit, *in inferno nulla est redemptio*. Cùm quis à Turcis, Mauris, & aliis qui-

quibusque captivus detinetur, aliqua ei semper futuræ redemptionis spes remanet: ubicumque fit in hoc mundo, semper redimi potest; sed mox ut quis à dæmonibus ad tartara captivus ductus est, nulla ei spes redemptionis; nec Angeli, nec homines illum unquam redimere poterunt; sed ibi in perpetuum cruciandus detinebitur. Cùm avicula unico capitur laqueo, vix ab illo se extricare potest; & cùm multis laqueis capta detinetur, nequaquam ab iis se expedire potest: damnati autem plurimis in inferno capiuntur laqueis: *pluet super peccatores laqueos*: quare ab iis liberari nequibunt, sed in æternum iis ligati detinebuntur; nec unquam ab inferni suppliciis liberabuntur; *in inferno nulla est redemptio*. Quod ita certum credidit D. Augustinus, ut dixerit, quòd si certò sciret, patrem suum ad inferni supplicia damnatum, nequaquam pro eo oraret: *si scirem patrem meum damnatum esse, non magis rogarem pro eo, quàm pro diabolo*. Non rogaret pro patre D. Augustinus: quia qui in inferno captivi detinentur, nullis precibus, nulla arte, nec quocumque modo ab eo liberantur; sed ibi in æternum captivi remanent, ibique suppliciis horrendis in æternum cruciantur: *ibunt hi in supplicium æternum*.

Ps. 10. 17.

Ps. 48. 15. De damnatis ait David: *sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos*. Reprobi sunt hœdi in Christi sinistra statuendi, & in inferno semper cruciandi; cur ergo non dicit Propheta, eos in inferno positos, tanquam hœdos, sed veluti oves, *sicut oves in inferno positi sunt*? non negat Vates Regius, reprobos in inferno esse positos, tanquam hœdos: sed dicit etiam, & meritò dicit, eos ibi positos esse, *sicut oves*. Ut enim docet Aristoteles, oves, inter cætera quadrupedia, stolidiora pecora sunt; quod damnatis rectè competit, quia cùm facilè salvari potuissent, segnitia & malitia sua miserè damnati sunt, quo nihil stolidius. Ecce quomodo in inferno reprobi positi sint *sicut oves*. Sed addit Propheta, quòd ibi *mors depascet eos*. Non ait, quòd mors eos jugulabit, vel trucidabit; sed quòd *depascet eos*. Quare, hoc? quia reprobi radicem suam non in cœlo, sed in inferno habent; *evellet te, & radicem tuam de terra viventium*. Ab inferno autem mors eos nunquam eradicabit, sed ibi eos semper depascet, & cruciabit; semperque pasti denuò reviviscent; & semper cruciabuntur. *Sicut herba ab ovibus pasta, semper renascitur; ita & damnati, quasi morte pasti, semper reviviscunt ad mortem, ut æternaliter cruciientur & moriantur*.

Arist. l. 8. de histor. animal.

Ps. 51. 7.

Innoc. Papa III. lib. 3. c. 9. de contemptu mundi.

A Deo postulat idem Propheta, ut reprobos in inferno ad modum rotæ ponat, *Deus meus pone illos ut rotam*. Non petit, ut ibi ponantur tanquam lesæ majestatis divinę rei, vel tanquam captivi ferreis vinculis constricti; sed quòd ibi ponantur ad instar rotæ, *pone illos ut rotam*, quare hoc? ratio est, quia rota est figura circularis, quæ nullum terminum, nullumque finem determinatum habet, verte rotam, quantum volueris, nullum unquam in ea invenies finem; ponuntur autem reprobi in inferno ad modum rotæ, quia supplicia eorum nunquam sunt habitura finem. Hujus mundi supplicia transeunt: *sagitæ tuæ transeunt*; sed in inferno damnatorum supplicia erunt quasi rota versatilis; quia nullum habebunt finem, nunquam transibunt, sed in æternum durabunt, *pone illos ut rotam*. Ps. 82. 14.

Dives avarus qui induebatur purpura & bysso, & qui epulabatur quotidie splendidè, post mortem *sepultus est in inferno*: ò dignam tali homine sepulturam! *sepultus est in inferno*: ò quàm infelix ille epulo! *sepultus est in inferno*, ecce ubi sepeliuntur quotquot ex hoc mundo exeunt; sepeliuntur in inferno, & dum in hoc mundo campanæ sonant, flent propinqui, cantant Presbyteri, hi in inferno à dæmonibus sepeliuntur. Sed ad quod tempus ibi sepeliuntur? non ad tempus, sed in æternum, *sepulchra eorum domus illorum in æternum*. O. N. si ad Deum toto corde tuo non convertaris, in inferno æternùm cruciandus sepelieris. Luc. 16. Ps. 48. 12.

Cęco illi, de quo Marcus, manus imposuit Christus; & deinde ab illo petiit, an aliquid videret; respondit ille, *video homines velut arbores ambulantes*. Homo inversus, seu, habens pedes sursum, & caput deorsum, est similis arbori, sed qui sunt homines illi inversi, & arboribus similes? hi sunt peccatores, qui omnia præposterè faciunt; seu, qui omninò faciunt contra quam à Deo iis præceptum est. Præcipit Deus inimicos diligere, & hi eos oderunt; præcipit aliena restituere, & hi aliena quotidie rapiunt; præcipit jejunare, & gulæ indulgent; præcipit continentiam, & fœdis libidinibus se dedunt, hi sunt *homines veluti arbores ambulantes*. Quid autem fiet de hominibus his qui veluti arbores ambulant, & qui omninò faciunt contra quòd iis a Deo preceptum est? *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*. Ex his hominibus inversis, ex his peccatoribus aliqui ante mortem ad Deum convertuntur, & hi ad austrum Paradisi cadunt; alii verò non convertuntur, & hi ad aquilonem inferni decidunt, ibique remanent, non ad tempus, sed in æternum, *quocumque loco* Marc. 8. 24 Eccl. 11. 3.

D. Bernard. ser. 49. ex parvis. *loco ceciderit, ibi erit immutabiliter, & irretractabiliter*. O peccator, ò arbor inversa, si in statu mortalis peccati ex hoc mundo exeas, in infernum cades, ibique in æternum cruciaberis: *pœnas dabunt in interitu æternas*.

2. Thess. 1. 9. Optarent peccatores in hoc mundo sine fine vivere, ut possent sine fine peccare: quare cùm pravo affectu velint sine fine peccare, justum est ut pœnis æternis, nullumque finem habituris plectantur, *pœnas dabunt in interitu æternas*. D. Tho. in 4. d. 45. q. 2. Doctor Angelicus ait, justum esse ut damnatorum pœnæ tamdiù durent, quamdiù culpæ: culpæ autem eorum durabunt in æternum: quia in inferno nulla fit culpæ remissio; quare cùm culpæ eorum sint in æternum duraturæ pœnæ etiam eorum in æternum durabunt.

O peccator! hujus vitæ tempus brevissimum est, voluptates quibus gaudes, & peccata quibus adhæres, citò transeunt; inferni verò supplicia æterna sunt. Granat. serm. 3. Dom. 1. Advent. Hoc certissimum est; cùm id crebro dicant Scripturæ, sancti Patres asserant, & ipsa ratio suadeat. Hoc certissimum est: ergo credendum.

2. Hæc consequentia legitima est, nec negari potest, dato antecedente. Sed, heu! licet certissimum sit, æternas esse damnatorum pœnas; pauci tamen hoc verè credunt: imo ferè nullus hoc firmiter credit: *nemo credit*.

Refert Ludovicus Granatensis, hominem fato functum, Deo permittente, cuidam apparuisse; cùmque ab eo petiisset ille, ut aliquid ex iis quæ in alio mundo fiunt, enarraret; respondit mortuus: *nemo credit*. Instat alius, rogatque ut dicat, quæ sint illa, quæ nemo credit. respondit mortuus: *nemo credit, quàm Deus severè puniet*. Si quæram ab hoc & illo peccatore, an æterna esse inferni supplicia credant; respondebunt haud dubiè, se esse Christianos; ac non solùm illud, verùm & omnia fidei dogmata firmiter credere; sed revera *nemo credit, quam Deus severè puniat*. Nemo firmiter credit: quia si hoc verè & firmiter homines credidissent, ab omnibus prorsus peccatis facilè declinarent, & omni virtutum generi studiosè incumberent. Nonne verum est, quòd ad evitanda flagella, & alia hujus mundi supplicia, quæ quidem gravia non sunt, abstinent homines à criminibus, ac rectè vivunt? quanto magis à vitiis abstinerent, & virtuti studiosè vacarent, si æterna esse tartari supplicia firmiter crederent? sed *nemo credit*.

Heu! si verum & certissimum sit, æterna esse inferni supplicia, quare non creditis: *si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi?* Joan. 8. 46. Credite in lucem, si filii lucis estis, credite hanc veritatem, quæ ipsa luce clarior est: credite æterna esse inferni supplicia; credite, & sic credite, ut hæc fides ad meliorem vitæ frugem vos excitet. Æternitas pœnarum inferni certa est: ergo credenda; ecce quod jam probavimus. *Æternitas pœnarum inferni terribilis est: ergo metuenda*; en quod jam probandum, & en secundam hujus concionis partem.

Æternitas pœnarum inferni terribilis est: ergo metuenda. II. PARS

PRobè adnotavit S. Bernardus, quòd cùm peccatores ad pænitentiam suscipiendam hortamur; hoc durum & difficile esse respondeant, dicantque: *durus est hic sermo*. S. Bern. ser. 5. in Ps. Qui habitat. Vis, inquiunt, ò Pater, ut restituam hæc & illa, quæ à pluribus annis possideo? Vis ut abrenuntiem amabili hujus creaturæ consortio, quam a multo tempore ut uxorem meam inspicio? Vis ut ex corde diligam hominem illum, à quo male acceptus sum? Vis jejunem, orem, scelera mea distinctè confitear, & alia omnia, quæ Christiani hominis sunt, perfectè adimpleam? hæc dura & difficilia sunt: *durus est hic sermo*. O Fratres, subdit Doctor mellifluus, si hæc dura esse putetis, fallimini: si credatis, durum esse aliena restituere, jejunare, & pœnitentiam agere; erratis: *durum vobis videtur, cùm dicitur, agite pœnitentiam: erratis*. Erratis quidem, ait: quia hæc dura & difficilia non sunt; *sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum: ite maledicti in ignem æternum*. Ecce quod durum: ecce quod terribile: nil hac pœnarum æternitate durius, & terribilius: *hoc durum reputate*.

S. Chrysostomus ait, quamplurimos homines similes esse parvulis, qui *larvas timent, ignem non timent*. Hom. 5. ad pop. Mox ut puer larvam videt, toto corpore contremiscit, fugit, latitat: sed si illi objiciatur candela accensa, non timet; quin contrà lucem admiratur, subridet, gaudet; imò & digitum facilè admovet: hi *larvas timent*, à quibus nihil mali suspicandum; *ignem verò non timent*, à quo comburuntur. His parvulis similes sunt plerique hominum, inquit Chrysostomus; *si enim eis dicas*, ut jejunent tota Quadragesima, trepidant: *si dicas*, ut aliena restituant, pravos eradicent habitus, & pœnitentiæ operibus insistant, totis artubus contremiscunt: *si dicas*, ut mundi vanitatibus, voluptatibus illicitis, & obscœnis libidinibus abrenuntient: hæc terribilia iis videntur. Sed si iis loquaris de tartareo igne, & terribili æternitate pœnarum, quas in inferno patiuntur damnati, hoc non timent,

timent

Aug. ser. 18. de verbis Apostol. *timent carcerem*, inquit D. Augustinus, *& non timent gehennam; timent quæstionarios tortores, & non timent infernales angelos; timent cruciatum temporalem, & non timent pœnas ignis æterni*. O quàm stolidi, qui tartareum ignem, & æternitatem pœnarum inferni non timent! ò quàm stulti, qui hoc durum & terribile non reputant! nihil enim hac pœnarum æternitate durius, nihil terribilius; *hoc durum reputate*.

Psal. 54. 16. Optat Regius Vates, ut homines, dum in hoc mundo vivunt, in infernum descendant: *descendant in infernum viventes*. Non vult Propheta, ut descendamus corpore, sed mente; vult ut formidanda, & æterna inferni supplicia sæpè recogitemus, & seriò meditemur; & reverà nil utilius, nilque ad vitanda æterna tartari tormenta efficacius, quàm frequens eorum cogitatio, & studiosa meditatio. Sed, quæro: si mente descenderemus in infernum, aut si Deus, favore quodam speciali, daret, ut videremus infernum, & eos qui in inferno sunt; quos, quæso, ibi cerneremus homines? crederis fortè, quòd ibi videremus solummodo azazones, rusticos, mercenarios, & alios hujus furfuris viros, qui in hoc mundo omnium peripsema fuerunt? Absit à mentibus nostris erronea hæc cogitatio; ibi enim videremus Imperatores multos, plurimos Reges, innumeros Principes, aliosque Magnates, qui in mediis ignibus gemunt ut pueri: ibi videremus Alexandros, Cæsares, Pompejos, aliosque orbis domitores, & urbium expugnatores, qui vinculis igneis constricti, continuè vociferantur; ibi videremus usurarios, epulones, voluptuarios, libidinosos, & alios omnis generis peccatores, qui indesinenter clamant, & ululant ob gravissima quæ patiuntur, & in æternum passuri sunt tormenta. O quale spectaculum! ò quàm durum, ò quàm terribile hujusmodi viris, æternas has perpeti pœnas horremus, & timemus, cùm hæc tormenta recogitamus, vel cùm aliquem de iis prædicantem audimus: sed quantò terribilius est ea pati, &

S. Greg. lib. 10. Mor. c. 11. in æternum pati: *hæc solo auditu valdè sunt terribilia, quantò magis passiones*? Heu! in æternum privari Dei visione, in æternum separari a Sanctis, in æternum tetro carceri mancipari, in æternum flammis voracibus involvi, in æternum conscientiæ verme corrodi, in æternum à dæmonibus cruciari: *hæc solo auditu valdè sunt terribilia, quantò magis passiones*? O quàm terribilis! ò quàm formidanda hæc pœnarum æternitas! Sed si terribilis est: *ergo metuenda*.

Hæc consequentia negari non potest; omne enim terribile timendum: quare si æternitas pœnarum inferni terribilis est, timenda etiam est. Sic ratiocinabatur S. Cyrillus Alexandrinus, qui inferni timebat supplicia, quia æterna: *gehennam timeo, quia interminatum*. S. Cyrill. in orat. d. exit. anim. Si citò transirent hæc supplicia, dicere fortè posset aliquis: hæc tormenta sunt quidem acerba, sed citò transibunt; & ideò illa non timeo. Sed quis homo sanæ mentis, æterna supplicia non timebit? quis homo, si stolidus non sit, dicet, illa tormenta acerba sunt & æterna sunt: ergo illa non timeo? Stultus certè censeretur qui sic ratiocinaretur. Quare aliter ratiocinare, & dic: hæc tormenta gravia sunt, æterna sunt, terribilia sunt: ergo in illa incurrere timeo: *metuo gehennam, quia æterna est*. S. Cyril. ibid.

Sic ratiocinari deberes, ò peccator, & terribilem pœnarum æternitatem formidare. Si enim aliter ratiocinaris, & hanc suppliciorum æternitatem non metuis, non homo rationalis & Christianus, sed homo insensibilis, & ipso marmore durior es; *Si horribilia illa tormenta non metuis, disputamus cum corde lapideo*. S. Basil. homil. 7. in ditescent. av. var. O cor lapideum! ò homo obdurate! times unius diei febrim, unius hebdomadæ pœnitentiam, vel unius Quadragesimæ jejunium, & non times terribilem pœnarum inferni æternitatem? stultus es, obduratus es, & ipsis lapidibus durior; *disputamus cum corde lapideo*.

O peccator, time quod timendum; gehennam time, time pœnarum æternitatem; quia terribilis est. Eam ita timebat S. Hieronymus, ut ob suppliciorum inferni timorem, in altam se receperit solitudinem, ibique intra horrendum antrum sese clauseret; *ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantùm socius & ferarum*. S. Hier. Ep. 22. ad Eustoch. Imitare, saltem in aliquo, sanctum hunc Ecclesiæ Doctorem; & si in antrum, pœnitentiam acturus, non te recipias; terribilis saltem hujus æternitatis cogitatio, à peccatis te avocet; *pro fræno metus gehennæ imponatur cordibus nostris*. Chrys. ho. 19. in Ep. ad Ephes. Cùm peccandi sese offert occasio, dic intra temetipsum; nolo hoc peccatum perpetrare; quia æterna sunt inferni supplicia; cùm quis tentator ad illicita te provocat, dic intra te; ab his abstinere volo; quia terribilis est æternitas suppliciorum, qua reprobi in inferno plectuntur, cùm dæmon, natura corrupta, vel pravus cordis tui affectus, te ad malum inclinet, confige timore carnes tuas, timor & tremor veniant super te, ac intùs dic, timeo terribilia & æterna inferni tormenta, quare ab hoc, & illo

peccato abstinere volo: timor ille sit frænum, quo à peccando cohibearis: *Pro fræno metus gehennæ imponatur cordibus nostris.*

Multi, etiam impii & Paradiso indigni, tanta cum securitate consistunt, quanta si Deus revelasset, eos in libro vitæ esse conscriptos. Sed in hoc mundo timere debent omnes; & beati illi quorum corda salubri timore semper configuntur: *beatus homo, qui semper est pavidus.* Timere debemus Dei judicia quæ occulta sunt, fragilitatem cordis nostri quod inconstans est, dæmonis astutiam quæ magna est, sensuum nostrorum tyrannidem quæ gravis est, & pericula salutis quæ evidentia sunt. Timere debemus gratiæ Dei jacturam, mentis nostræ tepiditatem, pravos habitus quibus ad peccandum allicimur, & frequentem in peccatum recidivam; quæ efficit, ut paulatim imminuantur specialia auxilia, quæ Deus dare solitus erat. Timere debemus Deum, qui injuriæ sibi illatæ non obliviscitur, qui peccata hominum, infinita sapientiæ suæ bilance librat, & qui ingratos peccatores tandem aliquando derelinquit, excæcat, indurat, & reprobat. Hæc quidem omnia, & alia multa timenda sunt; sed in primis timendus carcer ille tartareus, flammis refertissimus, in quo Deus suos in æternum recludit & punit inimicos. Timenda hæc pœnarum æternitas: quia terribilis; *sed vitanda etiam, quia intolerabilis.*

III. PARS *Æternitas pœnarum inferni est intolerabilis: ergo vitanda.*

Aug. in Ps. L 90. PUerorum more ratiocinamur, inquit D. Augustinus, cùm per multitudinem dierum, per longitudinem temporum; & per sæculorum durationem, æternitatem explicare suscipimus: quia omnia annorum & sæculorum spatia, si cum æternitate conferantur, exigua sunt, momentanea sunt, & quasi nihilum reputanda sunt. Hæ nostræ mensuræ pueriles, & risu dignæ sunt; quia temporis ad æternitatem nulla est proportio; & quidquid ad explicandam æternitatem quis dicat, eam explicare non valet, semperque minùs dicit: *de æternitate quidquid dixeris, minus dicis.* Si dixeris, æternitatem tot annorum constare millionibus, quot in toto oceano sunt guttæ, *minùs dicis.* Si denuò omnes illas aquę guttas sumpseris, easque multiplices per mille millionum milliones; ac dicas æternitatem tot annorum millionibus duraturam, quot essent ibi guttæ: *minùs dicis.* Velim, adhuc cogites tantum annorum numerum, quantum cogitare poteris; annos tantùm mente multiplices, quantùm multiplicare fas erit, ac numerum annorum augeas, quantùm augere licebit: numquam tamen ad explicandam æternitatis durationem pervenies; ac quidquid de æternitate dicas, minùs dices: quia finiti ad infinitum nulla est proportio; *quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt.* Ibid.

Firmissimo autem hoc fundamento posito quæro nunc à te, ô peccator; si ex sæcularis justitiæ ordinatione cogereris ad immitendum brachium in ignem, vel in fervens oleum, & ad illud ibi relinquendum, donec totaliter consumptum esset; qualis hęc tibi pœna? talis quidem, ut eam intolerabilem diceres. Sed si, Deo sic ordinante, & brachium tuum miraculosè conservante, cogereris ad illud intra ignis rogum uno & pluribus annis constanter tenendum; quale hoc tibi supplicium! tale sanè, ut non solùm à te, verùm & ab omnibus intolerandum censeretur. Sed quid dicendum de inferno, in quo reproborum brachia, pedes & corpora integra, non solùm ad aliquos annos, sed in æternum flammis voracibus, & terribilibus suppliciis addicentur? hęc certè suppliciorum æternitas intolerabilis erit. Heu! inquit S. Gregorius, si intolerandos credimus podagræ, dentium, & alios dolores, quos aliquando in hoc mundo patimur, quantò intolerabiliora inferni supplicia, quæ æterna sunt: *Si ferri modò vix potest Dei ira, quæ purgat, quomodò feretur ira, quæ reprobat in æternum?* S. Greg. lib. 31. Mor. c. 16.

Dolores & pœnę quę ex seipsis leves sunt, diuturnitate sua graves & intolerabiles fieri solent. Febris quartana, v.g., non censetur malum grave; si tamen viginti aut triginta annis continuis hac febre quis laboraret, diuturnitas eam intolerandam efficeret. Aciculæ punctio gravem non causat dolorem; si tamen hanc punctiunculam toto unius horæ tempore continuè pati quis compelleretur; gravis esset ille dolor; si uno, vel pluribus annis hunc dolorem, ex se levem, quis perferre cogeretur, ille dolor diuturnitate sua gravissimus & intolerandus fieret. O peccator, a levi hoc dolore ad formidanda damnatorum tormenta mentem transfer. Heu! si una febricula, aut unius aciculæ punctio, diurnitate sua tibi intolerabilis videtur, quantò intolerabilius est, gravissima inferni supplicia pati, & in ęternum pati? Hoc sanè intolerabile dicendum est; *ardebunt miseri in igne æterno in æternum, ibi erit dolor intolerabilis.* D. Bern. lib. de anim. c. 3.

Ipsa experientia constat, non solùm hujus mundi supplicia; verùm & ipsas delicias,

cias, si diù durent, diuturnitate sua intolerabiles fieri. Homo, v. g. de itinere fessus, molli decumbat lecto; hoc illi suavissimum: sed si ibi uno, vel pluribus annis immobilis remanere cogeretur, hoc illi durum & intolerabile videretur. Homo fame pressus, assideat mensæ exquisitis multis cibis refertæ; hoc quidem illi suave, hoc delectabile multùm; sed si ibi necessariò mansurus esset decem annis continuis & integris, tæderet eum vitæ, nausearet super iis cibis, & quod erat priùs in oblectamentum, verteretur tandem in supplicium intolerabile. Heu! si diuturnitas ipsas delicias in supplicia mutet, quid dicendum de æternis reproborum tormentis! nonne hæc diuturnitate sua intolerabilia sunt? nonne intolerabile, intra tetrum Inferni carcerem in æternum recludi? nonne intolerabile, à diro conscientiæ verme in æternum rodi? nonne intolerabile, in æternum ab igne voracissimo comburi, & alia inferni supplicia perpeti? intolerabilia certè hæc supplicia; quia perpetua. Sed si intolerabilia sint, totis conatibus laborandum, ut ea devitemus: si æternitas pœnarum inferni est intolerabilis: *ergo vitanda*.

2. Sic ratiocinabitur quicumque ratione pollebit. Ipsa enim animalia bruta virgam, flagella, & alia supplicia, quæ sibi imminere norunt, pro viribus vitare conantur; si ergo stulti, & bestiis stolidiores non simus; inferni supplicia, quæ æterna & intolerabilia sunt, devitare debemus. Sed, heu! inquit D. Augustinus, licèt certum sit, nullum, si sanæ mentis sit, pro unius diei deliciis velle centum annorum supplicia perferre: multi tamen ita stulti, ut cùm voluptatibus carnis & deliciis sæculi adhæreant, æterna & intolerabilia inferni tormenta declinare nullo modo curent: *Quis cum sano sensu pro unius diei deliciis, centum annorum pœnam eligeret? Et miseri tamen illi, qui sine ulla sapientia, voluptatem carnis sequentes, non vitant vitia, non effugiunt intolerabiles pœnas, non centum annorum, non millies mille, sed sine fine omnium sæculorum*. (Aug. lib. de trip. hab. c. 3.)

Justinus Martyr Gentilium deflet infelicitatem, qui cunctis se dabant criminum generibus: quia & peccati malitiam, & æterna inferni supplicia ignorabant. (Apolo.) At quantò magis deflenda tot Christianorum miseria, qui cùm noverint quàm magna sit peccati malitia, quàm gravia inferni supplicia, & quàm intolerabilis pœnarum æternitas, liberè tamen omnibus se dedunt peccatis, nec de vitanda pœnarum æternitate satagunt. O peccator, si sapias, & si rectè ratiocineris, ab omni peccatorum genere declinabis, pravos eradicabis habitus, occasiones peccandi fugies, ac facies, quidquid poteris, ut æterna & intolerabilia inferni supplicia devites: *cavendi sunt inferiores inferi, id est, post hanc vitam pœna graviores*. (S. Aug. lib. de ver. relig. c. 52.) Æternitatem ergo pœnarum inferni crede, time, cave; *crede*, quia certa est; *time*, quia terribilis est; *devita*, quia intolerabilis est.

Scio, quòd si quæram ab aliquo, etiam impio, an intoleranda inferni tormenta devitare velit; non est qui non dicat, ac seriò protestetur, se toto cordis affectu ea declinare velle. At, ò peccator, quid agis, ut ea declines? quid facis, ut hæc supplicia devites? fugisne omne peccati genus? servasne fideliter Dei mandata? incumbisne pœnitentiæ operibus? vacasne humilitatis, patientiæ, charitatis, aliisque christianarum virtutum exercitiis? Heu! innumeris fortè inquinata est anima tua peccatorum maculis; unicum fortè veræ contritionis actum nunquam elicuisti; fortè peccata tua nusquam debitè confessus es; & fortè non bonis, sed malis continuè incumbis operibus. O peccator, si intolerabilem hanc æternitatem devitare velis, peccata mortalia devita, quæ pœna plectuntur æterna; & pœnitentiam age, quæ æternos inferni ignes extinguere valet: *gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis extinguet*. (Tertull. lib. de pœnit. c. 1.)

Pro concionis istius conclusione, velim solummodò ut præclara hæc D. Augustini verba mente revolvas; *aut in æternum benè, aut in æternum malè*. (S. Bern. lib. de anima c. 11.) O peccator, nullum datur medium inter duas has æternitates; nihil mediat inter æternitatem beatam, qua in cælo fruuntur Sancti, & æternitatem pœnarum, quas in inferno reprobi patiuntur; una aut altera ex his duabus æternitatibus tibi necessariò continget; oportet ut in æternum aut cæli gaudia possideas, aut inferni supplicia sustineas; *aut in æternum benè, aut in æternum malè*. Vide nunc quid malis, quamque ex his duabus æternitatibus eligas: *alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impiis, aut perpetualiter lætari cum Sanctis*. Certè, si sapias, omnibus modis tibi possibilibus, pœnarum æternitatem vitare conaberis; quam si devites, æternitatem beatam infallibiliter assequeris. *Amen*.

FERIA III. POST DOMINICAM SECUNDAM.

DE SACERDOTIO.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Matth. 24.

SIcut eminentissima est Sacerdotum dignitas: ita & sanctissima esse debet eorum vita. Sicut aliis eminent dignitate: ita etiam eminere debent sanctitate; ac, ut ait Salvianus: *Tantò Sacerdotes antestare cæteris oportet devotione, quantò antestant omnibus dignitate: tantum eos excellere oportet merito, quantum gradu.* (Salvian. lib. 2. ad Eccles. Cath.)

Ne arbitremini, charitatem, humilitatem, puritatem, aliasque virtutes à Sacerdotibus possideri debere in gradu remisso. Ne credatis, talem vitam, talesque solummodò esse debere Sacerdotum virtutes, quales laicorum: quid enim eminentiùs, & longè perfectius in Sacerdotibus, quàm in aliis desideratur; ac sicut portentosa eorum est dignitas; ita & eorum vita, eorumque sanctitas admiranda, nec non portentosa esse debet. Et ideò Sacerdotes vocantur *viri portendentes*, & portentosi; quia, scilicet, per eximiam suam sanctitatem reliquos homines obstupefacere debent, non minùs quàm si essent cælestia quædam portenta, oculis omnium exposita, ut omnes in admirationem & stuporem rapiant. (Zach. 3. 8.)

Eximia quidem sanctitate pollere debent omnes Sacerdotes. Sed sive sancti illi sint, sive peccatores, erga illos religiosè nos habere, multaque eis præstare debemus. Quæ autem illa sint, & quomodò respectu illorum nos gerere teneamur, tota hac concione explicabimus. *Ave.*

SCribæ & Pharisæi, de quibus in hodierno Evangelio, sedebant, dicebant, & faciebant. *Sedebant* super cathedram Moysi, tanquam homines cæteris dignitate sua eminentiores; *dicebant* populis, & docebant quæ juxta Legem facienda erant: *faciebant*, non quæ aliis facienda prædicabant, sed opera multa mala. Unde Christus ad facienda, non quæ illi faciebant, sed quæ facienda dicebant, hortabatur; *Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate; & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere.* (Matt. 23.)

Sicut autem Mosaicæ, ita & novæ Legis Sacerdotes sedent, dicunt, & faciunt, *Sedent* quidem in gloriæ & honoris throno; quia ratione characteris, & dignitatis suæ, super alios homines sublimantur. *Dicunt* etiam, & ratione ministerii sui, populis loquuntur, jam ut animarum Pastores, jam ut Concionatores in Cathedra tonantes, & jam ut Judices in sacro Pœnitentiæ tribunali sedentes. *Faciunt* tandem multa bona opera, sed quia homines sunt, & infirmi, nonnumquam ad gravia peccata declinant.

Si Sacerdotes nostri super thronos sedeāt; seu, si dignitate sua aliis emineant, eos venerari debemus; si in ministerii sui exercitio loquantur, verbis eorum debemus obtemperare: si tandem, ex humana infirmitate, in gravia scelera incidant, eorum ignominiam operire, illorumque peccata occultare debemus. Ecce quid Sacerdotibus debeamus. Quod ut clariùs & breviùs proponam, dico, quòd debeamus: 1. Sacerdotes venerari; 2. verbis eorum obtemperare; 3. peccata illorum tegere.

Sacerdotes venerari debemus. I. PARS.

APud omnes mundi Nationes in magna semper veneratione habiti sunt Sacerdotes. Apud Æthiopes, ad Solium regium non sublimabantur, nisi qui Sacerdotes erant; apud Persas, nullus Rex esse poterat, quin simul esset & Sacerdos; apud Ægyptios, majoris momenti controversiæ à Sacerdotibus decidebantur; apud Athenienses, famosi illius Areopagi Senatus ex Sacerdotibus componebatur; antiqui tandem Romani, & omnes alii populi, Sacerdotes suos summè venerati sunt. Nec mirum, cùm sacerdotalis dignitas tanta sit, ut regiæ, angelicæ, & divinæ comparetur. *Regia*, quam non solùm æquat, sed superat; *Angelica*, quam non solùm attingit, verùm & præit; *divina*, quam cùm antecedere nequeat, eam tamen æmulatur. Et ideò Sacerdotes venerari debemus; 1. plus quàm terrenos Reges, cùm eos dignitate præeant; 2. plus quàm Angelos, cùm dignitate sua Angelis emineant; 3. ut Deos, cùm dignitate sua Deo similes videantur.

1. Falluntur, qui cùm Reges indutos purpura, aurea corona redimitos, innumeris stipatos militibus, & Aulicis adorantibus circumdatos videant, eos aliis omnibus hominibus eminere censet; regia etenim dignitas sacerdotali subest, & minimi quique Sacerdotes, maximos quosvis Reges & Imperatores dignitate sua præeunt: *Imperium*, ut ait Summus Pontifex Innocentius III. *non præest Sacerdotio, sed subest.* (Refert. in lib. 1. ecclesi.)

Cùm Reges Magi antrum Bethlehemiticum,

cum, Christum adoraturi, adierunt, Deus stellam in viæ ducem iis dedit: cùm autem, adorato Christo, ad propria redire voluerunt, non stellam iis in viæ ducem Deus dedit; sed Angelum, qui omnibus stellis longè nobilior est. Cur eis nobilior datur dux, cùm ex antro Bethlehemico redeunt; quàm cùm ad illud se conferunt? Præclaram, nostroque proposito congruam hujus rei rationem adducit S. Chrysostomus, dicens, Magos fuisse solummodo Reges, cùm in Bethlehem vaderent; & fuisse Sacerdotes cùm à Bethlehem exirent: quia a Christo in Sacerdotes fuerant consecrati, & ideò nobilior iis à Bethlehem redeuntibus dux datus est: quia sacerdotalis dignitas qua tunc fulgebant, regia longè eminentior est: *nec jam stella eos, sed Angelus suscipit: quia, scilicet, adorando facti fuerant Sacerdotes.*

S. Chrys. homil. 5. 7. Matth.

Si sanctorum Patrum dictis probare vellem sacerdotalem dignitatem regiæ anteire, hic advocarem tantum Ambrosium, qui in capite secundo libri, quem de sacerdotali dignitate conscripsit, expressè ait, quod *dignitas sacerdotalis multò excellentior est, quàm Regum & Principum.* Possem & hic adducere sancti Chrysostomi verba, dicentis, quod *Sacerdotum principatus est, ipso etiam regno venerabilius ac majus.* Mihi tandem facillimum esset innumeras alias sanctorum Patrum hic referre authoritates, quibus constaret, eos omnes, nullo excepto, docere, quòd sacerdotalis dignitas regali antecellat. Sed ad quid tot verba, totque sententias congererem, cùm ipsa ratio luce clariùs manifestet, regiæ sacerdotalem dignitatem longè anteire?

Chrys. homil. 5. in c. 9. Is.

Et reverà, quid in Rege magnum, quod in Sacerdote majus non sit? In Regibus admiramur magnam illam potestatem & authoritatem qua præditi sunt, quæ nonnunquam ad plurimas Provincias, & ad longè distantes terræ partes protenditur: sed Sacerdotum potestas, omnes universæ terræ terminos prætergreditur, ac usque ad cæleste regnum, necnon usque ad portas inferi dilatatur. Reges corporibus dominantur, & Sacerdotes animis. Reges politicas & civiles promulgant leges: Sacerdotes verò Canonicas & Ecclesiasticas ad animarum regimen leges instituunt. Multos auri & argenti thesauros congregare solent Reges: sed Sacerdotes longè præstantiores divinę gratiæ thesauros in manibus suis habent. Reges ad beneplacitum suum plebejos nobilitant: Sacerdotes ad filiorum Dei nobilitatem ingratos peccatores sublimant. Adversus terrenas potestates belligerare solent Reges. Sacerdotes verò aereas & tartareas debellare docent. Reges nonnunquam aliquos homines in captivitatem redigunt: Sacerdotes verò ipsos etiam Reges a dæmonis & peccati captivitate liberant. Regibus obediunt homines: & Sacerdotibus quasi obtemperat ipse Christus, qui, mox ut à Sacerdote proferuntur hæc verba, *Hoc est corpus meum*, à summo cælo descendit, & Eucharistico Pani se præsentem exhibet. O magnam Sacerdotum dignitatem! quæ quidem regiæ longè antecellit: quare cùm Sacerdotes Regibus dignitate præeant, eos etiam præ omnibus terræ Regibus venerari debemus: præcipit Deus, ut Reges veneremur: *Deum timete, Regem honorificate*: sed Sacerdotes maiori honore & reverentia prosequendi sunt: quia omnes Reges dignitate sua antecedunt. Et non solùm terrenos Reges, *verùm & ipsos Angelos*.

1. Pet. 2. 17.

2. In Libro Apocalypseos dicitur, quòd cùm Angelum Joannes adorare voluerit, id pati noluit Angelus, dicens: *vide ne feceris, conservus tuus sum.* Cur se à Joanne adorari prohibuit Angelus? propter dignitatem utique sacerdotalem, quæ angelica eminentior est: indecens enim visum est Angelo, ut Joannes, qui ob sacerdotalem dignitatem Christum Angelorum Regem manibus suis gestare solitus erat, Angeli unius pedibus substerneretur.

Apoc. 19. 10.

Non sine admiratione in sacra Scriptura legi, Angelos in cælo coram Deo stare, Sacerdotes verò cum Deo sedente sedere. Angeli quidem in cælo, more famulantium, coram Deo stare dicuntur: de Seraphinis enim ait Isaias, quòd ante Deum stent: *Seraphim stabant*; De aliis Angelis legitur apud Danielem, quòd *centena millia assistebant ei*; Scimus etiam Archangelum Raphaelem declarasse, se cum nonnullis aliis ante Deum stare; *ego sum Raphael Angelus unus ex septem qui stamus ante Dominum.* Hi & alus sacræ Scripturæ locis Angelos in cælo stare constat; Sacerdotes vero ibi non stant, sed sedent; de Apostolis enim, qui sacerdotali charactere erant insigniti, dicitur, quòd cum Christo sedebunt; *cùm sederit Filius Hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim.* Cur, quæso, stantibus coram Deo Angelis, sedent Sacerdotes, nisi quia Sacerdotes dignitate sua eis antecellunt?

Isa. 6. 2.
Dan. 7. 10.
Tob. 12. 15.
Matt. 19.

Quod ut non sine ratione dictum credatur, Angelos cum Sacerdotibus conferamus, istorumque supra alios multas prærogativas adnotemus. Angeli omnes sunt administratorii spiritus, qui Dei præceptis obtemperant, & faciunt verbum ejus; Sacerdotibus

tibus verò ipse Deus quasi obedit, & verbis sacramentalibus à Sacerdote prolatis ipse Christus obtemperat Stant; ut diximus, in cælo Angeli, dum Sacerdotes sedent, stant illi coram Dei throno, & isti ad Dei mensam accumbentes, pane Angelorum vescuntur. Si Angeli cælos & elementa gubernent. Sacerdotes Ecclesiã moderantur & animas: si Angeli globos cælestes movere valeant, hominibus cæli & paradisi portas Sacerdotes aperiunt: si Angeli à Deo ad homines purgandos, illuminandos, & perficiendos mittantur; iidem homines à Sacerdotibus per Sacramenta purgantur, concionibus illuminantur, & orationibus perficiuntur. Quid plura? Sacerdotes potestatem habent ligandi & solvendi peccata, quod non possunt Angeli: Sacerdotibus data est potestas consecrandi, & Christum sub speciebus Eucharisticis collocandi; qua potestate Angeli carent: Sacerdotes tandem in die Judicii judicantes sedebunt, dum à Sacerdotibus judicandi stabunt Angeli: *nescitis, quoniam Angelos judicabimus?* Videte ergo quanta præ Angelis dignitate Sacerdotes polleant: videte quantum præ illis emineant; sed identidem eos præ Angelis veneramini, quia tanto quis majori honore dignior, quanto præ aliis eminentior: & ideò cùm Sacerdotes Angelis dignitate præeant, majori honore ab hominibus prosequendi sunt Sacerdotes, quàm Angeli. Sed Sacerdotes sunt etiam maximè honorandi, *quia dignitate sua Deo assimilantur.*

1. Cor. c. 5.

3. Sacerdotalem dignitatem cum divina conferre, & Sacerdotes Deos vocare pertimescerem, ni eos in sacra Scriptura sæpè Deos dici, certò scirem. Sacerdotes enim sunt Dii quibus detrahere Deus prohibet: *Diis non detrahes*; seu, ut explicat summus Pontifex Innocentius tertius: *Sacerdotibus non detrahes*. Et reverà Deus Jovi, Apollini, Mercurio, aliisque falsis diis detrahere non vetat, sed Sacerdotibus, qui veluti Dii sunt in terra, quique dignitate suam divinam æmulantur, ac ut ait S. Gregorius Taumaturgus: *Sacerdos Deus, est, aliosque Deos efficit*. Deus est non re, sed participatione: quia divinam dignitatem aliquo modo participat.

Exod. 22. 27.

S. Greg. Taum in cap. 1. Apoc.

De Sacerdotibus loquens Propheta, ait: *ego dixi, Dii estis*. Quæ Davidis verba exponens Innocentius Papa: *per Deos*, inquit, *Sacerdotes intelligit, qui per excellentiam ordinis, & officii dignitatem, Deorum nomine nuncupantur*. Innocentio consentit Cardinalis Petrus Damianus, dicens: *Dii dicuntur Sacerdotes, propter accepti ministerii Sacramentum.*

Psal. 81. 1.

Idem Propheta, Deum in medio Deorum stetisse, ait: *Deus stetit in Synagoga Deorum*. Quomodò in medio Deorum stare potest Deus, cùm ipse solus Deus sit, nec alius præter eum Deus esse possit? Verum quidem, quòd Deus unicus sit, nec plures Dii esse possint: Sacerdotes tamen vocantur Dii ratione officii, ratione potestatis & dignitatis suæ, quæ divinam æmulatur. Unde, inquit S. Augustinus, Deus dicitur stetisse in medio Deorum, id est, *in medio Sacerdotum*, qui dignitate sua quasi Dii sunt in terra.

Eos ut Deos inspiciebat Constantinus magnus, de quo in sacro Canone fertur, quòd cùm ei nonnullæ contra Sacerdotes scripto oblatæ fuissent accusationes libellos quidem accusationis accepit; sed vocatis iis, adversus quos dati erant, in eorum conspectu libellos quos acceperat, flammis injecit, memorabilia hæc proferens verba: *vos Dii estis à vero Deo constituti, ite, & inter vos causas vestras discutite: quia dignum non est, ut nos judicemus Deos*. Non despiciebat Sacerdotes Constantinus, vilibus eos officiis non addicebat, ut plerique Nobilium facere solent: sed eos ut Deos intuebatur & venerabatur; eos similiter quisque vestrûm plus quam Reges, plus quàm Angelos, & ut Deos venerari debet. At si Sacerdotes sunt honorandi, *eorum etiam verbis obtemperandum est.*

Sacerdotum verbis obtemperare debemus. II. PARS

SAcerdotes populo christiano loquuntur, aut ut Pastores, aut ut Concionatores, aut ut Judices. *Loquuntur ut Pastores* in Ecclesiis ubi præsunt, cùm fideles quæ facienda, & quæ vitanda sunt, docent: *loquuntur ut Concionatores*, cùm verbum Dei prædicant: *& loquuntur ut Judices*; cùm in sacro Pœnitentiæ tribunali, absolutionis, vel condemnationis sententias dicunt. Sacerdotum autem verbis obtemperare debemus: 1. cùm loquuntur ut Pastores: 2. cùm loquuntur ut Concionatores: 3. cùm loquuntur ut Judices.

1. Plus credunt homines factis, quàm dictis: & error hic apud fideles invaluit, quòd hæc potiùs faciant, quæ à Pastoribus fiunt, quàm quæ ab iis facienda esse audiunt. Cùm Pastor quidam, ut officio suo satisfaciat, justam & piam aliquam ad fidelium salutem legem instituit; mox quisque inspicit an Pastor id faciat, quod aliis faciendum proponit, & an opere ejus cum verbis concordent. At cæci esse debent fideles, ut non videant Pastorum suorum

rum actiones, cùm malæ sunt; non aspicere debent quid faciant, sed quid dicant; non curiosè scrutanda eorum opera, sed humiliter audienda illorum verba, iisque religiosè obtemperandum; cùm non vana, non inutilia, non mala, nec Legi Dei repugnantia, sed ad salutem utilia docent.

Ex Scribis & Pharisæis multi erant Sacerdotes & Levitæ, qui pessime vivebant, cùm essent hypocritæ, superbi, ambitiosi, dilatantes phylacteria sua, onera importabilia aliorum humeris imponentes, & opera sua ut ab hominibus viderentur facientes. Matth. 23. Primævis autem Christianis præcipit Christus, ut pessimorum illorum Sacerdotum verbis obedirent: *omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere.* Noluit Salvator, ut fideles Scribarum & Pharisæorum mala opera intuerentur, & imitarentur; sed quod eorum verbis parerent. Similem in modum hujusce ævi Christiani Sacerdotum & Pastorum suorum opera mala scrutari non debent, sed eorum verbis accurate & religiosè obtemperare tenentur, cùm quæ salutis sunt, præcipiunt: *quæcumque dixerint, vobis facite.*

Non veneramur crucem, quia argentea vel aurea est; sed quia crux est, seu, quia Christi crucifixi figura est. Sic Sacerdotum, qui Pastores nostri sunt, verbis obedire debemus, non quia Pastores sancti, pii, vel docti sunt; sed quia Pastores nostri sunt, à Deo missi, ut viam & scientiam salutis nos doceant. Et ideo non inspiciendum, an hi boni vel mali sint, an bona vel mala sint eorum opera; sed humiliter audiendi sunt, & verbis eorum est fideliter obtemperandum. Cùm dicunt, aliena restituenda, cuique suum tribuendum esse, Deum colendum, & parentes honorandos; non inspiciendum, an illi hoc faciant, sed hæc accuratè facienda sunt. Cùm ex Lege divina, vel Ecclesiastica dicunt, abstinendum a carnibus, a furto, a rapina, & aliis quibusque vitiis; non intuendum, an hi ab hujusmodi abstineant, sed ab iis abstinendum; ac omnia facienda sunt, quæ ad salutem facienda proponunt: *quæcumque dixerint vobis, facite.*

Præclarè dicebat Diogenes, Sacerdotes similes esse citharæ. Cùm suaviter pulsatur cithara, attento animo harmoniam ejus audis, nec inspicis an ipsa aures habeat ad audiendum jucundum hunc sonum quem edit: ad hujus etiam citharæ sonum nonnunquam saltas, & choreas ducis; nec curas an ipsa cithara saltet, vel non saltet. Eodem prorsus modo quisque se gerere debet respectu Sacerdotum & Pastorum qui viam Dei docent: hi sunt quasi citharæ, quæ à Deo coram nobis pulsantur: quare audiendi sunt, eorumque verbis obediendum: non inspiciendum an illi faciant quæ ipsi facienda dicunt; sed ea à nobis facienda, quæ ipsi facienda proponunt; *quæcumque dixerint vobis, facite.* Non enim præcepit Deus ut ea faceremus quæ Sacerdotes faciunt, sed ut quæ dicunt faciamus: *quæcumque dixerint vobis, servate, & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere.* Quare Sacerdotibus, qui ut Pastores vestri, docent vos viam salutis, humiliter obedite, eaque facite quæ facienda dicunt. *Sed obediendum etiam Sacerdotibus qui in Cathedra loquuntur, ut Concionatores.*

2. Certum est, Concionatores non tam dictis docere debere, quàm factis; quia faciliùs quisque ad pietatem instituitur per exempla, quam per documenta. Exempla enim videntur, & verba audiuntur: segniùs autem ad pietatem animos irritant quæ dimittuntur per aures, quam quæ oculis subjiciuntur.

Sed velim, Sacerdotum prædicantium vitam esse minùs rectam; velim, ut plurimis, & gravibus vitiis dediti sint; non inspiciendum quæ & qualis sit eorum vita; non scrutanda eorum opera, sed audienda eorum verba; idque faciendum, quod ipsi faciendum proponunt. Non enim dixit Christus, beatos fore illos qui Sacerdotes malos imitantur, & qui ea faciunt quæ & ipsi faciunt; sed eos beatos declarat, qui Sacerdotes concionantes humiliter audiunt, & eorum verbis fideliter obtemperant: *beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Luc. 11 O.N. non habeas oculos ut videas malum; non intuearis, quibus imperfectionibus, quibusque vitiis obnoxius sit Prædicator, qui ex Cathedra verbum Dei populo annuntiat; non inspicias, an ille bonus vel malus sit; sed bona quæ profert verba, attentè audi, ejusque dictis, quantum fas erit, obtempera. Cùm Prædicator aliena restituenda dicit, propriis dominis quæcumque iniquè detines, citò restitue: cùm inimico parcendum prædicat, inimicis tuis ex corde indulge: cùm à perjurio, à detractione, à murmuratione, & ab aliis vitiis abstinendum annuntiat, ab iis abstine: fac tandem quidquid faciendum dicunt Sacerdotes, & æternam beatitudinem assequeris: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*

Diversos sibi fines proponunt, qui ad Ecclesiam, verbum Dei audituri, se conferunt. *Aliqui* eò feruntur spiritu vanitatis, hi

fcilicet qui concioni adfunt, ut pii cenfeantur. *Alii* eò ducuntur curiofitatis fpiritu, ut fcilicet fciant, an Concionator doctus fit vel ignarus, an ingeniofus fit vel ftupidus, an eloquentiæ facræ regulas calleat vel ignoret. *Alii* Concionatores audiunt, ut verba illorum carpant & reprehendant. *Alii* ex confuetudine, & ut tempus terant: fed alio fine Concionatores audiendi funt, nempe ut ea faciamus, & opere impleamus quæ facienda, & opere implenda effe docent: *Scopus Chriftianæ Religionis eft, ut quæ ex doctrina veritatis didicimus, opere impleamus.*

S. Aug. ho.18. in Evangel.

Si audis quæ Prædicator dicit, & non facis quæ facienda dicit, facis contra Dei intentionem: & fic eum audire, parum, aut nihil tibi proderit: fi autem poftquam Prædicatorem audivifti, ea facis quæ facienda prædicaverit, fcopum habes prædicationis, multumque referes fructum: quia *beati qui audiunt verbum Dei, & cuftodiunt illud.* Obtempera ergo Sacerdoti, cùm ex Cathedra verbum Dei annuntiat. *Sed obtemperandum etiam Sacerdoti, cùm in facro Pœnitentiæ tribunali loquitur ut Judex.*

3. Sacerdos in facro Pœnitentiæ tribunali fedet ut Judex confcientiarum, ibique de negotiis celeftibus pronuntiandi habet authoritatem; & fententiæ quas in hoc tribunali dicit, in Cęlo approbantur: *Sacerdos* inquit Chryfoftomus, *Judex fedet in terra, Dominus fequitur fervum, quidquid Sacerdos in inferioribus judicat, hoc Chriftus in fuperioribus comprobat.*

Chryf. ho.25. in Joan. 20.

Portentofa duo privilegia Chriftus Sacerdotibus dedit. Primum refpectu fanctiffimi Miffæ facrificii, & confecrationis: Sacerdos enim vi verborum confecrationis Chriftum Salvatorem fub fpeciebus Euchariftiсis adducit, vel producit; ita ut prolatis verbis, fub his fpeciebus fit verè & realiter Chriftus ipfe idem, qui in cælo fedet ad dexteram Patris. Quod privilegium non fatis admirari poteft D. Auguftinus, dicens: *Super hoc tam infigni privilegio ftupet cœlum, miratur terra, veretur homo, terretur infernus, contremifcit diabolus, & venerantur Angelorum chori. Uno eodemque modo idem Deus, qui præfidet in cœlo, in manibus veftris eft in Sacramento altaris.*

Auguft: in Pf. 7.

Secundum privilegium, à Chrifto Sacerdotibus datum, refpicit Pœnitentiæ Sacramentum & tribunal pœnitentiale, in quo à Chrifto conftituti funt Judices, eifque data eft poteftas ligandi & folvendi. In hoc enim tribunali fedentes, poteftatem habent folvendi peccatores criminum vinculis conftrictos; & poteftatem etiam habent ligandi eos ad faciendam pęnitentiam, quam iis imponunt, & ad agenda quæ juxta Dei & Ecclefiæ leges facienda judicant. Quare cùm ad facrum Pęnitentię tribunal accedimus, eorum verbis obtemperare, illorumque judicio parere debemus.

O N. cùm peccata tua Sacerdoti Confeffario declarafti, ejus verba humiliter audire, eifque confiliis obtemperare debes. Si falutarem tibi injungat pęnitentiam: fi aliena reftituenda, eradicandos pravos habitus, vitandas peccandi occafiones, & alia ad remiffionem peccatorum, ad morum correctionem, & ad falutem neceffaria dicat, ei fideliter obtemperare teneris. Si etenim volebat Chriftus, ut executioni mandarentur omnia, quæ a Scribis & Pharifæis præcipiebantur, dicens: *Omnia quæcumque dixerint vobis, fervate, & facite*; quantò magis vult, ut omnia faciamus, quæ faluti neceffaria, à Sacerdotibus in Pęnitentię tribunali fedentibus, præfcribuntur. Obedite ergo Sacerdotibus, quos in fpiritualibus Deus vobis propofuit; *obedite præpofitis veftris.* Obedite Sacerdotibus, five ut Paftores, five ut Concionatores, five ut Judices loquantur. At non folùm obtemperandum verbis Sacerdotum; *verùm & eorum occultanda funt peccata.*

Hebr. 13. 17.

Sacerdotum peccata tegere debemus.

III. PARS.

MUlti ex Scribis & Pharifæis facerdotali dignitate fulgebant; fed præcelfam hanc dignitatem criminibus fuis fœdabant. Hi Sacerdotes erant Deo confecrati; fed & erant homines fceleribus plurimis inquinati. Hi gradus dignitatem cum vitę indignitate in femetipfis fimul jungebant: primos etenim amabant accubitus in cœnis, Rabbi vocari volebant, hominum quos decipiebant, fectabantur applaufum, popularẽ auram ambiebant, non Deo, fed hominibus placere ftudebant; avaritia tandem, hypocrifi, aliifque multis criminibus contaminati erant, & ideò maledictione eos crebrò feriit Chriftus, dicens; *væ vobis hypocritæ.*

Non minori quidem maledictione digni funt novæ Legis Sacerdotes qui in fimilia peccata incidunt; eofque fæpè, etiam in hoc mundo, graviffimis Deus plectit fuppliciis; eorum tamen crimina ab hominibus revelari non vult, fed fumma cura celari, & charitatis chriftianæ pallio velari.

Apud licentioris vitæ homines mos invaluit, ut Sacerdotum mores carpant, & vitam infectentur, inter epulas & mundi illecebras, cùm nil aliud habent quod dicant, Sacerdotis alicujus famam dilaniant. Prohibet

bet Deus, ne quis Sacerdotibus detrahat: *Diis non detrahes*; & hi obsequium putant præstare Deo, cùm culpas Sacerdotum manifestant, augent, & aggravant: imò & nonnunquam sanctissimos, & innoxios Sacerdotes denigrare contendunt, eosque hypocrisis, & aliorum criminum reos esse dicunt. At non solùm falsi criminis non sunt lacessendi Sacerdotes, verùm & quæcumque ab iis commissa peccata, quantùm fieri potest, sunt occultanda, & sub silentio prætereunda,

Quod preclarè Deus docuit in Libro Levitici, ubi dicitur, quòd cùm filii Aaron Levit.10. alienum ignem obtulissent, ab igne Sanctuarii devorati sint: *Arreptisque Nadab & Abiu filii Aaron, thuribulis, posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Duo in hoc facto miranda, & notatu digna mihi occurrunt *primum*, quòd Deus nunquam manifestavit quale fuerit Nadab, & Abiu peccatum: *secundum*, quòd licèt duo illi Aaron filii ab igne Sanctuarii cremati fuerint, lineum tamen amiculum, seu superpelliceum quo induebantur, crematum non fuit. Cur Deus peccata eorum tacuit, & cur iis ab igne devoratis, intactum remanere voluit superpelliceum? Eorum peccata Deus tacuit, ut doceat, tacenda & tegenda esse Sacerdotum peccata; Deus etiam voluit intactum & integrum remanere superpelliceum, quo induti erant, ut ostendat, Sacerdotum peccata charitatis velo esse operienda, & occultanda. Hoc ergo exemplo discite, non promulganda; & proclamanda esse Sacerdotum crimina, sed reticenda, excusanda, & pro viribus tegenda.

Mirabile est, quomodo se gesserit Christus erga Sacerdotes illos, qui mulierem in adulterio deprehensam ei adduxerunt, ut ab eo scirent quo supplicio plectenda esset: ipse enim, inquit sacer Textus, coram Sacer- Joan.8. dotibus mulierem accusantibus, digito aliquid scripsit in terra; *Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.* Cùm autem hi semper perseverarent interrogantes eum: *iterùm se inclinans, scribebat in terra.* Quid in terra scribebat Christus? Asserunt multi ex sacræ Scripturæ interpretibus, eū scripsisse peccata Sacerdotum qui mulierē accusabant: ut videntes hi, majora & graviora esse sua, quam mulieris peccata, non tam sollicitè, & importunè ejus condemnationem postularent, sed potius suorum conscii peccatorum, ejus misererentur, illique parcerent, cum se majoribus suppliciis dignos adverterent. Posito, autem: quod Christus Sacerdotum peccata scripserit, cur non ea in ære, vel mormore incidere, sed in terra scribere voluit! Ratio est, quia si ea marmoreo cuidam parieti, vel æreæ laminæ incidisset, à cunctis videri potuissent, & diù hominibus manifesta fuissent. Quare non ea marmori, vel æri incidit, sed in terra scripsit, ut citò quod scripserat, deleretur, & ut doceret nos Sacerdotum peccata non esse manifestanda, sed tegenda, & quasi in terra sepelienda.

In veteri testamento jussit Deus, ut vitulus pro Pontificis peccato oblatus, totus cum pelle combureretur, non in altari, sed Lev.4. 11. extra castra, & in loco mundo: *pellem verò & omnes carnes cum capite & pedibus, & intestinis, & fimo! & reliquo corpore efferet, extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent, incendetque ea.* Cur vitulus hic pro Pontificis peccato oblatus, totus comburitur? cur non in altari, sed extra castra? cur, in loco mundo? Hæc omnia fiebant, ut significaretur, Sacerdotum peccata non esse propalanda, nec in publicum jactanda; nec Ribera lib.4. de Templo c. 7. in locis immundis, id est, in detractorum conventiculis, à maledicis & profanis linguis ventilanda, sed curandum esse ut taceantur, charitatis igne consumantur, ac perpetuo silentio contegantur.

Propter eandem rationē revelare noluit Christus, quis esset ille proditor, à quo inimicis suis ad mortem tradendum erat. Cùm enim Apostolis dixisset, se ab uno eorum Joan.13. 21. esse prodendum: *Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me*, scire voluit petrus, quis esset ille proditor, & ideò Discipulum quem diligebat Christus rogavit, ut ab eo peteret, quis ille esset? à Christo hoc petiit Joannes: cui quidem hoc mysterium revelavit Magister, sed clam, sed in aure, sed sub verbis ita obscuris, ut alii Apostoli non cognoverint, quis futurus esset ille proditor. Cur Christus non manifestat omnibus iniquum hunc proditorem? cur non illum coram omnibus objurgat? cur ei tantam ingratitudinē, & tam immane scelus non exprobrat? cur ingrati Apostoli crimen non revelat, ut seipsum à morte liberet? cur tunc saltem Discipulis suis non aperit Judæ proditionem, quæ intra paucas horas hominibus manifestari, & nota fieri debet? Hoc agit Christus, ut exemplo suo doceat non propalanda, sed occultanda Sacerdotum scelera, licèt nobis obnoxia sint, licèt eorum manifestatione à gravibus suppliciis, & ab ipsa morte liberari possimus, licèt tandem illa ab aliis intra breve tempus publica, & notoria fieri debeant.

Et

Et reverà, si detractio grave est peccatum, etiamsi in laicum fiat: quantò gravius est, cùm fit in Sacerdotem, qui Dei obsequio consecratus est, qui Deo placabilia offert sacrificia, & qui Mediatoris munere inter Deum & hominem fungitur? Si ut ait D. Paulus, *Detractores Deo odibiles*, etiam cùm vilibus quibusdam hominibus detrahunt: quantò majori odio prosequetur Deus eos, qui hominibus illis qui Sacerdotes sunt, qui Dei Ministri sunt, qui sacra hominibus administrant, & qui supra cæteros homines dignitate sua sublimati sunt, detrahere præsumunt? si tandem maledici, qui quorumcumque hominum famam denigrant, regnum Dei non obtinebunt: *nec rapaces, nec maledici, regnum Dei possidebunt*: quantò minùs illud assequentur, qui Sacerdotum peccata propalant, & famam dilacerant.

Rom. 1. 30.

1. Cor. 6. 10.

Propter has & alias multas rationes occultanda sunt Sacerdotum peccata; sed occultari potissimùm debent, ne ex eorum manifestatione audientibus detur occasio ruinæ. Cùm enim quis Sacerdotum propolat peccata, dicere solent, qui hæc audiunt: si hoc & illud faciat Sacerdos, cur ego id non agam? si indictis ab Ecclesia diebus ille non jejunet, cur ego jejunabo? si scurrilia & mundana ille proferat, cur & ego similia proferre timebo? si ille epulari, choreizare, & vino indulgere diligat, cur & ego eadem non amabo? Credunt, se jus habere ea faciendi, quę à Sacerdotibus fieri discunt, licèt hæc mala sint. Quare non manifestanda, sed sollicitè tegenda sunt Sacerdotum peccata, ne aliis sint in scandalum & in ruinę occasionē.

Mementote, Sacerdotes, cùm homines sint, nō esse impeccabiles: homines sunt sicut alii, & ideò peccare possunt sicut alii. Heu! si peccaverunt Angeli in Paradiso, & aliqui Apostoli in Christi domo, quid mirum, si in aliqua peccata nonnulli Sacerdotes cadant? peccant hi, sicut alii; & longè graviora eorum, quàm aliorum hominum sunt peccata: sed quantumvis gravia sint, tegenda sunt, & charitatis christianę velo obtegēda.

Imitandus est magnus ille Imperator Constantinus, de quo legitur, quod cum Sacerdotum Concilium in Ecclesia convocasset, primum locum occupare noluerit; sed in novissimo loco sederit. Sententias verò, quas à Sacerdotibus approbatas audivit, ita veneratus est, ac si eas de divinæ majestatis censuisset emanasse judicio. Cùmque quis crimina à nonnullis Sacerdotibus perpetrata objicere voluerit, præclarè respondit Constantinus: *Si fortè Episcopum invenissem cum femina jacentem, purpura imperiali exutus illum cooperirem, ne peccatum illius quoquo modo posset sciri*.

S. Bern. in 1. post Dom. 8.

Sanctum hunc imitamini Imperatorem, vel cum sanctoHieronymo quisque vestrùm dicat; *non est humilitatis meæ, de Ministris Ecclesiarum sinistrum quippiam dicere; habent illi ordinem suum & gradum*. Hoc dicite, & hoc facite; Sacerdotes honorate, iis obedite, nilque sinistrum de iis loquamini, sed eorum tegite peccata: Deusque vestra occultabit, dabitque gratiam, qua æterna beatitudine digni fiatis. *Amen*.

S. Hier. cit. in sacro Canone 16. q. 1. Si Clericatus.

FERIA IV.

POST

DOMINICAM SECUNDAM

DE FILIORUM EDUCATIONE.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistrum in regno tuo. Matth. 20.

Quemadmodùm nihil tam ferum, nilque divinæ Legi tam æmulum, quam si non amandos dicamus filios ita & nil tam exitiosum, quàm si carnali, profano, & mortifero eos amore prosequendos astruamus. Talia fari non debet Christianus Orator; sed si sapiat, parentibus liberos amare suadebit eo modo, quo Deus ipse constituit, neque enim est ullus melior filiorum amor, quàm quem ille docuit, qui ipsos filios dedit.

Parentes autem non docet Deus ita filios diligere, ut graves aureo metallo saccos, & ingentes pecuniarum thesaurosiis congregent: non ita, ut cum animæ suæ dispendio superbas, ac præeminentes excelsis in urbibus domos, hæreditate possidendas relinquant: non ita, ut cum salutis suæ jactura, eos ad altiores sæculi dignitates evehere, necnon temporalibus, & perituris eos bonis ditare contendant; sed ita, ut eos à teneris annis, bonis moribus imbuant, & rectè instituant: *educate illos in disciplina & correptione Domini*.

Ephes. 6. 4.

Sic, ò patres & matres, sic vestri à vobis diligendi filii. Si eos verè ametis, tantoad eos ditandos non incumbetis affectu; sed eorum institutioni summa cura invigilabitis; nil enim bona educatione pretiosius, nil eis utilius præstare valetis: *non ad conquirenda terrena & peritura distendaris, nil bona educatione majus præstare filiis potes*.

Salvian. lib. 1. ad Eccles. Cath.

Paren-

Parentum plerique filios amant, sicut mater illa ambitiosa, quæ filios suos ad altiores regni sedes sublimari postulabat: *Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Ast non tam divitiæ, honores, & dignitates, quàm bona educatio est filiis optanda & procuranda. Quid agere debeant parentes, ut filios debite instituant, ista docebit concio, &c. *Ave.*

JUvenes plerùmque sunt ad malum proclives, ignari, & ad virtutum exercitia tardi: quare ad eorum institutionem parentes virgam, verba, & bona exempla adhibere debent; *virgam*, ut eos ad perversa declinantes corrigant; *verba*, ut eos ignorantiæ tenebris involutos illuminent; *bona exempla*, ut eos ad bonis operibus vacandum excitent.

Parentes, respectu filiorum, habere se debent ut Judices, ut Præceptores, & ut Christianos; *ut Judices* sapientes, qui eos magna cum discretione & prudentia corripiant; *ut Præceptores* doctos & pios, qui eos fidei principia, Dei amorem, & salutis viam doceant: *ut Christianos* pietate fulgentes, qui virtutis, innocentiæ, & sanctitatis exempla eis exhibeant. *Discreta correctione*, filii ad declinandum à malo excitabuntur; documentis, *& instructionibus*, opera bona facere, & Deo fideliter servire discent; *bonis exemplis*, ad rectè & christianè vivendum allicientur. Itaque parentes, ut filios benè instituant, debent eos: 1. corripere: 2. erudire: 3. bonis exemplis fovere. Correptio, eruditio, & bona exempla: en tria ad debitam filiorum educationem à parentibus adhibenda.

I. PARS. *Parentes debent filios corripere.*

MAtres, quæ plerùmque stulto & molli filios amore prosequuntur, eos peccantes corripi & plecti ægrè patiuntur: nil tamen ad debitam eorum institutionem efficacius, nil utilius, quàm quod corrigantur, cùm ad peccata declinant. Quod apertè & expressè docet divus Paulus; qui postquàm parentes de filiis benè educandis monuit; qualiter eos educare debeant, declarat, dicens, eos corripiendos esse, cùm adversus Deum peccant: *educate illos in disciplina & correptione Domini.* (Ephes. 6.) Filius tibi est, qui cùm vix balbutire sciat, blasphemare tamen incipit: qui pravorum se consortio immiscet, qui loca adit, in quibus infelici naufragio exposita est ejus innocentia: monet illum suaviter; si autem salutaribus tuis monitis non annuat, corripe illum acriter; & ut eum à via damnationis avertas, virgam & flagella adhibe. Filiam habes, quæ verborum lenociniis permulceri amat: quæ amasiorum societatem non fugit; quæ cùm ad Templum, pietatis causa, se conferre fingat, aliò, ludendi, ridendi, vel aliud quidquam minùs rectum faciendi gratia, te confert? corripe illam primò suaviter; sed si suavi tua correptione non proficiat, corripe illam severè; post verba, si necesse fit, adhibe verbera, ut illam à peccandi periculo retrahas, & ad salutis viam dirigas: *educate illos in disciplina & correptione Domini.*

Heu! si divino præcepto teneantur omnes penitùs homines ad corripiendos eos, qui coram ipsis peccant: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum*; (Matth. 18. 15.) quantò magis pater & mater peccantes filios corripere tenentur? hoc præceptum haud dubiè parentes strictiùs ligat, quàm alios: & si filios peccantes corripere negligant, infensissimi sunt eorum hostes: *qui parcit virgæ, odit filium suum.* (Proverb. 13. 24.) Non solùm filios suos oderunt parentes hi qui nimia indulgētia eos nunquam castigant: sed etiam illi qui in eis corripiendis parci, parùmque assidui sunt: segnis enim amor qui natorum culpas punire renuit, est verum illorum odium.

Quemadmodùm filios verè amant parentes hi, qui eos per severam correptionem à via iniquitatis avertere nituntur; ita & eos verè oderunt hi, qui prudentis correctionis defectu, ad iniquitatis & perditionis viam illos declinare & perseverare permittunt: *qui parcit virgæ, odit filium suum.* O pater crudelis, filium te plurimùm diligere arbitraris, quia illi placere studes, & quæcumque facit, sive bona illa sint, sive mala, approbas & laudas: sed talis tuus in filium amor, non amor, sed odium est: amares, si eum corriperes; & quia eum corripere renuis, non amas, sed eum odio habes. Quia cùm parcis virgæ, & peccantem filium non corripis, ei graviora perpetrandi scelera omnibus se vitiis addicendi, ac tandem infeliciter moriendi occasionem præbes; eumque; quantùm in te est, ad tartara ducis. O quàm magnum illud parentum in filios odium!

Plura dicam, ut parentes ad filios prudenter corripiendos alliciam. Nempe, quod si eos non corripiant, cùm minùs rectè vivunt, & ad peccata declinant, non patres dicendi sunt, sed potiùs dæmonis ministri, qui simul cum eo filios ad infernum trahunt: *qui non corripuerint filios, eorum animas igni inextinguibili in interitum tradunt.* (Prigen. lib. 1. in Job.) Dei ministros

nistros vocat D. Paulus eos qui gladium gestant, ut peccantes corrigant: *Dei minister est vindex in iram ei qui malum agit.* Sicut autem ministri Dei sunt qui peccantes arguunt & corripiunt; ita & dæmonis ministri sunt parentes hi, qui filios suos corripere nolunt: quia iis tanquam ministris suis utitur dæmon, ut filios eorum ad horrenda inferni supplicia ducat: *Si minister Dei est, qui mala facientes in iram vindicat, diaboli proculdubio minister est, qui criminosos filios segniter palpat; minister est adversarii, qui perpetrantibus iniqua blanditur.* Filios ergo peccantes corripiant parentes, si ad eorum ruinam dæmonis ministri esse nolint.

Rom. 13. 4.

Petr. Dam. lib. 7. ep. 11.

Hac quidem ratione ad corripiendos filios adduci debent parentes; sed & parentes debent peccantes filios corripere, ut sibimetipsis consulant. Si enim eos non corripiant, permittet Deus ut super ipsos multa veniant mala, utque miseriis multis opprimantur. Videte, quid Heli Sacerdoti acciderit. Duos senex ille habebat filios, qui gulosi, libidinosi, fures, blasphemi, & impii erant: indulgens autem ille pater leni eos sermone, & suavibus verbis monebat. O pueri, inquiebat, multa de vobis mihi dicta sunt; plurimi de vestra, vivendi ratione conqueruntur; criminum vestrorum fama undique diffusa est: Deum in pluribus offendistis; quo nihil peius, quia si Deum adversùm vos irritaveritis, non illum facilè placabitis: quare abstinete à peccatis, & Domino servite.

1. Reg. 2.

Nonne sufficere videntur annosi, & decrepiti illius senis monita? nonne satis est, quòd filiis, quos percutere nequibat, quid vitare, quidque facere debeant suaviter dicat? certè non satis hoc fuit, nec muneri suo satisfecit ille pater: & ideo *eò quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos*, sacerdotali dignitate spoliatus fuit; duo eius filii eodem die infeliciter obierunt, multaque alia mala & super eum, & super familiam ejus venerunt. Ecce quid accidere soleat stultis & indulgentibus illis parentibus, qui peccantes liberos non acriter corripiunt: Deo, suoque muneri satisfacere credunt, modò peccantes filios quomodocumque moneant: officio suo debitè fungi arbitrantur, cùm blando sermone, & lenibus verbis eos ad declinandum à malo, & ad benè faciendum hortantur. Sed si talibus monitis & hortationibus ad benè vivendum non alliciantur, severè corripiendi sunt, virgis plectendi sunt, & ad christianè vivendum cogendi sunt.

1. Reg. 31. 3.

Quòd si parentes, quantum in ipsis est, hoc non faciant, malis multis & ipsi, & tota eorum familia, à Deo plectuntur. Imò timere debent, ne in negligentiæ suæ pœnam subitanea morte pereant.

Hujus rei formidandum habemus exemplum in eodem Heli Sacerdote, qui cùm senio confectus, in sella sederet, *cecidit de sella retrorsum juxta ostium, & fractis cervicibus mortuus est.* Si autem ab Eminentissimo Cardinali Petro Damiano quæras, cur tam dira morte præventus fuerit ille senex? Respondit: *idcircò cervicibus effractis occubuit, quia peccantibus filiis clementer indulsit.* Heu! si Heli ferè centenarius, viribus expers, ac ita infirmus, ut vix incedere posset: si inquam senex ille tam dirè punitur, quia filios non acerrimè castigaverit; qua pœna digni sunt parenres qui filios & filias vitam ducentes scelestam, libidinosam, & impiam, aut nullo modo corrigunt, aut blandis solummodò verbis affantur, & suaviter monent? hi certè morte digni sunt; & fortè multi ex his subitanea morte rapiuntur, quia filios debitè corripere negligunt: *qui talia agunt, digni sunt morte; itaque, sicut & Heli, peccata filiorum imputantur.*

1. Reg. 4. 18

Petr. Dam. lib. 7. ep. 8.

D. Tho. in c. 8. Ep. ad Rom.

O patres & matres, qui filios peccantes non corripitis, timete, ne morte subitanea pereatis: corripite eos, ne subita & repentina morte rapiamini: sed & eos etiam corripere debetis, ut æterna morte non intereatis: si enim eos debitè non corripueritis, æternis inferni suppliciis adjudicabimini. Videte, quid acciderit Sacerdoti Heli, qui non libidinosus, non ebriosus, non alienorum detentor, non fur, nec alicujus sceleris erat reus; *& cujus vita erat irreprehensibilis: tamen quia filios calcantes Dei legem non cum severitate corripuit, cum ipsis etiam jure punitus est, & grave subiit supplicium.* Grave quidem subiit supplicium, non solùm quia repentina morte occubuit; sed etiam quia, ut plurimi ex sanctis Patribus docent, æternis inferni tormentis adjudicatus est. *Heli* inquit S. Gregorius Nazianzenus, *pro filiorum iniquitate damnatus est.* Non quidem damnatus est, quia filios iniquos & scelerosos habuit: multi enim parentes pii & sancti perversos habuere filios; nec propterea damnati fuere: sed damnatus est pro filiorum iniquitate: *quia cùm Dei leges violarentur, severiùs in illis ultus non est.* Sic loquitur S. Chrysostomus, qui homilia nona in caput primum Epistolæ ad Timotheum ait etiam damnatum fuisse Heli, eò quòd filios non acriter reprehenderit, & severè non castigaverit: *propter filios periit: illos quippè cùm acrius coercere debuisset, verbis*

Cæsar. Arelat. hom. 15.

S. Greg. Naz. in lib. de Ephiph.

Chrys. hom. de provid.

bis tantùm lenibus monuit: quocircà dum illis molestus esse severa increpatione recusat, & illos & seipsum una perdidit.

Filiorum Heli gravia erant scelera, criminibus suis cum pertinacia adhærebant: & ideò ut sanarentur, non lenibus, sed acerrimis & asperrimis egebant medicamentis: si post unam aut alteram monitionem in nequitia sua perseverassent, à sacris arceri, è templo expelli, sacerdotali dignitate spoliari, excommunicari, vel gravi alia pœna plecti debebant: quare cùm nimis indulgens pater, eos blandis solummodò sermonibus monuerit, ad æterna tartari tormenta condemnatus est: Heli, inquit S. Cæsarius Arelatensis, quia filios non severè corripuit,
Cæsar. ib. *nomen ejus de libro vitæ deletum est.* Et ut ait Petrus Damianus: *quis Heli Sacerdotem nesciat reprobum pro lenitate sua?*

Heu! si Heli Sacerdos, qui populum Dei prudenter & laudabiliter rexerat, ex plurimorum sanctorum Patrum sententia, ob id solum damnatus est, quia peccantes filios debitè non corripuit; nonne timere debet pater, qui filium, præcepta Dei & Ecclesiæ violantem, non corripit? nonne trepidare debet mater, quæ filiam non solùm ab illicitis non arcet: quin contrà, eam mundum amare, vanitatem sectari, & aliis multis quæ saluti contraria sunt incumbere docet? Timete patres & matres, ne negligentia, & nimia indulgentia, qua filiorum vestrorum palpatis & fovetis peccata, temporali & æterna morte plectamini. Hoc timete, & filios juxta à Deo præscriptæ correptionis modum corripite.

Scio, non semper correptionem hanc esse meliorem, quæ severior & acerbior; sed nunc suavis, & nunc dura & acerba esse debet: cùm suavis correptio ad meliorem vitæ frugem filios non adducit, severè corri-
S. Greg. lib. 20. Moral. 8. piendi & plectendi sunt à parentibus; vel, ut ait S. Gregorius, *miscenda est lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum.* Sicut enim in Arca Testamenti erant simul manna, & virga; ita & parentes, ut filios à peccatis revocent; primò manna, seu verbis lenibus, & paternis monitis uti debent: sed si hæc non prosint, virgam assumant, eosque severe corripiant & castigent necesse est. Sed hoc potissimùm facere debent parentes, dum filii sunt adhuc parvuli; tunc severè corripiendi, etiam cùm in minima incidunt. O patres & matres, cùm auditis pueros vestros levissimum quodque mendacium, vel minimum quodque juramentum proferentes, corripite illos: cùm videtis illos minùs modestè & christianè se habentes, corripite illos: cùm videtis ad eorum declinare consortium, à quibus nil boni discere possunt, corrigite illos, dum parvi sunt: quia si eos non corripiatis, dum parvi sunt, inolescent cum eis vitia; & graudiores facti, vos, vestrasque correptiones irridebunt. Unde fiet quòd igni inextinguibili in æternum tradentur, & fortè vos simul cum ipsis ad inferni supplicia condemnabimini. Corripiendi ergo à parentibus filii: *sed & ab ipsis erudiendi.*

Parentes debent filios erudire. II. PARS.

Nil homini gloriosius, nil ei utilius, quàm quòd puerorum eruditioni incumbat; quòdque fidei, religionis, pietatis & divini cultus documentis eos imbuat: *quid enim majus quàm animis moderari? quàm adolescentulorum mores fingere?* Chrysost. hom. 60. in Matth. Zeuxis, Apelles, & famosi alii pictores, magnam sibi apud homines famam & gloriam conciliarunt præclaris, quas in mortua tabula effinxerunt, imaginibus; sed, ut subdit S. Chrysostomus: *omni pictore, ac statuario, cæterisque ejusmodi, excellentiorem eum dico, qui juvenum mores fingere non ignoret.*

Gloriosum autem & excellentissimum hoc pueros erudiendi munus parentibus præcipuè incŭbit, qui eos fidei principia, Christianæ Religionis mysteria, præcepta divina, & alia ad salutem necessaria docere tenentur. De quo si dubitent, audiant hominum sapientissimum, qui cuilibet parenti ait: *filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.* Eccl. 7. 25. Non vult Sapiens, ut parentes doceant filios saltare, potare, de inimicis vindictam sumere, & alia quæ mundi sunt facere; sed ut per se, vel per pios magistros, fidei rudimenta, vitæ christianæ leges, Dei cultum, modestiam in Templo, in pauperes misericordiam, erga Presbyteros reverentiam, & alia quæ Dei sunt, eos à teneris annis doceant.

Puerorum animi sunt quasi terra virgo, quæ projectum semen, sive bonum, sive malum, facilè recipit. Vel, ut ait Aristoteles: puerorum animus *est tabula rasa* & vacua, cui facilè delineabis quod volueris: quare summa cura invigilare debent parentes, ut nil mali filiorum animis ingeratur, & ut in eis pietatis, & virtutis lineamenta ducantur. O patres & matres, cavete ne quis in filiorum vestrorum animis quid turpe, scelerosum, & saluti eorum contrarium delineet: in hac tabula virtutis & vitæ christianæ lineamenta pingite; docete eos quæ Dei sunt, quæ salutis sunt; Dei eis boni-

bonitatem & justitiam exponite; Dei magnalia & præclara Sanctorum exempla eis crebrò proponite; judiciorum Dei terrorem, & inferni supplicia eis sæpè objicite; mendacii, blasphemiæ, impudicitiæ & omnis peccati malitiam atro eis colore depingite; judiciorum Dei, & suppliciorum inferni eis timorem incutite; omnia tandem quæ credenda agenda, speranda, & vitanda sunt, ut christianè vivant, eos docete ab ipsis incunabulis: *filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.*

De ursa varii referunt Auctores, quòd partus suos rudes, informes, & vix ulla viventium lineamenta præferentes edat: in his fœtibus è materna alvo recenter emissis vix adnotari possunt oculi, aures, pedes, aut aliqua animati figura. Sed informem hanc carnis massam tanta arte & sollicitudine lambit mater, ut eam fingat, poliat, figuret, & ad animalis formam componat. Dum autem informes illos fœtus lingit, nunc oculi, nunc aures, & nunc pedes apparent: unde ursa eos iterùm parturire videtur: & ideò *bis mater* vocari solet. O patres & matres, à bruto hoc animali filiorum vestrorum curam discite: *Ursa*, inquit S. Ambrosius, *partus suos ad sui effingit similitudinem; tu filios tuos instituere similes tui non potes?* Cùm vestros peperistis filios, rudes sunt, informes sunt, ignorantiæ tenebris involuti sunt: sed lingua, seu piis documentis ad pietatem, & ad vitam christianàm formandi sunt. Hi pueri recens nati, oculos habent; & non vident; aures habent, & non audiunt; manus habent, & non palpant. Aut, ut congruentiùs loquar, nesciunt quid videant, quid audiant, quid palpent: sed parentes, cùm filii rationis compotes esse incipiunt, eorum debent formare oculos, aures, & manus: *oculos*, ad contemplanda Dei opera: *aures*, ad audiendum libenter Dei verbum *manus*, ad facienda ea omnia, quæ salutis sunt. Si tandem filios diligant, eos de omnibus christianam vitam spectantibus erudire debent: *qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.*

S. Amb. l. 6 hexaem c 4

Prover. 13. 24.

Aliquos videmus homines, qui equos suos nunc circumagere, nunc subsultim ingredi, nunc in medio cursu gradum subitò sistere, summa sollicitudine docent: sed quantò majori cura filios docere debent parentes, quomodò virtutis via incedendum, & à pessima peccati via declinandum? Alios videmus homines, qui canem sollicitè docent, erectum considere, pede porrecto reverentiæ signa edere, non priùs cibum sumere, quàm pedes anteriores junxerit, & versus cœlum sustulerit: sed quantò accuratiùs parentes docere debent filios, quomodò manus jungant, flectant genua, signo se Crucis muniant, & alia Dei cultum spectantia faciant? Videmus alios, qui psittacos, picas, & alias hujusmodi aves docent, humanas aliquas voces exprimere: & ut loquitur S. Joannes Chrysostomus, *in hominesquodammodò mutantur aves, docenturque psittaci, & picæ humanas voces*: Sed quantò majori sollicitudine patres & matres filios suos etiam adhuc balbutientes, fidei principia, & breves aliquas preces captui eorum accommodatas docere, eosque de necessariis ad salutem erudire debent?

Chrysost. de virtut. & vitiis.

Hoc haud dubiè facere debent parentes; & si hoc non agant, strictissimam Deo de filiorum eruditione rationem sunt reddituri. Hoc agere tenentur parentes; & si id facere negligant, stolidos, turpis ignorantiæ tenebris involutos, & ad multa vitia proclives filios enutrient: hoc agere tenentur; & si id non faciant, filiis viam ad infernum aptabunt. Ut enim ait Clemens Alexandrinus, pia documenta quæ parentes liberis tradunt, *sunt breves & directa via ad æternitatem*. Sicut autem filios ad cælum ducunt qui eos debitè erudiunt; ita & eos ad tartara trahunt, qui de credendis & agendis illos erudire nolunt. Quare, ò patres & matres, summa cura & sollicitudine filios erudite, quos Deus vobis dedit, ac curæ vestræ commisit.

Clem. Alexan. l. 1. Pedag. c. 1.

Pias plurimas imitamini matres, quæ hac in parte se toti Orbi christiano mirabiles exhibuere. Nonne mirabilis extit Gersonis mater, quæ ut filium doctrinam christianam doceret, non eum ientare, vel comedere sinebat, quin priùs flexis genibus, interrogatis sibi factis respondisset, & à Deo omnium Parente, cibum comedendum humiliter petiisset; Nonne mirabilis fuit Alix, sancti Bernardi mater, quæ filios à teneris annis Deo & beatissimæ Virgini consecrabat; cùmque ætate provectiores fiebant, vulgaribus & minùs exquisitis eos alebat cibis, ut illos carnis mortificationi assuefaceret; ac tandem tanta cum sollicitudine & prudentia illos erudiebat, & ad virtutis amorem excitabat, ut ex iis sex Deo in Religione se consecraverint; ex quibus aliqui Sanctorum fastis adscribi meruerunt? Nil dicam de pia sancti Edmundi Cantuariensis Archiepiscopi matre; quæ eum ab ineunte ætate diris assuefaciebat jejuniis, & christianæ perfectionis præceptis imbuebat. Sed sub silentio preterire nequeo Blancham Reginam, sancti Ludovici Francorum Regis matrem, quæ eum à puero peroptimè erudivit, eique peccati horrorem incutere

non

non destitit dicens, illaque crebrò iterans verba: fili, priùs mortem obire elige quàm peccare: mallem te mortuum cernere, quàm scire, quòd mortali quodam peccato animam tuam inquinaveris: quæ verba sancti hujus Regis cordi ita infixa sunt, ut nunquam mortaliter peccasse credatur.

Has & alias multas his similes imitamini matres: filios piè & christianè erudite. Quod ut meliùs fiat, pios etiam & eruditos habetote Magistros, qui curæ vestræ participes fiant. Dixi, *pios*: nam præceptores, si pii non sint, pietatem filiis vestris non inspirabunt. Dixi etiam, *pios*: nam si impii, perversi & vitiosi sint, filios vestros iniquitatis & inferni viam docebunt: Nonne Leonidas, Alexandri Magni magister, in causa fuit, quòd famosus ille Princeps vino indulserit, & ebriosus extiterit? Nonne Germaniæ pedagogi, tempore Lutheri, innumeros homines perverterunt? Nonne pluresad Lutheranam hæresim sectandam adduxerunt, quàm omnia Ducis Saxonici, & Ducis Brandeburgensis edicta? sed nonne quotidiana experientia constat, quòd Præceptores qui pii sunt, virtutis amorem; & qui vitiis dediti sunt, affectum ad vitia discipulis infundant? Præceptores sanè sunt quasi canales, per quos virtutes vel vitia ad discipulos transeunt: quare ad filios erudiendos assumite Præceptores benè moratos, ut illos bonis moribus imbuant. Sed unum præcipuè velim ut quisque vestrùm caveat; nempe quòd filias hominibus erudiendas non committat. Dicere non audeo quæ incommoda, quæ peccata, & quæ scandala nonnunquam eveniant, ex hoc quòd filiæ magistris erudiendæ committantur. Hæc taceo; sed mihi credite: per vosmetipsos, quantum fieri poterit, filios vestros erudite, si autem ad hoc munus aliorum opera egeatis, pio magistro filios, & piæ magistræ filias erudiendas committite; ut rectè, piè & sanctè erudiantur. At filii à parentibus non solùm sunt erudiendi; *verùm & bonis exemplis ad benè vivendum excitandi.*

II. PARS

Parentes debent filios bonis exemplis fovere.

IN morali Philosophia tritum est hoc axioma, quòd plus oculis, quam auribus credamus; quòdque ad declinandum à malo, & ad benè faciendum plus exempla, quàm verba moveant. Quod probè noverat famosus ille Socrates, qui moralis Philosophiæ Pater vocari solet, cùm enim advertisset, Xenocratem discipulum suum, verbis & exhortationibus suis ad benè vivendum non allici, eum hospitio recepit, ut videre posset quæ agebat magister, & exemplis ejus ad benè vivendum pertraheretur.

Sed si quæ vis exemplis inest, maximè in parentibus respectu filiorum, pueri enim sunt quasi simiæ, quia hoc faciunt, quod à parentibus fieri vident; eorumque actiones, sive bonas, sive malas, imitantur, *innatum quippe à natura pueris est, parentes imitari.*

Hoc ipsa docet experientia, quòd qualis pater, talis filius. Licèt enim contrarium per extraordinariam Dei providentiam aliquando contingat; licèt nonnumquam pater impius filios habeat sanctos, & mater impudica filias habeat virginitate claras; communiter tamen tales sunt filii, quales sunt parentes eorum. Et ideò S. Ambrosius de Herodiade dixit, quòd non nisi impudica esse poterat, cùm mater ejus impudica, & adultera esset, *quid potuit filia de adultera mater discere, nisi damnum pudoris?* Ideò etiam Ezechiel Propheta ait, *Sicut mater, ita & filia ejus.* Unde circumferri solet vulgare illud carmen. Arist. lib. 1. polit. c. 2. Ezech. 16. 44.

Insequitur leviter filia matris iter.

Sed ad quid authoritate probare satagimus id quod quotidiana docet experientia? plerùmque enim videmus, quòd tales sint filiorum, quales parentum mores; quòdque ad eadem vitia proclives sint filii, ad quæ propensi sunt parentes. Si pater blasphemus, ebriosus & maledicus est; filii etiam blasphemi, ebriosi & maledici sunt, si mater est impudica, iracunda, & verbosa, impudicæ, iracundæ, & verbosæ sunt filiæ. Quare patres & matres summa cura invigilare debent, ut nil mali coram filiis faciant, sed eis virtutum exempla præbeant.

Non satis est, ò patres & matres, quòd filiis dicatis, ut orationi vacent, piorum librorum lectioni incumbant, coram altari Deo dicato genua flectant, concioni adsint, & alia quæ hominis Christiani sunt faciant; sed ut eos ad hæc facienda alliciatis, hæc & vos facere debetis, quia faciliùs exemplis, quàm verbis filii ad bene faciendum excitantur; & ut ait moralis Philosophus, *longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla.* Sene. ca

Præclara dixit S. Cyprianus, efficaciùs pueros parentum exemplis, quàm verbis eorum institui: *efficacius est vita, quàm lingua testimonium.* Si filio dicat pater, adi Templum, non tam libenter adibit, quam si patrem Templum adeuntem videat; si filio dicat, abstine à blasphemia, ab ebrie- S. Cypr. l. de dupli. ci m. r ty.

tate

tate, & ab aliis vitiis; non tam facilè & accuratè abstinebit, quàm si parentem ab iis abstinere cernat. Ut enim subdit S. Cyprianus: *habent & opera suam linguam, habent suam facundiam tacente lingua.*

Parentum quidem opera suam habent linguam, suamque facundiam, qua filiis suadetur, ut id faciant, quod & parentes agunt. Cùm parentes pauperibus eleemosynas erogant, idem est ac si filiis dicant, ò filii, in pauperes vos liberales exhibete; cùm parentes loca sacra adeunt, peccata crebrò confitentur, augustissimo Missæ sacrificio reverenter intersunt, & alia bona opera coram filiis faciunt: hæc opera suam linguam habent; & cùm parentes hæc faciunt, idem est ac si hæc eadem à filiis facienda dicant, & efficaciter dicant. Sed e contrà etiam, si parentes in filiorum conspectu blasphemias proferant, irascantur, ludant, aut aliud quoddam scelerosum agant: hæc opera suam habent linguam, quæ filiis suadet, ut parentes imitentur, & eadem mala faciant, quæ ab iis fieri vident.

Ob eam rem S. Hieronymus, *ad Lætam*, de filiæ ejus educatione scribens, illam in primis hortatur, ut coram illa nil mali faciat: *nihil in te, & in patre videat, quod si fecerit, peccet.* Quasi dicat: ne coram filia blasphemes, non mentiaris, gesticulationes minus honestas, nec quidquam aliud facias, quo ad peccandum allici possit. Cujus rationem subdit, dicens: *memento, te magis eam exemplis docere posse, quàm verbis.* Idem dico vobis, ò patres & matres: si filios rectè instituere velitis, omnium virtutum exemplis eis prælucere oportet. Si eos sobrios esse cupiatis; sobrii estote & vos: si eos modestos esse velitis; vos illi & modestos videant: si eos nec blasphemos, nec maledicos, nec mendaces esse desideretis; abstinete & vos à blasphemiis, detractionibus & mendaciis; eos tandem bonorum operum exemplis educate, nilque coram ipsis faciatis, quod eos ad peccatum allicere possit.

Plutarc. lib. de amicit. Polypus, teste Plutarcho, est piscis marinus, qui rupibus inhærere solet; ibique suos mutat colores juxta varietatem eorum quæ illi objiciuntur. Idem quodammodo dici potest de pueris, qui quasi polypi, colorem mutant, fiuntque parentibus concolores, seu iisdem virtutibus, iisdemque vitiis adhærent, quibus adhærere vident parentes. Si pater sit gulosus, libidinosus, & vitæ licentiori deditus; tales erunt & filii: si mater sit inconstans, pertinax, morosa aut impudica; talis erit & filia. Sed contrà etiam, si parentes charitate, humilitate, patientia & aliis virtutibus sint præditi; iisdem & virtutibus filii fulgebunt.

Docent Philosophi, materiam primam ex se ad quascumque formas esse indifferentem, eamque nunc ligni, nunc ferri, nunc ignis, & nunc alterius rei formam recipere juxta exigentiam agentium naturalium, vel juxta varias dispositiones quæ ab agentibus naturalibus in subjectis ponuntur. Pueri autem in conspectu parentum, sunt quasi materia prima: quia omnes impressiones, omnesque formas recipiunt, quas in parentibus vident. Si parentes sint superbi, iracundi, & avari; pueri ad superbiam, iram, & avaritiam declinant: si autem e contrà parentes sint pietate & virtute clari; filii etiam pietati & virtutibus acquirendis incumbunt. Quare summoperè tenentur parentes, nil mali coram filiis facere, iisque bonorum operum exemplis prælucere. Sed hoc adhuc facere debent, ne in maledictionem à Christo in scandalum dantes prolatam incurrant.

Væ homini illi, per quem scandalum venit, inquit Salvator. Væ tibi, pater, qui pravo tuo exemplo filios scandalizas, & ad ebrietatem, libidinem, aliaque vitia allicis: væ tibi, mater; quæ quia superba, impudica, & iracunda es, pravo tuo exemplo filias scandalizas, & ad superbiam, libidinem, & iracundiam provocas: væ vobis, parentes, qui filiis vestris vitiorum exhibetis exempla. Scitote, quòd melius, vobisque utilius esset, in profundum maris projici, quàm pravis exemplis filios scandalizare, & ad peccata pertrahere: *qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Matth. 18 b. v. 6.

Plura non dicam, ut parentes ad virtutem exempla filiis exhibenda inducam: sed per transennam eos monitos velim, ut filios consortio illorum immisceri non sinant, quorum vita est scelerosa, & quorum exemplo ad vitia allici possunt. Vis ut filius tuus pius sit & castus? pios & castos assume præceptores. Vis ut filius ad ebrietatem, libidinem & alia vitia non declinet? ejice famulos ebriosos, libidinosos, & aliis vitiis deditos. Vis ut filii licentiori vitæ non indulgeant? ne sinas eos cum illis versari, qui omni cum libertate variis se criminibus fœdare solent: fac tandem ut filii tui peccantium societatem tanquam pestem contagiosam fugiant: *pueri contagia debent fugere peccantium*: Ambr. in Ps. 118. serm. 2. Præceptor ille, qui vino se ingurgitare solet, est pestis quam fugere debet filius: servus ille qui sæpissimè in blasphemias erum-

erumpit, pestis est, à qua declinare debet. Pestis est ancilla illa impudica, pestes sunt hi & illi nebulones. Quare cura, ut illos omnes, veluti pestem contagiosam, fugiant filii tui; ne pravo eorum exemplo, tanquam contagio ad peccandum pertrahantur. Mementote, quòd cum bonis bonus, & cum malis malus quisque evadit: *cum bono bonus eris, & cum perverso perverteris.* quare non satis est, quòd filiis virtutum exempla præbeatis, sed & curandum, ut cum iis versentur, quorum exemplo ad virtutem sectandam alliciantur.

Toti huic concioni finem faciam, adducendo præclara hæc S. Chrysostomi verba, dicentis: *Magnum habemus, pretiosumque depositum filios.* Quasi dicat: ò patres & matres, filios Deus, tamquam depositum magnum simul & pretiosum, curæ vestræ commisit, huiusque depositi strictam ei rationem estis reddituri. Nil non molitur dæmon, ut hoc bonis rapiat depositum; omnem movet lapidem, ut filios ad peccatum & ad infernum trahat. Quare ut hujus depositi Deo rationem reddere valeatis, utque hoc à vobis dæmon, non auferat, magna sollicitudine custodiendum est: *ingenti illos servemus cura, ne fur eos nobis astutus auferat.* Religiosè ergo hoc depositum custodite, filios debitè educate, corripite illos cùm ad peccata declinant, de credendis & agendis eos erudite, bonisque eos fovete exemplis: sicque eos Deo, & Cælo dignos facietis; ubi cum illis in æternum regnabitis. *Amen.*

Chrys. ho. 2. in Ep. 1. ad Ti.

Chrys. ib.

FERIA V. POST DOMINICAM SECUNDAM.

DE IGNE INFERNI.

Crucior in hac flamma. Luc. 16.

Viri sancti, dum in hoc mundo viverent, mente & spiritu in infernum sæpè descendebant, ut tartarei ignis vim, potentiam, & ardores seriò contemplarentur. Terribilem hunc ignem in meditationum suarum materiam crebrò assumebant, probè scientes, nihil potentius, nihilque efficacius ad præcavenda tartarei ignis supplicia, quàm de iis sæpè cogitare, & ea frequenter meditari. Quia, ut perbellè dixit aureus Orator: *Nemo eorum qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet.* Aureum sanè oraculum, sed heu! quàm pauci de inferni ignibus cogitare satagunt: & quàm multi, advenientes hujusmodi cogitationes, à mentibus suis fugant; ac veluti muscas importunas, vel sicut urgentes tentationes à se expelluut. Plerique similes sunt diviti avaro, qui in hoc mundo, non de inferni flammis; sed de conviviis, de vanitatibus, & de illicitis voluptatibus cogitabat: sed timeo, ne hi post mortem ad tartara properent, ibique simul cum hoc epulone clament: *crucior in hac flamma.* Quod ne eveniat, tartareos sæpe recogitemus ignes. eos crebrò in memoriam revocemus, & de iis plures meditationes instituamus. Tota hæc concio nil aliud erit, quàm meditatio ignis illius infernalis, à quo torquentur reprobi, &c. *Ave.*

Chrys. ho. 2. in c. 2. ad Thes.

Cum epulonem audio in mediis inferni ignibus clamantem: *crucior in hac flamma*; mihi in mentem venit examinare, & inquirere quomodò hic ab igne torqueatur: an scilicet verè, vel imaginariè? an graviter, vel leviter? an ad tempus, vel semper, & in æternum?

Eum non imaginariè, sed verè ab igne torqueri suadent verba ipsius, dicentis, quòd in hac flamma torqueatur: non enim ait: probabiliter credo, vel imaginor, me a flamma torqueri, sed *crucior*, inquit, *in hac flamma.* Eum etiam non leviter, sed graviter ab hac flamma torqueri convincit modus loquendi hujus divitis, qui Patrem Abraham rogat, ut sui misereatur; quia scilicet gravia & dira sunt supplicia quæ ab igne patitur: *crucior in hac flamma.* Eum tandem in hac flamma diù cruciandum patet; quia nec ab ea liberari, nec minimum in ea refrigerium habere potuit; sed ibi clamat, & in æternum clamabit; *crucior in hac flamma.*

O miseram avari illius sortem, qui ab igne tartareo vere, graviter, & diù torquetur! sed ò miseram etiam & infelicem sortem omnium damnatorum: qui omnes in igne inferni: 1. torquentur verè. 2. torquentur graviter: 3. torquentur semper.

Damnati in igne inferni torquentur verè. I. P. Arg.

Certum est, & à Concilio Florentino definitum, *Animas illorum, qui post Baptismum susceptum, nullam omninò peccati maculam incurrerunt; eas etiam animas, quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel iisdem exules corporibus, sunt purgatæ, in cælum nulla mora recipi, illorum autem animas qui in actuali mortali peccato decedunt, mox in infernum descendere,*

dere. Sicut autem electi in cælo divini amoris igni sufflammabuntur; ita & reprobi in inferno ab igne tartareo comburentur, & cruciabuntur: *sicut electos beatitudo lætificat; ita credi necesse est, quòd à die exitus sui, ignis reprobos exurat.*

S. Greg. lib. 4. Dialog. c. 28

Reprobi, sunt arbores malæ, steriles & infructuosæ, quæ in morte exciduntur, & mox in tartareum ignem mittuntur: *omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Tria sunt arborum genera, ait Hugo Cardinalis, de quibus Christus loquitur, & de quibus mentio fit Judicum 9. vitis scilicet, ficus & oliva. Per vitem, inquit, intelliguntur Prælati, qui sunt vinea electa, quam Deus plantavit: *ego plantavi te vineam electam.* Per ficum intelligendi Religiosi, qui suaves paupertatis, obedientiæ & continentiæ fructus producere debent. Per olivam verò. Laici, qui debent facere opera misericordiæ, Sed timete Prælati, timete Religiosi, timete Laici, timete omnes; quia si fructus æternæ gloriæ dignos non feceritis, in tartareum ignem cruciandi mittemini: *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Matth. 3. 10.

Jerem. 2. 21.

Justos Christus vocat *triticum suum*; reprobos verò *paleam*. Sicut autem triticum in horrea congregatur; & paleæ igni, vel aliis vilibus usibus addicuntur; ita & Christus justos in horreum suum, seu in cæleste habitaculum congregabit, reprobos verò in tartareum ignem comburendos, & cruciandos mittet: *congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Fornicarii, idololatræ, adulteri, fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces, & alii hujusmodi peccatores sunt paleæ, quas Deus in horrea sua non congregabit: hi nunquam regnum cælorum possidebunt: *neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Quid ergo de hac palea, quid de his peccatoribus fiet? Si ante mortem non convertantur, mox ut mortui erunt, in tartareum ignem proiicientur, ut ab eo comburantur, & torqueantur: *paleas autem comburet igni inextinguibilis.* O avari, qui aliena detinetis; ò fornicarii, qui carnis voluptatibus indulgetis; ò ebriosi, qui nimio vos ingurgitatis vino; ò maledici, qui proximi famam lædere & auferre non formidatis; ò peccatores insensati, qui vitiis vestris summo affectu adhæretis irridetis Concionatores, Confessarios, & alios pios monitores; pretiosum Christi profunditis sanguinem, & Spiritus sancti gratias abjicitis, hæc omnia à vobis patitur Deus; expectat ut ad ipsum convertamini; vocat vos, & venire renuitis; sed si ante mortem pœnitentiam non egeritis, vos in inferni ignem cruciandos mittet: *paleas autem comburet igni inextinguibili.*

Matth. 3. 12.

1. Cor. 6. 9.

Reprobos Spiritus sanctus non solùm paleæ, sed etiam stuppæ comparat: *stuppa collecta Synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis.* Dici posset, peccatores similes esse stuppæ: quia sicut stuppa quid vile & contemptibile est; ita & peccatores vilissimi sunt & omni contemptu digni; *quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* Sed ad propositum nostrum dicamus, peccatores similes esse stuppæ: quę sicut stuppa citò accenditur; ita peccatores in hoc mundo accenduntur igne concupiscentiæ, & citò accenduntur igne gehennæ: si enim pœnitentiam non egerint, mox ut mortui fuerint, in tartareum ignem mittentur: *stuppa collecta Synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis.* Videmus in hoc mundo Synagogam, seu collectionem usurariorum; qui veluti hirundines, sanguinem, substantiam & facultates pauperum avidè sugunt: *ecce stuppam*, quam ad comburendum diabolus pręparat. Videmus tot viros potentes in sæculo, qui domesticos fraudant, subditos opprimunt, & nunc istius vineam, nunc illius hortum, nunc alterius domum iniquè rapiunt: *ecce stuppam* in inferni ignem mittendam. Tot videmus falsarios, qui Dei, conscientiæ, & salutis suæ immemores, iniquis contractibus, & falsis testimoniis proximi famam, & facultates injustè auferunt; *ecce stuppam.* Tot videmus iniquos Judices, qui pro modico lucro omnia jura violant, iisque majora offerunt munera: *ecce stuppam.* Sed quid dicemus de tot mercatoribus, quorum stateræ & mensuræ dolosæ sunt; qui habent pondus & pondus, mensuram & mensuram, quique merces malas pro bonis, & supra justum pretium quotidie vendunt? *ecce stuppam*, Quid de tot libidinosis, qui stupris, adulteriis, pollutionibus & obscœnis aliis libidinibus carnem suam fœdant, & animam suam trucidant? *ecce stuppam.* Quid tandem de ebriosis, maledicis, blasphemis, perjuris, & aliis peccatoribus? *stuppa collecta Synagoga peccantium*: hi, ut ait Spiritus Sanctus, sunt quasi stuppa. O magnam stuppæ congeriem! Sed quid de hac stuppa fiet? quid fiet de his paccatoribus? hi in inferni ignem comburendi, & cruciandi projicientur: *consummatio illorum flamma ignis.* Nec credas, quòd ab igne citò consu-

Eccli. 21. 10.

Jer. 2. 36.

sumentur damnati, quia licèt comburantur sicut stuppa, non tamen citò consumentur ut stuppa; sed, ut ait S. Cyprianus, ignis carnibus eorum adhærebit, corpora eorum allambet, eosque cremabit, & diù cruciabit, *immortales miseri viventes inter incendia, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus allambent. Ardebit purpuratus dives nec erit qui æstuanti linguæ stillam aquæ infundat. In proprio adipe frixa libidinis bullient: & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur.*

S. Cyp. ferm de Ascens.

De Salamandra refert D. Augustinus, quòd in mediis ignibus vivat; *salamandra in ignibus vivit*: Reprobi similiter in mediis inferni ignibus vivent, ignis eos allambet eos comburet, eosque ita penetrabit, ut quilibet damnatus accensę fornaci similis futurus sit, & ut ait Propheta, Deus illos ut clibanum ignis ponet; *pones eos ut clibanum ignis*. Vidistis fortè fornaces, in quibus coquuntur lateres, vel in quibus liquantur metalla ad tormenta bellica conficienda. Postquam in iis fornacibus ignis una vel altera die remansit, muri, portæ, & omnia interiora earum ita accensa, & ab igne penetrata sunt, ut fornaces hæ igneæ potiùs quam lapideæ vel lateritiæ videantur, accensis autem & ignitis iis fornacibus similes erunt damnati, quia eos omnino penetrabit, & undequaque pervadet tartareus ignis. Quod pęclarè adnotavit Sanctus Gregorius Papa, qui præfata Prophetę verba exponens, ait damnatos in inferno ponendos *ut clibanum ignis*. Quia sicut ignis non solum calefacit concavam superficiem fornacis in qua est; ita etiam ignis inferni non solùm superficiem carnis reproborum calefaciet, sed eos totaliter penetrabit, eosque omni ex parte accendet; *ut ostendat reprobos interiùs, exteriùsque ardere.* Quilibet damnatus habebit ignem in corde, ignem in pulmone, ignem in cerebro, ignem in oculis, in lingua, & in ipsis ossium medullis, nec erit aliquis nervus, musculus aliquis, cartilago, vel vena aliqua, quæ à tartareo igne non penetretur, quia ignis intus & foris eos inflammabit & comburet, *ut ostendat reprobos interiùs exteriùsque ardere.*

Aug l. 21. de Civ. c. 4.

Psa. 20. 10.

S. Greg. lib. 15. Mor. c. 17.

O quam verè, imò, quàm dirè ab igne inferni torquebuntur damnati! si enim ignis nostri scintilla ad modicum supra nudam manum vel supra pedem remanens, non modicum causet dolorem; quam verè & quam dire damnatos torquebit tartareus ignis, cùm non sit solummodo parva quædam ignis scintilla, sed fornax accensa, sed fluvius ignis, sed *stagnum ignis*, ut ait Sanctus Joannes Evangelista; sed *ignis arcani subterraneus ad pœnam thesaurus*, ut ait Tertullianus, quam verè, inquam, & quàm dire reprobos torquebit ille ignis, qui non solùm leviter, & transeunter manum, vel pedem attinget sed damnatis firmiter adhęrebit eosque omni ex parte penetrabit.

Tertull. Apol. c. 47.

Docet Doctor Angelicus, quod ad causandum dolorem requiritur coniunctio alicuius mali, ut v. g. dolorem in manu mea causet ignis, debet ei coniungi per se, vel per actionem suam, & quò intimùs ignis manui meæ unietur, eò graviorem illi dolorem inferet. Ignis autem inferni damnatis strictissimè unietur, eorum carnes & ossa penetrabit, medullas, viscera, & omnia interiora eorum pervadet, in ipsum intellectum, & in ipsam eorum animam acriter aget, quare damnatos non solùm verè, sed etiam graviter torquebit. Quod in secunda hujus concionis parte jam latiùs nobis probandum est.

S. Tho. 1. 2. q. 36. a. 1.

Damnati ab igne inferni torquentur graviter. II. PARS

IGnis inferni quasi judex à Deo institutus *interrogabit ossa, & medullas, & cogitationes nostras*, inquit Eusebius Emissenus: Hic ignis intima cordium penetrabit, ut pravas cuiusque intentiones, & illicita desideria sollicitè inquirat, & interrogabit cujusque memoriam, intellectum, aliasque animæ potentias, hic ignis interrogabit sacrilegas blasphemorum, & impiorum linguas, interrogabit oculos, manus, & alia corporis membra per quæ quisque peccaverit, ac tandem interrogabit, & inquiret quandam quisque pęnam mereatur; *hic ignis erit inquisitor meritorum omnium*. Sed quod in primis mirabile est, hic ignis quemque plectet juxta ejus merita, undè alios magis & alios minus pro diversitate meritorum torquebit, *negandum non est, ignem æternum pro diversitate meritorum, aliis leviorem, aliis futurum esse graviorem*.

Euseb. in Oct.

Cassian collat. 15. c. 10.

Aug l. 20. de Civ. c. 10

Licèt autem tartareus ignis alios magis, & alios minus torqueat, omnes tamen graviter torquebit, quia eum Deus insufflabit, accendet, & armabit adversus omnes reprobos, ut eos graviter cruciet. *Armavit* olim Deus cinifes, ranas, & alia vilia insecta, ut cùm Pharaone belligerarent; *armavit* aquas, cùm eas in omnes terræ partes misit, ut amicos suos undique quærerent, & diluvio universali suffocarent; *armavit* interdum terram, cùm ab ea populos multos glutiri voluit, & maiori sollicitudine & modo extraordinario armabit & incitabit

F 2 infer-

inferni ignem, ut ardeat, comburat, & gravissimè reprobos omnes torqueat. Sicut enim Nabuchodonosor adversus tres pueros iratus, in fornacem eos mitti jussit, *& præcepit, ut succenderetur fornax septuplum, quàm succendendi consueverat*; ita Deus tartareæ fornacis ignem ardentissimè accendet; ac flatu, & præsentia sua exardescere faciet, ut acrius agat in reprobos: *ignis in conspectu ejus exardescet*. Ignis tandem ille, à Deo incensus, & supernaturaliter elevatus, ita damnatos cruciabit, ut quantam ab igne pœnam sint passuri, explicare nequeamus: *quàm sit horrendum illud supplicium, oratio nequit explicare*.

Dom. 3. 16. Psal. 49. 3. Chrys. tom. 5. c. 6.

Ut aliquam gravissimorum suppliciorum, quæ ab igne perferunt reprobi, animis nostris ideam ingerat Doctor Angelicus: ait, ignem illum esse ardentissimum, non solum quia à Deo adversus damnatos irato succensus; sed etiam quia hic ignis summo frigore circumdatus, per antiperistasim, suum intendet calorem: *ignis ibi erit fortissimæ caliditatis, quia calor ejus erit undique congregatus, propter frigus terræ ipsum undique circumstans*. Quæ ratio ut intelligatur, advertendum, infernum esse in terræ centro, quo nihil à sole remotius; advertendum etiam, quod, quo locus aliquis magis distat à Sole qui luminis & caloris pater est; eò magis (naturaliter loquendo) in eo friget. Quare cùm ignis inferni sit in centro terræ, maximum est frigus quo circumdatur; & ideò calor ejus per circumstans illud frigus magis intenditur: quantus ergo erit calor illius ignis à Deo succensi, & à circumstante frigore intensi, sed quanta erit pœna, quam ab hoc igne, sic succenso, patientur damnati? Tanta quidem, ut eam explicare non possit humana eloquentia: *quàm sit horrendum illud supplicium, oratio nequit explicare*.

D. Th. contra Gent.

Aliam rationem, qua probent summam illius ignis caliditatem & activitatem, nonnulli authores desumunt ex materia cui adhærebit, & ex qua nutrietur. Ipsa experientia constat, ardentiorem esse, & acriùs urere ignem, cùm sulphuri, bitumini, vel simili alteri inhæret materiæ, nonnunquam enim videmus, quòd ex pice, nitro, bitumine, pulvere tormentario aliisque similibus rebus componantur ignes, quorum tanta activitas, ut facilimè duriora liquent metalla, turres altiores funditus evertant, urant in medio aquarum, & alia portentosa efficiant. Ignis autem inferni ex similibus materiis constituetur: ut enim ait S. Scriptura, infernus est *stagnum ignis & sulphuris*; & ut docet Tertulianus, infernus est quasi totius mundi cloaca, in quam defluunt omnes terræ sordes, ex quibus fit ignis tenebrosus, fœtidus, & ardentissimus; quanta ergo damnatis erit pœna, in medio hujus ignis morari, vivere, & indefinenter uri? quantum ab hoc igne patientur supplicium? tantum equidem, ut illud *oratio nequeat explicare*.

Apoc. 20. 10. Tert. l. de anim. c. 14.

Ne credas, inquit Sanctus Chysostomus, ignem inferni nostro esse similem, *cùm ignem inferni audis, ne arbitreris huic similem*. In mentem revoca, ait aureus ille Doctor, Tyrannos omnes, qui immaniùs & crudeliùs sævierunt in Martyres; pone, si libet, ignem, ferrum, bestias, & quæcumque alia quæ ad eos torquendos assumpta sunt; imaginare graviora quæ unquam perpessi sunt supplicia, & certus esto, quod hæc omnia, respectu eorum quæ damnati in inferno ab igne perferunt, non tormenta, sed veluti quædam tormentorum umbra dicenda sint, *nec umbra sunt hæc ad illa tormenta*. Animo versa quiquid in hoc mundo passi sunt famosissimi quique rei, mentis tuæ oculis obiice quiquid a barbarorum sævitia pati possunt homines; & quantumvis hæc tibi gravia videantur, pro certo habeas, hæc ludicra, & quasi nullius esse momenti in comparatione horrendorum suppliciorum, quæ a tartareo igne patiuntur damnati: *hæc omnia ludicra & risus sunt ad illa supplicia*. Ignem compone maximum, ac tantum, quantum volueris, inquit D. Augustinus; in illum proiice sulphur, salnitrum, & alia quæcumque igni ardentissimo conficiendo inservire possunt, volo, ut hic ignis Babylonica fornace sit ardentior; si tamen cum tartareo conferatur, non verus ignis, sed ignis pictus vocandus est, *hic ignis depictus est, quantumvis intensè accensus sit*. Heu! si ignes nostri, quantumvis acerbi & accensi, sint solùm ignes depicti, respectu ignium inferni, si etiam omnia, quæ rei, & Martyres umquam perpessi sunt, umbræ & ludicra sint in comparatione eorum, quæ ab inferni igne patiuntur damnati, quantum, quæso, est istorum supplicium; quam grave est id quod ab hoc igne perferunt? certè quantùm ab hoc igne torqueantur, humano sermone explicari nequit, *quàm sit horrendum illud supplicium, oratio nequit explicare*.

Ibid. Chrysost. hom. 49. 18. ad Pop. Ibid.

Referunt Historici, quòd Phalaris Tyrannus æreo ad cruciandos homines utebatur tauro, intra quem ens includi, ac submisso igne paulatim torreri jubebat. O immane supplicium! ipsius sola enarratio terrorem incutit & horrorem, & haud dubiè si quis ex nobis tanto adstitisset

tiisset spectaculo, horruisset plurimùm, audiens plantus, & ejulatus, quos intra tauri hujus ventrem edebant qui hoc supplicio afficiebantur. Sed si nunc reviviscerer crudelis ille tyrannus; vel si quis eadem tyrannica feritate jam in homines sæviret, quantus vobis dolor, quantus labor, videre nunc uxorem, nunc filium, & nunc aliquem ex amicis tam diro supplicio addici? sed quid, si quis vestrûm ad tam immane supplicium damnaretur? quid, si vestrûm aliquis intra ænei tauri ventrem lento igne comburi cogeretur? quantum hoc ei tormentum? tantum quidem, ut nullum aliud ei simile videretur. At, quid hoc, respectu inferni; ubi in medio universæ terræ sinu, non à lento, sed ab ardentissimo & ferali igne continuè cremantur reprobi? quid non patiuntur ab hoc igne, cujus comparatione, noster hic ignis umbra est, pictura est? certè tam gravia ab hoc igne patiuntur, ut nec humano sermone explicari queant.

Heu! quis hujus ignis vim & impetum tolerare poterit? si, ait Chrysostomus, cùm ardenti laboras febri, ab interno calore te devorari credis: si tunc omnium fontium aqua sitim tuam extinguere non valet; quid facies, ò peccator, cùm in mediis inferni flammis vivere, & remanere cogeris? si nunc unius febriculæ ardorem vix perferre potes, quomodò ignium infernorum inexplicabiles ardores tolerare

Chrisosto. 5. epist. 4. poteris? *Si febris adeò nos affligat & terreat, quo animo erimus, quando in fluvium ignis inciderimus!* hæc certè intolerabilia sunt: quare emendet unusquisque vitam suam; ut nunquam per experientiam discamus quàm gravia, & quàm intolerabilia sint quæ reprobi à tartareo igne supplicia

Chrys. hom. 49. ad Pop. patiuntur: *ut numquam hæc per experientiam discamus, hic emendemur.*

Omnes damnati maximè contristabuntur, & summo afficientur dolore, cùm recordabuntur, se in inferni ignem præcipitatos; quia in hoc mundo vitam emenda-

Chrysto. 5. ep. 5. re recusarunt: *animas damnatorum contristabit, quando meminerint, quod occasione emendandi vitam non usi, se tradiderint immortalibus malis.* O peccator! quantus tunc tibi dolor, quanta animi amaritudo cum in medio flammæ recogitabis, quòd peccati fuga, humili confessione, & aliquantula pœnitentia, tartareos rogos devitare potuisses: tunc amarè flebis, tunc dentibus fremes & tabesces; tunc velles arduam in sæculo suscepisse pœnitentiam, & virtutibus christianis firmiter adhæsisse. Inanis quidem & vana tunc erit hæc voluntas; sed fac nunc, quod tunc fecisse velles: jejuna, ora, peccata detestare, pœnitentiam virtutibus comparandis incumbe; & sic declinabis inferni ignem, à quo damnati torquentur graviter, & *torquentur semper.*

Damnati ab igne inferni torquentur semper. III. PARS

IN hoc mundo nullus gravia supplicia diù perferre potest; quia corpora nostra non sufficiunt ad vehementiam simul, & ad longitudinem pœnarum perferendam: sed *in inferno conveniunt & prolixitas, & excessus tormentorum*, inquit Chrysostomus. Chrys. hom. 49. ad Pop. Et ideò licèt damnati à tartareo igne graviter torqueantur, ab eo etiam diù: imò semper, & in æternum torquebuntur.

De quo omnem dubitandi locum tollit Christus, cùm reprobos Inferni suppliciis adjudicat: non enim eos ad transitorium, sed ad æternum ignem condemnat, dicens: *discedite à me maledicti in ignem æternum.* Matt. 25. 41. Et ne quis dicat eos quidem ad ignem æternum condemnandos; non tamen in hoc igne æternum torquendos; subdit Christus, quòd ab eo in æternum torquebuntur, & quòd supplicium eorum æternum erit; *ibunt hi in supplicium æternum.* Ibid. v. 46 Prævidit Christus quod dicere possent aliqui, æternum quidem fore ignem in quo torquebuntur reprobi; pœnam tamen & combustionem eorum non fore æternam: quare ut notum omnibus fiat, eos ab igne æterno in æternum comburendos, & torquendos; postquam illos ad æternos ignes condemnavit; subdit, & concludit, asserens, quòd ibunt hi in supplicium, & in combustionem æternam: *Hoc prævidens Dominus, sententiam suam conclusit, dicens: ibunt illi in combustionem æternam.* S. Aug. lib. de fi. de c. 15. Quid clariùs? quid evidentius?

Idem Christus Salvator de peccatore, à Deo per crimina sua separato, ait, quòd *mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Joan. 15. 6. Cur non dixit Christus: in ignem mittent eum, & ardebit; sed mittent eum, *& ardet*? Ipse orationis contextus expostulare videbatur, ut diceret, & ardebit; non autem *& ardet*: cur ergo dixit Christus, *& ardet*? sic loquitur Christus, ut per illud verbum de præsenti, significet æternitatem, cui omnia sunt præsentia. Ut enim exponit Cardinalis Toletus, cùm ait Christus: *& ardet*; idem est ac si dicat: *ardet jam, & ardet sine fine, & in perpetuum.* Si pe-

tas à Christo, quid factum sit de Juda, qui à tot sæculis ad tartara damnatus est? respondebit; *& ardet*. Si quolibet momento quod fluit, & qualibet hora quæ transit; si quolibet anno, & quolibet sæculo quod in interminabili æternitate occurret, ab eo petas, quo in statu sit proditor ille; respondebit Salvator: *& ardet* Judas, & omnes qui ex hoc mundo in statu mortalis peccati exeunt, mox ut mortui sunt, in tartareo igne ardent, in eo æternùm ardebunt, & in quolibet totius æternitatis puncto, de iis dici poterit, quod ardeant; *& ardet*. O quam terribilis hæc æternitas! ò quam horrendum, semper & in sempiternum in tartareo hoc igne ardere!

Triplex à Deo institutus est ignis ad purganda, vel ad vindicanda hominum crimina; ignis scilicet Spiritus sancti, ignis purgatorii, & ignis inferni: *Ignis Spiritus sancti*, est Dei amor; qui si perfectus sit, virtutem habet omnia peccata delendi; ut patet in Magdalena, cui omnia remissa sunt peccata; quia hoc igne succensa fuit: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; O quàm felices, qui sacro hoc igne inflammantur! *Ignis purgatorius*, est subterraneus quidam ignis a Dei justitia accensus, ut in eo viri justi post mortem à levibus quibusdam culpis purgentur, vel, ut temporaneas aliquas pro peccatis pœnas luant; O quàm felices etiam qui hoc igne transeunt; quia salutis suæ certi sunt; *ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Sed *ignis tartareus*, qui à Deo in terræ centro acensus est ad cruciandos eos qui in statu lethalis peccati moriuntur, est ignis terribilis, & inextinguibilis, qui non ad tempus, sed semper & in æternum torquebit reprobos: *non extinguetur flamma succensionis. Et videbit omnis caro, quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur*. Timete, peccatores, contremiscite, quia Deus ignem præparavit inextinguibilem, qui torquebit vos, non una dumtaxat hora, non ad centum solùm, vel ad mille annos, sed in æternum.

Luc. 7. 47. — 1 Corint. 3. 15. — Ezech. 20.

Totus contremisco, cùm apud Isaiam lego, Deum fornacem illam tartaream ad torquendos peccatores præparasse; *præparata est enim ab heri Tophet, à Rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus ignis & ligna multa*. Addit Evangelicus Propheta, quòd Deus in æternum fornacis hujus ignem insufflabit, quòdque flatus ejus erit quasi torrens sulphuris: *flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam*. Prophetæ huic accinit alius Propheta;

Isa. 30. 3.

Ezechiel scilicet, dicens, quod ignis hic, a Dei flatu succensus, omne lignum, seu omnes peccatores, cujusvis status, & conditionis esse possint, acriter comburret: *ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, omne lignum aridum*. O quam vehemens, & quam terribilis ille ignis! sed dicat quis, quamdiù durabit, & quamdiù ignis ille reprobos torquebit? fortè ad menses, vel ad annos aliquos? non ad menses, nec ad annos; sed in æternum; quia hic ignis, a Deo ad cruciandos reprobos accensus, nunquam extinguetur; *non extinguetur flamma succensionis*.

Ezech. 20. 47.

O quàm horrendum, incidere in manus Dei viventis! O quam formidanda vindicta, quam sumit Deus de inimicis suis! ò quam terribilis ille ignis, quo reprobos torquet verè, torquet graviter, torquet semper! sed ò quam insensati peccatores, qui hunc ignem evadere non satagunt! fateor, quòd verba desint, nec loqui valeam, ut exprimam dementiam hominum in statu lethalis peccati viventium; qui cùm coram se accensos tartari rogos videant, ab eis declinare non curant. Sciunt, quòd subitanea morte rapi possint; norunt, quòd si subitò moriantur, mox in æternos inferni ignes præcipitabuntur; & tamen sua per pœnitentiam crimina delere negligunt, & renuunt; ò quantam stultitiam! Credunt, miseri, quòd sub eorum pedibus est infernus; credunt, quòd ibi est fluvius, & quasi mare igneum, in quod æternum cruciandi præcipitabuntur, si non convertantur ad Dominum; & tamen nec de conversione cogitant; ò stulti, ò insensati homines! Cùm eis dicimus: creditisne æternum esse ignem inferni? respondent; *credo*. Cùm ab eis petimus, an credant, omnes in statu mortalis peccati morientes, in æterno hoc igne cruciandos? respondent: *credo*. Sed licèt se hoc credere profiteantur, aliena non restituunt, inimicis parcere nolunt, pravos non eradicant habitus; pœnitentia, & alia ad hunc ignem vitandum necessaria agere recusant; ò magnam, ò inexplicabilem hominum hujusmodi stultitiam!

O stulti, aliquando sapite; à peccatis aliquando surgite, ut gravia & æterna hujus ignis supplicia declinare valeatis. Si terreat vos pœnitentia; ut vanum hunc terrorem expellatis, mementote, quòd *in inferno erit una hora gravior in pœna, quàm hic centum anni in amarissima pœnitentia*. Suadet astutus dæmon, duriora, & acerbiora esse pœnitentiæ exercitia gravissima verò & eterna tartarei ignis supplicia ab hominum mentibus avo-

In vitis Patru lib. 3. num. 5.

avocat; vel ea quasi nullius momenti esse inspirat; sed duriorem in hoc mundo pœnitentiam generosè suscipite; quia *in inferno erit una hora gravior in pœna, quàm hic centum anni in amarissima pœnitentia.*

Hoc probè noverat senex ille Monachus, in maxima austeritate vivens; qui rogatus quomodò rigorem illum perferre posset? respondit: *omnis labor totius temporis quo in hac solitudine vixi, nondum unius horæ tormentorum æternorum spatium adæquat.* Amabat ille hujus mundi pœnitentiam: quia timebat inferni supplicia; amaremus & nos pœnitentiam, si terribilia, & æterna ignis tartarei supplicia sæpè recogitaremus.

O peccator, qui salutarem pœnitentiam tantoperè reformidas, animo volve hoc stagnum ignis & sulphuris; seriò meditare hunc locum tormentorum, ubi miseri in fasciculos colligati gemunt, clamant, & ululant. Ibi considera innumeros avaros, libidinosos, blasphemos, invidos, gulosos, & alios reprobos, qui dirissimè torquentur in igne inextinguibili; quia in hoc mundo pœnitentiam agere noluerunt. Hęc seriò perpende, & intra temetipsum dic: ò quàm melius est in hoc mundo aliena restituere, inimicis parcere, à blasphemiis, fornicationibus, & aliis vitiis abstinere, quàm in inferno ardere! sic intra temetipsum loquere, sic ratiocinare; ac veræ pœnitentiæ operibus studiosè incumbe, ut tartareos ignes devites, & æternæ felicitatis gaudia assequi merearis. *Amen.*

FERIA VI.

POST

DOMINICAM SECUNDAM.

DE INTERNIS DAMNATORUM SUPPLICIIS.

Crucior in hac flamma, Luc. 16. 25.

Consueverant olim Christianæ Religionis hostes, fideles vestibus, sulphure, pice, resina, aliaque materia, ad ustionem idonea imbutis induere, eosque deinde in urbium compitis alligare, & in mediis noctis tenebris, admoto igne, eos vivos comburere; *ut in noctis faces converterentur.* O crudele spectaculum! quid enim horribilius, quam quòd homines innocentes, vivi comburantur, & quasi in faces accensas convertantur. Tacit. in Annales.

Immanè hoc inventum ex dæmonis officina haud dubiè prodiit: sed Christus, mira sacri sui amoris inventione, in conspectu omnium ponit divitem avarum, tartareis ignibus circumdatum: illum veluti facem viventem & accensam concionatorum cathedris alligat, ut tanto spectaculo homines ad eradicandos pravos habitus & ad pœnitentiam agendam efficaciter alliciat.

Contemplemur adhuc hodie helluonem hunc, in mediis flammis clamantem: *Crucior in hac flamma.* Sed & mentis nostræ oculis, interiora cordis ejus introspiciamus, ut in eo adnotemus cogitationes varias, quibus crudeliter torquetur. Gravissimum quidem illi, & omnibus reprobis, ignis tartarei tormentum; sed graviùs torqueri videntur cogitationibus dilaniantibus corda eorum. De inferni ignibus heri diximus; hodie de internis divitis, & aliorum reproborum pœnis, seu de cogitationibus corda illorum discerpentibus erit concio, &c. *Ave.*

Dives avarus in mediis inferni ignibus Deum, Paradisum, & supplicia sua recogitat: *Deum*, in quem toties peccavit; *Paradisum*, quem perdidit: & *supplicia*, quę in æternum passurus est, Deum animo versat dives hic epulo, cùm ab eo postulet, ut mittat Lazarum: *Pater Abraham mitte Lazarum.* Paradisi etiam meminit avarus ille, cùm sursùm oculos tollat: *elevans autem oculos suos.* Supplicia tandem quæ patitur, & perpessurus est, mente revolvit: cùm se in loco tormentorum degere clamat: *in hunc locum tormentorum.* Luc. 16. Ibid. Ibid.

O quàm beati, qui in hoc mundo persæpè de Deo, de Paradiso, & de inferni suppliciis cogitant: *de Deo*; ut illi fideliter inserviant: *de Paradiso*; ut ad illum assequendum strenue laborent: & *de inferni* suppliciis; ut ea vitare valeant. Sed væ diviti avaro, & aliis reprobis in inferno existentibus, quia de Deo, de Paradiso, & de Inferno continuè cogitant; tribus enim his cogitationibus, quasi tribus internis tortoribus, dirissimè cruciantur. 1. Recogitant Deum, in quem toties peccaverunt; *ecce primum tortorem*: 2. Recogitant Paradisum, quem sua culpa perdiderunt: *ecce secundum*: 3. Recogitant supplicia quæ actu patiuntur, & in æternum perpessuri sunt: *ecce tertium.* Damnati torquentur cogitatione Dei, Paradisi, & suppliciorum suorum: En tres tortores interni, à quibus cruciantur corda eorum: & en etiam tres hujus concionis partes.

I. PARS. *Damnati torquentur cogitatione Dei.*

ITa acerba damnatorum supplicia censet D. Augustinus, ut eorum vi cogantur ad illa semper recogitanda; nec aliò mentem, & cogitationes suas traducere valeant: *nimio dolore premuntur, ut interim mentem in aliam cognitionem non ferant.* Doctoris illius mentem Doctor alius, nempe Seraphicus Bonaventura, explicat, dicens, damnatos solummodò cogitare de suppliciis, vel de is, quorum cogitatio supplicia & pœnas eorum augere potest: & ideò cùm cogitant, & animo volvunt divitias quas in sæculo possederunt, voluptates quibus adhæserunt, dignitates ad quas sublimati fuerunt, propinquos & amicos a quibus derelicti sunt; hæ & aliæ similes cogitationes, supplicia & dolores eorum plurimùm adaugent. Et (quod mirabilius & incredibilius videtur) cùm de Deo cogitant, hæc cogitatio eos dirissimè torquet.

D. Bon. in 3.D.1.

Sancti qui in cœlo sunt, & damnati qui cruciantur in inferno, de Deo semper cogitant: sed modo longè diverso: quia Sancti in Cœlo Deum facie ad faciem contemplantur, eum intuitivè semper vident; & clara hæc Dei visio, simul cum amore ejus, est præmium, beatitudo & merces Sanctorum: *hæc est summa merces, videre te.* Damnati verò Deum facie ad faciem non vident: licèt enim in inferno sit per essentiam, & per præsentiam; non tamen ibi eum reprobi intuitivè vident; sed eum solummodò norunt cognitione quadam abstractiva, habent solùm species & ideas quasdam acerbas & terribiles, quibus mediantibus concipiunt, quanta sit majestas Dei in quem totiespeccaverunt, quanta sit bonitas Dei quem criminibus suis irritaverunt, quanta sit justitia Dei, à qua in æternum plecti meruerunt; & hæ de Deo cogitationes plurimùm cruciant reprobos, eorumque suppliciis maximum incrementum afferunt.

Augi

Quod preclarè docet Ezechiel, cùm Dei vultum sub specie crystalli horribilis repræsentat: *quasi aspectus crystalli horribilis.* Nonne congruentiùs hic Propheta loqueretur, si cum Malachia diceret, Deum esse quasi ignem reprobos vorantem: *ipse enim quasi ignis conflans?* Nonne majorem peccatoribus errorem infligeret Ezechiel; si, cum Zacharia, Deum oculis impiorum obiiceret, tanquam turbinem horrendum in eos irruentem: *& vadet in turbine austri?* Nonne ad pœnitentiam peccatores efficaciùs adduceret sanctus ille vates; si, cum Daniele, Deum induceret in throno igneo sedentem, & adversùs illos tonantem: *Thronus ejus flamma ignis?* Cur ergo Deum nō sub his speciebus, sed sub figura chrystalli, & crystalli horribilis repræsentat? Ratio est; quia cùm Deus reprobos suppliciis sempiternis adjudicavit; cùm eos in infernum, æternùm cruciandos mittit, mentibus eorum horribile quoddam lumen & terribilem quandam iceam infigit; quæ est veluti crystallus horrenda, eis semper repræsentans Deum, ut bonum infinitum, quod perdiderunt; ut ens summè bonum, quod contempserunt; ut judicem severum, in quem peccaverunt; ut Deum ultionum, quem irritaverunt: quibus ideis reprobi, plus quam dici potest, cruciabuntur. Sicut enim Sanctis, in Cœlo regnantibus, Deus dat lumen gloriæ, elevans eorum intellectum ad claram & intuitivam sui visionem, qua beati fiunt: ita & Deus, ut reprobos torqueat, eorum mentibus imprimit lumen quoddam crystallo horribili simile; quo eorum intellectibus indesinenter obiicitur Deus, ut iratus, ut terribilis, & ut vindex: *quasi aspectus crystalli horribilis.*

Ezech. 1. Zach. 9. 14. Dan. 7.

Postulat a Deo David, ut *convertantur peccatores in infernum.* Probè novit Propheta, peccatores in inferno converti nequire; quia nec locum, nec tempus, nec gratias ad veram conversionem necessarias habent: cur ergo, in inferno eos converti postulat: *convertantur peccatores in infernum?* Non de conversione cordis, quæ eis est impossibilis; sed de conversione mentis loquitur Propheta. Quamdiù enim in sæculo vivunt peccatores, de Deo vix cogitant; oculos & mentem ad divinorum mysteriorum considerationem vix elevant: *oculos suos compresserunt, ne fortè videant.* Quare Deum rogat vates regius, ut peccatorum mens in inferno convertatur: seu, ut peccatores in suæ ingratitudinis pœnam, in inferno cogantur ad continuè recogitandum Deum, cujus in hoc mundo obliti sunt; *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviscuntur Deum.* Hæc est pœna, quà à Deo peccatores plecti petit Propheta, & hæc est gravissima pœna, quam infligit Deus damnatis. Sicut enim cœlo se videndum exhibet Sanctis, ut eos beatificet; ita & ut cruciet reprobos in inferno, cogit eos ad semper mente revolvendum Deum optimum maximum quem spreverunt, Deum summè bonum in quem peccaverunt, & Deum iratum à quo in æternum plectentur. Hæc de Deo cogitatio gravissimum, & intolerabile est eis supplicium.

Psal. 9. Act. 28. 27.

Opta-

Optarent damnati non cogitare de Deo, illius in inferno oblivisci cuperent, sicut ejus obliti sunt in hoc mundo, sed illius oblivisci non poterunt; eorum mentibus se semper offeret, ejus semper recordabuntur; & ut loquitur Cajetanus, *detinebitur intellectus eorum ad cogitandum, & voluntas ad detestandum*. Cùm in sæculo viverent, de Deo vix cogitabant, sed in inferno, hi magni erunt contemplatores, qui continuè Dei recordabuntur, semperque animo volvent, quàm bonus erga ipsos exstiterit, quot beneficiis eos affecerit, quàm iniquè in illum insurrexerint, quàm justè ab eo puniantur, quàm crudeliter ab eo in æternum sint separandi. Et quia hæ cogitationes gravitatem suppliciorum, quæ perpessuri sunt, plurimùm, & quasi in infinitum augebunt, adversùs semetipsos irascentur, ac malitiam & ingratitudinem suam detestabuntur, *detinebitur intellectus eorum ad cogitandum, & voluntas ad detestandum*.

Cajet. in cap. 25. Matt.

Magno succensus zelo Isaias Propheta, à Deo petit, ut impii in inferno ab ignibus devorentur *ignis hostes tuos devoret*. Ecce gravissimum supplicium, quo reprobos in inferno plecti optat Isaias, nil enim intolerabilius videtur, quam quòd damnati æternis inferni ignibus crucientur. Alio tamen, eoque graviori supplicio eos affici postulat Propheta, dicens, ignis hostes tuos devoret; *non videant, videant*. In majus reproborum supplicium à Deo petit, ut *non videant ea*, quorum visio, aliquid voluptatis eis afferre posset, & ut ea *videant*, quorum intuitu affligi, & cruciari possunt. Votum autem Prophetæ adimplet Deus, quia reprobi, in mediis inferni ignibus existentes, non vident, & vident. *Non vident* amicum qui solatium afferat, propinquum qui subveniat, vel aliud quodque objectum, cujus præsentia illorum supplicia vel minimùm leniantur. Sed contra *vident* rogos immensos, formidandos dæmones, & inviti indesinenter recogitant, quam malè dies salutis insumpserint, quam indignè oblata ipsis divina gratia usi sint, & quam malignè Christi Sacramenta profanaverint, *vident*, quomodo modico labore Deo placere, legem ejus servare, & propriæ saluti consulere poterant, *vident* tandem, & continuè cogitant, quomodo Deum suum, Creatorem suum, & benefactorem suum pro momentanea voluptate, pro modico lucro, pro honore volatili, toties offenderint, & continua hæc de Deo cogitatio, est illis supplicium, ipso inferni igne gravius. Dum in sæculo vivunt impii, turpi iniquitatum & passionum suarum velamine ita eorum operiuntur oculi, ut vix aliquando cogitent de Deo, à quo facti sunt, à quo redempti sunt, & à quo innumera beneficia perceperunt, sed post mortem aufertur hoc malitiæ velamen, *tunc aperiuntur oculi, tunc aufertur velamen*. Tunc vident quod in mundo videre recusabant; tunc cogitant de Deo, cujus obliti sunt in mundo. O quam dura, & acerba illis est hæc cogitatio! O quàm grave hoc supplicium!

Is. 26. 11.

Chrys. ho. 24. in Matth.

Moysi præcepit Deus, ut quosdam idololatras facie ad solem versa suspenderet, *suspende eos contra solem in patibulis*. Quare hoc? ut doceat, damnatos in mediis suppliciis faciem semper ad Deum justitiæ solem versam habituros. Hi in inferno ad Dei considerationem semper erunt intenti, eum semper animis suis volvent; eum continuè inspicient ut benefactorem supremum à quo innumera percepere bona, & ut Deum vindicem, à quo gravissima perpessuri sunt supplicia. Quilibet reprobus *cruciabitur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum*; *& ante conspectum agni*. Quilibet quidem *cruciabitur igne & sulphure*; quia quilibet sulphureis ignibus in æternum addicetur, cruciabitur etiam *in conspectu Angelorum sanctorum*; quia in pœnam suæ ingratitudinis, semper recordabitur Angeli Custodis, cujus monita, consilia, & beneficia contempsit: cruciabuntur tandem *ante conspectum agni*; quia in mediis cruciatibus, quos ab igne & sulphure patietur, Christum agnum sine macula, & justitiæ solem semper inspiciet, ac mente revolvet, dicens intra se. Hei mihi misero! ut quid oblitus sum Dei mei, & benefactoris mei? cur peccavi in Christum qui pretioso suo sanguine me redemit? cur toties Spiritus sancti gratias abjeci? quare toto vitæ meæ tempore Deo fideliter non inservivi? Heu, me indignum omni gratia, & omni supplicio dignum! major est malitia mea, quam ut veniam & misericordiam merear; quia peccavi in Deum meum, & Dominum meum.

Nu. 25. 4.

Ap. 14. 10

Hęc & alia his similia in inferno recogitabis peccator; si in hoc mundo ad Deum non convertaris; mens tua ad Deum semper erit intenta; assiduè cogitabis *de Deo*, quem toties offendisti; *de Deo*, cujus plerumque oblitus es; *de Deo*, cujus beneficia conculcasti; *de Deo*, qui de te vindictam sumpturus est, & continuæ hæ cogitationes cor tuum lancinabunt, dilaniabunt, & dirè torquebunt: Ecce primum cordis tui tortorem. sed cogitabis etiam *de Paradiso quem perdidisti*, ecce secundum cordis tui tortorem, *& secundam hujus concionis partem*.

II. PARS.

Damnati torquentur cogitatione Paradisi.

POEna sensus, quam patiuntur in inferno reprobi, tanta est, ut respectu ejus acutissimi quique morbi quibus affliguntur mortales, omnia supplicia quibus à justitia sæculari adjudicantur rei, & omnia tormenta quę unquàm à tyrannis perpessi sunt Martyres, pro nihilo reputanda sint. Sed si gravissimam quasi hanc sensus pęnam, quam perferunt damnati cum pœna damni conferamus, non gravissima, sed levis censenda; quia omnium pœnarum maxima est, a Paradiso & à cælesti gloria excludi: *multò durius tormentum quàm gehenna est, non assumptum esse ad tantam gloriam, & illinc elapsum esse: & opinor non tanto dolore lugendum de malo gehennæ, quàm casum deplorare, quòd cœlo excidimus; qui est cruciatus omnium gravissimus.*

S. Bernard. Ep. 5. ad Theod.

Quamvis in inferno nulli essent dæmones, qui reprobos torquerent, quamvis nullibi ignes qui eos comburerent, nullæ tenebræ quæ eos obcæcarent, nulla vincula quæ eos stringerent, nulli vermes qui eos roderent: imò, licèt infernus ex se esset locus amœnus, ac remotus ab omni pœna sensus: ita tamen grave est damnatis, privari à cælesti curia, & excludi à Paradiso; ut hæc unica pœna omnes alias longè transcendat; & comparatione illius omnes aliæ pro nihilo habeantur: *tantum malum videtur, de tanta gloria cecidisse, ut gehennam pro nihilo habeam, pro hoc damno ac ruina.*

Chrysost. ho. 13. in Ep. ad Ph.

Cùm amicum quendam sibi charissimum aliquando perdidisset D. Augustinus, tantas ex ejus jactura passus est afflictiones, tot per ejus privationem cruciatus est dolroibus, & tam mœstis cor ejus transfixus est cogitationibus, ut absente amico nihil ei placeret, displicerent omnia: & ut ipse de seipso loquitur (æstuabam, suspirabam, flebam, turbabar, nec requies erat, nec consilium. Portabam enim conscissam & cruentam animam meam & ubi eam ponerem non inveniebam: non in amenis nemoribus, non in ludis atque cantibus, non in suaveolentibus locis, nec in conviviis apparatis, nec in voluptatibus cubilis & lecti, non denique in libris atque carminibus requiescebam. Horrebam omnia; & ipsa lux, & quidquid nnn erat quod ipse erat, improbum & odiosum erat.) Heu! si tam gravia patitur Augustinus ob jacturam amici unius, à quo nec vitæ beneficium, nec animi sive corporis bona, nec dona cælestia perceperat, quantus, quæso, dolor est damnatis, quantum iis supplicium, perdidisse Christum amicum verum, à quo vitam & innumera beneficia acceperant; perdidisse Mariam Dei genitricem, omnes Sanctos, omnem curiam cælestem & totum Paradisum? Hæc, ut ait idem Augustinus, tanta est pœna, ut ei nulla tormenta comparari valeant: *Perire à regno Dei, exulare à civitate Dei, alienari à vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedinis Dei, tam grandis est pœna, ut & nulla possint tormenta comparari.*

Aug. lib. 4 Conf.

Aug. Ib. Enchir. c. 112.

Magnum sanè supplicium, & maximus dolor unigenito Regis filio, cùm ob aliquod crimen quod perpetravit, privatur regno ad quod ei jus dabat Regia nativitas. At sicut omnibus hujus mundi regnis infinitè majus est Regnum Cęlorum: ita & infinitè gravior est pœna hominis reprobi excludi à cęlesti regno, ad quod jus habebat per Baptismi receptionem, qua Dei filius & heres factus fuerat. Tantum hoc ei est supplicium, ut hoc cętera inferni supplicia facilè superet: *illa gravior intolerabiliorque est pœna, quàm cætera gehennæ supplicia.* Quod sanctus Basilius explicat exemplo oculi. Sicut, inquit, maximus oculi morbus est privari facultate videndi, licèt hic dolor non sit sensibilis: ita omnium suppliciorum quæ in inferno perferunt reprobi, gravissimum illud sanè est; quòd scilicet, priventur visione Dei, cęlesti gloria, & Paradisi gaudiis: *hæc erit gravior pœna, ut oculo privato luminis, licèt non adsit dolor.*

S. Basil. sup. judic. c. 4.

ib d

Non ultrà immorabor in exaggeranda gravitate supplicii, quod patiuntur damnati, per privationem beatitudinis, sed dicam, quòd illud idem supplicium iis inde longe gravius est, quòd continuè cogantur ad cogitandum de illa beatitudine, & de ęterna felicitate, quam sua culpa perdiderunt. Semper quilibet damnatus considerabit titulos quibus innitebatur jus, quod habebat ad cælestè regnum, quod suis criminibus amisit; semper attentè perpendet quàm magna gloria Beatorum in cælo, quàm felices hi qui in Paradiso habitant, & quàm infeliciter jus ad hoc regnum sua culpa ac pro nihilo perdiderit. Ex qua consideratione, cujuslibet damnati supplicia plurimùm augebuntur: ut enim ait sanctus Gregorius; *ut peccatores in supplicio amplius puniantur, eorum vident gloriam, quam contempserunt.*

S. Greg. ho. 40 in Evang.

Dives avarus, oculis in cælum elevans, in sinu Abrahę vidit Lazarum quem contempserat, & cui cadentes è mensa micas dare recusaret: *elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu ejus.* Cur vult Deus,

Luc. 16. 23.

huac

hunc epulonem videre Lazarum in sinu Abrahæ? non quidem ut Lazari, & Paradisi visione aliquod in suppliciis suis levamentum percipiat: sed ut videns, se modica voluptate, perdidisse hanc beatitudinem qua potitur Lazarus, inde graviùs affligatur & torqueatur. Quod non soli avaro diviti; sed & omnibus damnatis contingit, qui omnes ad cæleste regnum, quod perdiderunt, continuè considerandum compelluntur. Imò ait S. Gregorius, vult Deus, ut hi ab imo inferni carcere Sanctos in Paradiso regnantes contemplentur, ad hoc ut tali consideratione acerbiùs puniantur: *injusti in requie quosdam justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio, non solùm de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur.*

Ibid.

In formidando extremi judicii die binam Christus profert sententiam: *primam* in favorem electorum: *alteram* in condemnationem reproborum. Electis dicet: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*: deinde dicet reprobis: *discedite à me maledicti in ignem æternum*. Cur priùs electos ad cælestia regna vocat quam ad inferni supplicia reprobos condemnet? cur priùs cælestem beatitudinem electis confert, quam reprobos à facie sua expellat, & ad tartara mittat? Ita Christus, inquit sanctus Gregorius Nyssenus, ut reprobi, videntes gloriam quæ electis datur, ejus consideratione torquantur: *ut videant injusti quæ perdiderunt; reportaturi secum primam pœnam alienæ beatitudinis conscientiam*. Hæc est pœna, quam in infernum portabunt secum reprobi; semper ibi considerabunt gloriam, qua fruuntur Sancti; semper mente revolvent Paradisum in quo regnant beati, & a quo ipsi ceciderunt: & illa pœna ita iis gravis erit, ut quisque desperans, linguam suam dentibus mordeat: *commanducaverunt linguas suas præ dolore*.

Matth. 25. 24. Ib. v. 41.

S. Greg. ho. 2. in fym.

Ap. 16. 1.

Heu! qualis dolor principibus damnatis, cùm videbunt in cœlo innumeros rusticos, opiliones, & mendicos gloriose regnantes? heu! quanta tristitia usurariis, & alienorum iniqui detentoribus, cùm in cœlo conspicient Zacheum, & alios qui ablata restituerunt, gloriosissimè triumphantes? quantus mæror obduratis & ex cæcatis peccatoribus, qui pænitentiam in sæculo agere noluerunt, cùm in cælo intuebuntur Paulum, Magdalenam, & alios qui Paradisi gaudia assecuti sunt, quia pœnitentiæ in hoc mundo generosè adhæserunt. Sed, heu! quàm grave & durum erit omnibus peccatoribus, cùm assiduè recogitare cogentur Paradisi gloriam quam perdiderunt; quia à vitiis suis pessimis declinare, & virtutum operibus incumbere noluerunt?

O quales fletus! ò quales gemitus! ò quales ululatus! tunc quilibet reprobus manducans linguam suam, & gemens, intra se dicet: O infelix ego, qui justissimo dei judicio cœlum pro terra amisi, qui pro volatili carnis voluptate æternis privor deliciis, qui pro creatura Creatorem perdidi, & qui pro vanis sceleribus à Paradiso in æternum propulsor! Hei, mihi dicet etiam quilibet reprobus; hei mihi misero cui in sempiternum clausa est Paradisi janua! O crudelis ambitio, tu me à Paradiso voluptatis expulisti! ò infaustæ divitiæ, vos mihi æternas cæli divitias eripuistis! ò effrænata peccandi libido, tu mihi cælestis regni fores obserasti! Vale æterna Paradisi gloria, quam pro levissimo vanitatis fumo perdidi: valete ineffabilia regni cælestis gaudia, quæ pro obscæna voluptate amisi. Vale amplissima empyrei magnitudo, quam pro unico terræ puncto reliqui, valete Angeli, valete Sancti, valete & in æternum valete, quia à vobis in æternum separabor. Talia indesinenter intra se dicent, & continuè recogitabunt reprobi in inferno, *Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt*. Hæc semper mente revolvent, & continuè animis suis versabunt Paradisum quem perdiderunt, *ac etiam inferni supplicia quæ patiuntur, & æternum perpessuri sunt*, & hæc cogitatio est tertius tortor quo interiùs cruciantur, ut in tertia hujusmodi Concionis parte jam videbimus.

Sap. 5. 14.

III. PARS

Damnati torquentur cogitatione suppliciorum inferni.

Terribilis & incomprehensibilis est æternitas pœnarum, quas patiuntur damnati. Cujus ut aliquam mentibus nostris ideam ingerat Doctor Seraphicus, ait, quòd si unus ex damnatis, singulis quibusque annorum millibus, unicam duntaxat funderet lacrymam; ex lacrymis sic ab eo fusis, & collectis, priùs fieret mare oceano maius, quam pertransissent supplicia ejus. Ait etiam præfatus Doctor quòd si Deo sic ordinante, avicula quædam ex immensa totius terræ massa singulis centenis annis tantùm alio transferret, quantùm ponderat unicum tritici granum; tota terræ moles priùs ab illa ave aliò translata esset,

set, quàm pertransierint æterna supplicia, quæ damnati patiuntur.

Infinitam æternitatis durationem alia similitudine explicare conantur nonnulli dicentes. Totius cœli superficies extensa operiatur papyro; omnes volucrum pennæ aptentur in calamos; totum mare in atramentum convertatur: omnes Angeli supra hanc papyrum millenos, & millenos annorum numeros continuè scribant: ultra hos omnes numeros protenditur æternitas: quia horum annorum numeri tandem aliquando pertransirent, æternitas verò pœnarum inferni durabit semper, nec unquam præteribit.

O quàm formidanda penarum æternitas! ò quàm terribile damnatis, tota æternitatis duratione ignium vim, duros vermium morsus, tetri carceris tenebras & alia inferni supplicia perpeti; sed ò quàm acerbum reprobis in inferno, futuram hanc pœnarum æternitatem semper recogitare? quàm dirum, & amarum, semper mente revolvere, & animo versare, quòd non ad centum duntaxat, vel mille annos, sed in æternum, *& in perpetuas æternitates*, horrenda tartari tormenta sunt perpessuri; prævident hi perpetuam hanc pœnarum seriem; suppliciorum illorum gravitatem, & æternam durationem meliùs mente concipiunt, quàm nos, hi perfectiùs norunt, quàm durum sit hæc supplicia in æternum pati, hi seriò recogitant, & meditantur non solùm supplicia, quæ actu perferunt, sed etiam ea quæ in æternum passuri sunt; & continua hæc præsentium, & futurarum cogitatio pœnarum, est crudelissimus tortor, à quo eorum corda dirissimè cruciantur.

Dan. 12. 3.

Ea quæ tempore mensurantur, & quæ aliquando finem sunt habitura, longa, & diuturna non censentur: *nulla longa mora ejus quod habet finem*, inquit Tertullianus, & ut loquitur D. Augustinus: *omnis res, quæ habet finem, brevis est*. Centum milliones annorum, nobis quidem infinitæ videntur durationis: si tamen cum æternitate conferantur, non diuturni, sed brevissimæ durationis dicendi sunt; quia æternitas nunquam transit, nec unquam habet finem; & centum milliones annorum finem habent, ac tandem aliquando transire possunt. Et ideò si Deus reprobo revelaret, eum post centum milliones annorum è tartari suppliciis liberandum, aliqua inde ei adveniret consolatio; at cùm recogitant damnati, se non solùm ad annorum milliones centum, sed in æternum passuros ignis tartarei ardores, dæmonum tyrannidem, ac omnia Dei adversùs illos irati flagella, hæc cogitatio corda illorum crudelissimè discruciat, eosque doloribus inexplicabilibus afficit.

Tertull. de Hel. cap. 46. Aug. in Ps. 60.

Immaginare Regem, vel alium quemvis hominem, qui omnibus felicitatibus affluat. Velim, habeat omnes Cræsi divitias, omnem Salomonis sapientiam possideat, omnibus fruatur Sardanapali deliciis, sciat quidquid in hoc mundo est scibile, & obtineat quidquid ex terrenis bonis est desiderabile: si tamen inter tot felicitates, vel minimum quoddam continuè & diu patiatur incommodum: si inter tot bona quibus gaudet, hoc v. gr. habeat incommodi, quòd indesinenter ob oculos ejus volitet musca. Levis quidem in se hæc esset incommoditas: si tamen prævideret, & certè sciret, hanc muscam, ex Dei ordinatione, annis viginti semper iterùm & iterùm ob oculos suos transituram; nonne hæc pœna (quæ ex se levissima est) duratione sua gravis fieret? nonne hæc pœna ad viginti annos propensa, omnia hominis hujus oblectamenta, omnemque ejus felicitatem quasi ad nihilum redigeret? certè levis hæc molestia, duratione viginti annorum, eum dolore, & mœrore conficeret. Sed, heu! quid hujus muscæ importunitas, respectu pœnarum inferni? quid iteratus ante alicujus oculos unius muscæ volatus, comparatione ineffabilium suppliciorum, quæ in inferno perferunt damnati? quid, pati, quòd musca una, viginti annorum spatio, ob alicujus oculos indesinenter volitet; si hæc pœna cum infandis tormentis comparetur? si grave esset huic homini prævidere, & continuè recogitare, hanc muscam viginti annis oculos ejus circumvolaturam; quàm grave & quam acerbum supplicium damnatis, prævidere & semper cogitare, quòd in æternum circumvolitantes videbunt dęmones, à quibus indesinenter modis inexplicabilibus torquebuntur? hæc prævisio, & continua hæc cogitatio damnatis haud dubiè supplicium erit gravissimum.

Sed ut clariùs & evidentiùs hoc pateat, familiari alia utar similitudine. Dic, quæso, dum imminente quadragesimali tempore, bacchanalibus vacas, nonne aliquid tibi amaritudinis causat instantis quadragesimæ cogitatio? nonne cùm prævides, & recogitas, abstinendum & jejunandum quadraginta diebus, aliquid inde doloris cordi tuo suboritur? nonne hæc prævisio aliquam cordi tuo pœnam ingerit? sed quid, si prævideres, jejunandum quadraginta annis continuis in solo pane & aqua? nonne hæc

hæc prævisio cor tuum summoperè torqueret? haud dubiè hæc prævisio esset tortor internus, à quo plurimùm torquereris. Si ergo hæc cogitatio dolorem & amaritudinem magnam tibi esset illatura, ratiocinare, & judica, quantus dolor, quantum supplicium damnatis, prævidere, & cogitare assiduè, quòd non ad quadraginta solùm, vel ad centum annos, sed in æternum perpessuri sint famen insatiabilem, horribilem sitim, ignis ardores, & omnia tartari tormenta? certè hæc cogitatio, erit illis supplicium grave plusquàm dici, imò plus quàm excogitari possit.

Aliam adduco similitudinem. Cùm alicui reo annuntiatur, eum patibulo, igni vel alteri supplicio fuisse adjudicatum, nonne durus hic nuntius eum conturbat? nonne prævisio, & imminentis mortis cogitatio illum contristat? Nonne interdum aliqui rei hac cogitatione, & instantis mortis prævisione, ita affliguntur, ut in desperationem & in insaniam declinent: quid ergo sentiendum de damnatis, qui dirissima tartari supplicia perferunt, & qui indesinenter cogitant, se in æternum ea perpessuros? qualem dolorem, qualem iis infert tristitiam continua hæc cogitatio? quale hoc illis supplicium? tale equidem, ut nec explicari, nec concipi queat.

Sancta virgo Theresia ineffabili affluebat gaudio, cùm symboli verba audiebat, *cujus regni non erit finis*. O me felicem, inquiebat, quæ Domino servio, cujus regnum æternum, & cum quo in sempiternum regnabo, modo ei fideliter inserviam! non dabit hic mihi transitoriam mercedem sed regnum dabit cujus nullus erit finis. O. N. N. si hæc æternæ mercedis prævisio, mirabilem Theresiæ inferebat lætitiam, quantus econtra dolor homini damnato, cùm recogitat, quod postquàm mille & centum mille annis dira inferni supplicia pertulerit, nondùm erit finis? quanta pœna reprobo serio cogitanti, quòd postquam uno & centum annorum millionibus in tartari carcere clausus manserit, nondum ex eo egrediendi tempus erit? quantum supplicium impiis, in inferno gementibus, cùm mente revolvolvunt, se non solùm ad mille milliones annorum, se in æternum, terribilium tartari ignium vim perpessuros? quantus labor, quanta illis tristitia, cùm animo versant, quod in perpetuas æternitates calicem iræ Dei bibituri, & diram dæmonum tyrannidem passuri sint? hac certè cogitatione ita torquentur, ut nec mente percipi possit; quàm grave sit illis hoc supplicium.

Heu! quis non timeat tanta supplicia? O impie, nonne times, in tartaream mitti fornacem, ibique cogi, ad semper, maxima cum cordis amaritudine, cogitandum de Deo, de Paradiso, & de æternis inferni suppliciis. O formidandas cogitationes! ò terribiles meditationes! ò quàm melius est in hoc mundo cogitare *de Deo* ut illi inserviamus, *de Paradiso*, ut illum assequi mereamur: & *de inferno*, ut ejus supplicia divitemus. Psal. 76. 6. Ibid.

De Deo, & de Paradiso sæpè cogitabat Vates regius; sed speciali sollicitudine æternitatem pœnarum inferni mente revolvebat: *annos æternos in mente habui*; hanc æternitatem crebrò recogitabat, ac illa cogitatione ad purgandam ab omnibus peccatis animam suam excitabatur; *& scopebam spiritum meum*. Hanc similiter in hoc mundo pœnarum æternitatem animo sæpè revolvite, hanc seriò & efficaciter meditamini. O impie, sæpè intra temetipsum dic; & iterùm dic: si nunc in lata iniquitatis via ambulem, æternis suppliciis in inferno plectar, si à viis meis pessimis non declinem, sempiternis addicar tormentis; ac pro modica voluptate pœnam æternam subire cogar.

Seraphicus Pater sanctus Franciscus, ut fratres suos ad ardua quævis pro Dei gloria suscipienda excitaret, dicere iis solitus erat: omnia mundi oblectamenta esse momentanea, inferni verò pœnam esse æternam: *voluptas brevis, pœna perpetua*. O. N. N. eadem verba sæpissimè repete; dic tibi ipsi, voluptas qua fruor in possessione divitiarum quas iniquè detineo, *brevis est*; voluptas quam percipio in ludis, in libidinibus, & in ebrietatibus; brevis est, voluptas quam in hujus & illius creaturæ amore degusto, *brevis est*: si autem non convertar ad Dominum Deum meum, supplicia quæ in inferno patiar, non brevia, sed perpetua erunt. Hæc recogitate, hæc seriò meditamini, & frequenti hac meditatione excitamini ad scopendam & purgandam ab omnibus peccatis conscientiam vestram: ut mereamini; & hæc supplicia declinare, & æternam beatitudinem obtinere. *Amen*.

DO-

DOMINICA TERTIA.

DE CONFESSIONE.

Erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14.

AVeritate, & à recta ratione multùm aberrasse videtur Stoicus ille Philosophus, qui silentium nulli unquam nocuisse asseruit, dicens: *nam tacuisse nocet nulli, nocet esse locutum.* Scimus enim Isaiæ Prophetæ nocuisse silentium, cùm se infelicem dicat, eò quòd tacuerit: *væ mihi, quia tacui.* Multis aliis etiam tacere nocet: cùm, scilicet, ea tacent, quæ dicere tenentur. Is. 6. 5.

Certum est, aliquod silentium esse bonum: sed certum est etiam, aliquod silentium malum esse & noxium. Si vir Religiosus sileat, loco & tempore sibi præscripto; acce bonum silentium: sed si quis sileat, cùm tempus est loquendi, & tunc præcipuè cùm peccata sunt in confessione declaranda, hoc silentium verè noxium, & pessimum. Istud autem est silentium, ad quod homines allicere conatur Satanas: si enim mutus dicatur dæmon ille, quem hodie ejicit Christus, non indè hoc sortitur nomen, quòd verè mutus sit; sed quia homines mutos reddit, impediens ne peccata confiteantur. O quot hodie hujusmodi muti! quot à dæmone muto possessi; qui aut nullo modo peccata sua confitentur, aut eorum aliqua in confessione reticent! Ut dæmonia illa muta ejiciantur, de confessione sacramentali ista erit concio, &c. *Ave.*

COnfessio sacramentalis, quam Christus Dominus instituit, est *legitima accusatio de peccatis propriis, facta Sacerdoti jurisdictionem habenti, ad veniam obtinendam virtute clavium.* Confessio sacramentalis, non est excusatio, sed *accusatio*; quia pœnitens debet in confessione adversùm se testificari, seque accusare. Confessio est etiam accusatio *de peccatis*: pœnitentes enim in confessione non debent virtutes suas jactanter narrare, instar Pharisæi, sed debent se accusare de peccatis, & cavere debent, ne Confessario peccata aliorum manifestent quia confessio non est accusatio de peccatis alienis, sed *de peccatis propriis*. Hæc accusatio debet etiam fieri *Sacerdoti jurisdictionem habenti*; & non alteri, quia solus Sacerdos jurisdictionem habens, potest validè à peccatis absolvere. Hæc tandem accusatio fieri debet *ad veniam à Deo obtinendam, virtute clavium*; si enim non ad hunc finem quis se accusaret, peccatorum veniam virtute clavium non impetraret. Ecce quid sit confessio sacramentalis, cujus jam videbimus 1. necessitatem; 2. virtutem; 3. qualitates.

Confessionis necessitas.

ALiquam peccatorum confessionem, saltem in corde, & interiùs Deo factam, in lege naturæ fuisse necessariam sentit S. Gregorius; & ideo ait, quod Deus Adamum peccatorem quæsierit, dicens, Adam, ubi es? ut ad confitendum peccatum quod perpetraverat, illum alliceret: *hoc à Deo requisitus est, ut peccatum, quod transgrediendo commiserat, confitendo deleret.* S. Greg. lib. 12. mor. c. 11.

In lege Mosaica, constituta populi Dei synagoga, datis Sacerdotibus & Sacramentis, exigebatur quædam confessio, non oris, sed operis, quia pro distinctis peccatis distincta sacrificia offerri debebant; quibus sacrificiis se quisq; peccatorem fatebatur: *confitebantur, sed facto; non verbo: offerebant enim hostiam pro peccato, & sic ostendebant se peccasse.* Hugo Cardin. in cap. 5. epist. S. Jacobi. v. 16.

Aliam confessionem, eamque perfectiorem, in lege nova instituit Christus: cùm Apostolis, & eorum successoribus, potestatem judicialem remittendi & retinendi peccata concessit, dicens; *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* In ista confessione non soli Deo, sed homini, pœnitens Sacerdoti confitetur: *confitemini alterutrum peccata vestra.* Ista confessio est ad salutem necessaria, pro his saltem, qui mortalibus peccatis sunt inquinati, si enim ea confiteri possint, ad eorum confessionem teneri declaravit sacrum Concilium Tridentinum dicens: *Si quis negaverit, confessionem sacramentalem esse jure divino institutam, vel jure divino ad salutem necessariam, anathema sit.* Joan. 20. Jacob. 5. Trid. sess. 14. can. 14.

Ut autem distinctiùs, & clariùs hæc confessionis necessitas appareat, dicamus, eam necessariam esse peccatori, habenti mortalia, ut sanetur, mundetur, & justificetur. Peccator, qui mortalibus ligatur, est infirmus, immundus, & reus, confessio autem est necessaria; 1. *peccatori infirmo*, ut sanetur; 2. *peccatori immundo*, ut mundetur; 3. *peccatori reo* ut justificetur.

1. Quodlibet peccatum est animæ infirmitas, estque infirmitas ad mortem, si peccatum mortale sit, & ideò quilibet pec-

catus.

cator tot lethalibus laborat infirmitatibus, quot diversa mortalia perpetravit; ejusque, morbi spirituales multiplicantur juxta multiplicationem diversorum criminum: *multiplicatæ sunt infirmitates eorum*. Deus autem confessionem sacramentalem instituit, tanquam cæleste *pharmacum*, ut eo mediante infirmitates nostræ sanentur. Estque hoc remedium, & generalissimum, & efficacissimum; quia omnes penitùs animæ infirmitates sanare valet. Ut enim ait D. Augustinus, peccata sunt solummodò spirituali medico declaranda; animarum nostrarum morbi sunt solùm Confessario manifestandi per confessionem, & statim sanabuntur; *Confitere tantummodò vulnus tuum & sanabit te Deus: nam omnium peccatorum vulnera sanantur per confessionis medicinam.*

Ps. 154. Trid. sess. 14. D. Aug. ho. 21. in Evangelio.

O quam efficax illud remedium! sed est etiam maximè necessarium peccatori, ut ab animi infirmitatibus sanetur; non enim ab iis sanari potest, si eas medico spirituali, seu Confessario non detegat; *si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus detegas tuum*. O peccator, vis sanari ab illa peccati lepra, quæ animam tuam fœdat & putrefacit; vis sanari ab illa paralisi, quæ te in bonis operibus faciendis tardum, pigrum, & inertem efficit? vis sanari ab illa animi cæcitate, quæ tibi rerum spiritualium notitiam subducit? vis sanari à febribus luxuriæ, avaritiæ, & iræ, & ab omnibus animi morbis, quibus laboras? manifesta eos medico spirituali; ut enim ab iis saneris, eos Confessario declares necesse est; *si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus detegas tuum*. Animæ tuæ morbos spirituali medico aperire renuis; ei horrendas, quibus laboras, infirmitates manifestare erubescis: pudet te, hoc & illud peccatum occultum ei manifestare; sed si ab his, & omnibus animi morbis sanari velis, inquit D. Augustinus, necesse est, ut eos Confessario manifestes; *agnosce medici manum, confitere, peccatum tuum exeat in confessionem*. Est ergo necessaria confessio peccatori infirmo, ut sanetur, sed est etiam *necessaria peccatori immundo ut mundetur*.

Boet. lib. 1. de consol. Pros. 4. D. Aug. in Ps. 36.

2. In veteri Lege immundus erat, qui mortuum tangebat; in nova verò immundus est, non qui tangit mortuum, sed qui facit peccata mortalia, quæ sunt opera mortua & mortifera; *Si quis tangebat olim mortuum, contaminabatur; & nunc si quis tetigerit opus mortuum, id est, peccatum, inquinatur per conscientiam*. Oculis corporis non patet immunditia hominis, mortali peccato inquinati; eam etiam non facilè concipiunt, qui carnis & sanguinis spiritu reguntur; sed divino Spiritu illustratus D. Anselmus, ita horrendam censebat mortalis peccati maculam & immunditiam; ut in inferno mundus à peccato, quam in Paradiso immundus esse prælegisset; *mallem à peccato purus infernum intrare, quàm peccati sorde pollutus, cœlorum regna tenere*. O quales & quantæ sordes, quibus inquinatur homo peccator! si autem ab iis mundari velit, confiteatur necesse est; confessio enim est quasi secundus Baptismus, ad purgandas peccatorum mortalium sordes institutus; *In confessione omnia lavantur; Si peccata sunt, in confessione purgantur*.

Anselm. lib. de similitud. c. 190. D. Bernardinus ferm. 40. de div. verfic.

In civitate Jerosolyma plures erant januæ, variis officiis destinatæ. Una erat destinata, ut per eam in civitatem portarentur carnes; alia ut per eam pisces deferrentur; hæc lignis, illa aquis, ista fructibus patebat. Sed ut luculenter adnotavit V. Beda, una erat, qua fluebant, & qua foras ejiciebantur omnes immunditiæ; ita ut sordes, quę per alias omnes portas in civitatem ingrediebantur, per istam solùm foras mitterentur. Hæc non sine mysterio facta esse dicit Liranus; inde enim edocemur, omnes scelerum nostrorum immunditias per unam januam, per os scilicet, à nobis esse expellendas. Quot sensus externos habemus, tot nobis sunt portæ patentes sceleribus, quæ animam nostram maculant & fœdant. Per visum, gustum, auditum, odoratum & tactum in cor intrant peccata; sed unica est porta, per quam foras mitti debent scelerum nostrorum sordes, os scilicet, cujus confessione foras mittuntur hę sordes, & mundatur peccator: *Bonum animæ ornamentum confessio, quæ peccatorem purgat*. Sed tandem necessaria est confessio *peccatori reo, ut justificetur*.

3. Peccator est lęsę majestatis divinę reus: cujus peccata scripta sunt stylo ferreo *in ungue adamantino*; est reus qui nulla venia dignus; cùm Deum suum, Creatorem suum, & Benefactorem suum offenderit; est reus, de quo conqueritur Deus, dicens, quòd mala pro bonis ei retribuerit; *retribuebant mihi mala pro bonis*. Quomodo autem veniam obtinere & justificari poterit insignis ille reus: ut justificetur oportet, ut peccata sua confiteatur: non ea celare & occultare, sed illa Confessario declarare & narrare debet: *Narra si quid habes, ut justificeris*. In justitiæ secularis tribunalibus, si homo reus, sua sciat occultare scelera, veniam facilè impetrabit, & coram hominibus justus videbitur: sed in tribunali pęnitentiæ, ut quis justificetur, scelera sua revelet, & confiteatur necesse est. Si enim

ea confiteri possit, & ea non confiteatur, non justificabitur: *Non potest quis justificari, nisi peccata fuerit antè confessus*.

Cùm ad Lazari sepulchrum venit Christus: ut eum à mortuis excitaret, lapidem tolli jussit, quo sublato, fœtidum vidit cadaver, cui imperavit, ut foras exiret; *Lazare veni forás*. Cur non ei dixit, ut reviviseret: *revivisce*; sed ut foras exiret: *veni forás*; mysterium aperit S. Gregorius ajens, Christum ei dixisse: *veni forás*, ut doceret eos qui per peccatum mortui sunt, à peccatis suis exire, & justificari debere per confessionem: *non dicitur: revivisce, sed: veni forás ut homo in peccato mortuus foras exeat per confessionem*. Eandem aliis verbis rationem adducit S. Ambrosius: *veni forás*, inquit, *hoc est, qui jaces in delictorum tuorum sordibus, delictum proprium prode ut justificeris*. Ecce quid necessariò agere debeant peccatores, ut justificentur, peccata sua Confessario prodere debent: *delictum proprium prode, ut justificeris*.

S. Greg. lib. 22. moral. c. 23.
S. Ambr. lib. 2. de Pæn. c. 7.

Magnum occurrit discrimē inter hominis creationem, & ejus justificationem; quia ut crearetur homo, solus Deus locutus est, sola Dei vox adhibita est, nihil huic rei contulit vox humana: sed in hominis justificatione requiritur vox Dei hominis. Requiritur quidem vox Dei, seu, Sacerdotis vice Dei dicentis: *te absolvo*; sed requiritur etiam vox hominis peccatoris, semetipsum accusantis; non enim justificaretur, si proprium delictum Confessario non proderet: *delictum proprium prode, ut justificeris*. Est ergo confessio necessaria peccatori, ut sanetur, mundetur, & justificetur.

Nec dicas, hominem, in mortalia lapsum, necessariò quidem ea confiteri debere Deo, in quem peccavit; non autem homini. Ad hoc enim præclarè respondet D. Thomas à Villa nova, his verbis. Quamdiu Deus non fuit homo, non opus fuit, peccatum homini verbo confiteri. Sed postquam filius Dei factus est homo, jam Pater non judicat quemquam; sed omne judicium dedit filio, quia filius hominis est: ex tunc ergo peccator a Deo Patre est hominis Christi foro commissus; & in illo reddere rationem suam tenetur. Sed quia Christus ascendit in cælum; & non est in hoc mundo præsentia corporali visibili, ut ei homo rationem possit reddere de peccatis, ideò antequam ascenderit in celum, commisit vices suas Sacerdotibus, & eos subdelegavit, ad audienda, & judicanda peccata; dicens: quorum, remiseritis peccata, remittentur eis. Ecce propter quid ex tunc homo peccata sua Sacerdoti a Christo subrogato, confiteri tenetur.

S. Thom. fer. in Dom. 3. Quad.

Ecce confessionis necessitatem: *videamus jam confessionis sacramentalis virtutem*.

Confessionis virtus. II. PARS.

Postquam David audivit Nathan Prophetam annuntiantem sibi peccatum, quod perpetraverat, dolens, dixit: *peccavi*; & mox deletum ejus fuit crimen: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Miratur Sanctus Ambrosius virtutem trium illarum sillabarum: *peccavi*, seu, virtutem confessionis factæ a Davide, quæ ejus peccatum delere valuit. Sed miror magis virtutem confessionis Sacramentalis; quæ ad Deum, ad infernum, & ad Paradisum extenditur: 1. *ad Deum*, quem placat: 2. *ad infernum*, cujus flammas extinguit: *ad Paradisum*, cujus portas aperit.

2. Reg. 12. 13.

1. Licèt Deus sit summum bonum, cujus bonitas omnes penitùs creaturas respicit: peccator tamen eum criminibus suis ad iracundiam provocat, & quasi exarcebat: *exarcebavit Dominum peccator*. Sed Deum; quem ad iracundiam movet peccator, confessio placat; ac propitium & quasi advocatum reddit: *illis non judex, sed advocatus est Christus, qui se propria confessione damnarunt*.

Psalm. 9.
D. Aug. Tract. 14 in Joan.

Diversimodè se habet Deus erga illos qui abscondunt, & illos qui peccata sua confitentur. De his enim qui peccata in sua cofessione abscondunt, dicit Deus, quòd non dirigentur: *qui abscondit scelera sua, non dirigetur*: seu, ut explicat Hugo Cardinalis, qui abscondit scelera sua *confessori suo*, non dirigetur ad Dominum; quia peccata avertunt a Deo. De his vero qui peccata sua confitentur, ait Spiritus sanctus, quòd ad Dominum dirigentur, quòd eum placabunt, ac eum ad misericordiam flectent, *qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur*: seu, ut exponit præfatus Cardinalis, *qui es qui potest absolvere, peccata confessus fuerit verè, pure, integrè, & spontanee, Dei misericordiam consequetur*. O magnam virtutem confessionis, quæ usque ad Dei thronum ascendit, ejus iram mitigat, eum placat, & ad misericordiam inclinat. Unde præclarè dicit Chrysostomus, quod *confessio mater est indulgentiæ*. Est quidem mater indulgentiæ, & misericordiæ; quæ licet cum dolore & cruciatu magno pariat; felix tamen illius partus; quia Deum placat, ac misericordiam ejus peccatoribus parturit.

Prov. 28. 13.
Chrys. ho 20. de con. Mich. 6

Quærit Michæas Propheta, an Deus adversus peccatores iratus placari possit hircorum & arietum Sacrificiis: *Numquid placari* po-

potest Dominus in millibus arietum; aut in multis millibus hircorum pinguium? Certè his hostiis non placatur nunc Deus: *holocaustis non delectaberis*. Quomodò ergo placabitur Deus in peccatores iratus? Ad illos puniendos urgent justitia, potentia, & omnes perfectiones divinæ, quæ à peccatoribus læsæ sunt: quomodo ergo placari poterit? placari potest humili peccatorum confessione, inquit Petrus Blesensis; qui sic Christum loquentem inducit: *Si peccatum tuum aperias, ego operio; si agnoscas, ignosco, si accusas, excuso; si judicas & condemnes te, non judico, nec condemno*. O magnam virtutem confessionis, quę Deum in peccatores iratum placat? Sed magna etiam est virtus ejus; quia *inferni flammas extinguit*.

Psal. 50. 18.

Petr. Blel. in c. 1. Job.

2. Peccatorem à peccatis suis confessario declarandis deterrent amor, timor, & pudor: *amor*, vel vindictæ, vel scorti, vel lucri mali malè parti: *timor*, vel reconciliationis, vel restitutionis, vel separationis à scorto: *pudor* tandem declarandi peccata occulta, pudenda & enormia. His ita à confessione removentur multi, ut toto vitæ suæ tempore jejunare, & alia duriora pœnitentiæ opera exercere mallent, quam peccata sua confessario dicere. Multa tamen peccatorem ad triumphandum de seipso, & ad omnia mortalia quæ perpetravit declaranda, movere debent: Deus, scilicet, qui ea confiteri jubet, gratia divina quæ mediante confessione obtinetur, Dei amicitia quæ per eam comparatur, conscientiæ quies quæ acquiritur, & alia multa emolumenta, quæ per confessionem debitè factam impetrantur: sed magnum motivum, quo allici debet peccator ad confitenda peccata, est virtus, quam habet confessio extinguendi gehennæ incendia. Hoc motivo peccatores ad peccata sua confitenda urgebat Pacianus Episcopus, dicens; si durum vobis est, peccata confessario declarare, serio perpendite, quòd humili confessione æternas tartari flammas potestis extinguere; *si de cruciatu exomologesis detrectatis, gehennam recordamini, quam exomologesis extinguit*. Heu! si qui nunc in inferno torquentur, tartari flammas sibi quocumque modo extinguere valerent, quas lacrymas ad hunc ignem restinguendum, non funderent? quos gemitus non ederent? quæ suspiria non emitterent? quam peccatorum confessionem non facere vellent? omnia quidem sua scelera, quantumvis horrenda, coram Angelis & hominibus, ac in mediis plateis & foris libenter, & hilariter propalarent. O peccator, hæc gratia, quæ damnatis denegatur,

Pacian. de pœn. & conf.

tibi à Deo conceditur. Non à te exigit Deus, ut peccata tua palàm declares; sed solummodò ut cum humilitate, & cordis contritione clàm ea confessario reveles, & humilis hæc confessio, parata tibi inferni incendia extinguet: *gehennam recordamini, quam exomologesis extinguit*.

Job, vir sanctissimus, in amaritudine cordis sui loqui statuit; *loquar in amaritudine animæ meæ*. Postquam autem se in amaritudine animæ suæ locuturum dixit, audacter & fidenter subdit; *dicam Deo, noli me condemnare*. Cur tanta cum confidentia loquitur? cur tam audacter Deum affatur; cur non rogat eum, ut ipsum ad inferni supplicia non condemnet? cur non humiliter eum deprecatur, ut horrendis hisce tormentis ipsum non adjudicet? sed audacter ait; *dicam Deo, noli me condemnare*. Ratio cur tam liberè loquitur, est; quia priùs locutus, & in amaritudine animæ peccata propria confessus erat: hac enim confessione jus habebat petendi, ne ad inferni supplicia condemnaretur; quia, ut ait Sanctus Gregorius, humilis confessio extinguit inferni incendia; *qui peccatorem se in amaritudine animæ asserit, quid Deo aliud, quàm ne condemnetur dicit? quia amaritudo præsentis pœnitentiæ extinguit supplicia sequenti ira*. O magnam confessionis virtutem, quæ inferni flammas extinguit ac etiam *paradisi portas aperit*.

Job. 10.

S. Greg. lib. 10. Moral.

3. In cruce duo erant latrones: utrique clausus erat Paradisi aditus: æternales has portas ambo sibi criminibus clauserant; unus tamen illorum à Christo audire meruit; *hodie mecum eris in Paradiso*. Iste sibi Paradisum aperuit; sed qua arte? qua virtute? virtute quidem confessionis; quia palam peccata sua confessus est, dicens; *nos quidem justè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil malè gessit*. Alter latro Paradisum sibi non aperuit, sed in æternum damnatus est; quia peccata sua confiteri noluit; iste autem per humilem peccatorum confessionem, januas Paradisi sibi aperuit. Magnam confessionis virtutem, quæ regni cælestis fores reserat; *vides quanta res sit confessio; confessus est, & Paradisum aperuit*.

Luc. 23.

Ibid.

D. Aug. ser. 21. de Civ.

De regni cælestis ostio intelligi possunt hæc Regii Prophetæ verba; *hæc porta Domini, justi intrabunt in eam*. Nemo in civitatem illam cælestem ingredietur, quin justus & sanctus sit; quia *non intrabit in eam aliquid coinquinatum*. Qua ergo ratione eò intrant latrones, adulteri, & usurarii? qua virtute illuc ingredi valent sacrilegi, simoniaci, & omnis generis peccatores?

Psal. 117. 20.

Apo. 21. 27.

res? virtute confessionis; quæ ipsimet cælo vim infert, ac portas ejus reserat; ita ut omnibus peccatoribus pateant, si debitè confiteantur, & à peccatis absolvantur: ut enim perbellè dixit Augustinus: *confessio obstruit os inferni, portas aperit Paradisi*. Homini in statu peccati mortalis existenti patent inferni fores, & clausæ sunt Paradisi januæ: sed si debitè peccata sua confiteatur, tanta est confessionis virtus, ut inferni portas claudat, & Paradisi portas ei aperiat. *confessio obstruit os inferni, portas aperit Paradisi.*

S. Aug. de util. pœnit. Qui innocentiam intactam servant, fine confessione in cælum intrare possunt; sed qui mortalibus peccatis suam perdidere innocentiam, in cælum intrare non possunt, nisi per confessionem, aut actualem, si confiteri possint; aut in voto si peccata sua confiteri non possint. Hęc peccatorum confessio est eis absolutè necessaria ad salutem; hæc est sola porta, qua in Paradisum intrare valent: *ut tibi cælum aperiatur, aperies tuum Sacerdoti: hæc sola est porta Paradisi*. Quare cùm confessio virtutem habeat placandi Deum, extinguendi flammas inferni, & aperiendi portas Paradisi; Dei judicia humili præveniamus confessione: *præoccupemus faciem ejus in confessione*. Sed *qualitates ad veram confessionem requisita, sunt etiam adhibenda*.

D. Aug. in Psal. 117.

Ps. 94. 2.

III. PARS

Confessionis qualitates.

PAucas aliqui, & multas alii assignant confessionis qualitates. Non desunt qui eas usque ad quindecim & sexdecim protendant: quas versibus quibusdam rithmicis enuntiare solent. Sed ex his omnibus qualitatibus, & conditionibus, tres præcipuè ad bonam confessionem desiderantur; imò, & hæ tres solummodò requiri videntur. Nempè, quòd confessio sit præmeditata, integra, & humilis. Confessio debet esse: 1. *Præmeditata*, sine negligentia; 2. *Integra*, sine divisione: 3. *Humilis*, sine excusatione.

Dan. 2. 1. Divinos suos vocari præcepit Nabuchodonosor; quibus, cùm venissent, dixit: *somnium & interpretationem ejus indicate mihi*. Qui responderunt illi: Rex, dic somnium tuum; & interpretationem ejus indicabimus. Iratus Nabuchodonosor, ab iis semper petiit, ut non solùm somnii, quod habuerat interpretationem darent; sed etiam ut ipsum somnium indicarent: *somnium & interpretationem indicate mihi*. Ecce quomodo se habeant multi peccatores: post annum ab ultima confessione elapsum, imparati, & absque ullo prævio conscientiæ suæ examine, ad confessarium accedunt; coram illo muti hærent; & cùm vix unum ex peccatis, quæ perpetrarunt, declarare valeant, dicunt mox confessario: Pater interroga me; somnium & interpretationem ejus indica mihi; vaticinare; divina, quæ fecerim. O qualem negligentiam! certè timendum, ne hujusmodi peccatores in Dei maledictionem, adversùs negligentes prolatam incurrant: *maledictus qui facit opus Domini negligenter*. Si enim unquam expellenda negligentia, tunc maximè cùm examinanda conscientia in ordine ad confessionem, & hoc examen non segniter & negligenter; sed diligenter faciendum: *rode ad cor tuum, & diligenter discute teipsum*, inquit sanctus Bernardus. Quod, & expresè in Concilio Tridentino declaratur, his verbis: *peccator debet seipsum diligenter excutere, & conscientiæ sinus omnes, & latebras explorare*.

Jer. 48.

D. Bern. Tract. de inter. domo c. 6. Trid. sess. 14. can. 5. D. Aug lib. de spir. & an. c. 51.

Ad prævium hoc examen vocari debent omnes cogitationes iniquæ, omnia verba & opera nostra mala: *discutiamus cogitationes, locutiones, atque opera nostra*. Hęc conscientiæ discussio tali cum diligentia & solertia fieri debet, qualis adhiberi solet in negotiis arduis: *tenetur quilibet facere inquisitionem qualem meretur negotium arduum boni viri arbitrio, pro ratione vitæ suæ, & negotiorum*. Sic loquitur Concilium Tridentinum; & asserunt Theologi, quòd si, defectu sufficientis examinis, quis in confessione non declaret mortale aliquod peccatum quod perpetravit, confessio ejus nulla est & sacrilega: quia sicut nulla & sacrilega est confessio, cùm quis voluntariè mortale quoddam reticet: ita etiam nulla & sacrilega est, cùm quis, defectu necessarii examinis, mortale aliquod in confessione non declarat: quare confessio debet esse præmeditata, sine negligentia; ac etiam *integra, sine divisione*.

Trid. sess. 14.

2. Non requiritur integritas confessionis quoad peccata venialia; cùm enim non sint materia necessaria penitentiæ, sed solùm sufficiens; unum declarari potest, & aliud reticeri. Sed aliter loquendum de peccatis mortalibus; confessio enim debet necessariò esse integra, ita ut pœnitens, quantùm moraliter fieri potest, teneatur exprimere species, & numerum peccatorum suorum, ac etiam circumstantias saltem speciem peccati mutantes, *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia*,

Trid. sess. 14. can. 6.

talia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur; etiam occulta: & eas circumstantias, quæ peccati speciem mutant; anathema sit.

Hæc sunt verba Concilii Tridentini, quibus constat ad integritatem confessionis requiri: *primo*. Pœnitens numerum peccatorum declaret; seu, Quòd omnia & singula peccata mortalia, quorum memoriam habuerit, confiteatur. Quod debet intelligi etiam de numero peccatorum in eadem specie: ita quòd pœnitens teneatur dicere, quoties in vanum juravit, quoties fornicatus est, & quoties quodlibet peccatum mortale perpetravit. Quòd si facta morali diligentia, non occurrerit pœnitenti numerus omninò certus, sufficit quòd declaret numerum verisimilem, qui plùs minùsve, à certo parùm distare creditur. Quòd si, facta morali diligentia, neutro ex dictis modis potest pœnitens declarare certum peccatorum suorum numerum; tunc sufficit, quòd consuetudinem peccandi, tempus quo illa permansit, & modum frequentiæ per dies, vel hebdomadas, quoad fieri poterit, declaret. Ratio eorum omnium est, quòd pœnitens non tenetur ad impossibile; & ideò sufficit, si faciat, quòd moraliter fieri potest. Ecce primum quod requirit Concilium ad integritatem confessionis: quòd scilicet numerum peccatorum mortalium pœnitens confiteatur.

Secundò ad integritatem confessionis requirit Concilium, ut pœnitens declaret circumstantias speciem peccati moraliter mutantes: ita ut si in quolibet mortali peccato, quod quis confitetur, occurrat aliqua circumstantia speciem mutans, illa sit explicanda; & sic, si quis furatus est rem sacram, non sufficit si dicat se furatum esse *rem sacram*? quia circumstantia rei sacræ, novam malitiam furto addit. Si quis etiam concupivit, vel peccavit cum muliere, debet exprimere, an fit matrimonio juncta, consanguinea, vel religiosa; quia hæ circumstantiæ mutant speciem; & earum declaratio necessaria est ad integritatem confessionis. Quando tamen pœnitentes nesciunt discernere diversitatem specierum moralium, Confessarum scientia, & diligentia debent in hoc supplere ignorantiam pœnitentium. Ac tandem si, facta morali diligentia tam ex parte confessarii, quàm ex parte pœnitentis, aliquid ignoratum fuerit, & ea ratione prætermissum; illud non obstabit ad valorem confessionis. Ecce integritatem, quæ requiritur in confessione: At confessio debet etiam esse humilis *sine excusatione*.

3. Postquam de ligno vetito comedit, & Dei præceptum violavit Adamus, excusavit se, & in mulierem culpam retulit, dicens: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*. Quæsivit ab Eva Deus, cur hoc fecisset? excusavit se etiam mulier, ajens, se à serpente deceptam: *serpens decepit me*. Quod primi fecere parentes, hoc & eorum filii agere solent; multi enim in confessione se excusant, & in alios ita culpam transferunt, ut non tam illi, quàm alii peccasse videantur. Aliqui vel fato, vel astris peccata sua stultè imputant: alii peccata sua excusantes, eorum authorem Deum impiè faciunt, dicentes. Deus hoc voluit. Diabolum accusant alii, dicentes: Diabolus me decepit. Multi uxorem, filios, fratres, & alios criminum suorum occasionem &, causam fuisse dicunt: in vanum, inquiunt, juravi; sed uxoris malitia compulsus sum: ita accensus hominem percussi; sed ejus imprudentia ad hoc me movit: furatus sum, sed urgens coegit me necessitas: O filii Adæ, ut quid imitamini protoparētis excusationes in peccatis? ut quid declinatis corda vestra in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis? Tollite istas excusationes, & humiliter peccata vestra confitemini talia, qualia sunt, absque ulla excusatione, quæ eorum malitiam minuat: *Tolle istas excusationes in peccatis, & memento illius verbi*: D. Aug. in psal. 140.
(Nec declines cor meum in verba malitiæ: ad excusandas excusationes in peccatis.)

Rogat Deum Propheta ut labiis suis ostium ponat: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis*. Cur non à Deo petit Regius vates, ut ori suo ponat claustrum, quo ita claudatur, ut aperiri nequeat; sed ostium, quod nunc aperitur, & nunc clauditur? Ex ore prodeunt perjuria, blasphemiæ, mendacia, convicia, & innumera alia verba mala: ac proinde congruum videtur, ut à Deo os suum totaliter claudi petat sanctus Propheta: cur ergo non à Deo petit, ut suum penitùs os claudat? Respondet Augustinus, sanctum Regem à Deo petere, ut ori suo ponat, non claustrum, sed ostium quod aperitur & clauditur; quia os in confessione aperire & claudere quisque debet: aperire quidem, ut peccata sua perspicuè, & integrè confiteatur: claudere verò, ita ut in confessione nulla ex eo egrediatur excusatio: *non dixit claustrum, sed ostium & aperitur, & clauditur: ergo si ostium est, aperiatur ad confessionem peccati, claudatur ad excusationem peccati*. D. Aug. in Ps. 40.

Psalm. 140. 3.

Non prohibetur pœnitenti, dicere circum-

cumstantias peccatum minuentes, quin imò illa dicere debet, ut confessarius peccata ejus talia cognoscat, qualia sunt; sed prohibetur ei, malitiam peccati velare, minuere vel vanis ac malignis excusationibus mutare: non debet, cor & os suum inclinare ad sic excusanda peccata: *non declines cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis.* Qui enim sic sua excusat peccata: peccatis praeteritis nova adjungit peccata: *cùm excusamus, peccatis peccatis jungimus.* Qui sua ita excusat peccata, ut mortale aliquod suis excusationibus, tanquam non mortale, vel tanquam non peccatum declaret; mortaliter peccat, & sacrilegium perpetrat. Quare à pessimis his excusationibus abstinere; ne peccata excusationibus tegatis vel minuatis; sed testes estote ad versùm vos; adversùm vos injustitias vestras dicite: imitamini Prophetam qui ad versùm se loquebatur: *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino.* Adversùm me, ut exponit sanctus Bernardus: *arguens & excusans.* Eodem modo arguite vos, accusate vos humiliter & simpliciter. Si tandem confessio vestra *praemeditata* sine negligentia; *integra* sine divisione, *humilis* sine excusatione; & hujusmodi confessio vos sanabit, mundabit, & justificabit: haec etiam confessio Deum placabit, inferni flammas extinguet, ac Paradisi portas vobis aperiet. *Amen.*

Psal. 140. 4.

D. Hier. in Psal. 40 v. 4.

Psal. 31. 5.

S. Bern. ser. de S. Andr.

FERIA II.

POST

DOMINICAM TERTIAM.

DE INVIDIA.

Duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat adificata, ut pracipitarent eum.
Luc. 4. 29.

SI quis scire cupiat, unde suam trahat originem invidia, mente sursum feratur, & in Celo invidiae protoparentem inveniet diabolum: qui mox a creatione sua, praevidens, Verbum aeternum non Angelicae sed humanae naturae uniendum, hominiinvidit, & ideò ad aeterna supplicia damnatus est. Nam ut ait D. Augustinus: *Invidia vitium diaboli est, cum quo solo Diabolus reus est. Non enim dicitur diabolo, ut damnetur; adulterium commisisti, furtum fecisti, villam alienam rapuisti; sed homini invidisti.*

Aug. l. 5. de Dis. Christ.

A celo in Paradisum terrestrem descendit invidia: ibi enim idem Diabolus, videns, hominem esse in statu felici eumque a terrestri ad caelestem Paradisum migraturum; ejus invidit felicitati, utque illum à tanti boni assecutione impediret, tentavit, debellavit illum; & sic *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Sap. 2. 24.

A terrestri Paradiso egressa invidia, in omnes terrae partes se diffudit; intravit in domos Saecularium & Regularium, Laicorum, & Clericorum; nec aliquis inveniri potest locus, in quo venenum suum non effuderit. Sed pessimo hoc veneno potissimùm toxicati fuere Judaei; qui invidia in Christum tabescentes; & aegrè patientes, quòd infirmos multos sanaret, aliaque plurima miracula faceret, ejecerunt eum extra civitatem, *& duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat adificata, ut pracipitarent eum.* Quam detestandum sit invidiae vitium, illa Concio manifestabit, &c. *Ave.*

CUm invidia sit dolor & tristitia de bono alterius, quaerunt Theologi, an omnis tristitia & displicentia de bono alterius, pertineat ad invidiam; & an omnis qui de alterius bono tristatur, dicendus sit invidus, & pessimo invidiae vitio notatus. Pro cujus solutione, notandum ex D. Thoma, & aliis multis Doctoribus, quòd, dolor & tristia de alterius bono tribus modis accidere potest. D. Tho. 2. 2. q. 36. art. 2.

Primò, ex timore proprio: cum scilicet quis de alteriùs bono tristatur, in quantùm timet nocumentum aliquod temporale vel spirituale ex eo sibi vel aliis justis personis injuste eventurum. Et talis tristitia ex timore justo oriens, non est propriè invidia; nec mala est, sed plerumque bona: & sic non peccavit, nec invidus fuit Mathathias, cùm videns Regem Antiochum velle transferre ritum Judaeorum ad ritum Gentilium, verumque Deum relinquere, doluit de ejus prosperitate, propter malum sibi & populo imminens. Sic etiam laetari solent Christiani de Turcarum jactura, & dolere de eorum prosperitate, utpote quia sibi, totique Ecclesiae pertimescenda est. 1. Mach. 2.

Secundò, potest quis tristari de bonis proximi, non quòd optet proximum iis carere; sed quia ipse talia, vel similia bona non possidet. Et iste dolor vocatur zelus, vel aemulatio; quae bona & laudabilis est, cùm circa bona honesta & spiritualia versatur: unde hortatur nos D. Paulus ut aemulemur spiritualia: *aemulamini spiritualia.* O utinam omnes spiritualia quae in aliis vident, 1. Cor. 14. 1.

aemu-

æmulentur! Utinam doleant omnes, eò quòd virtutibus careant, quibus alii emicant! Utinam tristentur omnes, quòd tantam non habeant castitatem, quantam Sanctus Joannes Evangelista; quòd tales non fundant lachrymas, quales fundit Magdalena: quòd non sint similes Jobo in patientia, Petro in pœnitentia, Matthæo in contemptu temporalium, & Seraphico Francisco in humilitate, in paupertate, in Dei amore aliisque virtutibus! O quàm bonus ille dolor! quàm salubris hęc tristitia!

Tertiò, potest quis tristari de bonis alterius; ita ut velit, eum illis privari, quia æstimat ea esse suæ gloriæ, suæ famæ, suę excellentiæ, suoque bono contraria, & noxia. Et sic medici medicis, patroni patronis, prædicatores prædicatoribus, singulis singuli, & similes similibus invidere solent. Ut autem ad vitandum & detestandum pessimum istud invidiæ vitium quisque inducatur, dicamus, quòd invidia est: 1. Vitium commune: 2. Vitium malignum: 3. Vitium exitiosum.

I. PARS. *Invidia est vitium commune.*

POstquam è terrestri Paradiso egressa est invidia, ab Adamo ad posteros ejus transiit, illudque vitium ita apud homines commune factum est, ut & in veteri & in novo Testamento innumeri recenseantur, qui turpi hoc vitio coinquinati sunt.

Gen. 4. Ut autem aliqua hujus rei exempla in veteri Testamento adnotemus; nonne in eo legimus quòd Cain, Adæ filius, fratrem suum Abel occiderit, pessimo invidiæ spiritum ab hoc concitatus, quando
Gen. 26. scilicet vidit ejus munera acceptari à Deo,
Gen. 30. non sua? Nonne adversùs Isaacum invidia accensi sunt Philisthim, eò quòd Deus illi benedixerit, ac locuples fuerit? nonne Rachel sorori suæ Liæ invidit, eò quòd fœcunda extiterit? nonne fratres Joseph invidebant ei, videntes, quod à patre plus,
Gen. 37. quàm alii ejus filii amaretur?

Ex invidia Jacobum, fratrem suum, persecutus est Esau. Josue, quasi invidens duobus viris qui prophetabant in castris,
Num. 11. dixit Moysi: *Domine mi Moyses, prohibe eos.* Moysen, miracula facientem, & audita a
Num. 12. Deo referentem, non sine invidia inspexerunt Maria & Aaron, dicentes: *num per solum Moysen locutus est Dominus?* Cùm post reditum de Babylone, templum ædificarent
1. Esdræ 4. filii Juda, gentes quæ erant in circuitu, ob invidiæ vitium quo laborabant, doluerunt, & eos multipliciter impedierunt, ac à proposito deterrere conati sunt.

Sed quis dicat, quanta Principum & Satraparum in Danielem fuerit invidia? quis Dan. 6.
enarret, quanto livore, quantave invidia in Judam & Nicanorem exarserit Alcimus? quis tandem recenseat omnes qui in 1. Mach. 14.
veteri Testamento, pessimo invidiæ vitio contaminati sunt? certè tunc ita apud homines commune fuit hoc vitium, ut quot homines, tot invidi fuisse videantur.

Sed à Christi tempore multos etiam invidos extitisse refert novum Testamentum. Nonne in eo legimus, quòd cùm viderent Princeps Sacerdotum & Scribæ, mirabilia quæ Christus faciebat; & audirent Matth. 21.
pueros clamantes: *hosanna filio David*, invidiæ igne succensi, plurimùm indignati sint? nonne in eo narratur, quòd audiente fratre filii prodigi festum, quod faciebat pater adolescentiori filio revertenti indignatus est & nolebat introire? nonne ex magna invidia qua in Christum exardescebant Judæi, adversùs illum collegerunt concilium, eumque morti adjudicarunt? sed quanta in sanctos Petrum, Joannem, Barnabam, aliosque Apostolos fuit Judæorum & Gentilium invidia? quanta in Stephanum, in quem dentibus stridebant, dolentes quòd non possent resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur? quanta perversorum hominum in Christi discipulos, in omnibus terræ partibus dispersos, & ubique mirabilia operantes? Luc. 15.

Nullus quidem foret dicendi finis, si sacros codices accuratè lustrare vellemus, ut adnotaremus, quàm commune in utroque Testamento fuerit invidiæ vitium. Sed quod olim factum fuisse dicunt sacræ paginæ, fit & nunc: turpe illud invidiæ vitium, quod olim commune fuisse asserunt, est & nunc ita commune inter Princeps & Magnates, inter divites & pauperes, inter litteratos & ignaros, inter mercatores & opifices, inter sæculares & regulares, ut nullus ferè inveniatur qui hoc vitio careat.

Cùm Magnates superbia inflari soleant; aliis dominari cupiunt. Hinc fit, ut *vel æqualibus* invideant, quòd si æquentur; *vel inferioribus*, quòd crescant, timentes ut sibi pares fiant; *vel superioribus*, quia iis coæquantur.

Ex hac invidia, quæ inter Magnates & Princeps communissima est, innumera oriuntur bella: ac sicut Cæsar & Pompejus mutua æmulatione concitati, totum conturbaverunt Imperium Romanum: ita & sæpè Reges & Princeps totum conturbant & sanguine replent orbem terrarum; quia

cùm alter alteri invideat, nec unus alium præeminere patiatur, bella cient ut unus alterius potentiam deturbet, aut saltem perturbet.

Non solùm inter Reges & Principes inardescit invidia; sed & inter eorum aulicos; qui omnes in aulis principum moventur, & volvuntur, velut agmina & examina invidorum. Ac dici potest, quòd quælibet principum aula sit quasi schola, & gymnasium invidorum; quia cùm ibi omnes aulici ad sublimes honores, & ad altiores dignitates certatim contendant, unus alteri invidet: nec potest unus supra alios elevari quin omnes ei invideant. Invidia enim comes est gloriæ; & quò altiùs quis elevatur, eo magis aliorum invidiæ & æmulationis subjacet.

Alta petit livor: perflant altissima venti Invidiæ.

Sed quid de divitibus & pauperibus? nonne in eis reperitur invidia? certè nil communius, quàm quòd divites divitibus, & pauperes divitibus invideant. Commune malum est apud divites, quòd aliis præire & ditiores esse cupiant; ac ægrè patiantur, quòd alii uberiores facultates colligant: imò frequenter ex invidia accidit, ut quidquid divites alteri vident accrescere, totum sibi credant deperire; unde lites, rixæ, & contentiones innumeræ inter divites oriri solent. At major adhuc pauperum in divites esse solet invidia: non enim pauperibus divites, sed divitibus pauperes invident; nec potest quis dives fieri, quin multorum invidiæ subjaceat. Et ideo præclarè dixit Seneca: difficillimum esse divitibus pauperum declinare invidiam: *Faciliùs est pauperi contemptum effugere, quàm diviti invidiam.* Propter eandem rationem, cùm quis ab Aristotele petiisset, quid esset invidia! respondit Philosophus: *Invidia fortunatorum est antagonista*: quia, scilicet, eo ipso quò quis fit ditior, & pinguiori gaudet fortuna, omnes ei invident; & multi, invidiæ spiritu concitati, verbis, detractionibus, & omnibus modis eum deprimere conantur.

Pessimum hoc invidiæ vitium, magis adhuc inter eruditos & litteratos grassari solet. Heu! quot ex invidia inter eos oriuntur discrepantes sententiæ? quot inter eos ex invidia excitantur contentiones verborum? quot dissidia? quot insectationes? pauci sunt, qui cum Sapiente dicere possint se scientiam suam sine invidia propalare, & communicare: *Sapientiam sine fictione didici, & sine invidia communico.* Inter doctos enim facillimè inardescit invidia: & ideo tot mutuæ inter eos censuræ; ideò non solùm verbis, sed & scriptis, magno cum legentium scandalo, sese mutuò acerrimè insectantur; ideò conscriptos ab aliis libros toties gravi nota conspergunt. Cùm viri docti polleant ingenio, eruditiores & eloquentiores sunt ad alios carpendos, mordendos, & deprimendos: & ideò cùm corda eorum invadit invidia, nil non dicunt, nil non faciunt, ut adversarios suos carpant, mordeant & deprimant.

Sap. 7. 13.

Nec mirum, si inter Magnates, divites, & literatos grassetur invidiæ vitium; cùm eo non careant plebei, opifices & viles quique homines. Nonne communis est invidia inter homines ejusdem artis & sortis? nonne figulus figulo, faber fabro, cantor cantori, vicinus vicino invidet? nonne sutor sutorem, sartorem sartor acri inspicit animo, eò quòd quidquid lucratur unus, alter perdere credat? nonne novæ quotidie inter plebejos exsurgere solent æmulationes, cùm uni ex illis melior fortuna contingit? Vilis plebecula non tam ratione quàm passione & invidia regitur; ideò quæcumque proximi sunt, cum invidia contemplatur; dolet quòd iidem non fruatur bonis, se supra alios erigere ambit, & eos deprimere satagit

Non loquar de invidia, quæ inter Clericos, inter Religiosos, & viros quoscumque pios nonnunquam reperitur: nullus enim status ab invidia est securus, & immunis. Nonne in Christi familiam olim irrepsit æmulatio, cùm contentio inter Discipulos facta est, quis eorum videretur esse major? nonne Joannis Baptistæ discipuli Christo & ejus discipulis inviderunt: cùm magistro suo Joanni dixerunt; *Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum?* Nonne Pharisæi, qui sanctitatis speciales erant professores, Christo & discipulis ejus inviderunt? nonne quotidie videmus, quod inter viros aliunde pios, aliquis oriatur, & exardescat invidiæ ignis? Sancti quidem interdum hoc vitio aliquantulùm laborant. Sed, ut ait S. Ambrosius; *Si invidia Sanctos adussit, quantò magis cavendum est, ne inflammet peccatores?* Illos quidem inflammat invidia eòsque ad murmurationes, ad detractiones, & ad innumera peccata impellit. Heu! si invidiæ labe notentur viri pii, viri religiosi, viri Deo dedicati, quantò magis peccatores, qui aliis multis criminibus sunt dediti? certè peccatoribus, sicut & aliis, imò plus quam

Ioan. 3. 26.

Ambr. lib. de Joseph c. 1.

quàm aliis hominibus communis est invidia. Sed si invidia sit vitium commune, *est etiam vitium malignum*.

II. PARS. *Invidia est vitium malignum*.

INvidia potest esse peccatum veniale; *vel ex levitate materiæ*, seu ex parvitate rei circa quam est invidia, ut cùm aliquis alteri invidet, quia meliùs ludit, suaviùs canit, clariorem vocem habet, aut in parvo quodam alio bono sibi antecellit. *vel etiam ex imperfectione actus*: puta, cùm quis, ex subito sensualitatis motu, judicium rationis præveniente, seu ut loquuntur alii, cùm quis, quasi ex motu primo, alteri ividet, propter bonum quod in eo apprehendit.

Si tamen invidia secundùm se, & secundùm suam naturam consideretur, tanta ejus est malitia, ut ex genere suo sit peccatum mortale, quia est directè contra charitatem, quæ ut ait D. Paulus, *non æmulatur*, nec alterius bono invidet; quin contra omnibus benefacere appetit, ac de aliorum bonis gaudet. Ut autem ait Doctor Seraphicus, illud peccatum est ex genere suo mortale, quòd directè opponitur charitati, quæ est omnium virtutum Regina & forma.

1. Cor. 13.

Inde quidem quisque auspicari posset, quanta sit invidiæ malitia; sed ejus malitiam adhuc longè graviorem censebit, qui invidiæ vitium ipsi Deo contrariū esse sciet. Quod ut verum esse pateat, supponendum ex D. Dionysio, quòd omne bonum est sui-ipsius communicativum & diffusivum; quare cùm Deus sit summè bonus, creaturis se suaque bona communicare appetit, quantum ex se est, & quantum possibile est secundùm ipsarum creaturarum capacitatem. Invidus autem facit totaliter oppositum; non enim vult aliis seipsum communicare, aliquod eis præbendo auxilium, vel impertiendo beneficium: quin contrà dolet, cùm Deum in alios liberalem & beneficum esse videt; ac Dei in alios bonitatem arctare vellet si posset; optaretque, ut Deus in alios esset parcus, eosque privaret bonis, quæ possident. Ecce quomodò invidia sit Deo contraria: sed est ei adhuc contraria; quia tam bonus est Deus, inquit D. Augustinus, ut etiam de malis bonum eliciat: invidia verò econtrà de bonis malum elicit. Sed adhuc invidia Deo contrariatur, quia Deo placet bonum, & malum displicet, invidis verò aliorum placent mala, & displicent bona.

Dion. 4. de divin. nom.

O quam magna hæc invidiæ malitia! sed inde major adhuc videtur ejus malitia, quòd nemini parcat, omnes offendat; ac in eos magis insurgat, qui pluribus & majoribus fruuntur bonis: *inimica est semper alienis profectibus invidia*. Non loquar de invidia, qua multi exarserunt in Platonem & alios Philosophiæ parentes, in Divum Thomam, & alios Thæologiæ magistros, in Cæsarem, Pompejum & alios famosos belli Duces, Orbisque domitores. Nil dicam de invidia, quæ omnibus sæculis concitata est in viros bonis naturæ, bonis corporis, & bonis fortunæ supra alios eminentes. Hos quidem omnes mordet invidia; sed quod magis est, viros quoscumque probos, quantavis sanctitate & virtute præditos, pungit, offendit: & pro viribus deprimit. Nonne ex invidia Abel justus & innocens, occisus est? nonne ex invidia Joseph vir Sanctus venditus est Ismaelitis? nonne ex invidia Babylonii videntes, quòd tres juvenes Hebræi, Ananias, Azarias & Misael a Rege Nabuchonodosor diligerentur, eum allexerunt, ad eos mittendos in fornacem ignis ardentis; sed quanta olim plurimorum fuit invidia in Sanctum Benedictum, cujus fama sanctitatis in omnes orbis partes volabat? quanta in Sanctum Athanasium, qui columna fidei, fulgentissimæ Ecclesiæ lumen, & omnis erat exemplar sanctitatis; quanta in Sanctum Chrysostomum: qui licèt scientia, eloquentia & omni virtutum genere floreret; aliquorum tamen Episcoporum invidia, ab Eudoxia Augusta in exilium pulsus fuit? quanta in Apostolos, in Martyres, & Sanctos Confessores? quanta in ipsum Christum, omnis sanctitatis authorem; qui peccatum non fecit, nec facere potuit? certè tanta est invidiæ malitia, ut viros quantumvis pios & sanctos aggrediatur, nec ulli parcat; & quod pejus est, nullum est opus in viris justis tam bonum & perfectum, quod invidi non carpant & vituperent. Si vir probus humilitatem sectetur, eum invidi abjectum & vilem dicunt: si patientiam profiteatur, eum pusillanimem & ignavum proclamant: si pietatis operibus incumbat, hypocritam eum vocant: si abstinentia & jejuniis corpus affligat, avarum eum appellant: si taceat, eum stolidum censet: si loquatur, garrulum; si gravitatem servet, superbum, si affabilem se exhibeat, levem; omnia tandem Sanctorum virorum opera, quantumvis sancta, & omnibus numeris absoluta, ab invidis carpuntur. E sicut Draco insidiatur Elephantis partui, ut illum pungat & mordeat, ita & invidi bonis quibusque justorum operibus insidiantur, ut illa denigrent, murmurationis aculeo pugnant & detractionis dentibus mordeant, & dilacerent, *invidi res à bonis benè gestas in malum malè interpretando* cor-

Senec ad Paulum.

S. Prosp. lib. de vita con. c. 69.

corrumpunt, *Opinionem bonorum mendaciis decolorant*.

O quàm malignum illud vitium; sed inde majorem adhuc esse ejus malitiam quisque judicabit, quòd multa alia peccata parturiat. Cùm enim sit vitium capitale, ex eo multa alia peccata oriuntur. Et ideo à S. Gregorio Nysseno invidia vocatur *malorum princeps*, *vitiorum radix*: ideò etiam invidia à Sancto Petro Chrysologo dicitur, *peccatorum mater*, *origo vitiorum*. Multorum quidem vitiorum & peccatorum radix est invidia, quorum nonnulla dinumerat Sanctus Cyprianus dicens: (invidia radix est omnium malorum, fons cladium, seminarium delictorum. Inde odium surgit, animositas inde procedit; avaritiam livor inflammat, dum quis non potest suo esse contentus, dum videt alium ditiorem. Ambitionem invidia excitat; propter invidiam timor Dei spernitur, magisterium Christi negligitur, judicii dies non prævidetur. Per invidiam dominicæ vinculum pacis rumpitur, charitas fraterna violatur, adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hæreses atque schismata declinatur.)

Nissen in vit. Moys. Ser. 48. — S. Cypr. tract. de zelo & livo.

Divus Bonaventura ait ex invidia peccata multa procedere, ex quibus quinque enumerat, quæ invidiæ filias vocat: Invidia, inquit, secundùm Gregorium, quinque filias habet. *Prima* est odium, quod est velle malum alicui, & nolle ei bonum. *Secunda* est exultatio in adversis proximi. *Tertia* est afflictio in prosperis proximi. *Quarta*, est susurratio, quæ est detractio latens. *Quinta*, est detractio, quæ fit in apertu; quia intendit melior apparere illo, cui detrahit.

D. Bonacompen. Theol. verit. de corrup. tela pecc. cati lib. 3. c. 16.

Ecce infelices invidiæ partus; ecce peccata & mala quæ à malo hoc vitio procedunt: sed ut ejus magis manifestetur malitia, dicam, quòd ex invidia oriantur etiam homicidia; imò & Deicidium. Ab invidia quidem oriuntur homicidia: ut enim loquitur D. Chrysostomus: *invidia homicidii mater est*: quod & attestatur Spiritus Sanctus, dicens: *alius alium per invidiam occidit*.

Chrys. ho. 41. ad pop. Sap. 14. 24.

Nòn hic recensebo innumera, quæ ex invidia orta sunt homicidia; quid enim graviùs de illa dicendum occurrit: nempè, quod ex invidia oriantur fratricidia. Taceo Remum, qui à fratre suo Romulo urbis Romæ conditore occisus est, de quo Lucanus.

Lucan. l. 1.

Fraterno primùm maduerunt sanguine muri.

Sub silentio prætereo alia fratricidia, quæ in prophanis historiis referuntur, ut ex memoratis in sacra Scriptura unicum hìc adducam; Abelis, scilicet, quem ab initio mundi Cain occidit. Quare S. Basilius Cain vocat primum diaboli discipulum; à quo invidiam & cædem didicit; *primus diaboli discipulus, invidiam & cædem ab eo edoctus*. Sicut primus urbis Romæ conditor manus suas germani fratris sanguine cruentavit; ita Cain, *primus terrenæ civitatis conditor, fuit fratricida, nam suum fratrem civem civitatis æternæ in hac terra peregrinantem, invidentia victus, occidit*. O quàm malignum invidiæ vitium, ex quo prodeunt homicidia, & fratricidia; *imò & Deicidium*!

Basil. hom. de invid. — S. Aug. l. 15. civ. 5.

Unusquique vestrùm haud dubiè capit, quòd de Christo loquar; cui cùm violentas manus intulerunt Judæi, Deicidium perpetrarunt. Judæi invidentes Christo, eò quod miracula multa faceret, dolebant, irascebantur, exacerbabantur, tabescebant, furebant, ei improperabant, calumniis eum efficiabant, ac tandem eum morti tradiderunt. Unde igeniosè nonnulli appositam hanc Christi cruci inscriptionem, J. N. R. J. sic explicant; *invidiam nostrum Regem interfecit*. Invidia quidem eum interfecit, ut enim ait S. Greg. Nazianzenus, *per invidiam mors venit in mundum; propter ipsam Abel est interemptus, David cadis periculum subiit; & quod summa rei est, maximèque detestabile, invidia Judæi Christum interfecerunt*.

Ecce summam invidiæ malitiam; quæ quidem magna est; quia charitati opponitur; qui Deo contrariatur; qui nemini parcit; quia innumera peccata parturit, sed ejus malitia maxima, & summa est, quia Christum cruci affixit, & occidit. Quare cùm tanta sit invidiæ malitia, eam quisque pro viribus detestari & fugere debet. Et ut ait S. Cyprianus, *nihil magis christiano cavendum, nihil cautius providendum, quàm ne quis invidia & livore capiatur*.

S. Cypr. ser. de zelo & livore.

Quanto major est invidiæ malitia, tantò majori sollicitudine eam quisque fugere debet, quare omne invidiæ venenum deponit, *deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & invidias, & omnes detractiones*. Væ his qui tale venenum non deponunt, væ his qui invidi Cain maligna sectantur vestigia, *væ illis, quia*

1. Petr. 2. — Epist. Jud. v. 11.

quia in via Cain abierunt. Maledictus Esau, quia in via Cain abiit, cùm ex invidia fratrem suum Jacob persecutus est, maledicti fratres Joseph; quia in via Cain abierunt, cùm ex invidia eum vendiderunt. Maledicti Chore, Dathan, & Abiron, qui in via Cain abierunt, cùm ex invidia adversus Aaronem insurrexerunt, & ideò à terra absorpti sunt. Maledictus Saul, qui miserè tandem occisus est, & à Deo reprobatus: quia ex invidia Davidem innocentem toties persecutus fuerat. Maledictus Joab, qui Abner; & Amasam ex invidia proditorie occiderat. Maledictus Amam, quia ex invidia totum Judæorum genus simul cum Mardochæo delere voluit. Maledicti Satrapæ; qui ex invidia Danielis vitæ insidias pararunt: Maledicti Judęi qui ex invidia Christo mortem intulerunt. Maledicti tandem omnes qui in via Cain abeunt, & qui invidiæ vitio contaminati sunt, quia hoc vitium malignum est & pessimum. *Sed invidia vitium est etiam exitiosum.*

Invidia est vitium exitiosum.

UT probem invidiam esse vitium exitiosum, non loquar de damnis quæ iis quibus invidetur, inferre solet, sed de iis solùm quæ ipsi homini invido infert. Quæ quidem magna sunt, cùm invidia eum intus torqueat, cruciet & dilaceret, cùmque non solum multis eum malis in hoc mundo afficiat, verùm & in alio mundo, æternis suppliciis addicat.

Invidus dum aliis officere cupit, sibi ipsi noxius, infestus, & exitiosus est; quia invidia interna qua uritur, est quasi tortor internus à quo torquetur, & dilaceratur, *invidia*, inquit D. Augustinus, *sibi primum nocet, primum authorem suum mordet, menti officit: cor quasi pestis, depascit, animum urit*. (S. Aug. Soliloq.) Ob hanc causam invidia tineæ similis dicitur, quia, scilicet, sicut tinea lignum ex quo oritur corrodit, sic invidia eos in quos gignitur, pungit, mordet, & devorat: *sicut tinea vestimento, & vermis ligno ita tristitia viri nocet cordi*. (Prov. 25. 20.) Ob eandem causam invidus Syreni comparatur, quia sicut Syren, tempestatis tempore canit, & gaudet, tempore vero sereno, & quamdiu mare tranquillum est, tristatur, dolet & anxiatur, ita invidi gaudent de aliorum adversitate, tristantur, verò & intus cruciantur de pace, & aliorum prosperitate.

Antiqui, ut exprimerent, quomodo invidus ab invidia intus torqueretur, eam delineare soliti erant, ut mulierem annosam macie & pallore confectam, oculos habentem lividos, & cor suum edentem. *Primò* invidia ut fœmina depingitur, quia invidia, infirmi animi vitium est, & plerumque in fœminis regnat, annosa quoque est, quia a mundi primordio ætas ejus. (Alciat. Em. blem. 71.) *Secundò*, invidia proponitur, ut macie & pallore confecta, quia invidentes tristitia siccat, & pallidos efficit: *Pallor in ore sedet, & macies in corpore toto*. *Tertiò*, invidia describitur, oculos habens lividos & obscuros, quia invidi mentis cæcitate laborant, ac lucem in tenebras convertunt dum aliorum bona opera, vel praeclare gesta sinistra interpretatione obscurare conantur. *Quarto*, invidia dicitur cor suum edere; quia hæc est internus tortor, quo interius cruciantur invidi, qui tortor omnibus aliis crudelior est; qui domesticus est, quia gravia infert supplicia, & quia semper, & sine ullo fine invidum torquet: *invidiam qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia, quia in se domesticum semper diligit habere tortorem! Quis ibi malorum finis, ubi alterius bonum pœna est, ubi cruciatus est aliena felicitas?* (Chrys. serm. 172.)

Homini invido exitiosum sanè invidiæ vitium, cùm sit tortor internus à quo ipse invidus cruciatur, & multa supplicia patitur, sed invidia est etiam vitium homini invido exitiosum, quia per invidiam anima ejus spiritualiter occiditur. Licèt enim omne peccatum mortale mortem animæ inferat privando eam vita gratię in præsenti, & vita gloriæ in futuro, peculiari tamen quodam modo invidia grande hoc malum, & spirituale illud homicidium perpetrat, juxta illud Job 5. *parvulum occidit invidia*. (Job. 5.) Qui enim per alia peccata mortalia spiritualiter interficiuntur, facilè reviviscunt, & à peccatis resurgunt; sed qui per invidiam occiduntur, raro & fere nunquam reviviscunt, quia invidia est malum, quod non curatur: *invidia omnibus malis pejor: quos non vulneraverit, ad curam non veniunt*. (Chrys. serm. 48.)

O quam exitiosum homini invido invidiæ vitium, cùm spiritualem ei mortem inferat sed magis adhuc ei est exitiosum: quia Deus invidos dirè plectit, ut enim ait Sapiens: *qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus*. (Prov. 17. 5.) Ille qui ruina alterius lętatur, est invidus, qui de alterius bonis tristari, & de malis alterius lętari solet: ille autem non manebit impunitus, quia si ante mortem peccatorum suorum pęnitentiam non agat, duplici eum pęna Deus plectet, æternę scilicet, beatitudinis privatione, & inferni suppliciis.

Omnia quidem mortalia peccata cœlesti-

lesti beatitudine privant, sed hoc specialiter invidiæ convenit, cùm enim invidus de alterius bono tristetur, quomodo esse & vivere posset in cælo, ubi nullum videret qui infinitis non potiretur bonis, si invidus esset in cælo, à cuiusque Sancti bono & felicitate cruciaretur; & sic in medio Paradisi infinitos pateretur cruciatus, quòd à cælesti beatitudine omninò alienum est: quare invidus non intrabit in regnum cœlorum. Et ideò S. Basilius invidiam vocat: *privationem regni cœlorum*; Ideo etiam Sanctus Zeno Veronensis ait, invidiam obstare, ne invidus in Paradisum intret: *fugiamus invidiam odicem pietatis, obstaculum regni cælestis*. Quod probe noverat Vates regius, dicens, quod invidi sint a Deo destruendi; à cælo evellendi & eradicandi: ò invide, inquit; *dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa, Propterea Deus destruet te in finem: evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium*. O invide, alterius felicitati invidens, tanta tua est malitia, ut alterum felicem esse ægrè patiaris quare in tuæ malitiæ pænam, æterna te Deus beatitudine privabit: *ac etiam æternis te inferni suppliciis adjudicabit*.

Zeno ser. de livor.

Psalm. 51. 5.

Invidi in hoc mundo dirissimè cruciantur interiùs, dolores gravissimos patiuntur: sed cruciatus & dolores illi interni quos patiuntur, graviores inferni cruciatus prophetizant, suntque quasi primitiæ & initia pœnarum perpetuarum, quas in inferno passuri sunt. Ut enim ait Sanctus Zeno Veronensis: invidia est *via gehennæ* & pœnæ quas in hoc mundo perferunt invidi, sunt *pignus & primitiæ quædam pœnæ perpetuæ*.

Ibid.

Invidiam enim inferno confert Sapiens: *dura*, inquit, *sicut infernus æmulatio*. Invidia quidem inferno comparatur, quia invidi in hoc mundo, torquentur graviter, & quasi præproperè patiuntur supplicia, quæ sustinent in inferno reprobi. Sed invidia comparatur etiam inferno, quia refertur ad infernum, tanquam ad terminum suum, invidia enim est via ad infernum, & ut ait S. Basilius, invidia est *punitionis arrhabo, via ad gehennam*.

Cant. 8. 6.

S. Basil. hom. de invid.

Invidus in hoc mundo vivum in semetipso portat infernum, & damnatorum quodammodo patitur tormenta, sed si peccatorum non pœniteat, ab internis quæ hic sustinet suppliciis, ad æterna migrabit, ac inferni quos hic patitur dolores, non eum ab inferni doloribus liberabunt, sed eum in infernum æternùm cruciandum perducent: quia ut ait S. Augustinus: *dolores invidiæ mortem operantur, & ad infernum perducunt*.

S. Aug. in Ps. 17.

O quam exitiosum ergo invidiæ vitium! ò quot & quanta homini invido infert damna! quare invidiam detestari & summa sollicitudine fugere quisque debet. Sed proh dolor! invidiæ malum videtur irremedicabile, invidia enim est *vitium diabolicum*; quia sicut diabolus pertinaci voluntate suo adhæsit peccato, & fuit inexpiabiliter criminosus sic & hominis invidi cordi ita fortiter adhæret invidia, ut ab eo vix separari queat: ita ab invidia impugnatur invidus, ut vix eam superare possit: *invidia vitari fuga potest, non potest superari conflictu*.

S. Aug. l. de Discip. Christi c. 1.

Chrys. ser. 48.

Hoc quidem propriis viribus non potest homo, sed hoc potest cum Dei gratia, quæ nunquam deest iis, qui eam humiliter à Deo postulant, hæc est spiritus bonus quem Deus petentibus libenter largitur: *pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus*. Quare Deum supplices rogate, ut spiritum suum bonum vobis impertiatur, ab eo humiliter petite ut det gratiam, qua invidiæ vitium è cordibus vestris eradicare valeatis.

Luc. 11. 14.

At cavete ne hanc in cordibus vestris gratiam otiosam relinquatis, agite cum illa, & generosè decertate, ut malignum & exitiosum invidiæ vitium expugnetis. Antequam corda vestra invadat invidia, summa cura cavendum & providendum, ne à tam pestifero malo capiantur. Sed si jam corda nostra livor occupaverit, summo studio vigilate, & laborate, ut tantum malum procul à vobis pellatis. Omnes homines sicut vosmetipsos diligite, de aliorum felicitate gaudete, ut omnibus benè sit, optate, benefacite iis etiam qui oderunt vos, & sic à vobis fugabitur invidiæ spiritus, ac Dei spiritu implebimini, qui vos perducat ad regna cælorum. *Amen*.

FERIA III.
POST
DOMINICAM TERTIAM.
DE CORRECTIONE FRATERNA.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum Matth. 18. 15.

TAnto Deus peccatum odio prosequitur ut adversus illud nil non moliatur, omniaque ad eius destructionem suscipiat. Nonne Verbum æternum à cælo in terram descendit, humanam naturam assumpsit, cum homi-

hominibus diù conversatus est, dira passus & mortuus est, ut destrueret opera diaboli & peccato mortem inferret? nonne Apostolos suos in omnes terræ partes misit, ut peccato bellum indicerent, illudque undequaque debellarent? Nonne innumeros in toto orbe Ecclesiastico concionatores & confessarios esse voluit, qui concionibus, monitis salutaribus, sanctis exhortationibus, increpationibus multis, & omnibus modis possibilibus, peccata ex hominum cordibus ejicerent & fugarent.

Si supremus quidam Monarcha tanto in aliquem odio esset accensus, ut omnes sibi subjectos adversùs illum armaret: eum haud dubie omnium inimicorum ejus maximum quisque censeret. Quantum ergo est Dei odium adversùs peccatum? Nonne credendum, quòd hic sit infensissimus ejus hostis, cùm illi bellum denuntiet, omnesque homines ad ejus ruinam & totalem destructionem assumat.

Peccatum quidem maximè odit Deus, tantumque ejus in illud est odium, ut nonsolùm velit, quòd illud in semetipso quisque per pœnitentiam destruat, verùm & quod in aliis per fraternam correctionem illud destruere quisque conetur: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe illum.*

Peccatum ut infensissimum Dei hostem aspiciamus, illi bellum indicamus? in nobismetipsis per pœnitentiam illud deleamus: sed & illud è proximi corde per fraternam correptionem ejiciamus, & procul pellamus. De hac correctione ista erit concio, &c. *Ave.*

Correptio fraterna est admonitio fratris de emendatione peccatorum; ex charitate fraterna procedens. Vel, est admonitio, qua quis proximum conatur revocare à peccato, per fratrem enim qui corripi debet intelligitur proximus seu, omnis homo, sive æqualis, sive minor, sive major ille sit, qui correptione dignus est quia omnes homines fratres sunt, cùm ex uno patre Deo creati, ex uno Patre Adamo geniti, atque ex uno Patre Christo regenerati, & redempti sunt. Certum est autem fraternam hanc correptionem præceptam esse, *tùm* jure naturali, quo membra unius corporis se mutuò juvare tenentur; *tum* jure divino positivo, quod his verbis nobis ennntiatur: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum:* Sed posito quòd detur præceptum de correctione fraterna, tria de ea mihi occurrunt examinanda; 1. A quo facienda sit: 2. Quando facienda sit: 3. Quomodo facienda sit.

A quo facienda est fraterna correptio.

I. PARS.

Falluntur, & graviter errant, qui de aliorum salute se nullo modo sollicitos esse debere credunt. Hi dicere soliti sunt. quisque suo, non alterius bono invigilare tenetur, de sua quisque, non de alteriùs anima rationem est redditurus, non aliorum curam, sed suam cuique Deus demandavit. Hi loquuntur sicut Cain, dicentes, quòd alios homines Deus illis custodiendos non tradiderit. *Numquid custos fratris mei sum?* Gen. 4. Hi similes etiam Pharisæi: ad quos cum venisset Judas, pœnitentia ductus, quòd Christum vendidisset, de illius salute nullo modo fuere solliciti, dicentes ei: *Quid ad nos? tu videris.* Matth. 27.

Sed qua ratione dicere possunt hujusmodi homines, nullam iis de proximi salute curam incumbere? Nonne Deus *mandavit unicuique de proximo suo*? Eccl. 17. Nonne præceptum de dilectione proximi dedit? quomodo autem diligitur proximus, si nulla de ejus salute cura habeatur? certè proximum non diligit qui de ejus salute nullo modo curat: quare cùm omnes homines proximum diligere teneantur; omnes etiam homines suo modo aliorum salutem curare tenentur, non solùm orando pro eis, verùm & eos prudenter corripiendo, cùm corripiendi sunt. Non enim pensandum, præceptum de correctione fraterna ad solos Superiores respectu inferiorum spectare; eo siquidem ligantur omnes penitus homines, *tùm* lege naturæ, *tùm* lege divina.

Lex naturæ jubet, ut omni homini necessitatem corporalem patienti, quantum fas est, subveniamus. Sicut enim unius corporis membra sibi mutuò subveniunt, ita & cum omnes homines, & præcipuè Christiani corpus mysticum componant, sibi invicem subvenire tenentur in necessitatibus corporalibus, & à fortiori in spiritualibus. Si enim proximo subvenire teneamur, cùm corporali, quantò magis cùm spirituali infirmitate laborat? proximo quidem seu omni homini infirmo & peccatori quisque subvenire tenetur, eumque juvare, ut à peccato resurgat, saltem monendo & charitativè eum corripiendo.

Sed ad hoc etiam quisq; tenetur jure divino positivo, omni enim homini dixit Christus: *Si peccaverit in te frater tuus vade & corripe eum.* Non solum hoc dixit Christus Prælatis, Principibus, Judicibus & patribus familias, respectu illorum, qui eis subsunt, sed hoc dixit omnibus, voluitque,

que, ut quisque proximum peccantem inviam salutis corripiendo reducat. Quod ut non sine gravi authoritate dictum credatur, audiamus summum Pontificem Innocentium tertium, præfata Christi verba explanantem, *Fratrem*, inquit, *in se peccantem, occultè corripere quisque tenetur, juxta legem Evangelicam*. Audiamus & alium summum Pontificem, Anacletum scilicet, dicentem: *tam Sacerdotes, quàm reliqui fideles omnes summam curam habere debent de iis, qui pereunt: quatenùs eorum redargutione corrigantur*.

Innoc. in injun. ext. de hæretic. Anacl. 24. qu. 3. can. cùm Sacerdotes.

Apostolos misit Christus, ut Evangelium suum omnibus hominibus prædicarent; eosque ad illud prædicandum adstrinxit sub lethalis peccati, & damnationis æternæ pœna; & ideò D. Paulus se æterna maledictione dignum censebat, si Legi prædicandi Evangelium non obtemperaret, *Va mihi si non evangelizavero*. Sicut autem Christus Apostolos misit, ut omnibus Gentibus suum Evangelium annuntiarent: ita & omnes homines misit, ut peccantes corripiant, & correptione sua homines peccatores ad meliorẽ vitæ frugem adducere conentur. Sicut Apostolis Christus dixit: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ*: ita & cuivis homini dixit: *si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum*. Sicut Apostolos misit, ut omnes homines ad viam salutis reducerent per prędicationem Evangelii? ita & quemlibet hominem mittit, ut alios ad viam salutis reducere conetur per fraternam correctionem. Sicut tandem Apostoli Evangelium prædicare ex præcepto tenebantur: ita & quilibet ad correptionem faciendam ex pręcepto obligatur: *vade, & corripe eum*.

1. Cor. 9. Mar. 16. 15.

Sed licet omnes homines ad correptionem faciendam ex hoc præcepto non tenerentur; ad eam tamen faciendam omnes moveri deberent; 1. Christi exemplo, 2. Charitatis præcepto, 3. Gloria Dei,

1. Christus, qui omnium virtutum exemplar extitit, præclara nobis correctionis fraternæ exempla præbuit; *tùm*, cùm pluries superbos, & hypocritas Pharisæos corripuit: *tùm* cùm iniquos mercatores è templo ejecit: *tùm* cùm ipsos Apostolos de primatu disputãtes in spiritu lenitatis monuit. Sed & tota Christi vita fraternæ correctionis exemplũ fuisse videtur: nec enim ob alium finem incarnatus est quàm ut corruptissimum mundum corriperet; nil aliud suo adventu intendit, quàm vitiosissimi mundi hujus correctionem: ad hunc scopum directa fuere ejus prędicationes & miracula, pręcepta & consilia, verba & exempla; venit ut homines corriperet, & salubri correptione à peccatis mundaret: *ille apparuit, ut peccata nostra tolleret*. Quare cùm Christus in hunc mundum venerit, ut salvum faceret quod perierat, & ut mundus ab iniquitatibus suis purgaretur, & corriperetur; ejus exemplo ad correptionem omnes homines excitari debent fratribus peccantibus faciendam. Sed ad hoc etiam excitari debent *charitatis præcepto*. 1. Joan. 3. 5.

2. Præcepto divino proximum diligere quisque tenetur: *diliges proximum tuum sicut teipsum*. Quomodo autem proximum diligit qui ei non præsto est in necessitatibus? Quomodo hic proximum diligere dici potest qui ei in necessitatibus spiritualibus auxiliares manus non præbet? quæ est illa proximi dilectio, quæ eum in peccato jacentem sublevare non satagit; certè proximum non verè diligit, qui eum peccantem & peccati adhærentem ex negligentia, complacentia, vel falsa amicitia monere & corripere renuit. Si etenim ex charitatis pręcepto quisque proximo in necessitatibus corporalibus subvenire tenetur; quanto magis in spiritualibus? si quisque proximo gravem inopiam patienti, diro carceri mancipato, vel horrendo præcipitio exposito, ex præcepto charitatis opem dare debet; quantò magis peccatori dæmonis servo, per peccatum mortuo, & formidando inferni præcipitio exposito subvenire tenetur; saltem per fraternam monitionem & correctionem? ad hoc sanè quemque inducere debet pręceptum de charitate proximi. Unde qui eum non corripit, contra charitatis pręceptum peccat, & spiritualem mortem incurrit: *Quod si emendare negligis, cùm videas emendandum, adversùs charitatem facis. Et tamen ut rectè ait Joannes: qui non diligit, manet in morte*. Ad corripiendum ergo proximum adduci debes charitatis pręcepto *ac etiam gloria Dei*. Aug. l. 2 de orig. anim. c. 3. Ps. 18.

3. Nil tam gloriæ Dei oppositum, quàm peccatum. Cœli, terra, & omnes creaturæ Deum glorificant, ejusque gloriam proclamant: *Cæli enarrant gloriam Dei*. Ipsi dæmones suis vociferationibus, imò & serpentes, ac dracones suis sibilationibus dant gloriam Deo: *Laudate eum dracones, & omnes abyssi* Omnes denique creaturas ad Deum laudandum invitat Propheta, eum quælibet suo modo laudat: solum autem peccatum ad Deum laudandum non invitatur, quia Dei gloriæ totaliter est oppositum. Ut enim ait S. Ambrosius, peccatum est *nihilum rebelle & armatum contra Deum*. Et ut ait D. Bernardus, peccator vellet Deum destruere si posset: quia vellet, Deum esse ignarum, injustum aut impotentem: velle autem Deum talem esse, est velle Deum non Ps. 148.

esse;

esse: *vellet peccator Deum non esse, aut nolle, aut non posse crimina vindicare. Velle Deum, aut inscientem, aut injustum, aut impotentem esse, est velle Deum non esse.* Quare cùm peccatum directè Dei gloriæ adversetur, quisque in peccatores insurgere debet, eosque in spiritu lenitatis & charitatis corripere, eùmper peccata sua injuriam Deo irrogant. Insurgere quisque debet in terrenæ cujusque majestatis reos: Tertul. c. Apol. 2. *in reos majestatis omnis homo miles*: quantò magis in peccatores, divinæ majestatis reos? adversùs illos quidem quisque armari, & insurgere debet, non ut illos interficiat, sed ut eos per salutarem correptionem a peccatis revocet, & ad Deum laudandum inducat. Peccantes ergo fratres corripite, ut Christum imitemini, ut Legi obtemperetis, ut Deum glorificemini.

His motivis concitatus D. Petrus, Ananiam & Saphiram durissimè increpavit, eò Act. 5. quòd fraudaverint de pretio agri quem vendiderant: increpavit, & Simonem magum, pecuniam pro dono Dei offerentem. His motivis succensus sanctus Stephanus generosè arguit Judæos, eò quòd Spiritui sancto resisterent. His motivis accensus D. Paulus, *nunc* corripuit Elimam magum, eo Act. 7. quod niteretur avertere Proconsulem à fide: *nunc* Galatas, eò quòd post acceptam Act. 13. veritatem Evangelii, ad circumcisionem, & observantias legales reverti vellent: *nunc* Corinthios, eò quòd in iis dividi videretur Christus, dicente uno: *ego sum Pauli*, Gal. 3. dicente alio: *ego sum Apollo*; & alio: *Ego sum Cephæ*.

Eodem sanè zelo concitari debent omnes fideles; quia nullus est, qui fratrem suum peccantem corripere non teneatur; nullus est, ad quem non dirigantur hæc Christi Salvatoris verba: *si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum*: fraternam ergo correptionem facere tenentur omnes. *Quo autem tempore facienda sit, jam docebimus.*

II. PARS. *Quomodo facienda est fraterna correptio.*

Cum præceptum de correptione fraterna sit affirmativum, non obligat semper & pro semper; non enim ad correptionem quolibet momento faciendam quisque tenetur; sed certo solum tempore, & in aliquibus casibus. Quando autem sub præcepto facienda, & non facienda sit, variè ab authoribus explicatur.

Cum Divo Bernardino dicunt multi, quòd ut quis ex præcepto ad alium corripiendum adstringatur, requiritur, ut culpa illius sit mortalis, quia correptio fit ad lucrandum fratrem amissum per peccatum, ut patet ex his Christi Salvatoris verbis; *Si autem te audierit, lucratus es fratrem tuum*; non autem amittitur anima fratris, nisi per mortalem culpam. Quare, licèt, venialiter peccantes corripere aliquando sub mortali teneantur Superiores; non tamen alii, qui tunc solum sub mortali tenentur peccantes corripere, cum peccata illorum sunt mortalia. Imò, inquit D. Bernardinus, ut ad illos de mortalibus corripiendos quis teneatur; debet esse, saltem moraliter certus, quòd mortalia perpetraverint non enim tenetur quis ad corripiendum alium de peccato, de quo non est certus, quòd illud commiserit. Non etiam tenetur quis ad alium corripiendum de peccato, à quo se emendavit; correptio enim datur in ordine ad emendationem: quare cùm quis à peccato, in quod inciderat, se emendavit, nullus ad eum corripiendum tenetur. S. Bern. tom. 2. ser. 48.

Ut clariùs expendat D. Bernardinus, quando quis ad alios corripiendos teneatur, vel non teneatur, dicit; quòd licèt quis certò sciat alium graviter peccasse, & gravi cuidam peccato addictum esse; non tamen ad eum corripiendum ex præcepto tenetur, cùm peccatum illius ab aliis scitur, qui aptiores sunt ad illum corripiendum; si enim, inquit, (ipsum peccantem videant alii æquè boni sicut tu, vel fortè meliores, & illi fortè magis familiares, aut Prælatus suus, probabiliter supponere potes, quòd aliquis istorum, in quibus est debitum & aptitudo corrigendi illum, corripiet eum.

Addit tandem sanctus Bernardinus, quòd non teneatur quis ad corripiendum peccatorem, cùm non est spes verisimilis, & probabilis de futura ejus emendatione. Quia cùm correptio instituta sit, propter emendatationem fratris, clarum est quòd fieri non debeat, cùm nulla est emendationis spes.

Quæ jam ex S. Bernardino attulimus, imò & alia multa congerunt varii authores, ut explicent, quando fit, & non fit facienda fraterna correptio: sed unica regula totam hanc materiam elucidat Doctor Seraphicus, dicens quòd correctio proximi fit omnibus in præcepto, non tamen semper; sed *cùm scitur vel creditur, quòd correctio peccatum impediet, quod aliàs fieret.* Et ideò cùm certò scis, aliquem gravi cuidam peccato addictum esse; si prævideas, te correptione tua impediturum, ne hic in peccatum, cui addictus est, iterùm cadat, tunc ad illum corripiendum teneris; si autem prævideas, D. Bon. in specu. lo animæ c. 3.

videas, quòd correptio tua non illum sit impeditura, ne in peccatum, cui addictus est, iterùm cadat, tunc ad illum corripiendum non teneris.

Eandem regulam sub aliis verbis tradit Doctor Angelicus, dicens, quòd *fraterna correptio tunc est in præcepto, quando evidens est ejus ex correptione fructus*. Cùm enim correptio fraterna ad fratris emendationem ordinetur, non semper cadit sub præcepto, nec semper facienda est; sed tunc solùm cùm necessaria est ad finem præcepti obtinendum: quare cùm prævides correptionem tuam delinquenti necessariam, vel profuturam; tunc eum corripere teneris: cùm autem judicas correptionem delinquenti non profuturam, aut plus mali, quàm boni, allaturam, tunc ad eum corripiendum non teneris: imò tunc laudabilius est, à correptione abstinere; quàm fratrem peccantem corripere. D. Tho. 2. q. 33. a. 2.

Quod ut clariùs pateat, advertendum cum D. Th. duplicem esse correptionem. *Prima*, est actus justitiæ, per quam intenditur bonum commune; quod non solùm procuratur per emendationem fratris; sed etiam interdùm per punitionem ejus; qua fit, ut alii à peccato timentes desistant: Et talis correptio pertinet ad solos Prælatos; qui non solùm tenentur admonere, sed etiam corripere puniendo. Ista autem correptio non est omittenda, licèt prævideatur, delinquentem, nullum ex ea fructum eliciturum; quia non ordinatur primariò ad emendationem delinquentis; sed ad bonum commune. *Secunda* est actus charitatis, quę specialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis, per simplicem admonitionem. Et ista est propriè correptio, quam fraternam dicimus; quæ cùm ordinetur tantùm ad emendationem delinquentis; tunc solùm ex præcepto adhibenda est, cùm prævidetur, finem hujus pręcepti, seu fratris emendationem ex ea secuturam. Cùm ergo prævidet quis ex tali correptione, delinquentem, nullum fructum percepturum, vel ad pejora lapsurum, ab ea abstinere debet, quia ea quę data sunt ad aliquem finem, debent regulari, secundùm quod exigit ratio hujus finis. Et ideò semper attendendum, quid hoc pręcepto intendat Deus; semper perpendendum, quis sit finis à Deo intentus, cùm præceptum de correptione fraterna instituit. Nec adhibenda est correptio, cùm talis finis obtineri non potest; seu, cùm prævidetur, delinquentem ex correptione non meliorem, sed pejorem evasurum.

Hæc doctrina sumitur ex D. Augustino, dicente; *Si scirem, quòd non tibi prodessem, non te admonerem, neque turbarem*. Sumitur etiam ex sacra Scriptura, quæ derisores, qui ex correptione fructum non sunt percepturi, corripere vetat: sapientes verò, qui ex ea fructum sunt elicituri, corripere præcipit: *Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.* Prov. 9. Corripe ergo fratrem, alicui peccato addictum, cùm judicabis, correptione tua eum meliorem evasurum; non autem cùm ea illum ad pejora declinaturum prævidebis. Tunc enim est omittenda correptio, & laudabilis est illa omissio: *correptio fraterna ubi probabiliter æstimatur, quòd peccator, admonitione contempta, in pejora sit lapsurus, laudabiliter omittitur*. D. Tho. ib. a. 2.

Fatentur omnes, fraternam correptionem magna cum prudentia esse faciendam. Hæc autem prudentia in hoc consistit: 1. quod quis non corripiat alium, cùm certò non sibi constat eum peccasse: imprudens enim est qui proximum corripit de peccato, quod fortè nunquam perpetravit: 2. in hoc, quòd quis proximum non corripiat de peccato, cùm probabile est, eum jam esse emendatum, vel non relapsurum? quia correctio fraterna datur solùm in ordine ad emendationem, & ideò frustra corriperetur qui jam emendatus est: 3. in hoc, quòd quis alium non corripiat, cùm eum ab alio magis idoneo corripiendum sperat: frustranea enim esset talis correctio, si ab alio efficaciùs & utilius esset facienda; præcepta autem Dei non dantur ad inutilia & frustranea. Sed prudentia corripientis in hoc potissimùm consistit, quòd tunc corripiat, cùm correptionem suam profuturam videt; non autem cùm nulla est spes fructus; desperato enim fine, frustra adhibentur media ad finem; & ille maximè imprudens est, qui judicans, se non obtenturum delinquentis emendationem, quæ est finis correptionis fraternæ, assumit tamen media ad hunc finem; & corripit eum, quem correptione non meliorem, sed fortè pejorem evasurum judicat.

Videte, quomodo se habuerit Nathan, cùm Davidem corripuit: sciebat Nathan, eum graviter peccasse; non tamen mox ut ad eum ingressus est; perpetrata crimina illi objecit, non statim illi dixit: tu flagitiosus es, tu profanus es, tu adulter, & homicida es; non prontinùs illi dixit, eum pessimè fecisse: quia prævidebat; quòd si tunc subitò illum corriperet, fortè ad iracundiam & ad pejora declinaret. Quare expectavit; assumpta similitudine congrua illaqueavit eum verbis oris sui, sub fictæ narrationis involucro cor ejus ad recipiendam correptionem disposuit; cùmque judicavit, eum benignè accepturum correptionem, & fructum ex ea percepturum, tunc eum corripuit 2. reg. 12.

puit; & David peccatum suum confessus est, ac ad Deum totaliter est conversus. Sic similiter fratrem peccantem corripe; tunc eum corripe, quando judicabis, eum ex tua correptione fructum percepturum. Ecce quando facienda sit fraterna correptio: videamus nunc, *quomodo sit facienda*.

III. PARS *Quomodo facienda sit fraterna correctio.*

CUm fraternæ correctionis finis sit hominis delinquentis emendatio, facienda est correptio iis modis, qui ad hunc finem perducere valeant. Aptiores autem modi ad hunc finem obtinendum sunt, quòd correctio fiat *in spiritu charitatis*, *in spiritu lenitatis*, *& in spiritu Christi*.

1. Debet fieri correctio fraterna *in spiritu charitatis* ut scilicet fratrẽ tuum à viis perditionis avertas, ut eum à damnationis periculo eripias, ut illum ad rectè vivendum inducas: *debemus corripere, non nocendi aviditate, sed studio corrigendi*. S. Aug. ser. 16. de verb. Dom.

Cum peccavit frater, ad eum quisque ire tenetur, non in spiritu iræ & vindictæ, non in spiritu odii & invidiæ; sed in spiritu charitatis & amoris, ut scilicet eum corripiat, & emendet, *si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum*. Ad eum quisque ire debet, inquit S. Bernardinus, in spiritu charitatis, instar boni Pastoris, qui vadit quærere perditam ovem, ut eam ad Christi ovile reducat; vel, instar medici spiritualis, qui infirmum peccatorem sanare satagit; vel etiam, instar Patris, qui filium arguit, & corripit ex affectu amoris, ut scilicet eum ad meliorem vitæ frugem adducat.

Attendite, quomodò Corinthios corripuerit D. Paulus. Anne in spiritu vanitatis & superbiæ, ut iis se meliorem esse manifestaret? Anne in spiritu iræ & furoris, ut illos exasperaret? annè in spiritu vindictæ, ut illos confunderet? nequaquam; sed in spiritu charitatis, ut illos paterno affectu moneret, & ad perfectionis studium accenderet: *non ut confundam vos hæc scribo*, inquit, *sed ut filios meos charissimos moneo*. Eodem spiritu fratres delinquentes corripite: nec unquam correptionis fraternæ negotium suscipiatis, quin priùs facto diligenti conscientiæ vestræ examine, certi sitis, quòd in spiritu dilectionis & charitatis, tali negotio vacetis: *nunquam alieni peccati ob jurgandi suscipiendum est negotium, nisi cùm internis interrogationibus examinantes nostram conscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere*. Corripite ergo etiam *in spiritu lenitatis*. 1. Cor. 14. D. Aug. in c. 6. epist. ad Gal.

2. *Fratres*, inquit D. Paulus, *si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis*. Non in spiritu lenitatis & indignationis; sed *in spiritu lenitatis* & mansuetudinis: ita ut verba & gestus vestri internam quandam lenitatem & suavitatem spirent; qua, qui corripitur, ad benignè recipiendam correptionem inducatur. ad Gal. 6. 1.

Vult D. Augustinus, quod antequàm aliquis peccantem corripiat, seriò suam scrutetur conscientiam, ut visa sua fragilitate ad correptionem in spiritu lenitatis & misericordiæ faciendam alliciatur; cùm aliquem reprehendere, vel objurgare necessitas nos coegerit, cogitemus, utrùm tale sit vitium, quod nunquam habuimus, vel quod aliquando habuimus: si nunquam habuimus, cogitemus & nos homines esse & habere potuisse; si verò habuimus, & non habemus, tangat memoriam communis fragilitas, ut illam reprehensionem aut objurgationem non odium, sed misericordia præcedat. S. Aug. lib. 2. de ser. Dom in monte, c. 20.

Hæc sanè lenitas & misericordia semper præcedere debet: & licèt aliquando superiores, qui subditos corripiunt, severitate uti cogantur, ut eorum proterviam vincant, *miscenda est lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum*. Sicut enim in arca testamenti erant simul virga, & manna, ita & in correctione cùm adhibetur virga justitiæ severitatis, adhiberi etiam debet manna dulcedinis & lenitatis: *Si erit virga discretionis, sit etiam manna dulcedinis*. D. Greg. lib. 20. Mor. c. 8.

Hæc lenitas & mansuetudo in alienis vitiis corripiendis ita necessaria est, ut licèt hominem gravissimis quibusque criminibus obnoxium, imò & jam ad inferni supplicia damnatum corripere vellemus, hoc faciendum esset in spiritu lenitatis. Quod patet ipsius Dei exemplo, qui divitem avarum inferni suppliciis jam adjudicatum, tanta cum lenitate reprehendit, ut illum filium vocet, dicens: *fili recordare, quia recepisti bona in vita tua*. Non vocat eum avarum, superbum, immisericordem, & in pauperes crudelem: non ei dixit: inhumane, crudelis, sceleratissime: sed: *fili*. O magnam Dei in divitem epulonem clementiam! ò mirabilem ejus in corripiendo hoc damnato lenitatem! *ò singularis bonitas; adhuc filium vocat quem videt inferni pœnarum sobolem, & extremum mancipium gehennæ*! Divino hoc exemplo discite mansuetudinem; discite correptionem faciendam in spiritu lenitatis. Non quidem laudandi peccatores, non iis adulandum; non dissimulanda, vel palliandа eorum crimina; non iis dicendum, hoc bo- Luc. 16. Chrisol. ho. 2. de Lazaro.

bonum esse, quod malum est: non excusandi, cùm inexcusabiles sunt, sed corripiendi in spiritu charitatis & lenitatis; *ac etiam in spiritu Christi, seu, modo quo Christus correptionem faciendam esse docuit.*

3. Christus, qui dedit correptionis præceptum, dedit & correptionis modum: Si in te, inquit, peccaverit frater tuus, vade, & corripe eum *inter te & ipsum solum*. Et hic est modus rectissimus corrigendi fratrem: ipsa enim charitas postulat, ut secretò corrigantur peccata, quæ clam perpetrantur, & quæ pluribus non sunt nota: charitas vult, ut per secretam correption em famę proximi consulatur, quantùm salvo bono communi, & animæ proximi fieri potest: *ipsa charitas postulat, ut secretò corrigantur, quæ peccantur secretius: nam si solus nosti, & vis coram omnibus arguere, non es corrector, sed proditor.* S. Aug. 37. in c. 18. Matt.

Si autem correptus secretam monitionem respuat, nec ex ea melior fiat, jubet Christus, ut corripiatur coram uno, vel duobus testibus: *si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos.* Hoc autem ita fieri vult Salvator, inquit Chrysostomus, ut qui coram uno non erubuit, erubescat coram pluribus: utque plures testes eum de peccato faciliùs convincant; & eum efficaciùs ad emendationem alliciunt.

Quod si correptus eos non audierit, tertium gradum in ordine correptionis servandum præscribit Christus: nempè, quòd qui monitorem, nec testes audire vult, deferatur ad Ecclesiam: *Quod si non audierit, eos, dic Ecclesiæ.* Præcipit autem Christus quòd tunc dicatur Ecclesiæ, id est prælato, seu, pastori & superiori ejus: ut ille tanquam Pater spiritualis, æquè ac judex paternè, sed majori authoritate & pondere peccantem corripiens, eum efficaciùs ad emendationem adducat. Matt. 18.

Ecce spiritum Christi; ecce ordinem, & modum a Christo præscriptum; qui necessariò & ex præcepto in correptione fraterna est servandus, ita quòd semper delinquens secretò corripiatur, antequam adhibeantur testes, & antequam ad superiorem deferatur: exceptis tamen quibusdam casibus. Quorum *Primus* est, cùm peccatum est publicum; cùm enim tunc peccator diffamatus sit, non est consulendum famæ ejus per secretam admonitionem; nec necessarium est, ut secretò moneatur, antequam superiori crimen ejus ignoranti deferatur. *Secundus*, cùm peccatum est noxium: quod licèt occultum sit, potest tamen multis inferre grave nocumentum, uti est hæresis, quæ ut cancer serpit, ideoque statim summa vi per pastorem, & superiorem est inhibenda & recidenda: nisi quis sciret, & firmiter æstimaret, quòd per secretam admonitionem posset eum, qui in hæresim lapsus est, emendare & malis, quæ ex hæresi occulta venire possent, occurere. *Tertius*, si constet, monitionem secretam, vel coram testibus non profuturam, nam, ut ait Adrianus: *frustrà niti, & nihil aliud laborando, quam odium quærere, extremæ dementiæ est.* Quare tunc, prętermissa monitione, & vocatione testium, dici debet Ecclesiæ, & superiori.

Ecce modum quo facienda est fraterna correctio; hunc tenete, hunc servate. Sed & hortor illos qui corripiuntur, ut benignè, & æquo animo correptionem sibi factam recipiant, & inspiciant corripientem, veluti hominem à Deo missum, cujus monita si contemnant, dirissimè punientur: *væ, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus.* Pr. 29.

Non irascitur quis in speculum, à quo ipsi manifestantur maculæ vultus sui; sed agnitis his maculis, eas abstergit & lavat: non irascendum in corripientes, qui sunt quasi specula quæ animarum nostrarum maculas nobis manifestant: sed agnitis peccatorum nostrorum maculis, citò abstergendæ sunt, & amandi, colendive illi, à quibus nobis patefactæ sunt hæ maculæ.

Cùm D. Augustinus Alipium corripuit, eò quòd ludis Circensibus frequentiùs adesset; non in Augustinum, sed in semetipsum exarsit Alipius; & eum à quo correptus est, ardentiùs amavit: *quòd alius accepisset ad succedendum mihi*, inquit Augustinus, *accepit heneſtus adolescens ad succendendum sibi, & ad me ardentiùs diligendum.* Imitamini benè moratum hunc adolescentem: cùm quis vos corripit, ne in corripientem irascimini; sed potiùs adversùm vos, qui rei estis; & amate eum, à quo correpti estis; eum ut benefactorem diligite: ejus monitis obtemperate, ac vitam vestram in melius mutate, ut tandem aliquando vitam æternam assequi valeatis. *Amen.* Aug. 6. Conf. 7.

FE-

FERIA IV.
POST
DOMINICAM TERTIAM
DE PECCATO VENIALI.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? Matth. 15.

CORruptissimum licèt sit præsens sæculum; multos tamen reperire est, qui gravissima quæque pœnarum genera pati, ac mori mallent, quàm gravi quodam scelere fœdari. Sed, ò quam pauci, peccatis venialibus se inquinare timent! Nulla jam est Theresia, quæ ad nullum veniale deliberatè perpetrandum, voto se adstringat; nulla nunc Catharina Senensis, quæ mori potiùs optet, quàm vel levissimo veniali, animæ suæ sponsum offendere, nulla Paula Romana, quæ ita minimam noxam venialem expiet, *ut illam gravissimorum criminum crederes ream*; nullus Eusebius, qui unam mentis evagationem quadraginta annis lugeat. Aliquos hujusmodi jam invenire esset difficillimum; plerique enim venialia sicut aquam bibunt; ea quasi nihilum reputant multi; immò magna complacentia plurimi ea perpetrant, ac de iis nonnunquam gloriantur.

S. Hier. Epist. ad Eust. Th. c. 4.

Cant. 2. 15.

Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, hæ vulpeculæ, quæ Christi vineam, seu animas nostras maculant, & vastant, sunt peccata venialia, & ideò à nobis abigenda, ac procul pellenda. Ad hanc materiam ventilandam movent me Scribæ, & Pharisæi, qui licèt Dei præcepta violarent, & mortalia multa perpetrarent; ægrè tamen ferebant, & exprobrabant Christi Discipulis, quod leviter contra seniorum traditionem peccarent; *Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum*, &c. *Ave*.

NOn semel gravi cum stupore demiratus sum, quàm vana, & erronea sint plurimorum hominum judicia, circa malitiam pœnam, & remedia peccati venialis. Malitia, inquiunt, peccati venialis, magna esse non potest, quid enim aliud est veniale peccatum, quàm levis quædam offensa Dei? quid mendacium jocosum? quid officiosum? quid verbum otiosum? quid nugæ, recreationis gratia prolatæ? quid mali, alicui majori personæ aliquantulùm adulari? quid, in cibo, vel potu, aliquid magis accipere, quàm necessitas postulet? quid tandem omnia peccata venialia, quàm levissima, & minutissima quædam delicta, sine quibus humana conditio esse nequit? Errant sanè, qui peccati venialis malitiam, tam levem censent, & proclamant. Sed errant etiam qui pœnam qua punitur, levissimam esse dicunt.

Deum, ajunt, qui benignus, & misericors est; minuta peccata gravi pœna punire quis credat? adulteria, sacrilegia, homicidia exquisitis quidem suppliciis plectit; sed ad venialia nec respicere dignatur; septies, inquiunt, in die cadit justus; sed licèt millies venialiter peccaret, totque venialia committeret, quot in cælo stellæ, quotque arenæ sunt in littore maris; propterea gravibus eum Deus tormentis, non addiceret. Falleris tu, qui talia cogitas: falleris, qui tam imprudenter loqueris; peccatum enim veniale gravissimis à Deo pœnis punitur. Sed tandem errant, & falluntur qui peccatum veniale quàm facillimè dimitti docent.

Minuta hæc peccata, inquiunt, unica aquæ benedictæ gutta lavat, levis tunsio pectoris delet, quævis ab Episcopo data benedictio fugat; nilque facilius, quàm peccata hæc è corde tollere. O quales errores falluntur, non solùm qui peccati venialis malitiam parvam, & pœnam levem dicunt sed etiam qui remedia ejus facilia esse arbitrantur; nam peccati venialis 1. malitia est magna: 2. pœna est gravis: 3. remedia sunt difficilia.

Peccati venialis malitia magna est. 1. PARS.

QUamvis peccatum veniale ex se leve esset, ab omnibus tamen summa cura, & sollicitudine vitari deberet, quia ut ait S. Eucherius, longè turpius est, à debili, & infirmo, quàm à forti, & generoso hoste vinci; *in minimis deformius vincitur*. Sed absit, ut quis censeat, veniale peccatum quid leve, & parvi momenti esse; est enim grande malum, ejusque malitia tanta, ut asserat D. Bernardus, eos in Spiritum sanctum blasphemare, qui hæc peccata levia esse dixerunt; *Nemo dicat in corde suo: levia sunt ista, non curo corrigere: non est magnum si in his maneam venialibus, minimisque peccatis. Hæc est, enim, dilectissimi, impœnitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis.*

S. Bern. ser. 1. in convers. S. Pauli.

Hanc blasphemiam non proferunt Doctores Theologi, qui licèt peccatum veniale, respectu mortalis, leve censeant; illud tamen grave vocant respectu Dei qui offenditur.

tur. Peccatum enim veniale, non cujusdam solùm hominis, vel Angeli; sed ipsiusmet Dei est offensa, & ideò non leve, sed grave dicendum: *Non est id leve reputandum, per quod offenditur Deus.* Quod & ipsa ratio humana suadet, cùm enim injuria crescat ex dignitate personæ offensæ, eòque fit gravior, quò persona quæ offenditur, major est, & nobilior, quis credat levem esse injuriam, quæ per veniale peccatum fit Deo Optimo Maximo; cujus comparatione, omnes mundi Magnates, sunt tanquam pulvis, & cinis? certè *non est id leve reputandum, per quod offenditur Deus.*

S. Hier. ep. ad Cresiph.

Id leve non reputabat S. Bernardinus, qui minutissima quævis peccata venialia quę perpetrabat, veluti convicia in Deum commissa expiabat: *singuli illiciti motus cordis mei sunt quædam in te Deus meus convicia.* Plerique exiguum temporis dispendium, risum leviorem, verbum aliquantulùm acerbius, mendacium officiosum, cęnulam tantisper copiosiorem, cogitationem minus ferventer expugnatam, & alia hujusmodi, veluti non peccata, & quasi quædam ex se indifferentia inspiciunt; sed tantam in his malitiam adnotat S. Bernardus, ut hæc quasi piacula, & gravia in Deum convicia nuncupet: *sunt quædam in te Deus meus convicia.*

S. Berna. ep. 42 ad Henric. archiep. Senon.

In veniali peccato malitiam non parvam concipit ipse Deus: cùm eo se vulnerari dicat: *vulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Conqueritur Deus, quòd animæ justæ cor ejus vulnerent, non gladio, non sagitta; sed unico ictu oculi, & unico crine colli; id est, peccatis venialibus, quæ tanta facilitate committuntur, quanta datur ictus oculi, & quæ veluti crines multiplicantur; Peccatorum mortalium hæc est malitia, quòd, ut ait D. Paulus, Christum occidant, & iterùm crucifigant: *rursùm crucifigentes sibimetipsis filium Dei:* At venialia Christo mortem non inferunt; sed tanta est eorum malitia ut eum aliquando in corde vulnerent: *vulnerasti cor meum.* Quare, ut ait præfatus Hieronymus, cùm peccatum veniale sit offensa Dei illud leve dici non potest: *an possumus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum committitur?*

Cant. 4. 9

S. Hier. ep. 4. ad Celant.

Docent omnes Theologi, minimum malum culpæ, majus malum esse, quàm omnia mala pœnæ: *minimum malum culpa, toto ordine superat omne malum pœna.* Et ratio est, quia minimum malum culpæ est offensa Dei, & maximum quodque pœnæ malum, non est offensa Dei, sed est malum creaturæ: ac proinde minimum malum culpæ, seu, minima culpa venialis, est majus malum, quàm maximum; immò, quàm omnia pœna mala simul sumpta. Sic ratiocinantur Theologi, & ex hoc principio infert Cancellarius Parisiensis, quòd si omnes podagræ, calculi omnes, ac omnes penitùs morbi à mundi principio usque nunc ab ægris tolerati, in unum conflentur, nondum tantum malum erunt, quantum minimum veniale peccatum, quòdque *potiùs toleranda esset omnis mors penalis, & annihilatio, quàm committenda esset quantumlibet parva offensa in Deum.* Ex eodem principio infert S. Anselmus, quod si mille à Deo creati essent mundi, isto, qui nunc est, majores, & pulchriores; dareturque casus, in quo hi omnes mundi destruendi essent, si quis homo veniale aliquod peccatum non committeret; potiùs eligenda esset jactura, & annihilatio tot mundorum, quàm unico veniali Deum offendere. Ex hoc tandem principio inferunt alii, quòd si Sanctis qui in cęlo sunt, proponeretur, aut veniale committere, aut cęlesti beatitudine in ęternū privari, præeligerent à cœlo expelli, quàm in veniale cadere. Ratio quam jam adduximus, clarissima est: nempè, quòd veniale peccatum est malum Dei, seu quo offenditur Deus; morbi verò omnes, destructio totius mundi, privatio beatitudinis, & omnia mala pœnæ, sunt sollummodo mala creaturæ; seu, quæ creaturam lædunt, quare cùm minimum malum quo offenditur Deus, sit majus quàm omnia mala, quibus læditur creatura, evidens est, quòd levissimum quodque veniale, sit majus malum, quàm omnia mala pœnæ. Fatendum ergo minimum quodque veniale esse grave malum, ejusque malitiam esse magnam, cùm non creaturæ; sed Dei sit offensa: *Tu ne leve dixeris, in quo offenditur Christus.*

Joan. Gerson. de vita spirit. lect. 1.

S. Hier.

Maximam jam nosti peccati venialis malitiam, quę sumitur ex suprema Dei offensi majestate; sed fortè non displicebit, si malitiam ejus etiam auspicemur ex damnis spiritualibus, quæ animabus nostris infert. Aliqua hujusmodi damna recenset D. Augustinus, dicens: *Venialia nostrum decus exterminant, & animam inquinant; eamque velut quibusdam pustulis, & quasi horrenda scabie replentiâ deformem faciunt, ut eam ad complexus illius sponsi cælestis, aut vix, aut cum grandi confusione venire permittant.*

S. Aug. 1. 50. hom. h. c. 3.

Hæc, quæ animabus nostris damna infert veniale peccatum, Viris spiritualibus, & contemplativis qui experiuntur, examinanda relinquo. Duo alia sollummodò attingam,

gam, quæ peccati venialis malitiam parùm manifestant: nempe quòd auxiliis spiritualibus animas nostras privet, quòdque eas ad mortalia trahat.

Verùm est peccatum veniale non esse contrarium gratiæ sanctificanti, nec eam in animabus nostris destruere; sed verum etiam est peccata venialia sæpè Deum movere ad subtrahenda animabus nostris auxilia spiritualia. Qui enim negligenter Deo servit, nec (quantum per humanam fragilitatem licet) sollicitus est, ut minimas ejus offensiunculas, ac quævis venialia vitet; meretur, ut Deus vicissim tantam ejus curam non gerat, tantisque eum beneficiis non afficiat. Sicut, inter homines, parvæ plures offensiunculæ amici in Regem, animum Regis tandem aliquomodo exasperant, faciuntque ut minora beneficia, & rariùs amico conferat: ita & peccatorum venialium tanta est malitia, ut Deum erga peccantem, minùs beneficum reddant, illumque ad auxilla spiritualia ei subtrahenda sæpè moveant.

Lessius de perfe. div. l. 13. c. 15.

O magnam peccati venialis malitiam: quam aliunde etiam auspicor: nempe ex hoc, quòd ad mortalia trahat. Licèt enim omnia venialia, quæ unquam perpetrata sunt, simul sumpta, unum mortale non efficiant, nec uno mortali æquipolleant: venialia tamen, & ea præcipuè quæ emendare negligimus, ad mortale perpetrandum maximè disponunt: *Si parva curare negligimus*, inquit S. Gregorius, *insensibiliter seducti, audenter etiam majora perpetramus*. Et ut ait S. Augustinus, *qui ad vitandum peccata venialia non extat sollicitus, nequaquam diù esse sine peccatis mortalibus potest*.

S. Greg. libr. 10. mor. 14. Aug. ep. 108. ad seleucis.

Verùm quidem, quòd venialia actum mortaliter peccaminosum effectivè non causent; sed ad peccatum mortale dispositivè perducunt, suntque occasio illud committendi, & præcipuè cùm in seipso emendare quis negligit. Nam ut dicit Augustinus: *Nullum peccato est adeò parvum, quod non crescat neglectum*. Et, ut docet Spiritus Sanctus: qui *spernit modica, paulatim decidet*. Pro nihilo habes mendacia jocosa, & officiosa, quæ crebrò profers, tandem aliquando damnosa, & perniciosa proferes. Cùm inter amicos versaris, solitus es in parvis, proximi famam lædere: si te emendare negligas, brevi ad calumnias, & detractiones declinabis. Proximum crebrò fraudas, jam uno obolo, & jam uno asse; sed si à minimis his fraudibus non abstineas, paulatim in magnis eum fraudabis, quippe parvus es latro, magnus latro effi-

S. Aug. l. de vera & falsa pen. Eccl. 19. 1.

cieris: infallibile enim est hoc Spiritus sancti oraculum: *qui spernit modica, paulatim decidet*.

Scitis, quid Judæ acciderit. Ingratus hic Apostolus horrendo sacrilegio Magistrum & Dominum suum prodidit, & vendidit: si autem sancto credamus Crysostomo, hoc non primum fuit Judæ peccatum: sed hic apostata à minimis inceperat, quæ tandem eum ad tam immane scelus traxerunt: *à parvis principiis ortum est ingens Judæ scelus*. Idem dicendum de omnibus aliis famosis peccatoribus: vides hunc qui quotidie se vino ingurgitat; istum, qui horrendas blasphemias passim profert; illum qui fœdis libidinibus corpus, & animam inquinat: hic & certus sis, quòd hi à magnis criminibus non inceperint; sed primò levia perpetraverint, quæ cùm emendare non curarint, in gravia tandem lapsi sunt, quod & de omnibus peccatoribus dicendum est; ut enim ait S. Bernardus, *à minimis incipiunt, qui in magna proruunt*.

Chrys. hom. 87 in Mat.

Bern. Tr. de 0... viv.

Nec dicas, parva semper esse parva, quia hæc peccata quæ parva dicimus, nunquam parva, sed semper magna, & gravia sunt, cum ad magna pertrahant: *parva enim, parva non sunt, ex quibus magna proveniunt*. Cavete ergo, ò parentes, ne filii vestri à minimis incipiant; cavete & vos; caveant, & omnes homines ne venialibus assuescant; cùm eorum malitia magna sit respectu Dei, qui ab iis offenditur; respectu animæ, quæ ab iis læditur, & respectu peccati mortalis, in quòd facilè incurritur. Sed si peccati venialis malitia sit magna; *ejus etiam pœna gravis est*,

S. Damasc. apud Nyss. Dom. 5. post Pentec. disc. 4.

Peccati venialis pœna gravis est.

Miramur, & nonnumquam crudelitatis arguimus multos, eò quòd ob levia aliqua delicta in reos suavissimè animadverterint. Nonne indignaris quandoque in Manlium Torquatum, qui proprium filium de hostibus victorem, securi percuti imperavit, quòd contra edictum suum decertasset? nonne crudelem judicas Venceslaum Regem, qui coquum suum veru affixum, ad ignem torreri jussit, eò quòd caput minùs benè assum mensæ apposuisset? Nonne sævitiæ accusas Bajazethem, Turcarum Imperatorem, qui trium Epheborum ventres aperiri jussit, exploraturus, quis eorum unum decerpsisset, & manducasset pomum, quod exiguum arbusculum, manu ejus plantatum, produxerat.

Aliquid quidem, & multum crudelitatis in his, & similibus apparet suppliciis Deus

tamen, qui æquissimus juxta ac clementissimus est, quique punire solet citra condignum, peccata venialia, quæ levissima dicimus gravioribus aliquando etiam in hoc mundo pœnis plectit. Nonne Sanctus Hieronymus dirissimè ab Angelo flagellis exceptus est, eò quòd Ciceronis opera studiosè nimis pervolutarit? nonne, ut refert Cassianus, incomparabilis vir Abbas Moyses, ob unum sermonem, quem contra Abbatem Macharium disputans, paulò duriùs dirissimo confestim traditus est dæmoni? nonne populi Judaici Duces Moyses, & Aaron, ob levem inobedientiæ culpam, terra promissionis, lacte & melle manante, exclusi sunt? Ozam scimus subita morte mulctatum, quòd fœderis Arcam, jam
Num. 20. labentem, minus reverenter tetigisset. Prophèta ad Jeroboam missus, à Leone occisus est, quòd tantillum panis contra Dei inhibitionem manducasset. Uxor Lot in statuam salis conversa est, quòd mu-
Lib. 3. Reg. 13. liebri curiositate versùs Sodomam semel caput obvertisset. Ananias & Saphira ad pedes Principes Apostolorum mortui corruerunt, in pœnam mendacii, quod veniale solummodo fuisse censent varii authores.

Alia hujusmodi multa exempla adducere non esset difficile, quibus clarissimè constaret, Deum gravissimis pœnis minutissima venialia, etiam in hoc mundo, nonnunquam punire. Sed longè graviora sunt supplicia, quæ ob levissimas quasvis culpas, in purgatorio infligit. Ibi se Deus multò severiorem exhibet; ibi nec minimæ culpæ indulget; ibi nec levissimum quodvis peccatum impunitum sinit; ibi ob verbum otiosum, ob levem inobedientiam filii in parentes, ob parvam incuriam, propter oblivionem leviter culpabilem; propter leve murmur in superiores, aliamve minimam venialem noxam; justos & amicos suos gravissimis suppliciis adjudicat. Si enim ut ait D. Augustinus, in hoc mundo venialia per pœnitentiam non deleverimus
S. Aug. ser. 4. de Sanct. vel bonis operibus non redimerimus, *ipsi tamdiù in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiù supradicta minuta peccata consumantur.*

Omnium pœnarum gravissima est ignis; equulei, gladii, ungulæ, & alia quævis supplicia, quæ à Tyrannis ad torquendos Martyres fuere adinventa, ignis pœnam non æquant, & ideò hanc pœnam, *summam* vocat Tertullianus; *summam ignium pœnam* quòd potissimùm dici debet de igne purgatorii, qui ejusdem naturæ est cum tartareo, & cujus comparatione, ignis noster sublunaris, est quasi ignis pictus. Purgatorio autem hoc igne cruciabuntur qui in statu peccati venialis ab hoc mundo excesserint; *per fluvium igneum, & vada ferventibus globis horrenda transibunt*. Hoc igne S. Aug. hom. 16. ex 50.
transierunt nonnulli viri sanctissimi; hoc igne transeunt omnes justi, qui in statu venialis peccati ab hoc mundo migrant, & non solùm hoc igne transeunt, verùm, & in illo morantur, quantùm exegerit culpa, & *quamdiù superadicta minuta peccata consumantur*. Aliqui in eo cruciantur per unius horæ, alii per unius diei, vel etiam per unius mensis spatium. Imò, si Sancto Vincentio credamus, fuit nonnullus ad Purgatorii ignem damnatus uno anno integro ob unicam venialem noxam. O qualem pœnam! ò quam horrendum supplicium, quo Deus venialia in purgatorio punit! ò quam stolidi, & bardi, qui hunc ignem non timent, & qui ut eum vitent, totis nisibus non contendunt.

Timeo, ac totus contremisco, cùm in mentem venit, quòd ob leves jocos, ob curiosum studium, ob evagationes mentis in oratione, & ob minimum quodque veniale, cujus veniam in hoc mundo non obtinuero, diram purgatorii ignis pœnam ad tempus sim passurus. Sed est quod magis timeant omnes, quia peccata venialia, non solùm ad tempus in purgatorio, verùm & quandoque, ut sentiunt Doctores Seraphicus, & Angelicus, pœna perpetua in inferno puniuntur.

Verum sanè, quòd nullus unquàm ob sola venialia ad infernum sit damnandus; quia venialia per se non sunt digna pęna æterna. Sed quia plerumque accidit, eos qui ad perpetuas inferni pęnas propter mortalia damnantur, esse etiam venialium peccatorum reos; propter illa venialia, quorum veniam non obtinuerunt in hoc mundo per accidens, seu quia juncta sunt cum mortalibus, æterna supplicia patientur, D. S. Bon. in 2. D: 42. art. 2.
si culpa peccati venialis non fuerit dimissa ante mortem, Inquit. D. Bonaventura, *ejus pœna perpetua erit*. Idem sentit, eodemque modo loquitur D. Thomas; utriusque Doctoris ratio fundatur in eo, quòd in *inferno nulla sit redemptio*. Ex quo inferunt, quòd cùm peccati venialis culpa nunquam remittatur, ac proinde æterna sit in inferno, ejus etiam pœna in inferno æterna esse debet. Non quòd tanta sit venialis peccacati malitia, ut per se mereatur pœnam æternam, sed ideò punitur pœna æterna, D. Tho. 1. 2. q. 87. a. 5. ad 3.
quia non potest remitti in inferno quoad culpam; *æternitas pœnæ non respondet quantitati culpæ; sed irremissibilitati.*

Dam-

Damnati in inferno non conteruntur de venialibus, nullum etiam charitatis actum eliciunt, quo ea delere possint; pro iis & Deo satisfacere nequeunt, quia Deus pęnas eorum in satisfactionem non acceptat: Christus etiam iis sua non applicat merita, nec aliquam eis gratiam dispertit, quia, ut ait Sanctus Bernardus, *non descendit ad inferos sanguis Christi*. Quare cum damnati; nec conteri, nec actum charitatis elicere, nec Deo satisfacere, nec ob eo aliquam gratiam impetrare possint, in æternum irremissibilia eorum erunt peccata, quoad culpam, ac proinde pœna eorum erit æterna, quia tamdiù remanet pœna: quamdiù remanet culpa: *Si culpa peccati venialis non fuerit dimissa ante mortem, ejus pœna perpetua erit*.

O formidandam venialis peccati pænam! quis non timeat, vel in minimo. Deum offendere? quis non vereatur in venialia cadere, cùm Deus ea gravibus in hoc mundo, gravioribus in purgatorio, & gravissimis in inferno suppliciis puniat? *pusilla fugiamus mala*, inquit S. Chrysostomus, *nam mala magna ab iis nascuntur*. Peccata venialia dicuntur mala pusilla, sed pusilla hæc mala fugienda sunt, quia magna mala pœna parturiunt, si ea non fugiamus, & delere non satagamus.

Chrys. homil. 41. ad Rom.

Sanctissimus Job omnia opera sua scrutabatur, discutiebat, & verebatur, timens ne in his aliquid esset peccaminosum, quia sciebat Deum minimos defectus qui in operibus nostris inveniuntur, severè punire: *verebar omnia opera mea sciens, quia non parceres delinquenti.* Discutiamus similiter omnia opera nostra, inscrutemur anne aliquid peccaminosum lateat; si in his aliquod veniale apprehendamus, illud sedulò delere & è cordibus nostris tollere conemur, quia si in morte inveniamur venialium rei, non parcet Deus, sed ea severè puniet, *Iniquitas hominis parva, magnaque sit, puniatur necesse est aut ab ipso pœnitente, aut à Deo vindicante*; puniatur ergo ab homine pœnitente peccata quęvis levissima, ne puniantur à Deo vindicante, qui ea gravissimis pęnis punit. *Nullum bonum apud Deum est irrenumeratum, nec aliquod malum impunitum*. Quare bonis operibus continuè incumbamus ut à Deo remuneremur, & minima quævis peccata vitare conemur, ut non incurramus in pœnas gravissimas, quibus Deus ea plectit. At si peccati venialis pœna est gravis: *ejus etiam remedia sunt difficilia*.

Job. 9. 28.

S. Aug. in Ps. 58.

D. Bern. in decl.

Peccati venialis remedia sunt difficilia.

III. PARS.

NOn solùm multis rationibus constat, peccati venialis malitiam & pęnam esse graves, sed etiam plùsquam certissimum est, quòd quandiù quis peccato quodam veniali est inquinatus, in cælestem Jerusalem intrare nequit, *non intrabit in eam aliquid coinquinatum*. Quare querenda & adhibenda sunt remedia, vel media efficacia ad destruendum in nobis vel levissimum quodque peccatum. Multa quidem adhiberi solent, sed omnia difficilia videntur. Quod ut, quàm verum sit, innotescat, ea in medium adducamus, & seriò examinemus.

Apoc. 21.

Primum, & efficacius remedium, quo ad destruenda venialia utimur, est confessio sacramentalis. Verum est, illud non esse absolutè ad delenda necessarium, quia venialia non sunt materia necessaria confessionis, nec ad ea confitenda necessariò tenemur. Sed advertendum, difficillimè in multis casibus dignosci, & adjudicari posse, quæ sint venialia, & quæ sint mortalia; ipse D. Augustinus, licèt subtilissimus, & perspicacissimus, hoc indagare nequit: *ad eorum indaginem pervenire non potui*. Unde asserit, quòd hæc scire & cognoscere non hominis, sed Dei sit: *quæ sunt autem levia, quæ gravia peccata, non humano, sed divino pensanda sunt judicio*. Hoc etiam fatentur Theologi, qui difficillimum censent judicare, *inter lepram, & lepram*, inter lepram, scilicet, peccati venialis, & lepram peccati mortalis. Tot enim circumstantiæ sunt, quæ peccatum, ex natura sua veniale, faciunt mortale, ut maximè periculosum sit, ne mortale sit quòd veniale solùm esse censemus, quare ad hęc omnia incommoda vitanda remedium securius & efficacius ad delenda venialia est, ea confiteri. Sed illud *remedium est difficile*.

S. Aug. lib. 21. de civit. c. ult. Aug. in En. chir. c. 77.

Scio, non esse difficile ea Confessario declarare, posito, quòd à pęnitente cognoscantur, at quis omnia & singula venialia, in quæ incidit, dignoscere valet, *delicta quis intelligit?* hoc est difficile. Sed velim pęnitentem venialia omnia, quæ commisit, clarè cognoscere difficile est per confessionem veniam illorum obtinere, quia ut Confessio sacramentalis sit valida, & efficax, supponit in pęnitente dolorem supernaturalem peccatorum quæ confitetur, & propositum ea in posterùm non perpetrandi. Quę ita necessaria sunt, ut nō desint authores, qui dicant, pęnitentem, qui sola venialia confite-

fitetur; si hunc dolorem, & hoc propositum non habeat, antequàm confessarius verba absolutionis proferat, non solùm non impetrare peccatorum veniam; sed etiam sacrilegium committere. Non autem facile est, hunc dolorem & hoc propositum habere: quia *majora peccata ut aversemur, ipsa per se efficiunt*; sed de minoribus non ita curamus, & quò minora sint peccata, eò minùs ad ea detestanda, & vitanda movemur. Quare dicendum, quòd licèt Confessio sacramentalis sit remedium securius & efficacius ad delenda venialia; est tamen remedium difficile.

Chryf. ho. 12. in ep. ad Rom.

Alterum remedium ad delenda venailia, est dolor, qui, etiam extra sacrum pœnitentiæ tribunal, ex seipso vim habet delendi venialia; modò tamen hic dolor sit actus attritionis, vel actus contritionis. Si enim ad venialia in Sacramento pœnitentię delenda, requiratur talis aliquis dolor; *vel formalis*, quo homo de iis formaliter doleat; *vel virtualis*, qui includitur in actu perfecto amoris Dei; quo homo protestatur, se ita Deum amare, ut velit ei placere, etiam in minimis quibusque actionibus: quantò magis requiritur talis dolor ad venialia, extra pœnitentiæ Sacramentum delenda? Certè hujusmodi dolor extra Sacramentum absolutè requiritur.

Ecce ergo aliud remedium: ecce, inquam, remedium, quòd, quam sit difficile, quisque judicet: quis enim credat, dolorem sive formalem, sive virtualem; sive sit contritio, sive attritio, facilè elici? hoc non credet, qui advertet, hunc dolorem debere esse supernaturalem: hoc etiam non credet, qui sciet, quòd ad remissionem mortalis, sufficit displicentia peccati, ut est gravius offensa Dei; ad remissionem verò venialis requiritur dolor, & displicentia ejus, ut est levis offensa Dei: difficilius autem est dolere de levi, quàm de gravi offensa Dei, quare hoc remedium difficile est.

Aliud remedium habemus ad delenda venialia: nempè sacramentalia; quæ sunt quasi parva quædam Sacramenta, ab Ecclesia instituta, ut per eorum usum peccatorum venialium obtineatur remissio. Hæc autem sacramentalia isto versu exprimi solent.

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.

Per *orans*, intelligitur oratio Dominica, vel ea, quæ fit in Ecclesia consecrata; vel etiam tunsio pectoris. Per *tinctus*, indicatur aqua benedicta, ac etiam unctio ceremonialis in Regem. Per *edens*, designatur esus, seu manducatio panis benedicti. Per *confessio*, significatur confessio generalis, quæ publicè fieri solet in Missæ principio. Per *dans*, denotatur elemmosyna & quodcumque aliud opus misericordiæ, sive spiritualis, sive temporalis. Per *benedicens*, intelligitur benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati.

Ecce remedium, quo nihil facilius prima fronte videtur. Et reverà nihil facilius quam dicere orationem Dominicam, recitare confessionem generalem, benedictionem Episcopi & alia sacramentalia recipere; sed difficile est mediantibus illis remissionem venialium obtinere. Licèt enim sint instituta ab Ecclesia ad delendum quodcumque veniale: hic tamen eorum effectus non est infallibilis, non est enim fundatus in speciali promissione Christi; sed in impetratione Ecclesiæ, quæ ob sui sanctitatem meretur exaudiri à Deo, non autem semper exauditur; maximè cùm pro aliis orat, quia ii pro quibus orat, ob defectum dispositionis sunt sæpè in causa, cur non audiatur; quare venialia per sacramentalia deleri, non est ita facile, ut multi censent.

Quod adhuc magis elucet, ex modo, quo sacramentalia delent venialia; ut enim docent communiter Doctores, non ea delent *ex opere operato*: quia Ecclesia, à qua sunt instituta sacramentalia, instituere nequit signa sensibilia, quæ remittant peccata, vel gratiam conferant *ex opere operato*: delent ergo ea *ex opere operantis*, quatenùs, si debitè sumantur, nata sunt à Deo, mediantibus Ecclesiæ precibus, impetrare gratias actuales, quæ nos moveant, ad eliciendum actum doloris, cujus virtute tollantur venialia. Sed quia hæc sacramentalia sæpè sumuntur irreverenter, tales gratiæ non dantur, sæpè reiiciuntur; & sic per sacramentalia rarò remittuntur venialia; per hoc ergo, sicut & per alia remedia non facilè tolluntur venialia. Quare cùm non solùm peccati venialis offensa sit magna, & pœna gravis, sed ejus etiam remedia sint difficilia, à venialibus quisque, quantùm poterit, cavere debet.

Non dicas; mihi satis est, vitare ebrietates, fornicationes, adulteria, & alia quævis peccata gravia; de minimis autem non curat prætor. Ne sic loquaris; quia est quod timeas, ne postquam de gravibus triumphaveris, à minimis, quę sicut arena maris multiplicantur, penitùs obruaris; *præ-* Aug. Ps. 39.

cavi-

cavisti magna, *jam non facis adulterium*, *non fornicaris*, *non furaris* : *projecisti molem*, *vide*, *ne arena obruaris*. Ea vitare & cavere debes, si Deum diligas, & timeas: *diligis Deum*, inquis, cave ergo à venialibus, quia qui aliquem perfectè diligit, non solùm cavet ne in magnis, sed etiam ne in parvis, & minimis ei displiceat: *times Deum*; ais, cave ergo non solùm à mortalibus, sed etiam à venialibus, quia
Ecclef. 7.19. *qui timet Deum*, *nihil negligit*. Cave ergo ne vel minimum mendacium proferas, ne otiosè tempus teras, ne proximi famam aliquantulùm lædas, & ne quantùm poteris, in venialia incidas. Si sic Deum ames & timeas, ut à venialibus abstineas, & immediatè post mortem dabit tibi coronam gloriæ. *Amen*.

FERIA V.

POST

DOMINICAM TERTIAM.

AVARITIA.

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4.

AVaritiæ vitium est ita inter homines commune: ut nullus ferè inveniatur, qui avaritiæ non studeat, & qui maligno
Ier.6.13. execrandi hujus vitii spiritu non cieatur: *à minore usque ad majorem omnes avaritiæ student*. Scimus beatos esse illos pauperes spiritu; qui terrena despiciunt, qui post aurum non abeunt, nec sperant in pecunia & Thesauris: sed qui sunt hi: *quis est hic & laudabimus eum?* Hi certe rari sunt.
Eccl. 3. 8. Quia omnes ferè homines, si ex avaritiæ spiritu aliena non rapiant, sua saltem studiosè nimis inquirunt; *omnes quæ sua sunt*
Philip. 2.21. *quærunt*. Unde præclarè dixit D. Ambrosius, avaritam febrem esse, qua omnes ferè mortales laborant: *febris nostra avaritia est*.

O malignam febrem! quæ omnium malorum & infirmitatum spiritualium radix & origo est; *radix omnium malorum est cupiditas*. O mortiferam febrem! quæ innu-
1.Tim. 6.10. n eris mortem, & damnationem æternam infert; ò periculosam febrem! quæ est etiam pestis insanabilis: *avaritia est pestis insanabilis*, *qua totus mundus exarsit*: Ut
Zeno ferm 1 de avar. sanaretur socrus simonis, quæ magnis tenebatur febribus, vocatus est Christus ab Apostolis, qui rogaverunt illum pro ea: ejusdem Christi auxilio egent febricitantes avari, ut ab avaritia sua sanentur, eodem & nos indigemus auxilio ut utiliter de avaritia disseramus, &c. *Ave*.

ORbis terrarum Domini esse videntur divites avari; omnia quæcumq; volunt faciunt, rebusque cunctis affluunt. Unum tamen iis deesse adnotavit Moralis Philosophus, hominem, scilicet, qui verum dicat: *monstrabo tibi quid omnibus possidentibus desit*; *scilicet*, *hominem qui verum dicat*. Domus illorum parasitis circumfluunt, & adulatoribus qui injustitias, libidines omniaque vitia illorum approbant, laudant, & veluti tot virtutes decantant, quare deest illis homo, qui non eis adulетur, qui iniustitias, & omnia illorum vitia arguat; quique eos tales, quales sunt sincere delineet.

Hanc hodie provinciam libens ingrediar, hoc munus ex corde obibo, hoc avaris beneficium impendam, nec in publico hoc conventu deerit qui eis verum dicat. Eorum enim ingratitudinem, inhumanitatem, & crudelitatem propalabo; ac in tota hac concione probabo, quod homo avarus, sit ingratus, inhumanus, & exitiosus: 1. *Ingratus* in Deum: 2. *Inhumanus* in proximum: 3. *Exitiosus in seipsum*.

I. PARS.

Avarus, *est ingratus in Deum*.

PRo avaris, sicut & pro aliis, creavit Deus cælum & terram, nec non cuncta quæ eorum ambitu continentur. Sed nec hic, nec ullis aliis à Deo acceptis beneficiis deliniuntur, & ad debitas ei grates reddendas adducuntur homines avari; quorum ingratitudo in Deum maxima est: quia; 1. De eo non cogitant: 2. eum non amant: 3. eum non adorant.

1. Avarus erat Princeps ille publicanorum, Zachæus, qui aliena ex spiritu avaritiæ rapuerat: sed ut advertit sacer textus ita parvus erat, ut nec Christū præ turba videre posset: *quærebat videre Jesum*, *quis esset*: *& non poterat præ turba*, *quia statura pusillus erat*. Ecce veram hominis avari ideam: Zachæus enim statura pusillus erat, & omnes avari, pusilli, & parvi sunt in omni genere virtutum. *Parvi* sunt in fide, cum vix in Deum credant, *parvi* sunt in spe, cùm in divitiis quas possident solummodò confidant; *parvi* sunt in charitate, cùm viscera eorum sint, respectu pauperum, ferrea, pusilli tandem sunt, sicut Zachæus. Sed sicut ille præ turba non poterat videre Jesum, ita & avari, tanta cogitationum turba, tanta inanium deside-
Luc. 19. 6.

tiorum multitudine, tantaque terrenorum sollicitudine occupantur, ut vix Deum videant, & de Deo cogitent. Si sanctissimo altaris Sacrificio quandoque adsint, mens eorum alibi est: si aliquando prædicationibus, & divinis officiis intersint: tunc non de Deo, sed de divitiis,& de negotiis temporalibus cogitant. Cùm tandem divitiis saturati, & impinguati sunt, Dei totaliter obliviscuntur; *adimpleti sunt, & saturati* Oseæ 13. 6. *sunt, & obliti sunt mei*.

Ingeniosè adnotavit Seneca, quòd aratores; qui juxta Nili littus habitant, in cœlum oculos non sublevent, ut pluvias postulent, quia arva eorum, fluvii illius inundationibus sufficienter irrigantur, nec cælesti rore egent; *nemo aratorum respicit cælum*. Aratoribus illis similes sunt avari: qui cùm in thesauris suis confidant, in cœlum oculos, & mentem non extollunt, ut Deum benefactorem suum videant, utque de gratiis illi exhibendis cogitent. Mente & affectu toti sunt negotiis temporalibus, seque totos adimplendis marsupiis, & facultatibus aggerendis dedunt, nec solùm de Deo, à quo omnia habent, religiosè co- D. Amb. gitant, *avarus non videt, quæ Divinitatis sunt, sed cogitat, quæ cupiditatis sunt*. Eos Deus ratione & mente præditos creavit,ut ad ejus considerationem penitùs intenti essent, & ita ingrati sunt, ut vix cogitent de Deo factore suo, à quo omnia habent. O magnam ingratitudinem! *Sed avari sunt etiam ita ingrati in Deum, ut illum non ament*.

2. Terrena amant avari, & non celestia, toto corde divitias diligunt, & non Deum cor eorum non Deo adhæret, sed in thesauro jacet. Ut enim ait Christus, ubi est avari thesaurus, ibi est cor ejus; *ubi est* Matt. 6. 21. *thesaurus tuus, ibi est cor tuum*. In quæ verba S. Hieronymus ait *cor habet gulosus in ventre, lascivus in lubricis, amator in libidine, avarus in pecunia*.

Narrat S. Prosper de avaro quodam divite, quòd cùm ei, fato functo, pectus aperuerint chirurgi, nullum in eo cor,nec cordis vestigium inventum sit. Attoniti fuere quotquot tanto spectaculo aderant, nec concipere valebant quomodo hic homo sine corde vivere potuisset; sed tam inopinati eventus causam manifestavit Deus; cum enim hęredes arcam in qua defuncti thesaurus erat, aperuerunt, in eo invenerunt cor ejus, quòd à dæmone, horrendi draconis figuram gerente detinebatur. Ecce quid amet avarus; ecce ubi est cor ejus; non in Deo, sed in thesauro; *ubi est thesaurus tuus ibi est cor tuum*.

Deus iniquos, & induratos alloquens avaros, ait; *audite me duro corde, qui longè estis à justitia*; vel ut vertunt septuaginta; Isaiæ *audite me, qui perdidistis cor*. Quare dicitur avaros perdidisse cor? quia cor suum, quod Deo dare, & consecrare debebant, divitiis & temporalibus bonis dederunt; non enim Deum, sed labiles, & mox perituras opes diligunt. Præcipit Deus, ut eum tota mente, toto corde, & totis viribus diligamus: avari verò non Deum, sed divitias *tota mente* amant, cùm omnis eorum ars, omnisque cogitatio iis acquirendis, & conservandis incumbat. Hi non Deum sed divitias *toto corde* diligunt, cum omnes eorum affectus, omniaque studia ad bona temporalia tendent. Hi tandem non Deum, sed divitias *totis viribus* diligunt; cum omnes eorum conatus, omnesque labores in congregandis sæculi bonis versentur. O quàm ingrati ergo in Deum avari? dedit eis Deus cor, ut ipsum ament, & tanta eorum est ingratitudo, ut non Deum, sed temporalia bona diligant. Ingrati quidem sunt avari, quia Deum non amant sed ingrati sunt etiam, *quia eum non adorant*.

Avari sunt idololatræ,qui non verum Deum, sed aurum & argentum, ut idolum D. Hier. in 5. ad Ephes. suum venerantur, & adorant, hic est Deus eorum, cui soli non adolent incensa; *ut voracium Deus venter est, ita quoque cupidorum Deus pecunia dici potest*.

Non est novum, quòd avari *idololatræ* dicantur, eo enim nomine eos vocavit Do- Ps. 134. 15. ctor Gentium; *avaritiam, quæ est simulachrorum servitus*. Et reverà avari sunt *idololatræ*: qui idem adorant, quod adorabant antiquitus Gentiles. Isti enim adorabant aurum & argentum: *Simulachra gentium, ar-* Coloss. 3. 5. *gentum & aurum* & avari aurum & argentum adorant, *idolorum cultor*, inquit Cajetanus, *aurum & argentum colit, avarus quoque aurum & argentum colit*. Quod & confirmat S. Chrysostomus, dicens, quòd sicut Gentilis aurum, & argentum tanquam Deos suos in templo adorat; ita & homo avarus aurum & argentum in arca, ve- Chrys. ho. 64. in Jo. luti in templo suo adorat; *ita aurum adorat ut ille idolum*. Addit aureus ille orator, avaros ipsis Gentilibus magis idololatras esse quia Gentiles idolis suis bruta, vel terræ fructus in sacrificium offerebant, avari verò animam suam auro, & argento sacrificant, *Gentiles idolis quidem boves sacrificant, avarus offert auro animam*.

Duplici modo committitur idololatria, *Una*, quando cultus soli Deo debitus, tribuitur creaturæ; *altero*, quando cratura

Crea-

Zeno ubi supra. Creatori præponitur. Utroque autem modo inquit S. Anselmus, avarus est idololatra; & quia cultum soli Deo debitum, auro tribuit; & quin divitias Deo præponit.

Quid prodest, inquit S. Zeno Veronensis, quòd aurum & argentum execraris in idolis, quæ Gentiles venerantur; si aurum & argentum in arca tua adores? Nonne cùm adoras aurum & argentum in arca, æquè idololatra es, ac Gentiles, qui aurum & argentum in templis adorabant? idololatræ erant illi, & idololatra es tu; eadem illis & tibi sunt idola; cum hac solummodò differentia, quòd majora essent aurea & argentea illa idola, quæ illi in templis adorabant: *in domo tua minuta sunt, in templis majora.* Falleris, ò avare, ut subdit Zeno, si te idololatram, & pecuniam tuam idolum non esse credas. Verum est; quòd si pecuniam tuam debitè expendas, tunc non est idolum, sed pecunia: si autem eam nimia sollicitudine custodias, vel si ea ad lucra iniqua utaris; tunc est idolum: & tu idololatra es, qui eam adoras, *si erogaveris, pecunia est; si servaveris, simulachra.*

O quot in orbe idololatræ; tot quidem, quot avari. Sicut enim Judæi ex multis monilibus aureis fecerunt vitulum aureum cõflatilem, quem ut idolum suum adoraverunt, ita avari, inquit S. Joannes Chrysostomus, ex auro & argento sibi idola faciunt; cui omnes cogitationes, omnesque affectus suos sacrificant: *ut Israelitæ ex auro, quod ex Ægypto afferebant, idolum fabricarunt; sic avari ex auro & argento, quod sibi comparant, veluti idola faciunt.* Avari, sicut & alii, à Deo facti & redempti sunt; ab eo esse, & omnia habent; & tamen non Deum, sed pecuniam suam agnoscunt, amant, & adorant; O magnam ingratitudinem! sed si sint ingrati respectu Dei; *sunt etiam ingrati erga proximum.*

II. PARS. *Avarus est inhumanus in Proximum.*

Deut. 15. 7. Si *unus de fratribus tuis*, inquit Spiritus Sanctus, *ad paupertatem venerit; non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi.* Hoc suadet Spiritus Sanctus, hoc prædicant concionatores, hoc dictat cujusque conscientia: sed avari, sunt immisericordes, obdurati, & inhumani respectu pauperum: quia 1. iis subvenire nolunt: 2. eos audire renuunt: 3. eos videre recusant.

1. Viri justi, non solùm hominibus; sed, si ita loqui fas sit, ipsis brutis compatiuntur: avari verò, ita crudeles & inhumani sunt, ut fratribus suis, quantumvis gravem necessitatem patientibus, subvenire nolint: *novit justus jumentorum suorum animas: viscera impiorum crudelia.* Prov. 12. 10. Si cadunt urbis Xenodochia; de hoc non curant avari: si pauper aliquis frigore, vel fame pereat; hoc illos nullo modo tangit; si hic, vel ille infirmetur ad mortem; hac de re nil solliciti sunt: ac tanta illorum inhumanitas, ut nullo modo iis subveniant; quia illorum viscera crudelia sunt: *viscera impiorum crudelia.* Cùm de exigendis usuris agitur, nulli quantumvis pauperi, indulgent; cùm debita sibi solvi volunt, nihil debitoribus, quantumvis miseris, gratificantur: quin contrà eos ad multas impensas faciendas iniquè cogunt: pro modica pecuniæ summa, quam mutuò dederunt, magnam sibi solvi petunt; & pro magna hac summa, nunc pratum, nunc domum, ac denique omnia debitorum suorum bona auferunt. Ecce quod perfectè facere norunt avari, sed pauperibus subvenire nesciunt: ita inhumani sunt, ut illis, extremam licèt necessitatem patientibus succurrere nolint; *viscera eorum crudelia.*

Portentosum hujus rei exemplum habemus in divite epulone; de quo ait Chrysologus, quòd *ferrea viscera crudelis animam nutriebant.* Avarus ille induebatur purpura & bysso, epulabatur quotidie splendidè, divitiisque affluebat, Deus autem ut illum ad misericordiam flecteret, objecit ei pauperem illum Lazarum, cùm obviam eunt canes, ejusque ulcera lingunt, sed inhumanus hic avarus, ipsis brutis durior & crudelior, manum suam extendere noluit ad pauperem, nec ei quomodocumque subvenire. Non thesauros divitis, sed micas solummodò è mensa cadentes petit Lazarus, nec illa obtinere potest. Ulcera exhibet pauper, ut avarum ad tantillam sibi gratiam concedendam moveat, se frustrà, quia vir in pauperes inhumanus erat, qui sub byssinis vestibus *ferrea viscera nutriebat.* Ecce quomodò se gerere soleat avarus, respectu pauperum, ad januam ejus clament & vociferantur, quantùm voluerint; sua exhibeant ulcera quantum placuerit; se ad extremam redactos esse necessitatem, & fame perire dicant; iis omnibus ad misericordiam non flectitur avarus, quia ejus viscera ferrea sunt, *viscera eorum crudelia.*

Credis inquit S. Basilius, quòd avarus miserebitur pauperum? imaginaris, quòd iis subveniet; eorumque miserias sublevare conabitur? falleris; avarus enim nescit

landi

dandi artem, pauperibus nunquam dicit: hoc vel illud tibi do; non dicit huic viduæ: do tibi viginti nummos, quos à tot annis mihi debes, & quos solvere tibi est impossibile; non dicit huic pauperi extrema agenti: do tibi, quo carnes, & alia necessario emas. Quid ergo pauperi dicit avarus? *unam tantum novit vocem: non habeo, non dabo*. Cùm avaro suam pauper manifestat egestatem, ac ab eo sibi subveniri petit; respondet ille: *non habeo*. Si urgeat pauper, ut illum ad aliquid sibi dandum cogat: respondet; *non dabo*: si pauper ulcera exhibeat, quibus sauciatur, si doloribus se dirissimè cruciari, & fame se perire dicat; his & aliis similibus ad dandum non movetur avarus; *& unam tantùm novit vocem: non habeo; non dabo*. O magnam avari inhumanitatem! Sed si magna avari sit inhumanitas: quia pauperibus subvenire non vult; major adhuc ejus est inhumanitas; *quia pauperes, etiam audire renuit*.

S. Basil. hom. de Str. horrea.

2. Non placet avaro pauperum musica; eos clamantes, & miserias suas declarantes, ægrè audit; surdus est ad clamorem miserorum, qui ab eo aliquod subsidium postulant. Et ideò sanctissimus Job ait, quòd egeni, qui à divitibus sibi subveniri petunt, surdos alloquuntur, & *amplexantur lapides*; qui clamores eorum non audiunt.

Job. 24.

Mirabiliter describit sanctissimus ille vir, quomodò divites avari in pauperes, pupillos & viduas se gerere soleant. Greges pauperum, inquit, iniquè rapiunt; à pupillis vel unicum, vilissimumque jumentum, illudque ipsis maximè necessarium auferunt; à viduis macilentum bovem, vertendo agello necessarium, loco pignoris exigunt & abripiunt; agrum non suum demetunt, & vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiant? nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. Si autem hi miseri ad divites illos accedant, ut de injuria sibi illata conquerantur; vel, ut eos ad sibi subveniendum alliciant; surdos alloquuntur, qui eorum verbis non attendunt; & qui veluti duri lapides, nullis vocibus & clamoribus moventur: *amplexantur lapides*.

Nonnunquàm Athenis visus est Diogenes, civitatem totam perambulans; ac à lapideis statuis, quas in vicis & compitis inveniebat, eleemosynam humiliter postulans. Cùmque nonnulli dixissent ei: cur lapides alloqueris, qui te non audiunt, nec audire possunt? respondit: solitus sum eleemosynam petere à lapidibus. Divites enim avari sunt, sunt quasi lapideæ statuæ; quæ oculos habent, & pauperum miserias non vident; quæ aures habent, & pauperum clamores audire renuunt: *aures habent, & non audiunt*.

Et reverà, dic diviti avaro: Domine, in tali domo est quidam pauper, qui fame perit: da aliquid, quo miseriæ ejus occurras: *aures habet & non audit*. Dic ei: Domine, huic artifici aliquid debes; si eum solveres, non solùm justitiæ, sed etiam charitatis munus obires; quia magna nunc egestate gravatur: *aures habet, & non audit*. Dic ei: hujus hominis, qui olim famulus tuus diù fuit, mercedem à multis annis detines; solve ei quod debes, ut sibi & familiæ suæ consulat: *aures habet, & non audit*. Dic ei in Xenodochio gravissima patiuntur pauperes: non enim stragula habent quibus tegantur, nec cibos quibus vescantur: da eis, & dabitur tibi; hic est surdus auditor, *qui aures habet, & non audit*. O magnam avarorum in pauperes inhumanitatem! quæ tanta est, ut pauperes & pauperum necessitates audire renuant! Sed est etiam tanta, *ut pauperes, & pauperum necessitates videre, & scire recusent*. Psal. 93. 8.

3. Beati sunt illi, qui sollicitè inquirunt pauperum necessitates, ut iis obvient: *beatus qui intelligit super egenum & pauperem*. Non solùm superficie tenus, & per transennam spectandi sunt pauperes; sed examinandum, quo egeant, & , ut ait D. Augustinus, intra pauperes legendum, quo indigeant; ac beati sunt illi, qui sic in pauperum interioribus legunt, ut eis necessaria præbeant: *beatus qui intelligit super egenum & pauperem*: id est *qui intus legit*, ut explicat D. Augustinus. Avarus autem, non intùs legit, nec seriò examinat, quid pauperibus desit, & quo egeant, ut illis succurrat: quin imò nec oculos habere videtur, ut eorum miserias intueatur.

Tempore publicæ famis per vicos & plateas vagari solent pauperes: tunc facies gerunt macilentas & nigras; tunc à nimia fame quam patiuntur, mortui potiùs videntur, quàm vivi; nec tamen illos aspicere dignantur avari: *denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis*. Verum est, quòd velint nolint, aliquando pauperes intuentur avari; sed oculo compassionis eos non vident; eos ita vident, ut non videant; vel eos vident sicut dives epulo in inferno sepultus, Lazarum vidit; *elevans oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus*. Vident pauperes *à longè*, & quasi rem quæ eos non tangit; non in-

Thren. 4. 8.

Luc. 16. 23.

intra pauperes legunt, quòd in hoc mundo Christi pauperis personam gerant; quòdque sint à Deo missi, ut divites ad misericordiam moveant: non legunt, nec scire volunt, quòd in die judicii æternis addicentur suppliciis, si in hoc mundo pauperum necessitatibus non occurrerint: vident tamen pauperes à longè, & quasi rem sibi indifferentem; nec ad illos accedunt, ut iis subveniant, & largas eleemosynas erogent.

Vel dicamus, quò divites avari eodem modo pauperes videant, quo Romanæ urbis incendium aspiciebat Nero. Dum enim crudelis hujus Imperatoris jussu, urbis Roma arderet, & gravi vastaretur incendio, citharam pulsabat ille, Homeri cantabat carmina, & expressam incendii imaginem in Smaragdo aspiciebat. Sic sanè pauperes intuetur avarus; cùm enim exquisitis dapibus est saturatus, vel dùm ludit, aut alia aliqua oblectatione animum relaxat, obvios pauperes casu quandoque intuetur; sed non videt eos oculo commiserationis, & ut eis subveniat: ita durus & inhumanus est, ut eorum miseriis nunquàm ad misericordiam moveatur.

O quantam avarorum inhumanitatem! sed sciant, quòd si in hoc mundo in pauperes inhumani sint, in tremendi judicii die Deus non eorum miserebitur. Tunc cuique avaro dicet Deus; vis ut tui miserear? sed tui non miserebor; quia in pauperes non fuisti misericors: ut enim à me misericordiam obtineres: oportebat priùs te pauperum misereri:
Matt. 18. *nonne opportuit & te misereri conservi tui?* Velles tunc, ò avare, erga pauperes fuisse misericors: tunc optares iis subvenisse; sed fac nunc, quod tunc fecisse velles; in pauperes te misericordem exhibe; & in eos inhumanus esse desine. *Sed avari sunt etiam se ipsos exitiosi & crudeles.*

III. PARS. *Avarus, est in seipsum exitiosus.*

Animæ & salutis suæ curam summo affectu suscipere quisque debet: (non circa gloriam studeamus, quę extinguitur, non circa corpus, quod senescit, neque circa pulchritudinem, quæ marcescit; non circa delicias, quę defluunt: neque circa pecunias, quæ pereunt; sed circa animam omnem curam impendamus.) Sapientes quidem, & felices, qui totis conatibus, animæ & salutis curæ invigilant: At stulti, infelices, & sibimetipsis plurimùm exitiosi sunt avari; quia animas suas salvare non curant, sed eas: 1. vendunt: 2. criminibus multis coinquinant: 3. in infernum præcipitant.

1 Anima rationalis in se, & secundùm suam naturam considerata, est quid toto mundo corporeo pretiosius; quia est substantia spiritualis. Sed si eadem anima spectetur simul cum pretio quo empta est, adhuc longè est pretiosior; quia sanguis Christi, qui est pretium ejus, est infiniti valoris. Avarus autem ita sibiipsi est exitiosus, ut animam suam, quæ spiritualis, & Christi sanguine empta est, despiciat, parvi pendat, & pro nihilo vendat. Ut enim ait Spiritus sanctus: homine avaro, qui inordinato, & nimio affectu pecuniam amat, nihil est iniquius: *nihil est iniquius, quàm amare pecuniam.* Cujus rei rationem subdit, dicens, quòd avarus qui nimis amat pecuniam, *animam suam venalem habet*: id est, ad vendendum expositam, ut explicat Hugo Cardinalis. Sed quo pretio vendit hanc animam, quæ infiniti valoris est? *etiam pro obolo.* Eam vendit pro uno beneficio quod assequi ambit, pro una dignitate ad quam anhelat, pro uno prædio quod pauperi cuidam rapere intendit; pro uno nummo; *etiam pro obolo*, inquit præfatus Cardinalis. O quàm cæcus, stultus, sibique exitiosus est avarus, qui aurum & argentum, quæ nil sunt, quàm terræ excrementa, animæ suæ, quæ spiritualis, immortalis & pretioso Christi sanguine redempta est, injustè præfert; quippe qui eam pro obolo vendit. Eccl. 10. 10.

Blasphemamus nonnunquam in perfidum Judam; execramus ejus malitiam; quæ tanta fuit, ut Deum, Paradisum, & propriam animam pro paucis denariis vendiderit; sed ut ait Doctor Seraphicus: (sæpè pejor est avarus homo, quàm ipse Judas, qui vendidit Christum triginta denariis: quia interdum avarus Christum & animam pro uno denario vendidit.) O quàm inqui sunt avari, qui animam pretioso Christi sanguine redemptam diabolo vendunt, quoties mortaliter peccant! O quàm sibimetipsis exitiosi sunt avari; qui animam, quæ infiniti valoris est, pro modico pretio, & quasi pro uno obolo, ac pro uno denario vendunt. Sed avari sunt etiam in se ipsos exitiosi; *quia animam suam criminibus multis inquinant.*

2 Avaros, qui nimio affectu terrena congregant, maledictione sua ferit Propheta, dicens; *væ ei qui multiplicat non sua: usquequò & aggravat contra se densum lutum?* Lutum aggregant avari, cùm aurum & argentum iniquè congregant; quæ, ut ait Tertullianus, nil aliud sunt quàm lutum speciosum & pulchrum; *quid est aurum, nisi lutum?* iis autem maledicit Propheta, quia, ut ait Sanctus Gregorius; hi simul cum luto pecuniarum, peccata mul- Habac. 2.

ta

S. Greg. liv. 5 Pasteri c. 11. ta congregant, *avarus contra se densum lutum aggravat; quia terrena lucra cumpondere peccati congregat.*

Nec dubium, quòd peccata multa congregent avari, & innumeris peccatis se inquinent; cùm omnium peccatorum radix & origo sit avaritia: *radix omnium malorum est cupiditas.* 1. Tim. 6. Id explicat Sanctus Joannes Chrysostomus, *avaritia: Nullum enim genus peccati est, quod aliquando non proveniat ex avaritia.* Et ut ait D. Bonaventura, ex avaritia tanquam ex mala radice oriuntur usuræ, rapinæ, latrocinia, fraudes negotiatorum, advocatorum deceptiones, acceptiones munerum, simoniæ, lusorum iniquitates, blasphemiæ, perjuria, & omnia quæ ferè in mundo sunt peccata. S. Bon: in Diat. Sal. Tit. 2. c. 6. *Hinc*, ut ait Sanctus Joannes Chrysostomus, *sive in domo, sive in foro, sive in judiciis, sive in curiis, sive in Regiis, sive ubicumque omnia mala pullulare videbis.* Chrys. ho. 6. ad pop.

Et reverà quis innocentes opprimit, nisi avaritia? quis opifices, & mercenarios mercede fraudat, nisi avaritia? Quid puellarum prostituit pudicitiam, quid fidem vendit matrimonialem, quid falsa testimonia excogitat, quid Scripturas falsificat, quid testamenta evertit, quid judices corrumpit, & ad iniquas sententias proferendas inclinat, nisi avaritia? Quid pupillum & viduam facultatibus spoliat: quid venena miscet & propinat ad velocius pretensam hereditatem assequendam; quid mendaces, perjuros, & deceptores efficit mercatores; quid Sacramenta, aliasque res sacras pretio vendit; quid meretricibus lupanaria replet, nisi avaritia? Unde tot simoniæ, tot usuræ, tot ludi prohibiti, tot proditiones, tot insidiæ, tot bella injusta, nisi ab avaritia? ex avaritia sanè omnia ferè totius mundi oriuntur crimina; *hinc omnia mala pullulare videbis.*

Verum est, quòd quilibet avarus his omnibus non inquinatur peccatis: sed cùm quis spiritu avaritiæ, seu inordinato bona temporalia assequendi affectu accenditur, ad omnia peccata perpetranda paratus videtur, ut facultates augeat, & quotiescumque divitias multiplicandi sese offert occasio, omne peccatum facilè committit, ut eas multiplicet. Si beneficium simoniacè obtinendum occurrat; hoc facit: si merces operariorum fraudanda; hoc facit: si iniquè auferendi aliena occasio sese offerat, ea aufert: si usuraria lucra multiplicandi detur occasio; illa multiplicat. Qui tandem divitiarum amore, & nimio temporalia requirendi affectu exardescit: ita in seipsum exitiosus est, ut animam innumeris inquinet peccatis. *Ac etiam in seipsum ita exitiosus est, ut animam suam in infernum præcipitet.*

3. Ubi sunt tot avari, qui à mundi primordio divitias inordinatè amarunt: qui usuris, fraudibus & dolis sua multiplicarunt: qui Dei & conscientiæ suæ obliti sunt, & qui in pauperes duri & immisericordes fuerunt? *ubi*, inquit Propheta, *qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? hi omnes exterminati sunt, & ad inferos descenderunt.* Baruch 3. 18. ib. v. 6. In infernum hi omnes præcipitati sunt, & in infernum præcipitantur omnes avari: quia hi nunquam convertuntur: *Qui aurum diligit, non justificabitur.* Eccl. 31. 5. Tantum abest ut convertantur: quin contra avaritia eorum *semper crescit, & senescere ignorat*: & quò ipsi seniores fiunt, eò majori affectu ad temporalia acquirenda anhelant: quare cùm hi non convertantur in hoc mundo: certum est, quòd post mortem exterminabuntur, & in infernum præcipitabuntur; *exterminati sunt, & ad inferos descenderunt.* Zeno Veron.

In infernum præcipitatus est dives epulo: in infernum præcipitatus est Judas, & in infernum præcipitabuntur omnes avari, qui in hoc mundo divitiis, quasi involuti sunt: *disperierunt omnes involuti argento.* In infernum præcipitabuntur, in inferno æternùm cruciabuntur, & ut loquitur Amos Propheta, divitiæ, quas nimio affectu dilexerunt, erunt quasi spinæ accensæ, à quibus dirissimè pungentur, & crudelissimè comburentur.

Audite verbum hoc vaccæ pingues, inquit Propheta: audite hoc avari, qui bonis pauperum, pupillorum & viduarum impinguati estis, audite hoc vos, qui *calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes; juravit Dominus Deus; quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contis*; seu, ut vertit Pagninus, *levabunt vos in spinis.* Amos 4. 1. Quasi dicat, scitote, quòd hæ divitiæ, quas tanto affectu prosecuti estis, erunt quasi spinæ accensæ, quæ in æternum vos pungent, & comburent.

Sanctus Jacobus Apostolus ait; quòd aurum & argentum ab avaris in hoc mundo collecta, erunt in inferno quasi ignis, à quo vorabuntur carnes eorum: *Aurum & argentum vestrum æruginavit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis.* Jacob. 5. 3. O qualem æruginem, quæ etiam erit ignis, à quo vorabuntur carnes avarorum in inferno! Nonne meliùs fuisset eis, tot divitias non congregare, nulli injuriam facere, suum cuique reddere, & in pauperes se beneficos prebere, quàm inferno & æternis ejus cruciatibus addici?

O

O avari, quid proderit vobis, domos, agros, & prædia multa comparasse: si in inferno, æternùm sepulti maneatis, quid proderit, nunc viduæ, nunc orphani, nunc artificis bona iniquè abstulisse, si relictis hisce bonis, ad sempiterna inferni supplicia perferenda condemnemini? quid proderit, multa filiis, & hæredibus bona reliquisse, si dum gaudebunt hi, vos in inferno ploretis, & dirissimos cruciatus patiamini? Tunc fatebimini, quòd nil vobis profuerit, divitias multas congregasse, & hæredibus testamento reliquisse. Tunc
Sap. 5.8 cum aliis reprobis dicetis. *Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Tunc pœnitebit vos, nimio & inordinato affectu divitias dilexisse, eas iniquè acquisiisse, & eas non debitè impendisse, sed inanis erit hæc pœnitentia, quare facite nunc, quod tunc egisse velletis, *agite nunc divites, plorate ululantes*
Jaco. 5.1 *in miseriis vestris, quæ advenient vobis.*

Prævidete æterna inferni supplicia, quibus addicemini, si non convertamini. Dicite intra vos, si hanc vineam, illam domum, & alia quæ iniquè possideo, non restituam, nunquam regnum cælorum obtinebo? sed ad æterna tartari supplicia infallibiliter damnabor. Dicite intra vos, si bona hæc quæ possideo, juxta Dei placitum non expendam, nunquam Deo placebo, sed ab eo sempiternis inferni tormentis adjudicabor. Hoc dicite, ac prævidentes imminentia vobis hæc tormenta, plorate, ululate, & pœnitentiàm agite, *plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis*. Plorate, inquam, & agite tunc, quod egisse velletis, si in inferno essetis, *agite nunc divites*. Si in mediis inferni ignibus essetis, velletis haud dubiè, sua cuique restituisse, ea jam restituite: velletis, illata à vobis damna reparasse, ea nunc reparate, velletis facultates vestras debitè impendisse, hoc *agite nunc divites*, & post mortem in cælo divitiis omnibus affluetis. *Amen.*

FERIA VI.
POST.
DOMINICAM TERTIAM.
DE DIVINA GRATIA.

Si scires donum Dei. Joan. 4. 10.

HÆc est differentia inter Dei & creaturarum amorem, quòd creaturæ bonitatem necessariò supponant in objecto amato, Deus verò bonos efficiat eos quos diligit. Amor quo nos prosequuntur creaturæ, ita vacuus, inanis & sterilis est, ut nil in nobis boni producat, sed Dei in nos amor, ita fœcundus, & efficax est, ut nos si mali simus, bonos faciat, *Ex dilectione Dei, qua vult creaturæ bonum, producit in ea bonum.* D.Thom. Testes advoco, quotquot mundo placere, ac ejus benevolentiam sibi conciliare studuerunt. Dicite vos quis creaturarum amorem tanto studio comparare conati estis dicite, an non illorum erga vos affectus sterilis, & fortè exitiosus extiterit, fatemini amorem huuc in vobis ventos, phantasmata, & forsan amaritudines solummodò parturisse, sed Dei in nos amor, summè beneficus est; ac ita cor & manus Dei inter se conveniunt, ut cùm cor nos diligit, manus ejus nobis benefacere non desinant. Precipuum autem bonum, quod in hoc mundo à Deo nos amante percipimus, est gratia ejus, hoc est bonum & donum non satis notum, quod à munifica ejus manu recipimus *si scires donum Dei*. De hoc Dei dono, seu de gratia actuali ista erit Concio. Sed quia monet Augustinus, eum indigere gratia, qui de gratia loqui intendit, *si vultis eructare gratiam, habete gratiam* antequam de gratia sermonem habeamus, à Deo gratiam supplices postulemus, &c. *Ave.*

COrdis humani amantissima est gratia, cùmque pro illo facta sit, in eo etiam quiescere satagit. Divinæ huius gratiæ omnino incapacia sunt bruta animantia, ejus indigni facti sunt dæmones, solùmque superest humanum cor, in quo, velut in throno suo, requiescere quærit, & ideò illud undequaque obsidet, circa illud volitat, ad ostium illius pulsat, sibique aperiri desiderat, ut in illud intrare, ac in eo, & cum eo operari queat. Nec aliquibus dumtaxat sese offert divina gratia, sed fidelibus & insi-

infidelibus, peccatoribus & justis, dignis & indignis, prædestinatis & reprobis, ac omnibus penitùs hominibus se exhibet, omnesque præsentia sua honorat: *Gratia omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat.* Chrys. ho.7 in Jo n.

Hominesquique, inquit D. Augustinus, sollicitè bonum aliquod solidum, & humano corde dignum inquirunt, dicuntque cum Propheta: *quis ostendit nobis bona?* ut autem illud bonum inveniant, per multa externa erroneè vagantur multi; nec illud bonum invenire possunt. Sed advertant, omnibus à Deo offerri gratiam, quæ est non solum bonum solidum, & humano corde dignum: verùm & bonum supernaturale; quo nullum melius, nullum pretiosius, nullumque ad salutem convenientius reperire est. Hoc hodie vobis bonum ostendam; ac patefacere conabor divinæ gratiæ necessitatem, operationes, & triumphos: 1. *necessitatem*, quæ maxima est: 2. *operationes*, quæ sunt admirabiles: 3. *triumphos*, qui gloriosissimi sunt Gratiæ actualis necessitas, operationes, & triumphi: en tres hujus Concionis partes.

Gratia Divina necessitas.

1. PARS Omnibus notum est, quòd summo studio laborare debeant *peccatores*, ut convertantur; *justi*, ut perseverent, & *omnes* ut æternam beatitudinem obtineant. Sed quomodo peccator, qui Dei hostis est infensissimus, Deum placare, ab eo veniam obtinare, & ad eum converti valebit? quomodo homo justus, qui infirmus est, & debilis; quique occasionibus & tentationibus multis ad peccandum allicitur, in statu gratiæ perseverare poterit? quemodo omnes homines, qui æterna gloria prorsus indigni sunt, eam assequentur. Ad hæc omnia Dei requiritur gratia, quæ necessaria est peccatoribus, justis, & omnibus: 1. *peccatoribus*, ut convertantur: 2. *justis*, ut perseverent: 3. *omnibus*, ut salventur.

1. Sicut non potest brutum animal sine pedibus incedere, nec avis sine alis volare: ita & homo peccator sine Dei gratia converti, pœnitere, ad Deum ire, & à statu peccati ad justitiæ statum progredi nequit. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare diligere, aut pœnitere sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Trid. ses. 6. Can. 3. Pœnitere quidem, & ad Deum converti non potest peccator sine gratia; unde ad Deum clamat Propheta: *Deus virtutum converte nos.* Ps. 79. 8. Deum rogat, ut ipsum convertat; quia sine Dei gratia homo peccator ad Deum converti nequit.

Cùm homo peccavit mortaliter, gravi laborat animæ infirmitate; ac cum Regio vate infirmum se fateri debet; *miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.* Sed quomodo ab hac liberabitur infirmitate? quomodo animæ sanitatem & sanctitatem acquiret? per gratiam utique, sine quà nemo sanari & ad Deum converti potest. Unde subdit Propheta: *sana me Domine*; à Deo animæ sanitatem petit; quia per solas naturæ vires & sine divinæ gratiæ auxilio sanari, à fædis peccatorum sordibus emundari, ab animæ morte resurgere, ad Deum converti, & justificari non possumus: *Si quis dixerit hominem suis operibus, absque divina per Jesum Christum gratia, posse justificari coram Deo, anathema sit.* Trid. ses. 6. can. 1

Adduxit Dominus Ezechielem in campum ossibus aridis plenum; præcepitque ei, ut ossibus his prædicaret, & vaticinaretur. Ezec. 37 Obtemperavit Propheta: ossibus prædicavit, & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam: super ea nervi & carnes ascenderunt, & extenta est in eis cutis desuper; sed spiritum nondum habebant, nec revixerant: quare ad ea vivificanda, Ezechiel, jubente Deo, imperavit ventis, ut insufflarent super interfectos illos. Quo facto ingressus est in ossa hæc spiritus vitæ: *ingressus est in ea spiritus, & vixerunt.* Cur voluit Deus, ut in ossa hæc flarent venti? Respondet doctissimus Oleaster, hoc voluisse Deum: quia *ossa erant corrupta.* O N. cùm in statu lethalis peccati es, infirmaris; mortuus es, & in anima tua magna est corruptio: *Corruptæ sunt cicatrices meæ*; Ps. 37. 6. quare, ut saneris, ut ad Deum convertaris, & ut justificeris, necesse est, ut flent gratiæ divinæ venti: nisi enim per gratiam suam flet Spiritus sanctus, converti & justificari nequibis, *Si quis dixerit, hominem suis operibus, absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo, anathema sit.* Gratia ergo est necessaria peccatori, ut coverta tur, & justificetur; *sed est etiam necessaria homini justo, ut in accepta justitia diu perseveret.* Aug. de nat. & gr. c. 23.

2. Sicut oculus corporis, licèt perfectissimè sanus, non potest cernere, nisi candore lucis adjutus: ita nec homo, quamvis justificatus, rectè vivere, & in accepta justitia diu perseverare valet, fine actualis gratiæ auxilio. Thom. 1. 2. q. 109 Sic Divus Augustinus: cui accinit Doctor Angelicus, dicens, (perseverantia est continuatio quædam boni usque ad finē vitæ, & ad talem perseverantiam habendam homo in gratia habituali constitutus, non quidem indiget alia aliqua habituali gratia, sed divino auxilio ipsum diregente, & protegente contra tentationum impulsus.) Quod

& ab

& ab ipso Concilio Tridentino expressè
Trid.ses. 6.can.22 definitum est, his verbis: *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse; vel cum eo non posse, anathema sit.*

Ad custodiam domus suæ unicam ancillam adhibuerat Isboseth filius Saul: quæ obdormivit, ingressique sunt domum, Isbo-
2.Reg.4. 7 seth hostes ejus, qui eum dormientem in lecto invenerunt, *& percutientes interfecerunt eum*. Ancilla domus nostræ est voluntas; quæ licèt sit libera, est tamen pedissequa gratiæ, cui debet ancillari. Si homo quamvis justus, unicam hanc ancillam custodiæ animæ præficiat, ab hostibus tartareis interficietur, & ad mortalia trahetur: quare vocanda domina; petenda à Deo gratia; rogandus Deus, ut per gratiam nos custodiat; nisi enim nos custodierit, in accepta justitia diu non perseverabimus, sed
Ps.126.1. ab animæ nostræ hostibus occidemur: *nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat, qui custodit eam.*

Homo, quantumvis justus, ex sua natu-
Aug. ra debilis est & infirmus; *Mementote quia caro sumus, & homo facilè labitur in peccatum.* Homo justus variis passionibus agitatur sicut & alii; tentationibus etiam gravibus sæpè impetitur, sicut alii; urgentibus peccandi occasionibus est expositus sicut & alii: quare actualis gratiæ eget auxilio; ut eo juvante, in mortale peccatum non cadat, & in justitia perseveret: nisi enim à Dei
Ps.93.17. gratia adjuvetur, in mortalia peccata, & in infernum facilè cadet; *nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea.*

Et reverà viros justos & sanctissimos nonnumquam videre est, qui firmissimè statuunt, se in accepta justitia perseveraturos,
Ps.29.7. quique cum Regio vate dicunt: *non movebor in æternum*: & tamen, flante tentationis vento, vel occurrente gravi quadam peccandi occasione, infeliciter cadunt. Nonne cecidit Salomon, qui cùm sapientissimus esset, stultissimus hominum factus est Nonne Tertullianus, qui de pœnitentia & de Christiana Religione tot protulit oracula in Montani hæresim lapsus est? Nonne Origenes, qui scientiarum prodigium dicebatur, in spiritum erroris incidit? Nonne ad hæreticam pravitatem declinavit Ozius, qui adversùs tot hæreticos pro fide Catholica decertaverat? Ceciderunt hi? quia gratiæ sibi oblatæ non sunt cooperati; & caderent omnes, nisi a divina gratia adjuvarentur: quia homo, quantumvis justus sine divinæ gratiæ auxilio, in statu gratiæ sanctificantis diu perseverare non potest; *Si quis dixerit justificatum sine speciali auxilio Dei perseverare posse, anathema sit.* Sed si gratia actualis est necessaria homini justo, ut perseveret; *est etiam necessaria omnibus, ut salventur.*

3. Nullum opus æternæ gloriæ merito- Joan.15.
rium sine actuali gratia facere possumus; *sine me nihil potestis facere*, inquit Christus. Aug.ser.
Quam ejus sententiam sic ponderat D. Au- 13.de verb. Apost.c.11.
gustinus: (non ait Christus; sine me facere quidem potestis quid, sed faciliùs per me. Non ait; fructum vestrum potestis sine me quidem facere; sed uberiorem per me. Non hoc dixit; legite quid dixerit: *sine me nihil potestis facere*.) Non dixit Christus, nos non posse facere magna, & ardua sine illius gratia; sed ait, nos nihil facere posse, quia sine ejus gratia nihil æternæ gloriæ meritorium facere possumus.

Præfatam hanc Christi propositionem: *sine me nihil potestis facere*, ampliat Hugo Cardinalis, dicens; quòd sine Dei gratia nihil æternæ gloriæ meritorium cogitare, loqui, & operari possimus, Non quidem *cogitare*, inquit; ut enim loquitur D. Paulus; *non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Non etiam *loqui*; quia 2.Cor.3. 5.
ut habetur Proverb. 16. *Domini est gubernare linguam.* Non tandem *operari*; quia apud Jeremiam dicitur; *Scio Domine, quia non est hominis via ejus; nec viri est ut ambulet, & dirigat gressus suos.* Quare cùm sine Dei Jer.10.23
gratia nihil æternæ gloriæ meritorium cogitare, loqui & operari valeamus; fatendum, gratiam ad salutem, & ad æternam gloriam obtinendam, esse maximè necessariam.

Quod & docent Theologi, dicentes, quod debeat esse proportio inter media & finem: & ideo, cùm finis hominis sit æterna gloria, quæ est ordinis supernaturalis; opera, ut sint media ad hunc finem obtinendum idonea, debent esse ordinis supernaturalis. Non autem sunt ordinis supernaturalis, nisi eleventur per gratiam; quare gratia est necessaria hominibus, ut opera digna salutis faciant, & ut salventur. De quo nullum superesse videtur dubium; si enim gratia necessaria sit peccatoribus ut justificentur, & justis ut perseverent, necessaria etiàm est omnibus ut salventur; quia nullus salvari potest, nisi justificetur, & in accepta justitia perseveret.

Videte, quam necessaria sit homini gratia; hoc videte, & coram Deo humiliamini. Humiliamini peccatores, humiliamini justi, humiliamini omnes; quia sine Dei

gra-

gratia converti, in justitia perseverare, & salvari non potestis.

Unusquisque inspiciat semetipsum tanquam infirmum cubili decumbentem, languidum, & ita debilem, ut se movere, vel quidquam agere non possit sine aliorum auxilio: infirmi enim sumus omnes, ac in rebus salutis ita debiles, ut ad conversionem & ad salutem nil meritorium fine gratiæ divinæ auxilio agere valeamus. Quare humiliemus nos, & Deum supplices rogemus, ut nobis largiri dignetur gratiarum suarum abundantiam; quarum auxilio perseverare, & salvari possimus. Dicamus Deo cum Apostolis: *Domine, salva nos, perimus*, Dicamus ei: Domine, da nobis gratiam tuam, quam si deneges, infallibiliter peribimus: da nobis gratiam, quæ nobis absolutè necessaria est, ut non pereamus, & ut salutem æternam consequamur. Ecce gratiæ divinæ necessitatem, quæ maxima est: *videamus ejus operationes, quæ sunt admirabiles*.

Matth. 8.

Gratia divinæ operationes.

2. PARS. Si quàm mirabilis in seipsa sit divina gratia, explicare, mei nunc esset muneris; dicere possem, eam esse Divinitatis radium; ac donum pretiosissimum, & supernaturale, descendens à Patre luminum quo ditantur, & nobilitantur homines, quodque à Deo iis offeretur ut pignus hæreditatis æternæ, & ut medium ad eam assequendam maximè necessarium. Sed jam gratiæ divinæ operationes solummodò inquiro; quas quidem esse mirabiles fatebitur quicumque adverterit, quod gratia suadeat, alliciat, & trahat. Gratia; 1. *Suadet*; sic tamen, quod non adulетur; 2. *Allicit*; sic tamen quòd non necessitet; 3. *Trahit*; sic tamen, quòd non cogat.

1. Non solùm Doctoris nos intus erudientis, & cœlestia mysteria aperientis, munere fungitur divina gratia. Verùm & instar oratoris, vel patroni eruditissimi, in cordibus nostris verba dicit; ac declinare a malo, & bonum operari continuè suadet. Hæc est, quæ salutaribus suis suasionibus ad vanos mundi honores despiciendos, ad abiiciendas terrenas opes, & ad carnis voluptatibus abrenuntiandum quamplurimos induxit; hæc persuasu suo innumeros ad insistendum mortificationi, ad arduas quasque virtutes sectandas, & ad perfectionis apicem generosè conscendendum stimulavit, hæc peccatoribus multis suasit, ut a misero statu suo descíscerent, ut totaliter mundo valedicerent, seque totos Deo consecrarent. Interrogate Paulum Antonium, Hilarionem, Simeonem Stilitam, aliosque portentosæ pœnitentiæ sectatores, ab iis quærite, cur tam diram, tamque austeram vivendi formam susceperint? respondebunt se gratiæ divinæ ministerio, & efficacibus ejus suasionibus ad hoc fuisse concitatos. Rogate peccatores ad Deū recēs versos; ut dicant, a quo ab vitiis & concupiscentiis suis abrenuntiandum fuerint impulsi? Respondebunt haud dubiè, se ad hoc gratiæ divinæ persuasu adductos. Sed tandem tu quisquis ille sis, interroga teipsum, à teipso rationem postula, ac serio auscultare, à quo factum sit, te hoc & illud peccandi periculum evasisse, te in hoc & illo casu de gravibus tentationibus triumphasse, teque ad peccati odium & virtutis amorem adductum fuisse. Fateberis, suadente intus divina gratia, te ad hæc fuisse incitatum O quā mirabiliter ergo suadet Dei gratia, sed quod mirabilius est, *suadet Dei gratia; quod non aduletur*.

Oratores profani, sunt simul & adulatores, qui in corde & corde loquuntur, & qui aliud in corde credunt, & aliud ore proferunt. Blandiri & adulari iis familiare est, tunc maximè, cùm affantur Magnates, quorum virtutes simul, & vitia laudant, ut eorum sibi benevolentiam conciliare valeant. *Adulator*, inquit Cassiodorus, *blandè omnibus applaudit, omnibus salve dicit; prodigos vocat liberales, avaros parcos, & sapientes lascivos, vel prodigos vocat curiales, garrulos affabiles, obstinatos constantes, pigro maturos & graves*. Ast Dei gratia est sacer orator, qui in cujusque corde liberè loquitur, qui veritatem non adulterat, qui res sicut in se sunt, annuntiat, quique hoc esse quod est, & hoc non esse quod non est, sincerè dicit, *est est, non non*. Gratia non est iis similis, qui dicunt malum bonum, *væ qui dicitis malum bonum*, vel ut alia versio habet, *væ qui dicunt malo, bonus es, qui dicunt impio, justus es*. Gratia enim non ait, bonum esse quod malum est, nec homini malo & impio eum bonum & justum esse dicit, sed veritatem puram, & integram sine ulla adulationis specie profert. Et ideò in Scriptura, gratia & veritas sæpè copulantur, dicitur enim de Christo, *plenum gratia, & veritatis. Gratia & veritas per Jesum Christum*. Veritas enim & gratia simul junguntur, quia gratia non loquitur nisi vera; & veritatem purè, & simpliciter sine ullo fœdæ adulationis fuco declarat.

Is. 5. 20

Ioan. 1.

Gratia, sicut alter Ioannes Baptista, Prin-

Principum & Regum palatia ingreditur : hæc Magnatum, & aliorum quorumcumque corda subit, ibique vitare vitia, & virtutes amplecti sine ulla adulatione suadet. Ibi sicut Christus viam Dei in veritate docet : ibique ait fornicariis, idololatris, furibus, avaris, aliisque peccatoribus, quòd ni convertantur, nunquam Dei regnum obtinebunt : *neque fures, avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt*. Heu! O. N. quoties in corde tuo locuta es de Dei gratia? quoties tibi suadere conata es, ut hoc & illud vitares, hoc & illud faceres? quoties tibi veritatem, liberè prædicavit? Sed tu interno huic concionatori restitisti. O homo, audi hunc concionatorem? obtempera gratiæ, cujus operationes mirabiles sunt : quia ita suadet quòd non aduletur; & *quia ita allicit, quòd non necessitet*.

1. Cor. 6. 9.

S. Aug. Tract. 1. in Joan.

2. Allicit nos divina gratia; modumque suavem, quo nos allicit, eleganti similitudine exponit D. Augustinus dicens : *Ramum viridem ostendis ovi, & trahis illam; nuces puero demonstrantur & trahitur, a mundo trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur*. Sic Deus, ut nos alliciat, non nuces solùm; non virides arborum; sed aureos gratiæ suæ ramos, ipsis margaritis pretiosiores, nobis proponit, *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos*, inquit Deus: qui sunt hi rami, quos Deus extendit? *rami mei honoris & gratiæ*: hi sunt pulcherrimi & gloriosissimi gratiæ suæ rami, quibus peccatores, qui sunt veluti oves errantes ad se adducit. Pellicit eos Deus per internas inspirationes, per monita & exempla, per sacros cordis motus. Hi sunt rami gratiæ; hæ nuces, quibus homines ad se adducit. Sed quod mirum est; ita eos per gratiam suam allicit, *ut illos non necessitet*.

Eccli. 24. 22.

Verum est, Deum suas aliquando nobis dare gratias, cùm nec de iis cogitamus, nec eas volumus; *gratia datur aliquando non cognoscenti, non diligenti, non desideranti*. Unde dicere solent Theologi, gratiam excitantem esse *in nobis sine nobis*; quia nobis etiam nolentibus, ad nos venit, nos interiùs illuminat, & ad benè faciendum excitat. Sed licèt Deus spiret ubi vult, det que gratiam suam quando vult, & quibus vult, inconsulto eorum libero arbitrio : ejus tamen gratia nullum necessitat, ac liberum cuique est, datam à Deo gratiam accipere; vel repudiare: *situm est in hominis voluntate*, ait Concilium Coloniense, *ut gratiam Dei oblatam accipiat, vel respuat*: Quod antea expresse docuerat D. Augusti-

S. Fulg. l. 1. de Præd. c. 16.

nus, dicens: gratiam Dei prævenire quidem nos, non tamen necessitare; quia movente quacumq; Dei gratia; consentire, vel dissentire, nobis liberum est : *misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel dissentire ab ea, propria voluntatis est*.

S. Aug. lib. de spirit. & litt. c. 34.

A Deo ad benefaciendum, & à dæmone ad peccandum allicimur: sed nec à Dei gratia ad benè faciendùm, nec à Dæmonis tentatione ad peccandum necessitamur: *instigare fortè possunt aliqua virtutes, Diabolica ad peccatum, & alia juvare ad salutem; non tamen necessitate cogimur, vel agere rectè, vel malè*. Et reverà, si à Dei gratia necessitaremur : qui benè agerent, æternam non mererentur gloriam; quia non est meritum, ubi libertas non est : qui etiam malè agerent, æternis digni non essent suppliciis; quia hi dicere possent, si peccavimus, hoc ita factum est, quia deerat gratia ad bonum necessitans, sine qua peccatum vitare, & benè agere nobis erat impossibile; & ideò plecti non debemus. Hæc ratio sumpta est à D. Hieronymo, dicente: *Liberi arbitrii nos condidit Deus: nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est*. Mirabiles ergo divinæ gratiæ operationes : quia ita nos allicit, quòd non necessitet : *ac etiam quia nos trahit, quòd non cogat*.

Origenes l. Periarch. cap. 1.

D. Hier. l. 2. adversùs Jovin.

Joan. 6. 44.

3. Tanta est peccatoris infirmitas; ut sine divinæ gratiæ auxilio, à peccato surgere, opera vitæ æternæ digna facere, & ad Deum ire nequeat, peccator enim est quasi ovis errabunda, quæ ad animarum Pastorem Christum; & ad Patrem æternum ire non potest; nisi per gratiam suam eum Deus trahat, *nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me; traxerit eum*; id est, ut explicat Hugo Cardinalis. *Nisi gratia Dei eum prævenerit, & adjuverit*. Trahit nos Deus flagellis, trahit promissis, trahit gratia sua, trahit Deus *flagellis*: cùm enim homines percutit & affligit, ad eum properant, eumquæ quærunt, *cùm occideret eos, quærebant eum*. Trahit Deus *promissis*, ut enim homines ad se trahat, æternam iis beatitudinem pollicetur; & sic trahi petebat sponsa, dicens, *trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum*. Trahit tandem Deus *sua gratia*, nec enim flagellis & promissis homines trahit; nisi gratia sua eos simul trahat. Et ideo ait, *attraxit miserans*; id est, ut exponit præfatus Cardinalis; *attraxi te, dans misericordiam & gratiam*. O quàm mirabiliter trahit nos Deus. Sed quod majori admiratione dignum; *ita nos trahit Deus, quòd nos non cogat*.

Ps. 77. 44.

Cant. 1. 3.

Jer. 31.

Cùm enim dicitur, neminem venire, nisi

nisi Pater traxerit eum, non ita debet intelligi, quòd vi & coactione, veluti bruta animantia trahamur; qui tractus hic, non est violentiæ, sed amoris, & misericordiæ.
Aug. tr. 26. in Joa. c. 6. Unde Augustinus: (si Poetæ licuit; dicere, *trahit sua quemque voluptas*: non necessitas, sed voluptas: non obligatio, sed delectatio: quantò magis nos dicere debemus, trahi hominem ad Christum, qua delectatur virtute, delectatur beatitudine, delectatur justitia, delectatur vita æterna,) Sic ad Deum
D. Prop. l. 2. de voc. gen. c. 37. trahit nos gratia, ita tamen, quòd non cogat, nec vim inferat, quia ea trahente, voluntariè, liberè & non coactè ad Deum imus, & ad illum ire, vel non ire, nobis liberum est, *qui trahuntur, ita veniunt, ut si vellent, possent non venire.*

Deus qui nos piè vivere, virtutem sectari, & æternam beatitudinē consequi cupit, per gratiam suam ad piè vivendum, & ad virtutem sectandam nos movet, allicit & trahit, non tamen cogit, nos bonos & sanctos esse desiderat: non tamen vi & coactione nos bonos & sanctos efficit, sed dat gratiam ad
D. Chrys. hom. 8 in c. 6 Matt. piè vivendum necessariam, cui cooperari, vel non cooperari, nobis liberum, est, *Dei vocatio nullum cogit, nec mentem eorum, qui virtutem volunt contemnere, ullo modo violentat; sed hortatur quidem ac consulit, & omnibus modis bonos esse persuadet, si verò aliqui reluctantur, nullo modo cogit, ut bonis esse velint.*

O quàm ridiculi ergo, qui se à Deo ad benefaciendum cogi expectant, Cùm trahit eos Deus variis afflictionibus, quas patiuntur prædicationibus quas audiunt salutaribus monitis quæ ipsis fiunt, & internis gratiæ auxiliis quæ ipsis dantur. Deum trahentem sequi renuunt, & ea ad quæ trahi facere nolunt: quasi expectant, ut Deus ad abrenuntiandum vitiis, ad pœnitendum, & ad rectè vivendum eos cogat. Sed sciant, in-
Augu. ser. 2. de ver. Apost. quit D. Augustinus, Deum trahere, non tamen cogere, *certum est Patris tractionem non inferre coactionem*. Quare non à Deo ad benefaciendum cogi expecteris, sed trahenti ejus gratiæ obtemperare, trahit vos Deus ad valedicendum mundō & pompis ejus: eis generosè valedicite, tradit vos ad pœnitentiam seriò amplectendam, eam seriò amplectimini, trahit ad ardua virtutum opera; arduis virtutum operibus incumbite, ac in omnibus coopera[m]ini gratiæ Dei: cujus ita mirabiles sunt operationes, ut *suadens*, non aduletur, *alliciens*, non necessitet, & *trahens*, non cogat. Ecce gratiæ operationes, *videamus nunc ejus triumphos.*

Gratia divina triumphi. II. PARS.

VIctrices & triumphantes non sunt gratiæ omnes, quæ à Deo hominibus impenduntur, non omnes de cordibus nostris triumphant; *sive*, quia non omnes æqualiter trahunt; *sive*, quia non omnibus æqualiter obtemperamus & cooperamur, Fatendum tamen, maximos, ac gloriosissimos esse gratiæ divinæ triumphos, quia sæpè de hominibus triumphat, 1. qui indurati sunt, 2. qui perditi sunt, 3. qui rebelles sunt.

1. Mollia, flexibilia, & tractabilia sunt hominum aliquorum corda, quæ stante divinæ gratiæ aura, veluti cera lequefiunt, emolliuntur, & in varias figuras facillimè finguntur. Sed aliorum multorum corda sunt dura, admantina, & quasi marmorea: quæ emollire & flectere quasi impossibile videtur: Deus tamen de illis sæpè triumphat cordibus, datque gratias ita validas, ut corda quantumvis dura & inflexibilia conterat, & què voluerit, flectat. *Percussit petram, & fluxerunt aquæ*, petrina hæc corda sæpè Deus ita per gratiam suam percutit, ut de iis gloriosè triumphet, & ex his amaras pœnitentiæ lacrymas eliciat. Psa. 77. 20

Hujusmodi erat cor Augustini, adhuc juvenis, ita induratum erat cor ejus, ut à venereis abstinere, sibi impossibile arbitraretur; sed adveniens Dei gratia, ita de corde ejus triumphavit, ut quod antea impossibilè, mox facillimum ei visum sit. Guillelmus, Aquitaniæ Dux, in omni ferè vitiorum genere induratus erat; prædicatoribus, monitoribus, ac ipsi Deo vocanti & excitanti sæpè restiterat, sed tandem ita de eo triumphavit gratia, ut ex peccatore famoso, in austerioris pœnitentiæ virum sit immutatus. Sed quis Matthæum à telonio avocavit, ac graves pecuniarum sarcinas abjicere compulit? nonne Dei gratia? Quis Saulum, iræ vas iniquissimum; quis, inquam, Saulum adhuc spirantem minarum & cædis in Discipulos Domini, à suscepto facinore complendo compescuit, & ad Apostoliea munera vocavit, nonne triumphans Dei gratia? Taceo Melanias, Pelagias, & alios quamplurimos utriusque sexus, induratos peccatores, de quibus gratia Psa. 113. 8 ita gloriosè triumphavit, ut eos ad pœnitendum adduxerit, ac lapidea eorum corda in uberrimos lacrymarum fontes immutarit, *convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Verum est quòd non omnis gratia de induratis peccatoribus triumphet, sed specialis quædam

est

est Dei gratia quę ita de iis triumphat, ut à
D. Aug. l. de Pred. Sanct. 8. nullo durocorde respuatur, *hæc gratia, quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur.* At non solùm sępè triumphat divina gratia de hominibus qui indurati sunt: *verùm & de iis qui perditi sunt; ab multorum vitiorum cœno immersi.*

2. Nonnullos reperire est, ita obdomini, veneri, & aliis vitiis addictos, ut omni prorsus gratia indigni sint: Deus tamen per misericordiam suam eos benignè respi
Ps. 22.6 cit, fugiunt illi, & per gratiam suam eos Deus sequitur, *misericordia tua subsequetur me.* Descendunt hi usque ad peccatorum abyssum, ita ut omninò perditi videantur, sed Deus non dereliquit eos: illos enim per gratiam suam benignè vocat, allicit & ita trahit, ut si pereant non defectu gratiæ, sed sua culpa pereant: *non ideò*
C. Valen. c. 7.2. *mali pereunt, quia boni esse non potuerunt, sed quia noluerunt.* Licètautem de perditis hisce hominibus non semper, sæpè tamen triumphat divina gratia, cujus rei aliqua hic exempla adducere non pigebit.

Nostis perditissimam, ac omnibus planè vitiis deditam fuisse Magdalenam: hæc erat mulier in Civitate peccatrix, è qua septem Christus ejecit dæmonia, hoc est, septem peccata capitalia, ut nonnulli explicant. Quis autem de ovicula hac errante, & perdita triumphabit? hoc opus dexterę Excelsi, hic triumphus adscribendus divinæ gratiæ, quæ ita Magdalenæ cor immutat, ut ex magna peccatrice, pęnitentię prodigium subitò facta sit.

Ejusdem ferè sortis erit Maria Ægyptiaca, neminem latet, quàm perdita, ac fœdæ libidini addicta fuerit: hæc Jerosolymam pergens, navigantibus se adjungit, ut luxuriæ indulgeat, aliosque ad peccandum alliciat. Nec stipendium illa petit usuræ libidinosæ corporis sui, qui contra dona & ipsa largitur, ut libidinem expleat, & ad libidinem illos pelliceat. O quàm misera, ò quàm perdita hæc mulier! quis eam à via hac pessima revocare, & Dei obsequio mancipare valebit? quis hanc peccatricem mundare & sanctificare poterit? hoc potest Deus per gratiam suam ita de ea triumphat, ut illam ad solitudinem adducat, ubi inauditæ pęnitentiæ specimen, & mirabile omnium virtutum exemplar extitit.

Pelagiam sub silentio pręterire statueram, sed non admiratione in ea videre quisque poterit gloriosum divinæ gratię triumphum Si quis scire cupiat, quæ & quàm perdita fuerit hæc mulier, dicit ipsamet: *Ego sum illa Pelagia, pelagus iniquitatis, exundans fluctibus peccatorum, perditionis abyssus, laqueus animarum, ego Pelagia, discipula diaboli.* Hæc Antiochiam perambulabat, gemmis resplendens, & procorum circumcincta caterva, quibus luxuriæ venena infundebat, cùm ecce ducente Dei Spiritu ædem sacram ingressa, sanctum Episcopum Nonnum audit, & dùm è suggestu loquitur Præsul, ad peccatricis cor loquitur Deus, qui per gratiam suam eam ad pęnitentiam excitat, eamque ad montem Oliveti vocat, ubi omnium mortificationum genere corpus suum cruciat, ac tam piè, tam religiosè, tamque mirabiliter vivit, ut Sanctorum fastis adscribi mereatur. Miramini hos, & innumeros alios hujusmodi divinæ gratię triumphos, quæ non solùm triumphat de his qui perditi, *sed etiam de his qui rebelles sunt.*

Per gratiam suam Deus *attrahit & nolentes*, inquit Sanctus Petrus Chrysologus. Verum quidem, quòd si quis gratiæ divinæ motibus, quantumvis vehementibus, pertinaciter obtemperare nollet, eis verè resistere posset, instar Judæorum, qui gratiæ, semper resistebant, *vos semper Spiritui* Act. 7.51
sancto resistitis. Quare non ita intelligendum, quòd gratia trahat, & rapiat *nolentes*, & resistentes, ipsis invitis, sed gra- S. Prosp. l.
tia *attrahit & nolentes*, ac de nolentibus cõtra col
& rebellibus triumphat, quia ex nolenti- c. 6.
bus & rebellibus eos Volentes consentientes, & liberè cooperantes efficit, *non resistentem, invitumque compellit, sed ex invi-* Cant. c. 8.10
to volentem facit.

Ego murus, inquit Deus, *& ubera mea sicut turris.* Est quidem Deus quasi murus, quem peccatores ingrati, ac voluntati ejus rebelles: innummeris criminibus impetunt, sed cùm adversus Deum factorem & benefactorem suum majori cum impudentia insurgunt, producit ipse misericordiæ suæ ubera; ex quibus nonnunquam tantam gratiarium effundit copiam, ut de iis triumphet, eosque, etiam nolentes, & rebelles ad se trahat, seu volentes efficiat, *ex invito volentem facit,*

Ita de peccatoribus quibusvis, etiam re- S. Aug. l.
bellibus & protervis; Deus per gratiam de corr.
suam triumphat, ut cùm aliquem ad se & grat. c.
trahere & salvare statuit, nullus ei resistat, *Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium.* Certum est, gratiam non tollere, sed sanare, juvare, & perficere liberum hominis arbitrium, *gratia Dei humanum sanatur, non aufertur arbitrium.* Certum est; S. Fulg. l. 2.
etiam Deum, qui hominem liberum condidit, de grat. c. 10

per gratiam suam ejus libertatem non aufer-
Cælest. I. ad Episc. Gall. c.13 re, *auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium*, *sed liberatur*, inquit Cælestinus Pontifex maximus. Licèt autem Deus per gratiam suam humanæ non officiat libertati; mirabiles tamen, & nobis ignotos novit modos, quibus dura, ingrata, ac rebellantia corda flectat, vincat & expugnet, ac ita de hominibus triumphat, ut eos ex nolentibus & rebellibus, volentes, & ejus voluntati obtemperantes efficiat, *ex invito volentem facit*.

Ecce mirabiles, & extraordinarios gratiæ divinæ triumphos, extraordinarios dico, quia non semper, sed aliquando dumtaxat, sic de hominibus induratis, perditis, & rebellibus triumphat. Nec humani ingenii
S. Aug. Tr. 26 in Joa. est, investigare: cur & quomodò de hoc, & non de illo triumphet, *quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli judicare si non vis errare*. Quid ergo faciendum? *non traheris? ora ut traharis*, subdit D. Augustinus. Certissimum est, quòd Deus per gratiam suam ita omnes trahat, ut omnes converti possint, si velint; sed si quis ita induratus ac protervus sit, ut pluries divinæ gratiæ restiterit, a Deo supplex potentiorem postulet gratiam, cujus virtute à vita sua pessima trahatur, & evellatur, *non traheris? ora ut traharis*. Dicat Deo cum mellifluo Bernardo. *O Domine, voluntatem meam trahe quodammodò invi-*
Bern. Ser. 21 in cant. *tam, ut facias voluntariam; trahe torpentem, ut facias currentem*. A Deo trahens illa gratia enixè petenda est, sed & gratiæ fideliter obtemperandum. Audite Paulum claman-
2. Cor. 6. tem, & hortantem omnes, ut in vacuum Dei gratiam non recipiant, *exhortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Non ergo eam in vacuum recipiatis, sed ei ita obtemperare, ut ea auxiliante fructus pœnitentię, & æternę glorię dignos faciatis. *Amen*.

DOMINICA QUARTA.

DE

DIVINA PROVIDENTIA.

Dei providentia, quæ creata omnia mirabiliter ordinat & gubernat, tres dicit & includit Dei perfectiones, scientiam scilicet, bonitatem, & omnipotentiam, quarum singula officia distinguit Hugo à sancto Victore, dicens. *Scientia disponit, voluntas movet, potestas exequitur*.
Hugo de Sacr. l.1.c.6 *Infinita Dei scientia*, est quasi oculus divinæ providentię, quo omnes omnino creaturas, & omnia quæ ad illas in fines suos dirigendas necessaria sunt, clarissimè cognoscit. *Infinita Dei bonitas*, est cor divinæ providentiæ, quo ea singulis creaturis dare decernit, quæ ad fines ad quos conditæ sunt assequendos, necessaria sunt. *Infinita Dei potentia*, est quasi manus divinæ providentiæ, quæ executioni mandat, quæ bonitas, seu Dei voluntas facienda decrevit.

Brevis quædam divinæ providentię idæa in hodierno proponitur Evangelio, in quo dicitur quod Christus turbam quę eum sequebatur, & quæ fame gravabatur, inspexerit; *cùm vidisset, quia multitudo maxima venisset ad eum*. Ecce oculum divinæ providentiæ, In hoc Evangelio deinde dicitur, quòd populi, famem patientis, Christus misertus sit, *& misertus est super eos*: Matt. 6. 34
Ecce cor divinæ providentię, In hoc tandem Evangelio dicitur, quod Christus panes multiplicaverit, dederuntque populis ad manducandum; *distribuit discumbentibus*: Ecce divinæ Providentię manum. A speciali hac Christi in populum, qui eum sequebatur, ad universalem Dei in omnes creaturas providentiam transeamus, de qua &c. *Ave*.

Non jam nobis colluctatio adversus Democriti & Epicuri discipulos, quorum olim tanta erat cæcitas, ut in Deo circa res creatas providentiam esse negarent. Sed eos solùm alloquor, qui se Christianos profitentur, quorum aliqui de Dei providentia dubitant, aliqui de ea murmurant, & aliqui de ea diffidunt. Qui de Dei providentia dubitant, increduli sunt, qui de ea murmurant, impii sunt, & qui de ea diffidunt, sunt timidi, & meticulosi, qui omnia sibi de futura pertimescunt.

O homo incredule, ne dubites de divina providentia, sed hoc crede, quod fides docet, quod ratio suadet, quod ipsi sensus apprehendunt. *O homo impie*, ne in Dei murmures providentiam, sed ejus mysteria adora, ejusque circa creaturas sollicitudinem admirare. *O homo meticulose*, ne de Dei providentia diffidas, sed jacta cogitatum tuum in Domino, ejusque providentiam nunquam tibi defuturam firmissimè confide.

Videt quisque vestrûm, mihi iam certamen ineundum adversus illos incredulos, impios, & meticulosos, qui omnes in Dei providentiam contumeliosi sunt. Dissertationes tamen stylo scholastico non instituam, sed solito meo disserendi modo dicam;

1. *adversùs incredulos*, quod de Dei providentia non est dubitandum; 2. *adversus impios*, quòd de Dei providentia non est murmurandum: 3. *adversus timidos & meticulosos*, quòd de Dei providentia non est diffidendum. De Dei providentia *non est dubitandum*, *non est murmurandum*, *non est diffidendum*: En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *De Dei providentia non est dubitandum.*

Concipiebant plerique Gentilium, aliquam esse providentiam, qua creata cuncta conservabantur & regebantur: sed quia vix capere poterant, mundum, in quo tanta est creaturarum diversitas, ab uno solo posse dirigi: ideò totum ferè mundum diis repleverant, inter quos curam providendi rebus creatis divisam esse censebant. *Marti* exercituum omnium curam adscribebant, eumque iis præesse arbitrabantur: *Neptuno* curam maris dabant, committentes ei navium gubernacula: *Æolum* velis præponebant, ut sub ejus regimine à vento rectè dirigerentur. *Jovi* curam cæli, *Cereri* curam terræ, *Junoni* curam aeris, *Deæ Vestæ* curam ignis, & *Plutoni* curam inferorum committebant: Imò cuilibet monti, cuilibet civitati, & cuilibet domui Deum quemdam specialem attribuebant. Et ideò de filiis Israel dicebant milites Regis Syriæ, quòd dii montium eos regerent & protegerent: *Dii montium sunt, dii eorum ideò superaverunt nos.* (Reg. 20. 23.)

Maxima quidem eis inerat cæcitas; si enim totaliter cæci non fuissent, & si rationis usu polluissent, haud dubiè cognovissent, unum dumtaxat omnium esse principium, unum solum esse Deum; qui sicut omnium est creator, ita & administrator; & qui sicut, per omnipotentiam suam omnia creavit, ita per eamdem omnipotentiam & providentiam omnia conservat & regit. Non enim credibile, Deum creaturas, quas fecit, dereliquisse, earumque curam neglexisse; quia quisque operum suorum curam habere solet; &, ut præclarè ait S. Ambrosius, *quis operator negligat operis sui curam?* nullus equidem, inquit, nam *non curare quod feceris, summa inclementia est*. (Ambr. l. 1. de off. c. 13.) Imò non solùm non est credibile, Deum neglexisse operum suorum curam: sed & fieri non potest, ut creaturarum suarum curam non habeat; quia idem necessariò debet esse creaturarum conditor, & creaturarum gubernator. Si enim unus esset creator, & alius creaturarum gubernator, nullus ex his esset infinitè potens, sed uterque imbecillitati subjaceret: *Necesse est eumdem esse eorum quæ sunt, & factorem, & provisorem: nam neque decet, neque consequens est, alium factorem esse eorum quæ sunt, & alium provisorem: sic enim imbecillitati, & debilitati uterque subjaceret*: (Damasc. l. 2. de fi. de c. 29.) quare cùm Deus omnium sit creator, omnium & gubernator esse, omnibusque providere necessariò debet.

Hac quidem ratione, & gentiles, & fideles adduci deberent, ad firmiter credendum, & ad nullo modo dubitandum de Dei providentia. Sed aliam, eamque clariorem, & urgentiorem desumo rationem ex Dei sapientia, potentia & bonitate. Si enim in Deo non esset providentia circa omnia creata, aut quia Deus ea non cognosceret, aut quia iis providere non posset, aut quia iis providere nollet: Deus autem omnia creata cognoscit, cùm sit scientia infinita præditus: iis etiam providere potest, cùm sit omnipotens: iis tandem providere vult, cùm sit summè bonus, & alienum à bonitate opificis sit, non curare suum opus, quare cùm Deus sit omniscius, omnipotens, & summè bonus, fatendum etiam, quòd ei sit cura de omnibus, quòdque omnibus provideat. Quæ ratio desumpta videtur ex libro Sapientiæ, ubi dicit Sapiens, Deo imputari non posse, si aliquæ creaturæ pereant; *quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti?* (Sap. 12. 12.) cujus rei rationem subdit, dicens: *non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus*. Quasi dicat: non potest tibi imputari, si aliquæ ex creaturis quas fecisti pereant; quia *tu Deus omniscius*, qui earum necessitates nosti; *tu Deus omnipotens*, qui eis providere potes: *tu Deus summè bonus*, qui iis, quantum ex te est, provides, earumque curam habes; nec est alius, quàm tu, qui earum curam gerat. Nec de aliquibus solummodò, sed de omnibus curam geris: *non enim alius est Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus.* Credite ergo, nec quocumque modo de Dei providentia dubitetis. Sed ut clariùs hæc Dei in creaturas providentia pateat, eam in quolibet creaturarum ordine inspiciamus, & admiremur.

Triplex creaturarum ordo distingui potest, quarum aliæ purè spirituales, aliæ purè corporales, & aliæ partim spirituales, & partim corporales.

Deus autem omnes omninò creaturas, sivè purè spirituales, sivè purè corporales, sivè partim spirituales, & partim corporales, providentia sua regit, earumque omnium curam gerit.

fitetur; si hunc dolorem, & hoc propositum non habeat, antequàm confessarius verba absolutionis proferat, non solùm non impetrare peccatorum veniam; sed etiam sacrilegium committere. Non autem facile est, hunc dolorem & hoc propositum habere: quia *majora peccata ut aversemur, ipsa per se efficiunt*; sed de minoribus non ita curamus, & quò minora sint peccata, eò minùs ad ea detestanda, & vitanda movemur. Quare dicendum, quòd licèt Confessio sacramentalis sit remedium securius & efficacius ad delenda venialia; est tamen remedium difficile.

Chrys. ho. 12. in ep. ad Rom.

Alterum remedium ad delenda venialia, est dolor, qui, etiam extra sacrum pœnitentiæ tribunal, ex seipso vim habet delendi venialia; modò tamen hic dolor sit actus attritionis, vel actus contritionis. Si enim ad venialia in Sacramento pœnitentiæ delenda, requiratur talis aliquis dolor; *vel formalis*, quo homo de iis formaliter doleat; *vel virtualis*, qui includitur in actu perfecto amoris Dei; quo homo protestatur, se ita Deum amare, ut velit ei placere, etiam in minimis quibusque actionibus: quantò magis requiritur talis dolor ad venialia, extra pœnitentiæ Sacramentum delenda? Certè hujusmodi dolor extra Sacramentum absolutè requiritur.

Ecce ergo aliud remedium: ecce, inquam, remedium, quòd, quam sit difficile, quisque judicet: quis enim credat, dolorem sive formalem, sive virtualem; sive sit contritio, sive attritio, facilè elici? hoc non credet, qui advertet, hunc dolorem debere esse supernaturalem: hoc etiam non credet, qui sciet, quòd ad remissionem mortalis, sufficit displicentia peccati, ut est gravius offensa Dei; ad remissionem verò venialis requiritur dolor, & displicentia ejus, ut est levis offensa Dei: difficilius autem est dolere de levi, quàm de gravi offensa Dei, quare hoc remedium difficile est.

Aliud remedium habemus ad delenda venialia: nempè sacramentalia; quæ sunt quasi parva quædam Sacramenta, ab Ecclesia instituta, ut per eorum usum peccatorum venialium obtineatur remissio. Hæc autem sacramentalia isto versu exprimi solent.

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.

Per *orans*, intelligitur oratio Dominica, vel ea, quæ fit in Ecclesia consecrata; vel etiam tunsio pectoris. Per *tinctus*, indicatur aqua benedicta, ac etiam unctio caeremonialis in Regem. Per *edens*, designatur esus, seu manducatio panis benedicti. Per *confessio*, significatur confessio generalis, quæ publicè fieri solet in Missæ principio. Per *dans*, denotatur eleemosyna & quodcumque aliud opus misericordiæ, sive spiritualis, sive temporalis. Per *benedicens*, intelligitur benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati.

Ecce remedium, quo nihil facilius prima fronte videtur. Et reverà nihil facilius quàm dicere orationem Dominicam, recitare confessionem generalem, benedictionem Episcopi & alia sacramentalia recipere; sed difficile est mediantibus illis remissionem venialium obtinere. Licèt enim sint instituta ab Ecclesia ad delendum quodcumque veniale: hic tamen eorum effectus non est infallibilis, non est enim fundatus in speciali promissione Christi; sed in impetratione Ecclesiæ, quæ ob sui sanctitatem meretur exaudiri à Deo, non autem semper exauditur; maximè cùm pro aliis orat, quia ii pro quibus orat, ob defectum dispositionis sunt sæpè in causa, cur non audiatur; quare venialia per sacramentalia deleri, non est ita facile, ut multi censent.

Quod adhuc magis elucet, ex modo, quo sacramentalia delent venialia; ut enim docent communiter Doctores, non ea delent *ex opere operato*: quia Ecclesia, à qua sunt instituta sacramentalia, instituere nequit signa sensibilia, quæ remittant peccata, vel gratiam conferant *ex opere operato*: delent ergo ea *ex opere operantis*: quatenùs, si debitè sumantur, nata sunt à Deo, mediantibus Ecclesiæ precibus, impetrare gratias actuales, quæ nos moveant, ad eliciendum actum doloris, cujus virtute tollantur venialia. Sed quia hæc sacramentalia sæpè sumuntur irreverenter, tales gratiæ non dantur, sæpè reiiciuntur; & sic per sacramentalia rarò remittuntur venialia; per hoc ergo, sicut & per alia remedia non facilè tolluntur venialia. Quare cùm non solùm peccati venialis offensa sit magna, & pœna gravis, sed ejus etiam remedia sint difficilia, à venialibus quisque, quantùm poterit, cavere debet.

Non dicas; mihi satis est, vitare ebrietates, fornicationes, adulteria, & alia quævis peccata gravia; de minimis autem non curat prætor. Ne sic loquaris; quia est quod timeas, ne postquam de gravibus triumphaveris, à minimis, quæ sicut arena maris multiplicantur, penitùs obruaris: *pra-* Aug. Ps. 39.

cadi-

cavisti magna, *jam non facis adulterium*, *non fornicaris*, *non furaris*: *projecisti molem*, *vide*, *ne arena obruaris*. Ea vitare & cavere debes, si Deum diligas, & timeas: *diligis Deum*, inquis, cave ergo à venialibus, quia qui aliquem perfectè diligit, non solùm cavet ne in magnis, sed etiam ne in parvis, & minimis ei displiceat: *times Deum*; ais, cave ergo non solùm à mortalibus, sed etiam à venialibus, quia
Eccles. 7.19. *qui timet Deum*, *nihil negligit*. Cave ergo ne vel minimum mendacium proferas, ne otiosè tempus teras, ne proximi famam aliquantulùm lædas, & ne quantùm poteris, in venialia incidas. Si sic Deum ames & timeas, ut à venialibus abstineas, & immediatè post mortem dabit tibi coronam gloriæ. *Amen*.

FERIA V.

POST

DOMINICAM TERTIAM.

AVARITIA.

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4.

AVaritiæ vitium est ita inter homines commune: ut nullus ferè inveniatur, qui avaritiæ non studeat, & qui maligno
Ier. 6.13. execrandi hujus vitii spiritu non cieatur: *à minore usque ad majorem omnes avaritiæ student*. Scimus beatos esse illos pauperes spiritu; qui terrena despiciunt, qui post aurum non abeunt, nec sperant in pecunia & Thesauris: sed qui sunt hi: *quis est hic & laudabimus eum*? Hi certe rari sunt.
Eccl. 3. 2. Quia omnes ferè homines, si ex avaritiæ spiritu aliena non rapiant, sua saltem studiosè nimis inquirunt; *omnes quæ sua sunt*
Philip. 2.21. *quærunt*. Unde præclarè dixit D. Ambrosius, avaritam febrem esse, qua omnes ferè mortales laborant: *febris nostra avaritia est*.

O malignam febrem! quæ omnium malorum & infirmitatum spiritualium radix & origo est; *radix omnium malorum est cupiditas*. O mortiferam febrem! quæ innu-
1. Tim. 6.10. n eris mortem, & damnationem ęternam infert; ò periculosam febrem! quæ est etiam pestis insanabilis: *avaritia est pestis insanabilis*, *qua totus mundus exarsit*: Ut
Zeno serm. 1 de avar. sanaretur socrus simonis, quæ magnis tenebatur febribus, vocatus est Christus ab Apostolis, qui rogaverunt illum pro ea: ejusdem Christi auxilio egent febricitantes avari, ut ab avaritia sua sanentur, eodem & nos indigemus auxilio ut utiliter de avaritia disseramus, &c. *Ave*.

ORbis terrarum Domini esse videntur divites avari; omnia quæcumq; volunt faciunt, rebusque cunctis affluunt. Unum tamen iis deesse adnotavit Moralis Philosophus, hominem, scilicet, qui verum dicat: *mostrabo tibi quid omnibus possidentibus desit*; *scilicet*, *hominem qui verum dicat*. Domus illorum parasitis circumfluunt, & adulatoribus qui injustitias, libidines omniaque vitia illorum approbant, laudant, & veluti tot virtutes decantant, quare deest illis homo, qui non eis aduletur, qui iniustitias, & omnia illorum vitia arguat; quique eos tales, quales sunt sincere delineet.

Hanc hodie provinciam libens ingrediar, hoc munus ex corde obibo, hoc avaris beneficium impendam, nec in publico hoc conventu deerit qui eis verum dicat. Eorum enim ingratitudinem, inhumanitatem, & crudelitatem propalabo; ac in tota hac concione probabo, quod homo avarus, sit ingratus, inhumanus, & exitiosus: 1. *Ingratus* in Deum: 2. *Inhumanus* in proximum: 3. *Exitiosus in seipsum*.

I. PARS.

Avarus, *est ingratus in Deum*.

PRo avaris, sicut & pro aliis, creavit Deus cælum & terram, nec non cuncta quæ eorum ambitu continentur. Sed nec hic, nec ullis aliis à Deo acceptis beneficiis deliniuntur, & ad debitas ei grates reddendas adducuntur homines avari; quorum ingratitudo in Deum maxima est: quia; 1. De eo non cogitant: 2. eum non amant: 3. eum non adorant.

1. Avarus erat Princeps ille publicanorum, Zachæus, qui aliena ex spiritu avaritiæ rapuerat: sed ut advertit sacer textus ita parvus erat, ut nec Christū prę turba videre posset: *quærebat videre Jesum*, *quis esset*: *& non poterat præ turba*, *quia statura pusillus erat*. Ecce veram hominis avari ideam: Zachæus enim statura pusillus erat, & omnes avari, pusilli, & parvi sunt in omni genere virtutum. *Parvi* sunt in fide, cum vix in Deum credant, *parvi* sunt in spe, cùm in divitiis quas possident solummodò confidant; *parvi* sunt in charitate, cùm viscera eorum sint, respectu pauperum, ferrea, pusilli tandem sunt, sicut Zachæus. Sed sicut ille præ turba non poterat videre Jesum, ita & avari, tanta cogitationum turba, tanta inanium deside- Luc. 19. 6.

tiorum multitudine, tantaque terrenorum sollicitudine occupantur, ut vix Deum videant, & de Deo cogitent. Si sanctissimo altaris Sacrificio quandoque adsint, mens eorum alibi est: si aliquando prædicationibus, & divinis officiis intersint; tunc non de Deo, sed de divitiis,& de negotiis temporalibus cogitant. Cùm tandem divitiis saturati, & impinguati sunt, Dei totaliter obliviscuntur; *adimpleti sunt, & saturati sunt, & obliti sunt mei.* Oseo 13. 6.

Ingeniosè adnotavit Seneca, quòd aratores; qui juxta Nili littus habitant, in cœlum oculos non sublevent, ut pluvias postulent, quia arva eorum, fluvii illius inundationibus sufficienter irrigantur, nec cælesti rore egent; *nemo aratorum respicit calum.* Aratoribus illis similes sunt avari; qui cùm in thesauris suis confidant, in cœlum oculos, & mentem non extollunt, ut Deum benefactorem suum videant, utque de gratiis illi exhibendis cogitent. Mente & affectu toti sunt negotiis temporalibus, seque totos adimplendis marsupiis, & facultatibus aggerendis dedunt, nec solùm de Deo, à quo omnia habent, religiosè cogitant, *avarus non videt, quæ Divinitatis sunt, sed cogitat, quæ cupiditatis sunt.* Eos Deus ratione & mente præditos creavit, ut ad ejus considerationem penitùs intenti essent, & ita ingrati sunt, ut vix cogitent de Deo factore suo, à quo omnia habent. O magnam ingratitudinem! *Sed avari sunt etiam ita ingrati in Deum, ut illum non ament.* D. Amb.

2. Terrena amant avari, & non celestia, toto corde divitias diligunt, & non Deum cor eorum non Deo adhæret, sed in thesauro jacet. Ut enim ait Christus, ubi est avari thesaurus, ibi est cor ejus; *ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum.* In quæ verba S. Hieronymus ait *cor habet gulosus in ventre, lascivus in lubricis, amator in libidine, avarus in pecunia.* Matt. 6. 21.

Narrat S. Prosper de avaro quodam divite, quòd cùm ei, fato functo, pectus aperuerint chirurgi, nullum in eo cor, nec cordis vestigium inventum fit. Attoniti fuere quotquot tanto spectaculo aderant, nec concipere valebant quomodo hic homo fine corde vivere potuisset, sed tam inopinati eventus causam manifestavit Deus; cum enim heredes arcam in qua defuncti thesaurus erat, aperuerunt, in eo invenerunt cor ejus, quòd à dæmone, horrendi draconis figuram gerente detinebatur. Ecce quid amet avarus; ecce ubi est cor ejus; non in Deo, sed in thesauro; *ubi est thesaurus tuus ibi est cor tuum.*

Deus iniquos, & induratos alloquens avaros, ait; *audite me duro corde, qui longè estis à justitia*; vel ut vertunt septuaginta; *audite me, qui perdidistis cor.* Quare dicitur avaros perdidisse cor? quia cor suum, quod Deo dare, & consecrare debebant, divitiis & temporalibus bonis dederunt; non enim Deum, sed labiles, & mox perituras opes diligunt. Præcipit Deus, ut eum tota mente, toto corde, & totis viribus diligamus: avari verò non Deum, sed divitias *tota mente* amant, cùm omnis eorum ars, omnisque cogitatio iis acquirendis, & conservandis incumbat. Hi non Deum sed divitias *toto corde* diligunt, cum omnes eorum affectus, omniaque studia ad bona temporalia tendent. Hi tandem non Deum, sed divitias *totis viribus* diligunt; cum omnes eorum conatus, omnesque labores in congregandis sæculi bonis versentur. O quàm ingrati ergo in Deum avari? dedit eis Deus cor, ut ipsum ament, & tanta eorum est ingratitudo, ut non Deum, sed temporalia bona diligant. Ingrati quidem sunt avari, quia Deum non amant sed ingrati sunt etiam, *quia eum non adorant.* Isaiæ

Avari sunt idololatræ, qui non verum Deum, sed aurum & argentum, ut idolum suum venerantur, & adorant, hic est Deus eorum, cui soli non adolent incensa; *ut voracium Deus venter est, ita quoque cupidorum Deus pecunia dici potest.* D. Hier. in 5. ad Ephes.

Non est novum, quòd avari *idololatræ* dicantur, eo enim nomine eos vocavit Doctor Gentium; *avaritiam, quæ est simulachrorum servitus.* Et revera avari sunt *idololatræ*; qui idem adorant, quod adorabant antiquitus Gentiles. Isti enim adorabant aurum & argentum; *Simulachra gentium, argentum & aurum* & avari aurum & argentum adorant, *idolorum cultor*, inquit Cajetanus, *aurum & argentum colit, avarus quoque aurum & argentum colit.* Quod & confirmat S. Chrysostomus, dicens, quòd sicut Gentilis aurum, & argentum tanquam Deos suos in templo adorat; ita & homo avarus aurum & argentum in arca, veluti in templo suo adorat; *ita aurum adorat ut ille idolum.* Addit aureus ille orator, avaros ipsis Gentilibus magis idololatras esse quia Gentiles idolis suis bruta, vel terræ fructus in sacrificium offerebant, avari verò animam suam auro, & argento sacrificant, *Gentiles idolis quidem boves sacrificant, avarus offert auro animam.* Ps. 134. 15. Coloss. 3. 5. Chrys. ho. 64. in Jo.

Duplici modo committitur idololatria, *Una*, quando cultus soli Deo debitus, tribuitur creaturæ; *altera*, quando cratura

Crea-

Zeno ubi supra. Creatori præponitur. Utroque autem modo inquit S. Anselmus, avarus est idololatra; & quia cultum soli Deo debitum, auro tribuit; & quin divitias Deo præponit.

Quid prodest, inquit S. Zeno Veronensis, quòd aurum & argentum execraris in idolis, quæ Gentiles venerantur; si aurum & argentum in arca tua adores? Nonne cùm adoras aurum & argentum in arca, æquè idololatra es, ac Gentiles, qui aurum & argentum in templis adorabant? idololatræ erant illi, & idololatra es tu; eadem illis & tibi sunt idola; cum hac solummodò differentia, quòd majora essent aurea & argentea illa idola, quæ illi in templis adorabant: *in domo tua minuta sunt, in templis majora.* Falleris, ò avare, ut subdit Zeno, si te idololatram, & pecuniam tuam idolum non esse credas. Verum est; quòd si pecuniam tuam debitè expendas, tunc non est idolum, sed pecunia: si autem eam nimia sollicitudine custodias, vel si ea ad lucra iniqua utaris; tunc est idolum: & tu idololatra es, qui eam adoras, *si erogaveris, pecunia est; si servaveris, simulachra.*

O quot in orbe idololatræ; tot quidem, quot avari. Sicut enim Judæi ex multis monilibus aureis fecerunt vitulum aureum cōflatilem, quem ut idolum suum adoraverunt, ita avari, inquit S. Joannes Chrysostomus, ex auro & argento sibi idola faciunt; cui omnes cogitationes, omnesque affectus suos sacrificant: *ut Israelitæ ex auro, quod ex Ægypto afferebant, idolum fabricarunt; sic avari ex auro & argento, quod sibi comparant, veluti idola faciunt.* Avari, sicut & alii, à Deo facti & redempti sunt; ab eo esse, & omnia habent; & tamen non Deum, sed pecuniam suam agnoscunt, amant, & adorant; O magnam ingratitudinem! sed si sint ingrati respectu Dei; *sunt etiam ingrati erga proximum.*

II. PARS. *Avarus est inhumanus in Proximum.*

Deut. 15. 7. Si unus de fratribus tuis, inquit Spiritus Sanctus, *ad paupertatem venerit; non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi.* Hoc suadet Spiritus Sanctus, hoc prædicant concionatores, hoc dictat cujusque conscientia: sed avari, sunt immisericordes, obdurati, & inhumani respectu pauperum: quia 1. iis subvenire nolunt: 2. eos audire renuunt: 3. eos videre recusant.

1. Viri justi, non solùm hominibus; sed, si ita loqui fas sit, ipsis brutis compatiuntur: avari verò, ità crudeles & inhumani sunt, ut fratribus suis, quantumvis gravem necessitatem patientibus, subvenire nolint: *novit justus jumentorum suorum animas: viscera impiorum crudelia.* Prov. 12. 10. Si cadunt urbis Xenodochia; de hoc non curant avari: si pauper aliquis frigore, vel fame pereat; hoc illos nullo modo tangit; si hic, vel ille infirmetur ad mortem; hac de re nil solliciti sunt: ac tanta illorum inhumanitas, ut nullo modo iis subveniant: quia illorum viscera crudelia sunt: *viscera impiorum crudelia.* Cùm de exigendis usuris agitur, nulli quantumvis pauperi, indulgent; cùm debita sibi solvi volunt, nihil debitoribus, quantumvis miseris, gratificantur: quin contrà eos ad multas impensas faciendas iniquè cogunt: pro modica pecuniæ summa, quam mutuò dederunt, magnam sibi solvi petunt; & pro magna hac summa, nunc pratum, nunc domum, ac denique omnia debitorum suorum bona auferunt. Ecce quod perfectè facere norunt avari, sed pauperibus subvenire nesciunt: ita inhumani sunt, ut illis, extremam licèt necessitatem patientibus succurrere nolint; *viscera eorum crudelia.*

Portentosum hujus rei exemplum habemus in divite epulone; de quo ait Chrysologus, quòd *ferrea viscera crudelis animam nutriebant.* Avarus ille induebatur purpura & bysso, epulabatur quotidie splendidè, divitiisque affluebat, Deus autem ut illum ad misericordiam flecteret, objecit ei pauperem illum Lazarum, cùm obviam eunt canes, ejusque ulcera lingunt, sed inhumanus hic avarus, ipsis brutis durior & crudelior, manum suam extendere noluit ad pauperem, nec ei quomodocumque subvenire. Non thesauros divitis, sed micas solummodò è mensa cadentes petit Lazarus, nec illa obtinere potest. Ulcera exhibet pauper, ut avarum ad tantillam sibi gratiam concedendam moveat, se frustrà, quia vir in pauperes inhumanus erat, qui sub byssinis vestibus *ferrea viscera nutriebat.* Ecce quomodò se gerere soleat avarus, respectu pauperum, ad januam ejus clament & vociferantur, quantùm voluerint; sua exhibeant ulcera quantum placuerit; se ad extremam redactos esse necessitatem, & fame perire dicant; iis omnibus ad misericordiam non flectitur avarus, quia ejus viscera ferrea sunt, *viscera eorum crudelia.*

Credis inquit S. Basilius, quòd avarus miserebitur pauperum? imaginaris, quòd iis subveniet; eorumque miserias sublevare conabitur? falleris; avarus enim nescit

dandi artem, pauperibus nunquam dicit: hoc vel illud tibi do; non dicit huic viduæ: do tibi viginti nummos, quos à tot annis mihi debes, & quos solvere tibi est impossibile; non dicit huic pauperi extrema agenti: do tibi, quo carnes, & alia necessario emas. Quid ergo pauperi dicit avarus? *unam tantum novit vocem: non habeo, non dabo*. Cùm avaro suam pauper manifestat egestatem, ac ab eo sibi subveniri petit; respondet ille: *non habeo*. Si urgeat pauper, ut illum ad aliquid sibi dandum cogat: respondet; *non dabo*: si pauper ulcera exhibeat, quibus sauciatur, si doloribus se dirissimè cruciari, & fame se perire dicat; his & aliis similibus ad dandum non

S. Basil. hom. de Avar. hom. xxa.

movetur avarus; & *unam tantùm novit vocem: non habeo; non dabo*. O magnam avari inhumanitatem! Sed si magna avari sit inhumanitas: quia pauperibus subvenire non vult; major adhuc ejus est inhumanitas; *quia pauperes, etiam audire renuit*.

2. Non placet avaro pauperum musica; eos clamantes, & miserias suas declarantes, ægrè audit; surdus est ad clamorem miserorum, qui ab eo aliquod subsidium postulant. Et ideò sanctissimus Job ait, quòd egeni, qui à divitibus sibi subveniri petunt, surdos alloquuntur, & *amplexantur lapides*; qui clamores eorum non audiunt.

Job. 24.

Mirabiliter describit sanctissimus ille vir, quomodò divites avari in pauperes, pupillos & viduas se gerere soleant. Greges pauperum, inquit; iniquè rapiunt; à pupillis vel unicum, vilissimumque jumentum, illudque ipsis maximè necessarium auferunt; à viduis macilentum bovem, vertendo agello necessarium, loco pignoris exigunt & abripiunt; agrum non suum demetunt, & vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiant? nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. Si autem hi miseri ad divites illos accedant, ut de injuria sibi illata conquerantur; vel, ut eos ad sibi subveniendum alliciant; surdos alloquuntur, qui eorum verbis non attendunt; & qui veluti duri lapides, nullis vocibus & clamoribus moventur: *amplexantur lapides*.

Nonnunquàm Athenis visus est Diogenes, civitatem totam perambulans; ac à lapideis statuis, quas in vicis & compitis inveniebat, eleemosynam humiliter postulans. Cùmque nonnulli dixissent ei: cur lapides alloqueris, qui te non audiunt, nec audire possunt? respondit: solitus sum eleemosynam petere à lapidibus. Divites enim avari sunt, sunt quasi lapideæ statuæ; quæ oculos habent, & pauperum miserias non vident; quæ aures habent, & pauperum clamores audire renuunt: *aures habent, & non audiunt*.

Et reverà, dic diviti avaro: Domine, in tali domo est quidam pauper, qui fame perit: da aliquid, quo miseriæ ejus occurras: *aures habet & non audit*. Dic ei: Domine, huic artifici aliquid debes; si eum solveres, non solùm justitiæ, sed etiam charitatis munus obires; quia magna nunc egestate gravatur: *aures habet, & non audit*. Dic ei: hujus hominis, qui olim famulus tuus diù fuit, mercedem à multis annis detines; solve ei quod debes, ut sibi & familiæ suæ consulat: *aures habet, & non audit*. Dic ei in Xenodochio gravissima patiuntur pauperes: non enim stragula habent quibus tegantur, nec cibos quibus vescantur: da eis, & dabitur tibi; hic est surdus auditor, *qui aures habet, & non audit*. O magnam avarorum in pauperes inhumanitatem! quæ tanta est, ut pauperes & pauperum necessitates audire renuant! Sed est etiam tanta, *ut pauperes, & pauperum necessitates videre, & scire recusent*. Psal. 40. 1.

3. Beati sunt illi, qui sollicitè inquirunt pauperum necessitates, ut iis obvient: *beatus qui intelligit super egenum & pauperem*. Non solùm superficie tenus, & per transennam spectandi sunt pauperes; sed examinandum, quo egeant, &, ut ait D. Augustinus, intra pauperes legendum, quo indigeant; ac beati sunt illi, qui sic in pauperum interioribus legunt, ut eis necessaria præbeant: *beatus qui intelligit super egenum & pauperem*: id est *qui intus legit*, ut explicat D. Augustinus. Avarus autem, non intùs legit, nec seriò examinat, quid pauperibus desit, & quo egeant, ut illis succurrat: quin imò nec oculos habere videtur, ut eorum miserias intueatur.

Tempore publicæ famis per vicos & plateas vagari solent pauperes: tunc facies gerunt macilentas & nigras; tunc à nimia fame quam patiuntur, mortui potiùs videntur, quàm vivi; nec tamen illos aspicere dignantur avari: *denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis*. Verum est, quòd velint nolint, aliquando pauperes intuentur avari; sed oculo compassionis eos non vident; eos ita vident, ut non videant; vel eos vident sicut dives epulo in inferno sepultus, Lazarum vidit: *elevans oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus*. Vident pauperes à longè, & quasi rem quæ eos non tangit; non

Thren. 4. 8.

Luc. 16. 23.

in-

intra pauperes legunt, quòd in hoc mundo Christi pauperis personam gerant; quòdque sint à Deo missi, ut divites ad misericordiam moveant: non legunt, nec scire volunt, quòd in die judicii æternis addicentur suppliciis, si in hoc mundo pauperum necessitatibus non occurrerint: vident tamen pauperes à longè, & quasi rem sibi indifferentem; nec ad illos accedunt, ut iis subveniant, & largas eleemosynas erogent.

Vel dicamus, quò divites avari eodem modo pauperes videant, quo Romanæ urbis incendium aspiciebat Nero. Dum enim crudelis hujus Imperatoris jussu, urbis Roma arderet, & gravi vastaretur incendio, citharam pulsabat ille, Homeri cantabat carmina, & expressam incendii imaginem in Smaragdo aspiciebat. Sic sanè pauperes intuetur avarus; cùm enim exquisitis dapibus est saturatus, vel dùm ludit, aut alia aliqua oblectatione animum relaxat, obvios pauperes casu quandoque intuetur; sed non videt eos oculo commiserationis, & ut eis subveniat: ita durus & inhumanus est, ut eorum miseriis nunquàm ad misericordiam moveatur.

O quantam avarorum inhumanitatem! sed sciant, quòd si in hoc mundo in pauperes inhumani sint, in tremendi judicii die Deus non eorum miserebitur. Tunc cuique avaro dicet Deus; vis ut tui miserear? sed tui non miserebor; quia in pauperes non fuisti misericors: ut enim à me misericordiam obtineres: oportebat priùs te pauperum misereri: Matt. 18. *nonne opportuit & te misereri conservi tui?* Velles tunc, ò avare, erga pauperes fuisse misericors: tunc optares iis subvenisse, sed fac nunc, quod tunc fecisse velles; in pauperes te misericordem exhibe; & in eos inhumanus esse desine. *Sed avari sunt etiam se ipsos exitiosi & crudeles.*

III. PARS. *Avarus, est in seipsum exitiosus.*

Animæ & salutis suæ curam summo affectu suscipere quisque debet: (non circa gloriam studeamus, quę extinguitur, non circa corpus, quod senescit, neque circa pulchritudinem, quæ marcescit; non circa delicias, quę defluunt; neque circa pecunias, quæ pereunt; sed circa animam omnem curam impendamus.) Sapientes quidem, & felices, qui totis conatibus, animæ & salutis curæ invigilant: At stulti, infelices, & sibimetipsis plurimùm exitiosi sunt avari; quia animas suas salvare non curant, sed eas: 1. vendunt: 2. criminibus multis coinquinant: 3. in infernum præcipitant.

1 Anima rationalis in se, & secundùm suam naturam considerata, est quid toto mundo corporeo pretiosius; quia est substantia spiritualis. Sed si eadem anima spectetur simul cum pretio quo empta est, adhuc longè est pretiosior; quia sanguis Christi, qui est pretium ejus, est infiniti valoris. Avarus autem ita sibiipsi est exitiosus, ut animam suam, quæ spiritualis, & Christi sanguine empta est, despiciat, parvi pendat, & pro nihilo vendat. Ut enim ait Spiritus sanctus: homine avaro, qui inordinato, & nimio affectu pecuniam amat, nihil est iniquius: *nihil est iniquius, quàm amare pecuniam.* Cujus rei rationem subdit, dicens, quòd ava- Eccl. 10. rus qui nimis amat pecuniam, *animam suam venalem habet*; id est, ad vendendum expositam, ut explicat Hugo Cardinalis. Sed quo pretio vendit hanc animam, quæ infiniti valoris est? *etiam pro obolo.* Eam vendit pro uno beneficio quod assequi ambit, pro una dignitate ad quam anhelat, pro uno prædio quod pauperi cuidam rapere intendit; pro uno nummo; *etiam pro obolo*, inquit prætatus Cardinalis. O quàm cæcus, stultus, sibique exitiosus est avarus, qui aurum & argentum, quæ nil sunt, quàm terræ excrementa, animæ suæ, quæ spiritualis, immortalis & pretioso Christi sanguine redempta est, injustè præfert; quippe qui eam pro obolo vendit.

Blasphemamus nonnunquam in perfidum Judam; execramus ejus malitiam; quæ tanta fuit, ut Deum, Paradisum, & propriam animam pro paucis denariis vendiderit; sed ut ait Doctor Seraphicus: (sæpè pejor est avarus homo, quàm ipse Judas, qui vendidit Christum triginta denariis: quia interdum avarus Christum & animam pro uno denario vendidit.) O quàm inqui sunt avari, qui animam pretioso Christi sanguine redemptam diabolo vendunt, quoties mortaliter peccant! O quàm sibimetipsis exitiosi sunt avari; qui animam, quæ infiniti valoris est, pro modico pretio, & quasi pro uno obolo, ac pro uno denario vendunt. Sed avari sunt etiam in se ipsos exitiosi; *quia animam suam criminibus multis inquinant.*

2 Avaros, qui nimio affectu terrena congregant, maledictione sua ferit Propheta, dicens; *væ ei qui multiplicat non* Habac. 2. *sua: usquequò & aggravat contra se densum lutum?* Lutum aggregant avari, cùm aurum & argentum iniquè congregant; quæ, ut ait Tertullianus, nil aliud sunt quàm lutum speciosum & pulchrum; *quid est aurum, nisi lutum?* iis autem maledicit Propheta, quia, ut ait Sanctus Gregorius; hi simul cum luto pecuniarum, peccata multa

S. Greg. liv. 3 Pastor. c. 24. ta congregant, *avarus contra se densum lutum aggravat; quia terrena lucra cum pondere peccati congregat.*

Nec dubium, quòd peccata multa congregent avari, & innumeris peccatis se inquinent; cùm omnium peccatorum radix & origo sit avaritia: *radix omnium malorum est cupiditas.* Id explicat Sanctus Joannes Chrysostomus, *avaritia: Nullum enim genus peccati est, quod aliquando non proveniat ex avaritia.* Et ut ait D. Bonaventura, ex avaritia tanquam ex mala radice oriuntur usuræ, rapinæ, latrocinia, fraudes negotiatorum, advocatorum deceptiones, acceptiones munerum, simoniæ, lusorum iniquitates, blasphemiæ, perjuria, & omnia quæ ferè in mundo sunt peccata. *Hinc*, ut ait Sanctus Joannes Chrysostomus, *sive in domo, sive in foro, sive in judiciis, sive in curiis, sive in Regiis, sive ubicumque omnia mala pullulare videbis.*

1. Tim. 6. 10.

S. Bon. in Diæt. Sal. Tit. 3. c. 6.

Chrys. ho. 6. ad pop.

Et reverà quis innocentes opprimit, nisi avaritia? quis opifices, & mercenarios mercede fraudat, nisi avaritia? Quid puellarum prostituit pudicitiam, quid fidem vendit matrimonialem, quid falsa testimonia excogitat, quid Scripturas falsificat, quid testamenta evertit, quid judices corrumpit, & ad iniquas sententias proferendas inclinat, nisi avaritia? Quid pupillum & viduam facultatibus spoliat: quid venena miscet & propinat ad velocius prætensam hæreditatem assequendam; quid mendaces, perjuros, & deceptores efficit mercatores; quid Sacramenta, aliasque res sacras pretio vendit; quid meretricibus lupanaria replet, nisi avaritia? Unde tot simoniæ, tot usuræ, tot ludi prohibiti, tot proditiones, tot insidiæ, tot bella injusta, nisi ab avaritia? ex avaritia sanè omnia ferè totius mundi oriuntur crimina; *hinc omnia mala pullulare videbis.*

Verum est, quòd quilibet avarus his omnibus non inquinatur peccatis: sed cùm quis spiritu avaritiæ, seu inordinato bona temporalia assequendi affectu accenditur, ad omnia peccata perpetranda paratus videtur, ut facultates augeat, & quotiescumque divitias multiplicandi sese offert occasio, omne peccatum facilè committit, ut eas multiplicet. Si beneficium simoniacè obtinendum occurrat; hoc facit: si mer[illegible] operariorum fraudanda; hoc facit: si iniquè auferendi aliena occasio sese offerat, ea aufert: si usuraria lucra multiplicandi detur occasio; illa multiplicat. Qui tandem divitiarum amore, & nimio temporalia requirendi affectu exardescit: ita in seipsum exitiosus est, ut animam innumeris inquinet peccatis. *Ac etiam in seipsum ita exitiosus est, ut animam suam in infernum præcipitet.*

3. Ubi sunt tot avari, qui à mundi primordio divitias inordinatè amarunt: qui usuris, fraudibus & dolis sua multiplicarunt: qui Dei & conscientiæ suæ obliti sunt, & qui in pauperes duri & immisericordes fuerunt? *ubi*, inquit Propheta, *qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? hi omnes exterminati sunt, & ad inferos descenderunt.* In infernum hi omnes præcipitati sunt, & in infernum præcipitantur omnes avari: quia hi nunquam convertuntur: *Qui aurum diligit, non justificabitur.* Tantum abest ut convertantur: quin contra avaritia eorum *semper crescit, & senescere ignorat*: & quò ipsi seniores fiunt, eò majori affectu ad temporalia acquirenda anhelant: quare cùm hi non convertantur in hoc mundo: certum est, quòd post mortem exterminabuntur, & in infernum præcipitabuntur; *exterminati sunt, & ad inferos descenderunt.*

Baruch. 3. 18. ibi v. 6.

Eccl. 31. 5.

Zeno Veron.

In infernum præcipitatus est dives epulo: in infernum præcipitatus est Judas, & in infernum præcipitabuntur omnes avari, qui in hoc mundo divitiis, quasi involuti sunt: *disperierunt omnes involuti argento.* In infernum præcipitabuntur, in inferno æternùm cruciabuntur, & ut loquitur Amos Propheta, divitiæ, quas nimio affectu dilexerunt, erunt quasi spinæ accensæ, à quibus dirissimè pungentur, & crudelissimè comburentur.

Audite verbum hoc vaccæ pingues, inquit Propheta: audite hoc avari, qui bonis pauperum, pupillorum & viduarum impinguati estis, audite hoc vos, qui *calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes; juravit Dominus Deus; quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contis;* seu, ut vertit Pagninus, *levabunt vos in spinis.* Quasi dicat, scitote, quòd hæ divitiæ, quas tanto affectu prosecuti estis, erunt quasi spinæ accensæ, quæ in æternum vos pungent, & comburent.

Amos 4. 1.

Sanctus Jacobus Apostolus ait; quòd aurum & argentum ab avaris in hoc mundo collecta, erunt in inferno quasi ignis, à quo vorabuntur carnes eorum: *Aurum & argentum vestrum æruginavit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis.* O qualem æruginem, quæ etiam erit ignis, à quo vorabuntur carnes avarorum in inferno! Nonne meliùs fuisset eis, tot divitias non congregare, nulli injuriam facere, suum cuique reddere, & in pauperes se beneficos præbere, quam inferno & æternis ejus cruciatibus addici?

Jacob. 5. 3.

O avari, quid proderit vobis, domos, agros, & prædia multa comparasse: si in inferno, æternùm sepulti maneatis, quid proderit, nunc viduæ, nunc orphani, nunc artificis bona iniquè abstulisse, si relictis hisce bonis, ad sempiterna inferni supplicia perferenda condemnemini? quid proderit, multa filiis, & hæredibus bona reliquisse, si dum gaudebunt hi, vos in inferno ploretis, & dirissimos cruciatus patiamini? Tunc fatebimini, quòd nil vobis profuerit, divitias multas congregasse, & hæredibus testamento reliquisse. Tunc

Sap. 5.8 cum aliis reprobis dicetis. *Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Tunc pœnitebit vos, nimio & inordinato affectu divitias dilexisse, eas iniquè acquisiisse, & eas non debitè impendisse, sed inanis erit hæc pœnitentia, quare facite nunc, quod tunc egisse velletis, *agite nunc divites, plorate ululantes*

Jaco. 5.1 *in miseriis vestris, quæ advenient vobis.*

Prævidete æterna inferni supplicia, quibus addicemini, si non convertamini. Dicite intra vos, si hanc vineam, illam domum, & alia quæ iniquè possideo, non restituam, nunquam regnum cælorum obtinebo? sed ad æterna tartari supplicia infallibiliter damnabor. Dicite intra vos, si bona hæc quæ possideo, juxta Dei placitum non expendam, nunquam Deo placebo, sed ab eo sempiternis inferni tormentis adjudicabor. Hoc dicite, ac prævidentes imminentia vobis hæc tormenta, plorate, ululate, & pænitentiàm agite, *plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis*. Plorate, inquam, & agite tunc, quod egisse velletis, si in inferno essetis, *agite nunc divites*. Si in mediis inferni ignibus essetis, velletis haud dubiè, sua cuique restituisse, ea jam restituite: velletis, illata à vobis damna reparasse, ea nunc reparate, velletis facultates vestras debitè impendisse, hoc *agite nunc divites*, & post mortem in cælo divitiis omnibus affluetis. *Amen.*

FERIA VI.

POST.

DOMINICAM TERTIAM.

DE DIVINA GRATIA.

Si scires donum Dei. Joan. 4. 10.

HÆc est differentia inter Dei & creaturarum amorem, quòd creaturæ bonitatem necessariò supponant in objecto amato, Deus verò bonos efficiat eos quos diligit. Amor quo nos prosequuntur creaturæ, ita vacuus, inanis & sterilis est, ut nil in nobis boni producat, sed Dei in nos amor, ita fœcundus, & efficax est, ut nos si mali simus, bonos faciat, *Ex dilectione Dei, qua vult creaturæ bonum, producit in ea bonum*. D.Thom. Testes advoco, quotquot mundo placere, ac ejus benevolentiam sibi conciliare studuerunt. Dicite vos quis creaturarum amorem tanto studio comparare conati estis dicite, an non illorum erga vos affectus sterilis, & fortè exitiosus exstiterit, fatemini amorem hunc in vobis ventos, phantasmata, & forsan amaritudines solummodò parturisse, sed Dei in nos amor, summè beneficus est: ac ita cor & manus Dei inter se conveniunt, ut cùm cor nos diligit, manus ejus nobis benefacere non desinant. Precipuum autem bonum, quod in hoc mundo à Deo nos amante percipimus, est gratia ejus, hoc est bonum & donum non satis notum, quod à munifica ejus manu recipimus *si scires donum Dei*. De hoc Dei dono, seu de gratia actuali ista erit Concio. Sed quia monet Augustinus, eum indigere gratia, qui de gratia loqui intendit, *si vultis eructare gratiam, habete gratiam* antequam de gratia sermonem habeamus, à Deo gratiam supplices postulemus, &c. *Ave.*

COrdis humani amantissima est gratia, cùmque pro illo facta sit, in eo etiam quiescere satagit. Divinæ huius gratiæ omnino incapacia sunt bruta animantia, ejus indigni facti sunt dæmones, solùmque superest humanum cor, in quo, velut in throno suo, requiescere quærit, & ideò illud undequaque obsidet, circa illud volitat, ad ostium illius pulsat, sibique aperiri desiderat, ut in illud intrare, ac in eo, & cum eo operari queat. Nec aliquibus dumtaxat sese offert divina gratia, sed fidelibus & insi-

& ab ipso Concilio Tridentino expressè
Trid.ses. 6.can.22 definitum est, his verbis: *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse; vel cum eo non posse, anathema sit.*

Ad custodiam domus suæ unicam ancillam adhibuerat Isboseth filius Saul: quæ obdormivit, ingressique sunt domum, Isbo-
2.Reg.4. 7 seth hostes ejus, qui eum dormientem in lecto invenerunt, *& percutientes interfecerunt eum*. Ancilla domus nostræ est voluntas; quæ licèt sit libera, est tamen pedissequa gratiæ, cui debet ancillari. Si homo quamvis justus, unicam hanc ancillam custodiæ animæ præficiat, ab hostibus tartareis interficietur, & ad mortalia trahetur: quare vocanda domina; petenda à Deo gratia; rogandus Deus, ut per gratiam nos custodiat; nisi enim nos custodierit, in accepta justitia diu non perseverabimus, sed
Ps.126.2. ab animæ nostræ hostibus occidemur: *nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat, qui custodit eam.*

Homo, quantumvis justus, ex sua natu-
Aug. ra debilis est & infirmus; *Mementote quia caro sumus, & homo facilè labitur in peccatum.* Homo justus variis passionibus agitatur sicut & alii; tentationibus etiam gravibus sæpè impetitur, sicut alii; urgentibus peccandi occasionibus est expositus sicut & alii: quare actualis gratiæ eget auxilio; ut eo juvante, in mortale peccatum non cadat, & in justitia perseveret: nisi enim à Dei
Ps.93.17. gratia adjuvetur, in mortalia peccata, & in infernum facilè cadet; *nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea.*

Et reverà viros justos & sanctissimos nonnunquam videre est, qui firmissimè statuunt, se in accepta justitia perseveraturos,
Ps.29.7. quique cum Regio vate dicunt: *non movebor in æternum*: & tamen, flante tentationis vento, vel occurrente gravi quadam peccandi occasione, infeliciter cadunt. Nonne cecidit Salomon, qui cùm sapientissimus esset, stultissimus hominum factus est Nonne Tertullianus, qui de pœnitentia & de Christiana Religione tot protulit oracula in Montani hæresim lapsus est? Nonne Origenes, qui scientiarum prodigium dicebatur, in spiritum erroris incidit? Nonne ad hæreticam pravitatem declinavit Ozius, qui adversùs tot hæreticos pro fide Catholica decertaverat? Ceciderunt hi? quia gratiæ sibi oblatæ non sunt cooperati; & caderent omnes, nisi à divina gratia adjuvarentur: quia homo, quantumvis justus sine divinæ gratiæ auxilio, in statu gratiæ sanctificantis diu perseverare non potest; *Si quis dixerit justificatum sine speciali auxilio Dei perseverare posse, anathema sit.* Sed si gratia actualis est necessaria homini justo, ut perseveret; *est etiam necessaria omnibus, ut salventur.*

3. Nullum opus æternæ gloriæ meritorium sine actuali gratia facere possumus; Joan.15.
sine me nihil potestis facere, inquit Christus. Aug.ser. 13.de ver Apost.c. 11.
Quam ejus sententiam sic ponderat D. Augustinus: (non ait Christus; sine me facere quidem potestis quid, sed faciliùs per me. Non ait; fructum vestrum potestis sine me quidem facere; sed uberiorem per me. Non hoc dixit; legite quid dixerit: *sine me nihil potestis facere.*) Non dixit Christus, nos non posse facere magna, & ardua sine illius gratia; sed ait, nos nihil facere posse, quia sine ejus gratia nihil æternæ gloriæ meritorium facere possumus.

Præfatam hanc Christi propositionem: *sine me nihil potestis facere*, ampliat Hugo Cardinalis, dicens; quòd sine Dei gratia nihil æternæ gloriæ meritorium cogitare, loqui, & operari possimus, Non quidem *cogitare*, inquit; ut enim loquitur D. Paulus; *non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Non etiam *loqui*; quia 2.Cor.3. 5.
ut habetur Proverb. 16. *Domini est gubernare linguam.* Non tandem *operari*; quia apud Jeremiam dicitur; *Scio Domine, quia non est hominis via ejus; nec viri est ut ambulet, & dirigat gressus suos.* Quare cùm sine Dei Jer.10.23 gratia nihil æternæ gloriæ meritorium cogitare, loqui, & operari valeamus; fatendum, gratiam ad salutem, & ad æternam gloriam obtinendam, esse maximè necessariam.

Quod & docent Theologi, dicentes, quòd debeat esse proportio inter media & finem: & ideo, cùm finis hominis sit æterna gloria, quæ est ordinis supernaturalis; opera, ut sint media ad hunc finem obtinendum idonea, debent esse ordinis supernaturalis. Non autem sunt ordinis supernaturalis, nisi eleventur per gratiam; quare gratia est necessaria hominibus, ut opera digna salutis faciant, & ut salventur. De quo nullum superesse videtur dubium; si enim gratia necessaria sit peccatoribus ut justificentur, & justis ut perseverent, necessaria etiàm est omnibus ut salventur; quia nullus salvari potest, nisi justificetur, & in accepta justitia perseveret.

Videte, quam necessaria sit homini gratia; hoc videte, & coram Deo humiliamini. Humilamini peccatores, humiliamini justi, humiliamini omnes; quia sine Dei

gra-

gratia converti, in justitia perseverare, & salvari non potestis.

Unusquisque inspiciat semetipsum tanquam infirmum cubili decumbentem, languidum, & ita debilem, ut se movere, vel quidquam agere non possit sine aliorum auxilio: infirmi enim sumus omnes, ac in rebus salutis ita debiles, ut ad conversionem & ad salutem nil meritorium sine gratiæ divinæ auxilio agere valeamus. Quare humiliemus nos, & Deum supplices rogemus, ut nobis largiri dignetur gratiarum suarum abundantiam; quarum auxilio perseverare, & salvari possimus. Dicamus
Matth. 8. Deo cum Apostolis: *Domine, salva nos, perimus*. Dicamus ei: Domine, da nobis gratiam tuam, quam si deneges, infallibiliter peribimus: da nobis gratiam, quæ nobis absolutè necessaria est, ut non pereamus, & ut salutem æternam consequamur. Ecce gratiæ divinæ necessitatem, quæ maxima est: *videamus ejus operationes, quæ sunt admirabiles*.

Gratiæ divinæ operationes.

2. PARS. Si quàm mirabilis in seipsa sit divina gratia, explicare, mei nunc esset muneris; dicere possem, eam esse Divinitatis radium; ac donum pretiosissimum, & supernaturale, descendens à Patre luminum quo ditantur, & nobilitantur homines, quodque à Deo iis offeretur ut pignus hæreditatis æternæ, & ut medium ad eam assequendam maximè necessarium. Sed jam gratiæ divinæ operationes solummodò inquiro: quas quidem esse mirabiles fatebitur quicumque adverterit, quod gratia suadeat, alliciat, & trahat. Gratia; 1. *Suadet*; sic tamen, quod non adulетur; 2. *Allicit*; sic tamen quòd non necessitet; 3. *Trahit*; sic tamen, quòd non cogat.

1. Non solùm Doctoris nos intus erudientis, & cœlestia mysteria aperientis, munere fungitur divina gratia. Verùm & instar oratoris, vel patroni eruditissimi, in cordibus nostris verba dicit; ac declinare a malo, & bonum operari continuè suadet. Hæc est, quæ salutaribus suis suasionibus ad vanos mundi honores despiciendos, ad abiiciendas terrenas opes, & ad carnis voluptatibus abrenuntiandum quamplurimos induxit: hæc persuasu suo innumeros ad insistendum mortificationi, ad arduas quasque virtutes sectandas, & ad perfectionis apicem generosè conscendendum stimulavit, hæc peccatoribus multis suasit, ut a misero statu suo desciscerent, ut totaliter mundo valedicerent, seque totos Deo consecrarent. Interrogate Paulum Antonium, Hilarionem, Simeonem Stilitam, aliosque portentosæ pœnitentiæ sectatores, ab iis quærite, cur tam diram, tamque austeram vivendi formam susceperint? respondebunt se gratiæ divinæ ministerio, & efficacibus ejus suasionibus ad hoc fuisse concitatos. Rogate peccatores ad Deũ recés versos; ut dicant, à quo ab vitiis & concupiscentiis suis abrenuntiandum fuerint impulsi? Respondebunt haud dubiè, se ad hoc gratiæ divinæ persuasu adductos. Sed tandem tu quisquis ille sis, interroga teipsum, à teipso rationem postula, ac serio auscultare, à quo factum sit, te hoc & illud peccandi periculum evasisse, te in hoc & illo casu de gravibus tentationibus triumphasse, teque ad peccati odium & virtutis amorem adductum fuisse. Fateberis, suadente intus divina gratia, te ad hæc fuisse incitatum O quã mirabiliter ergo suadet Dei gratia, sed quod mirabilius est, *suadet Dei gratia; quod non adulетur*.

Oratores profani, sunt simul & adulatores, qui in corde & corde loquuntur, & qui aliud in corde credunt, & aliud ore proferunt. Blandiri & adulari iis familiare est, tunc maximè, cùm affantur Magnates, quorum virtutes simul, & vitia laudant, ut eorum sibi benevolentiam conciliare valeant. *Adulator*, inquit Cassiodorus, *blandè omnibus applaudit, omnibus salve dicit; prodigos vocat liberales, avaros parcos, & sapientes lascivos, vel prodigos vocat curiales, garrulos affabiles, obstinatos constantes, pigro maturos & graves*. Ast Dei gratia est sacer orator, qui in cujusque corde liberè loquitur, qui veritatem non adulterat, qui res sicut in se sunt, annuntiat, quique hoc esse quod est, & hoc non esse quod non est, sincerè dicit, *est est, non non*. Gratia non est iis similis, qui dicunt malum bonum, *væ qui dicitis malum bonum*, vel Isa. 4. 20 ut alia versio habet, *væ qui dicunt malo, bonus es, qui dicunt impio, justus es*. Gratia enim non ait, bonum esse quod malum est, nec homini malo & impio eum bonum & justum esse dicit, sed veritatem puram, & integram sine ulla adulationis specie profert. Et ideò in Scriptura, gratia & veritas sæpè copulantur, dicitur enim de Christo, *plenum gratiæ, & veritatis*. Ioan. 1. *Gratia & veritas per Jesum Christum*. Veritas enim & gratia simul junguntur, quia gratia non loquitur nisi vera; & veritatem purè, & simpliciter sine ullo fœdæ adulationis fuco declarat.

Gratia, sicut alter Ioannes Baptista, Prin-

Principum & Regum palatia ingreditur : hæc Magnatum, & aliorum quorumcumque corda subit, ibique vitare vitia, & virtutes amplecti sine ulla adulatione suadet. Ibi sicut Christus viam Dei in veritate docet : ibique ait fornicariis, idololatris, furibus, avaris, aliisque peccatoribus, quòd ni convertantur, nunquam Dei regnum obtinebunt: *neque fures, avari, ne-*
1.Cor.6.9. *que ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt*. Heu! O. N. quoties in corde tuo locuta es de Dei gratia? quoties tibi suadere conata es, ut hoc & illud vitares, hoc & illud faceres? quoties tibi veritatem, liberè prædicavit? Sed tu interno huic concionatori restitisti. O homo, audi hunc concionatorem? obtempera gratiæ, cujus operationes miserabiles sunt: quia ita suadet quòd non aduletur; & *quia ita allicit, quòd non necessitet*.

S. Aug. Tract. 1. in Joan. 2. Allicit nos divina gratia; modumque suavem, quo nos allicit, eleganti similitudine exponit D. Augustinus dicens: *Ramum viridem ostendis ovi, & trahis illam; nuces puero demonstrantur & trahitur, a mundo trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur*. Sic Deus, ut nos alliciat, non nuces solùm; non virides ar-
Eccli. 24. 24. borum; sed aureos gratiæ suæ ramos, ipsis margaritis pretiosiores, nobis proponit, *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos*, inquit Deus: qui sunt hi rami, quos Deus extendit? *rami mei honoris & gratiæ*: hi sunt pulcherrimi & gloriosissimi gratiæ suæ rami, quibus peccatores, qui sunt veluti oves errantes ad se adducit. Pellicit eos Deus per internas inspirationes, per monita & exempla, per sacros cordis motus. Hi sunt rami gratiæ; hæ nuces, quibus homines ad se adducit. Sed quod mirum est; ita eos per gratiam suam allicit, *ut illos non necessitet*.

Verum est, Deum suas aliquando nobis dare gratias, cùm nec de iis cogitamus,
S.Fulg. l.1. de Præd. c. 16. nec eas volumus; *gratia datur aliquando non cognoscenti, non diligenti, non desideranti*. Unde dicere solent Theologi, gratiam excitantem esse *in nobis sine nobis*; quia nobis etiam nolentibus, ad nos venit, nos interiùs illuminat, & ad benè faciendum excitat. Sed licèt Deus spiret ubi vult, detque gratiam suam quando vult, & quibus vult, inconsulto eorum libero arbitrio: ejus tamen gratia nullum necessitat, ac liberum cuique est, datam à Deo gratiam accipere: vel repudiare: *situm est in hominis voluntate*, ait Concilium Coloniense, *ut gratiam Dei oblatam accipiat, vel respuat*: Quod antea expressè docuerat D. Augustinus, dicens: gratiam Dei prævenire quidem nos, non tamen necessitare; quia movente S.Aug. lib. de spirit. & litt. c. 34.
quacumq; Dei gratia; consentire, vel dissentire, nobis liberum est: *misericordia ejus præveniet nos: consentire autem vocationi Dei, vel dissentire ab ea, propria voluntatis est*.

A Deo ad benefaciendum, & à dæmone ad peccandum allicimur: sed nec à Dei gratia ad benè faciendùm, nec à Dæmonis tentatione ad peccandum necessitamur: *insti-* Origenes l. Periarch cap. 1.
gare fortè possunt aliqua virtutes Diabolicæ ad peccatum, & aliæ juvare ad salutem; non tamen necessitate cogimur, vel agere rectè, vel malè. Et reverà, si à Dei gratia necessitaremur: qui benè agerent, æternam non mererentur gloriam; quia non est meritum, ubi libertas non est: qui etiam malè agerent, æternis digni non essent suppliciis; quia hi dicere possent, si peccavimus, hoc ita factum est, quia deerat gratia ad bonum necessitans, sine qua peccatum vitare, & benè agere nobis erat impossibile; & ideò plecti non debemus. Hæc ratio sumpta est à D. Hieronymo, dicente: *Liberi arbitrii nos condidit Deus: nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est,* D. Hier. l. 2. adversus Jovin.
nec damnatio, nec corona est. Mirabiles ergo divinæ gratiæ operationes: quia ita Joan. 6. 44.
nos allicit, quòd non necessitet: *ac etiam quia nos trahit, quòd non cogat*.

3. Tanta est peccatoris infirmitas; ut sine divinæ gratiæ auxilio, à peccato surgere, opera vitæ æternæ digna facere, & ad Deum ire nequeat, peccator enim est quasi ovis errabunda, quæ ad animarum Pastorem Christum; & ad Patrem æternum ire non potest; nisi per gratiam suam eum Deus trahat, *nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me; traxerit eum*; id est, ut explicat Hugo Cardinalis. *Nisi gratia Dei eum prævenerit, & adjuverit*. Trahit nos Deus flagellis, trahit promissis, trahit gratia sua, trahit Deus *flagellis*: cùm enim homines percutit & affligit, ad eum pro- Ps. 77. 34.
perant, eumquæ quærunt, *cùm occideret eos, quærebant eum*. Trahit Deus *promissis*, ut enim homines ad se trahat, æternam iis beatitudinem pollicetur; & sic trahi petebat sponsa, dicens, *trahe me post te, curre-* Cant. 1. 3.
mus in odorem unguentorum tuorum. Trahit tandem Deus *sua gratia*, nec enim flagellis & promissis homines trahit; nisi gratia sua eos simul trahat. Et ideò ait, *attraxit miserans*; id est, ut exponit præfatus Cardina- Jer. 31. 3.
lis; *attraxi te, dans misericordiam & gratiam*. O quàm mirabiliter trahit nos Deus. Sed quod majori admiratione dignum; *ita nos trahit Deus, quòd nos non cogat*.

Cùm enim dicitur, neminem venire

nisi Pater traxerit eum, non ita debet intelligi, quòd vi & coactione, veluti bruta animantia trahamur; qui tractus hic, non est violentiæ, sed amoris, & misericordiæ.
Aug: tr. 26. in Jon. c. 6. Unde Augustinus: (si Poetæ licuit; dicere, *trahit sua quemque voluptas*; non necessitas, sed voluptas: non obligatio, sed delectatio: quantò magis nos dicere debemus, trahi hominem ad Chrium, qua delectatur virtute, delectatur beatitudine, delectatur justitia, delectatur vita æterna,) Sic ad Deum
D. Prop. 1 2. de voc. gen. 4. 37. trahit nos gratia, ita tamen, quòd non cogat, nec vim inferat, quia ea trahente, voluntariè, liberè & non coactè ad Deum imus, & ad illum ire, vel non ire, nobis liberum est, *qui trahuntur, ita veniunt, ut si vellent, possent non venire.*

Deus qui nos piè vivere, virtutem sectari, & æternam beatitudinē consequi cupit, per gratiam suam ad piè vivendum, & ad virtutem sectandam nos movet, allicit & trahit, non tamen cogit, nos bonos & sanctos esse desiderat: non tamen vi & coactione nos bonos & sanctos efficit, sed dat gratiam ad
D. Chrys. hom. 8 in c. 6 Matt. piè vivendum necessariam, cui cooperari, vel non cooperari, nobis liberum, est, *Dei vocatio nullum cogit, nec mentem eorum, qui virtutem volunt contemnere, ullo modo violentat; sed hortatur quidem ac consulit & omnibus modis bonos esse persuadet, si verò aliqui reluctantur, nullo modo cogit, ut bonis esse velint.*

O quàm ridiculi ergo, qui se à Deo ad benefaciendum cogi expectant, Cùm trahit eos Deus variis afflictionibus, quas patiuntur prædicationibus quas audiunt salutaribus monitis quæ ipsis fiunt, & internis gratiæ auxillis quæ ipsis dantur. Deum trahentem sequi renuunt, & ea ad quæ trahi facere nolunt: quasi expectant, ut Deus ad abrenuntiandum vitiis, ad pœnitendum, & ad rectè vivendum eos cogat. Sed sciant, in-
Augu. ser. 2. de ver. Aposti quit D. Augustinus, Deum trahere, non tamen cogere, *certum est Patris tractionem non inferre coactionem.* Quare non à Deo ad benefaciendum cogi expecteris, sed trahenti ejus gratiæ obtemperare, trahit vos Deus ad valedicendum mundo & pompis ejus; eis generosè valedicite, tradit vos ad pœnitentiam seriò amplectendam, eam seriò amplectimini, trahit ad ardua virtutum opera; arduis virtutum operibus incumbite, ac in omnibus cooperamini gratiæ Dei: cujus ita mirabiles sunt operationes, ut *suadens*, non aduletur, *alliciens*, non necessitet, & *trahens*, non cogat. Ecce gratiæ operationes, *videamus nunc ejus triumphos.*

Gratia divina triumphi. II. PARS.

Victrices & triumphantes non sunt gratię omnes, quæ à Deo hominibus impenduntur, non omnes de cordibus nostris triumphant; *sive*, quia non omnes æqualiter trahunt; *sive*, quia non omnibus ęqualiter obtemperamus & cooperamur, Fatendum tamen, maximos, ac gloriosissimos esse gratię divinę triumphos, quia sępè de hominibus triumphat, 1. qui indurati sunt, 2. qui perditi sunt, 3. qui rebelles sunt.

1. Mollia, flexibilia, & tractabilia sunt hominum aliquorum corda, quæ stante divinæ gratiæ aura, veluti cera lequefiunt, emolliuntur, & in varias figuras facillimè finguntur. Sed aliorum multorum corda sunt dura, admantina, & quasi marmorea: quæ emollire & flectere quasi impossibile videtur: Deus tamen de illis sępè triumphat cordibus, datque gratias ita validas, ut corda quantumvis dura & inflexibilia conterat, & què voluerit, flectat. *Percussit petram, & fluxerunt aquæ*, petrina hæc corda sæpè Deus ita per gratiam suam percutit, ut de iis gloriosè triumphet, & ex his amaras pęnitentiæ lacrymas eliciat. Psa. 77. 19

Hujusmodi erat cor Augustini, adhuc juvenis, ita induratum erat cor ejus, ut à veneris abstinere, sibi impossibile arbitraretur; sed adveniens Dei gratia, ita de corde ejus triumphavit, ut quod antea impossibilè, mox facillimum ei visum fit. Guillelmus, Aquitaniæ Dux, in omni ferè vitiorum genere induratus erat; prędicatoribus, monitoribus, ac ipsi Deo vocanti & excitanti sæpè restiterat, sed tandem ita de eo triumphavit gratia, ut ex peccatore famoso, in austerioris pęnitentiæ virum sit immutatus. Sed quis Matthæum à telonio avocavit, ac graves pecuniarum sarcinas abjcere compulit? nonne Dei gratia? Quis Saulum, iræ vas iniquissimum; quis, inquam, Saulum adhuc spirantem minarum & cædis in Discipulos Domini, à suscepto facinore complendo compescuit, & ad Apostolica munera vocavit, nonne triumphans Dei gratia? Taceo Melanias, Pelagias, & alios quamplurimos utriusque sexus, induratos peccatores, de quibus gratia ita gloriosè triumphavit, ut eos ad pœnitendum adduxerit, ac lapidea eorum corda in uberrimos lacrymarum fontes immutarit, *convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Verum est quòd non omnis gratia de induratis peccatoribus triumphet, sed specialis quædam Psa. 113. 8

est Dei gratia quę ita de iis triumphat, ut à
D.Aug.l.de Prǣd. Sanct.8. nullo durocorde respuatur, *hæc gratia, quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur*. At non solùm sępè triumphat divina gratia de hominibus qui indurati sunt: *verùm & de iis qui perditi sunt: ab multorum vitiorum cœno immersi*.

2. Nonnullos reperire est, ita obdomini, veneri, & aliis vitiis addictos, ut omni prorsus gratia indigni sint: Deus tamen per misoricordiam suam eos benignè respi
Ps. 22.6 cit, fugiunt illi, & per gratiam suam eos Deus sequitur, *misericordia tua subsequetur me*. Descendunt hi usque ad peccatorum abyssum, ita ut omninò perditi videantur, sed Deus non dereliquit eos: illos enim per gratiam suam benignè vocat, allicit & ita trahit, ut si pereant non defectu gratiæ, sed sua culpa pereant: *non ideò*
C.Valen. 2.c.21 *mali pereunt, quia boni esse non potuerunt, sed quia noluerunt*. Licètautem de perditis hisce hominibus non semper, sæpè tamen triumphat divina gratia, cujus rei aliqua hic exempla adducere non pigebit.

Nostis perditissimam, ac omnibus planè vitiis deditam fuisse Magdalenam: hæc erat mulier in Civitate peccatrix, è qua septem Christus ejecit dæmonia, hoc est, septem peccata capitalia, ut nonnulli explicant. Quis autem de ovicula hac errante, & perdita triumphabit? hoc opus dexterę Excelsi, hic triumphus adscribendus divinæ gratiæ, quæ ita Magdalenæ cor immutat, ut ex magna peccatrice, pęnitentię prodigium subitò facta sit.

Ejusdem ferè sortis erit Maria Ægyptiaca, neminem latet, quàm perdita, ac fœdæ libidini addicta fuerit: hæc Jerosolymam pergens, navigantibus se adjungit, ut luxuriæ indulgeat, aliosque ad peccandum alliciat. Nec stipendium illa petit usuræ libidinosæ corporis sui, qui contra dona & ipsa largitur, ut libidinem expleat, & ad libidinem illos pelliceat. O quàm misera, ò quàm perdita hæc mulier! quis eam à via hac pessima revocare, & Dei obsequio mancipare valebit? quis hanc peccatricem mundare & sanctificare poterit? hoc potest Deus per gratiam suam ita de ea triumphat, ut illam ad solitudinem adducat, ubi inauditæ pęnitentiæ specimen, & mirabile omnium virtutum exemplar extitit.

Pelagiam sub silentio prętereire statueram, sed non admiratione in ea videre quisque poterit gloriosum divinæ gratię triumphum Si quis scire cupiat, quæ & quàm perdita fuerit hæc mulier, dicit ipsamet: *Ego sum illa Pelagia, pelagus iniquitatis, exundans fluctibus peccatorum, perditionis abyssus, laqueus animarum, ego Pelagia, discipula diaboli*. Hæc Antiochiam perambulabat, gemmis resplendens, & procorum circumcincta caterva, quibus luxuriæ venena infundebat, cùm ecce ducente Dei Spiritu ædem sacram ingressa, sanctum Episcopum Nonnum audit, & dùm è suggestu loquitur Præsul, ad peccatricis cor loquitur Deus, qui per gratiam suam eam ad pęnitentiam excitat, eamque ad montem Oliveti vocat, ubi omnium mortificationum genere corpus suum cruciat, ac tam piè, tam religiosè, tamque mirabiliter vivit, ut Sanctorum fastis adscribi mereatur. Miramini bos, & innumeros alios hujusmodi divinæ gratię triumphos, quæ non solùm triumphat de his qui perditi, *sed etiam de his qui rebelles sunt*.

Per gratiam suam Deus *attrahit & nolentes*, inquit Sanctus Petrus Chrysologus. Verum quidem, quòd si quis gratiæ divinæ motibus, quantumvis vehementibus, pertinaciter obtemperare nollet, eis verè resistere posset, instar Judæorum, qui gratiæ, semper resistebant, *vos semper Spiritui* Act.7.51
sancto resistitis. Quare non ita intelligendum, quòd gratia trahat, & rapiat *nolentes*, & resistentes, ipsis invitis, sed gra- S.Prosp.l. cōtra col. c.6.
tia *attrahit & nolentes*, ac de nolentibus & rebellibus triumphat, quia ex nolentibus & rebellibus eos Volentes consentientes, & liberè cooperantes efficit, *non resistentem, mutumque compellit, sed ex invi-* Cant.c.7.
to volentem facit.

Ego murus, inquit Deus, *& ubera mea sicut turris*. Est quidem Deus quasi murus, quem peccatores ingrati, ac voluntati ejus rebelles: innummeris criminibus impetunt, sed cùm adversus Deum factorem & benefactorem suum majori cum impudentia insurgunt, producit ipse misericordiæ suæ ubera; ex quibus nonnunquam tantam gratiarium effundit copiam, ut de iis triumphet, eosque, etiam nolentes, & rebelles ad se trahat, seu volentes efficiat, *ex invito volentem facit*,

Ita de peccatoribus quibusvis, etiam re- S. Aug. l. de correp. & grat. c.
bellibus & protervis; Deus per gratiam suam triumphat, ut cùm aliquem ad se trahere & salvare statuit, nullus ei resistat, *Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium*. Certum est, gratiam non tollere, sed sanare, juvare, & perficere liberum hominis arbitrium, *gratia Dei humanum sanatur, non aufertur arbitrium*. Certum est; S.Fulg. l. de gra. c.10
etiam Deum, qui hominem liberum condidit,

Per gratiam suam ejus libertatem non auferre, *auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur*, inquit Cælestinus Pontifex maximus. Licèt autem Deus per gratiam suam humanæ non officiat libertati; mirabiles tamen, & nobis ignotos novit modos, quibus dura, ingrata, ac rebellantia corda flectat, vincat & expugnet, ac ita de hominibus triumphat, ut eos ex nolentibus & rebellibus, volentes, & ejus voluntati obtemperantes efficiat, *ex invito volentem facit*.

Cœlest. I. ad Episc. Gel. c. 13

Ecce mirabiles, & extraordinarios gratiæ divinæ triumphos, extraordinarios dico, quia non semper, sed aliquando dumtaxat, sic de hominibus induratis, perditis, & rebellibus triumphat. Nec humani ingenii est, investigare: cur & quomodò de hoc, & non de illo triumphet, *quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli judicare si non vis errare*. Quid ergo faciendum? *non traheris? ora ut traharis*, subdit D. Augustinus. Certissimum est, quòd Deus per gratiam suam ita omnes trahat, ut omnes converti possint, si velint; sed si quis ita induratus ac protervus sit, ut pluries divinæ gratiæ restiterit, a Deo supplex potentiorem postulet gratiam, cujus virtute à vita sua pessima trahatur, & evellatur, *non traheris? ora ut traharis*. Dicat Deo cum mellifluo Bernardo. *O Domine, voluntatem meam trahe quodammodò invitam, ut facias voluntariam; trahe torpentem, ut facias currentem*. A Deo trahens illa gratia enixè petenda est, sed & gratiæ fideliter obtemperandum. Audite Paulum clamantem, & hortantem omnes, ut in vacuum Dei gratiam non recipiant, *exhortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Non ergo eam in vacuum recipiatis, sed ei ita obtemperare, ut ea auxiliante fructus pœnitentiæ, & æternæ gloriæ dignos faciatis. *Amen*.

S. Aug. Tr. 26. in Joa.

Ber. Ser. 21 in cant.

2. Cor. 6. 1.

DOMINICA QUARTA.

DE

DIVINA PROVIDENTIA.

DEi providentia, quæ creata omnia mirabiliter ordinat & gubernat, tres dicit & includit Dei perfectiones, scientiam scilicet, bonitatem, & omnipotentiam, quarum singula officia distinguit Hugo à sancto Victore, dicens. *Scientia disponit, voluntas movet, potestas exequitur*. *Infinita Dei scientia*, est quasi oculus divinæ providentiæ, quo omnes omnino creaturas, & omnia quæ ad illas in fines suos dirigendas necessaria sunt, clarissimè cognoscit. *Infinita Dei bonitas*, est cor divinæ providentiæ, quo ea singulis creaturis dare decernit, quæ ad fines ad quos conditæ sunt assequendos, necessaria sunt. *Infinita Dei potentia*, est quasi manus divinæ providentiæ, quæ executioni mandat, quæ bonitas, seu Dei voluntas facienda decrevit.

Hugo l. de Sacr. c. 6

Brevis quædam divinæ providentiæ idæa in hodierno proponitur Evangelio, in quo dicitur quod Christus turbam quæ eum sequebatur, & quæ fame gravabatur, inspexerit; *cùm vidisset, quia multitudo maxima venisset ad eum*. Ecce oculum divinæ providentiæ, In hoc Evangelio deinde dicitur, quòd populi, famem patientis, Christus misertus sit, *& misertus est super eos*: Ecce cor divinæ providentiæ, In hoc tandem Evangelio dicitur, quod Christus panes multiplicaverit, dederuntque populis ad manducandum; *distribuit discumbentibus*: Ecce divinæ Providentiæ manum. A speciali hac Christi in populum, qui eum sequebatur, ad universalem Dei in omnes creaturas providentiam transeamus, de qua &c. *Ave*.

Matt. 6. 14

NOn jam nobis colluctatio adversus Democriti & Epicuri discipulos, quorum olim tanta erat cæcitas, ut in Deo circa res creatas providentiam esse negarent. Sed eos solùm alloquor, qui se Christianos profitentur, quorum aliqui de Dei providentia dubitant, aliqui de ea murmurant, & aliqui de ea diffidunt. Qui de Dei providentia dubitant, increduli sunt, qui de ea murmurant, impii sunt, & qui de ea diffidunt, sunt timidi, & meticulosi, qui omnia sibi de futura pertimescunt.

O homo incredule, ne dubites de divina providentia, sed hoc crede, quod fides docet, quod ratio suadet, quod ipsi sensus apprehendunt. *O homo impie*, ne in Dei murmures providentiam, sed ejus mysteria adora, ejusque circa creaturas sollicitudinem admirare. *O homo meticulose*, ne de Dei providentia diffidas, sed jacta cogitatum tuum in Domino, ejusque providentiam nunquam tibi defuturam firmissimè confide.

Videt quisque vestrûm, mihi jam certamen ineundum adversus illos incredulos, impios, & meticulosos, qui omnes in Dei providentiam contumeliosi sunt. Dissertationes tamen stylo scholastico non instituam, sed solito meo disserendi modo dicam:

1. Ad-

1. *adversùs incredulos*, quod de Dei providentia non est dubitandum; 2. *adversus impios*, quòd de Dei providentia non est murmurandum: 3. *adversus timidos & meticulosos*, quòd de Dei providentia non est diffidendum. De Dei providentia *non est dubitandum, non est murmurandum, non est diffidendum*: En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *De Dei providentia non est dubitandum.*

Concipiebant plerique Gentilium, aliquam esse providentiam, qua creata cuncta conservabantur & regebantur: sed quia vix capere poterant, mundum, in quo tanta est creaturarum diversitas, ab uno solo posse dirigi: ideò totum ferè mundum diis repleverant, inter quos curam providendi rebus creatis divisam esse censebant. *Marti* exercituum omnium curam adscribebant, eumque iis præesse arbitrabantur: *Neptuno* curam maris dabant, committentes ei navium gubernacula: *Æolum* velis præponebant, ut sub ejus regimine à vento rectè dirigerentur. *Jovi* curam cæli, *Cereri* curam terræ, *Junoni* curam aeris, *Deæ Vestæ* curam ignis, & *Plutoni* curam inferorum committebant: Imò cuilibet monti, cuilibet civitati, & cuilibet domui Deum quemdam specialem attribuebant. Et ideò de filiis Israel dicebant milites Regis Syriæ, quòd dii montium eos regerent & protegerent: *Dii montium sunt, dii eorum ideò superaverunt nos.* Reg. 20. 23.

Maxima quidem eis inerat cæcitas; si enim totaliter cæci non fuissent, & si rationis usu polluissent, haud dubiè cognovissent, unum duntaxat omnium esse principium, unum solum esse Deum; qui sicut omnium est creator, ita & administrator; & qui sicut per omnipotentiam suam omnia creavit, ita per eamdem omnipotentiam & providentiam omnia conservat & regit. Non enim credibile, Deum creaturas, quas fecit, dereliquisse, earumque curam neglexisse; quia quisque operum suorum curam habere solet; &, ut præclarè ait S. Ambrosius, *quis operator negligat operis sui curam?* nullus equidem, inquit, nam *non curare quod feceris, summa inclementia est*. Imò non solùm non est credibile, Deum neglexisse operum suorum curam: sed & fieri non potest, ut creaturarum suarum curam non habeat; quia idem necessariò debet esse creaturarum conditor, & creaturarum gubernator. Si enim unus esset creator, & alius creaturarum gubernator, nullus ex his esset infinitè potens, sed uterque imbecillitati subjaceret: *Necesse est eumdem esse eorum quæ sunt, & factorem, & provisorem: nam neque docet, neque consequens est, alium factorem esse eorum quæ sunt, & alium provisorem: sic enim imbecillitati, & debilitati uterque subjaceret*: quare cùm Deus omnium sit creator, omnium & gubernator esse, omnibusque providere necessariò debet.

Ambr. l. 1. de offic. c. 13.

Damasc. l. 2. de fi. de c. 29.

Hac quidem ratione, & gentiles, & fideles adduci deberent, ad firmiter credendum, & ad nullo modo dubitandum de Dei providentia. Sed aliam, eamque clariorem, & urgentiorem desumo rationem ex Dei sapientia, potentia & bonitate. Si enim in Deo non esset providentia circa omnia creata, aut quia Deus ea non cognosceret, aut quia iis providere non posset, aut quia iis providere nollet: Deus autem omnia creata cognoscit, cùm sit scientia infinita præditus: iis etiam providere potest, cùm sit omnipotens: iis tandem providere vult, cùm sit summè bonus, & alienum à bonitate opificis sit, non curare suum opus, quare cùm Deus sit omniscius, omnipotens, & summè bonus, fatendum etiam, quòd ei sit cura de omnibus, quòdque omnibus provideat. Quæ ratio desumpta videtur ex libro Sapientiæ, ubi dicit Sapiens, Deo imputari non posse, si aliquæ creaturæ pereant; *quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti?* cujus rei rationem subdit, dicens: *non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus*. Quasi dicat: non potest tibi imputari, si aliquæ ex creaturis quas fecisti pereant; quia *tu Deus omniscius*, qui earum necessitates nosti; *tu Deus omnipotens*, qui eis providere potes; *tu Deus summè bonus*, qui iis, quantum ex te est, provides, earumque curam habes; nec est alius, quàm tu, qui earum curam gerat. Nec de aliquibus solummodò, sed de omnibus curam geris: *non enim alius est Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus*. Credite ergo, nec quocumque modo de Dei providentia dubitetis. Sed ut clariùs hæc Dei in creaturas providentia pateat, eam in quolibet creaturarum ordine inspiciamus, & admiremur. Sap. 12. 13.

Triplex creaturarum ordo distingui potest, quarum aliæ purè spirituales, aliæ purè corporales, & aliæ partim spirituales, & partim corporales.

Deus autem omnes omninò creaturas, sivè purè spirituales, sivè purè corporales, sivè partim spirituales, & partim corporales, providentia sua regit, earumque omnium curam gerit,

Quantùm ad creaturas purè spirituales, seu Angelos: nonne ipse Deus est, qui sicut illos creavit, ita & illos conservat, & providentia sua regit? Nonne nobilissimos illos spiritus vivificat, protegit, & sui visione velut pane cælesti nutrit? nonne ipse est, qui eos, non quidem purpura, & bysso, sed immortalitate, gloria & incorruptione vestit? nonne ipse Deus mirabilem hunc ordinem inter Angelos statuit; quo fit, ut unus alteri præsit, unus alteri subsit, unus alterum illuminet, unus alterum perficiat, & omnes ei, tamquam creatori suo, sine ulla renitentia; imò maxima cum complacentia serviant, & in omnibus obtemperent? nonnne mirabili providentia sua eos mittit, ut homines custodiant, protegant, defendant? & ut ait D. Paulus: *nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?*

Hebr. 1. 14.

Quantùm ad creaturas purè corporales: seu, quantùm ad totum mundum cum omnibus creaturis merè corporeis quas continet; quis, quæso, eum regere, & gubernare potest, nisi divina providentia? Respice innumerabilitatem stellarum, suos motus, suosque influxus habentium: respice tot germina seminum, tantas diversitates animalium; quicquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aere, circumit in cœlo: omnia ista, quæ magna, quæ pulchra, quæ stupenda sunt, à quo dirigi, ac quoad motus, productiones, & propensiones suas regi possunt, quàm à Dei providentia? Sed quis videre, & mente revolvere potest mirabilem cælorum ordinem, ordinatissimum eorum motum, siderum pulcritudinem, varietatem creaturarum, elementorum symmetriam, temporum certas vicissitudines, diversas viventium propensiones, ac innumeros effectus qui in mundo producuntur, & ad fines suos diriguntur, qui non clamet; *omnia Dei providentia & justitia gubernantur?* Quis tandem vestit terram floribus, flores coloribus, colores pulchritudine? quis vestit & pascit lilia agri, quæ neque metunt, neque nent! quis legem ponit aquis, ut non transeant fines suos? quis omnibus volucribus cæli, piscibus maris, animalibus terræ dat quo vivant, quo ad delicias pascantur, cibosque habeant gustui suo placidos? quis Soli, qui est velut *imago Dei, oculus mundi, lampas universi, mensura temporum, vigor nascentium; decor stellarum*; quis, inquam, globo illi aureo dat quo luceat, quo singulis diebus oriatur sicut sponsus è thalamo suo; ac quo, infallibili lege & mensura, cursum suum ita servet, ut nec unico momento erret? certè hæc omnia prædicant divinam providentiam. Nec potest quis illa videre, & seriò meditari, quin fateatur, totum mundum Dei providentia dirigi, & quin saltem in corde suo dicat; *tu autem, Pater, providentia ab initio cuncta gubernat*.

S. Hier. in cap. 9. Jes.

S. Ambr. in Hexa-me.

Sap. 14. 3

Quantùm ad creaturas partim spirituales, & partim corporales, seu quantùm ad homines, manifesta est Dei providentia. Deus enim hominem non fecit, ut eum derelinquat; sed ut eum demulceat, utque eum beneficiorum suorum scopum constituat: eum Deus ex puro amoris impulsu creavit, & ex ejusdem amoris impulsu, illius, ut creaturæ omnium sibi charissimæ, specialem curam gerit: si eum Deus non rogatus condidit, inquit D. Augustinus, quis credat, quòd illum derelinquat, postquam illum fecit, cùmque jam orationum sacrificio ab illo honoratur: *qui hominem fecit antequam rogaretur; deserit, cùm rogatur?* hominem quidem non deserit Deus; sed mirabili sua providentia innumera ei beneficia impendit. Unde ipsa Dei in homines providentia dicitur *mater pia & studiosa*, quæ eos velut utero, & visceribus suis gerit; *nutrix sollicita*, quæ eos lactat, nutrit, sustentat, & inter brachia, velut infantes portat; *via dux*, cum iis continuò incedens, eosque in omnibus viis dirigens; *sapiens consiliarius*, eos docens quæ ignorant, iisque in dubiis facienda manifestans; *protector fidelis*, eos in periculis protegens: *consolator benevolus*: eis in afflictionibus, & necessitatibus solatium præbens; *pastor vigilans*, qui summa cura cujusque bono invigilat; & qui sic unumquemque hominum curat, quasi illius solùm curam gerat: *sic curas unumquemque nostrùm, tamquam solum cures; & sic omnes, tamquam singules.* Non ergo dubitandum, sed firmiter credendum, dari in Deo providentiam; quę creaturas omnes, sive purè spirituales, sive purè corporales, sive partim spirituales, & partim corporales, summa cura gubernat & dirigit: ac fatendum quòd *nihil est prorsus, quod sub providentiam Dei non cadat: nihil est omninè, quòd à Deo neglectum sit: omnia explorat, omnia conspicit oculus ille pervigil omnibus adest*.

S. Aug. ser. 1. de verb. Apost.

D. Aug. Confess. lib. 3. c. 11.

S. Basil. Hexame. ho. 7.

Verùm enimverò quid necessum est, cælestes inspicere machinas, spirituales intelligentias mente revolvere, universum lustrare terrarum orbem, & præstantiorum creaturarum naturam scrutari, ut ex iis ad providentiæ divinæ notitiam deveniamus: cùm nec ulla sit creatura quantumvis parva,

va, quæ Dei majestatem & providentiam non prædicet: *omnia protestantur gloriam Dei, & prædicatione perpetua majestatem sui loquuntur authoris.* Vide, si velis, unam aliquam arborem. Quis, quæso, dat ei, quòd suo tempore jam folia, jam flores, jamque fructus illos edat, qui hujus sint speciei, & non alterius, qui ita palato sapiant, & non aliter? Nonne hæc habet à divina providentia? Considera, si libeat, lilia agri, à quo habent, quòd ineunte vere nascantur, deindè crescant, postea floreant & tandem ad suam perfectionem perducantur? nonne à Dei providentia, quæ hoc ita fieri ordinàvit? Contemplare, si placet, unam aliquam aviculam, quis eam formavit? quis caput, pectusculum, pedes, innumeraque ejus membra condidit, & tam perfectè disposuit? quis eam induit, ejusque pennas ita ordinavit, ut vestem componant, quà ad ornatum nulla pulchrior, & ad frigus expellendum nulla aptior fieri potest? Sed quis huic animalculo oculos dedit, ut obvia queque videat, aures, ut sonos quoslibet audiat; eos, ut sibi ad victum necessaria comedat? Quis hanc docuit aviculam suaviter canere, ut hominum oblectet animos? à quo didicit, cibum sibi congruum quærere, res sibi noxias aversari, devitare laqueos, advenientes venatores fugere, aera volatibus suis penetrare? nonne hęc omnia à Dei manant providenaia? *quis disposuit ista? nonne Deus?* Certè hæc omnia à Dei providentia procedunt. Nec est aliqua planta, arbor aliqua, vel minimum quodque animal, quod non prædicet, & in quo mirum in modum non eluceat divina providentia. Et ideò præclarè dixit Clemens Alexandrinus, ipsis oculis manifestam esse Dei in creaturas providentiam, quia inspiciendæ sunt solummodò creaturæ, ut clarè cognoscatur, eas à supremo provisore regi. Unde eos suppliciis dignos censet, qui Dei in creaturas providentiam rationibus sibi probari petunt; cùm hæc ipsis oculis pateat: *Sunt*, inquit, *quæstiones quædam dignæ quæ puniantur, cujusmodi est quærere, an sit providentia: cùm sit manifesta divina providentia ex aspectu omnium quæ videntur effectorum.* Non ergo dubitandum de Dei providentia: *sed nec de ea est murmurandum.*

Ambr. l. 2. de voc. gen. c. 1.

Aug. in Ps. 148.

Clem. Alex. Lib. 5. Stro.

II. PARS.

De Dei providentia non est murmurandum.

LIcèt ordinatissimus sit mundus iste sensibilis, in eoque, velut in horologio temperatissimo, conditoris, & moderatoris ars, & sapientia, quòad cælorum motus, temporum successiones, fructuum productionem, & omnium animantium sustentationem mirabiliter eluceat: quia tamen cuique in hoc mundo non omnia prosperè eveniunt, de Dei providentia conqueruntur plurimi, & de ea imprudenter murmurant.

De ea murmurare non solent qui prosperitate gaudent saltem prosperitatis tempore. Sed quia Deus omnes cruce & tribulationibus salvare statuit, plurimi, qui cur à Deo affligantur ignorant, aut ignorare simulant, vel etiam quia patientia & humilitate carent de ejus providentia inique murmurant, cùm paupertate gravantur, doloribus lancinantur, morbis affliguntur, vel aliis quibusq; adversitatibus quatiuntur.

Absint ab ore christiano hujusmodi murmura, Deus enim qui universalis Dominus & gubernator est omnium, speciali & majori sollicitudine hominem curat, quem ad sui imaginem condidit. Et ideò si homines affligi, & tribulationibus concuti sinat, hoc facit supremo sapientiæ & bonitatis suæ consilio, non ut illos perdat, sed ut eos probet, sanctificet, & ad cælestis regni possessionem perducat.

Deus *omnes homines vult salvos fieri*, nullumque à regno cælesti excludit, sed dat omnibus, ut illud obtinere possint, si velint. Quid aptem mirum (inquit S. Thomas à Villanova) si illi quibus paratum est gaudium sempiternum, hic ad momentum tribulantur? Imò hoc eis expedit ad majorem jucunditatem in cælo percipiendam. Solemus namque cùm magnum & præclarum convivium amicis paravimus, eos aliquamdiù ante prandium detinere, ut esuriant; meliùsque eis pretiosa cibaria sapiant. Sicut in vulgari proverbio dicitur: quies, quæ laborem sequitur, gratior est: hoc enim boni habet malum, ut bonum ipsum juxta positum magis illustret. Sic Deus qui æternum hominibus convivium in cælo præparavit, hic eos ad modicum priùs esurire, & indigere permittit, ut postea exultantes dicant: *lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. Transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Non ergo murmures in Dei providentiam quæ te affligit, quia hoc agit Deus, non in tui odium; sed ut te salvet, utque majori gaudio afficiaris, cùm à mundi istius miseriis ad immensa Paradisi gaudia migrabis.

1. Tim. 2. 4.

Thom. à Villan. serm. de SS. Gof. & Dam.

En optimam, meo quidem judicio, rationem, quæ omnium ora occludere debet, ne in cælum & in divinam providentiam

aperiantur. Sed nec ad murmurandum de Dei providentia aperientur ora eorum, qui adversitatibus affliguntur; si seriò considerent; quæ sit naturæ humanæ sors. Nonne enim infirma misera, calamitatibus circumdata, milleq; periculis; & tribulationibus obnoxia est nostra natura? nonne a protoparente ad nos migravit infelix illa naturæ nostræ conditio? Sed nonne in hujus mundi exilio, ab hostibus; ab infirmitatibus, vel ab aliis adversitatibus nos premi Deus voluit, ut ad cælestem patriam anhelemus? Cur ergo ob tribulationes, quas pateris, in Dei providentiam murmuras? Vis ne, ut erga te benigniùs se gerat Deus, quàm erga Jesum; Mariam, omnes Sanctos, omnesque penitùs homines, qui hoc in mundo non vivunt sine aliqua, & sæpè sine multis tribulationibus, quibus obnoxia est natura humana? Sed nonne vides, Deum te affligere, ut terrenis istis cor non affigas, & ut ad cælestem patriam suspires? Non ergo in Dei providentiam murmures, cùm affligeris; sed gratias age factori, & benefactori tuo, qui non tecum duriùs agit, quàm cùm cæteris hominibus, & qui te percutit: ut in tribulationibus cor tuum à terrenis avellat, & ad cælestia te totis affectibus aspirare compellat.

Hæc qui seriò ponderaret, à murmurationibus in Dei providentiam profectò abstineret, sed si hæc à murmurationibus, afflictos coercere non valeant, rogo, ut quisque consideret quibus ipse suppliciis plecti meruerit. Dic, ò N. nonne aliquod mortale peccatum ab infantia perpetrasti? fortè centum? millia fortè, & plura? imò innumeris fortè inquinata est jam conscientia tua criminibus. Sed licèt vel unicum mortale peccatum usquam commiseris; dic; quæso, quibus & quantis suppliciis unicum hoc peccatum te dignum fecit? nonne unico hoc lethali crimine horrenda, & æterna inferni meruisti supplicia? nonne unico hoc scelere dignus factus es, qui sempiternis addicereris tormentis? cur ergo tristaris, cur tribularis, cur conquereris, cur de Dei providentia murmuras, cùm levibus, & transitoriis quibusdam hujus mundi adversitatibus te plectit? non murmurare, sed Deo immortales gratias referre deberes, ac in tribulatione tua Deum benedicere, & intùs dicere: Ad æterna supplicia condemnari merui, cur ergo æquo animo non perferam levissimas, quibus nunc affligor, tribulationes, quæ respectu pœnarum inferni nihil sunt, consolationes sunt, refrigeria sunt? non murmurare, sed intra temetipsum dicere debes. In inferno nunc cruciantur innumeri, qui tanta, quanta ego, peccata non fecerunt, cur ergo de Dei in me providentia conquerar? vel potiùs, cur non continuè laudabo Altissimum, eò quòd; ne in tam acerba inferni supplicia incurrerem; me ad præsens usque tempus servaverit.

Sic sic loquere, ò peccator: in divinam providentiam ne murmures, sed Deum indesinenter lauda & benedic: eò quòd te, mortalis criminis reum, in infernum præcipitari non est passus. Sed & in Deum, te affligentem, murmurare non deberes, licèt nullum toto vitæ tuæ tempore mortale peccatum perpetrasses. Heu! si scires quàm acerbis, quam horrendis in purgatorio plectuntur suppliciis, qui venialia in hoc mundo commiserunt, nec ea expiaverunt! certè, si hoc probè nosses, hujus mundi adversitates amares, ambires; Deumque millies laudares, quòd non diris purgatorii suppliciis, sed levissimis hujus mundi tribulationibus venialia, quæ commisisti, purgare dignetur. O quam melius, quàm utiliùs, hujus mundi adversitatibus à peccatis venialibus purgari, quàm dirissima in mediis purgatorii flammis supplicia perpeti?

Scio, aliis viis, etiam in hoc mundo, venialia purgari posse peccata. Sed licèt nullum unquam mortale peccatum perpetraveris, licèt etiam nullum veniale in tua conscientia purgandum supersit, non ideò tamen de Dei providentia, te adversitatibus afficiente, conqueri, & murmurare debes. Quia homines Deus in hoc mundo plectit, non solùm ut de peccatis eorum vindictam sumat, sed etiam: 1. *ut eos à terrenis affectibus purificet*: 2. *ut eos ad bona opera excitet*; 3. *ut eos perficiat*.

1. Tribulatio est quasi ignis purificans justos, ab eis omnium terrenorum affectum auferens, atque ab eis omnem terreni pulveris scoriam tollens, & excoquens; sicut per Isaiam dicitur: *convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam & auferam stannum tuum*. (O quam nitidos, claros, puros, perlucidos, tersos & splendidos reddit Sanctos tribulatio!) inquit S. Thomas à Villanova. Sicut igne purificantur vasa aura & argentea, ita & igne à terrenis affectibus purificantur justi. Quare non murmeres contra Deum, qui te tribulationibus concutit, sed ei potiùs gratias age, quia te affligit, ut purificet. Nonne vasa aurea & argentea, si sensu & ratione essent prædita, artifici gratias agerent à quo tunderentur, & incenderentur, ad dandum ejus majorem decorem, majorem

Isai. 1. 25.

S. Th. à Vill. Ibi.

remque puritatem? sic tu non adversus Dei providentiam murmures; sed Deo gratias age, eò quòd tribulationes immittat, ut te purificet. Sed ei etiam gratiæ in tribulationibus agendæ, eò quòd te percutiat, *ut ad bona opera te excitet*.

2. Cùm omnia prosperè eveniunt, remissi esse, & nimio torpore dissolvi solemus: in prosperitate enim non est devotio, non oratio, neque fervor, neque lacryma: at verò cùm advenit tribulatio, statim excitamur, clamamus, oramus, in lacrymas prorumpimus, obsecrantes Dominum ut liberet nos. Tribulationes sunt veluti calcaria, quæ ad bona opera nos excitant, & ad eum nos ire cogunt: ut enim ait Sanctus Gregorius, *mala, quæ hic nos premunt, nos ad Deum ire compellunt*: cùm ergo a Deo flagellaris & pungeris, ne in ejus providentiam murmures: sed ei gratias age, quia te percutit, ut te ad bona opera excitet. Ac etiam, *quia te percutit, ut perficiat*.

3. Tribulatio enim perficit bonos in omni genere virtutum: quia præbet materiam exercendæ virtutis. Si tollas tribulationem, ubi patientia, ubi mansuetudo, ubi humilitas? ubi fortitudo? ubi fiducia? ubi multæ aliæ virtutes? certè sine tribulatione latent, & quasi nullæ sunt. Et ut ait Sanctus Bernardinus: *sicut stella nocte fulgent, & non in die, ita virtutes in adversitate, & non in prosperitate splendent*. Non ergo in Dei providentiam murmures; sed in adversitatibus tuis eam adora, eam lauda, eique gratias age: quia flagellat te pius Pater, non quòd te odio habeat, sed ut innumeris te bonis afficiat.

Hæc quidem motiva mihi urgentissima videntur, ad arcendos vos à murmurationibus in divinam providentiam: sed si hæc non sufficiant, rogo ut attendatis ad murmurantium supplicia, quæ gravia sunt in hoc mundo, & æterna in alio. Scitis, quòd perierint, & examinati sunt innumeri Israelitæ, quia in Deum murmuraverant, ne in Dei providentiam murmuretis, si simul cum illis perire nolitis. Murmurantibus Israelitis dixit Deus: *non intrabitis terram, super quam levavi manum meam*. Num. 14.

Timete similiter, ò murmuratores, ne in vos iratus Dominus, cælestis Jerusalem ingressu vos privet, vosque æternis suppliciis plectat. Quod ut vitare valeatis, ne murmuretis in Dei providentiam. At de Dei providentia non solùm non est murmurandum: *sed de ea etiam non est diffidendum*.

De Dei providentia non est diffidendum. III. PARS.

Viri sapientes & prudentes in sæculo, non divinæ providentiæ; sed sibimetipsis, sed divitiis, sed amicis, sed filiis, sed suæ curæ & sollicitudini totaliter confidunt: *qui confidunt in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur*. Sed Ps. 48. 7. si rectè saperent, *non sibi ipsis* confiderent; cùm nil sint nisi pulvis & cinis: *non amicis*; qui ubi sublimati sunt, & prosperitate gaudent, quos anteà amaverant, despiciunt, & derelinquunt. *Non filiis*; qui parentum bona plus sæpè diligunt, quàm eorum personas; & qui sæpè mortem eorum desiderant, ut hæreditate fruantur: *non principibus*, & filiis hominum, in quibus non est salus, nec certi auxilii spes: *non fortunæ*; quæ in rota versatili sedet: *non opibus*; quæ citissimè avolant, & brevissimo tempore possidentur: *non mundi sapientiæ*; quæ in stultitiam sæpissimè vertitur, & apud Deum mera stultitia est: *non honoribus*; qui veluti fumus, & umbra transeunt: *non cuilibet mundi rei*; quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Cui ergo confidere debent homines. Dei sanè providentiæ; quæ in mundi gubernatione non fallitur, nec fallit; in ea sperare, illi tamquam solido fundamento adhærere, ei se totaliter committere, & in eam omnes cogitationes suas, omnemque spem jactare quisque debet; *jacta super Dominum curam tuam*. Ps. 54. 23.

Verum est, homines, præ nimia in Deum fiducia, non debere opes projicere, amicos abjicere, & turpi otio indulgere: sed non debent etiam ita opibus, amicis, & suæ sollicitudini confidere, ut Dei obliviscantur, & in ejus providentia magis, quàm in cæteris omnibus, non confidant. Laborent enim, quantùm placebit; arte, opibus, amicis, & sudoribus multis domos suas ædificare, & amplificare conentur; inutiles eorum erunt labores, nisi Deus juverit; *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam*. Vigilent Psal. 126. quantùm volent; custodiant domum, vineam, vel civitatem, quantum fas erit; vanæ erunt eorum vigiliæ, & inutiles conatus, nisi Dominus, simul cum ipsis, custodierit: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat qui custodit eam*. Ibid. Congregare satagant immensos pecuniarum thesauros; si contra Dei voluntatem hoc faciant, non congregabunt, sed potiùs dispergent; ut enim ait Dominus: *qui non congregat mecum, spargit*. Matth. 12. 30. Excolant quanto studio, & labore poterunt, hortos, agros, vineas, & viridaria:

daria: hæc omnia sterilia erunt, nullosque producent fructus, nisi Dominus rorem suum immiserit. Literarum studiis die, noctequevacent; sacros & profanos omnes volvant codices: ignari semper erunt & stolidi, nisi Deus ab alto, scientiæ & sapientię spiritum dederit. Nisi tandem divinæ providentiæ manus nobiscum fit, & nobiscum laboret, nihil sumus, & nihil possumus: quare Dei providentiæ magis, quàm arti nostræ, magis, quàm laboribus & operibus nostris confidendum: imò, tota spes & fiducia nostra in Deo est ponenda: *jacta super Dominum curam tuam.*

De Dei providentia plerique mortalium in negotiis suis nec curant, nec cogitant: imò sæpissimè contra Dei ordinationem & voluntatem, nec non per vias iniquas ditari, in sæculo sublimari, potentum gratiam assequi, aliisque dominari, summo labore quærunt. Hi quidem similes videntur araneæ, quæ è propriis visceribus materiam, qua telas suas faciat, elicit, easque multo labore, & mirabili arte texit: sed flante vento valido; vel, dato quodam scopulæ ictu, dejiciuntur labiles omnes illæ telæ, omnisque aranearum labor inutilis & vanus evadit. Similem in modum omnis Magnatum favor, tota mundi amicitia, divitiæ omnes, omnesque sæculi dignitates, sunt quasi aranearum telæ, quæ adversi cujusque venti flatu dejiciuntur: & qui in hujusmodi rebus fidunt, aranearum telæ confidunt: *sicut tela aranearum fiducia ejus.* Vides hominem, qui omnibus aliis eminere, supra cęlos solium suum extollere, & cæteris omnibus dominari ambit: Dum hic talia cogitat, advenit sæpè mors principis illius cui innitebatur; vertitur fortunæ rota, & ipse quasi ad nihilum redigitur; quia aranearum telæ innitebatur: *sicut tela aranearum fiducia ejus.* Vides alium, qui in infirmitate, plus Physicorum arti & medicamentis, quàm Dei misericordiæ & Ecclesiæ Sacramentis confidit: hic telæ aranearum innititur, & ideò confundetur sicut Ochozias, qui in infirmitate, non Deum sed idola ad auxilium suum vocavit: *sicut tela aranearum fiducia ejus.* Alium vides, qui alicui ex vicinis litem intendit, ut eum agro, vinea, vel domo spoliet; plus emendicato Judicium favori, quàm æquitati, & juri suo fidens: in judicio fortè hic vincet, & adversarium opprimet; sed hic aranearum telam texit; quia dirè punietur sicut Achab & Jezabel, qui Naboth vineam iniquo judicio abstulerunt: *sicut tela aranearum fiducia ejus.* Alium cernis, qui testamento suo nihil dat pauperibus & Ecclesiis, filiosque bonorum multorum hæredes efficit; confidens, quòd largas pauperibus distribuent eleemosynas, quòdque multas pro animæ requie Missas dici curabunt; sed hic telæ aranearum confidit; quia filii & hæredes, eo mortuo, de hæreditate gaudebunt, nec de liberando à purgatoriis pœnis parente satagent: *sicut tela aranearum fiducia ejus:* Quare non in divitiis, non in filiis, non in amicis; sed in Dei providentia, quæ omnibus præstò est, confide; & beatus eris: *beati omnes qui confidunt in eo.*

Job. 8. 14. | 4. Reg. 1. 17. | Ps. 2. 13.

Sed velim consideres, quid sis, quid facere, & quid habere possis, si à Dei providentia destituaris? Nonne existis per misericordiam Dei, qui tibi esse dedit? Nonne etiam conservaris à Deo, qui supponit manum suam, & qui si vel unico momento, concursu suo te privaret; mox ad nihilum redigereris? sed potesne aliquid agere vel cogitare, nisi Deus adjuvet? potesne aliqua bona sive spiritualia, sive temporalia comparare, nisi Deus det? Ad tui auxilium veniant omnes mundi homines, properent peritissimi quique medici, accedant exercitus copiosissimi, de cęlo descendant Angeli, omnis denique creatura conservationi tuę invigilet; quid proderunt hæc omnia, si à Deo non foveris? possuntne omnes creaturæ, nisi adveniente Dei auxilio, ad staturam tuam cubitum unum adjicere? possuntne vel ad unicum momentum, vitam tuam prorogare? possuntne aliquid felicitati tuę addere? hæc omnia nequeunt, nisi Deus velit, & faveat; quare non in temetipso, nec in aliis creaturis, sed in Dei bonitate & providentia confide.

Ne imiteris meticulosos hujusmodi viros, qui de Dei providentia diffisi, continuè timent, ne quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, sibi desint. Ideòque indesinenter anxiantur & laborant pro comparandis sibi temporaneis bonis, tantaque est eis rerum temporalium sollicitudo, ut eorum quæ salutis sunt, sæpè obliviscantur. O quàm vanus & inanis ille timor! O homo, non est quòd Deum in necessariis tibi defuturum diffidas. Nonne enim Deus, Pater tuus est, qui tuas novit necessitates? nonne tui sollicitus est, ut pius Pater? nonne ut Pater beneficus, tuis providebit necessitatibus; modò in eò confidas, ejusque bonæ voluntati non te opponas? certè necessaria filiis non denegabit, qui Pater est.

Vide, quomodò se gerat pius ille Pater erga Hæreticos, Turcas, Barbaros, aliosque ingratos filios, qui toties in illum peccant: nonne illis necessaria impertiri solet? quantò magis ea tibi conferet, si ei fideli-

ter servias, & in ejus providentia confidas?

Si hęc non sufficiant ad pacandam tuam anxietatem; respice volatilia cęli, terræ animantia, & pisces maris, quorum cuilibet summa providentiæ suæ ordinatione Deus necessaria distribuit: quantò abundantiùs tibi, qui ratione præditus, & ad ejus similitudinem factus es, quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, dabit; & præcipuè si ejus providentię confidas, & ea humiliter postules?

Rationibus illis, quæ efficacissimè suadent, quòd Deo, quoad vitæ necessaria, fidere debeas, adde, si vis, evidentissimum argumentum, quo utitur D. Paulus, dicens, si Deus *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodò non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Eodem modo ratiocinare; dic intra temetipsum: si Deus proprium nobis Filium tradidit, quomodò, ad victum & vestitum necessaria, nobis denegabit; si proprium Filium, & cum eo Sacramenta, gratias suas, & alia bona spiritualia, quæ maximi momenti sunt, nobis concessit; quantò magis corporalia, nobis necessaria, quæ parvi momenti sunt, subministrabit? certissimum est, quòd ista nobis largietur maximè si ea debitè postulaverimus.

Rom. 8. 32.

Non ergo de Dei providentia diffidas; sed in infirmitatibus, & necessitatibus, tam spiritualibus, quàm corporalibus, magna cum fiducia ad Dei tribunal advola: supplex postula quæ tibi sunt necessaria; Deusque ut pius Pater, tibi providebit. Quòd si aliquando sanitatem, ciborum abundantiam, aliaque necessaria deneget, certus esto, quòd id ad bonum finem faciat. Videlicet, vel ut ea ferventiùs postules, vel ut te probet, vel ut te convertat, vel ut te perficiat & salvet: quare, quidquid accidat, Dei semper providentiam adora; quidquid ex ejus ordinatione fiat, approba: bonis ex illa acceptis ad spiritualem profectum utere; dabitque plura in hoc mundo, & æterna in cælo. *Amen*

FERIA II.

POST

DOMINICAM QUARTAM.

DE TEMPLORUM PROFANATORIBUS.

Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis. Joan. 2.

INter omnia signa, & prodigia, quæ Christus in hoc mundo fecit, illud sancto Hieronymo mirabilius visum est; quòd hic, quem omnes humili loco, & ex parentibus pauperibus natum sciebant, solus sine satellitio, in conspectu Sacerdotum & Scribarum, quibus maximè exosus erat, & ad quorum utilitatem negotiatio in Templo fiebat, homines lucri cupidos, eosque plurimos, sine tumultu, & sine ulla contradictione, unico quasi flagello ex funibus composito armatus eiecerit: *Inter omnia signa quæ fecit Christus, hoc videtur mirabilius.* S. Hier.

At si res seriò perpendatur, non unicum ibi, sed plurima elucent miracula, quæ omnia fecit Christus, ut doceat nos, Templa Deo sacra non esse profananda. Christus enim quasi solitæ mansuetudinis oblitus, flagello armatur, mensas subvertit, æs effundit, è Templo expellit, ac iudicium per seipsum, & manu propria exercet; *ecce unum Miraculum.* Christus hæc omnia facit in conspectu Scribarum & Sacerdotũ, qui eum infensissimo prosequebantur odio, & quorum utilitati commercia in Templo fiebant; nec tamen hi vel unicum proferunt verbum, vel aliud quidquam faciunt, ut Christi zelo se opponant: *ecce aliud miraculum.* Christus solus, unicum quasi flagellum manu gerens, mercatores plurimos è Templo, in quo mercaturam licitè exercere posse credebant, nemine adversante, expellit: *ecce aliud miraculum.* O quot in unica hac actione miracula? quæ omnia operatur Christus, ut doceat nos, Templa esse Dei domos, quæ profanari, & in quibus temporalia, & turpia negotia exerceri non debent. *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Adversus Templorum profanatores ista erit concio, &c. *Ave.*

IN Christum peccaverunt; Christum ad iracundiam provocaverunt, & Christum vindicem experti sunt mercatores hi, de quibus hodiernum Evangelium, *In Christum*

stam quidem peccaverunt; cùm Templum ejus in turpis & iniquæ negotiationis domum converterint. *Christum etiam ad iracundiam provocaverunt*: eorum enim videns impudentiam, sancto succensus zelo, in eos exarsit; & quasi mansuetudinis suæ immemor, adversus illos iratus est. *Christum tandem vindicem experti sunt*: ipse enim, facto ex funiculis flagello, illos è Templo generosè ejecit.

Sicut autem Templi profanatores erant mercatores hi: ita & Templorum profanatores sunt innumeri Christiani, qui iniqua in Ecclesiis quotidie perpetrant. Ibi enim non solùm garriunt, fabulantur, & rident; verùm turpia, probrosa, & sæpè scandalosa commercia ineunt: Ibi cachinnis, impudicis colloquiis, & inordinatis gesticulationibus, Sacerdotum interturbant Sacrificium, adstantium devotionem impediunt, & proximum scandalizant: Eorum ibi nulla devotio, discretio nulla, nullaque in Deum reverentia; sed ibi, veluti in locis profanis, sedent, clamant, ac sæpè iniqua meditantur, auspicantur, & faciunt. Quid de istis dicam Templorum profanatoribus? Idem sanè, quod & mercatoribus, quos Christus è Templo ejecit: quicumque enim Templa profanant: 1. in Deum graviter peccant: 2. Deum ad iracundiam provocant: 3. A Deo severè puniuntur. Templorum profanatores, in Deum peccant, Deum irritant, & a Deo puniuntur. En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *Templorum profanatores, in Deum graviter peccant.*

Præclarè dixit Philo Hebræus, totum terrarum orbem esse *Dei Templum*: quia ubique terrarum est Deus, & ubique orari potest. Sicut enim in omni tempore; ita & in omni loco Deum orare bonum est. Et ideò homines ad ubique orandum hortatur D. Paulus, dicens: *volo, viros orare in omni loco*. 1. Tim. 2. 8.

Bonum quidem, justum, & christiana pietate dignum, quòd ubique Deum oremus; cùm ubique sit, ubique nos audiat, & ubique nobis benefacere, uobisque petita largiri possit: specialiter tamen eum orare tenemur in Ecclesiis, ubi modo speciali habitat, ubi se magis liberalem exhibet, & ubi gratias suas hominibus majori cum abundantia impertiri solet: *In Ecclesiis benedicite Domino*.

Cùm Abrahamo præcepit Deus, ut in holocaustum sibi filium offerret: noluit Deus, ut Abraham ipsi sacrificaret filium in quocumque loco voluerit; sed in loco, quem illi ostensurus erat: *Offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi*. Gen. 22. Nostræ autem orationes, ubicumque fiant, modò debitè fiant, sunt Sacrificia Deo gratissima: *Sacrificium laudis*. Sed hujusmodi Sacrificia ei longè gratiora, & acceptabiliora sunt, cùm fiunt in loco quem monstravit nobis Deus, seu, in Ecclesia, quæ est domus orationis, *domus mea, domus orationis est*. Luc. c. 4. Sicut autem in Ecclesiis orare, Deo gratissimum est, ita & Ecclesias profanare, Deo est exosum, & graviter peccant qui Ecclesias Deo sacras profanant. Si enim peccaverunt mercatores hi, qui domum orationis converterunt in domum negotiationis, quantò graviùs peccant qui in Ecclesiis nostris nunc stantes, nunc sedentes, nunc genuflexi, horis integris; imò, pluribus horis, de rebus politicis, de sæculi negotiis, de secretis familiarum, de proximi defectibus, & nonnunquam de rebus pessimis consabulantur; quantò graviùs peccant, qui Ecclesiam, quæ est *domus orationis*, vertunt in domum fusissimæ loquacitatis, in domum detractionis, vanitatis, luxuriæ & scandali? Isti sanè gravissimè peccant, quia profanant Ecclesiam, quæ est domus orationis; *ac etiam, quia profanant Ecclesiam, quæ est domus Dei*.

Ecclesia non solùm est domus orationis, sed etiam domus Dei, *domus mea*. Ecclesia est domus Dei; quia in ea Deus speciali quodam modo habitat. Certum est, Deum ubique esse, ratione suæ immensitatis; nec potest aliquis reperiri locus, in quo Deus non sit. Unde, sicut Jovem suum ubique esse, fabulosè dicebant gentiles, *Jovis omnia plena*; ita Deum nostrum, non fabulosè, sed verè & realiter ubique esse dicimus. Sed Deus qui ubique est per essentiam, præsentiam, & potentiam suam, modo quodam speciali in cælo, & in Templo habitat, in cælo, in quo veluti in throno suo sedere dicitur, *cælum mihi sedes est*; & in Templo, quod majestate sua replet, *& majestas Domini ingressa est Templum*. Act. 7. Ezech. 44.

Anima rationalis, quæ omnes humani corporis partes informat, & quæ omnibus ejus membris præsens est; specialiter in corde, & in capite esse dicitur, *in corde*, ubi spiritus illos efficit, quos vitales dicimus, quia totum corpus vivificant, *in capite*, ubi spiritus animales, qui visioni, & aliis operationibus sensitivis inserviunt, mirabiliter producit. Eodem autem modo Deus, qui ubique est, specialiter esse dicitur in cælo, & in Templo, *Dominus in Templo sancto suo, Dominus in cælo*. Ps. 10. Deus est specialiter

in

in cælo: quia ibi Sanctos beatificat, & glorificat: est etiam specialiter in Templo; quia ibi peccatores justificat, & justos innumeris bonis afficit. Vel, dicamus, Deum specialiter esse in cælo, & in Templo; quia Deus Homo factus, seu Christus, verè, realiter, & corporaliter est in cælo, & in Templo: *est in Cælo*; ubi sedet ad dexteram Patris: *est in Templo*; ubi sub speciebus Eucharistiæ latet, seque nobis manducandum præbet.

Nec de hoc est aliquis ambigendi locus: fides enim docet, quòd ipsemet Christus, Mariæ Virginis Filius, qui in hunc mundum venit, ut homines redimeret; quòd ipsemet Christus Dominus, qui natus est in Bethlehem, qui tot prodigia operatus est in terra, & qui omnes Sanctos in cælo beatificat; quòd ipse Christus, qui terram vestigiis suis, sanctificavit, & coram quo adorantes in cælo procidunt Angeli; quòd, inquam, ipse Christus, ita sit præsens in Templo, sicut præsens adfuit *præsepio* in die nativitatis; *monti*, in die qua prædicavit; *& Calvario*, in die qua passus est. Templum ergo est domus Dei; quia Deus in Templo, modo quodam speciali habitat; & quia Christus Dominus in Templo verè, realiter, & corporaliter est; quare cùm Templum sit domus Dei; quis non credat, eos graviter peccare, qui commerciis illicitis, avaritia, superbia, luxuria, scurriloquio, detractionibus sacrilegiis, & aliis criminibus Templa profanant? peccant quidem, qui hæc crimina extra Templum perpetrant; sed graviùs, & gravissimè peccant, qui ea in Ecclesia committunt: quia Templum est domus Dei, quam his criminibus profanant: Graviter ergo peccant, qui Templum Dei profanant: quia Templum est domus Dei. *Ac etiam, quia Templum est quasi Paradisus in terra.*

S. Bern. can. To. 4 ser. 20.

Ecclesia, inquit sanctus Bernardinus, *est quasi parvulus Paradisus in terra.* Dici potest, quòd Ecclesia est parvulus Paradisus in terra, quia sicut in cælo; ita & in Ecclesia Deus est modo quodam speciali: ibi etiam Christus verè & realiter; ibi Angeli, & Archangeli; ibique est aula cælestis. Dici etiam potest, quòd Ecclesia sit Paradisus in terra, quia sicut in Paradiso omnia sancta sunt: ita & in Ecclesia; in qua Deus, Christus, Angeli, Sacramenta, Sacrificia, Cruces, altaria & omnia sancta sunt. Cùm ergo quælibet Ecclesia, sit quasi parvulus Paradisus in terra, graviter haud dubiè peccant qui Ecclesias profanant; & peccata quæ in Ecclesia perpetrant, graviora fiunt, ratione loci, in quo peccant.

Licèt Angeli, & Adami peccata ejusdem fuerint speciei; quia uterque superbia, & inobedientia peccavit: Angeli tamen peccatum, Adami peccato gravius extitisse judicamus ex hoc, quòd Adami remissibile, & Angeli irremissibile peccatum fuerit. Sed unde sumitur major illa gravitas peccati Angelorum? A quo habent superbia, & inobedendia Angelorum, quòd graviores sint, quàm inobedientia & superbia Adami? Major gravitas peccati, quod perpetravit Angelus, sumitur ex loco in quo peccavit, quia, scilicet, peccavit in cælo, & in Palatio Domini, quod crimine suo contaminavit, & quasi profanavit: *desperatus diabulus pœnam incurrit; quia in ipsis oculis divinitatis offendit, & Palatium Domini profanavit.* Si Peccasset in terra sicut Adamus, minùs grave fuisset ejus peccatum, sed longè gravius est ejus peccatum; quia peccavit in cælo, & in Palatio Domini, quod crimine suo profanavit. Idem autem dicendum de peccatis, quæ intra, & quæ extra Ecclesiam perpetrantur: cæteris enim paribus, longè graviora sunt crimina eorum, qui in Ecclesia peccant, quia criminibus suis profanant Ecclesiam, quæ est domus Dei, & quasi parvulus Paradisus in terra.

Chryso. ser. 1.

Dices fortè, quòd in Ecclesia non pecces, quia in ea solummodò interdum garris, & confabularis, quod non malum est, sed indifferens. At falleris, quia quæ indifferentia arbitraris, non indifferentia, sed peccata sunt. Verum est, quòd extra Ecclesiam garrire, & confabulari, sit qui indifferens; sed in Ecclesia absque necessitate aliqua loqui & confabulari, peccatum est, ob irreverentiam quæ committitur; respectu loci; & ob scandalum quod causatur, respectu proximi. Heu! inquit Chrysostomus, si garrire cupitis, nonne domos habetis ad garriendum? *quid: domos ad nugandum non habetis? Ecclesiam Dei contemnitis. Si quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitis?* Qui ergo in Ecclesia garriunt, peccant, respectu Ecclesiæ, quam contemnunt & profanant. *Ecclesiam Dei contemnitis;* peccant etiam contra proximum, quem scandalizant & corrumpunt. *Si quis est, qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitis.* Unde Divus Ambrosius de his qui in Ecclesia garrire, & confabulari solent, ait, quod *cum parvo peccato ad Ecclesiam veniunt, & cum peccatis multis de Ecclesia recedunt.* Quare pro certo habete, quòd qui in Ecclesia sine cau-

Chr.

S. Amb ser. 35.

sa legitima garriunt, & confabulantur, peccant: & si garriant tempore Sacrificii, graviùs peccant. Sed longè adhuc graviùs peccant, qui Ecclesias profanant commerciis iniquis, impudicis tactibus, scandalosis gesticulationibus, furtis, & aliis criminibus. Ista enim peccata, quæ in se gravia sunt, graviora, & gravissima fiunt, ex circumstantia loci, in quo perpetrantur: & maximè ex hoc aggravantur, quòd committantur in Ecclesia, quæ est domus orationis, domus Dei, & aliqualis Paradisus in terra. Templorum ergo profanatores graviter in Deum peccant: *sed Deum etiam ad iracundiam provocant*.

II. PARS. *Templorum profanatores, Deum ad iracundiam provocant*.

IN Christo omnes mirum in modum illuxere virtutes; sed præcipue miranda mansuetudo; quam tunc maximè manifestavit, cùm illi injuriam homines irrogarunt. Contemplamini eum in cunis jacentem & vagientem: nonne ibi eum Herodes quæsivit ad necem? Quid autem tunc Christus? Anne impium hunc Principem ab Angelis suis dirè feriri ordinavit? Anne ignem de cælo descendere jussit, ut illum absumeret? fortè terræ imperavit, ut illum deglutiret, vel omnes adversus illum creaturas armavit? Nequaquam. Quid ergo Christus? Tanta ejus extitit mansuetudo, ut nec quid quam mali illi fecerit; sed tacitus in Ægyptum secesserit: *secessit in Ægyptum*. Math. c. 14

Hanc demiror Christi, adhuc pueri, mansuetudinem; sed major factus, majora edidit mansuetudinis suæ signa, respectu obstinatorum Judæorum, qui ei semper infensissimi fuerunt. Hi conviciis, contumeliis, & improperiis multis illum affecerunt, ac illum non solùm populi seductorem, falsum Prophetam: & Samaritanum, sed etiam dæmoniacum vocaverunt: *nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes*? Ipse autem, in spiritu lenitatis & mansuetudinis, solummodò respondit: *ego dæmonium non habeo*. Hæc tunc fuit Christi mansuetudo, respectu Judæorum: sed quomodò se habet Salvator, respectu eorumdem, cùm ab iis flagellatur, conspuitur, spinis coronatur, alapis impetitur, morti adjudicatur, & cruci affigitur? In his omnibus nil nisi clementiæ & mansuetudinis signa edidit; ac semper, *sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum*.

Joan. 8. 48

Act. 8. 32.

O miram, & numquam satis commendatam Salvatoris mansuetudinem? Christus tamen, cujus tanta erat mansuetudo. Jerosolymitanum ingressus Templum, ibique reperiens vendentes boves & oves, adeò adversus iniquos illos mercatores irascitur; ut *cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de Templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit*. Unde tam insolita mansuetissimi Salvatoris iracundia? Unde hæc ejus ira? A Templi utique profanatoribus; qui illum ad iracundiam provocant: quia Templum, sibi sacrum, iniquis, negotiationibus, & multis criminibus profanant. Joan. 2.

Nihil tam Principum magnanimitatem ostendit, commendat dignitatem, & majestatem illustrat, quàm clementia, & mansuetudo. Hæ virtutes in iis plerùmque elucent, sive ex innata propensione, sive ex data iis educatione; & iis virtutibus supra alios homines maximè extolluntur, nec non à vili secernuntur populo, qui ad iram & ad vindictam pronus esse solet. Unde sicut plebeii similes sunt Apibus, quæ quocumque modo nocentibus, mox spicula figunt: ita, inquit S. Ambrosius, principes similes sunt Apum Regi, qui nulli spicula figere novit. Sed licèt mansuetudine amentur Principes; ac de ea quasi glorientur; quædam tamen sunt crimina, quæ illos ad iracundiam provocare solent; qualia sunt crimina eorum, qui illis in proprio Palatio injuria irrogant, & contumeliam faciunt. Et sic ad iracundiam concitatus est Rex Assuerus, quia credidit, quòd Reginam in proprio Palatio superbus Aman opprimere voluerit; sic etiam de Augusto Imperatore legimus, quòd à solita desciverit mansuetudine, & ad iracundiam provocatus sit, videns, quòd ab impudentibus quibusdam viris, etiam in proprio cubiculo, sibi injuria irrogaretur. Sicut autem Christus dignitate; ita & mansuetudine omnes terræ Principes superat, sed sicut etiam terreni Principes solitæ suæ obliviscuntur mansuetudinis, cùm quis is in proprio Palatio, injuriam aliquam infert; ita Christus ad iracundiam provocatur, cùm in Palatio suo, seu in Templo ei injuria irrogatur. Unde Christus simul dicitur agnus & leo: est enim agnus mansuetissimus, respectu illorum, qui ei extra Templum injuriam irrogant; sed est leo ferocissimus, respectu illorum, qui Templa profanant. Illi enim eum ad iram excitant, quia illum in proprio Palatio aggrediuntur; seu, in Ecclesia, quæ est ejus Palatium, & quæ, ut loquitur S. Chrysostomus: *locus est Angelorum, locus Archangelorum, regia domus Dei, & cælum ipsum*. Chrysost. hom. 36. Gen.

Jure

Jure Gentium quisque in domo sua, quasi in loco tuto versatur: nec aliqua est natio, quæ cujusque domum non inspiciat, tanquam locum refugii, in quo nullus eum aggredi, nullusque illi injuriam facere debet: *domus sua nuicuique tutissimum refugium, ac receptaculum est*, unde gravissima est injuria, quam quis alteri infert, cùm illum in propria domo persequitur. Hæc autem est injuria, quam Christo irrogant Templorum profanatores: illum aggrediuntur, illum persequuntur, illique contumeliam faciunt in propria domo, & in proprio Palatio: quare adversus illos irascitur. Eo tempore quo Christus ejecit mercatores de Templo, innumeri erant in urbe Jerosolyma omnis generis peccatores, qui, ut ait Josephus, in foro, in platea, in caupona, & ubique in Deum peccabant, Christus tamen in solos mercatores iratus est: quia illi eum in propria domo persecuti sunt, eumque profanationibus suis ad iracundiam provocaverunt. Sed heu! si irascatur Christus in mercatores illos, qui Dei Templum profanasse videntur, quoad hoc solùm, quòd animalia ad Sacrificia peragenda, in eo vendant, quantò magis irascetur in malè moratos juvenes, qui in Ecclesia, sicut in comædia, se gerunt; & qui oculos ibi continua volvunt, ut intrantium, & adstantium juvencularum gressum, habitum, mores, atque faciei decorem attentè contēplentur? Quantò magis irascetur in frontosas illas, adolescentulas, quæ in Templo suis arrident procis, ac signis, nutibus, suisque gesticulationibus circumstantes scandalizant? Quantò magis in eos irascetur, qui in Dei domo in granorum pretio, de messe, de fructuum abundantia, de temporalibus negotiis, de bonis & de malis loquuntur, non secus ac si in foro, vel platea essent? Sed quantò magis in eos irascetur, qui in Ecclesia iniquas meditantur actiones: imò, & sæpè ad prava, pudenda, & horrenda declinant? Hi sanè omnes Christum profanationibus suis ad iracundiam provocant, & si ante mortem pœnitentiam non egerint, in tremendo Judicii die, modo extra-
Nah. 1. 2. ordinario, & terribili in illos irascetur, & seviet. In omnes quidem inimicos suos tunc irascetur Christus: *irascens ipse inimicis suis*; sed præcipuè adversus Templorum profanatores, qui in domo sua, in Palatio & Sanctuario suo eum aggressi & persecuti sunt.

De Platone narrat Seneca, quod cùm unus aliquis ex servis grave aliquod perpetrasset crimen alteri ex famulis, cui nomen erat Eusippus, correptionem & punitionem illius demandarit dicens: *heus tu ipse, Eusippe, hunc punias; ego enim nimium irascor*. Cùm tamen elapsis quibusdam diebus, in longè gravius crimen incidisset idem servus, irasci non timuit Plato; quin contrà tunc irasci voluit, & hunc servum ira sua dignum tunc judicavit; quare ejus correptionem sibi reservavit; dixitque Eusippo: *siste tu, dignus es nunc ira mea*. Haud dissimiliter benignus Christus alia crimina quasi dissimulat, & in peccatores qui illa perpetrant, minùs irascitur: sed Templorum profanatores, digni sunt ira ejus, & in tremendo Judicii die adversus illos supra modum irascetur.

Videtis sæpè juvenem hunc impium, qui in Templo, dum venerandum illud, & Angelicis spiritibus formidandum sacrificium offertur, nunc garrit, nunc clamat, nunc ridet, & nunc pejora facit, Miramini, quòd Deus taceat, quòd Deus dissimulet, quòdque Deus non mittat ignem de cælo, ut illum absumat: sed si nunc adversus illum non irascatur Deus, in illum modo terribili irascetur, cùm ad judicandum veniet. Tunc de illo dicet: *dignus est nunc ira mea*.

Videtis nonnunquam adolescentulas, quæ in Templo, & in medio populi, impudentioris superbiæ signa edunt quæ luxuriæ scintillas emittunt: quæ plus ad amasiam, quam ad altare in quo offertur Christus; respiciunt: & in quibus nulla devotio, nullusque divinæ majestatis respectus elucet. Stupescitis, quòd Deus tam indigna patiatur: sed expectate dum, veniat ad judicandum Dominus. Tunc enim dicet: *hæc digna sunt ira mea*: & adversus illa, sicut & adversus omnes Templorum nostrorum profanatores, horrendum in modum irascetur. Si enim, inquit S. Thomas à Villanova, iratus est Christus in profanatores Templi Salomonis, quantò magis irascetur in profanatores Templorum nostrorum, *quæ longè sanctiora sunt; in illo enim animalia comburebantur; & in istis corpus Christi immaculatum, & pretiosus sanguis offertur*. Certè in illos plus, quàm dici possit, irascetur: quare ab hujusmodi abstinere profanationibus. At non solùm ab iis abstinendum, quia Templorum profanatores Deum ad iracundiam provocant: sed etiam; *quia à Deo severè puniuntur*. II PAR.

Templorum profanatores à Deo severè puniuntur.

UT Ezechieli prophetæ magnas, quæ in Templis fieri solent, abominationes Deus manifestaret, dixit ei, ut Templum in

ingrederetur: *Ingredere, & vide abominationes pessimas; quas isti faciunt hic. Et ingressus vidit, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abominatio, & universa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus Israel.... & unusquisque habebat thuribulum in manu sua*: ut, scilicet, idolis incensa adoleret. Jam à tot abominationibus attonitus erat Propheta: cùm ecce dixit ei Deus, majores adhuc in Templo fieri abominationes, quod ut illi ostenderet, introduxit eum per ostium Templi, quod respiciebat ad Aquilonem: *& ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem*. O quales abominationes! sed majores adhuc in Templo fiebant, quas ut Prophetę Deus patefaceret, introduxit illum in interius Templi atrium, *& ecce in ostio Templi Domini inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri, dorsa habentes contra Templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum Solis*. Cùm autem Judęorum iniquitatem & abominationes Ezechieli Deus manifestasset, declaravit ei, quòd illis nullo modo parceret; sed eos severè puniret: *non parcet oculus meus, nec miserebor*.

Ezech. 8.

Ecce ideam, & quasi Prophetiam abominationum, quæ in Ecclesiis nostris fieri solent: quam multi enim ibi adolescentulas, tanquam idola sua, venerantur! Quot prava in cordibus eorum irrepunt desideria! quot juvenes, ut bruta animantia, ferinis & obscęnis ibi cientur effectibus! quot ibi filiæ ad suos anhelant Adonides! quot ibi homines, altari, Sacramentis, & ipsi Deo terga vertunt: seu, spiritualia, & divina contemnunt! At in Ecclesiis nostris majores adhuc videntur abominatioues: ibi enim idololatriæ, ibi sacrilegia, ibi impudicitiæ multæ perpretantur: illucque accedunt multi *ad adulteria componenda, ad lenocinia tractanda*. Tacco alias multas abominationes, quæ in Ecclesis nostris fiunt; sed sciant hi Templorum profanatores, quòd illos severè puniet Deus, nec illis quocumque modo miserebitur, si in hoc mundo pœnitentiam non egerint, *non parcet oculus meus, nec miserebor*.

Tert. Apol. 5.

In Ecclesiis nostris baptizamur, ab originali noxa abluimur, & Confirmationis Sacramento ad constanter pro fide decertandū roboramur, ibi per pęnitentiam Deo reconciliamur, & de lapsu & relapsu à Deo misericordiam impetramus, ibi ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda ordinamur ibi Christi corpore & sanguine pascimur & saginamur; aliisque multis, & maximis à Deo beneficiis afficimur; quare si post tot accepta in Ecclesiis nostris beneficia, eas violamus, & profanamus, Deus nos severè puniet, nec quomodocumque ad nobis indulgendum flecti poterit, *non parcet oculus meus, nec miserebor*.

De gentilibus refert Moralis Philosophus, quòd idolorum suorum Templa ingrederentur in omne modestię argumentum compositi; quòdque ibi Sacrificia offerentes, magna Deos suos reverentia colerent *intramus Templa compositi; ad sacrificandum accessuri, vultum submittimus, togam adducimus, in omne argumentum modestia fingimur*. Ad hanc in Templis modestiam, & ad hanc, respectu Deorum suorum, reverentiam adducebantur ex hoc maximè, quòd firmiter crederent, omnia mala, omnia ipsis evenire damna, eò quod minùs reverenter Templa, & idola sua tractarent. Quod experimento se didicisse dicebant. Sed, heu! inquit Augustinus, si hi idololatræ se puniri censebant, & reverà puniebantur, quia in Templis suis minùs reverenter se habebant, quanto graviùs punientur Christiani, qui Ecclesias, in quibus non idola, sed verum Deum colere profitentur, criminibus suis violant, & profanant, *si gentiles illi putabant ipsis tot mala pessima evenisse, eò quòd irreverenter Deorum suorum profana Templa tractassent, quid nos promerebimur, si veri Dei nostri Ecclesiam profanaverimus?* Certè graviter, etiam in hoc mundo, sępè punit Deus Templorum profanatores, & facilè crediderim, quòd sæpè moriatur filius quem pater diligebat, langueat filia quam mater adorat, depopulentur segetes, ignis de cęlo cadat, & aliis innumeris flagellis Deus homines plectat; quia hi Templa criminibus, & irreverentiis suis profanant. Sed majora adhuc sunt supplicia, quibus Deus Templorum profanatores punit: *quia illos æterna beatitudine privat, & inferni suppliciis adjudicat*.

Senec l. 7. nat. q. c. 30.

August. 2

Asserit Divus Paulus, quòd Deus illum disperdet, qui Templum profanaverit, *si quis Templum Dei violaverit, disperdet illum Dominus*. Quomodò illum disperdet? Ità sanè, ut illum æterna beatitudine privet, *in terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini*. Ecce pœnam, qua Deus Templorum profanatores plectit. O impie ad Templum te confers, ut ibi sicut in platea, in foro, vel in comedia te geras, ò indurate peccator, ad Ecclesiam venis, ut illam verbis obscœnis, impudicis aspectibus, & iniquis actionibus violes: O impudens adolescentula, tu inquam meretricula, Templo adstantes, profaniamo-

1. Cor. 3. Isa. 26. 10.

ris igne inflammare satagis: ò scelerosi quique, qui in conspectu Dominici Sacramenti, & dum divina mysteria celebrantur, jocis, iniquis gesticulationibus, & pudendis commerciis Ecclesiam profanatis; Dei judicia pertimescite, Deum timete, qui in profanationum vestrarum pœnam, æterna vos privabit beatitudine: *in terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbis gloriam Domini*. O terribilem commi- nationem! *Durus est hic sermo, & comminatio valdè terribilis*, inquit Sanctus Bernardus: quare ne Templa profanetis, cùm Deus Templorum profanatores tam severè puniat. Sed eos adhuc severè punit: *quia aeternis illos infernus suppliciis adjudicat*.

S. Bern. in declam.

Nadab & Abiu, Aaronis filii, unicum inadvertentiæ & considerationis peccatum in Templo perpetrarunt, cùm ignem alienum Deo obtulerunt: *inconsideratione peccaverunt*, inquit Salvianus; hi tamen ob unicum inconsiderationis delictum, in Templo commissum, ab igne consumpti sunt. Grave quidem illud supplicium; sed gravioribus plectentur pœnis, qui in Ecclesiis nostris iniqua gerunt; qui Templa nostra violant; Deique domum profanant: isti enim ad ultrices tartari flammas in æternum condemnabuntur: *qui istic precibus non insistitis, sed fabulis, jocis, & aliis peccatis, cum ipso dæmone ad aeterna pergitis tormenta*.

Salvian. l. 1. de provi.

August. serm. 355. de temp.

Turcæ, homines cæterùm barbari, coram Imperatore suo velut statuæ consistunt, & in conspectu ejus, non solùm confabulari, sed nec unicum verbum in alicujus ex adstantibus aurem insusurrare audent. Philosophus prohibuit Julianus Imperator, ne in Lycęo confabularentur: imò, & ne quidem respirarent: *in Lycao ac gymnasio, ne respirandum quidem*. Gentiles etiam in profanis Templis suis, & coram idolis, nec loqui nec respirare audebant. Multi autem Christiani ita impudentes sunt, ut in Ecclesia, in qua Christus Rex, & Imperator noster residet; ut in Ecclesia, quæ veneranda & augusta est omnium virtutum schola; ut, inquam, in Ecclesia Deo sacra, coram Christo, & Angelis ejus, non solùm loquantur, & rideant, sed etiam de negotiis sæcularibus, & quandoque iniquis pertractent, quo nihil indignius, nihil pejus videtur: *an quidquam indignius est, quàm oracula divina circumstrepi, circumsonari Sacramenta confusis vocibus, dum gentiles idolis suis reverentiam tacendo deferunt*? Certè nil Christiano nomine indignius: quare si Christiani illi, qui Templa profanant, pœnitentiam non agant, & à suis non abstineant profanationibus, eos Deus ad inferni supplicia condemnabit, eosque ibi dirissimè plectet: *perdet illos Dominus*, inquit Sanctus Antoninus, *animas eorum inferis adjudicando*. Abstinete ergo ab Ecclesiarum profanationibus, ut in Deum non peccetis, ut Deum ad iracundiam non provocetis, & ut à Deo severè non plectamini.

Amb. l. 3. de Virg.

Ab his sanè abstinebant primævi Christiani, de quibus ait Philo, quòd tantum eorum in Ecclesia esset silentium, *ut ne mutire quidem cuiquam liceret, aut respirare vehementiùs*. Quòd, ut refert Cassianus, à multis Christianorum millibus, qui sub ejus cura videbant, religiosè servatum est: *Hi*, inquit, *cùm solemnitates, quas synaxes vocant, celebraturi conveniunt, tantum à cunctis silentium prabetur, ut cùm in unum tam numerosa fratrum multitudo conveniat prater illum, qui consurgens Psalmum decantat in medio, nullus hominum penitùs adesse credatur. Ac pracipuè cùm consummatur oratio, in qua non sputum emittitur, non exercatio obstrepit, non tussis intersonat, nulla vox ante Sacerdotis precem concludentis auditur*. Heu! quantùm ab omni Templorum profanatione alieni erant hujusmodi Christiani! eos imitamini, ac in Templo religiosum servate silentium. Vel etiam in Templo eodem modo vos habete, quo Angeli in cœlo, ubi Deum laudant, adorant, & timent: *laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates*. Angeli in cœlo Deum laudant; eum in Ecclesia laudate, & toto cordis affectu invocate: Deum Angeli in cœlo adorant, & summè venerantur; eum in Templo adorate, & reverenter colite: Deum in cœlo timent Angeli; eum in Templo timete; ac ibi cum metu & timore debita officia persolvite; vel, iis adstate.

Philo lib. de v. Contem.

Cassian. lib. 2. c. 10.

O quàm præclarum, quàm religiosum, & utile esset, si quisque in Templo Deum oraret, honoraret, & timeret! Si Catholici ad nugas, ad garrulitatem, ad immodestiam, & ad pejora in Templo non declinarent, sed ibi Deum ferventer orarent, & Sanctos cum timore venerarentur; id sanè in Templo facerent; quod in cœlo faciunt Angeli; & quævis Ecclesia esset quasi Paradisus in terra. Si Catholici Ecclesias non profanarent; sed in iis Deum debitè colerent; innumeras à Deo gratias impetrarent, & gravia, quibus plectũtur Templorum profanatores, supplicia devitarent. Quare si quocumque modo Templa unquam profanastis, veniam à Deo sup-

plices postulate, ac firmiter statuite, sic in posterum vos habere in Templo, sicut Angeli in cælo. Quod si feceritis, cœli januas vobis aperiet Dominus, ut ibi simul cum Angelis in æternum eum laudetis. *Amen.*

FERIA III.

POST

DOMINICAM QUARTAM.

DE DEI MANDATIS.

Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Joan. 7. 19.

IN Ecclesiæ Christi primordio, magno cum spiritus fervore legem Dei servabant Christiani, & inter eos multi non mandata solùm, verùm & ipsa consilia Evangelica perfectissimè custodiebant: sed jam longo temporis tractu, primævo hoc fervore cessante, vix in mundo reperitur qui fideliter & perfectè Dei legem custodiat Unde meritò hujus ævi Christianis exprobrare possemus, quòd à lege Dei devient ac eis dicere: *Nonne Christus dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?*

O N. N. si Dei jugum fregistis; si legem ejus violastis; si mandata ejus non custodistis, in posterum æquissima hæc Dei lex est fideliter servanda, & mandata ejus sunt perfectè custodienda. Omni quidem tempore Dei legem quisque servare debet; sed nunc maximè ejus observationi est studendum, cùm tot homines eam impudenter violant: Nunc cùm plerique legem Dei dissipant, eam alii majori cum fidelitate servare debent, ut majorem sui erga Deum amorem
Psal. 118. 126. ostendant: *tempus faciendi, Domine: dissipaverunt legem tuam.* Ad hanc mandatorum Dei observantiam vos adducere conabor: sed quia sine Dei gratia perfectè servari nequeunt; ad cœlos priùs extollamus mentem, preces ad Deum fundamus, & Spiritus sancti gratiam humiliter postulemus, mediante Dei Genetricis intercessione, &c. *Ave.*

HÆretici, desides, & impii mandata Dei servare renuunt. *Hæretici* hujus temporis de eorum observatione non curant: quia ea impossibilia esse dicunt: docentque, justis etiam volentibus, & conantibus deesse gratiam, qua possibilia fiant. *Desides* & pigri ea servare non satagunt: quia ea, non quidem impossibilia, sed servatu difficilia credunt: eaque esse onera gravissima & importabilia imaginantur. *Impii* ea impudenter violant; quia ea servare vel non servare, tanquam quid indifferens inspiciunt; iisque perinde est, quòd benè vel malè faciant.

Mandata Dei servare est impossibile; ecce quid dicant hæretici. *Mandata Dei servare est difficilè*: ecce quid sentiant pigri, & desides. *Mandata Dei servare est indifferens*; ecce quomodò loquantur impii.

At falluntur & graviter hallucinantur hi omnes: quia Dei mandata servare non impossibile, sed possibile; non difficile, sed facile; non indifferens, sed absolutè necessarium est. Mandata Dei servare, est; 1. possibile; 2. facile; 3. necessarium.

Dei mandata servare est possibile. I. PARS.

DEi mandata non esse observatu impossibilia, ipse omnis veritatis author testatur & asserit, dicens; *mandatum hoc*, Deut. 30. 11.
quod ego præcipio tibi, non supra te est. Quod verissimè esse comprobarunt illustres multi utriusque testamenti heroes, qui Dei legem adamussim servarunt. De Josue enim dicitur, quòd *sicut præceperat Dominus Moysi servo suo; ita præcepit Moyses Josue, &* Josue c. 14.
ille universa complevit: non præterit de universis mandatis, nec unum quidem verbum quod jusserat Dominus Moysi. De Davide 3. Reg. 14.
loquens Deus, ait *non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo.* De Sanctis Zacharia, & Elisabetha legimus, quòd *erant justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.* Luc.
In sancto etiam Evangelio habetur, quòd cùm Christus adolescenti cuidam dixisset, Dei mandata esse servanda: respondit ille: *omnia hæc custodivi à juventute mea.* Mat. 19. 20.

His & aliis sacræ Scripturæ locis constat, Dei mandata esse possibilia, eaque à multis fuisse servata; cùm ergo hæc dicat Deus, nonne ei magis credendum, quàm hæreticis, qui mandata Dei ab hominibus servari non posse dicunt? certè Deo qui prima veritas est, & qui mentiri non potest, firmiter credendum; ac dicendum, quòd mandata servare sit possibile. Quo argumento usus est D. Augustinus, dicens; *In omnibus Scripturis Deus tibi dicit, quia potes: tu verò è contrario respondes, non posse; considera nunc utrùm Deo* Aug. in Ps. 118. ser. 7.
an

an tibi debeat credi. Et ideò quia veritas mentiri non potest, nunc vanas suas excusationes relinquat humana fragilitas.

Aug. ser. 19. de Temp. Alia ratione utitur D. Augustinus, ut probet, Dei mandata esse possibilia, dum dicit, blasphemos esse illos, qui illa possibilia esse docent: *execramur eorum blasphemias, qui dicunt aliquid impossibile homini à Deo esse praeceptum.* Blasphemi quidem sunt, & in Dei sapientiam blasphemant, qui Deum impossibilia jussisse dicunt, quia Deum stultum & insanum faciunt.

Aug. l. de duobus anim. c. 12. *Quis non clamat*, inquit D. Augustinus, *stultum esse praecepta dare ei, cui non est liberum, quod praecipitur, facere?* Sic loquitur Lib. de fide contra Manichaeos c. 19. Et alibi ait: *summa iniquitatis & insania est, aliquem tenere reum, quando id non facit, quod facere non potest*: Qui ergo dicunt, quòd Deus impossibilia jubeat, blasphemant contra infinitam ejus sapientiam: quia eum ita stultum faciunt, ut ea praecipiat hominibus, quae facere est eis impossibile; & quia illum ita iniqum & insanum proclamant, ut illos reos teneat, qui illa non faciunt quae facere nequeunt.

Nonne meritò stultus censendus esset ille Rex, qui subditis suis praeciperet, ut usque ad nubes volarent, ut corpora solidiora penetrarent, ut lutum in aurum converterent, vel alia eis impossibilia facerent? insipiens quidem & stultus cuique videretur ille Princeps: nec ullus est, qui eum stultum non diceret: *quis non clamet, stultum esse praecepta dare ei, cui non est liberum, quod praecipitur, facere?* Haec autem est stultitia, qua Deum accusant, qui mandata impossibilia esse docent; haec est blasphemia, quàm contra infinitam Dei sapientiam evomunt; quare cùm Deus non stultus, sed infinitè sapiens sit; fatendum quòd impossibilia non jubeat, & quòd mandata ejus servare possibile sit.

Non solùm in infinitam Dei sapientiam blasphemant, qui Deum impossibilia jussisse dicunt; sed etiam in infinitam ejus justitiam, dum eum ita iniquum faciunt, ut hominibus impossibilia praecipiat, eosque aeternis suppliciis adjudicet; quia quae eis impossibilia erant, non adimpleverunt;

Aug. l. de fide contra Manich. c. 19. *Quis non clamet, iniquum esse, eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere? & has injustitias & iniquitates miseri non intelligunt, Deo se adscribere.* Nonne injustus esset ille Judex, qui hominem ad furcas damnaret, eò quòd usque ad nubes non volaverit, vel aliud aliquid sibi impossibile non fecerit? magna quidem haec ejus esset injustitia; sed ecce identidem injustitiam qua Deum accusant; qui eum impossibilia jussisse dicunt: ecce execrandam blasphemiam, quam in eum evomunt: *execramur eorum blasphemias, qui dicunt aliquid impossibile homini à Deo esse praeceptum.*

Aliam rationem, eamque urgentissimam, desumo ex D. Augustino, dicente, quòd si Dei mandata essent impossibilia, nullus peccaret, cùm illa violaret: quia nemo peccat, cùm facit id, à quo faciendo se non potest abstinere; vel, cùm non facit id, quod facere ei est impossibile. *Quis peccat*, inquit D. Augustinus, *in hoc quod nullo modo caveri potest?* quasi dicat; nullus. Et ut ait Doctor Seraphicus; *nemo etiam venialiter peccat in eo, quod nullo modo prohibere potest, nec etiam potuit praecavere*; Quare si impossibilia essent Dei mandata, nullus peccaret, cùm ea violaret. Et sic omnia licerent; posset que quilibet occidere, fornicari, furari, & gravissima quaevis crimina perpetrare; ac deinde dicere; non peccavi, cùm haec feci: quia non potui non occidere, non fornicari, non furari, & alia crimina non committere. O execrandam doctrinam: qua ad omnia crimina aperitur janua! O errorem intolerabilem, quo omnia licere statuitur, cùm Dei legem servare, impossibile dicitur! Aug. l. de lib. arb. c. 18. D. Bon. in 2. D. 41. à 2. quaest. 1.

Huic similem aliam rationem adducunt S. Hieronymus, & Tertullianus, dicentes, quòd si impossibilia essent Dei praecepta, Deus punire, & ad aeternas inferni poenas damnare non posset illos, qui ea violant: Si enim Dei mandata impossibilia sint, qui ea transgrediuntur, non liberè sed necessariò ea transgrediuntur; quia scilicet ea servare non possunt; ut autem ait S. Hieronymus: ubi necessitas est; nec corona nec damnatio est. Et ut loquitur Tertullianus: *Nec boni, nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate inventus fuisset.* O quàm exitiosa ergo doctrina eorum, qui dicunt, Dei mandata esse impossibilia! Si enim quis credat impossibilia esse Dei mandata; ac proinde puniri non debere, quantumvis ea violet; omnibus facilè se dabit criminibus, omnia sibi licere putabit; nec Dei justitiam magis timebit, cum blasphemabit contra Deum quàm cùm illum laudabit, cum libidinibus se fedabit quam cum jejunabit; & cum furabitur quam cum facultates suas pauperibus erogabit; quo nil magis absurdum, nil magis ridiculum, nilque pejus excogitare potest. S. Hier. lib. 2. contra Jovin. Tert. l. 2. contra Marc.

Sed si Dei mandata essent impossibilia,

ad quid, quæso, omnia salutis motiva, quæ toties in sacra Scriptura nobis dantur? Deus jam Christi & Sanctorum exemplis, jam salutaribus monitis; nunc pœnis inferni, & nunc Paradisi gaudiis quæ nobis proponit, non movet & excitat ad præcepta servanda, ad seriò incumbendum operi nostræ salutis: Sed ad quid hæ exhortationes; ad quid tot monita hominibus fierent, totque salutis motiva eis proponerentur, si mandata servare esset impossibile? certè hæc omnia vana essent & inutile. Si quis hominem cæcum sic alloqueretur: moneo te ut videas, hortor te ut videas; jubeo ut videas; si videris, grande tibi dabo præmium, & si non videris, grave tibi imminet supplicium: nonne vanæ, & ridiculæ essent omnes hæ exhortationes, monitiones, promissiones, & minæ factæ homini illi, cui videre esset impossibile? sic, à pari, si homini mandata servare esset impossibile, vanæ & inutiles essent omnes, quæ in sacris paginis reperiuntur exhortationes, monitiones & promissiones; vana essent omnia consilia & exempla; vana tandem essent omnia motiva quæ illis proponi possent, ut excitarentur ad servanda mandata, & ad vacandum suæ saluti; quia ab iis peteretur, ut facerent, quod facere est eis impossibile.

Potentissima quidem hæc ratio: quia Deus nil inutile, nilque vanum facit. Sed ut magis pateat, quàm ridicula, & quàm perniciosa sit doctrina dicentium, Dei mandata esse impossibilia: velim, advertant, quòd si præcepta non furandi, non occidendi, non adulterandi, & non mentiendi sint impossibilia, optimè sequitur, quòd omnes qui hæc præcepta impossibilia esse docent, se fures, homicidas, adulteros & falsarios fateantur. Sequitur etiam, *Apostolos*, qui omnia sua propter Deum reliquerunt, fuisse fures; *Evangelistas*, qui à Deo ad testandam veritatem sunt vocati, & qui eam usque ad sanguinis effusionem testati sunt, fuisse falsos testes; *Josephum & Susannam*, qui tam fortiter pro castitate decertarunt, adulterio se inquinasse.

Hæc & alia multa absurda, & ridicula ex perversa hac doctrina sequuntur: quare Concilium Tridentinum eos condemnavit, qui dicunt impossibilia esse Dei mandata: Sessione enim sexta c. 11. ait, *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Et Canone octavo ejusdem Sessionis rem totam expressè determinat, his verbis: *si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit*. Mandata ergo Dei servare, est possibile.

Hoc certissimum est; hoc de fide est; & vix reperitur, qui hoc in corde suo non credat; sed quia multi mandata servare nolunt, id impossibile dicunt, quod facere nolunt. Error illorum non tam est in intellectu, quàm in perversa eorum voluntate; quæ inclinari non vult ad id faciendum, quod Deus præcipit; ideò dicunt, se mandata servare non posse; quia ea servare nolunt; seu, quia voluntas illorum ea servare renuit. O peccator! velis solummodò, & mandata servare poteris; firmiter solummodo ea servare velis, & illa facilè servabis; quia Dei mandata servare, non solùm est possibile; *sed etiam facile*.

Mandata Dei servare, est facile. II. PARS.

Tanta in veteri lege præceptorum multitudo Judæis erat imposita, ut ea servare difficillimum esset. Nonnulli authores asserunt, præcepta affirmativa in lege veteri fuisse ducenta & octodecim: tot scilicet, quot sunt membra in humano corpore: præcepta verò negativa fuisse trecenta sexaginta quinque, seu tot, quot sunt dies in uniusanni curriculo. Unde meritò Divus Augustinus veterem legem vocat *sarcinam innumerabilium observationum*. Aug. ser. 7. de v. Dom.

At nunc in lege gratiæ, in qua *benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei*, omnia judicialia & cæremonialia veteris Testamenti præcepta ablata sunt; & alia pauca nobis servanda remanent: eaque non gravia, nec difficilia: sed levia, & ad servandum facilia sunt: Joanne enim Apostolo teste, mandata Dei non gravia, sed facilia sunt, *mandata ejus gravia non sunt*. Unde Christus Dominus omnes penitùs homines ad servanda mandata invitat, utpotè quia levia & ad observandum facilia sunt, (Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.*) Ad Tit. 3.4. 1. Joan. 5.3. Matt. 11. 28.

Jugum quidem Christi leve & suave nobis esse debet, cùm ipse primus illud portaverit. Christus non ex illis est, qui dicunt & non faciunt: ipse enim facit, quod

quod dicit, & id ad quod faciendum nos adstringit. Si divitiarum contemptum suadet; ipse, cùm dives esset, ita pro nobis egenus factus est, ut non haberet ubi caput suum reclinaret. Si ad patientiam nos hortatur; ipse labores plurimos & ipsam mortem tanta patientia pertulit, ut tanquam agnus innocens ad occisionem ductus, nec aperuit os suum. Si inimicos diligere, pro iis orare, iisque benefacere præcipiat, ipse nos dilexit, cùm adhuc inimici essemus; ipse pro crucifixoribus in cruce oravit, & peccatores sibi inimicos innumeris beneficiis affecit. Quare Christi jugum leve nobis videri debet, cùm ipse primus illud portaverit; cùmque id solùm nobis præcipiat, & à nobis fieri postulet, quod & ipse modo perfectissimo fecit.

Alia ratione jugum Dei esse leve, ait Hugo Cardinalis: nempe quia etsi simus sub onere; Dominus tamen per gratiam suam onus nostrum levat. Sicut mater onus quod portat, aliquando super caput filii parvuli ponens, superiùs idem onus levat, & portat; quoniam alias substerneretur puer; & tamen dicitur puer portare: sic Dominus onus legis, quod nobis imposuit, nobiscum portat; nihilominùs totum homini tribuit, ipsumque remunerat, ac si totum portasset. Hug. in 1. Joan. 4.

Levia quidem & facilia nobis videri debent Dei mandata, cùm ea levia esse asserat Christus; cùm sint jugum, quod portat ipse Christus, & cùm sint onus, quod Deus per gratiam suam nobis leve efficit: Sed levissima & ad observandum facillima cuique videbuntur Dei mandata, si spectetur spes præmii, & si attendatur beatitudo æterna, quam obtinebunt qui Dei mandata perfectè servabunt.

Verum est, quòd Dei mandata servare nonnunquam ex se est difficile, & durum; sed si attendatur merces æterna & infinita quam Deus dabit iis, qui mandata servaverint, ea servare suavissimum & facillimum est; *quæ enim natura sua dura sunt & aspera, spes præmii facit levia*. Quàm magna est merces, quam in cœlo præparavit Deus iis, qui præcepta ejus servaverint! Sed ò quàm levia & suavia sunt quæcumque ad hanc mercedem obtinendam homines in hoc mundo pati possent! certè, ut ait Divus Paulus, *non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Si vellet Deus, ut ad hanc beatitudinem obtinendam, quilibet homo pateretur quidquid usquam in hoc mundo passi sunt Apostoli, Martyres, & Confessores, hoc leve esset respectu æternæ beatitudinis. Et ratio est: quia omnes hujus mundi labores, omniaque tormenta finita sunt & transitoria; beatitudo verò est infinita & æterna: quare cùm omne finitum & transitorium leve sit, respectu ejus quod est infinitum & æternum; leve & quasi nihilum censendum est quidquid homines in hoc mundo perferre possunt, respectu æternæ beatitudinis: *non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam*. Hug. ib. Rom. 8. 18.

Levissima quidem, & ad observandum facillima nobis viderentur Dei mandata, si beatitudinem æternam, quæ mandatorum observatione obtinetur, seriò contemplaremur. Sed ut ait Divus Augustinus, ea servare dulce etiam, & facillimum non bis esset, si Deum, qui hæc præcepta tulit, ardenter amaremus: quia *quidquid durum est in præceptis, ut sit leve charitas facit*. Aug. in Manual. c. 24.

Multi in Dei mandatis aliquid durum, & grave experiuntur: grave illis est parentes honorare, castitatem sectari, aliena propriis dominis restituere, inimicis parcere, & alia divinæ legis mandata adimplere: unde hoc? ex defectu utique charitatis. Gravia illis sunt Dei præcepta, quia non amant: si enim Deum amarent, omnia mandata levia, & ad observandum facilia illis essent: quia *quidquid durum est in præceptis, ut sit leve charitas facit*.

Lex Dei, lex amoris est: qui non amant, illam gravem putant; sed si amemus Deum, suavis est, facilis est, dulcis est; *& nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini*. Amore omnia dulcescunt, & ut ait D. Augustinus, ita ingeniosus est amor, ut amanti *in delicias etiam laboriosa vertantur*. O homo! laboriosum & durum tibi est, injurias condonare, malè parta propriis dominis reddere, & alia Dei præcepta servare; sed si Deum ardenter amares, nil in hoc mundo dulcius, nil tibi suavius esset, quàm Deo jubenti obtemperare, omniaque ejus præcepta perfectè adimplere: *nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini*. Eccl. 23. 37. Aug. lib. de bono viduit.

Quis enarrare, aut mente complecti queat, quot labores, quot sudores, quot molestias, quot vigilias, quot curas Jacob pro Rachele sua, integro quatuordecim annorum curriculo exanthlaverit: *Die noctuque*, inquit ipse de seipso, *æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis*: hæc tamen omnia ei erant dulcia; & quatuordecim anni quibus laboravit, ad obtinendam Rachelem in sponsam, *videbantur* Gen. 31. 40. Gen. 29. 20.

Illi pauci dies, præ amoris magitudine. Omnia hæc ei dulcia erant: quia, ut ait Bernardus, *ubi amor est, labor non est*; & ut loquitur S. Augustinus: *omnia sæva & immania prorsus facilia & propè nulla efficit amor.* Ama ergo Deum, & nullo modo grave & durum; sed suave tibi, & facile erit, Dei mandata servare. Si Deum non amas, tibi gravia erunt; sed si Deum amas, non gravia, sed levia tibi erunt: *aut enim quisquam non diligit, & grave est; aut diligit, & grave non est.* Quare Deum ex toto corde ama, & mandata ejus servare, tibi facillimum erit.

S. Aug. ser. 48. de temp.

Ibid.

Regio Prophetæ ita levia & facilia videbantur Dei mandata, ut in iis servandis non minoribus potiretur deliciis, quàm in divitiarum multarum possessione; *in via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.* In eorum observatione nil amarum, nil durum, sed omnia facilia, suavia, & ipso melle dulciora ei videbantur. Dulce ei erat, Deum adorare, Deum amare, nomen Dei in vanum non assumere; parentes colere, aliena non furari, & alia Dei præcepta servare; nil ipsi suavius, nil dulcius erat, quàm Dei legi obtemperare. Et ideò clamabat, Dei præcepta esse *desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multùm, & dulciora super mel & favum.* Davidi suave, & facile erat, Dei præcepta servare; quia Deum ardenter diligebat; diligite similiter Deum, & mandata ejus servare, non durum, amarum & difficile, sed suavissimum vobis erit.

Psal. 118. 14.

Psal. 118. 611.

Hæc capere nequeunt, qui carnis & mundi legibus, traditionibusque reguntur; hi nil in hoc mundo suave esse sentiunt, quàm bonis frui præsentibus, ad libitum suum creaturis uti, sensualibus satiari voluptatibus, altiores sæculi venari dignitates, nullumque comparandis divitiis modum, finemque ponere. Sed, ò utinam gustarent hi, quàm suavis sit Dominus! O utinam Dei amore tantillùm accenderentur. Si enim Deum amarent, hæc omnia fastidirent; nilque illis dulcius foret, quàm Deum amare, & legem ejus servare. Si Deum amarent, nil laboris in legis divinæ observantia experirentur; imò & in ea servanda, aliquid esse difficultatis, dicere erubescerent; quia *difficultatis nomen amor erubescit.* Non quidem illam, duram & gravem dicerent; sed nil suavius illis esset, quàm Dei legem perfectissimè servare; quia amanti nil dulcius, suavius nihil, quàm Dei mandata servare. At si Dei mandata servare, possibile, & facile est; *ea servare, est etiam necessarium.*

III. PARS.

Dei mandata servare, est necessarium.

INterrogavit quidam adolescens Christũ, & ab eo petiit, qua via ad cœlum pergere, & quibus bonis operibus Paradisum obtinere posset; *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* O præclaram quæstionem? ò dignam homine Christiano interrogationem! sed ò magnam etiam, & millies ponderandam Christi responsionem, qui adolescenti respondit; *si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Non dixit ei Christus; ad obtinendam vitam æternam necessarium est, ut cæcos illumines, ut montes ex uno in alium locum transferas, ut surdis auditum, & mutis loquelæ usum conferas; sed solummodò ut mandata serves: *si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ecce quod necessario faciendum ad assequendam æternam beatitudinem.

Matth. 16.

Tota dæmonis malitia, totaque ejus ars & cura in hoc sita est, quòd à mandatorum observatione homines avertat. Jubet Deus, ut non Deos alienos, sed Deum verum, unum & trinum adoremus; & suadet dæmon, ut corda & affectus nostros, non Deo, sed vili cuidam creaturæ impendamus. Imperat Deus, ut non in vanum juremus; & dæmon ad jurandum, pejerandum, & blasphemandum allicit; præcipit Deus, ut Dominicis diebus divino cultui specialiter vacemus: & dæmon his diebus homines ad ludos, choreas & comessationes excitat; prohibet Deus, ne aliena auferamus; & dæmon homines ad aliena rapienda instigat; alterius uxorem concupiscere Deus vetat & dæmon fœdæ libidinis flammas in hominum cordibus accendit. O quàm magna malitia dæmonis, qui tanto studio homines ad violanda Dei mandata incitat! sed, ò quam miseri plerique hominum qui non Deo sed dæmoni obtemperant! miseri quidem; quia qui Dei mandata transgrediuntur, nunquam vitam æternam obtinebunt, si peccati sui pœnitentiam non agant. Ut enim declaravit Christus, ad vitam æternam promerendam mandata sunt necessariò servanda; *si vis ad vitam ingredi, serva mandata.*

Audiamus adhuc Christum hac de re differentem; *Non omnis,* inquit, *qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei,*

Matth. 71.

mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Impiissimi quique peccatores habent interdum lucida intervalla; interdum alta ex imo corde emittunt suspiria; interdum judiciorum Dei timore concutiuntur; interdum pectora tundunt; & cùm concionatorem de inferni suppliciis, vel de Paradisi gaudiis dicentem audiunt, toti interiùs commoventur; imò nonunquam ad Deum clamant: *Domine*, miserere mei: *Domine*, tuus sum ego, salvum me fac: *Domine*, propitius esto mihi peccatori. *Domine*, ne derelinquas me. At, *non omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*; sed qui facit voluntatem Dei; seu, qui mandatis ejus obtemperat; *sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.*

Illos Propheta maledictos vocat, qui Dei mandata violant: *maledicti qui declinant à mandatis tuis*. Qui legi Dei fideliter obtemperant, & mandata ejus custodiunt: benedicti erunt à Domino: quia in die Judicii ad cælestia regna possidenda vocabuntur; audientque Christum dicentem: Matth. 25 *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, Sed qui Dei mandata impudenter violant, si pœnitentiam non agant, maledicti sunt, D. Bon. Tom. 7 opu. de præceptis divinis. & à Deo in die Judicii maledicentur: quia, ut ait Doctor Seraphicus, dicetur eis: *ite maledicti in ignem æternum.*

In die Judicii, cùm Christus, homines judicaturus, in formidando justitiæ suæ throno sedebit, ab hominibus solummodo quæret, an mandata servaverint; & unumquemque salvabit vel damnabit, prout mandata servaverit, vel non servaverit. A Regibus & Principibus tunc non petet Christus, an summa cum pompa & majestate in mundo vixerint, an populos multos armis subegerint, vel an de hostibus gloriosè triumphaverint; sed an mandata custodierint: Ab aulicis non quæret, an Principum amicitiam sibi conciliaverint, an ad altiores sæculi dignitates ascenderint: vel, an multas facultates congregarint; sed an Dei præcepta perfectè servaverint: Ab omnibus tandem hominibus, cujusvis status & conditionis illi sint, postulabit, an mandata fideliter custodierint: & iis qui illa servaverint, dicet. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*; illos verò qui mandata violaverint, si ante mortem pœnitentiam non egerint, æternis suppliciis adjudicabit, dicens: *ite maledicti in ignem æternum*. Si Rex aliquis ea non servaverit, & econtra vilis rusticus illa servaverit; rusticus salvabitur, & Rex damnabitur: si ea non servaverit Pontifex, & ea servaverit Sacerdos; æternam beatitudinem obtinebit Sacerdos, & Pontifex ad æterna supplicia condemnabitur. Si servus & ancilla, Dei mandatis obtemperaverint, & non iis obtemperaverint eorum domini; servus & ancilla ad cælestia regna æternùm beandi mittentur, & eorum domini ad sempiterna tartari tormenta, æternùm cruciandi, præcipitabuntur. Non ergo indifferens est Dei mandata servare, vel non servare; sed ea servare, est absolutè necessarium ad salutem, cùm salventur ii, qui ea servant; & damnentur illi, qui ea non servant.

Quod de omnibus omninò mandatis intelligendum est: ad salutem enim non aliqua solùm, sed omnia omninò mandata servare necessarium est: quia quicumque vel unicum ex Dei præceptis in materia gravi voluntariè violaverit, non salvabitur, sed in æternum damnabitur, si ante mortem illum peccati non pœnituerit. *Quicumque totam legem servaverit*, inquit S. Jacobus, Jac. 2. 10 *offendat autem in uno, factus est omnium reus*: quomodò est omnium reus? *quia*, inquit Doctor Angelicus, *æquè pro uno, ac pro omnibus peribit*. Verum est, quòd qui plurima præcepta violaverit, graviùs plectetur in inferno, quàm qui unicum solùm transgressus fuerit: sed æquè verè damnabitur, qui unicum violaverit, quàm qui omnia: *æquè pro uno, ac pro omnibus peribit.*

Hujus rei ratio est: quia omnis qui in statu lethalis peccati moritur, ad æterna supplicia damnatur; omnis autem qui vel unicum, in materia gravi præceptum violavit (nisi pœnitentiam egerit) in statu lethalis peccati moritur, ac proinde qui vel unicum præceptum violavit, ad æterna supplicia damnatur æquè verè ac qui omnia violavit: *æquè pro uno, ac pro omnibus peribit.*

Falluntur nonnulli; qui suæ saluti satis consulere arbitrantur, quia in uno solùm peccant, & unicum Dei præceptum violant. Jejunant, altissimo altaris sacrificio religiosè intersunt, aliaque omnia Dei & Ecclesiæ præcepta, uno excepto fideliter servant: & quia in unico peccant, hoc pro nihilo reputant; sed sciant, quòd ad æternas inferni pœnas pro unico mortali æquè verè damnabuntur, ac pro mille: *æquè pro uno, ac pro omnibus peribunt.*

O N. *Ne dicas*: non sum blasphemus, nec fur, nec usurarius; sed voluptatibus illici-

licitis indulgeo. *Ne dicas*: non sum luxuriosus, nec ebriosus. nec maledicus; sed aliena detineo. *Ne dicas*: omnia Dei & Ecclesiæ mandata (uno dempto) perfectè servo: quia qui peccat in uno, factus est omnium reus, & *æquè pro uno, ac pro omnibus peribit*. Ne ergo sic loquaris; sed tuam seriò conscientiam examina, intimos ejus recessus explora; & vide. an aliquod Dei, vel Ecclesiæ mandatum violaveris; & si te, vel unicum semel violasse repereris, perpetrati peccati pœnitentiam age, & inposterum omnia penitùs mandata studiosè serva.

Imitare Zachariam & Elisabetham, qui non aliqua solùm, sed omnia penitùs mandata custodiebant: *erant justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini*. Imitare Prophetam, qui non aliqua tantùm, sed omnia Dei mandata servare statuerat: *juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ*. Omnia similiter Dei mandata custodi; nec eorum unicum violes, sed omnia fideliter serva. Ea omnia servare est possibile, est facile, est necessarium: fac quod tibi possibile, quod tibi facile, quod tibi necessarium, & postquam Dei mandatis in hoc mundo obtemperaveris, à Deo in cælo coronaberis. *Amen*.

Luc. 1.6.

Ps.118.106.

FERIA IV.
POST
DOMINICAM QUARTAM
DE CÆCITATE SPIRITUALI

Præteriens Jesus vidit hominem cæcum à nativitate. Joan. 9.

Cum cæcum illum à Christo sanatum mente revolvo, divini hujus medici peritiam demiror; & mox ad hujusmodi peccatores, qui spirituali cæcitate feriuntur, & qui in hoc mundo ambulant ut cæci, animum transfero.

Non me latet, omnes penitùs peccatores esse quodammodò cæcos: quia juxta commune Philosophorum & Theologorum axioma, *omnis peccans est ignorans*. Sed inter eos multi inveniuntur, quorum tanta est cæcitas, ut videntes non videant, criminumque suorum gravitatem, & suppliciorum inferni acerbitatem non agnoscant; saltem eo modo, quo apta sunt affectum movere ad benè faciendum. Et ideò peccatis suis adhærent, in iis immorantur nec ab iis surgere quocumque modo curant.

Similes hi sunt Harpasti, famulæ cæcæ, quæ se cæcam nesciebat, Et ideò solùm se non videre credebat, quia totam domum tenebris oppletam censebat. Sic tanta est quorumdam peccatorum cæcitas, ut gratiæ cæli, & salutis lumen non videant; & tamen se cæcos esse ignorant. Ideòque cùm filios lucis se esse existiment, peccatis suis pertinaciter adhærent, nec ab iis surgere vel minimùm satagunt.

Senec. Ep. 50. ad Lucilium.

O pessimum cæcorum genus, ò quàm difficile, hujusmodi cæcos curare, & veritatis lumine illustrare? Quis mihi det, ut miseros peccatores, gravi hac cæcitate laborantes, curare valeam? hoc dare potest Spiritus Dei: si enim præsto nobis sit, in fine hujus concionis dicere poterimus: *cæci vident*. Quare hujus auxilium supplices postulemus, &c. *Ave*.

Cum medicæ artis periti, morbi cujusdam curationem suscipiunt; *primò*, causas & principia, à quibus procedit, sollicitè inquirunt: *secundò*, acerbitatem & malignitatem ejus sedulò scrutantur: *Tertiò*, remedia opportuna, & ad sanandum idonea apponunt, vel apponi curant.

Hi causas morbi inquirunt, ut eas præcidant, utque ipsam mali radicem evellant, & tollant: *morbi etiam acerbitatem scrutantur, & seriò examinant*; ut pro ratione mali, congrua remedia præscribant, *medicamenta tandem opportuna & idonea apponunt*; ut morbum procul pellant, & infirmo perfectam sanitatem tribuant.

Quod medici, respectu eorum qui corporali infirmitate gravantur, facere solent; hoc ego hodie facere intendo, respectu hominum peccatorum, qui spirituali cæcitate laborant: Et ideò quæ sint cæcitatis spiritualis causæ, quæ malignitas, & quæ remedia, jam explanabo. Videbimus: 1. Cæcitatis spiritualis causas, ut eas præcidamus: 2. Cæcitatis spiritualis malignitatem, ut ei occurramus: 3. Cæcitatis spiritualis remedia, ut ea admoveamus.

Cæ-

I. PARS. *Cæcitatis spiritualis causa.*

Sicut medici, ut morborum causas & principia agnoscere valeant, peritiores artis medicæ magistros hac de re consulunt: ita, & ut cæcitatis spiritualis causas investigare possem, sacræ scripturæ Interpretum, & Doctorum Theologiæ libros pervolutavi, triplicemque hujus cæcitatis causam esse inveni, peccatum, scilicèt, dęmonem, & Deum: 1. *Peccatum*, malitia sua: 2. *Dæmonem*, arte sua: 3. *Deum*, justitia sua.

1. Credebant Pharisęi, cæcum natum, à Deo cæcitate fuisse percussum, quia parentes ejus grave quoddam peccatum perpetraverant, vel, quia præviderat Deus grave quoddam peccatum, quod ipse cæcus post nativitatem perpetraturus erat. Sed fallebantur, quia nec peccata à parentibus perpetrata, nec peccata ab ipso cæco perpetranda, cæcitatis ejus causa fuerant: *neque hic peccavit, neque parentes ejus, ut cæcus nasceretur.*

Verum est, quòd originale peccatum generalis, & remota fuerit causa hujus cæcitatis corporeæ, sicut & omnium malorum quæ in mundo sunt: si enim Adam non peccasset, filii ejus, nec cæcitate, nec alio quovis morbo laborarent. Sed mendici hujus cæcitatis non fuit a peccato ejus proprio & speciali, vel à peccato parentum, non ideò hic homo privatus fuit oculorum lumine, quòd vel ipse, vel parentes peccaverint, sed voluit Deus sic illum nasci, ut curatione ejus suam manifestaret potentiam *neque hic peccavit, neque parentes eius, ut cæcus nasceretur, sed ut manifestentur opera Dei in illo.*

De cæcitate spirituali aliter ratiocinandum, quam de corporea, licèt enim cæcitas corporea non semper oriatur a peccatis, quæ quis commisit, cæcitatis temen spiritualis origo & causa sunt semper peccata, quæ quis perpetravit: Et ideò spirituali
Soph. 1. cæcitate percutiuntur homines, quia adversus Deum peccaverunt: *ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Hæc est vera & proxima causa cæcitatis eorum.

Sicut oculus corporeus à fumo, vel noxio quodam humore obscuratur & excæcatur, ita oculus animi, seu intellectus, avaritiæ, odii, superbiæ, aliorumque peccatorum fumo semper excæcatur, tantaque à peccatis oritur cæcitas, ut qui in peccata facilè labuntur, & in iis perseverant, jumentis, animi oculo carentibus, similes fiant: *comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Ps. 48.

Sampson à Dalila traditus est Philistæis hostibus suis: *quem cùm apprehendissent Philisthiim, statim eruerunt oculos ejus.* Similem Jud. 16. in modum Dalila, seu caro infirma & rebellis, si ejus non comprimantur impetus, quemque tradit libidini, gulę, amori flagitioso, aliisque vitiis, quæ velut hostes infensissimi, illum excæcant, illumque in tantam cæcitatem adducunt, ut vix cognoscat, quid faciendum, quidve vitandum saltem cognitione practica, quæ eum ad declinandum à malo, & ad faciendum bonum inducat.

Certum est, quòd cæcitate spirituali percuti non soleat homo prima vice, qua in peccatum aliquod incidit, sed tunc excæcatur, cum sua multiplicavit & pluries iteravit peccata, aut cùm sępè divino restitit lumini, & in peccato diù perseveraverit. Tunc enim Deo permittente, à peccatis in quibus jacet, ita excæcatur, ut vix eorum gravitatem agnoscat: homo ergo excæcatur à proprio peccato; *sed excæcatur etiam à dæmone.*

2. Diabolus quidem homines excæcat, non quoscumque, sed eos qui gravibus, à multo tempore, adhærent peccatis: Deus enim dæmoni remittit habenas, & sępè permittit, ut hujusmodi homines deludat, seducat, & in cæcitatem adducat.

Colligitur id manifestè ex sacra Scriptura 3. Reg. 22. ubi habetur, quòd cùm puniendus esset Achab ob plurima scelera sua, permisit Deus diabolo, qui est spiritus mendacii, ut deciperet Prophetas ipsius, & prophetarent illi prospera quibus ille fidem adhibens, periit, occisus à Syris, *dedit*, inquit Michæas, *Dominus spiritum mendacii in ore omnium Prophetarum tuorum*: nimirum ut ipsi decepti te decipiant, & inducant ad bellum, in quo pereas.

Quod fecit diabolus respectu Achab, hoc facit quotidie respectu hominum peccatorum, & pręcipuè infidelium, quos ita excęcat, ut vix Evangelii lumen videant: *Deus* 2. Cor. 4. *hujus sæculi*, inquit D. Paulus, *excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii.*

Deus hujus sæculi, ut exponit Doctor Angelicus, est diabolus, qui est Deus sęculariter viventium, non quidem creatione, sed sua perversitate, exemplo, & suggestione, quibus mediantibus, ita hominibus juxta sæculi leges viventibus dominatur, ut eorum Deus videatur. Malignus autem ille Deus, malicię suę arte infideles, & innumeros peccatores, Deo per-

permittente, in errorem adducit, & ita excæcat, ut vix agnoscant peccatorum suorum gravitatem, Dei bonitatem, gratiæ divinæ dignitatem, pericula inferni quibus circumdantur, & cælestia bona quæ Deus ipsum diligentibus præparavit.

Non facilè concipitur, quomodò diabolus intellectum hominum excæcet, judicia eorum pervertat, eosque in errorem inducat. *Hoc facere potest*, interiùs concitando humores & spiritus, unde fiat, ut imaginatio longè aliter res apprehendat, quam reverà sint: sicut fit in phreneticis & melancholiæ morbo affectis. *Hoc facere potest*, avertendo mentem à lectione librorum piorum, vel à consideratione Paradisi, inferni, & aliorum per quæ posset erudiri, & ad benè faciendum excitari. *Hoc facere potest*, concitando in homine varias passiones, præsertim odii, cupiditatis, & ambitionis, quæ rationis judicium perturbare solent. *Hoc agere potest* per varia visa, aut phantasmata interiùs phantasiæ objecta, quæ videantur esse revelationes: vel etiam per exteriores apparitiones. *Hoc tandem agere potest* per præstigias, & falsa miracula, quibus homines ultimis potissimùm temporibus seducentur. Sed quocumque modo, hęc faciat, certum est, quòd permittente Deo, homines diabolus excæcet, & in errorem inducat. Non tamen ita illos excæcat, quòd usus rationis totaliter impediatur; seu ita, quòd qui à dæmone excæcantur, non possint advertere, se parùm solidè procedere; alioquin nec in ipsa excæcatione, nec in iis quæ per mentis cæcitatem faciunt, peccarent: quod apertè falsum videtur. Sed dæmon ita solùm illos excæcat, ut non sine magna difficultate rectè & prudenter in eo negotio, in quo excæcati dicuntur, rationis lumine uti possint. Sic peccatores excæcat diabolus: *sed eos etiam Deus excæcat*.

3. Hoc facit Deus, non solùm permissivè, quatenùs permittit diabolo, ut per se, suosque Angelos homines decipiat, eorumque mentes pervertat & excæcet; sed hoc etiam facit, & negativè, & per occasionem.

Hoc facit Deus *negativè*: quatenùs propter peccata ab hominibus commissa, gratiæ suæ auxilia, quibus homo illuminaretur, justè subtrahit, & denegat. Justo enim judicio, peccatis hominum id exigentibus, divinum illud lumen subducit, quo mentem humanam, ad ea quæ salutis sunt cognoscenda, illustrare solet; parciùs ac rariùs illud tribuens propter eorum indignitatem. Peccatores siquidem illi, qui à Deo justitiæ sole assiduè se avertunt per peccata, quæ perpetrant, indigni sunt, ut divini hujus solis lumine, necnon divinæ gratiæ radiis illustrentur; præsertim cùm mens humana per peccata fiat terrena, tenebricosa, & ad tantum lumen excipiendum inepta: quare, in pœnam, Deus illos negativè excæcat, dum gratiam suam illis denegat, seu parciùs gratiæ suæ lumine illos illustrat.

Sed tandem homines nonnunquam excæcat Deus *per occasionem*: quatenùs, scilicet, positivè vel permissivè est causa aliquarum rerum, ex quibus homines occasionem errandi, vel in concepto jam errore se firmandi, & in eo perseverandi sumunt. Sic hæretici excæcantur ipsis Scripturis, dum ex quibusdam sententiis, apparenter eorum errori faventibus, putant a se stare verbum Dei: Sic etiam excæcantur alii divitiis, & alii prosperitate: ex quibus occasionem sumunt eredendi, Deum ipsis favere ipsosque diligere; & ideò in statu peccati pertinaciores permanent.

Ex præfatis constat, triplicem spiritualis cæcitatis esse causam: Deum, scilicet, diabolum, & hominem: nunquam tamen à Deo excæcatur homo, nisi priùs eum homo criminibus suis ad hoc coegerit: nunquam etiam à dæmone efficaciter excæcatur, nisi ipsi consentiat. Diabolus enim hominem ad cæcitatem quidem disponit, estque cæcitatis causa dispositiva; sed homo suo consensu eam perficit, dum veritatis dilectione & consideratione abjecta, eligit errorem, suis passionibus pravisque suis affectibus, & imaginationibus consentaneum. Unde homo cæcitatis suæ est ultima causa: nec à Deo, vel à dæmone excæcaretur, si quæ ex parte sua sunt, ad cæcitatem vitandam faceret. Quare caveat quisque ne in spiritualem cæcitatem incidat. Hoc sanè faciet, qui *cæcitatis spiritualis malignitatem seriò ponderabit*.

Cæcitatis spiritualis malignitas. II. PARS

Sicut corporei morbi gravitas, ita & cæcitatis spiritualis malignitas per effectus cognoscitur. Sicut enim manifestum est, corporeum hunc morbum esse gravem, à quo dolores intolerabiles, phrenesis, mors, vel exitiosi alii affectus causantur: ita & cæcitatis spiritualis malignitatem magnam esse quisque judicabit, si advertat, obstinationem, innumera crimina, & æternam hominis damnationem esse hujs cæcitatis effectus Cæcitas enim spiritualis est: 1. obstinationis causa: 2. eti-

criminum multorum origo: 3. ad æternam damnationem dispositio.

1. Consistit obstinatio, seu obduratio in firma, & constanti affectus ad aliquod malum adhæsione, propter speciem quamdam boni, quod in hoc malo apprehenditur. Unde fit, ut qui sic obduratus est, neque internis inspirationibus; neque externis monitis, neque flagellis, neque minis, neque promissis, à malo dimoveri possit: sed veluti saxum marmoreum ad omnia se obduret, & impenetrabilem præstet, nisi majore quadam vi divinitùs impellatur.

Grande malum est hæc obstinatio, quæ à cæcitate spirituali, tamquam à sua causa manere solet: ideò enim pravus hominum peccatorum affectus malo immobiliter adhæret, quia eorum intellectus, cæcitate percussus, & ignorantiæ tenebris involutus, ejus malum ut bonum objicit. Hæc est causa, cur qui obstinati sunt peccatis suis mordicùs ahærent, in iis cum obstinatione perseverant, qui cæcitatis & ignorantiæ suæ tenebris, veluti catenis ferreis constricti, à Peccatis se extricare non valent.

Cùm de ægyptiacis tenebris loquitur Salomon; eas ait veluti tetra & dira fuisse vincula, quibus alligati ita detinebantur, ut nulla eis inde exeundi remaneret libertas: Sap. 17. 2. *vinculis tenebrarum, & longa noctis compediti, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt*. En quis sit effectus cæcitatis spiritualis, & tenebrarum quibus involvuntur nonnulli peccatores, hæ in iis causant obstinationem in malo, suntque quasi vincula, quibus compediti, in peccatis suis ita detinentur, ut vix ab eis exire possint.

Prisci quondam sapientes pertinaciam, filiam noctis esse dixerunt, siquidem ex noctè, & obscuritate intellectus tam ex causa, & iniqua matre, oritur pertinacia, & obstinatio in culpa. Cic. de nat. Deor. Ideò enim impii obstinantur in peccato, quia cæci sunt, seu quia cæcus & errans eorum intellectus id ut bonum apprehendit, quod malum est, cæcitas illa, qua obtenebrantur mentes eorum, est causa obstinationis, qua corda eorum in malo obdurantur, & peccatis ita adhærent, ut vix ab iis avelli possint. Magna ergo est cæcitatis spiritualis malignitas, cùm sit obstinationis causa, sed magna etiam ejus est malignitas, *cùm sit peccatorum multorum origo*.

2. Dum sol lucet, bestiæ silvæ in antris, in dumetis, & in aliis locis obscuris latent sed mox ut sol occidit cælumque tenebris opertum est, è recessibus suis egrediuntur undequaque vagantur, omniaque vastant, diripiunt, & depopulantur: *posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ*. Ps. 103. 20.

Similem in modum, quandiù homo Christianus, fidei & gratiæ lumine illustratur, ab omni peccato facilè declinat, sed cùm intellectus ejus ignorantiæ tenebris obvolvitur, cùm mens illius cæcitate percutitur mox dæmones, passiones vitia, pravi habitus, & omnia quæ ad peccatum inclinare valent, quasi solvuntur, & miserum hunc peccatorem, spirituali cæcitate percussum, cruciant, à virtutis semita abstrahunt, ad male faciendum alliciunt, & ad innumera peccata pertrahunt. Ex ipso tempore, quo peccatores hujusmodi, cæcitatis spiritualis tenebris obvoluti sunt, religionis, charitatis pietatis, & justitiæ operibus non vacant, sed vindictæ, invidiæ, iræ, avaritiæ, aliisque vitiis se dedunt, ac in omne peccatum currunt, & præcipites ruunt: *pedes eorum ad malum currunt*. Prov. 1. 16. Ecce unde oriantur innumera peccata; quibus nonnulli inquinantur homines, hæc à spirituali cæcitate, qua laborant, ortum habent, cæcitas illa, est maligna mater innumerorum criminum, in quibus jacent, adhærent, & perseverant.

Cæcitas spiritualis est à peccato, & ad peccatum. Est à *peccato*, quia ob plurima peccata quæ quis perpetravit, Deus eum animi cæcitate ferit: Deut. 28. 28. *percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis, & palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris*. Est etiam *ad peccatum*, quia post quàm à peccato genita, & causata est, ipsa peccatum parturit, & ad innumera peccata trahit: mox enim ut cujusdam hominis intellectus cęcitate spirituali obscuratus & obtenebratus est, in immunditiam, avaritiam, aliaque peccata facile trahitur, Ephes. 4. 18. *obscuratum habentes intellectum, alienati à via Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, semetipses tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam*. Magna ergo est cæcitatis animi malignitas, cum sit criminum multorum origo, sed magna etiam ejus est malignitas, *quia ad æternam damnationem est dispositio*.

3. Hoc expresse docet Doctor Angelicus, dicens cæcitatem spiritualem esse dispositionem proximam, ex sua natura ad inferni supplicia trahentem eos, qui cęcitate hac percussi sunt. Unde, licèt cæcitas animi sit pęna peccati, magnaq; sit pęna, ad aliam tamen majorem ordinatur & disponit, nempe ad inferni pęnam, quę D. Th. 15 a. 17.

into-

intolerabilis, & externa est: *Excæcatio ex sui natura ordinatur ad damnationem eius qui excæcatur, propter quod ponitur inter reprobationis effectus.*

Verum est, quòd qui à Deo excæcantur, non necessariò damnentur; possintque damnationis æternæ pœnas devitare; communiter tamen omnis qui animi cæcitate in hoc mundo feritur, in opprobrium æternæ damnationis incurrit, & cæcitatem ferè semper sequitur damnatio; tamquam cæcitatis effectus; *sequitur eum ignominia & opprobrium*, inquit Sapiens; seu, ut exponit D. Hieronymus, *opprobrium æternæ damnationis nulla ratione evadit.*

Prov. 18. 3.

Et reverà damnati, qui nunc in inferno cruciantur, cæcitatem animi, qua in hoc mundo percussi fuerant, damnationis suæ causam esse fatentur. *Erravimus*, inquiunt, *à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis; & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.* Ob cæcitatem suam, viam Dei ignoraverunt, & hæc fuit causa damnationis eorum.

Sap. 5. 6.

S. Cyrill. orat. de exitu animi.

Non posset, inquit S. Cyrillus, ullum hominis os; damnatorum metum, terroremque declarare, nulla hominis labia satis magnam vim habent ad dicendum illorum statum atque ploratum. Gemunt continenter, & sine intermissione, sed nullus est qui misereatur, vociferantur ex profundo, sed nullus est qui liberet, exclamant & plangunt, sed nullus est qui commoveatur. Ibi lachrymantes, ejulantesque dicunt: ubi nunc hujus mundi jactantia? ubi inanis gloria? ubi deliciæ? ubi ornatus? ubi divitiæ? ubi requies? ubi nobilitas? ubi corporis virilitas? ubi falsa illa & inutilis mulierum pulchritudo? ubi imprudens & effrænata audacia? ubi vestimentorum comptus? ubi peccandi impura & frivola delectatio? transierunt hæc omnia sicut umbra? transierunt, & nihil nobis manet nisi cruciatus æternus, & formidanda supplicia, quæ meritò patimur, quia ob perpetrata a nobis scelera, tanta cæcitate percussi sumus, ut cæli viam ignoraverimus: *viam autem Domini ignoravimus.* Hæc cæcitas, est damnationis nostræ causa. Ecce cæcitatis spiritualis malitiam. *Videamus nunc remedia ad hanc cæcitatem curandam idonea.*

Cæcitatis spiritualis remedia. III. PARS.

Qui mente cæci sunt, de remediis ad cæcitatem suam curandam sumendis parum solliciti sunt, non enim de remedio cogitant, qui mala sua virtutum loco numerant, & uti dicebat S. Hieronymus, *qui peccare se nescit, corrigi non vult. Qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit.* Si tamen qui cæci sunt, sanari velint, gratia, verbum Dei, & pœnitentia, sunt remedia ad cæcitatis spiritualis curationem maximè idonea: 1. *gratia* est remedium supernaturale, quod humiliter à Deo est petendum: 2. *verbum Dei* est remedium a Deo datum, quod non est abjiciendum: 3. *pœnitentia* est remedium salubre, & efficax, quod est generosè sumendum.

S. Hier. cont. Vigil.

1. Apud Matthæum narratur, quod egrediente Christo ab Jericho secuta est eum turba multa, & ecce duo cæci, sedentes secùs viam, audierunt quia Jesus transiret, & clamaverunt dicentes: Domine miserere nostri, fili David. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine miserere nostri, fili David. Et stetit Jesus, & vocavit eos & ait, quid vultis, ut faciam vobis? dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Jesus, *tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt.* Tactus Christi fuit illis in remedium: ideò sanati sunt, quia tetigit eos Christus, voluitque Salvator tactu eos sanare, ut doceret nos mentis cæcitatem tactu Christi curari; neque aliquem, mente cæcum, sanari posse, nisi eum Christus per gratiam suam tangat, *Tactus Christi*, inquit Doctor Seraphicus, *est tactus gratiæ, quo Deus tangit cor per contritionem.*

Matt. 20. 30.

D. Bonaventur. serm. 4 in Dom. Quinquag.

Hoc gratiæ divinæ tactu sanatus est Paulus, sanatus Petrus, sanatus Augustinus, & eo sanantur alii peccatores, hi enim à cæcitate sua sanari non possunt, nisi gratiæ divinæ tactu, quia ut variis in Conciliis Definitum est, gratia Dei est remedium ad animi infirmitates curandas, & ad peccatoris conversionem necessarium. Sed quia hoc remedium a Dei arbitrio pendet, qui cui, & quando placuerit, illud dare potest, ab eo humiliter, & ferventer est postulandum.

Cæci quos sanavit Christus, ab eo petierunt, ut ipsos sanaret, & quò magis populus eos increpabat, eò ardentius ab eo sanari petebant, clamantes: & dicentes: *Domine miserere nostri.* Sic, qui animi cæcitate labo-

laborant, à Deo supplices petere debent gratiam, quæ est remedium ad cæcitatem spiritualem curandam necessarium. Hujusmodi cæci, ut sanari valeant, non debent attendere quid suadeat caro, quid inspiret diabolus, quid dicat mundus; sed ad loca sacra, ad orationis domos crebrò se conferre debent; ibique quò majori fervore poterunt, humiliter, & constanter à Deo petere, ut eos illuminet per gratiam suam; ibi clamare debent: *Domine miserere nostri*. Domine, gratiæ tuæ auxilia nobis concede. Hoc est primum cæcitatis spiritualis remedium, quod à Deo est postulandum.

Aliud cæcitatis spiritualis remedium est verbum Dei: illud enim verbum est quasi collyrium, quo mentis cæcitas sanatur, & à quo cæci peccatores illuminant

Ps. 118. 130. ut: *declaratio sermonum tuorum illuminat*.

Videte quomodò sanaverit Christus cæcum illum, de quo S. Lucas ait, quòd ad eum clamaverit, quòdque supplex ab eo petierit illuminari, dicens: *Domine, ut vi-*

Luc. 18. 41. *deam*. Ei Christus dixit: *respice*; & confestim sanatus est. Hoc Christi verbum, *respice*, fuit, remedium, quo cæcum illum sanavit, inquit Doctor Seraphicus: ut doceret nos, verbo Dei cæcos peccatores illuminari, & ad viam veritatis adduci. Cùm cæcus peccator concioni interest, prædicatorem audit dicentem: *respice* mandata Dei quę violasti, Paradisi gaudia quibus non fueris, & inferni supplicia quibus adjudicaberis: *respice*, quomodò Dei voluntati rebellis fuisti, quomodò salutaria ejus monita sprevisti, quomodò Sacramenta ejus profanasti, ac quomodò te totum mundo, vanitati, & voluptati dedisti: *respice* animam tuam criminibus quæ perpetrasti deformatam, diris conscientiæ morsibus laceratam, variis passionibus agitatam, & evidenti salutis suę jacturæ expositam: *respice* quæ intra te sunt, & humiliare, quæ supra te sunt, & spera; quæ infra te sunt, & time: hæc & alia his similia verba à prædicatoribus proferri solent, quæ cæcos peccatores illuminant, si dato rebelles non sint lumini: hæc sunt remedium à Deo datum, ut illos illuminet, utque cæcitatem illorum tollat: *Declaratio sermonum tuorum illuminat*. Quare cęci peccatores crebrò adire debent conciones, ut à verbo Dei illuminentur, & cùm divino hoc verbo illuminantur, superno huic lumini rebelles esse non debent.

Maxima sollicitudine impedire conatur dæmon, ne peccatores verbum Dei à concionatoribus prolatum audiant, vel in sacris Libris scriptum legant: eis suadet satanas, non ut ad conciones, sed ut ad comœdias se conferant: non ut sacros, sed ut profanos libros perlegant: quia probè scit infensissimus ille hominum hostis, quòd si Dei verbum audirent vel legerent, ab eo illuminarentur, & ad meliorem vitæ frugem adducerentur. Quare, ò peccator, quantumvis cæcus sis, ad conciones propera, piorum librorum lectioni incumbe; verbumque Dei, sive auditum, sive lectum, erit tibi in magnum cæcitatis remedium, quia dum audies, vel leges Dei verbum, dabit tibi Deus internas inspirationes, interiùs te illuminabit, & si ejus non sis rebellis lumini, cæcitatem à mente tua tollet.

3. Aliud cæcitatis spiritualis remedium est pœnitentia, ut enim ait Divus Augustinus: *Pœnitentia cæcis visum restituit, vitia fugat*. Sicut Paulus visum recepit, postquam per triduum neque comedens, neque bibens, sed orans fuit: ita, inquit Doctor Seraphicus, *cæcus peccator per triduum pœnitentiæ recipit visum animæ*. D. Aug. cit. à D. Bonav.) ubi sup.

Efficacissimum hoc est remedium ad sanandos peccatores, spirituali cæcitate laborantes. Sed ut hoc sanentur medicamine assumendum, & applicandum est: hujusmodi peccatores non sanat pœnitentia, si eam fugiant, abhorreant & detestentur, sed tunc sanat, cùm eam in cæcitatis suæ remedium adhibent.

Refert sacer textus, quòd cæcum Christus sanaverit luto, quòd oculis ejus apposuit, *lutum posuit mihi super oculos, & lavi, & video*. Visi luto enim sanavit, ut ei indicaret, nil vilius peccato, quo excæcatur homo. Lutum illud oculis ejus admovit, ut cæcum illum doceret, non sanari hominem, cæcitate spirituali percussum, nisi lutum ex cinere & lacrymis pœnitentię compositum sumat. Jo. 9. 15.

Hoc remedio usi sunt David, Paulus, Augustinus, & alii quotquot à peccatis surrexerunt, & à spirituali cæcitate sanati sunt. Eodem, & vos utimini remedio, ut à mentis cæcitate liberemini. Gratiam à Deo supplices petite, verbum Dei frequenter, & humiliter audite; sed in primis salubre pœnitentiæ medicamentum adhibete. Contritio, Confessio, & satisfactio sunt *triduum pœnitentiæ, per quod cæcus peccator recipit visum animæ*: quare summo dolore conteratur cor vestrum; ad confi-

ten-

tenda omnia & singula peccata os vestrum aperiatur, & ad Deo, proximoque satisfaciendum, quidquid poterit manus vestra, generosè efficiat.

O cæci peccatores! vidistis quæ sint vestræ cæcitatis causæ, quæ malitia, quæ remedia. *Nostis*, potissimam cæcitatis vestræ vos esse causam, quare humiliamini, & adversus vosmetipsos irascimini. Ne dicatis, hic, vel ille est in causa, cur tot & tanta perpetravi peccata, ob quę in mentis cęcitatem incidi, sed dicite, ego sum qui feci, ego potissimam, ultima, & quasi unica sum causa cæcitatis qua laboro. *Nostis*, quanta sit cæcitatis spiritualis malitia, qua nulla videtur major, cùm in obstinationem, in peccata plurima, & in infernum trahere soleat, quare à tanto malo liberari satagite, & contendite. *Nostis*, quæ sint remedia tanto malo adhibenda, & ad illud sanandum idonea, hujusmodi adhibete remedia. Sine Dei gratia tantum malum sanari nequit, eam supplices petite, Dei verbum est efficax remedium ad cęcitatem hanc curandam, Dei verbum frequenter, attentè & humiliter audite, ac tandem pœnitentia, tanquam optimo remedio utimini. Pœnitentiam agite, & aperientur oculi vestri, ut Dei lumen videatis in hoc mundo, & in cælo. *Amen*.

FERIA V.

POST

DOMINICAM QUARTAM.

DE MORTE.

Ecce, defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ. Luc. 7. 12.

QUamvis in hoc mundo nil communius morte, quæ ad omnes venit, rapit omnes, & omnes, cùm minùs cogitant, ad sepulchrum trahit: nihil tamen faciliùs obliviscuntur homines, quàm mortis, cujus imaginem, & ipsas ideas à mentibus

S. Euche. Epist. in parœn. suis multi tanquam importuna phantasmata fugant: *nihil ita quotidiè homines ut mortem vident; nihil ita obliviscuntur, ut mortem*.

Si supra terram ambulemus, ipsa nos monere videtur, quòd nil nisi pulvis, & cinis sumus: *pulvis es, & in pulverem reverteris.* Gen. 3. 19. Si aerem inspiciamus, hic suo modo cuique hominum dicit, nil nisi ventum esse vitam ejus: *memento, quia ventus est vita mea.* Job 7. 7. Si mare & flumina intueamur: hæc nos admonent, quòd *omnes morimur, & quasi aqua dilabimur.* 2. Reg. 14. 14. Omnia tandem quæ in hoc mundo cernimus, ad mortis memoriam nos revocare videntur: & tamen nil ita à memoria nostra excidit, ut mortis recordatio: *homines nihil ita obliviscuntur, ut mortem*.

Ut hanc mortis oblivionem damnet Christus Dominus, & ut ejus memoriam mentibus nostris ingerat, proponit in hodierno Evangelio filium unicum, & ipsum juvenem, qui mortuus est, & qui palàm ad tumulum, multis comitantibus, defertur: *ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ*. Ut altiùs mentibus vestris hæc mortis memoria infigatur, hęc de morte erit concio, &c. *Ave*.

CUm ad puerum hunc mortuum, qui ad sepulchrum hodie defertur, mentis meę oculos converto, non ejus misereri non possum, sed, & identidem intùs moveor ad scrutandum, quid, à quo, & qualis fuerit illa mors, quæ adolescentem hunc ex hoc mundo abstulit. Si, quid sit ejus mors, inquiram, respondebunt Philosophi, hanc nil aliud esse quàm vitæ privationem, quæ per separationem animæ à corpore facta est, si à quo sit ejus mors, rimari suscipiam, dicent haud dubiè medici, eam esse à gravi morbo, qui eam præcessit, & causavit, si tandem qualis ejus mors fuerit, scire pertentem, clamabunt omnes, eam fuisse terribilem filio, qui juvenis erat, & amaram matri, quæ unicum suum perdidit, *ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ*.

Hæc quidem omnia verissima, sed ut altiùs mortis memoriam mentibus vestris ingeram, quas de hujus pueri morte quæstiones per transennam attigi, easdem de morte in genere agitabo, ac investigabo, 1. *Quid sit mors*, quod ut explicem, varias à variis authoribus allatas mortis descriptiones referam, 2. *A quo sit mors*, inquiram, & eam à protoparentum peccato venire dicam. 3. *Qualis futura sit cujusque mors*, indagabo, & asseram, talem fore cujusque mortem, qualis extiterit vita, quæ eam præcessit. Quid est mors? à quo est mors, qualis erit cujusque mors? en tres hujus concionis partes.

I. PARS.

Quid est mors.

TItum hortatur Paulus, ut vanas, inutiles, & stultas quæstiones, ex quibus oriuntur rixę, contentiones, & invidiæ, quantum poterit, devitet, *stultas autem quæstio-* Ad Tit. 3. 9.

stiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, sunt enim inutiles & vanæ. Non solùm vanas, & inutiles verùm & exitiosas quæstiones hoc ævo ventilant multi: non tam ut sciant, vel ut benè facere discant, quàm ut docti videantur, vel ut pravæ doctrinæ virus effundant. Quas quidem quæstionem quisque summo studio devitare deberet.

Quæstio de mortis natura, nec vana est, nec inutilis, sed omnibus plurimùm utilis, & fructuosa: eamque à multis sæculis agitarunt Philosophi, in quorum scholis diù, & studiosè disceptatum, quid esset mors, variæque hac de re fuere sententiæ.

Sophocles ad propositam quæstionem respondit: *mors, ultimus est morborum medicus*. Et quidem rectè: omnes enim morbi simul cum vita finiunt, nec in alio mundo ægritudine quadam laborant homines, sive beati illi sint, sive reprobi, non quidem beati qui in cælo sunt, quia ibi *neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà*: non etiam reprobi, quia licèt in inferno dirissima patiantur, non tamen ibi propriè ægrotant, & morbis afficiuntur.

Apoc. 21. 4

Socrates mortem dixit esse *somnum, aut longinquam peregrinationem*. Est quidem somnus ita altus, ut qui hoc somno dormiunt ab eo nunquam, nisi adveniente miraculo, excitentur. Sed mors est etiam longinqua peregrinatio; quia qui moriuntur, ad cœlum, vel ad infernum migrant: *ad cœlum* justi, qui in Domino moriuntur: *ad infernum* impii, qui lethalis cujusdam noxæ rei, ex hoc mundo discedunt. *Peregrinantur* illi, ut ad cælum vadant, ubi in perpetuum vivent, & beabuntur: *Peregrinantur* isti, ut pergant ad *terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*.

Job. 10. 21.

Philosophorum Princeps, mortis naturam sufficienter delineasse arbitratus est, cùm ait, quod *omnium terribilium terribilisima est mors*. Sed de omni morte hoc dici nequit, quia juxta probatam, & verissimam Augustini sententiam, terribilis, & *mala mors putanda non est, quàm bona vita præcessit*.

Arist. 3. Eth. c. 6. Aug. l. de civit. c. 11.

Alii nonnulli Philosophi mortem, *mortalium omnium portum* esse dixerunt. Crediderunt hi, nos in hoc mundo veluti in procelloso mari versari, in quo variis afflictionum fluctibus jactamur, multis adversitatum tempestatibus concutimur, & pluribus naufragiis obruimur, à quibus omnibus tunc solùm liberamur, cùm ad vitæ portum, sed ad mortem appulimus. Quod quidem verum est de justis, quibus mors portus est felicissimus, ad quem cùm pervenerunt, requiescunt in pace. Sed reprobi in morte sua, ab hujus mundi fluctibus ad formidandam trahuntur in inferni abyssum in qua dolorum suppliciorumq; omnium procellis jactantur, & obruuntur. O qualem portum! Certè, si hic portus sit, hi in portu naufragium faciunt.

De insigni quodam Philosopho, morti jam proximo, fertur, quòd cùm nonnulli ex astantibus Discipulis eum rogassent, ut antequam diem extremum clauderet, salubre quid eos doceret. Respondit ille; date calamum, quo accepto, in papyro scripsit o, o, & nihil aliud scribere, vel dicere voluit. Disputarunt postea Discipuli, quid significaret ænigma illud duplicis o, o; ac, omnibus pensatis, judicarunt, Magistrum duplici o, o, indicare voluisse, quòd mors esset duplex o, o, seu, quòd nil aliud esset, quàm *oblivio*. Quod quidem verum esse patet, nam mortuorum obliviscuntur homines, ac *perit memoria eorum cum sonitu*. Cùm quis moritur, simul cum vita pereunt divitiæ, deliciæ, & dignitates pereunt amici, & proximi, pereunt ludi, convivia, & omnia. Quòd si ex mundi bonis aliquod non perire videatur, maximè fama, sed illa simul cum vita perire solet, & mox ut sepulti sunt mortui, mox ut tintinnabula pro defunctis pulsari desinunt, eorum obliviscuntur viventes, pereuntque fama, & memoria eorum simul cum campanarum sonitu: *periit memoria eorum cum sonitu*.

Psal. 9. 8.

Ingeniosæ plurimùm hæ omnes, à Philosophis datæ, mortis descriptiones, sed his omnibus ingeniosior Tertullianus, mortem ait esse *ultimam quæstionum omnium*. Dixerunt nonnulli, *mortem esse ultimam vitæ lineam*, quia omnes in hoc mundo, quasi pictores simus, qui singulis diebus aliquam ducere debemus lineam, ut vitæ nostræ tabellam perficiamus, mors autem est *ultima vitæ linea*; quia ab instanti mortis nil ampliùs agere possumus, quod æternæ vitæ sit meritorium. Non displicet hæc mortis descriptio, sed ingeniosior Tertullianus, mortem, non ultimam vitæ lineam, sed *ultimam quæstionum omnium* vocat. Digna certè tanto viro sententia, qui existimavit totum mundum, quasi lycæum, & scholam esse, in qua variæ de quolibet homine proponi solent quæstiones; de quolibet enim homine vivente sæpè quæritur, divesne sit an pauper? doctus, an ignarus? nobilis, an rusticus? sanus, an infirmus? sed adveniente morte cessant hæ omnes, & aliæ hujusmodi quæstiones, quia mortuus homo

Tert. l. dam. c. 50.

mo, nec est homo dives nec pauper, nec est nobilis nec rusticus, nec doctus nec ignarus, sed est homo mortuus: *& mortuus est*. Unde mors est quæstionum ultima: quia ea adveniente omnes de mortuo quæstiones, quasi finiunt.

De mortis natura inter se non discrepant Theologi, cùm enim quid sit mors, inquirunt, unanimi consensu dicunt, quòd mors est *separatio animæ à corpore*. Anima enim hominis nunquam moritur, annihilari quidem potest, sed ipsa manens, mori non potest, quia seipsa vivit essentialiter. Undè ita impossibile est, animam esse, & non vivere; sicut impossibile est, animam esse, & non esse animam. Et ideò mors hominis, non est mors animæ hominis, sed est separatio animæ hominis à corpore ejus: hac enim animæ à corpore separatione, caro moritur; quia privatur forma, quæ essentialiter est vita; totum etiam compositum, seu homo, moritur: quia tunc desinit esse compositum; & qui antea erat homo, non ampliùs est homo. Vis ergo scire, ò homo, quid sit mors? certus esto, quòd nihil aliud est, quàm *separatio animæ à corpore* tunc morieris, cùm anima à corpore tuo separabitur. Hancque separationem aliæ comitabuntur saparationes; tunc enim ab amicis, à consanguineis, à divitiis, à conviviis, à creatura hac quam plus, quam par est, dilexisti, & ab omnibus hujus vitæ bonis separaberis.

D. Bon. in 3. D. 18.

Plùs quàm satis, ex jam dictis, explicata videtur mortis natura, non displicebit tamen audire unum ex Prophetis, nempè Jobum, qui mortem nunc umbram, nunc inundationem vocitat. Eam *umbram* nuncupat: *umbram mortis*. Eam etiam *inundationem* vocat: *superveniet ei inundatio*. Mors quidem est *umbra*: quia sicut umbra sequitur corpus, à quo producitur, ita, & mors est quasi umbra, quæ necessariò sequitur vitam, à quo producitur, nullus enim in hoc mundo vivit, cujus vitam non sequatur mors, *quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem*? Mors est etiam *inundatio*: quia sicut à torrente vehementi obvia cuncta rapi solent, ita adveniens mors rapit cuique vitam, fortunę bona, dignitates sæculi, vitæ commoda, ac omnia quæ in hoc mundo possidebat. O portentosam inundationem! sed ò quàm formidanda peccatoribus mors, si, quid sit, seriò meditentur! meditare, ergo, ò peccator, quòd mors erit *umbra*, quæ tuam infallibiliter sequetur vitam: *inundatio*, quæ omnia tua rapido cursu diripiet; *separatio* animæ à corpore tuo; *peregrinatio* in regionem longinquam, à qua in hunc mundum nunquam reverteris: & *oblivio* tui; cujus obliviscuntur pater & mater, uxor & filii, ac omnes ferè homines.

Job. 10. 20.
Job. 21. 37.
Ps. 88. 49

O præclaram meditationem! sed antequam primę hujus concionis parti finem faciam: adhuc profundioris meditationis materiam subministrabo, dicens, quòd mors est *momentum, à quo pendet æternitas*. In hoc enim mundo, quasi inter duas ęternitates sumus positi, & ut ait D. Augustinus adveniente morte, *aut in æternum benè, aut in æternum malè erimus*! tunc aut æternùm beabimur in cælo, aut æternùm cruciabimur in inferno, mors autem est momentum à quo pendet æternitas: quia si in instanti mortis à lethali culpa simus liberi, ad Paradisum migrabimus, ut ibi æterna felicitate fruamur, & contrà: si in instanti mortis aliquo mortalis peccati vinculo ligati simus, ad tartara, æternùm cruciandi, detrahemur. Meditare ergo, ò homo, & seriò recogita, quòd mors est momentum, unde pendet æternitas: hoc meditare sæpè, & pia hæc meditatio te ad valedicendum peccatis, & ad piè vivendum alliciet. Sed postquam quid sit mors explicuimus, *à quo sit mors, inquiramus*.

A quo est mors. II. PARS.

Mox ut protoparentes formati, & in paradiso terestri fuere constituti, ut eorum obedientiam Deus probaret, legem eis induxit, de non comedendo fructu arboris scientiæ boni & mali: Adamum enim alloquens, dixit; *ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali nè comedas: in quocumque enim die comederis ex eo morte morieris*.

Gen. 2. 16.

Hanc legem Tertullianus primordialem vocat, & omnium legem quasi matricem, cujus violatione Adam & Eva à Dei gratia, à justitia originali, & ab immortalitate exciderunt: *Primordialis lex est data Adæ, & Evæ in Paradiso, quasi matrix omnium præceptorum Dei; si enim Deum suum dilexissent, contra præceptum ejus non fecissent; si proximum diligerent, id est, semetipsos, persuasionis serpentis non credidissent, atque ita in semetipsos homicidium non commisissent, excidendo de immortalitate*.

Tert. l. advers. Jud. c. 2.

De immortalitate protoparentes excidisse ait Tertullianus. Verum est, quòd per justitiam originalem, quæ eis ab ipso ortu data est, facti erant immortales, seu potiùs non mortales, nec enim unquam mortui essent, si eam non perdidissent, sed quia Dei legem violaverunt, justitiam originalem, & immortalitatem perdiderunt. Ex

quo

quo clarissimè patet, quod mors, non ab alio, quàm à primi parentis peccato suam ducat originem, per ejus enim peccatum mors in hunc mundum intravit, & ad omnes homines transiit: *per unum hominem*, ait Apostolus *peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit.*

Rom. 5. 12.

Sap. 2. 23. *Deus*, inquit Salomon, *creavit hominem inexterminabilem*, seu, creavit illum, ut esset immortalis, modò, scilicet, vellet ipsi obsequi; & in statu innocentiæ perseverare. Sed quia ab innocentia descivit, Deoque obsequi noluit, in Deum peccavit, & per peccatum obnoxius morti factus est; non ipse solus, verùm, & omnes qui ab eo sunt procreati, ad quos omnes mors pertransiit. Sicut enim Christi gratia in omnes penitùs homines redundat, omnesque erigit in spem vitæ æternæ, ita protoparentis peccatum mundum universum occupavit, ejusque peccati noxam subsecuta est mors: quæ idcircò omnes homines perimit, quia nemo est liberà culpa, sed cuncti mortales ejusdem sunt sceleris cùm primo parente participes. Et ideò à peccato, & per peccatum est mors: *peccatum in hunc mundum intravit: & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.*

Erga Adamum habuit se Deum, sicut habere se solent prudentes medici erga infirmos. Videmus nonnunquam medicos, qui infirmis sanitatem pollicentur, modo ab hoc & illo cibo abstineant. Et revera si à talibus abstinerent cibis, meliùs se haberent, & mortem vitarent, sed quia medicorum præscripto non obtemperant, in mortem incurrunt. Sic Deus Adamo, in statu innocentiæ constituto, immortalitatem pollicitùs est, ea conditione, ut de fructu vetito non comederet, sed quia ex eo comedit, in Deum medicum suum peccavit, & ideò in mortem incurrit ipse cùm omnibus suis posteris: *Adamus*, inquit Tertullianus, *acceperat à Domino suo, ut à medico, satis utilem disciplinam secundum legem vivendi, ut omnia quidem ederet, ab una solum modò arbuscula temperaret, quam ipse medicus importunam interim noverat, audit ille medicum suum sed abstinentiam rupit, edit illicitum, & transgressione saturatus, in mortem cruditavit.*

Tert. scorp. 5.

O fatalem inobedientiam! ò exitiosam transgressionem! ò enorme scelus, per quòd mors intravit in hunc mundum, & ad omnes Adami posteros transit: *Adamus in mortem datus, exinde totum genus humanum de suo semine infectum, sua etiam damnationis traducem fecit.*

Tert. l. 3. de est. an.

Sicuti morbi, quos hæreditarios vocamus à parentibus in filios declinare solent, sicuti etiam sententia, qua nobilis quidam reus ex ordine nobilium depellitur, filios quoque reddit ignobiles, ita mortis pœna, cui addictus fuit scelerosus Adam, transit in ejus posteros. Propter peccatum ipse in mortem incurrit, & propter idem peccatum omnes Adami posteri pœnas mortis luunt: *homo damnatus in mortem ob unius arbuscula delibationem, & exinde proficiunt delicta cum pœnis, & pereunt jam omnes, qui Paradisi nullum cespitem norunt.* Quare si mortuus sit Adamus, & si jam moriantur homines, Adami & aliorum hominum mors à peccato est: *per peccatum mors.*

Tert. l. 1 adv. Marc. 23.

Sap. 1. 13.

Deus mortem non fecit, inquit Sapiens: quis ergo illam fecit? duo ad illam faciendam concurrerunt, diabolus, scilicet, & Adamus. Diabolus quidem, qui invidia sui versus hominem exardescens, Adamum ad violandum Dei præceptum induxit, & ideò dicitur, quod *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum*; Adamus verò, quia Dei præceptum violavit, & ideò in sui criminis pœnam, morti adjudicatus est. Quomodò autem diabolus & Adamus fuerint causa mortis, præclarè explicat Hugo Cardinalis, dicens: (Invidia diaboli, qui invidet homini beatitudinem, quam ipse perdidit, mors introivit in orbem terrarum, seu, in omnes homines diffusos per omnes partes orbis terrarum. Nec sola invidia diaboli introduxit mortem, sed coadjuvit consensus hominis, quia nisi homo voluntariè consensisset suggestioni diaboli, non haberet mors potestatem in eo.) Est ergo mors à diabolo, & ab Adamo: *à diabolo*, in quantum induxit Adamum ad peccandum, & *ab Adamo*, in quantum contra Dei mandatum peccavit. Et sic mors est à peccato quod perpetravit Adamus, pravæ dæmonis suggestioni consentiens, *per peccatum mors*, inquit Apostolus, & ut ait D. Augustinus: *mors corporis de peccato est, si enim non peccasset Adam nec corpore mortuus esset.*

Sap. 2. 24.

Hug. in c. 2. Sap.

Aug. lib. 6. de Gen. ad litt.

Corpus Adami, ante peccatum, mortale erat, & immortale, inquit Augustinus: *erat mortale, quia poterat mori, immortale quia poterat non mori.* Unde in Adamo erat potentia moriendi, & potentia non moriendi, in eo erat potentia moriendi *ex conditione natura*, inquit Hugo Cardinalis, & in eo erat potentia non moriendi, *ex beneficio gratia, quæ concessum erat ei comedere de ligno vita; quo adjutus, semper viveret.* Qui ergo factum est, ut hic homo, qui immortalis erat, in quantum poterat non mori, mortalis factus sit, & morti obnoxius? à quo ei ablatum est donum immortalitatis?

Aug. lib. 6 de Gen. c. 5.

Hug. in c. 5. ad Ro. v. 10.

tis? à peccato utique quòd commisit, cùm de ligno vetito comedit: *corpus quidem mortuum est propter peccatum.* Unde ajunt nonnulli, quòd mors à *morsu* dicitur; quia scilicèt Adamus fructum vetitum momordit, & mordendo peccavit, quo peccato ipse, simul cum omnibus posteris, in mortis pœnam incurrit.

O quàm formidandum, & detestandum peccatum, à quo mors in hunc mundum intravit, & ad omnes homines pertransiit! horremus sicarium, qui alicui homini mortem intulit; ægrè patimur carnifices, qui ut sæcularis justitiæ ministri, homines enormium criminum reos, morte afficiunt? sed quantò magis detestandum peccatum, à quo omnibus penitùs hominibus mors infertur. Horreamus illum sicarium, detestemur illum carnificem, ac si mortem nobis inferat, inferamus, & nos ei mortem; nec permittamus vel unicum mortale peccatum vivere & regnare in nobis: *non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore.* O. N. à multis annis regnavit in te luxuria, dic ei jam: *mors tua ero*; à diuturno tempore vivit in te spiritus gulæ, vel superbiæ, dic ei: *mors tua ero*; cùm tandem peccatum tibi mortem inferat, mortem & tu omnibus peccatis, & vitiis tuis infer. Sed postquam vidimus a quo sit mors, inquiramus nunc, *qua futura sit cujusque mors.*

Rom. 6. 12.

Qualis futura est cujusque mors.

III. PARS.

Balaam, licèt impiùs, morte tamen justorum mori sperabat, & optabat: cùm enim filios Israel ex montis cujusdam cacumine spectaret, & illos populum Dei esse consideraret, in hæc verba prorupit: *moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.* Huius vita mala fuerat, & mortem bonam concupiscebat: hic vita impiorum vivere, & morte justorum mori desiderabat. Sic multos reperire est, qui vivere volunt ut porci, & mori cuperent ut Sancti, multos, qui toto vitæ suæ tempore avaritia, luxuria, aliisque vitiis abstinere recusant, & nihilominus mortem Martyrum, Virginum, & sanctorum Christi Confessorum exoptant.

N. 23. 10.

Hi utique similes huic, qui interrogatus uter esse mallet, Crœsus an Socrates? respondit; *in vita Crœsus, in morte Socrates.* Sic enim hi, in vita esse vellent potatores, scortatores, usurarii, nec non omnibus vitiis dediti: optarent verò mori morte justorum, ac Dei amicorum, qui recta ad cælos pergunt, sed ò quam vana hæc desideria, quam inutilia illa vota! Verùm quidem, fieri posset, ut qui benè vixerit, tandem in fine pereat, & in portu naufragium faciat, fieri etiam posse, ut qui malè vixerit, in fine tandem ad Deum convertatur, & salvus fiat, sicut de bono latrone constat. Sed plerumque, & ferè semper, qualis est cujusque vita, talis est ejus mors: vita enim & mors sunt correlativa, & ideò vitæ respondet mors, talisque est mors, qualis extitit vita, quæ eam præivit si vita fuit bona, mors est bona, si vita mala, mors est mala. Unde si quis scire cupiat qualis futura sit sua mors, vitam inspiciat: si vita bona, certus sit mortem fore bonam, sed si vita mala, certus sit, mortem fore malam. Ut enim ait D. Hieronymus, *Et non bonus est finis, cui mala semper fuerit vita, è contrario verò, qui bene vixit, benè moritur.*

D. Hier. ep. ad Damas.

Mors vulgo dicitur, *Echo vitæ*: ut enim Echo voci, ita mors vitæ respondet. Cùm inter concavas rupes, vel in domo quædam resonat Echo, illam solummodò reddit vocem, quam edit clamans; si enim vox clamantis dicat, *bonum*: Echo respondet; *bonum*, si malum, malum, si Paradisus, Paradisus, si infernus, infernus. Mors autem est quasi Echo vitæ: si vita dicat: *bonum*, quia scilicèt bona est, mors etiam dicit: *bonum*, quia ipsa quoque bona erit; si verò vita dicat, *malum*, quia ipsa mala est: mors etiam dicit, *malum*, quia ipsa quoque mala erit, talis tandem mors, qualis vita, quæ eam antecessit; *qualis vita, mors est ita.* August.

Vita & mors hominum, non malè ab aliquibus conferuntur cùm syllogismo, cujus præmissæ vita, conclusio, verò mors. In syllogismo rectè composito, cùm præmissæ sunt falsæ, conclusio etiam falsa esse solet, & cùm præmissæ sunt veræ, conclusio semper est vera, quia cùm argumentum est in forma, ex præmissis veris sequitur semper conclusio vera, *ex vero nonnisi verum.* Idem sanè dicendum de cujusque vita, & morte, scire cupis, qualis tua futura sit mors? vide præmissas, vide qualis fuerit vita; si enim vita fuerit bona, mors quoque bona erit, si mala fuerit vita, mors etiam mala erit; *qualis vita, mors est ita.* Ps. 22. 4.

Si ambulavero in medio umbra mortis, non timebo mala, inquit Propheta. Quæ est illa mortis umbra? mortis umbra, ut ait D. Augustinus, est ipsa vita; *in medio umbra mortis, id est, in medio hujus vitæ, quæ est umbra mortis.* Corpus est simile umbræ suæ, & umbra similis corpori à quo fit; corpus enim hominis non facit umbram equi, & corpus

Aug. Ps. 22.

pus equi non facit umbram hominis. Idem dicendum de cujusque vita & morte; una enim est quasi umbra, alia verò quasi corpus; & ideò una alteri similis, Si vita sancta, mors quoque sancta erit: si vita mala, mors quoque mala. Si vivas ut jumentum indomitum, ut jumentum morieris; sed si vivas ut homo Christianus & justus, morieris ut homo Christianus & justus; talisq; tua erit mors, qualis vita extiterit: *qualis vita, mors est ita*.

Hoc præclarè docet Gentium Apostolus, cùm vitam nostram tempori sementis, & mortem tempori messis comparans, ait, nos in morte messuros quæ in vita seminaverimus; *quæ enim seminaverit homo, hæc & metet*. Ut quis in agro suo frumentum metat, in eo seminare debet frumentum; ut metat triticum, vel hordeum, oportet, ut triticum; vel hordeum seminet: quia *quæ seminaverit homo, hæc & metet*. Similiter, si quis toto vitæ suę tempore seminaverit opera superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, invidiæ, & aliorum vitiorum, in morte pessimos superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, invidiæ, & aliorum vitiorum fructus metet. Sed contrà, si quis toto vitæ suæ tempore actiones humilitatis, patientię, charitatis, & aliarum virtutum seminaverit, in morte earumdem virtutum fructus metet, quia *quæ seminaverit homo, hæc & metet*. Gal. 6. 7.

Psal. 125. Videte, quomodò se habuerint Apostoli, quos Sanctus Hilarius vocat *satores æternitatis*. Hi dum in hoc mundo viverent, *euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua*. Jejunia, orationes, prædicationes, mortificationes, & alia pia opera quæ faciebant, erant semina, quæ mittebant; in morte autem sua, ea messuerunt, quæ seminaverant: *venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos*. Si seminassent opera iniquitatis, fructus consimiles in morte messuissent: sed quia seminarunt opera virtutis, in morte fructus virtutis messuerunt. Vis, ò homo, metere in benedictionibus? 2. Cor. 9. semina in benedictionibus: quia, *qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, Vis in morte metere fructus virtutis? dum vivis, mitte semina virtutis: quia quæ in vita seminaveris, in morte metes: aut, ut clariùs loquar, si malè vixeris, malè morieris, & si piè vixeris, piè & religiosè morieris.

Princeps quidem hæreticus, rogatus quid de Catholicis, & Calvinistis sentiret? ingenuè respondit: velle vivere cum Calvinistis, & mori cum Catholicis, quia vita illorum est voluptuosior; sed mors istorum est lætior, & securior. Sic multi, Romanæ etiam Ecclesiæ filii, vivere vellent voluptuosè, & mori piè: in vita sua mittere vellent semina avaritiæ, luxuriæ, gulæ, & aliorum vitiorum; in morte verò fructus virtutum metere. Vivere optarent ut impii, & mori ut sancti; sed mors, vitæ similis esse solet, & ut ait Divus Augustinus: *vix benè moritur qui malè vixerit*. Vis benè mori? benè vive: si enim malę vivas, malè morieris: quia qualis vita, talis mors, & *vix benè moritur qui malè vixerit*. Aug. de doctrina Chr.

De Philosopho quodam refert Joannes Torres, quòd cum die quadam in nundinarum foro deambularet, in quo equi multi, multi asini: & alia multa bruta animantia erant: quæritare cœpit inter asinos, & nunc illum nunc alium inspiciebat, sicque per forum discurrebat; quousque, interrogatus, quid tam sollicitè quæreret? respondit: asinum quæro. Cui adstantes dixerunt: plurimos coram habes, Quibus ille, non hujusmodi quæro, sed unum qui pulchram pavonis caudam habeat. Caudam pavoninam in asino quæris, dixerunt hi? stulta sanè inquisitio tua. Sed ad illos Philosophus: hæc non mea, sed vestra stultitia est; non ego stultus, sed vos; quia post asininam, & bestialem vitam, pavoninam, seu, pulchram & sanctam mortem quæritis. Hæc sanè magna multorum stultitia; qui cùm vivant ut bruta pecora, præclaram justorum mortem exoptant: non enim brutis illis animantibus, sed justis hominibus justorum mors competit: quia *Dominus non consuevit dare mortem justorum, nisi justis*. Vis mori, ut justi? vive, ut justi: qualis enim vita, talis mors. Sed, ut ait D. Paulus, qualia sunt opera, quæ in vita facimus; talis est mors, quam obimus; *quorum finis erit secundùm opera ipsorum*. Oleast. 2. Cor. 11. 15.

Ecce qualis cujusque futura sit mors: talis, scilicet, qualis vita, quæ eam præcessit: si vita sit bona, mors erit bona; si vita mala, mors erit mala. Quare, inquit D. Augustinus, *conscende tribunal mentis tuæ, & esto judex*; conscende tribunal, non passionum tuarum, sed mentis tuæ, & seriò recogita, qualis tua fuerit vita; quomodò vixeris in adolescentia tua, quomodò in juventute, & quomodò à toto tempore, quo rationis usum habes. Vixistine instar hominum justorum, vel instar impiorum, servastine omnia Dei mandata? fuisti ne fidelis in Dei obsequio? *conscende tribunal mentis tuæ*, & hæc seriò scrutare: si autem vitam tuam pravam fuisse, & jam talem esse invenias, timendum valdè, ne prava, & pessima futura sit tua mors: quia qualis vita, talis

mors, & ut ait Doctor Seraphicus, eorum mors sancta & pretiosa in conspectu Domini esse non potest, quorum vita sordida, & mala fuit: *hoc taceo, hoc verum puto, quòd ei non bonus finis est, cui semper mala fuerit vita*.

D. Bon. de contemptu sæc.

De nobili quodam, ex Sabaudia oriundo, legitur, quòd cùm extrema ageret, dum ei adstantes de æterna salute loquerentur, ipse amasiam, quam deperierat, compellabat, dicens, *ò meum corculum! ò animula mea! siccine separat amara mors?* Alii non pauci reperti sunt, quibus mox morituris cùm Sacerdos de æternis loqueretur, ipsi de terrenis solummodò erant solliciti: dicebat Sacerdos, ut animam Deo commendarent, ut beatam Virginem aliosque Sanctos ad sui auxilium invocarent, & hi vel filiis, vel concubinæ, vel usuris, vel nummis, vel mercibus, vel aliis quæ in vita dilexerant, toto corde & animo erant intenti; quia quales in vita sumus, tales & in morte sumus: ut ergo bona & pretiosa in conspectu Domini sit mors vestra; bona, christiana, & pia sit vita vestra. Penes quemque est, mortem suam bonam facere: ut enim quis bonam faciat mortem suam, oportet solummodò ut Dei & Ecclesiæ servet mandata; oportet solùm ut benè & christianè vivat; quia qui benè vivit, benè moritur; talisque mors, qualis vita. Vivite ergo benè, ut benè moriamini. Aliena restituite, injurias condonate, parcite inimicis, pœnitentiam agite, pravos eradicate habitus, proximas peccandi occasiones fugite, christianas sectamini virtutes; piè tandem vivite: sicque & pretiosa erit in conspectu Domini mors vestra: quæ etiam erit transitus ad vitam æternam. *Amen*.

Battilo. lib.

FERIA VI.
POST
DOMINICAM QUARTAM.

DE CONVERSIONE NON DIFFERENDA.

Voce magna clamavit: Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus.
Joan. 11. 43.

Cum Lazarum intueor mortuum, in sepulchro jacentem, fœtidum, & institis ligatum: non possum nonmente revolvere miserum hominis peccatoris statum: peccator enim spiritualiter mortuus est, in vitiorum suorum sepulchro jacet, horrendum in modum fœtet, ac terris scelerum suorum funibus constringitur. Sed, proh dolor! Lazarus, Christo vocante, protinùs è sepulchro exit, *& statim prodiit qui fuerat mortuus*; plurimi verò peccatores ita miseri sunt & insensibiles, ut a peccato promptè surgere, & ad Deum citò converti nolint. Clamat Deus: *Convertimini ad me in toto corde vestro*; clamant concionatores, clamant confessarii, aliique pii monitores: & hi, tamquam surdi auditores, non statim de peccatorum suorum sepulchro exeunt; sed conversionem in futurum differunt. Joel 2.12.

Deus, cujus infinita bonitas, in cujuslibet peccatoris corde clamat: ò miser! ò peccator! ò Lazare, per peccatum mortue! *veni foras*, exi de pravo illo habitu, quo tot ab annis ligatus es: *exi* à domo illa, in qua toties in gravia crimina lapsus es; *exi* ab hujus impii consortio, quo pluries ad peccandum adductus es; *exi* à volutabro, cui infixus es; *exi*, & egredere nunc à pravo illo statu, in quo diu moratus es: hi autem non statim, sed in futuro; non jam; sed post aliquot annos, sed cùm gravis quidam eos morbus invaserit, vel cùm eos imminens mortis periculum terruerit, & conturbaverit, ad Deum converti statuunt. O quàm miseri hujusmodi peccatores! quibus ut meliora, & salubriora suadeam; de conversione usque ad vitæ finem non differenda, ista instituetur concio, &c. *Ave*.

Peccator, qui conversionem ad vitæ finem differre vult, quique se tunc solummodò pœnitentiam acturum decernit, cùm ex hoc mundo migrandi tempus advenerit: haud dubiè peccat mortaliter; *tum*, ob evidentissimum damnationis periculum cui se exponit; *tum*, quia prava hac voluntate gravem infert injuriam Deo; cujus amicitiam ita parvipendit, ut eam in vitæ fine, & non anteà, sibi conciliare intendat. In grave tamen hoc peccatum cadere non timent multi, qui conversionem suam ad senectam, ad ultimum morbum, aut ad imminentem ex hoc mundo exitum differunt; quique tunc solùm se pœnitentiam acturos statuunt, cùm nihil agere poterunt.

Quo nomine hujusmodi homines vocem; quo caractere eos insigniam, nescio. Eos sanè dicere possem viros in Deum ingratos, viros protervos, & contumaces, viros rebelles lumini, & propriæ salutis parùm sollicitos. Sed relictis turpibus his & aliis nominibus, quibus illos appellare possem: nulla eos afficiam injuria, si eos incredu-

credulos, stultos, & reprobos appellem. Qui enim conversionem ad vitæ finem differunt, sunt: 1. Increduli, & infideles: 2. Stulti, & amentes: 3. Reprobi, & damnati.

I. PARS. *Qui conversionem ad vitæ finem differunt, increduli sunt.*

CHristiani, qui conversionem ad vitæ finem differunt, fideles verè sunt, ratione fidei infusæ, quam in Baptismo perceperunt, eos tamen incredulos, infideles & fide alienos vocare licet: *satis alienus est à fide, qui ad agendum pœnitentiam tempus senectuti expectat*. A fide quidem alieni sunt & increduli, quia non credunt: 1. sacræ Scripturæ verbis: 2. sanctæ Ecclesiæ decretis: 3. sanctorum Patrum dictis, & sententiis.

Alcuin. l. de virt. & vitiis.

1. Communis impiorum hic est error, quòd confessio, & conversio sunt in futurum remittendæ, quòdque in ultimo morbo, & instante morte conteri, peccata confiteri, Deo satisfacere, & omnia veri pœnitentis munia obire est facillimum; sed monet sapiens, in hoc errore non esse demorandum, & conversionem usque ad mortem non esse differendam: *non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. Confiteberis vivens, vivus, & sanus*. Non debet quis suam differre conversionem quousque infirmabitur ad mortem, sed converti debet, dum perfecta gaudet sanitate; imò nec quocumque modo tardare debet converti ad Dominum: *non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*.

Eccl. 5.

Sic loquitur Israelitici populi Rex Salomon, sed verum audiamus Salomonem, Christum scilicet, qui pœnitentiam differendam non esse docet: *nisi pœnitentiam habueritis*, inquit, *omnes similiter peribitis*; quæ verba, aut æquipollentia mox repetit, dicens: *si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis*. Non dicit Christus, pœnitentiam esse differendam, sed esse habendam, sed esse agendam: *nisi habueritis, si non egeritis*. Quod confirmat parabola hominis, qui cùm ficulneam, non habentem fructum, in vinea sua invenisset, dixit procuratori vineæ, ut illam cæderet; *succide illam, ut quid terram occupat*? Eodem enim modo, qui non agunt pœnitentiam, sed eam semper in futurum dimittunt, succidentur, & in ignem mittentur; *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis*.

Luc. 13

Eximius pœnitentiæ præco, ac Christi Domini præcursor Joannes Baptista, conversionem esse promptè faciendam variis in locis suadere conatur; *pœnitentiam*, inquit, *agite, appropinquavit enim regnum cælorum*. Non ait, conversionem in tempus futurum remittite; *Sed pœnitentiam agite nunc, agite promptè, quia appropinquavit regnum cælorum*. Christi præcursor, ut pœnitentiam citò agendam suadeat, ait: *facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Non dicit: expectate usque ad mortem, vel usque ad ætatem decrepitam, ut tunc fructus pœnitentiæ dignos faciatis; sed nunc sed jam *facite fructus dignos pœnitentiæ*.

Matth. 3. 2.

Luc. 3. 8.

Alium audiamus præconem, ac omnium gentium Doctorem, Paulum, qui ait: *hora est jam nos de somno surgere*. Dicere solent peccatores: tunc à gravi peccatorum meorum somno surgam, & ad Deum me totum convertam, cùm senectus advenerit, vel mortis tempus appropinquaverit, sed aliter loquitur Divus Paulus: non ait: *tunc* tempus erit; *tunc* hora erit; *tunc* me convertam, & à peccati somno surgam. Sed ait: *hora est jam nos de somno surgere*: non in futuro, sed nunc, sed jam tempus est surgendi à peccato, & ad Deum nos convertendi. Fratres, inquit idem Paulus: *dum tempus habemus, operemur bonum*. Quasi dicat: nescitis, an tempus futurum sitis habituri; quare conversionem vestram, & bona opera ne in futurum differatis, sed jam, & absque ulla mora iis sedulò incumbite. Ecce quomodò Christus, quomodò Salomon, quomodò sanctus Joannes Baptista, quomodò Paulus ac tota penè sacra Scriptura, conversionem in futurum non esse differendam doceat, quare qui conversionem in futurum differunt, increduli sunt & infideles, quia non credunt S. Scripturæ. Sed increduli sunt etiam, & infideles, *quia non credunt sanctæ Romanæ Ecclesiæ Decretis*.

Rom. 13. 11.

Gal. 6. 10.

2. In nascentis Ecclesiæ primordiis, conversio, quæ à peccatoribus graviter ægrotantibus fiebat, ita inutilis, & illegitima censebatur, ut, teste sancto Cypriano, iis qui illam ad hoc usque tempus distulerant, absolutio denegaretur, quia hi non sufficienter ad absolutionem recipiendam dispositi, & ea indigni credebantur. Aliquo tamen elapso tempore, in Concilio Arelatensi, Ecclesiæ claves tenente Silvestro summo Pontifice, declaratum est, iis qui conversionem suam diù distulerant, posse dari absolutionem, sed illis denegandam communionem; *De his qui apostatant, & antequam se ad Ecclesiam repræsentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & postea infirmitate correpti petunt communionem*, pla-

S. Cypr. Ep. 52. ad Ant.

Conc. Arelat. Apol. 1. c. 23

statuit eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint fructus dignos pœnitentia.

Non multo post tempore, hujusmodi pœnitentibus absolutionem dari, & sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ministrari concessum est; ne Ecclesia favere videretur errori Novatianorum, qui lapsis post Baptismum, nullum superesse salutis remedium docebant. Et reverà a muulto tempore iis dantur absolutio, & communio, quando veræ conversionis signa edunt. Conversiones tamen ab Ecclesia semper inspiciuntur ut dubiæ, ut suspectæ, & ut coactæ; nam ut habetur in Decreto, qui pœnitentiam sic differunt, non censentur voluntariè converti, & non creduntur peccata dimittere, sed à peccatis dimitti; *Si vis agere pœnitentiam quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.*

De pen. dist. 7.

Baptismum recipere olim differebant multi, quousque ad provectam ætatem pervenissent, vel gravi aliqua infirmitate laborarent. Concilium autem Neocæsariense hos qui in infirmitate constituti baptizabantur, irregulares declarat, eosque ad Sacerdotium promoveri prohibet, quia eorum fides dubia, suspecta, & non voluntaria creditur; *Si quis in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet; non enim fides illius est voluntaria, sed ex necessitate.*

c.1.& 15

Quod autem de Baptismo dilato, hoc & de pœnitentia, ad vitæ finem dilata, sentit Ecclesia: sicut enim hunc Baptismum non voluntariè, sed ex necessitate receptum decernit; ita & pœnitentiam dilatam, non voluntariam, & suspectam judicat; eosque qui in vitæ fine pœnitentiam agunt, peccata non voluntariè dimittere, sed ab iis dimitti credit; *Si vis agere pœnitentiam quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.* Ecce varia sanctæ Romanæ Ecclesiæ decreta, quæ pœnitentiam non esse differendam statuunt, quare increduli, & infideles dicendi, qui pœnitentiam differunt, quia Ecclesiæ decretis non credunt; ac etiam, *quia non credunt sanctorum Patrum dictis, & sententiis.*

3. Qui conversionem ad vitæ finem differunt, se tunc verè pœnitentiam acturos sperant. Sed, inquit Divus Augustinus, sicut nullus vult diù ægrotare sub spe sanitatis futuræ, ita & nullus in peccatis diù perseverare debet sub spe misericordiæ Dei. Quia qui pœnitere differunt, repentino sæpè corripiuntur morbo, & sine pœnitentia ex hoc mundo exeunt: *Nullus hominum debet sub spe misericordia Dei, diutiùs in suis remanere peccatis, cùm etiam nemo in ipso corpore vela sub spe salutis futuræ diutiùs ægrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus suis recedere negligunt, & sibi de Deo indulgentiam repromittunt, nonnunquam ita præveniuntur repentino Dei furore, ut nec conversioni tempus, nec beneficium remissionis inveniant.* Innumera alia ex Divo Augustino adduci possent loca conversionum non esse differendam probantia; sed aliis sanctis Patribus demus locum.

D. Aug. libr. de sal. ad pec. c. 3.

Hujus vitæ tempus brevissimum censent omnes, est enim veluti vapor ad modicum durans, ut fulgur in momento disparens; ut umbra velocissimè transiens, quare, inquit Sanctus Gregorius, peccatores conversionem diù differre non debent, sed citò ad Deum converti, *quoniam tempus breve est & finis peccatorum mors est, erubescant se peccasse, erubescant conversionem distulisse, convertantur, & erubescant valdè velociter.*

S. Greg. in 7. Ps. pœn.

Severum Dei judicium imminere, ait S. Petrus Chrysologus; in quo durissima à Christo Domino proferetur sententia adversus illos, qui peccatorum suorum pœnitentiam non egerunt, quare, inquit, pœnitentia acceleranda, nec in futurum differenda: ne supremi Judicis sententia pœnitentiam præveniat: *currat pœnitentia, sententia ne præcurrat.*

Chrys. ser. 167

Eorum qui pœnitentiam in futurum differunt, errorem manifestat D. Basilius, dicens, quòd tunc converti volunt, cùm neque loqui, neque audire, nec doceri, nec peccata confiteri poterunt: *anne expectas, ut te tum febris ad pœnitentiam vocet cùm nec salutaria verba ampliùs proloqui, neque quidquam auribus accipere poteris: cùm in ipso capite morbus inhabitabit; cùm non manus ampliùs ad cœlum tollere, non commodè doceri, non certè confiteri, non in Dei gratiam redire valebis?* O qualem errorem.

S. Basil. ser. 4. de pœnit.

Sanctus Ambrosius, qui pœnitentiam in futurum non esse differendam, pluries suadere conatus est, ait tandem, pœnitentiæ esse ferventer insistandum, ac ad pœnitentiam citò currendum, sicut naufragus currit ad tabulam, ut ejus interventu à naufragio salvari possit: *insiste fortiter, pœnitentiæ inhære, tanquam naufragus tabula.* Quod, & Tertullianus iisdem ferè verbis anteà dixerat; *pœnitentiam, inquit, tu peccator ita invade, ita amplexare, ut naufragus aliquam tabulam.* Sed quid immoror in colligendis aliquorum sanctorum Patrum dictis? non aliqui solùm, sed omnes penitùs sancti Patres, qui de pœnitentia locuti sunt, eam non esse diffe-

Ambr. Tract. ad Virg. lapf.

Tertul. libr. de pœnit.

rea-

rendam docuerunt. Quare increduli, & infideles, qui pœnitentiam in futurum differunt, cùm sacræ Scripturæ verbis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ decretis, ac sanctorum Patrum dictis non credant. Si enim hi corde credant; saltem operibus suis, se non credere suadent, cùm citò pœnitentiam non agant, sed eam in futurum differant.

1. Tim. 5. 8. *Si quis suorum*, inquit Divus Paulus, *maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Quare hic infidelis est, quia licet domesticorum curam habendam credat speculativè; hoc tamen non credit practicè, & fide efficaci, quæ illum ad curam de domesticis habendam alliciat, vel, hic est infidelis, quia quod corde, & verbis credit, factis & operibus suis negat, dum hoc non facit, quod præcipit sacra Scriptura. Sic qui conversionem in futurum differunt, increduli, & infideles sunt suis operibus quia hoc faciunt, quod sacra Scriptura, quod Ecclesia, & quod Sancti Patres prohibent; ac factis negant, quod corde, & verbis fortè profitentur. Sed si qui suam in futurum conversionem differunt, sint increduli, & infideles, *sunt etiam stulti, & amentes.*

I. PARS. *Qui conversionem ad vitæ finem differunt, stulti sunt.* I.

OMnes quidem peccatores, juxta divinum sacræ Scripturæ loquendi modum, stulti sunt, & hujusmodi *stultorum* Eccl. 1. 15. *infinitus est numerus.* Sed inter stultos peccatores, hi stultissimi censendi sunt, qui conversionem ad vitæ suæ finem differunt

Aug. ser. 22. de tem. pore. *stultissimum est, ut causa, in qua de necessitatibus agitur æternis, vita deficientis committatur extremis.* Hi certè stultissimi; 1. quia in volutabro jacent, & nolunt ab eo exire: 2. quia in servitute sunt, & nolunt ab ea liberari: 3. quia quasi in putei margine dormiunt, & nolunt inde amoveri.

1. Reg. 11. 1. Cùm Naas Ammonites pugnare cœpit adversum Jabes Galaad; dixerunt ei omnes viri Jabes: *habeto nos confœderatos, & serviemus tibi.* Respondit arroganter Naas: *in hoc feriam vobiscum fœdus; ut eruam omnium vestrûm oculos dextros.* Ecce fœdus, quod init dæmon cum peccatoribus, qui pœnitentiam in futurum differunt; iis mentis oculos ita eruit, illosque eò stultitiæ ducit, ut cùm jaceant in fœtido scelerum suorum volutabro, inde exire nolint, nisi in vitæ suæ fine, & instante morte.

Dic, quæso, nonne stultus ab omnibus censetur homo, qui cùm in volutabro decumberet, inde nullo modo exire vellet, nisi post viginti annos, vel in ultimis vitæ suæ diebus? hunc certè stultissimum dicerent omnes; ac ipsi pueri eum ut stultum circuirent, & irriderent. Eodem prorsus modo stulti censendi peccatores, qui ad Deum converti differunt: ipsi enim sunt veluti immunda animantia in scelerum suorum volutabro jacentia, *sus lota in volutabro luti*; Deus 2. Pet. 2. autem Angeli, & homines, eos ad inde surgendum hortantur; & tamen inde exire nolunt, donec insenuerint, vel lethali quodam morbo correpti fuerint. O magnam stultitiam.

Jucundum est quod narratur de Judæo quodam; qui cùm die sabbati, in volutabrum incidisset, inde surgere noluit, ne legem hanc violaret, quæ in die sabbati omne opus prohibebat. Errabat, qui surgere, esse opus à lege prohibitum credebat: quare qui eum sic in luto jacentem videbant, hortabantur illum ut surgeret; eique manus, & auxilium offerebant, ut eum inde extraherent; ipse verò renuens, stylo poetico respondebat.

Sabbata sancta colo, de stercore
surgere nolo.

Non legis observantissimum, sed stultissimum eum judicavere, quotquot illum in hoc volutabro pertinaciter manere volentẽ viderunt; ac in primis eum stultum censuit nonnullus, qui illum profundiùs in volutabrum immersit, illumque hinc inde volvit, dicens; Quia in hoc volutabro, sabbati legem servaturus delectaris, volo, ut in eo sabbatum perfectè celebres,

Sabbata sancta quidem Salomon
celebrabis ibidem.

O magnam Judæi hujus stultitiam! sed ò quam stulti etiam impii, qui conversionem differunt! isti namque in volutabro peccati, ac in turpi scelerum suorum luto & limo infixi sunt; *infixus sum in limo profundi*, Clamant Deus & Angeli, clamant concionatores & Confessarii, clamant parentes & amici, eosque hortantur, ut à volutabro hoc citò surgant; ipsi verò, ut mundi & carnis leges servent, inde usque ad senectutem, vel usque ad mortem surgere differunt. Tunc, inquiunt, surgam cùm senuero, cùm graviter infirmabor, cùm mortis hora appropinquaverit, ò qualem stultitiam! sed si hi stulti sunt, quia in volutabro jacent, & nolunt ab eo exire; hi etiam stulti, *quia servi sunt, & nolunt à servitute liberari.*

2. Tot sunt servi, quot peccatores Simul enim peccati sunt servi, in quod inciderunt, *qui facit peccatum, servus est peccati*. Quid avarus, nisi divitiarum, & dæmonis servus? *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli*. Quid ambitiosus, nisi mancipium, & servus propriæ excellentiæ, qui sub gravi ambitionis jugo ingemiscit, & priùs servit, quam dominetur? *grave ambitionis jugum, quia ut dominetur aliis, priùs servit*. Quid luxuriosus, quam turpitudinis suæ, & fœdæ libidinis mancipium? Quid tandem omnes peccatores, quàm servi scelerum, quibus addicti sunt? *qui facit peccatum, servus est peccati*.

Joan. 8. 34. 1. Timot. 6. 9. — S. Bern.

Impiorum servitutem gravissimam censet D. Augustinus, quia non uni solùm, sed tot dominis serviunt, quot vitiis adhærent. Quamvis Reges hi sint, & Imperatores; gravi tamen scelerum suorum jugo subduntur, totque dominorum sunt servi, quot variis vitiorum generibus indulgent: *malus etiamsi regnet, servus est, nec unius domini, sed quod gravius est, tot dominorum, quot vitiorum*.

August.

O duram servitutem, quam adhuc duriorem, & graviorem judicabit, qui advertet, servos peccati, servos etiam esse dæmonis, quia ab eo victi, & superati sunt: *à quo enim quis superatus est, hujus & servus est*. Tentat homines dæmon, impugnat viros etiam sanctissimos: omnibus bellum indicit, omnesque dejicere, & ad peccadum pertrahere conatur, cùm autem in mortale aliquod peccatum illos trahit, tunc ab illo superantur, & ideò tunc dirò illiùs jugo subduntur, ejusque fiunt, mancipia, & servi; *à quo quis superatus est, hujus & servus est*. O importabile jugum! ò duram servitutem, & tamen ita stulti sunt, qui pœnitere differunt, ut jugum illud excutere, & ab hac servitute liberari nolint.

2. Petr. 2. 19.

Stultos aliquos vidit Job, quorum stultitia altas radices habebat: *ego vidi stultum firma radice*. Stulti hi, sunt ipsimet peccatores, qui à peccatis surgere, & pœnitentiam agere differunt: stulti quidem hi sunt *firma radice*, quia nulla major, nulla magis radicata videtur stultitia, quàm quòd quis à dura, & horrenda dæmonis, scelerumque suorum servitute usque ad ultimam senectutem, & ad vitæ suæ exitum liberari nolit.

Job. 5. 3

Quòd ut clariùs pateat, dic, quæso, si quis sub dura Turcarum, vel aliorum infidelium servitute gemens, ab ea liberari jam jam facilè posset, & tamen ab ea liberari nollent, donec insenuerit, vel propinquę mortis tempus advenerit; nonne censeretur hic stultus, & in stultitia, quàm maximè radicatus: non est qui non eum stultum, & stultissimum proclamet. Sed stulti magis, qui pœnitentiam in futurum differunt, quia eùm à peccati, & dæmonis servitute mox liberari possint, ab ea tunc liberari expectant cùm gravi morbo laborabunt, vel eùm mortis hora appropinquaverit. O portentosam hujusmodi hominum stultitiam, sed hi sunt etiam stulti, *quia in putei margine dormiunt, & inde amoveri nolunt*.

3. Infernus est locus profundissimus, in terræ centro constitutus, in quo umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Hic locus, est simul carcer, lacus, & puteus. Est carcer, & omnium carcerum teterrimus, omni horrore, & fœtore plenus, in quo detinentur, & torquentur damnati, ac *omnes labes mundalium sordium exhalant*. Est locus horrendus, in quem descendunt, & præcipitantur reprobi, æternùm cruciandi: *descendunt in lacum ad populum sempiternum*. Est puteus, & à dilecto Discipulo, in Libro Apocalypseos, vocatur *puteus abyssi*, quia hic puteus est stupendæ profunditatis; nec ab eo damnati quocumque modo exire possunt. A Regio verò Vate dicitur *puteus interitus*: tum quia in illum impii, in ipso sui interitus instanti, præcipitantur; tum quia miseri in eo viventes, semper morientur, & interitu sempiterno cruciabuntur.

Tert. lib. de an. c. — 14. Ezec. 26. 20. — Apoc. 9. — Psal. 54.

Quàm horribilis, & formidandus sit ille puteus, describit Eusebius Emissenus, dicens, *hic puteus cùm susceperit reos, claudetur sursum, & dilatabitur in profundum; nullum spiramen, nullus liber anhelitus, claustris desuper urgentibus, relinquetur, detrudentur illuc, valedicentes rerum naturæ; ultrà nescientur à Deo, qui Deum scire noluerunt*. O quàm horrendus ille puteus, & tamen peccatores, qui conversionem differunt, ita stulti sunt, ut quasi in margine hujus putei dormiant, nec inde amoveri velint.

Euseb. hom. 7. de Epiph.

Quasi in margine, & ad oram inferni dormiunt peccatores, quia si repentina corripiantur morte; mox in infernum cadunt: *ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*. Clamat Spiritus Sanctus, ut eos à lethali hoc peccati somno excitet: *surge qui dormis, & exurge à mortuis*. Clamat, quòd à pessimo hoc somno surgendi hora jam advenerit: *hora est jam nos de somno surgere*. Clamat, & stulti hi peccatores, somno peccati dormire, quasi in inferni margine dormire, ac usque ad vitæ finem dormire volunt; O magnam hujusmodi peccatorum stultitiam.

Job. 21. 13. — Eph. 5. 14. — Rom. 13. 11.

Stul-

Stulti ergo peccatores, qui ad vitæ suæ finem pœnitere differunt: *stulti*, quia in volutabro jacent, & nolunt inde exire: *stulti*: quia servi sunt, & nolunt liberari: *stulti*: quia in margine putei infernalis dormiunt, & nolunt inde amoveri. O. N. desine esse stultus; ne sis ita stultus, ut conversionem ad vitæ tuæ finem differas; quia fortè morte subitanea præoccupatus, in infernum ca-
Eccles. 7.18. deres: *noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo*. At peccatores, qui pœnitentiam differunt, non solùm stulti sunt & amentes *sed sunt etiam damnati & reprobi*.

III. PARS. *Qui conversionem ad vitæ finem differunt; reprobi sunt.*

Qui conversionem ad vitæ finem differunt, de salute sua non diffidunt: quin contrà tunc se pœnitentiam acturos, ac æternam beatitudinem consecuturos sperant & confidunt. Latronem, inquiunt, tunc salvavit Christus; salvabit & nos tunc erga latronem tunc ita misericors extitit, ut ei Paradisum aperuerit; erga nos similiter se ita misericordem exhibebit, ut à Paradiso nos non excludat. Sed falluntur miseri: quia latronem quidem tunc salvavit Christus: ut nobis demonstraret, nec in ultimo vitæ termino à misericordia Dei esse desperandum: *Sed non nisi unum sic salvavit* inquit S. Bernardus, *ut raram esse hujusmodi salvationem manifestaret*. Ita rara, & difficilis est salvatio eorum, qui ad vitæ finem conversionem differunt; ut eos veluti reprobos & damnatos inspicere possimus. Quod ut non à meipso dictum videatur; trium omni exceptione majorum testimonium adduco; Salomonis scilicet, Augustini, & Scoti: 1. *Salomonis*, qui inter sapientes sapientissimus: 2. *Sancti Augustini*, qui inter Patres perspicacissimus: 3. *Scoti*, qui inter Theologos subtilissimus.

1. Impii qui conversionem ad vitæ finem differunt, tam diris pravæ conscientiæ stimulis dilaniantur, tanto timore concutiuntur, totque calamitatibus sæpè opprimuntur, ut verè ambulent vias difficiles,
Sap. 5.7 & in via iniquitatis lassentur: *lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis*. Viæ quibus incedunt hujusmodi viri, duræ, asperæ,
Baruch 4.26 difficiles, & doloribus plenæ: *delicati mei ambulaverunt vias asperas*. Via & vita illorum in lubrico versatur, ac multis complanata est lapidibus; seu, occasionibus ad peccandum allicientibus; *via peccantium complanata lapidibus*. Sed quid tandem fit de his hominibus, qui ambulant vias difficiles, asperas & lapidibus complanatas? quis est finis eorum? *Via peccantium complanata lapidibus*, inquit Salomon: *& in fine illorum inferi, tenebræ & pœnæ*. Dicunt Eccl. 21.11 hi: in fine vitæ meæ omnia confitebor peccata; ea lacrymis multis delebo; Dei misericordiam impetrabo, & æternam beatitudinem obtinebo. Sic loquuntur qui conversionem suam differunt: sed non sic loquitur Salomon; non iis beatitudinem æternam pollicetur: quin contrà, eos damnandos, ac ad tartara mittendos prædicit: *in fine illorum inferi, tenebræ, & pœnæ*.

Deus per seipsum, per Prophetas, per Apostolos, ac per Concionatores, ad promptam morum mutationem, & conversionem peccatores sæpè hortatur: ipsi verò ita stulti sunt, ut omnes inspirationes internas, consilia omnia, omnes prædicationes, ac sapientum quorumcumque monita spernant: *non recipit stultus verba prudentiæ*. Prov. 18.2 Stultorum hujusmodi corda, ita dura sunt ut nec minis, nec promissis, nec consiliis, nec Dei gratia flecti possint; sed tandem in fine vitæ quid funestum eis eveniet: *cor durum malè habebit in novissimo*. Quid est Eccl. 3.27 funestum hoc, quod eis tunc accidet? nonne tunc convertentur ad Dominum? nonne tunc morientur morte justorum? nonne æternam felicitatem assequentur? Nequaquam, inquit Salomon; sed hi miseri, qui in continuo damnationis periculo vivere voluerunt, infeliciter peribunt, & æternùm damnabuntur: *cor durum habebit malè in novissimo, & qui amat periculum, in illo peribit*. Ecce quid de his qui conversionem ad vitæ finem differunt, sentiat Salomon, inter sapientes sapientissimus: audiamus hac de re disserentem *Augustinum, qui inter sanctos Ecclesiæ Patres perspicacissimus & doctissimus est*.

2. Non differenda conversio, inquit Augustinus; quia non sumus securi an diù simus victuri; ac valde timendum, ne qui ad Deum converti differunt, morte subitanea rapiantur, & ad infernum præcipitentur; *time, ne mors superveniens te rapiat & pereat dilatio, & succedat æterna damnatio*. Aug. l. 9. de inhonesta mul. Quod & confirmat ex S. Scriptura; in qua dicitur, non quòd salvi fient; sed quòd disperdentur, qui ad Deum converti differunt; (Audiant, inquit, omnes verba recito Scripturæ divinæ. O male dilator, & crastini male appetitor? audi Dominum dicentem, audi Scripturam prædicantem *non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*.) Aug. Ser. 1541 de verbis Apost. Dic ò male dilator; dic, quantum volueris, quòd Deus salvabit te; sed sci-

to quòd falleris, qui sic loqueris; quia non dicit Deus, quòd salvabit te: sed quòd *in tempore vindictæ disperdet te*.

De his qui ad vitæ finem converti differunt, variis aliis in locis loquitur Hipponensis Antistes; sed eos semper ut viros interitui vicinos, & reprobos respicit. Innumeri, ait, à mundi primordio, conversionem ad vitæ suæ exitum distulerunt; sed, inquit, *non inveni in quinque millibus annis salvatum, nisi solum latronem*. Dic ergo, ò Præsul sanctissime, quid de aliis factum sit? Alii haud dubiè damnati; quia, inquit *ex centum millibus hominum, quorum mala fuerit vita, in morte divinam indulgentiam vix obtinebit unus*. O formidanda Augustini verba! ò terribilem sancti hujus Doctoris sententiam! Salvari credis, ò peccator, qui conversionem ad mortem differs? Sed erras, miser: quia ex innumeris, qui conversionem sic distulerunt, latro solus conversus est; erras; quia ex centum millibus qui conversionem differunt, vix salvatur unus: quare si conversionem ad mortem differas, conclude & quasi certus sis, non quòd salvaberis cum latrone, sed quòd cum innumeris, aliis damnaberis. De quo si adhuc dubites, dicet tibi Augustinus, eos qui conversionem differunt usque ad mortem, in periculosissimo æternæ damnationis periculo versari, ac interitui esse proximos: *periculosum est, & interitui vicinum, usque ad mortem procrastinare pœnitentiæ remedium*. Aliis supersedeo, quæ ex D. Augustini libris desumi possent, ut audiamus Scotum, inter Theologos subtilissimum; qui de his qui conversionem ad mortem differunt, loquitur, veluti de viris reprobis, & quasi de viris, qui salvari nequeunt.

August. in tract. de obitu Hier.

De Pœn. dist. 7.

In 4 D. 20. 3. Quærit Doctor subtilis: *utrùm pœnitentia in extremis, valeat ad salutem*? Supponit, eum qui conversionem ad mortem differt, non rapiendum repentina morte, & habiturum pœnitendi tempus; quod an ita futurum sit, est valdè dubium. Sed posito, quòd is pœnitendi tempus habeat, quodque pœnitentiam aliquam in extremis agat; quærit Doctor, an hæc pœnitentia, quæ à peccatore in extremis fit, valeat ad salutem? respondet quòd, *videtur difficile vel impossibile tali benè pœnitere*: ac per consequens hunc salvari difficile, & moraliter impossibile est.

In 4 D. 20 ad Prim.

Quatuor adducit rationes Doctor subtilis, quibus sententiam suam probat. *Prima*; est: quia ad veram pœnitentiam requiritur liber usus rationis & voluntatis; cùm autem quis gravi morbo laborat, vel est in extremis, impeditur usus liberi arbitrii vel usus liber rationis & voluntatis, ex dolore vel timore inhærentibus. *Secunda*: quia displicentia de peccato, quam tunc habet, est ob mortem imminentem; quæ si remota esset, sicut priùs, præsumitur, quòd non haberet hanc displicentiam, sicut priùs ac proinde hæc displicentia non est simpliciter voluntaria, nec sufficiens ad delenda peccata. *Tertia*: quia habitus mali usque tunc continuati, multùm retrahunt ab actu pœnitentiæ; multùm enim inclinant ad ea inordinatè amanda, quæ ad hoc usque tempus inordinatè amata sunt; & per consequens magnam faciunt difficultatem, ad habendum displicentiam de eis, & ad habendum talem displicentiam, quę sit dispositio sufficiens ad deletionem culpæ. *Quarta*; quia homo in extremis positus, non ita liberè sua dimittit peccata, sicut homo sanus; & ideò quantum in eo deficit de libertate, tantum requiritur in eo conatus voluntatis intensior, quem vix, vel nunquam quis in extremis positus poterit habere Unde concludit Doctor, quòd *videtur difficile, vel impossibile tali benè pœnitere, propter rationes dictas*. Quid ergo de hoc, & aliis hujusmodi fiet, si pœnitentiam in extremis non faciant? hi certè damnabuntur quia, ut ait Spiritus sanctus, peribunt quicumque verè pęnitentiam nō egerint; *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis*. Quare, ò N. conversionem ad vitæ finem non differas; cùm hi qui eam sic differunt, increduli sint & infideles, stulti sint & amentes, reprobi sint & damnati. Luc. 13. 5

Dices fortè: conversionem ad mortem differre non intendo; sed solummodò ad festa Paschalia, vel ad annum. O. N. quis tibi pollicitus est, te usque ad Paschalia festa victurum? à quo habes, Deum tibi tunc gratiam conversionis operatricem daturum? quis tibi promisit, te tunc veram conversionis voluntatem habiturum? nullam de his omnibus habes certitudinem; quare ne in futurum tuam differas conversionem. O N. adverte quàm prava tua sit voluntas; volo, inquis, ad Paschalia festa meam differre conversionem; id est, volo usque ad festa Paschalia in statu peccati mortalis perseverare, usque ad festa Paschalia nullum actum meritorium elicere, usque ad festa Paschalia esse Dei inimicus, usque ad festa Paschalia in continuo damnationis æternæ periculo vivere. O perversam voluntatem? quare nec ad mortem, nec ad festa Paschalia tuam differas conversionem; sed jam, sed absque ulla mora convertere ad Dominum Deum tuum. Hodię Deus

per

per gratiam suam te intùs monet; te hodie ad conversionem vocat: noli ergo tuum obdurare cor, ac gratiæ Dei resistere; sed promptè ad Deum convertere: *hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Cùm Christus Zachæum vocavit, dicens: *Zachæe festinans descende*, promptè & festinans Christo vocanti obtemperavit, *& festinans descendit*. O. N: millies te Christus ad conversionem vocavit, & tu ei restitisti; ne ampliùs ejus vocationi resistas; sed ejus vocationi promptè & festinanter obtempera; festinans ad Deum vade; festinans convertere.

Ps. 94. 8. | Luc. 19. 5.

O quàm utilius est, inquit Augustinus, Deo ad conversionem vocanti hodie obedire, quàm in die judicii audire eum sævientem & condemnantem; *utilius namque & multò salubrius est, hodie audire eum consulentem, admonentem, docentem, quàm in die illa tam amara audire illum judicantem sævientem, condemnantem*. Quare ut eum aliquandò non audias tonantem, & condemnantem; audi eum, te hodie ad pœnitendum vocantem; audi eum, & vocationi ejus obtempera: audi eum, & velociter ad eum convertere. *Convertantur*, inquit Propheta, *& erubescant valdè velociter*, peccatores erubescere debent, se peccasse; erubescere debent, se conversionem distulisse; erubescere debent, & converti, non solùm velociter, sed etiam *valde velociter*: debent cito, quamprimùm poterunt, & valdè velociter, de peccatis conteri, ea omnia confiteri, Deo & proximo satisfacere. Quod si faciant, gratiam & gloriam dabit Dominus. *Amen.*

Aug. ser. de verb. Habacuc. | Ps. 6. 11.

DOMINICA PASSIONIS.

DE MENDACIO.

Si dixero, quia non scio, ero similis vobis mendax. Joann. 8.

MEndacium faciliùs fingi, quàm pingi & explicari potest. Si tamen sacræ Theologiæ Magistris fidem adhibeamus, mentiri, est *contra mentem ire*, vel, ut loquitur Doctor Angelicus, est *contra mentem dicere, sive verbis, sive gestis, sive nutu, sive alia ratione*. Unde ille verè mentitur, qui aliud sentit, & aliud dicit: *ille mentitur*, inquit Divus Augustinus, *qui aliud habet in animo, & aliud in verbis*.

D. Th. 2. 2. q. 110. | Aug. l. de mend. c. 3.

Vidimus quandoque horologium aliquod perturbatum, quod aliud sonat, & aliud signat; sonat v. g. quartam, dum signat primam: huic horologio similes sunt mendaces: quia aliud mente signant, & aliud ore sonant; aliud sentiunt, & aliud dicunt. His horologiis similis non fuit Christus, qui erat veritas primordialis & essentialis: *ego sum veritas*. Hominibus mendacibus similis non extitit Christus, qui nil unquam veritati contrarium protulit *si dixero, quia non scio, ero similis vobis mendax*. Ut Christum imitemur, & ut omne mendacium pro viribus fugere conemur, de mendacio ista instituetur concio, &c. *Ave.*

DÆmon, Eva, & Adamus ab ipso mundi primordio in Paradiso voluptatis mentiti sunt, & locum hunc felicissimum mendaciis suis polluerunt. Ibi mentitus est diabolus, cùm Evæ dixit, quòd ipsa & Adamus non morientur, licèt de fructu vetito comedant: *nequaquam moriemini*. Ibi etiam mentita est Eva, dicens, Adamo & sibi esse prohibitum, ne fructum scientiæ boni & mali manu contrectarent: *præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus*: Adæ enim solummodò prohibuerat Deus, ne de hoc fructu comederet: *de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas*. Ibi tandem mentitus est Adamus, cùm Deum criminis sui authorem facere voluit, dicens, mulierem, quam ipsi Deus dederat, peccati sui fuisse causam: *mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*.

Gen. 4. | Gen. 3. | Gen. 3. | Gen. 3.

Mendaces quidem fuere in Paradiso terrestri, diabolus, Adamus, & Eva: ibique mendacium fuit commune, probrosum & malum. *Commune*: cùm non unus solùm, sed omnes ibi mentiti sint. *Probrosum*: cùm turpissimum sit, quòd diabolus & primi parentes, qui tam perfecti jam jam a Deo creati fuerant, ad vilia mendacia declinent. *Malum*: cùm omne mendacium sit ex natura sua malum, nec possit quis voluntariè mentiri, qui non peccet.

A terrestri Paradiso exiit mendacium, & in alias mundi partes se diffudit; ubi, non secus ac in illo voluptatis loco, mendacium est commune, probrosum, & malum. Quod pleniùs constabit, cùm probavero: 1. Quòd mentiri est commune: 2. Quòd mentiri est probrosum: 3. Quòd mentiri est malum.

Mentiri est commune. I. PARS

DE Augusto Imperatore refert Svetonius, quòd devicto Antonio, secum ex Ægypto in triumphū duxerit Sacerdotem sexaginta annorum, de quo illi constabat, quòd nunquam in vita sua mentitus

tus esset. Simili prærogativa gavisus est
Spond. Tom.2. an.Chr. 1557. Ferdinandus, Lusitaniæ Princeps, de quo Spondanus ait, quòd *nunquam mentitus sit*. Sanctissimus Anachoreta Arnulphus, morti proximus, in adstantium ædificationem dixit; nihil magnum me fecisse memini; in eo tamen sollicitus laboravi, *ne ullum proferrem mendacium*. Quid simile in Abbatis Beni laudem circumfertur; de quo breve illud extat elogium: *nunquam iratus, nunquam mentitus*. Alii nonnulli, paucissimi tamen reperientur, qui nullo unquam mendacio linguam suam deturparint: quia nil in mundo communis men-
Ierem.9 dacio: plerique enim hominum *docuerunt linguas suas loqui mendacium*; totque in mundo mendaciis proferendis assueti inveniuntur homines; ut flens dicat D. Thomas à Villanova: (non est veritas in mundo, non est qui loquatur verum cum proximo suo; quidquid hodie vulgus loquitur, fraus & adulatio est: *docuerunt enim lin-*
D.Tho. conc.3. ad.vent *guas suas loqui mendacium*. In hac Schola exercitati sunt, in hac edocti ut discerent fallere & mentiri; hæc civilitas, hæc affabilitas; & inurbanus creditur quisquis fallere, & mentiri non novit.)
Ioan. 8. 44. *Diabolus est mendax & pater ejus*; scilicet mendacii; ipseenim in Paradiso terrestri mentitus, & mendacio suo primos parentes tentavit de esu fructus vetiti, dicens: *nequaquam moriemini*. Ad quem Bernardus: *O nequam, ubi est tuum nequaquam?* Certè illud *nequaquam*, fuit mendacium, & tanquam pessimum semen serpentis, à quo mendacium in omnes hominum status & conditiones manavit; ac ita factum est inter homines commune, ut undequaque mendacium inundasse dicat Oseas
Osee 4. Propheta, bis verbis: *non est veritas in terra, sed maledictum & mendacium inundaverunt*. Inspice singulos hominum status, à Principibus, Magistratibus, & Judicibus, usque ad minimos quosque Plebejos; a senioribus usque ad juniores quoslibet, invenies, omnes ferè homines infectos esse mendaciis. Unde quodammodò dici potest cum Licosthene: *sicut non est piscis sine spinis, sic nec homo sine mendacio*. Scio, Lucianum in mediis tormentis, semper dixisse: *mentiri non est meum*; sed interrogentur Iudices, mercatores, artifices, pauperes & divites: certè si sincerè respondeant, non diceet eorum quilibet: *mentiri non est meum*. Quin potius respondebunt omnes: *mentiri est nostrum*; quia mendacium ita est commune, ut in omne status inundaverit: *maledictum & mendacium inundaverunt*.

De Anthimo, Nicomediensi Episcopo, narrat Surius, quòd cùm à satellitibus, ipsum non agnoscentibus, ad necem quæreretur, ipsos satellites hospitio exceperit, promittens, quòd brevi Anthimum in eorum conspectum produceret; stetitque promissis. Postquam enim erga illos se liberalem & beneficum exhibuit, circa finem convivii quod illis parari curaverat, dixit: Anthimum quæritis, Anthimum videtis; ego sum ille Anthimus, quem ad mortem quæritis. Tunc illi attoniti, & munificentia tam digni hospitis delibuti, una spoponderunt, se dicturos Imperatori, quòd Anthimum diù quæsitum nusquam reperissent. At ille gravissimè hoc cavit; & ne mentirentur satellites, ultrò se captivum illis adjunxit, maluitque mori, quàm mendacio vitam servare. Ille verè dixit: *mentiri non est meum*; sed da mihi, qui Anthimum imitentur; da, qui sint parati mori potiùs, quàm mentiri. Heu! non solùm pro servanda vita, verùm & pro modico lucro, pro uno obolo, & quasi pro nihilo plerique hominum crebra proferunt mendacia. Quot mendacia in Regum curiis) Quot mendacia in Judicum palatiis? quot in cauponis, in plateis, & undique proferuntur; non pro vita tutanda, sed pro asse lucrando, & quasi pro nihilo? certè nil jam communius mendaciis, quæ undequaque inundaverunt. Sur. 27 Apri.

Dixit Propheta Regius in excessu mentis suæ, omnem hominem esse mendacem: *omnis homo mendax*. Omnes quidem homines, qui originale peccatum contraxerunt, mendaces sunt, seu, ad mentiendum proni; omnes tamen non sunt mentientes, quia reipsa omnes non mentiuntur. Nihilominùs mentientium maximus est numerus; multosque reperire est, qui indesinenter mentiuntur, & quorum tot mendacia, quot verba. Hos similes dicam huic civi Florentino, qui summo Pontifici Leoni, Florentiam adeunti, multa locutus est verba mendacii. Cùm enim, nescio quo casu, proximus Poutifici equitaret, miscetque cum eo sermones: interrogatus de obviis multis domibus & palatiis, quorum essent, & an magnos præberent proventus quæ licèt ignoraret civis, securissimè tamen de singulis percontanti respondit; jam dominorum nomina & jam prædiorum census confingens, ita ut semper fingendo & mentiendo responderet. Aderat Florentinus alius, qui tantam mentiendi procaciam in concive advertens, continere se non potuit, quin tandem ab eo peteret, qua fronte ausus fuisset, Ecclesiæ capiti tam falsa impone-

re? cui ille: talia locutus sum, ne verba deficerent. O quot in mundo Florentini & Florentinæ reperiuntur; qui ne verba deficiant, ut tempus fallant, ut audientibus placeant, vel ut aliquid lucri nundinentur, innumera mendacia eructant? quot inveniuntur viri mendaces, qui undequaque falsa effutire non desinunt? Certè sicut stultorum, ita & hominum mendacium infinitus est numerus. Ac inter homines, mentiri ita est commune, ut meritò conqueratur Jeremias, quòd undique invaluerit mendacium, etiam inter Prophetas & Sacerdotes, qui veritatem specialiùs profiteri, docere & tueri

Jerem.8. debent: *à Propheta usque ad Sacerdotem, cuncti faciunt mendacium.*

Joan.18. Christum interrogat Pilatus, dicens: *quod est veritas*? Valdè mirum, quòd ille qui pro tribunali stans, omnium jura dicebat, omniumque causas discernebat, tanquam veritatis ignarus, à Christo discere cupiat, quid sit veritas: *quid est veritas*? Unde in Præside, ac Judice, tanta ignorantia? ex hoc quidem quòd apud homines mundi ita com-

Theophil. mune sit mendacium, ut apud illos abolita sit veritas: *interrogat Pilatus, quid sit veritas: ferè inter homines abolita erat.* Ab aulis Principum, à palatiis Prælatorum, à tribunalibus Judicum, & ab officinis mercatorum exulat veritas; ubique viget, ubique regnat, ubique triumphat, & inundat mendacium. Quod non solùm inter mercatores, propolas, caupones, ac alias vilis plebeculæ personas, verùm & inter Sacerdotes, ac alios perfectioris status viros est commune: *à Propheta usque ad Sacerdotem, cuncti faciunt mendacium.*

Arist. 2. Rhet. Optimè adnotavit Philosophorum Princeps, senes esse suspiciosos & incredulos: semper enim suspicantur, falsa esse quæ iis ut vera proponuntur; nec facilè credunt iis, quæ ipsis dicuntur. Rationem autem adducit Aristoteles, cur senes increduli sint: quia, scilicet, plures in vita sua fuere decepti, & experientia sua norunt, homines esse fallaces & mendaces. Unde sicut Salomon probè sciebat, omnia bona mundi esse vana & futilia: *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; ita & senes, experientia sciunt, mendacia ita esse in mundo communia, ut omnes ferè homines mendaces esse censeant,

Jer.5.10. aut saltem suspicentur. Et reverà de omnibus ferè hominibus dici potest, quòd *non est in ore eorum veritas.*

Quod ut non sine fundamento dictum credatur; vos omnes interpello, & à vobis ipsis peto, an non verum sit, mendacium in omnibus hominum statibus esse commune, & veritatem vix apud homines reperiri? Dicite, quæso: est ne veritas apud Poetas? Heu! omnibus notum est, quòd instituti eorum sit, fingere, & fallere. Est ne veritas apud Historiographos? Heu! fabulas sæpissimè, tanquam res fide certas enarrant. Est ne veritas apud Philosophos? Heu! veritatem illi continuè quærunt, & rarò inveniunt. Est ne veritas apud prophanos Scriptores? Heu! quot mendacia in octavo, in quarto, & in folio, publici juris faciunt? Est ne veritas apud mercatores, artifices, mercenarios & rusticos? Heu! illi pro modico lucro, multa facilè proferunt mendacia. Ubi ergo veritas? Est fortè in aulis Principum, ubi aulici, ob Principis reverentiam, ab omni mendacio abstinent? Heu! quot aulici, tot adulatores: ac quilibet Princeps cum Cæsare Augusto dicere potest: *qui mihi veritatem dicat, non habeo.*

Ubi ergo reperietur veritas? In Justitiæ sæcularis foro illam fortè inveniemus? sed, heu! quot ibi iniqui Judices, qui veritatem, & justitiam opprimunt? quot ibi Advocati, qui litigantium jura palliant, & falsitatis larva veritatem obtegunt, quot ibi Procuratores, quot Notarii publici, qui, Pr.10,19. auro corrupti, testamenta, aliaque scripta falsificant? Ubi ergo veritas? Certè si omnes hominum status lustrare fas esset, ubique inveniretur mendacium: quia *suavis est homini panis mendacii*; nihilque apud homines magis commune, quàm mentiri. Sed si mentiri, sit quid commune; *est etiam quid indecens & probrosum.*

Mentiri est probrosum.

BAsilius Imperator filium suum optimis præceptis imbuens, hoc inprimis ab illo servari voluit, quòd nec mentiretur, nec homines mendaces in consuetudinem adduceret: *fili*, inquit, *maximi pendito, veracem te esse in sermone debere, & veraces in consuetudinem adducere.* Trajanus ita ab omni simulatione, & mentiendi spiritu erat alienus, ut teste Plinio, *quæ vellet velle, quæ nollet nolle scirent omnes.* Alphonsus Aragoniæ Rex dicere solitus erat: *simplex verbum Principum tantùm valere ad fidem debere, quantùm privatorum hominum juramentum.* De Carolo Quinto Imperatore fertur, quòd cùm quid tanquam certissimum asserere vellet, hoc *fide viri nobilis* astrueret; atque hanc assertionem à Principe factam, omni juramento firmiorem esse affirmabat. Alii multi Imperatores, Reges & Principes enumerari possent, qui à mendacio penitùs abhorruerunt, censentes cum Salomone, probrosum esse Principi, quòd men-

Plin: in Trajan. Panor. mit. l. 1 de dict. Alph.

mentiatur: *non decet Principem labium mentiens*. Certè hoc Principes non decet: imò, ut exponit Hugo Cardinalis, *hoc illos maximè dedecet, sive in judicio, sive in consilio, sive in simplici locutione*. Quò enim propriùs ad Deum Principes dignitate & imperio accedunt, eò verba illorum ab omni mendacio remotiora, veriora, & divinis similiora esse debent; eosque potissimùm dedecet, si mendacia proferant.

Ps. 17. 7

At mentiri, non solis Principibus, verùm, & omnibus turpe, & probrosum est. Ut enim ait Spiritus sanctus; quicumque mentiuntur, non honorem, sed perpetuum dedecus & æternam confusionem sibi conciliant: *mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione*. Quod, & ipsi novere, & confessi sunt Gentiles, dicentes, quòd mentiri, vile est, sordidum est, abjectum, & fœmineum est; *vilis, sordidi, abjecti, ac muliebris pectoris est mentiri*: quare fatendum, quòd non solis Magnatibus, verùm, & plebeiis, ac cunctis probrosum est, mentiri; *opprobrium nequam in homine mendacium*.

Eccli. 20. 28.

Plin. lib. Traj.

Eccl. 20.

Quàm probrosum, & turpe sit mentiri, satis superque docuisse videtur Christus, cùm homines mendaces, diaboli filios esse declaravit, dicens: *vos ex patre diabolo estis, quia non est veritas in eo*. Ex patre Deo sunt omnes homines, per creationem; sed ex patre diabolo sunt omnes homines, per imitationem: quia non Deum, qui est summa veritas, sed diabolum, qui mendax est à principio, mendaciis suis imitantur. Unde homines mendaces, filios alienos vocat Propheta: *filii alieni mentiti sunt mihi*; vel ut legit Genebrardus, *filii adulterini*. Homines enim mendaces, sunt filii alieni, adulterini & extranei, qui alienum & extraneum patrem habent; dæmonem, scilicet, cuius sunt filii, *non utique successione carnis, sed criminis*; & quia eos dæmon genuit, non ut homines, sed ut mendaces.

Jo. 8. 44.

D. Amb. l. 4. in Luc.

Joan 8. 41.

Deus est unus omnium hominum pater: *unum patrem habemus Deum*; mendaces autem duplicem habent patrem, Deum & diabolum; Deum, à quo conditi sunt, & diabolum, à quo eruditi sunt. Sicut enim pater spiritualis vocatur, qui aliquem spiritualia docet: ita & dæmon est pater infamis hominum mendacium; quia eos docet mentiri. Videturque quòd Deus hujusmodi homines mendaces, veluti filios spurios, & adulterinos abjiciat, nec non eos tanquam non suos repudiet, dicens, quòd sint filii diaboli: *vos ex patre diabolo estis*. O quàm turpe, indecorum, & probrosum est homini mentiri, cùm mendaciis suis filius diaboli fiat; certè hoc magnum est ei approbrium: *opprobrium nequam in homine mendacium*.

Hoc opprobrio hominem mendacem affici adnotavit S. Ambrosius, dicens: *cavete, ò filii, mendacium; quia omnes qui loquuntur & amant mendacium, filii sunt diaboli*; sed grave aliud est hominis, mendaciis assueti, opprobrium; quòd scilicet non ei credatur, nullaque fides verbis ejus adhibeatur, etiam cùm vera dicit: *hoc lucrum mendaces consequuntur, ut nec cùm vera dixerint, fidem inveniant*. Rogatus Aristoteles, quid lucri faceret mendax? hoc unum respondit, *ut cùm vera dixerit, nemo credat*. Id experimento didicit Carbo, homo mendax; qui cùm, juramento etiam addito, se aliquid facturum polliceretur; respondit ei, & vicissim juravit Publius Romanus se illi non crediturum. Hoc lucrum fecit Carbo, & idem lucrum faciunt omnes, qui agnoscuntur ut mendaces: jurent, perjurent, nulla eis fides adhibetur. O quale dedecus homini! ò quantum ei est opprobrium, quòd inter homines omnem fidem amiserit, quòd quæ omnia eius verba pro mendaciis exsibilentur! certè hoc maximè illi probrosum est; & hæc est macula, qua quidquid in eo boni inest, penitùs deturpatur: *mala est macula in homine mendacium*. Hæc sanè macula; qua ita vilificantur viri mendaces, ut nullus cum iis societatem ineat, nullus cum illis negotia suscipiat, omnes ab illis decipi timeant, omnesque illos veluti viros probrosos, omnisque honoris expertes inspiciant. O magnum opprobrium! ò gravem maculam!

D. Hier. ep. 34.

Hanc maculam, gloriæ suæ inurere timebat Salomon, ac à suis mendax haberi pertimescebat. Unde enixè Deum rogabat, ut ipsum mentiri non pateretur: *duo rogavi te, ne deneges, antequam moriar: vanitatem & verba mendacia longè fac à me*. Innumeri similiter, mendaces æstimari nolunt: eos mentiri non pudet; & mendaces dici pudet: non erubescunt mendaces fieri; & mendaces vocari ut summum probrum audiunt. Vocetur quis aleator, potator, scortator; hoc mitiùs, & æquanimiùs audiet, quàm si de mendacio arguatur; omniaque alia convicia pacatiori feret animo, quàm si quis ei dicat: *mentiris*. Heu! quot dissidia, quot alapas, quot duella, quot vulnera, quot cædes concitavit hoc verbum: *mentiris*? hoc verbum; *mentiris*, statim homines, etiam aliunde pios, ad iram, & ad vindictam movet; quia mentiri ita probrosum est, ut nullus mendax æstimari, & dici, nisi ægrè patiatur. Quare cùm mentiri ita probro-

Prov. 30.

brosum sit, ab omni prorsus mendacio quisque abstineat: *noli vere mentiri omne mendacium*. At ab omni penitùs mendacio abstinendum, non solùm, quia mentiri est probrosum: *sed etiam, quia mentiri est malum*.

Eccli. 7. 14.

III. PARS.

Mentiri est malum.

MUlta mendacia, sunt mortaliter mala. *Mentiris* v.g. rem falsam juramento confirmans; peccas mortaliter: *mentiris*, ut proximum à fide catholica, & à recta vivendi regula avertas; peccas mortaliter *mentiris*, ut graviter noceas proximo; peccas mortaliter. Omne enim mendacium perniciosum est mortale, si fit in materia gravi; & quicumque hujusmodi proferunt mendacia, suas spiritualiter occidunt animas: *os quod mentitur, occidit animam*. Unde asserit Spiritus sanctus, quòd quicumque sic mentiuntur, in stagnum tartareum projicientur, in quo æternùm cruciabuntur, si in hoc mundo peccati sui pœnitentiam non egerint: *omnibus mendacibus, pars illorum in stagno, igne, & sulphure, quod est mors secunda*.

Sap. 1.

Apoc. 2.

De præfatis mendaciis nulla est dubitandi ratio, nec est aliquis, qui ea esse graviter mala non asserat. Sed quid de aliis mendaciis, quæ levia æstimari solent, & quæ à viris, etiam piis, interdùm dicuntur? quid de mendaciis, quæ nullam proximo injuriam inferunt, & quæ, non nocendi, sed potiùs delectandi animo proferuntur? istiusmodi mendacia suntne mala, ac inter peccata recensenda? sunt equidem. Omne enim mendacium, si voluntariè proferatur, peccatum est: & ut docet D. Augustinus, falluntur, quicumque censent aliquod reperiri mendacii genus, quod non sit peccatum: *quisquis esse aliquod mendacii genus, quod non sit peccatum, putaverit; decipiet seipsum turpiter*.

D. Aug. lib. cont. mend. cap. ult.

Non defuere qui senserint licitum esse mendacium, cùm videtur necessarium ad vitandum grave aliquod damnum, vel ad obtinendum majus bonum. Sic Plato docuit (Deo quidem indecens & inutile esse mendacium, hominibus verò quandoque utile & necessarium; ac proinde illis licere mentiri, vel contra hostes, vel pro patria & civibus.) Idem fusè tradit Abbas Joseph apud Cassianum; ubi inter cætera dicit, *mendacio utendum tamquam elleboro, quod sumitur imminente aliquo exitiali morbo*. Idem sensisse Galenum circumfertur; sed fallitur Plato, fallitur Abbas Joseph, fallitur Galenus, & falluntur quotquot authores, aliquando licere mentiri, sentiunt; ac quicumquæ dicunt, dari aliquod mendacium, voluntariè prolatum, quod non sit malum, & peccatum; *quisquis esse aliquod mendacii genus quod non sit peccatum, putaverit, decipiet seipsum turpiter*.

Plato l. 2. de Repub.

Cassia collat. 17. c. 8.

Falluntur quidem qui sic sentiunt, nec mendacii naturam & malitiam benè norunt: mendacium enim est ex sua natura & intrinsecè malum; ac proinde nunquam licitum est: quia quod ex sua natura malum est, nullo casu bonum ac licitum esse potest. Dicam insuper, illos falli; quia si quandoque mentiri liceret, omnis convictus humanus tolleretur, ac respublica funditùs everteretur. Si enim aliquando mentiri liceret, quæ fides prædicatoribus adhiberetur, quæ fides judicibus sententiam dicentibus, quæ hominibus juramento publico aliquid confirmantibus? certè his & aliis nulla fides præstaretur: quia semper illos mentiri quisque facilè sibi suaderet; cùm mentiri licitum illis esse quisque crederet. Quare firmiter tenendum, quod nullo casu mentiri liceat, quòdque omne mendacium malum sit & scelerosum; *nullum justum mendacium*, inquit S. Bernardus, *omne mendacium in omnibus peccatum est*. Quod & Aristoteles, licèt Ethnicus, probè adnotavit, dicens, omne mendacium ut malum, & rectè rationi repugnans, esse fugiendum; *omne mendacium per se pravum, & fugiendum est*.

Bern. l. de Grat. & lib. arbitr. Arist. lib. 4. Ethic. c. 7.

Verba ad exprimendos conceptus internos sunt instituta; & jure naturæ quisque conceptus internos cum verbis quæ profert, conformare tenetur; quare quotiescumque inter conceptum internum & verba non est talis conformitas, toties dicitur mendacium, & committitur peccatum. Ut enim ait D. Augustinus; *verbis uti ad falsum, non ad quod sunt instituta, peccatum est*. Si mentiaris, ut adstantes delectes, *peccatum est*; si mentiaris jocandi, & ridendi gratia, *peccatum est*; si mentiaris ex humilitate, *peccatum est*; si mentiaris, non ut noceas, sed ut prosis, *peccatum est*; quotiescumque tandem mentiris; seu, quotiescumque uteris verbis non ad falsum, non ad quod sunt instituta peccatum est.

In Ench. c. 22.

Ita sentit D. Augustinus, ita Bernardus, ita alii sancti Patres, ac omnes Doctores Scholastici; sed non ita mulierculæ, non ita caupones, mercatores, & alii multi hujus farinæ viri; qui pro modico lucro centies & mentiuntur, & jurant; & perjurant. Utque sua mendacia non sine ratione proferri suadeant, dicere solent; merces certè vix ullæ extrudi possunt, nisi mendacio

vestia-

vestiantur: si non mentiremur, nil lucri faceremus, nullas merces distraheremus, ac fame nobis pereundum esset. O lepidum argumentum! ò gravem rationem, ad propugnandum pro mendacio! ò vos insensati, qui necessariò mentiendum esse dicitis, ad hoc ut lucremini! an nescitis irrefragabile magni Augustini testimonium, dicentis, quòd *non licet mentiri pro ullius salute æterna, nec pro toto mundo*. Juxta tritum ex D. Pauli doctrina sumptum axioma, *non sunt facienda mala, ut inde eveniant bona*. Quare cùm omne mendacium sit malum: nec unicum, quantumvis leve, mendacium dicere licet; nec pro quocumque bono fortunæ, nec pro quocumque bono corporali, nec pro quocumque bono spirituali: *non licet mentiri pro ullius boni causa nec pro ullius salute æterna, nec pro toto mundo*. Pensate, quantò minùs licitum sit, mentiri pro uno asse lucrando, vel pro uno obolo.

Quærunt Canonistæ, an mentiri liceat pro salvanda alicujus hominis vita? an v. g. mihi mentiri liceat ad liberandum hominem, mox à Judice ad mortem damnandum? vel, an si infirmus, gravi morbo laborans, & qui certò morietur, si ei filium ejus mortuum esse nuntietur, interroget, an vivat filius? liceat mentiri: ac ei dicere vivit filius, vel, nescio an vivat. Quæstionem hanc solvit Augustinus, asserens, nequaquam licere mentiri ad salvandam alterius vitam: *si quis*, inquit, *ad te confugiat, qui mendacio tuo possit morte liberari, non es mentiturus*. Idem asserit summus Pontifex Innocentius tertius, qui è Petri Cathedra solemne hoc protulit oraculum: *non mentiendum pro alterius vita servanda: multò minùs pro triobolari negotio*. Hoc seriò advertite, hoc mente recogitate; ac in vobismetipsis sæpè dicite: mentiri non licet pro alterius vita servanda; multò minùs pro modico lucro.

August. lib. de Mend. c. 6.

Innoc. 3. Ep. dec. tit. de usuris.

Sed quid de propria vita? anne mentiri licet pro servanda sui ipsius vita? licetne v. g. reo, à Judice debitè, & secundùm ordinem juris interrogato, mentiri, ut propriam vitam salvet? Respondet Doctor Angelicus, in hoc & similibus casibus mentiri non licere: (ex debito, inquit, tenetur accusatus, judici veritatem exponere, quam ab eo secundùm formam juris exigit. Et ideò si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur; vel, si eam mendaciter negaverit, peccat mortaliter. Si verò Judex hoc exquirat, quod non potest secundùm ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere. Sed potest vel per appellationem, vel aliter subterfugere: mendacium tamen dicere non licet. (Ecce quid dicant Scholæ, & Ecclesiæ lumen D. Thomas; ecce quid de mendacio sentiat. Ex quo quisque facilè inferet, mentiri, semper esse malum: si enim mentiri non liceat pro totius mundi conservatione, & pro alterius aut propria vita servanda; quis credat dari aliquod mendacium, quod bonum sit, ac licitum? Quis non dicet cum D. Augustino, omne mendacium esse malum, nec aliquando esse mentiendum? certè hoc tanquam certum & indubitatum est supponendum, quod mentiri semper est malum: *inconcussè teneas, & defendas in divina religione, nunquam omninò esse mentiendum*.

D. Th. 2. 2. q. 69. art. 10.

Aug. l. cont. Mend. c. 21. Prov. 30.

Quare, ò homo, *verbum mendacii longè fac à te*. Certissimum est, quòd omne verbum mendacii, si voluntariè proferatur, peccatum sit mortale, vel veniale; si sit peccatum mortale, qui illud profert, pœna inferni reus est; si sit veniale, qui illud profert, pœna Purgatorii dignus est: quare ut inferni, vel Purgatorii supplicia evadere valeas, ab omni prorsus mendacio abstineas: *verbum mendacii longè fac à te*.

Facilè mentiuntur nonnulli, sibi suadentes, mendacia quæ proferunt, levia & venialia dumtaxat esse peccata: sed advertant, quòd fortè mortalia sint, quæ venialia esse arbitrantur. Advertant, quòd licèt levia & venialia sint, non levia tamen, sed durissima erunt Purgatorii tormenta quibus punientur. Advertant, quòd licèt venialia sint, ad mortalia facilè pertrahent: à levibus enim mendaciis, ad gravia facilè itur; & qui spernunt modica, paulatim ad gravia decidunt: quia peccatum, quod non deletur, ad aliud peccatum suo pondere facilè trahit. Quare, sive levia, sive gravia sint mendacia, semper vitanda sunt: *Verbum mendacii longè fac à te*.

Non solùm vitanda, sed etiam longè facienda, & procul pulsanda sunt mendacia, ut ait Sapiens. O patres, ò matres, ita procul omne mendacium expellite, ut non solùm ad vos, sed nec etiam ad pueros vestros accedat. Sunt enim pueri ad mendacia proclives, ut de seipso testatur Augustinus: *fallebam*, inquit, *innumerabilibus mendaciis & pædagogum, & parentes amore ludendi, studio spectandi nugatoria*. Augustinum puerum alii in hoc plerùmque imitantur pueri, nisi ad meliora monitis acrioribus stimulentur. Quare eos monete, iis mendacii malitiam exaggerate, eos mentientes corripite; procul tandem à vo-

Lib. Conf.

vobis & à domibus vestris, omne mendacium pellite: & Deus qui veritas & vita est, ad vitam vos perducet æternam. *Amen.*

FFRIA II.

POST

DOMINICAM PASSIONIS.

DE

AVARIS USURARIIS.

Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Joan. 7. 37.

CHristus Dominus in cruce sitivit salutem humani generis; omnes justi in hoc mundo esuriunt, & sitiunt justitiam: avari vero usurarii nec salutem, nec justitiam, sed divitias solùm & bona temporalia, tanquam felicitatis suæ summam & perfectionem, ardentissimè sitiunt, magnoque affectu desiderant. *Si quis sitit*, inquit Christus, *veniat ad me*: ò paternam invitationem, qua durissima quævis flecti deberent corda! ò vocem suavissimam, quam cuncti penitùs audire deberent homines! sed tanta hominis usurarii est malitia, tanta ejus obstinatio, ut Christi vocem audire, eique obtemperare recuset. Non enim ad Christum, sed ad aurum, & ad divitias currit, ut sitim suam extinguere valeat; seque felicem auspicatur, si marsupium implere, magnamque auri, & argenti copiam coacervare queat. Errant sanè, stolidè falluntur usurarii, qui in temporaneis suam statuunt felicitatem: felices enim sunt pauperes spiritu, quorum cor à terrenorum affectu vacuum est, *beati pauperes spiritu*. Hi verè felices sunt; non autem usurarii, qui & in hoc, & in alio mundo infelices sunt, ut jam videbimus, &c. *Ave.*

DIvites usurarios, in vita, in morte, & post mortem felices esse arbitrantur multi. Heu! inquiunt (cùm usurarium bonis omnibus affluentem vident) heu, quàm feliciter vivit ille homo! divitiis abundat, deliciis superaffluit, florentissimam dedit ei Deus familiam; omnes ei applaudunt, omnia ei sunt prospera, & nulla adversa; ac proinde quis illo felicior esse potest?

Non solùm in vita, verùm & in morte, usurarium felicem censent multi: & tunc maximè, cùm eum res suas temporales rectè disponentem vident: Heu, ajunt, quàm feliciter moritur ille homo! Testamentum prudenter composuit, pinguem instituit hæredem, filias suas copiosè dotavit, filiis & domesticis bona multa legavit, ac proindè quis illo feliciùs mori potest?

Eum tandem post mortem felicem esse credunt plurimi, eò quòd antequam efflaret animam, externa quædam pœnitentiæ, & pietatis signa ediderit. Heu, dicunt, quàm piè mortuus est ille homo! fieri nequit, quin cœlesti potiatur beatitudine: antequam enim moreretur, omnibus pepercit inimicis, pauperibus multa testamento reliquit, actusque doloris & pietatis ita heroicos elicuit, ut omnes adstantes ad lacrymas moveret; & ideò in cælo cum aliis Sanctis haud dubiè beatur.

Ecce hominem semper felicem in sensu illorum, qui de rebus secundùm faciem, & speciem externam solummodò judicant: At reverà usurarius, qui artificiosis suis contractibus ditatus est, infelix censendus est, tam in vita, quàm in morte & post mortem. *Est infelix in vita*; quia licet terrenis bonis affluat, iis nunquam satiatur, nec satiari potest: *est infelix in morte*; quia licèt externa quædam pietatis signa edat, reverà tamen tunc nec sanctificatur, nec sanctificari potest: *est infelix post mortem*; quia licèt aliqua futuræ salutis indicia dederit, non ideò tamen salvatus est, nec salvari potuit. Hæc clariùs patebunt, cùm probaverimus, quòd avarus usurarius: 1. *in vita*, non potest satiari: 2. *in morte*, non potest sanctificari: 3. *post mortem*, non potest salvari.

Avarus usurarius in vita non potest satiari. I. PARS

OMnium quidem judicio infelicissimus censeretur homo ille, qui continua siti laboraret, quique semper sitiret & esuriret, nec unquam satiari & impleri posset. Sed identidem infelices dicendi sunt avari usurarii; quia continua cupidine divitias appetunt, nec iis unquam satiari possunt; ut enim ait Sapiens, avarus impleri, & satiari nequiit pecuniis, quas acquirit: *avarus non implebitur pecunia*. Et ut ait D. Augustinus, avari fames est insatiabilis, nullumque terminum habet: (ò avaritia abyssus insatiabilis, quæ nunquam dicis, sufficit; semper famescis, semper doles, semper tristaris in cunctis. O pestis interminabilis! ò famelica rabies! nam omnia suis terminis clauduntur, sola avaritia nullo clauditur fine: terra suis finibus limitatur, aer suo fine clauditur, cælum suis terminis arctatur, sola avaritia terminum nescit.) Ecc. 5. 9. D. August. ser. 48 ad fratr. in Erem.

A mun-

A mundi primordio omnia flumina intrant in mare; nec tamen iis repletur; sed undique accurrentes aquas facillimè deglutit, & ad alias semper quasi anhelat. Idem planè de avaro usurario dicendum est: divitiis enim undique affluentibus non satiatur; sed novas semper, & ampliores peroptat: *nec multitudine fluminum mare, nec divitiarum copia avari animus expletur: pecuniam duplicavit, & eam rursus studet duplicare; nec à duplicandi, augendique studio desistit.* S. Nilus or. 3. de avar.

Os patens, & ventrem capacissimum habet infernus: à mundi enim principio, damnatorum animas suscipit; nec tamen iis repletur: sed quantò plures suscipit, tantò plures desiderat. Inferno autem assimilatur avarus usurarius; quia divitiis quas recipit, numquam satiatur: sed alias & alias in infinitum semper concupiscit: *Avarus*, inquit Divus Augustinus, *inferno est similis: infernus enim quantoscumque devoraverit, numquam dicit, satis est: sic etsi omnes thesauri confluxerint in avarum, nunquam satiabatur*. Et Eminentissimus Cardinalis Hugo ait: *Fœnerator comparatur inferno: unde de eo Habac. 2. dicitur: dilatavit quasi infernus animam suam; & ipse non adimplebitur.* Aug. l. de salut. doc. c. 30.

Amor divitiarum semper crescit: desideratis enim opibus non extinguitur, sed augetur; & quantò plures ab avaris obtinentur, tantò ampliores ultra desiderantur: *crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*. Unde avari usurarii, qui ad divitias anhelant, meritò comparantur igni. Sicut enim ignis, injectis in eum lignis, non extinguitur, sed magis accenditur: ac tantò magis inardescit, & augetur, quantò plura in eum ligna jaciuntur: ita avarus satiari nequit; quia avaritia est quasi ignis, qui non extinguitur divitiis, sed magis augetur. Ut enim ait Sanctus Ambrosius: *In flammatur lucro avaritia, non restringitur*. Et ut habet S. Gregorius, *Avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur; nam more ignis cùm ligna quæ consumat acceperit, accrescit, & unde videtur ad momentum flamma comprimi, inde paulò post cernitur dilatari.* Amb. l. de Nab. c. 2. S. Greg. l. 15. Mor. c. 12.

Sanctus Augustinus, & sanctus Joannes Chrysostomus, avarum usurarium, divitias ambientem & sitientem, comparant hydropico, dicentes, quòd sicut hydropicus nunquam satiatur aqua, sed quò plus bibit, eò ardentius sitit: sic etiam dives avarus nunquam satiatur pecunia, sed quantò plus lucratur, tantò amplius lucrari desiderat. *Avarus*, inquit Divus Augustinus, *rectè comparatur hydropico, sicut enim ille quantò magis abundat humore inordinato, tantò ardentiùs sitit: sic iste quantò est copiosior divitiis, quibus non benè utitur, tantò magis talia concupiscit*. Et sanctus Joannes Chrysostomus ait, *rectè quidem dixit avaros esse hydropices: quomodò enim illi multam aquam ferentes in corpore, magis uruntur; ita etiam avari, multas circumferentes pecunias plures concupiscunt.* D. Aug. lib. 2. q. Evan. qu. 29. S. Chrys. homil. 17. in epistol. 1. ad Cor.

Refert Pierius, quòd in littore Africano, inter Lybiam & Egyptum, olim visebatur columna, in qua vir erat cælatus, cui serpens diro morsu sitim, quæ nulla aqua extingui poterat, afferebat. Aderant quidem fœminæ, quæ indesinenter aquam propinabant sitienti; sed ejus sitis nunquam extinguebatur. En avari hominis imaginem: serpentino enim avaritiæ morsu exulceratus, ita sitit, ut expleri sitis non valeat; sed quò magis potat, eò magis fit potandi avidus, & quò plures acquirit divitias, eò plures acquirere cupiat. Pier. lib. 16.

Moralem miror Philosophum, qui divitem avarum ad divitias anhelantem, cani famelico comparat. Cùm cani, fame presso, projicitur aliquod panis frustum, statim illud deglutit: & quasi nihil comederit, ad projicientem attendit, a quo aliud quidquam sibi dari eodem ardore appetit: *quidquid excipit, protinus integrum devorat, & semper ad spem futuri hiat*. Simili fame premi videtur avarus: cùm enim occasio aliquid rapiendi se offert, mox oblata rapit, & statim ad alia auferenda aspirat: si hodie usuris suis centum nummos ab aliquo auferat, iis non satiatur; sed ad alias pecunias coacervandas anhelat: hodie unius pauperis exsorbet vineam; & quasi nil acquisierit, ad agros & domos devorandas inhiat; ac ut loquitur Boetius, *nihil jam parta videntur; sed quæsita vorans sæva rapacitas, altos pandit hiatus*. Nunquam satiatur avarus, sed semper aliena rapit, ac semper plura rapere, & acquirere concupiscit. Sen. ep. 71. Boet. lib. 2. de consol. Phil.

De Balæna ait Spiritus sanctus, quod *faciem ejus praecedit egestas*. Faciem quidem ejus præcedit egestas: quia circumstantes pisces ita glutit, ut nullus circumquaque remaneat. Eodem prorsus modo avarus domos, agros & vineas sibi confines devorat: hodie istius vineam, & cras illius agrum rapit; hodie viduam facultatibus suis spoliat, & cras orphanum ad extremam pauperiem redigit; nec tamen unquam satiatur, nec satiari potest: *venter autem impiorum insaturabilis*. Job. 41. 13. Pro. 13. 25.

Videte, quomodò se gesserit Achab, Samariæ Rex, respectu Naboth, Achab Rex erat; ac proinde divitiis omnibus affluebat 3. Reg 21.

nec

nec ei quidquam deesse videbatur: vineam tamen Naboth concupivit, & rapuit, quia ipsi conveniebat, & quia juxta Palatium suum erat. Naboth vinea sua contentus erat, nec ad aliena rapienda anhelabat:
S.Ambr.l. Achab verò summis opibus quas possidebat,
1. ep. 16. non satiabatur; sed adhuc pauperis vineam desiderabat; *Naboth suo contentus erat palmite: Achab regali fulchro divitiarum praditus, inexplebilis, insatiabilisque opibus suis, exiguam pauperis vineam desideravit.* Ecce quomodò se habere soleant divites avari, respectu pauperum; licèt hi ampla palatia, licèt vineas, domos & prædia sine numero possideant, iis tamen non explentur: quare unius ex vicinis vineam, alterius pratum concupiscunt; quibus acquisitis, aliis adhuc
Bar.3.7. acquirendis inhiant; nec unquam tot acquirunt, quin plura acquirere optent, quia insatiabiles sunt: *non est finis acquisitionis eorum.* Quamvis totum terrarum orbem sibi compararent, nondum satiarentur, sed instar Alexandri, ad alia acquirenda anhelarent: *astuat infelix angusto limine mundi.*

Ratio autem cur avarus usurarius divitiis satiari nequeat, ejusque concupiscentia extingui non valeat, hæc est; quod scilicet, cor humanum solo Deo repleri & satiari po-
S.Bern.ib. test, ut ait Divus Augustinus. Aliam rationem adducit S. Bernardinus, dicens, quòd *potus pecunia non ibi ponitur, nec ibi est, ubi sitis avari. Unde sicut vinum in dolio remanens, non sedat corporalem sitim; sic pecunia in arca sitim mentis sedare non potest.* Aliam adhuc afferam rationem, cur avarus usurarius divitiis satiari non possit, quam desumo ex justitia Dei; qui ut puniat eos, qui nimio affectu divitias
Chrysol. appetunt, permittit ut hi, in sui delicti pœ-
ser. 48. nam, perpetua divitiarum fame & siti continuè agitentur: *judicium enim est, ut in eo quo quis delinquit, puniatur; ut semper indigeat, qui semper indigentiam timet.*

O quam infelices in hoc mundo sunt avari, qui ipsis pauperibus pauperiores sunt, quia semper indigent; & cùm insatiabiles sint, ad alia acquirenda semper aspirant, perpetuamque famem patiuntur ut canes. Hi sanè similes videntur infelici huic homini, quem Poetæ in inferno aquis circumdatum, & aquas semper appetentem fingunt: avari enim divitiis multis circumdantur, & affluunt; semper tamen sitiunt, aliasque divitias comparare ambiunt. O magnam infelicitatem! sed si avarus usurarius infelix sit in vita, quia non potest satiari: *infelix etiam est in morte, quia tunc non potest sanctificari.*

Avarus usurarius in morte non potest sanctificari. II. PARS

INstante mortis periculo, desperatissimi quique peccatores de salute sua solliciti esse solent: Tunc quisque sanctificari curat, & vix ullus ita obcæcatus & obduratus, qui in ultimis vitæ suæ momentis, à quibus pendet æternitas, aliquomodò à peccatis resurgere, & sanctitatem adipisci nolit. At usurarii illi, qui à multo tempore aliena per usuras rapere soliti sunt, instante morte, ita infelices, & miseri esse solent, ut licèt physicè, & absolutè loquendo, tunc sanctificari possint; moraliter tamen loquendo, tunc aut vix, aut nullo modo sanctificari queant. Quia tunc aut non habent pœnitendi tempus, aut justo Dei judicio obduratiores fiunt; aut ita à dæmone in peccatis suis detinentur, ut iis tunc à viis suis pessimis declinare, & ad statum sanctificationis transire, quasi impossibile sit.

Usurarii, sicut & alii multi peccatores, ad vitæ suæ finem pœnitere differunt, & quilibet usurarius in semetipso dicere solet: cùm insenuero, vel cùm instabit mors, Peccatorum me pœnitebit, sua cuique restituam, & Sacramentis, quæ tunc religiosè recipiam, totus sanctificabor. Supponit usurarius, quòd tunc dabit ei Deus, & tempus, & gratiam pœnitendi; sed fallitur miser: quia enim tempore, à Deo sibi ad pœnitentiam dato, uti noluit; justo Dei judicio fiet, ut in vitæ fine tempus pœnitendi non habeat: (usurarius, inquit S. Bernardinus, credit se pœnitere in fine, & restituere aliena; sed ignorat miser, quòd Dominus comminatus est, dicens: *qui enim* Matt.13.
habet, dabitur ei; & abundabit; qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Habet nempè ille thesaurum magnum, qui tempus ei concessum virtuosè expendit; & ideò multa merita cumulat; huic quidem dabitur, scilicet, in vitæ suæ fine tempus, se etiam meliùs disponendi, & præparandi, unde tunc etiam majori gratia abundabit. *Qui* S. Ber. de
autem non habet, scilicet, in præterito tem- usur. ser.
pore merita cumulata; quia semper malè vi- 45.
xit; id quod videtur habere, scilicet, pœnitentiæ tempus, in fine, justo Dei judicio auferetur ab eo, eò quòd in illo præsumptuosè confisus est. Quod evenisse dicitur cuidam usurario, qui in puncto mortis clamavit altè, dicens: *O pœnitentia, ubi es?* Quo verbo dicto, spiritum exhalavit; ut ex ejus verbo apertè clarescceret, quòd quia quando pœnitentiam reperire poterat, illam

non quæsivit, meritò eam reperire non potuit cùm voluit, eò quòd non debito modo vellet. Si autem usurarius in fine gratiam, & tempus pœnitentiæ non habeat, impossibile est, quod tunc sanctificetur.

Justo quidem Dei judicio, in vitæ fine sanctificari non potest usurarius: quia ei sæpè non datur penitentiæ tempus; sed tunc etiam sanctificari & justus fieri non potest, quia justo Dei judicio in fine vitæ, usurarii obduratiores esse solent; eòque obduratiores sunt, quò & seniores. In fine enim vi- S. Ber. ib.
tæ, inquit S. Bernardinus, (cùm usurarius considerat, se ad statum salutis non posse venire, nisi pro posse suo restituat aliena: ac per consequens, nisi se, & filios, & filias, & alios hæredes suos in multa paupertate & inhonorabilitate relinquat; propterea hoc abhorrens, & per fidem non intelligens statum suum periculosum, potiùs deliberat in peccato suo perseverare, quam debito modo se emendare: & sic diù perseverando, induratur cor ejus. Et licèt hujus vitii prædicationes aliquandò audiat; licèt eum aliquis timens Deum ad pœnitentiam inducat; licèt etiam exhortationes ad hoc, & objurgationes de hoc frequenter intùs sentiat: nihilominùs semper cor ejus
Iob. 41. 15 ampliùs induratur; sicut de eo Job 41. dicitur: *cor ejus indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus*, quæ quantò plus malleo feritur, tantò durior fieri solet.) Cùm ergo usurarius semper magis & magis induratus fieri soleat, moraliter loquendo impossibile est, ut in fine vitæ convertatur & sanctificetur.

Aliam rationem huic similem adducit S.
Ibid. Bernardinus, quam desumit ex obstinatione usurariorum; quæ tanta esse solet, instante eorum morte, ut eam obstinatione proditoris Judæ majorem esse dicat. (Mira, inquit, est obstinatio usurarii, & quodammodò excedere videtur obstinationem Judę. *Primò* enim, Judam pœnituit de scelere perpetrato, licèt non debito modo: ideò ait: peccavi. *Secundò*, peccatum suum confessus est, dicens: peccavi tradens sanguinem justum. *Tertiò*, satisfecit, seu restituit pretium quod acceperat pro Christi proditione; veniam tamen non meruit: quia illam non requisivit. Sed quid dicere possemus de usurario obstinato? quem *Primò*, non pœnitet de usura, nisi fortè quòd modicum lucratus sit. *Secundò*, si pœnitet aliqualiter, non confitetur, ne à Confessore ad satisfactionem cogatur. *Tertiò* quoque, si confitetur, quærit aliquem Confessorem, qui non habet conscientiam, neque scientiam; ne per cautionem debitam satisfacere cogatur; sed simplici verbo promittit Confessori ignaro restituere aliena. *Quartò* etiamsi hoc in confessione promittat, promissum non servat: & tamen ut dicitur extra de Reg. Jur. lib. 6. *Non dimittitur peccatum; nisi restituatur ablatum.*) Quomodò ergo sanctificabitur usurarius imminente mortis articulo, cùm tunc ipso Juda obstinatior esse soleat? certè, moraliter loquendo, tunc sanctificari nequit.

Velim; quòd usurarii illi, qui usuras diù exercuerunt, instante morte, de conversione cogitent; & quòd, inspirante Patre luminum, miserum animæ suæ statum, ac periculum damnationis in quo versantur, agnoscant: tunc tamen non convertentur ad Dominum: tunc non sanctificabuntur, nec sanctificari poterunt: quia à dæmonis retibus se extricare non valebunt. Cùm usurarius vacare usuris incipit, in diaboli retia cadit; ut enim ait D. Paulus: 1. Tim.
qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli; Et ut experientia constat, quò magis usuris vacat, eò magis his retibus se intricat. Unde D. Bernardinus usurarium avi comparat, quę Ibid.
in venatorum retibus capitur. (Cùm avis, inquit, volando in rete ceciderit, tantò ampliùs se intricat, quantò ampliùs se extricare contendit: sic usurario sępè contingit, quòd dum per aliquod tempus, ut ditetur, intendit vacare usuris, & demùm cessare ab eis: omni die, mense, & anno ampliùs se reperit intricatum, atque à proposito cessandi ab usuris magis elongatum. Hinc dicitur Proverb. 5. *iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur*. Unde Jerem. 50. ad animam usurarii à diabolo dictum est: *illaqueavi te, & capta es Babylon, & nesciebas.*) Si ergo usurarius magis, & magis laqueis diaboli intricetur, ab eis in morte se extricare non valebit, & per consequens nec sanctificari poterit; sed misere peribit, juxta illud Job 6. *Involutæ sunt semitæ* Job 6. 18
gressuum eorum: ambulabunt in vacuum & peribunt.

His omnibus rationibus superaddamus, quòd ut convertantur usurarii, magna Dei indigent gratia. Et ideò hi similes dicuntur navibus Tharsis, quæ auro onustæ erant, & quæ conteri non poterant, nisi validis ventis agitarentur: *in spiritu vehementi conteres naves Tharsis*; usurarii enim, qui auro Ps. 47. 8
& aliis bonis temporalibus onerati sunt, moveri, ad Deum converti, & sanctificari nequeunt, nisi validis efficacioris gratiæ ventis cieantur. Quis autem credat, Deum usurariis, extrema agentibus, gratias extraor-

traordinarias daturum? Quis censeat, Deum tunc efficaciores gratias concessurum usurariis, qui pauperum facultates rapuerunt, qui tam gravia peccata perpetrarunt ac qui divinæ gratiæ dona toties contempserunt, & abjecerunt? Certè timendum quòd tunc eas non dabit Dominus: ac ideò hi tunc converti, & sanctificari non poterunt. Infelicissimi ergo sunt usurarii in morte, cùm tunc sanctificari nequeant; *sed sunt etiam infelicissimi post mortem, cùm tunc salvari non valeant.*

III PARS *Avarus usurarius post mortem salvari non potest.*

SI usurarius ante mortem non possit sanctificari; optimè infertur, quòd & post mortem salvari nequeat: quia nullus salvatur, si priùs in hac vita sanctificatus non fuerit. Sed ut latiùs, & fortiùs probetur hominem usurarium, qui diù in viis suis pessimis perseveravit, salvari non posse, alias adducam rationes, quarum aliquas desumam ex sancto Bernardino, qui plurimis iisque fortissimis rationibus, & prædicationibus usurarios impugnat, eorumq; damnationem, quasi inevitabilem esse probat.

Ut autem adversus usurarios ratiocinari incipiam, eosque non salvandos probem, dico, quòd Deus eadem mensura eos metietur, qua alios mensi sunt. Nostis usurariorum mensuram hanc esse, quòd semper plus exigant, quàm dent: cùm dant v. g. centum nummos, centum & quinque exigunt. Deus autem eadem eos mensura remetietur; illisque Paradisum dare nolet, quin aliquid Paradiso melius ipsi reddant; unde cum nihil Paradiso melius dare possint, Paradisum à Deo obtinere nequibunt. Hanc rationem affert sanctus Bernardinus, dicens; (Dominus ait Lucæ 6 *eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis*: cùm verò usurarius non det aliquid nisi recipiat amplius; ex hoc certificat semetipsum de damnatione æterna. Quia si vellet acquirere Paradisum à justo Judice, qui præscriptam constituit legem; non dabitur ei, nisi det aliquid amplius & melius Paradiso. Sed quia hoc nunquam poterit observare, necessariò sequitur, quòd nunquam poterit acquirere gloriam sempiternam.)

Luc 6. 38. S. Bern ser. 41. de usur.

Usurarium non obtenturum gloriam æternam, & salvari non posse, alia ratione probat sanctus Bernardinus: quia, scilicet, in fine vitæ suæ à Deo & omnibus Sanctis derelinquetur. (Cùm, inquit, usurario lucra non cessent in quolibet sacro die; non diei Paschæ parcit, non diei Dominico, non diei sanctissimæ Christi Passionis. In qualibet solemnitate sacratissimæ Virginis non cessat a tali lucro, nec in diebus Apostolorum, nec in diebus Martyrum & Confessorum, Virginum & Angelorum. Insuper non eximit à lucro usuræ diem omnium Sanctorum; meritò ergo non solùm à Deo, verùm etiam à beata Virgine, ab Angelis universis, & ab omni multitudine Beatorum, justo Dei judicio, in ultimo fine vitæ suæ ita derelinqui meretur, quòd nec Deum habeat donatorem gratiæ, nec aliquem Beatum inveniat gratiæ à Deo impetratorem, seu etiam pro illo misero aliquem Sanctum de cœlo supplicatorem. Unde Michææ 3. de talibus scriptum est: *Abscondet faciem suam ab eis in tempore illo*: scilicet extremo.) Cùm ergo usurarii, in fine vitæ suæ, à Deo & ab omnibus Sanctis relinqui soleant, moraliter loquendo, impossibile est, ut post mortem salventur.

Ibid.

Mich. 3. 4.

Usurarios post mortem salvari non posse, jam satis constat; sed hoc mihi magis adhuc suadet defectus restitutionis quia, scilicet, hi ante mortem, iniquè ablata non restituunt. Certum est, usurarios sub damnationis æternæ pœna teneri ad restituēda ea omnia, quæ per usuras extorserunt: si saltem ea restituere possint. In hoc conveniunt omnes Canonistæ & Theologi; & in sacro Canone excommunicantur docentes, quòd lucrum usurarium restitui non debeat; *quicumque deinceps scribere, dictare, vel judicare præsumpserint, quod usuræ solvantur; aut non plenè restituantur, sententiam excommunicationis incurrant.* Usurarii non solùm restituere debent id quod per usuram extorserunt, sed etiam fructus ex tali re preceptos; cùm, scilicet, talis res est ager, domus, vel aliud aliquid de se frugiferum: tunc enim non solùm rem frugiferam, quam iniquè abstulerunt; verùm & fructus inde preceptos restituere tenentur, ut probat & explicat Doctor Angelicus. Qui etiam docet, quòd usurarius resarcire debeat damna, quæ solventi usuras causavit; quando scilicet illa per se directè & efficaciter causavit, per lucrum usurarium quod ab aliquo accepit. Ubi autem sunt usurarii, qui ablata restituant? Ubi sūt, qui fructus ex re ablata perceptos propriis dominis reddant, Ubi, qui damna illata resarciant? Ubi, qui dicant cùm Zachæo; *si quid defraudavi, reddo quadruplum?* Certè nullus ferè usurarius ablata restituit. Quam diù enim usurarii benè se habent, de restitutione non cogitant, & instante morte, aut nihil, aut parum restituunt; sibique satis esse

Clem. ex... de usur. c. statut.

D. Th. 2. 2. q. 78. art. 3.

Luc. 19. 8.

esse credunt; si aliqua pia legata faciant, ut ab hominibus pii videantur. Quare cùm debitè non restituant, eos salvari impossibile est.

Non salvabuntur quidem usurarii, qui aliena non restituunt, quin contrà Christus in die Judicii durissimam mortis æternæ sententiam in illos feret. Si enim damnationis sententiam laturus est contra eos, qui de propriis bonis necessitates pauperum non sublevarunt, quàm dura erit sententia, quàm dicet adversus usurarios, qui aliena abstulerunt, nec restituere voluerunt! Si in die Judicii, inquit sanctus Bernardinus, ut dicitur Matt. 24. Christus his qui pauperum necessitatibus non occurrerunt, dicturus est: *discedite à me maledicti in ignem æternum. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non cooperuistis me*, quid obsecro usurariis dicturus est, qui tam impia pietate, & simulata nequitia rapuerunt aliena? Iis certè non dicet: *venite benedicti Patris mei, percipite regnum*; sed eos ad æterna supplicia condemnabit.

S. Bern. ser. 44. de usur. 2. Matt. 24.

Quod ita certum censet D. Bernardinus ut asserat, ex omnibus peccatoribus nullos ita evidenter laturos literas suæ condemnationis, ut usurarios: *nullum crimen est, quod tam patenter, & apertè deferat literas æternæ mortis, sicut facit usura*. Et reverà quilibet contractus usurarius ab usurario factus, est quasi litera, & instrumentum publicum damnationis ejus. Usurarius contractum mutui init cum aliquo, ligantem eum ad reddendum sibi supra decem vel duodecim pro centum: *ecce literam suæ damnationis*. Cùm alio pacišcitur, quòd pro auctario pecuniæ mutuatæ dabit ipsi aliquos tritici, vel frumenti modios: *ecce literas damnationis*. Alteri vendit oves, boves, equos, vel alias merces, & quia mutuò vendit, pro his retributionem nimiam, & immoderatam exigit: *ecce literas damnationis*. Unde cùm usurarii, dum in hoc mundo vivunt, hæc omnia instrumenta non conscindant, & hæc quæ talibus contractibus iniquè acquisierunt, non restituant; hæ erunt literæ damnationis illorum, quibus visis, ad æternas pœnas condemnabuntur, & nequaquam salvari poterunt.

S. Bern. ser. 41. a. 1. c. 2.

O quàm infelices ergo usurarii in vita, in morte, & post mortem! O miseri, quid proderit vobis, multas coacervasse divitias si iis relictis, æternis suppliciis sitis adjudicandi? velim, ò usurarie, quod neminem occideris, blasphemias nullas protuleris, nullumque aliud scelus perpetraveris, velim etiam, quod virtutibus plurimis acquirendis studiosè incubueris: nil, aut parum tibi proderunt hæc omnia, si per usuras acquisita non restituas, *quid proderit non occidere, non mœchari, non rapere, non dejerare, immunemque te prorsus à cunctis criminibus custodire, si à te avaritia non expellatur?* Certè hæc omnia parum proderunt, quia propter sola usuraria lucra quæ accepisti, & non restituisti, in æternum damnaberis.

Pet. Damasc. l. 2. ep. 1.

Quare ò N. si pecuniam mutuò dederis fratri tuo, *ne accipias usuras ab eo, non ampliùs quàm dedisti*. Si per usuras multa comparaveris, agros, vineas, frumentum, vinum, oleum, & ea omnia quæ iniquè lucratus es, propriis dominis restitue: imò, ex propriis, quantum status, & conditio tua desiderabunt, pauperibus eroga. Hoc si feceris, felix eris in hoc sæculo, & æternam felicitatem post mortem obtinebis in cœlo. *Amen*.

Lev. 25. 36.

FERIA III. POST DOMINICAM PASSIONIS.

DE FESTIS DIEBUS RITE CELEBRANDIS.

Vos ascendite ad diem festum hunc. Joan. 7.

TAnta dæmonum est nequitia, tanta perversitas, ut in Christianæ Religionis opprobrium, & in salutis humanæ detrimentum vertere conentur quidquid ad Dei gloriam, hominumque salutem fuit institutum. Quod in multis verum esse patet, & præcipuè in festis diebus sacrisque solemnitatibus, quæ in Ecclesia celebrari consueverunt. Institutæ enim sunt, ut tunc majori cum sollicitudine vitiis abstineamus, vacemus ab operibus servilibus, & divinis insistamus. Insidiante tamen generis humani inimico, quod ad Dei gloriam, hominumque salutem institutum fuerat, jam multis in locis ad Dei ignominiam, plurimorumque damnationem conversum est, quia homines multi, perversis satanæ suggestionibus illecti, festis diebus iniqua gerunt, multaque in Dei contemptum & Christianæ Religionis detrimentum operantur. Quod ita Deo displicet, ut Evangelici Vatis ore declaret se hominum solemnitates, & festa odio habere: *solemnitates*

Isa. 1. 14.

tes vestras odivit anima mea. Non odit Deus quod ipse instituit; non odit festa, quæ ipse celebrari præcepit, sed odit modum quo à plurimis celebrantur, qui ita rediculus, & à Dei mente alienus est, ut ipsis dæmonibus Sabbata, & festa nostra irridendi præbeant occasionem: *deriserunt Sabbata ejus*. Ut tanto malo occurramus, dies festos celebrandi modum jam docebimus, &c. *Ave*.

Thren. 1. 7.

FEstis diebus nonulli vitiis indulgent, operibus servilibus incumbunt multi, & cultum divinum plerique negligunt.

Vitio festis diebus nonnulli indulgent, & licèt præcipiat Deus, ut festa sanctificentur; hi tamen comessationibus, ebrietatibus, fœdis libidinibus, aliisque infandis vitiis ea polluunt: *Dominus mandat sanctificari Sabbatum, & illi polluunt Sabbatum*.

D. Bon. in Diæta salutis.3. c.2.

Operibus servilibus alii multi diebus festivis incumbunt, & præcipuè plebei, & rustici, qui cùm spiritualia vix capiant, de temporaneis tantùm curant, ac labori non solùm profestis, verùm & festis diebus totos se dedunt. Et istos dæmonibus, & damnatis comparat Doctor Seraphicus; quia sicut qui ad tartara damnatus est, semper laborat, & *laborabit in æternum*; ita & isti in hoc mundo omnibus diebus tam festivis, quàm non festivis laborant, & in inferno æternùm laborabunt; *sunt similes diabolo, & damnatis, qui numquam requiescunt, sed semper laborant, & laborabunt in inferno*.

Plerique tandem Dei cultum festis diebus negligunt, & ac licèt sceleribus, & servilibus operibus non vacent; ita tamen segnes sunt, & desides, ita in Dei obsequio sunt negligentes, ut vix augustissimo Missæ Sacrificio assistant, & isti, ut ait S. Bonaventura, *in die festo dant animam suam diabolo*.

En tria in diebus festis contra Dei, & Ecclesiæ leges fieri solita, quibus ut occurramus, & ut festa ritè celebrandi modum doceamus, velim, ut quisque advertat, dies festos dies sanctificationis, requiei, & devotionis: *in his autem sanctificationis diebus*, abstinendum à vitiis; *in his requiei diebus*, cessandum ab operibus servilibus; *in his diebus devotionis*, insistendum pietatis operibus. Festis tandem diebus: 1. abstinendum à vitiis: 2. cessandum ab operibus servilibus: 3. insistendum pietatis operibus. Ecce quomodò celebrandi sint dies festi.

Festis diebus abstinendum à peccatis.

SIcut in omni loco; ita & in omni tempore à peccatis abstinendum, cùm enim omne peccatum Deo injuriam irrogent, nullum inveniri potest temporis instans, in quo peccare liceat, ac in quo quisque à peccatis abstinere non teneatur. Verum est, quòd non omni tempore quisque jejunare, orare, & alia bona opera facere teneatur; omni tamen tempore quisque à peccatis abstinere debet, & eo præcipuè tempore, quo festa celebrantur, quia peccata quæ festis diebus perpetrantur, graviora sunt ratione temporis. Imò, & juxta Alexandri Alensis sententiam, circumstantia temporis sacri, facit novum peccatum, ac ut ipse loquitur, *qui fornicatur die Dominico, duobus peccatis peccat*.

Eadem fuit Lirani, & Tostati sententia, dicentium, omne peccatum in die festo perpetratum, esse sacrilegium, ratione circumstantiæ temporis sacri, quod profanatur. De tempore ratiocinantur hi Doctores, sicut de loco; dicuntque, quod sicut furari, & occidere in loco sacro, sunt sacrilegia, ratione loci sacri, in quo furta, & homicidia committuntur; ita furari, & occidere die festo, sunt sacrilegia, ratione diei festi, in quo homicidia, & furta perpetrantur, ac proinde in unico furto, quod in die festo fit, duplicem esse malitiam, duplexque peccatum, furti scilicet, & sacrilegii. Alensis 1. 3. 3. Sent.

Aliam viam tenet Doctor Angelicus, docetque magnam esse differentiam inter circumstantiam temporis, & circumstantiam loci; nec circumstantiam temporis inducere malitiam sacrilegii, sicut circumstantiam loci. Tempus, inquit, non est quid permanens, sicut locus, ac proinde cùm tempus non sit quidem permanens, aptum non est ad recipiendam specialem consecrationem sicut locus, quare cùm tempus specialem consecrationem non recipiat tempus diei festi non potest propriè dici tempus sacrum, nec peccata die festo perpetrata dici possunt sacrilegia, ratione diei festi, & ideò quodlibet peccatum in die festo commissum, præter propriam malitiam, non habet malitiam sacrilegii, ratione temporis. Et reverà, si quodlibet peccatum in die festo factum, præter propriam malitiam, haberet, & sacrilegii malitiam, maximum hoc onus esset fidelibus, & cùm Ecclesia festos dies multiplicaret, onus importabile fidelibus imponeret, ac eorum saluti quasi insidias pararet.

At licèt circumstantia temporis non mutet speciem peccati, in die festo commissi; majorem tamen gravitatem ei tribuit: Hæc circumstantia non facit novum peccatum, sed facit gravius esse peccatum, quod in die festo, quam quod in alio die committitur: *circumstantia temporis semper aggravat peccatum*.

Bellarm. in contr. de cultu Sanct. c. 10. D. Bernardin. 10. 1. serm. de obser. Sabbati.

Multis rationibus gravius est peccatum, quod in die festo, quam quod aliis diebus perpetratur, quarum prima quæ menti meæ occurrit, sumitur ex Divo Bernardino Senensi, qui docet, festis diebus quemque de peccatis mortalibus debere conteri, ac propositum, loco & tempore opportunis confitendi, & Deo satisfaciendi, elicere, quare si peccet quis his diebus, in quibus specialiter ad peccata sua delenda tenetur, haud dubiè peccata quæ his diebus perpetrat, ratione hujus circumstantiæ, sunt graviora, quàm quæ aliis diebus committit.

Hac quidem ratione graviora sunt peccata, quæ in diebus festis perpetrantur, sed & graviora sunt, ratione alterius circumstantiæ: nempè ratione injuriæ quæ fit diei festo. Et istam rationem adducit Sanctus Chrysostomus, dicens, quod multi festos dies vocant illos, in quibus abdomini, & libidini indulgent; nec festum aliquod verè festum esse credunt, ni his vitiis se dedant; *nonnulli festivos esse dubitant, nisi gula, nisi ventri, nisi luxuria satisfecerint*. Ritus celebrandi festa apud hujusmodi personas, non est, orare; Missæ Sacrificio interesse, peccata confiteri, concionem audire, & aliis piis operibus vacare, sed ludere, choreizare, epulari, gulæ, & libidini fræna laxare: at, inquit Chrysostomus, hi festa à Deo instituta non colunt, sed coinquinant: *non est hoc, fratres, festivitatem colere Dei, sed coinquinare*. Ac proinde peccata in die festo perpetrata, sunt graviora, quàm quæ aliis diebus committuntur, ratione injuriæ quæ festis diebus per hæc peccata fit.

Chrys. to. 3. ser. 4. de resurrect.

Alia etiam ratione graviora mihi videntur peccata in diebus festis commissa; ratione scilicet scandali, quod per ea causatur. Quid enim dicere, quid sentire possunt qui hos vident homines Christianos, sua celebrantes festa eo prorsus modo, quo Bacchi, Cereris, Veneris, & aliorum Deorum festa Gentiles celebrare soliti erant? Quid cogitare, & judicare possunt, qui diebus festis vident Christianos; non in Templis ut orent sed in caupona, ut vino se ingurgitent; non in loco sacro ut cum Deo & Sanctis conversentur; sed in platea, vel in loco profano ut eum licentioris vitæ personis licentiùs vivant; non in sacro pœnitentiæ tribunali, ut peccata sua deleant; sed in locis suspectis & exitiosis, ut ea multiplicent? certè qui talia vident, non possunt nisi iniqua de his personis sentire: talesque earum actiones malæ; diebus festis factæ, sunt iis haud dubiè in malum exemplum, & scandalum, quare peccata diebus festis facta, graviora sunt, ratione mali exempli quod per ea datur, & scandali quod per ea causatur.

Hæ rationes satis superque laudare videntur, ut majori cum sollicitudine diebus festis quisque à peccatis abstineat. Sed alia, eaque graviori ratione, diebus festis, à peccatis quisque abstinere debet: nempè quia peccata his diebus perpetrata, Deum maximè irritant. Ut enim ait Divus Chrysostomus, licèt festivitates à Deo, & Ecclesia ad Deum placandum sint institutæ: licèt his diebus Deus se magis placabilem exhibere soleat, qui tamen diebus festis se criminibus fœdant: *non placant Deum, sed exacerbant*. Peccata quidem his diebus perpetrata, ita Deum irritant, ut protestetur, se hujusmodi festivitates in quibus homines peccatis se coinquinant, odio habere, & projicere: *odi, & projeci festivitates vestras*. Ita etiam Deum irritant: ut eos qui in diebus festis se peccatis dedunt, graviter puniat, & festivitates eorum in luctum convertat: *convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum*. Quare cùm peccata, diebus festis perpetrata, Deum magis irritent; his præcipuè diebus à peccatis abstinendum.

Amos 5. 21.

Amos 8. 10.

Antequam primæ hujus concionis parti finem faciam, aliam quæ nunc menti meæ occurrit, rationem adducam, qua non parùm excitari debent homines ad declinandum à peccatis, diebus festis: Quæ ratio sumitur ex Dei bonitate, & liberalitate; cui se opponunt, & quasi metas dant peccata his diebus perpetrata. Deus enim, qui omni tempore in homines liberalis est in eos liberalior esse solet diebus festis: *tum*, quia dies festi sunt dies gratiarum; *tum*, quia Sancti, quorum festa celebrantur, Deum suis orationibus ad majora hominibus beneficia impendenda inclinant, sed peccata quæ his diebus committuntur, liberalitati divinæ obstant, & impediunt, ne in homines Deus se liberalem præbeat. Sancti quorum his diebus solemnia colimus, precibus suis Deum nobis propitium, & in nos liberalem reddere conantur, sed si his diebus in Deum peccemus, peccata quæ committimus, bonitati & liberalitati ejus sese opponunt. Precibus suis Sancti cor Dei ad nobis benefaciendum inclinant:

nant;& peccata nostra eum à beneficiis nobis impendendis avertunt: Sancti suis sollicitationibus Deum ad magnam gratiarum copiam nobis distribuendam excitant: & peccata quæ his diebus perpetramus, eum ad omnem nobis gratiam denegandam cōpellunt. Unde his diebus ad Deum clamant. Sancti, clamant & peccata nostra; sed diversimodè. Clamant ad Deum Sancti, ut hominibus gratiam salutis, aliaque iis necessaria beneficia largiatur; peccata verò his diebus perpetrata, ad Deum clamant, ut talia eis beneficia non impertiatur: Sanctorum clamor Deum a hominibus benefaciendum flectit, & peccatorum clamor ita Deum à beneficiis hominibus impendendis avertit, ut Sancti vix aliquid ab eo impetrare queant in gratiam eorùm qui diebus festis se peccatorum labe inquinant. Et ideò dixit Divus Augustinus, quòd *tunc pro nobis sanctus Joannes quidquid petierimus, poterit obtinere, si nos festivitatem suam sobrios, castos, absque ullo turpiloquio cognoverit celebrare*. Sed si econtrà sancti Joannis & aliorum Sanctorum festa peccatis nostris polluamus, Sancti nullum nobis a Deo beneficium impetrabunt: quia peccata quæ festis diebus committuntur, Dei liberalitati se opponunt, ejusque beneficiis nos privant: Quare, festis præsertim diebus, quisque summa sollicitudine vigilare debet, ut à peccatis caveat. Adveniente die Dominica, vel alio quolibet festo summa cura suam quisque scrutari debet conscientiam, eam que ab omnibus peccatis mundare si possit sed præsertim curare debet, ut in nova peccata his diebus non incidat, & ut à quibusque peccatis, quantum fas erit, abstineat; *tum*, quia peccata festis diebus commissa, sunt graviora; *tum*, quia Deum magis irritant: *tum*, quia ejus in nos liberalitati obstant. At diebus festis non solùm abstinendum à peccatis, *sed etiam cessandum ab operibus servilibus*.

S. Aug. ser. 1. de S. Joan. Baptist.

II. PARS. *Festis diebus cessandum ab operibus servilibus.*

FEstis diebus, forensibus negotiis vacare non licet: hoc enim expressè prohibet Matisconense Concilium, c. 1. dicens: *nullus vestrum festis diebus litium fomitibus vacet, nullus causarum actiones exerceat*. Hoc idem alia nonnulla vetant Concilia; & in sacro Canone habetur, quòd *debet judicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob Dei reverentiam noscuntur esse statuti*. Cum jure canonico concordat civile, in quo dicitur: *ferias dare vacationem à forensibus negotiis*. Et non sine ratione hæc ita instituta sunt; quid enim æquitati, & rationi magis consonum, quam quòd, diebus à Deo & Ecclesia ad pietatis operibus vacandum statutis, Christiani litibus non vacent, quæ contentiones multas generare, & a pietatis spiritu avertere solent?

Extra de feriis. c. ult.

ff. de feriis.

Quod de fori, hoc & de commercii negotiis dicendum est, dies enim festi sunt instituti, non ut homines ad mercatus & nundinas, negotiationis causa, se conferant; sed ut *ab omni negotio sequestrati, soli divino cultui vacent*. Et ut in sacro Canone legitur: festis diebus, neque negotiationi, neque litibus vacare licet: *in eis mercatum minimè fiat, neque placitum*.

S. Aug. tom. 10. ser. 251.

De festis Cel.

Præfata quidem opera festis diebus prohibentur: sed strictiùs adhuc prohibentur opera servilia. Si enim in veteri lege nullum opus servile diebus Sabbati facere licebat: *nullumque servile opus facietis in eo*, quantò minùs diebus Dominicis & aliis novæ legis festis diebus, operibus servilibus, incumbere licet? Hoc quidem non licet; cùm pluribus in Conciliis id prohibeatur: cùmque universali sanctæ Romanæ Ecclesiæ præcepto id vetitum sit: cùm enim præcipit sancta Ecclesia, ut dies festi sanctificentur, præcipit identidem, ut his diebus nullus servilibus operibus vacet. Et ideò qui sine legitima causa diebus festis arat terram, domos ędificat, fabrilibus & aliis servilibus operibus incumbit, Ecclesię præceptum violat, mortaliter peccat, & in hoc mundo infernum inchoat.

Levit. 23. 28.

Multos reperire est, inquit Sanctus Bernardinus, quos in tantam insaniam avaritię diabolus dementavit, ut quasi nullum ęstiment lucrum, nisi quod in festivitatibus cumulant; imò ad pauperiem extremam devenire se credunt, nisi lucrentur diebus festis. Sæpè enim videbis hominem jam decrepitum, jamque nutantem gressũ, & capite tremulum, divitiis plenum, filiis & consanguineis carentem, penè in habitaculo suo solum & tamen in his diebus festis tanta anxietate, tantaque follicitudine laborare, quasi videretur sibi deficere mundus. De tali homine dicitur: *unus est, & secundũ non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat: nec satiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat; dicens: cui laboro, & fraudo animam meam bonis?* Hujusmodi quidem homines, qui diebus festis operibus servilibus vacant, animas suas plurimis & ęternis privant bonis, ac ut ait S. Bernardinus, *in præsenti vita infernum inchoant*.

Eccl. 4. 8.

Scio, quòd mortaliter non peccent,

nec

nec æterna inferni pœna digni fiant, qui festis diebus modico tempore laborant; nec etiam qui operibus servilibus, pietatis causa vacant, & sic qui his diebus in Xenodochiis, in Ecclesiis & in aliis locis ex solo pietatis, & misericordiæ motivo laborant, non peccant, quia ut habetur in sacro Canone, *in operibus misericordiæ dierum distinctio non est habenda.* Non etiam peccant qui ex gravi aliqua necessitate ad loborandum coguntur, ut nonnunquam tempore vindemiarum & segetum accidit; sed tunc si fieri potest, exponenda Pastoribus suis urgens illa necessitas, petenda ab iis laborandi licentia, & eorum judicio adhærendum. Sed qui exceptis his casibus, servili labori diebus festis multo tempore vacant, peccant mortaliter, & æterna plectuntur pœna, nisi in hoc mundo peccata sua sacro pœnitentiæ lavacro abluerint.

D.76. u- tio.

Timete avari formidanda tartari supplicia; & ut iis non adjudicemini, festis diebus à servilibus abstinete operibus. Sed & ab iis abstinere debetis, ut gravia vitetis supplicia, quibus in hoc etiam mundo Deus plectit eos qui festis diebus laborant.

Scitis, quid acciderit misero illi homini quem filii Israel invenerunt colligentem ligna in die Sabbati. Nostis, quomodò carceri mancipatus, & ex Dei ordinatione ad mortem damnatus fuerit. Qua sententia audita, eduxerunt eum foras, *obruerunt lapidibus, & mortuus est, sicut præceperat Dominus.*

Num. 15 36

Facilè crediderim, Deum multos simili pœna plectere; seu, celeri morte punire, quia festos dies vilibus & servilibus operibus violant. Sed & aliis pœnis multos hujus farinæ viros Deus plectit; cùmque plerique diebus festis laborent, ut laboribus sui ditentur, sæpè Deus in avaritiæ eorum pœnam bonis temporalibus illos privat. Unde quò laboribus prohibitis ditiores fieri conantur eò pauperiores fieri solent.

Familiare est exemplum de duobus sutoribus; quorum unus, licèt plurimos haberet filios, & nunquam diebus festis laboraret, semper tamen magis & magis ditescebat: alter verò, licèt nullum haberet filium, & festivis etiam diebus laboraret, pauper tamen semper & egenus erat. Attonitus iste, & mysterium ignorans, ab illo sutore petiit, qui fieri posset, quod temporalibus affflueret, ipse verò egestate premeretur? respondit ille, si mecum venire velis, docebo te unde meæ veniant divitiæ, & quomodò dives fieri possis? Annuit iste, & secutus est alium sutorem, à quo ductus est in Ecclesiam, ubi, audita missa,

Discipu Lit. 117

dixit isti, vade jam ad laborem tuum. Ad illum secundò & tertiò rediit iste, qui semper ab eo ad Ecclesiam ductus est, ibique audita missa, semper dixit isti ut rediret ad laborem suum. Cui tandem iste; charissime, si vellem ire ad Ecclesiam, non ignoro viam, qua ad illam itur, hoc à te non peto; sed supplex postulo, ut doceas me modum, quo ditari possim, sicut tu. Tunc ille dixit; scito, quòd modus quo ditari potes, est, quòd festis diebus non labores, quòd facias quæ Deus præcipit, & potissimùm incumbas iis quæ Dei sunt, qui enim spiritualibus sedulò vacat; temporalia etiam obtinet, juxta hæc Christi verba; *quærite ergo primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* His auditis, iste ad se reversus, tactus dolore cordis intrinsecùs, diebus festis laborare destitit, pietatis operibus sedulò vacavit, & dives factus est.

Matth. 6 33

O vos omnes, qui diebus festis laboratis, ut ditiores efficiamini; timete, ne in de pauperiores evadatis, timete, ne in avaritiæ vestræ pœnam, spiritualibus & temporalibus bonis Deus vos privet. *Permittit* sæpè Deus, ut hi, qui Ecclesiæ præceptum contemnentes, festis diebus laborant, à furibus, à raptoribus, ab iniquis judicibus, vel ab inimicis, facultatibus suis spolientur, *permittit* etiam nonunquam Deus, ut boves, equi, & alia eorum pecora lędantur, vel moriantur, *permittit* aliquandò, ut domus, & facultates eorum comburantur, *permittit*, ut hi, vel eorum filii diù infirmentur, & diuturnis infirmitatibus bona, laboribus prohibitis comparata consumantur, quare timete, ne laboribus festivo tempore susceptis, pauperiores, miseriores, & infeliciores efficiamini.

Hac rationes quisque, festivis diebus, à servilibus operibus abstinere deberet, sed & ab iis abstinere quisque debet, ne aliis fit in scandalum, piæ enim animæ plurimùm scandalizantur, cùm vident, vel sciunt sartores, sutores, aratores, fabros, & alios hujusmodi opifices festis diebus laborare, quare quisque, ut aliis occasionem scandali non præbeat, à præfatis operibus abstinere tenetur.

Videte, quomodò se habuerit Christus, cùm; die Sabbati, sanare voluit hominem habentem manum aridam? clarum erat & evidens, curam ægri non esse contra legem Sabbati? ne tamen Judæis scandalum qualicumque modo præberet, antequam hunc hominem curaret, Judæis probavit, non esse prohibitum sanare infirmum, & benefacere in Sabbato, dicens, *quis erit ex vobis*

Matth. 12. 11. *vobis homo, qui habeat ovem unam, & si ceciderit hac Sabbatis in foveam, nonne tenebit, & levabit eam? Quantò magis melior est homo ove? Itaque licet Sabbatis benefacere*. Tali discite exemplo, nulla diebus festis facere opera, quæ non sint evidenter licita. Quòd si licita non sint, vel dubitari possit, an licita sint; ab iis abstinete ne aliis occasionem admirationis & scandali præbeatis. At diebus festis non solùm abstinendum ab operibus servilibus; *sed etiam pietatis operibus sedulò vacandum*.

IIII. PARS *Festis diebus insistendum pietatis operibus*.

Dixit Christus Discipulis: *vos ascendite ad diem festum hunc*. Omnes similiter Christiani diebus festis ascendere debent, non descendere: descendunt hi, qui illis diebus vanitati, lasciviæ, gulæ, & aliis peccatis indulgent: ascendunt verò, qui hisce diebus orationi, meditationi, pœnitentiæ, aliisque piis operibus vacant. Non est autem his diebus descendendum & declinandum ad peccata; sed ad Deum per hæc, & alia pietatis opera ascendendum; *Dominico die ab omni peccato, & à labore terreno cessandum, atque omni modo orationibus, aliisque piis operibus insistendum. Et si quid negligentiæ per sex dies agitur, die Dominico, precibus, aliisque piis operibus expietur*. S. Greg. l. 11. ep. 3.

Multi tota septimana à Deo & rebus salutis quasi peregrinantur: *Multi* omnibus diebus non festivis ad aliena à salute vagātur: ac cum filio prodigo vadunt ad regionem longinquam, vadunt ad vanitates, ad curiositates, ad iniquitates, & ad ea quæ longè a rebus salutis aberrant. *Multi*, præfatis diebus, totos se dedunt lucro, deliciis, curis, sollicitudinibus, filiis, conjugi, carni, mundo. Quare, saltem diebus festis, ad se redire debent, & cogitare ubi sint, quèm longè a Deo recesserint: à quo, & in quem finem creati sint; quantùm ab eo deviaverint, & quomodò in gratiam à Deo patre suo recipi possint: saltem festis diebus, ut ad Deum redeant, peccata sua detestari, augustissimo Missæ Sacrificio interesse, & aliis piis operibus vacare debent.

Jacob, cùm servisset socero suo Laban annis quatuordecim, facultatem adeundi sua ab eo petit, his verbis: *Tu nosti, quomodò servierim tibi, justum est igitur, ut aliquando provideam domui meæ*. Cui, quæso, plerique serviunt profestis diebus? mundo sanè, ac etiam carni, & ipsi dæmoni. Nonne ergo justum est, ut saltem die septimo, vel quocumque alio festivo die ad sua, seu ad ea quæ animæ suæ sunt, redeant nonne æquitati consonum, ut istis saltem diebus totos se pietatis operibus, dedant? Gen. 30. 29

Mulierem inclinatam, quæ sursum aspicere nullo modo poterat, erexit Christus die Sabbati. Præclarè adnotavit S. Gregorius, hanc mulierem inclinatam, esse figuram hominum peccatorum, qui *dum desideria inferiora sequuntur, à mentis suæ rectitudine curvantur*. Hujusmodi homines curis & negotiis sæcularibus gravati, eoque pondere quasi incurvati, tota septimana terram dumtaxat aspiciunt, & terrena pro victu, vestitu, familia, conjuge, ac liberis sollicitè quærunt: quare saltem Sabbati nostri die, seu, die Dominica, aliisque diebus festis erigere se debent, cælum & divina his diebus sedulò debent contemplari, pietatisque operibus totaliter incumbere. S. Gregor. hom. 31. in Evang.

Hoc quidem debent hujusmodi homines; sed & hoc debent omnes penitùs Christiani: omnes etenim tenentur ad sanctificanda festa; & sicut in veteri lege cuilibet Judeo dicebatur: *memento, diem Sabbati sanctifices*: ita & in nova cuilibet Christiano dicitur: memento, ut diem Dominicam, & alia festa ab Ecclesia instituta sanctifices. Quomodò autem sanctificantur festa, nisi per pia opera quæ in iis fiunt? hic est modus quo sanctificantur festa; quia ut ait Doctor Angelicus: *in lege Domini ea dicuntur sanctificari, quæ cultui divino mancipantur*. Unde in Jure Canonico habetur, quòd *die Dominico nihil aliud agendum, nisi Deo vacandum*. Quod autem ibi de die Dominico dicitur, de omnibus festis ab Ecclesia institutis, est etiam intelligendum: in iis enim sicut in die Dominico, soli Deo vacandum & bonis operibus incumbendum. Opera autem pia, quibus his diebus insistendum est, multa sunt, quorum aliqua hìc recensebo. Exod. 20 D. Thom. 2. 2. q. 122 De consecrat. D. 3. c. jejunia.

Primum, est augustissimum Missæ Sacrificium, cui ex Ecclesiæ præcepto & sub mortali adesse tenentur fideles; ita ut si quis vel semel in die festo Missam non audierit, peccet mortaliter, nisi necessitas, vel alia legitima causa excuset. Et in hoc plerùmque peccant rustici, qui negotia in profestis diebus advenientia, in proximam Dominicam vel in immediatè sequens festum differunt: & tunc, non ad Ecclesiam, ut Missam audiant: sed ad temporalia sua negotia properant. In hoc etiam peccant multi ex pigritia, ex negligentia, vel, quia tardè è cubili surgunt; vel, quia ad Ecclesiam aliquantulùm distantem ire renuunt. In hoc tandem peccant patres familias, qui filios & dome-

domesticos ad Ecclesiam non mittunt, ut sanctissimo Missæ Sacrificio festis diebus intersint. Primum ergo pietatis opus, cui diebus festis vacandum, est Missæ auditio.

Secundum, est dolor de peccatis: quem quisque singulis diebus elicere quidem debet, sed præcipuè in diebus festis: in iis enim quisque accuratiùs suam lustrare debet conscientiam, adnotare peccata, quibus inquinata est, & de iis dolere. Judæis præceptum erat, ut diebus sabbati suas per dolorem de peccatis affligerent animas: *Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras*: cur hoc etiam non facient festis diebus Christiani? cur tunc actum doloris de peccatis non elicient? certè ad id tenentur Christiani. Imò, si sapiant, sua his diebus peccata per pœnitentiam delebunt, & sanctissimo Eucharistiæ Sacramento reficientur. Hoc regulariter faciunt nonnulli Christiani; & hoc facere debent omnes, quantum fas erit, ut horum Sacramentorum receptione sanctificentur, & cælestis gratiæ thesauros colligant.

Levit.16 31.

Tertium, est meditatio; iis enim præcipuè diebus meditationi insistere debent, qui meditationis callent regulas. Iis diebus mente revolvenda Dei in nos beneficia, formidanda ejus judicia, terribilia inferoi supplicia, desideranda Paradisi gaudia, & alia mysteria, quorum meditatio ad rectiùs vivendum adducere solet. His præcipuè diebus.

Mors tua, mors Christi, fraus mundi, gloria cæli, Et dolor inferni, sunt meditanda tibi.

Sicut in veteri lege, animalia, quæ non ruminabant, censebantur immunda: ita in nova, qui ferventi meditatione, Religionis christianæ mysteria non ruminant, in horrendas criminum immunditias facilè labuntur: quare saltem festis diebus meditationi est vacandum.

Quartum, est oratio vocalis: Ut enim ait S. Bernardinus Senensis: (talibus diebus communiter ad aliquas orationes vocales fundendas adstricti sumus per præceptum de Sabbato sanctificando, & per præceptum de Deo colendo & honorando; quia sine tali oratione non potest debitè Deo mens festare, nec ipsum debitè colere, debitasque ei gratias agere. Proinde debet populus cõvenire ad Ecclesiam, quæ propriè locus orationis est, & ibi orare sine omni strepitu, etiam labiorum, quantum fas est; ne vox vicinum orantem, vel Presbyterum celebrantem lædat: quia Deus plus affectu, quàm voce pulsandus est.) His diebus non audiendi cantus vani & theatrales; sed *Hymnis, Psalmis, & spiritualibus Canticis est insistendum*.

Ibid.

Quintum, est auditio verbi Dei. Hic est panis, quo pascuntur animæ: quare saltem sumendus diebus festis, in quibus à Pastoribus distribui solet. Certum est, quod ignari his diebus verbum Dei audire, & prædicationi assistere debent, ut de credendis, faciendis, & sperandis erudiantur. Sed & assistere debent alii, ut excitentur ad declinandum a peccatis, ad rectè vivendum, & ad saluti invigilandum; hoc etiam debent, ut beatitudinem æternam obtineant; quia *beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*.

De cons. sect.D.3 c.iejunium.

Ecce quibus operibus insistendum diebus festis. Tunc non vacandum pompis & vanitatibus, non conviviis & cumessationibus, non choreis & saltationibus, non cupediis & libidinibus, non contentioni & litibus, non temporalium rerum commercio, nec aliis sæculi vitiis & negotiis: sed his diebus altissimo altaris Sacrificio reverenter assistendum: his diebus dolor de peccatis est eliciendus; his diebus divinorum meditationi est ferventer adhærendum, vocali oratione cælum est pulsandum, verbum Dei humiliter audiendum, pauperes cibandi, visitandi qui in carceribus clausi detinentur, afflicti consolandi, & alia pietatis & charitatis opera facienda.

Hæc sunt opera, quibus incumbere soliti erant primi nascentis Ecclesiæ Christiani, ut docet Origenes; hæc sunt opera, quibus selecti quidam hujusce temporis Christiani omni tempore vacant, & hæc sunt opera, quibus omnes penitus Christiani, saltem festis diebus, insistere debent. Sed, heu! in his diebus sanctificationis plerique operibus non sanctis se dedunt.

Orig.ho. 96. in Exod.

Dicite, quæso, quid agere soleant homines his diebus? nonne plus vino indulgent, quàm aliis diebus? nonne tunc frequentiùs cauponam adeunt? nonne in iis magis effrænatus est gulæ, vindictæ, & libidinis affectus? certè in his sanctitatis & sanctificationis diebus, majori conatu ad illicita properant. Sed quid in his diebus agere solent mulieres? Tunc incedunt ornatæ, ut similitudo templi, vel potiùs ut similitudo Veneris. Tunc altera alteram in vanitatibus superare contendit: tunc profana sumunt vestiměta, & ampliori cultu adversus Christum insurgunt: tunc choreis, saltationibus & vanis, malisque hominum concentibus intersunt: tunc videre & videri, amare & amari quærunt; tunc tandem non piis, sed

ſed vanis, iniquis, & ſæpè peſſimis rebus vacant.

O viri, ò mulieres, ſiccine feſtos dies ſanctificatis? ſiccine cultum Deo, his diebus debitum, exhibetis? Timete, ne iraſcatur furor illius: timete, ne exardeſcat ira ejus: timete, ne temporalibus & ſpiritualibus bonis vos privet: timete, ne temporanea & æterna pœna vos plectat. Ut tot malis occurratis, feſta ſanctificate; feſtis diebus à peccatis abſtinete, ab opere ſervili ceſſate, bonis operibus inſiſtite: dabitque Deus vobis gratiam in hoc mundo, & gloriam in alio. *Amen.*

FERIA IV. POST DOMINICAM PASSIONIS.

DE DETRACTIONE.

De bono opere non lapidamus te: ſed de blaſphemia. Joan. 10.

IN præſenti ſæculo nequam, ita hominibus placere ſolet detractio, ut pleriſque urbanitas & verborum lepor videatur. Tanta hoc ævo mentis humanæ eſt perverſitas, ut plerumque ſtolidi & ſtupidi cenſeantur viri illi pii, qui in hominum converſatione ſilere malunt, quam proximi famam dilaniare: illi verò eleganti, peracuto, & quaſi divino pollere dicantur ingenio, qui verbis ſelectis, & exquiſitis, quidquid mali, & ſiniſtri in regnis, in provinciis, in urbibus, in familiis: imò & in ipſis cordibus hominum reperitur, aperire, delineare, & aggravare ſciunt: ac etiam qui actiones ſanctiſſimas, linguæ veneno inficere, & ibi malum fingere norunt, ubi nulla mali ratio, ſed omnis virtutis ſpecies elucet.

Exitioſum hunc de aliis detrahendi morem damnavit Chriſtus, ſed non extirpavit; cùm etiam adverſus illum linguas ſuas hodie ſolvant nonnulli maledici, detractores, & calumniatores, qui eum blaſphemiæ accuſant: *de bono opere non lapidamus te; ſed de blaſphemia.*

O quantum malum detractio, quæ Chriſtum, qui de nullo argui poteſt peccato, hodie temere aggreditur! ſed ò quam neceſſarium de ea palàm diſſerere, ac vitii hujus malitiam propalare; ut quiſque linguæ ſuæ frænum, & ori ſuo cuſtodiam ponat, ne declinet in verba proximi famam denigrantia. O Domine, aperi os meum, ignita da mihi verba, ut utilem de detractione ſermonem inſtituam. &c. *Ave.*

NOn immorabor in explicanda detractionis natura: norunt enim omnes, quòd detractio nil aliud ſit, quàm alienæ famæ injuſta imminutio. Unde ille detrahere dicitur, qui alterius famam quomodocumque minuit, ſive hoc faciat imponendo ei crimen falſum; ſive exaggerando crimen verum, vel falſum; ſive manifeſtando crimen occultum; ſive opus rectum ſiniſtrè interpretando, ſive alterius dotes extenuando, ſive etiam frigidè, & ſimulatè laudando: quia, ut præclarè dixit Gellius: *Turpius eſt exiguè, atque frigidè laudari, quàm inſectanter, & graviter vituperari.* Gell. Lib. Att.

Nec ſemper lingua & verbis opus eſt, ut alteri detrahamus, ejuſque famam imminuamus & auferamus: quia detractor ſæpè proximum plus denigrat maligno ſuo ſilentio, uno capitis nutu, ictu uno oculi, unico geſtu malitiosè elaborato, leni riſu, vel etiam ſola ſcapularum elevatione; quam ſi aſpera multorum verborum inſectatione, illius famam minuere contenderet. Sed quocumque modo fiat detractio, ſive verbis, ſive nutibus, ſive palàm, ſive clàm, eſt ſemper peccatum: & ut ait ſanctus Laurentius Juſtinianus, *eſt peccatum commune, grande, & exitioſum.* Detractio, *eſt peccatum commune;* cùm vix reperiatur qui a detractione ſit liber: *eſt peccatum grande;* cùm ex natura ſua ſit mortale, & inter mortalia grave: *eſt peccatum pernicioſum;* cùm ex eo innumera mala oriantur. Laur. Juſt. de vita ſol. c. 4.

Placet hoc præfati Patriarchæ oraculum; ejuſque verbis ad rectè diſtribuendam hujus concionis materiam utar; ac dicam, detractionem eſſe: 1. Peccatum commune: 2. Peccatum grande: 3. Peccatum pernicioſum. Detractio, eſt peccatum *commune, grande, & pernicioſum.* En tres hujus concionis partes.

I. PARS

Detractio eſt peccatum commune.

SIcut loqui, eſt homini naturale: ita & homini, de aliis loqui, dulce & jucundum eſt: *nihil dulcius, quàm de aliis loqui.* Neſcio, an maligna, & quaſi innata nobis hæc de aliorum vitiis loquendi voluptas à ſuperbia, vel ab invidia originem ducat: *à ſuperbia,* quæ nos tunc ſublimari ſuadet, cùm deprimuntur alii; *vel ab invidia,* quæ ex ingenita ſua indole aliorum felicitati inſidias parare delectatur. Sed quocumque ex S. Greg. Nazian.

loco

loco oriatur illa de aliorum vitiis loquendi libido & voluptas, eam omnibus ferè hominibus quasi innatam esse constat; omnesque ex nativa propensione ad detrahendum proclives esse, certum est: quare cùm difficilè naturæ propensioni resistatur, ex omnes ferè homines ad detrahendum alliciuntur. Quod & in nobis sæpè experimur: innata enim hac propensione ducti, *jam* cum impetu, & in sermonis fervore innumera proferimus verba, quorum malignitatem tunc solummodò percipimus, cùm prolata sunt, & damna irreparabilia intulerunt: *jam* cum spiritus impetu, sed magna cum cordis malitia & arte venena suaviter insundimus, & priùs laudamus, quorum deinde vitia manifestamus. Atque ut nos sine ratione loqui non credatur, prætextus & speciosas adducimus rationes, sumptas ex zelo salutis, ex justitiç amore, ex mera compassione, vel ex dolore quo angimur, ob crimen in Deum perpetratum nunquam: tandem desunt rationes apparenter piæ & justç, quæ innatæ nostræ faveant propensioni. Quare & rationibus hujusmodi, & naturali inclinatione ducti, omnes ferè homines detractioni se dedunt, hocque vitium ita inter homines fit commune, ut, teste Angelico Doctore, hoc unico vitio totum genus humanum in magno ruinæ & damnationis periculo versetur: *hoc specialiter vitio periclitatur totum genus humanum.*

D. Th. 2. 2. q. 73. a. 2.

Non solùm ex innata nobis propensione, & speciosis rationibus, quibus detractionum nostrarum apologiam facimus, ad detrahendum ducimur; verùm & ex maxima facilitate, qua detractio fieri solet. Non facilè occiditur inimicus, inquit S. Chrysostomus; *tum*, quia sæpè is longè distat; *tum*, quia opportunum non adest tempus; *tum*, quia omnia loca ad tantum facinus perpetrandum non sunt apta; *tum*, quia cautiones sunt adhibendæ; *tum*, quia omnia arma ad mortem inferendam non sunt idonea; *tum*, quia omnia vulnera non sunt lethalia. Sed ad auferendam proximi famam unicum proferendum est verbum, quo nihil facilius: quantumvis enim distet is de quo detrahis, fama ejus est ubicumque sunt personæ, quæ illum noverunt: & ideò nullus est ferè locus, in quo eam facilè dilaniare non valeas. Ad illud faciendum diuturno non eges tempore unum momentum sufficit; & mox ut de aliquo detrahere voluntas nostra decrevit, ejus decretum lingua executioni mandat: præceptum etiam non spectat lingua, quin sæpè sæpiùs plura dicit quàm velimus, & à nimia loquendi, & de aliis detrahendi facilitate quam habet, nemini parcit, omnes denigrat, ac omnium famam verbis iniquis minuit, & sæpè penitùs aufert. Quare cùm omnibus ferè hominibus innata quędam sit ad detrahendam propensio, tantaque sit detrahendi facilitas; hinc fit, quòd detractio sit peccatum maximè commune, quòdque plerique hominum detractioni vacent, & in salutis periculum veniant: *hoc specialiter vitio periclitatur totum genus humanum.*

Alia mihi occurrit ratio, qua detractionem apud homines esse communem quisque fatebitur, eamque desumo ex benigno auditu, qui detractoribus præberi solet. Certum est, detractionibus jucundius nihil audiri: non solùm ab impiis, qui cùm aliorum aperiuntur vitia, sua quodammodò fulciri, & aliorum exemplo minùs pudenda fieri credunt: sed etiam sæpè à viris aliunde bonis, qui, cùm de aliis detrahitur, probitatis suæ elogium fieri arbitrantur. Quare cùm detractor certus sit, quòd detractionibus suis facilis & benignus præbebitur auditus, facilè etiam in verba prorumpit, ac aliena quævis crimina, quamvis occulta, facilè revelat. Et ob hanc causam, inquit S. Paulinus in quadam ex præclaris, quas conscripsit epistolis, detractio est peccatum apud homines maximè commune: *hoc ideò malum celebre: idcircò in multis fervet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur.* Si censerent detractores, se ægrè audiendos, se objurgandos, vel charitativè ab adstantibus corripiendos; paucissimi de proximo detraherent: sed quia certi sunt, verba detractionis benignè & jucundè audienda: quia experientia norunt, quòd eo ipso quo aliquid proximi famæ noxium narratur, excitantur omnes à somno, plausum dant plerique & arrident; multi ideò facillimè aliis detrahunt; & ideò detractionis peccatum fit maximè commune: *hoc ideò malum celebre: idcircò in multis fervet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur.*

Dici posset, pravum hunc detrahendi morem à malo etiam detractorum oriri exēplo; quo ad detrahendum trahuntur & ipsi veri justi: sed undequaque oriatur, certum est, nil in mundo detractione communius. Quæ enim urbs à qua exulet? seu potiùs, quæ urbs, quæ domus, quæ societas in qua non regnet? nonne omnes urbes replentur viris turpi otio indulgentibus, quibus maledicere vivere est; & qui vicos & domos circumeunt, ut detrahendi materiam colligaut, & mala quæ didicerunt, disseminent? nonne in qualibet domo & societate reperitur aliquis homo mordax, cui semper ali-

quid

quid sinistri enarrandum in promptu est? nonne in societatibus hi soli adstantium captant benevolentiam, qui acutè de aliorum defectibus loquuntur; certè hæc omnia ferè hominum sunt hodie colloquia: unde in hominum conversatione aut tacere, aut proximi famam lædere quasi necesse est. Hinc fit, quod viri etiam pii, cum detractoribus nonnunquam detrahant, & detractionibus linguas suas solvant. Non loquor de hypocritis, qui pietatis speciem habent, rem non habent: non loquor de viris illis, qui simulata pietate detractionum suarum malitiam contegunt; & qui, ut ait S. Bernardus, cùm de aliis maledicere volunt, alta præmittunt suspiria, ac demissis superciliis, vel voce plangenti suam emittunt detractionem, dicentes? *doleo vehementer, eò quòd diligo eum satis, & nunquam potui hac de re corrigere eum. Et alias mihi quidem benè compertum fuerat istud, sed per me nunquam innotuisset: & quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum, reverà ita est.* Non loquor, inquam, de viris illis, pietate ficta micantibus; sed de viris illis, qui veræ & solidæ pietati operam dare profitentur: detractionis enim peccatum ita commune factum est, ut ad illos etiam pervenerit: & licèt de aliis vitiis, non tamen de isto triumphaverint: *tanta detrahendi libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant.*

S. Bernard. serm. 31. in Cant.

S. Hieron. Ep. 14. ad Celant.

Crediderim, quòd viri qui pietatem christianam profitentur, nolint aliorum virtutes in vitia convertere, nec crimina falsa viris innocentibus affingere. Isti, si quomodocumque pii sint, gravioribus detractionibus non se dedunt. Isti, non sunt similes pessimis his detractoribus, qui, ut ait S. Basilius (fortitudinem audaciam appellant: modestum verò, sine sensu hominem, justum, immitem & nimium severum, prudentem, astutum, magnificum, vastum, liberalem, ut prodigum taxant, domesticè frugalem, avarum dicunt, denique omnis virtutis species in vicina vitiorum nomina convertunt, nusquam calumnia rebus laudatis deficiente.) Sed licèt viri pii graves hujusmodi detractiones & calumnias non proferant; tot tamen sunt varii detractionum modi, ut difficillimum sit, viros etiam aliunde verè pios, de aliis non detrahere. *Detrahimus* enim, cùm crimen alicujus, quod rumore dubio & incerto didicimus, tanquam certum referimus; *detrahimus*, cùm crimen aliquod secretum revelamus, *detrahimus*, cùm aliis manifestamus, quod nobis revelatum est, *detrahimus*, cùm notorium facimus crimen, quod à paucis sciebatur, *detrahimus*, cùm occultum alicujus crimen, vel uni ex intimis familiaribus cum fiducia aperimus, *detrahimus*, cùm alicujus scelus, quantumvis notorium, aliqua cum exaggeratione referimus; vel cùm aliquam gravem circumstantiam, quæ ab adstantibus ignorabatur, addimus; vel etiam cùm circumstantiam, scelus minuentem reticemus, *detrahimus*, cùm aliorum dotes, facinora & præclara gesta in quibusdam casibus tacemus, minuimus, vel ita tepidè laudamus, ut occasionem ea minùs faciendi præbeamus, tot tandem varii sunt detrahendi modi, ut vix fieri possit, homines, etiam piæ & spiritualis vitæ sectatores, aliquo ex hismodis non detrahere, & proximi famam non minuere, *tanta detrahendi libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant.*

S. Basilius homil. de invidia.

O quàm commune est detractionis peccatum! ad quod ex nativa propensione trahimur, quod facillimè, & aliqua cum voluptate perpetramus; quod in omni loco, in omni tempore, & in omni casu committi potest; & quod non solùm à viris desidiosis, ab iracundis; & ab invidis; verum & à personis christianam pietatem profitentibus sæpè admittitur. Maximè quidem in hoc sæculo communis est detractio; & ideò summo studio quisque vigilare debet, ut in hunc diaboli laqueum non incidat. Heu! quid prodesset, te avaritiæ esse expertem; à gulæ spiritu te esse liberum; te de superbia, de acedia, & de aliis vitiis triumphasse; si ultimo suo laqueo te caperet diabolus, & ad tartara traheret? cave ab hoc laqueo: summa cura & sollicitudine vigila, ne in detractionis verba lingua tua declinet. Non satis tibi sit, toto quadragesimali tempore accuratè jejunare, aliena non retinere, proprias facultates pauperibus erogare, & piis multis operibus incumbere; sed & extremum laqueum, quo innumeros homines diabolus capit, sedulò devita: cave, ne de aliis detrahas. Ut enim ait sanctus Chrysostomus: quid tibi prodesset vigilare, jejunare, & alia pia opera facere; si lingua tua fratrum tuorum sanguine inebriaretur; & si eorum carnibus vescereris, eos detractionibus tuis dilaniando? certè hoc parùm tibi prodesset. Fuge ergo a detractionis peccato, quod commune est, *& quod etiam grande est.*

De-

PARS. *Detractio est peccatum grande.*

Quamvis Dei odium, hæresis, blasphemia, & alia nonnulla crimina sint detractione graviora; detractio tamen est peccatum ex natura sua mortale: estque semper peccatum inter mortalia grave, nisi materiæ levitas, inadvertentia, aut nimia mentis & ipsius linguæ præcipitatio excuset, illudque leve efficiat.

Ut detractionis gravitatem aliqui exprimant, eam cum homicidio conferunt: quia ille de quo detrahitur, in mente illius qui detractionem audit, occiditur, in qua priùs vivebat per bonam famam. Nonnulli dicunt, detractione perpetrari homicidium, quod aliquando corporali est gravius: quia homines aliquando reperire est, qui vitam corporalem perdidisse mallent, quàm famam, quæ detractione ipsis ablata est: & hujusmodi erat D. Paulus, qui mori malebat, quàm famam perdere, dicens: *bonum est enim mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet.* Dicunt alii, detractione fieri homicidia corporalibus graviora, & periculosiora: quia unius detractione, multorum animæ nonnumquam interficiuntur: *unus est detractor qui loquitur, & unum verbum tantum loquitur: & tamen unum verbum in eodem momento, multitudinis audientium dum aures transfigit, animas interficit.*

1. Cor. 9. 15.

S. Bernard. in Epist. S. Joan.

Non ausim asserere detractionem, per se loquendo, esse malum homicidio corporali gravius; certum tamen est, eam esse ex genere suo peccatum mortale, furto gravius. Ut enim ait S. Ambrosius: *tolerabiliores sunt fures qui vestes & alia bona diripiunt, quàm fures qui famam nostram bonam dilaniant.* Cujus rei ratio hæc est; quia; ut ait, Salomon: *melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ*: quare qui nomen bonum alicui aufert, magis ei nocet, quam si multas ei divitias furaretur. Vel, ut ratiocinatur Doctor Angelicus, tantò peccatum majus est, quanto majore bono injustè privat: detractio autem majori bono privat, quàm furtum; quia detractio privat fama, quæ majus est bonum, quàm divitiæ temporales quibus privat furtum: quare fatendum detractionem ex genere suo esse malum furto gravius. Quòd autem fama sit majus bonum, quàm divitiæ temporales, constat ex Salomone, qui in Proverbiis ait: *melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ.* Et in libro Ecclesiastici dicit. *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni.* Ex hoc infert S. Bernardinus, quòd detractio, per se loquendo, *est mortalissimum peccatum.*

Pro. 22. 1.

D. Tho. 2. 2. qu. 73. a. 3.

Eccli. 41. 15.

S. Bernard. ser. de detr. to. 2.

Ex jam dictis constat, detractionem esse grande peccatum: cum privet illa fama quæ tanti fit ab hominibus, & quam deperditam multi non solum divitiis suis, verùm & pretio sanguinis sui redimere ambirent. Sed detractioni gravitas magis adhuc elucebit, si inspiciamus personas quas aggreditur: ut enim docet D. Thomas, *ex persona ejus contra quem aliquis loquitur, aggravatur peccatum:* detractores autem vanis suis linguis aggrediuntur, & dilaniant famam non solùm rusticorum, sed etiam Magistratuum, Nobilium, Principum & Regum; linguas suas acuunt, & laxant adversus Sacerdotes, Religiosos, Episcopos, & viros quosque pietate insignes. Quid dico Episcopos, & Reges? Ipsum etiam Christum, Deum simul & hominem, denigrare conantur. Quis enim nesciat, eum à Judæis iniquè fuisse calumniatum, velut vini potatorem, peccatorem, Samaritanum, & dæmoniacum? Nec solùm in Christum adhuc mortalem, & cum hominibus in terra versantem, ignitas detractionis sagittas vibrarunt, sed & illum in cælo jam immortalem calumniis & detractionibus persequuntur: *iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in cælum os suum.* O quantum malum est detractio, qua tot & tantæ personæ feriuntur! Sed ejus malitia mihi adhuc maxima videtur ex hoc, quòd directè opponi videatur charitati.

D. Tho. in Psal. 49.

Psal. 72. 8.

Nostis, charitatis ingenium & characterem hunc esse, quòd aliorum crimina operiat: *universa delicta operit charitas.* Charitas peccata operit eorum, quos amat; & quia omnes amat, omnium peccata operire conatur: cùm autem ea operire non potest, illa excusat, illa minuit; & si actionem excusare nequeat, excusat saltem intentionem. Sed detractio totaliter opponitur charitati; ista aliorum peccata operit, & illa ea aperit; ista excusat, illa accusat; ista ea minuit, & illa ea auget, ac omnibus ea nota facere contendit; quandoque verbis communibus, ut ait S. Bernardinus; quandoque verbis apertis, quandoque derisionibus, quandoque nocturnis sibilis; quandoque simulatis, atque mutatis vocibus & loquelis; quandoque nutibus & signis; quandoque libellis famosis & scriptis, hinc inde dispersis; quandoque cantilenis, quandoque libris aut epistolis; & sicut charitas omnibus modis sibi possibilibus aliorum peccata occultat; ita detractio omnibus modis ea manifestare pertentat. O quàm grave illud detractionis pec-

Pro. 10. 2.

Ibid.

peccatum: cùm charitati omnium virtutum Reginæ, ita opponatur.

Charitatis hoc proprium est, quòd non judicet quemquam, quod in nullo advertat malum, quòdque nullus ei proponatur ita, malus, de quo aliquid boni, non dicat, & cujus peccata non excuset. Detractores verò sunt homines perversi, similes Pharisæis, qui de omni quod vident, malè judicant, qui omnia sinistrè interpretantur: qui de omnibus viris, quantumvis piis, aliqui mali dicunt, & virtutes in vitia convertunt. Quod preclarè adnotavit S. Chrysostomus, dicens: (detractores, de omni quod vident, malum judicant, si quis vacat humilitati, hypocrita est, si recreationi gulosus est: si patientiæ, timidus est: si justitiæ, impatiens est, si simplicitati, fatuus est, si prudentiæ, malitiosus est: si maturitati, flegmaticus est, seu fantasticus: si jucunditati, dissolutus est: si Religioni, singularis est: si societati, sæcularis est: si silentio & paci, dissimulator est: si aliorum correptioni, præsumptuosus est: si vigiliis, & orationibus, indiscretus est: si communi dormitioni, somnolentus est: si prævicationi & aliorum saluti, appetitor laudis est: si desistat, negligens, & remissus est: si habeat gratiam hominum, adulator est: si adulari renuit, superbus est.) O quam grande detractionis vitium! supra modum grande est; cùm tantopere opponatur charitati, sine qua omnis alia virtus est inutilis, & sine qua nullus salvari potest. Sed huius peccati gravitatem maximam esse, quisque etiam dignoscere poterit ex speciali pœna; qua punitur in inferno.

Apud S. Bernar. ubi sup.

Dives epulo ultra pęnam damni, qua summè affligitur, & ultra pœnam ignis, qua gravissimè cruciatur, specialem in lingua sua pœnam patitur, quia lingua specialiter in Lazarum peccaverat: *In lingua majus sentit incendium; qua maledixit pauperi, misericordiam contradixit.* Avaro diviti similis detractor, triplici pœna plectitur in inferno; ibi enim pœnam damni sustinet, quia Dei visione in æternum privabitur: ibi etiam pęnam sensus patitur, simul cum aliis reprobis. Sed ibi tantem specialiter in lingua cruciatur, nam *per qua peccat quis per hac & torquetur*; & ideo cum lingua detractor peccaverit, in lingua graviùs torquebitur.

Chrysol. serm. 66.

Sap. 11. 17.

De quodam viro, detractionibus summè dedito, narratur, quod ante mortem in furias inciderit, & propriam linguam dentibus dilaniaverit, palamque dilaceraverit. Horrebant & tremebant omnes stantes, ac dicebant, hoc justo Dei judicio fieri: quia hic lingua sua peccaverat. Sed ò quàm majorem in lingua sua pœnam ille & alii detractores patientur in inferno! si enim detractionum suarum pœnitentiam non egerint, & proximo, cujus famam læserunt, in hoc mundo non satisfecerint, non solùm communibus omnium damnatorum, sed etiam speciali in lingua sua plectentur pœna. Quare ò N. N. *à detractione parcite linguæ*: cavete à detractionibus, vestras sedulò frænate linguas, ne detractionibus se dedant, ac summo affectu detractionis peccatum fugite: quia grande est: *tum*: quia mortale est ex sua natura: *tum*; quia est contra justitiam & furto gravius, *tum*, quia charitati maximè adversatur; *tùm*, quia gravissimè in inferno punitur. Sed si vitanda detractio, quia grande peccatum est, vitanda etiam, *quia peccatum est exitiosum*.

Gantior. l. 1. c. 57.

Sap. 1. 11.

Detractio est peccatum perniciosum. III. PARS.

Detractio non solùm est malum ex se & in se grave, sed est etiam malum exitiosum respectu aliorum, quia proximo infert: 1. damna multa: 2. damna irreparabilia.

1. Quis dinumerare posset damna quæ ab initio mundi intulit, & quæ quotidie infert detractio? quis dicat, quot audientes illam nimia cum complacentia, ad tartara traxit? quot insontes denigravit? quot familias perturbavit? quot discordias seminavit? quot lites, quot jurgia, quot bella, quot homicidia causavit? Quis enarret, quot mala, & quot alia damna mundo inferat? certè qui hæc omnia enarrare susciperet, nunquam dicendi finem attingeret. Aliqua tamen ex innumeris damnis quæ infert detractor, recenset S. Bernardinus his verbis.

(Omnia mundi scelera, omnes iniquitates, & quasi omnes hæreses, schismata & impietates ex lingua tetra habent originem. O igitur lingua nequam, lingua tetra detractoris! ò feritas infernalis! ò impia odii & invidiæ proles! o pestifera lepra! Tu es quæ discordias seminas, tu sola conculcas bonos, diffamas justos, paris scandala, perjuria, & falsa testimonia; tu accusationes iniquas multiplicare non cessas; tu lingua sęva, punis insontes, inter conjuges scandala ponis, infamas viduas, fallis & defloras virgines, tu pias & sacras religiones confundis, simplices conscientias turbas, tu rancores, tu jurgia, tu livores, iras & contentiones, rixas, contumelias & scissuras suscitare non cessas, tu divisiones & partialitates nutris & la-

Ibid.

& lactas, tu sola proditiones generas, incendia foves, homicidia patras, tu fratricidia, parricidia, matricidia, & cæteras crudelitates virulenta impietate committis: tu sola, fœdera frangis, in conjurationibus occuparis, separas amicos, multiplicas inimicos: tu sola dissipas civitates, & destruis regna, tu consoves tyrannos, tu charitatem extinguis, deprimis justos, magnificas impios, fidem destruis, spem quoque confringis, cæteras virtutes impia crudelitate persequeris, tu omnia scelera vivificas & extollis. Quid plura? tu Angelos in dæmones convertisti: tu primos parentes nostros, ac cum eis totum genus humanum de Paradiso deliciarum ad temporales & æternas miserias destinasti. Demum Dei Filium tu sola in crucis patibulo confixisti.) O Domine Deus, quot & quanta mala parturit detractoris lingua! Vel, ut loquitur S. Chrysostomus: S. Chrys. hom. 5. ad Pop. *Quodnam mali genus est, quod non à detractione oriatur? ex ea odia pullulant, ex ea dissidia ortum trahunt; suspiciones malæ hinc procreantur, quæ innumeris malis causam præbent. Denique quæcumque mala quisquam cogitatione complere possit, omnia ea à detractione proficisci reperies*. O quam perniciosa est detractatio, quæ tot damna causat! sed est etiam perniciosa; *quia damna causat irreparabilia*.

1. Omnibus Christianis, si sui muneris penitùs ignari non sint, notum est, detractores qui alterius famam minuerunt, ad illius reparationem teneri, nec criminis sui veniam obtinere posse, nisi ablatam aliorum famam, quantum fas erit, restituant, quia Aug. ep. 54. ad Maced. *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*. Non sufficit, quòd quis Confessario fateatur, se dixisse hanc adolescentulam non esse ita castam ut æstimatur, hunc mercatorem esse fraudulentum, hunc advocatum esse ignarum, & hunc concionatorem esse dissolutum, sed insuper resarcienda damna, quæ huic adolescentulæ, huic mercatori, huic patrono, & huic concionatori intulit. Nec aliquis confessarius, quantalibet auctoritate polleat, ne quidē Sūmus Pōtifex detractorē à restitut. famę dispēsare valet.

Sed quomodò deperditam famam quis restituet? *hoc opus, hic labor est*. Difficile, & quasi impossibile est, ablatam alterius famam totaliter reparare, lingua enim vulnera facit, quæ difficilimè sanantur, & licèt sanentur, remanet tamen cicatrix: quia semel deperdita nunquam ita reparatur fama quin aliquid fulgoris sui perdat.

Quod ut indicarent antiqui, apologum, seu fabellam adducere soliti erant, dicentes aquam, ignem, & famam longum iter aliquando simul suscepisse, cùmq; timerent ne errantes, ab invicem separarentur, aquam & ignem dedisse signa indicantia ubi essent, & ubi inveniri possent. Dixit enim acqua, ibi me semper invenietis, ubi juncos videbitis: Dixit ignis, ibi semper ero, ubi apparebit fumus. Sed fama igni & aquæ dixit, summa cura invigilate, ne à vobis discedam, quia si semel me amiseritis, nusquam ampliùs à vobis inveniar, qui enim famam suam perdidit, nunquam illam totaliter invenit & recuperat.

Velim, quòd ablatam alterius famam summo affectu reparare satagas, quomodo, quæso in mente eorum, qui te detrahentem audierunt, destrues fidem quam verbis tuis adhibuerunt? quomodo in cordibus eorum totaliter delebis opinionem malam, quàm de eo quem infamasti, conceperunt? excusationibus, & laudibus quibuscumque eam non penitùs delebis, quia, ut ait S. Bernardinus: *Ampliùs lingua detrahentis nocet, quam excusatoria, seu laudatoria possit proficere; maximè cùm homines proniores sint ad credendum, & ad memoria commendandum mala, quàm bona*.

Sed demus, te à mētibus eorum qui te audierunt, totaliter delevisse quidquid de proximi fama detraxeris, nondum tamen opus tuum consummasti, nondùm ablatam alterius famam totaliter reparasti, detractio enim tua longum perfecit iter, in regiones abiit longinquas, ab iis, qui te audierant, ad eorum propinquos, ad amicos, & ad alienigenas transiit: quomodò autem iis omnibus innocentiam læsi demonstrabis? Esto ut illos omnes adeas, cunctisque te calumniatorem, aut imprudentem fatearis, incertum est, an qui detractionibus tuis fidem adhibuerunt, ablatam famam reparare cupienti tibi credant, aut si credant, aliqua in mentibus eorum malæ suspicionis opinio semper remanebit. Ut enim præclarè dixit jam laudatus S. Bernardinus: *remedium nunquam tantum proficit, quantum detractionis malitia efficit*.

O quàm difficile est ablatam alterius famam restituere, sed quomodo reparabit detractor aliena damna quæ causavit? quomodò reparabit damna quæ in bonis fortunæ huic mercatori, huic patrono & aliis intulit quia illos infamia adspersit? quomodo resarciet damnum, quod attulit vitæ spirituali tot audientium, quorum animas gladio linguę interemit? quomodò reparabit damnum, quod intulit vitæ civili eorum, quos diffamavit? quomodò præteritis, futuris, longè distantibus, & omnibus apud quos vita quadam honoris & gloriæ antea vixerant

eos

nos esse innocuos probabit, & suadebit; certè damna à detractione illata totaliter resarcire, quasi impossibile est: sed ea detractor reparare debet, quantùm & quomodò poterit, adhibito prudentis confessarii consilio.

Hoc quidem agere tenetur detractor. Sed ubi sunt, qui damna detractionibus suis causata resarcire conentur? quotidie detractores audimus, famam proximi dilaniantes; & nullum videmus, qui damna illata reparare curet. Tantus labor, totque difficultates in reparatione damni per detractiones illati reperiuntur, ut vix inveniatur qui de tali damno resarciendo curet: & ideò quamplurimi ob peccatum detractionis damnantur. O quàm perniciosum ergo detractionis peccatum! cùm damna irreparabilia causet: quare à sermonibus, proximi famam vel minimùm lædentibus, summa sollicitudine cavete. Non sufficit vitare sermones quibus violatur justitia, & lethaliter proximi fama læditur; sed abstinendum etiam à verbis, & ab omnibus colloquiis, quæ vel in minimo charitati adversantur.

Quicumque libenter de minimis aliorum defectibus loquitur, tandem aliquando graves aperiet, & magnis detractionibus proximum lædet. Statuat, quantum voluerit, frænare linguam, & illam à gravibus detractionibus cohibere: si tandem levibus sese dedat, à levibus & minimis in graves paulatim incidet. Adde difficillimum esse, quòd inter detractiones leves, gravis aliqua, aut ex ignorantia, aut ex inadvertentia non misceatur; quæ licèt non sit peccatum mortale ob defectum considerationis & advertentiæ, detrahenti tamen restitutionis obligationem relinquit. Quare sequi-
Eccl. 28. 29. mini consilium ab hominum sapientissimo datum, dicente, in ore feram, & in manu staterem semper esse habendam: *Ori tuo*, inquit, *facito ostia & seras; verbis tuis facito stateram*. Prudentia & circumspectio, quasi januæ & seræ esse debent, quibus ora nostra omnibus verbis, detractionem tantillum redolentibus, claudantur; recta ratio debet esse statera, qua omnia ponderentur verba, antequam ex ore exeant, ne aliquod proferatur, quod proximi famam minuat, & quod apud Deum debiti ponderis non inveniatur. Ponite hanc seram ori vestro, hancque stateram in manibus semper habete; summa cura vigilate, ut nullus ex ore vestro exeat sermo, qui vel in minimo proximi famæ officiat; firmiter statuite, aut tacere, aut nihil contra Deum & proximum dicere.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba malitiæ. Psal. 140. 3. O Domine, quia tanta mea est infirmitas, ut mihi difficillimum, ac etiam impossibile sit cavere ab omnibus detractionibus, si tuo non fovear auxilio, pone custodiam & ostium circumstantiæ labiis meis, ut nunquam in detractionis verba declinent. O Domine, linguam mihi dedisti, ut laudaret te, benediceret te, aliosque ad te benedicendum adduceret; da ut lingua mea te laudet, ac te benedicat nunc, & in sæcula sæculorum, *Amen*.

FERIA V.
POST
DOMINICAM PASSIONIS.

DE MAGDALENA PECCATRICE.

Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37.

Concionatores, qui Sanctorum peccata dissimulant, & propalare renuunt, profanis similes videntur Oratoribus; qui tunc Magnates denigrasse credunt, cùm vel minimos eorum defectus detexerunt. At longè aliter se habet Rethorica Christiana; quæ cùm ab omni adulationis nævo sit aliena, non minùs peccata à Sanctis perpetrata, quàm virtutes ab iis acquisitas expandit. Nec ideo aliquam his Dei amicis injuriam irrogat, quin contrà, tantò eorum auget gloriam, quantò peccata ab iis quondam perpetrata, & per pœnitentiam deinde deleta, clariùs manifestat.

Nunquam procul dubio apertiùs patebunt crimina Sanctorum, qui aliquando peccatis obnoxii fuerant, quàm in die judicii, in quo omnibus videnda exhibebuntur; nec tamen ideò tunc Sancti aliqua confundentur verecundia. Quin contrà, tantò major tunc eorum erit gloria, quantò notiora & evidentiora erunt peccata, de quibus tandem generosè triumpharunt, & quæ per pœnitentiam salutarem penitùs extirparunt. Non ergo devotioni, & pio nostro erga Magdalenam affectui repugnabit, si crimina ejus expendamus, & propalemus; sed hoc in ejus potiùs honorem redundabit. Imò & hoc in majorem cedet gloriam Dei; qui tantò clementior, & benignior apparet, quantò graviora sunt

crimina, à quibus hanc mulierem mediantibus divinæ gratiæ suæ auxiliis, liberavit. Magdalenæ ergo manifestemus peccata, & cum Evangelista dicamus, quòd hæc fuerit *mulier in civitate peccatrix*. Sed priùs, &c. *Ave*.

Vidistis nonnunquam apes, in horto variis floribus consito volitantes; quæ nunc in uno, nunc in altero flore aliquantulum conquiescunt; quæ nunc istum, nunc illum florem sugunt; & quæ; sive dulce, sive amarum sit, quod in floribus inveniunt, ex eo semper mel suavissimum conficiunt; quo nil dulcius in rerum natura invenitur.

Illas apes imitantur qui Sanctorum acta debito modo inspiciunt, & scrutantur: hi enim vitam illorum, tanquam hortum, variarum virtutum floribus consertum contemplantur; atque jam humilitati, jam patientiæ, jam charitati illorum considerandæ quiescunt, ut ex iis mel suum conficiant; seu, ut ad easdem virtutes, quas in iis vident, sectandas excitentur. Immò, si aliquid turpe, & amarum in Sanctorum vita adnotent; seu, si advertant, eos aliqua perpetrasse peccata, quæ per pœnitentiam deleverunt; inde etiam mel suum conficiunt: quia inde magna, pœnitentiam suscipiendi, motiva sumunt.

Si totam Magdalenæ vitam hodie lustrare liceret; in ea quisque arduæ pœnitentiæ, humilitatis profundæ, & charitatis ardentissimæ videret exempla: quibus ad easdem virtutes sectandas non parùm concitaretur. Sed quia de iis alibi; vos nunc solùm advoco ad perpendenda peccata quæ perpetravit, & quæ per pœnitentiam delevit: quorum contemplatione quisque ad mel suum conficiendum; seu, ad benè faciendum, non parùm allici poterit. Videamus ergo peccatorum Magdalenæ naturam, causas, & remedia; videamus: 1. *Eorum naturam*, & speremus: 2. *eorum causas*, & timeamus: 3. *eorum remedia*, & iisdem utamur.

I. PARS. *Peccatorum beatæ Magdalenæ natura.*

Sicut in damnatis peccata, quę per pœnitentiam non abstulerunt, sunt maculę perpetuæ, quibus fœdantur, & denigrantur: ita in beatis peccata, quæ salutaris pęnitentiæ lavacro expiarunt, sunt velut ornamenta, quibus in perpetuum decorantur & nobilitantur. Et ideò peccatorum Magdalenæ naturam & malitiam aperire non verebor: dicamque, quòd peccatricis illius crimina fuerint: 1. gravia: 2. pudenda: 3. scandalosa.

1. Magdalena, *peccatrix* dicitur, non à verbis otiosis, mendaciis jocosis, & aliis levibus, in quæ incidit delictis: sed à multis & gravibus peccatis, quæ perpetravit, & quibus dedita fuit. Sicut enim Isaias Propheta, ut uno verbo explicet multitudinem, & gravitatem peccatorum, quibus obnoxia erat Sinagoga, vocat eam peccatricem: *væ genti peccatrici*: ita & Magdalena à sancto Luca Evangelista vocatur *peccatrix*; quasi dicatur peccatricum primiceria, & criminum habitaculum; quę non in unum solùm crimen, sed in multorum, etiam gravissimorum peccatorum abyssum corruerat & miserè lapsa erat. Isa. 1.4.

De famosa & notoria illa peccatrice, teste sancto Marco Evangelista, Christus *septem ejecerat dæmonia*; seu, omnis generis vitia. Ut enim ait sanctus Gregorius: *Quid per septem dæmonia, nisi universa vitia designantur? quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, rectè septenario numero universitas figuratur; septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ universis vitiis plena fuit*. Marc. 16. 9. S. Greg. ho. 33. in Evang.

Sicut sunt septem peccata capitalia; ita septem sunt dæmoniorum species, quæ nos ad illa peccata instigant, & provocant. Quidam enim dæmones ad superbiam alliciunt; & hi vocantur *spiritus superbiæ*. Quidam ad fraudes & dolos homines excitant; & hi dicuntur *spiritus mendaces*. Alii ad luxuriam & impudicitiam trahunt; & appellantur *spiritus fornicationis*, vel *spiritus immundi*. Alii ad gulam impellunt, & nominantur *spiritus gastrimargiæ*. Alii ad acediam, & alii ad avaritam homines movent; & isti nuncupantur *spiritus acediæ*, & *spiritus avaritiæ*. Magdalena autem his omnibus malignis agitabatur spiritibus; peccatrix illa mulier his omnibus replebatur dæmoniis, quæ ad omnia vitia illam trahebant, & quæ illam gravibus quibusque vitiis alligatam detinebant. O quàm gravia perpetravit peccata infelix illa mulier! At peccata in quæ incidit, *fuere etiam pudenda, & turpissima*.

2. Licèt Magdalena omnibus fuerit obnoxia peccatis, quibus aliqua mulier addicta esse potest; iis tamen præcipuè incubuit, quæ luxuriam spectant; horrendis, pudendis, & infamibus illis adhæsit criminibus, quæ nec nominari deberent in nobis. Et certè illa nominare non auderem, nisi sanctorum Patrum verbis uterer; qui Magdalenam vocare non verentur, mulierem lascivam, impudicam, adulteram & meretricem.

Ru-

Rupertus Abbas illam cognominat *famosam peccatricem*, figuratam in illa, quàm Oseas Propheta vocitat, *uxorem fornicationum*: id est, mulierem venditam, ut luxuriæ vacaret. Divus Ephrem Syrus eam vocat mulierem *fornicationibus pollutam*. Divus Hieronymus, in prologo super Oseam, illam *meretricem*, *& adulteram* appellare non erubescit. Et sanctus Chrysostomus eam dicit fuisse *lascivam*, *impudicam*, *& meretricem*, *prostitutam in lupanari*. Quod quidem non strictè intelligendum est, ut sonat: cùm enim dives esset Magdalena, non est credibile, quod pretio temporali, corporis venderet elegantiam: cumetiam esset nobilis simul & dives, vix credi potest, quod publica adiret lupanaria. Sed ideò eam sic vocat Chrysostomus, ut eam in multa horrenda, & pudenda incidisse peccata doceat. Hoc & docuit S. Cyprianus, qui Magdalenam vocat *victimam castitatis*: non quod honestatem & pudicitiam suam Deo sacrificasset; sed quia pudendis multis addicta erat criminibus, suamque pudicitiam dæmoni quasi in sacrificium obtulerat.

Apud Sylvera. in Evan.

Dæmonibus & non Deo olim sacrificabant Gentiles: iis vitulos, arietes, oves, aves, immo & nonnumquam proprios filios immolabant. Sed, ut advertit S. Augustinus, omnium sacrificiorum supremum, & dæmoni gratissimum, fuit sacrificium pudoris; quod tunc a mulieribus offerebatur, cùm impudicitiæ vacabant; quodque, inquit Augustinus, offerri solebat *Deæ Floræ*, quæ vitam omnium impudicissimam duxerat. Turpe autem & infandum hoc sacrificium obtulit Magdalena, quæ ita lasciviæ indulsit, ut non solum mulier impudica, lasciva, & luxuriæ dedita dicatur; sed etiam *victima honestatis* vocetur: quia se totam peccatis horrendis, & inhonestis consecraverat. Sed, quod pejus est, *Magdalenæ peccata fuere scandalosa*.

3. Erat quippe petra scandali, quæ aliis cadendi, & peccandi occasionem præbebat: non solùm erat impudica, sed alios etiam ad impudicitiam trahebat, non solùm in seipsa immunda & luxuriosa erat, sed & alios ad immunditiam, & luxuriam alliciebat. *Fuit*, inquit S. Ephrem Syrus, *fornicationibus polluta*, *& alios ad eamdem immunditiam alliciens*, *& inescans*. Unde S. Bonaventura Magdalenam vocat laqueum & sagenam: *illa mulier laqueus venatorum est*, *& sagena cor ejus*. Sicut enim aves capiuntur laqueo, & pisces sagena; ita & Magdalena erat quasi laqueus, & sagena, qua homines capiebantur, ad impudica inducebantur. Immò, verba, monilia, pulchritudo, vestes pretiosæ, & omnia corporis sui ornamenta erant quasi laquei, quibus homines decipiebat, nec non ad nefanda, & infanda trahebat.

S. Ephr. ser. in mulier. pec. D. Bon. in c.7. Luc.

Quod præclarè docuit sanctus Evangelista, cum de Magdalena dixit, non solùm quod fuerit *peccatrix*: sed etiam, quod fuerit peccatrix *in civitate*. Non in pago, vel in solitario quodam loco fuit peccatrix; sed *in civitate*, & civitate populosa; ubi juvenes multi, plures nobiles, pluresque primæ notæ optimates; *in civitate*; ubi opulenti mercatores, & Magnates plurimi obscœnis voluptatibus inhiantes; *in civitate* tandem; in qua frequentes erant recreationes, epulæ, choreæ, & otia incentiva peccatorum. In hac civitate Magdalena fuit mulier *peccatrix*; & ita peccatrix, ut ab omnibus magnæ illius civitatis incolis ut talis agnosceretur. Sciebant omnes, Magdalenam esse juvenem, pulchram, divitem, & obscœnis libidinibus deditam; quare ejus pulchritudine, ejusque illecebris, tanquam laqueis, innumeri capiebantur, & ad peccandum alliciebantur. Et ideò dixit Doctor Seraphicus, quòd mulier illa *totam laserat civitatem*. Et sanctus Petrus Chrysologus ait, quod *à Magdalena ipsa civitas dicta erat peccatrix*; quia, scilicet, Magdalena multos ad lasciviam inducebat, innumeros ad prava desideria provocabat, omnibus ferè hujus civitatis incolis erat in scandalum, & ab hac peccatrice omnes peccatores fiebant.

Bonav. li. Chry. sol. ser. 93.

Cùm ergo tot, tanta, & tam scandalosa fuerint Magdalenæ peccata, laudandus Deus, qui per suam clementiam & misericordiam, hanc peccatricem à sceleribus liberavit. Extollenda etiam & laudanda hæc mulier, quæ de tot peccatis, & de tot animæ suæ hostibus gloriosè triumphavit. Sed insuper sicut Magdalena à tam gravibus peccatis liberata est; ita & peccatores quique debent vires resumere, arduum adversus vitia sua certamen inire, & sperare, quòd mediante divina gratia, quæ nulli deest, vincula peccatorum suorum solvere, & in libertatem filiorum Dei redire poterunt; modo, instar Magdalenæ, pœnitentiam agant.

Hæc mulier, quæ se totam voluptatibus sacrificaverat, postmodùm Deo obtulit sacrificium justitiæ; corpus enim suum, animam suam, ac se totam pœnitentiæ durioris operibus consecravit; & mediante justo hoc sacrificio, in Deo speravit, Deum placavit, & salva facta est. O peccatores, quantumvis gravia, & enormia sint vestra cri-

crimina, ne diffidatis, ne desperetis de Dei bonitate & misericordia: sed *sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino;* offerte Deo justum pœnitentiæ, bonorumque operum sacrificium. Quo oblato, sperate in eo; & ipse per suam piissimam misericordiam ab hominibus vos peccatis liberabit, sicut Magdalenam a peccatis, in quæ inciderat, liberavit. Sed postquam peccatorum Magdalenæ naturam expendimus, *eorum principia, & causas inquiramus.*

Ps. 4. 6.

II. PARS. *Peccatorum Beatæ Magdalenæ causæ.*

UNica peccatorum Magdalenæ physica, & immediata fuit causa, prava scilicet ejus voluntas; peccavit, quia voluit; & peccata ejus verè peccata non fuissent, si voluntaria non extitissent. Jam autem de prava hac Magdalenæ voluntate, à qua ejus peccata immediatè processerunt, non loquimur; sed de aliis causis, quæ voluntati hujus mulieris peccandi ansam præbuerunt. Et hæ causæ, meo quidem judicio, tres fuerunt: 1. juventus, otio dedita: 2. pulchritudo, arte elaborata: 3. libertas, occasionibus exposita.

1. Juventus, quæ gratiæ abundantioris, & efficacioris auxiliis est destituta, in multa & magna facilè incidit peccata: Et ideò Doctorum aquila, D. Augustinus, juventutem vocat *florem ætatis*. Sicut enim flores calore nimio exsiccantur, nimia conteruntur grandine, auferuntur sæpè à nebulonibus, & ex sua natura cito transeunt, decidunt & arescunt: ita juventus, levissimæ tentationis impulsu, improviso malæ occasionis occursu, internarum passionum motu, ac etiam propria inclinatione ad peccatum, & ad ruinam facilè trahitur. Quæ omnia mirabiliter explicat novus quidam sacræ Scripturæ interpres; cùm juventutem *Hevam ætatum* vocat. Sicut enim Heva, unica veternosis serpentis suggestione, levique dæmonis tentatione in peccatum lapsa est: ita juventus, quæ à potenti Dei manu, speciali quodam modo non sustentatur, in peccatum facillimè ruit, & in malorum omnium barathrum se præcipitat. Et hoc præcipuè accidit, cùm juventus est otio dedita: otium etenim, teste Spiritu sancto, est quasi Doctor & Pædagogus multam docens iniquitatem: *multam malitiam docuit otiositas*. Unde si mulieres sint simul juvenes & otiosæ, in multa haud dubiè peccata incident.

Eccli. 33. 29.

Ecce primam peccatorum Magdalenæ causam: peccavit, & in gravia peccata cecidit; quia juvenis simul, & otiosa fuit. Magdalena etenim erat juvenis quædam mulier, quæ cum divitiis afflueret, laboribus non adstringebatur; omneque ejus studium erat, non orationi & meditationi vacare, non librorum spiritualium lectioni incumbere, non pauperes alere, non visitare infirmos, vel nudos operire & vestire: se postquam monilibus, pigmentis, sericis, bysso, & omni mundo muliebri se ornaverat, videri & videre, amari & amare quærebat: vel, turpi indulgens otio, diverticulis terendo temporis aptissimis incumbebat. Quare cùm esset juvenis, & otio vacaret; ex ejus juventute, simul cum otiositate, tot orta sunt peccata, ut dicta sit *mulier in civitate peccatrix*. Sed alia etiam fuit peccatorum ejus causa: nempe *pulchritudo, arte elaborata*.

2. Nihil mulieres ita optare solent, ut corporis pulchritudinem, & vultus elegantiam. Cùm enim non sint creatæ in Duces, ut exercitibus præsint: nec in Prælatos, ut mitris præfulgeant: nec in Doctores, ut humerale circumferant; ad talia non aspirant: sed aliunde hominum æstimationem & amorem sibi conciliare contendunt; per corporis, scilicet, pulchritudinem: & ideò eam maximè expetunt, & in ea plurimùm confidunt, *habens fiduciam in pulchritudine sua*. At si seriò ponderetur, quæ & qualis sit illa pulchritudo, eam labilem & fallacem esse quisque fatebitur, *fallax gratia, & vana est pulchritudo*. Fallax quidem est, quia homines, illam spectantes, decipit, & ad peccandum inducit. Sed fallax etiam est, quia ipsas mulieres, quæ pulchræ sunt, superbas, audaces, loquaces, & ad plurima peccata proclives efficere solet. Et hoc potissimum accidit pulchris his mulieribus, quæ studiosè suam excolunt pulchritudinem, & quæ ornatæ incedunt, ut similitudo templi. Hæc enim pulchritudo, arte elaborata, similis esse videtur materiæ primæ, quia sicut ex materia prima fiunt leones, lupi, serpentes, bufones, & omnis generis animantia, ita & per pulchritudinem, plus quam par est, arte, excultam, mulieres fiunt superbæ, libidinosæ, & ad omnia vitia propensæ.

Ezech. 16.

Prover. 31. 30.

Quod præcipuè verum fuisse comprobatur in Magdalena, quæ erat mulier juvenis, & pulchra nimis, & quæ nativam pulchritudinem cerussa, nardo, aromatibus, unguentis pretiosis, exquisitis vestibus, & omni quo poterat artificio, excolere satagebat. Hæc enim pulchritudo à natura Magdalenæ indita, atteque ejus elabora-

ta, peccatorum, illius origo fuit, & causa. Hac pulchritudine multos sibi amasios, & servos faciebat; sed & seipsam identidem multorum criminum servam efficiebat. Elaborata hac pulchritudine capiebat, & capiebatur: homines capiebat, quos ad peccata multa trahebat: & à peccatis capiebatur, quibus se illaqueabat.

Regina Jezabel, quæ pulchritudinis, & formositatis erat exemplar, spectans ad fenestram, cerussa depicta, mundoque muliebri composita, solis instar rutilans, cunctos intuentium recreabat oculos: cùmque alios contagiosa sua pulchritudine ad peccatum traheret, ipsa prior ad illud trahebatur; unde de illa dici poterat, quod pulchritudo illam deceperat: *species decepit te*. Sic beata Magdalena mirabili pulchritudine sua alios decipiebat, & ad peccatum alliciebat: sed ipsa etiam pulchritudine sua decipiebatur: quia per illam ad peccata multa alliciebatur; & per illam facta est *mulier in civitate peccatrix*. Sed & alia fuit peccatorum Magdalenæ causa: *nimia, scilicet, libertas, occasionibus exposita*.

4.Reg 9.

Dan. 13. 56.

3. Nimia discurrendi, & licentiosè vivendi libertas, est quidem puellis evidens ruinæ, & peccati causa: & ideò omnes Respublicæ, in quibus veræ prudentiæ leges viguerunt, hanc à mulieribus libertatem, ad honestatis earum conservationem, sustulerunt. Cur enim Romani tam arctè conclusas Virgines Vestales detinuerunt? Cur sancta Romana Ecclesia Virgines suas Deo sacras, votoque castitatis alligatas, tot clavibus, tot ferreis cratibus, totque muris, & propugnaculis detineri jubet? cur tandem matres, quibus vel tantillum prudentiæ, & pietatis inest, filias suas ita custodiunt, ut nec uno momento ab ipsis eas discedere sinant? hoc sanè, quia probè sciunt, nimiam libertatem esse filiabus peccatorum multorum occasionem, & causam. Quod tunc maximè accidit, cùm talis earum libertas pravis occasionibus est exposita. Ipsæ etenim peccandi occasiones homines quosque, etiam fortiores, & sanctiores, persæpè dejiciunt; quantò magis puellam juvenem, & formosam, quæ omni timore seposito, liberè ubsequaque divagatur; quæ liberè per fora, plateasque discurrit; quæ ab hoc, & ab illo litteras recipit; quæ cum lascivientibus viris conversatur; quæ arridet illi, blanditur isti; quæ ab uno recreationes postulat, & ab illo ad epulas invitatur. Talis sanè libertas, simul cum peccandi occasionibus, puellam indubiè in multa trahet peccata, & in apertissimum merget naufragium.

Quod reverà Magdalenæ accidit; quę cùm esset ætate juvenis, opibus dives, & parentibus orphana; ita facta est sui juris, ut sumpta infelici libertate, nec sororem natu majorem sequeretur, nec Lazarum audiret, nec monitorem quemquam habere vellet, sed Dei, propriæ conscientiæ propriique honoris oblita, fræna suæ totaliter laxavit libertati. Quare per domos discurrebat, per plateas vagabatur: tantumque abest quòd peccandi occasiones vitaret; quin illas *frontosè quærebat*. Et sic nimia ejus libertas, nimiaque vivendi licentia, occasionibus exposita, eam in criminum omnium abyssum pertraxit. Sanctus Ephrem ibid.

Præsentibus parentibus modestæ plerùmque sunt filiæ, & à peccatis abstinere solent: *inter parentum lumina, non possunt delicta spectari*, inquit D. Hieronymus. Sed Magdalena carebat patre, & matre à quibus spectaretur, & à peccatis cohiberetur: quare cùm sui esset domina, quò ferebat eam voluntas, progrediebatur; iniquorum societati se facilè adjungebat, peccandi occasiones quærebat, & amplectebatur. Ex quo factum est, quòd tot, & tantis se immerserit peccatis, ut facta & dicta sit *mulier in civitate peccatrix*. Ecce quales fuerint causæ peccatorum Magdalenæ.

Prima, fuit juventus otio dedita. Opatres, ò matres, mementote, quòd ipsa juventus impudicos ex se motus germinet, ignemque efflet impurum: unde, si talis juventus otio languescat, fortiores fient hujusmodi motus, talisque ignis ardentior evadet. Quare ut puellæ vestrę his non cieantur motibus, talique igne non exardescant; curate, ut otium nesciant, & continuis occupationibus exerceantur. Illustris illa fœmina, quam Spiritus sanctus à fortitudine plurimùm commendat, otio nusquam vacabat; *panem otiosa non comedit*. Vultis, filias vestras fortes fieri ad vitanda quævis peccata? facite, ut intra domos vestras operibus statui earum congruentibus, sedulò incumbant; nec sinatis, ut otiosæ huc & illuc vagentur. Pr. 31. 27

Secunda peccatorum Magdalenę causa fuit pulchritudo, arte elaborata. O parentes, si pulchras, & speciosas vobis Deus puellas dederit; laudate Deum, qui aliquantulum pulchritudinis suæ radium in iis depingere voluit. Sed cavete, ne superfluis, vanis, pretiosis, & profanis ornamentis hanc à Deo datam pulchritudinem, scandalosam, veneream, & impudicam faciatis. Scitote, quòd elaborata hæc pulchritudo, sit *invitatorium libidinis*; quia illa viri ad libidinem invitantur, & provocantur. Imò, & hanc Tert. l. de cult.

N 4 pul-

pulchritudinem; studiosè excultam, *peritura virginitatis argumentum* vocat S. Hieronymus: quia cùm puella quædam innatam pulchritudinem nimio studio excolit, ex hoc inferri potest, quòd in luxuriam, & alia peccata facilè decidet. Quare si in puellis vestris à Deo efformata quædam effulgeat pulchritudo; ars non deturpet, nec malum, & pestiferum reddat quod supremus artifex sanctè efformavit, & delineavit.

Tertia peccatorum Magdalenæ causa fuit nimia libertas occasionibus exposita. O quàm grande malum est in puellis illa discurrendi per plateas, vagandi per domos, & cum hominibus frequenter discurrendi libertas! Hinc etenim oriuntur nimia curiositas, mollis otiositas, in loquendo & agendo inverecundia, religionis contemptus, virtutum neglectus, amoris profani exercitium, & omnium peccatorum abyssus. Quare, ò parentes, si recta sapitis, hanc à filiabus vestris auferte libertatem, ab his peccandi occasionibus eas amovete; intra domos vestras, quantum fas erit, eas detinete. De Juditha dicitur, quòd *in superioribus domus sua fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, & habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ præter sabbata.* O matres, sanctam hanc imitamini mulierem: simul cum filiabus vestris intra proprias domos clausæ remanete. Ibi jejuniis, & orationibus vacate: ibi labori manuum, & pietatis exercitiis incumbite, & hoc modo vos, & filiæ vestræ non declinabitis in peccata, in quæ propter nimiam vagandi licentiam incidit Magdalena. Sed visis peccatis, & causis peccatorum Magdalenæ; inquiramus, *quæ remedia ad delenda peccata sua adhibuerit.* Judith. 8.

II. PARS

Peccatorum beatæ Magdalenæ remedia.

SI Magdalena in peccatis perseverasset, à cælo in æternum exulasset, & sempiternis inferni supliciis adjudicata fuisset. Sed inspirante Patre luminum, ad se reversa, tria ad destructionem suorum criminum efficacissima adhibuit remedia: lacrymas, scilicet, amorem, & pœnitentiam, 1. *lacrymas* contritionis, 2. *amorem* Creatoris, 3. *pœnitentiam*, & mortificationem corporis.

1. Primum remedium, quo Magdalena peccata sua lavit, & sanavit, fuerunt lachrymæ doloris, & compunctionis, quibus pedes Christi simul & animam suam lavit: *lacrymis cœpit rigare pedes ejus.* Hæ lacrymę fuerunt quasi sacer baptismus, quo ab omnibus criminibus lota, & sanata fuit ejus anima: *fletibus se abluit*, inquit S. Cyprianus: *lacrymis se baptizavit.*

Olim populus Israeliticus, mare transiens, in Moyse baptizatus est, & in nube. Oculi pariter Magdalenæ fuerunt quasi mare, & nubes, ex quibus inundantes fluxerunt lacrymarum aquæ; quibus, tanquam baptismo salutari, ab omnibus suis lota est criminibus.

Duplex fuit lacrymarum Magdalenæ effectus: exterior unus, & alter interiori. Effectus exterior lachrymarum ejus fuit, respectu pedum Christi, quos irrigarunt, *lachrymis cœpit rigare pedes ejus.* Effectus interior lacrymarum Magdalenæ, fuit respectu animæ hujus peccatricis, quam ab omnibus peccatorum sordibus abluerunt. Sicut enim, cùm ministratur baptismi Sacramentum, aqua lustralis quæ corpus tangit, animam ab originali, & actuali labe abluit, ita Magdalenæ lachrymæ, dum supra Christi corpus cadunt, sunt quasi aquæ lustrales, quæ peccatricis illius animam ab omni criminum labe abluunt. Has tu peccator funde lacrymas, hoc baptismo tua dele crimina, instar Magdalenæ, quæ, ut ait Sanctus Cyprianus, *usa est capillis pro linteo, oculis pro catino, lacrymis pro baptismo.*

2. Secuddum remedium, quo usa est Magdalena ad delenda peccata sua, fuit amor Christi. Dilectio, seu, sacer amor, est in rebus spiritualibus, sicut ignis in corporalibus, nam sicut ignis habet virtutem rubiginis abstersivam, & deletivam, ita dilectio, velut animarum ignis, dum in animam agit, omnem culpæ rubiginem ab ea abstergit, & delet *quid esse dilectionem credimus*, inquit S. Gregorius, *nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? ergo tantò ampliùs culpæ rubigo consumitur, quantò peccator charitatis igne concrematur.* S. Greg. hom. 1. in Evang.

Magna quidem fuit rubigo peccatorum Magdalenæ; cùm multa & magna patraverit crimina, sed igne charitatis quo exarsit, ea penitùs absumpsit, & delevit. Ut enim Christus palàm testatus est, amor sacer quo succendebatur Magdalena, fuit ignis quo consumpta, & remedium à quo sanata, & deleta sunt ejus crimina, *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Sicut martyrium est actus perfectissimæ charitatis, à quo omnia Martyrum delentur peccata: sic Magdalena ita pie, & perfectè Christum dilexit, ut sacer amor, quo exarsit, habuerit virtutem martyrii, Luc. 7.

tyrii, omniaque hujus peccatricis crimina penitùs deleverit.

3. Tertium remedium, quod ad delenda peccata adhibuit Magdalena, fuit pænitentia; quæ ita dura, & acerba extitit, ut eam recogitare non posset S. Gregorius, quin in fletus exiret, *consideranti*, inquit, *mihi de Magdalenæ pænitentia, flere magis libet, quàm aliquid dicere*.

S. Greg. ho. 13. in Evang.

Et revera, sicut horrenda Magdalenæ fuerant crimina, ita & portentosa fuit ejus pænitentia. Heu! quis non miretur pænitentiam hujus mulieris, quæ cùm esset nobilis, dives, & illicitis voluptatibus addicta; subitò, sacro pænitentiæ spiritu excitata, quasi impudens, publico irruit convivio, humi se abjicit, alta imo de pectore promit suspiria, rivos lacrymarum supra Christi pedes profundit; capillis, olim crispantibus, sordes eorum tergit; crebra eis oscula figit; ac deinde triginta annis in deserto, austeram jugibus lacrymis, orationibus, & jejuniis agit vitam; seque totam ad ultimum usque vitæ terminum gravioris pęnitentiæ operibus consecrat.

O quàm mirabilis fuit hæc pænitentia! O quàm salubris fuit hęc medicina, qua Magdalena peccatorum suorum plagas sanavit! Verum est, quòd Magdalena lacrymis, amore, & pœnitentia in cœnaculo sua laverat crimina; sed illam pęnitentiam, quam tunc inceperat, usque ad ultimum vitæ terminum prorogavit: ut criminum reliquias, seu, pęnas peccatis debitas, si quæ essent, penitùs exolveret; Deoque, toto vitæ suæ tempore, pro commissis peccatis satisfaceret.

Ecce mulierem, quæ verè peccatrix fuerat, sed quæ etiam salutaria, & efficacia adhibuit remedia, ad sananda criminum suorum vulnera, flevit enim, amavit, & pęnituit. Heu! quàm multæ mulieres cum Magdalena sunt peccatrices! sed, ò quàm paucæ apta delendis criminibus remedia applicant!

Magdalena in remediũ lacrymas adhibet: quæ, ut ait S. Petrus Chrysologus, *rigant cælum, diluunt terram, extinguunt gehennam, & delent in omne facinus latam divina promulgatione sententiam*. Sed ubi aliæ invenientur mulieres peccatrices, quæ peccatorum suorum sordes uberrimo lacrymarum suarum imbre expurgent? invenientur potiùs, quæ in vano ornatu, in luxu, in conviviis & deliciis usque ad vitę suę finem perseverant.

Chrysol. ser. 93

Sed ò quàm paucæ sunt etiam, quæ ut propria deleant peccata, Deum toto corde diligant. Peccant sicut Magdalena; sed charitatis igne peccatorum rubiginem è cordibus suis non auferunt. Verum est, quòd sicut de Magdalena dicitur, quòd dilexit multùm, ita, & de pluribus peccatricibus dici potest, quòd diligant multùm, & nimiùm; sed inutilis vanus, & exitiosus est earum amor: quia non Christum amore sacro, sed mundum, & amasios suos amore profano, & impudico prosequuntur.

Sed, ubi tandem peccatrices, quæ duris pœnitentiæ operibus vacent? Ubi, quæ vigiliis, jejuniis, & orationibus sedulò incumbunt? ubi, quæ suam flagellis, ciliciis, & aliis mortificationibus carnem affligant? paucas quidem tales reperire est: sed paucæ etiam sunt, quæ cum Magdalena audire mereantur hæc verba: *remittuntur ei peccata multa*; & paucæ, quæ cum illa æternam beatitudinem consequantur.

O mulieres! ò viri! ò vos cujuscumque status, & conditionis sitis! si tartarei veteratoris fraudibus à Dei gratia defecistis, & in grave aliquod peccatum cecidistis, sperate in Domino, qui erga omnes benignus & misericors est; vestrisque peccatis apta adhibete remedia. Exitus aquarum deducant oculi vestri, corda vestra amoris sacri ardeant incendio, vestra mortificationibus, & pęnitentiis corpora affligantur. Hæc si faciatis, in cęlo coronam glorię cum Magdalena obtinebitis. *Amen.*

FERIA VI.

POST

DOMINICAM PASSIONIS.

DE MAGDALENA POENITENTE.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7.

Magdalena, quæ, naturæ suæ infirmitate, & maligna dęmonis suggestione allecta, in varia, & gravia inciderat peccata; divino favente auxilio, arduæ se accinxit pænitentiæ, & speculum facta est, in quod peccatores omnes aspicere debent, ut peccata sua delendi, & pęnitentiam agendi modum addiscant: *Magdalena est speculum peccatorum*.

Sicut in speculo aliquid est à tergo opacum, cui splendidissima superponitur crystallus; ita Magdalena fuit quasi hominum pecca-

S. Bern. ser. de s. Magd.

peccatorum speculum, habens in se aliquid atrum, & opacum; videlicet, nigra & horrenda quæ perpetravit crimina: sed obscuro huic vitæ suæ primordio supervenit cryst allus splendidissima; nimirùm sacra ejus pœnitentia. Quæ tanta, & ita famosa extit, ut sicut sanctus Petrus dicitur Apostolorum Princeps, sicut Divus Paulus vocatur sol Doctorum, & beatus Stephanus Martyrum primus appellatur: ita Magdalena pęnitentium speculum proclamanda sit.

En, peccatores, speculum, quod vobis hodie auscultandum propono. Si peccastis, pœnitentiam agite: utque discatis, quæ & qualis vestra debeat esse pęnitentia, mirandam Magdalenæ pęnitentiam sedulo inspicite. Hanc ejus pœnitentiam in tota hac concione delineare conabor, sed ut dignè de Maria pænitente loqui valeamus, ad innocentis Mariæ patrocinium confugiamus, & mediante ejus intercessione, Spiritus sancti gratiam supplices postulemus. *Ave.*

Cum probè cognoscant peccatores, pęnitentiam ipsis ad salutem esse absolutè necessariam; vix eorum est unus, qui aliquam pęnitendi voluntatem non habeat. Pœnitere quidem vellent omnes, sed quia pœnitentiam ut quid asperrimum, & importabile inspiciunt; ex his aliqui pęnitere volunt, non jam, sed in futuro; alii pœnitere volunt, non verè & sincerè, sed fictè, & apparenter; alii pænitere volunt, non constanter, & usque ad extremum vitę suę terminum, sed solùm ad aliquod breve tempus.

Qui non nunc, sed in futuro solùm pœnitere volunt, insipientes sunt, & stulti; quia futuri temporis se dominos & arbitros esse imaginantur. Qui fictè solùm pænitere volunt, sunt hypocritæ; quia non ut Deum placare valeant, sed ut coram hominibus justi videantur, pœnitentiam suscipiunt. Qui solùm ad aliquod tempus pęnitere volunt, sunt viri inconstantes; quia pęnitentiam suscipere intendunt, ut citò ab illa desciscant & ad pristinam peccata relabantur.

O quàm infelices omnes hujusmodi pœnitentes! sed ò quàm felix, & admirabilis est Magdalena, quæ non tardè, fictè, & ad aliquod solum tempus; sed promptè, sincerè, & constanter pœnitentiam egit. Pęnitentia enim illius fuit prompta, sincera, & constans; fuit 1. *prompta*, sine dilatione: 2. *sincera*, sine fictione: 3. *constans* sine ulla mutatione.

Magdalenæ pænitentia fuit prompta. I PARS

Cum quis in grave aliquod incidit peccatum, suam procrastinare, & in futurum tempus differre non debet pęnitentiam; sed tanta celeritate ad pęnitentiam festinare debet, quanta naufragus tabulam arripit, qua salvari possit; *pænitentiam tu peccator invade; ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem.* Tertul. de pen. Talis autem fuit celeritas, & promptitudo, qua Magdalena pænitentiam suscepit, pęnitentia enim ejus fuit promptissima; quia eam amplexata est, 1. mox ut audivit Christum prædicantem, 2. mox ut sensit Christum intùs sibi loquentem, 3. mox ut cognovit Christum in domo Pharisæi existentem.

1. Cùm concionum & miraculorum Christi fama undique volaret, uni ex ejus concionibus interesse voluit Magdalena, non ut inde conversionis suæ occasionem sumeret; sed ut Salvatoris miraretur pulchritudinem, utque verborum ejus dulcedinem, leporem, & elegantiam audiret. Christus autem qui errantem, & perditam hanc ovem salvare intendebat, efficacissimum sermonem habuit, in quo de ineffabili Dei in peccatores misericordia, de mortalis peccati gravitate, de Paradisi gaudiis, & de inferni suppliciis mirabiliter disseruit. Eo autem audito, confestim, & absque ulla mora præteritam vitam detestata est Magdalena; ex tunc arctam suscepit pænitentiam, & ad Deum totaliter conversa est, *sermone completo*, inquit Sanctus Bernardinus Senensis, *mutato proposito, tota alienata revertitur domum; quæ audierat, mente revolvens, ac de præterita vita sua dolens & plorans.* S. Bern. ser. 5. post Dom. Pass. Non dixit Magdalena, tunc pœnitentiam agam, cùm juventutis flos emarcuerit, cùm faciei pulchritudo evanuerit, vel cùm propinquæ mortis tempus advenerit; sed statim ut completa fuit Christi concio; eo ipso quo Christum prædicantem audivit, in amaras pęnitentiæ prorupit lacrymas, & ad Deum pęnitùs conversa est.

O peccator, quoties audivisti Christum per prædicatores suos tua redarguentem vitia, ad morum conversionem te vocantem, & misericordiæ suæ beneficia tibi offerentem? quoties à Christo missi concionatores, dixerunt tibi, Deum esse paratum ad tibi indulgendum, si ad eum in corde contrito revertaris, & si criminibus tuis pęnitùs abrenuntiare velis? quoties dixerunt, quòd hora esset jam de somno surgere, quod-

quòdque si in futurum conversionem differas, evidenti te damnationis periculo exponas? & tamen Christo, per prædicatores monenti, teque ad conversionem vocanti, nondum obtemperasti. Erubesce, ò peccator, quòd conversionem tuam usque ad præsens tempus distuleris: erubesce, quòd nondum ad Christum conversus sis; & saltem nunc ad eum convertere. Ne ampliùs tardes converti ad Dominum; sed jam ad ipsum convertere; jam imitare Magdalenam, cujus pœnitentia fuit promptissima, quia ad Deum conversa est, mox ut audivit Christum prædicantem: *ac etiam mox ut sensit illum, intus sibi loquentem.*

2. Dum Christus palam concionabatur, intus ad cor Magdalenæ per gratiam suam loquebatur. Intus ei dicebat: ò dilecta mea quid tibi, & huic vano & labili mundo? cur tot deliciis dissolveris? cur os & linguam tuam in tot Creatoris tui offensiones inquinas, cur tam vano capillorum ornatu deciperis? cur tot animas, à Deo tuo pro cælesti regno creatas, oculorum tuorum jaculis interficis? cur tanto fastu & pompa corpus tuum vermibus corrodendum, Deo tuo infinitè bono præponis? cur tu misera, & miserabilis valdè, ex nobili prosapia nata, corpore tam formosa, naturali sapientia illustrata, in tantam turpitudinem demersa es, & tanquam sus in volutabro luti, in omnem carnis spurcitiam absque rubore delapsa es? quid frustra deciperis, statuens, has tuas delicias, atque lascivias sine termino possidere? Bona quæ negligis, sunt æterna; bona quæ diligis, sunt transitoria: illa sunt communia bestiis; ista verò sunt communia Angelis; illa sunt terrena; ista verò divina: illa sunt molesta; ista verò, tranquilla: illa sunt parva, ista verò sunt magna: illa sunt dubia; ista sunt certa: illa ad æternam dammationem conducunt; ista ad æternam felicitatem perducunt. Revertere igitur, dilecta mea: revertere, quia jam longissimo tempore te expecto, dulcissimè te invito, ulcisci dissimulo, à multis periculis te præservo: revertere, & te amplector cum gaudio, omnesque tibi offensas dimitto.) sic, inquit sanctus Bernardinus, in corde Magdalenæ per gratiam suam locutus est Christus: sic intus affatus est illam peccatricem: quæ mox ut Christi, intus loquentis, vocem audivit, absque ulla mora corde contrita est, amare flevit, & asperam pœnitentiam generosè suscepit.

Miror, quanta patientia, quanta benignitate, & quibus artibus usus sit Deus ad convertendum Pharaonem. Quid non egit Deus, ut illum à peccato averteret? Quot vocibus, quot minis, quot flagellis, quot vulneribus eum Deus a peccati somno excitare non est conatus? Sed obduratum penitus fuit cor illius impii, & ut ait Divus Augustinus Pharao maledictus erat corvus, *qui habebat vocem corvinam*. Cùm ad conversionem, & ad meliorem vitæ frugem eum Deus vocabat: voce corvina respondebat ille: *cras, cras*. Cùm Moyses, ex Dei nomine, illum ad dimittendum populum sollicitabat; respondebat ille: *cras, cras* dimittam. Exod. 8.

Sic respondebat Pharao, & sic respondere solent peccatores. Cùm illos Deus intùs monet, & ad pœnitentiam vocat; respondent: *cras, cras*. Cùm inspirat, & intùs suadere conatur Deus, ut aliena restituant; respondent: *cras, cras*. Cùm ad procam inhonestam dimittendam, ad pravos habitus eradicandos, & ad piè vivendum illos Deus internis inspirationibus sollicitat; semper respondent: *cras, cras*; vel intra aliquod tempus hæc omnia fient. O maledicti Corvi, qui cum sua voce corvina æternam sibi parant ruinam: *cùm facis vocem corvinam, occurrit tibi ruina*. Hanc sanè vocem non fecit Magdalena; hæc non dixit: *cras, cras* convertar ad Dominum: non dixit: intra aliquod tempus mea deflebo peccata; sed cùm audivit Christnm prædicantem, eumque intùs loquentem sensit, mox ingemuit, & corde contrito pœnitentiam egit. O quàm prompta fuit hæc Magdalenæ pœnitentia! sed adhuc promptissima extitit: quia pœnitentiam amplexata est, *mox ut Christum in Pharisæi domo exstere cognovit*. Aug. ser. 16. de temp.

3. Magdalena, cujus publica & scandalosa fuerant peccata, publicam & solemnem promptè suscepit pœnitentiam. Parum ei visum est, quòd, audito Christo, statim ingemuerit, & intra domesticos parietes de peccatis doluerit: quare voluit insuper, palam doloris, & pœnitentiæ suæ signa exhibere. Et ideò, sciens, quòd Christus in Simonis Pharisæi domo accumberet, illum festina adivit, ad pedes illius humiliter se inclinavit, inundantibus eos lacrymis lavit, pretiosis capitis sui crinibus eos tersit, unguento illos unxit, aliaque pœnitentiæ suæ signa palam edidit: *ut cognovit, quòd accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti; & stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & unguento ungebat*. Magdalena pœnitentiam non distulit usque ad mortem, nec usque ad senectutem: immò neque in crastinum; sed confestim, seu, eo ipso quo scivit, & cognovit ubi esset Christus, absque ulla Luc. 7.

mora

mora illum adiit; ac in multorum adstantium conspectu, præterita flevit peccata, & arduis pœnitentiæ operibus incubuit: *ut cognovit, quòd accubuisset in domo Pharisæi.*

Magdalenam à tam promptæ & extra ordinariæ pœnitentiæ proposito multa avertere poterant; multaque actioni tam arduæ & tam generosæ se opponere videbantur: generis, scilicet, nobilitas; Pharisæorum illusiones, adstantium calumniæ, honoris proprii jactura, convivantium multitudo: ac etiam timor, ne à Christo, sanctissimo & æquissimo Judice, repulsam pateretur. Sed Magdalenam nec hæc, nec alia quævis, a publicæ pœnitentiæ proposito deterrere potuerunt: absque ulla enim dilatione, mox ut cognovit ubi esset Christus, protinus ad illum se contulit, & quæ antea se palam peccatricem exhibuerat: illicò se pœnitentem palam professa est: *ut cognovit.*

Generosam hanc mulierem à sancto hoc proposito haud dubiè avertere conatus est satanas: intus haud dubiè illam allocuta est ille doli artifex, objiciens ei omnia, quæ illam à pœnitendi proposito amovere poterant. Intus dixit ei: ò mulier, juvenis es, pulchra es, nobilis es, & dives; quare vive ut vixisti, bonisque tibi à Deo & natura concessis pacificè fruere. Quod si pœnitentiam agere intendas, ne festines; Deus enim qui usque ad præsens tempus te expectavit, patientiam adhuc habebit in te; nec minus erga te bonus erit, elapsis aliquibus annis, quam nunc: quare ne tam properes; satis enim erit, quòd tunc pœnitentiæ te accingas, cùm provectioris ætatis eris. In corde etiam ejus dicebat satanas: o mulier, si scires, quam dura sit pęnitentia, ad eam tam citò, tamque ardenter non advolares: quare, in tanti momenti negotio consilium adhibe; expecta, dum probè noveris quantus sit pęnitentię rigor, & quantæ sint tuæ vires: quando autem hæc & alia aliquamdiù examinaveris, tunc de suscipienda pœnitentia cogitare poteris. His & aliis artibus dæmon Magdalenam a pœnitentia promptè suscipienda avertere pertentavit; sed hæc tentanti diabolo fortiter restitit; ac mox ut cognovit quod Christus esset in domo Pharisæi, ad eum properavit, ut gravem & austeram palam amplecteretur pęnitentiam: *ut cognovit.* Tanta hæc Magdalenæ fuit promptitudo, & celeritas, ut Chrysologus eam ad Christum, pęnitentiæ causa, non solum properasse, sed quasi volasse dicat: *ipsum convivii pervolat ad secretum, & domum lætitiæ facit domum lamentationis & planctus.*

O quàm prompta fuit Magdalenæ pœnitentia, quæ ut audivit Christum prædicantem, ut sensit illum intus loquentem, & ut cognovit illum in Pharisæi domo accumbere; mox, & absque ulla mora ad Deum conversa est. O peccatores, Magdalenam imitamini; ne tardetis converti ad Dominum; ne dicatis: converrar ad Dominum, cùm mors appropinquabit, cum iusenuero, vel, cùm negotiis, quibus obruor, finem fecero, ne dicatis: intra aliquod tempus; vel, paucis elapsis diebus, totum me pęnitentiæ operibus addicam: sed jam; sed nunc, sed hodie vestra abjicite crimina, & ex toto corde pęnitentiam suscipite. *Hora est jam de somno surgere*: non in futuro; sed jam hora est à peccati somno surgendi, & pęnitentiam suscipiendi. Jam ergo, promptè, & fine ulla mora pęnitentiam suscipite, instar Magdalenæ, cujus pęnitentia fuit prompta, fine dilatione: *ac etiam sincera, sine ulla fictione.*

Magdalenæ pœnitentia fuit sincera. II. PARS.

POenitentiam Tertullianus, monetæ probè comparat. Sicut enim alia bona, & alia falsa est moneta: ita pęnitentia alia ficta, & alia sincera est. Ficta fuit Saulis, Antiochi, Judæ, & aliorum multorum pęnitentia; sed Magdalenæ pænitentia vera fuit, & sincera; quia non fictè, sed verè, & sincerè; 1. de peccatis doluit: 2. peccata delevit: 3. pro peccatis satisfecit.

1. Pęnitentia, vera & sincera esse non potest, si homo pœnitens de commissis peccatis intus, & in corde non doleat. Ploret, pectus tundat, & externa quævis alia doloris signa edat, quantum voluerit; si externus ille dolor ab interno cordis dolore non procedat, ficta hæc & inutilis est pœnitentia; nec quomodocumque vera & sincera esse potest, si de perpetratis criminibus cor verè non doleat. Sicut enim omne peccatum à cordis pravitate manat: ita & vera pęnitentia a corde oriri debet; nec unquam vera esse potest, si cor commissa peccara non detestetur, & de iis non doleat.

Magdalena autem, quæ peccatrix fuerat, ut sua per pęnitentiam deleret crimina, flevit, ingemuit, aliaque externa doloris signa edidit; sed externus ejus dolor ab interno procedebat. Magna & portentosa fuere externa doloris signa, quæ exhibuit Magdalena; sed magnus etiam & inexplicabilis fuit dolor internus, quo cor illius conficiebatur. Quis enim dicat, quanto dolore cor ejus angebatur, cùm coram Christo & con-

convlvis, humi prostrata, uberrimas fudit lacrimas, suisque capillis pedes Salvatoris humiliter, & studiosè tersit: *quo dolere ardet, qua flere etiam inter epulas non erubescit?* Tunc sanè tantus ejus extitit dolor, ut quantus fuerit, humano eloquio explicari nequeat. S. Greg.

Magdalena ex peccatrice subitò facta est contemplatrix: in medio enim convivii & convivarum, sua mente revolvebat crimina, utque ad ea detestanda excitaretur, urgentissima doloris incentiva meditabatur. Tunc, inquit S. Bernardinus, Magdalena recolebat quæ fecerat, considerabat cur fecerat: videbat peccatorum suorum multitudinem, cernebat turpitudinem, ponderabat magnitudinem, sentiebat ingratitudinem, & his omnibus considerationibus ad dolendum de peccatis ita alliciebatur; ut explicari, & concipi non possit, quanto dolore tunc cor ejus afficeretur: *quis*, ait S. Bernardinus, *exprimere queat cordis sui dolorem*? Vera ergo & sincera fuit Magdalenæ pœnitentia: quia verè & sincerè de peccatis doluit; *ac etiam quia peccata delevit*.

2. Hæc est differentia inter fictam & veram pœnitentiam: quòd pœnitentia quæ ficta est, peccata nunquam deleat; sed ea potiùs aggravet, & multiplicet; pœnitentia verò quæ vera & sincera est, peccata deleat. Unde Petrus Cellensis pœnitentiam appellat *naufragium vitiorum*: quia, si vera sit, per illam omnia naufragantur, & tolluntur crimina. Ideò etiam sanctus Gregorius Nazianzenus pœnitentiam vocat *diluvium peccatorum*: quia, scilicet, sicut diluvium generale ad purganda omnia mundi inquinamenta factum est: ita pœnitentia, si vera & sincera sit, omnia personæ pœnitentis peccata tollit, & delet. Petri Cell. de quinq. pan. Nazianz. orat.

O quàm ficta, falsa, & inutilis multorum pœnitentia! quàm multi veram illam non habent pœnitentiam, cujus virtute omnia deleantur crimina! At Magdalenæ pœnitentia, non fuit ficta, sterilis, & inefficax: ita enim vera, sincera, & efficax fuit ejus pœnitentia, ut per eam omnia ejus deleta sint crimina: & ideò Christum audire meruerit dicentem, remissa ejus esse peccata: *pœnituit, & flevit Magdalena; ideò audire meruit: remittuntur tibi peccata tua*. S. Leo ser. de pass.

Hæc est Martyrii virtus, quod omnia peccata deleat crimina. Martyrium enim vocatur Baptismus sanguinis: quia sicut per Baptismum omnia hominis baptizati lavantur peccata: ita & per Martyrium omnia Martyris delentur crimina. Magdalenæ autem pœnitentia, fuit quasi Martyrium; licèt enim hæc mulier verè Martyr non fuerit; quia reverà suum pro Christo sanguinem non fudit: per pœnitentiam tamen facta est quasi Martyr. Quia sicut Martyres proprio sanguine sua lavant crimina; ita & lachrymæ pœnitentis Magdalenæ, non secùs ac sanguinis Martyrum, omnia ejus peccata laverunt, & penitùs deleverunt: *meretrix illa non fudit sanguinem, sed fontes lacrymarum profudit, & diluit peccata*. Multa & magna ejus erant peccata; sed pœnitentia, quam iniit, fuit quasi Baptismus, à quo omnia ejus deleta sunt peccata: *à maximis peccatorum sordibus, largissimo lacrymarum fonte purgata est*. Magdalenæ ergo pœnitentia fuit vera & sincera, cùm omnia ejus peccata deleverit: sed pœnitentia ejus fuit etiam sincera: *cum per illam pro peccatis satisfecerit*. Chrysol. in Ps. 50. Chrysol. serm. 93

3. Ut vera, integra & perfecta sit pœnitentia, Deo offenso satisfacere debet: quantumvis enim bonus, & misericors sit Deus; ejus tamen justitiæ per pœnitentiam quodammodò satisfacere tenetur peccator: *in pœnitentię quoque causa, justitia Deo præstanda est*. Hæc quidem Deo facienda satisfactio; tuncque verè & perfectè Deo per pœnitentiam satisfaciunt peccatores, cùm ad ei satisfaciendum, eadem assumunt, quibus ad eum offendendum usi fuerant; ac faciunt servire justitiæ in satisfactionem quæ priùs iniquitati servire fecerant: *sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in satisfactionem*. Tertul. lib. de pœnit. c. 1. Hebr. 6. 19.

En quomodò per pœnitentiam Deo satisfacere debeat peccator: sed en identidem quomodò per pœnitentiam Deo Magdalena satisfecerit. En qualis debeat esse satisfactio, ut pœnitentia sit vera & sincera; sed en etiam qualis fuerit Magdalenæ satisfactio. Ipsa enim, omnia criminum suorum instrumenta, in virtutum & satisfactionum instrumenta convertit. At ut ait sanctus Bernardinus Senensis: *In septem offenderat ista peccatrix, & septem oppositas adducit satisfactiones; ac quot in se habebat oblectamenta culparum, tot obtulit sacrificia satisfactionum*. Ibid.

Magdalena fuerat frontosa ad peccatum; in domo autem Pharisæi, nec palam se manifestare audet; sed stat retro: *stans retrò*. Magdalena fastu, & superbia sua omnibus dominari ambiebat; in domo autem Pharisei, Christi pedibus se provolvit: *secus pedes ejus*. Hæc oculis usa erat ad allicienda sibi juvenum corda, & in Pharisæi domo iis utitur ad lavandos Christi pedes: *lacri-* Luc. 7.

mis

mis cœpit rigare pedes ejus. Capillos ad vanum corporis sui ornamentum exibuerat, & in domo Pharisæi, eos ad abstergendos Christi pedes insumit, *& capillis capitis sui tergebat*. Ore impudica dederat oscula, & in Pharisæi domo, pedes Domini osculans, os in Redemptoris sui vestigia figit, *& osculabatur pedes ejus*. Unguentis pretiosis proprium corpus delinierat: & in domo Pharisæi, ea ad ungendos Christi pedes profudit: *& unguendo ungebat*. Magdalena tandem, ut Deo per pœnitentiam perfectè satisfaciat, omnia quibus anteà abusa erat ad bonum usum, & in pietatis instrumenta convertit. Hæc ut ait Sanctus Gregorius, *convertit ad virtutum numerum, numerum criminum, ut totum Deo serviret in pœnitentia, quòd antè serviverat in culpa*.

S. Greg. homil. 33. in Ev.

O mirabilem Magdalenæ satisfactionem! Sed, ò quàm vera & sincera extitit ejus pœnitentia! vera quidem fuit, cùm verè de peccatis doluerit, peccata deleverit, & pro peccatis satisfecerit.

O. N. N. sicum Magdalena peccastis, cum illa pœnitentiam agite, si illam peccantem imitati estis, imitamini illam pœnitentiam: *si te deliquisse meministi, suadeo, ut Mariæ Magdalenæ conversionis recorderis*. Si peccastis, Magdalenæ recordamini, & pœnitentiam ejus imitamini, sit pœnitentia vestra vera & sincera, quæ à dolore interno oriatur, quæ cuncta vestra deleat peccata, & quæ Deo perfectè satisfaciat. *Pœnitentiam agite*, ut Deum iratum placare valeatis: *pœnitentiam agite*, ut vestra deleatis crimina: *pœnitentiam agite*, ut gratiam deperditam recuperetis: *pœnitentiam agite*, ut Inferni supplicia devitare, & Paradisi gaudia obtinere possitis: sed instar Magdalenæ, pœnitentiam agite promptè & sincerè, *ac etiam constanter*.

August. serm. 1. de Ass.

III. PARS. *Magdalenæ pœnitentia fuit constans.*

Magdalena non fuit similis iis pœnitentibus, qui continua mobilitate, à peccato ad pœnitentiam, & à pœnitentia ad peccatum migrant, postquam enim duram assumpsit pœnitentiam, in ea constanter perseveravit, ejusque pœnitentia ita constans fuit, ut comparari possit pœnitentiæ Davidis, Jobi; & sancti Joannis Baptistæ: 1. *Davidis*, qui semper flevit: 2. *Jobi*, qui cilicium super carnem suam consuit: 3. *Sancti Joannis Baptistæ*, qui in arctioris pœnitentiæ operibus usque ad mortem perseveravit.

1. Peccavit quidem David, sed ut sua deleret crimina, amaras pœnitentiæ lacrymas fudit; ejusque pœnitentia ita constans fuit, ut toto vitæ suæ tempore fleverit: Unde lacrymas suas panes vocat, dicens: *lacrimæ meæ fuerunt mihi panes die ac nocte*. Psal. Panes erant ejus lacrymæ, quia sicut toto vitæ suæ tempore usus est pane ad victum: ita & toto vitæ tempore usus est lacrymis, ut Deo per pœnitentiam satisfaceret. Certum est, justificatum esse Prophetam, cùm tactus dolore cordis intrinsecùs, suum confessus est peccatum, dicens: *peccavi*, sed qui justus factus erat, voluit semper esse pœnitens. Et ideò ita constanter pœnitentiæ adhæsit, ut reliquo vitæ suæ tempore fleverit; ac tandiù lacrymis ad pœnitendum, quàmdiù pane ad victum usus sit: *lacrymæ meæ fuerunt mihi panes die ac nocte*.

Prophetam pœnitentem perfectissimè imitata est Magdalena. Peccaverat ille; & peccaverat illa; justificatus fuerat ille, & justificata fuerat illa, sicut autem Propheta, licèt jam justificatus, toto tamen vitæ suæ tempore flevit, ita Magdalena, licèt jam justificata, toto tamen vitæ suæ tempore pœnitentiæ adhæsit, tamque constans fuit ejus pœnitentia, ut usque ad mortem fleverit, suaque semper peccata detestata sit: *Magdalena semper dolebat, semper in vita sua flebat quæ fecerat*. Aug. ser. 1. ad frat.

De Magdalena refert sanctus Evangelista, quòd aliquando, flere cœperit: *lacrymis cœpit rigare pedes ejus*; sed non legimus, quòd illa plorare aliquando desierit quia ita constans fuit ejus pœnitentia, ut usque ad mortem in fletu & lacrymis perseveraverit: *mulier flevit, & in fletu perseveravit*. Lacrymæ quas ad lavanda crimina fundere cœpit, fuere quasi margaritæ, quibus usque ad mortem continuè ornata fuit: *Quidnam*, inquit Chrysostomus; *illis oculis formosius, perpetuo lacrymarum imbre, quasi margaritarum decore ornatis*? Ita ergo constans fuit Magdalenæ pœnitentia, ut similis fuerit pœnitentiæ Davidis, qui semper flevit, sed fuit etiam ita constans, ut similis fuerit pœnitentiæ Jobi, *qui se cilicio semper induit*.

Luc. 7. Aug. in med. c. 36. Chrys. ho. 30. in Gen.

2. Licèt Job esset vir justus & sanctissimus, duram tamen & austeram suscepit pœnitentiam, quam ipse his verbis delineat: *saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam, facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt*. Dura, & acerba fuit hæc Jobi pœnitentia, cùm cilicio se induerit, cinere se operuerit, à fletu facies ejus intumuerit, & palpebræ ejus caligaverint. Sed hæc ejus pœnitentia, fuit etiam diuturna, & constans, quia saccum, & cilicium non brevi solum aliquo tempore portavit; sed illud

Job. 16.

illud super cutem consuisse dicit, ut ostendat, quòd toto vitæ tempore, illo opertus fuerit, quòdque usque ad mortem pœnitentiam prorogarit; *saccum consui super cutem meam*.

O verè asperam & constantem Jobi pœnitentiam! At non minùs acerba, nec minùs constans fuit Magdalenæ pœnitentia: ipsa etenim, abjecto omni muliebri ornatu, ablegatis cunctis mundi & carnis deliciis, in vastam solitudinem & horrendam secessit speluncam; ubi triginta annis, seu usque ad mortem corpus suum duris & variis pœnitentiæ exercitiis cruciavit. Ibi fletibus sæpè facies ejus intumuit; ibi arctioribus jejuniis carnem suam afflixit; ibique ita pertinaciter & constanter pęnitentiæ adhęsit, ut saccus, quem cuti quasi assueverat, totaliter putruerit. Unde cùm humano omni careret subsidio, alias vestes quibus operiretur non habuit: sed, ut ait D. Bernardinus, ope divina ita ejus increverunt capilli, ut iis solis totum corpus reliquo vitæ tempore opertum, & quasi indutum fuerit. O pænitentiam verè constantem; Sed ita etiam constans fuit Magdalenæ pœnitentia, ut similis fuerit pœnitentiæ S. Joannis Baptistæ, *qui in variis pœnitentiæ operibus usque ad mortem perseveravit*.

3. Sicut sanctus Joannes Baptista vocatur *exemplar pœnitentium*: ita Magdalena, à sancto Bernardino dicitur *pœnitentiæ forma*. Sicut S. Joannes ivit in desertum, ut pœnitentię operibus vacaret: ita Magdalena in solitudinem secessit, ut portentosa pœnitentia corpus suum affligeret. In deserto Joannes erat brutorum socius, melote indutus, ac non manducans, neque bibens: & *Magdalena*, inquit sanctus Bernardinus, *in solitudine erat ferarum socia, vestibus humanis exuta, propriis capillis operta, & non habens cibum humanum*. In deserto Joannes sub dio dormiebat; ac nuda humus erat lectus, in quo decumbebat: Magdalena autem, ait sanctus Bernardinus, *thalamum habebat cęlum, lectum habebat humum*. In deserto tandem ita constans fuit Ioannis pœnitentia, ut ibi in arctioris vitæ exercitiis usque ad vitæ finem perseveraverit: & Magdalena in similibus pœnitentiæ operibus usque ad mortem in solitudine constanter perseveravit.

Luc. 7. 24 Cùm discessissent nuntii, quos ad Christum miserat Joannes Baptista; de illo ad turbas dicere cœpit Salvator: *quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* Quasi eis dicat Christus: credidistis fortè, Joannem esse virum inconstantem, iis similem arundinibus, quę levissima quavis flante aura, ab una in aliam partem facillimè moventur? Arbitrabamini forsan, transitoriam esse Joannis pœnitentiam; quòdque ille, instar arundinis, mutaretur, ac à vita pęnitente ad vitam deliciis plenam facilè declinaret? At fallimini: Joannes enim non est arundo vento agitata: nulla in eo est inconstantia; pęnitentia ejus constantissima est, & usque ad vitæ illius finem perseverabit. Magdalena pariter, non fuit arundini similis: pænitentiam enim non ad tempus solum amplexata est; sed sicut Joannes in deserto usque ad vitæ finem pœnitentiæ operibus incubuit: ita Magdalena in spelunca sua usque ad mortem fletibus, jejuniis, aliisque mortificationibus constanter vacavit.

O mulierem in durioris pœnitentiæ exercitiis verè constantissimam; Sed ò quàm pauci eadem pollent constantia? quàm pauci constanter pœnitentiæ adhærent! plerique pænitentes, ut Luna mutantur, & tanquam arundines moventur: si hodie pænitentiam suscipiant; cras, vel, paucis elapsis diebus, ab eo desciscunt, & in priora peccata labuntur: si hodie pęnitentiam amplectantur, adveniente levi tentationis vento tanquam arundines agitantur, & relicta pœnitentia, ad gravia peccata declinant. O exitiosam hujusmodi hominum inconstantiam, ò quàm grave iis inest salutis periculum! Non enim viris illis inconstantibus, sed his qui usque ad mortem perseveraverint, promittitur beatitudo: *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Matth. 10

Velim, quòd quis diù in deserto habitaverit, quòd flagellis corpus millies cruentaverit, quòd crebris carnem suam jejuniis afflictaverit, & alia multa pœnitentiæ opera fecerit: si is humana fragilitate, & inconstantia sua non perseveraverit, ac iis relictis pœnitentiæ exercitiis, in lethale aliquod peccatum infeliciter lapsus fuerit, salvus non erit; sed in æternum damnabitur, & æterna morte peribit, si saltem ante mortem pęnitentiam non agat: *cùm averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur*. Quare non solùm promptè & sincerè, sed etiam constanter cum Magdalena pęnitentiam agite: qua mediante, gratiam & gloriam à Deo obtinebitis. *Amen*. Ezech. 18

DO-

DOMINICA PALMARUM.

DE AMBITIONE.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Matth. 21. 5.

LIcèt ambitio sit vitium maximè detestandum; à piis tamen doctisque viris sancta quædam agnoscitur & commendatur ambitio, qua, non peritura hujus mundi, sed cælestia & in sempiternum permansura bona appetuntur. Pia hac ambitione succendebatur cor divi Pauli, qui pictos fictosque sæculi non exquirebat honores; sed ad veras, solidas, & æternas cæli dignitates anhelans, dicebat: *Quæ retrò sunt obliviscens. ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei.* Ad Phil. 3. 13.

Laudanda & illa pia ambitione exarserunt plures alii viri sanctissimi, de quibus dici potest, quòd præ omnibus aliis hominibus fuerint ambitiosi: quia non parva, sed magna; non terrena, sed cælestia; non humiles & vanas hujus mundi dignitates, sed prædivites & sublimes cæli sedes concupierunt.

O utinam ad æternos illos honores omnium adspiraret ambitio! utinam cælestes thronos cuncti spectarent, & summo affectu appeterent! utinam hic esset scopus, ad quem homines cuncta sua desideria, veluti ignitas sagittas jacularent! sed, proh dolor! fœda hominum sæculi hujus ambitio in labilibus mundi sistit honoribus; easque ambitiosi solummodò appetunt dignitates, quas nihili pendere deberent. Eas contemnere & fugere docet hodie Christus, qui dum ab hominibus ut Rex honoratur, non curru regio vehi, sed humili vult sedere jumento: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam.* Parvi pendendas, aut saltem non ambiendas Ecclesiasticas, & sæculi dignitates, jam docebimus, &c. *Ave.*

AMbientium Ecclesiæ & sæculi dignitates, alii sunt indigni: alii digni, sed non digniores; & alii digni & digniores. *Indigni sunt*, qui scientia, vel pietate, vel prudentia ad exercendas dignitates sufficiente non pollent: *digni*, qui has qualitates in gradu mediocri possident: *digniores* verò sunt, non semper qui doctiores, quia hi aliquando omni dignitate indigni sunt: sed ii digniores dicuntur, qui pensatis quibusque, & ponderatis simul scientia, pietate, & prudentia, ad portandum onus dignitatum capaciores & magis idonei judicantur. Ambitionis autem virus in hos omnes diffundi solet: spiritùs superbiæ tam indignos, quàm dignos communiter agitat; ac ad beneficia, & ad dignitates appetitu inordinato omnes plerùmque aspirant. Sed nec indigni, nec digni, nec digniores, transitorias mundi dignitates ullo modo ambire debent. Ut enim jam probabimus, beneficia, & sæculi dignitates ambire non debent: 1. qui indigni sunt: 2. qui digni sunt: 3. qui digniores sunt.

Beneficia, & sæculi dignitates ambire non debent indigni. I. PARS.

OMni gloria, & honore indignos persæpè videmus homines; qui, veluti chamælæontes, ambitionis inflantur & nutriuntur vento; & qui os ad omnes dignitates, omniaque officia & beneficia apertum habent. Iis nonnunquam magis inhiant indigni, quàm qui sunt dignissimi, illaque potissimùm ambire solent, quia in iis voluptatem, honorem, & exaltationem auspicantur. At falluntur miseri; nec dignitates ambire debent: quia in iis invenient: 1. non voluptatem, sed laborem: 2. non honorem, sed dedecus: 3. non exaltationem, sed præcipitium.

1. Quicumque ad mundi hujus dignitates evecti sunt, in iis nullam, aut solummodò fallacem aliquam, multisque laboribus permistam degustant suavitatem: *fallax suavitas, infructuosus labor*. Quod potissimùm verum est de iis, qui talium dignitatum indigni sunt: hi etenim in iis administrandis, non suavitatem, sed laborem inveniunt, ac dura patiuntur; *tum* à conscientia mordente; *tum* ab inferioribus superiores indignos contemnentibus; *tum* ab ipso onere dignitatum, quod gravius est iis, qui minùs habiles, & minùs idonei sunt ad illud portandum. Laur. Just. lib. de ligno vitæ c. 3.

Quod præclarè demonstratur pulcherrimo illo apologo in libro Judicum descripto; ubi narratur vel fingitur, arbores & plantas Regem sibi præficere cupientes, olivam adiisse, ei sceptrum, coronam & regiam dignitatem obtulisse, quam accipere recusavit. Ab oliva transierunt successivè ad ficum & ad vitem, quæ oblatum sibi regium diadema percipere renuerunt. Dixerunt tandem omnes arbores rhamno: *Veni, & impera super nos*; rhamnus autem talem dignitatem non recusavit, sed respondit eis: *Si verè me Regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite.* Judic. 9. 14.

Mi-

Miror, quòd oblatam regiam dignitatem omnes accipere recusent arbores sola rhamno excepta, quæ ita vilis & abjecta est, ut arboris nomen non mereatur. Cur sola rhamnus onus, & officium Regis in se suscipit? Ibi utile, & grande latet mysterium: illa enim rhamnus, quæ regiam ambit dignitatem, figura est hominis ambitiosi; qui quò indignior, eo sæpè audacior est ad dignitates appetendas, & postulandas. Sed sicut rhamnus nunquam est sine spinis; ita homo ambitiosus, cùm dignitates, quarum est indignus, obtinuit, nunquam sine spinis, ærumnis, & laboribus vivit: propria enim conscientia eum intus pungit, Deus multifariam illum affligit, illi obedire recusant subditi, illum despiciunt omnes; eumque velut nimus habilem, dignitatum quas possidet indignum indigitant, & ut ait Sapiens: *Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit.* Imaginabatur imprudens, quòd in dignitate quam ambiebat, omnia sibi forent dulcia, omnia delectabilia, & in ea non voluptates, sed spinas & laborem multum invenit.

Eccl. 2. 23.

Viri ambitiosi, qui dignitatum ad quas anhelant, indigni sunt, similes videntur libro illi de quo Ezechiel ait, quod in eo *scripta erant lamentationes, & carmen, & væ.* In hoc libro, ut advertit Divus Augustinus, tria scripta erant, duo tristia, & unum delectabile: duo tristia, sunt *lamentationes & væ,* & delectabile: est *carmen.* Notatu autem dignum est, illud delectabile in medio duorum tristium esse positum; ut intelligatur, viros ambitiosos, qui dignitates, quarum sunt indigni, ambiunt, in iis carmina, & voluptates auspicari, sed vana sua spe sunt delusi: quia cùm ad dignitates sunt sublimati, lamentationibus & væ, seu calumniis, ærumnis & laboribus obsidentur, & circumcinguntur. Hi in medio laborum & afflictionum vivunt: ac ubi omni voluptatum genere frui crediderant, ibi non voluptates, sed cruces & labores inveniunt: *à ambitio ambientium crux!* Qui ergo dignitatibus indigni sunt, eas ambire non debent: quia in iis non inveniunt voluptatem, sed laborem; *ac etiam quia in iis non inveniunt honorem sed dedecus.*

Ezec. 2. 10.

D. Bern. lib. 3. de consid.

2. Hoc docet Salvianus, qui Presbytero cuidam, indignè ad dignitatem evecto, ait: *Factus es eodem tempore, ut ita dixerim, in te major, & in te minor; novoque & penè inaudito genere, crescens simul, & decrescens.* Eodem quidem tempore, quo major factus fuerat, & quo creverat, ratione acceptæ dignitatis; minor, & decrescens factus erat, ratione famæ & æstimationis hominum, & ideò in hac dignitate non gloriam, sed dedecus invenerat. Quod & de omnibus indignis dici potest: in dignitatibus enim ad quas sublimantur, non gloriam & honorem; sed potius dedecus & infamiam reperiunt: quia mox ut ad eas sunt evecti, omnium in eos convertuntur oculi; de eorum ignorantia & imperitia loquuntur omnes; illorum defectus, & peccata pervulgant, & reprehendunt plurimi; eorum tandem tunc multis nota fit indignitas; quæ, dum privati erant, à paucis agnoscebatur. Et ideò dum crescunt, decrescunt; cùm ascendunt, descendunt; cùm majores fiunt, ratione dignitatis ad quam sublimantur; minores evadunt in hominum æstimatione: cùm tandem honore dignam accipiunt, & exercent dignitatem, contemnuntur, & ut ea indigni despiciuntur; *nec plus aliquid humiliat ambitiosos, quam obtenta sublimitas.*

Salvian. lib. 1. Eccl. Cathol.

Ennod. lib. 9. Ep. 3.

Homo ambitiosus qui ad dignitates evehitur, ad quas est inhabilis, similis est statuæ supra altam columnam erectæ: sicut enim statua eo omnium oculis minor apparet, quò altior est columna, cui superponitur; ita, quo ad eminentiores dignitates homo indignus sublimatur, eo minor, & contemptibilior ab omnibus judicatur. Cujus rei præclara habetur figura apud Ezechielem Prophetam; ubi qui ad defensionem turrium civitatis erant destinati, vocantur pigmæi: *sed & pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt.* Hujus civitatis defensores vocantur *pigmæi* non quod verè pigmæi essent; sed quia ob eminentem altitudinem turrium quibus erant superpositi, hominibus infra stantibus pigmæi, & exiguæ staturæ homines esse videbantur. Eodem prorsus modo viri indigni, qui ad dignitates extolluntur, iis non majores, sed minores fiunt: dignitates non eos supra alios eminere faciunt; quin potius eos magis deprimunt; non illis sunt in honorem, sed in dedecus; eosque humiliant, & quasi annihilant: *nec plus aliquid eos humiliat, quam obtenta sublimitas.* Non ergo dignitates ambire debent indigni: cum illi sint in dedecus, & confusionem; sed ea etiam ambire non debent: *quia in iis, non exaltationem; sed præcipitium inveniunt.*

Ezech. 27. 11.

3. Cùm didicit Doctor Mellifluus, Eugenium discipulum suum ad summum Pontificatum fuisse evectum, gaudebat simul, & timebat: *exultavi fateor, sed cum tremore.* Paterno affectu gaudebat Bernardus, cum charissimum discipulum ad insulas subli-

D. Bern. Ep. 170.

sublimarum considerabat: sed gaudens timebat; quia sub supremæ illius dignitatis fastigio abyssum, & barathrum aliquod intuebatur, in quod supremum hunc Pontificem præcipitari formidabat: *Considero gradum, & casum vereor; considero fastigium dignitatis, & intueor faciem abyssi jacentis deorsum, attendo celsitudinem, & vicino periculum reformido.* Heu! si supremus ille Pontifex in dignitate, qua erat dignissimus, periclitabatur; quantò magis viri indigni, ad dignitates evecti, reformidare debent præcipitium, quod eorum exaltationem comitari solet? Hi sanè timere debent: quia ut ait D. Gregorius, hi cùm elevantur, corruunt, & in peccata multa

D.Gregor. lib. 7. Mor. c. 5. præcipitantur: *eo intrinsecus corruunt, quo magis extrinsecus surgunt.*

Cùm Christus Dominus venisset Nazareth, & in Synagoga explicasset hanc Isajæ Prophetiam: *Spiritus Domini super me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me*, auditores illius mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ejus. Sed qui priùs Christum loquentem admirati erant; non multò post, ita adversus illum concitati, *duxerunt illum usque ad supercilium montis; super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.* Luc. 4. 29. O quàm ingrati illi populi, qui Christum elevare volunt, ut eum præcipitent! ò qualem elevationem! cui quidem similis est exaltatio eorum, quos, licèt indignos, ad dignitates mundus sublimat: elevat enim eos, ut præcipitet; à mundo elevantur, non ad ipsorum gloriam & honorem, sed ad casum, & ad præcipitium: *tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant.*

Stulta ambitione excitatus Lucifer, in cælum ascendere, & Deo similis fieri appetiit:

Isa. 14. 14. *similis ero Altissimo.* Deo similis erat per participationem: quia divinarum perfectionum particeps erat, easque possidebat (modo tamen limitato:) sed cæca ambitione motus, eas modo illimitato habere, & Deus esse voluit. At cùm Lucifer, aliique rebelles spiritus ad cælum, & ad esse divinum ascendere pertentarunt, in malorum barathrum, & in infernum præcipitati sunt:

2 Petr. 2. 4. *Deus Angelis peccantibus non pepercit; sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.* Idem accidere solet hominibus: qui, licet indigni, dignitates; & præeminentiam ambiunt: dum enim sursum erigi curant, deorsum cadunt; cùm extolli appetunt, dejiciuntur; cum sublimari satagunt, a dignitatibus ad quas evehuntur, in vitiorum barathrum, & in infernum cum Lucifero præcipitantur. Unde Divus Bernardus, hominem, qui, licèt indignus, ad dignitates evehitur, sic compellat: *quo progrederis miser? an ut ab altiori gradu sit casus gravior? neque enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur in spiritu vehementi, quasi alter Satanas subitò dejicieris.* S. Bern. in declam. Quare, ò Christiane, si ad Ecclesiæ, & sæculi dignitates administrandas non sis idoneus, ne eas ambias, nec ad eas sublimari permittas; sed cælestes dignitates, & supremos cæli thronos summo affectu concupisce: *si culmen veri honoris quæritis, ad cœleste regnum tendite; si gloriam dignitatum diligitis, in illa Angelorum curia adscribi festinate.* S. Greg. hom. 16. in Evan. Huc tende, huc vota tua dirige; non autem ad terrenas dignitates, quas ambire non debent indigni; *nec etiam digni.*

Beneficia, & sæculi dignitates ambire non debent digni.

I. PARS

Mihi audire videor virum ambitiosum, dicentem: ego tali honore dignus sum; sufficienti enim literatura polleo; prudentia & virtute non careo; nec aliquid in me video, quod me tali beneficio, vel tali dignitate reddat indignum; quare ea ambire nil vetat. Hujusmodi viris, sic ratiocinantibus, responderi posset cum doctissimo Tostato, virum ambitiosum nunquam dignum esse dignitate quam ambit; & eo ipso quo illam ambit, illa esse indignum: *qui honorem desiderat, non est dignus honore, & qui desiderat statum excellentem, non potest eum convenienter sustinere.* Abul. q. 5. in 1. Reg. 15. At volo, vir ambitiose, quod dignus & capax sis dignitatum, quibus inhias: eas tamen nullatenus ambire debes: quia ambitio; 1. multas dissensiones causat; 2. peccata multa parturit; 3. ad tartara ducit.

1. Non litigant, nec militant homines pro obtinendo ultimo loco, sed pro primo; *ad primum locum certamen omne contendit*, inquit Tertullianus. Videmus nonnumquam, quod ex humilitate vera, vel ficta, aliqui pro obtinenda ultima sede contendunt, sed plerumque primum locum homines ambiunt, ad illum anhelant, ac pro illo litigant, & inde oriuntur jurgia, discordiæ, dissensiones, inimicitiæ & certamina. Unde enim tot odia inveterata inter fratres, tot diffidia inter consanguineos, tot discordiæ inter proximos, tot invidiæ inter cives, tot divisiones, tot insidiæ, totque hostilitates inter Aulicos & Magnates? nonne hæc omnia communiter à fœdo dominandi spiritu, & ab ambitione procedunt? *Unde*

Jac 4. 1. *de bella & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris?* Quia duo vel plures idem beneficium, vel eandem dignitatem ambiunt; inde jurgia & dissensiones inter illos nascuntur; & sive propinqui, sive amici illi sint; fœda hæc ambitio dissensiones inter eos causat.

Si nunc mente revolvere liceret quæ in mundo gesta sunt, & quæ jam in eo geruntur; omnium oculis pateret, maximas quasque discordias, & dissensiones ab hominum ambitione ortum ducere. Nonne enim ex ambitione Romulus Remum fratrem suum occidit, ut ipse solus regnaret? Nonne ambitionis spiritu concitatus Absalom, patrem suum Davidem è solio deiicere pertentavit? Nonne Saul eundem Regem & Prophetam, à quo innumera perceperat beneficia, usque ad mortem persecutus est, eò quòd illum præ se honorari, & à populo æstimari ægrè ferebat? Nonne Abimelech, dominationis cupidus, septuaginta fratres suos morti tradidit? Nonne Aristobolus Hircanum patrem occidit, ut illi in regno suo succederet? Nonne Rex Moabitarum, regnandi cupiditate ductus, filium suum primogenitum mactavit? Nonne ambitio bella multa movit inter Julium Cæsarem, & Pompejum, inter Marium, & Syllam, inter Romanos & Cartaginenses? Notum est omnibus Alexandrum Magnum ex ambitione omnia Orientis regna armis suis vexasse. Unde tandem tot bella in orbe terrarum ab ipso mundi origine? Unde tot dissensiones in familiis, in urbibus & regnis? Nonne ex ambitione? *Unde bella & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris.* Quare cùm ambitio dignitatum, sit tot dissensionum causa, eas ambire non debent, etiam qui earum sunt digni. Sed, & hi eas ambire non debent, *quia ambitio peccata multa parturit.*

Judic. 9. 16.4.Reg. 3.

Aug.tom. 9.l.5.ad quod vult. Deum hæref.53. Euf.hist. Eccl.lib. 6.c.33.

2. Ambitionem D. Augustinus vocat *hæresum matrem*: quia ab ea, ut à maligna matre, innumeræ prodiere hæreses. Quod patet *in Ario*, qui Arianismo adhæsit; quia ad Episcopatum non potuit erigi: *in Novato*; de quo refert Eusebius, quòd tempore Cornelii Papæ, Episcopatus cupiditate, in schisma & hæresim ceciderit: *in Theobulo*; de quo idem Eusebius narrat, quòd Ecclesiam Catholicam infestarit, & plurimùm turbaverit; quia ad Episcopatum non fuerat evectus. Hoc patet & in aliis multis, quos ambitio ad hæresim traxit.

At malignum illud ambitionis vitium, non hæresim solùm, sed & alia plurima peccata parturit. Ex ambitione enim prodeunt simoniæ, sacrilegia, detractiones, invidiæ, vexationes, homicidia, rapinæ, & innumera alia peccata. Et ideò D. Bernardus ambitionem vocat peccatorum fomitem, & originem: *Ambitio*, inquit, *est tinea sanctitatis, criminum fomes, vitiorumque origò*. Et, quod mirum & portentosum est, videntur persæpè aliqui viri pii, justitiæ & pietatis cultores, à luxuria, avaritia, aliisque vitiis alieni; quibus, progressu temporis, ambitio pervertit sensum, eosque à via justitiæ avertit, & tandem ad crimina multa pertrahit: *sæpè quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subvertere, facit ambitio criminosos.* O quàm fugienda ergo, & detestanda, etiam à viris dignis, ambitio dignitatum, cùm hæc sit pessima parens, quæ viros, etiam sanctos, ad plurima peccata allicit.

Bern ser. 6 in Ps. Qui habitat.

Amb.l.4 in Luc. c.4.

Hoc probè noverat Jacob; de quo testatur Scriptura, quòd Josephum præ omnibus filiis dilexerit: *Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos*; Et tamen sanctus ille Patriarcha, non Josephum, sed Judam regio honore insignivit, singulis enim benedicendo filiis, non Josepho, sed Judæ regnum auguratus est. Cur non honoravit præ aliis, quem præ aliis amavit? cur non transtulit regnum in dilectissimum Josephum? Respondet non ignobilis sacer Scripturæ interpres, sanctum Patriarcham hoc egisse, ne talis dignitas Josephum ad varia incitaret crimina, Et reverà difficillimè possidentur, & administrantur regna, aliæque dignitates sine ambitione, & ambitio non est sine crimine; cùm sit mater pessima, quæ multa, imò omnia ferè parit crimina: *Ambitio est matrix in omne delictum, defundens de suo fonte varias criminum venas.* Quare cùm ambitio crimina multa parturiat, dignitates ambire non debent qui earum digni sunt. Sed nec hi eas ambire debent: *quia ambitio ad tartara ducit*,

Gen.37.3.

Tertull. lib. de pat. c. 5.

3. Hæc sunt formidanda & æterna præcipitia, ad quæ ambitio ducit: *præcipitia in qua honores detrudunt, perpetua sunt, atque prærupta!* Asserit Spiritus sanctus, quòd *judicium durissimum his qui præsunt fiet*: quæ verba exponens Hugo Cardinalis, ait, quod iis fiet judicium *durum*, *durius*, & *durissimum*. Iis quidem fiet judicium *durum*, si malè intraverint; *durius*, si malè vixerint; *durissimum*, si malè rexerint. Vel, iis *durum* fiet judicium propter subditorum peccata, quibus non obviaverunt; *durius*, propter peccata ministrorum, quos corripere neglexerunt, *durissimum*, propter propria peccata, quæ ratione offic[illegible] & scandali il-

Chry ho. 4. in Matt. Sap. 6.6.

 lati,

lati, majora semper sunt. Vel dicamus, quòd judicium durum, durius & durissimum iis fiet: quia quantumvis digni illi sint; si cæca ambitione ad dignitates ascenderint, easque malè administraverint, nec ante mortem pænitentiam egerint, ambitio illos ad tartara, & ad æterna inferni præcipitia ducet: *præcipitia in quæ honores detrudunt, perpetua sunt, atque prærupta*. Nec credas, inquit Petrus Blesensis, ex ambitiosis qui ad dignitates sublimantur, paucos ambitione sua ad tartara duci: quia sicut multis sunt, qui voluntaria paupertate ad cælo elevantur, ita, & multi terrenarum dignitatum ambitione ad tartara ducuntur: *multorum dominatio est eorum damnatio; quo enim paupertas ad cælum promovet, tot cum dignitatibus suis infernis absorbet*.

Pet. Bles. Episc. 51.

Pr. 14. 12.

De homine ambitioso ait Sapiens: *Est via quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem*. Viri ambitiosi, & dignitatum cupidi, qui ad eas implendas se idoneos, & dignos arbitrantur, plerùmque se justè, & piè eas ambire posse præsumunt: cupiditate sua ita excæcantur, & fascinantur, ut se via rectâ incedere credant, cùm ad honores inordinatè aspirant: sed reverà hæc via à recto, à cælo, & à Deo devia est; & ideò quò diutiùs hanc tenent viam, eò magis à cælo aberrant, magisque inferno appropinquant. Verum quidem, quòd ambitiosi non semper ad mortalia peccata & ad infernum statim ducantur: sed primò venialibus inquinari solent; deinde à minoribus ad majora, & à venialibus ad mortalia progrediuntur; quibus paulatim assuescunt, deinde in iis obdurantur & moriuntur; ac tandem ad tartara cadunt, & morte æterna plectuntur: *novissima autem ejus ducunt ad mortem*. Quare quantumvis quis sit dignus, & ad terrenas dignitates administrandas idoneus, illas ambire non debet.

O fratres, inquit Doctor mellifluus, hujus mundi dignitates non ambiamus: sed cælestes summo affectu desideremus: *concupiscamus in atria Domini. Crebrò suspiremus illuc. Ibi patria nostra est, odoremus salsem, & à longè salutemus eam*. Huc vota sua omnes dirigere debent homines, non ad terrenas dignitates, quas non ambire debent digni; *nec etiam qui digniores sunt*.

Ber. ser. de obed Pat.

III. PARS. *Beneficia, & sæculi dignitates ambire non debent, etiam qui digniores sunt.*

Qui digniores sunt, si à Deo, intùs loquente, & à legitimis superioribus ad dignitates vocentur, ad eas in spiritu humilitatis & zeli conscendere possunt, & debent. Nunquam tamen ab iis ambiendæ dignitates: non solùm quia ambitio est vitium grave, quod sæpè ad infernum trahit; sed etiam, quia sæculi dignitates sunt onera, somnia, & umbræ; sunt: 1. *onera*, quæ gravant; 2. *somnia*, quæ deludunt: 3. *umbræ*, quæ transeunt.

1. Cujus naturæ, & qualitatis sint hujus mundi dignitates, perfectè noverat Moyses; qui principatum sibi a Deo datum, non tam ut eminentem dignitatem, quàm ut onus humeris suis importabile respiciebat: quare sic Deum alloquebatur: *Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Et ne quis credat, pondus hoc ei fuisse leve, subdit Moyses: *Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi*. Gravis erat Moysi populus, curæ ejus demandatus; dominabatur populo, & gravem eum experiebatur; in principatu suo non tam honorem, quàm onus sentiebat, quod & evenire solet cuilibet superiori in dignitate constituto. Verum quidem, quod plerique, antequam ad dignitates evehantur, in iis solummodò gloriam, & honorem auspicantur; sed si christianè & fideliter munus suum obeant, in iis inveniuntur onus, cuilibet dignitati annexum. Subditi enim sunt onera humeris eorum imposita, quę portare tenentur; totque sunt superiori onera portanda, quot habet inferiores regimini suo commissos, *homo in sublimibus elevatus, tantos super se sustinet, quantos suppositos regit*. Superior aliquis regimini suo demandatum habet hominem protervum, contumacem, omnis boni inimicum, & proclivem ad omne malum: ecce onus grave superiori, qui de illius anima est Deo rationem redditurus. Homo, quantumvis dignus, & dignior, ad dignitatem aliquam sublimatus, subditos habet, quorum *alii* illum contemnunt; *alii* ei invident; *alii* in faciem ei rident, & post tergum ipsi pessimè maledicunt; *alii*, qui se fidissimos amicos vocitant, & intùs jurati sunt inimici; *alii*, qui palàm omnia ejus opera approbant, & clàm ea reprobant & damnant. Ecce onera gravia, à dignitatibus inseparabilia; quilibet inferior superiori suo onus est: *tantos super se sustinet, quantos suppositos regit*.

Num. 11.

S. Greg. lib. 17. Mor. 31.

Nec credas, hoc verum esse solummodò de dignitatibus infimis & subordinatis: omnis enim dignitas, etiam regia & suprema, suum onus habet: *ò corona*, inquit Gerson, *speciosa magis, quàm pretiosa; plus expavescenda, quàm appetenda: quis onus tuum ferre potuit?* Heu! si regia dignitas, in qua omnia gloriosa, & omnia dulcia videntur, one-

onerosa sit, quid sentiendum de aliis dignitatibus inferioribus? Nulla sanè est, cui annexum non sit aliquod onus. Etlicèt in iis species quædam externa suavitatis, & quietis eluceat; in re tamen sunt vera onera, quibus gravantur, quicumque eas exercent, quare eas ambire non debent viri etiam digniores. Quas, & hi ambire non debent, *quia sæculi dignitates sunt somnia, quæ deludunt.*

2. Cùm aliquis inter dormiendum somniat, se esse Regem, vel summum Pontificem, quamdiù tale somnium durat, de his dignitatibus gaudet, quasi reverà iis frueretur, sed cùm à somno excitatur, dignitates, quibus dormiens frui arbitrabatur, nil aliud sunt, quàm mera somnia: *velut somnium surgentium, Domine* Respice, inquit D. Augustinus, omnes mundi dignitates honores omnes, & cunctas felicitates, quas homines tanti faciunt, & certus esto, hæc omnia esse mera somnia, quia ut somnia transeunt, (quomodò, ait Augustinus, qui videt thesauros in somnis, dormiens dives est, sed evigilabit, & pauper erit: sic omnia ista vana hujus sæculi, de quibus homines gaudent. In somno gaudent, evigilabunt, & invenient, *somnia illa fuisse, & transisse velut somnia.*) Ecce quid sint mundi dignitates: illusiones, & mera somnia sunt, quia veluti somnia transeunt, & evanescunt.

Psalm. 72.

Non sine mysterio Deus hominibus multis dignitates ad quas evehendi erant, in somnio manifestare voluit: *In somnio* enim vidit Joseph Patriarcha futuram suam exaltationem in Ægypto; *in somnio* declarata est Reginæ Esther omnis, quę ei eventura erat felicitas; *in somnio* prævidit Nabuchodonosor famosas quatuor mundi Monarchias; *in somnio* pincerna Regis Ægypti, se in pristinam dignitatem restituendum agnovit; *in somnio* Deus Salomoni sapientiam, divitias, & gloriam multam promisit. Cur, quæso, hæ omnes dignitates in somnio concipiendæ monstrantur; Nullam somniis fidem adhibendam communiter dicitur, cur ergo Deus futuras has dignitates in somniis revelare voluit? Certè ut sciant homines, has & omnes mundi dignitates nihil aliud esse quàm vera somnia: *omnis gloria sæculi somnium est, non veritas.* Quare hujusmodi dignitates ambire non debent homines, licèt digniores, sed eas etiam ambire non debent, *quia sæculi dignitates sunt umbra, quæ transeunt.*

Ambr. l. de Joseph. c. 6.

3. In ludis olympiacis olim plurimùm decertabant viri, etiam nobilissimi, sed ad quid tot certamina? ad obtinendam coronam ex ramis arborum contextam, &, ut loquitur sanctus Basilius Seleuciensis, decertabant hi pro obtinenda aliquorum foliorum umbra: *præmium*, inquit, *corona de frondibus; ac totus ille conflictus propter umbram foliorum suscitatur.* En sæculi hujus dignitates, in præmiis illis depictas: umbræ etenim sunt dignitates, sicut & illa præmia; quia sicut umbra fugax est, nec capi potest; sed cùm eam quis capere pertentat; mox è manibus ejus evanescit, nec in iis aliquid invenit: ita & dignitates sæculi sunt veluti fugaces umbræ, quia capi difficilè possunt, & si capiantur, statim velut umbræ labuntur: *Principatus, sicut ingreditur, sic deseritur, & quamdiù tenetur, labitur.*

S. Basil. orat. 29

Hier. in c. 3. mat.

Quamdiù in hoc mundo vivunt ambitiosi, sibi suadere nequeunt, sæculi hujus dignitates, esse umbras labiles, & transitorias at cùm igne tartareo, simul cum consortibus suis cremabuntur, cognoscent miseri, & fatebuntur, se pro umbra decertasse. Audite ambitiosos in inferno clamantes, honores, & dignitates, ad quas in hoc mundo evecti fuerant, nil nisi umbras extitisse. *Quid*, inquiunt, *nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Ad quid profuit nobis, Pontificalem, Regiam, Imperatoriam, & alias dignitates exercuisse, quid nobis contulit, ad excelsos mundi thronos sublimari, gentibus multis imperasse, auram & reverentiam populi nobis conciliasse, & altiorum dignitatum munia obiisse? O præclaram quæstionem! cui respondent ipsi damnati, fatentes; hæc omnia inutilia, & vana fuisse, nec eis aliquo modo profuisse: quia fuerunt veluti umbræ transeuntes: *transierunt omnia illa tanquam umbra.* Discite, ò ambitiosi, discite à damnatis, hujus mundi dignitates esse solummodò umbras volatiles; hoc discite, & certi estote, quòd cùm sæculi dignitates accipitis, nil nisi umbram fumitis, & complectimini: *summa aviditate complectuntur umbram.*

Sap. 5. 8.

Chrysost. hom. 19. in 1. Cor.

O quam stulti, qui has umbras ambiunt! Velim, quòd digniores hi, & dignissimi sint, stultos tamen eos esse fatendum est; si dignitates inordinatè cupiant, & ambiant, quia *umbram sequi insanientis est.* Hanc eorum stultitiam variis exemplis præclarè explicat D. Augustinus, dicens: (quis imaginem auri in aqua, ipso auro neglecto, eligeret, & non statim à cunctis fatuus, & insanus crederetur? si quis orbem solis, in speculo redditum, plus diligeret, quam ipsum solem, nonnè ab omnibus irrideretur? quid stultius, quid insanius est, quam umbra veræ gloriæ, veri honoris decipi, & superari, & ipsam veram gloriam, verum honorem

Chrysost.

Aug. l. de sup. habit. c. 1

non quærere, non desiderare? hoc commercium insipientium est.) Ecce insaniam hominum ambitiosorum, qui cum indesinenter anhelare debeant ad regna cœlestia, ubi veræ, & præcelsæ sunt dignitates, terrenis inhiant dignitatibus, quæ sunt solummodò ridicula somnia, & umbræ fallaces.

O filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? cur umbratiles dignitates tanto cum affectu concupiscitis? cur ad præeminentias, quæ velut umbræ evanescunt, tam ardenter anhelatis? fugite umbram sæculi, aut saltem mundi dignitates inordinatè non ambiatis. Si enim earum *indigni* sitis, in iis laborem, dedecus, & præcipitium invenietis: si illarum sitis, *digni* ac ad illas administrandas idonei, mementotes, quòd ambitio dignitatum, dissensiones plurimas causat, peccata multa parturit, & sæpè ad tartara ducit: si tandem non solùm digni, sed etiam *digniores* sitis; non terrenas, quæ onera, somnia, & umbræ sunt, sed cœlestes ambite dignitates, ad altiores cœli thronos adspirate; pro iis obtinendis, totis conatibus laborate; Deusque qui benignus, & misericors est, cœlestem hanc vobis gloriam concedere dignabitur. *Amen*.

FERIA II. HEBDOMADÆ SANCTÆ.

DE MARIA, JUXTA CHRISTI CRUCEM STANTE.

Stabant autem juxta Crucem Jesu mater ejus, & soror matris ejus. Joan. 19. 25.

SI olim apud Judæos moris erat, quòd plurimæ singulis annis in unum locum convenirent adolescentulæ, ut simul filiam Jephte amarè flerent; potiori sæpè jure, saltem semel quolibet anno, congregari debent fideles, ut cum Maria amarissimè flentes plorent, utque ei supra modum afflictæ compatiantur.

Gavisa erat Maria, cùm Verbum æternum in ejus utero carnem suscepturum ei nuntiaverat Angelus: Exultaverat Virgo sacra, cùm filium suum unigenitum pepeprat; summo affecta fuerat gaudio, cùm illum prædicantem, cæcos illuminantem, aliaque miracula facientem viderat. Sed tandem aliquando afflicta est beatissima Dei Genitrix, cùm scilicet staret juxta crucem in qua pendebat filius: *stabat autem juxta crucem Jesu mater ejus*.

Contemplemur Beatissimam Virginem Mariam juxta crucem cui affixus erat filius, amarè lacrymantem, cùm illa lugeamus, ei compatiamur, ejusque afflictionem, & passionem pro modulo nostro explicemus, &c. *Ave*,

QUamdiù in hoc mundo moramur, jucundis rebus misericors Deus semper mœsta, & tristia permiscet. Quod certè & in Sanctis omnibus, facit, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas: sed cum ex adversis, tum ex prosperis justorum vitam quasi admirabili varietate contexit.

Hoc, & eum in Matre fecisse constat, quàm licèt ardentissimè amaret, eam tamen nunc gaudiis affici, nunc doloribus, & afflictionibus multis cruciari permisit, & ideò alia mysteria ei jucunda, & gaudiosa; alia verò ei tristia, & dolorosa extitisse dicimus.

Non hodie contemplemur Mariam, ut ineffabilibus gaudiis superfusam, sed ut pluribus, iisque gravibus, juxta Christi crucem afflictionibus confectam. Ibi sedulò consideremus piissimam Dei genitricem, & videamus excessum, causam, & modum afflictionum, & passionum ejus. Videamus, inquam: 1. *excessum* passionum ejus, seu, quantum passa sit: 2. *causam* passionum ejus seu, quare passa sit: 3. *modum* passionum ejus seu, quomodò passa sit. Quantum quare, & quomodò Maria juxta crucem passa sit: en tres hujus concionis partes.

Quantum Maria juxta crucem passa sit. I. PARS.

DIvus Augustinus in præclaro sermone, quem de Christi passione composuit, filium, & matrem contemplatur; *Filium* in cruce, & *Matrem* jùxta crucem; *Filii* in cruce patientis dolores fusa oratione prosequitur; *Matris* vero juxta crucem stantis tantos extitisse dolores ait, ut nec lingua creata explicare, nec eos mens humana concipere valeat; *non lingua loqui, nec mens cogitare valebit, quanto dolore tunc tenebatur anima Mariæ*. Ut tamen prout fas erit, de excessu dolorum Mariæ disseram, & ut quantum juxta crucem passa sit, aliquomodò explicem dico, quòd tantum ibi passa sit 1. quantum Martyres passi sunt; 2. quantum Christus passus est: 3. quantum, & plusquam ipsa naturaliter pati poterat.

1. Christus, qui in Maria omnem gratiam collocavit, noluit eam carere honore Martyrii, quare cruci eam adstare voluit: ubi

ubi Martyr facta est, immò & plus quam Martyr, quia dolores, quos ibi passa est, omnibus aliorum Martyrum doloribus antecellunt. Et ut asserit S. Anselmus, quidquid passi sunt alii Martyres, leve & quasi nihil est, respectu eorum, quę juxta crucem Maria perpessa est; *Quidquid crudelitatis inflictum est corporibus Martyrum, leve fuit, aut potiùs nihil, comparatione tuæ passionis.*

S. Ansel. l. de Excellentia Virg. c. 5.

Gravissima passus est invictus Martyr S. Laurentius, dum craticulę superpositus ureretur; *gravissima* Protomartyr Stephanus, dum lapidum grandine quateretur: *gravissima* toto terrarum orbe mirandus sanctus Apostolus Bartholomæus, dum velut brutum animal excoriaretur: *gravissima* omnes Martyres, dum pro Christo sanguinem fuderunt, sed hæc omnia Martyrum supplicia, quæ in se gravissima, nobisque intolerabilia videntur; levissima, & quasi nihil erant, respectu dolorum Mariæ. Verum est, quod juxta crucem facta sit Martyr cum Martyribus, sed facta est etiam plus, quàm Martyr, quia respectu dolorum ejus, parva, & quasi nihilum reputanda sunt omnia Martyrum tormenta. Et ratio est, quia patiebantur solùm in corpore Martyres; Maria verò patiebatur in anima; Martyrium autem animæ longè gravius est Martyrio corporis, & ideò Maria plus, quàm Martyr fuit, & plus quàm Martyres passa est: *Quæ quia mente passa est, plus quàm Martyr fuit.*

D. Hieron. ser. de Assumpt.

Aliter explico hanc rationem, & dico, Mariam plus passam esse, quàm Martyres, quia Martyres in mediis suppliciis magna perfundebantur lætitia, & gaudio intùs superabundabant, in spe obtinendæ citò gloriæ cælestis, ac Christum mox possidendi. Sed Maria hoc non fruebatur gaudio; quin contrà summoperè intùs angebatur, videns quod gravissima pateretur Christus, quòdque à dilecto filio ipsa separaretur. Hæc fuit causa dolorum ejus, qui tanti juxta crucem extiterunt, ut ibi plus, quàm Martyr facta sit. Unde sicut dicitur Regina Virginum, ratione eminentissimæ puritatis, qua floruit; ita dicenda est Regina Martyrum, & Martyr Martyrum, ratione gravissimorum dolorum, quos juxta crucem pertulit: *sicut appellatur Virgo Virginum, ita Martyr Martyrum debet appellari*; Maria ergo juxta crucem plus quàm Martyres passa est. Sed gravissimi etiam juxta crucem dolores ejus extitere, *quia ibi tantum passa est, quantum Christus in cruce.*

Rich. lib. de laud. Virg.

2. Non satis exaggerari possent tormenta, quæ in cruce passus est Christus, quidquid de iis diceremus, minùs diceremus. Sed quod portentosum est, non minùs passa est Maria in corde juxta crucem, quàm Christus in corpore, quia omnes dolores filii transibant ad matrem: *quot læsiones in corpore filii, tot vulnera in corde matris, clavi quibus corpus Christi pendebat in cruce, & cor Virginis confixum habebant: nullum istum recipiebat corpus filii, cui non tristis echo responderet in corde matris.*

S. Hier. in serm.

Asserit Doctor Seraphicus, non solùm æquales, verùm & majores fuisse dolores Mariæ, quàm Christi; *Maria majorem dolorem habuit, quàm Salvator*. Quòd debet intelligi, non absolutè, sed comparatè, ita scilicet, ut dolores interni, & cordis Mariæ, majores extiterint, quàm dolores corporei, & externi Christi. Maria enim patiebatur in corde, quidquid Cristus patiebatur in corde, dolores autem cordis majores sunt, quam dolores aliorum membrorum, & ita dolores Mariæ doloribus Christi aliquo modo majores fuerunt.

D. Bon. de comp. Virg. 1

Clavi, spinæ, lancea, & alia instrumenta quibus cruciabatur Christus in corpore, transibant ad cor Mariæ: *sagitta tua transeunt*: Cùm clavis transfodiebantur Christi manus, & pedes, iis & transfodiebatur cor Mariæ, cùm in Christi caput spinas defigebant carnifices, non hìc hærebant earum acumina, sed ad Virginis cor transibant, illudque dirissimè sauciabant, cùm lancea transfixum fuit Christi latus, dirum hoc ferrum ad Mariæ cor migravit, illudque crudeliter transfixit: in corde tandem suo omnia patiebatur Maria, quæ Christus in corpore, quare cùm multò graviores sint cordis, quàm aliorum membrorum dolores, dici potest, majores Mariæ, quàm Christi fuisse dolores, seu, illam magis passam esse in corde, quàm Christum in corpore: *Maria majorem dolorem habuit, quàm Salvator.*

Quid majus dicit Simeon metaphrastus: nempè plura, & graviora fuisse, quæ Maria in corde, quàm quæ Christus in corpore vulnera passus est; ita ut cùm una plaga corpori Christi fieret, non una dumtaxat, sed innumeræ plagæ identidem cordi Mariæ infligerentur; *hæc omnia illam transverberabant profundiùs, quàm ulli clavi, & pro una filii plaga, innumeris ipsa plagis sauciabatur.*

Metaph. ho. de dormit. Deiparæ.

Cùm mater aliqua filium, quem summo affectu diligit, uno pugionis ictu configi videt; hoc ictu unica in corpore filii fit plaga; sed mille fiunt in corde matris, quæ filium suum sauciari videt. Hoc idem accidit in crudeli Calvarii montis tragœdia: ibi enim ictus quos Christus recipiebat in corpore, multiplicabantur in corde Mariæ, & quo-

ties una in Christi corpore fiebat plaga, toties innumeræ in corde Mariæ plagæ fiebant; *pro una filii plaga, innumeris ipsa plagis sauciabatur*. Tantum ergo passa est Maria juxta crucem, quantum Christus in cruce. Sed Maria etiam ibi tantum passa est, quantum ipsa pati poterat; *imò & plus, quàm ipsa naturaliter pati poterat*.

3. Maximos extitisse Mariæ dolores non dubitabit qui considerabit, qualis esset ille filius, qui cruci affixus, durissima patiebatur, & qualis esset illa mater, quæ filio talia patienti adstabat, quia tantum haud dubiè doluit Maria, quantum unquam de tali filio dolere potuit talis mater.

Pia hac cogitatione præventus sanctus Bernardinus Senensis, dicere non dubitavit tantum fuisse dolorem Virginis in passione Christi, *quòd si Mariæ dolor in omnes creaturas, quæ pati possunt, divideretur, omnes subitò interirent*. S. Bern. ser. 61. a. c. 2.

Tantum ejus fuisse dolorem, ex meipso vix asserere auderem. Libenter tamen dicam, quòd saltem ipsa tantum, imò & plus passa sit, quàm pati potuisset naturaliter: ita ut, nisi à Deo miraculosè sustentata esset impossibile fuisset, illam tam acerbos perferre dolores, sed Deus speciali miraculo illam à morte præservavit: *verè*, inquit S. Anselmus, *interiisset præ magnitudine doloris, nisi à Deo præservata fuisset*. Addit S. Anselmus, Mariæ, juxta crucem stantis, ita acerbos extitisse dolores, ut, naturaliter loquendo, eorum vi, & acerbitate singulis momentis mori debuisset, & reverà singulis momentis interiisset, nisi à Deo per potentiam extraordinariam, & per miraculum à morte præservata fuisset; *per singula momenta dolor vitam ejus extinguere sufficiens fuisset, nisi ex speciali miraculo conservaretur*. S. Ansel. serm. de Passion.

O quàm gravia juxta crucem passa est Maria! ò quàm magni, & acerbi ejus extitere dolores; Sed ò quàm stulti filii hominum, qui nil pro Christo in hoc mundo pati volunt, quàm insensati, qui Deum sibi injuriam facere arbitrantur, cùm eos adversitate aliqua affligi permittit! Heu! si Christus matrem, quam summo affectu diligebat, affligi, tribulari, & portentosa pati voluit, quam tibi injuriam irrogat, cùm te peccatorem, te inimicum suum, te æternis infernis suppliciis dignum, gravi morbo, temporalium bonorum jactura, vel alia aliqua tribulatione jactari permittit.

O homo, advenientes tibi cruces, & adversitates, ne inspicias, ut effectus iræ Dei sed eas recipe, veluti magna bonitatis ejus in te signa: si enim matrem, quam ardentissimè amabat, affligi voluit; crede, quod & te diligat, cùm te affligit. Et ideò in afflictionibus tuis Deum semper ut benevolum Patrem inspice, qui te non minùs amat, cùm percutit, quàm cùm beneficia impertit. Nec dicas, acerba nimis esse quæ pateris; nihil enim sunt dolores tui, respectu dolorum Mariæ, quæ juxta crucem patitur quantum Martyres passi sunt, quantum Christus passus est, & quantum imò, & plus quàm ipsa naturaliter pati poterat. Ecce excessum dolorum Mariæ; seu, quantum ipsa passa sit; videamus causam dolorum Mariæ, seu, *quare ipsa passa sit*.

Quare Maria juxta crucem passa sit. II. PARS

CUm passionum Mariæ principium inquiro, illud in ipsamet Maria invenio, oculi enim, intellectus, & cor ejus, sunt principium, & causa passionum illius: *oculi*, quidem, quia Christum patientem vident: *intellectus*, quia eum clarè cognoscit: *cor*, quia illum ardenter amat. Unde Maria juxta crucem passa est, quia Christum crucifixum: 1. videbat: 2. cognoscebat: 3. amabat.

1. Tanti, tamque graves non fuissent Mariæ dolores si, cùm Christus crucifixus est, ipsa à Calvariæ monte distasset, sed ipsa præsens semper adstitit tam lugendo spectaculo. Non longè distabat Maria, sed *stabat juxta crucem*. Ibi stabat, & videbat ingratum populum, qui filii sui mortem sitiebat crudeles carnifices, qui illum dirissimè cruciabant, obduratum latronem, qui eum blasphemabat, impudentes, & impios viros, qui divinam ejus faciem sputis operiebant, & alios qui quantum poterant, injuriis, & vulneribus eum afficiebant. Hęc videbat Maria, huic spectaculo præsens aderat, & ideò dirissimè, & plus, quàm dici potest, in corde torquebatur; *nequaquam à diro spectaculo mater aberat, quæ ob id ultrà quàm credi potest, angebatur pro filio*. Laurent. Just. de triumph. Christ. agon. c. 16.

Non fecit Maria, sicut Agar, quæ à filio discessit, ut eum morientem non videret: *non videbo morientem puerum*. In gravi afflictione qua angebatur Agar, eò quòd filium siti periturum crederet, aliquid sibi solatii quærebat, in hoc quòd eum morientem non videret. Sed hoc caruit solatio Maria: juxta crucem enim erat, crucifixum filium intuebatur, eum toto passionis tempore spectabat, eumque in medio duorum latronum morientem vidit: ex quo tot, & tanti ei fuere dolores, ut vix explicari queant, *quis existimare potest, quanta tristitia afficiebatur Maria* S. Ansel. de compas. virg.

ria super unici filii passione? Vidit eum ligatum & solvere non potuit: vidit corpus vulneratum, & vulnus ligare non valuit: vidit sanguinem fluere, & abstergere nequivit. Christum patientem, & morientem vidit Maria: & quia hoc vidit, dirissima fuit afflictio ejus. Unde dici potest, quòd oculi ejus fuerint quasi carnifices, à quibus Martyr, & pluries Martyr facta est.

De matre septem filiorum Machabæorum ait D. Augustinus, oculos ejus fuisse tortores, à quibus species Martyr facta est, quia quoties unum ex filiis morti trradi videbat, toties novum martyrium patiebatur: *illa videndo in omnibus passa est, septies Martyr facta est, ferebat in oculis quod in carne omnes.* Ecce quomodò oculis passa, & plures Martyr facta sit Maria: Unigenitus enim filius gravia perpessus est, cùm, crucem ad Calvariæ montem portavit, & Maria hoc videbat: crucis patibulo affixus est Christus, & ipsa hoc videbat; oculi Marię testes fuerunt omnium tormentorum, quę Christus in Calvariæ monte pertulit: & identidem crudeles extitere tortores, à quibus non septies solùm, sed millies martyrium passa est. Martyr, & pluries Martyr fuit Maria: quia filium vidit cruci ligatum, clavis affixum, spinis coronatum, lancea perforatum, & crudelissimam mortem duos inter latrones passum. Juxta crucem ergo passa est Maria, quia vidit; *ac etiam quia cognovit.*

S. Aug. ser. 100. de divers.

2. Eò graviùs affligi solent homines, quò subtiliori & eminentiori pollent ingenio: quia hi, quorum potiora sunt ingenia perfectiùs norunt rationes & motiva, quibus ad afflictionem & tristitiam excitari debent. Et hoc est aliud principium afflictionum & passionum Mariæ: juxta crucem afflicta est; quia perfectissimo pollet ingenio clarissimè cognoscente filii innocentiam, injustitiam Judicum, satellitum sævitiam, & omnes circumstantias, quæ ipsi dolorē & afflictionem inferre possunt. Ipsum ejus ingenium est sævissimus tortor, à quo dirissimè cruciatur; & ut ait S. Joannes Damascenus; *Maria, tanquam gladio, cogitationibus discerpitur.*

Damasc. l. 4. de orthod. fid. c. 5.

Cùm Maria juxta crucem stans, cogitabat turpe supplicii genus, cui adjudicatus fuerat filius; hæc cogitatio erat quasi gladius, quo cor ejus transfigenbatur; cùm Judæorum ingratitudinem & sævitiam mente revolvebat Maria, hac cogitatione, tanquam gladio acutissimo, cor ejus sauciabatur; Cùm animo versabat dilectissimi filii sanctitatem, innocentiam & infinitas perfectiones; hæc cogitatio gladius erat, quo corillius transfodiebatur: quot tandem in mente Mariæ erant cogitationes circa filii passionem, tot in corde ejus erant gladii, quibus discerpebatur. Quare non miremur, si pictores Mariam nonnunquam nobis objiciant, quinque, vel septem ensibus pectus transfixum habentem: non enim septem solùm, verùm & mille ensibus cor ejus sauciatum fuit; quia tot gladiis discerptum fuit cor ejus, quot cogitationes de Christi passione habuit; *Maria, tanquam gladio, cogitationibus discerpitur.* At Maria juxta crucem passa est, non solùm quia vidit, & cognovit; *sed etiam quia filium patientem ardentissimè amavit.*

Richar. à S. Vict. in Cant. c. 26

3. Amor ita Mariam in Christum transformaverat, ut illo patiente ipsa pateretur patiebatur ille vi tormentorum, & illa vi amoris. *Et quia non fuit amor, sicut amor Mariæ: ita nec fuit dolor similis dolori ejus.* Si Christum non amasset Maria, illo moriente non doluisset; sed quia maximo illum amore prosecuta est, maximi etiam extitere dolores, quibus afflicta est. Et ut loquitur S. Hieronymus: *Maria plus omnibus dilexit, propterea & plus doluit, ita ut animam ejus totam pertransiret, & possideret vis doloris.* Addit sanctus Amedeus, Mariam ob nimium quo in Christum ferebatur amorē majores passam esse dolores, quàm viribus naturalibus pati potuisset; *Maria vicit sexum, vicit hominem, & passa est ultra humanitatem, torquebatur enim magis, quàm si torqueretur ex se, quia supra se incomparabiliter diligebat id unde dolebat.*

S. Hier. ser. de Assump. Virg.

Amed. ho. 5 de Dei pa. ra.

Sibi falsò suadent multi, amorem totum esse in deliciis & voluptatibus, nilque unquam nisi suave & jucundum spirare: amor enim suo tempore crudelis est, & amanti sæpè dolores ita acerbos inferr, ut non sine ratione dixerit quidam ex antiquis Philosophis, amorem esse omnium tortorum crudelissimum. Quod in Maria verissimum comprobatur: tot enim Mariæ cor vulneribus sauciabat amor, quot ictibus carnifices corpus Christi feriebant. Aut ut loquitur S. Bernardinus, eadem in corde Mariæ vulnera faciebat amor, quæ in Christi corpore faciebant carnifices; *vulnera Christi morientis, erant vulnera matris dolentis.*

D. Bern. ser. de Passione.

De gloriosa virgine sancta Clara à Monte Falcone circumfertur, quòd tanto in Christum crucifixum accenderetur amore, ut amor ejus vim habuerit efformandi in cor de ejus eadem instrumenta, quibus usi sunt carnifices ad torquendum Christum Salvatorem. Quod autem in hac virgine fecit amor; hoc & fecit in Regina Virginum; licèt

licèt alio modo; quas etenim corpori Christi pœnas influgebant carnifices; has & cordi Mariæ infligebat amor. Cùm aliquis ex carnificibus spinas Christi cervici infigebat, spinas identidem cordi Mariæ infigebat amor: cùm carnifices manus & pedes Christi diris clavis perforabant, iisdem clavis Mariæ cor perforabat amor, cùm Christi latus lancea aperuit Longinus; Mariæ etiam cor identidem aperuit amor Ita ut dicere possemus cum sancto Hieronymo, amorem in Mariæ corde tristem fecisse Echo, qui inflictis in Christi corpore ictibus respondebat: *nullum ictum recipiebat filii corpus, cuinon tristis Echo responderet in corde matris*.

Et reverà, si Echo, in sensu Philosophorum, nil aliud sit, quàm vocis sonus repercussus; dici potest, amorem in corde Mariæ, juxta crucem stantis, tristem efformasse Echo eorum omnium, quæ in Christi Passione fiebant. Cùm enim tunc clamabat Christus: *Deus meus*; amor Mariam cogebat ad eandem vocem proferendam, & ad dicendum in corde suo: *Deus meus*. Cùm clamabat Christus: *ut quia dereliquisti me*? Maria amore quo cruciabatur compulsa, ad Deum clamabat: *ut quid dereliquisti me*? Cùm clamabat Christus; *sitio*; dicebat & in corde suo Maria; *sitio* Omnes tandem dolores quibus in Calvariæ monte cruciabatur Christus, amore in cor Mariæ ferebantur, ibique tristem faciebant Echo, ideò dixit Doctor Seraphicus, *singula vulnera per Christi corpus sparsa, in corde Mariæ fuisse unita*. Sicut enim omnes lineæ à circumferentia ad centrum uniri possunt; ita & Mariæ cor erat quasi centrum, ad quod terminabantur, & in quo omnes Christi dolores uniebantur.

D. Bon. in stim: amor. de planctu Virg. c. 3

O Maria, Virgo dolorosa, quot vulnera in corde tuo intueor? quot spinas, quot clavos in eo video? O quàm gravia in corde tuo sunt amoris vulnera? quis unquam talia in corde suo pertulit? cui unquam viventium amor se ita crudelem exhibuit? scio, nonnullos amantes, amoris sui vi animam efflasse, & subitò mortuos esse; sed, ò Maria, non semel, sed centies, sed millies mortua es; aut saltem dolores morte amariores passa es; quia filium dilexisti. Amor tuus, tortor tuus extitit, qui ignitis suis jaculis tibi mortem millies intulit; ita ut moriens viveres; & vivens, præ nimio dolore semper morereris, *quasi mortua vivens, vivebat moriens*.

D. Ber. de lament. Virgin.

O N. N. discite amare; sed & discite pati; Discite amare Christum; sed & discite pati pro Christo; non enim benè Christum amat, qui cum Christo & pro Christo pati recusat. Si cum Christo pati renuimus, cum illo in cælo non regnabimus; sed si cum illo patimur, cum illo etiam regnabimus; *si sustinebimus, & conregnabimus*. Immitemur ergo Mariam, quę passa est, non solùm quia vidit, & cognovit, sed etiam quia Christum amavit. Ecce quare passa sit; videamus nunc modum passionum ejus, *& quomodò passa sit*. 2. Tim. 2. 12.

Quomodò Maria juxta crucem passa est.

II. PARS

PAti, omnibus hominibus commune est; sed debito modo pati, hoc apud homines rarum est, Nullus hominum est, qui aliquid adversi interdum non perferat; sed paucissimi ex hominibus, suas debitè portant cruces, & advenientes tribulationes modo debito perferunt. Maria autem, qui dirissima juxta crucem perpessa est, ea debitè, & modo perfectissimo pertulit. Quia hæc omnia passa est, 1, magna cum animi constantia: 2. magna cum corporis modestia; 3. magna cum voluntatis suæ ad divinam conformitate.

1. Mirabilis est fortitudo & constantia, qua Maria juxta crucem, afflictiones quibus angebatur; & dolores quibus cruciabatur, pertulit; ut enim ejus constantiam manifestet sanctus Evangelista, ait, non quòd ipsa deliquium passa sit, vel quòd humi decubuerit, sed quòd steterit; *stabat juxta crucem*, Christo patiente & moriente, Sol eclypsim passus est, petræ scissæ sunt, & omnes creaturæ præ dolore commotæ sunt Mariæ verò tanta fuit constantia, tantaque animi firmitas, ut juxta crucem immobilis steterit; *stabat juxta crucem*. Unigenitum filium crucifigi, illum blasphemari, & in crucis patibulo mori videt, nec ideò animo linquitur, nec aliquam defectionem patitur; sed omnes dolores, omnesque afflictiones, quas ex Christi suppliciis, & morte in semetipsa experitur, tanta, tamque heroica animi constantia portat, ut dicat Doctor Seraphicus, eam in medio afflictionum fuisse quasi firmamentum; *Virgo fuit cœlum firmamentum per patientia firmitatem*.

D. Bonr. ser. 3. de Virgine Dei par.

In ipso mundi primordio fecit Deus firmamentum in medio aquarum, *Dixit quoque Deus, fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum*. Quamvis autem firmamentum immensa aquarum copia undique circumdaretur, immobile tamen, & incon-

concussum semper remansit. Sic Maria in Calvariæ monte amarissimis afflictionum aquis undequaque immergitur, sed sicut firmamentum, constans & immobilis sempei perseverat, *Virgo fuit cœlum firmamentum*.

Discite, ò N.N. modum vestras portandi afflictiones, discite a Maria, qua constantia standum in adversitatibus. Heu! quot videmus, qui cùm altioris perfectionis apicem attigisse credant, adveniente tamen vel minima tribulatione, conturbantur, & totaliter deprimuntur. Cùm fiat prosperitatis aura, cùm cœlum eis ridet, cùmque internis Spiritus sancti consolationibus foventur, tunc in Dei obsequio se ferventes exhibent, tunc se totos Deo in posterum consecrandos pollicentur, sed si gravis quidam superveniat morbus, si moriatur filius, vel si sinistrum aliud quidquam adveniat, mente turbantur, Dei obliviscuntur, & penitùs dejiciuntur. O qualem hujusmodi hominum virtutem! O quàm inconstantes sunt in via virtutis! O quam indebitè advenientes perferunt tribulantiones! Modum adversitates portandi discant à Maria, quæ eas portat magna cum animi constantia, *ac etiam magna cum corporis modestia*.

2. Mirabilis omni tempore extitit Mariç modestia, pulchri semper fuerunt gressus ejus, ac semper juxta modestiæ christianæ leges ita fuere compositi omnes corporis ejus motus, ut quicumque eam viderent, in admirationem raperentur, ad pietatem excitarentur, eamque omnis modestiæ exemplar esse faterentur. Sed, quod mirum est rectam hanc corporis sui compositionem, & mirandam hanc modestiam in Calvariæ monte, toto Passionis Christi tempore prętulit, ita ut in gravibus quibus cruciabatur afflictionibus, nec unicum verbum protulerit, nec vel minimum corporis motum fecerit, qui modestiæ legibus adversaretur *gladius animam ejus pertransivit, illa tamen modestia metas non transivit*. S. Anton. p.4. tit.15.

Maria in gravissimis quas patiebatur afflictionibus, non se habuit sicut mulierculæ illæ, quæ nec vel minimum quid æquanimiter, & animo constanti pati norunt, sed adveniente quavis adversitate, ubique murmur adversus Deum resonat, ubique querimoniæ, ubique clamores, & ut ait Poeta, *famineum clamorem ad cœli sidera tollunt*. Immò non desunt quæ in adversitatibus spument veluti infernales furiæ, & quæ verbis, gestibus, & inordinatis corporis motibus omnes pudoris & modestiæ leges violent. Maria autem non sic, In vehementiori etenim dolorum & afflictionum excessu, inordinatum nullum ex ore ejus prodiit verbum, nullusque in incessu, & in corporis habitu apparuit motus, qui à modestiæ legibus declinaret, *illa modestia metas non transivit*. Sed si passa est Maria cum magna animi constantia, & magna corporis modestia, *passa est etiam cum magna voluntatis suæ ad divinam conformitate*.

3. Magna quidem erat velut mare contritio & afflictio ejus, immensus erat dolor, quo angebatur cor illius, uberrimæ erant lacrymæ, quæ ex oculis ejus fluebant, sciens tamen, decreto divino sancitum esse, Christum pro humani generis salute cruci affigendum, voluit illa quod volebat Deus. Et sicut Christus æterno Patri dixit; *non sicut ego volo, sed sicut tu*; Matt.26. 39 ita Maria in corde suo dicebat filio suo. *non sicut ego volo, sed sicut tu*.

Non unum volebat Christus, & aliud Maria; sed una utriusque erat voluntas *omninò tunc erat una Christi, & Mariæ voluntas*. Christi voluntas paternæ erat omnino consentanea; & voluntas Mariæ cum æterni Patris & Christi voluntate omninò consentiebat. Volebat Christus conspui, alapis percuti, & flagellis cædi, hoc & ita fieri volebat Maria. Et licèt nil durius, acerbius nihil accidere posset Mariæ, quàm quòd filius dirissima pateretur, & in cruce moreretur; hoc volebat illa; quia hæc erat filii sui, & æterni Patris voluntas. Arnold. Carn. in Tract. de laud. Ma. rig.

En maximam Mariæ cum divina voluntate convenientiam. Quid tamen majus dicit sanctus Antoninus, ut exprimat quantùm divinæ voluntati Maria conformis fuerit, asserens, Mariæ voluntatem ita cum divina convenire, ut si statuisset Deus Christum a Maria matre crucifigendum, ipsa eum propriis manibus crucifixisset, *Maria voluntas ita divinæ voluntati fuit conformis, quod si oportuisset, ad implendam voluntatem Dei, ipsum filium in cruce posuisset, atque obtulisset*. Quod sumptum videtur ex D. Augustino, in Tractatu *de septem verbis Domini*, dicente, *si opus fuisset, ipsa Virgo filium suum crucifixisset*. S. Antonin.

O mirandam Mariæ cum divina voluntate conformitatem! Sed ò quam multi in adversitatibus suis a Dei voluntate dissentiunt? Unum vult Deus, & ipsi aliud vellent, vult Deus ut infirmentur, & ipsi perfecta sanitate frui optarent, vult Deus ut in spiritu humilitatis & paupertatis incedentes, regna cælestia assequi mereantur, & illi divitis affluere, & ad dignitates sublimari ambirent, vult Deus ut ipsi bonorum

norum temporalium jacturam, filiorum mortem, hostium persecutiones, & alias quasvis adversitates æquo animo perferant; & illi vel minimum quid adversi portare renuunt; ac adveniente quacumque adversitate, divinæ ordinationi adversantur; eorumqoe voluntas divina semper est contraria.

O. N. N. imitamini Mariam? voluntas vestra cum divina semper consentiat, & missa à Deo quacumque adversitate, divinam adorate providentiam, justam proclamate ejus voluntatem, eique in omnibus volutas vestra consentiat. In omni tribulatione dicite Deo: *Domine, fiat voluntas tua*: hoc volo, quod tibi placitum est: nec à voluntatis tuæ ordinatione unquam aberrabo.

Non sit vobis satis, excessum dolorum Virginis Mariæ contemplari, & afflictiononum ejus causam scrutari; sed in afflictionibus vestris Mariam imitamini; eas portate magna cum animi constantia, magna cum corporis modestia, & magna cum voluntatis vestræ ad divinam convenientia. Dabitque Deus mercedem laborum vestrorum, gloriam eternam *Amen*.

FERIA VI. POST. DOMINICAM PALMARUM.

DE ACERBA CHRISTI PASSIONE.

Dicebant excessum, quem completurus erat in Jerusalem. Luc. 9.31.

De passionis Christi excessu dicere timeo; non quia, dum Christus patitur, scinduntur petræ, Sol deficit, tremit terra, omnisque natura commovetur; sed quia ex iterata passionis ejus enarratione multi nonnunquam pejores evadunt: imitantes Judam, & protervum hunc latronem, qui ex fuso Christi patientis, & morientis sanguine nullum percepere emolumentum; verùm ad pejora declinarunt, & obdurariores facti sunt.

Timeo equidem, & non modicus mihi est ille timendi locus: adstantium tamem hic auditorum modestia, animus eorum ad audiendum paratos, necnon pietas quæ in facie eorum elucet, timorem meum quodammodò mitigant, spem erigunt, & fiduciam ingerunt, quòd vestrùm quisque benignas michi præbebit aures, quòd audita de excessu passionis Christi sedulò quisque meditabitur, quòd ex publico isto conventu discedent omnes sua cum Centurione percutientes pectora, quòd lacrymas cum Magdalena fundent omnes, quodque ad meliorem vitæ frugem omnes convertentur cum innumeris aliis, qui per Christi Salvatoris passionem meliores evaserunt.

Accedite ergo in spiritu humilitatis, & docilitatis ad audiendam Dominicæ passionis enarrationem; venite, non ut studiosè elaboratam audiatis concionem; sed ut ex passione Dominica, ab indigno Oratore vobis enarrata, ad fletum, ad cordis dolorem, ad criminum detestationem, & ad compassionem commoveamini. Hic est finis quem quisque vestrùm sibi proponere debet. Sed ut aliquem ex Christi passione fructum elicere valeamus, Mariam stantem juxta crucem inspiciamus: ibi flet illa, ploremus & nos; orat illa, oremus & nos illa crucem contemplatur, crucem contemplemur & nos; ac ad crucem vota & preces nostras dirigamus, dicentes: *O crux ave spes unica*, &c.

Si vis, inquit Doctor Seraphicus, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam de bono in melius proficere; quotidie, quanta potes devotione, mediteris Domini passionem; nihil enim in anima ita operatur universalem sanctitatem, sicut frequens meditatio passionis Christi.

Singulis sanè diebus à quocumque Christiano seriò meditanda Christi passio; per quam ad nos fluxit omne bonum: sed meditanda, & mente potissimùm revolvenda est hac die, in qua Christus passus & mortuus est pro nobis.

Eam vobis meditandam propono ut excessum, & sub nomine excessus: quia omnia in passione Christi, nimia, & in excessu fuisse videntur. Et præcipuè afflictiones, quibus cor Christi anxiatum fuit humiliationes, quas Christus perpessus est & amor, quo Christus erga homines accensus est.

Hi sunt excessus, quos in Christi passione adnotavit Doctor Seraphicus; *Passionem inquit, excessum nominat sanctus Evangelista; & rectè quidem: quia in ea fuit excessus doloris, excessus humilitatis, & excessus amoris*. Ex sancto hoc dolore sumamus hujus meditationis materiam; & videamus in Christo patiente; 1. Excessum afflictionis ejus: 2. Excessum humilitatis ejus: 3. Excessum amoris ejus.

D. Bonaven. in c. 9. Luc.

I. PARS. *In Christo patiente, fuit excessus afflictionis.*

QUamdiù in hoc mundo moratus est Christus, viator simul fuit, & comprehensor; ac inter hujus vitæ molestias perfecta,& summa semper gavisus est beatitudine; nullum enim fuit instans, in quo anima ejus clara & intuitiva essentiæ divinę visione non frueretur; nullum momentum elapsum est, in quo amore beatifico non potiretur. Et ideò cùm in hac essentiæ divinę visione, & in hoc ejus amore consistat beatitudo, nullum instans assignari potest, in quo beatus non fuerit eo modo, quo Sancti in cælo sunt beati. Imò & Christus in via omnibus Sanctis beatior fuit, ratione unionis hypostaticæ Verbi divini; quod cùm intimè unitum esset animæ ejus,ei plus beatitudinis infundebat, quàm omnibus aliis Sanctis.

D.Th. 3. p.q.46.a. 8.9. Sed, ò prodigium! Christus, cujus anima perfecta semper fruebatur beatitudine, in gravem & nimiam, passionis suæ tempore, incidit tristitiam. Gaudebat tunc simul & tristabatur; *gaudebat* secundùm partem animæ superiorem, *& tristabatur* secundùm inferiorem partem: quia, ut ait Doctor Angelicus, *non fiebat redundantia gloriæ à superiori parte animæ in inferiorem, nec ab anima in corpus.*

Vel dicamus, quòd tunc Christus summo gaudio frueretur; & identidem summè tristaretur; sed respectu diversorum objectorum saltem formalium, quæ menti ejus obiiciebantur. Deo enim supernaturaliter capacitatem animæ ejus extendente, & dilatante per concursum specialem, quo concurrebat cum anima Christi, faciebat, ut simul summum gaudium, & summam tristitiam elicere, & suscipere posset: *summum gaudium*, ob essentiam divinam quam contemplabatur; *& summam tristitiam*, ob instantem sibi mortem, & ob alia objecta afflictiva, quæ menti ejus sese offerebant. Imò, Christus summè simul gaudebat, & summè tristabatur de sua passione: *de ea gaudebat* secundùm partem animæ superiorem, quatenus scilicet illa à Deo erat volita, & ordinata ad hominum salutem: *de ea dolebat & tristabatur* secundùm partem inferiorem, quatenùs scilicet passio hæc, naturæ noxia & contraria erat.

Matt. 26. Quantum ejus gaudium extiterit, explicare non est facile; sed quanta tunc ejus tristitia, quanta ejus afflictio fuerit, explicat ipsemet Christus, dicens: *tristis est anima mea usque ad mortem*. Quasi dicat: ex viva apprehensione imminentis acerbissimæ passionis, instantium tormentorum, & dirissimæ mortis, tanta tristitia, tanta afflictione, tantoque mærore conficior, quanto si jam morerer, præ magnitudine afflictionis, qua premor, sustineo agoniam, & dolores mortis, quales sustinent moribundi, ob nimiam afflictionem, quam patior, spiritus & vires deficiunt,ac quasi examinari videor, tanta tandem mea tristitia, ut ad mortem quasi me adigat, vitamque mihi penitùs extorqueret, si tantillum cresceret.

Sentiebant Stoici, virum sapientem nulli obnoxium esse tristitiæ; sed fallebantur graviter, quia Christus, in quo erant omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, tristatur in horto Gethsemani, tantaque ejus est tristitia,ut ex se lethifera sit,& sufficiens ad necem ei inferendam, si per divinitatis virtutem à morte non præservaretur. *Tristis*, inquit, *est anima mea usque ad mortem*, seu, ut explicat Titelmanus, *Tanta premitur mæstitudine cor meum, ut major vix possit æstimari, ita ut sufficiens videretur, animam meam è corpore ejicere, vitamque finire, nisi me divinitatis virtus ad perferenda quæ supersunt passionum tormenta, sustentaret.*

Quoquoversùm spectabat Christus, nil nisi mœroris & afflictionis causas cernebat. *Si præterita spectabat*, innumera videbat beneficia ingrato huic populo, qui in ipsum insurgebat, exhibita; uti infirmorum curationem, suscitationem mortuorum, prędicationes iis habitas, fatigationes pro iis susceptas, nec non vigilias, & orationes multas pro eorum salute factas. *Si præsentia inspiciebat*, videbat iniquum Judæorum Concilium adversus ipsum congregatum, Judæ machinationem, & discipulorum imbecillitatem. *Si ad futura se convertebat*, videbat flagella, opprobria, blasphemias, irrisiones, alapas, crucem, omniaque & singula tormenta sibi à Judæis infligenda;ac singulorum dolorum quos passurus erat,magnitudinem & acerbitatem intimè penetrabat, & ponderabat, ita ut illos jam pati sibi videretur. Præfatorum autem omnium apprehensio tantam ei tristitiam intulit, ut langueret, pallesceret, viribus deficeret, & penè concideret.

Christus per divinam & per infusam animæ suæ scientiam cuncta prævidebat quæ in toto passionis suæ decursu sibi ventura erant. *Jesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum.* Præscientia sua clarè Jo. 18. 4. cognoscebat, quanta futura erat Matris, juxta crucem stantis, afflictio; quantis ipse injuriis esset afficiendus, quantisque supplì-

pliciis plectendus. Mente revolvebat proditoris Judæ osculum, negationem Petri, Apostolorum scandalum, & civitatis Jerosolymæ destructionem. Perspicue videbat spineam illa coronam, quæ capiti suo infigenda erat; flagra quibus dilanianda caro; clavos, quibus perforandæ manus; lanceam, qua pectus transfodiendum; & dira alia instrumenta, quæ ad torquendum corpus suum erant insumenda: Et terribilis hæc idea suppliciorum, tantam cordi ejus tristitiam intulit, ut ad mortem usque adactus fuerit, & anima ejus sepulchro appropinquaverit:
Ps. 87. *repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit.*

Si coram magno quodam speculo te sistas, tui ipsius speciem exprimet, teque talem tibi exhibebit, qualis ipse coram illo fueris; si coram illo ambules, te in illo ambulantem videbis; si sedeas, sedentem; si manduces, manducantem; si rideas, ridentem; & si fleas, flentem. Christus autem in essentia sua divina, quasi in speculo mirabili, ea videbat, quæ toto passionis tempore sibi eventura erant. In hoc speculo seipsum videbat, nunc flagellis cæsum, nunc spinis coronatum, nunc Barabbæ postpositum, nunc cruci affixum, & nunc lancea percussum: variæque illæ, insitæ animo ejus, sui ipsius passuri imagines, terrorem, dolorem, tantamque animæ ejus causabant afflictionem; ut mirum sit, quòd ob nimiam, quam patiebatur tristitiam, animam non efflaverit. Sed licèt à tristitia, & afflictione, qua gravabatur, Christus mortuus non sit; ad ultimas tamen morientis angustias redactus est; ac pro nimio, quo angebatur mœrore, sudorem emisit sanguineum: *& factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in*
Luc. 22. 44. *terram.*

O immensitatem doloris, quo Christus ad extremum vitæ, & morti conflictum deductus est! Sed ò afflictionem penè infinitam, qua Christus, jam penè exanimis, sudore sanguineo totus madet: ita ut sanguis ex omnibus corporis partibus manans, usque ad terram diffluat; *sanguinis decurrentis in terram.*

Contemplemur pretiosum sanguinem è Christi corpore fluentem; & ex sudore illo sanguineo quanta fuerit Christi afflictio, investigare pertentemus. Materiam subministrabit S. Bernardus, qui de hoc sudore differens, ait Christum sanguineas lacry-
D. Ber. serm. 1. de Ramis Thren. 33. mas ex omnibus corporis emisisse: *non solis oculis, sed quasi membris omnibus flevisse videtur.* Ille verè *plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus.* Ille, inquam: *plorans ploravit*; id est largiter, & fusè ploravit: non enim ab oculis solùm ambobus; sed ab omnibus præterea corporis partibus, ac ab omnibus poris sanguineas lacrymas fudit, quæ usque ad terræ superficiem abundè fluebant. Heu! quantus ille dolor; quanta hæc afflictio, quæ Christum ad fletum provocat, quæ totum corpus ejus in oculos flentes transmutat, & quæ eum ad sanguineas lacrymas è toto corpore fundendas cogit.

Lacrymæ quæ ab oculis emittuntur, interioris afflictionis signa esse solent; & quo uberiores, & amariores sunt lacrymæ, eò gravior personæ flentis judicatur esse tristitia. Quanta ergo, Christi fuit tristitia! *Christi*, inquam, qui non solis oculis, sed omnibus corporis sui membris flevit? *Christi*, è cujus corpore sanguineæ manarunt lacrymæ? *Christi*, cujus sanguineæ lacrymæ ita uberes extiterunt, ut usque ad terram fluxerint? Certè tunc tantus Christi fuit dolor, tanta ejus extitit afflictio, ut nulla maior sentiri, aut excogitari possit. Unde ipse per Prophetam suum omnes interpellat homines, & ab iis postulat, ut seriò attendant, & sedulò scrutentur, an quis unquam tanta, quanta ille, tristitia confectus sit: *ò vos omnes, qui transitis per* Thr. 1. 12. *viam, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Quasi dicat, dolorem, & mœrorem suum, omnem alium dolorem, & mærorem superare, nec alium majorem excogitari posse.

O Christe Salvator, magna sanè est velut mare contritio tua; non parva, vel mediocris; sed nimia est afflictio tua: *af-* Ps. 37. 9. *flictus sum, & humiliatus sum nimis.* Sed doce nos, quæso, cur tanto cum excessu affligi, & tristari volueris? Scio, ò Domine, hanc tristitiam in te non fuisse necessariam, aut involuntariam; ita ut rationis & voluntatis imperium in te prævenerit; sicut in nobis fieri solet, cùm aliquid molesti nobis accidit: hæc etenim tristitia fuit libera, & à te liberè assumpta: tristatus es, quando voluisti, sicut voluisti, & quantum voluisti; cur ergo tantam voluisti esse tristitiam tuam? Tanta sanè fuit Christi tristitia: quia pro omnibus simul omnium hominum peccatis doluit, & tristatus est: *Doluit*, inquit Doctor Angelicus, *pro peccatis omnium aliorum, qui dolor excessit omnem dolorem cujuscumque contriti; quia pro omnibus peccatis simul doluit, juxta illud Isaiæ 53. 4. verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* D. Tho. 3. p. q. 46. art. 6. ad 4.

Anima Christi in Deo videbat furta, adul-

adulteria, homicidia, sacrilegia, aliaque omnia & singula peccata omnium & singulorum hominum, qui ab Adam fuerunt, sunt, & erunt usque ad finem mundi. Hæc omnia Christus, quasi propria essent, in se luenda & expianda suscepit, ut pro iis Deo offenso satisfaceret: quare ponderata Dei offensi majestate, ac singulorum scelerum gravitate, pro illis dolorem summum elicuit, perinde ac si illa ipse perpetrasset. Commensurare voluit dolorem suum peccatis hominum; & ideò quia hominum peccata erant plurima & gravissima, dolorem suum voluit ipse esse summum & nimium.

Ecce cur usque ad mortem tristatur Christus: tristatus est quia voluit; non coactè & involuntariè, sed *volens contristatus est*. Tristari autem voluit pro omnibus omnium hominum peccatis, ut ea tristitia, & dolore suo expiaret. Non ergo alibi, sed in temetipso quæras tristitiæ Christi causam; turpe enim illud crimen, quod in mediis noctis tenebris perpetrasti; adulterium illud quo animam tuam fœdasti; tot furta, tot blasphemiæ, tot calumniæ, totque alia horrenda & immania scelera, quibus Deum offendisti, sunt causa tristitiæ Christi. Tu ipse es qui Christum afflixisti.

Damasc. lib. 3. de fide, c. 23.

O homo, siccine Christo factori, benefactori, & Salvatori tuo tristitiam infers? cur potius illi placere & solatium afferre non conaris? Sed si ille pro peccatis tuis dolet, cur tu pro propriis non dolebis peccatis? Dolet ille, doleas & tu; flet ille, fleas & tu; & in amaritudine animæ tuæ à Deo veniam supplex postules.

Missus est ad eum Angelus consolator: *apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum*. Esto & tu Christi consolator; utque illi placeas, tua in temetipso dele crimina. Desine perversè agere pœnitentiam age, convertere ad Dominum Deum tuum; & super te, pœnitentiam agente, gaudium erit in corde Christi, & in toto cælo.

Luc. 18. 43.

Petebat à Patre Christus, ut ab ipso transiret calix passionis: *transeat à me calix iste*. Jam autem a te postulat, ut ab ipso ad te transeat; & ut ab ipso innocente ad te reum & scelerosum migret amarissimus ille calix doloris & tristitiæ, quem ille primus hausit: à te petit, ut doleas de peccatis illis quæ perpetrasti, & pro quibus delendis tantam ipse tristitiam perpessus est: dolori suo tuum addi desiderat. Tristis ergo sit anima tua usque ad mortem; dolore maximo conteratur cor tuum ob peccata, quæ in Deum perpetrasti; exitus aquarum deducant oculi tui; sit tandem in te, sicut & in Christo patiente, excessus afflictionis; *sed in ipso fuit etiam excessus humilitatis*.

In Christo patiente, fuit excessus humilitatis. II. PARS.

CHristus non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: ille & Pater æternus unum sunt; & ratione unionis hypostaticæ ipse cum Patre & Spiritu sancto est æternus, immensus, summè sapiens, & in omni perfectionis genere infinitus: quare summus honor, summa reverentia, summusque cultus ei debebatur, ac coram illo flectendum erat omne genu, cælestium, terrestrium, & infernorum. Ipse tamen cujus magnitudinis non erat finis, & qui summo honore erat dignus, usque ad excessum in passione se humiliavit: *ego autem humiliatus sum nimis*. Ps. 115. 10.

Contemplamini, quæso, illum, *cùm* à Juda pretio vilissimo venditur; *cùm* à militibus ad eum, tanquam ad latronem, euntibus apprehenditur: *cùm* ut reus ad urbem Jerosolimitanam ducitur: *cùm* judicandus coram Pontificibus sistitur: *cùm* alapis à pessimis viris percutitur: *cùm* Barabbæ postponitur: *cùm* illuditur, flagellatur, spinis coronatur, & crucis patibulo affigitur: ac serió ponderate, quot tunc opprobria, quot derisiones, quot iniquas accusationes, quot improperia, quot blasphemias æquo animo sustinuerit, & facilè judicabitis, nimiam & incomprehensibilem extitisse ejus humilitatem, quodque tunc præ nimia humilitate se verè exinaniverit: *semetipsum exinanivit*. Phil. 2. 7.

Non ab uno duntaxat, vel ab altero Christus, passionis suæ tempore despicitur: sed ab amicis & inimicis, à Judæis & Gentilibus, à Magnatibus & à vili plebecula; à Scribis & Pharisæis, a Regibus & Pontificibus, ac ferè ab omni personarum genere. *Despectus* tunc fuit a Juda, quem in Apostolum elegerat, & quem ut amicum diligebat: cum ab illo fit venditus pretio vili: *despectus* est a Petro, Apostolorum Principe: cùm ab eo pluries negatus fuerit: *despectus* est ab aliis Discipulis: cum eò relicto fugerint: *despectus* est a militibus, cùm ab eis captus fuerit ut latro, & tanquam malefactorum maximus: *despectus* est ab Anna, qui licèt Christi servus esset, judi em tamen ejus se constituit: *despectus* a domesticis Pontificum, qui eum depalmarunt, irriserunt, & tota nocte ludibriis & opprobriis affecerunt,

despe-

despectus est ab Herode, qui eum, ut stultum, alba veste indui ordinavit: *despectus* est à vili populo, qui eum Barabbæ postposuit, eumque cruci affigi postulavit: *despectus* tandem est à Pilato, qui licèt eum innocentem esse agnosceret, illum tamen flagellari voluit ut vilem homuncionem, spinis coronari ut Regem imaginarium, & crucifigi ut gravium criminum reum. O Christe Salvator, cur tot opprobria, totque derisiones à tot diversis servis tuis pati dignaris? Cur non Patrem rogas, ut legionem mittat Angelorum, qui hos nominis & gloriæ tuæ contemptores dirè plectant, interimant, & totaliter destruant? Sed cur tu infinita qua polles potentia, eos omnes ad nihilum non redigis? Hoc sanè posset Christus; & hoc facillimè fecisset, si voluisset: sed despici amat humilitatis Magister & Doctor. Non enim injuriis sibi factis exacerbatur, & ad vindictam provocatur: quin contrà eo mitiorem & humiliorem se exhibet, quò magis ab inimicis despicitur, & vilipenditur. Humiliat se Christus, non solum ita ut leves quasdam injurias benignè perferat: sed, ut ait Origenes, *humiliavit semetipsum usque ad palmas, usque ad confusionem sputamentorum, & flagellorum*. Adde, quod ita se humiliaverit, ut quascumque injurias, quævis opprobria, omnimodas irrisiones, & quæcumque ludibria ab omnis generis personis, non solum libenter, sed & ardenter devoraverit. O infandam hominum malitiam, qui Regem Angelorum, & Creatorem omnium entium ita despexerunt! Sed ò portentosam etiam Salvatoris humilitatem, qui derisionibus, opprobriis, calumniis, & ludibriis saturari voluit!

Orig. Tr. 35 in Mat.

Non solùm ab omnis generis personis, sed etiam, ut advertit Doctor Seraphicus, in omnibus locis despicitur, & contemptui habetur Christus. *In horto*, ubi ligatur ut homo gravium criminum reus: *in domo Annæ*, ubi ab impudentissimo ministro alapa cæditur: *in atrio Caiphæ*, ubi conspuitur: *in hospitio Herodis*, ubi illuditur: *in Prætorio Pilati*, ubi flagellatur, Barabbæ postponitur, & iniquè condemnatur: *in via ad montem Calvariæ*, ubi crux ab eo bajulatur: *in ipso Calvariæ monte*, ubi cruci medius duos inter latrones affigitur. Heu! Domine cur tot in locis te despici pateris? in omni loco dominationis tuæ tibi debetur omnis honor & gloria: cur ergo te ubique contemni, despici, & contumeliis affici finis? Hoc vult Christus, ut ubique humilitatem doceat, & ubique profundioris humilitatis exempla præbeat. In horto Gethsemani, in domo Caiphæ, & in aliis locis sperni & despici vult, ut exemplo suo humilitatem ubique prædicet.

S. Bon. fer. 6 in Parasc.

O mirandam Christi humilitatem! Quam adhuc majorem fuisse censebit qui advertet, quòd ipse in plerisque perfectionibus suis contemni voluerit. In divinitate quidem illum inimici contempserunt, cùm illum esse Deum negaverunt: *tu homo cum sis, facis teipsum Deum*. In Regia dignitate; cum illum ut Regem agnoscere noluerunt; *non habemus Regem, nisi Cæsarem*. In sapientia; cum eum insaniæ & stultitiæ accusarunt, dicentes: *dæmonium habet, & insanit*. In doctrina; cùm eum scientia, & artibus suis populos fallere, & seducere dixerunt; *seductor ille*. In probitate vitæ, & in morum sanctitate; cùm illum blasphemum vocarunt; *blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam*. In gratia, seu, potentia miraculorum; cum illum in nomine Beelzebub dæmonia ejicere asseruerunt; *in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. In pulchritudine corporis; cum corpus ejus flagris dilaniarunt, ac spinis, clavis, aliisque immanissimæ sævitiæ instrumentis ita deformarunt, ut nulla superesset ei species, nullusque decor; *non est species ei, neque decor*. In fama tandem; cùm eum conviciis, calumniis, omnibusque modis denigrare conati sunt, ac nomen ejus de hominum memoria delere; *eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius*. O excessum humilitatis Christi, qui in omnibus gloriæ titulis quibus emicat, despici, & contemni vult.

Joan. 10. 33. Joan. 19. 15. Joan. 10. 20. Matth. 26. 65. Luc. 11. 15. Isa. 53. 2. Jerem. 11. 19.

Sanctus Bernardinus Senensis in Christo patiente abyssum & excessum humilitatis ex septemplici capite auspicatur. *Primò*. ex derisione; qui enim est Rex Angelorum, & cui summa debetur reverentia, factus est ludibrium impiorum, & quasi pila derisionis eorum, qui illi illudentes, eum ad alterutrum mittebant. Nam Annas misit illum ad Caipham, Caiphas ad Pilatum, Pilatus ad Herodem, & Herodes remisit eum Pilato, & semper in supradictis locis, atque in eorum itineribus derisus est. *Secundò*, ex flagellatione; Rex enim cœlorum ab iis, tanquam vilis servus, spoliatus, & dirissimè flagellatus est. *Tertiò*, ex coronatione; eum enim, in derisum, purpura, induerunt, & spinis coronarunt, quasi Rex esset stultorum, & iniquorum. *Quartò*, ex nuditate; nam in cruce totaliter nudus crucifixus est. Quanta autem ignominia fuit, Filium Dei, quem adorant Angeli in cruce nudatum ab omni populo videri, absque

ullo

nullo velamine, quòd nec viro cuique, quantumvis scelerofo, lex denegabat. *Quintò*, ex crucifixione: hoc etenim erat suppliciorum turpiffimum, ad quod illum condemnarunt, ut illum omni populo contemptibilem efficerent. *Sextò*, ex blasphematione; portentosæ enim sunt blasphemiæ, quas alta voce contra Dominum deficientem, morientem, & pendentem in ligno, ac toto corpore sanguine defluentem, tam impiè ejaculati sunt. *Septimò*, ex confusione, quantò enim quis in gloria sublimior, tantò ejus confusio efficitur major. Quanta ergo fuit confusio Christi, cujus dignitas erat suprema, & sublimitas summa? Quæ confusio, inquit S. Bernardinus, quòd homo tam nobilis naturæ, tam speciosæ formæ, tantæ sapientiæ, tantæ in miraculis faciendis potentiæ, tantæ famæ, tantæ sequelæ, ac tantæ gloriæ, taliter fuerit derisus, tam dirè flagellatus, afflictus, spinis coronatus, totus nudatus, tam atrociter cruci affixus, ad omnium spectaculum in cruce levatus, & tam crudeliter blasphematus! Quis quanta tunc fuerit Christi confusio exprimere valeat, sed quis concipere possit, quanta Christi, talia demisso animo patientis, fuerit humilitas.

Certè maxima, & nimia fuit Christi patientis humilitas: Quæ magis adhuc elucescet, si eam opponamus honori, quo paucis abhinc diebus affectus fuerat in urbe Jerosolyma: tantò enim cuique durius est despici, & contemni, quantò anteà exaltatus, & honoratus fuerat. Quia, ut omnes fatentur, cùm gloria in ignominiam vertitur, & cùm quis post susceptos honores statim deprimitur, & ad ignominias declinat, hoc illi molestius, & confusibilius esse solet. Vide ergo quantus ei honor exhibitus fuerit in die Palmarum, & identidem considera quanta ignominia mox affectus fuerit in die passionis. *In die Palmarum*, cives Jerosolymitani ei personaliter obviàm venerunt, eumque in Jerusalem deduxerunt; in die verò passionis iidem cives illum ut latronem apprehenderunt, Barabbæ postposuerunt, & de eadem civitate ejecerunt. *In die Palmarum*, eum laudaverunt & honoraverunt clamantes, eum esse benedictum, Salvatorem, & Regem Israel, in die verò passionis, eum Salvatorem, & Regem esse negaverunt, ac eum irrisionibus, improperiis, & blasphemiis affecerunt, *In die Palmarum* Jerosolymitani cives, scindentes ramos palmarum, & olivarum, flores & folia sternebant in via, ut ipsi honorem impenderent, in die verò passionis, non palmas videt Christus, sed virgas, non flores, sed spinas, non folia, sed clavos, non ramos, sed crucem. *In die Palmarum*, ut Christum Jerosolymitani cives honorarent, & glorificarêt propriis se exuebant vestimentis, ea sternebant in via, illaque vilis animalis, cui insidebat Christus, pedibus submittebant; in die verò passionis, qui propriis antea se vestibus exuerant ut Christum honerarent, illum vestimentis ejus spoliant; & insuper, in derisionem illius, nunc purpura, & nunc veste alba illum induunt: nunc oculos ejus velant: nunc faciem ejus pugnis & palmis percutiunt, nunc eam sputis polluunt. En quomodò gloria conversa sit in dedecus: en quanta extiterit Christi humilitas; qui post susceptos multos honores in die Palmarum, voluit in die passionis contemni, despici, derideri, & contumeliis horrendis affici.

Discamus, fratres, discamus à tanto Doctore humilitatem. Ab illo obedientiam, ab illo patientiam, ab illo charitatem, ab illo omnes virtutes discere possumus; sed præcipuè humilitatem. Licèt enim in hunc mundum venerit, ut nos omnis virtutis viam doceret: se tamen humilitatis Doctorem præsertim exhibet, dicens: *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. In horto Gethsemani, in domo Caiphæ, in prætorio Pilati, in monte Calvariæ, & in aliis locis, in quibus passionis mysteria adimpleta sunt, excessivè nobis humilitatis præbet exempla Mat. 11. 29. & ubique exemplis suis clamat, ut humiliari discamus: *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. O viri elati, humilitatis Doctorem audite! ò homines superbi, in faciem, & in exempla Christi respicite. Ab illo discite humilitatem, & quantò majores quantò meritis potiores, quantò dignitate Ecc. 3. 20. eminentiores estis, eò & humiliores estote; *quantò magnus es, humilia te in omnibus*.

Durum vobis est, aliis subiici? respicite Christum, qui licèt Deus, & omnium Dominus esset, vilibus tamen creaturis subdi voluit. Durum est, levia quædam convicia æquo animo tolerare? Videte Christum, qui opprobria, convicia, & contumelias quascumque hilariter pertulit, ut vos humilitatem doceret. Durum vobis, ab inimicis percuti, & ad mortem quæri? Spectate Christum, cui ab hostibus flagellari, spinis coronari, conspui, & crucifigi placuit, ut ab illo disceretis humilitatem. Discite ergo superbiam fugere, & humilitatem sectari, exemplo Christi, in quo fuit excessus humilitatis; *ac etiam excessus amoris*.

II. Pars. *In Christo patiente fuit excessus amoris.*

SEmper Christi in homines charitas innotuit: verùm in passione latissimè patuit, quia quot suscepit vulnera, tot sunt ora aperta, quæ ejus in homines amorem prædicant. Et ut ait S. Bernardus: *clamat crux, clamat clavus, clamat vulnus, quòd nos verè dilexit Deus.*

Hæc quidem omnia clamant, quòd Christus in passione nos dilexerit. Quia non ex necessitate, & involuntariè, sed voluntariè, liberè, & ex ardenti, quo in nos fervebat amore, flagellis cædi, spinis coronari, cruci affigi, aliaque passionis tormenta perferre dignatus est. Non enim Judæi solum manus ei violentas intulerunt, sed amor erga homines, quo ipse ardebat, fuit minister, & carnifex à quo ligatus est, ad Præsides perductus, flagellis cæsus, spinis cruentatus, in crucem actus, ac lancea perforatus. Quia hæc omnia pati voluit ob nimium, quo erga homines accensus erat, amorem, & ut *per vulnera carnis paterent viscera charitatis.* S. Bern.

Quærunt nonnulli, cur Christus in hortum, initium passioni daturus, secesserit? cur denudari, flagellari, & capiti suo spineam coronam imponi voluerit? cur vulnerari, cruci affigi, & innumera tormenta sustinere concupiverit? Unica responsione his omnibus quæstionibus satisfieri potest, dicendo, quòd hæc omnia fecerit, & passus sit ob incomprehensibilem, & nimium amorem, quo erga homines inardescebat: *in hac magnitudine passionis, magnitudo consideretur amoris.* S. Bern. libr. de pass. c. 4.

O quàm fulget, ò quàm in passione ardet Christi charitas! Ibi certà commendat Christus charitatem suam in nobis. Si enim pro amico, pro homine probo, & virtute prædito quis vix mori velit, quanta fuit Christi charitas, qui pro hominibus ingratis, pro peccatoribus obduratis, pro servis impiis, & pro inimicis infensissimis flagellari, conspui, & dirissimam mortem obire voluit? Certè hæc verè nimia Christi erga nos charitas: *propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos.* Ephes.

Verè nimia est, inquit S. Bernardus, hæc Christi charitas in se considerata, quia *mensuram excedit, modum superat, planè supereminet universis.* Verè nimia est, si inspiciamus personam quæ patitur; Christum scilicet, qui unicus æterni Patris Filius est; qui immensus, æternus, & infinitè perfectus est, qui Rex Regum, & Dominus dominantium est. Sed verè nimia est etiam Christi charitas, si spectentur illi pro quibus patitur; scilicet, homines peccatores, superbi, elati, ingrati, terrenis affixi, cælestium contemptores, carnales, ad omne bonum inepti, & ad omne malum proclives: certè nimia est Christi charitas, quòd pro hujusmodi hominibus pati, & mori voluerit. S. Bern. ser. fer. 4 hebdomadæ sanctæ.

Major charitas hæc censetur, quòd quis pro amicis sanguinem fundere, & mori velit; *majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sed charitas Christi nimia, excessiva, & major majori alia quavis charitate fuit, quia non pro amicis solùm verùm, & pro inimicis, pro peccatoribus, imò & pro persecutoribus suis pati, & mori dignatus est: *Christus pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis.* Joan. 15. 13. 1. Pet. 3. 18.

Si potentissimus quidam Monarcha viles quosdam homines, ad triremes damnatos, vel sub dira Turcarum servitute gementes, ex mera sua bonitate, ingenti pretio redimere vellet; magnus sanè ejus in illos censeretur amor: si autem non solùm pecunia, sed etiam eos suo sanguine emeret, major adhuc ejus esset amor. Imò & nimius; nec enim aliquis esset, qui eum nimis vilia illa mancipia dilexisse non censeret. Sed quanto potiori jure nimia Christi in homines dicenda est charitas? Nimia sanè est? cùm ipse qui cæli, & terræ erat Monarcha, pro hominibus peccatoribus, pro hominibus indignis, & ingratis, sub dæmonis servitute gementibus, flagellari, spinis coronari, & in probroso crucis patibulo mori voluerit. Hæc est nimia, & in æternum prædicanda Christi charitas, quam Deus in nobis commendat; *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Rom. 5. 9.

Hæc est nimia, & excessiva illa Christi charitas, de qua specialiter loquebantur Apostoli: *dicebant excessum, quem completurus erat in Jerusalem.* Quæ verba explicans S. Thomas a Villanova, clamat, Christum nos amasse cum excessu, & ultra omnem numerum, & mensuram. (O verè, inquit excessum maximum! ò extasim potentissimam! Excessisti metas omnis rationis, & intellectus, Domine, in Jerusalem. Supra modum in me amando excessisti, Deus meus. Omnia in numero, pondere, & mensura fecisti, sed sine numero, pondere, & mensura me amasti. In hoc redemptionis nostræ opere nullus est numerus, nulla est custodita mensura, sed prorsus excessus nimius & nimietas excessiva. In omnibus alioquin mode- Luc. 9. D. Thom. fer. in Transfig. Dom.

moderatus, & mensuratus: in solo amore fuisti nimius. An non nimietas grandis, an an non excessus nimius, ut Deus moriatur pro homine? pro opere suo conditor? creator pro creatura; ò extasim exuberantis amoris! ferventis charitatis excessum.)

Sed ut meliùs excessum charitatis Christi patientis concipias; perpende interminatas altitudinis, latitudinis, longitudinis & profunditatis ejus dimensiones. Charitatis Christi patientis tanta fuit altitudo, ut omnem supergressa cælorum altitudinem, ad ipsa pervenerit æterni Patris viscera, illumque adversus homines iratum placaverit. Tanta ejus fuit latitudo, ut se extenderit ad omnes penitus homines, etiam inimicos, & persecutores, pro quibus omnibus oravit, & passus est. Tanta longitudo, ut ad ultimum usque vitæ exitum nos ardenter amaverit. Tanta profunditas, ut nec cogitatione percipi possit, quantus, & quàm altus Christi erga homines amor extiterit.

O portentosum amoris Christi erga homines excessum! In eo fuit excessus amoris constantis, quia qui ab æterno nos dilexerat, dilexit, & nos usque ad extremum vitæ suæ terminum. In eo fuit excessus amoris voluntarii, quia cùm posset non mori, pro nobis voluntariè, & liberè mortuus est. In eo eluxit excessus amoris liberalis, quia cùm unica pietosissimi sanguinis sui stilla; imò, & unico voluntatis suæ actu posset nos redimere; pro nostra tamen salute totum sanguinem in flagellatione, in coronatione, & in cruce fundere dignatus est. In eo apparuit excessus amoris patientis, quia dirissima supplicia, & mortem acerbissimam pro nobis passus est. In eo emicuit excessus amoris singularis, quia ita pro omnibus mortuus est, ut & pro singulis, ac pro quolibet mortuus sit; *qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Gal. 2. 20

O incomprehensibilem amoris Christi excessum! ò amorem omni amore majorem! Sed tu, ò homo, (tantum Christi amorem quo amore compensabis? Tantos in te benevolentiæ fructus quo officio comparabis! S. Chrys. in Joan. Quidquid in ejus obsequium erogaveris, parum est, quidquid in ejus servitutem impenderis, minus est; nec si animam dederis, aut sanguinem fuderis, compensabis.

Verum est, quòd si millies pro Christi gloria mortem obires, & sanguinem funderes, nondum amore quo te prosecutus est: dignè compensares: sed à te tanta non exigit Christus. Vult solummodò, ut amantem ames, & amori amorem reddas. Excessu amoris quo te dilexit, voluit tantùm ad reciprocum amorem te excitare, & attrahere. Dum enim nos tanto cùm excessu amavit, dumque nobis ingratis, & inimicis benefecit, carbones super caput nostrum congessit, ut ei reciprocum amorem rependere cogeremur.

Oderant primò Josephum fratres, ita ut nec ei quidquam pacificè loqui possent, & ideò eum vendiderunt, eumque perdere decreverunt. Verùm posteà mirè sibi eorum amicitiam conciliavit Joseph: Princeps etenim Ægypti factus, eos ad sui amorem allexit oblivione injuriarum, blanditiis, osculis, amplexibus, lacrymis, suspiriis, epulis, & continua eorum sustentatione: *osculabatur singulos, & per singulos flebat, & irriguis lacrymis paventium colla perfundebat; itaque odium fratrum lacrymis abluebat.* D. Aug. ser. 81. de temp. Externis his amicitiæ signis Joseph fratrum iram placavit, & eorum sibi amicitiam conciliavit. Unde in amorem ejus fratres deinde exarsere, de irrogatis ei injuriis doluere, ac ab eo veniam enixè petiere, palamque protestati sunt, se in posterum addictissimos ejus servos futuros: *veneruntque ad eum fratres sui, & proni adorantes in terram, dixerunt, servi tui sumus.* Gen. 50. 18.

Videte N.N. quanta fecerit Joseph, ut ad sui amorem fratres alliceret. Sed ò quantò majora sunt amoris signa, quæ Christus nobis præstitit! non solùm flevit super nos, vel panem nobis materialem dedit, sicut Joseph, sed tanto nos excessu dilexit, ut pro nobis flagellari, spinis coronari, cruci affigari, & in cruce mori voluerit. Quis ergo tantum amorem amore non compensabit? quis non amabit Christum, qui tantopere nos amavit?

O homo, si non sis totaliter insensibilis, amabis Christum, qui tanto te affectu, tantoque excessu dilexit. Ama illum, ita ut adversus illum non pecces, illumque virtutibus, & bonis operibus honorare contendas: ama illum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis: ama eum super omnia. Et ut ejus amore magis accendatur cor tuum, respice ejus effigiem, quam oculis tuis objicio.

Amor in cordibus nostris magis accenditur, cùm objectum amabile nobis contemplandum offertur, quare ut in cordibus vestris magis ardeat amoris ignis; oculis, & mentibus vestris, Christi crucifixi imaginem objicio. Ecce, ò homo peccator, Christum tuum: ecce illum in quo tantus afflictionis, humilitatis, & amoris excessus eluxit. Vide, & devotè contemplare hanc Christi pro te morientis, & mortui effigiem: vide caput ejus dirissimis spinis coronatum, os ejus

amarissimo felle potatum, manus, & pedes clavis perforatos, latus dira transfossum lancea; ac totum corpus acerbissimè cruentatum. Vide Christum cruci affixum, & ab eo pete, quis faciem ejus deformarit, quis caput spinis coronarit, quis totum corpus ejus dilaniarit, quis illum crucis patibulo alligarit, respondebit, quòd hęc omnia fecerit amor tui, quòdque hæc omnia passus sit, quia te amavit. Ama ergò amantem te; ama pro tui amore tam gravia patientem. Vide in capite, in manibus, in pedibus, & in latere Christi, characteres amoris ejus erga te; ibi lege, quantus ejus in te fuerit amor, & identidem protestare, te in posterum eum amaturum super omnia. Dic ei ex imò cordis tui: *diligam te*, Domine, ardenter; *diligam te*, constanter; *diligam te*, plusquam me, & nihil amabo, nisi te, aut propter te. Dic ei, quis mihi det, ut amem te amore perfecto, quis mihi det, ut amore amoris illius moriar, qui amore amoris mei mori dignatus est? Domine, vivere, & mori volo pro te; fac ut ardeat cor meum illo charitatis igne, & in hoc mundo, & in cœlo. *Amen*.

DOMINICA PASCATIS.
DE CHRISTI RESURRECTIONE.

Surrexit, non est hic. Marc. 16.

FElix, & veneranda plurimùm ista dies, in qua Redemptor noster inaudito hactenus stratagemate, de morte, de sepulchro, & de inferno triumphavit.

Ivbert. Firm. *Salve festa dies toto venerabilis ævo.*
Qua Deus infernum vicit, & astra tenet.

Fortunatissima ista dies, in qua Christus Dominus post triduum voluntariæ mortis somnum, tandem ad immortalem, & gloriosam vitam resurrexit. Felix supra modum, & beata ista dies, in qua Salvator mundi cœlestem misit Spiritum, ut hominibus se resurrexisse annuntiaret: *surrexit, non est hic*.

Tristes maximè erant Apostoli de nece sui Domini; gravi corda eorum conficiebantur mœrore; imò de futura ejus resurrectione aliquatenùs dubitabant, quare ineffabili superfusi sunt gaudio, cùm eum resurrexisse didicerunt. Gavisi sunt Apostoli, gravisa est Maria, gravisæ sunt piæ illæ mulieres, quę ad Christi sepulchrum se contulerant, & gaudere debent omnes fideles, qui solemnem Resurrectionis Dominicæ diem recolunt: utpote quia Christi resurrectione fides nostra stabilitur, spes firmatur, charitas augetur, ac mirabile resurrectionis spiritualis exemplar nobis proponitur. Gaudete ergo, iterùm dico, gaudete, quia surrexit Dominus. Sed ut gaudium vestrum sit plenum, admirabilis resurrectionis Christi mysterium probemus, expendamus, & ex eo ad morum nostrorum emendationem salutaria documenta eliciamus, &c. *Regina cœli letare.*

CHristi resurrectionem perpendo respectu Judæorum, Arianorum, & Catholicorum. *Judæi* Christum non verè a mortuis surrexisse, sed dormientibus custodibus, è sepulchro ab ejus discipulis ablatum fuisse, arbitrabantur: *Ariani*, eum verè resurrexisse, non tamen eum Deum esse credebant, & multi ex *Catholicis*, qui Christum esse Deum, ac verè resurrexisse firmissimè tenent, tali resurrectione ad mores suos meliùs, & perfectiùs componendos non excitantur.

Falluntur Judæi, quia Christus surrexit verè, nec de resurrectione ejus aliquis est dubitandi locus. Falluntur Ariani, quia Christus est Deus, & ipsum esse Deum, ipsa ejus resurrectio clarissimè probat. Falluntur Catholici qui Christi resurrectione meliores non fiunt, quia Christus in resurrectione sua, iis placitam a peccatis surgendi, & rectè vivendi normam præbet.

Hæc omnia certa sunt, utque ea verissima esse constet; dico, Christi resurrectionem esse dogma, argumentum, & mysterium; *dogma* quidem verissimum, de quo dubitari non potest; *argumentum* fortissimum, quo Christum esse Deum perspicuè probatur, & *mysterium* grande, quo ad mores nostros rectè componendos erudimur. Christi resurrectio: 1. *est dogma*, quo nullum clariùs in Sacra Scriptura probatur: 2. *est argumentum*, quo ad probandam Christi divininitatem nullum fortius invenitur: 3. *est mysterium*, quo ad morum correctionem nullum aptius videtur. En tres hujus concionis partes.

Christi Resurrectio est dogma, quo nullum clariùs in sacra Scriptura probatur. I. PARS.

INter omnia sublimia, & recondita fidei nostræ dogmata, Christi Domini resurrectio usque adeò admiranda est, ut captum omnem Judęorum, Gentilium, & antiquorũ Phi-

Act. 17. Philosophorum exsuperarit. Undè cùm Paulus apud Regem Agrippam, & Proconsulē Felisi de ea agere suscepit, insanus ęstimatus est, & cùm Athenis de ea sermonem habuit nugivendulus, blatero, verborum seminator, magus, ariolus, & novorum demoniorum annuntiator vocatus est. Nec mirum, cùm & ipsi Apostoli piis mulieribus, Christum resurrexisse nuntiantibus, vix crediderint: & deliramenta esse putarint, quę de Christi resurrectione dicebant: *visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista: & non crediderunt illis.* At Christus tot modis, totque argumentis se resurrexisse probavit & manifestavit, ut de ejus resurrectione nullus dubitandi locus superesse possit.

Luc. 24. 11.

Pollicitus erat Christus, se tertia post mortem die resurrecturum: & ideo Judæi ne deciperentur, vel ut resurrectionem ejus impedirent, aut celarent, supra tumulum ejus, grandem, gravem, nec facilè mobilem posuerunt lapidem, quem urbis signaculo sigillarunt, & quasi hæc minimè sufficerent militum cohortem delegarunt, ut sic opertum & sigillatum sepulchrum sedulo custodirent. Sed nil possunt homines adversus Christum Dominum, vix enim tertia post ejus mortem dies lucere cæpit, cùm beata ejus anima è limbo egrediens, ad sepulchrum properavit, ubi corpus suum assumpsit, animavit, & vivificavit: moxque Christus inde gloriosus migravit. Tria autem tunc facta sunt, quæ ipsum verè resurrexisse probant: 1. *Terræ motus factus est magnus*, ut eo excitarentur custodes, & resurrectionis Christi testes fierent: 2. Angelus de cælo missus, sepulchri revolvit lapidem, non ut è sepulchro exiret Christus, qui sepulchro clauso jam surrexerat: sicut clauso Virginis utero natus erat, sed revolvit lapidem Angelus, ut custodes, & alii quilibet videre facile possent, Christum jam surrexisse: *non putemus Angelum idcirco venisse, ut aperiret sepulchrum Christo Domino resurgenti: sed postquam Dominus resurrexit, indicasse quid factum est, & sepulchrum vacuum revolutione lapidis ostendisse.* 3. Idem Angelus Christum surrexisse nuntiavit: piis enim mulieribus, quæ ad sæpulchrum venerant, ut Christi corpus ungerent, dixit: *Jesum quæritis crucifixum, surrexit, non est hic.*

Matt. 28. 2.

D. Hier. Ep. ad Hedib. q. 7.

Ecce primam pro resurectione Christi rationem, quæ adhuc validior & efficacior videbitur, si perpendamus quæ intra sepulchrum inventa sunt, cùm enim, invitante Angelo, piæ mulieres in sepulchrum intraverint, nil in eo repererunt præter liteamina, quibus Christi corpus involutum fuerat. Quare attonitæ simul, & lætantes, Jerosolymam promptè adierunt, ut discipulis lętum resurrectionis Christi nuntium afferrent. Quarum verbis fidem non totaliter adhibuerunt, sed ut, an quæ dicebant, vera esse probarent, ad sepulchrum cucurrerunt an visis in eo dumtaxat liteaminibus, simul cum mulieribus Christum resurrexisse, nil que aliud præter liteamina in sepulchro ejus esse testati sunt.

Gravia quidem sunt hæc testimonia ad probandam Christi resurrectionem, sed gravius adhuc & validius videtur testimonium datum ab inimicis nostris, seu, à custodibus sepulchri: ipsi enim qui ex terræ motu, & ex Angeli aspectu conterriti fuerant, excusso tandem metu, Jerosolymam se contulerunt, ubi quæ viderant & audierant, sincerè enarrarunt. Quibus auditis, tota commota est synagoga, ac coactum est Concilium, ad quod vocati sunt custodes, qui palàm dixerunt qua hora Christus surrexerit, sub qua figura Angelus apparuerit, quomodo lapidem è sepulchro revolverit, & quomodò in eo nil præter linteamina inventum fuerit: *quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant.* Matt. 28. 11

Quis ad hęc de Christi resurrectione dubitet? certe nec ipsi Judęi de ea ampliùs dubitarunt: hi eum verè surrexisse crediderunt sed diabolica adversus Christum accensi invidia, ut ejus resurrectio celaretur, *pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes, dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum, vobis dormientibus.* O malignam adinventionem! quomodo enim Christi corpus furati essent discipuli, qui homines pauperes, rudes, ac ita meticulosi erant, ut neque in hominum conspectum prodire auderent? quomodo discipuli, qui instante Christi passione, *eo relicto fugerunt omnes*, tunc ausi essent adire & aperire sepulchrum, ac Christi corpus auferre in conspectu adversę sibi cohortis armatorum militum, qui custodiebant illud? hoc est incredibile. Ib. v. 12.

Dicent fortè custodes, quod ipsi tunc dormirent, sed si dormiebant, quomodò viderunt Christi corpus ab ejus discipulis auferri, *si dormiebant custodes, unde scire potuerunt, quis illum sustulerit de sepulchro?* Sed quomodò discipuli in hortum intrare, gravissimum tollere lapidem, & Christi corpus auferre poruerunt, quin aliquem ex custodibus excitarent? quomodo etiam factum est, ut ablato Christi corpore, sola in sepulchro remāserint linteamina? est ne credibile, quòd fures, qui furta præcipites faciunt, Aug.

plurimùm immorati sint in solvendis, & tollendis linteaminibus, quæ Christi corpori, *tum* à sanguine qui ab ejus corpore manabat, *tum* à myrrha qua aspersum fuerat, quasi agglutinata erant? hoc non est credibile. Sed ut adhuc ratiocinatur D. Augustinus, advertere deberent Judæi, quòd imaginarii hujus furti non vigilantes, sed dormientes testes adhibeant: *dormientes testes adhibes? verè & tu obdormisti*. Alia etiam ratione eos impugnat Augustinus, dicens: aut custodes illi dormiebant, aut vigilabant: si dormiebant, unde scire potuerunt, quis Christi corpus sustulerit? si vigilabant, cur non illud custodierunt, nec impedierunt, ne Christi Discipuli illud furarentur? His rationibus alia addi posse videtur: nempe quod plecti deberent custodes, si corpus Christi ablatum esset: sive ipsis vigilantibus sive ipsis dormientibus, puniri enim deberent ob suam incuriam, & negligentiam, non tamen puniuntur, sed datur illis *pecunia copiosa*: quis autem credat, eos præmiari, quia malè suo functi sunt officio, & quia nō debitè Christi sepulchrum custodierunt? O quam imaginaria ergo, & ridicula hæc Judeorum adinventio! ò quam inutilis ad celandam Christi resurrectionem! cum contra illum resurrexisse probet. Sed non ultrà Angelorum, mulierum, Apostolorum, & inimicorum testimonium inquiramus; quia testimonium Dei majus est, & ipse Christus resurrectionem suam variis apparitionibus,

Act. 1. 3. & argumentis probat: *præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis*.

Apparuit primò Magdalenæ Christus, & eodem ferè tempore visus est ab aliis mulieribus, quæ ad sepulchrum se contulerant, ut ejus corpus ungerent. Sed ne pia mulierū crudelitas testimonium earum suspectum redderet: apparuit etiam Discipulis euntibus in castellum Emmaus, apparuit Petro & aliis Apostolis, & apparuit & quingentis Discipulis simul existentibus, quorùm plurimi adhuc vivebant, cùm D. Paulus primam ad Corinthios epistolam scripsit, id est circiter viginti quatuor annis post Christi Ascensionem: *Deinde visus est plus quàm*

1 Cor. 15. 6. *quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc*.

Si una solùm aut altera vice se manifestasset Christus, si uni tantùm aut alteri apparuisset, aliqua extitisset ratio credendi, Apostolos & Discipulos, qui adhuc rudes erant, ab inani quodam phantasmate fuisse deceptos. Quare ut ait S. Augustinus, quadraginta post resurrectionem diebus cum iis manere, iisque pluries & pluribus se manifestare voluit, *ne tam magnum resurrectionis miraculum, si coram oculis citò subtraheretur, ludificatio putaretur*.

Diù ergo, pluries, & pluribus apparuit Christus; & non solùm iis apparuit, verùm & illos allocutus est, iis se tangendum præbuit, coram illis incessit, & manducavit, prodigia in eorum gratiam operatus est, multa ex his quę ante passionem fecerat, iis in memoriam revocavit, totq; resurrectionis suæ testimonia iis dedit, ut ne unus ex iis de ea amplius dubitare potuerit.

Verum est, quod Divus Thomas Apostolus aliquandiù de Christi resurrectione dubitaverit, virisque & mulieribus Christum resurexisse asserentibus, nullam adhibuerit fidem. *Nisi videro, non credam*, aiebat incredulus ille Discipulus, quasi diceret, videre volo quem vos vidisse dicitis, & non solùm videre sed etiam tangere. Palpare volo illud corpus quod vos vidistis, ut probem, an carne & ossibus constet sicut & cætera vulnera ejus explorare volo, ut sciam an sint eadem quæ in cruce recepit, & quia lateris vulnus aliis longè latius est, nisi in illud totam manum misero, Christum resurrexisse non credam: *Nisi videro in manibus* Jo. 20. 25. *ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam*. O quàm incredulus ille Apostolus! Ita tamen Christus suam ei persuasit resurrectionem, ut omni pertinacia dimissa, eum resurrexisse firmiter crediderit, ita se ei Christus præbuit examinandum, probandum, & palpandum, ut de ejus resurrectione certior factus, ac coram ipso prostratus clamarit: credo, Domine, te verè resurrexisse, teque Deum meum esse: *Dominus meus, & Deus* Ib. v. 28. *meus*.

O quot & quanta Resurrectionis Dominicæ testimonia! eam indicat terræ motus illam à Deo missus annuntiat Angelus, probant illam linteamina quæ sola in sepulchro reperiuntur, eam referunt piæ mulieres quę ad sepulchrum ierant, ut ungerent Jesum, fatentur illam custodes, & eam declarat ipse Christus, qui quingentis discipulis apparet, qui Apostolos alloquitur, qui coram illis incedit, & comedit, qui eis sua ostendit vulnera, & qui Thomam incredulū in resurrectionis suæ testē & concionatorem convertit. Certè tot, & tanta sunt hæc testimonia, ut qui Christū verè resurrexisse non crederent, stulti meritò vocari possent: *ò stulti, & tardi corde ad credendum!* Credite ergo, & firmiter credite, Christum resurrexisse, ac fateamini, Christi resurrectionem esse dogma, quo nullum clarius pro-

probatum in sacra Scriptura. *Sed Christi resurrectio est etiam argumentum, quo nullum fortius ad probandam Christi divinitatem.*

II. PARS. *Christi resurrectio est argumentum, quo nullum fortius ad probandam ejus divinitatem.*

Quamvis Christum esse Deum clarissimè probarent, non solùm opera portentosa quæ fecerat; sed etiam Prophetarum de Messia oracula, quæ Christo convenire evidentissimè patebat: necesse tamen erat, eum à mortuis surgere, ut calumniatorum ora obstrueret, ac tanto argumento insensissimos quosque hostes cogeret ad fatendum, eum verè esse Deum, & ad dicendum cum Centurione; *verè filius Dei erat iste.*

Clarissimè, & pluries prædixerat Propheta, Redemptorem hominum propria virtute à mortuis resurgendum; ipse etiam Christus se tertia post mortem die resurrecturum prænuntiarat, ejusque vaticinationis rumor apud Sacerdotes, legis Doctores & populum irrepserat. Quare si Christus à mortuis non surrexisset, de ejus divinitate aliqua fortè extitisset dubitandi ratio; sed posita ejus resurrectione, tolluntur omnia dubia, quæ de ejus divinitate oriri possent; precluduntur omnes incredulorum & invidorum prætextus; ac evidentissimè constat Christum esse Deum; quia impossibile est, quòd suscitet seipsum, nisi sit ipse Deus.

Nullus Cæsarum, nullus Principum, nullus Sanctorum, nullus tandem purus homo virtutem unquam valuit seipsum ad vitam revocandi. *Morientes non vivant, gigantes non resurgant*, inquit Isaias; vel, Isa. 26. 14. ut alii legunt; *mortui non vivunt, gigantes non resurgunt*. In quæ verba Procopius ait; (quis unquam hominum muscipula mortis captus, claususque semel, inde potuit vi sua, atque virtute, liber egredi? aut quem gigantum hactenùs experti sumus ita fortem, ut mortuus, atque in sepulchro clausus seipsum potuerit inde vivum liberum que suscitare?) Certè nullum. Ex quo concludit præfatus author, quòd *necessaria illatione sequitur, Christum esse Deum; siquidem seipsum à mortuis suscitavit*. Quod fundatur in accepto illo ab omnibus axiomate; à privatione ad habitum naturaliter non datur regressus, & à morte ad vitam vi naturali non fit transitus; quare cùm Christus seipsum mortuum vivificaverit, & suscitarit, hoc virtute divina in eo existente factum est, & ideò *necessaria illatione sequitur, Christum esse Deum! siquidem seipsum à mortuis suscitavit.*

Hanc illationem probè noverat D. Paulus, qui præclaris, & majestatem redolentibus verbis ait, Christum declaratum esse Filium Dei, eò quòd seipsum propria virtute suscitaverit; *qui prædestinatus*, seu, ut legunt Chrysostomus, Theophilactus, & alii nonnulli; *qui declaratus est filius Dei in virtute, secundùm Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum*. Ubi tria Rom. 1. 4. ponit D. Paulus, quibus Christus declaratus est Filius Dei naturalis; 1. miracula & prodigia quæ fecit; *in virtute*; 2. animarum sanctificationem; *secundùm Spiritum sanctificationis*; 3. resurrectionem suam propria virtute factam; *ex resurrectione mortuorum*. Hoc ultimum, est potissimum argumentum quo Christus declaratur Deus; Christus enim anteà mundo erat ignotus; aliquibus mendax, aliis seductor, aliis Samaritanus, vel dæmonium habens videatur; ab aliis qui paulò æquius de eo sentiebant, Jeremias, Elias, vel aliquis ex Prophetis censebatur. Sed per victoriam & triumphum resurrectionis, qua se, insita virtute & potentia, è mortuis in vitam revocavit, perspicuè declaratum, & manifestatum est, eum esse Filium Dei naturalem; *qui declaratus est Filius Dei.*

Asseruerat Christus, se potestatem habere suscitandi seipsum; *potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterùm sumendi eam*. Alii homines hanc non Joan. 10. 18. habent potestatem, quia mors quæ animas à corporibus eorum separat, destruit cujusque personam, nec aliquid in homine mortuo relinquit cujus virtute corpus & anima ejus iterùm uniri possint; ipse etiam Deus qui mortuos suscitare potest, facere nequit ut purus homo mortuus suscitet semetipsū; quia non potest quis suscitare se quin agat, nec agere quin priùs sit & vivat. Et ideò cùm Christus suscitaverit se, non purus homo, sed Deus & homo dicendus est. Verum quidem, quòd per mortem anima Christi à corpore fuerit separata; persona tamen Christi, seu Verbum æternum, non fuit destructum, sed semper remansit, & ideò ejus virtute suscitari potuit, ac suscitatus est Christus; seu, ut loquitur Doctor Angelicus, *ejus virtute corpus, & anima* D.Th. 3. p.q. 53. a 4 ad 3. 2. Thess. 1. 10. *Christi se invicem resumpserunt*. Verum est etiam, Christum ab æterno Patre fuisse suscitatum; *quem suscitavit ex mortuis*; quia tamen eadem vis & potestas est Patris, & Verbi, quæ potestas intima erat Christo; verissimè dicitur, Christum innata sibi & interna virtute, ac potestate à mortuis surrexisse,

xisse ac seipsum suscitasse. Cùm enim opera Trinitatis ad extra sint indivisa, & Pater suscitaverit Christũ; consequens est ut Verbum etiam suscitaverit Christum. Cùm ergo Christus sit Verbum, consequens est, ut Christus suscitaverit seipsum. Ex quo patet, Christi resurrectionem perspicuè, & modo invicto probare Christi Divinitatem: nemo enim potest seipsum suscitare, nisi & ipse Deus sit.

Alia Christi opera probabant utique ipsum à Deo fuisse missum: sed resurrectio ejus, propria virtute facta, ipsum esse Deum clarè demonstrat. Et ideò cùm Pharisæi ab eo miracula peterent; quibus se Deum esse patefaceret, non aliud in divinitatis suæ probationem miraculum dare voluit, quam propriam resurrectionem, dicens, quod sicut Jonas post tres dies vivus è ceti ventre egressus est, ita & ipse tribus post mortẽ diebus è sepulchro vivus egressurus erat: Matth. 12. 39. *generatio*, inquit, *mala & adultera signum quærit; & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ; sicut enim fuit Jonas in ventre tribus diebus, & tribus noctibus; sic erit Filius Hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus*. Quasi dicat: miraculum à me petitis? propria virtute resurgam; ecce miraculum miraculorum; ecce miraculum, quod solus Deus facere potest. Alii quidem, virtute sibi à Deo data, alios mortuos suscitaverunt: sed nullus suscitavit, nec suscitare potuit semetipsum: ego solus hac virtute polleo, quia Deus sum.

In alia occasione, cùm ab eo Judæi aliquod miraculum peterent, quo se Messiam esse probaret; respondit: Joan. 2. 19. *solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*. Quasi dicat: scitis, me multa fecisse miracula, & si mecum aliquamdiù maneretis, videretis, me cæcis visum, sanitatem infirmis, & mortuis vitam conferre. Sed ad quid hujusmodi coram vobis miracula multiplicarem, cùm iis non credatis, dicentes, me hæc in nomine Beelzebub operari? Aliud faciam miraculum, quod nullus homo facere potest, nisi sit & ipse Deus; suscitabo enim meipsũ: *solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*. Advertite, quòd non dicat Christus; *moriar*; sed ut omnem doli & fraudis tollat suspicionem, ait: morte qua & quali volueritis me afficite; gladiis, fustibus, flagellis corpus meum interimite; illud cruci affigite; omni qua placuerit feritate in illud, etiam mortuum, sævite; illud tamen intra tres dies à mortuis suscitabo: *solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*. Ecce novum miraculum, quo Christus suam manifestat divinitatem: ecce argumentum quo Deum se esse probat. Et revera argumentum hoc ita validum & efficax visum est, ut infensissimi etiã Christi hostes, illud indissolubile censuerint; quare ut ejus vim eluderent, *alii* dixerunt, Christum non esse mortuum, & *alii* eum non fuisse suscitatum; probè scientes, quòd admissa ejus resurrectione, ipsum esse Deum, nullo modo negari possit.

Non sine mysterio Evangelistæ accuratissime singulas Passionis & mortis Christi circumstantias adnotarunt. Non tacuerunt, nec segniter & perfunctoriè horrenda & ignominiosa, quæ pertulit, enarrarunt, sed iis omnibus quæ in Passione ejus peracta sunt, sigillatim referendis omnes studiosissimè, & quasi certatim incubuerunt. Non veriti sunt dicere, Christum flevisse, mœstum fuisse, & sanguineo sudore diffluxisse, quin contra summo studio scriptis etiam mandarunt, ipsum fuisse opprobrium hominum & plebis abjectionem, variis ipsum affectum fuisse contumeliis, innumeris cruciatuum tormentis, ac tandem crucifixum, & in cruce duos inter latronos mortuum. Noverant sacri Evangelistæ, plurimùm interesse, ut omnes eum verè mortuum esse cognoscerent; ne de ejus morte aliquis dubitare fingeret, ut veritatem resurrectionis ejus impugnaret. Sciebant etiam, quod, posita & admissa Christi resurrectione, omne Passionis ejus tolleretur dedecus, & in gloriam ejus converteretur. De Christi Passione quidquid dicas (quantumvis horrendum illud sit) hoc verbum, *resurrexit*, omnia delet, omnia decorat & illustrat; quia si propria virtute surrexit; ergo Deus est; nec ampliùs de ejus Divinitate aliquis dubitare potest, nisi stultus ille sit, & omnis rationis expers. *Resurrexit*; ecce argumentum quo nullum fortius ad Christi Divinitatem probandam. *Sed Christi resurrectio est etiam mysterium, quo ad morum correctionem, & ad nostram institutionem nullum aptius videtur*.

Christi resurrectio, est mysterium, quo ad morum correctionem, & ad nostram institutionem nullum aptius videtur. III. PARS.

IN Christiana Religione, aliqua sunt mysteria ita recondita & sublimia, ut nil à nobis nisi fidem & admirationem exigere videantur; sed alia ita idonea sunt ad vitam nostram rectè instituendam, ut ea vix considerare possimus, quin statim ad declinandum a malo, & ad vitam debitè componendam excitemur. In mysterio autem

tem reſurrectionis Chriſti, multa quidem mirabilia & ineffabilia reperiuntur: ſed & multa ſunt etiam, quæ erudiunt nos, quæ modum rectè vitam componendi nos docent, & quæ ad inſtitutionem noſtram apta plurimùm & utilia ſunt: quorum aliqua hìc expendam.

1. Surrexit Chriſtus è ſepulchro, in quo quaſi dormiebat: *ego dormivi & ſoporatus ſum; & reſurrexi*. Quo docemur, ut ab horrendo & fœtido vitiorum ſepulchro per pœnitentiam reſurgamus. O peccator, qui à multo tempore in peccatis obdormiſti, ab iis ſurge per pœnitentiam: *ſurge qui dormis, & exurge à mortuis*. O peccator, à pluribus annis avaritiæ vacas, luxuriæ indulges, ebrietatibus, ludis & vanitatibus addiceris, ac in his peccatis altè dormis; ſed *hora eſt jam de ſomno ſurgere*: ſicut enim à ſepulchro Chriſtus hodie ſurrexit; ita & tu à vitiorum ſepulchro ſurgere debes.

Pſal. 3. 6. — Epheſ. 5. 14. — Rom. 13. 11.

2. Surrexit Chriſtus, non phantaſticè, imaginariè & fictè, ſed verè: *ſurrexit Dominus verè*. Quo docentur peccatores, ut à peccatis per pœnitentiam, non apparenter ſolùm, ſed verè & ſincerè ſurgant, ita ut, peractis feſtis Paſchalibus, quiſque cognoſcat, quod verè ſurrexerit à peccatis. Imitari debent, non Samuelem, qui apparenter ſolummodò reſurrexit; ſed Chriſtum qui verè ſurrexit. O. N. tuam ſerio conſcientiam examina; aperi os tuum, ut omnia & ſingula peccata tua prudenti Confeſſario diſtinctè manifeſtes: tremat terra, ſeu cor tuum dolore concutiatur; tolle lapidem obſtinationis tuæ; egredere è ſepulchro vitiorum, in quo jaces; ac firmiſſimo propoſito ſtatue, non ampliùs peccare: & hæc erit reſurrectio vera.

3. Reſurrexit Chriſtus manè: ut enim ait S. Ignatius Martyr: *Illuceſcente Dominico die ſurrexit à mortuis*. Quod & ipſe Chriſtus prænuntiarat, dicens; *exurgam diluculò*. Sicut autem Chriſtus manè è ſepulchro ſurrexit; ita & peccatores, non debent diù in peccatis perſeverare: ſed manè, ſeu, citò ab iis ſurgere: *ſicut ſurrexit Dominus manè*, inquit Doctor Seraphicus; *ſic tu non ſerò, ſed manè ſurge à peccatis*. Non debent peccatores ſpiritualem ſuam reſurrectionem procraſtinare, vel uſque ad ſenectam differre; dicere non debent: à peccatis reſurgam, & pœnitentiam agam poſt aliquos annos, vel cùm inſenuero; ſed manè & promptè à peccatis ſuis reſurgant neceſſe eſt *Qui manè vigilant ad me, invenient me*, inquit Spiritus Sanctus: ſi peccatores manè invigilent, ut ad Deum convertantur; ſi promptè pœnitentiam agere ſatagant, DEI gratiam facilè invenient & obtinebunt: ſed ſi pœnitentiam in futurum differant, gratiam fortè nunquam impetrabunt, & in peccatis morientur. Quare, ò peccator, ne tardes converti ad Dominum; ſed ſicut Chriſtus à ſepulchro ſurrexit manè, ita & tu à criminibus tuis ſurge manè, ſurge promptè, & ne differas de die in diem.

S. Ign. ep. ad Trajan. Pſal. 56. 9. D. Bon. ſer. 5. de Reſurrect. — Prov. 8. 17.

4. Chriſti reſurrectio fuit integra: reſurrexit in totum Chriſtus, & non in partem ſolùm: non ita reſurrexit, ut aliqua ejus pars in ſepulchro remanſerit; ſed totus & totaliter è ſepulchro exivit. Sicut autem Chriſtus totus ſurrexit; ſic, inquit Doctor Seraphicus, *tu à peccatis totus reſurgas*. Reſurrectio ſpiritualis debet eſſe integra; nõ enim quis ab uno mortali ſurgere poteſt, quin ſimul & ab omnibus reſurgat: quia unum mortale non deletur ſine alio. Et ideò nullo modo reſurrexit ſpiritualiter qui adhuc mortali cuidam peccato adhæret; *qui conversus in juſta bona, vel odium, vel aliud vitium non reliquit, nondum ſurrexit; Deus enim nullum ſuſcitat, niſi integraliter*. Quare, ò peccator, imitare Chriſtum reſurgentem; totus reſurge & totaliter; ita ut nulla in te maneat peccati mortalis macula. *Ne dicas*: horreo ebrietatem, avaritiam deteſtor, ab omni vindictæ ſpiritu alienus ſum; ſed fœdis adhæreo libidinibus. *Ne dicas*; ab omni peccato tanquam à facie colubri fugio, excepto hoc, vel illo, à quo me expedire nequeo; ſed hoc, & illud, & omnia peccata fuge, omnia deteſtare, omnia à te penitùs abige; quia reſurrectio ſpiritualis debet eſſe integra, nec ab uno peccato mortali ſurgere potes, quin ſimul ab omnibus ſurgas.

Ibid. — D. Bon. ibid.

5. Poſtquam Chriſtus à mortuis ſurrexit, non ampliùs mortuus, nec iterum ad ſepulchrum reverſus eſt; *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*. Peccatores ſimiliter, à peccatis ita ſurgere debent, ut non iterum per peccatum moriantur, nec ampliùs in fœtido criminum ſuorum ſepulchro jaceant; *ſicut Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur; ita & tu*, inquit Doctor Seraphicus, *perſeveranter reſurgas in converſione, ut de cætero non moriaris tranſgreſſione*. O peccator, Paſchalibus hiſce feſtis uberes tibi Deus dat gratias, ut à peccatis reſurgas; ſurge ergo à peccatis; ſed ita ſurge, ut non ampliùs in ea incidas; Noli ampliùs peccare; quia ſi in priora reincidas peccata, Deus fortè tibi gratiam, qua ab iis iterùm reſurgas, denegabit. Noli ampliùs peccare; ne in ſtatu mortalis peccati moriaris, & æternis ſup-

Rom. 6. 9. — Ibid.

Joan. 5. 14. ſuppliciis adjudiceris: *jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.*

6. Chriſtus in reſurrectione totus innovatus eſt; non enim amplius mortalis, paſſibilis, & doloribus obnoxius fuit; ſed corpus ejus impaſſibile, agile, clarum & ſubtile, ſeu, penetrabile factum eſt. Sicut autem Chriſtus in reſurrectione totus innovatus eſt;ſic & peccatores ita à criminibus ſuis ſurgere debent, ut in novitate vitæ ambulent: *quemodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per* Rom. 6. 4. *gloriam Patris; ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Si vita veſtra turpis erat,& vitiis multis denigrata; jam vitiis valedicendum, virtutibus vacandum, & chriſtianè vivendum; ſi abdomini eratis dediti, jam abſtinentiæ & jeiuniis vacate; ſi fœdis libidinibus eratis obnoxii, jam puritatem & continentiam ſectamini; ſi ſuperbia & vanitate eratis inflati, jam in ſpiritu humilitatis in- S. Ambroſ. cedite; *ut ritè Paſcha celebretis, de vitiis ad virtutes tranſire debetis.* Non imitemini eos, qui licèt Paſchali tempore peccata confiteantur, & ad ſanctam Synaxim accedant,nunquam tamen in novitate vitæ ambulant, nec à via perditionis ad virtutis viam tranſeunt; ſed ſemper iidem in ſe manent. Blaſphemi erant ante Paſcha, & poſt Paſcha blaſphemi ſunt; Iracundi, ebrioſi & luxurioſi ſunt poſt Paſcha, ſicut & erant antea; nunquam ſpiritualiter renovantur; ſed in malitia ſua ſemper perſeverant,& peccatis,quibus erant dediti,fortiter adhærent. Ne eos imitemini; ſed peccatis valedicite; & ſicut Chriſtus in reſurrectione innovatus eſt; ita & S. Bern. in novitate vitæ ambulate; *quia Chriſtus tranſiit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad tranſitum.* Tranſite ergo à via peccati ad viam virtutis.

Ecce documenta,quæ è ſacro reſurrectionis Chriſti myſterio elici poſſunt; ecce emolumenta, quæ ex eo peccatores percipere poſſunt, & debent. Contemplamini ergo hodie Chriſtum reſurgentem; & ſicut ipſe è ſepulchro ſurrexit; ita & à vitiorum veſtrorum ſepulchro ſurgite; Ab eo ſurgite verè, ſurgite promptè, ſurgite integraliter, ſurgite conſtanter, ita ut in priora non iterùm eadatis peccata. Sed tandem ita ſurgite, ut in novitate vitæ ambuletis, & à via peccati ad rectas juſtitiæ & ſanctitatis ſemitas tranſeatis. In novitate vitæ ambulate,& æternam vitam obtinebitis. *Amen.*

FERIA II. POST PASCHA, DE PECCATIS RECIDIVÆ.

Mane nobiſcum; quoniam adveſperaſcit. Luc. 24.

QUi Deum Paſchalibus hiſce feſtis, mediante ſancto Pœnitentiæ Sacramento, invenire, & intra ſe per gratiam ſanctificantem recipere meruerunt; magna cura & ſollicitudine illum intra ſe ſervare, & detinere debent. Theſaurus eſt infinitus, cujus jactura inæſtimabilis; Rex regum eſt, quem à nobis expellere nefas; ſponſus animarum noſtrarum eſt, quem relegare ſcelus; ſummum tandem bonum noſtrum eſt; quod ſi per gratiam ſanctificantem nobis inhæreat, per adveniens mortale peccatum illud foras mittere, horrendum videtur flagitium. Quare non à nobis Chriſtum eiicere; ſed cum diſcipulis eum enixè rogare debemus, ut nobiſcum maneat; *mane nobiſcum Domine.*

Poſtquam optatum, & ſollicitè quæſitum ſponſus invenit ſponſa ſacra, non eum à ſe expulit; ſed omni qua potuit arte & ſollicitudine, illum tenuit, ne exiret; *inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Cant. 3. O quàm felices, qui Chriſtum ſponſum hoc Paſchali tempore, per pœnitentiam invenerunt! quàm beati, qui illum nunc poſſident! At ſummoperè caveant neceſſe eſt, ne in priſtina recidendo peccata, illum è cordibus ſuis ejiciant; non enim expellendus, ſed ſtudioſè tenendus; ac quiſque cum ſponſa dicere debet; *tenui eum, nec dimittam.* Qui in mortalia non relabuntur, Chriſtum in cordibus ſuis tenent; qui autem in ea relabuntur, illum à ſe expellunt. Ut autem homines ad non expellendum à ſe Chriſtum excitemus; de recidiva peccati iſta erit concio, &c. *Ave.*

PEccatorem chriſtianum cum peccatore infideli conferens D. Chryſoſtomus, ait chriſtianum infideli graviùs peccare, duriùs plecti, & difficilius ſurgere: *Chriſtianus gravius peccat, duriùs vapulat, difficiliùs reparatur.* Chriſtianus quidem *gravius peccat*; quia eo graviora eius ſunt peccata, quò maiorem veritatis notitiam habet. *duriùs etiam vapulat*; quia, ſi in ſtatu mortalis peccati moriatur, quò plura percepit bene-

beneficia in hoc mundo, eò acerbioribus in alio suppliciis plectetur: *difficiliùs tandem à peccato surgit*; quia cùm acceptis a Deo gratiis abusus sit; minores ad surgendum à peccato ei Deus gratias impertit.

Hæc omnia, quæ de quolibet Christiano dicit Chrysostomus verissima potissimùm comprobantur in illo Christiano, qui post peractam pœnitentiam, in priora, seu, in ejusdem speciei peccata relabitur: recidivæ enim peccata sunt graviora, pœna eorum est acerbior, & regressus difficilior. Quod verissimum esse patebit, cùm de peccatorum recidivæ malitia, pœna & remediis differuerimus. Videamus ergo peccati recidivę: 1. *malitiam*, ut eam detestemur; 2. *pœnam*, ut eam devitemus; 3. *remedia*, ut illa sumamus.

I PARS. *Peccati recidiva malitia.*

Quamvis non satis exaggerari possit vel minimi mortalis peccati malitia; quid tamen gravius, & quid malignius in recidivæ peccato adnotatur: ac longè graviùs peccat qui post impetratam à Deo veniam in eadem peccata, quorum pœniteotiam egit, denuò labitur; quia recidiva, priorum peccatorum malitiæ addit contemptum, ingratitudinem, & perfidiam: 1. contemptum Dei; 2. ingratitudinem erga Deum; 3. perfidiam adversus Deum.

1. Tanta Dei in peccatores est bonitas, tantus amor, ut quamvis scelerum myriades perpetraverint, omnes ad se per pœnitentiam venientes, benignè recipiat, ex corde amplectatur, gratia sanctificante ditet in filios, adoptet, & in æterni regni hæredes accipiat. Quare si post tot accepta a Deo benefica, iisdem, quibus antea, peccatis adhæreant, ac in priora scelera reincidant, hac reincidentia Deum graviter contemnunt, eumque quasi irrident; *irrisor est, & non verè pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet: pœnitentia enim est, sic plangere commissa, ut non committantur plangenda*. O peccator, cùm pœnitentiam egisti, Deo & Confessario pollicitus es, te nusquam amplius invisurum hanc creaturam, quæ ad illicita & pudenda te toties allexerat; promiseras te non ampliùs aditurum hæc & illa loca, in quibus Dei & animæ toties jacturam feceras, protestatus eras te usuris, helluationibus, detractionibus, & vitæ licentiori abrenuntiaturum, & tamen idem nunc es qui antea, iniquitatis vias nunc iteras; ac priorem, licentiorem quæ vivendi modum iterum sumis, & in priora relaberis peccata, scito quod hac reincidentia Deo, à quo veniam & multa beneficia perceperas, gravem iniuriam irrogas; quia illum contemnis & irrides; *irrisor est, & non verè pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet*.

S. Aug. serm. de pœnit. & jejun.

Nonne irrisor censeretur, qui bis, ter, aut quater singulis annis, Magnatem aliquem, ab eo irrogatarum injuriarum veniam petiturus adiret, palamque ei protestaretur, se in posterum ejus obsequio fore addictum, nec ampliùs quidquam adversus illum se moliturum, & tamen semper mox ut à Magnatis illius palatio egrederetur, fœdus cum inimicis ejus iniret, verbis & operibus illum lacesseret, prioribusque injuriis illum iterùm atque iterùm afficeret? irrisor sanè is censeretur. Sed irrisores etiam, & Dei contemptores sunt similiter dicendi; qui post acceptam à Deo veniam & gratiã, in propria scelera recidunt. Hi diebus Paschatis, Pentecostes, & præcipuis anni festivitatibus ad Dei templum accedere solent, ibi perpetratorum criminum coram confessario veniam postulant, ibi pollicentur se Deo fore obsequentissimos, nec adversus illum in posterum peccaturos, & tamen è sacro pœnitentiæ tribunali vix discessere, cùm in propria relabuntur peccata; nonne hi irrisores, & Dei sunt contemptores? *Certè irrisor est, & non verè pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet*. At recidiva non solum est specialis Dei contemptus, sed etiam *gravis adversus Deum ingratitudo*.

2. Cuilibet mortali peccato annexã est quædam ingratitudo, cùm quodlibet mortale Deo creatori & benefactori nostro sit contumeliosum, sed specialis elucet ingratitudo in peccatore, qui post acceptam à Deo veniam, in priora peccata recidit, quia hac recidiva peccator non solùm communium, quæ à Deo accepit, beneficiorum verùm & specialium, seu veniæ iam nunc à Deo acceptæ ingratus est; *indulgentiæ ingratus est, qui post veniam peccat*.

Si quis servum natus, inquit Chrysostomus, *qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, sed iterum flagris indulsis futura vitare monuerit in posterum; ne in eadem decidat; magnis quoque muneribus præterea illustraverit, ac beneficiis foverit; quanam obsecro tam futura est perfida mens, tam ingrata anima, qua hujusmodi gratia non ad meliora sectanda provocari sufficeret?* Ingrata hæc anima, & ingratus ille servus, est ipsemet peccator, qui post peractam pœnitentiam in pristina relabitur scelera. Cùm enim pœnitentiam egit, æternam quam meruerat pęnam, ei Deus condonavit, magnis

S. Chrif. de lapsu primi hom. S. Chris. hom. 5. in 1. ad Timoth.

gnis quoque muneribus illum illustravit, ac beneficiis fovit, & tamen acceptis his à Deo gratiis, ad meliora sectanda non provocatus est, sed in propria iterum lapsus crimina: ò animam ingratam: ò magnam ingratitudinem! *Indulgentia ingratus est qui post veniam peccat.*

Quatuor ingratudinis species agnoscunt moralis Philosophiæ magistri: quarum *prima* est, cùm quis beneficium beneficio non compensat: *secunda*, cùm quis accepti beneficii obliviscitur: *tertia*, cùm quis malum pro bono reddit: *quarta*, cùm quis acceptis utitur beneficiis, ut benefactori injuriam inferat. Harum autem omnium ingratitudinum reus videtur qui post acceptam à Deo veniam in priora scelera reincidit: *hic* etenim pro accepto beneficio par beneficium nō reddit: quin contra benefactorem irridet; *hic* etiam percepti obliviscitur beneficii, quia postquam è pœnitentiæ tribunali abscessit, accepta à Deo beneficia, quasi pro nihilo habet, nec ampliùs eorum meminit; *hic* quoque malum pro bono reddit: cùm post tot accepta beneficia, Deum benefactorem suum iterum offendat: ac tandem ipsis beneficiis acceptis adversus Deum quodammodo utitur, cum ex bonitate Dei, qui tam facile ignoscit, in peccata recidendi occasionem sumat. O animam ingratam! O magnam ingratitudinem! sed recidiva, est etiam *magna aversus Deum perfidia.*

3. Cùm ad sacrum pœnitentiæ tribunal accessistis, peccata non homini solùm, sed etiam Deo confessi estis: *confiteor Deo*. Tunc etiam Deus, simul cum Sacerdote: dixit; *Ego te absolvo*. Tunc à Sacerdote ut Ministro, & à Deo ut supremo judice, sententia absolutionis in vestri favorem data est. Antequam antea à Deo absolutionem obtineretis, ei polliciti estis, vos nusquam ampliùs in peccata casuros, hoc spopondistis: nec Deus à peccatis vos absolvisset, nisi hoc promisissetis, dixisset quidem fortè Sacerdos: *Ego te absolvo*, sed Deus absolutionem non dedisset, nisi firmiter, non ampliùs peccaturos, polliciti essetis. Et tamen non obstantibus his promissis, in eadem peccata reinciditis: nonne hoc est violare fidem? nonne magna hæc est adversus Deum perfidia? Inter homines hi perfidi vocantur, qui fidem datam solvunt, & violant: quanto aut perfidiores hi, qui postquam Deo polliciti sunt, se non ampliùs in aliqua peccata casuros, fidem non servant, promissis non stant, & brevi post acceptam absolutionem in pristina peccata relabuntur? hi quidem verè perfidi: ac magna eorum perfidia.

Quando ad sacrum pœnitentiæ Tribunal accedere voluistis, cùm Deo transegistis, & pacti estis. In hac autem transactione, utrinque facta est promissio, absolutionem & peccatorum remissionem tunc pollicitus est vobis Deus, modo ex parte vestra nullus esset obex; vos verò ei promisistis, nusquam ampliùs in priora peccata relapsuros, ecce pactum. Deus, quantum est ex parte sua stetit promissis, ac fideliter pactum servavit: *Deus fidelis custodiens pactum*. Vos verò ita perfidi estis, ut in priora cadatis peccata, ac pactum, & fidem Deo datam violetis: *dissolvistis pactum meum in omnibus sceleribus vestris*: ò magnam perfidiam! Deut. 6. Ezech. 44.

Perfidos hos peccatores, qui non obstante fide Deo data, ac pacto cum Deo inito, in priora scelera recidunt, apostatas, & pacti prævaricatores vocat Deus: *Gentes apostatrices, quæ recesserunt à me, & prævaricati sunt pactum meum*. De eorum etiam perfidia conqueritur Deus apud Jeremiam, dum illam tantam extitisse ait, ut violaverint pactum, non per internuntios, nec per commissarios, sed cùm ipso Deo, in conspectu Dei unitum: *Non observaverunt verba fœderis, quibus assensi sunt in conspectu meo*. O magnam perfidiam! Sed ò quàm magna etiam peccati recidivæ malitia non enim unica, sed triplex ejus est specialis malitia, aut saltem malitia ejus ex triplici capite aggravatur, & ut ait S. Chrysostomus: *iam non simplex peccatum, sed duplex, & triplex*. Ezech. 2. Jer. 34.

Antequam peccator pœnitentiam ageret, blasphemia, quam perpetrat, habebat solummodò blasphemiæ malitiam, sed si post peractam pœnitentiam, & veniam à Deo acceptam iterum blasphemet, ita plasphemia, in quam relapsus est, præter priorem blasphemiæ malitiam, includit in se, Dei contemptum, ingratitudinem erga Deum & perfidiam adversus Deum, quibus malitia ejus quàm maximè aggravatur. Idem dic de usura, fornicatione, & aliis sceleribus, in quæ cùm post peractam pœnitentiam recidit peccator, longe graviora sunt, ratione contemptus, ingratitudinis & perfidiæ, quam includunt. Quare cùm ita gravia sint recidivæ peccata, summoperè cavere quisque debet, ne post acceptam a Deo veniam, in priora peccata recidat.

Cum miles in aliquo conflictu vulneratur, militiæ se abrenuntiaturum decernit: cum mercator, suborta tempestate, in mediis irati maris undis periclitatur, mari se, & sua non amplius commissurum statuit. At miles, sanato vulnere, iterùm arma

arma sumit; & mercator, pacato mari, iterum se mari committit.

Ovid. de pont. l. 1. eleg. 6.

Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis
Et ducit remos, quâ modo navit aqua.

Peccatores similiter, cum paupertate ægritudinibus, vel gratiæ divinæ stimulis lancinantur: aut etiam cùm ad versus eos, vel ex parte Dei, vel ex parte hominum, aliqua suboritur tempestas; tunc se non amplius peccaturos pollicentur; sed sanato vulnere, & sedata tempestate, in eadem scelera relabuntur. O quam miseri sunt & viles qui sic in priora peccata recidunt; *quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* Sed sunt etiam maligni, magnaque eorum est malitia; cùm iterando peccata, Deum contemnant: ac erga Deum ingrati, & perfidi fiant. Ecce malitiam peccati recidivæ; *videamus pœnam, qua plectitur.*

Jer. 36.

2. PARS

Peccati recidivæ pœna.

A Multo tempore, inquit homo peccator, huic & illi peccato addictus sum; in ea pluries cecidi, ac post veniam recidi: & tamen omnia in hoc mundo mihi prospera, nilque mali mihi accidit, nec aliquam Dei vindicantis pœnā expertus sum: ex quo infero, quòd nec ulla in posterum pœna me puniet. Non sic loquamini, ò peccatores: quia Deus, qui benignus & misericors est, adversum vos tandem irascetur, in vos sæviet, vosque severè puniet, si dignos pœnitentiæ fructus non feceritis; ne dixeris: *peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor.* Sicut enim Deus, ut æquissimus Judex, omnes justos præmiat, ita & omnes peccatores punit, sed eos præsertim, qui post impetratam ab eo veniam, in priora peccata recidunt. Hos Deus triplici pœna plectere solet, scilicet, suspensione gratiarum, privatione gloriæ, & æterna damnatione, 1. *suspensione gratiarum*, quibus non sunt bene usi, 2. *privatione gloriæ*, cujus sunt indigni 3. *æterna damnatione*, cujus sunt rei.

Eccli. 5.4

1. Dei misericordia *infinita est in se*; sed nobis non se communicat modo infinito: *infinita est in se*; sed ejus effectus non sunt infiniti: *infinita est in se*, sed gratiæ quas hominibus dispertit, non sunt infinitæ, suos enim habet limites, suamque mensuram. Verum est, Deum dare omnibus affluenter, & interdum magnam hominibus gratiarum copiam impendere, sed si, eis abutentes, in scelera multa cadant & recidant, contrahit & comprimit Deus manum suam, ac in gratiis elargiendis fit minus liberalis, si gratiarum à Deo illis datarum ingrati, in pristina relabantur peccata, in hujus ingratitudinis pœnam, minores eis Deus dat gratias, & sæpè ita parvæ sunt gratiæ, quas illis largitur, ut earum auxilio, aut vix, aut nunquam à peccatis iterum surgant.

Gratia Dei, est thesaurus pretiosus, quo emitur Paradisus, *gratia Dei vita æterna*. Thesaurum hunc cum prudentia & moderatione Deus dispensat; nec semper illum aperit, ut indignis gratias distribuat. *Deus thesauro suo providet, nec sinit obrepere indignum*. Hoc anno, tibi peccatori, tibi impio, tibi indigno gratiam dedit Deus, cujus auxilio fretus, à peccatis surrexisti, si autem hac gratia ita abutaris, ut in priora peccata recidas, forsan alio anno thesaurum suum in tui favorem non aperiet, aut si illum aperiat, minus efficaces tibi gratias impendet, cum quibus aut vix, aut nullo modo à peccatis iterum surges. Et ideo ait S. Bernardus, timendum esse pro gratia accepta, sed timendum magis pro recuperata, *timeas pro accepta gratia, longè plus pro recuperata*. Timendum quidem magis pro gratia recuperata, quia si illa ita abutaris, ut in priora relabaris peccata, timendum, ne suum Deus claudat thesaurum, & ne in tuę pœnam ingratitudinis, debiliores, minusque ad surgendum à peccatis efficaces tibi gratias conferat.

Tert. 1. de pœnit.

S. Bernar. f. 54. in Cant.

Fluminibus similis est Dei misericordia. Cùm exundant flumina, agros, prata, & omnia adjacentia irrigant, sed hæ inundationes non sunt perpetuæ, intra breve enim tempus in alveum suum redeunt flumina, & solito cursu fluunt. Eodem prorsus modo suas Dei misericordia exundationes habere videtur, *exundat*, cùm adolescentem à mundi laqueis liberat, & ad tutum religionis portum vocat, *exundat* Jubilęi universalis tempore, cùm te ad parcendum inimico, ad aliena restituenda, & ad perfectè mundandam conscientiam movet, *exundat* tempore Paschali, & aliis quibusdam Festis diebus, quibus ad surgendum à peccatis, abundantes & efficaces tibi gratias liberaliter tribuit. Sed hæ gratiarum exundationes non semper durant, suos habent terminos, & si iis ita abutaris, ut in priora sæpè recidas scelera, Dei misericordia ad alveum suum revertetur, solitum resumet cursum, extraordinarias amplius non dabit gratias, sed communes solummodo & ordinarias, cum quibus aut vix, aut nunquam à peccatis iterum surges.

Cùm nutricis matris inaruerunt ubera, sugat ea infans, quantum voluerit, lactis

ctis parum, ut nihil eliciet. Idem dic de misericordiæ divinæ uberibus; si enim gratiis à Deo datis ita abutaris, ut in pristina recidas scelera, misericordiæ divinæ tibi inarescent ubera; ac ita respectu tui, arida erunt & sicca, ut cælestium lac gratiarum vix ab eis elicere valeas. Clamabat Antiochus: misericordiæ Dei mammas sugebat; & tamen lactis gratiarum divinarum, aut parum, aut nihil ad se trahebat: *orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* (2. Machab. cap. 9) Sic, si acceptis a Deo gratiis ita abutaris, ut in priora iterum, atque iterum labaris peccata; in tuæ ingratitudinis pœnam, te tandem Deus gratiis, saltem efficacibus, privabit; *ac etiam æterna beatitudine.*

2. Hæc est altera pœna eorum, qui post veniam, in priora crebrò reincidunt flagitia, quæ quidem maxima est, sed quæ ex prima manat. Si etenim verum sit, Deum gratiis suis privare eos, qui post acceptam indulgentiam, in eadem peccata sæpè reciderunt, verum est etiam, quòd eos æterna gloria privet, quia gloria sine gratia obtineri nequit. His qui in accepta justitia perseverant, abundantiam gratiarum in hoc mundo, & gloriam æternam in alio Deus confert, *gratiam & gloriam dabit Dominus* (Psal. 8.); sed ingratos, & perfidos illos peccatores, qui post veniam sæpè relabuntur, Deus tandem gratiis suis efficacibus in hoc mundo privat, quibus orbati, beatitudinem eternam non assequuntur.

De hac peccatorum recidentium pœna loquitur Christus, dicens, *nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei!* (Luc. 9. 62) Qui etenim mittunt manum ad aratrum, & aspiciunt, retrò sunt ipsimet peccatores, qui post obtentam à Deo gratiam & veniam in priora sæpè relabuntur scelera, *retrò post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis, ad mala revertitur, quæ reliquit.* (S. Greg. ho. 3. in Ezech.) Cùm quidam, promulgatur Jubilæus, aut cùm Paschalia adveniunt Festa, hujusmodi peccatores ad sacram exomologesim & synaxim accedunt, sua confitentur peccata, sacrosancto Eucharistiæ Sacramēto reficiuntur, aliqua propriis dominis restituunt, pauperibus aliqua erogant, aliaque nonnulla bona opera faciunt, & sic manum ad aratrum mittunt. Sed postquam Jubilæi tempus elapsum est, postquam dies festi transierunt, *aspiciunt retrò*, & ad peccata, quæ reliquerant, revertuntur, quare non sunt apti regno Dei, & eo meritò privabuntur, in suæ infidelitatis, & ingratitudinis pœnam. *Sed hi etiam suppliciis adjudicabuntur æternis,*

3. Ista etiam pœna ex priori sequitur, si namque qui in priora, post acceptam pluries veniam, sæpè reincidunt crimina, æterna priventur beatitudine, æternis etiam eos adjudicari suppliciis necessum est, quia certissimum, tot ad infernum damnandos peccatores, quot celesti gloria privabuntur. Et ideò perfidos hos peccatores, qui maligna inconstantia sæpè surgentes cadunt, & cadentes surgunt, non ad Paradisum, sed ad infernum aptos, & paratos asserit Spiritus sanctus: *qui transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphæam.* (Eccl. 26. 27) Ideò etiam divus Paulus eos comparat terræ reprobæ, quæ tribulos solùm & spinas parturit; terra, inquit, *proferens spinas & tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem* (Hebr. 6. 8); peccatores enim qui in priora relabi solent scelera, sunt terra ingrata, quæ quamvis à Deo excolatur, & gratiis foveatur, tribulos tamen, & spinas iterùm parit. Hæc autem terra, reproba, & maledicto proxima est, quia tandem peccatores hi à Domino maledicentur, & in inferni ignem, æternùm cruciandi, mittentur: *cujus consummatio in combustionem.*

Maledicit Deus his qui perdiderunt sustinentiam, & qui à viis rectis aberraverunt: *væ his qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.* (Eccli. 2. 16.) Sustinentiam perdunt, & vias rectas relinquunt peccatores illi, qui post acceptam à Deo indulgentiam, in accepta gratia non perseverant, sed ab ea sepè cadunt, & ad vias pravas, seu ad priora peccata declinant: hi autem peccatores, maledictione æterna à Deo feriuntur: quia ab eo ad supplicia sempiterna damnantur. Hos Dux filios suos fecerat, cùm eis gratiam sanctificantem dederat; sed quia hanc gratiam abjecerunt, & in pristina peccata pluries relapsi sunt, filii gehennæ fiunt, & ad æterna supplicia damnantur: *fit filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum, in easdem denuò sordes inciderit.* (S. Ber. ser. 3. de Assump.)

Quater & quinquies à Philistæis captus & vinctus Sampson, vincula semper rupit, & ab inimicis liber evasit: sexta autem vice, mulieris suæ arte & opera vinctus, dixit in animo suo: *egrediar sicut ante feci, & me excutiam*: (Judic. 16. 20.) hac tamen vice, vincula frangere nequivit, ac usque ad mortem captivos apud Philistæos remansit. Ecce veram peccatorum in priora peccata relabentium figuram: quotiescumque enim in peccata recidunt, toties Philisthinorum, seu, dæmonum captivi fiunt: & quotiescumque per pœnitentiam à peccatis surgunt, toties vincula quibus ligaban-

gabantur, rumpent. Postquam autem peccatores hi, bis, ter, & quater per Dei gratiam peccatorum suorum vincula ruperunt dicunt semper: *egrediar sicut antè feci, & me excutiam.* Dicunt: in priora relabi possum peccata; quia in natali Domini vel Paschatis tempore ab iis me expediam, sicut solitus sum: sed tandem in pęnam toties repetitæ ingratitudinis, permittente Deo, ita peccatis ligantur, ut nusquam ampliùs ab iis se expediant, ac à dæmonibus capti, & vincti ad tartara trahantur. Ecce pęnas & supplicia quibus addicuntur, qui in scelera recidere solent: quæ ut vitentur, *congrua sunt apponenda remedia.*

3. PARS *Peccati recidivæ remedia.*

IRremediabilia, & insanabilia videntur vulnera eorum, qui post peractam pęnitentiam, in eadem peccata sæpè relapsi sunt; *insanabilis fractura tua; pessima plaga tua.* Jerem. 30.12. Sanari tamen possunt, si antidota, seu remedia præsumant idonea; quæ remedia, sunt voluntas bona, occasionum fuga, & usus pœnitentiæ; 1. *voluntas bona*, seu firmum propositum non recidendi 2. *fuga occasionum* urgentium, quæ ad peccandum allicere solent: 3. frequens Sacramentorum, & præsertim pœnitentiæ usus.

1. Potissimum remedium ad non recidendum in priora peccata, est bona voluntas, seu, verum & firmum non recidendi propositum: si firmum hoc propositum habeas, non recides; si non habeas, recides. Cùm die quadam à Doctore Angelico petiisset soror ejus, quid factura, ut à peccatis declinare, & in perfectionis via progrederetur? Respondit Doctor, *oppertet solummodò, ut velis.* Sic pariter postulet quis, quid facturus, ut post peractam pęnitentiam in priora peccata non relabatur? Respondebo, oportere tantummodò, *ut benè velit*; ac quòd firmum non recidendi propositum eliciat. Nostin, cur toties in priora peccata lapsus es? scito, hoc ita factum esse: quia cùm ad sacramentalem confessionem accessisti, te non ultrà peccaturum, firmiter non statuisti. Cùm petiit a te Confessarius, an velles in justitia perseverare, & non ampliùs peccare? Respondisti: hoc volo, hoc firmiter mihi propono; sed in corde tuo hoc non volebas, aut volens nolebas; si enim firmiter voluisses, in gravia peccata non amplius recidisses.

Tanta Israelitarum erat inconstantia, ut nunc vero Deo, & nunc idolis adolerent incensa. Asa autem ardenti succensus zelo, idola eorum destruxit, quibus destructis, congregavit omnes Israelitas, eosque hortatus est, ut abrenuntiarent idolis, ac Dominum Deum patrum suorum in toto corde, & in tota anima quærerent: hi autem palàm juraverunt, & protestati sunt, se solum verum Deum adoraturos: *& in tota voluntate quæsierunt eum, & invenerunt*: postquam 2. Paral. 15.15. autem polliciti sunt, se soli Deo *in tota voluntate* adhæsuros, *præstitit eis Dominus requiem.* His Israelitis similes videntur peccatores, qui in sua relabuntur scelera: cùm enim pœnitentiam agunt, tunc Deum adorant; cùm autem in pristina peccata recidũt, tunc adorant idola. Sed si velint habere requiem; si velint, ut in ipsis per gratiam suam quiescat, ac remaneat Deus; oportet, ut non negligenter, & perfunctoriè, sed *in tota voluntate* promittant se non ampliùs in priora peccata lapsuros. O Peccator, antequam a Confessario absolvaris, te non ampliùs relapsurum promittis; sed hoc non promittit in toto corde, & *in tota voluntate* tibi solummodò quædam non recidendi velleitas inest; & ideò tam facilè in priora scelera reincidis. Quare ut in priora non relabaris peccata, optimum remedium est bona voluntas, seu, firmum non relabendi propositum.

2. Alterum remedium est occasionum fuga. Certum est enim hominem esse infirmum; debilem, & ad peccata proclivem: hi autem qui ad peccata recidere solent, aliis sunt infirmiores, & ad recidendum in eadẽ peccata procliviores: quare cùm magna eorum ad recidendum sit propensio; si peccandi occasionibus se exponant, in priora peccata infallibiliter recident. Et ideo, ut quis in priora peccata non relabatur, optimum remedium est occasionum fuga.

Convalescenti ægroto, ad cavendum ne recidat, consulit prudens medicus, ut ab his abstineat, quæ morbi causa fuerant: si à nimio studiorum affectu orta erat infirmitas; studiis seriò incumbere prohibet medicus; si à nimio cibo & potu; abstinentiam & sobrietatem jubet. Idem ordo videtur servandus in morbis animi: ut enim quis vitet recidivam in priora peccata, personas, libros, officia, & ea omnia quæ peccandi occasionem præbuerant, fugere debet: quia si iisdem peccandi occasionibus se committat; in priora scelera certissimè relabetur.

Cùm Christus Dominus à Judæis captus est, *discipulus quem diligebat Jesus*, fuga sibi consuluit; cùmque miles quidam sindone eum detinere vellet; hic, *rejecta sindone nudus profugit ab eis.* Marc. 14. 52. Cur Joannes qui amore speciali à Christo diligebatur, & qui supra pectus ejus recumbere meruerat, tam

faci-

facilè fugam capessit? fugit Joannes, ut peccandi occasionem declinet; *Petrus qui fugere noluit, abnegavit, Joannes, ne abnegaret, aufugit*: negavit Christum Petrus, quia illum negandi occasioni se exposuit: Joannes autem eum non negavit, quia occasionem illum negandi fugit. Idem vobis accidet; si peccandi occasionibus vos committatis, in priora recidetis peccata; si autem occasiones fugiatis, in ea non reincidetis. Quare ô N. occasiones peccandi fuge: scis hanc adolescentulam tibi peccandi occasionem præbuisse; non ampliùs illam invisas, nec cum illa colloquia misceas: nosti hanc domum, & hoc officium tibi fuisse occasionem ruinæ; non ampliùs in hanc ingrediaris domum, & huic officio abrenuntia; occasiones tandem proximas fuge, ut in priora peccata non relabaris.

S. Petr. Chrysl. ser. 60.

3. Tertium remedium est frequens Sacramenti penitentiæ usus. Si enim peccamus, pœnitendum: si iterùm peccamus, iterùm pœnitendum; ac quotiescunque ita miseri sumus, ut in peccata reincidamus, toties adeundus prudes Confessarius, toties ei manifestanda peccata, & toties de iis facienda est pœnitentia: quæ est remedium toties iterandum, quoties in pristina peccata relabimur: *iteratæ valetudinis*, inquit Tertullianus; *iteranda medicina est*.

De juvene quodam Monacho legitur, quòd cùm ab Abbate efficax aliquod adversus recidivam remedium petiisset, respondit ei prudens moderator: *si cecidisti, surge, si non cessas cadere, non cesses surgere*. O salubre consilium! ô efficax adversus recidivam remedium? hoc, quæso, utimini remedio, si in peccata caditis, per pœnitentiam surgite: si iterùm & iterùm caditis, iterùm & iterùm per pœnitentiam surgite. Nolite stolidos hos peccatores imitari, qui ad pœnitentię tribunal non accedunt, si priùs horrendis & multis peccatis non graventur; sed si in grave aliquod cecideritis peccatum, mox ad remedium properate, ac per pœnitentiam ab eo surgite: *iteratæ valetudinis, iteranda est medicina*.

Cùm die quadam in deserto deambularet S. Arsenius, audivit vocem, dicentem, *veni, ostendam tibi opera hominum*. Progreditur Abbas, & à longè deterrimum videt Maurum ligna cædentem, ac fascem componentem: qui semper lignis ligna addebat. Facto autem fasce prægrandi, ac adhibita utraque manu, ut quanti ponderis esset, probaret: illum ita gravem reperiit, ut vix eum è terra levare posset. Quid tunc ille Maurus? abiicit ne fascem? aufertne è fasce aliquid ligni, ut pondus minuat? nequaquam. Quin contrà nova superimponit ligna, ac fascis pondus ita auget, ut nec illum à terra quocumque modo extollere valeat.

Ecce quæ sine opera eorum, qui post obtentam à Deo veniam, in priora peccata recidentes, ad penitentiam promptè non accelerant. Hi postquam in priora sceler[illegible] ter, aut quater, imò & semel, ceciderunt ingenti gravantur onere, nec ideo ad pœnitentiæ tribunal properant, ut onus deponant, sed peccata peccatis addunt, donec onus importabile confecerint. O. N. si post acceptam à Deo veniam iterùm peccasti, depone citò onus iniquitatum tuarum, si iterùm in peccata lapsus es, ad pęnitentiæ tribunal iterùm advola, & ut ait Tertullianus: *rursus pœnitere non pigeat*, quia hoc est optimum remedium.

Ecce tria ad non recidendum efficacissima remedia, quibus quartum addi posset, sumptum ex D. Bernardo: cui cùm aliquando occurrisset vir, luxuriæ adeò immersus, ut nullo non die non se fœdè coinquinaret. Monet, hortatur, increpat illum Doctor Mellifluus, cui respondet alter, impossibile sibi, ab his sordibus abstinere. Rogat eum Bernardus, ut tribus saltem diebus pro Dei amore abstineat: *quæso*, inquit, *saltem aliquas cum Deo inducias facito, ut minùs ad triduum*. Annuit ille: ac triduo feliciter expleto, ab illo petiit vir sanctus, ut tribus aliis diebus in sanctissimæ Virginis honorem abstineret, *in Deiparæ honorem tantumdem præsta*, obtemperat ille. Tum tandem tertio dixit ei Bernardus, *semel adhuc has inducias posco in honorem omnium Sanctorum*, quas & adhuc ille pacis citur. Qua Bernardi arte, hic qui sibi impossibile censebat, non recidere: clarè intellexit, hoc sibi esse possibile, & facile. Hac arte, & hoc remedio etiam utimini, ut peccati recidivæ malitiam, & pœnam devitetis, ac etiam ut æternam beatitudinem aliquando obtineatis. *Amen*.

FERIA III. POST PASCHA.

DE PACE.

Pax vobis. Lucæ 24.

Ntiquus & receptissimus apud Hebręos erat mos ille salutandi, quo hodie utitur Christus, cùm pacem Apostolis suis dat, & precatur, dicens: *Pax vobis*. Hunc salutandi, & benè precandi modum servarunt

sunt Angeli in Christi Nativitate, cùm Salvatorem in antro Bethlehemitico natum esse annuntiarunt: hunc servare soliti sunt Apostoli in epistolis, & congressibus suis: & hunc servat Christus post Resurrectionem suam, optans Apostolis pacem cordis & animæ, quæ est omnium bonorum hujus mundi maximum, quo nullum melius & optabilius inveniri potest: *Pax vobis*.

Maximum quidem bonum est illa pax; sed advertite, quòd eam det Christus Apostolis, Discipulis, & viris justis: non autem impiis, & peccatoribus, qui à statu gratiæ ceciderunt, & qui in statu mortalis peccati vivunt; quia impii, si non convertantur,
Isa.48.22. nulla usquam vera pace & animi tranquillitate fruentur: *non est pax impiis, dicit Dominus*. O viri justi hanc pacem, tanquam munus pretiosissimum dedit, & reliquit vobis
Joan.14.27. Christus: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; Sed impiis nulla usquam vera pax inierit, ut tota hac concione constabit, &c. *Ave*.

Viri justi, qui piè in Christo vivere volunt, & qui à DEI lege non deviant, interna, & constanti fruuntur pace, in vita, in morte, & post mortem. *In vita quidem*: quia quidquid viro justo acciderit, non turbatur, & quasi non tangitur cor ejus; sed continua semper, & imperturbabili pace gaudet. *In morte etiam*: quia tantum abest, ut tunc turbetur, angatur, & crucietur cor ejus, quin contrà cum gaudio advenientem mortem suscipit; eam velut somnum quietis & pacis inspicit, cupitque dissolvi, & esse cum Christo. *Post mortem tandem*: quia tunc in pace dormit, & requiescit, ac
Sap. 3.3. æterna Paradisi pace fruitur: *Illi autem sunt in pace*.

Felices quidem viri justi; cùm perfecta, continua, & perpetua iis insit pax: sed, ò quàm infelices impii, qui viam pacis non cognoverunt; & quibus in vita, in morte, & post mortem non est pax. *Non est pax impiis in vita; non est pax impiis in morte; non est pax impiis post mortem*. En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *Non est pax impiis in vita.*

Sanctitatis fructus est pax animi, & gaudium in Spiritu sancto; impietatis verò fructus est animi perturbatio. Impiorum enim cor est quasi mare ventis & fluctibus agitatum, quia nunquam perfecta pace & quiete fruitur: *Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest*. Vel ut vertit Vatablus: *Impii autem Euripi instar fremunt*.

De Euripo fertur, quòd septies per diem fluat & refluat; ideòque in perpetua sit agitatione & motu. quod quomodò fieri possit, capere nequivit Aristoteles. Unde de eo dicitur: *Euripus habet Aristotelem, non Aristoteles Euripum*. Sed licèt hoc naturæ mysterium penetrare non valeamus; certum tamen est, quòd impii Euripo sint similes: quia cùm perpetuo cupiditatum æstu, & dæmonum afflatu agitentur, quiescere, veraque animi pace, & tranquillitate frui nequeunt; sed instar Euripi, & maris fluctuantis, continuè jactantur, intusque turbantur.

Pax illa interna, de qua loquimur, est tranquillitas quædam & serenitas mentis, ac fiducia bonæ conscientiæ, orta ex conjecturis, quæ moralem faciunt certitudinem, se esse in Dei gratia constitutum. Qui enim talem fiduciam habent, mente non anguntur, nec interno peccati verme mordentur; quin contrà, pace fruuntur, quæ exsuperat omnem sensum, & quam solus ille novit, qui Apoc. 2.
eam possidet. Hæc pax est manna illud absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit; seu, ut rectiùs dicam, est prægustus quidam cælestis illius mannæ, quo in cælo pascuntur Beati. Impii autem, & qui lethalis alicujus criminis rei sunt, illa non fruuntur pace; nulla eis pax est, & requies interna: quia continuo cupiditatum æstu agitantur, & perpetuis perpetratorum criminum aculeis, etiam in mediis voluptatibus lancinantur. Sicut enim Pharao neque in mensa, neque in lecto, neque in alio aliquo loco à ciniphibus, seu culicibus requiem habuit; ita & impii, sive lecto decumbant, sive mensæ accumbant, sive voluptatibus indulgeant, nulla requie, & pace fruuntur: sed interiùs sæpè conscientiæ morsibus stipulantur, & passionibus, cupiditatibusque suis intùs conturbantur.

Hoc sciunt, & in semetipsis experiuntur impii, quorum sanè nullus interna fruitur pace. Omnes totius mundi lustrate Provincias; omnia peragrate regna; omnes orbis terrarum interrogate nationes, & ab eis petite, an ex impiis qui Deo resistunt, inveniatur aliquis, qui interna fruatur pace: *Quis restitit ei, & pacem habuit*? Job. 4. 9.
Hanc omnibus hujus mundi hominibus quæstionem proponite; qui omnes, si sincerè respondere velint, dicent, nullum unquam vera pace potitum esse, quamdiu in statu mortalis peccati fuit: quia quamdiù in hoc statu homines vivunt, intùs mordet eos vermis conscientiæ, à quo omnis interna pax turbatur, & tollitur.

Verum est, quòd peccatores omnes, quan-

quantumvis obdurati, & in peccatis obstinati pacem, & animi quietem semper cupiant; sed internam cordis pacem habere nequeunt, quamdiù in statu mortalis peccati vivunt. Sibi suadent, quòd tunc pace fruentur, cùm voluptatibus adhæserint, cùm inordinatis satisfecerint passionibus, & cùm id egerint quod suadet mundus, caro appetit, & diabolus inspirat. Dicunt intra semetipsos; tunc pax nobis erit, cùm hoc & illud malum fecerimus: *Dicunt pax, pax*. (Jer. 6. 14.) Sed falluntur: quia nunquam interna, & vera fruentur pace, si priùs peccata sua non deleverint, & ea penitùs non abjecerint: *Dicunt, pax, pax, & non erat pax*. Nulla, inquam, eis pax unquam erit, si priùs peccatis non valedixerint; quin contra, tristes semper erunt, & morosi, ac diris conscientiæ morsibus semper cruciabuntur.

Varias sancti Patres adducunt rationes, cur impii pace aliqua frui nequeant, quamdiù in peccatis perseverant. *Primam* affert (Amb. lib. de Joseph.) Sanctus Ambrosius, dicens, impio nullam esse pacem; quia sub dira peccati servitute gemit. Supponit S. Doctor hoc sacræ Scripturæ principium, quòd *qui facit peccatum, servus est peccati*. Ex quo infert, peccatorum nulla posse pace & quiete frui; sed illum, instar servi, necessariò semper laborare, semper trepidare, & sub dura peccati servitute ingemiscere. *Secundam* desumo (Ambros. in poster. Apolog. David.) ex eodem Ambrosio, qui ait, peccatores semper turbari, nullaque unquam pace posse frui: quia cum suas non frænent cupiditates & passiones, ab iis conturbantur, & cruciantur. Illæ enim effrenatæ cupiditates magnam, inquit, faciunt tempestatem; & veluti in quodam freto corporis navigantem animum hinc atque inde perturbant. Unde sicut pax est hominibus bonæ voluntatis; ita & hominibus impiis, hominibus malæ voluntatis, & effrenatæ cupiditatis non pax est, sed anxietas, & perturbatio magna. *Tertiam* adducit divus Augustinus, dicens, quòd cùm vera pax hominis procedat ab unione ejus cum Deo; non potest esse vera pax impio, qui per peccata sua à Deo divisus est: *Iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum vestrum*. (Isai. 59. 2.) Alias multas taceo rationes; sub silentio tamen non præteribo illam, quæ sumitur ex parte conscientiæ, quæ ita peccatorem intùs mordet, lancinat, & cruciat, ut vera nunquam pace gaudeat.

Conscientia bona gaudium, pacem, & tranquillitatem parit: ita ut vir justus, cujus conscientia nullo gravatur crimine, sit semper quietus, nec advenientibus quibuscunque adversis affligi possit; *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit*. (Prov. 12. 21.) Sicut Ericius, in globum convolutus, in medio adlatrantium & tingentium canum securus conquiescit; sic justus, cujus conscientia a gravi quoque peccato libera est, in mediis adversitatibus, & tribulationibus quietus est, & interna pace fruitur. Contra verò, vir impius plerumque tristis est, nec perfecta unquam pace gaudet: quia conscientia mala omne verum gaudium è corde impii tollit, variosque perturbationum motus gignit.

In hujus rei exemplum adduci posset impius Cain, cujus facies concidit. Et ut loquitur S. Ambrosius, *Cain tristis factus est; quia propria conscientia intellexit, Deo sacrificium suum non probatum*. Sed cur familiare hoc adducam exemplum: cùm ipsa experientia constet, non solùm Cainum, sed & omnes, qui gravi aliquo scelere obstricti sunt, nunquam verè lætos esse, nec vera pace frui; quia à conscientia accusante, & intus torquente, semper infestantur, & conturbantur. Ac licèt aliquam exterius præseferant lætitiam, ea tamen vera, & solida non est; quia in corde non est.

Sicut gravium criminum rei, qui in carcere habitant, capitis damnationem timentes, etsi deliciis abundè fruantur, vitam tamen agunt maximè molestam & anxiam: sic qui improba conscientia molestantur. (Chr. ho. 22. de nequitiæ repulsa.) Istis enim licèt multa narrentur, vel repræsententur læta; conscientia tamen illos semper intus mordet, & lancinat, nec eos aliqua vera pace frui sinit.

Videte quid Theodosio Imperatori acciderit. Nonne hic in summam tristitiam devenit, postquam, ob cædem Thessalonicæ factam, à Sancto Ambrosio excommunicatus, & ab Ecclesia exclusus est? Nonne hic ita tristis factus est, ut nulla pace, nulla quiete potiretur? hujus sanè maxima fuit tristitia. Cùmque Ruffinus, familiaris ejus eum lætari, & bono animo esse juberet, flens ille respondit: *O Ruffine, tu mea mala non sentis: ego lamentor, & gemo calamitatem meam; quia servis quidem & mendicantibus aperta sunt templa Dei, & proprium Dominum ingredientes licitè exorant; mihi verò ingressus ad eum non est, insuper etiam cæli mihi sunt clausi. Hæc dicens, singultibus verba singula interrumpebat, neque quievit, donec nexu anathematis solveretur*. (Theod. hist. trip. l. 9. c. 30.)

Quod de Theodosio, hoc & de omnibus impiis dicendum. Quamdiù enim in statu mortalis peccati degunt, nulla unquam vera pace fruuntur: quin contrà, intus semper à conscientia mordente lancinantur, & torquentur. Si ad cælum oculos tollant, mox suggerit

gerit conscientia, quòd nunquam ad illud ascendent, ni suis priùs abrenuntiaverint sceleribus: si inferni supplicia mente revolvant, mox, intus loquens conscientia, dicit eis; quòd iis, æternùm addicentur suppliciis, ni à viis suis pessimis declinent; si, ut hos conscientiæ stimulos sopiant, ludis, comessationibus, vel libidinibus indulgere velint; eos ubique sequitur mordens conscientia, quæ eos stimulat, & lancinat; & quæ veluti tortor crudelis eos ubique dirissimè cruciat; *peccator habet in secreto cordis sui tortorem conscientiam sua*. Vis ergo ò peccator, vera pace, & tranquillitate in hoc mundo frui? omnia è corde tuo tolle crimina, & benè vive; *vis ergo nunquam esse tristis*, inquit Isidorus, *benè vive*. Hæc unica est ars, qua obtineri potest vera pax in hac vita: quia impiis, qui benè, & piè non vivunt, nulla esse potest pax in vita: *nec etiam in morte*.

Aug. ser. 18. de ver. Apost.

Isidor. l. 2. Soliloq.

I. PARS

Non est pax impiis in morte.

Refert S. Joannes Climachus, Stephanum, virum pereximia sanctitate fulgentem, qui toto quadraginta annorum curriculo in eremo, vigiliis, jejuniis, lacrymis, omnique virtutum generi addictus, præclarè vixerat; in hora mortis obstupuisse, turbatum esse: *& quasi*, inquit, *rationem quidam à se exigerent, cunctis qui astabant audientibus, ajebat, aliquando quidem: ita sanè, sic revera est; sed pro hoc tot annis jejunavi. Aliquando verò: non certè, sed mentimini, hoc non feci. Deinde rursus: ita verè est, hoc ita est; sed flevi: sed ministravi. At rursus: verè me accusatis. In quibusdam etiam aliquando ajebat, ita sanè, & quidem ad hac quid dicam non habeo, ideò misericordia est. Et erat perfectò spectaculum horrendum, has terrificum.*

Clim. grad. 7.

De famoso illo multorum Eremicolarum Abbate, & Patre Arsenio fertur, quòd instante morte, timor, & tremor venerint super eum. De sancto Hilarione etiam narrat sanctus Hieronymus, quòd cùm in hora mortis frigidus timor artus ejus invasisset; ut timorem hunc procul pelleret, dicebat: *O anima mea, egredere, quid dubitas? egredere, quid times? septuaginta annis Deo servisti, & adhuc exire times?*

Hier. in vita Hil.

Heu! si viri illi sanctissimi in horam ortis timuerunt, & perfecta pace non gavisi sunt, quæ quæso, instante morte, pax erit impiis; quæ animi tranquillitas, quale gaudium, qualisque consolatio? Tunc nulla eis erit pax, tranquillitas nullaque quies & consolatio, sed magnus iis inerit timor, maximus dolor, & ut ait sanctus Bernardus, *inter diversos dolores & timores animam exspirabunt*.

Cùm viri justi ad portas mortis appropinquant, aliquo affici solent timore; quia sciunt formidanda esse Dei judicia; sed cùm actu reflexo cogitant, se non mortaliter peccasse, aut de perpetratis peccatis se pœnitentiam egisse, abblanditur eis conscientia; & adveniente sancta in Deum fiducia, in pace dormiunt & requiescunt. Impiis verò non sic, cùm enim recordantur, se toties in Deum suum peccasse, toties conversionis gratiam abjecisse, totiesque Deo vocanti restitisse, turbantur, trepidant, & infeliciter moriuntur, & non in pace, sed in confusione dormiant, *dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra; quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos*.

Quamdiù benè habent peccatores, in mediis etiam deliciis vera non gaudent pace: quia intus mordens conscientia eos lancinat, & perpetratorum peccatorum memoria eos conturbat. Sed, instante morte, longè diriùs cruciantur, nullaque iis pax esse potest: *tum* ob perpetrata peccata, quæ menti eorum objiciuntur: *tum*, ob dæmones, qui eos conturbant: *tum* ob Dei judicia, quæ formidant.

1. Cùm infirmatur, mortique appropinquat impius, omnia in quæ incidit peccata, menti ejus objiciuntur: tunc meminit pravarum omnium cogitationum, quas toto vitæ suæ tempore mente revolvit, omnium verborum inordinatorum quæ protulit, & omnium scelerum quæ perpetravit. Tunc testificans & accusans conscientia, ei exprobrat quidquid unquam mali fecit, intùs dicens: nonne verum est, quòd obscœnas cogitationes millies voluntariè mente volvisti? Nonne fœdis libidinibus tali die & cum tali personis indulsisti? Nonne millies nomen Dei tui blasphemasti? Nonne hunc & illum hominem bonis iniquè spoliasti? Nonne hanc, & illam actionem iniquam egisti? Tunc non aliqua dumtaxat, sed omnia penitùs peccata quæ perpetravit impius, veluti torrentes, in mentem ejus venient, eumque conturbabunt: *torrentes iniquitatis conturbaverunt me*. Tunc quilibet impius, si saltem rationis usu polleat, sua omnia mente volvet peccata, eorum ponderabit gravitatem; & quæ sibi antea levissima videbantur, tunc enormia, & quasi formidanda monstra apparebunt. Quare impius, tot recogitans & ponderans peccata, nulla fruetur pace; sed contristabitur & conturbabitur; *veniente*

ulent in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum. At non solùm pax non est impiis in hora mortis, ob perpetrata peccata, quæ menti eorum sese offerunt; *sed etiam ob tetros dæmones, qui eos conturbant*.

2. Iis nonnunquam dœmones sese sub horrendis figuris videndos præbent, eisque tantum terrorem incutiunt, ut de conversione, & salute cogitare nequeant: *ex omni parte terrebunt eos dæmones terribiles, & horribiles*. Sed si dæmones impii sub specie visibili non appareant; eorum saltem mentibus se ingerunt, eaque illis suggerunt quæ ad eos conturbandos & terrendos sunt idonea. Tunc iis Deum repræsentant, non ut benignum, ut misericordem, & ut paratum ad iis indulgendum si converti velint; sed ut terribilem, ut severum judicem, ut iratum, & ut jam vindictæ suæ flagella manu gestantem. Quibus ideis ita terrentur & conturbantur impii, ut interna pace frui quomodocumque nequeant: *conturbati sunt, commoti sunt: tremor apprehendit eos*. At impii in hora mortis, interna etiam non fruuntur pace, *ob imminentia Dei judicia, quæ formidant*.

3. Impii adhuc viventes, & cubili suo decumbentes, à Dei judiciis timent: plerique enim sibi audire videntur Deum, vitæ rationem ab iis petentem, & jam dicentem: *redde rationem villicationis tuæ*. Sibi impius quisque tunc audire videtur Deum, dicentem illi: O impie, redde rationem animæ tuæ, corporis tui, facultatum tuarum, omniumque bonorum, naturæ, & fortunæ quæ tradidi tibi: redde rationem pretiosissimi sanguinis, quem pro tui salute libenter fudi, Sacramentorum quæ pro tui sanctificatione institui, & gratiarum mearum quas in tempore opportuno tibi dedi: redde rationem sanctarum omnium inspirationum quibus ad conversionem te vocavi, & piorum motuum quibus ad recedendum à peccato, & ad benè vivendum te excitavi: redde tandem rationem omnium bonorum, & beneficiorum, quæ à me percepisti. Anne iis omnibus ad mei gloriam, & tui salutem usus es? O ingrate, nonne hæc omnia servire fecisti iniquitatibus tuis? nonne in me benefactorem tuum iniquè egisti? nonne me tui amantem inique recepisti? toties iteratis criminibus ad iracundiam me provocasti? Quæ nunc est expectatio tua, quid a me sperare potes, nisi acerrissima, & æterna tartari supplicia? His aut similibus cogitationibus territus peccator, turbabitur, angetur, nullaque pace fruetur.

Scio, nonnullos videri impios, qui adveniente morte, nulla timoris, & anxietatis signa edunt. Ipsa experientia docet, aliquos quandoque reperiri peccatores obduratos, omni sensu carentes, qui in hora mortis de pœnitentia aliorumque Sacramentorum perceptione non curant, & tamen nullo modo timere videntur, sed animo ita quieto, & ita tranquillo ex hoc mundo exeunt, ac si viri justi & sancti essent; sed reverà hujusmodi impii non moriuntur in Domino, nec vera pace fruuntur. Eorum pax non est vera, sed falsa & apparens, ut enim ait divus Augustinus magna est differentia inter veram hominis justi, & falsam hominis impii pacem, quia vera hominis justi pax provenit à Deo intùs habitante per gratiam suam, & firmam salutis spem conferente, apparens verò impii pax, non à gratia, nec à salutis spe procedit; sed a quadam cordis duritia, & animi insensibilitate. Ideò in pace mori videtur impius, quia cùm, ob perpetrata peccata, lumen fidei in mente ejus sit extinctum, cùm Dei gratia à corde ejus penitùs abscesserit, & eùm ampliùs eum non arguat conscientia, insensibilis remanent, & sic in pace mori videtur; non tamen in pace, sed in duritia & insensibilitate cordis moritur. O quàm magna miseria hominis impii, qui pacem non habet in morte; *nec etiam post mortem*.

Non est pax impii post mortem.

Postquam mortuus est impius, anima ejus nativa propensione, centrum suum quærit; ad Deum, animæ suæ centrum, naturaliter fertur; illum possidere desiderat; & ad cælum ire, ubi Deo & æterna pace fruatur; maximè peroptat. Sed a Dei fruitione, a cælo, & ab æterna pace arcebitur: *repulsa est à pace anima mea*.

Nulla sanè pax est impio post mortem, quin contrà Deus, Angeli, dæmones, & omnes creaturæ illi bellum indicunt, & adversus illum militant, ac ut de Ismaele dicitur, *manus omnium contra eum*.

Quamdiù in hoc mundo moratur impius, innumeris eum Deus beneficiis afficit, semperque paratus est ad dandum illi osculum pacis, si ad eum converti voluerit; sed mox ut mortuus est, arma sua sumit Deus, ut adversus illum pugnet, omnesque creaturas adversus eum armat; *accipiet armaturam*

tam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum.

Mox ut obiit impius, Deus, quasi armatus, adversus illum pugnat exprobrando illi quæcunque patravit crimina, & dirissimè objurgando eum. Adversus illum pugnant custodes Angeli, objicientes ei Dei beneficia, quorum ingratus fuit, & sanctas inspirationes quas iniquè repulit. Adversus illum decertant dæmones, petentes eum sibi tradi, quia omni beatitudine indignus, & æternis suppliciis dignus est.

Vel dicamus, quòd postquam ex hoc mundo exierunt impii, Deus adversus illos militat, quia omnium quæ in vita fecerunt, ab iis rationem exigit, quia eos severè judicat, & quia adversus eos sententiam dicit, eosque æternis tartari suppliciis adjudicat. Et non solùm per seipsum Deus adversùs impios pugnat, sed etiam per dæmones, quibus eos cruciandos tradit, *tradidit eum tortoribus*. Ut enim explicat S. Remigius, *tortores sunt dæmones, qui animas peccatorum mille modis gravissimè torquent, & cruciant in gehenna.*

Satis superque ex jam dictis censet haud dubiè unusquisque vestrùm, impium nulla post mortem pace frui. Sed ut meliùs adhuc hoc pateat, descendamus in infernum viventes, ibi consideremus impios, voracibus flammis involutos, teterrimis dæmonibus circumdatos, & Dei visione privatos, ibi clamant, ibi gemunt, ibi vociferantur, dicentes. *Erravimus à via veritatis. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles; viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra.* Quæ, quæso, impiis illis, in inferno existentibus, pax esse potest? nulla quidem. Sed continuum iis inest bellum cum flammis à quibus cremantur, cum dæmonibus à quibus torquentur; ac cum complicibus quibus maledicunt, & a quibus maledicuntur.

O quàm miseri post mortem impii, cùm pacem nullam habeant cum Deo, & cum creaturis. Sed fortè pacem habent in semetipsis; & dum torquentur exteriùs, interiùs fortè aliqua pace fruuntur? Absit, hoc sentire de impiis in inferno existentibus. Non sunt hi similes viris justis, qui in medii suppliciis quæ in hoc mundo perferunt, interna pace, & quiete gaudent. Impii enim in inferno, nulla potiuntur interna pace; sed dum exteriùs a flammis, & à dæmonibus cruciantur, interiùs à verme conscientiæ roduntur, & lacerantur.

Sicut tinea vestem continuè rodit, licèt occultè, ita vermis conscientiæ, sine ulla intermissione, damnatorum corda corrodit, & arguit, intùs dicens, cur, ò impie, animam tuam ad Dei imaginem, cælo natam, & unicam tuam, pro momentanea voluptate, pro modico lucro, pro transitoriis dignitatibus, &, ut ita dicam, pro nihilo dæmoni vendidisti, & nunquam redimendam, & inferno mancipasti? cur vocanti divinæ gratiæ toties restitisti? cur veram de peccatis pœnitentiam non fecisti? cur non imitatus es hos, & illos qui pœnitentiam egerunt, & salvi facti sunt?

Hic vermis nunquam morietur, *vermis eorum non morietur;* sed erit perpetuus accusator, & vindex hominis impii, qui statuet illi ante faciem præterita peccata, & redarguet eum, justâque condemnabit. Imò, sævissimus ille vermis, carnificis instar, dirè eorum corda torquebit: vel ad modum hostis infensissimi, perpetuum bellum adversus illum geret, eumque semper infestabit.

Sicut ranæ clamore suo dormientium quietem turbant, sic vermis conscientiæ in inferno nunquam tacebit; sed impios semper arguet, & inquietabit. *Jam* illis objiciet quæ, & quanta pro eorum salute Christus passus sit, *Jam* gratias omnes quibus abusi sunt, *Jam* æternam beatitudinem ad quam erant creati, & à qua in æternum exulant, quia à peccato abstinere noluerunt; vel quia modicam pœnitentiam agere recusarunt. Quare impii, interno hoc verme corrosi, & semper lacerati, in rabiem, & desperationem incident, suasque præ dolore linguas manducabunt, *commanducaverunt linguas suas præ dolore.*

O quàm graviter adversus impios in inferno pugnat internus ille vermis! o quam graviter lacerantur, & cruciantur acerbis illis conscientiæ stimulis & morsibus! sed insuper, ut ait summus Pontifex Innocentius, in inferno sunt vermes materiales, quibus roduntur impiorum corpora; *in inferno vermis duplex; interior, qui rodit cor; exterior, qui rodit corpus.* Et ut loquitur D. Basilius (in inferno est vermium innumerabilium genus venenosum, ac carnivorum, esitans quidem semper, nec tamen se satians, sed intolerabiles dolores morsibus infligens.) Addit Sant' Anselmus, quòd *in inferno sunt vermes immortales, serpentes, & dracones, visu, & sibilo horribiles;*

qui

qui, ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma.

Quæ ergo post mortem pax esse potest impiis: cùm Deus, Angeli, dæmones, vermes, serpentes, & dracones adversus illos acriter pugnent? nulla sanè iis est pax non solùm in vita, & in morte; sed etiam post mortem. Quare, ò impii, desinite perversè agere; tollite de medio vestri peccata; quæ sunt causa, cur nulla vobis unquam sit pax: & nolite ampliùs peccare in Deum vestrum.

Scitis, prælium magnum aliquando factum esse in cælo: *prælium magnum factum est ib cælo. Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone.* Unde hoc bellum in cælo? a peccato: nisi enim peccassent Angeli, nullum unquam in cælo prælium; sed sempiterna pax fuisset. Utque è cęlo tolleretur pręlium, & perfecta pax in eo solidaretur, expulsum est è cælo peccatum; & Angeli qui peccaverant, extra cælum ejecti sunt. Sicut autem bellum in cælo ortum est à peccato: ita, & bellum in vobis à peccato est; & peccatum in causa est, cur nulla unquam pace fruamini. Quare omnia peccata è medio vestri tollite, ut Deus pacis habitet vobiscum, & ut vera pace frui valeatis.

Omnibus notum est, Christum esse authorem pacis, pacemque nobis cum æterno Patre conciliasse. *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.* Sed quomodò nos Patri reconciliavit, pacemque nostram composuit? per destructionem peccati. Sicut enim per peccatum inimici Dei facti eramus, ita & per peccati destructionem pax nostra inita est, & DEO reconciliati sumus. Vultis similiter vera, & perfecta pace gaudere? omne peccatum a vobis tollite.

Durum vobis est aliena restituere, huic creaturæ valedicere, & pœnitentiam suscipere, ut peccatum in vobismetipsis destruatis; sed durus vobis erit, si nulla in hoc, & in alio mundo pace gaudeatis. Quare pęnitentiam generosè suscipite; ac omne peccatum procul à vobis pellite, ut perfectam in hoc mundo, & æternam in cęlo pacem habeatis. Dum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum supplex deprecor, ut æternam, ineffabilem, & incomprehensibilem Paradisi pacem vobis, mihi & omnibus tribuere dignetur. *Amen.*

F I N I S.

IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

Cal-

FINIS.

ANNUS
APOSTOLICUS,
CONTINENS
CONCIONES
Omnibus & ſingulis totius Anni diebus Dominicis, Prædicabiles.

AUCTORE R.P.

FR. ZACHARIA LASELVE
Sacræ Theologiæ Lectore, necnon Provinciæ Recollectorum Sanctiſſimi Sacramenti, ſeu Toloſanæ alumno.

IDEA CONCIONUM DE DOMINICIS.

† 2

III. Pars.

DOMIN. XI. POST PENTEC.
De Christi operibus.

Opera bona fecit Christus promptè, indesinenter, & perfectè: 1. *Promptè*, sine ulla retardatione: 2. *Indesinenter*, sine ulla intermissione: 3. *Perfectè*, sine ullo defectu. 217

DOMIN. XII. POST PENTEC.
De hominis in Deum amore.

Deus amandus est ardenter, unicè, & semper: 1. *Ardenter*, sine modo & remissione: 2. *Unicè*, sine socio & consorte: 3. *Semper*, sine termino & fine. 222

DOMIN. XIII. POST PENTEC.
De luxuria.

Innumera sunt motiva, quæ hominem ad abstinendum à luxuria excitare debent. Sed velim solùm, ut seriò perpendant libidinosi, quòd Deus eos videt, judicat, & severè punit. *Deus eos videt*: cur ergo coram illo peccare non vereantur? *Deus eos judicat*: cur ergo à terribilibus ejus judiciis non timeant? *Deus eos punit*: cur ergo pro momentanea voluptate æternis se suppliciis exponant? O peccator: 1. Deus te videt: 2. Deus te judicat; 3. Deus te punit. En tria motiva, quæ ad abstinendum ab omni luxuriæ inquinamento te excitare debent. 227.

DOMIN. XIV. POST PENTEC.
De usura.

Usurarius nonnunquam æstimatur benefactor, amicus, & protector eorum, quibus ad usuram commodat. Sed benefactoris, amici, & protectoris nomina non ei conveniunt. Usurarius enim, est 1. *Benefactor*, qui eos quibus benefacere videtur, facultatibus spoliat: 2. *Amicus*: qui eos quos diligere creditur, iniquè prodit: 3. *Protector*, qui eos quos protegere censetur, crudeliter opprimit. 232

DOMIN. XV. POST PENTEC.
De officiis filiorum in parentes.

Filii, ut ait Doctor Seraphicus, parentibus debent reverentiam, obedientiam, & amorem: 1. Reverentiam: *Honorem reverentiæ*: 2. Obedientiam: *Honorem obedientiæ*: 3. Amorem: *Honorem beneficentiæ* 237

I. Pars. Filii parentibus debent reverentiam; quia Deus: 1. Præcipit filiis, ut honorent parentes: 2. Præmiat filios, qui parentes honorant: 3. Punit filios, qui parentibus reverentiam non præstant. 237

II. Pars. Filii obedire debent parentibus in his, quæ spectant: 1. Dei gloriam: 2. Suam salutem: 3. Oeconomiam, seu, rei familiaris administrationem. 239

III. Pars. Filii parentes amare debent: 1. Amore ardenti: 2. Amore patienti: 3. Amore benefico. 240

DOMIN. XVI. POST PENTEC.
De ambitione.

Homo ambitiosus. 1. Stultus est: 2. Malignus est: 3. Infelix est. 242

I. Pars. *Stultus est*, quia: 1. Pondus dignitatum non sentit: 2. Terrenas cælestibus dignitates præponit: 3. Deum præire contendit. 242

II. Pars. *Malignus est*, quia: 1. Fraudulentus est & dolosus: 2. Ferox est & crudelis: 3. Audax est, & impudens ad omne malum. 244

III. Pars *Infelix est*: 1. Antequam dignitates assequatur: 2. Cùm eas possidet: 3. Cùm eas amittit. 245

DOMIN. XVII. POST PENTEC.
De igne inferni.

Ignis inferni, longè acriùs urit, devorat, & torquet, quàm noster ille ignis, quo in hoc mundo utimur. Sed, quod mirabile simul & terribile est; ignis inferni. 1. *Urit*, & non lucet: 2. *Devorat*, & non consumit: 3. *Torquet*, & nunquam torquere desinit. 247

DOMIN. XVIII. POS TPENTEC.
De blasphemia.

Blasphemiæ nomen nonnumquam impropriè sumitur pro juramentis, & pro imprecationibus, quæ passim ad hominibus vilibus fieri solent. Quare, ut tam de propriè, quàm de impropriè sumpta blasphemia loquar; dico, quòd abstinendum: 1. A consuetudine jurandi: 2. Ab imprecationibus: 3. A blasphemia. 252

DOMIN. XIX. POST PENTEC.
De bonis temporalibus.

Temporalia hujusmodi bona, sunt vilia & contemptibilia mutabilia & transitoria, vana & inutilia: *Sunt vilia*, & parùm valent: *Sunt transitoria*, & parùm durant: *Sunt vana*, & parùm prosunt. Bona temporalia: 1. Parùm valent: 2. Parùm durant: 3. Parùm prosunt. En tres hujus concionis partes. 257

DOMIN. XX. POST PENTEC.
De corporis infirmitatibus.

Qui ægrotat, animam suam, corpus suum, & temporalia sua bona inspicere debet:

bet: *Animam suam*, ut eam salvet: *Corpus suum*, ut infirmitati qua laborat, ad salutem prosit: *Bona sua temporalia*, ut ea rectè, & juxta Dei placitum distribuat.

Ut autem, qui infirmatur, salvet animam suam, debet ultima Sacramenta recipere, & alia ad salutem necessaria agere. Ut prosit ei corporis infirmitas, oportet, ut eam patienter perferat. Ut temporalia rectè distribuat, testamentum justum & pium facere tenetur.

Unde, ut doceam, quomodo se gerere debeant, qui periculosè infirmantur: dico, quòd debeant: 1. Quæ ad salutem spectant, promptè facere: 2. Corporis dolores patienter sustinere: 3. Bona temporalia (si quæ habent) piè & justè distribuere: 262

DOMIN. XXI. POST PENTEC.

De salutis negotio.

Quisque debet: 1. De salute sua seriò cogitare: 2. Salutem suam ardenter desiderare: 3. Pro salute sua sedulò laborare. 266

DOMIN. XXII. POST PENTEC.

De adulatione.

Adulatores, sunt: 1. Hostes maligni: 2. Hostes callidi: 3. Hostes ignoti. 271

I. Pars. *Sunt hostes maligni*, qui homines: 1. Excæcant: 2. Ad peccata alliciunt: 3. Ad tartara ducunt. 271

II. Pars. *Sunt hostes callidi*, qui: 1. Laudant, ut decipiant: 2. Amicitiæ signa edunt, ut prodant. 3. Aliorum mores induunt, ut iis insidientur. 273

III. Pars. *Sunt hostes ignoti*, ac ita ignoti, ut placeant iis quibus adulantur, ab iis amentur, & ab iis præmientur: 1. Iis placent, ac si essent veri Amici: 2. Ab iis amantur, ac si essent amici fideles: 3. Ab iis præmiantur, ac si essent amici benefici. 274

DOMIN. XXIII. POST PENTEC.

De morte Justorum.

Mors Justorum, est quies, somnus & transitus. Est: 1. Quies secura: 2. Somnus suavis: 3. Transitus felicissimus. Et ideò de homine justo, qui ex hoc mundo migravit, dici potest: *Non est mortuus*, sed quiescit: *Non est mortuus*, sed dormit: *Non est mortuus*, sed ad cælestem patriam transit. 275

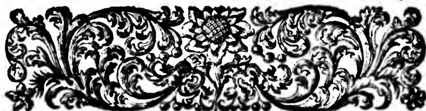
DOMIN. XXIV. POST PENTEC.

De Judicio extremo.

Nullus in hoc mundo reus ita miser, cui aliqua non subsit excusatio, qua mediante, scelerum suorum gravitatem minuere conetur: *Nullus* ita infelix. & derelictus, cui aliquod non insit auxilium, aut à Deo, aut ab hominibus: *Nullus* ita perditus & desperatus, cui non aliqua semper spes salutis supersit. At in formidando extremi Judicii die peccatores, erunt rei, quibus nulla erit excusatio, nullum auxilium, nulla spes salutis: *Nulla excusatio*, quæ apud Deum valeat: *Nullum auxilium*, quod iis prosit: *Nulla spes salutis*, quæ illos consoletur. Peccatoribus in die Judicii: 1. Nulla erit excusatio: 2. Nullum erit auxilium: 3. Nulla erit spes salutis. 280

DOMI-

DOMINICA PRIMA ADVENTUS.

DE JUDICIO EXTREMO.

Tunc videbunt Filium Hominis, venientem in nube cum potestate magna. Luc. 21. 27.

Anc hodie veritatis conscendi Cathedram, ut Christum Judicem in tremendo justitiæ suæ Tribunali sedentem proponã in supre. non nunc gloriæ suę folio ad Patris dexteram sedet, sed in ultimi Judicii die videbunt eum peccatores descendentem de cælo, Angelis suis c ircumdatum, ac divino fulgore radiante m, ut sedeat super sedem majestatis suæ, & juxta severioris justitiæ leges judi cet vivos & mortuos, justos & peccatores: *Tunc videbunt Filium Hominis, venientem in nube, cum potestate magna, & majestate*. .

Pater Æternus per se solum *non judicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio*, Joan. 5. 22 Qui, ut ait Hugo Cardinalis, *illum genuit judicem secum*. Christus autem, ut supremus Judex, sub forma visibili, in die judicii apparebit; ac judicab it bonos & malos: *bonos*, ut supra merita eos præmiet, *malos*, ut juxta demerita eos plectat. Unde Christus tunc Judex erit beneficus simul & formidandus: *Beneficus* justis, qui ei fideliter inservierint: *formidandus* peccatoribus, qui scelerum suorum pęnitentiam non egerint.

Gaudete justi, iterùm dico, gaudete, quia si gravia in hoc mundo patiamini, tandem aliquando veniet dies, in qua Christus Judex. bsterget omnem lacrymam ab oculis vestris, æternisque vos præmiis ditabit, Gaudete justi; sed timeant, ac totis artubus trepident peccatores: quia si in hoc mundo pænitentiam non egerint, Christus in tremendo extremi judicii die Judex erit terribilis, qui eos examinabit, increpabit, & ad æterna supplicia damnabit. Qualis tunc Christus futurus sit Judex, respectu reproborum, ista explicabit concio, &c. *Ave*.

Terreni quique Judices decipi, corrumpi, & flecti possunt. Decipi quidem, *tum* à reis, *tum* à testibus, *tum* ab aliis qui crimina pertinaciter negant; qui ea simulationum involucris tegunt, vel qui ea nonnunquam sub fallacibus quibusdam circumstantiis ita proponuntur, ut virtutes potiùs quam crimina videantur. Corrumpi etiam Eccli. 20. 31. Tr. bull. 14. possunt; quia, ut asserit Spiritus sanctus, *dona excæcant oculos Judicum*: Et ut dixit nonnemo, *auro pulsa fides, auro venalia jura* Flecti tandem possunt, vel a Magnatibus vim inferentibus, vel ab amicis urgentibus, vel à molestis, & importunis oratoribus; nec enim ita recta est justitiæ virga, ut in hanc & illa partem aliquando non declinet.

Hæc ipsa luce clariora sunt, nec est qui nesciat, quòd terreni Judices nonnunquam decipiantur, corrumpantur, & flectantur *decipiuntur*: quia non omnia norunt: *corrumpuntur*: quia summa æquitate non pollent: *flectuntur*: quia corda eorum ad malum prona sunt, & flexibilia. At supremus Judex Christus, in die judicii, nec decipi, nec corrumpi, nec flecti poterit; *non decipi*; quia

quia doctissimus: *non corrupi*; quia æquissimus: *non flecti*, quia inexorabilis. O formidandum peccatoribus Judicem, qui non poterit: 1. Decipi: 2. Corrumpi: 3. Flecti.

1. PARS. *In die judicii Christus decipi non poterit.*

ITa mundos esse Dei oculos ait Propheta, ut nec hominum peccata inspicere queant: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* (Hab.1.13) Verum quidem Deum, cujus ineffabilis sanctitas, & cujus puritas infinita, ita ab omni abhorrere peccato, ut nec levissima quævis delicta videre possit visione approbationis, & complacentiæ. Sed per hoc non stat, quin gravia & horrenda quævis scelera claré, & perspicuè cognoscat; ut enim loquitur hominum sapientissimus: *Omnes viæ hominis patent oculis ejus.* (Prov.16.2.) Perspicacibus Dei oculis *patent* obscœnæ, impiæ, & iniquæ omnes cogitationes, quas quisque animo versavit; *patent* omnia verba blasphema, scurrilia, & quocumque modo mala, quæ quisque protulit: *patent* omnia opera iniqua, & minùs recta, quæ quisque fecit: *patent* tandem omnia peccata, sive gravia, sive levia illa sint, quæ ab hominibus usquam perpetrata sunt: *Omnes viæ hominis patent oculis ejus.*

Non solùm Deus omnia hominum peccata videt, cùm actu ab iis perpetrantur: verùm & ea prævidet, seu illa videt, & clarè intuetur, antequam fiant. Antequam pessimus ille Iudex ad Judicis dignitatem vocaretur, prævidit Deus iniquas omnes sententias, quas dicturus erat: antequam indignus ille Beneficiarius Sacerdotali insigniretur charactere, prævidit Deus, quot Communiones sacrilegas faceret, quot pacta simoniaca iniret, quotque sacrilegia committeret: antequam impudica hæc mulier matrimonio jungeretur, prævidit Deus, in quot hæc caderet sacrilegia, & quoties legitimi matrimonii leges illa violaret. Christus tandem, Judex est sapientissimus, qui omnia omnium hominum scelera videt, & prævidet: *Omnes vias meas prævidisti.* (Ps.138.3.)

Qui res alienas invaserunt, qui pupillorum & viduarum facultates injustè abstulerunt, & qui aliis similibus se coinquinaverunt criminibus; ut mordentis conscientiæ stimulos hebetent, ut internos leniant dolores, necnon ut quietiùs vivant, sibi nonnunquam suadere conantur, Deum non eorum nosse crimina, ad ea non attendere, nec de iis curare. *Viduam & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt. Et dixerunt; non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.* (Ps.93.6) O quam stulti, qui crimina sua credunt latere Deum, qui est omniscius, & cujus oculis omnia nuda & aperta sunt: *Omnia nuda & aperta sunt oculis ejus.* (Heb.4.13) O quàm stolidi, & bardi, qui scelera sua arbitrantur non videri à Deo, quem nihil latet, & qui omnia hominum peccata indesinenter aspicit: *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo.* (Ps.89.8) O stulti, inquit Propheta, aliquando sapite; ac intelligite, fieri non posse, ut Deus, qui omnium hominum oculos & aures fingit, cæcus sit, & hominum peccata non videat: *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?* (Ps.93.8) Hoc fieri non potest, ut subdit Propheta: quia Deus, cujus scientia est infinita, omnia penitùs novit, etiam intimas quasque cordium cogitationes: *Dominus scit cogitationes hominum.* (Ibid.5.11) Quod de Christo, non solùm *ut Deo*, sed etiam *ut Homine*, intelligi debet; quia, ut ait Doctor Angelicus, anima Christi in Verbo, seu, in essentia divina omnia novit propriè, quæ quocumque modo sunt, fuerunt, velerunt; *etiam hominum cogitatus, quorum est Judex.* (D. Tho. 3.p.q.10 a.2)

Cùm peccare vult impius, latebras quærit & tenebras; ad loca remota & recondita se confert, ut non videatur; ac cum in procinctu peccandi est, sic intra semetipsum loqui solet: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me, quem vereor?* (Ecc.23.26.) Non me videt Pater, ait impius, non me videt Mater, non terreni Judices, nec alius quisquam; *Quis me videt?* Jam clausæ sunt januæ, inquit, dormiunt omnes, nec est qui attendat nobis: *Nemo circumspicit me.* O impie, opportunum ad peccandum tempus tibi esse credis: quia te à nullo cerni imaginaris; O stulte, eòne stultitiæ venisti, ut credas, te peccantem à nemine videri? Nonne te videt Altissimus? Nonne tua omnia videt crimina? Nonne locum videt, in quo ea perpetras? Nonne personas videt, cum quibus peccas? Nonne omnes & singulas peccatorū tuorum circumstantias cernit? Scito, ut subdit Spiritus sanctus, quòd Deus, cujus oculi supra solem lucidiores sunt, teipsum, tuas omnes cogitationes, omnia verba tua, & omnia tua peccata cum omnibus eorum circumstantiis clarè conspiciat: *Oculi Domini multò plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.* (Ibid.5.28) O peccator, omnia tua Deus clarè & perspicuè agnoscit crimina, nec alicujus eorum usquam oblivisce-

viſcetur, ſed eorum omnium in die judicii
Jerem. 14 recordabitur: *Recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.*

Peccatores nonnulli, qui ſegniter ſuam examinant conſcientiam, commiſſorum obliviſcuntur peccatorum; aut eorum obliviſci optarent, ut ea confiteri non tenerentur. At, ò peccator, vigila ſupra teipſum, & conſcientiam tuam ſedulo examina, quia ſi peccatorum tuorum ex negligentia, ex malitia vel ex ſufficientis examinis defectu obliviſcaris, eorum Deus non obliviſcetur; ſed ea in die judicii oculis tuis objiciet: *Situ non memineris, Deus non obliviſcetur.* (Aug.) O peccator inique, *qui* carnem tuam, ſacro Baptiſmatis lavacro lotam, tot libidinibus fœdaſti, *qui* tot fraudibus, & in juſtis contractibus, domum, agrum, villam, & vineam proximi invaſiſti, *qui* domeſticorum, & operariorum mercedem fraudaſti; *qui* Patri, Matri, uxori, & toti familiæ gravis, & infenſus fuiſti; ſcito, Deum tuos omnes greſſus dinumerare, tua omnia ſcelera perſpicuè intueri, ea omnia adnotare, nec unius eorum obliviſci, ſed eorum omnium recordari, quorum & recordabitur in die judicii, illaque omnia tunc tibi objiciet: *Recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.*

Deus, inquit Malachias Propheta, Diarium ſuum habet Librum, in quo omnia
Malach. 3. hominum peccata characteribus indelebilibus ſcribit: *Attendit Dominus, & ſcriptus eſt liber monumenti coram eo.* Cùm in enormia ſcelera cadit impius, ſilet ſæpè Deus, de illo vindictam non ſtatim ſumit, expectat ut convertatur, & vivat; advertit tamen & quælibet ejus peccata, ſimul cum eorum circumſtantiis, in Libro ſuo adnotat: *Attendit Dominus.* Cùm dives ille avarus viduam facultatibus ſpoliat, opprimit orphanum, aliorumque bonis iniquè ablatis ditteſcit: *Attendit Dominus.* Cùm homo ille blaſphemus, diabolico ſuccenſus furore, horrendas in Deum blaſphemias effutit: *Attendit Dominus.* Cùm procus ille, illaque meretrix tot fœdis libidinibus corpora, & animas ſuas horrendum in modum deturpant: *Attendit Dominus*, eaque omnia in æterno ſapientiæ ſuæ Libro ſcripta manent. In die autem judicii Librum ſuum aperiet Deus, ſeu, omnia hominum peccata, quæ in mente ejus ſcripta ſunt, manifeſtabit, & quiſque judicabitur juxta ea, quæ in Libro ejus ſcripta
Apoc. 20. fuerint. *Et judicati ſunt mortui, ex his quæ ſcripta erant in Libris.* Quis ergo hunc in die judicii decipere poterit Judicem, qui omnia hominum peccata novit, qui ea omnia adnotat, qui ea in Libro ſuo ſcripta ſervat, quique eorum omnium recordabitur? Eum certè nullus decipere poterit: *Non ibi licebit decipere, non mentiri, non ſub ovis pelle latere.* (Au.)

Decipi poſſunt terreni Judices, quia non omnia ſciunt; Et licet ea noſſent crimina, in quæ ſententiam ſunt laturi, non poſſunt ſimul judices eſſe & teſtes. At in die judicii Chriſtus erit Judex doctiſſimus, qui omnia hominum crimina clariſſimè cognoſcet: Ipſe etiam erit teſtis oculatus, qui peccatores omnes peccantes vidit: *Ego Judex & teſtis* (Jer.) Quare falli & decipi non poterit.

O peccator, tuum nunc facilè decipere potes Confeſſarium; quia licet ſit Iudex à Deo conſtitutus ad judicandos in hoc mundo peccatores, quid in cordibus eorum lateat, non videt. At in die judicii nullus erit locus ſimulationibus, locus nullus erit fallaciis & dolis: quia tunc Chriſtus, qui cordium intima intuetur, erit Judex doctiſſimus, qui falli & decipi nequaquam poterit.

Quid ergo ages, inquit Auguſtinus, *apud talem Judicem, quem fallere non poteris?* (Aug. l. de ... c. ...) Quid ages tunc, ſi lethali aliquo crimine inquinata ſit anima tua? Certe nil tunc ad tui juſtificationem, & ad hunc Judicem placandum agere poteris: ſed age nunc pœnitentiam, & tunc ſapientiſſimus ille Judex peccatorum tuorum ad vindictam non recordabitur: *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* (Eze. 18.) Veram, ſinceram, & ſuveram in hoc mundo pœnitentiam age, ut ſecurus ad tremendum Dei judicium appareas, in quo Chriſtus erit Judex doctiſſimus, qui falli non poterit: *ac etiam Judex æquiſſimus, qui non poterit corrumpi.*

II. P.

In dei Judicii Chriſtus corrumpi non poterit.

IUdices à Deo, & à terrenis Principibus inſtituuntur, ut cujuſque jura tueantur & ut non juxta dominantes odii, invidiæ, reſpectus humani, & turpis lucri paſſiones, ſed ut juxta leges, judicent. Verùm ipſi Judices à lege ſæpè deviant, jura pluries violant, ac in ipſa juſtitiæ adminiſtratione injuſti fiunt & iniqui: quia ut poteſtatibus obtemperent, ut amicis placeant, vel ut propriæ paſſioni conſulant, jura omnia ſubvertunt. O peſſimam malorum hujuſmodi Judicum corruptelam! Quam deplorans D. Cyprianus, ait: *Inter leges ipſas delinquitur, inter jura peccatur: innocentia nec illic ubi defenditur, reſervatur; qui ſedet crimina vindicaturus, admittit, & ut reus innocens pereat, fit nocens Judex.* (S. C...)

Noruntomnes nil in Judice magis inde-

eorum, nil magis exitiosum turpi hoc corruptibilitatis vitio. Sit ille doctissimus. Imperialia omnia, & regalia jura calleat. Sit ille in pauperes misericors, & omnibus benignus & affabilis. Integritatem & incorruptibilitatem si ab eo tollas, omnem ejus itidem tolles decorem, omnesque alias ejus virtutes, & laudabiles qualitates denigrabis, & quasi delebis. Quia sicut si in muliere continentia desit, omnia deesse videntur; ita in Judice, in quo incorruptibilitas deficit, omnia deficere censentur: & licèt bonus homo dici possit, nunquam tamen bonus Judex erit, quamdiù constantem incorruptibilitatem non possidebit. At ubi nunc Judices, qui precibus, muneribus, vel aliis modis corrumpi nequeant: Paucos hujusmodi reperire est, ut enim ait D. Augustinus, *usque adeò hoc inolevit malum, ut jam quasi ex consuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, sententia ipsa venalis fit.*

Aug. ser. 1 ad ver. Dom.

Ex hac iniquorum Judicum corruptela fit ut famosi quique rei parùm Judices timeant probè scientes, quod muneribus, precibus, amicorum vel potentum sollicitationibus eos corrumpere, debitasque suis criminibus pœnas devitare poterunt. At si terrenos Judices non multùm timeant rei, Christum Judicem plurimùm pertimescere debent omnes peccatores: quia in tremendo ultimi judicii die tanta erit integritate præditus, ut nullo modo corrumpi possit: *Talis erit Judex, quem nec fallere, nec corrumpere poteris.*

Aug. lib. de decē chordis c. 2.

Ita ab omni corruptela manus suas puras habuit æquissimus Judaici populi Judex Samuel, ut in suæ incorruptibilitatis probationem, non recusaverit judicium totius subire populi, dicens; *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus; utrùm bovem cujusquam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi.* Cui populus testificans respondit: *Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam.* O verè incorruptum Judicem, sed in extremi judicii die. Christus erit Judex magis incorruptus: quia nulla arte, nullo munere, nec quocumque modo corrumpi poterit. Unde Basilius Seleucus eum *Judicem integrum, & corrumpi nescium* vocat.

1 Reg. 12.

ibid.

B. Basil. Sel.

Non satis unquam in historiis laudatur Martius Curius Dentatus Senator, cui, ad forum sedenti, cùm Samnites ingens auri pondus attulissent, illud accipere recusans, dixit: *Mementote, me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi posse.* At in die judicii tanta Christus integritate, & incorruptibilitate pollebit, ut non solùm pecunia, verùm nec oblatis quibusque muneribus, nec humano respectu, nec Advocatorum, testium, vel adversariorum arte, nec quocumque modo corrumpi possit. Non quidem pecunia: quia ipse est Dominus Deus noster, cujus est omne aurum, & argentum, & qui bonis nostris non indiget: *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Non etiam oblatis muneribus; quia *Non est apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Nec utique respectu humano, seu ut Magnatibus placeat, eorumque benevolentiam captet, quia tunc attoniti & & tremebundi stabunt Reges, & Principes, in quos Christus non minùs, quam in agasones, sententiam dicet. Quomodò ergo tunc corrumpi valeret Christus Judex? Fortè Advocatorum circumventionibus, testium malitia, vel adversariorum quorundam arte? iis sanè modis corrumpi nequibit: quia ut ait divus Augustinus, *Christum judicem nullus Advocatus circumvenit, nullus testis illudit, nullus adversarius corrumpit.* Quo ergo modo corrumpi poterit Christus? Nullo equidem: quia Judex erit integerrimus, omnis corruptionis inscius, qui nequaquam corrumpi poterit.

Cicero in Catone.

Ps. 15. 2. Paral. 19.

Aug. lib. de ovibus c. 6.

Tanta integritate & incorruptibilitate præditos cupiebant Judices suos antiqui Thebani, ut nec aliqua corruptionis suspicione eos notari posse optarent; Et ideò eos carentes manibus pingi curabant: *Thebis Judicum imagines visuntur absque manibus.* Non illos delineabant habentes manus ligatas, contractas, vel clausas, sed *absque manibus* ait Plutarchus, ut indicarent, veros Judices capi & corrumpi non posse muneribus, cùm nec munera capere possint. De antiquis Areopagitis fertur, quòd non solùm sine manibus, sed etiam sine auribus & sine oculis pingi solerent. Pingebantur *sine auribus*: quia importunis precibus non flectebantur: *sine oculis*: quia objecta sibi reorum miseria, ad miserationem non movebantur: *sine manibus*: quia oblata quæque recusabant dona, nec ullis muneribus corrumpi poterant. O præclara incorruptibilitatis symbola! quæ Christo perfectiori modo, quàm cuique alteri conveniunt. Ipse etenim in formidando extremi judicii die, respectu reproborum, erit sine auribus: quia quantumvis clament & vociferentur, non exaudiet illos; *Tunc invocabunt me, & non exaudiam*; erit sine oculis: quia reprobos non aspiciet, ut parcat, & eorum misereatur: *Non parcet oculus meus, & non miserebor*; erit sine manibus: quia de muneribus nostris

Plutarch. lib. 1. de Judi.

Pr. 28.

Ezech. 8.

nostris non curat, nec donis quibusque corrumpi potest; *Ipse est Deus magnus, & potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.*

Deut. 10. 16.

O quàm integer, & incorruptus erit ille Judex! ò quam formidandum & meticulosum erit peccatoribus a tam incorruptibili Judice judicari! *Meticulosum est omni viventi*, inquit Summus Pontifex Innocentius tertius: *causam coram te agere criminalem: quia cùm sis potentissimus, manus tuas nemo potest effugere, cùm sis sapientissimus, oculos tuos nihil potest latere, cùm sis aequissimus, animum tuum nemo potest corrumpere.*

Trepidant rei, ac toti contremiscunt, cùm ad severi, & incorrupti judicis Tribunal sistuntur. Sed si terrenum timent Judicem, qui corporalem sollumodò vitam auferre potest, quanto magis timere debent Christi Judicem incorruptum, qui potest corpus & animam perdere in gehennam. Eum timere debent omnes penitùs homines: *Timeat Dominum omnis terra*: sed illum magis timere debent peccatores, qui læsæ divinæ majestatis sunt rei; quia cùm ad ejus Tribunal judicandi sistentur, integritatem ejus corrumpere, & manus ejus evadere non valebunt. Quamvis aureos ei tunc montes offerrent; illum corrumpere, & severioris ejus justitiæ sententiam declinare nequibunt: *Argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini.*

Soph. 1. 18.

Quare, ò N. N. convertimini ad Dominum Deum vestrum, à viis vestris pessimis declinate omnimoda sollicitudine bonis vacate operibus, ac omnes actiones vestras sic facite, & sic dirigite, quasi mox incorrupto huic Judici rationem essetis reddituri; *Tanquam ad tremendum conventuri judicium actiones nostras dispensemus.*

Chrys. hom. 1. ad Pop.

O homo, si certò scires, te cras ad formidandum Christi judicantis Tribunal esse vocandum, quanto studio tuam hodie satageres mundare conscientiam! Quanta cura tua hodie peccata confittereris! Quàm sollicitè aliena restitueres! Quam perfectè omnes tuas actiones faceres? Sic sic semper te habeas: sic omnia tua opera facias, ac si mox judicandum esses, sic sic in omnibus te geras ac si protinùs sistendus esses ante terribilem illum Judicem, qui corrumpi non poterit, *nec etiam flecti.*

III. PARS *In die judicii Christus flecti non poterit.*

Doctoris officio functus est Christus in Judea, & Samaria, ubi homines verbo & exemplo mirabiliter erudivit; Redemptoris munus obivit in Calvariæ Monte, ubi dirissimum, & probrosum Crucis supplicium pro hominum salute perpessus est; sed æquissimi Judicis partes aget in Valle Josaphat, ubi adversus peccatores iratus, tanta eos cum æquitate, tantoque cum rigore judicabit, ut a nemine flecti & placari queat. Ut enim ait S. Gregorius, eum nunc flectere possent peccatores jejuniis, eleemosynis, aliisque veræ pœnitentiæ operibus, sed tunc illum nullo modo placare, & ad commiserationem inclinare poterunt: *Judex supremus ante judicium placari potest, in judicio non potest.*

D. Greg. lib. 14. Mor. c. 30.

Toto cælo differunt primus, & secundus Christi adventus. In primo enim, visus est sub forma pueri pannis involuti, ac in vili præsepio reclinati, in secundo vero, sedebit super sedem majestatis suæ tanto cū apparatu, ut timorem, & terrorem omnibus spectantibus sit incussurus. In primo, manus, & omnia infantilia membra fasciis involuta habuit, in secundo autem personam geret gigantis, & strenui præliatoris, qui adversus impios decertabit: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum.* In primo siluit, & solis fletibus dolores quos patiebatur expressit; sed in secundo, ut parturiens loquetur, adversus peccatores quasi leo rugiet, ac tonanti voce æternis eos ignibus adjudicabit, dicens: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* In primo mansuetus fuit, & pacificus, pacemque hominibus per Angelos suos annuntiari voluit, at in secundo, pacem peccatoribus non offeret, sed tanta in eos accendetur ira, ut nequaquam flecti queat. Et ideò perbellè adnotavit Rupertus Abbas, Christi judicantis Tribunal, simile futurum Salomonis Throno, cujus sedes erat aurea, & gradus eburnei. *Sedes* enim Christi judicantis erit aurea; quia sicut inter metalla nullum auro purius: ita Christi justitia erit omnino pura, nec ulla in eo gratiæ & misericordię species videbitur. *Gradus* etiam Tribunalis Christi judicantis erunt eburnei, quia sicut ebur sumitur ex Elephante, qui est animal inflexibile; ita Christus erit Judex inexorabilis, & inflexibilis; qui nullo modo flecti, & placari poterit: *Ante judicium placari potest, in judicio non potest.*

Isa. 42.

Supremi quique hujus mundi Monarchæ, ad commiserationem flecti possunt, & sępè flectuntur, etiam erga famosos graviorum criminum reos, quibus nonnunquam gratiam & indulgentiam impertiuntur. At Christus, qui totius mundi supremus est Monarcha in extremi judicii die erit inflexibilis; nec quocumq; modo ad misericordiam flecti, & inclinari poterit, quia tunc respectu im-

piorum, non erit, misericordiæ, sed justitiæ tempus: *Erit tunc non misericordia, sed judicii tempus, nec ulla erga impios futura illic miseratio.* S. Bern. ser. 8. in Pfa. Qui habitat.

Quandiù in hoc mundo remanent peccatores, Deus erga illos patiens, bonus, & misericors est: *Patiens* quidem, cùm blasphemias, sacrilegia, & enormia quævis eorum scelera tacens perferat: *Bonus*, cùm eis, licèt inimicis, sibique insensissimis, Sacramenta & gratias suas non deneget: *Misericors*, cùm eis parcere & indulgere paratus sit, quotiescumque ad ipsum converti voluerint. At in die judicii, non in peccatores se patientem, benignum & misericordem exhibebit sed adversos illos ita iratus, & quasi furibundus erit, ut ad misericordiam quocumque modo flecti non possint: *Judice furibundo, & misericordiam nesciente, fiet illa discussio.* Clament tunc peccatores, quantùm voluerint! Sanguineas fundant lacrymas! Potentes Patronos, & Intercessores adhibeant, si possint! Furibundum illum Judicem ad misericordiã flectere non poterunt quia *Judex ille nec gratia prævenietur, nec misericordia flectetur, nec fletibus, aut pœnitentia mitigabitur.* Petr. Dam. Serm. de S. Vict. Aug. Lib. 4. de sym.

Tunc peccatores amarè flebunt, & pœnitentiam agent: *Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes.* Tunc flebunt, qui prohibitis gaudiis, & illicitis voluptatibus se in hoc mundo dediderant, tunc pœnitentiam agent, qui dum in sęculo viverent, à pœnitentia abhorruerunt. *Pœnitebit eos*, quòd Dei leges violaverint, quòd Concionatorum verba parvipenderint, & parentum monita pro nihilo habuerint: *Pœnitebit eos*, quod pœnitentiam in hoc mundo non egerint, quod pietatis exercitiis sedulo non vacaverint, quòdque sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum debita cum reverentia non receperint: *Eos pœnitebit*, quòd viros pietate insignes imitati non fuerint, quod se totus Dei obsequio non mancipaverint, & quod labore multo ad altioris perfectionis apicem non conscenderint. *Pœnitentiam agentes.* Sed omnis eorum pœnitentia erit vana, & infructuosa, quia tunc Christus Judex ad misericordiam flecti nequibit; *Erit ibi pœnitentia, sed infructuosa.* Sap. 5. 3. Aug. in Ps. 31.

O peccator, quo ergo tunc te vertes? Quomodo ante sapientissimum, æquissimum, & inexorabilem hunc stabis Judicem? Quid ages, cùm ad formidandum Judicis illius Tribunal sisteris? Quid facies; ô Judex inique, qui toties veræ justitiæ leges violasti? Quid ages, stulte Concionator, qui non animarum saluti, sed vanitati, & proprio honori invigilasti? Quid tu, Confessarie, officiose, & indulgens, qui inveterata peccatorum ulcera, non sanare, sed operire & lenire studuisti? Quid tu, Mercator fraudulente, qui fraudibus & dolis facultates tuas multiplicasti? Quid tu paterfamilias, qui filios salutis viam non docuisti, & operariorum mercedem toties fraudasti? Quid tu, peccator, qualiscumque sis, quid, inquam, facies, cùm apparebis coram severo hoc Judice, qui nec decipi, nec corrumpi, nec flecti poterit? *Quid faciam, cùm surrexerit ad judicandum Deus*? Certè non erit tunc tempus pro salute tua aliquid agendi: quare age nunc quod tunc egisse voles, age nunc pœnitentiam, ut securus tunc ad Christi judicantis Tribunal accedas. Inutilis erit pœnitentia, quę tunc fiet, sed si pęnitentiam in hoc mundo facias, tua delebit crimina, immundam tuam purgabit conscientiam, Deum adversus te iratum placabit; facietque, ut absque ulla formidine ad Christi judicantis Tribunal te sistas. Age erga pęnitentiam, non talem qualem, sed sinceram, sed generosam, sed integram & constantem. Job. 31. 14.

Piget te, pęnitentiam agere. Sed, heu! si serio & sæpè, mente, & spiritu, ad Christi judicantis Tribunal te sisteres, suavissima tibi esset illa, quam duram & acerbam imaginaris, pænitentia. *Velim*, inquit S. Basilius, *cogites horribile illud, & intolerabile Christi Tribunal, in quo præsidebit Judex in alto & excelso throno, adstabit autem omnis creatura ad gloriosum ejus conspectum contremiscens, adducendi etiam nos sumus singuli, eorum quæ in vita gessimus, rationem reddituri. Mox illis, qui multa mala in vita perpetrarunt, terribiles quidam & deformes assistent Angeli, igneos vultus præseferentes, atque ignem spirantes, noctique vultu similes; præter mœrorem & odium in genus humanum. Ad hæc cogita profundum barathrum, & inextricabiles tenebras, & ignem carentem splendore, urendique vim habentem. Denique vermium genus, venenum emittens.* Hæc si seriò cogitares, ab omnibus haud dubiè peccatis abstineres, & duris quibusque severioris pęnitentię operibus sedulo & hilariter incumberes. S. Basil. in. Ps. 33.

Vis scire, cur multis inquineris peccatis & cur de perpetratis pęnitentiam nõ agas? Huius rei causa est, quia formidanda Dei judicia non recogitas, & quia Dei judicia a facie, seu a mente tua auferuntur. Cur superbus tantopere tumet? Cur tanto studio ad temporalia anhelat avarus? Cur impudicus tot fędis libidinibus carnẽ suam deturpat? Cur tanta licentia quilibet impius in Deum suum peccat? Ratio est, quia à mente, & facie ejus auferuntur Dei judicia: *Auferuntur* Ps. 9. 26

tur judicia tua à facie ejus. Si enim peccatores extremi judicii diem sæpè mente revolverent, ac seriò cogitarent, Christum tunc fore Judicem, qui nec decipi, nec corrumpi, nec flecti poterit; procul dubio à peccatis abstinerent, & seriò pœnitentiam agerent. Illum ergo diem tota intentione, & attentione cogitare; illum crebrò mente versate, & pœnitentiæ operibus facilè adhærebitis, mores mutabitis, bonisque vacabitis operibus, quæ æterna vos beatitudine dignos efficient. *Amen*.

DOMINICA SECUNDA.

ADVENTUS.

DE

ADVERSITATIBUS.

Joannes autem cùm audisset in vinculis opera Christi. Matth. 11. 2.

MAnus & cor Dei sunt principia & causæ omnium adversitatum, quæ hominibus in hoc mundo morantibus adveniunt. A Dei quidem manu sunt maris tempestates, aeris intemperies, temporalium facultatum jactura, famæ ruina, omnes morbi, & omnia mala pœnæ, quæ hominibus accidunt: *quia non est malum in civitate, quod Deus non fecerit*. Unde quicumque aliqua in hoc mundo afflictione premitur, ad Deum suum debet referre flagellum suum, ac cum sanctissimo Job dicere: *Manus Domini tetigit me*: quia cùm in hoc mundo adversitate aliqua affligimur, à Dei manu tangimur, quæ omnium malorum pœnæ, omniumque adversitatum quas patimur, principium est & origo. At non solùm Dei manus, verùm & cor ejus est principium omnium tribulationum, quibus in hoc mundo gravamur: quia à Dei corde, tribulationes nostras volente, & ad bonos fines dirigente, procedunt: nec enim credendum, quòd Deus, qui infinitè bonus & sanctus est, ad alium, quàm ad bonum finem nos plectere intendat. (Job. 19. 21.)

Non specialiter inquiram, cur Dei manus sanctum Joannem Baptistam, Christi Salvatoris dignissimum Præcursorem, tetigerit: & cur Deus eum carceri mancipari, & in vincula conjici voluerit. Sed scrutabor Dei cor respectu omnium, qui in hoc mundo tribulantur: & inquiram, cur eos Dei cor affligi & tribulari velit? Vel, quod idem est, cur Deus omnis generis homines in hoc mundo adversitatibus premi sinat, &c. *Ave*.

HOminum in hoc mundo degentium, alii peccatores sunt, alii justi sunt, & omnes a cœlesti patria exules sunt. *Qui peccatores sunt*, summa cura & sollicitudine laborare debent, ut à peccatis declinent, & ad Deum convertantur. *Qui justi*, de virtute in virtutem pergere, ac totis conatibus ad perfectionem anhelare debent, ut eam aliquando assequi valeant. *Et cùm à cœlesti patria omnes exules sint*, ad eam suspirare, & ad eam obtinendam omnes continuè laborare debent, ut eam tandem aliquando consequantur.

Deus autem omnis generis homines, in hoc mundo versantes, ob fines sanctos percutit & affligit: aliquos, scilicet, ut convertat, alios ut perficiat, & omnes ut salvet. Deus enim percutit homines peccatores, homines justos, & homines à cœlesti regno exules. Percutit: 1. *Homines peccatores*, ut eos convertat: 2. *Homines justos*, ut eos perficiat: 3. *Homines à cœlo exules*, ut eos salvet, & ad cœlestem patriam perducat.

Deus percutit homines peccatores, ut eos convertat. I. PARS.

CUm Deus sit omnium nostrùm conditor, omniumque supremus Gubernator & Dominus, in nos omne jus habet: & ideò nullam nobis facit injuriam, cùm nos calamitatibus & adversitatibus affligit. Imò licèt centuplo duriora in nos statueret, de illo conqueri non possemus: quia quocumque modo erga nos se gerat, utitur jure suo, nec ab illo rationem exigere possumus, cur sic nobiscum agat. Si tamen quis rationem scire cupiat cur Deus homines peccatores affligat, & variis calamitatibus in hoc mundo subjiciat? Dicam, quod hoc faciat, ut eos a via iniquitatis avertat, & ad veram conversionem perducat: *Deus tribulationes irruere permittit, ut ad ipsum ferventius confugiamus*. (Chrys. Hom. 10. in Matt.)

Verum est, quòd Deus Herodem horrendo morbo affligi voluerit; quòd Judam proditorem suspēdio perire, ejusque viscera dirumpi permiserit; quòd Arium, Calvinum, aliosque aliquos famosos peccatores dirissimis suppliciis affecerit; ut hi, etiam in hoc mundo, scelerum suorum pœnas luere inciperent, & ut aliis hominibus essent in formidandum divinæ justitiæ exemplum. Certum tamen, quòd ferè omnes peccatores in hoc mundo plectat Deus, ut illos ad morum mutationem, & ad perfectam conversionem inducat: non enim vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat: *Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii*, (Ezech. 33. 11.)

pii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.

Erga peccatores habet se Deus, sicut pius pater, qui filios videt à justitiæ semitis deviare, & à sibi debitis pietatis officiis declinare, plusquam par est undequaque vagari, improborum se immiscere consortio, ludis & licentiori vitæ indulgere, ac paternas leges impudenter violare: ut enim eos ad se reverti, & ad rectè vivendum inducat, jam precibus utitur, jam blanditiis, nunc promissis, & nunc minis; sed si hæc omnia non prosint, flagella adhibet, eosque plectit, ut illos ad ea quæ muneris eorum sunt, facienda compellat. Similem in modum Deus vagantes & lascivientes peccatores, nunc precibus, nunc prædicationibus; tunc promissis, & nunc minis, ad se adducere conatur; sed si hæc omnia eos ad morum conversionem non inducant, flagellis eos cædit; eosque morbis, egestate, vel aliis adversitatibus dirè plectit, ut eos convertat & sanet; *Percutiam & ego sanabo.*

Deut. 32. 39. Videte, quomodò se gerat Deus erga divum Paulum, qui peccator, Ecclesiæ Catholicæ infensissimus hostis, & fidelium crudelissimus erat persecutor. Ut enim illum convertat Deus, cæcitate eum percutit, in terram dejicit, ac ita affligit, ut vix è terra surgere valeat. Nec frustrà Deus hunc peccatorem percutit; Paulus enim adversitate & tribulatione totus mutatur, & ad Deum convertitur: ita ut ex persecutore prædicator, ex Dei hoste servus ejus zelantissimus, & ex peccatore fiat homo justus, necnon ad implendam in omnibus Dei voluntatem paratissimus, dicens; *Domine, quid me vis facere?*

Act. 9. 6. Ecce cur Deus percusserit Paulum; & ecce cur percutiat alios peccatores. Paulum percussit, ut eum converteret; & alios peccatores morbis, calamitatibus, variisque adversitatibus percutit, ut eos a peccatis avertat, & ad veram morum conversionem perducat. Unde D. Augustinus, exponens hæc Davidis verba; *In ira populos confringes*, legit; *In ira populos deduces.* Quia Deus, quasi irascens, peccatores afflictionibus & tri-

Ps. 55. 8. bulationibus percutit, ut eos convertat, & ad se adducat. Et ideò subdit D. Augustinus. *ò Domine, irasceris, & deducis; sævis, & salvas; terres, & vocas; imples tribulationibus, ut in tribulationibus positi omnes recurrant ad te.*

Tria erant in arca testamenti, lex, scilicet, manna & virga; quæ indicant tria, quibus utitur Deus ad convertendos peccatores. Dat enim Deus peccatoribus legem suam; quæ eos illuminat, ut miseriam suam agnoscant, utque deinde eam detestentur. Dat eis etiam manna; seu internas consolationes, & gratias suas, ut eos suaviter alliciat & ad se trahat. Dat tandem eis virgam; seu illos plectit virga, & adversitatibus: quæ sunt optimum medium ad convertendos peccatores. Cùm enim Deus peccatores infirmitatibus, aliisque adversitatibus plectit, ad eum accelerare, & converti solent; *Multiplicata sunt infirmitates eorum; postea accelerarunt.* Et ideò dicit D. Augustinus, Ps. 15. 4. quòd virgæ, & flagella, seu, tribulationes, quibus Deus peccatores percutit, eos a pessimo somno, in quo torpescunt, excitat, eosque, licèt rebelles, ad Deum ire & converti compellit; *Flagellum Dei torpentem excitat, nolentem compellit.*

Si omnia prosperè acciderent peccatoribus, de salute non curarent, nec de conversione quomodocumque essent solliciti; S. Aug. in Psal. 140. quare Deus, ut eos ad sedulò conversioni & saluti studendum inducat, virga illos percutit, & tribulationum spinis eos pungit. Sicut enim filius prodigus ad patrem redire coactus est, cùm fame & egestate fuit compulsus; ita & Deus, ut prodigos & insensatos peccatores ad se redire, & ad pœnitentiam suscipiendam compellat, egestate, morbis, vel aliis afflictionibus eos premit. Sic Regulus ad Christum properavit, illum quæsivit, & in eum credidit, cùm filius suus infirmitate percussus est. Sic Manasses peccatorum suorum vincula abrupit, & ad pœnitentiam 2. Paral. 33. se accinxit, cùm gravi catenarum pondere in captivitate pressus fuit. Sic plerique peccatores ad Deum currunt, & ad eum convertuntur, cùm infirmitate quadam gravi laborant; vel cùm alia adversitate affliguntur; Deus enim illos ideò affligit, ut eos ad se venire cogat; *Mala, quæ hic nos premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

S. Grego. Nostis, a via justitiæ, & æquitatis aliquando declinasse Regium Prophetam; scitis, eum animam suam homicidio, & adulterio fœdasse. Si autem ab illo quæratis, quid fecerit Deus, ut illum converteret, & ad pœnitentiam adduceret? Respondebit, quòd Deus eum spinis, seu, tribulationibus, ad conversionem & ad pœnitentiam excitaris; *Conversus sum*, inquit, *in ærumna mea, dum configitur spina.* Seu, ut vertit D. Augustinus; *Confixa est spina, & conversa est anima* Ps. 31. 4. *mea.* Sicut autem tribulationum spinas cordi Prophetæ illius infixit Deus, ut illum converteret; ita & spinis tribulationū alios peccatores configit, ut eos convertat; *Spina nostra tribulatio est.* Si peccatores Deus nō S. Bernardus ser. 48. in Cant. pungeret: si spinas non infigeret: si tribulationes tanquam spinas, aut quasi calcaria nō admoveret, dormitarent, obliviscerentur, divagarentur, & ad Deum per veram conversionem redire non curarent: sed spinis, & tribu-

tribulationibus pungit eos Deus, ut illos ad pœnitentiam & ad perfectam morum conversionem adducat.

Vides peccatorem segnem, desidiosum, & in rebus salutis pigrum; qui parùm, aut nullo modo de conversione curat; qui Patris, Prædicatorum & amicorum monita parvipendit: si eum pungat Deus; si spinis & adversitatibus illum stimulet, ad se redit, de conversione cogitat, Deique obsequio sese addicturum, ac rebus salutis vacaturum proponit. Vides peccatorem obduratum, qui a multis annis prava ligatur consuetudine; qui ita peccatis adhæret, ut ea nequaquam derelinquere velit; & qui de conversione morum ægrè audit: si autem plectat eum Deus; si spinis via m ejus sepiat; si morbos vel alias afflictiones immittat; tunc obduratus ille peccator aliquo modo flectitur, de conversione cogitat, multaque pro salute sua, & pro Dei gloria se facturum proponit. Quia adversitates sunt quasi spinæ, quibus Deus peccatores pungit, ut eos ad conversionem adducat: *Conversus sum dum configitur spina.*

Sed, heu! multi tribulationibus non convertuntur. Cùm infirmantur, vel alia adversitate affliguntur, volunt mores mutare, statuuntque imposterùm benè facere: tunc avari se liberales fore pollicentur: tunc usurarii & fures aliena restituere promittunt: tunc ebriosi, maledici, aliique omnis generis peccatores futuræ conversionis proposita eliciunt: sed transacta adversitate, de conversione non curant, omniumque propositorum obliviscuntur.

O quam grave est, quòd quis, immissâ à Deo adversitate, non convertatur: *Non grave est, plagis affici; sed plagis meliorem non effici, gravissimum est.* Hoc quidem gravissimum; nullique inter peccatores mihi miseriores videntur, quàm qui adversitatibus quas patiuntur, ad morum conversionem nõ adducuntur: iis siquidem certa videtur damnatio. Quod delineatum & probatum videtur visione illa Jeremiæ Prophetæ, qui primò vidit virgam, & deinde vidit ollam succensam. Vidit primò virgam: *Virgam vigilantem ego video*: Deinde vidit ollam succensam: *Ollam succensam ego video.* Virga illa quam videt Propheta, denotat afflictiones, quibus Deus peccatores plectit: olla verò succensa, significat infernũ, qui in æternum succensus erit. Videt autem Jeremias primò virgam, & deinde ollam succensam ut doceat, quòd si peccatores virga correctionis, & afflictionis ad conversionem non inducantur, in ollam succensam, seu in infernum, æternùm cremandi, cadent. Quare, si percutiat vos Deus, si adversitatibus vos affligat, convertimini

S. Greg. Nazian. orat. 21.

Jerem. 1.

ad Dominum Deum vestrum, qui peccatores percutit, ut eos convertat; *Et qui justos percutit, ut eos perficiat.*

Deus percutit homines justos, ut eos perficiat. H. PARS.

NUlli ferè sunt justi, qui in levia saltem peccata interdum non cadant, qui aliquid deordinatæ affectionis non habeant, & quibus aliquid in hoc mundo, vel in igne Purgatorii purgandum non insit. Deus autem, cujus summa in homines justos bonitas, eos in hoc mundo affligit & percutit, ut per leves tribulationes, quibus eos plectit, & a peccatis purgentur, & a Purgatorii pœnis præserventur. Sed illos etiam Deus percutit, ut eos perficiat, utque eos ad progrediendum in via virtutis excitet, & compellat. Non enim justos tentat, & affligit Deus, ut eos perdat: sed ut tentationibus & afflictionibus eos ad proficiendum inducat; *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum.* 1. Cor. 10. 13.

Salomon de Deo, qui est sapientia æterna loquens, ait, quod victimas suas immolaverit: *Sapientia immolavit victimas suas.* Prov. 9. 2. Quæ verba exponens Tertullianus, ait, quod Deus filios suos jugulaverit: *Jugulavit filios suos.* Ter. in Scorp. c. 7. Filii, quos Deus jugulat, sunt haud dubiè viri justi, qui speciali modo Dei filii sunt. Vides Martyrem, qui Tyrannorum sævitia sanguinem fundit? Ecce filium quem Deus jugulat. Vides sanctissimum Confessorem, qui jejuniis, vigiliis, aliisque mortificationibus carnem suam domat? Ecce filium quem Deus jugulat. Quot tandem sunt viri justi, quos Deus adversitatibus affligit & cruciat; tot sũt filii quos Deus jugulat; *Jugulavit filios suos.* Sed si Deus filios suos juguler, quomodo intelligendus idem Salomon, dicens, quòd Deus filiis vitam inspiret; *Sapientia filiis suis vitam inspirat?* Eccl. 4. 12. Si jugulat, quomodò vitam inspirat? Si vitam inspirat, quomodò jugulat? Jugulat eos, iisque identidem vitam inspirat; quia cùm eos tentationibus, tribulationibus, & adversitatibus vexat, & quasi jugulat; iis identidem gratiæ, virtutum, & perfectionis vitam inspirat. Unde dicendum, quod justos in hoc mundo *Dominus mortificat, & vivificat*: 1. Reg. 2. 6. mortificat, cùm eos percutit, & adversitatibus cruciari finit. Vivificat verò, quia eos affligit ut eos perficiat; utque eos ad vitam perfectiorem adducat.

Docet Spiritus sanctus, justos à Deo probari eodem prorsus modo, quo aurum ab aurifice probatur. *Tanquam aurũ in fornace probavit eos.* Sap. 3. 6. Cùm ex aurifodina educitur, & antequã igne purificetur aurum, nil nisi terra videtur; sed cùm in fornace probatur, ibi puri-

purificatur, ibi proficitur, ita ut non amplius voceturterra, sed aurum: nam, ut ait Tertullianus, *Nomen terra in igne relinquit*: ut scilicet auri nomen sortiatur. Sicut autem aurifex aurum in ignem mittit, ut illud probet & perficiat: ita Deus justos tribulationibus & adversitatibus affligit, ut illos probet & perficiat.

Tert lib. de habit. mul.c. 5.

Cùm mente revolvis Jobum fimeto decumbentem, Petrum cruci affixum, Paulum vinculis ligatum, Clementem carceri mancipatum, Bartholomæum crudeliter excoriatum, & alios viros justos variis tribulationibus vexatos; dic in temetipso; ecce aurum quod igne probatur & perficitur, ecce homines justos, quos Deus adversitatibus affligi vult, ut eos tribulationibus tanquam igne probet & perficiat; *Tanquam aurum in fornace probavit illos*. Justos Deus in fornacem tribulationum mittit, non tanquam lignum, ut absumantur, & destruantur; sed tanquam aurum, ut probentur, & perficiantur.

Alia utitur similitudine Christus, ut doceat, justos tribulari, & afflictionibus vexari, non ut destruantur, sed ut perficiantur; dicens, se esse vitem; Patrem æternum esse agricolam; & justos, qui bonorum operum fructus afferunt, esse palmites. Sicut autem agricola arbores bonas à luxurie frondium, & à vermibus purgat, ut perficiantur, utque meliores & copiosiores fructus afferant; ita Deus justos tribulationibus purgat, ut eos perficiat, utque uberiores fructus afferant; *Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat*.

Joan. 5. 2

Deus non solùm justos & electos, sed etiam impios & reprobos cum palmite confert; cum hac tamen differentia, quòd impii sint palmites non ferentes fructum; & ideò a Patre æterno tolluntur, & in ignem mittuntur; *Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum*; Justi verò sint palmites ferentes fructum; & ideò à Patre æterno excoluntur, putantur, & purgantur, ut copiosiores fructus afferant; *Palmes fructuosus purgari dicitur, quia per disciplinam reciditur, ut ad uberiorem gratiam perducatur*.

Ibid.

S. Greg. lib.7.ep. 32.

Non vult Deus, ut viri justi in via virtutis deficiant; sed ut proficiant; non vult ut in virtutis via langueant, & repant; sed ut fiant perfecti; *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*; quare eos in hoc mundo tentari & tribulari permittit, ut eos ab omni inquinamento peccati purget, utque eos in virtute perficiat. Hinc S. Joannes Anachoreta uni ex fratribus febri tertiana laboranti, roganti que, ut ab eo curaretur, respondit; *Rem tibi necessariam cupis abjicere. Ut enim corpora nitro, vel aliis hujusmodi lenimentis curantur à sordibus; ita anima languoribus, aliisque hujusmodi castigationibus purificantur & perficiuntur*.

Matth 5.

Ruffin. in vitis Patr.

Hæc omnia clarissimè patent in divo Paulo, qui pluribus adversitatibus, tentationibus, & tribulationibus vexatus fuit; quarum longam seriem ipse contexit, dicens; *In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies, quadragenas, una minùs accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, &c.* Cur Deus, cujus summa bonitas, vult Paulum virum justum, amicum & Apostolum suum, tot tribulationibus vexari? Hoc vult, ut in via virtutis magnos progressus faciat; utque qui perfectus erat, magis perficiatur. Magna erat Pauli charitas; affligit tamen illum Deus, ut illum ad altiores charitatis gradus acquirendos excitet. Mirabilis ejus erat patientia; percutit tamen illum Deus, ut patientiam ejus augeat. Ardentissimus ejus erat zelus; illum tamen affligi vult Deus, ut zelus; ejus magis inardescat; plectit tandem illum Deus, ut eum in omni virtutum genere perficiat; quia virtus tribulationibus & adversitatibus purior, & perfectior evadit; *Virtus in infirmitate perficitur*.

2.Cor.11. 23.

2.Cor. 12. 9.

Quod respectu Pauli, hoc & respectu aliorum justorum Deus quotidie facit; hos etenim jam morbis, jam egestate, nunc bonorum jactura, & nunc aliis adversitatibus affligit; ut qui justi & perfecti erant, justiores & perfectiores fiant. Scit Deus, quòd *marcet sine adversario virtus*; quare, ne in viris justis marceat, ne langueat virtus, eos flagellis, & adversitatibus stimulat, ut virtuti acquirendæ perfectiùs incumbant.

Senec. lib.1. de provid. c. 2.

Nonne scitis, dixisse Deum, se eos castigare quos amat; *Ego quos amo, arguo & castigo?* Quod & asserit D. Paulus dicens; *Quem enim diligit Dominus, castigat*. Si justos Dominus diligit, quomodo castigat? Si eos castigat, quomodò diligit? Castigat sanè eos, & diligit; quia non castigat, & plectit eos ut perdat; sed ut eos justiores, sanctiores, & in vitute perfectiores efficiat.

Apoc. 3. 16 Heb. 6.

Exultate ergo justi in Domino; gaudete in adversitatibus & tribulationibus vestris; quia non odii, sed amoris divini signa sunt. Plectit vos Deus, quia amat; plectit vos, ut perficiat, *ac etiam ut salves*.

Deus

III. PARS *Deus percutit homines, ut eos salvet.*

Sicut non eget Deus bonis nostris temporalibus, ita nec eget charitate nostra, humilitate nostra, pœnitentia nostra, & aliis bonis nostris spiritualibus: non enim Deo, sed nobis prodest, quòd justi, sancti, & Paradiso digni simus: *Quid prodest Deo, si justus fueris; aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua?* Job.22.3

Terrenus quisque Rex ita aliis dominatur, ut subditorum sibi hominum plurimùm egeat, ac ab iis sua potentia, gloria sua, suaque felicitas pendeat: nisi enim Rex populum habeat, cui imperet, nec Rex, nec potens, nec gloria inclytus erit: At Deus ita cæli & terræ Dominus est, ut cœlo, terra, omnibusque quæ in cælo, & in terra sunt; minimè egeat, ab iisque illius potentia, opes, & gloria minimè pendeant. Sicut enim Deus antequam mundum conderet, absque ullis creaturis beatissimus in se fuit, ita & post mundum conditum beatissimus in se est independenter ab omnibus creaturis, à quibus nullo modo dependet. Unde si jam cælum, terram, omnesque creaturas ad nihilum redigeret, nullum inde pateretur damnum, semperque potentiam & gloriam nullis terminis circumscriptam haberet. Ac ut ait Tostatus: *Etiamsi omnes Angeli, & homines perirent, nullo Deus afficietur damno, cùm de bonis ejus nihil desit: ipse enim est sibi totum bonum.* Tost q. 7. in ca. 13 Matt.

Licèt autem Deus nec Angelis, nec hominibus egeat, istis tamen & illis gratias dedit, quibus si bene usi essent, salvati omnes fuissent. De istorum & aliorum salute curam habuit, ac ita sollicitus fuit de hominum salute, ut pro iis incarnari, pati, & mori voluerit. Nec hic hæsit Dei in homines bonitas, ut enim eos salvet, dat eis gratias, Sacramenta, & alia media spiritualia ad salutem necessaria. Imò & sæpè flagellis eos cædit, pluribusque eos adversitatibus affligit, ut saluti eorum consulat.

Videt Deus, terrenas voluptates non posse cum virtute consistere, à salutis via avertere, & ad infernum plerumque homines trahere. Videt Deus, voluptates sæculi esse viscum tenacissimum, quo multos capit, & ad infernum trahit tartareus auceps: *Voluptates sunt viscus spiritualium pennarum.* Videt tandem Deus, homines infirmos esse & debiles, nec ullo ad malum fortiùs trahi, quam à funiculis voluptatum, à quibus quasi incantantur, fascinantur, & ad gravia quævis scelera trahuntur. Quare ut homines à peccandi licentia coerceat, utque eos salvet, voluptatibus illos immergi non sinit, sed illos morbis, aliisque adversitatibus percutit. S. Aug. Ser 33. de tem.

Certum est, prosperitate homines excæcari. Sicut enim nimia humorum copia, nimia pinguedo, nimiusque solis fulgor corporeos offuscant, & nonnunquam excæcant oculos, ita divitiarum copia, nimia vivendi licentia, nimiaque prosperitas, mentis oculum offuscant, & quandoque totaliter excæcant hominesque infatuant. Quod in Salomone, hominum sapientissimo, verissimum comprobatur, cui cùm prospere cuncta succederent, à nimia qua fruebatur prosperitate in tantam cæcitatem devenit: ut Dei sui quasi oblitus, idolis cæcus immolaverit; ac, ut ait S. Bernardus, *blandientibus secundis rebus Salomon ex toto desipuit.* Sicut autem Salamon, & alii homines prosperitate excæcantur, & quasi infatuantur, ita & adversitate illuminantur. Vexatio dat eis intellectum, ita ut qui in prosperitate, Dei & salutis obliviscebantur, adveniente deinde adversitate, Deum quærant, & de salute solliciti fiant, ac cum Regio Vate dicant: *In die tribulationis meæ Deum exquisivi.* Quare Deus, ut homines salvet, subtrahit eis prosperitatem, à qua excæcarentur, & immittit adversitatem, à qua illuminantur, ac ad Deum quærendum, nec non ad propriè saluti invigilandum inducuntur. S. Ber. 1. de cons. Ps. 76. 2.

Felices communiter censentur hi, qui prospera gaudent fortuna, infelices verò qui adversa. Sed si finis inspiciantur, felices quidem quibus adversa, infelices verò quibus prospera est fortuna, quia prospera hujus mundi à Deo, & à salute avertunt, adversa verò ad Deum, & ad cœlum adducunt; *Felix fortuna à vero bono devios blanditiis trahit, adversa plerumque ad vera bona reducens unco retrahit.* Verum est, quòd prospera fortuna dicatur ventus prosper, sed prospero, & jucundo hoc vento ad orcum navigatur, adversa etiam fortuna dicitur ventus adversus, ac adverso hoc flatu ad cælum tenditur. Sicut enim divitem Epulonem prosperitas ad infernum duxit, ita & alii qui nimia prosperitate fruuntur, ad inferos æternùm cruciandi pergere solent. Sicut è contra Lazarum in sinum Abrahæ paupertas & adversitas duxerunt, ita & alios homines adversitas in cælum adducere solita est, quare Deus homines in hoc mundo egestate, morbis aliisque aversitatibus percutit, ut eos à damnationis periculo eripiat, utque eorum saluti consulat. Boetius lib. 2. de consol. Phil. pros. 8.

Ali-

Aliter Deus, & aliter homines e mundi prosperitate & adversitate judicant. Homines, qui juxta corporis sensus, juxta sæculi opinionem, vel juxta naturæ corruptæ propensionem res censent, divitias paupertati, & prosperitatem adversitati facilè præferunt. Deus verò, cujus rectum & infallibile est judicium, tribulationes & adversitates deliciis sæculi, & hominum prosperitati anteponit. Cùm enim de divitibus illis quibus omnia sunt prospera loquitur, eos miseros & infelices vocat, væ vobis divitibus. Cùm autem eos qui adversitatibus variis premuntur, alloquitur, eos felices æstimat, vultuque ut gaudeant, quasi summa felicitate polleat: *Beati estis, cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me; gaudete & exultate.* Divites Deus infelices dicit, quia divitiis & mundi prosperitate ad infernum trahi solent: felices verò & beatos vocat illos, qui in hoc mundo tribulationibus vexantur; quia adversitates hujus mundi ad æterna cæli gaudia homines ducunt. Et hæc est ratio cur Deus homines in hoc mundo percutit & affligit: illos quidem affligit, ut eos salvet, & ad cælestia regna perducat.

Matth. 5. 11.

Non ergo vos miseros censeatis, cùm advenient tribulationes: non turbetur cor vestrum, neque formidet, cùm percutit vos Dei manus; sed potiùs gaudete & exultate. Imo & omni gaudio replemini, cùm occasiones patiendi pro Christo sese offerunt, quia patientia & tribulationibus acquiritur Cæli gaudium, & omne gaudium: *Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis.*

Jacob. 1.

Præclare adnotavit famosus ille artis medicæ Magister Galenus, rusticos a Deo nunquam terræ sterilitatem petere; sed semper ab eo mellis, & aliarum rerum abundantiam postulare: *Rusticorum votum est; ò Jupiter, plue mel.* Quod autem de rusticis Galenus, hoc & de ferè omnibus hominibus dici potest: nihil enim à Deo petunt nisi mel consolationum, mel divitiarum, mel voluptatum, & honorum sæculi. Si rectè saperent homines, a Deo non tale mel postularent; sed ab eo potiùs fel tribulationum & adversitatum peterent. Si saperent, non clamarent ad Deum dicentes: ò Jupiter, plue fel consolationum & deliciarum; sed ad eum clamarent: ò Domine, plue fel tribulationum: ò Domine, immitte afflictiones & adversitates: ò Domine, percute nos, ut ad te convertamur, ut in via virtutum proficiamus, & ut æternam beatitudinem assequi mereamur.

Galen. lib. 3 poecst. nutriment.

O homo, tu, quisquis ille sis, attende quale sit Dei cor in omnibus tribulationibus, quibus te affligit, & illum in omni tribulatione laudare & benedicere non desinas: seriò meditare quid intendat Deus, cùm variis te adversitatibus agitari permittit; & plurimas illi gratias repende. In tribulationibus tuis ne adversus Deum murmures; sed dic ei cum Propheta: *Bonum mihi, quia humiliasti me.* Dicat, si velit Josephus, Pharaoni: *Bonum mihi, quia exaltasti me.* Dicat Ruth benefactori suo Booz: *Bonum mihi, quia ditasti me.* Dicat Assuero Regina Esther: *Bonum mihi, quia coronasti me* Angelo dicat Tobias: *Bonum mihi, quia illuminasti me.* Lazarus dicat Salvatori: *Bonum mihi, quia ad vitam revocasti me.* Tu autem in omni tribulatione & angustia Deo dicito: *Bonum mihi, quia humiliasti me.* Bonum quidem in hoc mihi, & optimum: quia me afflixisti, & humiliasti, ut ad te converterer, ut in via virtutis proficerem, & ut cæleste regnum pervenirerer.

Sic in adversitatibus tuis Deum alloquere; ac in iis divinæ voluntati te conformem exhibe; & hoc age quod Deus intendit, quodque a te fieri exigit. Vide, quid velit Deus; & hoc fac quod vult Deus. Te tribulari vult Deus, ut ad veram morum conversionem te inducat: ad eum seriò convertere. Multis te Deus adversitatibus premit, ut te in omni virtutum genere perficiat: tu totis conatibus in virtutis via proficere satage. Gravia te in hoc mundo pati permittit Deus, ut cruce & tribulationibus ad Paradisi gloriam te perducat: Dei voluntati obtempera, ac immissas tibi à Deo adversitates tam patienter, tamque constanter porta, ut iis mediantibus, æternam beatitudinem assequi merearis. *Amen.*

DOMINICA TERTIA ADVENTUS.

DE DEO.

Medius vestrùm stetit, quem vos nescitis. Joan. 1. 26.

Hominum multi, ut bruta animantia viventes, nec sursum extollunt mentis oculos, ut Authorem a quo facti sunt contemplentur; nec unquam mente revolvunt cur à Deo facti, & in hoc mundo sint positi. Si hac de re divum Augustinum consulerent, ab eo discerent, se factos, non

ad temporalia magno affectu ambienda ; sed ad Deum cognoscendum & amandum *Creavit Deus hominem, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret.*

Probe scio, nullum esse ita stolidum, si saltem aliquo rationis radio polleat, qui aliquam de Deo notitiam non habeat; de Deo omnes norunt saltem, quod existat; nec est aliquis qui ejus existentiam ignoret: quia ratio naturalis, cæli, elementa, omnesque creaturæ ita Deum esse suadent, & demonstrant, ut de hoc nullus dubitare possit. Sed licèt noverint omnes, Deum esse: non tamen omnibus notæ sunt evidentiores ejus perfectiones; in medio omnium stat per suam essentiam, præsentiam, & potentiam pauci tamen eum, ut ab hominibus cognosci potest, perfecte noverunt; *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.*

Ingenia sua plurimi profanis scientiis acquirendis totaliter occupant; ea alii temporalibus negotiis ita immergunt, ut nec de Deo, & de salute cogitent; & alii ita se vino, abdomini, libidini, aliisque dedunt vitiis, ut eorum ingenia in medio carnis & sanguinis sepulta, vix unquam ad cælestia & divina contemplanda erigantur.

O N. N. sursum corda extollite, mentes sursum elevate, Dei congnitioni & considerationi attendite, quis & quam magnus sit Dominus, perpendite; scitote, quis sit ille Deus, qui, ratione suæ immensitatis, in medio vestrùm stat; Sed ut aliqua de Deo ad auditorium utilitatem proferre valeam, ipsius Dei auxilio egeo, &c. *Ave.*

UT magnam de Dei perfectionibus ideam mentibus nostris ingerat S. Cyprianus, eum ita excelsum, & supra animorum nostrum captum ita elevatum dicit, ut a nobis videri, comprehendi, & satis æstimari nequeat: *Deus nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi, tactu purior est, nec æstimari, sensu major est.* S. Cypri. de Idol.

Dei majestas ita sublimis, nostræque ita infirmæ & debiles sunt mentes, ut fine auxilio supernaturali, seu fine lumine gloriæ, illas elevante, ad Dei visionem pertingere non possint. Sicut enim aquila, perspicacissimis licèt polleat oculis, Solem videre nequit, nisi radios suos ipse priùs immiserit, ita nec hominum mentes Deum videre possunt, ni priùs dato à Deo lumine gloriæ, ad eum videndum eleventur, & roborentur, *Deus nec videri potest.*

Deus etiam a mentibus nostris comprehendi nequit. Sicut enim ab orbe terrarum primi mobilis globus comprehendi non potest, quia terrarum orbis cœlesti quovis globo longè minor est, ita impossibile est quòd mens nostra, quæ finita, & limitata est, Deum qui infinitus est, comprehendat. Et, ut ratiocinatur Doctor Angelicus, ad comprehendendum ens infinitum, requireretur intellectus infinitus, quare cùm intellectus noster finitus sit in se & in suis operationibus, Deum, qui infinitus est, comprehendere nequit, *nec comprehendi.* D. Tho. 1. p. q. 12. a. 7

Sed nec à nobis Deus satis æstimari potest. Cùm enim à nobis comprehendi non possit, nec à nobis etiam satis æstimari potest. *Nec eum magis æstimamus*, ut subdit S. Cyprianus, *quàm cùm eum inæstimabilem dicimus.*

Aliquam in genere de Dei perfectionibus ideam jam quisque vestrùm habet ex hoc quod diximus, eum tantum esse, ut nec videri, nec comprehendi, nec satis æstimari queat. Sed ut specialiùs de Deo disseramus, eum considero in eo quòd est in eo quod habet, & in eo quod potest 1. *In eo quod est*, & dico, quòd omnia sit, 2. *In eo quod habet*, & dico, quod omnia habet, 3. *In eo quod potest*, & dico quod omnia possit. Deus *omnia est, omnia habet, omnia potest*, en tres hujus Concinis partes.

Deus omnia est. 1. PARS.

NOn omnes in eodem homine reperiri possunt perfectiones. Unde cùm de alicujus Principis, vel alterius hominis qualitatibus loquimur, affirmationi negationem plerumque a dimus, & dicere solemus, hic homo est, & non est, est dives, sed non est in pauperes misericors, est doctus, sed non est humilis, est ingenio præditus, sed non judicio. Cùm autem de Dei perfectionibus disserimus, non dicendum, quòd sit, & non sit, quòd sit hoc, & non illud, quia Deus est hoc, & hoc, esse hoc & omnia, *Deus non quidem hoc est, & hoc non est, sed omnia est*, De Deo dicere non possumus, est hoc, & non est hoc, est justus, sed non est misericors, est sapiens, sed non est bonus, est potens, sed non est fidelis, cùm enim de perfectionibus ejus sermonem habemus, dicendum, est justus est misericors, est sapiens, est bonus, est potens, est fidelis. Semper dicendum est, est, quia omnia est formaliter vel eminenter, *Non quidem hoc est, & hoc non est, sed omnia est.* S. Dionys. c. 5. de Div. nom.

Res magnæ paucis explicari verbis nequeunt, & ideo qui Panegyricæ de Deo orationem instituunt, plurima adhibent verba, ratios-

variosque coacervant gloriæ titulos, ut aliquam de ineffabilibus, & inexplicabilibus ejus perfectionibus idem dare valeant. Jam enim dicunt: Deus est ens à se, ens immensum, summè sapiens, summe bonum, & in omni perfectionis genere infinitum. Jam ajunt: Deus est totius orbis Creator, firmamentum naturæ, omnis gratiæ Author, Redemptor hominum, Beatorum merces, & æternæ beatitudinis objectum. Jam ut varia beneficia, quæ Deus hominibus impendit, explicent, dicunt: Deus est amicus fidelis, afflictorum consolator, errantium dux, animarum medicus, in eos sperantium protector, omnium hominum Pater, bonitatis oceanus, & perpetuus misericordiarum torrens. Et tandem, ut paucis multa explicent, dicunt, quòd Deus est id, quo nil majus, nil melius, nilque perfectius excogitari potest. Fateor, Deum multiplicatis hujusmodi titulis laudari posse: sicut & eum laudaret qui diceret: in Deo est omne bonum, omne pulchrum, omne delectabile; in eo sunt omnes divitiæ, omnis gloria, omnis majestas, omnis potentia, & omnis sapientia: in eo tandem modo infinito est quidquid creatura rationalis amare, & concupiscere potest, ut illi benè sit. Sed hominum sapientissimus Salomon docet modum abbreviatum & perfectum divinarum perfectionum Panegyricum conficiendi, dicens, eum omnibus in rebus esse: *Consummatio sermonum: ipse est in omnibus*. Quasi dicat, quidquid ad Dei laudem & gloriam dici potest, paucissimis his verbis continetur; *Deus est in omnibus*. Vel, ut habet versio græca: *Deus est omnia*. O præclarum & facilem modum laudandi Deum! vis eum breviter laudare; Non dicas, Deus est hoc, Deus est illud: sed duobus verbis dic: *Deus est omnia*: & perfectam ad ejus gloriam orationem conficies: quia Deus non solùm est quidquid de eo in speciali dicere posses: sed *omnia est*, vel formaliter, vel eminenter.

Eccli 43. 29

Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, & dicam eis: Deus Patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi quod est nomen ejus: quid dicam eis? Dixit Deus ad Moysen: *Ego sum qui sum*. Sic dices filiis Israel; *qui est*, misit me ad vos. Cur vocat se Deus, eum *qui est*? Nonne dici potest de quolibet lapide, de quovis bruto, & de quovis homine, quod *est*, Non ne omnes Angeli, omnes homines, & omnia creata æquè verè sunt, ac Deus? Omnes sanè creaturæ haud dubiè sunt, & verè sunt, & ideo videtur, Deum non satis se à creaturis distinguere, cùm ait se esse eum qui est: *Ego sum qui sum: qui est, misit me ad vos*; Falleris, ô homo, qui sic ratiocinaris. Fateor quidem, Deum esse, & creaturas etiam verè esse: sed maxima est differentia inter esse Dei, & esse creaturam: quia Deus est à se, & creaturæ sunt ab alio, Deus est ab æterno, & creaturæ sunt solùm in tempore: esse creaturarum est dependens, & esse Dei est independens, esse creaturarum est limitatum, & quælibet creatura ita est hoc ens, ut non possit esse aliud ens; esse vero Dei est illimitatum, infinitum, & ut ait D. Dionysius, Deus est ita hoc ens, ut sit, & complectatur omne ens, *Deus*, inquit, *non quovis modo est ens, sed simpliciter, & incircumscriptè, totum esse pariter complexus & anticipans*. Ne credas, Deum habere esse dependens & limitatum instar creaturarum; habet enim esse independens, & infinitum complectens omnia entia, non solùm actu existentia, sed etiam futura, quorum omnium perfectiones possidet eminenter, & per anticipationem, antequam illa existant in semetipsis. Quia sicut imago antequam fiat est, & perfectiùs est in mente artificis, quam deinde sit in seipsa, siquidem in artificis mente quodammodò vivit, & quidem eadem ipsa vita artificis: ita omnes creaturæ sunt in Deo, & Deus est omnia entia non, solùm quando ea existunt, sed etiam per anticipationem, & antequam existant, quia tunc in eo sunt, tanquam in principio suo, à quo manare debent. Et sic Deus est omnie ens, *Totum esse pariter complexus, & anticipans*.

Exod. 3. 14.

S. Dion. ib.

Ne imagineris, Deum ita esse unum ens, ut omnia alia à se entia excludat, est enim unum ens, quod omnia alia entia in se complectitur, & ut loquitur sanctus Gregorius Nazianzenus, *Deus universum esse in seipso continet, tanquam infinitum quoddam, & interminatum essentiæ Pelagus*. Cùm mare dicimus, identidem omnia flumina, rivulos omnes, omnes fontes, omnesque mundi aquas quodammodò dicimus, quia omnes hemediatè, vel immediatè à mari oriuntur, sic cùm Deum dicimus, identidem omnia penitus entia dicimus, quia Deus est quasi infinitum quoddam Pelagus, à quo ea omnia oriuntur. Et ideò præclarè dixit D. Dionysius, Deum esse omnia, quia omnia à Deo, tanquam à principio & causa sua, procedunt, *Deus omnia est, tanquam omnium causa*. Effectus, ut ait Doctor Angelicus, perfectius est in causa sua, quam in semetipso, quare cùm omnes creaturæ sint effectus, qui à Deo, tanquam à prima causa, producti sunt, dicendum, quòd omnes creaturæ sint in Deo, & quòd Deus sit quodammodò omne ens, quia est omnis entis causa & principium.

Greg. orat. in Nazian.

D. Dion. ibid.

S. Greg. in Carm. cipium, *Deus omnia est, tanquam omnium causa*,

Perbellè dixit S. Gregorius Nazianzenus, Deum esse omne ens, & nullum esse ens creatum, *Tu omnia, tu nihil rerum*. Si Deus est omnia, quomodo est nihil rerum? Si est nihil rerum, quomodo est omnia? Deus sanè simul & semel & est nihil rerum, & est omnia. *Est nihil rerum*: quia non est formaliter Angelus, non est formaliter homo, lapis, vel alia aliqua creatura, hoc enim nec est, nec esse potest. Licet autem Deus non sit aliqua creatura formaliter, est tamen *omne ens formaliter, vel eminenter*. Dixi *formaliter*, quia sunt aliquæ perfectiones in creaturis, quæ nullam in se imperfectionem includunt, ut bonitas, sapientia, justitia, & hę formaliter, modo tamen infinito, sunt in Deo, qui est formaliter bonus, justus, sapiens. Sed aliæ sunt perfectiones, quæ non sunt simpliciter simplices, quæ scilicet, quamvis sint verè perfectiones, sunt tamē imperfectæ in hoc quòd aliquid perfectius excludant; & sic esse arboris, esse plantæ, esse bruti, sunt entia corporea, quæ sunt bona, & suo modo perfecta, sed imperfecta in hoc quòd excludant spiritualitatem, quæ est quid longè perfectius, & ista bona non sunt formaliter in Deo, maxima enim blasphemia esset dicere, Deum esse formaliter Solem, lapidem, vel aliquod aliud ens creatum. Sed licèt Deus non sit formaliter aliquod ens creatum, verumtamen est, quòd sit omnia entia creata eminenter, quia omnia ab eo, velut ab origine & à primo suo principio, procedunt. Et sic licet Deus non sit formaliter aliqua creatura, est tamen omnia, quia omnia ab eo manant, Deus omnia est, tanquam omnium causa, *in qua omnia unicè sunt conjuncta, superunita, & præexistentia superessentialiter*. S. Dion. ib.

O homo, sursum cor tuum subleva, ut contempleris Deum tuum, in quo omnia, à quò omnia, & qui omnia est, *Deus meus & omnia*. Admirare Deum tuum, eum solum dilige, ei toto corde adhære, quia hic est unus & omnia, ipse est unum bonum omnia continens bona, & unum ens, quod simul omnia est. August.

Soli Deo adhærebat, eoque solo potiri optabat Propheta, quia quæcumque desiderare poterat, in eò collecta, & unita inveniebat, *à te quid volui super terram*? Deo similiter dic, & ex corde dic, te solum diligo, te uno frui cupio, ad te omnia mea diriguntur vota, nilque volo præter te, Domine, quia tu omnia es, *à te quid volui super terram*? Ps. 72.

O quanta hominum cæcitas, qui derelicto Deo, corda sua vilibus creaturis consecrant! Ut quid per multa vagaris homuncio? Unum quære bonum, in quo omnia bona. Ne imiteris miseros illos peccatores, qui pro momentanea voluptate, & pro modico lucro Deum, in quo omnia bona, & qui omnia est, impudenter derelinquunt; sed ei totis affectibus adhære nec illum per peccata tua à te unquam expellas.

Cùm Tobias à peregrinatione, quam susceperat, non reverteretur, flebat pia mater, eamque tædebat, & pœnitebat, quòd filium dimisisset, dicens, *Omnia simul in te uno habentes; te non debuimus dimittere à nobis*. Dic similiter Deo, per peccata à te separari non debueram, pęnitet me, quòd à te declinaverim, teque peccatis adhærendo, dereliquerim, sed numquam ampliùs à te separabor, tibi toto vitæ meę tempore adhærebo, quia tu Deus meus, & omnia es. Sed si Deus omnia est, *Deus etiam omnia habet*. Tob. 10. 5.

II PARS.

Deus omnia habet.

Duplex in genere est dominium, jurisdictionis unum, & proprietatis alterum. *Dominium jurisdictionis*, est potestas gubernandi subditos. *Dominium proprietatis*, est potestas legitima, seu jus quod quis habet disponendi de re aliqua pro suo arbitratu, ita ut possit illam dare, consumere, vastare, & de ea prout placuerit disponere, sine cujusquam injuria.

Certum est autem, in Deo perfectissimè & eminentissimè esse dominium jurisdictionis super omnes creaturas rationales, quia ipse supremam in omnes, omni loco, & tempore, quoad omnia jurisdictionem habet, tamquam *Rex regum, & Dominus dominantium*. Nec aliquis dubitat, quin ille sit supremus Legislator, qui pro suo arbitrio potest nobis leges imponere, vel laxare, qui, prout libuerit, potest permittere, & prohibere, qui omnes juxta merita aut demerita, præmiare, aut punire potest, qui tandem est Rex omnipotens in cujus ditione cuncta sunt posita, *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tua resistero voluntati*. 1. Tim. 6 Esther 13. 9

In Deo sanè est dominium jurisdictionis in omnes creaturas rationis compotes, sed in eo est etiam dominium proprietatis in omnes omninò creaturas, quarum omnium est perfectissimè Dominus, & quæ omnes ad ipsum

ipsum attinent. Ut enim ait Propheta, Ps. 23. 1. *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.* Quæ verba exponens Doctor Seraphicus, aut, quòd non solùm terra, & omnia quæ in ea sunt, sed etiam Cælum, & omnia quę intra Cæli concavum continentur, ad illum pertineant, D. Bonav. in spec. B. Virg. *Domine certè non solùm terra, & plenitudo ejus: imò etiam Cælum, & plenitudo ejus.* Vide, quot aves in Cælo, quot pisces in mari, quot plantæ, quot animantia, quotque aliæ creaturæ sunt in terra, admirare omnium creaturarum multitudinem, & pulchritudinem, & scito, quod earum omnium dominium habeat Deus jure creationis, quia eas omnium creavit, nec est ulla, quæ de manu ejus non procedat.

Qui magni, & Potentes sunt in sæculo, dominium in res suas habent, aut occupatione, aut donatione, aut successione, aut emptione, Deus autem non habet dominium proprietatis in omnes creaturas *occupatione*, quasi res antea nullius fuerint Domini, & ipse veluti in vacuam mundi possessionem sit ingressus, ante ipsum enim non erat mundus, nec aliquis mundi Dominus. Non habet etiam Deus dominium proprietatis in creaturas *donatione*, *successione*, *vel emptione*, ita ut illud Deus ab alio comparaverit, non enim ab alio hæc comparare potuit, cùm ante mundi creationem non alius, sed ipse solus in se esset. Sed omnium rerum dominium habet Deus *titulo creationis*, quia omnes omninò creaturæ ab eo sunt, ut principio, & causa, à qua sunt è nihilo eductæ, & à qua continuè conservantur.

Hic titulus est præstantissimus, & summum jus in omnes creaturas Deo tribuit. Cùm enim omnia solus creaverit, cùm totum esse rerum omnium sua sapientia, suaque omnipotentia finxerit, cùmque omnia ab eo indesinenter conserventur, ita ut si vel unico momento ea suo influxu privaret, mox ad nihilum redigerentur, inde sequitur quòd summa, & essentialis sit dependentia creaturarum à Deo, quòdque essentialiter ei subjiciantur, & per consequens, quòd ratione creationis, summum in eas dominium habeat. Non enim potest esse majus jus, aut dominium, quam sit illud quod competit ratione dependentiæ, & subjectionis essentialis.

Hoc creationis titulo, in Libro Esther Esther. 13. & D. Bonav. ibid. insinuatur, Deum habere proprietatis dominium in omnes creaturas, his verbis, Domine, *tu fecisti cælum & terram, & quidquid cœli ambitu continetur, Dominus omnium*

Seu, ut clarè, & preclarè explicat Doctor Seraphicus, (Domini omnia sunt propria, cælum, & terra, corporalia & spiritualia, omnis natura, omnis gratia, omnis cælestis gloria, omnia sunt Domini propria.) Sed quo titulo ea sunt Domini propria? Titulo creationis, seu, quia ipse omnia condidit, *Tu fecisti cælum & terram, Dominus omnium es.*

Hoc Dei in omnia creata dominium explicat divus Paulus similitudine domini, & juris quod habet figulus in vas fictile quod fecit: O homo, inquit, *tu quis es, qui respondeas Deo?* Rom. 9. Seu, tu qui es, qui a Deo factorum rationem exigas? *Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Quibus verbis ostendit, quod sicut figulus habet perfectum dominium in vas fictile quod fecit: ita ut possit illud conservare, vel frangere; & eo ad honesta vel sordida, prout voluerit, ministeria uti, quin de eo possit vas conqueri sic in omnes omninò creaturas Deus perfectum proprietatis habet dominium: ita ut eas, tanquam res suas, annihilare, vel conservare; iisque ad libitum uti possit, nec quisquam de injuria conqueri, aut rationem factorum possit exigere: quia ille omnium Creator & Dominus est: *Tu Dominus omnium es.*

Hæc similitudo figuli, clarissimè explicat dominium proprietatis quod Deus in omnes habet creaturas, sed longè adhuc majus est dominium Dei in omnia creata, quàm figuli in vasa, quæ fecit. Quia figulus non habet dominium perpetuum in vasa, quę fecit, cùm enim ea alteri dedit, vel vendidit, nullum ampliùs in ea habet dominium, Deus autem perpetuum in omnia creata habet dominium, nec potest hoc dominio, ad unicum momentum, spoliari. Verum est, quod Deus hominibus, omnia quæ habent, dederit, quòdque iis dare non desinat; sed ita dat, ut eorum quæ dat, semper dominium retineat. Unde licèt cunctis, & semper sua distribuat, non tamen inde minus sit dives, quia eorum quę dat, semper Dominus remanet: *Dat cunctis Dominus, nec habet minus.* Et ideo S. Dion. c. 3. de Div. nom. sanctus Dionysius summam Dei in creaturas liberalitatem vocat *super plenam largitionem*, quia scilicet Dei largitionibus non evacuantur thesauri ejus, nec quocumque modo minuuntur, sed semper pleni perstant, cùm enim dat, nihil amittit, sed semper plenus, & æquè dives remanet. Postquam unum dedit Regnum, unum Imperium,

rium, imò & totum terrarum orbem, non ideò minùs dives est; qui ea quæ dedit, ad eum attinent, & in ea primarium semper & supremum habet dominium; nec aliquid habere possumus, qnod ad Deum non attineat. Unde divus, Augustinus, Deum alloquens, ait; *Quis habet quidquam non tuum, Domine?* Nullus utique: quia Deus ita omnia dat, ut in ea quæ dat, dominium proprietatis retineat, semperque sit Dominus omnium.

Aug. Manual. c. 1.

Deum vocat S. Dionysius *ingressibilem singularitatem*; quia Deus in hoc est inter dominos singularis, quòd alii è locis, quorum suntDomini, egrediantur, vel egredi possint; Deus verò è loco dominationis suæ nunquã egrediatur, nec egredi possit: tanta enim à Deo est creaturarum dependentia, ut ab illius dominio nulla subtrahi valeat. Vide ōnes creaturas quæ in cœlo, quæ in terra, & ubique sunt; & ubicũque creaturas videris, dic: hæ creaturæ ad Deum attinent, earum Dominus est, dominio ejus subjacent; Deus ab earum dominio subtrahi, neque à loco dominationis suæ egredi quomodocumque potest; ac impossibile est, aliquam esse creaturam, quæ ejus potestati & dominio plenè, perfectè, & totaliter non subjiciatur.

S. Dion. c. 2. de Div. nom:

O quàm dives est Deus! Cùm ejus sint omnia creata. Non hoc solùm, vel illud regnum Deus habet; sed omnia regna, omniaque creata ad eum attinent. Domini est terra, Domini est cœlum, Domini sunt omnia creata, de quibus ut de rebus suis ad libitum statuere potest.

O Homo! poterat Deus nullum tibi dare bonum; nec ideo aliquam tibi fecisset injuriam; quia cùm sit Dominus omnium, cunctis ad arbitrium uti potest; & penes eum est ea dare, vel non dare; & ea dare cui, quando, & quomodò voluerit Tanta tamen ejus fuit in te bonitas, ut cibi misero, tibi indigno, tibi ingrato innumera bona contulerit. Quid enim habes, quod à Deo non acceperis? A quo habes domum, in qua habitas, panem, quo pasceris, divitias, quibus frueris? Nonne à Deo? A quo habes memoriam intellectum, corporis sanitatem, oculos, manus, scientiam, & omnia alia tam spiritualia, quàm temporalia bona quę possides? Nonne à Deo? Omnia sanè à Deo habes; quare æternas benefactori tuo gratias rependere teneris.

Aulici, accepto aliquo officio, vel aliqua pensiuncula annua è Principe, semper se ei obstrictos agnoscunt, illius se servos ubique profitentur, omnique studio ei servire conantur. Sed quantò magis Deo gratias agere, eique fideliter, & summo cum affectu servire debes; cùm ab eo & te, & omnia tua habeas. Ne ergo pecces in Dominum tuum, & in benefactorem tuum; ne illi injuriam irroges; sed fideliter obsequere ei, qui omnia habet, & à quo omnia habes. Sed si Deus omnia est, & omnia habet; *omnia etiam potest*.

Deus omnia potest. III. PA. R3.

REgulus est quilibet Regum terræ, si conferatur cum Deo, qui est *magnus Dominus, & Rex magnus*. Terrenorum enim Regum regna augustissimis continentur terminis; summi verò Regis Imperium, quidquid conditum est, suo continet sinu. Illi paucis mortalibus imperant; Deus verò omnibus tum viventibus, tum vita functis dat jura. Illi brevissimo temporis spatio aliis dominantur; Deus verò in totam imperat æternitatem. Illi terrenos habent Thronos; Dei verò Thronus cælum est: *Cælum sedes mea*. Sed quod magis cælestis Regis magnitudinem prædicat, & manifestat, est ejus potentia independens & infinita; cæteri enim Reges aliqua solummodò possunt, eaque possunt dependente à Deo; Dei verò potentia est independens & infinita; quia Deus à nullo dependet; & omnia potest quæ possibilia sunt; *Apud Deum omnia possibilia sunt*. Matth. 19. 26.

Isa. 66.

Aliquem potentię divinæ radium adnotare possumus in creaturis quas produxit. Videte terram, cujus circuitus ad septem mille leucas gallicas, & ultrà, protenditur. Inspicite aquam, aerem & ignem; quæ elementa sunt ipsa terra longè ampliora. Sursum mētes erigite ad contemplandum portentosam cælorum magnitudinem; si enim tanta est elementorum magnitudo; quanta est magnitudo cæli Lunæ, intra cujus concavum omnia elementa clauduntur? Quanta est magnitudo cæli Veneris, cæli Martis, & aliorum cælorum, qui cælo Lunæ longè altiores & ampliores sunt? Certè tanta, ut vix ab humano ingenio concipi possit. Dicunt Astrologi quamlibet ex illis Stellis, quas instar Candelarum in Firmamento lucentes videmus, esse omni terrarum orbe multò maiorem; si autem tanta est magnitudo cujuslibet Stellæ, quæ in Firmamēto est; quanta est magnitudo ipsius Firmamenti, in quo sunt tot, & tantæ magnitudinis Stellæ? Quanta adhuc est magnitudo primi mobilis, quod supra Firmamentum est? Quanta tandem magnitudo Empyrei, quod supra omnes alios cælos elevatum est? Certè cælestium illorum globorum tanta est magnitudo, ut humanæ mentis captum superet. Sed à quo factæ sunt tam immensæ cælorum moles?

Gen.1.1. à Deo utique, qui *in principio creavit cœlum & terram*. Quomodò hæc à Deo facta sunt? Non quidem multo labore; sed unico voluntatis suæ actu: *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt*. Nec credas in unico hoc mundi opere exhaustam esse Dei potentiam; quia sicut unico voluntatis suæ actu totum perfecit mundum; ita unico voluntatis suæ actu mille & innumeros mundos, illo pulchriores, ampliores, & præstantiores facere posset. Mirare Dei potentiam in istius mundi opere; sed & eam in infinitum majorem esse credas; quia innumeros mundos isto majores, imò & quidquid possibile est, facere potest; cùm ipse sit omnipotens, & omnia sint ei possibilia; *Ego Deus omnipotens*.

Infinitam Dei potentiam perfectè noverat Job, vir sanctissimus; cùm, Deum alloquens, dicebat; *Scio, quia omnia potes*. Seu, ut explicat Liranus; *Scio quia omnia* Job.42.2. *potes quæ possibilia sunt*. Centum alii mundi sunt possibiles; hoc potest Deus. Mille & centum mille mundi sunt possibiles, hoc potest Deus. Quidquid tandem non solùm mens humana, & mens Angelica; sed etiam quidquid mens divina potest concipere, ut possibile, hoc Deus potest facere; quia omnia possibilia agere potest; *Scio quia omnia potest, quæ possibilia sunt*. Quàm mirabilia, & quàm multa fingere potest mens humana? Quantò mirabiliora, majora, & plura mens Angelica? Sed in infinitum plura, & magis miranda, potest mens divina concipere; quidquid autem homines, Angeli, & Deus, ut possibile concipere valent, hoc omne Deus solo nutu, solo verbo potest in opus explicare, & facere; quia Deus omnia quæ sunt possibilia, potest facere.

Deus facere non potest quod est impossibile, quod fieri repugnat, & quod contradictionem implicat; quia quod est impossibile, fieri non potest. Sed Deus potest facere omne quod naturaliter, & supernaturaliter possibile est; modò hoc malum non sit. Unde axioma apud Theologos commune hoc est; quod *Deus facere potest quidquid non dicit imperfectionem, nec involvit contradictionem*. Deus quidem facere non potest peccatum, & quidquid dicit imperfectionem; nec ideò minùs potens est; quia, ut ait divus Thomas, *peccare est deficere*; Et si Deus peccare posset, debilis esset; & non omnipotens. Deus etiam non potest facere quidquid involvit contradictionem, seu, quidquid simul & semel includit esse & non esse; & sic non potest facere baculum sine duobus terminis; si enim in eo non essent duo termini, esset simul *baculus*, ut supponitur, & esset etiam *non baculus*; quod repugnat; quia idem non potest simul esse & non esse. Nec ideò inferendum, quòd Deus sit minùs potens, vel quòd non sit omnipotens; quia si hæc res à Deo fieri non possit, hæc impossibilitas se tenet ex parte rei, ut ait divus Thomas, quæ fieri non potest, & quam fieri repugnat; sed non se tenet ex parte Dei, cujus potestas est infinita, & qui omnia quæ possibilia sunt facere potest.

Dei sapientia est quasi regula & mensura divinæ potentiæ, quoad ea quæ exteriùs à Deo fiunt. Sicut *in Moralibus* dicimus, prudentiam esse regulam virtutum & actionū humanarum; ita & in personis divinis sapientia est regula potentiæ, quoad operationes externas. Sicut in personis divinis est eadem sapientia, ita & eadem potentia; & sicut in iis sapientia est infinita, ita & infinita est potentia; Cùm tamen Deus ad extra suam manifestat potentiam, hoc fit quia, & quando hoc conveniens esse judicat eius sapientia. Si suam Deus in opere creationis manifestavit potentiam, cùm mundum creavit, hoc ex infinitæ sapientiæ suæ ordinatione factum est; & iam Deus plures Soles, & plures Mundos non facit, quia hoc non congruum iudicat infinita eius sapientia. Si enim æterna eius sapientia dictaret, mille Soles, & mille Mundos isto pulchriores esse faciendos, mox eius potentia illos faceret; quia Deus, qui est omnipotens, omnia facere potest, quæ ab infinita eius sapientia, ut possibilia concipiuntur; & omnia facit, quæ infinita eius sapientia dictat esse facienda; nilque ei est impossibile eorum quæ possibilia sunt; *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*.

O quam magna Dei est potentia! Et quis Deo, qui omnia potest, obtemperare renuet? Heu! si non solùm Angeli, verùm & ignis, grando, nix, glacies, necnon aliæ omnes creaturæ sensu carentes, Deo in omnibus obediant; cur tu, ò homo, qui ratione præditus es, Deo, qui omnia potest, non parebis? Videmus, quòd qui terrenis serviunt Principibus, magna reverentia coram illis se gerant, & illis in omnibus obsequantur; quantò tu maiori reverentia Deo, qui maximus & potentissimus est, servire & in omnibus obtemperare debes?

O homines, servite Domino, obtemperate Domino; sed & eum timete; quia omnia potest; *Dico autem vobis amicis meis; ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant*. Luc.12.4. *Ostendam autem vobis quem timeatis; timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis*

bis, hunc timete. Ecce qui timendus sit. Et sanè quis non timeat eum, qui, cùm omnia possit, potestatem habet mittendi in infernum, & æternis tartari suppliciis adjudicandi; Timemus tortores, & tyrannos, qui brevi aliquo tempore nos cruciare, & qui vitam corporis auferre possunt: sed quãtò magis timere debemus Deum, qui cùm omnia possit, potest nos in ardentissimam inferni fornacem præcipitare, ibique in æternum nos torquere? Timete eum, qui cùm sit omnipotens, horrenda hac pæna vos plectere potest.

Sed & in eo confidite: si enim Deus omnia possit, poterit à nobis omne malum avertere, poterit impedire, ne omnes homines, omnes dæmones, omnesque creaturæ, vel in minimo nobis noceant; poterit & impedire, ne in infernum cadamus. Hæc poterit facere, & hæc faciet, si ei fideliter obsequamur. Quare servite Domino in timore, servite ei in spiritu & veritate, & confidite, quòd per potentiam suam a temporalibus, & æternis vos præservabit malis, quodque sempiterna in Cælo vobis bona conferet, *Amen*.

DOMINICA QUARTA. ADVENTUS.

DE VIA AD CÆLUM.

Rectas facite semitas ejus. Luc. 3. 4.

POst exitiosum Adami lapsum, à Cælo exulaverunt homines, prohibitum illis fuit ingredi in æterna Tabernacula, & quasi generali interdicto eis clausæ fuere Paradisi fores, ita ut cæleste Regnum adipisci, & eternam Beatitudinem nullus hominum assequi quomodocumque posset. At Christus Dominus, ut summus Pontifex, formidandum hoc sustulit interdictum Cruce sua, velut clave aurea, Paradisi januas aperuit, nosque docuit vias quas tenere debemus; ut ad cæleste Regnum ire & pervenire valeamus.

A Cæli via aberraverat Adamus, & ab ea aberrabant omnes filii ejus, sed Christus in hunc mundum veniens, novas instituit vias, quas si teneamus, in Cœlum recta ibimus: *Initiabit nobis viam novam*. In- Heb. 10. 20.
spiciamus, quæso, hunc salutis Doctorem faciamus juxta hoc exemplar, quod nobis mostratum est, videamus quibus viis incesserit Christus, easdemque quas ipse semitas teneamus, ut ad cælum directè tendamus, & aliquando perveniamus. *Rectas facite semitas ejus*; Quæ sint illæ viæ quas quisque tenere debet ut ad cælum pergat, ista docebit Concio, &c. *Ave*.

CUm Chistus sit exemplar quod imitari, & Dux quem sequi quisque debet ut sciamus quibus viis incedere, & ad cælum ascendere debeant homines, sedulò scrutandum, quas ipse vias tenuerit, quibusque viis ad cælum ascenderit. Hæ autem viæ quibus in hoc mundo Christus incessit, ut ad cælum ascenderet, sunt crux, mundi contemptus, & obedientia. Prima via quam Christus tenuit, est *crux*, gravia etenim perpessus est, ut æternam beatitudinem, sibi quidem aliis titulis debitam, compararet: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Secunda via Luc. 24. 26.
qua incessit Christus, est *mundi contemptus*: sæculi enim auram, & gloriam ita contempsit, ut leges eius oppugnaverit, seque de hoc mundo non esse protestatus sit: *Ego non sum de hoc mundo*. Tertia via qua perrexit Joan. 8.
Salvator, est *obedientia*: ideò enim super omnes cælos exaltatus fuit; quia Patris voluntati in omnibus obtemperavit; *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis propter quod & Deus exaltavit illum*. Phil. 2. 8

Ecce semitas quibus incessit Christus, & ecce identidem vias quas quisque tenere debet ut ad cælum eat: ut enim ad cælum pervenire possimus, non fugienda crux, sed pro Dei amore portanda, non æstimandus mundus, sed contemnendus, non deviandum a Lege, sed ei fideliter obediendum. Crux tandem, mundi contemptus, & obedientia, sunt tres ad cælum viæ. *Crux* quidem quia quisque in hoc mundo propter Deum pati, & crucem portare debet, ut salvetur: *Mundi contemptus*, quia quisque mundi honores & leges spernat necesse est, ut cælo dignus fiat: *Obedientia*, quia divinis Legibus quisque obedire tenetur, ut ad cælestia Regna perveniat. *Crux, mundi contemptus obedientia*: en tres ad cælum viæ, & en etiam tres hujus Concionis partes.

Crux est via ad cælum. I. PARS.

AUdistis non semel Concionatores, dicentes, crucem esse viam ad cælum: hoc crebro audistis, & quia sæpè audistis, ad hæc verba parum attenditis, & vix est qui sibi suadeat, firmiterque credat, crucem

& passiones esse viam qua ad cęlum itur. De hoc tamen nullatenùs dubitandum, quia si Spiritui sancto credamus, non per delicias & voluptates sęduli; sed *per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei*. Hac in re nullo modo ambigendum;quia si Christus, Dei Filius Unigenitus, per crucem & passionem ad cęlum ascendit, quis censeat, alios homines via deliciarum & voluptatum posse ad cælum ire? *Si oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*; quis judicet, alios homines ad gloriam non suam, & ad æternam beatitudinem sine ulla passione posse pervenire? Si Christus, ut ait Tertullianus, *favos post fella gustavit, nec anteà Rex Gloria à celestibus salutatus est, quàm Rex Judaeorum proscriptus in crucem*: quis æstimet, alios homines cælestis beatitudinis mella in Paradiso gustaturos, si priùs fel, & amaritudinem passionum in hoc mudo non prælibarint? Certè in hoc mundo portanda crux, ut via regia crucis eamus in cælum, & si cum Christo in hoc mundo crucem non portemus, nec dura sustineamus, cum illo in Paradiso non regnabimus: *Si sustinebimus, & conregnabimus*.

Act. 13. 22. — Tertull. de Corona Mil. c. 14. — 2. Tim. 2. 12.

Est quædam via, quæ hominibus, juxta mundi leges viventibus, videtur recta, quæ tamen non recta, sed curva & obliqua est: & ideò non ad Paradisum, sed ad infernum ducit. *Est via quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem*. Via illa, quæ videtur, & quæ revera non est justa, & recta, est via florida, & amœna voluptatum, honorum, & divitiarum sæculi, qui enim hanc viam tenent, sæpè credunt, & imaginantur, se via cæli incedere, falluntur tamen, quia hæc via, quæ iis videtur recta, ad infernum ducit. Sed alia est via, quæ verè recta est, qua justos Deus ad cælum deducit: *Justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei*. Ista via recta, qua directè in cælum itur, est via crucis, & adversitatum, ista via, per quam justos suos deducit Dominus, est via laboriosa, via pœnitentię, via virtutis, via crucis; Ista via est verè recta; quia qui eam tenent non aberrant à via cæli, nec declinant ad dexteram vel ad sinistram, sed directè ad Paradisum tendunt. Et ideò Christus, qui via rectissima ad cælum ascendit, homines ad hanc viam tenendam invitat, dicens: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, quotidie, & sequatur me*. Quasi dicat, ego ad cælum pergo via crucis, quæ est via rectissima, si vos ad cælum ascendere cupitis, hac eadem incedite via, alioquin in cælum non ingrediemini: Ecce viam rectam, quàm necessario tenere debent qui in cælum ascendere cupiunt, ut enim ait Thomas à Kempis; *Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Jesum, & ibis in vitam æternam*.

Prov. 14. 12. — Sap. 10. 10. — Luc. 9. 23. — De Imit. lib. 2. c. 12.

Duplex à Christo Domino nobis proponitur via, lata una, & angusta alia; via lata & ampla, est via deliciarum, via arcta & angusta, est via virtutis, & crucis; viam amplam & spatiosam sequuntur impii, viam arctam & angustam tenent justi. Duplicem hanc viam præclare describit S. Ambrosius his verbis: *Duæ sunt viæ, una justorum, altera peccatorum: una æquitatis, altera iniquitatis. Justorum via angustior est, iniustorum latior, illa sobrietatis angustior, illa ebrietatis latior*. Et paulò infra comparans latam hanc viam cum angusta, ait: *Hic libertas cupiditatum, illic servitutis injuria, hic convivium, illic jejunium, hic intemperantia gaudiorum, illic perseverantia lachrymarum, hic saltatio, illic oratio, hic cantus dulces, illic gemitus graves*.

Ambr. in Ps. 1.

Ecce vias toto cælo oppositas, sed quò ducunt hæ viæ? Quonam via lata ducit, & quonam ducit via arcta? Lata via ducit in longinquam inferni regionem, in qua fames est valida, sitis acerba, dolores continui, & cruciatus sempiterni: *Spatiosa via est quæ ducit ad perditionem*. Arcta verò via in felicissimam Paradisi ducit regionem, quæ omnibus divitiis, honoribus, voluptatibus, deliciisque exundat; *Arcta via est quæ ducit ad vitam*. Qui per viam latam & deliciarum ambulant, habent dæmonem ducem, inquit S. Basilius, & ideò eunt in infernum; *Via illa facilis & lata, pronoque cursu declivis, habet decipientem dæmonem malum, qui per voluptatem se sequentes, ad perditionem trahit*. Sed econtra, ut subdit Basilius, qui via arcta crucis, & mortificationis incedunt, à bono Angelo ducuntur, & ideò ad finem beatum, & ad cęlestem beatitudinem pergunt. *Aspera verò & acclivi, & ardua via Angelus præsidet bonus, qui per strenuos labores ad finem beatum sequaces suos deducit*.

Matt. 7. — Ibid. — S. Basil. in Ps. 1.

O quam terribilis, & formidanda est via voluptatis & deliciarum, cùm ducat in infernum! O quàm amabilis, & optanda via crucis, & mortificationum, cùm ad sempiterna Paradisi gaudia perducat! Per pauci tamen sunt amatores crucis, pauci per viam spinis, tribulisque adversitatum consitam pergere volunt. Cùm ab hominibus quæritur, an velint ire in Paradisum;

sum: respondent omnes, quòd sic: sed cum deinde iis proponitur crux, ut via ad cælum, abeunt retrorsum. Si ab iis petas, an salvari velint; non est qui non respondeat, se salvari velle: sed dic eis, quòd ut salventur, debent injurias condonare, aliena restituere, cuique quod suum est tribuere, illicitis voluptatibus abrenuntiare, pœnitentiam agere, inordinatos passionum motus rectè componere, carnem rebellem domare, & alia quævis aspera, quæ in hominis Christiani vita occurrunt, perferre; hoc opus, hic labor est: hanc viam crucis tenere renuunt: salvari vellent, crucem verò portare nollent. Sed ut ait præfatus Thomas a Kempis; *Non est alia via ad vitam, nisi via sanctæ crucis, & quotidianæ mortificationis. Ambula ubi vis, quære quodcumque volueris; & non invenies altiorem viam suprà, nec securiorem viam infrà, nisi viam sanctæ crucis.* Ibid.

Quare, ò N. N. via crucis incedite; quæcumque dura & aspera in virtutis via occurrunt, generosè sustinete, ut æternam beatitudinem assequamini. Non terreant vos labores hujus mundi, quia merces magna dabitur. Ne animo deficiatis, cum portanda vobis crux proponitur; quia est via quæ ducit ad regnum. Durum & grave ne censeatis crucem portare: quia quidquid patimur in hoc mundo, leve, & quasi nihil est, respectu bonorum quæ obtinentur in Cælo.

Certi estote, quòd si Cæli cives aliquid ex his quæ in hoc mundo sunt, optare possent, nostras utique cruces optarent, & in hunc mundum venire desiderarent, ut cruce & mortificationibus ampliorem in Cælo coronam acquirerent. Optemus nos quod illi optarent, si aliquid desiderare possent; optemus cruces, ambiamus pro Christo pati, ut via crucis ad Cælum ire, & infinitos gloriæ, omniumque bonorum thesauros in Cælo comparare valeamus.

Sed si durum vobis adhuc videtur crucem portare, inspicite Reges, Principes, & omnes qui nunc cruciantur in inferno: mente revolvite, quanta hi pati vellent in hoc mundo; ut ab inferno liberarentur, & ut ad Cælum pervenire valerent. Certè, ut aiebat S. Guilelmus, ex Aquitaniæ Duce pœnitens Eremita factus: *His qui in inferno cruciantur abundè sufficeret extra infernum saccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalii, lacryma Arsenii, nuditas Apostoli, cella Elisæi.* Hi sanè cruces nostras levissimas censerent respe-

Lasolve Domin.

ctu Paradisi quem expectarent. Duras similiter non æstimemus cruces, quæ in virtutis via occurrunt: eas amemus, eas amplectamur, eas generosè portemus: cùm crux sit vera ad cælum via. Sed alia etiam est ad cælum via, nempè *mundi contemptus.*

Mundi contemptus est via ad cælum. II. PARS.

PEr mundum illum, quem contemnendum propono, non intelligenda immensa hæc machina, ex cælis, sideribus, & elementis compacta, quam Deus tanta arte creavit, & ordinavit, ut nihil in ea sit, quod infinitam Authoris sui sapientiam & potentiam non prædicet. Ille etenim mundus non despiciendus, sed æstimandus: quia à Deo est, quia perfectus est, & quia omnia quæ in eo sunt, non solùm bona, sed etiam valdè bona sunt; *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valdè bona.* Gen. 1. 31.

Magnus ille mundus, qui in se bonus & perfectus est, dividi potest in cælestem & sublunarem. Si autem cælestem cum sublunari conferramus, mundus sublunaris contemptibilis est respectu cælestis: quia in sublunari omnia bona sunt parva, transitoria, & malis permixta: in cælesti verò bona omnia sunt infinita, pura, & perpetua, quorum possessione Sancti in æternum beabuntur.

In mundo isto sublunari est alius mundus, qui, ut ait S. Joannes, *totus in maligno positus est.* Iste mundus, inquit S. Augustinus, est congregatio hominum impiorum, qui reguntur legibus pessimis, exitiosis, & ad tartara ducentibus. Vel, est congregatio hominum pessimorum, qui vivunt juxta mundi spiritum, qui non est alius, quàm spiritus luxuriæ, & superbiæ, avaritiæ, & aliorum vitiorum, quæ in mundo sunt communia, ut enim ait S. Joannes Evangelista, *omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* 1. Joan. 5. 19. 1. Joan. 2. 16.

Verum est, quòd despiciendus mundus sublunaris respectu cælestis: sed magis adhuc contemnendus mundus ille malignus, cujus totus affectus est ad carnis voluptates capiendas, ad vanos honores ambiendos, & ad divitias comparandas. Hic mundus contemnendus, non solùm quoad personas, quæ illum constituunt; sed etiam quoad leges quibus hæ personæ reguntur, & quoad bona labilia, ad quæ anhelant, quorum possessio ducit ad interitum.

Hunc mundum Christus toto vitæ suæ

tempore contemnendum docuit; *tum* verbis quæ protulit; *tum* lege sanctissima quam instituit; *tum* mirandis virtutum exemplis quæ exhibuit. Sed & huoc mundum despiciendum docuit Christus ipso die quo in Cælum ascendit. Ut enim refert S. Hieronymus, Christus ascendere volens in Cælum, pedum suorum vestigia terræ exarata reliquit: ut scilicet doceret, mundum istum esse contemnendum, pedibus terendum & conculcandum: nec quemdam in Cælum ascendere posse, nisi hunc mundum contemnat & despiciat.

S. Hier. de loc. Hebr. ex Act. Ap.

Multos reperire est qui mundum, non sub pedibus, sed in capite gestant: hi scilicet, qui Dei, & salutis obliti, mundi bona æstimant, admirantur, & nimio affectu prosequuntur. Mundum in capite gestant Magnates, Patroni, Mercatores, & omnes qui mentes & corda sua terrenis bonis totaliter dedunt. In capite mundum habent puellæ, quæ tot cirris, cincinnis, margaritis, & inauribns ornatæ procedunt. Mundum supra caput deferunt; imò & toto corpore circumferunt viri & mulieres, qui vanis, pretiosis, & profanis vestibus ornati superbè incedunt. Mundum tandem in capite & in corde gerunt, qui diù noctuque mente & corde ad terrena anhelant. At hæc omnia contemnere, imò & totum mundum quasi calcare debent, ut in Cælum sibi gradum statuant; qui enim mundum, & quæ mundi sunt, in capite vel in corde gerunt, ab iis deprimuntur, & ad inferna trahuntur; qui autem mundum, & quæ mundi sunt, contemnunt, conculcant, & sub pedibus habent, ab iis elevantur, & in Cælum evehuntur: *sublimabunt nos, si fuerint infra nos*.

Emissen. Serm. de Ascens.

Mundus aliis est in ruinam, & aliis in scalam. His qui toto corde terrena sapiunt, qui mundi voluptatibus nimio affectu adhærent, & qui perversis mundi legibus reguntur: his, inquam, mundus est in ruinam; quia hi in corporis & animæ jacturam incurrunt; & quia hi in infernum, æternùm cruciandi, projicientur. Sed mundus est aliis in scalam, qua ad Cælum ascendant: his scilicet, qui mundum despiciunt, conculcant, & sub pedibus habent. *Felices*, inquit Richardus à Sancto Victore, *quibus vertitur in scalam, quod aliis esse solet in ruinam*. Hanc ambite felicitatem; mundum, & omnia quæ in mundo sunt, contemnite, & sub pedibus habete, ex iis scalam vobis facite, qua ad Cælum ascendatis: Statuam eò altiùs evehes, quò basim celsiorem subieceris: fac basim è terrenis cunctis compositam; ea omnia pedibus subjice & calca, teque ad Cælum evehent.

Richar. par. 1. c. 18.

Summus Sacerdos olim in fronte laminam gestabat, in qua nomen Dei exaratum erat: ex ora autem vestimenti ejus malogranata dependebant. Cur malogranata in ora vestimenti, & juxta pedes summi Sacerdotis? Respondet S. Cyrillus Alexandrinus, malogranata significare Regna, Urbes, & omnes mundi Regiones, ac ideò summum Sacerdotem habuisse malogranata in pedibus, ut manifestaret, omnia mundi bona esse proterenda, ad assequendam beatitudinem.

S. Cyril. L. 13. de adorat. in spir.

Famosa habemus exempla multorum, qui omnia mundi bona conculcarunt, & qui mundi contemptu viam sibi pararunt ad Cælum. Nonne tricoronides Infulas conculcarunt Gregorius, Cælestinus? Nonne Episcopales Mitras pro nihilo habuerunt Bernardus, Bruno, Aquinas, & alii multi? Nonne Regia Diademata spreverunt, & abjecerunt Pipinus Caroli Magni primogenitus, Ramirus Rex Arragoniæ, Sigibertus Angliæ, Veremundus Castellæ, & alii non pauci? Sed nonne Imperialia Diademata & totum mundum conculcarunt multi, ut se Dei obsequio manciparent? Et quis recenseat, quot viri & quot adolescentulæ, spretis mundi pompis, & illecebris, vitam religiosam amplexati sunt, ut ad Cælum sibi iter facerent?

Ecce qui omnia mundi bona perfectissimè contempserunt: ecce qui mundi contemptu sibi viam ad Paradisum fecerunt. Optabile quidem esset, ut omnes eadem via pergerent; sed quia non possunt omnes à mundo abstrahi, & religiosam vitam sectari, debent omnes, saltem corde & animo, à mundo avelli, ita ut mundi legibus non regantur, & ita ut mundi bonis cor agglutinatum non habeant: quia mundi contemptus est via quæ tenenda est, & quam tenere solent viri justi, ut ad Cælum ascendant: *Hoc esse speciale specimen electorum solet, ut cuncta, quæ præterfluunt, sub se esse videant atque, omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent*.

S. Greg. l. 31. Mor.

Quare, ò N N. *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt*. Nolite diligere mundum: quia si *quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo*. Nolite diligere mundum; sed potiùs illum odio habere: quia *quicumque voluerit esse amicus sæculi hujus, inimicus Dei constituitur*. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; sed potiùs ea contemnite, & ad Cælum ubi Christus est, anhe-

Jacob. 4.

anhelate: *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Nolite tandem diligere mundum, & ea quæ in mundo sunt; sed potiùs ea despicite, & conculcate, ut viam vobis ad cælum faciatis.

O homo! in infinitum melius tibi est mundum contemnere, quàm ad cælum non ire: contemne ergo mundum, conculca mundum, fuge mundum, ut ad cælum ire valeas: *Fuge crudeles terras, fuge littus amarum.*

Imitare mirandas illas aves, quę Paradisi aves vocantur: quia ferè nunquam in terra quiescunt, sed semper in aere volitant, & versus cælum sublimantur. Ne in terra nimis quiescas, ne terrenis adhæreas; sed ad cælum, & cælestia suspira, ut tandem aliquando ad cælum pervenire queas.

Ne sis similis maledicto huic serpenti, qui æquissima Dei sententia damnatus est
Gen. 3.14. ad rependum super terram: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Ne supra terram repes veluti serpens; ne terrenis nimis adhæreas; sed potiùs imitare columbam illam, quę nullum invenit locum in terra, in quo quiesceret pes ejus: *Cùm non invenisset, ubi requiesceret pes ejus.* Ne
Gen. 8.9. in terra quiescat cor tuum, ne mundum, & quæ in mundo sunt, nimis diligas; sed potiùs mundum contemne, ut viam tibi ad cælum facias. *Sed obedientia est etiam via ad cælum.*

III. PARS *Obedientia est via ad cælum.*

Æquissimum obedientiæ tributum Deo debemus cuncti: & ut loquitur S.
S. Ber. ser. 2. de S. Andr. Bernardus: *Deo necesse habemus reddere obedientiæ nummum.* Ad solvendum autem Deo hunc obedientiæ nummum, ad ei præcipienti obediendum, & ad omnia ejus mandata servanda movere, & accendere nos debent summa ejus in nos authoritas, summus ejus in nos amor, summa ejus in nos beneficentia, summa ejus in ferendis legibus æquitas, necnon gravissima supplicia, quibus plectit eos, qui leges ejus violant. Sed nos magis movere debet vita æterna, quam obedientia Deo pręstita acquirimus: talis enim obedientia est via vera, via secura, & via recta quę ducit ad Paradisum.

Hoc præclarè docuit Christus, à quo cùm quis petiisset, quæ via tenenda ad obtinendam beatitudinem: *Magister bone,*
Matt. 19. *quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Respondit Salvator: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ecce viam qua pergere debes, ut eas in cælum, si enim à mandatis aberres, à cæli semita devias: si autem Dei mandatis obedias, viam tenes quæ te ducet ad vitam. Si viam libertatis, rosis stratam, eligas, in infernum ibis; sed si via mandatorum incedas, Deique mandatis obtemperes, ad Paradisum vades: quia obedientia est via quæ ducit ad vitam.

Vis scire, inquit idem Salvator, qui ibunt, & qui non ibunt in Paradisum? Non ibunt in Paradisum hi qui solummodo in me credunt, vel qui nomen meum sæpè in ore suo habent: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum.* Sed Matt. 7. in regnum, & in aulam Patris cęlestis intrabunt veri obedientes, qui voluntatem ejus faciunt, & qui mandatis ejus obtemperant: *Sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.* Ecce viam qua itur in cęlum. Si Deo obedias, & mandata ejus serves, ibis in vitam æternam. Si autem Deo non obtemperes, & mandata ejus violes, non in vitam, sed in mortem æternam ibis: *Hic est Liber mandatorum Dei,* Bar. 4.1. *& Lex quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem.*

Israelitis in mari lutulento viam fecit Deus, qua ad repromissionis terram pergerent: *Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.* Nobis verò in hoc mari, seu in hoc mundo, qui est velut mare Hab. 3.15 amarissimum, viam Deus aperuit, qua in cælestem Patriam tendamus: viam scilicet mandatorum, quorum observatio ducit in vitam æternam. Hac via incessit Propheta, ut ad cælum pergeret: *Viam mandatorum* Ps. 118. *tuorum cucurri:* Et hac via incedere debent omnes, ut ad cælum ire valeant. Unde idem Propheta ait, illos beatos esse, qui in via mandatorum Dei ambulant: *Beati* Ibid. *immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Hi in lege Dei ambulant, qui Deo præcipienti obediunt, qui mandata ejus custodiunt, quique ab illis minimè divertunt, & hos beatos dicit Propheta: quia obedientia Deo, & mandatis ejus exhibita, est via ad beatitudinem, & ad cælestem gloriam.

Sancta Perpetua, quam plurimùm commendat S. Augustinus, in extasim rapta, S. Aug. Ps. 47. vidit scalam auream, undique cultris, & gladiis circumseptam, per quam scandendum erat in cælum. Aurea hæc scala nihil aliud est quam obedientia, quæ est scala aurea qua in cælum eundum est: hæc autem scala circumsepta est cultris, id est præce-

ptis divinis; quę omnia fideliter custodienda sunt, ut in cælum eatur. Præcipit Deus, ut parentem honores, licèt morosum, iracundum, & malignum: ecce cultrum in scala obedientiæ. Præcipit Deus, ut diligas inimicum, ut ei benefacias, utque pro persequentibus ores; ecce cultrum in obedientiæ scala. Imperat Deus, ut aliena restituas, ut frænes concupiscentiam, ut à carnalibus voluptatibus abstineas; hæc tibi dura sunt: hi sunt cultri qui in scala obedientiæ occurrunt. Sed quantumvis dura videantur Dei præcepta, integrè, & perfectè executioni mandanda sunt, si in cælum ire velis: quia obedientia est scala, & via qua ad cælum itur.

Eccl.15. 18. Homini Deus vitam, mortemque æternam proponit, dans ei potestatem eligendi quod placuerit: *Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* Si mundana servaverit, æternam vitam consequetur, quia obedientia, & mandatorum Dei observatio, est via ad vitam ęternam: si autem ea non servaverit, æterna morte plectetur, quia sicut obedientia est via ad vitam: ita & inobedientia est via ad mortem æternam: serva ergo Dei mandata, ut vitam æternam obtinere valeas.

Nec unum duntaxat aut alterum præceptum est servandum, ut ad Cælum eatur: sed omnia penitus, nullo excepto, sunt fideliter custodienda, ita ut si vel unicum prçceptum violes, in Paradisum non sis iturus, nisi priùs transgressionis hujus pœnitentiam egeris. Vide quid acciderit Moysi. Nonne vir ille tantus, ac talis, propter unicam inobedientiam apud aquas contradictionis: quia scilicet non statim Deo obedivit, petram percutiens, ab ingressu terræ promissionis exclusus est? Sic tu, si omnia Dei mandata non custodieris; si vel unicum violaveris, ad promissa Cælorum Regna non ibis.

S. Basil. ho. in divites avar. Quod apta similitudine explicat S. Basilius. Sunt, inquit, qui cęteris Dei mandatis servatis, in uno solo impingunt: hi similes sunt homini illi, qui iter faciens, civitatis alicujus spectandæ studio, & toto emenso itinere, ad portas usque huius civitatis perveniens, reperto ante portas diversorio, ibi quiescit, modicumque quod restat viæ, vel ob pigritiam ire detrectans, vel ob vanam aliquam, quam in diversorio libat voluptatem, ulteriùs ire renuens, simul, & toleratum itineris laborem inanem reddit, & spectaculo eorum quæ in urbe sunt, privatur. Similem in modum à cælestis Civitatis ingressu privatur qui vel unicum præceptum violaverit. Currat quantum voluerit per viam multorum mandatorum: si vel unicum non servaverit; hoc est diversorium, in quo quiescit, & quo impedietur, ne in cęlestem Civitatem ingrediatur. Non ergo crucem solùm portes, nec solùm contemnas mundum; sed crucem porta, & mundum ita contemne, ut omnia Dei mandata serves.

Imitare Regium Prophetam, qui non ad aliqua duntaxat, sed ad omnia Dei mandata servanda cor suum dirigebat: *Ad omnia mandatum tua dirigebar.* Ps. 118. Hæc est obedientia justorum, qui corda sua non solùm flectunt ad aliqua Dei mandata custodienda, sed ad omnia, sic tu omnia penitus Dei mandata servare contende. Et si in aliquo deficias, ad pœnitentiæ remedium, quod Christus in Ecclesia reliquit, quàm citissimè poteris, confuge, ut amissam recuperes gratiam, & ut viam tibi aperias ad felicitatem ęternam. *Amen.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS CHRISTI

DE OBDURATIONE PECCATORIS.

Positus est hic in ruinam, & in Resurrectionem multorum. Luc. 2. 34.

Tanta est hominum in peccato indaratorum malitia, perversitas tanta, ut ex bonis etiam aliorum actionibus, peccandi, & in deterius ruendi occasionem sumant. Quis enim credat, Christum, qui in hunc mundum venerat ut pro peccatis hominum fieret propitiatio, iis peccandi causam fuisse? Quis censeat, Christum, qui venerat ut tolleret peccata mundi, & ut opera diboli dissolveret, alios ad peccandum induxisse? Hoc quidem nemo credere, censere nemo debet: quia reverà Christus, qui Deus, & impeccabilis erat, esse causa peccandi, nec aliquem ad pecca ndum inducere potuit. Quare si de eo dicatur quòd in multorum ruinam positus sit; hoc ita intelligendum, quòd induratis peccatoribus occasio ruendi, & in peccatum cadendi fuerit: non sua intentione, sed eorum malitia, quæ tanta extitit, ut ex Christi miraculis, & bonis operibus, quibus ad benè faciendum excitari debuerant, occasionem illi invidendi, calumniis eum afficiendi, in eum blasphe-

phemandi, aliaque peccata perpetrandi sumpserint.

Ecce primam ideam, quam velim, ut quisque vestrûm de indurato peccatore in mente sua gerat: Ecce hominum in peccato induratorum ingenium; quod tale est, ut etiam ex melle venenum, ex luce cœcitatem, & ex præclaris aliorum actionibus, quæ laude, & imitatione dignæ sunt, peccandi ansam arripiant. De hujusmodi peccatoribus induratis, seu de obduratione & obstinatione peccatorum latè tota ista Concione disseremus, &c. *Ave*.

A Tempore quo peccavit Adamus, homo quilibet est portentosum quoddam monstrum, quod ex duobus hominibus totaliter oppositis, & invicem contrariis constat. In eodem enim homine est quasi duplex homo: quorum unus ad bonum, & alter ad malum proclivis est: quorum unus amat illicita, in peccatis delectatur, & piis virtutum exercitiis adhærere renuit: alter verò illicita odio habet, peccata quævis detestatur, virtutesque acquirere satagit.

O monstrum horribile! Sed, quod majori adhuc admiratione, vel potiùs majori horrore dignum censeo, hoc est: quòd sicut in eodem homine duo distingui possunt homines inter se continuè dimicantes; ita & sæpè aliqui inveniuntur homines, quorum quilibet duo habet corda, carneum unum, & aliud saxeum: *Carneum*, quod à natura habet; & *saxeum*, quod ingratitudine, & malitia sua ipse sibi fecit: *Carneum*, quod est molle, & tractabile; *Saxeum*, quod durum, peccato mordicùs adhærens, & ad omne opus bonum faciendum est inflexibile.

Qui hujusmodi saxea corda gerunt, sunt homines, quos induratos, & ad malum obstinatos vocamus, quorum tanta est miseria, ut in evidentissimo ruinæ, & damnationis periculo continuè versentur. Ut autem iis pro modulo nostro subveniamus, de malo quo infestantur, seu de induratione disseramus, ejusque explicemus signa, causas, & remedia. Videamus: 1. *Signa*, quibus dignosci possit peccatoris obduratio: 2. *Causas*, à quibus procedat: 3. *Remedia*, quibus sanari valeat. *Signa*, *causæ*, & *remedia obdurationis*: en tres hujus Concionis partes.

Obdurationis signa. I. PARS.

QUicumque in mortale aliquod peccatum incidit, verè peccator, Deique inimicus est, non tamen omnis hujusmodi peccator est induratus; sed ille solùm qui in peccato perseverat: nec indurati sunt omnes qui in peccato aliquamdiù perseverant: quia ex his qui peccaverunt, & qui in peccato perseverant, alii non sunt, & alii sunt indurati. Ut autem dignosci possit, qui ex his sint, & qui non sint indurati, plurima adduci solent obdurationis signa, ex quibus tria seligam, quorum primum sumitur à peccato, secundum à gratia, tertium à peccatoris voluntate. *Primum*, sumitur à peccato, quod in indurati peccatoris corde grave, & ponderosum non est: *Secundum*, a gratia, à qua peccator induratus non trahitur: *Tertium*, ab indurati peccatoris voluntate, quæ nullis motivis, nullisque mediis ad declinandum à malo, & ad benè agendum adducitur.

1. Cùm homo justus in grave aliquod peccatum cecidit, interiùs eum mox rodit conscientia, internis cor ejus lancinatur cogitationibus, & peccati pondere ita gravatur, ut conficiatur tædio; ac quandoque præ angustia vix dormire; & seipsum perferre possit. Sed si peccata sua multiplicet, diùque in iis perseveret, iis assuefit, cum illis quasi fœdus init, eaque sibi familiaria reddit: ac tandem ita in peccatis induratur, ut lætetur cùm malè fecerit; nullumque in corde suo peccati pondus, nec ullos in conscientia angores, & cruciatus sentiat: *Cor durum, semetipsum non exhorret, nec sentit*. D. Bern. lib. 1. de consid. in princip.

De elementis docent Philosophi, quòd in centro suo non graviten, & sic aqua, & terra, quæ extra centrum graves sunt & ponderosæ, in proprio centro nullius sunt ponderis & gravitatis. Quod autem de his elementis dicitur, dicendum pariter de peccato, quamdiù enim peccator nondum est obduratus, peccatum illi grave est, pondusque illius sentit, & ægrè fert, quia peccata nondum sunt in centro. Sed cùm peccator, in peccato suo obduratus, & obstinatus est, peccata in corde ejus quasi in centro sunt; & ideò ibi non gravitant; nec aliquem tunc peccator dolorem à peccatis, & pro peccatis habet; quin contrà in iis delectatur, & in iis sibi complacet.

Quod præclarè docuit hominum sapientissimus his verbis: *Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Vel, ut habet alia versio: *Impius, cùm in centrum venerit*. Pr. 18. 3.

nerit peccatorum, contemnit. Antequam peccator in obdurationem incidat, & antequam peccata in corde ejus velut in centro suo sint Dei pertimescit judicia, formidat, cùm de æternis inferni suppliciis cogitat, & terribilem Dei justitiam timet; sed postquam in statu peccati diù perseveravit, postquam sua multiplicavit crimina, ita obduratus fit, ut Dei judicia, inferni supplicia, terribilem Dei justitiam, nec quidquam aliud pertimescat, quia cùm tunc peccata in corde ejus velut in centro suo sint, ibi non gravitant, nec cor ejus ullo modo lancinant. *Impius, cùm in centrum venerit peccatorum, contemnit*.

2. Ecce primum obdurationis signum, quod ab ipso peccato sumitur, quod in hominis indurati corde non est grave & pon erosum. Secundum autem indurationis signum sumi potest à gratia, quę licèt in corde peccatoris indurati suas operationes efficiat; non tamen illud ad benè faciendum trahit. Et ideò induratorum hominum corda adamanti comparantur, *Cor suum posuerunt, ut adamantem*.

Zacha. 7. 12. Rupert. in hunc locum Zachar.

De adamante illud mirandum narrantur, quòd licèt summæ sit duritiæ; solo tamen perfusus sanguine hirci, quod animal libidinosum est, statim dissolvitur. Unde congrua similitudo est valdè inter adamantem & peccatorem obduratum: quia istius cor est durissimum & indomabile respectu Dei; mollissimum verò in se est, & in omnium libidinum fluxum flexibile. Sed alia, nostroque intento congrua similitudo est adamantis cum corde obdurato: quia sicut adamas trahit, & non trahitur, ita cor durum, & adamantinum, hominem ad vitia trahit, & à divinæ gratiæ illiciis non trahitur. Divina gratia in corde peccatoris obdurati, sicut, & in aliis operatur; illud excitat, illud movet; & ut illud ad declinandum à peccato, & ad virtuti incumbendum alliciat, jam Dei bonitatem; & jam ejus justitiam; jam Paradisi gloriam, & jam inferni supplicia ei objicit; sed cùm adamantinum sit hominis indurati cor, gratiæ divinæ lenociniis & illiciis ad benè faciendum non trahitur: *Cor suum posuerunt, ut adamantem*.

Verè adamantinum erat Judæ cor, quod nullis divinę gratiæ illiciis alliciebatur: vel, ut loquitur Origenes, induratum Judę cor gangræna erat vitiarum: *Anima Judæ gangrænam habenti*. Norunt omnes, carnem gangræna vitiatam, omni sensu carere: sive enim novacula cædatur, sive in eam scalpellus imittatur, omnes sensus expers esse probatur. Judæ autem anima, inquit Origenes, gangræna erat vitiata: quia induratus, & indignus ille Apostolus, omnis sensus expers erat, respectu beneficiorum à Christo acceptorum. Ad Apostolatus enim dignitatem eum Christus evexerat: potestatem ei contulerat miracula faciendi, testem esse voluerat prodigiorum, quæ ubique operabatur, multisque eum gratiis, & favoribus affecerat; sed his omnibus beneficiis à pessimo Magistrum prodendi proposito amoveri, & ad benè faciendum trahi non potuit, quia cor ejus induratum, & à gangræna putrefactum erat. Idem dicendum de aliis peccatoribus induratis: postquam enim diù in peccatis perseverarunt, corda eorum ita indurantur, & quasi gangræna vitiantur, ut divinæ gratiæ motus quasi non sentiant; nec ullis divinæ gratiæ impulsibus ad surgendum à peccato, & ad benè faciendum trahantur.

3. En secundum indurationis signum; quod sumitur ex parte gratiæ; sed, & est aliud indurationis signum, quod sumitur ex ipso corde; seu, quod idem est, ex ipsa peccatoris voluntate, quæ cùm obdurata est, nullis motivis, nullisque modis potest; aut vix potest à peccatis avelli, & ad bonum faciendum allici. Ad hoc enim nec à Prædicatoribus in Cathedra tonantibus, nec à confessariis ad salutaria vocantibus, nec ab amicis in spiritu charitatis corripientibus, nec ab aliis quibusque adduci potest; sive hi consiliis, sive minis, sive promissis ad hunc finem utantur, quia hominis indurati cor, seu prava voluntas, iis omnibus sibi propositis motivis, & mediis fortiter resistit: *Cor durum*, inquit Doctor Seraphicus, *forte est adrebellandum, sive ad resistendum*. D. Bon. in 1. dist. 40. q.

Cùm peccatoris alicujus voluntas non est totaliter in peccatis obdurata, seu cùm peccatoris cor nondum est totaliter durum, ad declinandum à malo, & ad virtutem sectandam adducitur, vel gratia ad compunctionem intùs excitante, vel pietate duritiam frangente, vel amicorum precibus, vel morbis à Deo immissis, vel aliis multis motivis, & mediis. Sed cùm peccator est induratus, cor illius his omnibus resistit: ut enim ait Doctor Mellifluus, *cor durum ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur*. Dic indurato peccatori, Christum pro ipsius salute flagellatum, crucifixum, & dirissima passum; non inde ad compunctionem excitabitur. *Nec compunctione scinditur*. Dic ei, instare tempus Paschatis, vel alterius Festi, in quo omnes fideles studiosiùs pietatis ope- D. Bern. lib. 1. de consid.

operibus vacare solent: *Nec pietate mollitur.* Dic illi: rogo te, ut honori, & saluti tuæ consulas: rogo, ut declines ab hoc & illo peccato, cui te omnes addictum esse norunt; & ut valedicas huic creaturæ, quæ tibi ruinæ, damnationisque æternæ occasionem præbet; *Nec movetur precibus.* Menti eius objice formidanda supplicia quæ peccatoribus induratis Deus minatur: *Minis non cedit.* Si tandem Deus gravi morbo, vel alia aliqua adversitate illum plectat, tantum abest, ut inde ad conversionem adducatur, quin contra *flagellis induratur.*

En indurationis signa, quibus facilè quisque agnoscere poterit, quæ natura, quæ indoles, & quod sit hominis indurati ingenium: sed & identidem adnotare quisque poterit, maximam esse hominis indurati miseriam. Quid enim infelicius peccatore, qui gravissimum peccati onus portat, & illud non sentit; qui gratiam Dei recipit, nec ab illa ad benè faciendum adducitur, qui tandem voluntatem ità peccato adhærentem habet, ut nullis mediis & modis ab eo avelli, & ad bona opera facienda inclinari possit?

O quàm magna hæc indurati peccatoris miseria! Certè tanta, ut omnis ferè salutis spes ei occludatur; ac in evidentissimo damnationis periculo versetur. Unde de peccatore indurato dicitur, quòd malè habebit

Eccl. 3. 27. in novissimo: *Cor durum habebit malè in novissimo.* Malè quidem habebit obduratus peccator in novissimo, seu in vitæ suæ termino: quia si Deus in manu forti, & modo quodam insolito à misero hoc statu eum non educat, infallibiliter ab hoc mundo ad æterna tartari supplicia migrabit. O infelicem, & sanguineis lachrymis lugendum indurati peccatoris statum! Timete ne indurata fiant corda vestra, cavete, ne in indurationem cadatis. Quod ut quisque vitare valeat; *quæ sint indurationis causæ investigemus.*

II. PARS. *Obdurationis causa.*

PRoxima, & quasi unica obdurationis causa est ipsa peccatoris voluntas: ideò enim homo in peccato obduratur, eique pertinaciter adhæret, quia ei adhærere vult, nec enim ei adhæreret, si nollet. Sed unde fit; ut peccatoris voluntas ita in peccato obduretur, eique tanta cum pertinacia adhærat. Hoc aliquando à prava peccandi consuetudine, aliquando à nimia peccatoris præsumptione, & aliquando ab ipsa Dei justitia provenit. Et ideò tres enumerari possunt indurationis causæ; quarum *prima* est, peccandi consuetudo; *secunda*, nimia peccatoris præsumptio: *tertia*, æquissima Dei justitia.

1. Sciunt omnes, quanta sit consuetudinis vis; quæ quidem tanta est, ut res, quæ in principio difficiles erant, facillimas efficiat; & ut quæ antea amara erant, dulcia & amabilia reddat. Hoc sæpè verum esse comprobatur in vitæ spiritualis exercitio, quod durum, amarum, & difficile incipientibus videtur; sed successu temporis dulcescunt eis, quæ difficilia anteà erant. At hoc verissimum esse experiuntur multi, respectu peccati, quod in principio displicet, odio habetur, & aliqua cum cordis renitentia committitur; cùm autem quis iterùm & iterùm in eadem peccata cadit, quod anteà gravissimum ei videbatur, minùs grave deinde censet. Et si peccatis assuescat, non solùm non molestum est ei in peccata cadere; sed in iis delectatur: & tandem à peccandi consuetudine, tamquam à maligna matre, obduratio generatur: *Cùm in peccatis suis cœperit permanere, de multitudine peccatorum noscitur desperatio, ex desperatione obduratio generatur.* Aug. lib. de nat. & grat. c. 26.

Videmus nonnunquam pueros benè moratos, qui ipsam peccati speciem exhorrent, qui virtuti studiosè incumbunt, & quibus nil magis placet, quam placere Deo. Sed sæpè processu temporis amare incipiunt, quod anteà exhorrebant; in peccata aliqua incidunt, in iis delectantur, iis assuescunt; ac tandem prava peccandi consuetudine ita obdurantur corda eorum, ut peccatis mordicùs adhæreant, nec ab iis avelli possint: *Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* Jeremi. 5. 3. Cave ergo, peccator, à peccandi consuetudine: licèt enim peccatum in principio importabile tibi videatur; si ei assuescas, tibi dulcescet, & prava peccandi consuetudo te deinde in obdurationem pertrahet. Quod præclarè divus Bernardus docet his verbis: *Primùm, tibi importabile videbitur peccatum; processu temporis, si assuescas, judicabis non adeò grave; paulò post & leve senties, paulò post nec senties; paulò post etiam delectabit. Ita paulatim in cordis duritiam itur.* D. Bern. lib. 1. de consid. c. 2. Quare principiis obstandum, & cavendum à prava peccandi consuetudine, quæ cordis obdurationem generat. At non sola peccandi consuetudo; *sed etiam nimia hominum præsumptio, obdurationis causa est.*

2. Accidit nonnunquam, ut peccator peccandi consuetudine, ita sua multiplicet peccata, ut de obtinenda venia, & de Dei misericordia desperet; ac deinde in abyssum peccatorum, & in obdurationem incidat.

Sed

Sed & sæpè peccatores in peccato indurantur ob nimiam veniæ spem, & quia de Dei misericordia præsumunt. Volunt semper in peccatis perseverare; & tamen semper præsumunt, quòd eorum miserebitur Deus: semper in Deum peccant, & semper in eos Deum misericordem fore, nimis confidunt: sed tandem vana hac spe decepti, & præsumptione sua delusi, in peccatis obdurantur, & miserè pereunt: *Obduratus ille fit, qui fit misericordiam Dei sperat, ut usque in vitæ finem in criminum suorum perversitate permaneat.*

Aug. lib. de fide ad Pet.

Certum est, infinitam esse Dei in peccatores misericordiam: sed & infinita est ejus justitia: quare ita in Dei misericordia confidendum, ut ejus justitia timeatur. Diabolus autem solita arte sua ab impiorum mentibus, quantum potest, terribilis justitiæ Dei ideas & imagines delet; facitque, ut in ejus misericordia nimis confidant: Deum ita misericordem eis objicit & delineat, ut omnia sperare, nihilque ab eo timere debeant. Et ideò cùm Deum benignissimum, & ad indulgentiam semper paratissimum censeant, non solùm liberiùs & audaciùs ad malum currunt; sed etiam diù in eo perseverant, ac tandem ob præsumptionem, nimiamque in Deum confidentiam, in peccatis quibus assueverunt, totaliter indurantur. Quare, ò peccator, spera in Domino, sed de misericordia ejus non præsumas. *Ne dicas, miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur*; ne sic loquaris: quia si de Dei misericordia præsumas, tua multiplicabis crimina, & deinde in peccato tuum cor obdurabitur. Et hoc fiet permittente Deo, *qui est etiam obdurationis causa.*

Eccl. 5. 6.

3. Certum est Deum aliquando obdurare peccatores, & obdurationem eorum in aliquo sensu esse à Deo. Si enim Deus peccatores non obduraret, cur de Pharaone diceret ipse Deus: *Ego induravi cor ejus*? Si obduratio non esset a Deo, cur Judæorum corda ab eo obdurata esse dicerentur: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum*? Si obduratio à Deo non esset, cur apud Isaiam de Deo diceretur: *Indurasti cor nostrum, ne timeremus te.*

Exod. 10. 1.
Joan. 12. 40. Isa. 63. 17.

Indurat ergo verè Deus peccatores, & eos indurat justitia sua in pœnam præcedentium criminum. Quia cùm peccatores in gravissima & horrenda labuntur peccata, & in illis diù perseverant, Deus æquissima justitia sua, in horum criminum & hujus pertinaciæ pœnam corda eorum indurat, ut enim ait S. Isidorus, *induratio cordis in malum quandoque procedit ex divina justitia, in pœnam præcedentium peccatorum.*

Isid. de summo bono lib. 2. c. 19.

Timete peccatores, totis contremiscite artubus; quia Deus ipse, quantumvis bonus, quantumvis misericors, ita justus est, ut peccatorum corda aliquando induret. Non tamen credendum, quòd Deus peccatores induret positivè; ita ut propriè & proximè inclinet voluntatem illorum ad adhærendum peccato, & ad resistendum oblatis salutis motivis & medis; cùm enim Deus peccare non possit, nec potest etiam positivè & proximè inclinare voluntatem creatam ad volendum peccatum, & ad adhærendum peccato. Unde cùm dicimus Deum justitia sua obdurare peccatores hoc intelligi debet, non quòd eos induret positivè; sed quòd eos induret *negativè, vel permissivè.*

1. Peccatores Deus obdurat *negativè*, seu denegando, vel subtrahendo specialia quædam gratiæ dona, quæ si ipsis daret, non obdurarentur eorum corda. Postquam enim peccatores in gravia peccata inciderunt, multasque ejus gratias contempserunt, Deus justo suo judicio, sæpè ingratitudinem, contemptum, & contumaciam eorum punit, non quidem denegando eis auxilia ad salutem sufficientia; sed subtrahendo, vel non impertiendo gratias speciales; quas si haberent, non indurarentur. Et sic ait Augustinus, quòd *peccatores non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam*, eos obdurat subtrahendo misericordiam, seu gratiam; à qua humanum cor mollificari, & ad bonum inclinari solet; & qua deficiente, durum remanet. Dat tamen semper iis gratiam, cujus auxilio à peccato surgere possent, si vellent. S. Aug. ep. 105. ad Sixt.

2. Ecce quomodo Deus peccatores obduret negativè; sed & Deus eos obdurat etiam *permissivè*, quia scilicet illos indurari permittit. Et sic Glossa interlinearis explicans præfata Isaiæ verba; *Indurasti cor nostrum*, ait, *indurasti*, id est; *indurari permisisti*. Posset quidem Deus, absolutè loquendo, impedire, ne peccatores in obdurationem caderent, sed ad hoc non tenetur. Quare sicut, absolutè loquendo, impedire posset, ne homines in peccatum caderent: & tamen eos in peccatum cadere permittit: ita licèt, absolutè loquendo; impedire posset, ne peccatores in peccatis obdurarentur; eos tamen obdurari permittit. Ac proinde, sicut Deus est causa permissiva peccati, ita est causa permissiva indurationis in peccato. Nec inde aliquam injuriam facit peccatoribus qui indurantur: quia si indurantur, sua culpa indurantur; dat enim semper Deus gratias sufficientes, quibus si benè uterentur, corda eorum non obdurarentur,

Audi-

Audite D. Augustinum hac de re præclarè disserentem, *Si à justitia*, inquit, *& à pietate quis deficit sue in præceps fertur arbitrio: nec in hoc negotio quidquam divinæ voluntatis intervenit*. Si ergo in statum obdurationis veneritis, non in Deum, sed in vosmetipsos obdurationis vestræ culpam refundite. Dicite,& intùs sæpè dicite: ego sū causa obdurationis meæ,quia à peccatis surgere, & christianè vivere neglexi; ego sum meæ obdurationis causa; quia Prædicatorum verba, & sapientum consilia despexi, ego sum causa obdurationis meæ; quia divinæ gratiæ sæpè restiti, & in peccatis perseverare volui. Hoc coram Deo fatemini; *ac remedia ad corda vestra emollienda, & ad curandam obdurationem vestram idonea quærite, & sedulò sumite.*

S. Aug. ubi sup. Tom. 7.

III. PARS *Obdurationis remedia.*

Licèt difficillimè curetur indurati animi durities, nullus tamen in statu viç adeò est obstinatus, quin possit ad Deum converti, & sanari, si media & remedia ad curandam cordis obstinationem idonea sumat. Hæc autem remedia sunt: 1. Dei verbum frequenter audire; 2. Orationis exercitio incumbere: 3. Novissima seriò meditari.

1. Primum ad sanandam cordis duritiem remedium est, Dei verbum frequenter audire, ut enim in Libro Sapientiæ legitur, Dei sermo sanat omnia: *Tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.* Quantumvis infirmi, & obdurati sint peccatores, si frequenter, & humiliter verbum Dei audiant, sanabuntur ab infirmitatibus suis, & indurata eorum corda emollientur, quia Dei sermo sanat omnia, & durissima quævis corda conterit & emollit, per divinam gratiam scilicèt, quam Deus simul cum verbo prædicationis infundere solet.

Sap. 16. 12.

Dei sermo simul & semel est ignis & malleus; est ignis sacer, quo justi ad Dei amorem accenduntur: *Numquid non verba mea sunt quasi ignis dicit Dominus?* Est etiam malleus, quo obdurata quævis corda conteruntur. *Et quasi malleus conterens petram.* O viri justi, Dei verbum frequenter audite, ut sacro hoc igne corda vestra ad Dei amorem magis & magis inflammentur. Sed & vos, ò indurati peccatores, Conciones adite, Dei verbum frequenter audite, ut eo, quasi malleo, corda vestra conterantur, molliantur, in melius mutentur, & ad conversionem adducantur.

Jer. 23.

Nonnulli visi sunt indurati peccatores, qui prima vice, qua Concionatores audierunt, & ad se reversi, Dei bonitatem admirati sūt, judicia ejus timuerunt, ęterna inferni supplicia formidarunt, peccata sua sunt detestati, seque totos ad Deum converterunt. Hoc respectu aliquorum ita factum est, sed & omnes peccatores, quantumvis indurati, si non semel duntaxat, sed sæpè Concionibus interessent, & cum personis, quæ de Deo loqui solent, versarentur, paulatim verbo Dei contererentur, & emollirentur corda eorum, hique à viis suis pessimis sensim declinarent, ac tandem ad Deum totaliter converterentur.

Quod perspicuè explicat Abbas Pastor similitudine guttarum aquæ, quæ super duram rupem frequenter cadentes, eam tandem perforant. *Natura aquæ*, inquit, *mollis est, lapidis autem dura est, & si vas aquæ plenum, pendeat supra lapidem, ex quo assiduè stillans gutta cadat in lapidem, tandem perforat eum: ita & sermo divinus lenis, cor autem nostrum durum: est audiens ergo homo frequenter verbum divinum, aperitur cor ejus ad timendum Deum.* Et ratio est, quia Deus homines salvare statuit per stultitiam prædicationis, ut loquitur D. Paulus, & ideò simul cum verbo suo peccatorum cordibus gratiam infundere solet, quç corda eorum conterit, & emollit, quare, ò peccatores indurati, Dei verbum frequenter audite: *ac etiam orationis exercitio sedulò incumbite.*

Abbas Past. in vita. PP. lib 7. Libel lo 18. n. 18.

2. Cùm die quadam Christus simul cum discipulis ascendisset in naviculam, motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus; ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli ejus, & suscitaverunt eum dicentes; *Domine salva nos perimus.* O indurati peccatores, cor vestrum est quasi procellosum mare, in quo varii passionum & vitiorum motus concitantur, ita ut passionum vestrarum fluctibus sæpè operiamini, & obruamini, ac in evidenti salutis naufragio versemini, ut autem ab hoc periculo eripi, & salvari valeatis, orate, frequenter orate, Dei auxilium crebro postulate, Deo sæpè dicite, *Salva nos, perimus*, & Deus per misericordiam suam tempestates sedabit, vestra pacabit & emolliet corda, vobisque conversionis & salutis gratiam impendet.

Matth. 8. 25.

Ita ante conversionem induratus erat Augustinus, ut impossibile sibi videretur, à consueto illegitimo thoro abstinere, sed quod per se non poterat, oratione potuit: ad orationem enim conversus, ferventer, & frequenter oravit, dicens: *Domine, da quod jubes, & jube quod vis.* Tandem ita exauditus est, ut quod anteà sibi impossi-

possibile videbatur, postmodùm facile, imò suave ipsi factum sit: *Quàm suave*, inquit: *mihi subitò factum est, carere vanitatibus nugarum! Quas amittere metus fuerat jam dimittere gaudium erat*. O indurate peccator, conversionem tuam ut impossibilem inspicis? Credis, quòd tibi impossibile foret abstinere à vitiis, quibus tanta cùm voluptate adhæras? Et certè hoc sine Dei gratia non potes; sed ora, frequenter ora, dabitque tibi Deus gratiam, qua possibile fiet, quod tibi impossibile videbatur.

Aug. l. 9. Conf. c. 1.

Novit Deus cordis duritiem emollire, duros hominum animos lenire scit; quando illi placet, aufert cor lapideum, & carneum dat; nullusque peccator ita induratus, quem Deus convertere non possit, sed ad hoc precibus & obsecrationibus allici vult; quare ora sicut Augustinus, & ad Deum converteris sicut Augustinus.

D. Chrysostomus, ut Theodori lapsi, & ferè indurati animum flecteret, & ad non desperandum de Dei misericordia excitaret dixit: *O frater, si cacodæmon tantùm potuit, ut te à vertice illo, & fastigio virtutis in extremum malitiæ detruderet, multò magis Deus in pristinam te poterit vindicare libertatem; neque in eamsolùm, sed in multo feliciorem perducere poterit, quàm prior fuit*. Iisdem Chrysostomi verbis, ò indurate peccator, respectu tui utar, dicamque tibi, quod de salute desperare non debeas. Deus enim; cujus potestas infinita, & bonitas ineffabilis, cordis tui duritiem tollere, te in filiorum libertatem vocare, teque totum immutare potest. Quod haud dubie faciet, si eum frequenter & ferventer ores, instar Augustini, qui cùm se dura voluptatum & errorum consuetudine irretitum conspexisset, ad Deum confugit, ipsius misericordiam lachrymis & precibus multis imploravit, & hac ratione, morum conversionem, & eximiam sanctitatem à Deo obtinuit. Ora ergo, frequenter & ferventer ora ut ad Deum convertaris. Sed ut ad morum conversionem facilius adducaris, *novissima tua serio meditare*.

Chrys. ep. 1 ad Theod. lapf.

3. O indurate peccator, redi ad cor, intra in animæ tuæ domum, & seriò recogita, quod intra brevissimum tempus, intra unum fortè annum, & hodie forsitan morieris, ac identidem divitias, honores, delicias, & quidquid te mundo agglutinat, relinques. Quid, quæso, tunc tibi proderit, divitiis abundasse, obscœnis adhæsisse voluptatibus, dæmoni & carni placuisse? Quid tibi tunc superèrit, nisi dolor de præterito, timor de futuro, & forte salutis desperatio?

Cogita adhuc, ò indurate peccator, tremendum Dei judicium ad quod revocaberis & in quo tremens adstabis coram Judice, qui omnia tua dinumeravit scelera; qui quæcumque in corde tuo latent, clarè cognoscit, & qui diram adversus te sententiam dicet, si peccatis non valedicas, & mores non immutes.

Perpende, si velis, ineffabilia Paradisi gaudia, quæ præparavit Deus diligentibus se. Considera, quam suave tibi erit, si ea obtinere valeas, quamque tibi durum fiet si Paradisi fores tibi clausæ sint, & si pro modico lucro, ac pro transitoria voluptate, infinita & æterna Paradisi bona perdas.

Mente tandem revolve horrenda, gravissima, & æterna inferni supplicia, quibus addiceris, si ad Deum non convertaris. Recogita inmensos illos pœnarum thesauros, quos ad tuam duritiam, & impœnitentiam in inferno tibi coacervas: *Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die ira, & revelationis justi judicii Dei*. Rom. 2. 5.

Præfata omnia si seriò mediteris ad Deum haud dubie confugies, ejus auxilium implorabis, quo mediante tua detestaberis crimina, & ad Deum converteris. Hæc sunt novissima, quorum meditatione indurati quique peccatores ad morum mutationem, & ad veram conversionem adduci solent. Sic enim dicit Sapiens. *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*: dicam similiter, memorare sæpè novissima tua, & quantumvis induratus sis, à peccatis resurges, & ad Deum converteris. Dei ergo verbum frequenter audi, orationis exercitio sedulò incumbe, novissima seriò meditare, & quantumvis induratus sis, emollietur cor tuum, peccatis valedices, ad Deum converteris, & æternam beatitudinem consequeris. *Amen*.

Eccl. 7. 40.

DOMINICA PRIMA.

POST EPIPHANIAM.

DE CHRISTI JACTURA.

Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Luc. 2. 48.

POst quam beatissima Virgo ex Ægypto rediit, simul cum sanctissimo Sponso Joseph, devotionis causa, Jerosolymam perrexit, quo Christum dilectum Filium duxerunt pii parentes, ibique solemne

ne Paschatis Festum septem diebus celebrarunt. Quibus expletis, cùm redirent è Jerusalem in Nazareth, ab iis clam se subripuit Christus, & in urbe Jerosolyma remansit, ut ibi aliquem divinitatis, & infinitæ sapientię suę radiolum spargeret; utque ibi quę paternæ voluntatis erant, adimpleret: *In his quæ Patris mei sunt, oportet me esse.*

Luc. 2.

Quanto ex Christi amissione affecti fuerint dolore Joseph & Maria, capere non valemus; scimus solummodò, quod dolentes illum sollicitè quæsierint; *Dolentes quærebamus te*; quòdque illum ita quæsierint, ut tandem illum invenerint; *Post triduum invenerunt illum in Templo, sedentem in medio Doctorum.*

Luc. 2.

Ecce quid hodiernum narret Evangelium ex quo discere possunt parentes, quòd segnes esse non debeant in educandis filiis, & in eis ad pietatis opera excitandis, exemplo Joseph & Mariæ, qui Christum Filium ad solemne Festum duxerunt. Ex hoc etiam discere possent omnes, quòd cuncta sint relinquenda, ut res Dei suo tempore agatur; exemplo Christi, qui parentes, quos summè diligebat, & venerabatur, reliquit, ut ea ageret quæ æterni Patris erant. Præclara alia ex hoc Evangello elici possent documenta; sed quia quasi totum est de Christo, quem parentes perdiderunt, inde sumam occasionem dicendi de iis qui Christum, qui in eis per gratiam suam inhabitabat, infeliciter perdunt, &c. *Ave.*

Cum Joseph & Maria Christum in civitatem sanctam Jerusalem diebus duxissent, ibique cum illo aliquibus diebus remansissent, eum perdiderunt, quæsierunt, & invenerunt. Eum perdiderunt; quia cùm illi ad propria redirent, ab iis clam ipse se subtraxit, & in urbe Jerosolyma remansit; *Remansit Puer Jesus in Jerusalem.* Postquam autem agnoverunt pii parentes, se dilectum amisisse Filium, illum sollicitè quæsierunt; *& regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum.* Ita tandem quæsierunt eum, ut illum in medio Doctorum sedentem invenerint; *Invenerunt illum in Templo, sedentem in medio Doctorum.*

Ibid. Ibid. Ibid.

Norunt omnes, Christum Dominum in nobis esse, & in nobis per gratiam suam remanere, quamdiù per adveniens aliquod grave peccatum à nobis eum non expellimus. Sed, heu! quàm multi divinum hunc hospitem pereunt, & ab animabus suis expellunt per peccata lethalia quæ perpetrāt? Hujusmodi miserorum, qui Christum amittunt, & à se abjiciunt, numerus sanè est sine numero. Sed qui ita infelices sunt, ut Christum perdiderint, debent illum sollicitè quærere; ac illum ita quærere, ut eum inveniant. Ad quod agendum ut eos allicíamus; videamus: 1. Quàm facilè perdatur Christus; 2. Quàm miseri sint qui illum perdiderunt; 3. Quid agere debeant, ut illum inveniant.

Quàm facilè perditur Christus. I. PARS.

Antequam in cœlum ascenderet Christus, se nobiscum usque ad mundi finem remansurum pollicitus est; *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Nobiscùm sanè semper est Christus in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, ubi à fidelibus adoratur, & sumitur; nobiscum etiam est usque ad sæculi consummationem per auxilia quibus nos fovet, & per innumera beneficia quibus nos afficit. Sed speciali quodam modo est cum hominibus justis; per gratiam scilicet habitualem, & sanctificantem; per eam in iis habitat, & manet, donec superveniat peccatum mortale; quo adveniente, perditur Christus, & ab hominis justi anima protinus discedit. Hanc enim sibi legem posuit Salvator, quòd hominem nunquam desereret, nisi priùs ab illo desereretur; quòdque mox ut homo illum desereret declinando in mortalia peccata, ipse illum desereret, & in eo per gratiam suam habitare desineret. Matth.

O N. tunc Christum perdis, cùm in mortale peccatum laberis; quare si scire velis quàm facilè perdatur Christus; adverte, quàm facilè peccatum mortale committatur; ac certus esto, quòd Christus tam facilè perditur, quam facilè peccatum mortale perpetratur. Quare cùm nil facilius sit, quam labi in mortale peccatum; ita nil facilius, quàm Christum perdere.

Omnibus notum est, virtutem in arduo esse positam, nec posse quemquam ad altiores virtutum gradus conscendere, nisi vim sibi in multis & diù faciat. Difficillimum est se in omnibus humiliare, injurias condonare, inimicos diligere, gravia patienter tolerare, & quamlibet aliam virtutem sedulò sectari; sed e contrà nil facilius, quàm ad gravia quævis peccata declinare. Quid enim facilius, quàm pravæ cuidam cogi ationi consensum præbere? Quid facilius, quàm mulierem concupiscere? Quid facilius, quàm blasphemum aliquod verbum proferre, vel aliud quoddam mortale peccatum perpetrare? Certè nil facilius; quia dæmon, proclivis ad malum natura, inordinati passionum motus, divitiæ, volupta-

luptates, pravorum hominum consortia, & omnes ferè creaturæ *facta sunt in muscipulam pedibus insipientium*, & homines ad gravia peccata sæpissimè inclinant. Quare cùm nil facilius sit, quàm mortaliter peccare; nil etiam facilius, quàm Christum perdere: quia adveniente vel unico mortali peccato, Christus perditur, & in hominis justi anima per gratiam suam habitare desinit. Sap. 14.

Nulla virtus est rarior perseverantia: nemo illam mereri potest, & semper est donum Dei omninò gratuitum, quod facillimè perditur: *tum* quia homo ex natura sua est inconstans, debilis, & ad malum proclivis: *tum* quia dæmon soli justorum perseverantię totis semper conatibus insidiatur: *tum* quia ipse Deus hoc sæpè dono hominem privat, vel solùm ob teporem, & neglectas aliquas gratias; ob quarum negligentiam illum non perseverare, & in mortalia cadere permittit. Quare cùm facilè perdatur perseverantiæ donum, facilè etiam perditur Christus, qui tamdiù solùm in homine remanet, quamdiù in statu gratiæ perseverat.

Ex jamdictis sole clarius est, homini facillimum esse Christum perdere: sed hanc facilitatem Christum perdendi aliunde adhuc auspicor: ab infelici scilicet Angelorum casu, quem cùm mente revolvo, non possum non judicare, nil hominibus facilius, quàm in mortalia cadere; ac proinde nil eis facilius, quàm Christum Dominum perdere. Nostis, quanta scientia & pulchritudine, quanta nobilitate, & fortitudine, quotque mirandis aliis donis in creatione sua à Deo ditati fint celestes illi Spiritus: nostis etiam, quòd pretiosum gratię sanctificantis donum à Deo acceperint, quòdque *in iis Deus erat simul condens naturam & largiens gratiam*. Sed, proh dolor! Multi ex Angelis ita facilè gratiam perdiderunt, ut vix duobus aut tribus instantibus in statu gratiæ perseveraverint. Heu! si Angeli, qui hominibus longè nobiliores, sapientiores, digniores, & constantiores erant, tanta facilitate à statu gratię declinarint, & Deum a se per peccata expulerint; quam facile est homini infirmo, ignaro, & incostanti, in mortalia cadere, & Christum a se expellere! Certe nil hoc ipsi facilius: vel potiùs ipsi difficillimum est, quòd Christum non perdat, & per advenien s aliquod mortale peccatum à se non expellat. August.

Ab Angelis ad Protoparentes pergo. Istorum deploro casum, & ex casu eorum rectè infero, nil aliis hominibus facilius quam in mortalia cadere, & Christum perdere. Primis illis Parētibus prohibuerat Deus, ne de ligno scientiæ boni & mali comederent: Eva autem fructum arboris scientię boni & mali intuita est, pulchritudinem ejus admirata est; ac tandem, suadente tartareo serpente, de fructu vetito comedens, peccavit mortaliter: & sic gratiam sanctificantem, Deumque suum perdidit. Adam verò audivit Evam suadentem, ut de eodem fructu comederet; mulieris suæ suasionibus facilè annuit, & de fructu vetito comedens, Dei præceptum violavit, & sic accepta à Deo pretiosissima justitiæ originalis, & gratiæ sanctificantis dona, unius pomi morsu, & comestione perdidit. Ecce quàm facilè gratiam sanctificantem perdiderint Adamus & Eva: sed ecce etiam quàm facilè illam perdere soleant alii homines. Sciunt, nil in hoc mundo gratia sanctificante pretiosius: probè norunt, unicum hujus gratię gradum majoris esse pretii & valoris, quàm terrena omnia; eam tamen perdunt momentanea voluptate carnali, iniquo alicujus pecuniolæ lucro, pravo inordinatæ concupiscentiæ desiderio, uno detractionis verbo, & quasi pro uno pomo. O quàm facilè gratiam perdiderunt primi parentes! Sed, ò quàm facilè gratiam & Christum perdunt eorum posteri!

Ex omnibus Adæ posteris, unicus in exemplum nobis sit Vates Regius: Videamus, quàm facilè sanctus ille Propheta gratiam perdiderit. *Perambulabam*, inquit, *in innocentia cordis mei, non cogitabam rem injustam*: cùm autem in cordis sui innocentia perambularet Propheta, nilque mali cogitaret, vidit mulierem lavantem se. Vidit illam, & quia nimis attentè eam vidit, eam deinde concupivit, adulterio posteà illam fœdavit; ac tandem ab adulterio cum muliere perpetrato, ad mariti ejus homicidium declinavit. En quam facile gratiam perdiderit David: en quam facilè à statu gratiæ ad statum peccati migraverit: sed ecce etiā identidem, quam facilè homines gratiam & Deum suum perdant. Aliqui transeunt, nil mali cogitantes, & transeundo, nimis curiosè aliquam vident mulierem, pulchritudinem ejus admirantur, ac tandem eam luxuriosè concupiscunt; ecce peccatum mortale, ecce gratiam perditam. Alii mulierum consortio nonnunquam se immiscent, tum pietatis, tum honestæ recreationis, tum societatis civilis causa, & licèt tunc nil minùs quam peccare cogitent; quia tamen istam & illam vident; suadente diabolo, ista & illa placere incipiunt, fœdæ cogitationes imaginationē & intellectum conturbant; ac tandem venereæ cuidam cogitationi voluntas assentitur, & sic mortale peccatum Psal. 100.

tum

tum committitur, gratiaque sanctificans miserè perditur,

His & aliis innumeris experimentis certò constat, nil homini facilius, quàm in mortalia cadere; ac proinde nil ei facilius, quàm gratiam sanctificantem, & Christum perdere; Quare cùm tam facilè perdatur Christus timere quisque debet, ne eum perdat, & ne eum per adveniens aliquod lethale peccatum à se expellat. O. N. si in statu gratiæ sis, & Christum per gratiam suam possideas time ne cadas, time ne à statu gratię descis-cas, & Christum perdas; *Qui se existimat stare, videat ne cadat.*

D. Paul 1. Cor. 10

Hoc sanè timore anxiari & configi debent justorum quorumcumque corda: quia nemo tam justus & tam perfectus, qui in gravia crimina cadere, & Christum perdere facillimà non possit. Timete ergo justi: cum timore & tremore, salutem vestram operamini ac ita timete, ut summa cura & sollicitudine caveatis, ne in lethalia incidatis.

Qui Pavet, cavet, inquit Bernardus; quare ita pavete, ut caveatis. Cavete ab omni quod ad lethalia vos inclinare potest, cavete ne cum his loquamini personis, ne hæc adeatis loca, & ne his occasionibus vos exponatis, in quibus grave est periculum gratiam & Christum perdendi. Hæc cavete, quia facilè perditur Christus; *ac etiam quia miseri sunt qui Christum perdiderunt.*

1. PARS. *Quàm miseri sunt, qui Christum perdiderunt.*

Babylonem summa sollicitudine à vitiis, quibus scatebat, purgare, & ad morum mutationem adducere conatus erat Jeremias Propheta; sed advertens suos omnes inutiles esse labores, miseramque hanc urbem ad pejora semper declinare, ab ea discedere, eamque derelinquere statuit, *Curavimus Babylonem, & non est sanata; derelinquamus eam.*

Jerem. 51 9

Quid simile egit Christus Salvator respectu Judæorum, cùm enim verbis, exemplis, miraculis, omnibusque modis eos à vitiis, quibus adhærebant, avocare pertentasset, videretque labores, quos pro illis impendebat, esse sine fructu, ab iis discessit, dicens *Vado ad eum qui me misit, Quæretis me, & non invenietis.*

Joan. 7. 33.

Quis infelices non censeat Judæos ob Christi Salvatoris discessum. Quis eos miseros non credat, eò quòd perdant Deum suum, Redemptorem suum, & Benefactorem suum, à quo innumera perceperant beneficia. Sed quis identidem illos non dicat miserrimos, qui in mortalia peccata incidunt? Non ne isti Christum à se expellunt? Nonne Christum, qui in ipsis per gratiam sanctificantem habitabat, infeliciter amittunt? Anteà Christus Dominus, Christus Creator; Christus summus eorum Benefactor in iis erat per gratiam, sed adveniente mortali peccato, in quod incidunt, eum à se expellunt, eùm amittunt, moxque in iis per gratiam suam sanctificantem esse definit O quàm magna hæc est jactura, O quàm miseri, qui tantam jacturam faciunt,

Quærebant olim Philosophi, quod ex malis, in quæ homo incurrere poterat, gravissimum esset, & maximum. Dixerunt nonnulli, malum nullum paupertate gravius, quia mox ut pauper quis factus est, omnibus subditur, ab omnibus despicitur ac deliciis, gaudiis, necnon cunctis quæ ad hominium solatium data sunt, privatur. Alii captivitatem, omnium malorum pessimum & dirissimum censuerunt, quia captivitate tollitur libertas, qua nil optabilius, nil pretiosius, *Nec benè pro toto libertas venditur auro.* Rectius judicasse videtur Philosophorum Princeps, cùm dixit, nullum malum morte acerbius & pejus, quia adveniente morte, privatur homo divitiis, honoribus, deliciis, & dignitatibus, nec est aliquid quod homo magis quàm mortem reformidet, *Omnium terribilium terribilissimum mors.* Arist. 4. Eth.

Hi Philosophorum Ethnicorum more ratiocinabantur. Sed si ut Christiani, utque viri fidei divinæ radiis illustrati, inquiramus quod ex malis, quæ homini in hoc mundo accidere possunt, sit maximum; Nullum meo quidem judicio, majus ei evenire potest, quàm quòd Christi absentiam & jacturam patiatur, quòdque Christum, qui omnium est origo bonorum, à se per peccatum expellat & perdat. Sicut enim sublinaribus & sensu carentibus creaturis nil magis noxium accidere potest, quàm quòd priventur solis lumine & influxu; ita & homini nullum majus in hoc mundo advenire potest malum, quàm quòd Christo, justitiæ & gratiæ sole, privetur. Sicut etiam si sol in mundo esse desineret, sterilis fieret terra, arescerent arbores & plantæ, tetris omnia involverentur tenebris, omnisque creaturarum decor & virtus periret; ita cùm Christus, justitiæ sol, ab anima discedit, operibus meritoriis hæc arida remanet, spirituali privatur vita, ad producendum quodcnmque opus, æternæ gloriæ dignum, inepta fit; & omnem, quem à divina gratia habebat, decorem infeliciter ammittit. Et ideò miseri, & miserrimi sunt, qui per peccata, in quæ incidunt, Christum à se expellunt & ammittunt.

Cùm Jacob à domo soceri sui Laban clam cum uxore sua Rachel, & filiis suis aufugisset, Laban assumptis fratribus suis per secutus est eum diebus septem, & comprehendit eum in monte Galaad: cùmque illum consecutus fuisset, illi tribus de rebus conquestus est. Prima est, quòd clam abierit: *Cur ignorante me fugere voluisti*? Secunda, quòd non sibi tempus & facultatem dederit osculandi filios: *Non es passus ut oscularer filios & filias*. Tertia, & maxima soceri fuit querela, quòd Jacob idola ejus furatus sit, & abstulerit: se miserum existimans, eò quòd idola perdiderit: *Cur furatus es Deos meos*. Gen. 31

Quid simile in Libro Judicum legimus de quodam idololatra, nomine Michas: cùm enim ab ejus domo simul cum idolis multa pretiosa fures abstulissent, ipse clamans eos secutus est. Fures autem respicientes Micham, dixerunt ei: cur clamas? Qui respondit: *Deos meos tulistis, & dicitis: quid tibi est*? Quasi dicat: nocere mihi magis non potuistis, quam cùm Deos meos tulistis; nihil mihi gravius accidere potuit: & ideò clamo, & gemitus effundo, me miserrimum existimans, cùm Deos meos perdiderim. Judic. 18

Heu! si Laban, Michas, & alii nonnulli viri idololatræ se miseros arbitrentur, eò quòd idola & Deos inanes perdiderint; quantò misèriores sunt qui incidentes in mortale peccatum, Christum Mariæ Filium, æterno Patri consubstantialem, cælique & terræ Dominatorem amittunt, & a se expellunt? Tanta quidem eorum est miseria, ut vix explicari possit.

Cùm mente revolvo miseriam & infelicitatem personæ unius, quæ Christum, seu Christi gratiam amisit; mihi videre videor prodigum illum filium qui à paterna domo discessit, Esau qui primogenituræ jura amisit, Adamum qui à Paradiso terrestri expulsus est; vel aliquem ex Angelis illis apostatis; qui paratum sibi cæleste regnum perdiderunt. Sed nec hæc mihi satis exprimunt, quanta sit miseria eorum qui Christum, seu ejus gratiam amiserunt.

Majorem, & veriorem miseriæ illorum ideam habere videor, cùm eos inspicio ut sarmenta à vite separata. Quid enim sarmentum, si à stipite sejungatur? Estne utile ad aliquod vas, vel ad aliquam statuam conficiendam? Ad nihil sanè est utile, quàm ad comburendum. Quando sarmentum viti jungitur, suaves & utiles producit fructus; sed cùm à vite separatum est, ad nihil aliud utile, & aptum est, quam ut comburatur. Unde præclarè dixit Augustinus; sarmentum debere esse, *aut in vite, aut in igne*; quòd si in vite non sit, in igne esse debeat? *Si in vite non est, in igne erit*. Ecce aliquam miseriæ eorum qui Christum amiserunt, imaginem: Christus enim est vitis vera, & homines sunt palmites. Quamdiù autem homines Christo per gratiam Juncti sunt, mirabiles, & æternæ gloriæ dignos edunt fructus: sed postquam per mortale aliquod peccatum Christum amiserunt, ita miseri sunt, ut æterno solummodò igni apti videantur. Cùm non sint in vite, debent esse in igne: & in igne æterno erunt, si non resipiscant, & à misero suo statu non resurgant. O quam miseri sunt hujusmodi homines. S. Aug. Tr. 81. in Joan.

Verum est, quòd quamdiù in hoc mundo vivunt suam non sentiant miseriam, seque miseros non arbitrentur; Mihi enim similes videntur puero in cunis existenti quem Tyrannus aliquis regno spoliavit. Quamdiù hic puer usu rationis caret, nullo modo curat de jactura quam fecit: non ideò flet, vel turbatur. Sed postquam major factus est, agnoscit quæ & quanta sint bona quibus spoliatus fuit, & tunc flet, gemit, turbatur, ac sæpe mœrore conficitur.

Sic plerique peccatorum, qui criminibus suis Christum à se expulerunt, quamdiù in hoc mundo vivunt, sunt quasi pueri rationis usu carentes: qui non cognoscunt quàm gravis, quàmque exitiosa sit jactura quam fecerunt. Sed cùm in inferno erunt, aperientur oculi eorum, ut videant: tunc cognoscent, quàm amarum sit dereliquisse Dominum Deum suum; tuncque agnoscentes, quàm gravis fuerit jactura quam in hoc mundo fecerant, lachrymabuntur, gement, dentibusque suis frement & tabescent. Sed, ò peccatores, tunc vani, & inutiles erunt fletus vestri: quare si ita miseri sitis, ut lethali aliquo peccato Christi gratiam amiseritis, Christumque perdideritis; dum in hoc mundo vivitis, eum quærite: ac ita quærite, ut illum inveniatis. Quod ut facere valeatis videamus *quid agere debeatis, ut Christum inveniatis*.

Quid agere debeant qui Christum perdiderunt, ut illum inveniant. II. PARS.

Deservit vos Christus, ò peccatores, quia illum deseruistis. Deseruit vos, cùm in mortale peccatum lapsi estis, non tamen

tamen ita vos deseruit, ut illum invenire, illumque ad vos per gratiam suam revocare non valeatis. Eum quidem invenire potestis sed ut eum inveniatis, quærendus est tempore, loco, & modo quo quæri debet.

Multi, inquit S. Bernardus, ex his qui Deum quærunt, eum non inveniunt: *aut quia non quærunt quando oportet, aut quia non quærunt ubi oportet, aut quia non quærunt sicut oportet*. Ex quibus melliflui Doctoris verbis facilè colligitur quid faciendum ut inveniatur Christus: ut enim illum inveniant peccatores, illum quærere debent: 1. Quando oportet, 2. Ubi oportet: 3. Sicut oportet.

S. Bern. serm. 75. in Cant.

1. Est aliquod tempus, in quo Deus inveniri potest, & est aliquod tempus, in quo inveniri non potest, & ideò hortatur nos Isaias Propheta, ut Deum quæramus eo tempore quo inveniri potest. *Quærite Dominum, dum inveniri potest*. Quod est illud tempus, inquo Deus inveniri potest? Totum sanè hujus vitæ tempus, quamdiù enim in hoc mundo vivit peccator, Deo reconciliari potest, illumque invenire. Si ante mortem Deum peccator non invenerit, post mortem illum non inveniet: quia tunc non est tempus, in quo illum invenire possit. Sed quamdiù in hoc mundo moratur peccator, ad Deum redire, illumque invenire potest, quia totum hujus vitæ tempus, est tempus gratiæ, & misericordiæ.

Is. 55. 6.

Hoc est tempus, in quo Deus à peccatore inveniri potest, non tamen toto hoc tempore ab eo facilè invenitur. Absolutè loquendo, peccator, quantumvis induratus, quantumvis obcæcatus, Deum toto vitæ suæ tempore invenire potest. Imò, & fieri potest, ut Deum in vitæ suæ termino inveniat, qui reliquo vitæ suæ tempore per aliquod lethale peccatum ab eo fuit separatus, sed hoc facilè non fit, hoc rarò fit, hoc ferè nunquam fit. Et ideò peccatori non parva timendi ratio, si usque ad senectam, vel usque ad vitæ exitum, Deum quærere differat, tunc enim non facilè invenitur. At, ut convenientiùs loquar, tunc ferè nunquam invenitur.

Audite quomodò loquatur Deus: *Qui manè*, inquit, *vigilant ad me, invenient me*. Non ait, qui usque ad senectam, vel usque ad ultimum vitæ suæ terminum, me quærere different, tunc invenient me; tunc ad eos veniam per gratiam meam, ut illos justificem, illosque æterna gloria dignos efficiam. Sed ait. *Qui manè vigilant ad me, invenient me*. Seu, qui in juventute, vel mox post perpetratum peccatum quærent me, invenient me. Sic loquitur Deus: quia ab istis facilè invenitur, non autem ab iis qui eum quærere differunt.

Pr. 8. 17.

O infelix homo, postquam in lethale aliquod peccatum cecidisti, in eo obdormis, de Deo mox quærendo non curas: cùm insenuero, inquis, vel cùm mortis tempus appropinquaverit, tunc revertar ad Dominum Deum meum; tunc Deum sollicitè inquiram, illumque infallibiliter inveniam. Verum est, quòd illum tunc invenire possis; sed quasi certum est, quòd tunc illum non invenies, quia tunc quàm difficillimè inveniri solet. Quare *ne tardes converti ad Dominum*; sed post commissum peccatum eum citò quære. Hoc est tempus, in quo quærendus est. *Sed ubi quærendus?*

2. Non est quærendus inter cognatos & notos: quia ibi eum non invenerunt Joseph, Maria. Unde præclarè dixit Sanctus Bernardus: *Quomodò te, bone Jesu, inter cognatos meos inveniam, qui inter tuos minimè es inventus*? Ubi ergo quærendus Christus? Non in plateis, non in caupona, non in locis profanis: non enim ibi invenitur Christus. Sicut inquit Doctor Seraphicus, crux non quæritur in ara porcorum, nec Sacerdos si spelunca latronum: ita Christus non quærendus in locis profanis. Ubi ergo quærendus Salvator? Ibi quærendus, ubi à Maria, & Jo- sepho inventus est. Dicit sacer Textus, quòd eum in Templo, & in medio Doctorum invenerint: *Post triduum invenerunt illum in Templo, sedentem in medio Doctorum*. Vis Christum invenire? Ne adeas hunc, & illum locum, in quibus eum per peccata tua perdere consuevisti; sed adi Templum, adi Doctores, & Confessarios, ibique eum invenies. Christus à parentibus inventus est, sedens in medio Doctorum, & quasi humilis Discipulus, audiens, & interrogans illos: *Audientem illos, & interrogantem eos*. Vis Christum, quem perdidisti, invenire? Vade in Templum: ito ad Doctores, & peritos Confessarios: dic illis qua ratione Christum peccando perdideris; audi quid consilii tibi dare dignabuntur; fac quod dicent, & eum invenies.

Ibid.

Luc. 2.

Cùm Sponsum nec in lectulo, nec in plateis invenisset Sponsa sacra, interrogavit vigiles qui custodiebant Civitatem, dicens: *Num quem diligit anima mea, vidistis?* Mox autem ut illos interrogavit, eum invenit: *Paululùm cùm pertransissem eos*, Cant. 3. 3

inveni quem diligit animam mea. Vis tu invenire Christum? Quære illum inter vigiles seu inter Pastores, & Confessarios, qui animarum saluti invigilare solent. Hos oportet adeas, eorumque stes consilio, ut Christum invenias. Ecce ubi quęrendus Christus: *Sed quomodò quærendus*?

3. Ubi primùm sanctissima Virgo, se charissimum Filium perdidisse perspexit, illum magno cum cordis dolore quæsivit: *Dolentes quærebamus te*. Etsi sine ulla sua culpa eum perdidisset, eum tamen cum fletibus, & lacrymis toto triduo quæsivit: quo edocemur quonam modo Christum quęrere debeamus, ut illum inveniamus: eum siquidem quærere debemus *dolentes*, & veræ pęnitentiæ lacrymas fundentes. Cùm enim per mortale peccatum amittatur Christus, pœnitentię gladio enecandum est peccatum, & invenietur Christus Christi inventioni solum obstat peccatum; & ideò si peccatum perimas, Christum invenies, peccatum autem perimes, si veram pænitentiam agas: quære ergo Christum per pœnitentiam, & In amaritudine animæ tuæ, & illum invenies: *Invenies eum, si tamen toto corde quæsieris; & tota tribulatione animæ tuæ*.

Via qua ad Deum imus, & qua Deus ad nos venit, est in mari: *In mari via tua, & semita tua in aquis multis*. Illa via qua ad Deum pergimus, & qua Deus ad nos venit, est in mari pœnitentiæ: quia cùm per pęnitentiam peccata delemus, ad Deum imus, & Deus ad nos venit, & sic per pęnitentiam Christum invenimus. Quod nobis figuratum est in hoc quòd Joseph & Maria Christum invenerunt *post triduum*: est enim in pęnitentia quoddam triduum, & quædam via trium dierum, quam si sequamur, Christum infallibiliter inveniemus. Hæc autem trium dierum via, quę in pęnitentia reperitur, est via contritionis, confessionis, & satisfactionis, si Christum per peccatum aliquod mortale perdidisti doleas de perpetrato peccato, confitere illud, per veræ satisfactionis opera Deo, & proximo redde quod debes, & Christum Dominum tuum invenies, illoque in te per gratiam suam inhabitante gaudebis.

O quàm felix eris, si Creatorem tuum, Salvatorem tuum, & animæ tuæ Sponsum invenias! Gavisa est Sponsa cùm Sponsum invenit, gavisa est & Maria cùm dilectum Filium invenit, gaude & tu si Christum invenire valeas: diem conversionis tuæ, in quo Christum invenies, inter dies lætitiæ, & felicitatis tuæ annumera. Sed si tanta sit felicitas tua, ut Christum invenias; tene eum, nec ampliùs illum à te per peccata tua expellas.

Postquam Sponsa sacra Sponsum invenit, tenuit illum, nec usquam ampliùs illum dimisit: *Inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam*. Postquam etiam Maria Christum reperit, tenuit illum, nec illum iterùm perdidisse scimus. Sic tu, si Christum invenire merearis, tene illum, nec illum usquam à te per peccata tua expellas, parùm enim tibi prodesset eum multo labore quæsiisse, & invenisse, si rursum eum perderes. Imò, si eum rursum perderes, fortè nusquam ampliùs eum invenires: præoccupatus enim morte, spatium pænitentiæ fortè invenire non posses. Si ergo eum inveneris, tene eum, custodi illum fugiendo occasiones peccatorum; obserando mentem seriis propositis, & recipiendo sæpè Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta. Tene eum, donec introducat te in æterna Tabernacula. *Amen*. Cant. 3. 4.

DOMINICA SECUNDA.
POST EPIPHANIAM.
DE EBRIETATE.

Vinum non habent. Joan. 2. 3.

SI ab ebriosis, ventrique deditis hominibus petamus, quid de vino sentiant? In ejus elogia facilè prorumpent, innumeras ad ejus laudem cantilenas component; cùmque illud inspiciant veluti Deum, ad quem vota sua dirigunt, nil illo amabiliùs, nil pretiosius, nilque excellentius esse dicent. Verum quidem, quòd vinum sit creatura nobilis; quòd sit liquor palato & gustui gratissimus; quòdque, si moderatè sumatur, acquirendæ, & conservandæ valetudini non parùm prosit. Sed si immoderatè bibatur, rationem perturbat, de rationali homine brutum animal efficit, sapientes quosque risui, & omnium contemptui objicit, ad luxuriam provocat, innumeraque mala, & vitia parturit.

Meæ mentis non est vini usum damnare; sed abusum, seu ebrietatem; cui vitandæ & detestandę summa cura invigilare debent fideles, huic rei potissimùm attendant necesse est; *Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate*.

In nuptiis, quibus adesse dignatur Christus, vinum deficit: *Vinum non habent*. Advertite, quòd in iis non deficiant mens & ratio

ob

ebrietatem, & nimiam vini sumptionem, sed quod in iis deficiat vinum. Cavete similiter in conviviis vestris, non tam à defectu vini, quàm à defectu rationis ob nimiam vini potationem, à nimio abstinete vino; mentes & corda vestra non graventur ebrietate, quæ, ut jam videbimus, maligna malorum multorum parens & mater est, &c. *Ave*.

OMnium hominum corda variis sunt concitata, & sæpè conturbata desideriis, quare, ut advertit S. Bernardus, quilibet homo, non secus ac Daniel, vocari potest *Vir desideriorum*. Viri quidem desideriorum sunt plerique hominum, eorumque desideria plerùmque ad divitias, ad sanitatem, & ad sanctitatem spectant, & diriguntur. *Divitias* quidem optant multi, ut paupertatis incommoda devitent, & ut in hoc mundo feliciter vivant. *Sanitatem* plures cupiunt, tamquam bonum omnibus optabile, sine quo alia temporalia bona nihil sunt, nihilque prosunt. *Sanctitatem* plurimi desiderant, ut Deo placeant, & æterna felicitate aliquando frui valeant.

O quam felices, qui in hoc mundo & divites; & sani, & sancti sunt! Sed ò quàm horrendum monstrum est ebrietas, quæ ab homine divitias, sanitatem & sanctitatem tollit! Ebrietas enim est mater paupertatis infirmitatum, & vitiorum: *Est mater paupertatis*, quia homines ad egestatem redigit: *Est mater infirmitatum*; quia homines infirmitatibus conficit: *Est mater vitiorum*: quia homines ad multa crimina trahit. Ebrietas est: 1. Mater paupertatis: 2. Mater infirmitatum: 3. Mater vitiorum.

I. PARS *Ebrietas est mater paupertatis.*

DItari non solent qui vinum, plùs quàm par est, diligunt, & qui ebrietati se dedunt; *Qui diligit vinum: non ditabitur*. Tantum abest, quòd ditentur, quin contra pauperes, egeni, & miseri fieri solent quia ebrietas est paupertatis mater & genitrix, quæ homines vino indulgentes, temporalibus facultatibus spoliare, & ad turpe egestatem redigere solita est: *Qui diligit epulas, in egestate erit*.

P. 12. 18 — Ibid.

Hoc præclarè docuit Salomon, dicens, omnem hominis ebriosi laborem esse in ore ejus: *Omnis labor hominis in ore ejus*. Omnes fere ebriosi, pigri sunt & desides, qui nunquam, aut rarò laborant, qui domesticis negotiis parùm incumbunt, & qui non manibus, sed ore & maxillis laborant: *Omnis labor in ore ejus*. Quare cum domesticis rebus non vacent, totique fiunt ebrietatibus & comessationibus, pauperes & inopes citò fiunt, ebrietasque in eis est maligna mater, quæ pauperiem citò generat.

Eccl. 6. 7.

Sic a multis exponitur ille Salomonis locus, sed paulò aliter illum explicat Doctor Seraphicus, dicens, omnem viri ebriosi laborem esse in ore ejus, quia ille ore suo, suisq; ebrietatibus brevi absumit quidquid labore manuum suarum acquirere potest: *Omnis labor in ore suo, id est, quidquid ex labore acquirit, ore suo gulosè consumit*. Nonne videmus sæpè artifices, suæ artis peritissimos, qui quotidie plura lucrantur, & tamen nunquam ditescunt, sed semper egestate premuntur? Unde hoc? à vino quidem & ebrietate, quæ absumit quidquid illi labore acquirere possunt. Nonne plurimos videmus Mercatores, qui omnium arbitrio ditissimi esse deberent; quia sive in emendo, sive in vendendo ita felices sunt ut semper lucrentur, & tamen nunquam ad pinguiorem veniunt fortunam, sed semper in paupertate, & in ruinæ suæ periculo ingemiscunt? Unde hoc? ab ebrietate utique, quæ est pessima mater, quæ illos acquisitis spoliat, & ad paupertatem redigit, Sed quot sunt, qui *uno die bibunt multorum dierum labores*: Quot sunt, de quibus dicimus, hic & ille ditissimi essent, si à vino semper abstinuissent? Quot sunt, de quibus dicimus, sibi homo tanto affectu vinum non diligeret, Crœso ditior esset, sed quia mero se sæpè ingurgitat, est Lazaro pauperior? Hoc sæpè dicimus, & hoc verissimum est, quia ebrietas est turpis mater, quæ paupertatem gignit, hominesque citò pauperes efficit.

S. Bon. in Diæta sal. — S. Amb. l. de Elia & ieiun. c. 16.

De Noemo narrat S. Scriptura, quòd inebriatus sit, licèt sine sua culpa, quia non noverat, vinum inebriandi vim habere. Sed ut refert sacer Textus, postquam Noe inebriatus est, nudus factus est: *Bibens vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo*. Hoc plerùmque accidit ebriosis, qui per ebrietatem nudi & miseri fiunt; si nimio non indulgerent vino, acquisita servare possent bona, & nova acquirere; sed quia bibere, & inebriari amant, paulisper bonis denudantur, & ad paupertatem declinant.

Gen. 9. 21. — Ibid.

Cùm Callias quidam Atheniensis substantiam suam simul cùm plurimo vino sorbuisset, ad tantam redactus est paupertatem, ut hyemis etiam tempore nudus incedere cogeretur. Unde hoc dicterio passim notabatur: *Hic à vino deplumatus est*. Simile quid dici posset de omnibus ferè ebriosis, quia deplumantur, & nudantur, à vino, à quo

omnes eorum divitiæ absorbentur. Et ideò de iis dicit Isaias Propheta, quòd *absorpti sunt à vino*: Dum enim ipsi vinum absorbent, interim a vino absorbentur jam eorum pecuniæ, nunc vestes, nunc prædia, quousque tandem nudi & pauperrimi fiunt: quia ebriosi fuerunt. O quàm exitiosa mater est ebrietas, quæ paupertatem parit, ac ebriosos, pauperes & inopes efficit.

Insatiabilem & inexplebilem esse impiorum ventrem dicit Salomon: *Venter autem impiorum insaturabilis*. Quæ verba de gulosis & ebriosis exponens Doctor Seraphicus, ait, quod nunquam satiari possint: *Gulosus nunquam potest satiari*. Si vir ebriosus pecunias habeat, diu noctuque in caupona moratur; bibit & rebibit, quousque arca evacuatur, nec tamen adhuc satiatur. Nunc domum, nunc vineam, nunc pratum vendit, ut crapulæ & ebrietati vacet; nec tamen adhuc satiatur, nunc ab amico pecuniam mutuo accipit, nunc mulieris dotem pignori dat, ut inde habeat, quo bibat, nec tamen unquam venter ejus satiari potest: *Gulosus nunquam potest satiari*. Venter ejus ita insatiabilis est, ut sua, uxoris, totiusque familiæ bona absorbeat, eumque ex divite pauperem faciat.

Pr. 13. 25. D. Bonav. ibid.

Ingeniosè Doctor Seraphicus virum gulosum & ebriosum cum sacco pertuso confert. *Saccus pertusus est gulosus*. Si aurum, argentum, vel triticum injicias in saccum pertusum, non in eo manebit, sed per foramina transibit & citò diffluet. Idem dicendum de viro ebrioso: volo, ut divitiis, bonisque temporalibus affluat, citò haud dubiè diffluent, quia est quasi saccum pertusus qui ea diù non retinebit. Vides hominem; qui aliàs domum habebat, jam non habet: aliàs habebat pecunias, jam non habet: alias prata, vineas & agros habebat, jam non habet, unde hoc? Si benè causam inquiras, invenies, hunc hominem esse saccum pertusum, qui ebrietatibus suis totam suam dissipavit substantiam; *Saccus pertusus est gulosus*. Nonne aliquando videmus aliquem patrem familias, qui labore multo, plurimisque sudoribus divitias congregat, qui viginti, vel triginta annorum spatio di noctuque laborat, ut filios opes multas Testamento relinquat? Sed si filio ebrioso, & ebrietati dedito eas relinquat, idem est, ac si illas in saccum pertusum mittat, *qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum*. Illas sanè in saccum pertusum mittit; quia ebriosus ille hæres erit quasi saccum pertusus, à quo citò diffluent hæ omnes divitiæ, illum pater divitem fecit, & ebrietas illum citò ad egestatem & inopiam rediget.

Ibid.

Præclarè dixit S. Bernardus, viri ebriosi ventrem esse *sanguisugam*. Est quidem sanguisuga, quia sugit, & deglutit quidquid est substantiæ in ebriosi domo. Nonne sæpè videmus, quod in domo aliqua laboret pater, laboret mater, lucrentur omnes, & tamen res familiaris non augeatur, pecuniæ non multiplicentur, nec fundi acquirantur, unde hoc? ab aliqua haud dubie sanguisuga, ab aliquo filio ebrioso, cujus venter omnia sugit, ab aliquo filio poculis & ebrietati addicto, qui jam pecuniam ex arca, nunc ex horreo triticum, & nunc vinum ex cella vinaria subripit, & ideò ebrietatibus suis in causa est, quòd non ditetur familia: imò, quòd ad paupertatem redigatur.

De aliqua sanguisuga loquitur Sapiens, cujus duæ sunt filiæ, quæ insatiabiles sunt, & quæ semper sibi afferi clamant: *Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes, Affer, affer*. Hanc sanguisugam Doctor Seraphicus dicit esse gulam, cujus duæ sunt filiæ, crapula scilicet, seu excessus in comestibilibus, & ebrietas, seu excessus in potu. Hæ duæ filiæ, & præcipuè ebrietas, dicunt semper: *Affer, affer*. Cùm enim viri ebriosi in caupona cum suis combibonibus sunt, vino nunquam satiantur, sed semper magis & magis afferri clamant, *Affer, affer*. Exhausta una vini amphora, aliam petunt, absorptis maximis poculis, alia sibi ministrari postulant, dicuntque semper: *Affer, affer*. Siquis eos in spiritu lenitatis & charitatis moneat, dicens, cavete a nimio vino: si non caveatis, inebriabimini, ac simul & semel rationis usum, famam, ac Dei gratiam perdetis, hæc abjiciunt monita, clamantque semper. *Affer, affer*. Siquis eis dicat: advertite, quod sanitas vestra agitur, quòdque ab ebrietate in gravem aliquam cadetis infirmitatem, de hoc non curant, sed dicunt semper: *Affer, affer*. Sed, ò ebriose, memento saltem, quòd filii fame pereant quod mulier plorans ululet, quòd tua in deterius ruant negotia, quod bona tua pereant, quodque brevi ad gravem redigeris inopiam, si a frequentibus potationibus & ebrietatibus non abstineas, hujusmodi consilia & monita spernunt ebriosi, clamentque semper, ut afferatur vinum: *Affer affer*.

Pr. 30. 5

Dicit Horatius, quod sanguisuga apprehensam hominis cutem nunquam dimittat, nisi prius sanguine plena sit: *Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo*. Sic ebriosi a caupona nunquam discedunt, nisi priùs vino pleni sint. Sæpè cauponam adeunt, semper in ea bibunt, & plerùmque inebriantur;

tur; expensas in ea multas faciunt; quamdiù ibi sunt, à laboribus abstinent, domesticis non vacant negotiis; & sic paulatim per ebrietatem pauperes fiunt & miseri.

Hæc ut latiùs probemus, non egemus SS. Patrum authoritatibus,& Theologorum ratiocinationibus;ipsa etenim experientia cõstat, ebriosos progressu temporis fieri pauperes. Quod ut quisque vestrùm sibi suadeat,mente revolvite quotquot viros ebriosos agnoscitis, & invenietis, quod eorum nullus dives fiat, & quòd eorum plerique pauperes facti, aut brevi faciendi sint. De quolibet enim ebrioso, si pauper ab ebrietate jam factus non sit, dici potest, quòd per eam cito pauper evadet; quia ebrietas hospitem suum ad egestatem citò redigit, & ab ejus domo sæpè expellit. Unde cùm Diogenes quadam die videret ebriosum, qui à domo sua, propter debita ad ebrietati indulgendum contracta, expelleretur, ingeniosè dixit; *Oderabat, domum istam, vino semper ebriam, hospitem tandem suum evomituram.* Hoc sæpè accidit viris ebriosis, qui aut pauperes sunt, aut pauperes brevi fiunt. Verum est, inquit S. Basilius, quòd cùm viri ebriosi actu ebrii sunt, se sæpè Cræso ditiores, & Regibus potentiores dicant; sed cùm ebrietatis fumus transiit, sed pauperes & miseros esse agnoscunt. *Divites sunt, dum inebriantur; mox ubi glutisserint vinum, cernunt se esse mendicos & egenos.* A nimio ergo vino abstinete, ab omni declinate ebrietate; cùm hæc sit maligna mater, quæ paupertatem generat; *ac etiam multas corporis infirmitates.*

II. PARS. *Ebrietas est mater infirmitatum.*

OMnibus apertum est, abstinentiã & sobrietatem esse optima media ad conservandam valetudinem,& ad vitam prorogandã. Quibus mediis, Artis Medicæ Magistri Hyppocrates & Galenus perfecta sanitate gavisi sunt, vitamque suam diutissimè produxerunt. Primus,qui supra centesimum annum vixerat, docuit, abstinentiam in cibo & potu esse optimam rationem conservandæ valetudinis; *Ratio sanitatis conservandæ, est edere citra saturitatem, & impigrum esse ad labores.* Secundus, qui quadraginta supra centum annis vixerat, hanc tradidit sanitatis conservandæ regulam; quòd nunquam quis manducet, vel bibat ad satietatem, quòdque nunquam famem & sitim totaliter expleat; sed quòd semper è mensa surgat aliquo modo esuriens & sitiens.

Hippocrat. lib. Epidemion sect. 4.

Ad Magistrorum sententiam accedunt discipuli fateanturque omnes alii Medici, abstinentiam & sobrietatem,ad conservandam,vel recuperandam sanitatem plus valere, quam omnia remedia quæ invenire potuit Ars Medica. Et ideò cùm infirmos invisunt Medici, primum quod præscribere solent,est abstinentia à cibo & vino; ac à vino plusquam a cibo; vini enim omnem usum infirmis prohibere soliti sunt.

Si autem abstinentia & sobrietas sanitati faveant, non minùs ei noxia sunt crapula & ebrietas; ac, ut asserit S. Ambrosius, sanitati potissimùm nocet ebrietas; *Noxia est ebrietas ad corporis sanitatem.* Addit sanctus Joannes Chrysostomus, ebrietatem ita sanitati esse noxiam, ut ebriosos morbis conficiat, ac morborum examinibus obsideat; *Corpora illorum qui gulæ student, sunt morborum examinibus obsessa.* Et alibi ait, gulam & ebrietatem mille morborum torrentes causare; *Mille morborum torrentes à crapula & ebrietate proveniunt.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 4.

S. Chrys. orat. de ingluvie & ebr.

Aurei illius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Patris sententia rectæ rationi innititur. Sanitas enim consistit in debita humorum proportione & symmetria,tam secundùm quantitatem, quam secundùm qualitatem; ita ut tunc sanitate fruamur, cùm in nobis hæc est humorum debita proportio; tunc verò infirmi sumus, cùm hæc symmetria, & proportio perturbatæ sunt. Patet autem,quòd abstinentia & sobrietas ita humores temperent, & in debita proportione conservent, ut neque in quantitate, neque in qualitate peccent. *Non quidem in quantitate*; quia per abstinentiam & sobrietatem superflui absumuntur humores; *Non etiam in qualitate*; quia cùm abstinentia & sobrietas superfluos exsiccent & absumant humores, impediunt etiam, ne cruditates gignantur, à quibus humores corrumpi solent. Quare fatendum, quòd ratio acquirendæ & conservandæ sanitatis, nulla melior, quàm quòd quisque parcè & sobriè vivat. Sed e contra etiam fatendum,quòd gula & ebrietas symmetriam & debitam humorum proportionem destruant, tam in quantitate, quam in qualitate; *In quantitate*; quia superfluos gignunt humores; *In qualitate*; quia noxios & corruptos humores generant. Cùm enim nimio cibo, nimioque vino plenus est stomachus, digestio fieri nequit, & ex indigestione crudi & putridi remanent humores; ac proinde ab ebrietate & crapula innumeri gignuntur morbi; & ideò ebrietas infirmitatum mater dicenda est; *Mille morborum torrentes à crapula oriuntur.*

Aliam adduco rationem, verissimo innixam

xam Hyppocratis Aphorismo, dicentis, omnes morbos à repletione, vel à nimia evacuatione nasci, eamque rationem sanandi morbos assignat, quòd *quicumque morbi ex repletione fiunt: eos evacuatio sanat, & quicumque ex evacuatione, repletio*. Sed, ut docet Hypocrates, paucissimi ex morbis, quibus homines laborare solent, oriuntur ab evacuatione, omnes enim plerùmque à repletione nascuntur, nimirum quòd plus assumatur, quam natura requirat, & stomachus possit perfectè concoquere. Et ideò Medici, probè scientes, omnes ferè morbos à repletione ortum ducere, ut eos curent sanguinem detrahi, humorum colluviem medicamentis subduci, vel alias evacuationes fieri præscribunt. Itaque cùm omnes penè morbi a nimia repletione procedant, evidens est quòd abstinentia & sobrietas, à morbis homines incolumes servent, quia impediunt, ne nimiis humoribus repleantur, & contrà patet, quòd gula & ebrietas sint omnium ferè morborum causa & origo, quia per gulam & ebrietatem fit nimia repletio, à qua omnes ferè morbi causantur.

Hippoc. lib. 2. Aph. 22.

Alia huic similis adduci posset ratio ex Galeni principiis desumpta, dicentis, omnes ferè morbos, quibus homines ordinariè laborant, à cruditatibus, seu ab imperfecta ciborum concoctione originem ducere. Cruditates enim sunt omnium ferè morborum seminarium, quia cùm stomachus cibis, & vino obruitur, imperfectè concoquit; & ex imperfecta hac concoctione fit, ut pariantur in exiguis viscerum meatibus multæ obstructiones, ut cerebrum multis pituitosis & biliosis excrementis, repleatur, ut venæ humore putrido impleantur, ac tandem ut totum corporis temperamentum vitietur, & innumeræ infirmitates gignantur. Qui autem sobrii sunt, ab his omnibus infirmitatibus declinant: quia ubi sunt abstinentia & sobrietas, ibi nullæ cruditates. Sed econtrà excessus in cibo & potu cruditates pariunt, & à cruditatibus generantur morbi, & sic gula & ebrietas innumerorum sunt causa morborum.

Galen. l. 1. de cibis boni aut mali succ.

Si per tempus liceret, aliam adducerem rationem, ex calore nativo sumptam. Calor enim naturalis suos habet gradus limitatos, si cibi aut vini plusquàm coquere & digerere possit, ei tribuis, illum opprimis. Cùmque ei vires desint ad digerendam magnam ciborum & vini copiam quam ingeris, ex his omnibus fit quædam corruptionis massa, & quædam noxiorum humorum congeries, quæ est exitiosa multorum morborum origo & parens. Sicut, inquit S. Chrysostomus, infelici naufragio perit navis; quæ plus quàm par est, mercibus est onusta, sic illius, qui cibis & vino nimis repletur, sanitas naufragium patitur, nec potest quis nimis indulgere vino, quin innumeris morbis immergatur, ac proinde ebrietas est exitiosa plurimarum infirmitatum mater.

His & aliis rationibus patet, ebrietatem esse fœcundam plurimarum infirmitatum parentem, sed hoc ipsa etiam manifestat experientia, qua constat, quòd ab ebrietate gignantur podagræ & chiragræ, quòd ab ipsa procedant catarrhi, tusses, asthmata, vertigines, stomachi & capitis dolores, quòd ab ipsa veniant apoplexia, epilepsia, lethargus, aliique noxii cerebri affectus, necnon innumeri alii morbi.

Sed quis dubitet, crapulam & ebrietatem esse plurimarum infirmitatum matrem: cùm certum sit, quòd plures occidat gula, quàm gladius, & cum asserat Spiritus Sanctus, plurimos per gulam interire: *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens, est adjiciet vitam*? Fatendum sanè, ebrietatem esse crudelem multarum infirmitatum matrem.

Eccli. 37. 34.

Nec dicas, te à multis annis vino indulgere, te sæpè vino inebriari, nec tamen aliqua unquam infirmitate gravari, sed semper perfectissima sanitate gaudere. Si enim hoc ita sit, novum est hoc super terram: quia novum & rarissimum est, quòd vir ebriosus infirmitate aliqua non laboret. Sed ò ebriosè, si nondum infirmatus es, expecta aliquantulùm, & irruent super te dolores & morbi multi. Jam tibi placet vinum, nil tibi incommodi infert; sed est coluber, qui intra aliquod tempus mordebit te, & infirmitatibus te obruet: *Vinum ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet*.

Pr. 23. 31

Asserit Aristoteles, quòd quidquid mordet Basiliscus, mox circiter putrescat: *Quidquid momorderit, continuò circiter putrescit*. Vinum illud, quòd jam tanta cum voluptate hauris, mordebit te intùs, sicut Basiliscus, calore nimio tua accendet viscera, rectam humorum habitudinem conturbabit; teque, si non jam, saltem intra aliquod tempus infirmitatibus obruet, & fortè, intra brevissimum tempus, amicus ille tuus mortem tibi inferet. Ut enim ait S. Basilius: *Ebrietas, roboris corruptio, senectus immatura; brevis temporis mors*.

Arist. L. 8. de Histor. animal.

S. Basil. ho. de ebriet. & luxu.

Hoc insinuasse videntur ipsi ebriosi apud Isaiam Prophetam, cùm ajunt: *Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur*. Quomodò cras? Quomodò tam citò? Quia nimirum

Is. 22. 13.

rùm ingluvies, & bibacitas, multos ebriosis morbos adferunt, qui mortis celeritate plerùmque terminari solent.

O quam multi ebriosi à nimio vino debilitati, infirmi, & variis morbis affecti facti sunt! Quam multi bibacitate sua ante tempus insenuerunt! Quam multi ebrietatibus suis ad manes citissimè migrarunt! O N. N. hæc unica consideratio conservandæ valetudinis, hominem quemq; rationis usu pollentem, ab ebrietatibus arcere debet. Sed si hæc consideratio non sufficiat, aliam adjiciamus; dicamusque, quòd ebrietas non solùm sit mater infirmitatum; *sed etiam mater vitiorum*.

I. PARS. *Ebrietas est mater vitiorum*.

Ebrietas est fœdissima mater, cujus prima proles est libido. Et ideò prohibet Apostolus, ne quis vino inebrietur; quia scilicet in multo vino, quod quis sumit, est luxuria, tanquam in causa, à qua luxuria gignitur; *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*. In vino est luxuria, inquit Doctor Angelicus, tanquam in causa: vinum enim superfluum, est causa luxuriæ; *quia calefacit, & ad venerea movet*. Et S. Cyrillus Alexandrinus, præfata Apostoli exponens verba, ait, ab eo dictum, luxuriam esse in vino; *ut ostenderet, ab ebrietate, veluti primogenitam filiam, generari luxuriam*. Nec mirum si sic loquatur D. Paulus: quia quasi naturale est, quod venter vino æstuans prorumpat in venerem: ebrietas enim ex temperante facit lascivum, ut loquitur sanctus Hieronymus, *venter mero æstuans spumat in libidines*. Quod ita certum esse supponit S. Vincentius Ferrerius, ut asserat, divi Bernardi authoritate fretus, quòd *gulosis personis, & ebriosis vere castè est majus miraculum, quàm suscitare mortuos*. Fugite ergo ebrietatem: quia est mater luxuriæ. Sed fugienda etiam, quia multorum aliorum, & ferè omnium vitiorum est mater; *Ebrietas est origo vitiorum, & flagitiorum omnium mater*.

Ephes. 5. 18.

S. Cyril. l. 7. in Levit.

S. Hieron. ep. 83. ad Ocean.

S. Vincent. Dom. 2. post Oct. Pasch. Au. suff. Tract. 7. de sobrietate.

Omnibus notum est, dari in natura aliquam materiam primam, quæ est primum subjectum, ex quo omnes creaturarum formæ educuntur. Ex illa materia prima eliciuntur Lupi, Leones, Serpentes, Bufones, omniaque corpora cælestia & sublunaria, animata & inanimata, ita ut dici possit, hanc materiam esse matrem omnium creaturarum corporearum. Sicut autem ex materia prima originem ducunt omnia corpora; ita & ebrietas dicitur materia vitiorum, qui ab ebrietate, ut à pessima matre, luxuria, blasphemiæ, detractiones, perjuria, furta, & omnia ferè vitia generantur, *Ebrietas est culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, flagitiorum omnium mater*.

Aug. ser. hom. 29. in Gen. Chrysol. ser. 26.

Ebrietatem sancti Ecclesiæ Romanæ Patres; Chrysostomus, & Chrysologus, dæmonem vocant, *Ebrietas*, inquit Chrysostomus, *voluntarius est dæmon*. Et ut loquitur S. Petrus Chrysologus: *Ebrietas est dæmon blandus*. Eam dæmonem vocant, quia idem est dæmonis & ebrietatis ingenium. Sicut enim dæmonis hoc est ingenium, quòd homines à virtute avertat, & ad vitia trahat, ita & ebrietatis idem est spiritus, ebrietas quippe ad scurrilia, ad impudica, ad blasphemias, ad detractiones, & ad innumera vitia provocat. Et sicut dæmon est pater, ita & ebrietas est mater vitiorum.

Ad hujus rei probationem portentosum quid ex D. Augustino hic adducam, dicente, quòd in Civitate Hypponensi homo quidam erat dives, cui unicus erat filius, quem plus quàm semetipsum, & fortè plus quàm Deum diligebat. Nimius ille parentis amor filio occasionem dedit, vino plus quàm par erat indulgendi: unde brevi factus est vir bibacitatibus & ebrietatibus suis famosus. Cum autem filium hunc dissolutum non corriperent parentes, ebrietatibus semper magis & magis se dedit; quousque tandem aliqua die, cùm hic juvenis ebrius esset, *patrem occidit, matrem prægnantem oppressit, sorores duas ad mortem vulneravit: & alteram, cujus pudicitiam servare debuerat, violavit*. Unde infert D. Augustinus, ebrietatem esse pessimam omnium vitiorum, & malorum matrem: *O igitur dolorosa ebrietas, omnium malorum mater*.

Aug. ad Frat. in Eremo ser. de ebr.

Omnium sanè malorum & vitiorum mater est ebrietas; nec est scelus tam grave, quod non parturiat, cùm hunc adolescentem ad parricidium, ad incestum, & ad sororicidia impulerit.

Idem divus Augustinus, qui semper & ubique ingeniosus, subtilis, & Angelicus est, ebriosos cum paludibus confert; *Omnes ebriosi tales sunt, quales paludes esse videntur*. Sicut enim in paludibus ranæ, bufones, serpentes, sanguisugæ, aliaque multa gignuntur insecta, & vilia animalia; ita ebriosi sunt quasi paludes, quia ebrietas est turpissima mater, quæ libidines, blasphemias, stultiloquia, detractiones, impietates, & innumera alia vitia generat. Et ideò præclarè dixit S. Gregorius, virum ebriosum non unico ebrietatis peccato, sed omnibus peccatis esse inquinatum: ac ipsummet esse totum & totaliter peccatum,

August. serm. 31. de temp.

Qui

S. Greg. in Dia. *Qui ebrietatem habet, non solum peccatum habet, sed totus est peccatum.* Ebriosus quidem totus est peccatum: quia omnia quæ in eo sunt, peccata sunt, aut peccata esse videntur; cùm sint causa peccati. Hominis ebriosi oculi peccatum sunt; quia libidinosè creaturas intueri solent; aures ejus peccatum sunt; quia scurrilia & impudica nimia cum complacentia audiunt; lingua ejus peccatum est; quia jam obscœna & turpia profert, jam in blasphemias prorumpit, & jam plurimorum famæ detrahit; spiritus ejus peccatum est; quia de Deo vix cogitat, & pravis desideriis plerumque inquinatur. Quidquid tandem in eo est, peccatum est; quia anima, corpore, omnibusque sensibus peccat. Ebrietas quippe est pessima mater, quæ eum ad omnia vitia trahit, illumque totum & totaliter peccatum facit; *Ebrietas omnium vitiorum fomes & nutrix est.*

S. Ambr. cit. in decret. 35 q. 1. c. Sanè 1

Quòd quàm verum sit, ipsa docet experientia. Nonne enim multos videmus, qui cùm anteà ab omni blasphemia, ab omni libidine, ab omni impietate, & ab omni prorsus vitio essent alieni; mox ut ebrietati se dederunt, ad omnia vitia declinarunt? Sed quibus vitiis non indulgent ebriosi, cùm in caupona, velut in Templo suo, congregantur? Nonne ibi vinum, veluti Deum suum colunt? Nonne ibi Bacchi virtutes prædicant? Nonne ibi linguis suis ad omnem detractionem, ad turpia quævis verba, & ad omnem blasphemiam habenas laxant? Nonne ibi rixas & contentiones excitant? Nonne ibi sæpè homicidia perpetrant? Certè hęc & alia multa peccata nomine Christiano indigna producit ebrietas; certè hæc est multorum, & ferè omnium vitiorum pessima mater.

Ex hoc principio duo inferenda sunt; *Primum*, quod caupones, qui vinum iis administrant, quos inebriandos prævident, mortaliter peccent; quia, ut ait Doctor Angelicus, ille peccat mortaliter, qui alteri occasionem præbet peccandi mortaliter; caupones autem, qui vinum dant his quos inebriandos prævident, occasionem peccandi mortaliter eis prębent; ergo & ipsi peccant mortaliter. Hoc velim ut benè adnotet caupones. *Secundum*, quòd ebriosi, si pœnitentiam non egerint, regnum Dei obtinere nequeunt; cùm enim ebrietas sit mortale peccatum, & multorum peccatorum causa, salvari nequeunt ebriosi, nisi pœnitentiam egerint; non salvabuntur ebriosi, inquit D. Augustinus: sed *quicumque pœnitentiam de ebrietate non egerit, in æternum profectò peribit.*

August. serm. 231. de temp.

O quàm timendum ergo, & sedulò fugiendum ebrietatis vitium; cùm homines ad egestatem trahat, infirmitatibus multis conficiat, & ad plurima alia vitia alliciat! Hæc considerate, ò viri ebriosi; hæc seriò perpendite, ac à turpi & exitioso ebrietatis vitio declinate. *Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine:* expergiscimini, inquam, & ab ebrietatis vitio secedite, cùm sit paupertatis, infirmitatum, & vitiorum mater. *Expergiscimini, & flete, & ululate*, ut præteritarum ebrietatum à Deo veniam obtineatis. Expergiscimini, & virorum ebriosorum consortio ne ampliùs vos immisceatis. Expergiscimini, & ebrietati imposterùm ne indulgeatis. Expergiscimini, & firmissimo proposito statuite priùs mori, quàm inebriari; ut enim ait S. Ambrosius; *Si tibi diceretur, aut bibas, aut morieris; melius tibi esset, ut caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* Expergiscimini tandem, & quidquid ad ebrietatem vos allicere potest, studiosè fugite; dabitque Deus vobis in hoc mundo gratiam, & in Cœlo gloriam. *Amen.*

Joel. 1.

S. Ambr. L. de Elia & jejun. c. 14.

DOMINICA TERTIA.

POST EPIPHANIAM.

DE HUMILITATE.

Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Matth. 8. 8.

CUm infinita sit Christi ab aliis hominibus distantia, nemo sanè hominum; addo & Angelorum; quantumvis magnus ille sit, dignus censeri debet, qui coram illo stet; qui illi serviat; imò & qui vel calceamenti corrigiam solvat. Quare nullo modo mirarer, si virum Fidei Christianæ mysteria edoctum, & de Christi Salvatoris divinitate eruditum audirem, dicentem; *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Sed hæc verba, ut à viro Ethnico prolata, admiratione multa digna sunt; non solùm propter magnam ejus fidem, quæ in iis mirabiliter elucet; sed etiam ob eximiam ejus humilitatem, quæ in iis maximè rutilat.

Credit Centurio, Christum posse sanare servum suum, licèt eum non videat. O magnam fidem! Centurio, licèt multorum militum Dux, & dignitate inter homines insignitus, indignum se censet, qui Christum, ad quem Legatos miserat, hospitio recipiat; ò magnam humilitatem!

Miranda Centurionis fides, de fide dicendi

di ansam nobis alibi præbuit, nunc autem ex ejus humilitate, de humilitate differendi occasionem sumemus, &c. *Ave.*

QUicumque aliquam ex Christianis virtutibus assequi intendit, ipsammet virtutem, Christum, & seipsum inspiciat necesse est. *Ipsammet, quidem virtutem*; ut videat, quàm præclare, quam utilis; quàm necessaria sit: *Christum*, qui omnium virtutum perfectissimum est exemplar, ut eius exemplis ad hanc virtutem sectandam excitetur: *Seipsum*, ut quantùm sibi suoque statui hæc virtus conveniat, seriò scrutetur, & ponderet.

Humilitatem autem omnibus hodie assequendam propono, quare rogo, ut mentis suæ oculos quisque ad humilitatis virtutem, ad Christum humilitatis Doctorem, & ad seipsum convertat. Qui humilitatis virtutem sedulò scrutabitur, eam Deo amabilem, hominibus utilem, & in vita spirituali omnibus necessariam esse advertet. Qui Christi humilitatem investigabit, eam admirabitur, ejusque exemplis ad tantam virtutem sectandam allicietur. Qui seipsum, suamque vilitatem sedulò inspiciet, nil sibi magis congruum fore censebit, quàm quòd in omnibus, & semper se humiliet: *Humilitate in omnibus*.

Videtis nunc unde quisq; sumere debeat motiva, quibus ad humilitatem sectandam adducatur, ab ipsa scilicet humilitatis virtute, à Christo, & à semetipso. Ut humilitatem assequaris, inspice: 1. Humilitatis bona, & emolumenta; 2. Christi exempla, & documenta; 3. Tuam vilitatem, & miseriam.

I. PARS. *Ut humilitatem assequaris, inspicienda sunt ejus bona, & emolumenta.*

TAnta, tam præclara, tamque in vita spirituali hominibus utilis est humilitas ut non facilè explicari queat, quanta bona, quantaque emolumenta ex illa proveniant. Sed ut ex pluribus aliqua colligam, dicam, quòd humilitas; 1. A multis vitiis amoveat; 2. Alias virtutes conservet; 3. Divinam gratiam attrahat; 4. Homines Deo amabiles faciat; 5. Illos exaltet, & ad Cælum evehat.

1. Sicut initium, & quasi compendium omnis peccati, superbia, ita & humilitas est quasi omnium fuga peccatorum, & qui verè humilis est, ab omnibus ferè vitiis declinat. Qui enim *verè humilis est*, de se magna non cogitat, non superbit, nec ab hominibus laudari, & honorari desiderat. *Humilis*, quia alios seipso majorem censet, nunquam illos irridet, nunquam illos despicit, nec temerariè judicat. *Humilis*, quia omne donum, & omne bonum à Deo venire novit, virtutes, merita, & quæcumque bona in se sunt, non sibi arrogat, sed Deo omnium bonorum authori tribuit. *Humilis*, quia fragilitatem, & humanam infirmitatem non ignorat, peccandi occasiones declinat. *Humilis* tandem, ambitionem, avaritiam, & omnia ferè vitia devitat, & enervat; *Virtus humilitatis omne vitium enervat*. Unde homo verè humilis similis videtur puero, qui nondum rationis usum assecutus est, verus enim humilis, sicut ille puer, nec mentitur, nec insolescit, nec terena ambit, nec de laudibus superbit, nec alteri invidet, nec avaritia, nec iracundia, nec alio aliquo vitio laborat, sed omnia vitia in eo enervata, & quasi mortua videntur. Quia, ut ait Doctor Seraphicus, *nullum vitium stare poterit, si superbia, quæ est omnium vitiorum caput, humilitatis virtutes detruncata fuerit*. O quàm bona, quam optabilis, quàmque utilis humilitas, quæ à vitiis amovet; *ac etiam virtutes conservat*! S. Greg. 8. Mor. 9to. S. Bon. de Sanct. in dom. fer. 14.

2. Sicut pulvis, vehementi expositus vento, citò dispergitur; ita & virtutes citò perdit, qui eas vanitatis, & superbiæ vento exponit. *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi pulverem in ventum portat*. Sed qui humilitati adhæret, eas conservat ne per vanam gloriam evanescant. Unde præclarè dixit S. Hieronymus: *Nihil habeas humilitate præstantius, nihil amabilius: hæc est enim præcipua conservatrix, quasi custos quædam virtutum omnium.* S. Greg. explan. c. Psal. Pœn. S. Hier. Epist. 14. ad Celant.

Vinum, inquit Doctor Seraphicus, citò virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, aromata, si teneantur aperta, suam perdunt virtutem, & efficaciam, ignis citò extinguitur, nisi cineribus cooperiatur. Sic homo citò omnia bona perdit, nisi sub humilitatis cinere ea cooperiat, ergo, ait D. Bonaventura, magna virtus est humilitas, quæ alias virtutes, & omnia bona conservat. *Sed & humilitas divinam gratiam attrahit.* S. Bonav. ibid.

3. *Sicut magnes attrahit ferum, ita*, inquit S. Bernardinus *humilitas gratiam ad se trahit*. Quantoque quis humilior erit, tantò maior ei infundetur gratia; nam *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*, & eam tantò majorem, dat, tantòque abundantiorem, quantò invenerit mentem humiliorem. Deus est fons perennis, qui valles quærit, in quas aquas salutares effundat, humiles autem sunt valles, qua- S. Bern. to. 1. serm. 36 Iac. 46.

Ps.103.10. quarum meminit Vates Regius, ita canens: *Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ*; quare aquis divinæ gratiæ rigantur, & replentur hi qui verè humiles sunt. *Sed hi etiam per humilitatem Deo amabiles fiunt*.

4. Meritò Deus humiles diligit, quos humilitate sibi subjecit, quantùm autem eos diligat, docet Propheta, dicens, quòd Deus qui excelsus est super omnes gentes, & qui in Cœlis habitat, *humilia respicit*. Magni magnos diligere solent; & sæculi Principes, alios similes, nempe nobilissimos & illustrissimos viros, suo amore dignos ducunt. Non verò sic Deus noster, qui in altis habitat, & *humilia respicit*: quia enim ei placent humiles, illos oculis misericordiæ & benevolentiæ respicit; & ille respectus humilium, quo à Domino inspiciuntur, est respectus benignitatis & amoris.
Ps.12.5.

Humilibus nihil tam curæ est, quàm Dei honor & gloria, illum enim honore afficiunt, dum eidem omne bonum tribuentes, seipsos, conatusque suos pro nihilo habent, quare cùm humiles Deum honore prosequantur, seque ipsos despicabiles præbeant, ut Dei gloria apud omnes magis, magisque resplendeat, Deo gratiatissimi sunt, eosque Deus amore speciali prosequitur. Sectare ergo humilitatem: quia homines Deo amabiles efficit: *ac etiam quia eos exaltat, & ad Cælum evehit*.

5. A Deo quidem exaltantur, si non in hoc mundo, saltem in Cœlo. Deus enim superbos deprimit, & humiles exaltat: *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles*.
Luc.1.52.

Paradoxon sapientiæ Christianæ hoc est, quod descendendum, ut ascendas; quodque via ad excelsa, & ad Paradisi gaudia est, tendere ad demissa & humilia: quia æterna lege decretum est, quòd *omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*. Si vis ergo magnus esse in Cælo, ama in terra nesciri, necnon ab hominibus despici, contemni, & vilis reputari. Si cupis ad primos Empyrei thronos sublimari, humilitatem sectare in hoc mundo, & recumbe in novissimo loco: quò enim minor, & humilior fueris in terra, eò major & excelsior eris in Cœlo, quia sola humilitas exaltat, & *qui se humiliat, exaltabitur*.
Luc.18. 14.

Ad Cælum ascendere cupiunt omnes, qui quanta sint Cæli bona noverunt; sed ad Cælum non ascenditur nisi per humilitatem. Hæc est via, qua ad Cælum itur; nec in Cælum exaltantur qui superbi, sed qui humiles fuerint: *Per humilitatem ascende ad sublimitatem; quia hæc est via, & non est alia præter eam. Imò qui aliter sursum tendit, cadit priùs quàm ascendat*.
S.Aug. in Joan: Jo. in hunc.

Verum est quòd aliæ virtutes ad Cælum exaltent; sed non sine humilitate; amet quis paupertatem, jejuniis corpus affligat, castitatem colat, aliisque virtutibus acquirendis indefessè incumbat; si hæc ex superbia faciat, vel si desit humilitas, ad Cælum non exaltabitur, quia non superbi, sed humiles ad Paradisi gloriam exaltantur: *Qui enim humiliatus fuerit*, inquit Spiritus sanctus, *erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur*. O quàm admirabilis, & hominibus utilis humilitas, quæ homines ad Cælum elevat: eòque magis illos in Cælo exaltat, quò in hoc mundo humiliores extiterint. Unde Discipulis dixit Christus, illos majores futuros in regno Cælorum, si pueri cujusdam, quem in medio eorum statuit, humilitatem æmulati & assecuti fuerint: *Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno Cælorum*. Quare humiliamini in hoc mundo, ut in Paradiso exaltari mereamini: *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis*.
Job. 22. 29.
Matth. 18. 4.
1.Pet.5.6.

Humiliari quisque debet: cùm humilitas sit fuga vitiorum, virtutum custos, magnes, quo divina gratia trahitur, & animæ pulchritudo qua homines Deo amabiles fiunt. Humiliari quisque debet propter hæc & alia multa emolumenta, quæ ab humilitate homo percipit: sed præcipuè quia humilitas homines ad Cælum exaltat. Sicut superbia Angeli Cælo ejecti sunt, & in infernum præcipitati; ita homines humilitate à Cælum evehuntur, & in Cælo exaltantur. Sicut Christus, qui omnium Electorum est Caput, ad Cælum humilitate exaltari voluit; ita & quicumque ad Cælum exaltari cupit, humilitatem sectetur necesse est: quare *ambula per Christi humilitatem, ut venias ad æternitatem*. Noli ambulare per viam superbiæ & arrogantiæ; sed ambula per viam humilitatis: utque humilitatem assequaris, inspice quanta bona & emolumenta ex ejus assecutione proveniant: *Sed inspice etiam Christum, humilitatis Doctorem & exemplar*.
S.Aug.

II. PARS.

Ut humilitatem assequaris, inspicienda sunt Christi exempla & documenta.

Filius Dei, carne nostra tectus, ac humana natura velatus, ad hoc venit in hunc mundum, ut nos à peccati servitute redimeret, & ut omnem virtutem nos doceret. Ideoque inspirante Deo, ac Patre ejus,

ab

ab hominibus absolutè, & sine aliquo addito Præceptor appellatus est; ut ipsum nomen astrueret, eum ad hoc nobiscum fuisse conversatum, ut non hanc, aut illam dumtaxat; sed ut omnes penitus virtutes nos doceret.

Licèt autem hoc ita sit: fatendum tamen, quòd speciali quadam ratione se humilitatis Doctorem exhibuerit. Tum quia palam dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Tum quia ab ipso Incarnationis suæ instanti usque ad extremum vitæ suæ halitum, continuè humilitatem docuit. Tum quia eam mirandis exemplis, & apertissimis verbis prædicavit. Tum quia ad hoc venit in mundum, ut opus portentosæ humilitatis obiret. Tum quia humilibus corde promisit præmia, quæ per merita sua hominibus lucratus est.

Matt. 11. 29.

Ita humilitatis Magister, & Doctor extitit Christus Salvator, ut indesinenter ea oculis hominum objecerit, quæ humilitatis Doctorem decebant. Quod latè, & sapienter prosequitur S. Basilius, dicens: (universam namque Domini dispensationem ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cùm infans esset, mox in spelunca; nec lecto, sed præsepio componitur. Deinde in domicilio Fabri, & Matris pauperculæ enutritur, subditus Matri, & illius Sponso. Subditur Joanni, & Baptismum sucipit à servo Dominus. Nemini adversariorum resistit, neque inenarrabilem suam potestatem in quemquam vibrat; sed quasi potentioribus cedit, & potestati temporariæ potentiam, quam ille habebat, permittit. Principibus Sacerdotum in forma rei sistitur, ad Præsidem ducitur, & judicium illius sustinet. Cùm posset calumniatores suos arguere, silentio tolerat illorum calumnias, consputur à servis, ac vilissimis hominibus. Morti traditur, eique, hominum judicio, turpissimæ.)

S. Basil. ho. 38. de humilit.

O quot humilitatis documenta, & exempla in uno humilitatis Magistro! Certè si omnia, & singula Christi opera scrutari liceret, in omnibus & singulis adverteremus præclara humilitatis signa. Sciunt enim omnes, quòd in summa paupertate & humilitate nasci, & educari voluerit, norunt omnes, quòd usque ad trigesimum ætatis annum ab hominum consortio secesserit, nec coram illis lucere studuerit: hominibus prædicavit sine fastu, sine apparatu, non in locis honorificentissimis, sed in vicis, in plateis, in littore maris, regnum sibi oblatum recusavit: pauperes & mendicos ad Apostolatum vocavit, miracula, & transfigurationis gloriam silentio occultari desideravit, in victu, & vestitu, & aliis hujusmodi, non ea assumpsit quę Magnates, sed quæ homines de communi plebe assumere soliti sunt, nil acriùs quàm ambitionem, & elationem increpavit, vel minimas superbiæ scintillas à Discipulorum cordibus exilientes protinùs extinxit, & mortis genus, quo nullum magis ignominiosum, videlicet crucis supplicium, elegit. Quid Christo humilius? Quis unquam majora & plura humilitatis documenta & exempla præbuit?

Non iterùm lustrabo plurima Christi opera, ut eum ubique & in omnibus præclara humilitatis exempla præbuisse probem, abs re tamen non erit, si adverterimus, quòd in ipsis operibus, quæ majori laude, & gloria digna erant, magna semper humilitatis testimonia ediderit. Manifestavit se hominibus, cùm natus est; sed manifestavit se primò pastoribus, & cælestes suos Nuntios pauperibus misit. Vocatus est Jesus, quod nomen est admirabile; sed eo insigniri voluit in die Circumcisionis, cùm sub forma peccatoris visus est. Adoratus est à Regibus Magis; sed adoratur in stabulo, adoratur, non in throno, sed in Virginis gremio, ut in hac pompa non deesset humilitas. Apparet inter Doctores, quos omnes in infinitum sapientia & scientia superabat, sed inter eos apparet audiens, apparet interrogans; magisque in eo humilitas, quàm sapientia rutilat. Cum Prædicationis munus assumit, docet orare, docet humiliari, & se peccatorem coram Deo fateri. Discipulos docet prędicare, docet dæmones ex obsessis corporibus expellere; sed, & docet eos humiliari, & ideò exultantibus illis, quòd dæmonia iis subjicerentur, aliquid elationis in cordibus eorum insurgentis mox compescuit, in memoriam eis revocans, quòd dæmon ob elationem de Cœlo cecidisset, *Videbam satanam sicut fulgur de Cælo cadentem.* Nullum tandem opus est Salvatoris, quantumvis eximium, & sublime, in quo humilitas non splendeat; nullum verbum, nullaque doctrina, in qua humilitas non luceat; nullum miraculum, quod humilitate non condiat, nulla actio, nullaque passio, à qua humilitas inveniatur aliena.

Luc. 10.

Ex jam dictis satis superque constat, Christum in omnibus, & semper humilitatis præclara documenta, & magna præbuisse exempla. Sed ut altiùs hominum mentibus ejus figatur humilitas; velim ut eum aliquantulùm contemplemur in Nativitate, in Circumcisione, in pedum lotione, & in cruce.

1. *In nativitate* mirum in modum elucet Chri-

Christi humilitas: ibi enim magnus fit parvus, Deus fit infans; & quem Cæli capere non possunt, fit parvulus. *Parvulus datus est nobis*. Ibi Rex Cæli, & terræ reclinatur in præsepio, ibi quem Angeli desiderant aspicere, in humili requiescit diversorio, ibi qui Sanctos in Cælo beat, vilibus pannis involvitur, temporum injuriis exponitur. O quàm magna hæc Christi humilitas? Ecquis videns Christum in Nativitate ita humilem, in mundo major fieri, & exaltari ambiat? Certè execratione, & maximo supplicio digni sunt, qui viso Christo in præsepio, adhuc exaltari cupiunt. *Quid magis detestandum, quid graviùs puniendum, quàm quòd videns Dei Filium summum in regno Cælorum, novissimum factum in regno hominum, apponat adhuc magnificare se homo super terram*? O homo, stude fieri sicut iste parvulus; humilia te exemplo Christi nascentis; *ac etiam Christi Circumcisionem patientis*. S. Bern.

2. *In Circumcisione* magis adhuc elucet infinita Christi humilitas, quia in ea Christus visus & reputatus est peccator: *In Incarnatione minoratus est paulò minùs ab Angelis, sed in Circumcisione multò minùs, quia latronis cauterio est signatus*. Christus peccatum nec fecit, nec facere potuit; & tamen in Circumcisione peccator vult reputari: ò magnam humilitatem! O homo, quanta tua est superbia? Tu totus in peccatis natus & educatus es; & tamen justus & innocens videri appetis: Christus autem ita humilis est, ut licèt omni sanctitate præditus, velit tamen peccator videri. O homo, portentosam hanc contemplare Christi humilitatem, & superbiæ tuæ medebitur: *Medicina tumoris hominis, est humilitas Christi*. S. Bern. / S. Bern.

3. *In lotione pedum* maximè etiam splendet Christi humilitas: quidem enim humilius, quàm quòd Christus, Cæli, & terræ Dominus, pedes lavet Discipulis quos creavit, quosque, licèt rudes & pauperes, ad Apostolicam dignitatem vocavit? Quæ major humilitas, quam quòd Christus, cui obediunt Angeli, vilium hominum pedes lavet? Sed inter hos Christi Discipulos advertè Judam, cujus, sicut & aliorum pedes lavit Christus. Contemplare Christum Judæ pedes lavantem: *Christum*, qui cùm Deus sit, pedes tamen vilissimi hominis lavare non dedignatur: *Christum*, cujus perfectiones infinitæ, & cujus magnitudinis non est finis, qui pedes lavat Discipuli peccatoris, perfidi, & ingrati: *Christum*, qui coram Juda prostratur, ut ejus pedes lavet, hoc ipso tempore, quo proditor ille eum in manus inimicorum tradere cogitat. O portentosam Christi Salvatoris humilitatem! Ecquis Christum pedes Judæ lavantem contemplans, majoribus, æqualibus, imò, & subditis suis se subjicere renuet?

4. *In cruce* tandem Christus exaltatus, humilitatis exemplum dedit, quo nullum majus: nec enim magis se humiliare potuit homo Deus, quàm cùm pro hominum salute crucis mortem obire voluit. Hic est altissimus gradus humilitatis ejus, & ideò dixit D. Paulus, quòd Christus *humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Phil. 2. 8.

Ecce habemus humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum: quid ergo intumescis, ò homo? O sanies fœda, quid inflaris, ò saccus putredinis, ò fætor intolerabilis, quid superbia tumes? Princeps tuus humilis est, tu superbus? Deus tuus ad humilitatis centrum descendit, & tu vilis vermiculus ad thronos sublimari, & magnus reputari ambies? O homo, à Magistro tuo, à Deo tuo disce humilitatis virtutem: esto humilis, cùm Christus verbis & exemplis humilitatem te docuerit. Sed humilis etiam esse debes, *si inspicias tuam vilitatem, & miseriam*.

II. PARS

Ut humilitatem assequaris, inspicienda est tua vilitas, & miseria.

HUmilitatis causas in omnibus rebus invenire possumus, omniaque humilitatem nobis prædicant: *sive* ea quæ infra nos sunt, *sive* ea quæ supra nos sunt, *sive* ea quę contra nos sunt, *sive* ea quæ in nobis sunt.

Humilitatem prædicant quę infra nos sunt. Si etenim terram, quæ infra te est, & quam pedibus calcas, seriò inspicias, magnum humiliatis motivum invenire poteris, quia in eam reversurus es: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es*. Quando ergo terram respicis, quasi sepulchrum vel cœmeterium tuum respicis, quasi sepulchrum, inquam, in quo latebis, in quo putresces, in quo à scaturientibus vermibus comederis. Sed si etiam inspicias infernum, qui infra te est, magnum inde sumes humilitatis incentivum: non solùm quia in eum projici pluries meruisti; sed etiam quia in continuo damnationis periculo versaris. Gen. 3. 19.

A terra & inferno, quæ infra te sunt, oculos converte ad Cælum empyreum, & ad Sanctos, qui supra te sunt; ibique humilitatis causas invenire poteris: *tum* quia in Cælum non exaltantur, nisi qui in hoc mundo humiles extiterint: *tum* quia, ut ait D. Augustinus, *ostium Paradisi est humile: si sane capite volumus intrare, oportet caput demitte-* Aug. in illud Jo. 10. Ego ostium.

mittere tum quia fortè tibi, ficut & fatuis Virginibus, clausa erit Paradisi janua.

Inspice etiam quæ contra te sunt, scilicet tartarei spiritus, qui continuè tibi insidiantur; & inde magnam humilitatis materiam elicies. Maxima enim est dæmonum potestas, antiqua eorum adversus homines invidia, odium implacabile: ita ut mirum sit, quod nos non jugulaverint antequam nati essemus: & divinæ misericordiæ gratias referre debemus, quòd a tam immanibus hostibus non simus consumpti: *Misericordia Domini, quia non summus consumpti.*

Thren.3 Ex præfatis; imò ex omnibus rebus, sive bonis, sive malis, humilitatis incentiva elicere possumus; sed non quæramus extra, quod intra nos est. Consideremus nosmetipsos, nostram ponderemus vilitatem, fragilitatem, & miseriam: &, si totaliter stupidi & stolidi non simus, ad humilitatem accendemus. Scrutemur nosmetipsos quoad corpus, & quoad animam: & sive ex parte corporis, sive ex parte animæ plurimas ad humilitatem adducentes causas & rationes inveniemus.

Quoad corpus. Verum est, quòd in eo opificis artem, & alia multa admirari possemus: sed & in eo multa vilia, multa ad humiliationem allicientia adnotare est facile, si seriò perpendamus quid fuit, quid est, & quid erit.

Dic, quæso, quid fuit corpus tuum in sua origine? Nonne factum est ex vilissima quadam materia, quam ob honestum pudorem nominare non licet? Nonne ex putredine compactum est? Certè putredo est materia, a qua ortum est: *Putredini dixi: pater meus es tu.* Quare, ò homo superbe, cogita unde venerit corpus tuum, & erubesce, quòd alta & sublimia appetere audeas: *Vide unde veneris, & erubesce.* Imitare Primislaum Bohemorum Regem, ex homine rustico ad Regni gubernacula sublimatum; qui dum inauguraretur, sagum rusticanum suis, & omnium adstantium oculis exponi ordinavit: illudque, ut suæ originis memor foret, & ut ad non superbè imperandum alliceretur, usque ad obitum religiosè servavit. Hoc age & tu, quisquis es, qui ob eximiam scientiam qua præditus es, ob dignitates ad quas es sublimatus, ob divitias quibus frueris, vel ob propria merita te gloria & honore dignum arbitraris: pone in conspectu tuo terram, de qua ortus es, mente revolve putredinem ex qua compactum fuit corpus tuum, & cristas utique demittes. *Sed & contemplare quid sit jam corpus tuum, & haud dubiè ad humilitatem allicieris.*

Job.17.14 · S.Bern. · Caussin lib.3. Sym. 47.

Scio multa præclara in humano corpore adnotari posse: sed & in eo multa vilia, & contemptibilia sunt. Si enim rectè inspiciatur corpus nostrum, in medio ejus magna humiliationis causa invenitur: *Humilatio tua in medio tui.* Et revera, quid est humanum corpus, nisi saccus putredinis, & sentina ex qua fœtores, & putores semper erumpunt? Unde exclamans summus Pontifex Innocentius, ait: (O vilis conditionis humanæ indignitas! O indigna vilitatis humanæ conditio! Herbas & arbores investiga: illæ de se producunt flores, & frondes, & fructus; & tu de te lendes, & pediculos, & lumbricuslos. Illæ de se fundunt oleum, & vinum, & balsamum; & tu de te sputum, urinam, & stercus. Illæ de se spirant suavitatem odoris; & tu de te multos spiras fœtores.) Quare semper humilitatem sectaberis, si continuè perpendas quod, & quale sit illud corpus quod geris: nec enim superbire potest, qui se semper sentinam portare seriò cogitabit: *Quomodò superbiat, qui secum semper sentinam portat?* Sed & ad humilitatem allicieris, *si prospicias quid post mortem futurum sit corpus tuum.*

Mich.6.14. · Innoc. li.1.c.7. · S.Hier.

Certum est, quòd si in statu gratiæ ex hoc mundo migres, corpus tuum post generalem resurrectionem in Cœlo beabitur. Sed quid de eo fiet immediatè post mortem ejus? Nonne intra paucos dies fœtidum erit? Nonne intra brevissimum tempus vermibus scaturiet, & in pulverem revertetur? O homo, nonne *pulvis es, & in pulverem reverteris*? Cur ergo gloriaris, cùm sis pulvis & cinis? Cur superbis, cùm in pulverem & in putredinem sis reversurus? Certè non est quòd glorieris; sed quòd plurimùm te humilies, si inspicias corpus tuum: & si seriò scruteris quid fuerit, quid est, & quid erit.

Gen.3.19

Quoad animam tuam; norunt omnes, eam esse spiritualem, immortalem, & ad Dei imaginem factam: sed & in ea multas humilitatis causas invenies. Creatur enim illa à Deo, sed in mortali, & corruptibili corpore quod informat; & in ipso momento creationis peccato per originem traducto fœdatur. Unde quisque dicere potest: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Nonne hæc tibi maxima est humilitatis causa? Potesne superbire, si attendas, animam tuam ab ipso conceptionis instanti fuisse peccato originali infectam; ac proinde Dei inimicam, Cælo indignam, & ad æterna supplicia idoneam?

Psal.

Sed ut superbiam à te procul pellas, utque humilitatem sedulò secteris, inspice quot & quantis peccatis actualibus inquinata

ta

ta fuerit anima tua à tempore quo rationis usu polles. Non ob oculos versandæ, nec mente revolvendæ virtutes,& animę dotes quibus potiris, ut inde superbiæ motiva elicias; sed inspicienda, & recogitanda peccata, quibus inquinata est anima tua, & inde ad humilitatem allicieris. (Noli, frater, inquit Petrus Damiani, quòd plerique faciunt, tantumodò siquid est in te virtutis attendere, ut vitia quasi post tergum negligas judicare. Imitare naturalis in pavone diversitatis exemplum. Qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis semper habet: insignem vero caudæ pulchritudinem post se spectabilem præbet? videt in pedibus rusticum aliquid quod despiciat; ignorat in cauda quod eum mirabilem reddat. In promptu est unde se debeat in humilitate deprimere; post tergum gerit unde valeat quasi præ cæteris avibus superbire. Te quoque quodammodo quod in te virtutis est, lateat: siquid verò vitiosum, & correctionis est dignum, ab aspectus tui judicio non recedat.)

Petr. DI. ep. 1. l. 2

Interrogatus quidam ex antiquis vitę spiritualis Patribus, quomodò posset quis humilitatem adipisci: Respondit: *si sua, non alterius peccata consideret*; Considera ergo quot & quanta peccata ab adolescentia perpetraverit anima tua,& ad humilitatem inclinaberis. Considera cujus generis fuerint peccata in quæ lapsus es: vide an eorum aliquod mortale fuerit; & si in mortalia lapsus fueris, humilia temetipsum, quia quandiù in statu lethalis peccati permansisti, inimicus Dei fuisti, ipsis brutis vilior exitisti, & æternæ mortis debitor fuisti. Si autem peccata venialia solummodò commiseris, temetipsum etiam humiliare debes quia tantam gratiam à Deo accepisti, non autem à temetipso, qui ad gravia perpetranda ex tua natura idoneus & proclivis es.

Sed velim nullo etiam veniali peccato tua jam inquinetur anima, humiliari semper debes, quia ita instabilis es, ut si jam stas, fortè cras sis casurus. Sed quis scit an sit perseveraturus in statu gratiæ? An in instanti mortis futurus sit Deo & cælo dignus? Nescimus an à perpetratis peccatis surrexerimus, & an in statu gratiæ jam simus, sed licet certò sciremus, nos in gratiæ statu esse; ignoramus tamen, an in hoc statu simus perseveraturi, quare humiliari quisque debet sub potenti Dei manu, à qua expectare debemus perseverantiæ donum; *Humiliamini igitur sub potenti manu Dei*,

Pet. 5. 6.

Humiliamini, cùm tanta sint humilitatis bona & emolumenta. *Humiliamini*, cùm tanta Christus vobis exhibeat humilitatis documenta & exempla. *Humiliamini*, cùm tanta quoad corpus, & quoad animam, sit vobis vilitas, infirmitas, & miseria.

Heu! quid fieri potest, quòd tot & tanta humilitatis motiva homines ad humilitatem non inclinent? *O mira vanitas*, inquit Doctor Mellifluus, *ò mira fatuitas cordis nostri, cujus elationem perfectè dirimere, cujus cervicosos motus omninò domare humilitatis materia tanta non sufficit, quin adhuc superbiat terra & cinis*.

O. N. si præfata omnia ad humilitatem sectandam te quomodocumque moveant, huic virtuti comparandæ sedulò incumbe & media ad eam assequendam idonea totis conatibus assume. *Primò*, hęc seriò, & sæpè meditare, quæ ad humilitatem sectandam te inclinare cognosces, quia variis viis homines ad humilitatem Deus attrahit, & hanc viam quisque sequi debet, qua ad humilitatem se à Deo trahi cognoscet. *Secundò*, humilium te consortio adjunge, sicut enim *qui communicaverit superbo, induet superbiam*; ita & qui communicaverit humili, induet humilitatem. *Tertiò*, assuesce sustinentię contumeliarum & eorum omnium quæ idonea sunt ad humilianda hominum corda, quia, ut ait S. Bernardus, *humiliatio via est ad humilitatem* si ergo virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. *Quartò*, humilibus te exercere officiis, exemplo Christi, qui pedes lavit Discipulorum, & qui innumera humilitatis munera obivit, humilitas enim est virtus practica, quæ iteratis humilitatis actibus comparatur, humilia te ergo in omnibus, & post mortem ad sublimes Cæli thronos exaltaberis. *Amen*.

Eccli. 13. 1.

S. Bern. in Epist.

DOMINICA QUARTA.

POST EPIPHANIAM.

DE CONSCIENTIA MALA.

Motus magnus factus est in mari. Matth. 8. 24.

NIhil jucundius, nihil in corde dulcius, in terra nihil quietius & securius bona conscientia. Hæc est Templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, Aula Dei, & habitaculum Spiritus sancti. Hæc damna rerum non metuit, non verborum contumelias, nec corporis

poris cruciatus. Quomodocumque res eveniant, feliciter, infeliciter, etsi vel hastis pluat, etsi terra collabascat, etsi cœlum ruat, bona conscientia sine metu est, in tuto est, secura est. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa quieta & secura est. Imò & quocumque adveniente casu, illa semper secura & tranquilla erit: *Hæc secura erit, cum corpus morietur; secura, cùm anima coram Deo præsentabitur; secura, cùm utrumque in die Judicii ante Tribunal terrificum justi Judicis statuetur.*

s. Bern. de Inter. dom. c. 22

O mirandam bonæ conscientiæ pacem, tranquillitatem, quietem, & securitatem. At de mala & iniqua peccatoris conscientia longè aliter sentiendum & disserendum: nulla enim pœna major est mala conscientia in qua quia Deus non est, nulla consolatio, quies nulla, sed timor, tremor, & inquietudo continua reperiuntur.

Malam hanc conscientiam motu maris delineatam in hodierno Evangelio videmus: quid enim mala conscientia, nisi *mare fervens, quod quiescere non potest*; & quod timoris, desperationis, aliarumque passionum motibus continuè agitatur. Quod quam verum sit clariùs patebit, cùm scelerosæ illius conscientiæ stimulos, motus, & cruciatus explicaverimus, &c. *Ave.*

Is. 57. 20.

PErbellè locutus est divus Bernardus cùm pravam hominis impii conscientiam, testem, judicem, & carnificem esse asseruit: *Ipsa est testis, ipsa judex, ipsa tortor.* Ipsa quidem est testis internus, qui hominem peccatorem de perpetratis peccatis continuè accusat: Ipsa est judex incorruptus, qui absque ulla personarum acceptione, cujuslibet status & conditionis peccatores, tamquam læsæ Majestatis divinæ reos condemnat: Ipsa est carnifex crudelis, qui peccatoris mentem flagellat, ejusque cor dirè lancinat, & cruentat.

D. Bern. l. de consc. circa acm

His sancti Bernardi verbis satis explicari videtur, quid sit mala conscientia, quæ munera obeat, quosque motus in hominis peccatoris anima excitet. Sed ut latiùs explicetur, quibus stimulis mala conscientia impiorum corda lancinet, quosque motus in eis excitet; ejus sævitiam inspicio non solùm pro tempore præsenti; sed etiam pro tempore quo peccator morietur, a Deo judicabitur, & in inferno torquebitur. Et ideò ut omnia hæc tempora complectar, dico, quod mala conscientia: 1. Est *Testis importunus*, qui peccatores accusat nunc, & acriùs accusabit in morte: 2. Est *Judex severus*, qui peccatores condemnat nunc, & severiùs condemnabit in die judicii: 3. Est *Carnifex crudelis*, qui peccatores torquet nunc, & terribilius torquebit in inferno. Conscientia mala peccatores accusat, & accusabit, condemnat & condemnabit, torquet & torquebit. En tres istius Concionis partes.

Conscientia mala est testis, qui peccatores accusat nunc, & acriùs accusabit mortis tempore. 1. PARS.

1. NOnnullos peccatores reperire est, qui in cathedra pestilentiæ, in peccatorum suorum fimeto, ac in umbra mortis sedent quieti, & quasi vera pace fruentes peccavimus, inquiunt, & nil nobis accidit triste; peccavimus, nec tamen mordentem & intùs accusantem conscientiam sentimus & experimur. O perversam hujusmodi peccatorum pacem? Quæ quidem non est vera pax, sed extremus mentis stupor, vel portentosa in peccatis obduratio.

Habent hi cauteriatam conscientiam: hi insensibiles sunt, ac maligna & periculosissima fruuntur pace. Sicut enim qui inter procellas dormit, propior est periculo, quàm qui vigilat; ita peccator, qui conscientiæ motus & stimulos non sentit, magis periclitatur, quàm qui illos experitur: & ut ait D. Hieronymus, *tranquillitas illa tempestas est.*

s. Hieron. Ep. ad Heliod.

Pessima hac tranquillitate pauci fruuntur peccatores; pauci mordentem, & intus accusantem non sentiunt conscientiam: quia eo ipso, quo homo in grave quoddam lapsus est peccatum, conscientia ejus fit testis importunus, eum semper, & ubique accusans, ac adversus illum indesinenter testificans. Hæc est testis, quem ubique circumfert peccator, cujus accusationem & testimonium nequaquam evadere potest; *Omnia potest homo fugere præter seipsum; quocumque fugerit, semper eum conscientia sequetur.*

s. Bern. in Cant.

Prava ubique peccatorem sequitur conscientia, & ubique illum accusat: in domo & in foro, in Templo & in diversorio; dum orat, dum ludit, dum epulatur, dum stat, & dum ambulat, semper circumfert testem illum internum, qui patrata scelera ei continuè objicit, & exprobrat: *Intùs habet agentem conscientiæ accusatorem, & hunc ubique circumfert.*

Chrys. ho. 8. ad pop.

Deo in voluptatis Paradiso ambulanti, & quærenti ab Adamo, ubi esset; *Adam ubi es?* Respondit Protoparens noster; *Vocem tuam audivi in Paradiso, & timui, eò quòd nudus essem, & abscondi me.* Suavis erat, amica erat, paterna erat vox Dei

Gen. 3. 8.

Adamum alloquentis; Paradisus etiam erat locus voluptatis, in quo nullus Judex, accusator nullus adhuc visus erat: & tamen Adamus, auditis duabus his vocibus blandè & suaviter prolatis: *Ubi es?* pavet, fugit, seque abscondit. Causam rogatus, hanc prætexit; *eò quòd nudus essem*. Falleris, heu! falleris; non eò quòd nudus esses, sed eò quòd peccator esses, & quia conscientia quasi testis, & accusator importunus, intùs redarguebat, increpabat, & accusabat. *Quare, dic, oro, quare timuit; quoniam videbat sibi trucem stare accusatorem, conscientiam dico; neque enim alium objurgatorem habebat, & testem peccatorum, quàm unicum illum, quem intùs circumferebat.* Chryſ. humil. 17. in Gen.

Ecce testem importunum, à quo intùs accusatur Adamus, & ecce testem inevitabilem, à quo ferè omnes accusantur peccatores. Mox ut aliquis in enorme quoddam incidit peccatum, statim insurgit ille testis, inclamans & ostendens magnitudinem criminis. Nec solos plebeios arguit: sed ipsos Reges, Imperatores, Pontifices, & omnes eminentioris dignitatis personas. Velim quòd scelus perpetraverint in mediis noctis tenebris, in antro, in silva, in loco semotissimo, & omnibus hominibus inaccesso, ipsa testis unus erit pro mille, qui continuè peccatorem objurgabit, & perpetrati criminis accusabit, nec talem testem quis fugere potest: *Fugere non potes conscientiam tuam amarulentam accusatricem.* Chryſ.

Postquam crudeli fratricidio manus suas cruentavit Cain, timor & tremor venerunt super eum, ac vagus & profugus excessit in terram Edom. Fugit Cain nemine persequente; ubique timet, ubiquè trepidat, nusquam quietus, nec domi nec foris, nec diu nec noctu; quia intùs habet mordentem & accusantem conscientiam. Eodem prorsus modo, inquit Chrysostomus, quisquis fornicatione corpus fœdavit, quisquis adulterio thorum alterius denigravit, quisquis proximi bona iniquè abstulit, pupillos oppressit, vel alind quoddam scelus perpetravit, conscientiam intus stimulantem sentit. Frustrà obscurum declinat cubiculum, frustrà ædes sacras fugit, frustra ad terras exteras commigrat, ut illic pace fruatur, & securus vivat, nam nulla ullibi ei pax, nulla securitas, cùm semper circumferat testem importunum, & amarum accusatorem, conscientiam scilicet, quæ eum ubique accusat. *Obambulabat, amarum accusatorem circumferens conscientiam.* Chriſ. Conc. 1. de Lazaro. Chryſ hom. 9. de verb. Is.

Conscientia est testis a Deo præpositus & delegatur; ut peccatores quosque accuset; quare eos ubique sequitur: & sive in cubili decumbant, sive in mensa opiparè epulentur, sive comœdiæ intersint, sive ludis mentem aliò vertere conentur, domesticum illum testem à Deo legatum undequaque circumferunt, & ab eo accusantur. Nunquam illos deserit internus & domesticus ille testis: *Quocumque vado, conscientia mea non me deserit, sic sic in domo propria, & à propria familia habeo accusatores & testes.* O testem terribilem! ô formidandum accusatorem! *Qui peccatores acriùs etiam arguit instante mortis tempore.* S. Bern.

2. Tunc sanè conscientia in peccatores magis exardescit, omniaque toto vitæ tempore perpetrata scelera, quasi monstra horrenda menti eorum obiicit. In memoriam eorum revocat singula crimina quę fecerunt, personas cum quibus peccaverunt, loca & tempora in quibus corpus & animam inquinarunt. Tunc acriùs arguit & increpat eos conscientia, intùs dicens; ô peccator, hæc & illa patrasti crimina, hoc & illo loco, cùm tali & tali persona, hoc & illo tempore; *Arguet te malitia tua, & increpabit te.* Jerem. 2. 1. 5.

Rex Anthiochus, morti proximus, *vocavit omnes amicos suos, & dixit illis; recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ sollicitudine, & dixi in corde meo, in quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitia, in qua nunc sum, qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea!* Unde huic Regi terribilis illa tristitia quæ eum dormientem occidebat, & morientem obruebat? à prava utique conscientia, quæ eum intùs accusabat, illique præterita scelera in memoriam revocabat. *Nunc verò reminiscor, inquit, malorum, quæ feci in Jerusalem: unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea.* Quasi dicat: mœrore & tristitia obruor ob ea quæ perpetravi scelera, quorum horrendam ideam menti meæ continuè obiicit scelerosa conscientia. Intùs mordet, intùs lancinat, intùs accusat, commissa intùs exprobrat crimina; ac ita acriter me arguit, ut vix accusationum ejus pondus & acerbitatem ferrè valeam. 1. Mach. 6.

O quàm acriter morientem hunc Principem accusavit conscientia! Sed & multa his similia conscientiæ, acerrimè peccatores morti proximos arguentis, habemus exempla.

Nonne Saul, jam moriturus, Amalecitæ cuidam clamat: *Sta super me, & interfice?* Cur citò vult interfici, & præcoci morte perire, nisi ut scelerosæ conscientię acerbas illas declinet accusationes, & increpationes, quæ illum dirè cruciant, & ad angu- 2. Reg. 1.

angustias redigunt: *Quoniam tenent me angustiæ?*

Nonne Henricus, Angliæ Rex, teste Sandero, imminente mortis hora, sibi videre videbatur cubile cui decumbebat, Religiosis illis circumdatum, quos iniquè morti adjudicarat? Unde hoc, nisi à testificante, & accusante intùs conscientia, quæ illi exprobrabat, quòd viros pietate insignes morti tradidisset.

Nonne Constantius, Græcorum Imperator, post illatam fratri necem, ita ab intùs mordente & accusante conscientia turbatus est, ut ubique jam mortuum videre crederet fratrem, craterem sanguine plenum manu gestantem, ac ei dicentem: *Bibe, bibe frater*.

Sed ad quid multa hujus rei exempla congeram? Non enim hunc solùm, aut illum, sed omnes penitus peccatores, instante mortis hora, conscientia acerrimè accusat. Tunc præterita omnia quæ patrarunt crimina, velut terribilem exercitum, in conspectum eorum adducit. Vellent hi suorum oblivisci scelerum; optarent horrendas criminum suorum imagines è mente delere, sed conscientia indesinenter eos accusat, eorumque crimina illis semper in memoriam revocat.

O terribilem testem! ò testem mille aliis testibus terribiliorem! Sed ò quàm miseri peccatores, qui importunas testis illius accusationes sistere, & sopire non curant. O peccator, vis ut intùs non accuset conscientia? Accusa teipsum in sacro Pœnitentiæ Tribunali. Vis non audire accusantem, & intùs objurgantem conscientiæ testem? Esto tu adversus teipsum testis, accusa teipsum; tua Confessario pande scelera, quæ & coram ipso, & coram Deo detestare. Sic sic silentium impones conscientiæ, quę est testis qui accusat; *Ac etiam Judex qui condemnat*.

Conscientia mala est Judex, qui peccatores condemnat nunc, & severiùs condemnabit in formidando judicii die.

5. Sibi sæpè suadere conatur peccator, levia, nulla, aut non necessariò confitenda esse peccata, quæ perpetravit. Seipsum decipere vult; ac falso & erroneo judicio, hoc firmum & indubitatum tenere, quòd quæ fecit crimina, virtutes potiùs, quam crimina dicenda sint. At vertat se quocumque voluerit peccator; peccata sua virtutis minio operiat quantùm placuerit; sibi ipsi aduletur; ac se ut non peccatorem inspicere conetur; incorruptum semper habet intùs judicem, qui æquissimam in illum sententiam fert; illumque ut peccatorem, & ut reum accusat, judicat, & condemnat, ac continuè intùs clamat, eum esse criminis, & mortis reum: *Ipsa accusat, ipsa judicat, ipsa condemnat*. D. Bern.

Ubique timet, ubique trepidat, qui gravis cujusdam criminis est reus: *Sonitus terroris semper in auribus illius. Et cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur*. Si pestis viciniam invadat, si micent fulgura, si tonitrua mugiant, subitò expavescunt peccatores. Job. 15. 21 Juvenal. sat. 13.

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cùm tonat, exanimes primo quoque murmure Cœli.

Timebat Cain, existimans homines undique armatos incedere ad illum occidendum; & ideò dicebat: *Omnis igitur qui invenerit me, occidet me*. Trepidabant similiter formidolosi Ægyptii; de quibus in Libro Sapientiæ dicitur, quòd ad sonitum saxi cadentis, ad vaccæ mugitum, ad jucundum aquę murmur ad gratissimos zephyri sibilos, ad suaves volucrum cantus expavescebant. Idem de omnibus peccatoribus asserit Aureus Orator, dicens, quòd *umbras tremunt, omnem strepitum timent, & quemque existimant contra se venire*. Cur, quæso, tanto peccatores timore quatiuntur? Causam adducit Chrysostomus, dicens, sic trepidare peccatores, quia intùs habent incorruptum judicem, conscientiam scilicet, quæ adversùs illos insurgit, accusans & condemnans eos, ut reos criminum quæ perpetrarunt: *Incorruptus judex conscientia, cùm adversus hominem exsurgit, clara voce clamat & accusat*. Gen. 4. 14 Cap. 17. Chrysost. ho. 8. ad Pop. Chrysost. ho. 17. in Gen.

Apud Plutarchum de Besso legitur, quòd cùm patrem obtruncasset, diùque scelus ejus latuisset, ad cænam vocatus, garrularum nidum hirundinum hasta dejecit. Rogatus, cur hunc dejecisset nidum? *Non auditis*, inquit, *hirundines adversum me loqui, ac testari, me esse patris interfectorem*. Fallebatur impius ille, non enim ab hirundinibus, sed intùs à propria conscientia, ut à judice incorrupto accusabatur, & condemnabatur: *Incorruptus judex conscientia clara voce clamat, & accusat*. Plutar. de sera numinis vindicta

De homine quodam, qui prædivitem mercatorem clàm obtruncarat & spoliarat, refert Lobetius, quòd intùs audiret obmurmurantem conscientiam, ac continuè dicentem: *Occidisti, occidisti*. Cùmque quodam die ei pransuro, vituli caput apposuisset mulier, statim exhorruit, expalluit, totusque Lobet. de Eugel. pec cat. par. 3. Eugel. 3.

que contremiscens uxori dixit: *aufer, aufer hoc caput humanum*: vultum enim hominis occisi sibi videre videbatur. Sed fallebatur: nam nec internam verè audiebat vocem, nec occisi mercatoris vultum cernebat; sed internum habebat judicem conscientiam, qui adversus illum indesinenter sententiam ferebat, dicens: *Occidisti, occidisti* hunc mercatorem. Tu es ipse homicida, ut es homicidii illius reus, & ideò æterni supplicii reus.

O quam terribile est conscientiæ judicium; quod ille homo non declinavit, nec ullus peccator effugere potest. Quocumq; vadat, quocumq; fugiat, formidandum semper conscientiæ judicium subibit. Hominum vitare potest judicia; sed conscientiæ propriæ judicium declinare non potest: *Humana judicia potest subterfugere malè agens; sed non judicium conscientiæ.*

D.Greg. l.17.Mor c.8. Intra se dicit nonnunquam peccator, ignotum est omnibus peccatum, quod perpetravi; omnes penitùs homines latet: & ideò impossibile est, quòd quis adversum me testimonium ferat. Sed velim, inquit, plures adesse testes: scio quid faciam, ut non loquantur: modò unum verbum proferam: nullus unquam in me insurget testis: pecuniis obturabo ora eorum: nullusque Judex erit ita incorruptus, qui adversum me sententiam dicat. O stulte? à nullo putas te testes accusari, à nullo Judice condemnari? Falleris: internum enim habes testem, à quo continuè accusaris, & internum judicem, à quo condemnaris. Conscientia enim ut testis importunus, te continuè accusat, & ut judex severus, te indesinenter condemnat: *Putas tibi prodesse, te non habere conscium, cùm conscientiæ quotidianum sentis perpetuumque judicium?* Ambrof.

Nonne internum hunc audis Judicem, adversum te sententiam proferentem? Nonne pravam, sceleratamque tuam conscientiam intùs obmurmurantem sentis? Nonne muta voce intra te clamat: tu talia & tanta scelera perpetrasti? Nonne intra te dicit: quia graviter peccasti, gravia mereris supplicia, ad quæ Deus haud dubiè te condemnabit? Dic, quæso, nonne tales adversus te sententias cõscientia profert? Nonne sic te judicat & condemnat severus ille Judex? Sic sanè clamat, sic judicat, & sic in te fert judicium condemnationis: *Dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia.* Sap.17.10

2. O quàm terribilis ille Judex; ò quàm severe peccatores in hoc mundo condemnat sed ò quàm severiùs in illos sententiam dicet in tremendo extremi judicii die:

Tunc speciales omnes iterabit sententias, quas in peccatores tulerat, dum in hoc mundo viverent; novamque & terribilem in eos, simul cùm Christo, sententiam pronuntiabit. Matth.25

Cùm peccatori dicet Christus: *Esurivi, & non dedisti mihi manducare*; dicet, & conscientia, verum est quòd esurientibus non dederis panem, quo vescerentur. Cùm peccatori dicet Salvator: *Sitivi, & non dedisti mihi potum: hospes eram, & non collegisti me*; obmurmurabit & conscientia, intùs dicens; certum est, quòd sitientibus potum, & peregrinis hospitium denegaveris. Cùm conquereretur de peccatore Christus, ajens: *Nudus eram, & non cooperuisti me: infirmus & in carcere, & non visitasti me*, dicet conscientia: verum est quòd hæc & alia multa perpetraveris scelera, quibus dignus es qui ad inferni supplicia condemneris: quare discede maledicte: vade in infernum, æternùm cruciandus. Omnes peccatores unica sententia ad inferni supplicia Christus condemnabit, dicens: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus*: sed læva conscientia, cuique propria exprobrans crimina, quemque etiam speciali sententia feriet. Luxurioso dicet: quia fœdis te toties coinquinasti libidinibus, nec ante mortem tuorum pœnitentiam peccatorum agere voluisti, *vade in ignem æternum*. Avaro intùs dicet: quia pauperem & viduam facultatibus spoliasti: quia aliena iniquè rapuisti, nec ea restituere voluisti, *vade in ignem æternum*. Ebrioso dicet: quia te toties vino ingurgitasti, plusque gulæ & ventri quam Deo placere studuisti, *vade in ignem æternum*. Sic sic in quoslibet peccatores sententiam dicet conscientia. Nonne severus ille Judex? Nonne terribilia ejus judicia? Terribilia quidem: quare ut illa vitare valeas, ad prudentes vade Confessarios, ut ab iis sententiam absolutionis habeas.

O quam melius est à peccatis in hoc mundo abstinere, vel ea salutaris pænitentiæ baptismo delere, quàm internum semper gerere judicem conscientiam: & in tremendo Dei judicio ab eodem judice argui, increpari, & ad æterna supplicia condemnari? O quàm optabilius est, absolutionis sententiam in hoc sæculo à Sacerdote audire, quam condemnationis judicium à sæva conscientia in generali judicio prolatũ subire? O quàm suavius est, aliquantulum ruboris coram prudenti Confessario nunc tolerare, quàm tunc & à Christo, & à conscientia ad æterna inferni tormenta damnari? Quare

age nunc peccator, à peccatis abstine, ac salubribus pœnitentiæ operibus te seriò accinge, ut utriusque hujus judicis terribilem sententiam devites; *ac etiam ut in te conscientia munus carnificis non obeat.*

III. PARS. *Conscientia mala est carnifex crudelis, qui peccatores torquet nunc, & terribilius torquebit in inferno.*

1. Conqueruntur nonnunquam viri justi de prosperitate impiorum, quos in

Jer. 12. 1. hoc mundo magna felicitate gaudere, nec quidquam sinistri pati arbitrantur: *Quare*, inquiunt, *via impiorum prosperatur? benè est omnibus qui prævaricantur, & iniquè agunt?* Fallimini, inquit Augustinus; Fallimini, ò viri justi, nec probè nostis, quæ sit via

Is. 3. 10. Dei super peccatores, audivi enim sæpè Isaiam dicentem: *Dicite justo quoniam benè;* non tamen idem audivi de peccatori-

S. Aug. ser. 18 de verb. Ap. bus. Imò de iis dicitur: *Væ impio in malum:* qua ratione ergo dicere audetis: *Benè est omnibus qui prævaricantur?* Nequaquam ita est, ait Augustinus, quia in mediis divitiis & deliciis *peccator habet in secreto cordis sui tortorem conscientiæ suæ,* à quo dirissimè cruciatur.

Siquis haberet in cubiculo tortorem carnis, non benè ei esset, nec de illo diceretur, omnia ei esse prospera; quantò minùs de impio dicendum, eum felicem esse, omniaque illi esse prospera? Non sic de illo censendum; infelix enim nimiùm impius; quia intùs habet tortorem conscientiam, à qua indesinenter, & crudelissimè torquetur.

Sicut in pomo sub vernanti cortice sæpè latet rodens vermiculus. Sicut etiam intra statuam exteriùs deauratam, & ornatam, rodentes sæpè delitescunt vermes, & turpes araneæ; ita inter sæculi divitias, & delicias circumferunt impii internum tortorem conscientiam, à qua roduntur, lacerantur, ac tam dirè cruciantur, ut inter omnes hujus mundi pœnas nulla gravior vi-

Aug. in Ps. 44. deatur illa, quam a conscientia sua perferunt peccatores: *Inter omnes tribulationes humanæ vitæ nulla est major tribulatio, quàm conscientia delictorum.*

Quod reo est carnifex, id peccatori est conscientia: hoc tamen discrimine, quòd ille mortale corpus laceret, & cruentet: ista verò immortalem animam flagellet, & torqueat. Nec credas, levia esse supplicia, quæ impio scelerata infligit conscientia: hæc etenim est occultus tortor, qui intùs animum dirissimè flagellat; & à quo peccatores in animo graviùs, quàm rei in corpore vapulant. Imò nulla pœna gravior, inquit divus Ambrosius, quàm quæ à domestico illo carnifice peccatoribus infligitur mallent enim mortem obire, quàm cruciamenta à crudeli hoc tortore causata diù perferre: *Quæ pœna gravior est, quàm interioris vulnus conscientiæ? Nonne hoc magis fugiendum est, quam mors?* Ambr. l. 3. Offic. c. 4.

Tanta in multos peccatores interni illius tortoris fuit tyrannis, sævitia tanta, ut aliqui, tam immanes cruciatus ferre non valentes, laqueo se suspenderint; alii ense pectus transfixerint; in altas abyssos se præcipites dederint alii; & alii proprios adierint Judices, suaque eis manifestarint crimina; rogantes, ut citò mortis sententiam dicerent: arbitrantes, ipsis suavius futurum, semel crueanta carnificis manu perire, quam inter continuos pravæ conscientiæ cruciatus diù vivere.

Nec mirum si mortem appetierint hujusmodi viri, quia vita eorum ipsa morte erat amarior, imò & mors continua erat. Hoc de seipso confessus est Tiberius; qui cùm continuis conscientiæ morsibus intùs laceraretur, mortem sibi optavit; addens se Ad Suet. quotidie mori, ob gravia quæ à conscientia patiebatur tormenta: *Dii me perdant, quem quotidie perire sentio.* Hoc idem confessus est Flaccus, de quo refert Philo, quòd dicere solitus esset, se ob cruentos conscientiæ cruciatus quotidie mori. *Jam in horas premorior, multas sustinens mortes ante ultimam.* Hoc, & plurimi faterentur peccatores, si verum dicere vellent, conscientiam enim circumgestant, veluti dirum carnificem, qui eos continuè laniat, flagellat, & ad ultimas angustias redigit: *Tribulatio, &* Rom. 2. *angustia in omnem animam hominis operantis malum.* O formidandum carnificem, quo nullus adversus peccatores in hoc mundo sævior! *Sed qui in illos diriùs, & acerbiùs sævit in inferno.*

2. Moriuntur criminum conscii, moriuntur complices, moriuntur omnes in hoc mundo: sed vermis conscientiæ non moritur; usque in æternum in corde impii vivet, ut illum torqueat: hic erit carnifex perpetuus, a quo peccator dilaniabitur, discerpetur, & crudeliter semper torquebitur: *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis* Marc. 9. 44. *non extinguitur.*

Dum impiorum corpora sempiternis cremabuntur ignibus, carnifex conscientia corda eorum suo modo cruciabit; illosque ita torquebit, ut in desperatissimam rabiem eos agat. Sæva conscientia in cujusque memoriam revocabit quæcumque illi dolorem, & mœrorem causare poterunt. Cui-

que eorum exprobrabit, intùs dicens: ò stulte; potuisses, si voluisses, momentaneo labore æternam gloriam tibi comparare, & noluisti. O insensate; pro volatili gloriæ fumo, & pro fœdissima carnis voluptate immensas dignitates, & immortales perdidisti voluptates. Prædixi, monui, vellicavi, nihil profeci: & quia monitis meis obtẽperare renuisti, procul nunc à te honores & voluptates beatorum, ad quas omnis tibi interceptus est aditus. O sceleratissime; damnatus es, quia damnari voluisti; cruciaris, quia tuos tibi parasti cruciatus; à vultu Dei projectus es, quia teipsum ab illo avertisti; non aliena, sed tua culpa periisti. Clama, ulula quantùm volueris, nunquam ad celeste Regnum intrabis; sed in eternum in mediis tartari ignibus cruciaberis. Hæ sunt cogitationes, à quibus cruciabuntur impii in inferno; hic est vermis, à quo indesinenter rodentur, & carnifex, à quo in sempiternum torquebuntur.

Dum in hoc mundo vivit peccator, oblatrantis conscientiæ morsus declinare, aut delinire conatur, nunc legendo, nunc confabulando; jam labore, jam somno; modò ludis, modò comessationibus. At in inferno nulla ei erit quies, nullus somnus, comessationes nullæ, nulla ludorum genera, nullaque consolatio: sed die noctuque ab interno conscientiæ laniabitur carnifice, qui in æternum illum cruciabit: *Vermis eorum non morietur.* Is.66.24.

Finxere Poetæ, Titium insano amore captum, ad inferos damnatum, ubi assiduo morsu vultur viscera ejus depascitur; *Nec fibris requies datur ulla renatis.* Virg. 6. Æneid. Quod fabulosum figmentum ad mores traducit Macrobius, dicens, per vulturem immortale jecur rodentem, intellexisse Poetas *mala conscientia tormenta*, quæ immortalia & æterna sunt: iis etenim semper laniantur, & cruciantur damnati: hic est vermis, à quo intùs semper roduntur; hic est internus carnifex, à quo æternùm duratura iis supplicia infliguntur. Macrob. l. 1. de somn. Scipion.

O quales & quantos ab hoc carnifice cruciatus in inferno perferunt damnati! Quis similibus non timeat addici suppliciis? Timete, trepidate, & fortiter laborate, ut ab illo tortore caussata supplicia declinetis. Quod ut facere valeatis, omne peccatum à vobis procul pellite. *Deponentes omne pondus, & circumstans peccatum.* Hebr. 12. Tollite peccatum è medio vestri, & identidem tortorem hunc tolletis.

De juvene quodam refert Savanarola quòd cùm subita, & inopinata morte corruerit, corpus aperiunt Medici, rimantur jecur, pulmones, splenem, nilque vitii invenientes, intima cordis scrutantur, in quo vermem rodentem inveniunt; qui in amarum succum, ex cepis, alliisque expressum, conjectus, statim expiravit. Conscientia mala, vermis est intus rodens, & excarnificans: *Vermes crudeles mordebunt intima cordis*; ut autem hic vermis extinguatur, amaro doloris & penitentiæ succo, seu amaris pœnitentiæ lacrymis est aspergendus. Savan. c. 6. in Mich. S. Bern. li. de anima c. 5.

O si sciremus, quàm crudelis sit ille conscientiæ tortor! Certè deponeremus onus peccati, amaris lacrymis vermem illum extingueremus, ac dura quævis pœnitentiæ opera hilari animo susciperemus, ut tam immanis tortoris sævitiam evaderemus. Vel fortè, saniori adhærentes consilio, immani hoc verme, & crudeli illo tortore ut Medico uteremur, ad sanandas animæ nostræ infirmitates.

Conscientiam pravam non solùm testem, judicem & tortorem esse dicit S. Chrysostomus, sed etiam Medicum optimum, qui non cessat sua apponere medicamenta, quamvis à peccatoribus sæpè repellantur; *Quasi Medicus optimus, non cessat sua medicamenta apponere, & si semel depellatur, neque sic desistit, sed continuam curam gerit.* Chrys. ho. 17. in Gen. Tortorem hunc in Medicum assumite, cùmque internis vos stimulis cruciabit, his stimulis ad vestram conversionem utimini, dicentes intra vos: Volo ab his stimulis liberari: quod ut faciam, onus peccati deponam, mea omnia confitebor scelera, amaris veri doloris lacrymis ea delebo, ac æternùm iis valedicam. Hoc si agatis, conscientia non vos accusabit nunc & in hora mortis, non condemnabit vos nunc & in die Judicii, nec vos nunc & in inferno quomodocumque torquebit, quin contra nunc & in morte pro vobis testimonium dicet, nunc & in formidando Dei Judicio, per vobis stabit, nec unquam sævi in vos tortoris fungetur officio, sed internis in æternum vos consolationibus, & deliciis afficiet. *Amen.*

DO-

DOMINICA QUINTA.

POST EPIPHANIAM.

DE SOCIETATE MALORUM.

Sinite utraque crescere usque ad messem. Matth. 13. 30.

PRæclaram, necnon utilissimam in hodierno Evangelio Christus proponit parabolam de homine quodam, qui bonum semen in agro suo seminaverat. Cùmque ad illum venissent servi ejus, dicentes, inimicum hominem superseminasse zizania, ac ab eo petiissent, an gratum sibi foret, si ipsi colligerent zizania; *Vis, imus, & colligimus ea*: Respondit ille; *Non; ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem.*

Hæc zizaniorum cum bono semine commixtio, denotat haud dubie malorum hominum cum justis & probis in hoc mundo admixtionem. Vult enim Deus improbos & peccatores ibi cum probis crescere usque ad messem, seu usque ad extremi judicii diem in quo terribilis fiet separatio zizaniorum à bono semine, jubebitque Deus, ut zizania, seu peccatores in fasciculos ligati, in infernum comburendi projiciantur; *Alligate ea in fasciculos ad comburendum.*

De terribili hac improborum à probis separatione, quæ in die judicii fiet, jam non dicam; sed solummodò de eorum societate & mixtura in hoc mundo, ubi simul vivunt, & crescunt usque ad messem, &c. *Ave.*

TRiplex magnus Dei est ager; Cælum scilicet, infernus, & iste mundus sublunaris. *In Cælo*, non nisi bonum semen; *in inferno*, non nisi malum, *& in isto mundo*, bonum semen est mixtum cum zizaniis. In Cælo, non nisi boni & sancti, quia in cælestem patriam non intrat quid coinquinatum; *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum.* In inferno, non nisi mali; quia non boni, sed mali in infernum, æternùm cruciandi, mittuntur. *Ibunt hi in supplicium æternum.* In isto tandem mundo boni sunt malis permixti, quia in eadem civitate, in eadem familia, imò & in eadem domo inveniri solent humiles & superbi, casti & luxuriosi, benefici & malefici, boni & mali, quos Deus simul vivere, & simul crescere sinit, *Sinite utraque crescere usque ad messem.*

Apoc. 21. 27

Matt. 25. 46

Ex illa bonorum cum malis in hoc mundo commixtione occasionem sumam tres proponendi quæstiones, quarum resolutio totam istius Concionis materiam subministrabit. *Prima* est, cur Deus malos in hoc mundo diù vivere sinat? *Secunda*, cur Deus malos in hoc mundo bonis commixtos esse velit? *Tertia*, quomodò se gerere debeant boni, qui in hoc mundo inter malos mixti vivunt.

Cur Deus malos in hoc mundo diu vivere sinat? I. PARS

QUod dixerunt, & voluerunt servi, de quibus in hoc Evangelio, de zizaniis, hoc idem dixerunt & voluerunt, dicunt & volunt etiamnùm multi viri pii, qui nimio succensi zelo, omnia zizania, seu omnes peccatores eradicare, & de hoc mundo tollere vellent.

Vix capere poterat Habacuc Propheta, quomodo Deus, qui peccatores odit, eos tamen in hoc mundo diù vivere pateretur, & ideò, Deum alloquens, dicebat, *Quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiorem se?* Sed nonne ipse Vates Regius ægrè pati videbatur, quòd peccatores in hoc mundo diù viverent, ac in eò gloriarentur? Nonne ad Deum clamabat, *Usquequò peccatores, Domine: usquequò peccatores gloriabuntur?* Eadem aliorum multorum sanctitate illustrium virorum fuit querela, Deus tamen peccatores in hoc mundo diù vivere sæpè sinit propter graves rationes. *Primam*, Ut clementiam suam commendet? *Secundam*, Ut justitiam suam manifestet? *Tertia*, Ut potentiam suam patefaciat.

Habac. 1. 13.

Ps. 93. 3.

1. Narrat S. Dionysius, Carpum quemdam, ardenti succensum zelo, à Deo pluries enixè petiisse, ut duos quosdam pessimos viros è medio tolleret, & occideret. Ut autem Christus ei demostraret, quàm inordinatus esset ejus zelus, per somnium ei apparuit eique manifestavit ingentem hiatum, in cujus ore suspensi erant duo illi magni peccatores, trementes, ad quos ascendebant immanes ex hiatu serpentes, ut eos involverent, eosque secum in barathrum traherent. Carpus autem, suo accensus zelo, gaudebat, quòd duo hi peccatores in imminenti versarentur ruinæ periculo, & quasi dolebat, quòd mox in barathrum non deciderent. Sed sursum vertens oculos, vidit Christum suam porrigentem illis dexteram, ac dicentem, se paratum ad sanguinem, etiam

S. Dion. in epist. ad Themopuil.

pro immanibus hisce peccatoribus rursum fundendum, *Paratus sum rursum illorum hominum causa mortem perpeti.*

Ecce quàm diversi sint Dei & hominum sensus, multi enim homines optarent, ut mox perirent famosi quique peccatores. Cur, inquiunt, finit Deus iniquum illum Judicem in hoc mundo vivere? Cur non è medio tollit hunc usurarium, qui viduarum, & pupillorum bona quotidie aufert? Cur tot impudicos, tot sacrilegos, totque alios peccatores, igne è Cælo misso, non absumit, & ad tartara mergit? Sic ratiocinari solent homines, sed non sic ratiocinatur Deus, ipsius enim tanta clementia, ut peccatores perdere nolit mox ut in grave aliquod peccatum inciderunt. Vult, sciant homines, tantam esse suam clementiam, ut non solùm non illos perdat mox ut peccaverint, verùm & paratus sit ad sanguinem suum pro illorum salute rursus fundendum.

Majori Deus in homines, quàm in Angelos peccantes utitur clementia, mox enim ut peccaverunt Angeli, è Cælo ejecti sunt, & in infernum præcipitati. At respectu hominum peccantium, major est Dei clementia, quia eos non statim interimere, nec statim interficere solet, sed eos diù vivere sæpè finit, ut det iis spatium pœnitentiæ. Sicut enim sancta Mater Ecclesia, ut suam in peccatores manifestet clementiam, eos excommunicatione non ferit, quin priùs eos bis, ter, vel pluries monuerit, ita clementissimus Deus non subitò procedit ad damnationem impiorum, sed ut suam in illos manifestet clementiam, eos in hoc mundo sæpè diù vivere permittit, eosque per se, per Angelos, & per Concionatores pluries monet, antequam eos æternæ damnationis excommunicatione feriat. Non ergo sine ratione Deus peccatores in hoc mundo diù vivere finit, cùm hoc faciat ad ostendendam clementiam suam, *ac etiam ad manifestandam justitiam suam.*

2. Si quotiescumque quis in grave peccatum incidit, Deus in infernum mox illum præcipitaret, non deessent qui dicerent, severa nimis Dei est justitia, Deus, qui novit pœnarum infernalium atrocitatem, & æternitatem, nimis severè agit in homines infirmos, ipse qui novit figmentum nostrum, non tam citò plectere deberet homines peccantes. Quare Deus, ut hominum obturet ora, utque suam manifestet justitiam, seu ut sciant & dicant omnes, eum justissimè damnare malos, non illos ex hoc mundo eripit, & ad inferni supplicia condemnat mox ut in gravia peccata ciciderunt, sed eos aliquam diù, & sæpè diù vivere finit, ut convertantur

Sterilem & infructuosam ficum non mox succidi imperavit Christus, sed tribus annis expectavit, ut viderent, & faterentur omnes, eam meritò succidendam, cùm jam à tribus annis nullos fructus edidisset *Ecce tres anni sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam.* Sic finit Deus arbores infructuosas, seu homines per peccatum steriles, diù in hoc mundo vivere, ut quisque dicat, si hi damnentur, justè damnantur, nec de Deo conqueri possunt, quia Deus dedit eis tempus pœnitentiæ, & si pœnitentiam non egerunt, non per Deum, sed per ipsos stetit. Deus ergo peccatores in hoc mundo diù vivere desinit, ut suam manifestet justitiam, *ac etiam ut potentiam sumam patefaciat.* Luc. 13

3. Sinite eos crescere, inquit Deus, sed quousque illos crescere fines, ò Domine? *Usque ad messem*, inquit, seu usque ad mortem. Si enim ante mortem conversi non fuerint, tunc eos de terra viventium eradicari jubet, & si clementiam suam antea ostendit in expectando eos ad pœnitentiam, tunc suam patefacit potentiam, gravissimis eos afficiendo suppliciis.

Si Principi cuidam nunties, apros, aut cervos esse in proxima silva, non illicò ad venationem, & ad prædam se accingere solet, sed ait, finete eos comendere, & vagari, quantùm voluerint, nostras non effugient manus, quia spatiosa est terra nostra, nec extra illam discedent, suo tempore expandemus retia nostra, eosque capiemus, & mactabimus. Pari modo, novit Deus innumeros in mundo esse peccatores, quorum mores ferini & bellnini, scit ipse, eos fertilem Ecclesiæ agrum vastare, nec tamen mox illos è medio tollit, sed finit eos vivere, crescere, & impinguari. Saltent, ludant, iniqua gerant, quantum volent, tacet Deus, sed tandem aliquando exsurget, utque suam ostendat potentiam, illos dirissimè plectet. Sua tandem Deus expandet retia, ut illos capiat, *Expandam super eos rete meum*, & postquam in iretitu eos ceperit, potentiam suam patefaciet, mittendo eos in infernum, dirissimisque eos suppliciis afficiendo. Osee. 7 12.

Criticus quidam & mordax vir, nomine Eupolus, in ipsum etiam Alcibiadem, Atheniensium Principem, mordacissimos versus componere, & pervulgare pertentarat. Acceptam ab hujusmodi viro injuriam aliquandiu dissimulavit Princeps, sed tandem die quadam deprehensus Eupolus, in mare

mare demersus est jussu Principis, dicentis, *Tu me in scena sæpè mersisti, Eupole: ego te semel mergam*. Deus peccatori, à quo, tamdiù læsus est, idem aliquando dicet. O impie, inquiet Deus, tu me sæpè in hac mundi scena mersisti: tu me pluries blasphemiis, aliisque injuriis affecisti, tu in me gravia perpetrasti crimina, & tacui; patiens fui, meæque clementiæ tibi semper magna testimonia exhibui. Sed quia clementiæ beneficia despexisti, jam advocabo potentiam meam, ut te dirè plectat; jam te in infernum mergam, æternùm cruciandum.

Chavass. Prud. lib. 2. cap. 7.

O peccatores, ad Dei clementiam nunc advolate: vobis præsto est, sua vobis nunc offert beneficia. Clementissimus ille Pater vos iam ad pœnitentiam vocat, gratiam conversionis vobis non denegat; gratiam & gloriam vobis pollicetur, si ad eum venire & converti velitis; quare, erelinquite vias vestras, & ad Deum convertimini. Ne oblata vobis a Deo gratia abutamini; convertimini, dum clementiæ divinæ sol vobis lucet; quia si ante mortem non convertamini, non effugietis manus Dei, sed potentissima manu sua vos in inferno plectet & cruciabit.

2. Mach. 7. 31.

Septem fratrum Machabæorum minimus Antiocho, cujus imperio necabatur, dicebat, *Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei*. Hoc idem vobis dico, peccatores, non sine causa vos Deus in hoc mundo diù vivere sinit, hoc sanè permittit, ut clementiam, & justitiam suam vobis in hoc mundo patefaciat, sed si iis abutamini, non effugietis manus ejus, quia est alia causa, propter quam vos hic diù vivere permittit, ut scilicet potentiam suam manifestet, ut que duriùs vos puniat in inferno, si in hoc mundo clementia ejus abutamini. Ecce rationes, propter quas Deus peccatores in hoc mundo diù vivere sinit.

II. PARS Videamus, *cur Deus peccatores in hoc mundo simul cum justis vivere velis*?

Cur Deus malos in hoc mundo, bonis commixtos esse velit?

Sicut in alio mundo boni à malis sunt separati, magnumque inter utrosque est chaos, ita & congruum videretur, ut in hoc mundo mali cum bonis non essent mixti, sed invicem separati viverent, *tum* ut mali bonos ad iniqua non traherent, *tum* ut quisque nosceret, qui sunt boni, & qui sunt mali; qui sunt amici Dei, & qui ejus inimici, qui ad cœlestia regna vocandi, & qui æternis suppliciis adjudicandi. Deus tamen, qui prima ratio est, à qua omnia regi debent, æquissimè ordinavit, bonos in hoc mundo simul cum malis mixtos vivere. 1. Ut per bonos mali convertantur: 2. Ut per malos boni exerceantur, 3. Ut qui inter malos boni perseverauerint, gloriosiùs coronentur.

1. Fieri potest, ut qui mali sunt, boni fiant, & ad Deum convertantur: *Fieri potest, ut qui hodie sunt zizania, cras sint frumentum*. Homines peccatores non sunt similes Angelis peccantibus, qui immobiliter suo peccato adhæserunt, possunt enim, quantum vis gravibus inquinati sint peccatis, ab iis surgere, & ad Deum converti, quamdiù in hoc mundo vivunt. Hoc quidem possunt peccatores, & revera sæpè fit, ut qui mali erant, boni fiant, & ad Deum convertantur: ac ut ait Doctor Seraphicus, *O quot mali jam hic sunt, qui si modò tollerētur damnarētur: qui forsit an citò boni erūt, & salvabūtur*. Vult autem Deus, & ardenter desiderat, ut convertantur peccatores à viis suis pessimis, non vult Deus mortem impii, *sed ut convertatur impius à via sua, & vivat*. Et ideò impios cum bonis mixtos vivere sinit: ut exemplis, monitis, & consiliis bonorum, ad rectè vivendum, & ad morum conversionem perducantur.

S. Aug. ser. 46. de div.

S. Bon. ser. 2. in Dom. 4. post Epiph.

Ez. 33. 11

Certum est, quòd unum ex mediis efficacioribus ad conversionem impiorum, est conversatio eorum cum viris sanctis & piis: *Ad conversionem malorum multùm prosunt exempla Sanctorum*. Ita efficax est illud medium, ut dicat S. Gregorius, quòd nullus peccator converteretur, exemplis bonorum ad conversionem non alliceretur: *Nunquam peccatores ad lamentum pœnitentiæ redirent, si nulla bonorum essent exempla, quæ eorum mentes traherent*. Et ideò Deus bonos malis mixtos esse in hoc mundo vult, ut mali, bonorum exemplis, & verbis, ad morum conversionem adducantur. Non vult Deus, ut boni, malorum exemplo, ad malum declinent; sed ut mali, bonorum exemplo, ad surgendum à peccato, & ad benè faciendum alliciantur. Ecce, ò peccatores, quid intendat Deus, cùm vos in medio justorum in hoc mundo vivere sinit: vult, ut eorum verbis, & exemplis ad conversionem, ad meliorem vitæ frugem veniatis. Hoc agite, quod intendit Deus: convertimini à viis vestris pessimis: redite ad cor, & ablegatis peccatis vestris, vitam, & mores in melius immutate. Convertimini: cùm vos Deus in hoc mundo cum bonis mixtos esse velit, ut eorum verbis & exemplis ad conversionem adducamini. Sed vult etiam Deus, malos in hoc mundo

Isid. de summo bono.

do simul cum bonis mixtos vivere, *ut per malos boni exerceantur*.

August. in Psal. 54 2. *Omnis malus, aut ideò vivit, ut corrigatur: aut ut per eum bonus exerceatur*. Non vult Deus ut viri justi & boni in hoc mundo sint segnes, desides, delicati, & voluptatibus dediti: sed vult ut fortiter laborent, generosè adversus salutis hostes decertent, ac variis adversitatibus & persecutionibus exerceantur: *Omnes qui* 2 Tim. 3. 12 *piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*. Vult Deus, ut justi salventur afflictionibus multis, tribulationibus multis, persecutionibus multis: *Quoniam* Act. 14. 21. *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Si autem justi cum solis justis & bonis in hoc mundo viverent, ab iis non tribularentur, nec persecutionem paterentur: quare voluit Deus bonos cum malis mixtos in hoc mundo vivere, ut justi à malis affligerentur, & exercerentur.

Mali sæpè obsunt bonis in hoc mundo: quia pravis suis exemplis eos ad peccandum alliciunt: sed eis etiam prosunt. Et sicut voluit Deus, ut major serviret minori, Esau videlicet Jacobo, ita & vult, ut mali qui in hoc mundo dominari solent, serviant bonis: non quidem iis ministrando, iisque se subdendo; sed eos probando, & perse- Aug. ser. 28. de tem. cutionibus exercendo: *Non obsequendo, sed persequendo*. Quomodò limæ, vel mallei auro: quomodò molæ serviunt tritico: quomodò panibus coquendis fornalia: quomodò in fornacis aurificis palea servit auro, ubi palea consumitur, aurum probatur: ita, inquit D. Augustinus, mali bonis in hoc mundo prosunt, *non obsequendo, sed persequendo*. Sic profuere Stephano Judæi qui illum lapidibus obruerunt: sic profuit Apostolorum Principi Nero, cùm illum cruci affigi imperavit; sic beato Laurentio profuit iniquus Valerianus, cùm illum ad ignis supplicium condemnavit; sic omnibus Martyribus profuere Tyranni; & sic omnibus bonis prosunt mali. Illi prosunt odio, invidia, detractionibus, contumeliis; maledictis, & omnibus injuriis, quibus eos afficiunt: quia his omnibus eos probant & exercent, dantque eis occasionem in virtute proficiendi, magnosque gloriæ gradus in Cælo comparandi. Et ideò vult Deus bonos in mundo malis mixtos vivere; ut scilicet à malis exerceantur, & persecutionem patiantur; ac inde occasionem proficiendi sumant.

Certum est, quòd marcescat, & torpeat sine adversario virtus; quòdque non cognoscatur militis fortitudo tempore pacis; quaso, ut probet Deus quanta sit bonorum patientia, quanta fortitudo, quanta constantia, quanta in sui obsequio fidelitas, eos inter malos vivere sinit, ut ab illis probentur & exerceantur.

Magni olim & perrenes fuere conflictus Lacedæmonas inter & Romanos; coacto tamen die quadam Senatu Romano deliberandum, an Lacedæmon à Romanis diruenda, & solo æquanda esset? Prohibuit Senatus ne dirueretur, eamque servandam statuit: ne si semel solo æquata esset, torperent juvenes Romani, quorum virtuti, & fortitudini probandæ & exercendæ utilissima erat Lacedæmon: *Juvenum cotem destruas, neve tollas*. Sic Deus non vult, ut Maiol. To. 3. Canicul. col 3. mali protinùs ex hoc mundo tollantur; sed vult, bonos inter eos vivere, ut ab iis probentur & exerceantur. Ecce, ò viri justi quo fine vos Deus peccatoribus commixtos in hoc mundo vivere sinat. Ejus in hoc adorate providentiam, & peccatores inspicite tanquam homines à Deo missos, ut persecutionibus suis vos exerceant, probent, & Cælo dignos efficiant. Diligite eos, qui vos persequuntur; state fortes in medio tribulationum à peccatoribus immissarum; cùm hoc Deus velit, & à vobis exigat. Sed vult etiam Deus, malos in hoc muudo cum bonis mixtos vivere; *ut si boni inter malos rectè vivant, gloriosiùs in Cælo coronentur*.

3. Non est mirum; non est magna gloria, magnoque præmio dignum, quòd vir, aliunde bonus, piè vivat in familia quadam religiosa & sancta, vel in pio quodam alio personarum cœtu, in quo omnes piè vivere solent; quia qui inter pios versantur & vivunt, non nisi pietatis exempla, & urgentia ad pietatem motiva vident. Sed quod Job in terra Hus innocentiam servet; quòd quis inter superbos sit humilis, inter iracundos mitis, inter libidinosos castus, fidelis inter infideles, & inter impios justus; hoc mirum, hoc portentosum, hoc gloria & honore dignum; quare vult Deus, justos cum impiis mixtos vivere, ut inter illos piè vivant; ut in justitia generosè perseverent; ac deinde gloriosiùs in Cælo coronentur.

Boni, qui inter bonos solummodò versantur, extra occasionē peccandi vivunt; cùm autem inter malos versantur, habent occasionem malè faciendi, si velint; Dei mandata transgredi possunt, si velint; imò & ad ea violanda multis alliciuntur. Quare si ea non violent, & si in justitia perseverent, multis præmiis in Cœlo donandi sunt; *Qui* Eccli. 31. 10. *potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideò stabilita sunt bona illius in Domino*. Et ideò vult

Deus

Deus bonos in hoc mundo cum justis mixtos vivere; ut inter eos rectè viventes, gloriosiùs in Cœlo coronari mereantur. Sic ergo, ô justi, inter peccatores vivite, ut gloriosiorem in Cælo coronam comparare valeatis. Ecce cur malos in hoc mundo bonis commixtos esse velit Deus. Videamus nunc, *quomodò se gerere debeant boni, qui inter malos in hoc mundo mixti vivunt.*

III. PARS. *Quomodò se gerere debeant boni, qui inter malos in hoc mundo mixti vivunt?*

ILli, quibus nulla res est cum malis & impiis, quantùm fas erit, cum iis societa-
Eccl.13.1. tem inire non debent, quia *qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Et certè difficile
Ps.17.27. est, ut quis cum malis familiariter diù vivat, quin malus fiat, & pervertatur. *Cum perverso perverteris*. Sed quid de viris Apostolicis, & de omnibus, qui ex officio, qui ex statu, & conditione sua, vel etiam ex quadam necessitate, cum malis & impiis versari quasi coguntur? Quid de filiis familias, quorum patres, matres, & fratres, cum quibus quotidie versantur, à semitis justitiæ deviant? Quid de Causidicis, qui in eodem foro vivunt, in quo plurimos à jure & justitia quotidie abberrantes vident? Quid de bonis civibus, qui in eadem civitate cum propinquis, amicis, aliisque multis iniqua gerentibus morantur? Quomodò se gerere debent isti, & alii boni, qui cum malis commixti vivunt? Isti sanè debent, 1. *Lucere iis* verbo & exemplo, 2. *Cavere*, ne & ipsi mali fiant, 3. *Fugere*, si periculum casus prævideant.

1. Apostolos toti mundo lucere voluit
Marc. 5.14. Christus. *Vos*, ait eis, *estis lux mundi.* Id est, à me vocati estis, ut sitis lux mundi; & reverà lux mundi eritis, si meæ vocationi, & voluntati respondeatis, meæque gratiæ, ut par est, cooperemini.

Non uni dumtaxat, aut alteri civitati, sed toti mundo, Christus eos virtutibus & exemplis lucere optavit: ac ita lucere, ut verbis, exemplis, & bonis operibus homines à vitiis revocarent, & ad Deum laudan-
Matt. 5.16. dum excitarent. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cælis est.*

Sicut autem voluit Christus, ut Apostoli toti illucescerent mundo, eumque errorum, & vitiorum tenebris obscuratum vitæ suæ exemplis illuminarent, ita vult Deus, ut viri boni, qui in urbibus, in pagis, & in domibus particularibus inter malos morantur, illis luceant sanctis operibus, piisque vitæ suæ exemplis. Vult Deus, ut quilibet vir probus in medio perversorum & impiorum sit similis probis illis viris, quibus D. Paulus ait: *Omnia facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, ut sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio Nationis pravæ & perversæ: inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo.* Vult, inquam, ut Ph. 2.14. qui boni sunt, omnia quæ ad vitam christianam spectant, faciant sine ulla mora, & murmuratione; ac ita perfectè vivant, ut inter malos & perversos commorantes, nullam querelæ & reprehensionis causam dent: sed iis veluti fulgentissima luminaria verbis, & exemplis suis luceant.

Videte, quales D. Paulus esse voluerit sui temporis Christianos, qui tunc in medio Gentilium, hominumque omnibus vitiis deditorum vivebant, attendite, quomodò eos se gerere optaverit. Jam eos hortatur, ut omnia ad perversorum, cum quibus versantur, ædificationem faciant: *Omnia ad ædificationem fiant.* Nunc eos rogat, ut nullus 1. Cor. 14. 26. sermo malus ex illorum ore prodeat: sed ut talia verba proferant, quæ adstantes ad benè faciendum moveant, & audientes ad divinam gratiam obtinendam alliciant, *Omnis* Eph. 4. 29 *sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Jam ab iis petit, ut malis, cum quibus commorantur, placeant, non in destructionem, sed in ædificationem, *Unusquisque vestrùm proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem.* Rom. 15.2. Semper tandem ab iis postulat, ut omnia ad malorum ædificationem faciant, ac piæ vitæ exemplis iis luceant. *Quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis sunt, ad invicem custodiamus.* Sic Rom. 14. 19. sic gerere se debent viri probi, qui cum perversis & peccatoribus commorantur; omnia ad eorum ædificationem facere debent; ac ita vivere, ut verbis, bonis operibus, & exemplis luceant, eosque ad rectè vivendum alliciant, *At boni qui inter malos morantur, debent etiam cavere.*

2. Non solùm iis lucere debent: sed etiam cavere, ne & ipsi mali fiant, qui enim cum malis miscentur, malè agere facilè discunt. *Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* Ps. 105. 35. Natura nostra ad malum proclivis est, tentat diabolus, trahunt passiones & inordinati animi motus; sed nil fortiùs ad peccatum allicit, quàm prava malorum exempla, quare quisque sollicitè cavere debet, ne cum malis vivens, malus fiat, & opera eorum discat.

Heu! quot videmus juvenes, qui cùm anteà ambularent in innocentia cordis sui, nebulonum & pravorum familiari conversatione facti sunt blasphemi, libidinosi, & pluribus vitiis dediti? Quot vidimus viros

Apo-

stolicos, qui postquam, sancto succensi salutis animarum desiderio, cum malis aliquandiu versati sunt, cum malis mali, & cum perversis perversi facti sunt? Nonne vidimus nonnunquam Concionatores, & Confessarios, qui inspiciebantur veluti novi Apostoli ad salvandas gentes missi, qui dum aliorum conversioni laborarent, ad gravia ipsimet peccata declinarunt? Cavete, & vos qui in eadem urbe, ac etiam in eadem domo cum peccatoribus commoramini, ne in similia cadatis, cavete, ne discatis facere sicut & illi, & ne pravis eorum exemplis ad iniqua ducamini.

Nonne Judas Apostolus inter bonos malus factus est? Quam ò magis cavere debent alii, ne inter malos mali fiant? Heu! quoties *obscuratum est aurum, mutatus est color optimus*? Quoties viri aurei, cælestes, & quasi divini, conversatione malorum facti sunt per peccatum turpes, vilissimi, & Cælo indigni? Cavete ergo a fermento Pharisæorum, cavete à conversatione malorum, in qua est fermentum quoddam peccati, à quo mores vestri corrumpentur, ni sollicitè caveatis. (Thr. 4. 1.)

O quàm infelices, qui animę suę jacturam faciunt, dum aliorum saluti incumbunt! Quam miseri, qui dum alios ad benè faciendum vocant, seipsos in vitiorum barathrum præcipitant! Hi sunt similes facibus accensis, quæ dum aliis lucent, seipsas absumunt. Hi etiam similes videntur navibus, quæ homines quidem ad portum vehunt; sed ipsæ in procelloso mari remanent, ubi sæpè naufragium patiuntur, & usque ad ima immerguntur. Cavete, ne his similes fiatis, cavete, ne inter malos mali evadatis. Atqui boni sunt, non solùm cavere debent, ne inter malos mali fiant; *sed etiam fugere debent, si periculum casus prævideant*.

3. Charitas, si benè ordinata sit, incipit à semetipso, nullus amor proximi, nullus zelus salutis animarum, nullaque ratio suadere debet, ut quis inter malos remaneat, si prævideat, se cum illis commorari non posse sine gravi salutis suæ periculo. Quid enim homini charius esse debet, quàm anima ejus? Quid illum juvabit, omnes mundi divitias, honores, & delicias comparasse, si animæ suæ jacturam faciat. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur*? Quid proderit homini, quòd omnes alios salvet, si non salvetur & ipse? Stultus est, qui cum animæ suæ dispendio, malorum societati adhærere vult, etiam ut eorum saluti invigilet, quare, o homo, *omnia si perdas, animam servare memento*. Et licèt certus esses, te plurimos Christo lucrifacturum; si tamen prævideas, te cum animæ tuæ discrimine alios salvaturum, à societate malorum, inter quos tuæ salutis inest periculum, fugere debes. Fuge ergo, dilecte mi, fuge hominum malorum consortium, si periculum casus prævideas. (Matth. 16. 26.)

Cùm Sodomam, & Gomorrham incendio vastare voluit Deus, duo Angeli ad Lot venerunt, hortantes illum, ut in montem fugeret, ne & ipse simul cum aliis periret: *In monte salvum te fac, ne & tu simul pereas*. O.N.N. tartareo incendio proximi sunt peccatores, cum quibus habitatis, quare, si prævideatis, periculum vobis inesse cadendi in peccatum, fugite, & ab iis discedite, ne simul cum iis pereatis. (Gen. 19. 17.)

Ascendente Christo in naviculam, secuti sunt eum Discipuli ejus, & *ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus*. Cur ibi est periculum, ubi Petrus, ubi ipse Christus? Respondet S. Ambrosius. *Erat ibi Simon Petrus; sed erat pariter, & proditor Judas*. Quasi dicat, ibi erant boni; sed ibi etiam erat perfidus Judas; & ubi vel unus malus est, semper est periculum casus. Quare, inquit idem Ambrosius, ne nos immisceamus impiorum consortio, ubi est ruinæ periculum. *Fugiamus perfidum, ne per unum plurimi fluctuemus*. (Matt. 8.) (Ambr. in hunc locum.) (Ambr. lib. 4. in c. 5. Luc.)

O.N. scis, quòd quotiescumque hujus, & illius personæ societatem inis, motus magnus fit in corde tuo, multisque variarum cogitationum agitaris fluctibus, ita ut in magno peccandi verseris periculo, fuge hujus personæ consortium. Nosti quòd in hac & illa domo est aliquis Judas, aliquis perfidus, qui te ad malè faciendum instigat, fuge, & hunc perfidum, & hanc domum. Experientia tibi constat, quòd quotiescumque cum hac persona loqueris, tentat te diabolus, tuæ excitantur passiones, ita ut quasi totus immergaris, & ad peccatum traharis, fuge, fuge. Si enim amas periculum, peribis in illo, & si fugias periculum proteget te Deus, gratiis suis te fovebit, & tandem æternam beatitudinem dabit. *Amen*.

DOMINICA SEXTA.

POST EPIPHANIAM.

DE RELIGIONE CATHOLICA.

Simile est Regnum Cælorum grano sinàpis.
Matth. 13. 31.

PEr Regnum Cælorum, quod in hodierno Evangelio grano sinapis simile dicitur; intelligitur haud dubiè fides Christi, doctrina Evangelica; vel quod idem est, Religio Catholica; quæ quidem in sui principio quasi granum sinapis extitit, ratione parvitatis suæ; cùm minima fuerit respectu idololatriæ, & aliarum falsarum Religionum, quæ tunc in toto terrarum orbe grassabantur. Sed sancta hæc Religio, quæ a tenui initio cum Christo cœpit, successu temporis in immensam crevit molem & in universum mundum ramos suos extendit; ita ut in ea habitent, & sub ramis ejus obumbrentur volucres Cæli, id est, Reges, & Principes, homines scientia & sensu sublimes, necnon viri sancti & electi, qui ad cælestes thronos sunt sublimandi.

De hac Religione Catholica, ad quam per Dei misericordiam vocati sumus, audire non erit injucundum, iis saltem qui eam æstimant, venerantur, diligunt, & sedulò profitentur. De hac autem loquemur, non ut disputemus, non ut controversias instituamus; sed ut eam laudemus, extollamus, & commendemus: utque ejus supra alias omnes sectas præeminentiam & excellentiam patefaciamus, &c. *Ave.*

QUi Lutheranam, Calvinianam, & alias hoc ævo inductas in mundo Religiones seriò considerabit: eas falsas in se, iniquas in suis legibus, & malignas esse in sua institutione, facilè adnotabit.

Falsæ sunt: quia non a Deo sunt, sed ab hominibus: quia erroribus, dolis, & fraudibus plenæ; & quia in his nulla certa credendi regula: sed continua variatio doctrinæ, ac libertas credendi quod quisque voluerit.

Iniquæ sunt in suis legibus: quia liberiori vitæ præbent aditum, bona opera evertunt, antiquas renovant hæreses: & omnes homines, quantumvis malos, cælesti gloria dignos judicant; modò id credant quod illis à sua Religione credendum proponitur, sive verum illud sit, sive falsum.

Malignæ sunt in sua institutione: quia institutæ sunt ab hominibus pessimis, superbia inflatis, qui venena sua effuderunt, suasque Religiones stabilierunt, & propagarunt armis, rebellionibus, Magnatum authoritate, & licentia quam sectatoribus dederunt aliena rapiendi, bona Ecclesiastica invadendi, fædis libidinibus vacandi; ac ea faciendi ad quæ natura corrupta, spiritus concupiscentiæ & ambitionis inclinant.

O quam execrandæ hæ omnes Religiones! Sed ò quam amabilis & admirabilis est Religio Catholica; quæ vera, quæ sancta, & quæ mirabiliter stabilita & propagata est. Videamus; 1. Quam vera sit; 2. Quam sancta sit: 3. Quàm mirabiliter stabilita & propagata sit.

1. PARS

Quàm vera sit Religio Catholica.

UNica esse potest vera Religio, non multiplex. Una enim tantùm est Veritas; *Una Fides, unum Baptisma*. Ex quo sequitur, omnes Religiones, unica excepta, esse falsas, mendaces, noxias, & authore patre mendaciorum introductas. Ephes. 4. 5.

Hæc autem vera Religio alia non est quam Catholica; quam veram esse innumeris probari posset argumentis; sed quia Catholicos alloquor, qui de suæ Religionis veritate non dubitant, dicam solummodò, eam veram esse: 1. Quia Catholica; 2. Quia à Christo ad nos derivata; 3. Quia Martyrum constantia confirmata; 4. Quia unanimi doctissimorum virorum consensu approbata.

1. Religio nostra, non solùm nomine, sed etiam re, Catholica est, seu universalis, latissimè patens, & ad omnia regna se extendens. Hæc est granum sinàpis; quia in principio minima erat; sed, successu temporis, ad omnes mundi nationes ramos suos extendit; nullum enim regnum, nulla gens nobis nota, ad quam hæc Religio aliquo tempore non pervenerit. Imò hisce temporibus apud omnes ferè nationes, saltem ab aliquibus personis, Deus ritu Catholico honoratur. Apud Turcas enim, Tartaros, Persas, Japones, Indos, Peruanos, Brasilios, Mexicanos, & in omnibus ferè mundi locis inveniuntur multi Catholici, reperiuntur Templa & Altaria, coluntur Christi & Sanctorum Imagines, sacrosanctum offertur Missæ sacrificium, à Christo instituta administrantur Sacramenta, servantur jejunia & Festa; ac ritu cæremoniisque Ecclesiæ & Religionis Romanæ, Deus à multis honoratur.

Aliæ Religiones habent suos terminos, extra

tra quos ferè nunquam egrediuntur: nec enim unquam audivimus, Turcam zelo suę Religionis succensum, in Galliam venisse, ut eam prædicaret & propagaret. Lutherani non pergunt ad Japones & ad Indos, ut ibi suam Religionem promulgent: sed Religio nostra suos semper habet Apostolos, & viros Apostolicos, quorum sonus in omnem terram exivit; & qui zelo glorię Dei, & salutis animarum accensi, ad exteras se conferunt nationes, ad omnes mundi partes pergunt, ibique Religionem Christianam profitentur, eamque cum vitæ suæ discrimine docent. Quare nulli dubium videri debet, eam esse veram Religionem, veramque salutis æternæ viam; cùm eam Deus omnibus Regnis proponi & prædicari velit, faciatque ut Catholici ad omnes terræ Regiones se conferant, & suæ Religionis notitiam omnibus populis effundat. At si Religio Catholica est vera, quia Catholica: est etiam vera, *quia à Christo ad nos derivata*.

2. A tempore enim Christi usque ad nos, nulla ætas, nullum sæculum assignari potest, quo hæc Religio non floruerit. Omnibus à Christo sæculis sacrosanctum Missæ sacrificium pro vivis & defunctis est oblatum, celebrata Festa, servata jejunia, invocati Sancti, honoratæ Sanctorum Reliquiæ, & alia nostræ Religionis propria in usu fuere. Imò & quod magis mirum est, datur successio Ministrorum in Ecclesia, à Christo usque ad præsens tempus: ita ut Ministri qui sunt jam in Ecclesia, à Christo, & ab Apostolis descendant; seu ab iis potestatem, qua potiuntur, habeant. Sicut enim omnes homines, quoad vitam, & potentiam naturalem, descendunt ab Adamo: ita omnes Ecclesiæ Ministri secundùm potestatem supernaturalem, longa ordinationum & sanctificationum serie, à Christo, qui est secundus Adam, descendunt. A Christo, inquam, qui potestatem suam dedit Apostolis; quæ deinde ab Apostolis communicata est Episcopis, & ab Episcopis data est, & quotidie datur inferioribus Ministris, unicuique prout ministerium suum exigit. Unde nullus est jam Minister in Ecclesia, qui potestatem suam, qua consecrat, qua sacrificat, qua à peccatis absolvit, qua alia Sacramenta conficit, qua populum sanctificat & regit, ad Christum, tanquam ad ejus principium & authorem, reducere non possit.

Quàm vera ergo hæc Religio, quæ à Christo usque ad præsens tempus perseveravit! Quàm vera hæc Religio, in qua datur hæc successio! Falsæ aliæ Religiones, quæ non a Christi, sed à Calvini, Lutheri, & aliorum Heresiarcharum temporibus solummodò originem habent: falsæ aliæ Religiones, quæ non à multo tempore incæperunt; vel si è multo tempore incœperint, citò interierunt, & dissipatæ sunt; sed vera est Catholica Religio, quæ à Christo ad nos constanter perseveravit, tam quoad se, quàm quoad suos Ministros. Hac ratione S. Augustinus Religionem Catholicam veram esse judicavit, *Tenet me*, inquit, *in Ecclesia, ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum*. Vera ergo est Religio Catholica, quia à Christo ad nos derivata. Sed est etiam vera, *quia Martyrum constantia roborata*. S.Aug. ep. 165.

3. Tantus est Martyrum numerus, ut vix concipi queat. Asserit S. Hieronymus in quadam ex suis epistolis, nullum esse in toto anno diem (excepta prima die Januarii, in qua Gentiles, spiritu quodam Religionis ducti, sanguinem non effundebant) in quo numerus quinque millium martyrum & ultrà adscribi non posset.

In tanto Martyrum numero erant non tantùm viri, sed etiam juvenes & juvenculæ, pueri & puellæ, multi Sacerdotes, & Pontifices; necnon plures alii nobili genere, & illustri prosapia orti. Qui tanta patientia, tantaque constantia suum pro Religione Catholica sanguinem effudere, ut nulla ratione à sævissimis quibusque Tyrannis vinci potuerint; quin contrà carceres, exilia, rotas, ignes, & exquisitissima quæque supplicia, non solùm generosè, & constanter, sed etiam lætanter, & magno cum cordis jubilo passi sint.

Jam autem sic ratiocinemur. Si vera non esset Religio Catholica; quomodò permisisset Deus, tot viros innocentes & sanctos qui ei obsequebantur, & qui nil aliud præter ejus gloriam quærebant, in cultu suo ita miserè errare? Quomodò permisisset, eos tam turpiter decipi, & tam inaniter sanguinem suum fundere? Sed quomodò fieri potuisset, ut tot viri, tot juvenes & juvenculæ tam dira supplicia, & ipsam mortem constanter & lætanter sustinuerint; nisi Deus, eorum cultum approbans, eos miris & occultis modis corroborasset, & internis consolationibus sustentasset? Quomodò tandem à tot Tyrannis, & a tam immanibus suppliciis vinci non potuissent; nisi hic fuisset digitus Dei eos corroborans, eorumque Religionem veram esse, probans constantia, quam in suppliciis præferebat? Certè hæc omnia, sole clariùs, hanc Religionem & verissimam, & Deo probatissimam esse manifestant.

ſtant. Sed ſi Catholicam Religionem veram eſſe probet conſtantia Martyrum: eam etiam veram eſſe probat *unanimis doctiſſimorum virorum conſenſus*.

4. Innumeri Doctores in Græcia, in Aſia, in Africa, in Gallia, in Hiſpania, in Germania, & in aliis nationibus, de Religione Catholica ſcribentes, de ejus principiis conſenſerunt, eam devotiſſimè coluerunt, eamque adverſus Gentiles, Judæos, & Hæreticos generosè defenderunt. Quanti enim viri extitere Petrus, Paulus, Matthæus, & alii Apoſtoli, ab ipſo Spiritu Sancto edocti? Quanti viri fuere Clemens, Ignatius, Polycarpus, & Dionyſius Areopagita, qui poſt Apoſtolos Fidem & Religionem Catholicam ſcriptis mandarunt? Quanti qui ſecundo vixere ſæculo, Juſtinus Martyr, cujus ſcripta ad nos pervenere; Athenagoras, qui inſignem pro Chriſtianis Apologiam ſcripſit; Egeſippus, qui ſcripſit Hiſtoriam Eccleſiaſticam uſque ad ſua tempora, & S. Irenæus, qui plures Libros adverſus Valentinum compoſuit? Quanti in tertio ſæculo viri, Gregorius Thaumaturgus, Clemens Alexandrinus, Cyprianus Martyr, Lactantius Firmianus, & alii, quorum quilibet ſpeciali elogio dignus eſſet? Quanti in quarto ſæculo, S. Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus, S. Hilarius Pictavorum Epiſcopus, S. Cyrillus Jeroſolymæ Antiſtes, S. Ephrem Diaconus Edeſſenus, S. Baſilius Magnus Archiepiſcopus Cæſarienſis in Cappadocia; ac ſancti Hieronymus, Ambroſius, Epiphanius, & Gregorius Nazianzenus, quorum nomina & merita ubique nota? Quanti in quinto ſæculo, Auguſtinus, S. Joannes Chryſoſtomus, S. Maximus, S. Paulinus Epiſcopus Nolanus, & S. Cyrillus Alexandrinus? Quanti in ſequentibus ſæculis, S. Leo, Gregorius Magnus, S. Bernardus, S. Thomas de Aquino, S. Bonaventura, & alii innumeri? Quanti viri in Conciliis paſſim congregatis, ad quæ convenere quotquot in orbe erant homines ſcientia & pietate illuſtres? Hi autem omnes Catholicæ Religionis dogmata adverſus quoſcumque hoſtes ſtrenuè propugnarunt; ac Catholicam Religionem omnes profeſſi ſunt, eo modo quo illam nunc profitemur, quis ergo nunc de veritate ejus dubitare audeat, cùm à tot & tantis viris probata ſit?

De ejus veritatis nullo modo dubitavit S. Auguſtinus, cùm vidit unanimem conſenſum tot populorum & Doctorum, aſſerentium hanc Religionem eſſe veram: *Tenet me*, inquit, *in Eccleſia conſenſus populorum, atque gentium; tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata*. Quantò magis hæc nos tenere debet authoritas, cùm poſt Auguſtinum multos alios habuerimus Patres & Doctores, qui Religionem Catholicam ut veram profeſſi ſunt, & propugnarunt? Sed quantò rationabilius eſt ſentire cum tot ſanctiſſimis, & omni ſcientia eruditiſſimis Patribus & Doctoribus, quam cum aliis viris inflatis, impiis, & malignis, qui non Dei, ſed proprio ingenio regi volunt.

S. Aug. lib. de util. credendi c. 4.

Credamus ergo Religionem Catholicam eſſe veram, credamus, & gratias agamus Deo, quòd ad falſas Religiones nos declinare non permiſerit. Extra veram Religionem npn eſt ſalus, & ſi in alia à vera fuiſſemus eruditi, in ea fortè pertinaciter perſeveraſſemus, ac proinde damnati fuiſſemus, quare ex totis viſceribus gratias Deo referamus, quòd ad Religionem Catholicam nos vocaverit, in qua quiſque ſalvari poteſt. Sed ſi Religio Catholica eſt vera, *eſt etiam ſancta*.

II. PAR.

Quàm ſancta ſit Religio Catholica.

Vera eſſe nequiret Religio Catholica, ſi ſancta non eſſet, & ſi ad ſanctitatem non produceret: quare ex hoc quòd vera ſit, facilè quiſque judicabit; eam eſſe ſanctam. Sed ex aliis principiis ejus ſanctitatem aſtruamus: ac dicamus, Religionem Catholicam eſſe ſanctam: quia: 1. Licentiam peccandi excludit: 2. Magnificè de Deo ſentit: 3. Mirificè Deum honorat: 4. Ad ſanctitatem perducit.

1. Sicut initium omnis ſanctitatis eſt, declinare à malo; ita & Religio illa ſancta eſt, quæ omne malum, & omne peccatum excludit & prohibet. Talis autem eſt Religio Catholica, quæ prohibet quidquid turpe & vituperabile eſt, omnem dolum, omne mendacium, omne furtum, omnem contumeliam, omnem injuriam, & ipſas quoque cogitationes, & deſideria prava. Nec ſolùm hæc prohibet, ſed & multis utitur modis & mediis, ut à peccatis removet: & peccandi licentiam excludat.

Nonne ad excludendum peccatum, optimum medium eſt pœnitentia? Nonne deterrentur à peccatis homines, cùm advertunt ea omnia ſigillatim in confeſſione aperienda, & pro illis pœnitentiam ſubeundam? Nonne ad abſtinendum à peccatis excitantur, cùm vident abſolutionem non poſſe obtineri, niſi condonentur injuriæ bona ablata reſtituantur, damna illata reſarciantur, & dolor de peccatis cum emendationis propoſito eliciatur?

Sed

Sed nonne Religio Catholica peccandi licentiam excludit per doctrinam de satisfactione, & Purgatorio: cùm docet, remissa culpa, & pęna æterna, remanere plerùmque obligationem gravis pœnæ temporalis subeundæ, vel in hac vita per opera satisfactoria, vel in Purgatorio per acerrima illius supplicia.

A peccato etiam removet, & peccandi licentiam excludit Religio Catholica, cùm docet unicum mortale peccatum pœna plecti æterna in inferno, nisi in hoc mundo per pœnitentiam deletum fuerit. Peccandi tandem licentiam excludit hæc Religio, cùm timorem sanctum hominibus incutit, *tum* proponendo eis terribilia Dei judicia; *tum* numeri salvandorum paucitatem prædicando; *tum* crebra damnationis pericula objiciendo; *tum* hominis infirmitatem, & labendi facilitatem manifestando. O quàm sancta est hæc Religio, quæ non tollit omnem damnationis timorem à cordibus hominum, nec laxat habenas ad omnia genera peccatorum, ut faciunt aliæ sectæ, apud quas plerùmque omnia licent, aut ex earum principiis omnia licere infertur. sed ab omni peccato removet, & omnem peccandi licentiam excludit. Sed Religio Catholica est etiam sancta, *quia magnificè de Deo sentit*.

2. Horrendum est, quàm malè de Deo senserint plurimi Hęretici, alii etenim eum esse unicum negarunt & infinitum, & ideò multos coluere Deos. Negarunt alii eum esse immensum, & ubique præsentem, & ideò Deum unum in Cælo, alium in aere, alium in terra, & alium in mari esse docuerunt. Negarunt alii ejus providentiam, qua gubernat omnia, alii ejus omnipotentiam, qua creavit omnia, & alii alias ejus perfectiones, sine quibus Deus esse nequit, tollere conati sunt.

O quales Religiones! Quæ quidem non sanctæ sunt; sed impię; pessimæ, & à vero Dei cultu remotissimæ. At Religio Catholica est Religio sancta, quæ magnificè de Deo sentit. *Ipsa* enim eum unicum, & absolutè infinitum esse docet. *Ipsa* illum immensum proclamat, & ubique præsentem, non solùm per essentiam, quæ omnibus illabitur, sed etiam per potentiam, quia ubique dominatur, ac etiam per inspectionem, quia omnia videt. *Ipsa* eum agnoscit ut immutabilem, tam quoad omnes ejus perfectiones, quam quoad ejus consilia, decreta, gaudia, felicitatem, & voluntatem. *Ipsa* asserit, eum esse æternum, nec ullum habere sui esse principium, eum esse omnipotentem, quia omnia fecit, & infinita alia summa facilitate facere potest, eum esse summè sapientem, qui omnia quæ sunt, & quæ esse possunt, distinctissimè agnoscit, penetrat, & comprehendit, eum tandem esse summè sanctum, summè justum, summè bonum, summè benignum, summè misericordem, ac omnes omninò perfectiones in eo esse eminenter; ipsiusque essentiam esse fontem, & originem omnium perfectionum creatarum, quæ omnes ab illa manant & profluunt. Ac ut paucis multa dicam, de Deo sentit Religio Catholica, quòd *magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus*. Vel ut loquitur Propheta, *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis*. O quam sancta est hæc Religio, quæ sic magnificè de Deo sentit, *& quæ etiam mirificè Deum honorat*. Bar. 3. 4. Ps. 144. 3.

3. Eum quidem honorat, non solùm exterminatione idololatriæ, magiæ, simoniæ, perjuriorum, sacrilegiorum, & eorum omnium quæ cultui veri Dei adversantur, sed etiam magnificis Templorum structuris, Festis diebus ad ejus honorem institutis, vasis prædivitibus, vestibus sanctitatem redolentibus, & cæremoniis, quæ reverentiam hominibus inspirant, & quæ Deo non modicum honorem impendunt. Sed Religio Catholica Deum præcipuè honorat oratione, votis, & altissimo Missę sacrificio.

Oratione quidem; *tum* mentali, qua intùs & corde ad Deum erigimur, ab eo necessaria petimus, eique pro acceptis beneficiis gratias rependimus; *tum* vocalia, qua non solùm mente, sed etiam ore Deum invocamus, ejusque laudes decantamus. Et hic cultus in Religione Catholica est perpetuus, innumeri enim sunt hujus Religionis cultores, qui die ac nocte non tacent laudare nomen Domini, & qui ex statu & munere suo ad quotidie Officium septem horarum decantandum tenentur. Alii etiam Fideles, manè, vespere, & meridie, necnon in omnibus calamitatibus & necessitatibus ad Deum preces fundere, & omnia ad ejus gloriam facere docentur.

Votis etiam in Religione Catholica honoratur Deus, quia ibi Deo promittunt multi servare castitatem, paupertatem, & alia, quibus Deum magis glorificari agnoscunt. Sed in Religione Catholica magis adhuc honoratur Deus sacrosancto Missæ sacrificio; sacrificio sanè omnium præstantissimo, in quo Dei Filius, veluti victima perpetua offertur; & in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis

bis pignus datur. Sancta ergo hæc est Religio, quæ sic Deum honorat, sed etiam sancta est, *quia perducit ad sanctitatem*:

4. Non enim homines solùm à peccatis deterret, sed eorum etiam animos ad studium bonorum operum, & ad omnis perfectionis amorem excitat, & allicit. Hæc mentes hominum ab affectu terrenorū avocat, & ad cælestium amorem traducit. Hęc hominum corda à rebus istis temporalibus & vilibus adducit, & ad cęlestia & ęterna bona cogitanda, amanda, & prosequenda urget. Hæc suadet terrena despicere, à carnis voluptatibus abstinere, divitias & honores parvipendere, jejuniis, ciliciis, aliisque corporis mortificationibus carnem rebellem domare, ac contemptis aliis omnibus se totaliter virtutum exercitio, & Dei obsequio consecrare.

Hinc innumeri, Catholicam Religionem sectantes, a vitiorum cæno ad sanctitatis & perfectionis apicem pervenerunt. O quàm multi in Religione Catholica, contemptis divitiis, deliciis, & dignitatibus, quibus fruebantur, & quibus frui poterant, sæculo abrenuntiarunt, carnem suam crucifixerunt cum concupiscentiis ejus, & se totos divino cultui, cælestium rerum contemplationi, ac sanctitati acquirendæ consecrarunt! Quā multi Magnatum filii, quam multi nobiles in sæculo, divitiis affluentes, ingenio famosi, eloquentia, & omni litteratura celeberrimi, spretis omnibus quæ mundus colit, se totos humilitatis, patientiæ, charitatis, & omnis sanctitatis operibus dederunt, ac ad omnis sanctitatis & perfectionis culmen pervenerunt.

O quam sancta hæc est Religio! ò quàm sancti, & perfecti essemus, si juxta ejus leges viveremus! Sed, heu! multi Catholicam Religionem profitentes, gentiliter & impiè vivunt. Satis esse credunt, quòd nomen suum Christo, & Religioni Catholicę in Baptismo dederint, & ideò de Religionis christianæ legibus servandis non satagunt. Hi sanè magnam sibi damnationem acquirunt, & gravioribus suppliciis in inferno plectentur, quàm qui Religioni Catholicæ nunquam adhæserunt, quia tanti à Deo accepti beneficii ingrati fuerunt. Quare sancti estote, animasque vestras sanctificate, cùm Religionem profiteamini, quæ sancta est, *& quæ etiam mirabiliter instituta & stabilita est*.

Quàm mirabiliter stabilita & propagata sit Religio Catholica. III. PARS

Cum Christus in hunc mundum venit, ut dissolveret opera diaboli, nil difficilius videbatur, quàm idololatriam destruere, & Catholicam Religionem introducere. Si etenim non sine multo labore in humili, & vili oppido mos quidam antiquus aboletur, ut novus eique contrarius inducatur, quam, quæso, difficile erat, non unicam, sed plures antiquas consuetudines, non in una, vel aliquibus dumtaxat urbibus, sed in toto terrarū orbe destruere, & novas introducere? Quàm difficilè erat, cultum idolorum annihilare, Gentilium sacrificia abolere, Altaria vastare, Templa solo æquare? Quàm difficile triumphare de Imperatoribus, de Sacerdotibus, de Magistratibus, & de populis cultui idolorum deditis, eisq; suadere, Deos eorum esse dæmonia. Oracula illorum esse mendacia, sacrificia esse sacrilegia, Sacerdotes esse deceptores, totamque illorum Religionem esse superstitionem & impietatem, cui necessariò abrenuntiare deberent, ut Catholicam Fidem, toto cælo idololatriæ contrariam, amplecterentur, & profiterentur?

Hoc sanè difficillimum erat: arduum certè opus. Idololatria tamen destructa est: Religio verò Catholica mirabiliter stabilita & propagata; 1. Sanctitate primorum Christianorum: 2. Verbi divini prædicatione: 3. Miraculorum operatione; 4. Speciali Dei assistentia.

1. Miranda erat primorum Christianorum sanctitas, miranda erant bona eorum opera: quæ cùm Gentiles videbant, suspiciebant, & ad amplectendam Religionem Catholicam vehementer movebantur. Primævi Christiani sanctitate vitæ, & bonis operibus erant bonus Christi odor: *Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt*. Ex hoc odore unguenti repleta est tota huius mundi domus, ita ut primorum Christianorum sanctitas undique promulgaretur, & innumeri Gentiles adducerentur ad sectandam illam Religionem, quam viri piissimi & sanctissimi profitebantur. 2. Cor. 2. 15.

In primis Christianis mirabātur Gentiles quòd nulli iniuriam facerent, unde S. Blandina in tormentis, de criminibus interrogata respondit: *Christiana sum, nec mali quippiā à nobis committitur.* Mirabantur in Christianis morum innocentiam, quæ tanta erat, ut nil in eis reprehēsibile viderent. Mirabātur in illis invictam Fidei constantiam, alacritatem in tormentis, ęquanimitatē in acceptis,

ceptis injuriis. Mirabantur in iis ſtupendum mutuæ charitatis vinculum, quod tantum erat, ut ſe mutuò in Templis, & in publico ſalutarent oſculis, ut pro egenorum ſuſtentatione collectas facerent: ut intimos etiam carceres penetrarent Sacerdotes, incarceratis Confeſſoribus Sacramenta miniſtraturi, ut ſe mutuò ad Martyrium pro Fide ſubeundum hortarentur, ut Martyrum corpora maxima cura & contentione, etiam cum ſummo ſui periculo raperent, & honorificè ſepelirent. Mirabantur maximam eorum charitatem & benevolentiam, etiam erga Gentiles, & inimicos ſuos, quæ tanta erat, ut Imperatorem, quamvis Ethnicum maximè venerarentur, eique omnia felicia precarentur, ut pro perſecutoribus orarent ut carnificibus ſuis libentiſſimè ignoſcerent eiſque amoris ſigna exhiberent, ut erga ipſos Gentiles hoſpitales, & munificos ſe præberent, ut eos a dæmonum obſeſſu liberarent, ab infirmitatibus ſanarent, ſamis tempore victum eis ſuppeditarent: & peſte infectis libenter miniſtrarent. Hæc & alia ſanctitatis opera in primis Chriſtianis mirabantur Gentiles, & iis ad Catholicam Fidem amplectendam mirabiliter excitabantur. His ſanctitatis exemplis ad Chriſti Fidem convertebantur Principes, Tyranni, carnifices, & innumeræ omnis ſexus, omniſque conditionis perſonæ. Et ſic ſtabiliebatur, & propagabatur Religio Catholica. *Sed magis adhuc propagata eſt verbi divini prædicatione*.

2. Non mundi ſapientes, non Philoſophos, non viros doctiſſimos miſit Chriſtus, ut ſuum annuntiarent Evangelium, ſed piſcatores, ſed Apoſtolos & Diſcipulos ſuos, quorum ſonus in omnem terram exivit, verbumque quòd prædicabant, erat quaſi ſemen fœcundiſſimum, quod innumeros Chriſto producebat filios, & doctrinæ ejus ſectatores. Verba illorum erant quaſi ignis ſacer, quo ad Dei amorem auditorum corda accendebantur, & quaſi malleus, quo indurata Gentilium corda conterebantur, &
Ierem. 23. 29. ad Catholicam Religionem ſectandam flectebantur: *Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus: & quaſi malleus conterens petram?*

Scitis, ad unicam S. Petri concionem, in die Pentecoſtes factam, tria hominum millia ad Chriſtum, & ad Catholicam Religionem eſſe converſa. Sed quis ſcit, quot converſi ſint aliis S. Petri concionibus? Quot, concionibus aliorum Apoſtolorum & Diſcipulorum? Quot, concionibus quæ ab Eccleſia primordio in univerſo terrarum orbe factæ ſunt? Certè prædicatio verbi Dei fuit unum ex efficacioribus mediis, quibus Deus uſus eſt ad Religionē Catholicam ſtabiliendam, propagandam, & multiplicandam. Ut enim ait D. Paulus, *placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes*. At Religio Catholica ſtabilita eſt etiam, & propagata *miraculorum operatione*.

3. Prædicabant Apoſtoli, prædicabant Diſcipuli, & Deus confirmabat, quæ ipſi prædicabant, miraculis quæ eorum miniſte- Marc. 16. 20.
rio faciebat: *Prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*.

Doctrina, quam prædicabant Apoſtoli, erat ſublimis, naturæ corruptæ propenſionibus oppoſita ad ardua vocant & ad difficilia, hominibus carnem ſapientibus ignota, & quaſi incredibilis, quare ut hæc doctrina à Gentilibus benignè reciperetur, & crederetur, eam ſignis, & miraculis Deus confir- S. Greg. ho. 29. in Evang.
mabat: *Ut ad Fidem creſceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda, quia & nos cùm arbuſta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quouſque ea in terra jam coaluiſſe videamus, & ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit*.

Cùm prædicabant Apoſtoli, Chriſto crucifixo credendum, injurias condonandas, corpus mortificationibus atterendum, ſpernenda omnia ſæculi bona, & alia credenda & facienda, quæ ſacrum docet Evangelium non facilè iis credebant auditores, ſed cùm videbant Concionatores miraculis confirmantes ea quæ prædicabant, fidem eis adhibebant. Cum audiebat unuſquiſque eos ſua lingua loquentes: Cùm videbant eos jam cæcos illuminantes, nunc mortuos ad vitam revocantes, nunc dæmonia è corporibus obſeſſorum expellentes, & alia miracula facientes, mirabantur, doctrinam eorum à Deo eſſe fatebantur, & tandem ad Catholicam Religionem convertebantur. At non ſolùm miraculorum operatione: *ſed etiam ſpeciali Dei aſſiſtentia Religio Catholica ſtabilita & propagata eſt*.

4. Cùm Cyrus Perſarū Rex in urbe Sparta militum copias colligeret, ut omnes ſui obſequio manciparet, palàm dicebat; venite ad me omnes, voſque omnes exaltabo & ditabo eos: qui pedeſtres ſunt, equites faciam equitibus dabo currus quibus vehantur, habentibus unam villam, unius vici dominium conferam, eos qui uni pago dominantur, unius urbis dominos efficiam, eorumque dominio ſubjiciam provincias, quorum ditioni ſubduntur urbes. Quoad aurum & argentum, affluenter vobis dabuntur, & non numerabuntur, ſed ponderabuntur.

Quis

Quis non talibus promissis alliceretur? Sed quis non deterreretur iis, quę Christus proponit, ut homines ad se, & ad Christianam Religionem vocet? Qui vult venire post me, inquit, abneget semetipsum: qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, nō potest meus esse discipulus: beati, eritis cùm maledixerint vobis homines, cum persecuti vos fuerint, & omne malum dixerint adversum vos. Quis his & similibus ad Catholicam Religionem sectandam, & ad Christum sequendum alliceretur? Vel potiùs quis a b ea amplectenda non deterretur? Certè hæc omnia videnter Religionis Catholicæ multiplicationi opponi; sed Deus speciali sua providentia & assistentia eam stabilivit & multiplicavit.

Hæc autem singularis Dei assistentia eluxit in hoc, quod totus mundus post Christi adventum in pace positus sit; & unico Romanorum Imperio subditur, quo via aperta est ad mittendos per totum orbem Prædicatores, qui Evangelium populis annuntiarent. Singularis hæc Dei assistentia apparuit in hoc, quòd tempore persecutionum magis multiplicarentur fideles, & cùm Imperatores nomen Christianum extinguere satagerent, quò plures Christianos occidebant, eò plures ad Christianismum convertebantur; ac sanguis Martyrum esset semen Christianorum. Specialis hæc visa est Dei assistentia in hoc, quòd exoriente quavis hęresi, excitavit semper viros aliquos religiosos, & eruditos, qui eam expugnarent. Specialis hæc tandem assistentia omnibus nota est in hoc, quòd Catholica Religio semper floreat semper de inimicis triumphet, semper eadē perseveret; & usque ad mundi finem sit duratura, nec unquam ad versus eam portæ inferni sint prævaliturę.

Miramini hanc Religionem, quæ vera est, quæ sancta est, & que mirabiliter à Deo stabilta & propagata est. Miramini eam, & legibus eius subdimini. Si Christiani estis, Christum imitemini, & christianè vivite. Si Fidem Catholicam profitemini, quæ Fidei Catholicæ sunt, credite, & facite; Deusque vobis in hoc mundo gratiam, & in alio æternam beatitudinem conferet. *Amen*.

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

DE PAUCITATE SALVANDORUM.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 36.

OMnes naturaliter scire desiderant, tantaque multis inest sciendi cupido, ut indefesso labore, naturæ, gratiæ, & divinitatis secreta scrutentur. Verum quidem, quòd nullus jam ita stultus ac Democritus, qui oculos sibi eruit, ut naturæ arcana, intentiùs posset contemplari: nullus nunc ita crudelis ac Hierophilus ille Medicus, qui sexcentorum hominum pectora aperuit, ut varios humani cordis motus exploraret; & qui, ut loquitur Tertullianus: *sexcentos exsecuit, ut naturam scrutaretur: qui eam odio, ut nesciet.*

Agell. l. 16. c. 17.

Tert. lib. de anima.

Licèt autem stultus & feralis hic apud homines nunc non sit sciendi ambitus, innata tamen cuique semper inest sciendi libido. Et sicut de divitiarum cupiditate asseritur, quòd semper crescat; *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*, ita sciendi semper augetur desiderium, & quo quis doctior, eò ardentiori sciendi cupiditate agitur & angitur.

Aliqui plantarum naturam, virtutes; & proprietates investigare contendunt, alii siderum, Cælorumque varios motus, variosque influxus observare conantur, alii gratiæ, gloriæ, & prædestinationis mysteriis scrutandis toti occupantur; & vix est aliquis, qui electorum, & salvandorum numerum nosse non ambiat.

Certum est, sine speciali revelatione sciri non posse, qui, & quot à Deo ad beatitudinem æternam electi sint, sed an magnus, vel parvus sit electorum numerus, declaravit ipse Christus, dicens, paucos esse electos: *Pauci electi*. Quam ejus propositionem in sequentibus explicabo, ac docebo parvum esse electorum numerum, &c. *Ave*.

LIcèt soli Deo sit cognitus numerus electorum, qui in superna civitate locandi sunt, si tamen electi cum reprobis conferantur, facilè dignosci potest, an plures, vel pauciores sint electi, quam reprobi: hoc enim satis dilucidè sacra declarat Scriptura, hoc sancti Patres perspicuè explicant, hoc Theologi docent, & hoc ipsa ratio natu-

ralis dictat. Sed ut res tota clariùs, & solidiùs pertractetur, hanc quæstionem de numere electorum & reproborum, sed triplici respectu inspicio, & ventilare intendo. *Primò*, respectu omnium penitus hominum, tam fidelium, quàm infidelium, qui sunt, qui fuerunt, & qui usque ad mundi finem erunt. *Secundò*, respectu omnium Christianorum, qui in Christum credunt, sive Catholici illi sint, sive non. *Tertiò*, respectu tantùm Catholicorum adultorum, qui scilicèt fidem Catholicam sectantur, ac Ecclesiæ Romanæ adhærent. Sub triplici autem hoc respectu, paucos altero esse electos in comparatione reproborum. Et ideò dico: 1. Quòd ex omnibus omnino hominibus *pauci electi*: 2. Quòd ex omnibus Christianis *pauci electi*: 3. Quòd ex omnibus Catholicis adultis *pauci electi*.

I PARS. *Ex omnibus omnino hominibus pauci electi.*

SI instituatur comparatio inter homines generatim sumptos, qui à mundi primordio usque ad ejus finem vixerunt & victuri sunt, ex iis omnibus longè majorem esse reproborum, quàm electorum numerum est evidentissimum. Siquidem ante Christi adventum rarissimus fuit veri Dei cultus, ac rara ejus cognitio, totusque mundus ita idololatriæ fuit deditus, ut in sola Judæa notus videretur verus Deus: *Notus in Judæa Deus*. Post Christi verò adventum, longè major Gentilium, Turcarum, Judæorum, & hæreticorum, quàm Catholicorum, fuit numerus, & ideò, quia *qui non credit: jam judicatus est*, apertè constat, ex omnibus hominibus, simul sumptis, paucos & paucissimos esse electos & salvandos, respectu reproborum & damnandorum. Nec de hoc dubitare potest, qui Christi verbis fidem adhibet; cùm in propriis terminis dicat, quòd *pauci electi*: quòd saltem intelligi debet de omnibus hominibus electis, respectu omnium reproborum. Joan. 3.

Cùm iret in Jerusalem Christus, populumque doceret transiens per civitates & castella, petiit ab eo quidam, num parvus, vel magnus esset electorum numerus: *Domine, si pauci sunt qui salvantur?* O magnam quæstionem! Cui disertis verbis respondet Theophilactus, dicens: *Pauci sunt qui salvantur, eò quòd angusta Paradisi via multos non recipiat*. Eidem quæstioni respondet divus Augustinus, asserens, numerum electorum esse magnum & parvum, *magnum* in se, & *parvum* respectu reproborum: *Qui salvantur*, inquit, *multi sunt & pauci; sed ipsi pauci qui multi, pauci scilicet in comparatione multorum perditorum*. Sic etiam respondent omnes Catholici. Nec mirum, cùm Christus, qui est suprema Veritas, hanc quæstionem eodem modo solverit, ac expressè declaraverit, ex omnibus hominibus paucos esse electos, respectu reproborum scilicèt: *Pauci electi*. Luc. 13. S. Aug. ser. 13. de verbis Domini.

De pusillo quodam grege loquitur Christus, de quo asserit, quòd eum Pater æternus ad cælestia regna possidenda destinarit: *Nolite*, inquit, *timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*. Quis est ille grex, quem pusillum vocat Christus? Hic est grex electorum: qui, ut ait V. Beda, verè pusillus est: quia *pauci electi*. Sed quomodò pusillus est ille grex, & quomodò pauci esse possunt electi, cùm in Cælo S. Joannes viderit *turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus; & populis, & linguis, stantes ante thronum?* Respondet V. Beda, *pusillum vocari gregem electorum, ob comparationem majoris numeri reproborum*. Electorum, itaque grex magnus est & parvus! *magnus* est in se, & *parvus*, pusillusque in comparatione reproborum. Luc. 12. Apoc. 7. Beda L. 4. c. 54. in Luc 12.

Quod egregia & familiari similitudine præclarè explicat S. Vincentius Ferrerius. Sumat, inquit; quis ex granis arenæ, quantum una manu gestare poterit, certum est, quòd unica hæc ejus manus, multa, & quasi innumerabilia arenæ grana continebit, illa tamen grana, quæ in se multa, & quasi innumerabilia essent, paucissima, & quasi nihilum censerentur, respectu totius arenæ maris. Similem in modum, ait S. Vincentius, certum est, electos in se, & in manu Dei multos esse: *Justorum animæ in manu Dei sunt*. Sed si electi cum reprobis conferantur, paucissimi, & quasi nihil sunt. S. Vinc. cent. fer. in Dom. Sept.

Hanc electorum paucitatem indicavit Isaias Propheta, cùm Damascenos salvandos à strage Chaldæorum, comparavit paucis spicis residuis post messem, paucis olivis post excussam oleam remanentibus, & paucis uvis post vindemiam relictis. Inde enim paucitatem salvandorum figurari dicunt multi Authores, & præcipuè D. Hieronymus, qui præfata Isaiæ verba exponens, ait: (Tanta erit Sanctorum paucitas, de quibus Dominus loquitur in Evangelio, dicens: *Multi vocati, pauci electi*, ut eorum paucitas baccis olivarum rarissimis comparetur, quæ cùm excussæ fuerint, atque demissæ, vix paucæ remanserunt in ramorum cacumine. Et quomodo cùm erit finita Isa. 17.

ta

ta vindemia, solent pauperes egestate cogente vacuas circuire vites, & pauca uvarum grana colligere.) O quàm paucæ sunt olivæ, quæ excussa olea remanent, respectu earum, quæ sedulo collectæ sunt? O quam paucæ sunt uvæ, quæ finita vindemia à pauperibus in vineis reperiuntur, respectu earum, quas vinearum domini colligi curarunt! Illç certè, in comparatione istarum, paucissimæ sunt; eodem autem modo paucissimi sunt omnes electi, respectu omnium reproborum.

Alia comparatione utitur Deus, ut doceat nos, quam parvus sit electorum numerus, respectu numeri reproborum. Ipse enim, Gen. 22. Abrahamum alloquens, ait: *Sicut stellas Cæli, & sicut arenam maris, sic erit semen tuum.* Alios Abrahæ filios stellis Cæli, & alios arenæ maris Deus comparat. Quod advertens D. Augustinus, ait, per *stellas Cæli* electos intelligi, & per *arenam maris* reprobos. (Aug. lib. 13. contra Faust.) Ex quo infert, quòd sicut numerus arenarum, numerum stellarum longè excedit; ita numerus reproborum, numerum electorum longè superat.

Hæc & alia hujusmodi me terrent paucitatis salvandorum testimonia; sed magis terrent & conturbant me ipsa Christi Salvatoris verba, qui duplicem viam proponit, arctam unam, & spatiosam alteram: *Arctam*, quæ ducit ad vitam; *spatiosam*, quæ ducit ad mortem: *arctam*, qua pauci; & *spatiosam*, qua multi incedunt. O quàm fugienda spatiosa hæc via, qua itur ad infernum! & tamen asserit Christus, quòd multi sint reprobi, qui lata hac via ad infernum properant: *Lata*, inquit, *porta*, *& spatiosa via* Matth. 7. *est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.* O quàm amanda, & sedulò sectanda est arcta hæc via, qua itur ad Cælum! & tamen dicit Salvator, quòd pauci sint electi, qui hac via incedunt: *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* (Ibid.)

Qualis via, talis porta. Orci lata via, & lata etiam porta, capiens plurimos: *Multi sunt, qui intrant per eam;* Cæli verò angusta via, & angusta etiam porta, capiens paucos: *Pauci sunt, qui inveniunt eam.* Orci porta Ethnicos, Turcas, Judæos hæreticos, usurarios, libidinosos, falsarios, fures, & innumeros omni generis peccatores capit: *Multi sunt, qui intrant per eam;* Cæli verò via & porta aliquos solùm Religiosos, Sacerdotes nonnullos, & paucos laicos recipit: *Pauci sunt, qui inveniunt eam.* Lata inferni via omnibus sese offert: & ad illam sequendam inclinat natura, invitat mundus

Laselve Dowin,

sollicitat diabolus, quare viatorum multitudine redundat: *Multi intrant per eam.* Arcta vero Paradisi via, prima fronte terret: quia, ut ait S. Bernardus, *arduus est ascensus Jerusalem;* & ut loquitur Firmianus, *via cælestis difficilis, & olivosa proposita est, vel spinis horrentibus aspera, vel saxis extantibus impedita.* Quare Pauci Paradisi via incedunt, & pauci per Paradisi portam ingrediuntur. *Pauci sunt, qui inveniunt eam.* (S. Ber. ser. de quadruplici debito.)

Utramque hanc viam contemplatur S. Hieronymus, dicens: (Vide quanta inter has vias separatio sit, quantumque discrimen. Illa ad mortem; hæc tendit ad vitam; illa vitiis per consuetudinem quasi declivior ac mollior; hæc insueto calle virtutum tristior & horridior. Illa teritur à multis, hæc vix invenitur à paucis: *Pauci intrant per eam.*) (S. Hier. Epist. 14)

Utramque hanc viam seriò considerate; sed & magna animi contentione ponderate hæc duo verba a Christo prolata: *pauci* & *multi*. Quærite ab illo, an multi, vel pauci sint, qui per latam viam, quæ ducit ad inferos, transeant? Respondet ipse: *Multi* Ab illo petite, utrùm multi, vel pauci sint, qui per arctam viam, qua itur in Cælum, pergant? Respondet ipse: *Pauci, pauci electi.* Quare cùm Christus, qui est suprema Veritas, semel & iterùm asserat, paucos esse electos, nam ambigendum, nec hæsitandum; sed firmiter credendum, ex omnibus hominibus simul sumptis paucos esse electos, respectu reproborum: *Pauci electi.*

Hoc sanè credendum; sed hoc paucissimi credunt. Si enim, respectu reproborum, paucos esse electos firmiter crederemus, qui non trepidaret? Quis totis artubus non contremisceret? Quis sanctè, & piè vivere non satageret? Quis saluti suæ non consuleret? Quis per angustam Paradisi portam, qua pauci transeunt, intrare non contenderet?

Ipsemet Christus, qui angustam esse Cæli portam, ac paucos per eam intrare declarat; hortatur omnes, ut per angustam hanc portam ingredi contendant: *Contendite intrare;* quare, si Christo credatis, per angustum hoc ostium intrare contendite.

Angusta est porta: humiliate capita vestra, & peccatorum sarcinam deponite, ut intrare possitis. *Angusta est porta:* contendite cum dæmone, cum carne, cum mundo, qui angustæ illius portæ aditu excludere conantur homines. *Angusta est porta:* contendite, ac toto cordis impetu, omnique voluntatis affectu, virtutis actibus insistite, ut

per eam intrare valeatis. *Angusta tandem est Paradisi porta*, per quam ingrediuntur pauci: hi scilicet, qui Dei mandatis obtemperant: ea servare pro viribus contendite, ut cum paucis aliquando ingrediamini. Sed postquam ex omnibus hominibus electos paucos esse probavimus, dicamus etiam, *quòd ex omnibus Christianis pauci sint electi*.

II. PARS. *Ex omnibus Christianis pauci electi.*

Licèt Deus omnes homines salvos fieri velit: licèt omnibus salutis gratiam largiatur: licèt pro omnibus incarnatus, passus, & mortuus sit; speciali tamen Christianos prosequitur amore, majorique cura saluti eorum invigilat: cùm per Baptismum, sine quo nulla salutis spes esse potest, eos ad veram fidem vocet. Unde non satis laudare, & prędicare possumus felicitatem Christianorum: quæ quidem magna est respectu infidelium: cùm Christianos Deus à tenebris erroris eruerit: cùm eos in admirabile fidei suæ lumen venire fecerit, eisque baptismalem gratiam infuderit.

Infelices meritò censemus Turcas, Barbaros, Ethnicos, aliosque infideles, quibus nulla est Christi notitia; eoque à salutis via alienos credimus: cùm Salvatorem Jesum, in quo solo est salus, non agnoscant, ejusque institutis nullo modo adhæreant. Deploranda sanè hujusmodi hominum miseria: & respectu eorum felicissimi sunt, qui Christiano nomine insigniuntur: cùm eis magis pateat ad salutem via, cùmque longè faciliùs salvari possint, quàm infideles. Sed, ò rem sanguineis lacrymis lugendam!. Tanta est dæmonis astutia, tanta sæculi perversitas, tantaque hominum malitia, ut ex ipsis Christianis pauci salvantur. Non quòd iis deficiat salutis gratia; sed quia ipsi gratiæ deficiunt: non quòd Cæli ostium iis non sit apertum: sed quia ipsi intrare nolunt: non quòd iis non dentur media ad salutem necessaria; sed quia ipsi mediis sibi datis uti renuunt. Unde fit, inquit Granatensis, tam paucos ex Christianis salvari, ut vix aliqui inveniantur qui piè vivant, & ad cælestia regna perveniant: *Partem hanc*, inquit, *quæ Christianorum nomine celebris est*, *intuere*, *& vide quo loco res Christianorum hoc exulceratissimo sæculo sint constituta*: *& fateberis*, *in hoc corpore mystico vix aliquod membrum sanum reperiri*.

Granat. lib. 1. Duc. pecc. c. 26.

Hoc sanè fatendum est, nec ullus hac de re manet ambigendi locus. Nam ex omnibus Christianis, seu ex omnibus qui baptizati sunt, & qui Christum ut Deum agnoscunt, multò plures sunt hæretici, quàm Catholici; hæretici autem omnes damnantur: quia *qui non credit, jam judicatus est*; ex Catholicis verò non quidem omnes, sed quamplurimi damnantur. Ex quo evidentissimè constat, quòd si sumantur omnes Christiani simul, tam scilicet hæretici, quàm Catholici; eorum longè plures sint damnandi, quam salvandi; quòdque ex omnibus Christianis simul sumptis sint *pauci electi*. Joan. 3.

Hac de re nullatenùs dubitavere sancti Patres, & præcipuè S. Gregorius, qui explicans hæc Christi verba: *Multi vocati, pauci verò electi*, attonitus clamat: *Hoc terribile est valdè: quia ad fidem plures veniunt, & ad celeste regnum pauci perducuntur*. Ad fidem veniunt Angli, Svevi, Dani, Batavi, & omnes qui Baptismum recipiunt; sed ex his omnibus pauci salvantur, & ad cæleste regnum perducuntur: quia cùm adulti fiunt, vel fide cadunt, vel ad vitia declinant, & in peccatis suis moriuntur. S. Greg. hom. 19. in Evan.

Sole ergo clarius est, quòd ex omnibus Christianis, tam Catholicis, quàm hæreticis, pauci salventur. Et hoc manifestare voluit Spiritus sanctus multis figuris in veteri Testamento relatis. In civitate enim Jerico, vastatis reliquis omnibus domibus, sola domus Rahab servata est. In urbe Sodoma, sola domus Lot à generali incendio salva evasit. In diluvio universali, sola domus Noe à communi cataclysmo liberata est. Ex sexcentis hominum millibus, qui ex Ægypto egressi sunt, ut ad terram promissionis iter facerent, duo tantùm, Josue scilicet & Caleb, ad eam pervenerunt. Quibus omnibus figuris, juxta expositionem Doctorum, indicatur, parvum, & paucissimum esse numerum electorum, respectu reproborum.

Quod & indicatur in sancto Evangelio: *tum* per parabolam seminis, quod Deus in Ecclesiæ suæ agro seminavit, cujus tres partes, vel secus viam, vel super petram, vel inter spinas perirerunt; & quarta solummodò pars cecidit super terram bonam, ut fructum afferret: *tum* maximo hoc hominum numero, qui Christum sequebantur, quorum tres tantùm ad montem sanctum Thabor ascenderunt.

His omnibus figuris addi possent formidanda Zachariæ Prophetæ verba; qui tam paucos fore salvandos ait, ut ex tribus mundi partibus duas disperdendas dicat; de tertia autem quid futurum sit, non determinet: *Erunt in omni terra*, *dicit Dominus*: *partes duæ disperdentur*, *& deficient*, *& ter-* Zach. 13.

& tertia pars relinquetur in ea. Sed ad quid? plura colligeremus argumenta ad probandum, quòd ex omnibus Christianis, tam Catholicis, quàm hæreticis, pauci sint qui salventur; Si etenim, ut jam dicturi & probaturi sumus, ex solis Catholicis adultis pauci sint qui salventur; quantò pauciores sunt qui salvantur ex omnibus Christianis, tam Catholicis, quàm hæreticis? Certè ex istis paucissimi salvantur: non quòd Deus omnibus salutis gratiam non det; sed quia data sibi gratia pauci benè utuntur, & multi abutuntur.

Hoc plus quam certum est: quare est quòd timeamus. O Christiane, pauci ex Christianis electi sunt: quare time, ne unus non sis ex paucis his qui salvantur: time, ne unus sis ex multis his Christianis reprobis, qui in æternum damnantur.

Joan.13. Cùm Christus Dominus duodecim Apostolis dixit: *Unus ex vobis est, qui me tradet*, trepidaverunt omnes. Unum dixit, & timuerunt omnes, ac singuli dicebant: *Numquid ego sum?* Sed, heu! quantò magis gelidus corda nostra pavor invadere debet, cùm non unicus ex duodecim Christianis; sed ex omnibus Christianis multò plures damnandi sint, quàm salvandi.

Tam grave, tamque horrendum est incidere in manus Dei viventis, & in æternum damnari; ut si à Deo ad nos missus Angelus annuntiaret, unicum ex tota civitate, quam incolimus, civem fore damnandum, trepidare deberemus omnes, & quisque nostrùm timere deberet, ne ipse esset reprobus ille, sempiternis ignibus adjudicandus.

Parum est quod dico. Ampliemus nostram suppositionem, & dicamus: quòd si ex omnibus regni incolis; imò si ex omnibus Adæ filiis unicum tantùm damnandum sciremus, vehementi timore concuti deberent omnes; ac quisque, si rectè saperet, intra se pavidus diceret: *Numquid ego sum?* Numquid ego sum infelicissimus ille homo qui damnandus est, & ad inferos præcipitandus? Sed quantò magis hoc dicere, & trepidare debemus: cùm evidentissimum sit, ex ipsis Christianis paucos salvari, & quamplurimos damnari? Magno certè

Philip.2. cum timore & tremore salutem suam operari quisque debet: *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* At est quod magis timeamus, maiorique cum sollicitudine salutis nostræ negotio incumbamus: quia scilicet non solùm ex Christianis, verùm & ex Catholicis *pauci electi*.

Ex omnibus Catholicis adultis pauci electi.

III. PARS

Si fiat comparatio inter Catholicos, tam parvulos, quàm adultos, verisimilius est, plures salvandos, quam damnandos. Quia innumeri pueri, unda baptismali renati, antequam ad rationis usum pervenerint, ex hac vita migrant: ex adultis etiam multi in statu gratiæ ex hoc mundo exeunt: quare verisimillimum, imò & certum videtur, ex Catholicis, tam adultis, quàm non adultis, plures salvari, quàm damnari. Sed si de solis Catholicis adultis instituatur sermo; dico, ex his plures damnari, quàm salvari. Seu, quod idem est, dico, ex Catholicis omnibus adultis paucos esse electos, respectu reproborum. Et ut non ex meipso loquar, audiatur Doctorum Aquila, dicens: *Boni, verique Christiani, qui per seipsos multi sunt, comparatione malorum, pauci sunt: sicut multa grana, quibus horrea magna complectur, pauca sunt in comparatione palearum.* Aug. lib. 3. contra Cresc. con. c. 66.

Rogatus aliquando idem Augustinus, quid de electorum, & reproborum numero sentiret? ipsis sacræ Scripturæ verbis respondit: *Arcta est via, quæ ducit ad vitam.* Ut autem ad mentem sua clariùs explicandam cogeretur, ab eo petita est horum Christi Domini verborum expositio; & ille pavidus respondit: *Hæc verba explicatione non indigent, sed pavore.* Altera tamen vice de numero electorum & reproborum interrogatus Augustinus, claiè respondit: *Arbitror tres mundi partes fore damnandas, eò quòd in eas regnet infidelitas.* Sed quid de quarta mundi parte, quæ Catholicorum est? *De quarta*, inquit, *quid dicam, nisi quòd 1. Joan. 5. dicitur: totus mundus in maligno positus est?* Non respondet sanctus Doctor, ex Catholicis, qui quartam hanc partem constituunt, plures salvari, quàm damnari; sed totum mundum in maligno esse positum; ut ostendat, in hac etiam quarta parte plures damnari, quam salvari; & in ea paucos esse electos, respectu reproborum. S. Aug. L. de vero cultu.

Clarius hac in parte locutus est Chrysostomus: cùm enim die quadam ad populum Antiochenum verba faceret, hanc adstantibus proposuit quæstionem: *Quot esse putatis in civitate nostra, qui salvi fiant?* Non facilè huic interrogationi respondissent auditores: quare ipsemet quæstionem solvit, dicens: *Infestum est quod dicturus sum; dicam tamen: non possunt in tot millibus centum reperiri, qui salventur.* Advertite, Chr. hom. 40 ad pop.

quòd Antiochiæ tunc personarum saltem centum millia erant, & tamen ex his centum millibus centum solùm; seu ex singulis millibus unum tantùm salvandum, palam è veritatis cathedra pronuntiavit S. Chrysostomus: quare, hoc audito, pavidi invicem se respiciebant auditores ejus, quasi quid incredibile prædicasset. Sed ille suam iterùm ventilans propositionem, ait: ne censeatis, me nimia cum exageratione locutum: quia etiam dubito, an ex omnibus magnæ hujus civitatis incolis centum salventur: *quin & de iis dubito*. Cujus rei rationem mox subjungens, ait: *Quanta enim in juvenibus est malitia? Quantus in senibus torpor? Filiorum curam gerit nemo, nemo zelum habet? exemplaria jam deleta sunt.*

Attendite, quòd qui talia profert, est Chrysostomus, eximius hic Ecclesiæ Doctor, os illud aureum, ex quo nonnisi oracula fluunt. Loquitur autem, non de Babylone, vel Sodoma; sed de civitate Antiochiæ, de qua id asserit, non cùm nondum ei Christi fides illuxerat; sed eo tempore quo Patrum, Martyrum, ac Doctorum sanctitas maximè vigebat: ac etiam tunc, cum sanctus ille Doctor maximam hujus populi curam gerebat. Heu! si tunc, cùm Christi Domini sanguis adhuc quasi madet: si, inquam, tunc dubitat Chrysostomus, an in maxima hac civitate, plena populo; an, inquam, in tot millibus, centum sint qui salvi fiant: quid sentiret de civitatibus nostris? Quid de sæculo nostro, in quo maxima in juvenibus malitia, in quo inertissimus in senibus torpor, in quo omnia inundant vitia, & in quo *non est qui faciat bonum*? Certè si jam in urbibus nostris concionaretur Chrysostomus, timeo, ne quid terribilius in nostri confusionem proferret. Nec dubito, quin ex Catholicis adultis paucissimos salvandos assereret.

Hoc non à multo tempore asseruit piissimus pariter ac doctissimus Concionator Ludovicus Granatensis. Hoc & asseruit egregius Doctor simul & Cardinalis Cajetanus, qui exponens parabolam de decem Virginibus, quarum quinque fatuæ, & quinque prudentes, ait, quòd similiter ex Catholicis illis, qui pietatis operibus sedulò vacare, ac salutis suæ negotio sollicitè invigilare profitentur, media pars salvetur, & media damnetur: ex omnibus vero Catholicis adultis plures damnentur, quàm salventur: *quia multorum extrinseca opera sunt manifestè mala*. Sed hoc firmiùs & clariùs asseruit sanctus Hieronymus: cum certissimum prædestinationis signum esse dixit, si quis vivat ut pauci vivunt: *Vivere ut pauci*. Non ad infideles, vel ad hæreticos hæc verba dirigit Hieronymus: quia hi nullum prædestinationis signum in se habent; sed Catholicos alloquitur, ex quibus multi damnantur, & pauci salvantur: & inter quos verum prædestinationis signum est: *Vivere ut pauci*: quia etiam inter eos pauci sunt qui salventur, & æternam beatitudinem consequantur.

Granat. ib.

De Catholicis, qui in Ecclesia Romana congregantur, loquens Origenes, paucos salvari ait his verbis: (Si quis consideret multitudinem hominum, qui in Ecclesia congregantur, & discusserit, quanti sunt qui versantur disciplinatè, & renovantur novitate sensus; quanti autem negligentissimè conversantes, conformantur huic sæculo, videbit esse verum sermonem Domini dicentis: *Multi sunt vocati, pauci verò electi.*) Orig. ho. 10. in Mat.

Considera, quanta sit injustitia apud Senatores, Judices, Causidicos, & omnes Justitiæ sæcularis Ministros: quot usuræ, quotque fraudes apud Mercatores, artifices, divites, & plebeios: quot fœdæ libidines apud utriusque sexus & conditionis juvenes: quot omnis generis vitia undique circumfluant: & fateberis, inter Catholicos etiam, verum esse sermonem Christi, dicentis: *Multi sunt vocati, pauci electi*.

Attende, inquit Bernardus, quòd *recessit custodia à Prælatis, devotio à Religiosis, reverentia à subditis, consilium à senibus, lex à Sacerdotibus, justitia à Rectoribus, aquitas à Judicibus, charitas à civibus, veritas à Mercatoribus, dilectio ab omnibus*. Mente revolve, Gran. ibi inquit Ludovicus Granatensis, quamcumque volueris ex civitatibus celebrioribus, in quibus veræ, puræ, & sinceræ Religionis extent adhuc vestigia. Perambula porro, non dico tabernas, & loca publica, quæ mendaciis, ebrietatibus, & imposturis sunt dicata; sed ipsas domos vicinorum: & audies undique murmura, mendacia, execrationes, juramenta, & blasphemias. Adi, si velis, Aulas, Tribunalia, officinas, nundinas, militiam, fora, naves, currus, privatas ædes, & ibi puerorum, adolescentum, puellarum, virorum, fenum perjuria, fraudes, convicia, odia, temulentiam, lasciviam, aliaque vitia observabis. Intra, si libeat, in ipsas Ecclesias, ac loca sacra: & ibi sacrilegia, profanationes, irreverentias, aliaque Christiano nomine indigna adnotabis. Quocumque tandem te vertas; si Catholicorum mores seriò examinaveris, tot videbis negligenter, indisciplinatè, & turpiter vivere, ut nec dubitare possis,

possis, respectu etiam Catholicorum, verum esse sermonem Domini, dicentis: *Multi sunt vocati, pauci verò electi.*

Verus quidem, & verissimus sermo Domini, dicentis, paucos esse electos. Verus est, non solùm respectu omnium hominum, & respectu omnium Christianorum: sed etiam respectu omnium Catholicorum. Unde est, quòd jam cum Isaja Propheta dicamus: *Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum sine termino*: dilatavit
Isa. 5. quidem infernus animam suam, suumque os ita aperuit, ut paucis exceptis, omnes penitus homines deglutiat. Quis ergo non timeat? Quis per angustam Paradisi portam intrare non contendat? quis angusto tramite sibi portum salutis non quærat? Quis per pia opera certam suam vocationem & salutem facere non satagat?

Hæc duo verba, *pauci electi*, velut horrendum tonitru, magnam orbis Christiani partem terruere: hæc multos prostitutæ vitæ mortales a vitiorum cœno ad arctiorem omnium virtutum viam sectandam allexere: hæc plurimos ab urbibus ad deserta & antra compulere. Hæ duæ voces, *pauci electi*, innumeros ad corpora sua jejuniis, ciliciis, vigiliis, verberibus, aliisque gravibus pœnitentiis, & mortificationibus crucianda adduxere: hæ invictissimos plures athletas in catastas, in equuleos, cruces, rogos, bestiarum dentes, ac in armatas tortorum manus egere. O utinam hæc eadem verba in omnium hominum auribus sonarent! Utinam omnium corda penetrarent! Rogo vos, fratres, per viscera misericordiæ Dei nostri, ut non recedant hæc verba à mentibus vestris, non recedant à cordibus vestris. Dicat quisque intra semetipsum: *Pauci electi*; quare, ut cum paucis annumerari merear, à peccati somno volo surgere, & in divinorum observantia mandatorum constanter perseverare. Dicat quisque in semetipso: *Pauci electi*; quare quidquid durum & asperum sese mihi in via salutis offeret, libenter subibo, ut cum paucis aliquando vivere, & regnare mihi contingat. Dicat quisque: *pauci electi*; quare salutis meæ negotio sollicitè invigilabo, adversus omnes animæ meæ hostes generosè decertabo; ac indefessâ cura bonis operibus incumbam, ut ad cæleste regnum, quod paucorum est, pervenire valeam.

Mementote semper, cælestem coronam dari solummodò sollicitè vigilantibus, generosè pugnantibus, & strenuè laborantibus: qui omnes *pauci sunt*. Quare omnem procul pellite negligentiam; ac vigilare, pugnate, & laborate, ut cum paucis cælestem coronam impetrare possitis. *Amen*.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

DE VERBO DEI.

Semen est verbum Dei. Luc. 8. 11.

Verbi divini, Apostolorum & Concionatorum ore prolati, tanta est virtus, efficacia tanta, ut Verbi increati per quod omnia facta sunt, emanatio quædam & participatio esse videatur. Quia sicut Verbum increatum est causa principalis & prima rerum omnium quæ factæ sunt; ita verbum prædicationis est causa instrumentalis mutationum, conversionum, & omnium ferè bonorum, quæ in hominum animis & cordibus geruntur.

Quis enarret admirandas mutationes, quæ hoc verbo effectæ sunt? Quis dicat quot sapientes in pueros, quot ignari in magistros, verbi hujus virtute sint conversi? Quam multæ sancto hoc prædicationis verbo abrogatæ sint pravæ consuetudines? Quæ vitia non abolita? Quæ virtutes ab hominibus, aliàs peccato servientibus, non acceptæ, & sedulò excultæ? Quid hoc verbo hominibus non persuasum; idque in omnibus sæculis, necnon apud omnes nationes & gentes? Sed heu! infelici hoc ævo, auditorum incuria, malitia, & defectu, Dei verbum suam omnem vim & efficaciam perdidisse videtur.

Nullo unquam tempore plures fuere Concionatores, quàm nostro: tam multæ nunquam habitæ sunt conciones; & conciones quidem sine ullo eloquentiæ fuco, & satis magna diligentia ad audientium utilitatem elaboratæ. Et tamen exiguus inde manat fructus: & paucissimos reperire est, qui Concionatorum voce permoti, suos corrigant mores; qui peccati jugum à se expellant, & ad meliorem vitæ frugem veniant. Quod haud dubiè procedit ex defectu auditorum, qui Dei verbum non audiunt sicut oportet. Quare ut tanto occurramus malo, modum debitè audiendi verbum Dei jam docebimus, &c. *Ave*.

Ex Christianis nonnulli verbum Dei audiunt, sed illud non retinent: alii illud quidem memoria retinent, sed illud non credũt: & alii illud credunt, sed illi non obediunt,

diunt, & executioni non mandant id, quod Dei verbum iis faciendum inspirat.

Qui Dei verbum audiunt, & non illud retinent; sunt similes cribro; quod quidem recipit aquam, sed illam mox emittit, nec aliquid ejus retinet. Qui Dei verbum retinent, & non illud credunt; sunt similes Principibus illis & Pharisæis, qui Christum prædicantem audiebant, sed verbis ejus nullam fidem adhibebant: *Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?* Qui tandem verbum Dei credunt, & illi non obediunt; sunt similes homini, qui vultus sui speciem in speculo considerat; nec tamen maculas, quas in vultu adnotat, abstergere satagit: *Hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo.*

Joa.7.48. Jacob.1.

Audire verbum Dei, & illud non retinere, parum prodest: Retinere Dei verbum, & illud non credere; multùm nocet: Credere verbum Dei, & illi non obedire, seu illa non facere, quæ à Dei verbo facienda docentur, sæpè non tam prodest quàm nocet. Quare ut fructum quisque ex Dei verbo eliciat, ita audiendum, ut: 1. Memoria retineatur: 2. Corde credatur: 3. Manu executioni mandetur. Verbum Dei retinendum, verbum Dei credendum, verbo Dei obediendum. En tres hujus concionis partes.

I PARS. *Verbum Dei memoria retinendum.*

Nil homines majori cum affectu conservare, & majori cum sollicitudine retinere solent, quàm res, quas pretiosas censent. De conservandis & retinendis apud se luto, lapidibus, aliisque vilibus, non est qui curet; sed aurum, argentum, aliasque res pretiosas, cuncti studiosè servare, & custodire soliti sunt. Quare ut ad memoria retinendum, & conservandum Dei verbum vos inducam; velim, ut quisque advertat, nil eo esse pretiosius. Siquidem Dei verbum est semen, margarita, & thesaurus: 1. *Est semen*, cujus pretium incomparabile, 2. *Est margarita*, cujus pretium inæstimabile, 3. *Est thesarus*, cujus pretium infinitum.

1. Verbum Dei est semen quoddam spirituale, & mysticum, *Semen est verbum Dei.* Est quidem vere semen, *tum* quia sicut semen est principium vitæ naturalis; ita & Dei verbum est principium vitæ spiritualis *tum* quia sicut præparari debet humus, ut satum in ea semen fructus afferat; ita & debitè parata esse debent corda auditorum, ut verbum Dei a Concionatoribus seminatum, pœnitentiæ & salutis fructus producat.

Semen autem illud est pretiosissimum: quia cùm in terra bona, & benè culta; seu in corde bono, rore cælesti irrigato, & gratia Dei exculto, seminatur, fructus Cælo dignos, & in æternum duraturos producit. Unde Prædicatores, qui Dei verbum seminant, & prædicant, vocantur *Satores æternitatis*: quia scilicet cùm verbum Dei, quod serunt, cadit in terram bonam, spirituales, cælestes, & in æternum duraturos fructus affert & producit. O quàm pretiosum illud semen! S.Hilar.

Tanti fecit, tamque pretiosum censuit illud semen Christus Salvator, ut de Cælo illud tulerit, & in terram ad illud seminandum descenderit. *Exiit*, & quasi egressus est è sinu Patris, *Exiit* à Cælo in terram, & *exiit*, ut verbum Dei prædicaret & seminaret, *Exiit qui seminat, seminare semen suum.* Illud seminavit, non solùm per seipsum, sed etiam per Apostolos, & per Discipulos, qui ad omnes orbis terrarum partes se contulerunt, ut ubique satorum munere fungerentur, & ubique divinum illud semen sererent. At Christi etiam, & Apostolorum tempore, cæleste illud semen ab innumeris Concionatoribus continuè seminatum est, mirabilesque semper, portentosos, & in æternum perseveraturos fructus edidit quia innumeros peccatores ad Deum convertit, & in viros sanctos mutavit, qui in Cælo æternùm regnabunt, & triumphabunt. O quàm mirandum, & ò quàm pretiosum illud semen!

Dic, quæso, si semen aliquod in tua haberes potestate, cujus tanta esset virtus, ut in terra satum mirabiles, raros, & pretiosos fructus non solùm in terra, sed etiam in Cælo produceret; nonne illud pretiosissimum censeres? Nil haud dubiè hoc semine rarius, nil pretiosius æstimares. Verbum autem Dei est semen illud, quod in hominum terrestrium & carnalium cordibus seminatum; eos in viros Cælo dignos, & in Sanctos, æternùm in Empyreo regnaturos, immutat. Nonne Dei verbo Augustinus, miser & obcæcatus; in virum justum, & Cælo idoneum conversus est? Nonne Dei verbo Magdalena peccatrix, in Magdalenam pœnitentem, sanctam, Deo placentem, & cælestibus thronis dignam mutata est? Nonne hoc verbo Paulus, qui infidelis erat, factus est vas electionis? Nonne Matthæus, qui ad Telonium sedebat, Dei verbo ad Apostolica munia vocatus, & deinde ad cælestia regna translatus est? Sed nonne ab Ecclesiæ Christi primordio, hoc Dei verbum

bum à zelo succeũs Concionatoribus satum, Sanctos in Cælo multiplicavit, & usque ad mundi finem multiplicabit? Certè plerique Sanctorum, qui in Paradiso beantur, sunt fructus à Dei verbo producti. Quare Dei verbum, ut semen pretiosissimum inspiciendum, & ut quid pretiosissimum retinendum est. Cùm ergo Dei verbum audis, illud, quantum fas erit, memoriæ manda; illudque in memoria, tamquam rem pretiosissimam retine, ut eo ad tui sanctificationem, & ad cæleste regnum obtinendum utaris. Sed retinendum etiam Dei verbum, *quia est margarita, cujus pretium inæstimabile*.

2. Non illud ex meo sensu, sed ex Christi sententia margaritam vocabo, prohibet
Mat. 7. 6. enim Salvator, ne ante porcos proiiciantur margaritæ, *Neque mittatis margaritas vestras ante porcos*. Quid per margaritas ibi Christus intelligit? Loquiturne de margaritis materialibus? Non equidem, quia hujusmodi margaritæ proiici non solent, nec aliquis ita prodigus, ut eas ante porcos mittat. Quæ ergo sunt hæ margaritæ, de quibus Christus? Hæ sunt Dei verba, cælestisque, & pretiosa doctrina Evangelii. *Margaritum*, inquit Sanctus Hieronymus, *est sermo Dei*; & ut ait S. Joannes Chrysostomus, *margaritas hæc verba vocavit, quæ his longè pulchriora, præstantioraque sunt*.

Hier. ep. ad Eust. de custo. virg.

O quàm pretiosum est Dei verbum! Ipsis sanè margaritis est pretiosius, ejusque pretium est inæstimabile: quia qui Dei verbo ad sui sanctificationem utitur, eo totum cæleste regnum sibi emit. Quare cùm ita pretiosum sit Dei verbum, non illud à mente & à memoria eiicias; sed illud retine, illudque sæpè mente revolve. Si pretiosas possideres margaritas, non illas haud dubiè foras mitteres; sed eas pro viribus occultares, & retineres: conserva ergo, & sollicitè verbum Dei memoria retine, cùm sit ipsis margaritis pretiosius, ejusque pretium sit inæstimabile. Sed & memoria retinendum verbum Dei, *quia est thesaurus, cujus pretium infinitum*.

Chr. pro log. in Jo.

3. *Non solùm thesauro verbum Dei comparatur*, inquit Chrysostomus; *sed etiam fonti*. Verbum Dei est quidem simile fonti: quia fluit, & ubique se communicat sicut fontis aqua. Sed est etiam simile thesauro, ratione pretii sui: quia pretiosum est ut thesaurus.

Chry. hom. 3. in Gen.

Cognoscitur, ut subdit S. Chrysostomus, quanti pretii sit aliquis thesaurus, ex re, quæ mediante hoc thesauro comparari potest. Magnus est thesaurus, si eo emi possit illustre aliquod prædium: *major*, si eo acquiri possit insignis quidam Ducatus: & *maximus*, si eo comparari possit amplissimum aliquod terræ Regnum. Sed verbum Dei est thesaurus in infinitum major: quia verbo Dei, si quis benè utatur, acquiri potest regnum cæleste, æternum, & infinitum. O quàm magnus, & pretiosus ille thesaurus.

Pretiosissimum esse illum thesaurum novit Psaltes Regius; quia illùm in corde suo abscondit & occultavit: *In corde meo abscondi eloquia tua*. Quo thesaurus aliquis est pretiosior, eò in loco occultiori abditur: & ideò Dei verbum in corde suo, quasi totius corporis humani loco abditiori, abscondit Propheta: quia existimat, verbum Dei esse thesaurum, quo nullus pretiosior. Quare cùm Dei verbum sit thesaurus pretiosissimus, summa cura, summaque sollicitudine est retinendum, & conservandum. Psl. 118. 11

Cùm quis thesaurum invenit, non illum proiicit; sed præ gaudio illius vadit, & abscondit illum, illumque summa cura custodit, & retinet: quare cùm Dei verbum sit thesaurus pretiosissimus; magna sollicitudine custodiendum, & memoria retinendum.

Non imitandi illi, qui Dei verbum audiunt; sed: facta concione, illius non ultra recordantur, nec recordari curant. Non imitandi etiam illi, qui auditum Dei verbum proiiciunt retrorsum; ita ut illud nusquam ampliùs menti suæ obiici velint, & patiantur: *Projecisti sermones meos retrorsum*. Non imitandi tandem hi, qui postquam Concionatorem audierunt, Deique verbum in corde suo receperunt, à Cæli volucribus, seu à dæmonibus illud auferri, & à memoria deleri permittunt. Sed audiendum attentè & modestè verbum Dei; in corde est recipiendum; ac in eo summa sollicitudine retinendum & custodiendum, tamquam semen, cujus pretium est incomparabile; tamquam margarita, cujus pretium est inæstimabile; tamquam thesaurus, cujus pretium est infinitum. Psl. 49. 17

Siquis diligit me, inquit Christus, *sermonem meum servabit*. Non proiiciendus, nec conculcandus, nec oblivioni tradendus Dei sermo; sed servandus & custodiendus. *Ubi autem servandi Dei sermones? Haud dubium quia in corde*, seu in memoria; ibi servandi, ibi retinendi. Nec ulla unquam audienda est concio, quin aliquid ad sui instructionem in memoriæ penu retineatur. Joan. 14. Ber. ser. 3. de Ad.

Videte quomodò se habuerit Maria, postquam

quam Christum audivit loquentem: verba ejus non abjecit, nec eorum oblita est; sed ut ait sacer Textus, *Mater ejus conservabat omnia verba hac in corde suo*: Postquam etiam audivit Maria Pastores Christum laudantes, & mirabilia quæ de eo dicebantur, enarrantes, *conservabat omnia verba hac, conferens in corde suo*: eodem autem modo memoriæ consignanda, & in corde conferenda Concionatorum verba. Numquam à concione exeas, quin aliquid memoriæ mandaveris; & deinde cum ad propria redieris, ea quæ adnotasti in memoriam revoca, ea mente revolve; ut iis ad benè faciendum movearis; eaque filiis & domesticis enarra, ut & illi ad declinandum à malo, & ad proficiendum in bono alliciantur.

Luc.2.51.

Ib.v.19.

Præceperat olim Judæis Deus, ut legem suam in manibus ligarent, in fronte gererent, in ædium foribus scriberent, eamque serò & manè, in omni loco & tempore meditarentur, & mente revolverent. Sic tu, cùm concionem audis, Dei verba a Concionatore propalata retine, ut deinde ea sæpè ad memoriam revoces, mente verses, cogitatione revolvas, iisque ad profectum tuum spiritualem utaris. At si Dei verbum est memoria retinendum; *est etiam corde credendum*.

Deut. 6. Deut.11.

Verbum Dei est corde credendum.

II PARS

Veritas, quæ de Cælo orta est, infensissimos in terra habet hostes, qui ei insidiantur, qui eam malè recipiunt; variisque modis odium, quo illam prosequuntur, manifestant. Sed veritatem odio habeant homines, quantùm voluerint; quicumque tamen eam perspicuè cognoscet: ei in corde assentietur: nec enim quis in corde suo id negare, & non credere potest, quod verum esse cognoscit: quare ut Dei verbo credendum suadeam, dicam solummodò, illud esse verissimum. De quo nullus dubitare poterit, cùm probavero, quòd Deus, à quo prolatum est illud verbum: 1. Nunquam mentitur: 2. Non amat mentiri: 3. Non potest mentiri.

1. Qui alicujus criminis sunt rei, alios ejusdem criminis reos esse facilè credunt; qui avari sunt, alios avaritiæ arguere solent; qui libidini dediti sunt, alios similiter libidinosos esse censent; qui superbi, alios superbos; qui invidi, alios invidos; qui tandem alicui vitio obnoxii sunt, alios omnes eidem vitio obnoxios esse imaginantur. Quare cùm omnes homines mendaces sint; non desunt qui Deum sicut illos mendacem esse sentiant; sed nunquam mentitur Deus; nec est similis hominibus qui omnes mentiri solent: *Non est Deus quasi homo, ut mentiatur*. Nu.23.19.

Apud mortales nil mendacio communius: ubique fraudes, ubique doli, ubique mendacia. Apud Poetas, fingere & mentiri familiare & usitatissimum est. Ut auditoribus placeant Oratores, veritatem sæpissimè adulterant: quodque nigrum & malum est, tamquam album & bonum quandoque delineant & obiiciunt. Quis ex profanis Historicis fabulas, & falsa pro veris non refert? Quid in Scholis Philosophorum audimus, nisi homines de eodem asserentes, quod sit & non sit, quòd possit & non possit esse, quòd idem sit verum & falsum? Quid tandem in Aulis Principum, in foro, in Mercatorum tabernis, & ubique, nisi fraudes & mendacia? Ubicumque sunt homines, ibi sunt mendaces: quia *omnis homo mendax*; vel ut habet alia versio, *omnis homo mendacium*. At non sic sentiendum de Deo: Deus enim, qui est suprema Veritas, non mentitur sicut homines: *Non mentitur Deus*. Quare cùm non mentiatur Deus, fatendum, verissimum esse verbum ejus. Sed est etiam verissimum, quia *Deus mentiri non amat*. Ps.115.11 Ad Tit.1.2.

2. Deus est prima & essentialis Veritas, à qua omne verum manat; est etiam author veritatis, qui veritatem amat: & ideò mentiri non diligit: *Non amat falsum author veritatis*.

Infinita est oppositio Deum inter & dæmonem; sed præcipuè ratione veritatis: quia eam Deus summopere amat, dæmon autem eam maximè odit. Odio habet veritatem dæmon, & mentiri amat; dolosus est, fraudulentus est, versipellis, fallax, mendax, & mendacii pater est, qui mendaciis & fraudibus suis, hominibus continuè insidiatur: *Mendax est, & pater ejus*. Deus vero mentiri non amat; quin contrà quàm maximo mendacium odio prosequitur. Unde inter plurima, quæ à Deo odio haberi dicit Sapiens, mendacium non ultimum tenet locum: *Sex sunt*, inquit, *quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus: oculus sublimes, linguam mendacem*, &c. Quare cùm Deus nec mentiatur, nec mentiri amet, quis non credat, verissimum esse verbum ejus? Sed est & verissimum, *quia Deus mentiri non potest*. Tert.l.1. de spect. c.14. Joan.8.44 Prov.6.16

3. Cùm veritas sit de essentia Dei: sicut impossibile est, Deum non esse Deum; ita & impossibile est, Deum mentiri: *Impossibile est mentiri Deum*. Et ideò præclare dixit Heb.6.18.

xit Tertullianus, Deum in hoc solùm esse infirmum, quòd mentiri non possit: *Deus solummodò de fallacia infirmus*. Si facienda sint sidera, cæli, mundus unus, & mille mundi, Deus quoad hæc non est infirmus, hæc omnia facillimo negotio operatur; unico verbo, & unico voluntatis suæ actu hæc omnia facere potest. Sed si de mendacio proferendo agatur, hoc non potest Deus, in hoc infirmus est: *Solummodò de fallacia infirmus*.

Fatentur omnes, Deum esse omnipotentem: non inde tamen inferendum, eum mentiri posse. Non dicendum: Deus omnia potest, ergo mentiri potest; quin contrà, inquit Augustinus, si Deus mentiri posset, non esset omnipotens: quia mentiri est infirmitatis, & infirmitatem denotat in eo qui mentitur: *Deus, licèt sit omnipotens, tamen falli non potest, mentiri non potest; & idcircò omnipotens est, quia ista non potest*. Aug. de Symb. ad Cathol. 1. c. 1.

Augustino assentitur sanctus Joannes Chrysostomus, dicens: *Deus, licèt omnipotens, tamen aliqua non potest; nimirum mentiri & fallere*. Cui concinit S. Ambrosius his verbis: *Deus falli, aut mentiri non potest, neque istud in Deo est infirmitatis; sed potiùs virtutis & majestatis*. Chryf. 3. in Symb. Ambr. ep. 37.

Et reverà, si mentiri posset Deus, aut ex ignorantia, aut ex malitia. Vel, quod idem est, si Deus mentiri posset, aut defectu scientiæ, aut defectu bonitatis: omne enim mendacium, aut ex defectu scientiæ, aut ex defectu bonitatis procedit. In Deo autem non potest esse defectus scientiæ, cùm omnia pateant oculis ejus, & ea quæ sunt, & ea quæ non sunt, cùmque scientia ejus sit infinita, nec aliquis error ei accidere possit. In eo etiam non potest esse defectus bonitatis, cùm essentialiter sit bonus, eique essentialis sit bonitas: *Cujus natura bonitas*. Et ideò cùm in Deo non possit esse defectus scientiæ, nec defectus bonitatis, fatendum, illum mentiri non posse. Quare cùm Deus nec mentiatur, nec mentiri amet, nec mentiri possit; necessariò concludendum, verissimum esse Dei verbum, si autem verissimum sit, ei est credendum.

Cùm Deus in mundi primordio per seipsum hominibus loquebatur, ei credendum erat, cùm loquebatur per Prophetas, ei credendum erat, cùm locutus est nobis per Filium, ei credendum fuit, & cùm loquitur nobis per Concionatores, ei credendum est: quia sive per seipsum, sive per alios nobis loquatur, semper verbum ejus verum est, & semper verum erit, & ideò semper ei credendum.

Cùm audiuntur Prædicatores, Dei Evangelium annuntiantes, non accipienda verba quæ proferunt, ut verba hominum, sed ut Dei verba, quæ ab hominibus proferuntur. Sicut cùm Legatus, ex parte Regis, à quo missus est, loquitur, verba ejus inspiciuntur, non ut verba Legati, sed ut verba Regis, ore Legati prolata, ita Prædicatores sunt quasi Legati à Deo missi: *Pro Christo legatione funguntur*, & ideò Prædicatorum debitè munere suo fungentium verba inspici debent, non ut hominum, sed ut Dei verba, ore eorum prolata: *Non ut verbum hominum, sed sicut est verè, verbum Dei*. Si autem inspiciantur ut Dei verba, & verè sint Dei verba, eis firmiter credendum, quia semper Dei verbum verum est, cùm impossibile sit mentiri Deum. 2. Cor. 5. 20. 1. Thess. 2. 13.

Fateor, quod si Concionator aliquis ita impius esset, ut non Dei verbum, sed falsa annuntiaret, non ei credendum esset. Sed cùm Concionator verba Dei loquitur, cùm mysteria fidei docet, ei firmiter credendum, quia nil verbo Dei verius. Sed heu! quàm multi verbo Dei a Concionatoribus prolato fidem non adhibent!

Dic, ò peccator, quoties audisti Prædicatores ex parte Dei dicentes, nullam tibi fore spem salutis, nisi in hoc mundo pœnitentiam egeris: *Nisi pænitentiam habueritis omnes similiter peribitis*. Credidistine hoc? Non utique, quia si credidisses, pœnitentiam egisses. Luc. 13. 3.

Hic, avare, nonne pluries tibi dictum & prædicatum est, reddenda cuique sua, & non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum? Idne credidisti? Nequaquam: quia si id credidisses, aliena quæ detines, jam restituisses. Dic, ò homo ultionis avide, nonne tibi sæpè annuntiata sunt verba Christi, præcipientis, ut quisque suos diligat inimicos: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*? Adhibuistine fidem his verbis? Nullatenùs, quia si eis fidem adhibuisses, inimicis pepercisses. Dic, ò impie, multoties haud dubiè audisti, apertum esse os inferni, ut deglutiat omnes peccatores terræ, ibique in æternum cremandos, si in hoc mundo non convertantur? Hocne credidisti? Neutiquam, quia si hoc credidisses, omnia mortalia, quibus inquinaris, delevisses. Dic tu, qui te Christianum proclamas, nonne pluries audisti, qui prædicarent; tamquam fide divina certum, Christum Salvatorem esse verè & realiter in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento? Anne hoc firmiter credidisti? Non; quia si firmiter credidisses, pluries illum intra te recepisses, illum-

illumque in Tabernaculis remanentem pluries visitasses.

O miseri, cur Dei verbis non creditis? Si vera sint hæc verba, cur eis non creditis? Si veritatem dicant vobis Concionatores, cur eis fidem non adhibetis? *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Hujus rei rationem adducit S. Augustinus, dicens: Vis scire quare non credant? *Amant veritatem lucentem; oderunt eam redarguentem.* Si concionatores eis adularentur, & jucunda loquerentur, eis crederent, sed quia eis terribilia annuntiant, eosque acriter arguunt, verbis eorum non credunt. At verbo Dei semper credendum: quia verissimum est. *Et verbo Dei est etiam obtemperandum.*

Joan. 8.46.

III. PARS. *Verbo Dei est obediendum.*

Concioni intersunt multi, non ut Prædicatorum dictis obediant, & ut meliores fiant; sed ut meliores videantur, & à spectantibus pii censeantur: & hi sunt hypocritæ, qui in Christi maledictionem incurrunt; *Væ vobis hypocritæ.* Alii ad concionem accedunt, non ut Dei verbo pareant: sed ut de Concionatore censeant; ut judicent, an benè vel malè munus suum obeat: & hi similes sunt œnopolis illis, qui omnia in foro degustant vina, non ut ipsi emant, sed ut aliis dicant, quod sit melius, & quod sit deterius. Alii concionibus adsunt, non ut faciant, & inde sanctiores evadant; sed ut discant, & doctiores fiant: & hi sunt similes infirmis hujusmodi, qui peritissimum audientes Medicum, ejus verba mirantur, & ab eo discunt remedia, quibus medisntibus, à morbis, quibus laborant, possent liberari; sed ea adhibere non curant. Alii concionibus assistunt, non ut Concionatorum dictis obtemperent; sed ut hominum corda ad sui amorem alliciant: tales sunt multæ adolescentulæ, quæ in medio auditorii, circumornatæ ut similitudo Templi, & profanis vestibus indutæ, se videndas omnibus exhibent. O quàm pravæ sunt prædictorum omnium auditorum intentiones! Ab hujusmodi sanè intentionibus quisque declinet necesse est; & ad concionem convenire debent omnes, non ut æstimentur, non ut de Prædicatore judicent, non ut discant; sed ut faciant, & verbo Dei obediant. Eique obedire quisque tenetur; 1. Ut Dei gratiam obtineat: 2. Ut æternam beatitudinem assequatur: 3. Ut ad inferni supplicia non condemnetur.

1. Gratia sanctificans, inquit Doctor Angelicus, est thesaurus inæstimabilis, qui toti terrarum orbi prævalet. Imò cùm sit spiritualis, & ordinis supernaturalis; mundus verò sit corporeus, minimus hujus gratiæ gradus omnibus mundi bonis antecellit. Ut autem peccator justificetur, & gratiam justificantem obtineat, verbo Dei obedire debet, & ea facere quæ Concionator facienda dicit. Quia, ut ait D. Paulus, non justificantur, & gratiam sanctificantem non obtinent hi, qui concionem attentè & modestè audiunt; sed hi, qui audita concione, ea faciunt quæ ad justificationem, & ad salutem necessariò facienda docuit Concionator: *Non auditores Legis justi sunt apud Deum, sed factores Legis justificabuntur.* Rom. 2.13.

Superno lumine illustratus Ezechiel Propheta, vidit Cherubinos, habentes manus similes hominum manibus: *Apparuit in Cherubim similitudo manus hominis.* Quid hi significant Cherubini, humanas gestantes manus? Cur Cherubinis, qui toti spirituales sunt, manus dantur humanæ? Ut hoc intelligatur: sciendum, per hos Cherubinos denotari scientiam: quia *Cherubim est plenitudo scientiæ*, sed hi Cherubini manus gestant: ut inde discamus, quòd mox ut verbum Dei audimus, & eo edocemur, manus est adhibenda operi, eaque facere debet peccator, quæ facienda docet Prædicator. Quia si hæc non faciat, gratiam sanctificantem non obtinebit, nec justificabitur; *Non enim auditores Legis justi sunt apud Deum, sed factores.* Obedite ergo Dei verbo, ut Dei gratiam obtineatis: *ac etiam ut æternam beatitudinem assequamini.* Ezech. 10. 8.

2. Verbum est quòd Deus beatos fore dicat eos, qui Dei verbum audiunt; *Beati qui audiunt verbum Dei*, sed unam subdit conditionem: modò scilicet ei obediant: *& custodiunt illud.* Si enim Dei verbo non obtemperarent, nec ea facerent, quæ ut ad salutem necessaria proponit Concionator, beati non forent, nec æternam beatitudinem obtinerent. Et ideò S. Joannes Evangelista in Apocalypsi, eos quidem beatos declarat, qui Dei verbum audiunt: *Beatus qui audit verba prophetiæ hujus*: sed mox subjungit, eos esse beatos, modò ea faciant & servent, quæ à verbo Dei facienda præcipiunt: *& servat ea.* Si enim ea, quæ verbo Dei præcipiuntur, non facerent, beati non forent, nec æternam beatitudinem assequerentur. Luc. 11.28. Apoc. 1.3.

De Dei verbo ait Propheta: quòd magna velocitate currat: *Velociter currit sermo ejus.* Divinum hoc verbum à sinu Dei, in quo conceptum est, transit ad sacræ Scripturæ Ps. 147.15.

pturæ Libros, à sacris his Codicibus ad Concionatoris mentem migrat, à mente ad linguam illius transfertur, à lingua ejus ad auditorum aures fertur: ab auribus ad corda illorum currit; sed hic hærere non debet Dei verbum: à cordibus enim eorum ad manus transeat necesse est: ita ut ea faciant quæ Dei verbo præcipiuntur. Si enim ea non faciant, & Dei verbo non obediant, Paradisi gloriam non obtinebunt, quia beatitudo datur solummodò iis, qui illud audiunt, eique obediunt; *Beati qui audiunt & custodiunt*. Sed si Dei verbo obedire teneantur auditores, ut æternam beatitudinem assequantur: ei etiam obtemperare debent, *ut ad diriora inferni supplicia non condemnentur*.

Chryf. hom. 78. ad popul.

3. Hanc rationem desumo ex S. Chrysostomo: qui cùm die quadam ad populum Antiochenum sermonem haberet, sic auditores suos affatus est. Scio N. N. quòd ad audiendum Dei verbum frequenter accedatis: singulis ferè diebus huc convenitis, ut me dicentem audiatis. Non sine magna voluptate vos meis concionibus audiendis assiduos video: sed quid vobis proderit, quòd frequentissimè Dei verbum audiatis, si ei non obediatis, & si ea facere renuatis, quæ à Dei verbo facienda jubentur? O invide, quid tibi proderit audisse me adversus invidos concionantem, si audita concione, rodentem invidiæ spiritum è corde non evellas, & proximum non diligas? Quid tibi proderit, ò libidinose pluribus astitisse concionibus, verboque divino ad rectè vivendum fuisse concitatum, si libidinibus non abrenunties, & castè non vivas? Quid tibi proderit, o avare, pluries interfuisse concioni, si ea audita, quæ injustè detines, proximo tuo non restituas? Tantùm abest, ut subdit Os illud aureum, quòd prosit vobis Dei verbum audisse, quin contrà hoc vobis in majoris damnationis occasionem erit: *Non solùm vobis non prodesset, verùm majoris fieret occasio damnationis*.

Quod Antiocheno populo Chrysostomus, hoc idem dico vobis. Velim, vos sacris concionibus audiendis esse assiduos. Velim; ut maxima assiduitate, & mirabili cordis voluptate Dei verbum audiatis, si eo audito, injurias inimicis non condonetis, si non restituatis aliena, si pravos è cordibus vestris non eradicetis habitus, si de perpetratis criminibus pœnitentiam non agatis, si tandem verbo Dei non pareatis, & ea, quæ à Dei verbo jubentur, non agatis; *non solùm hoc vobis non proderit, verùm majoris fiet occasio damnationis*.

Conqueritur Ezechiel Propheta de multis, qui Dei verbum, instar cantilenę à Concionatore decantatæ, audiunt. Hujusmodi autem dicit esse eos, qui audito Concionatore, ea non faciunt, quæ Dei verbo facienda imperantur: *Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos*. Ezech. 33. 31.

Cùm nocturno tempore in alicujus civitatis vicis & compitis gratissimus quidam fit concentus, qui eum audiunt, si lecto decumbant, attentas præbent aures, caput aliquantulùm erigunt, ut varios hujus harmoniæ tonos distinctiùs percipiant. Imò & nonnunquam è lecto surgunt, & ad cubiculi fenestras se conferunt, sed mox ut factus est concentus, quisque ad cubile suum redit, & in eo decumbit sicut antea. Similem in modum, cùm illustris quidam Concionator sermonem ad populum est habiturus, ad eum audiendum accurrunt omnes; cùmque de morte, de Dei judiciis, de formidandis inferni suppliciis, vel de alia hujusmodi materia dicit, pessimi quique peccatores sua erigunt capita, attentè, quæ dicuntur, audiunt; piis motibus intùs cientur, imò & à peccatis surgere, & piè vivere quodammodò statuunt. Tunc ebriosus vult sobrius fieri: superbus tunc humilitatem sectari desiderat, tunc impudicus castè vivere optat, & quamdiù cantat Concionator, omnes in melius vitam suam mutare volunt, sed finita concione, quisque ad propria redit, auditum Dei verbum oblivioni traditur, & in peccato suo suisque jacet & dormit sicut antea, *Sermones in canticum vertunt*. Heu! quid proderit Dei verbum audisse, si eo audito, à viis vestris pessimis non convertamini. *Non solùm hoc vobis non proderit, verùm majoris fiet occasio damnationis*.

Quarè non solùm Dei verbum memoria retineatis, non illud solùm corde credatis, sed & illi obedite; eaque facite, quæ Dei verbo præcipiuntur. Hoc sanè quisque facere deberet, sed heu! *Quis mihi tribuat auditorem?* Quis det auditores, qui sollicitè Dei verbum retineant, qui illud humiliter credant, & qui illi obediant, illudque opere exequantur? Rarissimi sunt hujusmodi auditores, sicut & rarissimi sunt qui salvantur. Sed, ò homines terrestres, Dei verbum debitè audite; *Terra, terra, terra, audi verbum Domini*. Dei verbum ita audite, ut illud memoria retineatis, ita ut illud firmiter credatis; ita ut ei obtemperetis. Et postquam in hoc mundo ea feceritis, quæ Dei verbo præcipiuntur, æternam in Cælo felicitatem obtinebitis. *Amen*.

Job 31. 35.

Jer. 22.

DO-

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.
DE MORTE CHRISTI PRO OMNIBUS.

Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellaverint, occident eum. Luc. 18. 32.

TOto cœlo, semper & in omnibus differt spiritus Ecclesiæ à sæculi spiritu, sed ab eo differt isto præcipuè saturnalium tempore; in quo dum mundus gaudet, tristatur Ecclesia, dum mundus profanas componit cantilenas, Cantica spiritualia Ecclesia emittit; dum vestes superbas mundus præfert, Ecclesia lugubribus utitur ornamentis, & ut paucis multa dicam, dum hoc tempore mundus totus est luxui, vanitati, ludis, conviviis, & libidinibus; Ecclesia, ut ad omnia quæ mundi sunt, spernenda, & projicienda inducat, legendum nobis exhibet Evangelium, in quo narrantur dira supplicia, quæ Christus sustinuit, & acerba mors, quam pro omnium hominum salute, summo cordis affectu pertulit: *Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellaverint occident eum.*

Profana, vana, & exitiosa mundi gaudia verbo & exemplo damnavit Christus, dum in sæculo viveret, & qui rectè sapiet, ab his omnibus nunc abstinebit gaudiis, ut cogitet de Christo, utque mortem ejus seriò perpendat, & mente revolvat.

Non jam sigillatim meditanda proponam cuncta quæ Christus passus est supplicia; nec omnes mortis ejus enarrabo circumstantias, sed ut ad mundi contemptum, & ad Christi Salvatoris amorem inducantur omnes; eum pro omnibus hominibus mortuum esse dicam, &c. *Ave.*

CHristi mors considerari potest in Dei decreto, in Christi morientis oblatione, & in fructu quem ex morte ejus homines percipiunt. Mors, inquam, Christi considerari potest in æterno Dei decreto; in oblatione, quam Christus moriens in cruce fecit; & in fructu, qui ex illa morte ab hominibus in tempore percipitur.

Sciunt omnes & fatentur, acerbissimam illam mortem, quam passus est Christus, fuisse à Deo decretam ab æterno, oblatam à Christo in cruce, & utilem homini in tempore. Sed ut pateat, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem fudisse: dico, quòd hoc decretum, hæc oblatio, & hic fructus, ad omnes penitùs homines, tam reprobos, quàm justos, extendantur.

Si Christus pro aliquibus solùm, & non pro omnibus mortuus esset hominibus; hoc esset: *vel* quia Christus (ut Verbum) in æterno suo decreto non statuisset mori pro omnibus omnino hominibus, *vel* quia in cruce Christus mortem suam non obtulisset pro omnibus hominibus, *vel* quia in tempore fructum mortis ejus non omnes penitùs homines percepissent. Quare ut plenissimè constet, & clarissimè pateat, Christum pro omnibus hominibus mortuum esse; dico, quòd Christi mors: 1. Decreta est ab æterno pro omnibus hominibus, *sine ulla exceptione*: 2. Oblata est in cruce pro omnibus hominibus, *sine ulla exclusione*: 3. Utilis est in tempore omnibus hominibns, *sine ulla limitatione*. En tres hujus concionis partes, quibus Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse constabit.

Mors Christi decreta fuit ab æterno pro omnibus hominibus, sine ulla exceptione. I. PARS.

LIcèt unicus sit intrinsecè divinæ voluntatis actus; ille; tamen actus multiplex est terminativè, seu respectu diversorum objectorum ad quæ terminatur. Quare varia in divina voluntate distinguimus decreta: non quòd intrinsecè plures & diversi sint actus illius voluntatis æternæ; sed quia unicus ille actus ad varia objecta terminatur, cnm ordine quodam præsuppositionis unius ad aliud.

Horum autem Dei decretorum ordo, respectu rerum creatarum, à Scotistis (si benè memini) sic concipi solet. Quod scilicet, postquam Deus ab æterno, infinita sua scientia, novit omnes creaturas possibiles, ex illis omnibus decrevit in primo instanti producere Christum, tamquam omnium entium creabilium nobilissimum, in cujus productione quàm maximè divina elucet bonitas: quia producendo Christum, Deus ad extra infinitè se communicat. In eodem etiam instanti decrevit Deus producere Angelos, & homines, qui in tempore producti sunt, quorum Christus primogenitus est & caput. Et in hoc instanti decrevit Deus Christi Incarnationem quoad substantiam solùm; abstrahendo à modis quibus fieret; an scilicet modo passibili, vel modo impassibili.

In sequenti instanti prævidit Deus lapsum Adami, totiusque generis humani in eo: qua-

quare lapsę per Adami peccatum naturę humanæ misertus Dominus, in instanti immediatè sequenti decrevit illam per Christum redimere, & tunc decrevit, quòd Christus incarnaretur modo passibili, ac pro hominibus mortem obiret; non pro aliquibus solùm, sed pro omnibus. Sicut enim omnes homines ad æternam mortem erant destinati; ita & Christum ad mortem pro omnium hominum redemptione subeundam Deus destinavit.

Tanta Patris ęterni in homines fuit charitas, tantus in illos amor, ut decreverit, Christum non pro aliquibus dumtaxat, sed pro omnibus, sine ulla exceptione hominibus
Rom. 8. 32 moriturum. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit*, inquit D. Paulus. *sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Quomodò Pater æternus tradidit Filium suum pro omnibus? Non quidem inspirando Judæis, ut eum traderent & occiderent, sed æterno suo decreto destinando eum ad mortem pro omnibus hominibus sustinendam, tradidit illum pro omnibus hominibus, inquit Doctor Angelicus: *quia æterna sua voluntate præordinavit passionem Christi ad humani generis liberationem*,

D. Tho. 3 p. q. 47. a. 3. ad 4.

Christus in sacris Codicibus vocatur Agnus, *qui occisus est ab origine mundi*. Quomodò a mundi origine occisus fuit Christus? Dici posset eum ab origine mundi occisum: quia ipsius mors omnibus hominibus ab ipsa mundi origine profuit, sicut & ipsis usque ad consummationem sæculorum profutura est. Sed Christus est etiam Agnus ab origine mundi occisus, quia ab æterno, mox ut Deus hominem lapsum prævidit, Christi mortem pro omnium hominum redemptione ordinavit. Unde Christus adumbrat nobis duos Agnos immaculatos, qui quotidie in veteri Lege Deo immolabantur, & quorum unus manè, & alter vespere of-
Num. 28 ferebatur: *Unum offeretis manè, & alterum ad vesperum*. Non enim solùm vespere in cruce immolatus est Christus, sed etiam manè, seu ab æterno immolatus est in decreto divino quo statuit, eum in cruce pro omnium hominum salute immolandum.

Cùm Isaac, lignis holocausti onustus, à Patre in Montem immolandus duceretur, rogavit Patrem, ut diceret, ubi esset victima immolanda? Cui respondit pius Pater:
Gen. 22. 8 *Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi*. Nos miseri, communi piaculo onusti, æternis eramus ignibus cremandi; sed Pater Abraham, & Deus misericordiarum, ab æterno providit victimam pro nobis immolandam, Christum scilicet, qui est Agnus ab origine mundi, & ab æterno in Dei decreto occisus. Sed pro quibus hanc immolandam fore victimam, ab æterno prævidit Deus, pro quibus Christum immolandum decrevit; pro solis fortè electis; Non, sed *pro nobis omnibus tradidit illum*, inquit D. Paulus. Quæ Apostoli verba ponderans S. Ambrosius, ait quod mirè addiderit D. Paulus, Deum pro nobis omnibus tradidisse Filium: *Ut ostendant, quòd Deus ita homines diligat, ut dilectissimum Filium suum pro omnibus tradiderit*. O ineffabilem Dei in homines dignationem! Quæ tanta est, ut non pro aliquibus solùm, sed pro omnibus hominibus Christum immolandum ab æterno decreverit.

S. Ambr. lib. de Jacob & vita beat. c. 6.

Lapsus est in peccatum Angelus, lapsus est in peccatum homo, lapso Angelo, nullum in ejus favorem remedium Deus prædordinavit, sed lapso homini Deus subvenire decrevit, illumque redimere ab æterno statuit. Redemptionem unam Deus ad æterno invenit: *Æterna redemptione inventa*. Heb. 9. 12.
Non plures, sed unam Deus ab æterno redemptionem invenit, quia non pro Angelis Cherubinis, & Seraphinis, sed pro solis hominibus redemptionem invenit, & decrevit: (Angelus, inquit S. Gregorius, sua malitia cecidit; homo verò aliena malitia, scilicet Adami, quare superbus spiritus reparari non potuit, & perditus homo reparari debuit.) Ex quibus summi Pontificis verbis constat, quòd ideò ab æterno Deus non Angelum, sed hominem redimere decrevit: quia Angelus sua culpa, homo verò, non sua, sed aliena ceciderat. Cujus rei aliam etiam rationem adducit, dicens; Ibid. c. 9.
(Duas creaturas ad intelligendum se fecerat Deus, Angelicam & humanam; sed una tegmen carnis habuit, alia verò nihil infirmum de carne habuit, misertus ergo Creator ut redimeret, illam ad se debuit reducere, quam in perpetratione culpæ ex infirmitate aliquid constat habuisse, humanam scilicet. Præclara videtur hæc ratio, quòd scilicet Deus non Angelos, sed homines redimere decreverit, quia homo ex infirmitate ceciderat; Angelus verò nnn ex infirmitate, sed ex malitia. Sed quidquid sit de ratione, quam Deus in mente habuit; certum est, quòd Deus ab æterno, non Angelos, sed homines redimere statuerit. Nec aliques solùm, sed omnes penitùs homines Deus ab æterno redimere, ac pro iis mori decrevit, ab æterno enim statuit, quod semetipsum in cruce immolaret, ut sua morte omnes penitùs homines redimeret. *Unus Mediator Dei*, 1. Tim. 2. 6
& hominum Homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.

S. Greg. lib. 4. Mor. c. 10.

O magnum Christi in homines amorem! Qui tantus fuit, ut ab æterno statuerit illos redimere; non alicujus Angeli, vel Archangeli ministerio, sed per semetipsum. Multum quidem deberemus Deo; si Angelum nobis ab æterno in redemptorem obtulisset; sed hoc alteri committere noluit, voluit quippe ipse Redemptor noster fieri, & ideò ab æterno decrevit, se morte propria, non aliquos solùm, sed omnes penitùs homines redempturum. O portentosum Dei in nos amorem!

1. Reg. 19. Magnus quidem fuit amor Jonathæ in Davidem, ovium Pastorculum, quando pro ejus salute peroravit apud Saulem. Sed quantò majori amore nos prosecutus est Christus, qui non solùm pro nobis Patrem deprecatus est; verùm ab æterno se obtulit in nostræ redemptionis pretium. Ab æterno enim Christus (ut Verbum) decrevit, se naturam humanam assumpturum, & in cruce pro hominum salute moriturum. Quid autem vita sua pretiosius pro nobis offerre poterat? Qua in re suum in nos amorem magis manifestare valebat?

Apud Xenop. in vi. Cyri. Cùm Tigranes, Armeniæ Rex, simul cum uxore, à Cyro captus fuisset; Rogatus, quid pro uxoris dilectissimæ redemptione daturus esset? Nihil, inquit, mihi pretiosius propria vita, quam libenter pro sponsæ meæ redemptione offero, indicans, se alia libenter oblaturum, si quid pretiosius haberet. Magnus quidem Regis illius in uxorem amor; sed in infinitum magis homines dilexit Christus, qui pro iis omnibus, licèt indignis, licèt ingratis, vitam propriam, qua nihil in mundo pretiosius, libenter ab æterno obtulit, ac se pro iis omnibus moriturum decrevit.

Miramini hunc Christi in vos amorem, & amate eum, qui tanto in vos amore exarsit. Ne ingrati sitis in tantum benefactorem, ne in illum peccatis; sed amore ejus ardeant corda vestra. Amate eum, quia ita homines dilexit, ut ab æterno decreverit, se in tempore pro omnium hominum salute moriturum, *& qui reverà in cruce pro omnibus omnino hominibus mortuus est.*

I. PARS. *Mors Christi oblata fuit in cruce pro omnibus hominibus, sine ulla exclusione.*

Sanguis Christi, ratione unionis hypostaticæ, tanti erat pretii, ut minima ejus gutta sufficiens extitisset pretium, non solùm ad homines futuros, & possibiles, sed etiam ad omnes dæmones redimendos, si pro eis oblata fuisset. At non pro dæmonibus Christus in cruce sanguinem fudit; sed pro solis hominibus, illumque in cruce obtulit, tam pro infidelibus, quam prò fidelibus, tam pro reprobis, quam pro prædestinatis, ac generaliter pro omnibus, ut omnes redimerè, utque sanguinis sui virtute, æternā salutem omnes consequi valerent.

Verùm est, quòd finem ultimum, propter quem Christus sanguinem suum fudit, seu æternam beatitudinem multi non obtineant; quia pretioso Christi sanguine, id est gratiis sibi hujus sanguinis virtute datis, malè, & in sui perniciem utuntur. Certum tamen, quòd Christus verè pro omnibus omninò hominibus in cruce mortuus sit, & mortem suam obtulerit; *Etsi*, inquit Concilium Tridentinum, *Christus pro omnibus mortuus sit, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt.* Trid. sess. 6. c. 3. Ex quo patet, Christum mortuum esse, & in cruce sanguinem obtulisse, *tam* pro prædestinatis, qui ultimum sanguinis ejus beneficium, seu æternam beatitudinem percipiunt, *quàm* pro reprobis, qui ultimum illud beneficium non recipiunt. Quod & asserit S. Chrysostomus, dicens; *Christus non solùm pro fidelibus, sed pro universo mundo gustavit mortem.* Chrys. hom. 4. in Ep. ad Heb. Et ut ait S. Anselmus, *Christus mortem sustinuit pro omnibus, ut omnes sua morte redimeret.*

Anselm. in c. 2. Ep. 1. ad Tim. Hoc idem probari posset ex Concilio Remensi, in quo adversus Gotescalcum hæc edita est propositio; *Nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit Christus.* Probari etiam posset ex Alexandro VII. Innocentio XI. & aliis nonnullis Summis Pontificibus, qui tanquam de fide certum definierunt, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse. Probari similiter posset ex SS. Patribus, qui passim dicunt, quòd Christus, non pro aliquibus dumtaxat; sed pro omnibus hominibus mortuus est, quòdque *Salvator est, non horum quidem, illorum verò non, sed omnium.* Clem. Alex. 7. Strom.

At id verbis, quibus clariora esse non possunt, decidere videtur D. Paulus. Si enim ab eo quæras, an Christus pro aliquibus solùm, vel pro omnibus hominibus mortuus sit? non respondebit, quod pro aliquibus dumtaxat, sed quòd pro omnibus mortuus sit; *Pro omnibus mortuus est Christus.* 2. Cor. 5. 14 Dic, ò sancte Apostole, estne mortuus Christus, etiam pro infidelibus, & hæreticis, quorum infinitus est numerus; *Pro omnibus mortuus est Christus.* Sed fortè non est mortuus pro Judæis & barbaris? *Pro omnibus mortuus est Christus.* Sed estne credibile, eum mortuum esse etiam pro iis, qui eum flagellaverunt, spinis coronarunt, & cruci affixerunt? Non solùm pro his, sed etiam

pro

pro omnibus mortuus est Christus. Quid clarius illis D. Pauli verbis? Sed audiamus adhuc illum hac de re loquentem.

1 Tim. 4. 10. *Christus*, inquit Apostolus, *est Salvator omnium, maximè fidelium*. Quasi dicat, Christus est Salvator Judæorum, Gentilium, hæreticorum, infidelium, & omnium omnino hominum, quia pro omnibus mortuus est, omnibusque media, quibus salvari possint, exhibuit: maximè tamen est Salvator fidelium: quia virtute mortis suæ, majores eis gratias, majoraque iis, quam aliis, salutis adjumenta confert. Sed licèt hoc modo Christus fidelium magis, quam infidelium sit Salvator; est tamen verè infidelium, & omnium Salvator: *Christus est Salvator omnium*. Quomodò autem omnium Salvator est Christus, nisi quia pro omnibus mortuus est? Nec enim hominum Salvator dicitur, nisi quia pro iis mortem obiit, & sanguinem suum fudit.

Dicite nunc, quæso, an clarius loqui possit Apostolus? Et quis asserere audebit, Christum non esse Salvatorem omnium; cùm expressè dicat Paulus: *Christus est Salvator omnium?* Quis etiam docere pertentabit, Christum non esse pro omnibus mortuum: cùm dicat Apostolus: *Pro omnibus mortuus est Christus?* Talia docere non possunt, nisi viri pertinaces, protervi, & hæretici. Hujusmodi farinæ, vel potiùs hujusmodi furfuris viri dicunt: Christus non est Salvator omnium; & D. Paulus ait: *Christus est Salvator omnium*. Dicunt illi: Christus non est mortuus pro omnibus, & D. Paulus ait: *Pro omnibus mortuus est Christus*. Cui, quæso, credendum? Anne illis hæreticis, qui à plurimis sanctis Pontificibus, & à variis Conciliis condemnati sunt, vel D. Paulo, qui est magnus Christi Apostolus, Prædicator veritatis, & Doctor Gentium? Illi dicunt, Christus non est mortuus pro omnibus, & Paulus ait: *Pro omnibus mortuus est Christus*. Nonne Pauli verbis adhærendum? Nonne dicendum cum Apostolo: *Pro omnibus mortuus est Christus*, nullo excepto?

Hoc sanè dicendum, & hoc firmiter credendum, sed & pro tanto beneficio immortales Christo gratiæ sunt referendæ. O homo, *gratiam fidejussoris ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam*. Eccl. 29. 20. Fidejussor hic, est Christus, qui pro te in cruce animam, seu vitam suam dedit: *Fidejussor* hic, est Christus, qui immolatione sua, tibi apertum clausit infernum, tibique clausum Paradisum aperuit, ita ut jam tibi facile sit inferni supplicia devitare, & Paradisi gaudia obtinere. *Fidejussor* hic, est Christus, qui pro tui salute in cruce passus, & in cruce mortuus est; quare *gratiam fidejussoris ne obliviscaris*; sed pro tanto beneficio, ei gratias agere non desinas.

Perpende seriò, *quòd* non vilis pecuniæ pretio, sed sanguine suo, suppliciis multis, & dira morte redemit te Christus, *quòd* hæc supplicia, illamque mortem tanta charitate pertulit, ut alia plurima & acerbiora libenter passus esset, si hoc pro tui salute necesse fuisset: *quòd* tandem ex mera bonitate sua, absque ulla spe retributionis ex parte tua, & sine ullis tuis præcedentibus meritis, tot supplicia, & tam acerbam mortem passus sit. Hæc seriò recogita, & nil non suscipias, ut debitas tanto benefactori grates rependas. Sed & ama, ac ardenter ama eum, qui non tantùm ita re dilexit, ut ab æterno pro tui salute mori decreverit, verùm & qui ita te amavit, ut reverà pro te in cruce mortuus sit.

Ita dilexerat te Christus, ut de Cælo in terram descenderit propter te, ita etiam te amaverat, ut qui erat Deus invisibilis in sinu Patris, homo visibilis in ventre feminneo factus fuerit. Sed nondum consummata erat Christi in te dilectio: nihil enim tibi profuisset, quòd Homo factus esset, si pro te passus & mortuus non fuisset, quare ut majora adhuc amoris sui testimonia tibi darer, pro te pati, & mori voluit: *Iesus tantum dilexit eos, ut moreretur pro eis*. S. Aug. tra. ctat. 55. in Joan. O amorem omni alio amore majorem! Ecquis non amet eum, qui ita omnes amavit homines, ut pro iis omnibus mori dignatus sit! Quis ita ingratus, ut tanto amatori amorem suum deneget? Quis amore reciproco non langueat, totusque in Christum amore non succendatur? Sed quis tantum amatorem offendere audeat? Heu! offendere eum, qui pro nobis mortuus est, ò quantam ingratitudinem! Peccare in eum, qui pro nobis libentissimè sanguinem fundere, & mori voluit, ò qualem immanitatem! ò quantam perfidiam! Sed ò quàm multi ingrati, & perfidi sunt in hoc mundo? Quàm multi peccant in eum, qui pro iis mori dignatus est? Desine, o peccator, iniquè agere! Ne ampliùs pecces in Deum tuum, Creatorem tuum, & Redemptorem tuum: qui tanto te amore prosecutus est, ut pro te, & pro omnium hominum salute in cruce mortuus sit. Sed si Christi mors oblata sit in cruce pro omnibus hominibus, sine ulla exceptione; *utilis est etiam in tempore omnibus hominibus, sine ulla limitatione*.

III. PARS *Mors Christi est utilis omnibus, sine ulla limitatione.*

INnumera sunt emolumenta, quæ ex Christi morte eliciunt viri pii, qui eam seriò & sæpè meditantur. *Nunc* enim in cordibus eorum accenditur charitatis ignis, cùm attentè considerant, quanto cum amoris excessu Christus pro omnium hominum salute flagellari, conspui, cruci affigi, & immolari voluerit. *Nunc* spes illorum firmatur, & roboratur: quid enim sperare non possunt ab eo, qui pro iis libenter, & gratuitò vitam tradidit? Nonne meritò sperare debent, quòd minora non denegabit, qui vitam suam, qua nihil pretiosius est, pro iis libenti animo dedit? *Nunc* hujusmodi viri ad patientiæ amorem inflammatur, passionis enim Christi meditatio est stimulus excitans ad imitandum Christi exemplum, & ad sequenda ejus vestigia, nec potest quis considerare dira supplicia, & acerbam mortem, quam pro omnibus hominibus perpessus est Christus, quin ad cum Christo, & pro Christo patiendum moveatur. Christus tandem in cruce moriens, est Liber apertus, in quo humilitatem, paupertatem, mansuetudinem, mortificationem, aliasque omnes virtutes discunt qui illum legunt, & qui Christi mortem sedulò meditantur.

Has & alias multas ex Christi morte eliciunt utilitates, qui ejus meditationi se dedunt. Sed & hi, & omnes penitùs homines, alia plurima ex Christi Salvatoris passione percipiunt emolumenta, ex quibus duo solummodò recensebo. *Primum*, quòd virtute passionis & mortis Christi, omnibus omnino hominibus datur gratia ad salutem sufficiens. *Secundum*, quòd ab ejusdem Christi morte habent omnes homines, quòd salvari possint, ita ut qui jam damnantur, non Christi, sed sua culpa damnentur.

1. Nullus equidem est, sive Græcus ille sit, sive Barbarus, sive fidelis, sive infidelis, cui non detur gratia, & auxilium ad salutem sufficiens: gratia hæc in omnes diffunditur, & ut loquitur S. Chrysostomus, Chrys. ho. in Joan. *gratia in omnes diffusa est; non Judæum, non Græcum, non Barbarum excipit, aut dedignatur: omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat.* Et reverà, *si non daretur omnibus gratia*; qui gratiam non haberent, non peccarent, cùm Dei præcepta violarent, quia sine Dei gratia salvari non possunt. *Si non daretur omnibus gratia*; salvari nequirent qui gratia carerent, quia sine gratia impossibile est aliquem servari. *Si non daretur omnibus gratia*; Dei mandata aliquibus essent impossibilia; iis scilicet, qui non haberent gratiam, sine gratia enim Dei mandata servari non possunt. Dei autem mandata non possunt esse aliquibus impossibilia: quia, ut ait Concilium Tridentinum, *Deus impossibilia non jubet.* Rom. 7.

His & aliis rationibus, quæ adduci possent, certissimè constat, gratiam & auxilia ad salutem sufficientia omnibus dari. Sed à quo habent homines hanc gratiam? Nonne a Christi morte? Nonne Christus hanc nobis meruit gratiam, pretiosissimi sanguinis effusione, & dira morte, quam pro omnium salute obiit? Si in cruce mortuus non fuisset Christus, omni penitùs gratia privati fuissemus, & quia pro omnibus mortuus est, hæc gratia omnibus datur: *Gratia Dei per Jesum Christum.* Quare omnibus omnino hominibus utilissima est Christi mors, cùm ejus virtute omnes, nullo excepto, gratias ad salutem sufficientes recipiant. Sed Christi mors est etiam omnibus omnino utilissima, *quia ab ea habent omnes, quòd salvari possint.*

2. Si Christus pro nostra salute mortuus non fuisset, salvari non potuissemus, januæ enim Cæli omnibus semper clausæ fuissent, nec ullus unquam in Cælum intrare valuisset. Sed crux Christi fuit quasi clavis, qua referatæ sunt Paradisi fores, ita ut, Christo jam pro nobis mortuo, nullus sit, qui quæ salutis sunt, facere, & vitam æternam obtinere non possit. Unde si quis nunc non salvetur, sua culpa non salvatur, quia, scilicet, mediis a Christo datis uti non vult. D. Ansel. in hæc D. Pauli verba, Deus vult omnes salvos fieri. *qui non salvantur, non est quod de Deo, vel de Mediatore possint conqueri; sed de seipsis qui nec redemptionem, nec salutem, quam Deus obtulit voluerunt accipere.*

Deus alia assumere potuisset media ad salvandos homines, sed nullum sapientiæ ejus visum est convenientius, quam Christi mors, & ideò Christum pro omnibus moriturum decrevit. Hoc est medium salutis, quod nobis dedit, quare si Christus mortuus pro nobis non fuisset, nullus salvatus fuisset. Jam autem omnes, virtute mortis Christi, salvari possunt, quia mors illa, quæ infiniti fuit meriti, in omnes omnino homines influit, ad omnes se extendit, & ejus virtute, omnibus media ad salutem necessaria conferuntur. Unde præclarè dixit Doctor Angelicus, quòd Christi passio fuit *causa univer-* D. Tho. 3. p. q. 12. a. 1. ad 2. *salis nostræ salutis*; quia scilicet passione & morte Christi omnibus hominibus datum est, quo salvari possint.

O quàm magna hæc passionis Christi utili-

tas

tas! Quàm magnum hoc emolumentum, quod à Christi morte eliciunt omnes! O quàm felices cuncti penitùs homines: cùm à Christi passione & morte habeant omnes, quòd salvari possint, quo quidem nil eis utilius esse potest. Sed advertant, quòd non salvabuntur, nisi qui passionis & mortis Christi fructum sibi applicaverint per Baptismū, Pœnitentiam, aliaque Sacramenta; necnon per suam cooperationem ad gratias, quę virtute passionis Christi illis dantur. Causa enim universalis nihil efficit, nisi per aliam particularem ad effectum applicetur: quare licèt Christi mors sit causa universalis, qua dantur omnibus hominibus media ad salutem necessaria; non tamen salvabuntur, nisi qui, ut causæ particulares, fructum passionum, & mortis Christi sibi applicabunt. Quod præclarè docet Doctor Angelicus, dicens: *Meritum passionis Christi sufficienter operatur, ut quædam causa universalis salutis humanæ. Sed oportet hanc causam applicari singulis per Sacramenta, & per fidem formatam, quæ per dilectionem operatur.*

S.Tho. q.49.ve. e.1 a.7. ad 8.

Magna quidem fecit Christus pro hominum salute; sed non omnia fecit. *Magna fecit*: quia passione sua nos redemit, nobisque dedit media ad salutem necessaria; *sed non omnia fecit*: quia insuper quisque hæc media assumere, & illorum auxilio fretus operari debet, ut salvetur: vel, ut cum D. Paulo loquar, adimplere quisque debet quæ desunt passionum Christi.

Coloss.1. *Adimpleo*, inquit Apostolus, *ea quæ desunt passionum Christi.* Si sufficientiam spectes, nihil deest passioni Christi: sufficiens namque est mille mundis redimendis & salvandis; sed si applicationem & efficaciam attendas, applicatio sæpè deest ex parte nostra: unde fit, quòd passio Christi, quæ ex se est sufficiens, respectu nostri non sit efficax. Illud autem quod passioni Christi deesse sciebat D. Paulus, seu applicationem ejus, adimplebat. Adimpleamus nos quoque quę desunt passioni Christi; applicemus nobismetipsis Christi-passionem per frequentē Sacramentorum receptionem, & per fidei, obedientiæ, charitatis, aliarumque virtutum opera, quæ ex illius passione, & ex morte ejus pretium habeant & meritum.

Potuisset Christus, si voluisset, ita morte sua nos redimere, ut ad salutem obtinendam nihil ex parte nostra faciendum remaneret: sed hoc modo nos redimere ei non placuit: voluit enim, ut ex parte nostra aliquid agendum superesset: voluit, ut passionem suam quisque sibi applicaret Sacramentorum perceptione, & virtutum exercitio. Adimplete ergo quæ desunt passionum Christi: applicate vobis Christi merita per frequentem Sacramentorum receptionem, & per pia opera: Si enim fructum passionis Christi vobis non applicaveritis, ad salutem nullo modo vobis proderit.

Familiari ista similitudine utitur egregius quidam Prædicator, ut hæc explicet: (Sit, inquit, stagnum, aquarum multitudine plenum, sufficiens ad irrigandum totam quæ circumcirca est, terram: si foramen ex quo aqua exire queat non fiat, arida profectò, & infœcunda ipsa humus tibi manebit; non propter aquarum penuriam; satis enim erat in stagno; sed quia illam tibi utilem & fructuosam, aditus per quos exiret ad irrigandum terram patefaciendo, facere noluisti. Ita passio, & mors sacratissima Christi Redemptoris nostri, stagnum quidem aquarum infiniti valoris extitit: si verò eam tibi non applicas, viamque per quam ipsa aqua in animam tuam profluat non aperis, arida, infructifera, & infertilis remanebit non quidem ob defectum meritorum Christi; sed ob tuam negligentiam & malitiam. Suspiria autem, lachrymæ, labores patienter tolerati, usus divinorum Sacramentorum, ac denique cætera pia opera sunt foramina, per quæ divina hæc aqua in hominum corda dilabitur: & quantò ampliores sunt illi aditus, tantò major in hominum corda fluit aquarum copia.) Quare hos aditus aperi: fac ut ad te veniant uberes gratiarum fontes, quas passione sua omnibus meruit Christus: applica tibi fructum passionum ejus per frequentem & piam Sacramentorum receptionem, per bona opera, & per multos virtutum actus. Hoc si facias, nil, respectu tui, deerit passioni Christi; ejusque virtute æternam beatitudinem obtinebis. *Amen.*

Dom. 2. post Pa. sc. conc. 1 in fine

DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

DE OBSEQUIO SOLI DEO PRÆSTANDO.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Matth. 4.

TAnta Dei Majestas, celsitudo tanta, tantaque ejus in omnes homines bonitas, ut mirum sit, inveniri unum aliquem qui ei servire, ejusque obsequio se mancipare renuat.

O homo, dic, quæso, quid habes, quod à Deo non acceperis? Sed dic mihi,

quid desiderare potes, quod non plenè inveniatur in Deo? Si te delectat sapientia; sapientissimus est: si pulchritudo; speciosissimus est; si gloria: si divitia; gloria & divitia in domo ejus: si voluptas, & delectatio; delectationes in dextra ejus usque in finem. Si saturitas, & abundantia; inebriabuntur ab ubertate ejus, qui possident eum. Quis ergo non serviat Deo, qui tantus, tamque erga homines beneficus est? Ei quidem servire, eique omnes obsequi debent. Sed heu! obsequio ejus se multi subtrahunt, ut peccato, & dæmoni serviant: Clamant Concionatores clamant Confessarii, dicentes, non dæmoni, sed Deo soli serviendum; & tamen innumeri, derelicto Deo, ad peccati & dæmonis partes declinant.

S.Tho.à Villanova de Traslig.

Audio Christum, dæmoni hodie dicentem: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Quod Christus dæmoni, hoc ego omnibus hominibus dico: totaque hac concione hoc unum dicam, quod non dæmoni, sed Deo soli serviendum, &c. *Ave*.

DUo sunt Domini, qui expansis vexillis, omnes homines ad sui obsequium allicere satagunt, Deus scilicet & dæmon: *Deus*, cui omne obsequium, omnisque debetur honor & gloria: *Dæmon*, qui omni supplicio omnique execratione dignus est.

In Dei vexillo depicta est crux, quam Deus offert omnibus, ut medium ad salutem necessarium: in dæmonis verò vexillo delineatæ sunt carnis deliciæ, & mundi divitiæ, ut quid summè optabile. Quare cùm dura displiceant, blanda placeant, ad crucem pauci, & ad delicias multi advolant: pluresque dæmoni, quàm Deo, suum dant nomen. Sed si probè scirent homines, quis sit Deus, & quis sit dæmon; abjecto pessimo dæmone, totos se Dei obsequio haud dubiè manciparent & consecrarent.

Quis, quæso, diviti, potenti, & fideli potiùs, quàm pauperi, debili, & fallaci domino servire non malit? Nullus sanè ita stolidus, ita stultus nemo, qui à pauperis, debilis, & infidelis domini partibus non declinet, ut ditissimi, potentissimi, & fidelissimi domini obsequio se subdat. Quare, ablegato dæmone, omnes Deo servire ambient, si seriò perpendant, quòd dæmon est pauper, debilis, & fallax; 1. *Dæmon est pauper*, & Deus ditissimus: 2. *Dæmon est debilis*, & Deus potentissimus: 3. *Dæmon est fallax*, & Deus fidelissimus. En tres rationes, quibus ad soli Deo serviendum quisque excitari debet: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*.

Dæmon est pauper, & Deus ditissimus. I. PARS.

1. DEus ab initio dæmonem pretiosissimis gratiæ, & spiritualium bonorum thesauris ditaverat, eique cælestium omnium bonorum gazas aperire paratus erat Sed infelix, & rebellis ille spiritus ita prodigus fuit, ut in momento, suam omnem dissipaverit substantiam, inæstimabilia gratiæ dona perdiderit, ac ita pauper evaserit ut nec vel minimæ cujusque rei possessor remanserit.

Verum est, quòd vocetur *princeps hujus mundi*: quia impiis, omnibusque peccati & mundi amatoribus dominatur, eosque iniquè regit: Sed non est hujus mundi princeps; ita ut mundo huic visibili presit, omniumque mundi facultatum sit dominus: cùm ita pauper sit & miser, ut nec minimæ cujusque rei sit possessor & dominus: *Nihil maligni spiritus in hoc mundo proprium possident*. Joan.14. S. Greg. 3.in Evl

In hodierno Evangelio pauperem se prodit diabulus; dum non cibos exquisitos, imo nec panes Christo, sed lapides tantùm offert: quos si comedere velit, in panes convertat: *Dic, ut lapides isti panes fiant*. Et cur astutus dæmon, ut Christum ad gulę peccatum alliciat, duros solummodo offert lapides? Cur perdices, phasianos, vel alia pretiosa, & palato suavia non objicit cibaria; quorum odore, vel aspectu solo Christum illaqueare pertentet? Cur non magnificum parat convivium: quo, ut incentivo, ad gulæ indulgendum eum alliciat? Hoc fecisset haud dubiè, si potuisset; sed tanta erat ejus paupertas, ut nec frustum panis dare posset. Et ideò lapides solummodò obtulit: *Quia non invenit cibum, quem offerret esurienti, postulat in cibum saxa mutari. Undique exclusus, undique fraudatus, ad pavimenta se confert*. O quam magna dæmonis paupertas? Quid eum tibi daturum speras: cùm Christo lapides solummodò offerat? Matth.4 3. S.Ambr: ser. 3.de jejun.

Divitem, omniumque regnorum mundi dominum se dicit satanas; cùm regna omnia Christo offerat, modò ipsum adoret: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*. Imò, ut ait sanctus Lucas Evangelista, postquam dæmon Christo omnia mundi regna ostendit, dixit ei: *Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa*. Habetne omnia mundi regna diabolus, ut illa det? Non: ut enim ait sanctus Maximus, *dæmon Christo offert, quod non habet*. Potestne dæmon dare Christo regna Matth. 4 9. Luc.4.6. S: Maxim. hom.4.

gna mundi, quæ ei pollicetur? Non enim, ut ait Chrysologus, *hæc dicit, non quòd possit dare; sed quia vult fallere*. Omnia offert, omnia pollicetur, ut decipiat; sed nec minimum quid dat, nec dare potest, Christo offert omnia mundi regna, modo cadens adoret illum: avaro montes aureos promittit, modo aliena iniquè rapiat: superbo dignitates pollicetur eminentiores, modò peccatis animam suam inquinet: omnibus promittit quæcumque desiderare possunt. Ast magna est differentia inter promittere, & dare: promittit enim omnibus omnia, offert omnibus omnia, quia fallax est; sed nil ulli dat, nec dare potest; quia ita pauper est, ut nullius rei sit dominus.

Chrysol. ser. 19.

Sibi suadent nonnulli, dæmones perditarum rerum, necnon thesaurorum subterra reconditorum, esse dominos; sed errant qui ita sentiunt. Si enim dæmones thesaurorum essent domini, auro & argento omnes ferè homines obsequio suo manciparent: quia homines ita temporalium bonorum sunt cupidi; ut si eos dæmon ditare posset, omnes ferè ad illum advolarent. Quare Deus non solùm spiritualibus, sed etiam temporalibus dæmones bonis spoliatos esse voluit: *Expolians principatus, & potestates*. Illosque ita hujusmodi bonis spoliavit, ut nec minimum quid in hoc mundo possideant: *Nihil maligni spiritus in hoc mundo proprium possident*.

Coloss. 2.

2. O quàm miser, & pauper est dæmon, qui promittere quidem omnia potest, sed nihil dare potest! Deus autem ditissimus est: cùm cæli, terræ, mundi totius, & omnium quæ in mundo sunt, sit Dominus; nec ulla sit creatura, quæ ejus dominio non subdatur: *Domini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi qui habitant in eo*.

Ps. 23. 1.

Bovum, taurorum, & aliorum quorumdam animalium sacrificia Deo offere soliti erant Judæi, in testimonium supremi ejus dominii in omnes creaturas. Sed in his sacrificiis nil Deo offerebant, nilque ei offerre poterant, quod ejus non esset: quia non solùm boves, oves, & omnia animalia ad eum attinent; sed & omnia creata, quorum supremus est Dominus. Ut enim ipse loquitur: *Mea sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus & boves. Meus est enim orbis terræ, & plenitudo ejus*.

Ps. 49.

Credidit Philo Judæus, nullum Imperatorem, nullum Regem, nullumque hominem esse ullius rei dominum; Deumque usum solummodò rerum hominibus concessisse, sibi verò omnium dominium reservasse: *Deus sibi omnium vendicavit dominium, usum verò distribuit suis subditis*. Ejusdem sententiæ fuisse videtur Chrysostomus, dicens: *Omnes usum habemus, dominium autem nemo*. Dici tamen potest cum omnibus ferè aliis Doctoribus, homines, simul cum Deo esse rerum dominos. Verum est, hominum in res suas dominium esse dependens, subordinatum, & transitorium: quia rerum sunt domini dependenter à Deo, & ad brevissimum tempus, quo in hoc mundo vivunt. Sed Dei in omnes creaturas dominium est supremum, independens, & æternum: earum omnium est, & semper erit Dominus; nec est aliqua creatura, quæ ejus dominio non subsit: ejus sunt, & semper erunt, cælum, terra, & omnia mundi bona: *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*.

Philo lib. de Cher. Chrys. ho. 2. ad Pop.

1. Paral.

Præclarè dixit D. Augustinus, Deum non esse divitem pecunia, sed omnipotentia: *Deus dives est, non pecunia, sed omnipotentia*. Quomodò, & in quo sensu dici potest, Deum non esse divitem *pecunia*? Nonne ipsius æquè sunt pecuniæ, ac alia omnia? Nonne ipsius est omne aurum, & argentum? Nonne dicit ipse: *Meum est argentum, & meum est aurum*? Si autem Dei est omne aurum, & argentum; cur dixit Augustinus, Deum non esse divitem pecunia? Hoc dixit, ut doceat, non credendum, quòd Deus, instar divitum sæculi, arcas auro, & argento refertas habeat. Cùm enim dicimus, Deum esse ditissimum, non intelligendum, magnam pecuniarum copiam, & congeriem eum aliquo in loco fecisse. Non quidem sic dives Deus; sed alio modo dives est, & actu, & omnipotentia. *Dives est actu*: quia aurum, argentum, & omnia creata ad illum actu pertinent. *Dives est omnipotentia*: tum quia montes aureos, & mille mundos, omni divitiarum genere plenos, facere potest: tum quia homines ditare valet, quantùm placuerit: tum quia eis temporalia, spiritualia, & æterna bona conferre potest, prout libuerit: tum quia potestatem habet tribuendi eis hujus mundi, & Cæli regna, cùm voluerit; nec alius quisquam hanc habet potestatem: *Non tribuamus dandi Regni atq; Imperii potestatem, nisi Deo vero, qui dat felicitatem in regno Cælorum solis piis: regnum verò terrenum, & piis, & impiis, sicut ei placet*.

Aggæi 2.

Aug lib. 5. de civ. c. 21.

O quàm dives est Dominus, qui omnia habet, omnia possidet, & omnia dare potest! Ecquis, abjecto dæmonis obsequio, non se totum Domino consecrabit? O homo insensate, nonne abrenuntiare debes

dæmoni, qui pauper eſt, qui nihil habet, & qui nihil dare poteſt? Nonne, inquam, ei abrenuntiare debes, ut te pietati, virtutum exercitio, & Dei obſequio totaliter dedas? Certè, ſi ſapias, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

In Baptiſmate abrenuntiaſti ſatanæ, & tamen, ò miſer, derelicto Deo tuo, ablegato Creatore, & Redemptore tuo, tamdiù dæmoni adhæſiſti, quamdiù in ſtatu mortalis peccati permanſiſti. Sed nunc tuam deteſtare miſeriam, infelicitatem tuam deplora, & abrenuntia dæmoni, ut Deo fideliter ſervias. Ac ſemper in ore tuo hæc verſentur verba: *Abrenuntio tibi ſatana, & conjungor tibi Chriſte.* Chryſ. ho. 21 ad pop.

Dic, quæſo, ò peccator; quam utilitatem, quod emolumentum à dæmone percepiſti eo tempore, quo illi obſecutus es, & quo in ſtatu lethalis peccati perſeveraſti: Rom. 6. 21. *Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis*? Accepiſtine ab illo magna præmia, divitias in æternum permanſuras, vel aliquid pretio æſtimabile? Nequaquam: quia hic ita pauper eſt, ut nihil habeat, nihilque dare valeat. Quare cùm dæmon ſit pauperrimus, Deus verò ſit ita dives, ut omnia habeat, omnia poſſideat, omnia dare valeat; & æterna bona tibi dare diſponat, modò ei fideliter ſervieris, abrenuntia ſatanæ, ut Deo ſedulò, ferventer & fideliter ſervias. Dic, ſæpè dic, & ex corde ſincero dic: *Abrenuntio tibi ſatanæ, & conjungor tibi Chriſto.* At ſi non dæmoni, ſed Deo ſerviendum, quia dæmon pauperrimus eſt, & Deus ditiſſimus; Deo etiam ſerviendum: *quia dæmon debilis eſt, Deus autem potentiſſimus.*

II. PARS.

Dæmon eſt debilis, & Deus potentiſſimus.

SI ligatam à Deo poteſtatem non haberet dæmon, omnia quæ in mundo ſunt, vaſtaret, & everteret; omneſque juſtos, imò *& omne genus mortalium à facie terræ deleret.* S. Baſil. ho. 13. Sed ita ligata ejus eſt poteſtas, ut jam infirmus, debilis, & impotentiſſimus videatur.

Prodit ſe debilem, & impotentem in hodierno Evangelio: in quo dicitur, quòd Chriſtum quidem ſupra Templi pinnaculum ſtatuere potuit, quia hoc ipſe ei permiſit: eum tamen dejicere non potuit. Dixit Chriſto; *mitte te deorſum*; ſed illum deorſum mittere, & præcipitare non potuit: *Non impulit, non tetigit, non appropinquavit; ſed tantum dixit: Mitte te deorſum. Nam diabolus ad malum hortari poteſt, cogere non poteſt.* Chryſ. ho. 5. oper. imperf.

Ante Chriſti adventum audaciores, & ferociores erant dæmones; ſed ita eorum poteſtatem debilitavit, & ligavit Salvator, ut jam blandiri, ſuadere, tamquam leones circuire & rugire poſſint; ſed ſi eis reſiſtatur, nullam habent poteſtatem in homines. Unde ſimiles videntur dæmones priſcis Gallis quorum indolem deſcribens Plinius, ait, eos in primo conflictu audaciſſimos, temerarios, formidandos, & plus quàm viros fuiſſe; ſed cùm primus eorum impetus retardabatur, primuſque ardor reſtinguebatur, deinde debiles, effeminati, & minùs quàm viri fiebant: *Priora eorum prælia plus quàm virorum, poſtrema minùs fœminarum.* Tit. Liv. l. 10. Idem dici poteſt de dæmonibus, qui in primis illis certaminibus, quæ ante Chriſti adventum inibant, feroces, audaces nimis, & hominibus erant terribiles. Sed à Chriſti adventu, ita debilis, infirmus, & effeminatus factus eſt dæmon; ut ſi ei reſiſtatur, mox vertatur in fugam: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Jac. 4. 7.

Adnotarunt rerum naturalium Scriptores inter innumeros piſces qui in mari ſunt, unum aliquem reperiri, qui *enſis marinus* dicitur: eò quòd os longum, inſtar enſis acutum, fronte gerat. Piſcis ille, qui ſemper enſe ſuo armatus incedit, ſpectantibus terribilis & formidandus videtur, ſed reverà ita ignavus & debilis eſt, ut minimi quique alii piſces illi illudant. Rondelet. l. 1. piſc. Huic autem piſci aliquo modo ſimilis eſt dæmon, formidandus enim cuique videtur; ipſum ejus nomen terrorem incutit; at à Chriſti adventu, ita debilis eſt, ut quiſque ei illudere queat, *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei.* Pſ. 103. 26

Diriſſima olim Romanos inter & Cartaginenſes inita ſunt prælia, quibus rebellem Carteginem Romani debellare quidem poterant; ſed dominio ſuo perfectè ſubdere nequibant. Quare ſtatuere tandem Romani, rebellem & formidandam hanc ſolo æquare Cartaginem, novamque ædificare, quæ Cartago vocaretur; ſed quæ Cartago eſſet nomine ſolùm, & non generoſitate, ac fortitudine. *Supereſſe Cartaginem, ſed non formidabilem.* Rodig. l. 4. c. 34. Sic dæmon, ante Chriſti adventum terribilis, & formidandus erat hoſtis, qui Dei amicos terrebat, & facilè vincebat, tunc erat leo, qui non ſolùm rugiebat, ſed & facilè debellabat, & devorabat. At à Chriſti adventu, dæmon eſt quidem ſemper leo; ſed non ampliùs eſt leo formidandus; nec eſt, quòd eum jam timeamus: Illi enim, inquit S. Baſilius, illudere poſſumus, ſicut leonis pelli illuderemus, *Non ampliùs velut leonem timemus, ſed velut pellem conculcamus.*

Et reverà, cur dæmonem timeamus? Cur hunc

S. Basil. ep. ult. hunc pertimescamus hostem; qui ita debilis est, ut in rebus salutis, nec in minimo nobis nocere possit, nisi eum nobis nocere velimus? Non timendus hic animæ & salutis nostræ inimicus: non timendus ille canis; qui, ut ait Augustinus, *latrare potest; sed mordere non potest, nisi volentem*.

Non imaginandum, datam dæmoni potestatem aliquam supra hominis voluntatem: ita ut hominem ad malum compellere & necessitare possit. Latrare enim potest, suadere potest, inspirare potest; sed cogere & necessitare non potest, quia *liberi arbitrii nos fecit Deus; & nec ad virtutes, nec ad vitia necessariò trahimur*. Vis scire, inquit Sanctus Chrysostomus, quam in homines potestatem dæmon habeat? *Præter latratum nihil habet*; seu nihil potest, nisi latrare, suadere virtutis fugam, & vitii amorem inspirare. Sed si nolimus, & si ei resistamus, non potest nos à virtutis amore revocare, & ad vitii affectum compellere. *Diabolus potest ad malum invitare, non potest trahere*.

Hier. l. 2. contra Jovin. Chr. de lac. l. 6. Aug. ser. 7. de temp.

Adversarius noster diabolus, *tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret*, circuit quidem ut devoret; sed nec ferit, nec devorat, nisi volentem. Rugire ille potest, & quærere quem devoret; sed devorare non potest, nisi in fauces ejus se libens quispiam intrudat: *Rugire dæmon potest, ferire non potest*. Rugiat, quantùm voluerit, nihil in nos potest, nisi nos velimus: tanta ejus, respectu nostri, est debilitas, ut nec ad minimum peccatum veniale nos inclinare possit, nisi velimus. Quam enim potestatem in nos habere potest dæmon, qui nec in porcos potestatem habet? Nec enim in illos intrare potuit, sine accepta à Christo ad hoc licentia. *In homines nihil licet, quibus in porcos jussum est, ut liceret*. Nihil in nos potest dæmon, & respectu nostri debilissimus est. Sed contrà, Deus potentissimus est.

1. Pet. 4. S. Ber. ser. 13. in Ps. qui habit. Chrysost. ser. 16.

2. Quid enim non potest Deus, qui omnia potest? Non hoc solùm, aut illud, sed omnia quæ possibilia sunt, potest (excepto peccato) quod facere non potest, quia peccare, non potestatis est, sed infirmitatis. Si eliciendus sit mundus ex nihilo, & homo ex luto, hoc potest Deus. Si vertenda sint, aqua in sanguinem, virga in serpentem, mulier in statuam salis, aqua in vinum, & panis in Christi corpus, hoc facere potest. Si faciendi essent mille mundi, isto ampliores, & pulchriores, hoc facere posset Deus: quia per omnipotentiam suam sine ullo labore, sine ulla difficultate, & sine ulla resistentia facere potest, quidquid possibile est.

Sicut in mundi creatione, cùm dicebat Deus ut fierent Cælum, & terra; mox Cælum & terra fiebant, cùm dicebat ut fierent sol, luna, sidera, & omnes creaturæ; statim illa facta erant: *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt*. Ita tanta ejus est potentia, ut si jam diceret, fiant mille mundi, isto nostro mundo pulchriores, ditiores, ornatiores, & majores; statim hi omnes mundi facti essent, quia unico voluntatis suæ actu, omnia quæ voluerit, facere potest.

O magnam Dei potentiam! Sed quid non potest, respectu nostri? Nonne potest nos salvare, vel damnare? Immensa quidem Paradisi præmia omnibus proponit; omnes salvari vult, omnibusque dat media ad salutem necessaria, quibus si benè utantur, salvabuntur; sed si iis abutantur, eos ad æterna tartari supplicia condemnare potest: *Potest, & animam, & corpus perdere in gehennam*. Mat. 10.

O homo, quid times à dæmone, qui ita debilis & impotens est, ut nullam in te habeat potestatem? Quid metuis à tam infirmo domino, qui hanc solam in te habet potestatem, quam tu illi das? Ne timeas dæmonem, nec ejus te obsequio mancipes; sed time Deum, qui omnia potest, time Deum, eique fideliter obsequere: quia nisi ei fideliter servieris, æternis te ignibus adjudicabit.

Deus summè bonus est, infinita ejus est bonitas; servis suis infinitam in Cælo præparat mercedem, & regnum æternum; omnesque qui ei sedulò & fideliter servierint in hoc mundo, audient Christum, in die judicii dicentem: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*. Sed eos, qui ei non fideliter servierint, mittere potest, & mittet in infernum, æternùm cruciandos, quare in perpetuum servum te totaliter Deo dedica. Ne servias mundo, peccato, dæmoni; sed Deo tuo, & Domino tuo: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Ne servias dæmoni, qui ita debilis est, ut nullam adversus te habeat potestatem; sed Deo obsequere, qui omnia potest, & qui in æternam tartari gehennam te mittere valet. At si non dæmoni, sed Deo serviendum, quia dæmon est debilis, & Deus potentissimus; Deo etiam, & non dæmoni serviendum, *quia dæmon fallax est, & Deus fidelissimus*.

Dæmon

II. PARS.

Dæmon est mendax, & Deus fidelissimus.

Mendax, fallax, & infidelis est satanas, qui plurima bona promittere solet; non ut det, sed ut decipiat. A mundi primordio mendax fuit, cùm in Paradiso terrestri primos Parentes mendaciis suis fefellit: promisit enim eis immortalitatem: *Nequaquam moriemini*; pollicitus est eis etiam divinitatem: *eritis sicut dii*; ac tandem promisit eis scientiam boni, & mali: *scientes bonum & malum*. Sed rei eventus illum mendacissimum, & fallacissimum esse demonstravit: non enim ad immortalitatem, ad divinitatem, & ad eminentem scientiam evecti sunt; sed postquam, nimiùm creduli, falsis dæmonis suasionibus adhærentes, de ligno vetito comederunt: non immortales, sed morti obnoxii, non dii, sed jumentis insipientibus similes: non doctiores, sed ignari facti sunt.

O quàm mendax, & fallax fuit dæmon, respectu primorum Parentum? Sed & eum fallacissimum esse, in hodierno patet Evangelio, in quo ut refert S. Lucas, asserit dæmon, omnia mundi regna sua esse, & de iis ad arbitrium posse disponere: *Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum*: *quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa.* Mentitur inquit S. Irenæus, in eo, quòd asserit, sibi tradita esse omnia regna cum potestate gubernandi, & donandi ea ad libitum: diabolus enim nihil in mundo habet, quod suum appellare possit; ac per consequens, nec aliquid dare potest. Mentitur secundò dæmon, cùm ait, se dare gloriam regnorum; divitias scilicet, & honores; nam, ut ait S. Cyprianus, ad illum talia non pertinent, nec hujusmodi dare valet: *Tu, impie, ac mendax, quid habes, quod dare possis?* Mentitur tandem, inquit S. Chrysostomus: *quia nullatenùs intendebat dare quod promittebat*: si enim uni omnia mundi regna dedisset, nil illi aliis dandum superfuisset: quis autem credat, quòd pro uno lucrando, omnes alios servos amittere vellet?

Luc. 4. 6.

S. Iren. l. contra Hæretic.

S. Cypr. de jejun. & tentatione Christi. S. Chrys. ho. 5. op. imperf.

Hoc non est credibile; sed certum est, quòd mendaciis suis Christum decipere voluerit: sicut & certissimum est, quòd fallaciis, & fallacibus promissis homines quotidie decipiat. Christum, cujus sapientia erat infinita, decipere non potuit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*; sed multos homines quotidie decipit, dicens cuique: *Hæc omnia tibi dabo*. Avaris promittit pinguem fortunam, magnam bonorum temporalium copiam, & divitias quibus diù gaudebunt; modò fraudibus, usuris, & aliis viis iniquis, aliena rapere studeant; iisque dicit: *Hæc omnia vobis dabo*. Superbis pollicetur altiores mundi dignitates, honorem & gloriam sæculi, modò latam, & spatiosam perditionis sequantur viam; illisque dicit: *Hæc omnia vobis dabo*. Voluptuosis delicias offert plurimas & perennes; modò à via regia sanctæ crucis declinare velint. Iis, & omnibus aliis, quos ad peccatum allicere intendit, plurima promittit, dicens: *Hæc omnia vobis dabo*. Sed, ut ait D. Augustinus: *non solùm mendax est, sed etiam mendacii pater*: quia promittit, non quòd dare velit; sed quia decipere intendit.

S. Aug. de civit. l. 14. c. 3.

Astrologos judiciarios dirè objurgat sanctus Augustinus, eosque vocat *seductores*: quia fingentes, se ex siderum influxibus quæ cuique eventura sint, cognoscere, fallunt homines, prædicendo eis multa bona, non quòd sciant, hæc illis eventura; sed ut illos decipiant, & aliquid ab eis extorqueant. Ast quantò magis mendaces, & seductores sunt dæmones? Prædicunt enim, & promittunt cuique ea quæ eum optare cognoscunt: avaro divitias, voluptuoso delicias, & cuique ea quæ appetit, pollicentur: non ut ea illis tribuant; sed ut illos seducant, & ad tartara ducant.

2. O quàm mendax, & fallax est dæmon! Sed econtrà, fidelissimus est Deus, qui cum sit suprema, æterna, & infallibilis Veritas, nec fallere, nec mentiri potest.

Infinita est oppositio Deum inter & mendacium: cùm enim Deus sit summa & essentialis Veritas, infinitè opponitur mendacio; & sicut impossibile est eum esse simul Deum, & non Deum; ita impossibile est eum esse Deum & mendacem. Si enim Deus est, necessariò non est mendax; & si mendax est, necessariò Deus non est. Quare cùm Deus sit, non mendacem, sed in promissis executioni mandandis eum fidelissimum esse, fatendum est. Pollicitus est Deus gratiam sanctificantem recipientibus Baptismum; peccatorum remissionem pœnitentiam agentibus; æternam gloriam perseverantibus, & mandata custodientibus: facite quæ præcipit, & dabit ille quæ promittit: quia impossibile est eum mentiri, & promissa non servare.

Non est imaginandum, Deum in sermonibus suis esse nobis similem, & sicut nos mutari: ita ut jam unum dicat, & jam aliud, ita ut jam dicat: hoc est; & jam: hoc non est. Hujusmodi mutationibus non est obnoxius Deus: ut enim ait Divus Paulus: fide-

fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo Est, & Non, Deus non est infidelis, ita ut jam neget, quod anteà affirmaverat; & ita ut promissis non stet, Sed, ut præfata verba exponit Doctor Angelicus *fidelis Deus, id est servat promissa sua*. Quare cùm Deus sit fidelissimus, & dæmon infidelis; non dæmoni, sed Deo serviendum.

Deus ditissimus est, & dæmon pauper; Deus potentissimus est, & dæmon debilis; Deus fidelissimus est, & dæmon mendax & infidelis: quare non dæmoni pauperi, non dæmoni debili, non dæmoni infideli; sed Deo soli, qui ditissimus, potentissimus, & fidelissimus est, ex toto corde serviendum: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*.

Hoc sciunt omnes: nullum latet, quòd ablegato satana, soli Deo sit serviendum. Sed heu! quàm multi, relicto Deo suo, dæmoni miserè obsequuntur!

Dic, quæso, cui a juventute tua servivisti? Nonne peccato? Nonne dæmoni? Pluries Confessarios & Concionatores audisti, dicentes, te non posse simul servire Deo & avaritiæ, Deo & luxuriæ, Deo & iniquitati, Deo & dæmoni; sed quod, iis omnibus procul pulsis, soli Deo esset adhærendum. Cui, quæro, adhæsisti? Nonne, relicto Deo, te avaritiæ, libidini, vel alteri cuidam vitio totaliter dedisti? Dicebant Confessarii, dicebant Concionatores, dicebant tibi: *Soli Deo servies*: & tu, o miser, in corde tuo dicebas: avaritię serviam, gulæ serviam, luxuriæ, & aliis vitiis serviam. Deus per se, & per Angelos sæpè intùs dixit tibi: ò miser, abrenuntia huic creaturæ, quæ te decipit; frange pravæ consuetudinis vincula, quæ te captivum detinent, valedic proximæ huic occasioni, quæ te ad peccata inclinat; detestare satanam, qui te ad tartara ducit, ut mihi, & mihi soli obsequaris. Sic, sic Deus in corde tuo sæpe locutus est; sed tu verbis ejus aures occlusisti, ac dæmonii, quam Deo servire maluisti.

O infelix, tuam detestare cæcitatem: & videns, in infinitum melius esse servire Deo, quam dæmoni, firmiter statue in corde tuo, te imposterùm Dei obsequio totaliter adhęsurum. Non ampliùs peccato & dæmoni, sed soli Deo servias: ac in Dei obsequio Angelos imitare; de quibus in hodierno Evangelio dicitur, quod postquam Christum dæmon reliquit, hi accesserunt, ut

Matt. 10 11. Christo ministrarent; *Reliquit eum diabolus ei, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei*. Quomodò Christo ministrarunt Angeli? Ita sanè, ut ejus voluntatem in omnibus adimplerent: *Ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus*. Sic similiter tu Deo servias: ita ei obsequere, ut semper & in omnibus voluntatem ejus adimpleas.

Vide quid à te Deus postulet; quid velit; quid desideret; *Postulat*, ut ab omni vitiorum genere declines: hoc faciendum est. *Vult*, ut conscientiam tuam ab omni labe peccati mundes & purifices: hoc agendum est. *Desiderat*, ut pœnitentiæ, & omni virtutum generi te dedas: hoc adimplendum est. In omnibus tandem adimple Dei voluntatem: & Deus, qui ditissimus, potentissimus, & fidelissimus est, æternis illis te ditabit bonis, quæ diligentibus, & sibi servientibus promisit. *Amen*.

DOMINICA SECUNDA QUADRAGESIMÆ.

DE CHRISTI TRANSFIGURATIONE

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2.

CHristus Dominus, quamdiù cum hominibus conversatus est, viator quidem fuit; sed fuit etiam comprehensor, & beatus saltem quoad animam, quæ à primo instanti creationis suæ, ac unionis cum Verbo, Dei visione gavisa, & beata fuit: ejusque beatitudo in corpus semper redundasset secundùm suas dotes, nisi ex alto Dei consilio repressa esset. Ut enim pati, & cum hominibus conversari posset Christus: claritas, aliæque corporis gloriosi dotes in beata ejus anima repressæ fuerunt, ne in corpus se diffunderent.

Miraculum erat, quòd Christi corpus gloriosis non frueretur dotibus, sibi, non solùm ratione unionis hipostaticæ, sed etiam ratione beatitudinis animæ debitis Sed hodie cessat miraculum, saltem quo ad claritatis dotem, quę corpori Christi communicatur. Et ideo transfigurari dicitur: quia externam speciem mutat, mirabilemque splendorem & claritatem assumit, qua omnes spectantes in admirationem rapit.

Magnum est illud Transfigurationis Christi mysterium, cujus testes extitere nonnulli Apostoli: quod contemplati sunt Moyses & Elias: quod sancta Romana Ecclesia plures singulis annis nobis proponit; quod-

quodque nos jam pro modulo nostro explicare pertentabimus, &c. *Ave*.

Certum est, quòd transfiguret se dæmon, transfiguret se homo, transfiguret se Christus, *Transfigurat se dæmon*, seque interdum in Angelum lucis, & in amicum benevolum transformat, & exteriùs immutat, ut homines decipiat, & perdat. *Transfigurat se homo*; aliquando in bonum, cùm scilicet à statu peccati ad gratiæ statum migrat; & aliquando in malum, nempe cum à statu gratiæ ad letbalis peccati statum declinat. *Transfigurat se Christus* hodie, cum vultus, totiusque corporis sui externam speciem mutat, & mirabili claritate fulgentem se exhibet.

Dæmonis transfiguratio maligna est, & dolosa: hominis transfiguratio aliquando bona est, & aliquando mala: Christi transfiguratio mirabilis in se est, & hominum saluti plurimùm utilis.

Dæmonem transfiguratum reformidemus: hominem à malo in bonum transfiguratum imitari conemur, & Christum coram Apostolis, Moyse, & Elia hodie transfiguratum attentè contemplemur; ac sedulò perpendamus: 1. Quomodò sit transfiguratus; 2. Quare sit transfiguratus: 3. Ubi sit transfiguratus. Vel, ut aliis verbis mentem meam explicem: videamus transfigurationis Christi modum, finem, & locum; *modum*, quo facta est; *finem*, ob quem facta est; *locum*, in quo facta est. En tres hujus concionis partes.

Quomodò facta est Christi Transfiguratio.

1. PARS.

Non ita coram tribus Apostolis transfiguravit se Christus, ut suam eis ostenderit divinitatem, eo modo quo illam Beatis in Cælo manifestat: divinitas enim oculis corporeis videri nequit. Sed ita se transfiguravit, ut in facie, in veste, & in toto corpore novam prætulerit claritatem: 1. *In facie*, quæ mirabiliter resplenduit: 2. *In veste*, quæ alba facta est: 3. *In toto corpore*, quod mirum in modum refulsit.

1. In Christi transfiguratione non mutata est vultus essentia: sed ingens quidam splendor, quasi divinus, ab ipsa Christi anima, ut pote beata, & hypostaticè Verbo unita, in faciem ejus emanavit: quo sicut sol, & magis quàm sol resplenduit. Verum est, quod dicat Scriptura, Christi faciem sicut solem resplenduisse, *Resplenduit facies ejus sicut sol*. Sed dici potest, quòd etiam supra solem refulserit. Claritas enim illa in Christi facie apparens multò augustior, & magnificentior erat solis claritate; quia claritas solis naturalis est; claritas verò in Christi vultu fulgens, erat supernaturalis: cùm à principio, ac radice supernaturali venerit, à beatitudine nempe animæ, & ab unione hypostatica.

S. Antonius Patavinus ait, splendorem vultus Christi excellentiorem fuisse solis luce; dicitur tamen, quòd facies ejus resplenduerit sicut sol; splendorque faciei ejus splendori solis comparatur: quia in his sensibilibus non est quid clarius & splendidius, cui possit comparari. Non ergo judicandum, quòd facies Christi instar solis solùm fulserit, sed per hoc palpabile exemplum investigare debemus magnitudinem splendoris, quo Christi facies refulsit. S. Ant. Pad. ser. in 2. Dom. Quad.

Si Christus totum divinę gloriæ fulgorem coram Apostolis exhibuisset, cùm adhuc pro humanæ vitæ conditione tantum splendorē ferre non potuissent; non ab eo lætificati, sed potius obcæcati fuissent. Quare vultus sui splendorem Christus temperavit, ita ut sole splendidior esset, & tamen splendor ille Apostolorum oculis tolerabilis esset & jucundus, eosque ingenti gaudio recrearet. *Resplenduit facies ejus sicut sol*, inquit S. Joannes Damascenus, *non quòd sole splendidior non esset; sed quantùm intueri poterant spectatores, nam si universam gloriæ claritatem ostendisset, illi penitùs exarsissent*. Damasc. orat. de Transfigur.

2. O quam mirabilis est ille modus, quo Christus transfiguratus est *quoad faciem*? Sed mirabilis etiam est modus, quo transfiguratus est *quoad vestem*. Ut enim sacrum refert Evangelium, *vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix*. Facies Christi instar solis merito rutilavit, quia divina hæc facies, passionis tempore conspuenda, maximèque deformanda erat, magnæ autem confusioni, magna gloria jure debebatur. Sed à Christi facie, imò & à toto ejus corpore ad vestimenta ejus quidam manavit fulgor, à quo alba facta sunt; ita ut si priùs Christi vestes essent nigræ, vel violaceæ, in transfiguratione factæ sint albæ, & si priùs essent albæ, ut arbitratur Tostatus, factæ sint albiores, & albæ sicut nix, *Vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix*. Abul q. 2.

A Christi facie, & à toto ejus corpore splendor quidam in vestimenta redundavit, à quo lucida simul & alba facta sunt. Ipse splendor in Christi facie radiabat ut sol aureus & fulvus; transfusus verò in vestes, factus est albus. Sicut lux solis, dum à sole diffunditur, in ipso sole aurea apparat & fulva, in altera autem re excipiente, & à sole diversa, sensibus alba videtur, ita fulgor,

quo

quo Christi facies rutilabat, in ipsa Christi facie quasi aureus cernebatur, ad vestes verò transfusus, non aureus, sed albus, & nivis albedinem præferens videbatur; *Vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix.*

Sicut luna, cùm exceptis solis radiis illuminatur, alba videtur. Sicut etiam nubes soli objectæ, colorem album ac lacteum reddunt, ita & fulgor ille, qui in Christi facie instar solis rutilat, ad vestimenta eius transfusus, albus apparet quasi nix. *Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.*

3. Ecce modum, quo transfiguratus est Christum quoad vestem, sed transfiguratus est etiam quoad totum corpus, quod mirum in modum refulsit: *Christus*, inquit sanctus Ephrem, *toto suo corpore, tamquam sol suis radiis, resplenduit gloria sua divinitatis.* S. Ephr. orat. de Transfig.

Non sola Christi facies resplenduit: non soli faciei, sed etiam manibus, pedibus, totique eius corpori mirabilis ille fulgor inhæsit, Christi enim transfiguratio fuit perfecta & plena, & ideo dicendum, quòd totũ eius corpus nitore resplenduerit. Undè si sancti Evangelistæ solam Christi faciem cõmemorent, per faciem tamquam partem principaliorem, magisque spectabilem, cætera membra intelligenda sunt, quæ omnia mirabiliter resplenduerunt, & ut loquitur sanctus Ephrem, *ex toto corpore gloria ejus scaturivit, & ex totis ejus membris resplenduerunt radii.* Ibid.

Ex toto Christi corpore fulgentissimi manarunt radii, tantaque fuit totius corporis eius in transfiguratione gloria, ut prohibuerit Apostolis, ne eam aliis hominibus revelarent; *Nemini dixeritis visionem.* Mandat visionem hanc taceri, quia tanta tunc fuit corporis Christi gloria, ut si hominibus annuntiata fuisset, incredibilis eis visa esset, *Non vult Christus hoc in populis prædicari, ne & incredibile hoc esset pro rei magnitudine.* Et ut loquitur S. Chrysostomus: *Mandavit ut nemini dicant; quia in populis rudibus id videretur incredibile.* Chrys. ho. 17. in Matt.

Tãta fuit etiam Christi in transfiguratione claritas, tantus tunc, tamque jucundus ex corpore ejus fulgor manavit, ut Petrus, quasi extra se raptus, eo viso, terrena cuncta despiciat, dicens: *Domine, bonum est nos hic esse.*

O Petre, bonum tibi videtur, quod in monte Thabor præsens adsit, quia Christum, ibi vides mirabili modo transfiguratum in facie, in veste, & in toto corpore, sed quàm melius erit tibi, quando cum Christo in æternum vives, & in Cælo regnabit? Ineffabili gaudes suavitate, quia Christum transfiguratum, & claritate cęlesti radiantem, aliquibus dumtaxat momentis intueris, sed quanto majori suavitate perfrueris, cùm non solùm aliquibus momentis, sed pro infinita sæcula divinam essentiam in Cælo contemplaberis? Incomprehensibili affluit gaudio: quia brevissimo tempore Christi carnem claritate nova fulgentem vides, sed quanto majori afficieris lætitia, quanto eminentiori potieris beatitudine, cùm in æternum, non solùm Christi Salvatoris carnem, radiis cælestibus fulgentem, sed ipsam ejus divinitatem facie ad faciem videbis?

O. N. N. sursum corda nostra sublevemus ad cælestem hanc beatitudinem oculos & mentem extollamus, & si Christum in hoc mundo, mirabili modo transfiguratum, videre nequeamus, ad cælestem anhelemus beatitudinem, in qua eum transfiguratum, & ineffabili gloria fulgentem, in æternum contemplabimur. Non in hoc mundo terrenis, & transitoriis bonis nostra figamus corda, sed ibi nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia. Obvii quique nos non deterreant labores, quia pro æterna gloria adipiscenda omnis labor exilis, omnisque pœna levis. Momentaneis sæculi deliciis, à tanti boni assecutione non avertamur, quia, ut ait S Augustinus, nulla maior insania, nulla major stultitia, quàm pro delectatione momentanea perdere æterna, & tam indicibilia gaudia, quæ habentur in visione divina, & Christi Jesu præsentia gloriosissima.

Expergiscimini ergo nunc, peccatores! A gloria, quam Christus in transfiguratione exhibet, cælestis beatitudinis gloriam investigate, à felicitate, qua fruitur Petrus, eò quòd Christum mirabili modo transfiguratum cernat, inferte, quanta futura sit vestra felicitas, si ad cælestem beatitudinem pervenire valeatis. Sed identidem ad tantam felicitatem suspirate, eam toto corde concupiscite, & pro ea acquirenda fortiter laborate, non enim otiosis & desidiosis datur hæc beatitudo, sed his solummodò, qui fideliter in Christi vinea laborant. De his solummodò dicet Christus: *Voca operarios, & da illis mercedem*: eos, & non alios, in cælesti regno præmiabit. Quare laborate fideliter: Dei obsequio subdite vos, ea facite quæ à vobis exigit, ut cælestem beatitudinem assequi valeatis. Hic est fructus, qui ex modo, quo transfiguratus est Christus, elici debet. Videamus nunc *quare transfiguratus sit.*

Qua-

II. PARS. *Quare facta est Christi Transfiguratio.*

CHristus, qui hominum gloriam summa sollicitudine fugere solitus erat, coram Apostolis suis hodie transfigurari, & gloria circumdatus videri voluit multas ob rationes. Ex quibus ut aliquas adducam, dico, quòd transfigurari voluerit: 1. Ut fidem nostram firmaret: 2. Ut ad desiderandam beatitudinem nos excitaret: 3. Ut ad pugnandum pro ea nos indiceret.

1. Ante Christi adventum, sanctissimæ Trinitatis mysterium occultum erat, & à fidelibus implicitè solùm credebatur, sed adveniente Christo, major altissimi hujus mysterii hominibus data est notitia: tum per ipsum Christum, qui pluries manifestavit, tres esse in Divinitate Personas, tum per Apostolos, quos in universum mundum misit, ut hoc mysterium prædicarent, & ut in nomine trium Personarum sanctissimæ Trinitatis baptizarent; *Euntes ergo docete* Matt. 28. 19. *omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Sed ut hoc mysterium hominibus magis innotesceret, & ab iis firmius crederetur, transfigurari voluit Christus, & per transfigurationem suam illud magis manifestare. Per eam enim manifestatus est Pater, qui auditus est de Christo dicens; *Hic est Filius meus dilectus.* Per eam manifestatus est Filius, qui Matt. 17. ineffabili claritate qua fulsit, se Deum esse probavit. Per eam manifestatus est Spiritus sanctus, in nube scilicet lucida, quæ Christum & Apostolos obumbravit: ut enim ait V. Beda; *Hic est Spiritus sanctus in nube lucida, sicut in Jordane fuit in columba.*

At non solùm transfigurari voluit Christus, ut fidem nostram firmaret circa sanctissimæ Trinitatis mysterium, verùm & ut fidem nostram firmaret circa mysterium Resurrectionis. Prædixerat Christus resurrectura, & fulgida in Cælo futura justorum corpora, dicens; *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* Vix autem credi Matt. 13. poterat, quòd corpus terrenum & vile, tardum & immundum, fragile & corruptibile, solis claritatem, pernicitatem, & incorruptionem induere posset, quare ut Christus homines in futuræ corporum resurrectionis fide firmaret, voluit seipsum transfigurare, quasi sol rutilare, & corporis sui claritate manifestare, qualia in resurrectione futura essent hominum corpora. Transfiguratus est ergo Christus, ut fidem nostram firmaret; *ac etiam ut ad desiderandam cælestem beatitudinem nos excitaret.*

2. Plerique hominum, Dei, cælestiumque bonorum amore & desiderio non afficiuntur; cùm enim nesciant, quàm suavis sit Dominus, ac quanta sint Cæli bona ignorent, de iis comparandis non cogitant, nec ea acquirendi desiderio flagrant. Sicut initium transfigurationis Christi non viderunt Apostoli, quia sopore gravati erant, ita hominum plerique, vitiorum suorum veneno consopiti, ad æternorum bonorum considerationem oculos non extollunt, nec ea bona considerant, quæ in Cęlo Deus diligentibus se præparavit. Quare Christus coram Apostolis transfigurari vult ut Discipulos, & omnes homines ad spiritualia, cælestia, & æterna bona desideranda concitet. Cùm enim Christus ineffabili claritate circumfusum sese illis exibuit, idem fuit ac si dixisset, videte quanta sit gloria, qua circumdatus sum. Attendite quantam ex corporis mei transfigurati visione jam percipiatis suavitatem, & scitote, quod in æterna gloria longè majori suavitate, & ineffabili dulcedine perfruentur Sancti, & ideò non terrena à vobis, sed cælestia bona summo affectu sunt concupiscenda.

Cùm terram promissionis adire non satis desideraret populus Hebræorum, jamque fatigatus, in Ægyptum regredi cogitaret, misit Moyses exploratores in terram illam, qui inde revertentes, ficus, malogranata, & portentosę magnitudinis uvas portaverunt, ut ostenderent, feracissimam esse illam terram, eosque ad illam desiderandam excitarent. Refert sacer Textus, quòd exploratores illi, in terra hac existentes, *absciderunt palmitem cum* N. 13. 24. *uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri*, & ut populum ad desiderandam fertilissimam illam terram allicerent, reversi ad omnem cœtum filiorum Israel, *omni multitudini ostenderunt fructus terræ, & narraverunt; dicentes; Venimus in terram ad quam misisti nos, quæ revera fluit lacte, & melle, ut ex iis fructibus cognosci potest*; O mirabilem hanc, qua usus est Moyses, artem, ut Israelitas ad optandam promissionis terram accenderet! Consimili autem, & longe perfectiori utitur industria Christus, ut homines ad cælestia bona desideranda excitet, cęlestis enim illius patriæ uberes eis fructus exhibet, & ut eos ad cælestia concupiscenda incitet, aliquàm bonorum illorum speciem eis ostendit, cùm coram ipsis se transfigurat. Cæli ergo bona optate, summo affectu ea concupiscite

piscite, toto cordis desiderio ab ea anhelate: cùm transfiguretur Christus, ut ad desiderandam cęlestem beatitudinem nos excitet: *sed transfiguratur etiam, ut ad pugnandum pro acquirenda cælesti beatitudine corda nostra inflammet*.

3. Militia est vita hominis super terram: ad acquirendam enim cęlestem coronam pugnare quisq; debet adversus aereas potestates, adversus proprias passiones, & adversus omnes salutis suæ hostes. Quare Christus, ut homines ad generosè decertandum excitet, aliquam cælestis illius gloriæ, quæ victoribus datur, speciem eis exhibet. Quasi dicat, non turbetur cor vestrum, neque formidet, non terreant vos inimici, cùm quibus certamen vobis ineundum, sed generosè pugnate, quia si de iis triumphetis, ineffabilia, & in infinitum majora, quàm illa quæ jam exhibeo, vos in Cælo bona possidenda manent.

Sanc. Do. 2. Quad. conc. 2. De ethnico quodam Rege profanæ narrant Historiæ, quòd ut militibus suis animos adderet, utque belli difficultatibus & periculis territi, animo non caderent, opima quædam spolia ab hostibus ablata, oculis eorum objecerit, dicens, hęc sunt, ò milites spolia, pro quibus pugnatis. Idipsum Christus efficit hodie, scit enim, quàm grave, quàm durum, quàm periculosum sit bellum, quòd cùm animæ nostræ hostibus in hoc mundo gerimus, quare ut nos ad generosè puagnandum excitet, aliqua cęlestis gloriæ spolia, seu aliquam cælestis beatitudinis speciem nobis ostendit, quasi dicat aspicite in me, videte splendorem, & mirabilem pulchritudinem, qua fulgeo. Hæc sunt, ò milites spolia, pro quibus pugnatis, quare pugnate fortes in fide, ut huiusmodi spolia in Cælo obtineatis.

Maiol. 3. Canic. coll. 2. Cùm aliquando Cajus Marius è regione hostium in loco, ubi nullæ erant aquæ, castrametatus esset, animadvertens, plerosq; ex suis murmurare, & indignari, eò quòd siti affligerentur: sublato digito, eminus fluvium castra hostium præterlabentem ostendit, adjiciens, quòd ad habendam aquam, necessariò pugnandum erat. Simili modo Christus, ut nos ad spiritualem pugnam excitet, trasfiguratione sua ostendit uberes in Cælo esse deliciarum torrentes, & fluvios pro quibus comparandis decertandum est.

Joan. 7. 37. *Si quis sitis*, inquit Christus, *veniat ad me, & bibat*. Ad eum autem hodie sitientes nonnulli eunt Apostoli, claritatem eius contemplantur, huiusque aquæ suavitate quasi inebriatur Petrus. Heu! quis non cupiat bibere ex hac aqua? Quis non optet eadem frui felicitate qua Petrus? Quis pugnare recuset pro obtinendo tanto bono? Sed quantò magis pugnandū pro assequenda ęterna beatitudine, ubi sunt torrentes voluptatis, qui bus inebriabūtur qui illam obtinebunt? Pugnemus ergo pro obtinēda ęterna beatitudine: cùm hodie transfiguretur Christus, ut ad pugnandum pro ea acquirenda nos excitet. Ecce rationes propter quas Christus transfiguratus est. *Videamus nunc quo in loco transfiguratus sit*.

Ubi facta est Christi Transfiguratio. III. PARS

Sicut modus, quo Christus transfiguratus est, & finis ob quem transfiguratus est, mysteria multa nobis exibent, ita locus, in quo transfiguratus est, à mysterio non vacat. Et ideò locum transfigurationis Domini nostri Jesu Christi specialiter adnotat sacer Evangelista, dicens, quod transfiguratus sit: 1. In monte: 2. In monte excelso: 3. In monte exelso seorsum; *Duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est*. Hæc omnia explicemus, & ad mores rectè componendos, quantum fas erit, deducamus. Matt. 17

1. Transfiguratus est Christus *in monte*, Poterat Dominus in convallibus, vel in locis campestribus, & planis transfigurari; cur igitur in montem ascendit ubi accessus arduus, & iter asperum est? Non casu quidem, nec fortuitò id factum est, hoc enim fecit Christus, ut doceret, non in hac valle lacrymarum, sed in Cælo, & in monte sancto ejus, quærendam beatitudinem: *Ut ostendat Discipulis suis, quatenus gloriam divinę claritatis, non in hujus sæculi profundo quærant, sed in cælestis beatitudinis regno*. Remig. in c. 17 Matt.

Duo montes maximè oppositi nobis proponuntur à D. Matthæo. Unus, ad quem diabolus Christum assumpsit: *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde*. Alter verò, ad quem aliquos ex Apostolis Christus secum duxit: *Duxit illos in montem exelsum*. In monte autem uno ostendit Christus, & aliud ostendit diabolus: in monte ostendit diabolus Christo omnia regna mundi, & gloriam eorum, Christus autem in monte Discipulis suis ostendit regnum Cælorum, & gloriam ejus. Ostendit diabolus regna mundi, & gloriam eorum, ut hominibus suadeat, terrena amanda, iis comparandis insudandum, & iis totam felicitatem collocandam. Christus verò non terrena, sed spiritualia, & cælestia in monte ostendit, ut doceat, terrenis non adhærendum, in quibus nulla felicitas, sed ad Cælum anhelandum, ubi vera beatitudo. Matt. 4. 8 Matt. 17.

O N.

O N. N. quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram; terrena despicite: iis cor nolite apponere. Maligno non credatis dæmoni, suadenti, beatitudinem in sæculi bonis inveniri, sed ascendite ad montem Domini; videte Christum in mōte transfiguratum, & cælesti gloria radiantem, ut ostendat beatitudinem, non in hoc mundo, sed in Cælo inquirendam: ibi eam quærite. Hic est primus fructus, quem ex loco, in quo transfiguratus est Christus, quisque eligere debet, sed ut alium inde hauriamus fructum, perpendamus, quòd non solùm in monte, sed etiam in monte excelso transfiguratus sit: *Duxit illos in montem excelsum.*

2. In monte excelso transfiguratur Dominus, ut ostendat, ascendendum, & laborandum esse ad acquirendam gloriam cælestem: regnum enim Cælorum laboribus, & sudoribus multis comparatur: quia æquissimam legem tulit Christus, qua cavetur, ut æterna gloria nemo fruatur, si priùs montem non ascenderit, & arduam ad ejuscacumen viam non arripuerit.

Videte qua via ad montem Domini ascēderit Christus, videte quam tenuerit viam, ut regnum Cælorum, sibi jure hæreditario debitum, compararet. Nonne laboravit, jejunavit, & gravia perpessus est? *Nonne hac oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Heu! si Christum pati oportuit, & ita intrare in gloriam suam, licèt Filius Dei naturalis esset, quo jure, qua fronte nos, qui filii inutiles sumus, sine ullo labore luxui & voluptatibus vacantes, in Cælum ingredi cogitamus? Si Christus, qui est Filius dilectus, in quo sibi Pater benè complacuit, laboribus, & passionibus multis ad Cælum ascendit, quomodo ad illud ascendere possumus, præcepta Dei violando, indulgendo nobis, & pravis corporis propensionibus deserviendo? Hoc fieri nequit: excelsus enim est mons Domini, & sicut ad illum laboribus multis ascendit Christus, ita & laboribus multis ad illum ascendere debemus. Ecce quid doceat nos Christus, cùm in die transfigurationis Discipulos duxit in montem excelsum: sed duxit etiam illos seorsum: *Duxit illos in montem excelsum seorsum.* Luc. 24. 26.

3. Passus est Christus in Jerusalem coram innumeris hominibus, sed cùm transfigurari, & cælesti claritate fulgere voluit, abiit *in montem excelsum seorsum*, seu valde separatum, & valde distantem ab hominum consortio, ut doceret nos, quod impiorum consortia fugere debeat qui æternam beatitudinem obtinere cupit. Qui enim sanctus fieri vult, cùm personis piis & sanctis conversari debet. Quia sancti non fiunt qui impiorum, sed qui piorum consortia amant & quærunt: *Cum Sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris.* Ps. 17.

Quod exemplo Lot probari potest: qui postquam ab Angelis subversionem Sodomæ didicit, ab urbe egredi morabatur, cum generis sui verba faciens, ut eos ab imminente periculo salvos eriperet, sed cum è civitate exire coegerunt Angeli, ne ipse cum aliis Sodomitis periret: *Cumque esset manè, cogebant eum Angeli, dicentes, surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.* In hoc negotio officia charitatis exercebat Lot, & tamen periclitabatur, quia tam periculosè quis agit inter iniquos, ut etiam qui inter eos charitatis munera exercent, si nimis cum iis immorentur, in peccandi, & salutis periculo versentur. Gen. 19. 15.

Quare si Deum in Cælo gloria infinita radiantem, videre cupiatis, si ad cælestia regna pervenire optetis, non solùm in huius mundi bonis felicitas vestra non est collocanda, non solum pro æterna beatitudine assequenda est fortiter laborandum, sed & pravorum consortia sunt fugienda. Non ergo in hac lacrymarum valle terrenis bonis adhæreatis, sed mente ascendite in montē, ascendite in Cælum, ubi vera sunt bona. Non etiam in hoc mundo turpi vacetis otio; sed per multos labores ascendite in montem excelsum, ascendite ad Cælos, qui excelsi sunt, & ad quos non sine multo labore migrare possumus. Non tandem impiorum consortio vos immisceatis, sed stare seorsum salutis declinate pericula, & æternam salutem consequemini. *Amen.*

DOMINICA TERTIA QUADRAGESIMÆ.

DE CONFESSIONE SACRAMENTALI.

Erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum.
Luc. 11. 14.

DÆmonum, de quibus sacrum loquitur Evangelium, alii nimis, & alii non satis loquebantur. Nimis haud dubiè loquebantur hi, quibus Christus, ne lo-

que-

Luc.4.41. querentur prohibuit: *Et increpans, non sinebat ea loqui*. Non latis loquebatur ille, de quo in hodierno Evangelio legitur, quod esset mutus; *Erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum*.

Duo hæc dæmoniorum genera indicant, dæmonem homines ad mala provocare; nunc eos excitando ad plurima & indebita verba proterenda, & nunc eos adducendo ad exitiosum silentium pertinaciter servandum.

Vides hominem, qui linguam suam ad blasphemias, imprecationes, detractiones, perjuria, aliaque impia verba solvit, hic a dæmone loquaci, & ad nimiam loquacitatem impellente possidetur. Vides, alium, qui crimina sua in confessione non declarat, aut debitè non confitetur, hic mutum habet dæmonium, quod ejus os obstruit, illumque mutum efficit; timens, ne per veram peccatorum suorum confessionem, ab iis solvatur, & ad Deum convertatur.

Non jam meæ mentis est de his disserere, quos dæmon nimia & indebita loquacitate ad peccandum trahit, sed de his solummodò, quos in sacro Pœnitentiæ Tribunali mutos efficit, &c. *Ave*.

CHristiani, qui ad statùs sui perfectionem anhelant, sua sæpè, integrè, & perfectè confiteri solent peccata. *Sæpè* quidem, ut Dei gratiam assequantur, utque conscientiam suam ab omni inquinamentu peccati mundam & liberam semper habeant, *integrè*; ut sacrilegii noxam devitent, utque novo peccato animas suas non inquinent, *perfectè*, ut Deo gratiores fiant, utque majorem gratiarum abundantiam percipere mereantur.

O quam sapientes, & felices sunt, quorum confessio frequens, integra, & perfecta! Sed ò quam infelices, qui a statu suo declinantes, non sæpè, sed raro, non integrè, sed partim, non debitè & perfectè, sed indebitè & imperfectè peccata sua confitentur.

Præfati omnes, muti sanè dici possunt, & revera muti sunt, respectu confessionis. Muti sunt, qui non sæpè; muti sunt, qui non integrè, muti sunt, qui non debitè sua confitentur crimina. Quare ut hos omnes mutos ad loquendum pertraham, dico: 1. Quòd confitendum est sæpè; 2. Quòd confitendum est integrè; 3. Quòd confitendum est debitè. Vel, quod idem est, dico, quod confessio debeat esse frequens, integra, & modo debito facta.

Confitendum sæpè. I. PARS.

SI quæ ex frequenti confessione prodeunt emolumenta, recensere vellem; dici posset, quòd qui frequenter confitentur, suas ab omni inquinamento peccati animas totaliter abluant, pravos quoque eradicent habitus quibus ligati detinebantur, peccandi occasiones generosè devitent, in pristina raro relabantur peccata, omnis affectum peccati è corde suo tollant, Deo pro pœna peccatis suis debita penitùs satisfaciant gratiarum abundantiam a Deo impetrent, in omni virtutum genere proficiant, certamque & securam sibi ad Cælum viam præparent. Sed prætermissis omnibus his emolumentis quæ ex frequenti confessione oriri solent, & quorum quodlibet est nova, & urgentissima ratio qua quisque ad frequentem confessionem excitari debet; dicam solummodò, sæpè confitenda peccata; quia, qui raro confitentur; 1. Multorum peccatorum sordibus inquinantur; 2. A perpetratis raró emendantur: 3. Ad graviora sæpè ruunt.

1. Ubi frequenter domus verritur, ibi munditia; ubi verò raro, ibi plurimæ sordes esse solent. In Palatiis & Conclavibus Principum, sordes non inveniuntur, quia quotidie purgantur & mundantur, econtrà verò in tabernis publicis, & in rusticorum tuguriolis omnia sordida, quia raro mundantur. Par ratio de confessione debitè facta, si enim frequens fit, per eam anima ab omni, etiam minima labe peccati purgatur, sed si raro fiat, anima multis inquinatur sordibus, ac semper magis, magisque sordescit.

Sicùt Naaman, qui leprosus erat, septies in Jordane lotus, tenellam acquisivit carnem, velut pueri parvuli, ac totaliter à lepra mundatus est; *Restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est*; 4. Reg. 5. 14. ita & qui crebro confitentur, nitidam, puram, infantilem, & ab omnis peccati macula immunem conscientiam acquirunt; qui autem raro confitentur, sordibus multis suas inquinant animas. Confessio enim debitè facta virtutem habet contractas abstergendi peccatorum sordes, & à futuris præservandi. Unde quo frequentiùs confiteberis, eò magis animam tuam a peccati sordibus lavabis, eòque magis ne imposterùm sordescat, præcavebis; & contrà, quò rariùs confiteberis, eò pluribus peccatis inquinaberis.

Hoc ipsa docet ratio, quia quò quis sua frequentiùs peccata confitetur, eò plures

actu doloris de perpetratis peccatis elicit; eo magis jam commissa detestatur peccata, eò pluries firmiter proponit, se non ampliùs in peccata casurum, eò plura monita & consilia à Confessariis audit, eò plures à Deo gratias ad non reincidendum recipit: ac proinde, quò frequentiùs confitetur, eò longiùs ab anima sua omnes peccati sordes expellit. Sed contrà, quò quis rariùs pio Confessario peccata sua declarat, eò etiam rariùs ea detestatur: eò rariùs firmum non ampliùs peccandi propositum elicit, eò rariùs à Confessario monetur & eruditur, eò minus gratiarum per Pœnitentiæ Sacramentum à Deo impetrat, ac per consequens, quò rariùs confitetur, eò plures peccati sordes contrahit. Quod & ipsa docet experientia, qui enim sæpissimè confitentur, ita ab omnibus peccatis, etiam levissimis, immunes fieri solent, ut sæpè absolutionis materia careant, qui verò rarò confitentur, turpes peccatorum thesauros aggregant, & variorum criminum sordibus ita inquinantur, ut horrorem Confessariis incutiant. Sæpè ergo vestra confitemini peccata, quia qui rarò confitentur, multorum peccatorum sordibus inquinantur, *ac etiam rarò emendantur*.

2. Confessionem sacramentalem instituit Christus, non solùm ut per eam præterita deleantur peccata, sed etiam ut quisque per eam emendetur, & à peccatis committendis abstineat. Unde D. Bernardus, verum pœnitentem non esse dicit eum, qui solummodò de præteritis abluendis, & non de mutatione morum, nec de futuris criminibus præcavendis sollicitus est: *Irrisor est, & non verè pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet; pœnitentia enim est, sic plangere commissa, ut non committantur plangenda.* In eodem sensu dicit divus Augustinus, inanem esse pœnitentiam, si, qui eam agit, de emendatione non curet, & in peccata reincidat: *Inanis est pœnitentia, quam sequens inquinat culpa; & nihil prosunt lamenta, si iterentur peccata.*

S. Aug. cit. in Decret. D. 1. de pœnit.

Qui autem sua frequenter confitetur peccata, se emendare, vitamque suam in melius mutare soliti sunt, *tum* quia eos pudet eadem peccata sæpè confiteri: *tum* quia gratiam in Sacramento recipiunt, qua ad morum emendationem adjuvantur: *tum* quia à Confessariis dirè corriperentur, si emendationi suæ non studerent. Sed econtrà, qui rarò confitentur, vitam suam in melius non mutant, in eadem peccata relabi solent, nullaque in iis morum emendatio apparet. Videmus enim, quòd qui semel, aut bis duntaxat in anno confitentur, iidem semper assueti sint peccatis, si in proximè præterita confessione blasphemi, detractores, & ebriosi erant; in proximè futura blasphemi, detractores, & ebriosi inveniuntur: si in una confessione accusent semetipsos, quòd in perjuria, in fornicationes, & in adulteria inciderint; in aliis confessionibus, eorumdem se criminum accusabunt: quia in his qui rarò confitentur, rarissima, & nulla esse solet emendatio. Imò non solùm non emendantur; *verùm & in graviora crimina sæpè ruunt*.

3. Sicut ad meliora, & ad perfectiora Deus homines trahere satagit, ita eos dæmon ad majora, & ad graviora peccata suggestionibus & machinationibus suis allicere conatur. Sed qui prudenti Confessario conscientiæ suæ maculas, variasque dæmonis suggestiones sæpè aperit, de dæmone facilè triumphat, nec ad graviora peccata declinat.

Sicut Rex Syriæ nil potuit in Regem Israel, quamdiù Elisæus Propheta Regi Israel omnia ejus consilia detexit; ita dæmon ad graviora peccata allicere non potest illos, qui per crebram confessionem malignas ejus suggestiones, omniaque ejus machinamenta prudenti & pio Confessario manifestant. At contrà, qui rarò confitentur, ad plura, & ad graviora peccata, *tum* dæmonis suggestione, *tum* ipso peccati pondere trahuntur. Ut enim ait S. Gregorius, *peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit.* Et ut ipsa constat experientia, qui rarò confitentur, in graviora sæpè labuntur. 4. Reg. 6.

Scimus, Davidem adulterio corpus & animam suam fœdasse. Et quia non statim suum confessus est adulterium, dicens; *peccavi Domino*: quia primum illud peccatum non à se promptè per pœnitentiam ejecit; ab illo adulterio in alia, & graviora peccata incidit; Uriam enim ebriavit, & posteà hosti cædendum objecit. Hoc idem accidere solet iis, qui frequenti confessione, sua non purgant scelera, & qui post perpetratum grave aliquod peccatum, ad pœnitentiam tardè, & rarò accurrunt: hi etenim ab uno in plura, & à minùs gravibus ad graviora peccata declinant, ac tandem peccatorum suorum pondere ita aggravantur, ut eo deprimantur, & penè ad desperationem agantur: *Peccatum eorum aggravatum est nimis*. Hinc fit, ut rarò benè moriantur qui rarò conscientiam suam per confessionem expurgare soliti sunt. Cùm enim hi plurimas peccatorum sordes contrahant, non emendentur, & ad graviora semper declinent; adveniente mortis tempore ita peccatis Gen. 18.

suis

suis obruuntur, & intricantur, ut vix ea tunc in confessione explicare, ac de iis verum doloris actum elicere valeant, & ideò miserè moriuntur, ac ex hoc mundo ad tartara æternùm cruciandi migrant: quare peccata vestra confiteri ne differatis. Ne dicatis tunc mea confitebor crimina, cùm ab hoc & illo negotio emersero; cùm Pascha lium Festorum tempus advenerit, vel cùm mortis hora appropinquabit. Sed ad sacræ confessionis tribunal promptè properate: per sacramentalem confessionem ab omni inquinamento peccati vestram sepè conscientiam abluite: peccata vestra confitemini frequenter; *ac etiam integrè.*

II. PARS. *Confitendum integrè.*

Non solùm muti censendi sunt qui peccata sua, aut non confitentur, aut rarò confitentur; sed ii etiam, qui ea integrè non confitentur. Isti quidem loquuntur, ut aliqua peccata confiteantur, sed in hoc muti sunt, quòd aliqua, eaque graviora, in confessione taceant.

Tres causæ sunt, quæ pœnitentes sic mutos faciunt, & quæ eos ad omnia sua peccata mortalia non confitenda impellunt, hypocrisis scilicet, amor proprius, & pudor. Sed ab integra peccatorum confessione impediri non debent: 1. Nec hypocrisi: 2. Nec amore proprio: 3. Nec pudore.

1. Nonnulli reperiuntur pœnitentes hypocritæ; qui ut à Confessariis boni & pii censeantur, graviorum in quæ inciderunt peccatorum, non se accusant. Iis quidem levia quædam, in quæ lapsi sunt, peccata libenter declarant, bona etiam quæ fecerunt opera iis ex animo manifestant; sed gravia sua reticent crimina, & quò graviora sunt, eò minùs ea aperiunt.

Se tacuisse dicit Propheta, cùm clamaret: *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.* Si tacuit, quomodò clamavit? si clamavit, quomodo tacuit? *Tacuit peccata sua*, inquit D. Augustinus: *clamavit merita sua.* Similem in modum pœnitentes hypocritæ, sua in confessione propalant merita, peccata tegunt: clamant, ut quidquid boni fecerunt, manifestent: tacent, ne gravia sua scelera aperiant. Hi similes sunt superbo Pharisæo, qui jejunia, eleemosynas, aliaque sua bona opera prædicabat; sed peccata sua occultabat. Instar enim illius Pharisæi, bona sua opera, suasque virtutes Confessario enarrant; de gravibus verò, quæ perpetrarunt, peccatis nil dicunt.

Psal. 31. 3.

O quàm maligni illi hypocritæ, qui graviora sua scelera in confessione reticent! Si saperent, sanctissimo Concilio Tridentino obtemperarent, dicenti: *Oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quarum, post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint.* Sed væ illis hypocritis, qui sua integrè non confitentur peccata: *Væ vobis hypocritæ.* Væ illis: quia confessionibus suis non justificabuntur; væ illis: quia detruncatis suis confessionibus pejores fient; væ illis; quia dum absolutionem à Sacerdote percipere credent, à Christo ad inferna condemnabuntur; dumque Sacerdos dicet: *ego te absolvo*, dicet Christus: *ego te condemno.* Quare omnia vestra sincerè Confessario declarate peccata, nec ab iis manifestandis vos arceat hypocrisis, *nec etiam amor proprius.* Trid. sess. 14. c. 5.

2. Amor ille sui, hominum oculis velamen quoddam malitiæ superponit: quo fit, ut facilè sibi suadeant, maxima quæque peccata, in quæ inciderunt, non esse peccata: aut levissima dumtaxat esse peccata, quæ non sunt materia necessaria confessionis. Cùm quis hoc proprii amoris velamine mentem obvelatam gerit, sibi facilè suadet, lucrum usurarium esse legitimum, rem simoniacè acquisitam, esse mercedem justo titulo comparatam, avaritiam insatiabilem esse prudentiam; bona iniquè ablata, esse ex debito justitiæ data, ac omnia crimina, virtutes potiùs esse, quàm crimina, quare cùm ea, aut crimina non esse, aut levissima peccata esse supponant, ea non confitentur. Mordet interdùm conscientia; intùs eos lancinat; ac iis exprobrat, quòd usuras, simonias, aliaque scelera perpetraverint; sed accurrit semper proprius amor, qui conscientiæ stimulos sopire conatur; & suadet, nulla, aut levissima ibi esse peccata. Unde fit, ut integrè non confiteantur, & aliqua solummodo, eaque minùs gravia, Confessario peccata aperiant. Sed de proprio hoc triumphate amore; vestra omnia integrè confitemini peccata, aliàs nulla vobis erit pax in vita, in morte, & post mortem.

Non quidem in vita, quia quantumvis suadeat proprius amor, hæc non esse peccata; semper tamen torquebit vos intùs conscientia; clamabitque semper, hæc esse peccata gravia, quæ per confessionem, & per pœnitentiam expianda sunt. *Non etiam in morte*; quia tunc auferetur velamen, magisque tunc vos intùs stimulabit conscientia, accusans vos de omnibus criminibus, quæ in confessione celastis. *Nec tandem post mortem*; quia tunc mordebit vos intùs vermis conscientiæ: tunc menti vestræ objicientur om-

omnia & singula crimina, quæ in confessione tacuistis; ac quisque vestrûm plorans dicet; ò me miserum! o quam magna mea miseria! Poteram enim horrenda hæc, quæ patior, supplicia devitare; eaque reverà devitassem, si hoc & illud crimen Confessario meo manifestassem; sed quia magis amori proprio falsa suadenti, quàm propriæ conscientię me ad omnia peccata confitenda stimulanti, credidi, æternis suppliciis adjudicatus sum. Quare omnia quæ perpetrastis, mortalia integrè confitemini; nec ab integra eorum confessione vos impediat proprius amor, *nec etiam pudor*.

3. Maxima dæmonis ad perdendos homines ars & sollicitudo hæc est, quòd omnem ab eorum cordibus pudorem tollat, ut eos ad peccandum alliciat, & quòd eis pudorem & verecundiam ingerat, ut eos à peccatis confitendis avertat, probè sciens, quòd si grave quodam peccatum in confessione ex verecundia reticeant, infallibiter damnabuntur. Unde de S. Cyrillo Episcopo fertur, quòd in hebdomada sancta inter multos pœnitentes, qui confitendi opportunitatem expectabant, diabolum, pœnitentis habitu indutum, ex Dei voluntate agnoverit. Cui Sanctus. *Quid agis, cruenta bestia, inter pœnitentes?* Respondit dæmon; *Reddo quod abstuli, verecundiam enim abstuli, & verecundiam modò restituo*. Quasi dicat: feci, ut non erubescerent homines ad peccandum; nunc facio, ut erubescant ad pœnitendum.

Non dubium, quin hic pudor à dæmone sit, qui in corde peccatoris, de confessione cogitantis, ait; si horrendum hoc peccatum, quod perpetrasti, Confessario aperias, te plurimùm despiciet, ab illo imposterùm ut homo pessimus inspicieris, coram illo ultrà apparere non audebis; quare alia ei peccata manifesta; hoc verò & illud, quæ gravia & pudenda sunt, ei occulta.

Ecce artem & malitiam dæmonis, de qua quisque triumphare, ac omnia sua peccata, quantumvis horrenda Confessario declarare debet. Ad hoc movebitur, si considerer, quòd si vel unicum mortale ex verecundia reticeat, gratiam Sacramenti non recipiet, novo peccato mortali inquinabitur, ac tandem ad inferni supplicia damnabitur. Qui enim in Pœnitentiæ tribunali gravia sua occultant peccata, grave perpetrant sacrilegium; cujus si pœnitentiam non agant, in tremendo Dei judicio ad inferna damnabuntur. Unde S. Zeno, Veronensis Antistes, ait, quòd in tribunali Pœnitentię *est novum judicii genus, in quo si reus crimen excusaverit, damnabitur: si fatearur, absolvetur*. Non ergo os tuum obstruat verecundia; non te pudeat omnia tua confiteri peccata; ea omnia integrè fatere, ut non in æternum damneris.

Cùm impudica puella stupro concepit; ne infamia notetur, uterum stringit, & conceptum tegit; sed quousque? Usque ad tempus partus, tunc enim verecundia suffunditur, & doloribus obruitur. Idem accidet peccatori, qui peccatum suum Confessario celat; veniet enim tempus, cùm in die judicii, peccatum ejus omnibus gentibus manifestabitur. Tunc coram Deo, Angelis, & hominibus rubore suffundetur; ac deinde ad inferni supplicia in æternum condemnabitur. Ut enim ait D. Augustinus, qui in hoc mundo non confessus latet, in alio inconfessus damnabitur: *Si non confessus lates, inconfessus damnaberis*. Aug. ser. 1. ad frat. in erem.

O quam melius est, sua omnia peccata in hoc mundo integrè confiteri, quam æternis inferni suppliciis adjudicari! Quare omnia peccata vestra confitemini ab integra peccatorum confessione facienda non vos arceant, nec hypocrisis, nec proprius amor, nec pudor; sed *tollite vobiscum verba, & convertimini ad Dominum*. Tollite verba, quibus vestra omnia peccata Confessario sincerè manifestetis, & mediante hac integra peccatorum confessione; indulgebit vobis Deus, & formidanda inferni tormenta devitabitis. At si confitendum integrè, *confitendum etiam debitè & piè*. Osee 14.

Confitendum debitè. III. PARS

NON satis, quòd quis sæpè, & integrè sua confiteatur peccata, si modo debito ea non confiteatur, frequens enim, & integra peccatorum confessio, mala est, si modo debito non fiat. Ut autem debitè fiat confessio, fieri debet; 1. In spiritu humilitatis: 2. In spiritu doloris: 3. In spiritu obedientiæ.

1. Primum, quod requiritur, ut debitè fiat confessio, est humilitas: *Presbytero*, inquit Sapiens, *humilia animam tuam, & magnati humilia caput tuum*. In quibus verbis duplex indicatur humilitas ad bonam confessionem requisita. Una scilicet in corde, cùm dicitur: *Humilia animam tuam*; alia in corpore, cùm additur: *Humilia caput tuum*. Debet enim quisque in confessione humiliare se *in corde*, reputando se reum, peccatorem, miserum, omnique gratia & misericordia indignum, debet etiam quisque se humiliare *in corpore*, vitando gestus omnes elatos, & incompositos, humilita- Eccli. 4. 7

litatemque verbis, & habitu corporis præferendo.

Duplex hæc hominis pœnitentis humilitas Deum placat, Deique gratiam & misericordiam impetrat. Sicut enim Deus misertus & propitiatus est David, cum ad illum humiliter clamavit, dicens, *Ego sum,* 2. reg. 24. *qui peccavi, ego iniquè egi. Vertatur, obsecro, manus tua contra me*, ita etiam propitiabitur cuilibet peccatori, sua humiliter peccata confitenti.

Cùm filius ille prodigus, qui suam dissipaverat substantiam, ad se reversus, dixit, *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in Cœlum & coram te: jam* Luc. 15. 18. *non sum dignus vocari filius tuus*; humili hac confessione patrem placavit, & ad misericordiam inclinavit. Sic cùm peccatores, qui substantiam suam, seu gratias à Deo acceptas dissipaverunt, ad Deum, Patrem misericordiarum, in confessione veniunt; eum ad misericordiam flectunt, si in spiritu humilitatis accedant.

Accedite ergo ad sacrum Pęnitentię Tribunal in spiritu humilitatis, Sacerdotem considerate ut Judicem a Deo constitutum, ejusque vices gerentem, cujus sententia in Cælo rata habebitur, coram illo vos, sic ut ante Christi pedes, prosternite. Inspicite vos ut reos coram illo Judice; vestra ei peccata humiliter declarate; & humilis hæc confessio veniam & misericordiam à Deo vobis impetrabit. At non solùm peccata confitenda in spiritu humilitatis; *sed etiam in spiritu doloris & amaritudinis*.

2. Loquendum in confessione; sed loquendum in dolore & animæ amaritudine, *Loquar in amaritudine animæ meæ*. Suum con- Job. 10. 1. fessus erat peccatum Judas proditor, dicens *Peccavi, tradens sanguinem justum*, Matt. 27. 4. non tamen justificatus est, quia in vero dolore, & in cordis amaritudine non est locutus, sic tu non justificaberis, si in spiritu doloris non loquaris. Sicut non est credibile, quòd homo, læsæ Majestatis Regiæ reus, à Rege gratiam & misericordiam obtinere possit, si se peccati pœnitere non testetur, & si se in simile crimen nusquam ampliùs casurum non polliceatur; ita peccator à Deo veniam non obtinebit, nec justificabitur, si veri doloris actum non eliciat. Et hic dolor, ut ait S. Cyprianus, eò major esse debet, quò graviora sunt crimina, quæ quis perpetravit, *Quàm magna de-* S. Cyp. lib. de lapsis. *liquimus, tam granditer defleamus.*

Omnibus notum est, ad veram pœnitentiam requiri contritionem, confessionem, & satisfactionem; sed ad eam imprimis requiritur contritio, seu animi dolor, cum vehementi desiderio, & firmo non ampliùs peccandi proposito: ita ut nulla, & sacrilega fit confessio, si sine prævio dolore fiat. Quare cùm ad Tribunal sacramentale accedere statuisti, facto priùs omnium peccatorum tuorum diligenti & accurato examine, ut te ad cordis dolorem excites, intra in solitudinem cordis tui; & cogita, Deum, in quem peccasti, esse summè magnum, summè bonum, summè justum. *Si summè magnus est*; dolere debes, quòd tu pulvis & cinis, vilisque vermiculus, in Deum optimum, maximum, quem adorant Angeli, impudenter insurrexeris. *Si summè bonus est*, amarè flere debes, quòd tu qui ab eo accepisti corpus, animam, & innumera bona, iis abusus sis, iisque quasi armis contra ipsum pugnaveris. *Si summè justus est*; dolere debes, quòd peccatis tuis justitiam ejus irritaveris, illumque ad te plectendum provocaveris. Cum ergo de peccatis confitendis cogitas, actum doloris elice, cum firmissimo non ampliùs in Deum peccandi proposito. Ad Confessarii pedes accede, sicut Magdalena ad pedes Domini Jesu accessit: ibi culpas tuas deflue: ibi loquere in amaritudine animæ tuæ, & in spiritu doloris. Sed peccata sunt etiam confitenda *in spiritu obedientiæ*.

3. Filius prodigus, ad se reversus, non solum dixit: *Ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in Cælum, & coram* Luc. 15. *te: jam non sum dignus vocari filius tuus*; in quibus verbis erat humilis confessio. Sed subdit adhuc: *Fac me sicut unum de mercenariis tuis*; ut indicaret, se esse paratum ab obediendum patri in omnibus. Peccator autem, velut alter filius prodigus, ad Confessarium, tamquam ad patrem spiritualem, ire debet, & ut ait sanctus Augustinus, omnia ei peccata confiteri, injunctam ab eo pœnitentiam adimplere, salutaribus ejus monitis obtemperare, & humiliter in omnibus ad salutem spectantibus ei obedire tenetur: *Ponat se pœnitens in judicio Sacerdotis, nihil sibi reservans sui, ut omnia eo jubente paratus sit facere pro recuperanda animæ vita.* Aug. li. de vera & fal sa pœnit. c. 15.

In Actibus Apostolorum, postquam facta est mentio de Pauli iniquitate, immensa Dei in eum panditur misericordia; quæ tanta extitit, ut peccatorem hunc cęcum & obduratum illuminare voluerit, *Circumfulsit eum lux de Cælo*. Sed tandem ibi enarratur prompta, & magna Pauli obedientia; quæ tanta fuit, ut mox dixerit, *Domine, quid me vis facere?* Act. 9. 3.

O peccator, multa & magna sunt crimina, quæ in Deum tuum perpetrasti, Deus tamen

men te illuminat, luxque gratiæ ejus te circumfulget, ut tibi fœditatem animæ tuæ manifestet, utque te ad confitenda peccata alliciat. Quid autem faciendum superest? Hoc solummodò, quòd Confessario dicas: *Domine, quid me vis facere?* Superest solùm: quòd ei dicas: Domine, & Pater mi, jube quod vis, impone mihi pœnitentiam quam volueris; sive jejunia, sive eleemosynas, sive orationes, sive peregrinationes. & libenter obediam.

Heu! quid sunt pœnæ à Confessariis impositæ, quantumvis graves in se illæ videantur, respectu peccatorum, etiam venialium, quæ perpetravimus? Heu! qui peccatis suis factus erat reus inferni, vel purgatorii, poteritne pœnitentiam sibi à Confessario impositam, gravem & duram censere? Poteritne, qui mille nummorum erat debitor; dicere, nimis ab ipso exigi, cùm pro mille nummorum solutione unicus ab illo assis petitur? Certè quasi nihilum sunt omnes pœnitentiæ pœnitentibus à Confessariis impositæ, respectu eorum, quorum erant debitores. Quare, ò N. N. ad sacrum Pœnitentiæ tribunal in spiritu obedientiæ accedite; & Confessariis monentibus, pœnitentiasque salutares & discretas imponentibus, ex animo obedite. Confitemini tandem sæpè, promptè & debitè, regnaque cælestia vobis confessio aperiet. *Amen*.

DOMINICA QUARTA QUADRAGESIMÆ. DE DIVITUM OBLIGATIONIBUS.

Accepit Jesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus. Joan. 6, 11.

QUamvis divitiæ nil in se mali habeant; sintque ex hoc rerum ordine, quas possidere nec bonum, nec malum est: tanta tamen earum sunt lenocinia, tantæ illecebræ, ut iis ad peccandum homines quam facillimè alliciantur. Et ideò videtur, aliquem non posse simul divitem esse & innocentem; nec amplis posse divitiis affluere, quin in peccata incidat: *Si dives fueris, non eris immunis à delicto.* Eccl. 11. 10.

Probè novi, Davidem, Jobum, sanctum Ludovicum Galliæ Regem, & alios nonnullos, feliciter in semetipsis divitias & innocentiam conjunxisse, eosque simul divites & sanctos extitisse; sed hæc sunt prodigia, quæ in orbe rarò videntur. Divites enim spiritualibus divinæ gratiæ bonis comparandis non facilè invigilant: & plerùmque temporalibus acquirendis ita se totos dedunt, ut prava hac concupiscentia illecti, ad peccata facillimè declinent.

O divites, divitiæ si affluant, nolite cor apponere: ne nimis confidatis in divitiis vestris, quas an diù sitis possessuri incertum est. Audite Spiritum sanctum, cuilibet ex divitibus dicentem: *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Christum imitamini, qui bona quæ in manibus habebat, libenter *distribuit discumbentibus*: bona similiter quæ in manibus, & in potestate vestra habetis, aliis distribuite, quando lex, charitas, & ratio hoc à vobis exigent. Quæ sint divitum obligatinnes ad distribuenda bona quæ possident, ista explicabit concio, &c. *Ave*.

TAnta divitum multorum, & Magnatum est cæcitas, ut se ab omni lege liberos æstiment; aut saltem ita vivant, ac si nulla lege ligarentur, omniaque iis essent licita. Certum tamen, quòd præter obligationes omnibus Christianis communes, aliquæ sint divitibns particulares, aut saltem quæ iis frequentiùs quàm aliis conveniunt.

Taceo quæ Deo, & Ecclesiæ, parentibus, & amicis debent divites: eorum obligationes inspicio solummodò respectu creditorum, mercenariorum, & pauperum: *respectu creditorum*, & aliorum, quorum bona detinent: *respectu mercenariorum*, & operariorum, qui pro ipsis laboraverunt: *respectu pauperum*, & aliorum, quorum necessitates norunt. Divites autem debent restituere, mercedem, tribuere, & eleemosynam dare. Debent: 1. *Restituere* creditoribus, & aliis, quorum bona retinent: 2. *Mercedem tribuere* domesticis, & aliis qui pro ipsis laboraverunt: 3. *Eleemosynam dare pauperibus*, & aliis, quorum necessitates norunt. O Divites! aliena restituite, operariis mercedem tribuite, & pauperibus eleemosynam date. En tria, ad quæ exécutioni mandanda tenemini, ut tribus hujus concionis partibus constabit.

Di-

I. PARS. *Divites debent restituire creditoribus, & aliis quorum bona retinent.*

CReditoribus, aliisque quibus damnum intulerunt, vel quorum bona retinent, restituere quidem tenentur omnes homines; sed ad hoc frequentiùs adstricti sunt divites: quia hi aliena rapere & retinere soliti sunt, nec de eorum restitutione quomodocumque curant. Hi sæpè ludis, comessationibus, vanitatibus, & illicitis voluptatibus facultates suas inique expendunt, dum gemunt sutores, laniones, propolæ, mercatores, & creditores, quorum bona injustè retinent. Hi sæpè inutilium domesticorum catervæ, canum venaticorum turbæ, gulonum & nebulonum cohorti; imò & nonnunquam scortis sua voranda exponunt; dum viduas & orphanos, pauperes & inopes, quæ sibi debita sunt petentes, tamquam importunos ejiciunt, & foras mittunt.

Norunt haud dubiè divites, se ad iis omnibusque quorum bona retinent, restituendum teneri; sed ut suam hanc obligationem altiùs mentibus suis infigant; velim; sciant, quòd omni legum genere, omnique jure ad hoc teneantur. Ipsa lex naturalis, seu recta ratio dictat, quòd jus suum cuique tribuendum, quodque sua cuique restituenda: nec est aliquis homo, si stultus non sit, & omnis inops rationis, qui de hoc dubitet. Jure gentium homines ad aliena restituenda teneri docet Gentilis Philosophus, dicens: *Æquissima vox ex est, & jus gentium præ se ferens; redde quod debes.* Hoc idem lege divina sancitum est, quæ crebrò sua cuique reddere præcipit: & in veteri Testamento jusserat Deus, non solùm ut res ablatæ restituerentur, verùm & ut damnum illatum rasarciretur; ac insuper quinta damni pars daretur: *Ipsum quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra.* Lex Ecclesiastica, quæ nunquam a divina aberrat, crebrò declarat in sacro Canone, quemque ad aliena restituenda teneri, nec remitti posse peccatum, quin restituatur ablatum. Lex tandem Civilis usurarios, omnesque iniquos alienorum detentores, ad sua cuique reddenda cogit: totumque Jus Civile ad hoc solùm institutum videtur, ut agnoscatur quid cuique competat, & ut suum cuique reddatur. Sed avari divites lumen rationis, restititutionem suadens, in semetipsis extinguunt, gentium jura contemnunt, Dei, & utriusque Juris leges impudenter infringunt: ac quasi nulla lege ligarentur, aliena nequaquam restituunt; iniquè graviter, & periculosè peccant. Ut enim ait Doctor Angelicus, *non est peccatum ita periculosum, ut non restitutio malè ablati.*

Seneca l. 3. de benefic. c. 14.

Levit. 5. 16.

D. Th. tract. de decem præcept.

Peccatum quidem illud periculosum: quia hoc peccatum est quasi maligna radix, è qua omnia ferè oriuntur peccata: *Radix omnium malorum est cupiditas.* Sed est etiam periculosum: quia quamdiù quis aliena iniquè detinet, impossibile est, ut verè pœnitentiam agat: *Qui bona alterius injustè detinet, sciat severam pœnitentiam non posse agere.* Usurarios multos reperire est, qui cùm intra breve tempus ditissimi facti sint sibimetipsis suadere conantur, se tuta conscientia iniquè ablata posse possidere; hi doctos adire nolunt Confessarios, ut ab iis veritatem audiant; nolunt in claram suarum obligationum notitiam venire. Timent, ne iis dicatur, quòd ad restitutionem teneantur; & tamen hi tempore Paschatis, & aliis temporibus, ad sacrum Pœnitentiæ tribunal accedunt; sed sciant, pœnitentiam eorum esse falsam, nullam, & sacrilegam: *Sciat, se veram pœnitentiam non posse agere.* Multi sunt hæredes, qui cùm ex ordinatione parentum ad aliqua in pios usus expendenda, vel restituenda teneantur, ea restituere negligunt, & recusant: & quasi in hoc nec leviter peccarent, confitentur sicut alii, sacra Communione reficiuntur sicut alii; sed certi sint, pœnitentiam suam esse nullam; *Sciat se veram pœnitentiam non posse agere.* Innumeri grave proximo damnum intulerunt, tum per se, tum per alios, tum pravis consiliis, tum consensu, vel jussione; & quia durum iis est illata damna reparare, & iis qui illa passi sunt satisfacere, mordentem sopire conantur conscientiam, ac sibi persuadere, quòd nec ad damna resarcienda, nec ad quidquam damnificatis restituendum teneantur; cùmque ad sua peccata confitenda Confessarium conveniunt, nil hac de re ei dicunt; sed sciant, confessionem & pœnitentiam suam esse nullam. Horum tandem omnium falsa; & nulla est pœnitentia, quicùm restituere possint, aliena non restituunt: *Sciat, se veram pœnitentiam non posse agere.*

1. Tim. 6. 10. De pœnit. D. 5. c. falsa

Cuique jam manifestum esse incipit, divites, & omnes qui aliena detinent, ad ea restituenda teneri; cum ad hoc omnes leges, omniaque jura eos adstringant cùmque graviter peccent, & nulla sit eorum pœnitentia, si non restituant. Sed ut magis pateat, eos strictissimè teneri ad restituendum; dico, quòd ad hoc ita tenentur, ut si non restituant, nunquam salvandi, nec æternam beatitudinem obtenturi sint.

Arctam esse viam, qua itur ad cælum,

asserit Christus: *Arcta via est quæ ducit ad vitam*. Arcta hæc via, qua transire debent omnes peccatores, ut ad Paradisum pergant, est via pœnitentiæ; sed in hac via unum aliquod invenitur foramen, inquit S. Vincentius Ferrerius, quo transire debent quicumque aliena detinent, ut salvari possint: *Si vis salvari*, ait, *fac ut serpens oportet transire per arctum foramen; vade per arctum foramen restitutionis usque ad ultimum obolum*. Non ait, hoc, aut illud solummodò restituendum, ut vitam æternam habeas; sed omnia penitùs restituenda, *usque ad ultimum obolum*: hoc est foramen, hæc via, qua transeundum, ut vitam æternam habeas.

Matth. 7. 14.

S. Vinc. Dom. 7. post Trinit. conc. 5.

Maledicit Christus divitibus illis avaris, qui aliena auferunt & retinent: *Væ vobis divitibus*. Æterna eos maledictione ferit: quia si aliena non restituant, æternam beatitudinem nunquam obtinebunt: *Neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt*. O avari divites, qui aliena restituere renuitis; certi estote, quòd si non restituatis cuique quod suum est, æternam nunquam beatitudinem possidebitis, sed ad æterna inferni supplicia damnabimini. Væ vobis divitibus, qui congregatis quæ vestra non sunt. Væ vobis: quia si ea non restituatis, dum ridebit uxor vidua, vos in inferno plorabitis; & dum gaudebunt heredes vestri, æterna, & horrenda inferni supplicia perferetis.

Luc. 6. 24.

1. Cor. 3. 10.

Ita stulti sunt qui aliena retinent, ut non de se, sed de filiis & uxores solliciti sint: non cogitant quid de ipsis fiet post mortem; sed quid de uxore, quid de filiis & hæredibus. O stulti, & tardi corde miseremini animæ vestræ: *Miserere animæ tuæ, placens Deo*. Ne tam solliciti sitis de divitiis hæredibus vestris testamento relinquendis, quàm de salvanda anima: quid enim vobis proderit, si universum mundum lucremini, & filiis vestris possidendum relinquatis; animæ verò vestræ detrimentum patiamini? O quàm durum vobis erit, æterna pati supplicia, propter ingratos filios, qui pro vobis nec minimum quid pati vellent! Hoc mente seriò revolvite; & ad sanam mentem revertentes, aliena restituite.

Eccli. 10. 24.

Narrat *Petrus de Palude*, quòd cùm avarus quidam, qui aliena multa iniquè usurpaverat, extremo morbo cum morte colluctaret, Confessarium ad aliena restituenda hortantem audire, ejusque consiliis obtemperare renueret; prudens Confessarius, ut ad intentum finem perveniret, Medicum rectè instituit; qui à Confessario edoctus, ægrotum adit, de illo conclamatum esse annuntiat; nec quocumque modo vitam ejus prorogari posse declarat, nisi ex cujusdam filiorum adipe inungeretur. Quo audito, infirmus, qui ad longiorem vitam ardentissimè anhelabat, respirare cœpit; & coacta omni familia beneficia iis præstita, ac ingentes thesauros, quos illis tanto labore comparaverat, exaggeravit; ac proinde horum intuitu, hoc postremum se ab iis efflagitare dixit; quod scilicet unam aut alteram adipis guttam non denegarent, ut parentem a mortis faucibus eriperent, & longiore vita donarent. Cui annuentes filii, accersito cereo accenso, nunc unus, nunc ex eis alius propriam carnem urendam admovit; sed eorum nullus tanto tempore eam supra ignem detinere valuit, donec vel unica adipis difflueret guttula, qua sanaretur æger. Ex quo occasionem sumens Confessarius affandi infirmum, dixit ei: Fierine potest, ut tu tuis tantam transcribas hæreditatem filiis, & teipsum æternis incendiis tradas? Fierine potest, ut cùm illi nec pauxillum temporis pro tui amore accensæ candelæ ardorem sustinere potuerint, tu pro illis horrendarum inferni flammarum vim in æternum perferre velis? Qua salubri exhortatione ad se reversus infirmus, sua cuique restituit, ut saltem æternam consequeretur.

Petr. de Palude enar. 2.

O vos omnes, qui ære alieno obstricti estis: vos qui aliena iniquè detinetis; terribili hoc exemplo docti, sua cuique reddite. Ne respiciatis ad filios, uxores, & heredes vestros; sed vosmet ipsos, & salutem vestram inspicite; ac intùs dicite: ita ad aliena restituenda teneor, ut si non restituam, nullam ea sit pœnitentia, nullaque salus: quare restituere volo, & omnia non mea, usque ad ultimum obolum, mox restituam. Ecce primam divitum obligationem: at non solùm aliena restituere; *verùm & mercenariis mercedem tribuere debent*.

Divites mercedem tribuere debent mercenariis. II. PARS.

Mercenarii sunt in triplici differentia; eorumque *alii* dicuntur artifices, qui scilicet in conficiendis vestimentis, calceamentis, & aliis similibus manus & artis operibus ex conventione laborat. *Alii* vocantur operarii, qui in dies conducuntur, ut excolant hortos, vineas, agros. *Alii* sunt famuli, ancillæ, & alii domestici, qui ad sex menses, ad unum, vel ad plures annos conducuntur; ut familiæ operibus vacent.

Cujusvis autem generis sint mercenarii,

pro-

promissam eis mercedem solvere tenentur divites: præcipit enim Deus, ut eis mercedem tribuant, & citò tribuant, dicens: *non morabitur opus mercenarii tui apud te usq; manè*. Non ait Deus, solvendos nunquam mercenarios, ut faciunt plurimi: non ait: solvendos solummodò post tres, sex, aut etiam decem annos, ut facere solent alii, non ait, tunc solum solvendos, cum obtenta condemnatione ad hoc compelluntur, ut faciunt aliqui, sed præcipit Deus, ut solvantur mercenarii, mox ut opus perfecerint vel tempus solutionis ex conventione indictum advenerit. Non ultra procrastinanda est mercenariorum solutio, nec etiam usq, ad manè: *Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque manè*.

Lev. 19. 13.

Tobias, vir ille sanctissimus, mercenariorum mercedem non fraudabat: sed eodem die, quo opus perfecerant, eos justè remunerabat, filiumque suum ad idem justitiæ debitum erudiebat, dices: *Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue; & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat*. Quod Tobias filium docet, hoc idem & Deus omnibus divitibus, & omnibus heris præcipit: jubet enim, ut statim, & sine ulla mora mercenariis mercedem persolvant: *Non negabis* inquit, *mercedem indigentis; sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum*.

Tob. 4. 15.

Deut. 24. 14.

Mercenariis statim persolvenda quidem merces: quia Deus hoc præcipit, sed est etiam statim persolvenda; quia mercenarii communiter pauperes sunt, qui singulis diebus egent mercede sua, ut sibi, & familię consulant: & ideò ait Deus, quod eadem die, & ante solis occasum, cuilibet mercenario solvenda merces, *quia pauper est*; solvite ergo, & solvite promptè quod mercenariis debitis: quia pauperes sunt. Sed aliam adhuc subdit Deus rationem, cur promptè merces sit mercenariis tribuenda; ne scilicet mercenarii, quorum merces detinetur, adversus illos, qui eos fraudant clament ad Dominum: eodem die, inquit Deus, & ante solis occasum, cuilibet mercenario mercedem suam reddes, *ne clamet contra te ad Dominum*.

Plurimi sunt heri, qui cùm trium, quatuor, & plurium annorum spatio famulos & ancillas obsequio suo mancipatos habuerint, de mercede iis tribuenda non cogitant. Non audent famuli laborum suorum mercedem petere, timentes, ne adversus eos dominus & domina irascantur: non audent etiam è domo illorum discedere; timentes ne iis displiceant, & ne unquam præteritorum laborum mercedem accipiant: quare semper iisdem dominis serviunt, & ab iis nunquam remunerantur. En quod vindictam clamat ad Dominum: *Merces operariorum, quæ fraudata est à vobis clamat; & clamor eorum in aures Domini Sabbaoth introivit*. Jac.

Qui confessionibus audiendis vacare solent, persæpè inveniunt miseros, qui adversus divites murmurasse, iisque maledixisse, ac plurima peroptasse mala confitentur. Cùmque ab iis petitur, cur hæc murmura? cur hæ maledictiones & imprecationes? Respondent; ò Pater, miseriis opprimor, ad extremam redactus sum egestatem, & tamen his dominus, & hæc domina, quibus diuturno tempore fideliter servivi, nullam unquam mihi mercedem dederunt, & quidquid faciam, eos ad paupertatem meam sublevandam movere nequeo; quare tandem in illos linguam solvo, ac in maledictiones, & imprecationes nonnunquam prorumpo. Ecce quod quotidie accidere solet, & tamen hi heri, qui famulorum mercedem fraudant, se nullius sceleris reos arbitrantur, sed certum est, eos graviter peccare; eorumque peccatum ad Deum clamare; *Clamor eorum in aures Dei introivit*.

Sed quot sunt artifices, quot operarii, qui post multos exantlatos labores, nec os aperire audent, ut retributionem postulent? Quot sunt miseri, qui fame pereunt, & qui ad panem mendicandum redacti sunt; quia hic & ille dominus, hæc & illa domina mercedem justè debitam defraudarunt? Dominus talis, inquiunt, hoc, & illud mihi debet, nec petere audeo? domina talis à pluribus annis hoc & illud mihi debet, nec quomodocumque eam ad mihi satisfaciendum allicere possum. O quam iniqui sunt huiusmodi, qui mercenariorum mercedem injustè detinent! Hi sanè in continuo mortalis peccati statu vivunt: ac gemitus & clamores eorum, quos defraudant, ad Cælum ascendunt, ut à Deo vindictam postulent; *Clamor eorum in aures Dei introivit*.

Ad Deum ascendunt clamores eorum, quorum merces defraudatur, ad Deum ascendunt, & sæpè eum ad vindictam movent; Deus enim sæpè etiam in hoc mundo, dirè plectit iniquos illos heros, qui mercenariorum mercedem defraudant: Deus sæpè de his vindictam sumit; *Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis, & vindictam pauperum*. Moritur tibi puer, quem tanto affectu Ps. 138. 13.

affectu diligebas; ecce Dei manum; à qua plecteris: quia famulum hunc non solvisti. Cùm minùs cogitas, repentina mors maritum tibi, tuæque familię maximè necessarium, ex hoc mundo aufert; ecce flagellum, quo te Deus ferit: quia huic ancillæ, vel huic opifici debitam mercedem non tribuisti. Suboritur tibi grave negotium; morbi in familia tua ingravescunt; in magnam facultatum jacturam incurris; ecce vindictam, quam de te sumit Deus: quia mercenarios iniquè defraudasti.

Sed quid hæc, respectu vindictæ, quam in inferno sumet Deus de iis, qui mercenariorum mercedem fraudaverunt? Gravia in hoc mundo sunt illorum crimina, & gravia in inferno erunt eorum supplicia.

Ne arbitremini, leviter peccare eum, qui mercenariis debitam mercedem non tribuit; ne credatis, hoc peccatum inter levissima recensendum: gravissimum enim est, ac sæpè multorum causa peccatorum.

Cùm hunc famulum, hanc ancillam, hunc artificem conducis, polliceris eis, te hanc & illam eis mercedem daturum. Fide hac à te accepta, tuo se obsequio mancipant, libertate sua se privant, in sudore vultus sui pro te laborant, pondus diei & æstus ferunt, noctes sæpè insomnes ducunt: quare si cùm tempus mercedis dandę advenit, mercedem eis denegas, vel minuis, graviter peccas contra fidem, quam iis dedisti, & contra justitiam, qua teneris ad dandam iis mercedem ratione conventionis initę, & pollicitationis iis factæ; graviter peccas, multorumque es causa peccatorum: quia hi, quorum mercedē fraudas, adversus te multa maledicta proferent. Cùm ergo gravia sint peccata eorum, qui operariorum mercedem fraudant: gravia etiam in inferno erunt eorum supplicia.

O N. N. nonne melius est huic famulo, huic ancillæ, & huic artifici, viginti, centum, & plures dare nummos, quam dira inferni tormenta pati? Nonne satius est, mercedem iis promissam totaliter, & promptè tribuere, quam procrastinare, cum iis altercari, ad iracundiam illos provocare, & tandem ad æterna supplicia condemnari? Hoc certè satius & melius: quare mox ut operarii vestri constitutum tempus & opus compleverint, vocate illos, & cuique mercedem suam tribuite. Non expectetis, ut

Matt. 27. 8. veniant ad vos, ut fusis lachrymis rogent vos, ut intentata lite cogant vos ad illos solvendos; sed cùm tempus solutionis advenerit, voluntariè vocate illos, & omnia eis debita promptè solvite: *Voca operarios, & redde illis mercedem*. Ecce ad quid teneantur divites; *sed & pauperibus eleemosynam dare debent*.

Divites eleemosynam pauperibus dare debent. III. PARS.

NIl durius antiquis quibusdam Philosophis visum est, quam inæqualitas bonorum temporalium: vix enim concipere poterant, cur hominum, qui ejusdem erant naturæ, & quibus nativitas idem jus ad omnia mundi bona dare videbatur, sors ita esset diversa, ut ex iis alii divites, & alii pauperes essent. Sed hi hanc inæqualitatem justam, & bonam esse censuissent, si nossent hoc ita ordinatum à Dei providentia, quæ ex hominibus aliquos divites esse voluit, non ut thesauros multos congregarent; non ut superflua in usus profanos impenderent; sed ut ea pauperibus erogarent.

Vult quidem Deus, ut bonis suis utantur divites, ad subveniendum necessitatibus personæ, & familiæ suæ; sed superflua statui & personæ suæ, pauperibus, saltem necessitatem patientibus, erogari præcipit: *Quod superest*, inquit Christus, *date eleemosynam*; Non ait, superflua danda ganeonibus, canibus, & meretricibus: non ait etiam, illa in ludos, vanitates, & illicitas voluptates profundenda; sed ea pauperibus dari jubet. Non credendum, inquit Doctor Angelicus, divites ad superflua pauperibus tribuenda teneri solummodo ex consilio; ad hoc enim tenentur ex præcepto: ita ut graviter peccent, si ea pauperibus, necessitatem patientibus, non distribuant: *Eleemosynam de superfluo dare necessitatem patienti, est in præcepto*.

Ad hoc se teneri non dubitabunt divites, si advertant, quòd pauperes in superflua eorum jus habeant, tamquam in patrimonium suum: ut enim ait S. Ambrosius, *superflua divitum, sunt patrimonia pauperum*. Deus, qui & divitum & pauperum pater est, divites bonorum hujus mundi quasi hæredes instituit; pauperes verò non ut filios spurios abjecit, sed pro hæreditatis legitima portione dedit eis quæ divitibus essent superflua: hoc est patrimonium illorum; quòd si non eis dent divites, contra Dei ordinationem peccant, & patrimonium illorum suffurantur.

Non me latet, quòd dicere soleant divites, nil sibi esse superfluum: omnia, inquiunt, quæ possideo, mihi, aut familię meę plusquam necessaria sunt: tantum abest, aliqua mihi esse superflua; quin contra

tra

tra multa mihi desunt. Sed si benè advertant, multa apud ipsos superflua esset, & inaniter profundi invenient. O quot superflua in divitum domibus, quæ pauperibus erogari deberent! O divites, tot in domibus vestris sunt servi, tot ancillæ, tot pedissequi, tot ganeones, qui Deum toties, quoties blasphemant, nec prima Fidei rudimenta sciunt; & tamen magnis sumptibus nutriendi, & remunerandi sunt: *Ibi est aliquid superfluum*. Ut mulier, vel aliqua ex filiabus vestris vanitati suæ satisfaciat, vestibus pretiosis induta incedit; multosque proventus effundit, ut superba supellectile gaudeat: *Ibi est aliquid superfluum*. In domibus vestris sæpè sunt vestes, calcei, & alia quæ vel in arca latent, vel in cameris volvuntur: *Ibi est aliquid superfluum*. In horreis vestris ad multos annos sunt frumenta, quæ putrefiunt: *Ibi est aliquid superfluum*; omnia autem hæc superflua pauperibus impendere tenemini: quia hæc sunt patrimonia, quæ Pater cælestis pauperibus testamento reliquit. Pupillis patrimonium tutores reddere tenentur eo tempore, quo Leges jubent, pauperes autem sunt quasi pupilli, quos Deus sub divitum tutela constituit, præcipiens eis, ut horum pupillorum curam habeant: *Tibi derelictus est pauper, orphano* Ps. 9.34. *tu eris adjutor*. Præcipit etiam, ut eis superflua tribuant, quæ patrimonia eorum sunt: *Superflua divitum, sunt patrimonia pauperum*.

Cùm exprobamus divitibus nimias impensas, quas in ludis, comessationibus, conviviis, & libidinibus faciunt: respondere solent, se nulli injuriam facere, seque solummodò id quod suum est, expendere; sed falluntur: quia quæ inaniter profundunt & omnia quæ apud eos sunt superflua; non ad illos, sed ad pauperes attinent; hæc sunt patrimonium pauperum, quod ad illos pertinet. O dives, inquit sanctus Basilius, *est panis famelici, quem tu tenes: est nuda tunica quam in conclavi conservas; discalceati calceus, qui penes te marcescit; indigentis argentum, quod possides inhumatum*. Quasi dicat: panis ille, quo tot canes venaticos, tot inutiles domesticos, & fortè scorta nutris, non tuus, sed pauperum est: *est panis famelici, quem tu tenes*. Vestes illæ, quæ sine numero apud te sunt; vestes illæ superfluæ, quas in arca, vel in camera reconditas habes, non tuæ sunt, sed pauperum, illorum, qui quo vestiantur non habent: *Est nuda tunica, quam in conclavi conservas*. Calcei illi, qui sub cubilibus volutantur & putrescunt, ad pauperes illos attinent, qui quo calceati incedant non habent: *Est discalceati calceus, qui penes te marcescit*. Argentum etiam illud inquit S. Ambrosius, quo non eges, quodque sub terra reconditum conservas, non tuum, sed egenorum est: *Indigentis argentum, quod possides inhumatum*. Omnia tandem quæ personæ & statui tuo superflua sunt, ad pauperes attinent, eaque illis erogare teneris.

Unde D. Bernardus pauperes, sic divites illos qui superflua in profanos & malos usus effundunt, alloquentes inducit: *Nostrum est quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter vos expenditis*. Quasi dicant: ò divites, non ad hoc a Deo bona accepistis, ut superflua in deliciis absumatis; sed ut ea in eleemosynas erogetis: hæc non tam vestra sunt, quam nostra, & si vestra non sint ea nostra facere tenemini, ea nobis impertiendo: *Nostrum est quod effunditis*. Et ideò raptores simul estis & crudeles; *raptores*: quia quæ nostra sunt detinetis & effunditis: *crudeles* verò, quia crudeliter nobis subtrahitis quæ nobis necessaria sunt: *Nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter vos expenditis*. Divites ergo, ut constat ex jam dictis, superflua, & quæ sunt ultra decentiam status, tenentur in eleemosynas erogare: *Quod est ultra decentiam status, debet in eleemosynas dispensari, & hoc cadit sub præcepto*.

D. Bern. ep. 42. à Henric.

D. Th. in 4 D. 15. a. 2.

Magna quidem hæc divitum erga pauperes obligatio; sed ad majora adhuc tenentur respectu pauperum; cùm eos in gravissima, vel extrema necessitate constitutos esse norunt; tunc enim non solùm tenentur ad superflua, sed etiam ad sibi necessaria eis impendenda, nisi & ipsi parem necessitatem patiantur. Unde communiter cum S. Ambrosio docent Authores, quod si quis magnam, qua pauper aliquis gravatur, necessitatem agnoscens, non ei subveniat, cùm possit, homicida est, & reus mortis illius pauperis, si defectu subsidii pereat: *Si non pavisti, occidisti*. Vides pauperem nudum, qui ob gravissimum quod patitur frigus, perit: quod non accidisset, si ei vestem dedisses obsoletam, quæ in domo tua putrescit; reus es mortis ejus: *occidisti*. Vides pauperem, qui graviter infirmatur, cum si subvenires, ad pristinam sanitatem reverteretur; & qui moritur, quia ei tuum auxilium denegasti; reus es mortis ejus: *occidisti*.

O quot hujusmodi homicidæ in hoc mundo! Quot sunt divites, qui cùm iis quæ pauperibus debent, non satisfaciant, homicidæ illorum sunt! Ex his homicidis fuit dives ille epulo, qui pauperi Lazaro cadentes è mensa micas denegavit; ex his homicidis sunt, qui non occurrunt extremæ necessitati pauperũ quæ ipsis nota est. Ille, quia pauperi Lazaro

ro panis frustum dare noluit, in inferno nec aquæ guttam obtinere potuit; & isti, quia pauperibus dare recusant ea, quæ iis ex Dei præcepto debent, æternis inferni cruciatibus addicentur.

Clamat in hoc mundo pauperes ad januam divitis, ut ab eo eleemosynam impetrent; & clamabunt avari divites in inferno, ut à Deo misericordiam consequantur. Sed eadem illos mensura Deus metietur, qua & ipsi mendicos mensi sunt, & quia in hoc mundo duri, & immisericordes fuerunt erga pauperes; Deus similiter erga illos erit immisericors, nullamque unquam ab eo gratiam & misericordiam obtinebunt; sed in æternum ab eo in inferno plectentur.

O quales tunc divitum lachrymæ! ò quales gemitus! o quam maximè tunc optarent suis in hoc mundo satisfecisse obligationibus! Tunc vellent aliena restituisse, mercenariis justam mercedem tribuisse, & pauperibus largas eleemosynas dedisse. Tunc dicent, o utinam credidisem Concionatoribus, & Confessariis, qui ad facienda quæ mei muneris erant, me sollicitabant! Tunc clamabunt, ò utinam meis omnibus obligationibus fecisem satis! Sed vana hæc erunt divitum vota; inutilia hæc eorum erunt desidera. Quare, ò divites, facite nunc quod tunc quisque vestrum fecisse optaret; aliena nunc propriis dominis reddite; mercenariis debitam mercedem promptè tribuite, pauperibus eleemosynam date, & Pater cælestis æternam vobis mercedem concedet. *Amen.*

DOMINICA PASSIONIS.

DE

VITÆ INNOCENTIA.

Quis ex vobis arguet me de peccato?
Joan. 8. 36.

Cum inquis & peccatoribus in hoc mundo mixti sunt justi & innocentes; ibi habitat agnus cum pardo, lupus cum agno, & innocens cum homine peccatore. Verum est, quòd novit Deus, qui sint ejus; justos, & innocentes agnoscit, eos fovet, illos protegit, iisque benefacere non desinit; sed dum innocentium & *justorum animæ in manu Dei sunt*, in eos tela sua vibrant impii, adversus illos acuunt linguas suas, ac illos iniquè persequuntur.

Hoc videre est in hodierno Evangelio, in quo fertur, adversus Christum, omnis innocentiæ magistrum, insurrexise Scribas & Pharisæos; qui eum Samaritanum vocant, qui illum dæmonium habere dicunt, quique lapides tollunt, ut in illum jaciant.

Detestanda quidem hæc hominum impiorum malitia; sed æmulanda magis Christi Domini innocentia, quæ tanta extitit, ut nec levissimi peccati verè argui potuerit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Christi innocentiam, ut exemplar à nobis imitandum, in hac concione proponam, &c. *Ave.*

Innocens est, qui in nullum unquam peccatum incidit, *Innocentior*, qui non solùm omni peccato, verùm & omni ad peccatum affectu caruit; *Innocentissimus*, qui non solùm peccatum, & affectum ad peccatum, sed nec aliquam etiam peccati speciem habuit. Talis autem extitit innocentia Christi Salvatoris, qui quidem nullius peccati reus fuit, cùm de fide sit, eum nec peccasse, nec peccare potuise, *Ipse peccatum non fecit?* 1. Joan. 3.
qui etiam nullum affectum ad peccatum habuit, cùm illud summo odio prosecutus sit, ac ad illud destruendum venerit, *Apparuit, ut peccata nostra tolleret*; qui tandem nullam peccati speciem & umbram prætulit, cùm fuerit ita *sanctus, innocens, impollutus, & segregatus à peccatoribus*, ut nullus eum verè peccati alicujus arguere potuerit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

O mirabilem Christi innocentiam! Sed da alterum in hoc mundo, cujus tanta extiterit innocentia, ut nec peccatum, nec peccandi affectum, nec speciem peccati habuerit. Certè nullum talem reperire est, hæc tamen æmulanda est innocentia, & quisque pro viribus contedere debet, ut à seipso omne peccatum, omnem affectum ad peccatum, omnemque peccati speciem tollat. Unusquisque à seipso tollere debet, 1. Omne peccatum, 2. Omnem affectum ad peccatum, 3. Omnem speciem peccati.

Tollendum est omne peccatum. I. PARS.

Tanta Christi extitit innocentia, ut nec vel minimi cujusvis peccati argui potuerit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hæc autem æmulanda est innocentia, saltem respectu gravium peccatorum, ita ut nec unicum unquam in nobis regnet mortale peccatum. Quod expresè docet Spiritus sanctus, asserens illum multa bona perdere, qui vel unicum grave crimen perpetraverit, *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet.* Eccl. 9. 18.
Homo justus aurea charitate nitet, gratiæ divinæ thesauris est dives, Dei amicitia gaudet, jusque ad æternam felicitatem habet;

habet, sed si in unicum incidat mortale peccatum, hæc omnia bona perdit, quia adveniens mortale peccatum, hæc & alia multa bona è corde justi oblicerat, & ut præfata Ecclesiastes verba exponit S. Dorotheus: *Si decies exigue benè operari contingerit, & semel tantùm facere malum, id unicum tanta illa bona perdit ac destruit*.

Negationē malignæ esse naturæ asserunt Philosophi; ejusque in hoc consistit malitia, quòd omnia eam subsequentia destruat: *Negatio malignantis est natura, quidquid post se invenit, destruit*. Dic, aliquem esse justum, sapientem, & doctum: da illi quos volueris gloriæ titulos, si omnibus his titulis unicam præponas negationem, si unicum *non* præeat, omnia subsequentia destruet, ita ut qui antea dicebatur justus, sapiens, & doctus, postea dicatur non justus, non sapiens, non doctus. Eadem, ac longè major est mortalis peccati malitia: quantumvis enim quis sit justus: velim, quod innumeris fulgeat virtutibus & meritis, si unicum adveniat mortale peccatum hæc omnia destruet: *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet*. Quare cùm tanta sit mortalis peccati malitia, omnia penitùs tollenda & eliminanda sunt peccata mortalia.

Perbellè dixit Cicero, hominem probum & justum esse similem versui, seu metro Poetico, cui si vel syllaba desit, aut exerret, totum vitiosum est, & publico sibilo, ac convicio excipitur: *Cui si syllaba desit, aut exerret, exsibilaris*. Idem sanè dicendum de quolibet homine justo; est enim quasi versus, & quasi carmen Poeticum: quia si peccet mortaliter, sive per excessum sive per defectum, justus esse desinit, & peccator evadit. Oret quis assiduè, jejunet, eleemosynas largiter eroget, aliisque multis niteat virtutibus, si luxuriæ, gulæ, vel alteri cuidam vitio indulgeat, licèt in unicum mortale incidat, per illud unicum mortale justus esse desinit, ac peccator fit & malus. Quare tollenda, & fuganda à nobis omnia peccata mortalia, ita ut nec unico animas nostras inquinari patiamur. Cic. in paradox. 5.

Cùm Alexander magnus, ut Deus honorari voluit, omnibusque sibi subditis imperavit, ut sibi divinos honores impenderent ac ut Deum venerarentur, Calisthenes Philosophus, qua maiori potuit modestia & humilitate, eum commonuit, hos honores homini mortali non deberi. Quod monitum ita Regi displicuit, ut Calisthenem naribus, auribus, labiisque truncatum, cum cane cavea inclusum circumferri, ac tandem occidi imperaverit. O infandum Alexandri crimen! Quod, licet unicum omnes heroicas tanti Principis virtutes obscurasse, & quasi sustulisse, asserit Seneca: *hoc est*, inquit, *Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet*. Non dicas, tantam esse Alexandri gloriam, ut multa Persarum millia trucidarit, nam in promptu respondebit Seneca: *quoties quis dixerit, occidit Persarum multa millia, opponetur, & Calisthenem occidit*. Non dicas, famosum hunc Principem, Darium Persarum Regem occidisse, respondebit enim Seneca; *Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnum regnum erat, opponetur, & Calisthenem occidit*. Non dicas, Alexandrum omnia ferè totius mundi subjugasse Regna, ac Imperii sui terminos quam longissimè protendisse, nam respondet Seneca: *Quoties dictum erit, omnia Oceano tenus vicit, ipsum quoque tentavit novis Classibus, & imperium ex angulo Thraciæ, usque ad Orientis terminos protulit, dicetur, sed Calisthenem occidit*. O gravissimum Alexandri crimen! quod (licèt unicum) tantam tamen nomini & gloriæ ejus maculam inussit, ut omnia præclara ejus facta denigraverit, & quasi annihilarit. Quod autem de Alexādro Seneca; hoc, & de omnibus penitùs hominibus dici potest. Sit vir prudentia insignis, corporis afflictatione famosus, charitate erga pauperes mirabilis, humilitate & patientia illustris, si unicum scelus perpetrasse dignoscatur, ut si unico vitio addictus sit, illud unicum vitium omnes ejus virtutes obscurat. Dices quis, adolescens ille bonæ indolis est, ac pietatis exercitiis assiduus: Mercator hic quotidie sacris interest, ac erga pauperes est liberalis: iste Causidicus pupillorum jura tuetur, ac orphanis est adjutor. Fateor hæc omnia bona esse, & laudabilia, sed si hic adolescens, Mercator ille, & iste Causidicus, sint vel unius criminis rei, hoc unicum crimē omnes eorum virtutes denigrat, obscurat, & destruit. Quare non sufficit, quòd quis aliquibus floreat virtutibus si omnia penitùs crimina non emendet, & tollat: *nisi totum emendasti, nondum quidquam fecisse puta*. Senec. quæst. l. 4. c. 23. Chrys. ho. 19. ad Pop.

Hoc præclarè docuit vir quidam nobilis & ingeniosus, dum in gentilitiam tesseram, sibi lernæam adlegit hydram, cùm brevi hoc lemmate. *Aut omnia, aut nullum*. Nostis septicipitem fuisse hanc hydram, nec debellari potuisse, nisi uno ictu septem ejus capita simul truncarentur quia si unicum tantum amputatum esset, ex illius capitis trunco septem alia orta essent. Et ideò victor fuit Hercules: quia uni-

co

co ictu septem hæc capita demessuit. O præclarum symbolum, quo docemur, quomodò septiceps peccatorum hydra, seu septem peccata capitalia à nobis debellanda sint: non enim aliqua solùm, sed omnia prorsus sunt abscindenda, & à conscientia nostra expellenda, ita ut nec unicum in nobis remaneat, *Aut omnia, aut nullum*.

Leproso Naaman, Syriæ Principi, imperavit Elisæus Propheta, ut septies in Jordane lavaret se: *Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua, & mundaberis*. Cur ab eo petit Elisæus, ut septies lavet se in aquis Jordanis? Certum est, quòd ab his aquis, physicè agentibus, sanari non deberet, sed ideò sanandus erat, quia Prophetæ imperanti obtemperabat. Cur ergo Propheta, ut probet leprosi hujus obedientiam, & ut illum sanet à lepra non ei imperat, ut bis, ter, vel decies, sed ut septies lavet se in Jordane: *Lava te septies*? Hoc ad nostram instructionem factū est, ut scilicèt discamus, eos, qui à peccatorum lepra mundari voluerint septies, seu ob omnibus peccatis mortalibus, quę ad septem reducuntur, lavari debere, ita ut qui unicum lavare negligerent, nollum lavaret, & à peccati lepra nullo modo sanaretur. Lavare ergo septies: lava, & in temetipso omnia penitùs destrue mortalia, ita ut nec unicum in te maneat.

4. Reg. 5. 10

Josue & Israelitis præceptis Deus, ut civitatem Jericho everterent: hocq; preceptū ab iis ita adimpleri voluit. Primò, ut septies hanc circuirent civitatem: *Septiesque circuibitis civitatem*. Secundò, ut populus voce magna clamaret: *Conclamabit populus vociferatione maxima*. Tertiò, ut non solùm aliqua pars, sed tota penitus civitas destrueretur: *Et muri funditùs corruent civitatis*. Ecce quid facere debeat homo peccator: Jericho enim *iniquitatem* significat, quare quisque peccator Jericho, seu iniquitatem destruere debet. Ut autem illam destruat, septies, id est pluries mente circuire debet interiora conscientiæ suæ, ut agnoscat quę ibi peccata lateant. Deinde ad Deum clamet necesse est, ut ab eo gratiam & misericordiam postulet. Ac tandem non partem solùm, sed totam civitatem Jericho, seu omnia peccata mortalia debet funditùs evertere, ita ut nullum in corde suo mortale peccatum relinquat. Si enim vel unicum relinquat, hoc nil ei proderit.

Josue 6.

Quid prodest, civitatem mœnibus esse cinctam, fortissimis vallis inaccessam, propugnaculis & arce munitam, si unicus hosti pateat aditus, quo facilè in eam ingredi, eamque invadere possit? Quid prodest, adversus aquarum impetum, densum extruxisse aggerem, si vel unica remaneat rimula, qua domus destruatur? Quid prodest, sex è domo expulisse latrones, si septimus in ea absconditus remaneat, qui solus dominum domus sit occisurus, & bona ejus direpturus? Sicut hæc omnia parum prodessent, ita parū proderit, si quis omnia è corde suo expellere conetur mortalia, uno excepto, quia per illud hosti patebit aditus, per illud bonis spiritualibus spoliabitur, & per illud spiritualiter occidetur.

Hoc novit callidus satanas, & ideò hominibus suadere conatur, ut uni saltem mortali peccato adhæreant. Ergo illos se habet, inquit Chrysostomus, sicut se habere solet puer erga aviculam, cuius modo pedem unico filo ligatum teneat, eam hinc inde volitare sinit, quantùm voluerit: sic, ut ait Os illud aureum, dæmon parùm curat, quòd quis jejunet, facultates pauperibus distribuat Sacramenta frequenter recipiat, multaque alia bona opera faciat, modò illum unico mortali peccato vinctum teneat, sciens, hęc omnia non esse meritoria, ac videns, unicum hoc mortale sufficere ad mortem spiritualē & æternam ei dandam. Quare non hæc solùm, aut illa, sed omnia penitùs peccata mortalia a se quisque tollere & eliminare debet.

Quærit S. Basilius, an homo, qui multa bona opera fecerit, propter unicum malum opus, seu propter unicum mortale, cujus pœnitentiam non egerit, sit damnandus, ac æternis cruciatibus addicendus: *Numquid ex omnibus rectè factis, si unum aliquod alicui tantùm obsuerit, is propterea salutem non adipiscatur*? Eandem quæstionem agitant multi Doctores, variisque tum authoritatibus, tum rationibus probant, eum reverà fore damnandum. Quòd & asserit S. Basilius, idque probat exemplo S. Petri, qui licèt præclara multa pro Christi amore fecerit, atque ab eo *Beatus* sit appellatus: quia tamen una tantùm in re, ab obedientia visus est discedere, ei dixit Christus: *Nisi lavero te, non habebis partem mecum*: id est, salvus non eris, sed in æternum peribis. Ecce quò ducis unicum mortale: semel mortaliter peccasse, æternùm periisse est, per unicam lethiferam noxam, quę per penitentiam non deletur, omnis optatæ felicitatis spes evertitur; & Pœnarum æternitas incurritur. Quare non aliqua dumtaxat, sed omnia prorsus tollenda sunt peccata mortalia: *ac etiam omnis affectus ad peccatum*.

S. Basil. in reg. brev. interr. 233.

Ros-

II. PARS. *Tollendus est omnis affectus ad peccatum.*

CUm invenit Christus hominem, qui ab immani dæmonum legione torquebatur, eos omnes simul ejecit, ita nec unicum è tartareis illis hospitibus ibi remanere permiserit. Cur non jam aliquos, deinde alios, sed omnes simul Christus expulit? Respondet Augustinus, hoc fecisse, ut ostenderet omnia peccata mortalia per pænitentiam esse expellenda, ita ut nullum remaneat: *Ostendens, quòd si etiam peccata sint mille, oportet de omnibus pœnitere.* Hoc sanè ita fieri necesse est, quia impossibile est, unum mortale remitti sine alio, sed omnia simul remittuntur, aut nullum, quare omnia mortalia sunt simul necessariò tollenda. Sed tollendus est etiam omnis affectus ad peccatum mortale.

Aug. lib. de pœn.

Hoc præclarè docuit pereximius pœnitentiæ Præco S. Joannes Baptista, qui postquam prædicavit populis: omnium peccatorum agendam esse pœnitentiam: *Pœnitentiam agite*; talem docet esse debere pœnitentiam: ut peccatorum radices, seu affectus pravi, à quibus, tamquam à radicibus, exteriùs pullulant peccata, pœnitùs eradicentur. *Jam*, inquit: *securis ad radicem posita sit*; non ait, excutienda peccatorum folia, vel aliquos eorum ramos exscindendos, sed securim ad radices esse ponendam, ita ut affectus pravi, à quibus, veluti à radice, oriuntur peccata, penitùs extirpentur: *Securis ad radices peccati ponenda est, ut irreparabiliter extirpentur*. Quòd ita necesse censet D. Bernardus, ut pœnitentiam, qua non eradicatur affectus ad peccatum, seu voluntas peccandi, non tam pœnitentiam, quàm fictionem execrandam esse asserat: *An verò, inquit, aliud est quàm fictio execranda, si peccata superficie tenus radas, non intrinsecùs eradices? Certus esto, quoniam pullulabunt ulteriùs. Quod periculum si volumus declinare, securim ponamus necesse est ad radices.*

Matt. 3.

Chrys. ho. 3. in cap. 3. Matth. S. Ber. serm. 2. de Assumpt.

Dixit Deus Abrahamo: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quàm monstravero tibi*. Jam de domo & terra sua egressus erat Abraham, cùm præcepit ei Deus, ut egrederetur: cur ergo ei egredi imperat, cùm iam egressus sit? Mysterium explicat Rupertus Abbas, dicens ei præcepisse Deus ut de domo, & de terra egrederetur, de quibus egressus erat; quia volebat, ut ex iis egrederetur affectu, qui ex iis jam corpore egressus erat: *Ut sicut de terra Chaldæorum corpore egressus erat, ita affectu egrederetur*. Eandem ferè explicationem adducit S. Augustinus, ajens, Abrahamo Deum præcepisse, *non ut corpus inde educeret, quòd iam fecerat, sed ut cor inde evelleret, quòd fortè non fecerat*. O præclaram explicationem, quæ optimè pro posito nostro cõgruit! terra enim, in qua morabatur Abraham, erat terra Chaldæorum, quæ iniquitatem significat: è terra autem Chaldæorum, seu iniquitatis, egredi debet peccator, non solùm actu, sed etiam corde & affectu, ita ut peccandi voluntatem, & affectum ad peccatum tollat. Non enim satis est: quòd quis ab actibus externis luxuriæ, avaritiæ, gulæ, & aliorum vitiorum abstineat, sed necesse est, ut ab iis egrediatur corde: ita ut voluntatem & affectum ad huiusmodi peccata pœnitùs tollat.

Gen. 12. 1.

Israelitico populo ex parte Dei imperavit Samuel, ut omnia idola de medio sui tolleret; *Auferte deos alienos de medio vestri*. Advertunt autem sanctus Gregorius, & Tostatus, tunc nulla extitisse idola in Israel, quia omnia penitùs ablata erant, cur ergo præcipit eis Samuel, ut auferant idola de medio sui? Hoc præcipit, ut doceat eos, tollendum esse affectum ad idola. Jam illa reverà abjecerant è Templis & domibus suis, sed remanebant adhuc in medio eorum, seu in corde per affectum, quare præcipit Samuel ut tollant ea de medio sui, seu ut è corde suo affectum ad idola tollant. Salubre quidẽ hoc Samuelis præceptum, quod & ad nostram eruditionem factum est: idola enim hominum sunt peccata quæ colunt, unius idolum est avaritia, alterius luxuria, & alterius gula. Hæc autem idola totaliter tollenda sunt, non solùm actu, verum & affectu, ita ut omnis penitùs tollatur affectus ad huiusmodi idola.

1. Reg. 7. 4.

Hujus rei præclaram ideam dedit purpuratus quidam Præsul, cùm in camera tabellam exposuit, in qua picta erat pœnitentia, non ciliciis & flagellis armata, non jejuniis, & vigiliis extenuata, nec vilibus induta vestibus, sed ad modum nobilis cujusdam matronæ modestè vestitæ, & accensas duas faces portantis, quarum una manus, & altera cor hominis pœnitentis comburebat. Ejus urebat manus, ut ostenderet, peccata exteriùs esse abscindenda, eiusque cor cremabat, ut manifestaret, hominem verè pœnitentem, non solùm actu & exteriùs, sed etiam interiùs, ac toto corde & affectu peccata sua debere tollere. Non enim satis est, peccata exterius sustulisse, è corde etiam sunt penitùs tollenda, ita ut nulla peccandi voluntas, nullusque ad peccatum affectus remanet.

Cu-

Curiosè inquisierunt, nonnulli quo flagitii genere plures ad tartara ducantur? Variaque circa hoc Authorum fuere judicia. Carolus Scribanus arbitratur, è centum qui aliena detinent, ob injustitiam, seu ob defectum restitutionis, facilè nonaginta æternùm perire. S. Remigius asseruit, quòd, *demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur*. S. Antonius ait, ob idololatriam & hæresim innumeros ad infernum ruere, & Causidicos gregatim ut porcos illuc properare. Sed dicam, unum esse malùm, à quo dæmones & homines ad inferos præcipitantur: illud malum, est mala voluntas: quia omne peccatum voluntarium est, ac a voluntate est. Et ut ait Divus Augustinus; *Usque adeò peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium*. Ipsam etiam voluntatem peccandi esse peccatum, manifestavit Christus, cùm dixit, non solùm hunc peccare mortaliter, qui alterius mulierem carnaliter cognoverit, verùm & qui eam cognoscere voluerit, & concupierit: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*. Quare non externa solùm tollenda sunt peccata, verū & ipsa voluntas, & affectus peccandi. Et ratio est: quia pravus ille affectus, non solùm in se malus est, sed est etiam quasi catena in medio cordis posita, qua homo ad priora peccata facillimè trahitur. Hæc est catena, quam à medio cordis tollendam clamat Isaias Propheta, dicens: *Si abstuleris de medio tui catenam*.

S. Ant. Choron. Min. c. 2. lib. 10. c. 32.

Aug. lib. de vera rel. c. 14.

Matt. 5.

Is. 58. Sunt nonnulli, inquit Isaias, qui catenam habent in collo: hi scilicet, quibus dæmon ita collum stringit, ut impediat eos, ne peccata sua in confessione fateantur. Pudenda tua Confessario manifestare renuis? Catena in collo stringeris: furta tua declarare non vis: quia ad restitutionem cogi times? Catena collum tuum vincitur & stringitur. Hę autem colli tui catenæ solvendæ sunt, declarando omnia & singula peccata tua, saltem mortalia: *Solve vincula colli tui*. Solvendæ sunt, hæ catenæ, ac omnia mortalia sunt humiliter confitenda, alioquin in æternum peribis. Sed insuper solvenda alia catena, qua cor tuum stringitur, solvendus & tollendus pravus affectus, quo, veluti catena, ad peccatum traheris, hæc catena è medio tui tollenda est: *Si abstuleris de medio tui catenam*.

Is. 52.

Sed ò quam pauci hanc de medio sui catenam auferunt! Adveniente die solemni, furta, calumnias, blasphemias, usuras, libidines, ac omnia peccata sua confitentur multi; sed plerique affectum ad eadem peccata retinent: ore dicunt, se firmum habere propositum omnia peccata tollendi, sed catenam, qua ad illa iterùm trahantur, seu pravum affectum in corde suo conservant. Uxor Lot Sodomam corpore quidem reliquit, sed non corde & affectu, & ideo post se versus Sodomam respexit: multi similiter peccata actu, sed non affectu dimittunt, ea Confessario lucidè manifestant, eaque ore detestantur, sed affectu ea retinent, & ideo facilimè in ea recidunt. Unde, quæso, tot post peractam pœnitentiam recidivæ? Unde fit, ut qui usurarius, vel libidinosus erat ante confessionem, post eam in usuras, & libidines, iterùm incidat? Unde, ut qui blasphemus & detractor erat ante confessionem, post eam blasphemus etiam fit, & detractor? Hoc inde evenit, quod hi catenam è medio sui, seu pravos ad peccatum affectusè cordibus suis non tollant. Quare non solùm peccata, verùm, & omnes ad peccatum affectus tollendi sunt, *ac etiam omnis peccati species*.

Gen. 19.

III. PARS

Tollenda est omnis peccati species.

QUamvis bonis operibus incumbere indesinenter debeat homo Christianus; quandoque tamen ab iis abstineat necesse est. Et ut docet Guillelmus Parisiensis à triplici bono abstinendum, a bono scilicet quod potest esse occasio mali à bono, quòd a majoribus bonis impedit, & à bono, *quod habet speciem mali*. Non solùm ab homicidio, furto, blasphemia, simonia, & aliis criminibus abstinendum, verùm, & ab omni quod mali speciem præfert, & redolet: *Ab omni specie mala abstinete vos*. Non solùm ab ista, vel illa, sed ab omni specie mali abstinendum: non enim sufficit, quòd quis à specie avaritiæ, vel luxuriæ abstineat, sed ab omni mali specie abstinere debet, ac exteriùs ita se gerere, ut nullius peccati conscius appareat. *Abstinere debet homo ab omni, quod speciem mali prætendit. Et hoc debet caveri, tam in doctrina, quàm in operatione*.

Guil. ser. 4. in Apo. Rol. dicta.

1. Thes. 5.

Hug. Card. in 1. Thess. 5.

Mirabilis fuit visio Regis Nabuchodonosor, quam ipsemet his verbis enarrat, *Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia. Magna arbor, & fortis, & proceritas ejus contingens cælum; aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ. Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius, & esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia, & bestiæ, & in ramis ejus conversabantur volucres cæli, & ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & san-*

Dan. 4.

sanctus de cælo descendit. Clamavit fortiter, & sic ait; succidite arborem, & præcidite ramos ejus; excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus. Censet D. Hieronymus hanc visionem non ad solius Nabuchodonosor, sed etiam ad omnium hominum peccatorum eruditionem factam esse: in peccatore enim peccatum est arbor mala, quæ nascitur ex radice cuncupiscentiæ: *Concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum*. Tanta huius arboris est proceritas, ut usque ad Cælum, & ad majestatem Dei, quam offendit, infeliciter pertingat: *Ascendit malitia ejus coram me*. Extenduntur rami ejus ejusque ad terminos universę terrę: quia peccator ab uno bono aufert, alterum honore spoliat: puellis est in scandalum, viduis in ruinam, matrimonio junctis in familiæ dedecus, omnibus tandem, & undique malus est. Sub illius arboris umbra quiescunt animalia & bestiæ: quia peccator gulosus animam habet lupinam, lascivus suinam, iracundus caninam, superbus pavoninam: ita ut omnium bestiarum species & mores in anima, sua exhibere videatur. Quid remedii? Amputetur arbor: *destruatur corpus peccati*: in semetipso destruat peccator iram vindictam, luxuriam, & omnia peccata. At non solùm destruere debet arborem, seu peccata, verùm & debet pręscindere ramos, excutere folia, seu delere debet & tollere omnem peccati speciem: ita ut in illo nil exteriùs appareat, quod mali speciem præseferat. Homo carnalis, non solùm libidinibus valedicat, verum & ne quibus cum meretricibus loquatur, ac illam quam domi detinet, puellam ejiciat. Gulosus non solùm à gula, & ebrietatibus abstineat; sed etiam helluonum consortia vitet, & ne quidē cauponam ingrediatur. Usurarius tandem, superbus, omnisque peccator, non solùm peccata, sed & omnem mali speciem & apparentiam tollat: *Abstinere debet homo ab omni, quod speciem mali prætendit*.

s. Hier. in c. 4. Dan.

Iacob. 1. 15.

Jonæ 1. 2.

Rom. 6. 6.

Omnibus mundi thesauris fama pręferenda est; nam *melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ*. Et ideò nomen Sapiens, ut bonam famam sollicitè servemus; *Curam habe de bono nomine*. Et D. Augustinus crudeles vocat eos; qui de fama sua non sunt solliciti: *Qui famam negligit crudelis est*. Ut autem quis de fama sua sit sollicitus, non debet quidem esse hypocrita; sed ita pius debet esse, ut non solùm omnia peccata fugiat, verùm & umbram ac speciem peccati fugiat: *Qui habent similitudinem malitiæ vitare debemus*. Ab omni ergo specie mali abstinere debemus, ad propriam famam servandam; sed & abstinendum ab omni specie peccati, ad vitandum scandalum pusillorum; *Ab omni specie mali abstinete vos*, inquit Dyonisius Cartusianus, *ita quòd non solùm veraciter, verum & apparenter malum vitetur, ne quis scandalizetur*.

Eccl. 41. 15.

D. Th. in 1. Thess.

Docent Casuistę, ad vitandam scandalum pusillorum, non solùm omittendas actiones malas, sed etiam indifferentes: imò & quandoque bonas, quæ non cadunt sub pręcepto, si scilicet scandalum aliter vitari nequeat. Si ergo omitti debeant actiones indifferentes & bonæ ut vitetur scandalalum infirmorum; quantò magis vitari debent malæ, & mali speciem præseferentes; quæ scandali occasionem dare possent? Ab his certè sollicitè abstinendum est, ne quis scandalizetur. Non solùm abstinendum à blasphemia; sed nec proferenda verba, quæ blasphemiam redoleant: non solùm obstinēdum à verbis scurrilibus & impudicis verū & ab æquivocis, quæ sub uno sensu libidinem sonent, non solùm illiciti, sed etiam liciti ludi sunt vitandi; ac abstinendum ab omni quod mali speciem præfert; *ne quis scandalizetur*. Licèt sciret D. Paulus, non esse malum manducare carnem: contestatur tamen, se nunquam manducaturum carnē, si inde aliquis occasionem scandali esset accepturus: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum*. Si autem ab eo, quod de se est indifferens, abstinet D. Paulus, ut vitet scandalum pusillorum, quantò magis abstinere debet quisque ab his, quæ mali speciem habent, ne quis scandalizetur?

1. Cor. 8.

Usquequò, inquit Propheta! *judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis*? Seu, ut exponit Hugo Cardinalis; *Usquequò vos facies Angelorum, vel hominum peccatorum sumitis*? Facies Luciferi, primi peccatoris superbia; hanc sumit, qui eum in superbia imitatur. Facies Adæ, libido sciendi: facies Cain: invidia; Lamech; crudelitas: Nembroth, ambitio; Pharaonis, oppressio subditorum. Horum autem Angelorum, & hominum peccatorum, non solùm non sumenda sunt peccata, sed nec facies, vel species peccatorum, quibus hi addicti fuere; non solùm tollenda sunt superbia, libido sciendi, invidia, crudelitas, & alia peccata; sed etiam eorum species, ne alii inde occasionem scandali sumant.

Ps. 81. 2.

Sed heu! quam multi, non solùm peccati speciem, sed etiam rem præseferunt! Quam multi criminibus, quæ palam perpetrant, sunt aliis in scandalum? Væ hujusmodi peccatoribus scandalosis; væ tibi ò pater: væ tibi, ò Judex; væ vobis omnibus,

Matth. 18. 7. nibus, qui peccatis vestris alios scandalizatis: *Va homini illi, per quem scandalum venit*. Sed væ etiam illis, qui sunt aliis in scandalum: quia peccati speciem præ se ferunt, unicuique enim mandavit Deus, ut proximum corripiat, ac saluti ejus invigilet, & tu sumendo faciem peccatoris, proximum scandalizas, væ tibi, ò miser: *Va homini illi, per quem scandalum venit*.

Multos videre est, qui in peccatis suis palàm gloriantur, imò & aliquando in peccatis, quæ nusquam perpetrarunt, quasi illa perpetrassent. Dic, stulte, cur in pec-
Psal. 51. catis gloriaris, *Quid gloriaris in malitia?* An ignoras, quòd non liceat gloriari, etiam in sapientia, in divitiis, vel in fortitudine,
Ierem. 9. *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur dives in divitiis suis?* Quanto autem minùs in peccatis gloriari licèt? Cur ergo *gloriaris in malitia?* Sed adverte, ò miser, quod post commissum peccatum flere, plangere, cor tuum scindere; ac verè pœnitere debeas, ut Deum adversus te iratum placare valeas: cur ergo non compungeris, sed in peccatis gloriaris: *Quid gloriaris in malitia?* Ne glorieris, ò miser, sed erubesce, ac peccatorum tuorum pœnitentiam age: erubesce, & si peccator coram hominibus visus es: fac ut te pœnitentem & pium videant: si peccatis tuis illis fuisti in scandalum, fac ut imposterum bonis tuis operibus illis luceas, illosque ad Deum glorificandum allicias: *Videant opera nostra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cælis est*. Tolle ergo omnia peccata, tolle omnem affectum ad peccatum, tolle omnem peccati speciem; ac bonis fulgeas operibus, ut æternam merearis gloriam obtinere. *Amen*.

DOMINICA PALMARUM.

DE MUNDI. DIGNITATIBUS.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam.
Matth. 21. 5.

Naturale est homini in altum tendere, primum locum appetere, & altiores ambire dignitates. Postquam enim protoparentes, qui in amœnissimo versabantur Paradiso, quique justitia originali, & aliis cælestibus donis erant instructi, cæca ambitione *rapere voluerunt divinitatem* S. Aug. ab iis ad posteros fœda hæc dominandi libido transmissa est, & in miseram eorum progeniem ventosa dignitatum & præeminentiæ irrepsit ambitio, illudque malum ita commune & universale factum est, ut *non ferè quisquam sit, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam*. Aug. in Ps. 1.

Quis, obsecro, perfectior, quis sanctior Apostolis, qui omnem sanctitatem in Christi schola didicere? Et tamen sancti illi viri, qui in humilitatis, & omnis sanctitatis exemplaria nobis proponuntur, ambitionis labe non fuere immunes. Ipsi siquidem in Christi regno primatum ambierunt, & ex iis duo filii Zebedæi, Joannes scilicet & Jacobus, matris ministerio, ambitiosè unus ad dexteram, & alter ad Christi sinistram sedere petierunt; *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo*. Matt. 21.

Lethiferum hoc ambitionis vitium damnat hodie Christus, qui licèt totiùs mundi verus sit Monarcha, in triumphali tamen pompa, humili insidet jumento; ut doceat nos quanti facere debeamus hujus mundi honores, & altiores quasque sæculi dignitates. Quod & nos docere pertentabimus in hac concione, quæ de fuga, & contemptu dignatum erit, &c. *Ave*.

Mundi dignitates æstimant, amant, & inquirunt viri ambitiosi; eas *æstimant* plurimùm, *amant* ardenter, *inquirunt* avidè. *Hi* dignitates sæculi inspiciunt, tamquam legitimum meritorum suorum argumentum, & veluti gloriosum honoris & reverentiæ sibi debitæ titulum; quare eas magni ducunt, & multùm æstimant. *Hi* in possessione dignitatum quietem, voluptates, honores, & delicias multas auspicantur; quare eas ardenter amant. *Hi* tandem in dignitatibus summum suum bonum, suæque felicitatis culmen, & complementum statuunt; quare ad eas summo affectu anhelant, easque sollicitè & avide inquirunt.

Ecce quæ sint hominum ambitiosorum vota, qui eorum motus & affectus. At maxima eorum est cæcitas: æstimant enim quod contemnendum: amant quod timendum, & inquirunt quod fugiendum. Quod patebit, cùm probaverimus, mundi dignitates esse contemnendas, timendas, & fugiendas. Mundi dignitates *sunt contemnenda*, en primam huius concionis partem;

tem; *sunt timenda*, en secundam; *sunt fugienda*, en tertiam.

I. PARS. *Mundi dignitates sunt contemnendæ.*

INsignes quotuor statuas sacra Scriptura commemorat. *Prima*, est vitulus, quem ex auro conflarunt Hebræi in deserto. *Secunda*, est statua illa, quam ex auro etiam fabricaverunt sibi Samaritani. *Tertiam*, est statua Babyloniorum; & hæc quoque aurea fuit. *Quarta* tandem est, quam in somno vidit Rex Nabuchodonosor; & hæc non solùm ex auro, verùm & ex argento, ære, ferro, & luto constructa erat. Quatuor illas statuas, verum dignitatum hujus sæculi symbolum & figuram extitisse, docet Theodoretus: tres enim priores, inquit, ex solo auro, opera & arte hominum fuere conflatæ: quia hi falsò sibi suadent, quòd quidquid in dignitatibus sæculi rutilat, est aurum purissimum; in quarta verò statua, quæ non ab hominibus, sed à Deo facta fuerat, non solùm erat aurum, sed & cuprum, ferrum, & lutum: ut significetur, quòd si in mundi dignitatibus aliquantulum auri luceat, quo fit ut æstimentur; in iis tamen sunt alia multa vilia, & contemptibilia, quæ homines ad eas despiciendas non parùm movere debent. Et revera sunt contemnendæ: quia sunt: 1. Transitoriæ & fugaces: 2. Dolosæ & fallaces: 3. Vanæ & inanes.

1. Transitorias esse mundi dignitates indicaverunt Apostoli: cùm non sedentes, sed incedentes, de primatu disputarunt: Marci 9. *Siquidem in via inter se disputaverunt, quis eorum major esset*. Non sedent, vel quiescunt Apostoli, utquis ipsorum sit primatu dignior, exquirant: non sedent, sed incedunt: quia sicut qui incedit & pertransit; locum quem acquirit, subitò deseriit; ita & sæculi dignitates, de quibus contendunt Apostoli, sunt ita instabiles & fugaces, ut in iis homo non sedeat, sed transeat. Vix enim eas sumus adepti, quòd deficere incipiant: & cùm illas ad multos annos possidere credimus, subitò abscurrunt, & nos deserunt: *Principatus sicut ingreditur, sic deseritur; & quamdiù tenetur, labitur*. S. Hier. in c. 6. Marc.

Hanc dignitatum labilitatem & fugacitatem præclarè exprimit Spiritus sanctus, cùm eas lanugini, spumæ, & fumo assimilat: *Spes impii tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est*. Sap. 5. 15. Dignitates, & omnem mundi gloriam, *primò* comparat lanugini, quæ est flosculus quidam exilis, similis lanæ tenui, qui facillimè vento rapitur. Quæ comparatio legitima est: quia reverà omnia mundi sceptra, coronæ omnes, & quævis dignitates, ad quas homines evehuntur, tam subitò evanescunt, ut nil aliud quàm lanugo quædam vento agitata esse videantur: *Spes impii tamquam lanugo est*. Mundi dignitates Spiritus sanctus *secundò* confert cum spuma, quæ nil aliud est, quàm aqua in varias bullas, aere solùm refertas, inflata: quæ quidem supernatant; sed facillimè rumpuntur, dissolvuntur, & evanescunt. Qui enim ad sæculi dignitates sublimantur, inflari solent, & super aliorum capita incedere; sed omnis illorum gloria nil aliud est, quàm spuma illa inflata, quæ à modico vento dispergitur & dissipatur: quia hi quam citissimè deprimuntur, & his omnibus dignitatibus exuuntur: *Tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur*. Dignitates *tertiò* assimilantur fumo, qui surgendo evanescit, & quasi annihilatur: *Fumus ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit*. S. Greg. Mundi enim dignitates ita fugaces sunt & labiles; ut qui ad eas evehuntur, tamquam fumus citò transeant, & simul cum dignitatibus suis evanescant: *Mox ut honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodùm fumus deficient*. Psal. 36. 20. Ecce nativam imaginem dignitatum sæculi, quæ ita transitoriæ & labiles sunt, ut lanugo, spuma, & fumus esse videantur.

Sed earum fugacitas & labilitas videtur adhuc esse major: quia fumus & spuma aliquamdiù subsistunt; sed mundi dignitates ita transitoriæ sunt; omnisque gloria sæculi ita fugax est, ut de ea potiùs dici debeat, quod transierit, quàm quòd sit, & aliquantulùm subsistat. Quod optimè indicat Ecclesiastes, dicens: *Ego, Ecclesiastes, fui Rex Israel in Jerusalem*. Eccles. 1. 12. Cur non dicit: ergo sum Rex, sed *fui Rex*? Tunc enim regno potiebatur, tunc sceptrum & coronam Israeliticam gestabat, tunc illi ut suo Regi obtemperabant Israelitæ, tuncque verè regnabat in Jerusalem; cur ergo non ait: ego sum Rex, sed *fui Rex*? Sic locutus est Ecclesiastes, ut doceret, ita transitorias esse mundi dignitates, ut de iis potiùs dici debeat, quod fuerint, quàm quòd sint: *Dicit: Rex fui, & non Rex sum*, inquit Hugo de sancto Victore: *quia sic labitur humanus status, sic fluunt universa res hominum, ut veriùs de unaquaque re possit affirmari, quòd fuerit, quàm quòd* Hugo. *sit*

sit. Quare non æstimandæ, sed potiùs contemnendæ mundi dignitates: cum transitoriæ sint & fugaces; sed contemnendæ etiam *quia dolosæ sunt & fallaces*.

2. In multis fallaces sunt mundi dignitates; sed in hoc præcipuè, quòd satietatem promittant; nunquam tamen satient illos, qui eas possident. Facilè quisque sibi suadet, quod cùm hanc, vel illam dignitatem adeptus fuerit, suæ ibi ambitionis figet terminum, nec altiùs evehi cupiet; sed falluntur omnes: ambitio namque nunquam dicit, sufficit: estque quasi ignis, qui lignis superpositis non extinguitur, sed iis magis & magis augetur. Ambitiosus, inquit S. Bernardus, altiores semper appetit gradus, & ad eminentiores sublimari dignitates continuè desiderat; nec unquam satiatur: *O infinita ambitio, & insatiabilis: cùm primos honorum gradus obtinuerit quis in Ecclesia non ideò cor quiescit, duplici semper æstuans desiderio, quo utique magis ac magis dilatetur in plura, & ad celsiora sublimetur*. Et deinde ad casus speciales descendens, ait: *Cum factus quis fuit in quacumque, Ecclesia Decanus, Præpositus, Archidiaconus, aut aliquid hujusmodi; non contentus uno in una plures, sibi, imo quotquot valet conquirere honores, satagit, tam in una, quàm in pluribus: quibus tamen omnibus libenter unius præferret Episcopi dignitatem. Factus quis Episcopus, Archiepiscopus esse desiderat; quo fortè adepto, rursus nescio quid altiùs somnians, laboriosis itineribus, & sumptuosis familiaritatibus Romanum statuit frequentare Palatium, quæstuosas sibi quasdam exinde comparans amicitias*.

S. Bern. ep. 42 ad Heuricum Archiepisc. Senon.

Hoc idem clarissimè ipsa manifestat experientia, qua constat, virum abitiosum adeptis nunquam satiari dignitatibus; sed semper ad alias & alias in infinitum anhelare. *Sicut avari*, ait Sanctus Chrysostomus, *quantò plura acceperint, tanto pluribus egent; ita ambitiosi, quantò majori funguntur honore, tantò plus ambire concupiscunt*.

Chrys. homil. 43. ad Pop.

Seneca ep. 74.

Quod Seneca familiari explicat similitudine carnis famelici, qui frustulo panis illi projecto non satiatur; sed postquam illud deglutivit, aliud & aliud sibi projicere avidè appetit: *Vidisti*, inquit, *aliquando canem missa à domino frusta panis, aut carnis, aperto ore captantem? Quidquid accepit, protinùs integrum devorat, & semper ad spem futuri inhiat. Idem evenit nobis; quidquid enim expectantibus fortuna projecit, id sine ulla voluptate recipimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attenti*. Nec mirum: quia cor hominis ambitiosi est insatiabile, nec illud explere possunt omnes mundi dignitates: *Expleri nescit honorum cupido; celerem habitura res finem sine fine quæruntur*. Parvi pendendæ ergo & contemnendæ mundi dignitates: Cùm ita fallaces sint, ut satietatem semper polliceantur, & nunquam satient. Sed contemnendæ etiam: *quia vana sunt & inanes*.

S. Hier. ep. ad Demetriad.

Basil. in Psal. 4.

3. *Vanum*, inquit divus Basilius, *est id quod vacuum dicitur, quod nomen quidem habet, rem verò ipsam non habet*. Hujusmodi autem sunt mundi dignitates, quæ habent nomina sine re; habent nomina vacua, quæ dignitatem sonant, & dignitate non sunt. Ut enim ait D. Chrysostomus, dignitates sæculi non sunt dignitates, sed solummodo nomina dignitatum: *Dignitates temporales haud quaquam quis dignitates dixerit; sed dignitatum nomina duntaxat*.

Chrys. hom. 1. in Ep. ad Rom.

Vanum dicitur, quod exteriùs bonum, & aliqua æstimatione dignum videtur; intùs verò nullius est pretii, omnique caret bonitate: sic dicimus de nuce, quæ exteriùs pulchra & bona apparet, ejus pulchritudinem & bonitatem esse vanas, si intus nucleo careat. Et juxta hanc regulam, mundi dignitates, quæ quidem exteriùs nitent, & bonitatem aliquam apparentem præseferunt, vanæ dicendæ sunt: quia in re, & iterius bonitate carent: vel si aliqua polleant bonitate, hæc ita exilis & contemptibilis est, ut pulveri, qui à vento jactatur, & pedibus teritur, eam similem esse censeat divus Gregorius, dicens: *Quid sunt labentium dignitatum infula, nisi pulvis?* Quam stulti ergo, qui mundi dignitates magni faciunt: non enim æstimandæ, sed potiùs despiciendæ: quia transitoriæ, fallaces, & vanæ. *Sed mundi dignitates sunt etiam timendæ*.

S. Gregor. in I. I. Reg.

Mundi dignitates sunt timendæ. II. PARS

Plerique quidquid splendoris in mundi pompa, ejusque dignitatibus elucet, plurimùm admirantur; ac erroneè credentes, nullum in iis esse periculum, absque ulla formidine in altum sublimari appetunt, & *non deterrentur periculis, quæ ambitione cæcati non vident*. Si tamen Doctori gentium fidem adhibeamus, nullatenùs ambiendæ, sed potiùs reformidandæ mundi dignitates: *Noli altum sapere, sed time*. Timendæ quidem: quia qui ad eas elevantur: 1. Pro suis subditis spon-

D. Ber. ep. 42. ad Henric.

Rom. 2. 20.

spondent: 2. De suis subditis rationem reddent: 3. Pro suis subditis punientur.

1. In ipso instanti quo quis aliis præponitur, & ad terrenas dignitates sublimatur, apud Deum fit sponsor & fidejussor pro omnibus suæ curæ commissis: ita ut ex hoc momento, ad reddendam rationem de omnibus, qui ejus incuria & defectû in peccata labentur, strictissimè sese obliget Quod quidem certum esse constat ipso sapientissimi Salomonis testimonio, dicentis, eos qui ad mundi dignitates elevantur, spondere pro amicis, seu subditis suis, suamque sponsionem manu & ore confirmare: *Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.* Scio, ad varios sensus hæc verba à nonnullis detorqueri; sed divus Gregorius illa de Prælatis exponit: aitque, quòd cùm in dignitatum suarum possessionem veniunt, pro omnium sibi subditorum animabus Deo spondent; ac pollicentur, quòd eos manu & ore, seu opere & doctrina salvare conabuntur. Præfata etiam Salomonis verba eodem modo Venerabilis Beda exponit, expenditque de Prælato aut Superiore, qui dignitatem injens, eo ipso pro subditorum salute fidejussorem sese offert: *Spopondisti pro amico*, inquit, *id est, pro subdito, qui tibi cordi esse debet magis quàm fidelis amicus.*

Prov.6.1

Gregor. 3. part. Past. admonit. 5.

Ecce sponsionem quam faciunt quicumque dignitates adeunt: ex tunc quilibet pro subditorum animabus propriam oppignorat animam. Et ideò Doctor Angelicus Præpositos alloquens, ait: *O Pastor, obligasti te Deo: ut pro grege tuo impendas manum & os tuum; ut quidquid ore potes proloqui, & quidquid manu potes operari pro salute gregis tui, hoc ex sponsione tua tenearis præstare: nimirum pascere gregem tuum omnis virtutis exemplo, & perenni doctrinæ eloquio.* Timendæ ergo mundi dignitates: quia qui ad eas elevantur, pro suis subditis spondent; *ac etiam quia de suis subditis rationem reddent.*

2. Cùm ad dignitates aliqui sublimantur, ex tunc tacitè pro animabus subditorum Deo spondent, ac debitum contrahunt rationem de iis reddendi: & revera de iis in die judicii rationem Deo sunt reddituri: *Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Hæc ratio, quam ab iis Deus exiget, stricta erit & terribilis: cùm enim pro subditis suis spoponderunt: Deus benignè eos audivit, eique plurimùm placuit talis sponsio; sed si promissis non steterint, Deus, ut infensissimus hostis, ab iis rationem requiret: & ut ait D. Bernardus, *Deus, qui amicus fuit in sponsione, extraneus erit in exigenda ratione.*

Hebr.13.17

In tremendo extremi judicii die, cuilibet Episcopo, Prelato, & Superiori Christus voce terribili dicet: *Ubi est grex qui datus est tibi, pecus inclytum tuum?* Quasi dicat: redde rationem gregis tibi commissi: quomodo illum custodisti? Qua doctrina illum pavisti? Quibus illum exemplis fovisti? Quibus armis illum à tartareis protexisti hostibus? Qua cura & vigilantia illum a via prava avertisti, & per justitiæ semitas deduxisti? Redde rationem, inquiet: redde rationem, ò Pastor nequam, an quod in grege tuo infirmum fuit consolidaveris, an quod ægrotum fuit sanaveris, quod fuit confractum alligaveris, quod abjectum fuit reduxeris, & quod perierat quæsieris? O Pastores & Superiores, hæc vobis de inferioribus reddenda est ratio; quæ tam stricta & terribilis erit, ut vix credat Chrysostomus, aliquem ex Superioribus salvandum, *Omnium quos regis*, inquit, *tibi reddenda est ratio. Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Superioribus sit salvus.* Timeant ergo quicumque aliis præsunt: quia de omnibus curæ suæ mandatis rationem sunt reddituri. Heu! si timeant, qui de sua solummodò anima rationem reddere debent; quanto timore & tremore concuti debent Superiores, qui de subditorum omnium animabus rationem sunt reddituri? *Penset qui ad satisfaciendum districto Judici de sua tantùm anima vix sufficit: quia quot regendis subditis præest, totidem apud Deum ei reddendæ rationis onus inest.* Si centum, aut mille subditis præsis, de centum, aut mille rationem es Deo redditurus: ò quale onus! ò quam timendæ dignitates! *Sed sunt etiam timendæ; quia qui eas exercent, pro suis subditis punientur.*

Jer.13.20

Ezech. 34.

Chys. in c. 13. Ep. ad Hebr.

S. Greg. 24. Mor. tal. c. ult.

3. Si enim peccatum aliquod perpetraverint subditi, Prælatis consentientibus, annuentibus, applaudentibus, vel non renitentibus: si etiam à peccatis committendis subditos pro viribus non averterint, vel de commissis non corripuerint Prælati, ipsi pro subditis plectentur. Cujus rei præclara adduci potest probatio ex Libro Numeri, ubi habetur, quòd postquam peccavit populus Israel, jussit Deus, ut Principes populi suspenderentur in patibulis contra solem: *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis.* Cur peccante populo, suspenduntur in patibulis, & severè

Num. 25. 4.

verè puniuntur eorum Præpositi? Ratio est quia inferiorum culpæ ad desides & negligentes Superiores referuntur, iisque à Deo imputantur; quare pro iis meritò plectuntur. Quod perbellè annotavit Petrus Damiani, dicens: *Quid est quòd populus in luxuria voraginem labitur, & in eorum Præpositos vindicatur? Subdit delinquunt, & Principes in patibulis suspenduntur? Scilicet alius est qui peccat & alius qui vapulat. Cur hoc, nisi quia culpa subditorum in Præpositorum redundat opprobrium & quod ab ovibus errat ur, negligentiæ Pastoris adscribitur? Vide quàm sit formidolosa conditio Præsidentium, ut non modò pro suis, sed etiam pro subditorum puniantur offensis.*

Petrus Dam. lib. 4. ep. 13

Alia multa & præclara hujus rei exempla nobis sacræ suppeditant Paginæ, ex quibus unum dumtaxat referam de Heli Sacerdote: quem objurgans Deus, ait; *Quare calce abjecistis victimam meam, & munera mea quæ præcepi, ut offerrentur in templo: & magis honorasti filios tuos quàm me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum.* Sacræ Regum Historiæ expositores asserunt, non Heli, sed filios ejus talia perpetrasse peccata: non enim Heli, sed ejus filii primitias sacrificiorum absumebant, cur ergo Heli Sacerdotem tam acriter objurgat Deus? Cur Heli, de quo testatur Chrysostomus, quòd sine querela Judæos rexerit, quòd que virtutibus claruerit, tam severè à Deo punitur? Non aliam sanè ob causam, quàm quia peccata filiorum, de quorum salute Heli parùm fuit sollicitus, ipsi imputantur: *Quia*, inquit Chrysostomus, *illi cura non fuerat, & diligentissima, & vehemens salutis liberorum, nihil excusare eum potuit, quominùs & miserè, & infeliciter periret.* Quis ergo ad dignitates evehi non timeat? Timendum est, inquit D. Augustinus; *quia quanto major honor datur, tantò majus periculum comparatur.* Timendum est, ait S. Antoninus, quia *dignitates temporales sunt plenæ periculis*. Suscipere dignitates metuendum est, inquit Chrysostomus, super eos namque qui eas possident, *periculum imminet divinæ justitiæ*. Sed maximè etiam metuendum est, quia qui ad dignitates sublimantur, pro suis subditis spondent, de iis rationem reddent, & pro iis punientur. Non ergo ambiendæ, sed plurimùm timendæ sunt sæculi dignitates, *quæ etiam fugiendæ sunt.*

1. Reg. 2. 29.

Chrys. l. 3. adv. vitup. vit. Monast.

Aug. ser. 16. ad Frat.

Anton. p. 3. tit. 3. c. 5 § 3.

Mundi dignitates sunt fugiendæ. III. PARS

AB omni peccato fugiendum, tamquam à facie colubri; *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Sed ambitio dignitatum est præcipuè fugienda; quia sæculi dignitates sunt quasi colubri & serpentes venenosi, qui animabus illorum, qui eas possident, virus & venenum pessimum infundere solent. Quod sanè indicavit Deus, cùm Moysi, quem in populi sui Judicem electurus erat, præcepit, ut portentosam hanc virgam, quam manu gestabat, in terram projiceret; ipse etenim Dei mandato obtemperans, eam projecit, statimque in horribilem & venenosum serpentem conversa est; ut notum fieret, dignitates sæculi in se consideratas, esse quasi venenosos serpentes, à quibus fugiendum. Et reverà ab iis fugerunt viri sancti; easque fugere docuit Christus, 1. Nascens in præsepio; 2. Fugiens in montem, 3. In cruce moriens.

Eccli. 21. 2.

1. Dei Genitrix Maria Christo nascenti non Thronos, non superba Palatia, non Regiam paravit, sed in humili præsepio eum inter duo animalia collocavit; *Et reclinavit eum in præsepio.* Et ideò de Christo recens nato ait Tertulianus, quòd *passus est molestos Cæsaris census, & diversoria angusta, & sordidos pannos, & dura præsepia.* Miror, cùm Verbum æternum, humana carne indutum, in angusto præsepio jacentem intueor; miror, & in stuporem rapior, cùm Dominum æternæ majestatis in vili præsepio vagientem audio, miror, ac tantæ humiliationis & vilificationis causam studiosè inquiro. Dic, obsecro, cur sic humiliavit se, abbreviavit se, & exinanivit se Deus tantæ majestatis? Cur ille, quem vidit Isaias sedentem supra thronum excelsum & elevatum; cur ille, quem cæli & terra capere non possunt; cur ille, qui Angelorum & hominum, necnon cęli, & terræ Rex & Dominus est, in exiguo commorari stabulo, & in angusto elegit recumbere præsepio? Cur ita, ò Domine? Cur sic tua humiliari voluit majestas? Sic humiliari voluit, ut fugeret & reprobaret mundi gloriam, & ejus dignitates; *In stabulo nascitur Christus, & in præsepio reclinatur, planè ut reprobet gloriam mundi, damnet sæculi vanitatem.*

Luc. 2. 7.

Tert. l. de Inc. Chri. stic. 2.

S. Bern. ser. 1. de Nat. Christi.

O admirabile altissimæ humilitatis exemplum! O quàm præclarè docet nos Christus, transitorias hujus mundi dignitates fugere! Sed ò quàm imprudentes, & stolidi sunt Christiani illi, qui scientes & credentes Christum humiliari, & quasi annichilari voluis-

voluisse in præsepio, mundi dignitates non fugiunt, sed ad eas sublimari summo affectu ambiunt: *Quid autem magis indignum, quid detestandum amplius, quid gravius puniendum, quàm ut videns Deum Cæli, parvulum factum, apponat ultrà homo magnificare se super terram? Intolerabilis impudentia est, ut ubi sese exinanivit Majestas, vermiculus infletur & intumescat.* Absit à vobis tam detestandus tumor: ne stultè ambiatis labiles & periculosas sæculi dignitates; sed ad eas sublimari fugite, cum hoc doceat Christus nascens in præsepio; *ac etiam in montem fugiens.* ibid.

2. Postquam Christus turbam multam & famelicam quinque panibus, & duobus pisciculus satiavit; sciens, quòd ex gratitudinis debito, eum in Regem eligere vellent, ab iis aufugit, & in montem se contulit; *Jesus ergo cùm cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterùm in montem ipse solus.* Cur fugit Christus; cùm eum in Regem eligere, & ut Regem venerari volunt populi? Fugere poterat Christus, cùm Judas, Pontifices, & satellites eum quærebant ad mortem; eorum manus & malitiam declinare, ei tunc erat facillimum: & tamen tunc non fugit; quin contrà, hostibus suis, a quibus erat flagellandus, conspuendus, tradendus, & crucifigendus, obviam ivit, iisque ultrò se obtulit: cur autem non fugit Christus, cùm ad mortem quæritur; & fugit, cùm inquiritur ut ad thronum regium sublimetur? Non fugit, cùm ad mortem quæritur: quia voluntariè venerat, ut mortem pro mundi salute subiret; *Oblatus est quia ipse voluit*; sed fugit Christus, cùm ad solium regium sublimandus inquiritur, *ut nos doceat honores, prælationesque fugere*, inquit Dionysius Carthusianus. Quam etiam rationem adducit Tertulianus, dicens: *Si Christus Regem fieri refugit, plenissimè dedit formam suis de fugiendo omni fastigio, tam dignitatis, quàm potestatis.* Christus haud dubiè totius mundi Rex erat & Dominus suæque dignitatis regiæ conscius erat & possessor: ac licèt eam non exteriùs exerceret, eam tamen exercere, & ut Rex honorari poterat; sed regios sibi debitos fugit honores, ut doceat nos honores & dignitates sæculi fugere, utque nobis det formam eas fugiendi. Joan. 6. Isa. 53. Tertl. de idol. c. 18

Miramini præclarum hoc humilitatis exemplum; sed & Christum, dignitates sæculi fugientem, imitamini. *Frustra appellamur Christiani, si imitatores non fuerimus Christi.* quare imitamini Christum, pompam, & mundi dignitates fugientem: Christiani plurimi imitari optarent Christum miracula facientem, in Thabore luce divina radiantem, vel omnium applausus concionibus suis sibi conciliantem; sed illum despectum, oppobriis lacessitum, & dignitates fugientem imitari renuunt. O Christiane, non dedigneris facere quod fecit Christus: *Non dedignetur, quod fecit Christus, facere Christianus.* Imitare Christum, qui docet nos dignitates fugere, cùm fugit in montem; *ac etiam cùm in cruce moritur.* S. Leo ser. de Nat. Augusti. Tract. 28 in Joan.

3. Christus Dominus toto vitæ suæ tempore altioris humilitatis viam tenuit: domicilio enim fuit incertus, vestitu incultus, vultu & aspectu inglorius, cum pauperibus conversans, & humilia quævis amplectens; sed in morte honores potissimùm fugit; & humilitatem profundiorem sectatus est. Ut enim de Christo moriente loquitur Tertullianus, *despuitur, verberatur deridetur, fœdis vestitur, fœdioribus coronatur.* Cur, quæso, Christus in morte tot opprobriis & contumeliis affici vult? Cur gravissimis crucis suppliciis, & diræ quam patitur morti, superaddi vult ludibria, derisiones, & omnis generis humiliationes? Certè sic despici, & abjici vult, ut doceat nos superbiam, & honorum ambitum fugere: *Ad hoc contumeliarum ludibria, & irrisionum opprobria toleravit, ut superbum non esse hominem doceret humilis Deus.* Tert. lib. de pat. c. 3 S. Greg. lib. 34 Mor. 18

Hanc etiam honorum & dignitatum ambitionem è cordibus nostris eradicare, & fugere docuit nos Christus moriens, cùm morte ignominiosa & turpissima plecti voluit. Pro hominum salute mori volens Christus, potestatem habebat eligendi genus mortis, quod sibi magis placuisset; & tamen genus mortis elegit, quod vilissimum & turpissimum erat: mori voluit, sed in cruce: crucifigi voluit, sed inter duos latrones: & tanto cum dedecore & confusione, ut Christum sic vilificatum videntes stupeant & Angeli & homines. Quæ eum causa ad turpissimam mortem præeligendam impulit? Sanè unica: ut scilicet homines doceat humilitatem sectari, & ambitionem fugere: *Christus*, inquit Chrysostomus, *sustinuit mortem: cur ignominiosè? Non propter aliud, quàm nos docens, ut gloriam, quæ ab hominibus datur, nihili ducamus, & fugiamus.* O quam præclarè docet nos Christus dignitates & honores mundi fugere! Chrysost. ho. 28 in c. 12. Ep. ad Hebr.

Quod etiam nos docet Christus moriens: cùm antequam divinam efflet animam, caput suum inclinat: *Et inclinato capite, tradidit* Jo. 19. 30

didit spiritum. Nos priùs expiramus, inquit Chrysostomus, & postea caput decidit; sed Christus primò inclinavit caput sua voluntate, & posteà expiravit. Cur Christus, antequam moriatur, voluntariè caput inclinat? Præclarè, & proposito nostro congruè respondet D. Bernardus, Christum morientem caput inclinasse: *quia crucis titulum fugiebat*. Jusserat Præses, ut supra Christi caput cruci affigeretur titulus, quo Christus Judeorum Rex nominaretur: *Scripsit autem, & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus Rex Judæorum*. Christus autem caput suum inclinavit, & quantùm potuit, ab hoc titulo elongavit, ut se regiam fugere dignitatem ostenderet: *Caput inclinavit, quia titulum crucis fugiebat*.

Jo. 19. 19.

Heu! quis jam mundi dignitates æstimet, ambiat, & quærat Sed quis eas non parvi pendat, timeat, & fugiat? Transitoriæ sunt, fallaces sunt, vanæ sunt, quare non æstimandæ, sed contemnendæ. Qui ad eas elevantur, pro subditis suis spondent, de iis rationem reddent, & pro iis plectentur: quare non ambiendæ sunt, sed timendæ. Eas fugere docuit nos Christus nascens in præsepio, fugiens in montem, & in cruce moriens: quare non inquirendæ, sed fugiendæ. Terrenas ergo dignitates contemnite, & fugite in hoc mundo, & cælestes in alio dabit Dominus. *Amen*.

DOMINICA PASCHATIS. DE CHRISTI RESURRECTIONE.

Valdè manè una Sabbatorum veniunt ad monumentum. Marc. 16. 2.

Angeli, Petrus, & sanctæ quædam mulieres ad Christi sepulchrum se contulerunt: *Angeli*, ut eum resurrexisse annuntiarent; *Petrus*, ut Magistri corpus videret; *sanctæ mulieres*, ut corpus ejus ungerent: *Maria Magdalena, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum, & valdè manè veniunt ad monumentum*.

Angelos, Petrum, & sanctas mulieres, ad Christi sepulchrum properantes, hodie comitemur, ad divinum hoc monumentum mente, & animo nos conferamus; non ut Christi corpus videamus, & ungamus, sed ut sepulchri ejus gloriam admiremur. Nec est, quòd timeamus fœtorem, qui ex hujusmodi locis exhalari solet, cùm omnia in eo suavissimè oleant. Non est, quòd timeamus milites ad illud custodiendum missos: cùm præ timore, animi deliquium passi sint. Non est, quòd timeamus Judæorum invidiam, cùm jam suam agnoscant malitiam; jamque fateantur, verum Deum esse eum, quem anteà Doctorem habere noluerant. *Verè Filius Dei erat iste*. Adeamus ergo cum fiducia ad Christi sepulchrum, ut ejus gloria contemplemur, &c. *Ave*.

Cum contraria juxta se posita magis elucescant; ut magis eniteat sepulchri & resurrectionis Christi gloria, Lazari mortui monumentum mente revolvo, ac ejus sepulchrum, & resurrectionem, sepulchro, & Christi resurrectioni oppono. Et ideò Lazarum, fato functum, in triplici statu considero; scilicet antequam resurgat, cùm actu resurgit, & postquam resurrexit.

Antequam resurgat Lazarus, corpus ejus in sepulchro putridum est, & fœtidum: *Jam fœtet*. Cùm resurgit, hoc non virtute sua facit; sed Christi, qui eum extra sepulchrum vocat: *Lazare, veni foras*. Postquàm resurrexit, non immortalis fuit; sed elapso quodam tempore, iterùm mortuus est, sicut, & alii homines, qui omnes moriuntur: *Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem?*

Joan. 11.

Ps. 87.

A Lazari sepulchro ad Christi sepulchrum propero; in quo omnia contraria, omniaque Christo gloriosa video, & admiror. Non enim in sepulchro fœtet Christus; non aliena virtute surgit; nec vitam resumit, ut iterùm moriatur, non fœtet, sed incorruptibilis remanet, non aliena, sed propria ac ibi innata virtute resurgit, non vitam resumit, ut iterùm moriatur; sed ut in perpetuum vivat. Quæ omnia ut clariùs, & ordinatiùs probentur, dicamus, quòd Christus est in sepulchro, egreditur de sepulchro, & vivit extra sepulchrum. Christus: 1. *Est in sepulchro* sine corruptione: 2. *Egreditur de sepulchro* sine auxilio extraneo: 3. *Vivit extra sepulchrum* sine relapsu. En tria puncta, quibus quàm gloriosum sit Christi sepulchrum, omnibus patebit.

Chri-

I. PARS. *Christi corpus est in sepulchro sine corruptione.*

NEscio quo sensu Tertullianus hominum sepulchra *asylum mortis, & requiem sepulturæ* vocet, certum enim, corpora nostra in sepulchris, non ut in asylo, & in loco quietis; sed ut in horroris, persecutionis, & corruptionis loco residere, cùm ibi vermes, bufones, serpentes, & humor corpora nostra persequi, corrumpere, & in fœdam putredinem redigere soleant. Ast, quod de nostris sepulchris dici nequit, hoc Christi sepulchro perfectissimè convenit: ibi enim corpus ejus, ut in asylo securissimo, tribus diebus remansit: ibi verè requievit, quia neque à vermibus, nec ab alio quoquam corruptum fuit. Illud enim corpus, quod,
S. Leo ser. 2. de Resurrect. permittente Deo, à Judæis vulneratum & occisum est, in sepulchro incorruptum remansit: *Factum est incorruptibile, quòd potuit occidi.*

A Judæis Christus vulnerari, & occidi passus est, quia vulnera, & mors ejus nobis utilia, necnon ad salutem nostram necessaria erant: corporis autem Christi corruptio nec necessaria, nec utilis nobis erat: quia per illam Christus nec mereri tunc poterat, nec pro nobis satisfacere. Quin contrà hæc corruptio saluti nostræ obfuisset, quia si in sepulchro corruptum esset corpus Christi, multi inde sumpsissent occasionem dubitandi, aut de veritate voluntariæ mortis, resurrectionisve aut de virtute divinitatis illi corpori conjunctæ. Quare licèt propter utilitatem nostram vulnerari, & mori voluerit; noluit tamen corpus suum corrumpi; sed ad majorem sui gloriam, illud incorruptum servavit.

Psal. 15. Mirabile hoc corporis Christi privilegium prædixerat Regius Vates, his verbis: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Hoc *Sanctum*, quod nullam visurum erat corruptionem, est corpus Christi: licèt enim aliorum hominum corpora corruptioni obnoxia sint; Christi tamen corpus, utpote Verbo divino, incorruptionis principio, unitum, nulli corruptioni subjacuit, noluitque Deus, sanctum hoc corpus putrefieri & corrumpi. Sicut, inquit divus Petrus, anima Christi in inferno non remansit: ita nec corpus ejus in sepulchro corruptum est,
Act. 2. 31. *Neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.*

Cæleste illud manna, quod sexta die à Ju-
Exod. 16. dæis colligebatur, sequenti Sabbatho semper servabatur incorruptum. *Non computruit, nec vermibus scatuivit*. Cæleste similiter & divinum manna extitit corpus Christi, manna istud sexta feria, seu die Veneris sancto de cruce est collectum, & toto Sabbatho immediatè sequenti in sepulchro remansit incorruptum.

Hanc corporis Christi in sepulchro incorruptionem sub pacis & requiei metaphora, præclarè edocuit Psaltes Regius, dum sic Psal. 4.
Christum loquentem inducit. *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* Aliorum corpora non in pace requiescunt in sepulchris, ut primùm enim terræ mandantur, à vermibus, & humido ita impugnantur, ut brevi corruptionem patiantur. At hæc est gloria corporis Christi mortui, & sepulchro mandati, ut non solùm pacem, & requiem habeat ab omni labore; verùm, & ab omni prorsus corruptione. *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* Seu, ut explicat D. Hieronymus. *Erit in pace sepultura ejus, quia caro ejus non videbit corruptionem.*

Cùm exercituum Duces gloriosam de superbo hoste victoriam reportarunt, in virtutis & generositatis suæ testimonium & titulum, arma, & instrumenta victoriæ sollicitè servant, studiosè custodiunt, & in tuto loco, ne ærugineat, collocare solent. Christus similiter, qui gloriosam de dæmonibus victoriam retulerat, ad sui gloriam, & ad ostensionem virtutis suæ, corpus, cujus ministerio tartareas has potestates debellarat, sollicitè custodivit, illæsum servavit, nec illud corrumpi passus est. *Christus*, inquit Doctor Angelicus, *noluit corpus suum qualitercumque putrefieri, aut* D. Th. 3. p. q. 51. a. 3.
qualitercumque resolvi; sed ad ostensionem virtutis divinæ, voluit illud corpus incorruptum permanere.

Magna, inquit sanctus Chrysostomus, est S. Chrys. apud D. Th. ubi sup.
differentia Christum inter & terrenos Principes. Isti dum in hoc mundo vivunt, facultates, potentiam, & gloriam suam manifestant: sed adveniente morte, potestas, honor, divitiæ, ac omnia cum ipsis pereunt. *Ipsis pereuntibus, omnia pereunt.* At in Christo omnia præposterè & aliter evenerunt, *nam ante crucem omnia sunt mœsta, & infirma; ut autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta.* In Christo quidem omnia opposita fuere, & contraria, quia dum in hoc mundo viveret, vocatus est filius fabri, amicus peccatorum, seductor plebis, dæmonis organum, Religionis Judaicæ Infensissimus hostis, & pacis publicæ turbator, ipse etiam hominibus diù ignotus esse voluit; discipulos humili loco natos sibi elegit, ac paupertatem tantam sectatus est, ut dixerit, se non habere, ubi caput reclinaret, in ipso denique,

que, dum viveret; omnia mœsta & infirma. Sed postquam Christus crucifixus est, potestas, majestas, & divinitas ejus coram hominibus enituere. Tunc *omnia clariora sunt facta*, sol enim obscuratus est, terra tremuit, velum Templi scissum est in duas partes à summo usque deorsum; monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Ipso tandem mortuo, innocentiam ejus prædicant inimici, armati trepidant custodes; & ipsi vermes sacrum ejus venerantur corpus, ac adversus sanctuarium illud nihil moriuntur, quia ipse ad ostensionem virtutis divinæ, voluit corpus suum incorruptum permanere.

O magnam sepulchri Christi gloriam! Alia monumenta, quantumcumque extrinsecùs splendida, ac quantumvis auro, gemmis, lapidibusque pretiosis rutilantia, corpora jam corrupta, aut corruptioni obnoxia continent & includunt, at tanta sepulchri Christi gloria, ut nullus ibi fœtor, nulla putredo; sed Christi corpus penitùs incorruptum, & ab omni corruptione alienum requiescat.

Refert Plutarchus, in sepulchro Semiramidis hoc inscriptum fuisse epitaphium. *Quisquis Regum pecuniis egueris, demolias monumentum, & quotquot velis sumito*. Rex Darius, illius thesauri amore allectus, aperuit sepulchrum, & nil aliud quàm ossa putrida, & fœtida invenit. Idem sanè inveniret, qui aliorum Magnatum monumenta aperiret, si quis revolveret lapides, quibus sepulcra Cæsarum, Regum, & Principum teguntur, nil ibi nisi vermes, putredinem, aut ossa quædam fœtida reperiret, quare nullus superbire, sed humilitatem sectari quisque debet.

Plutarc. in Semiram.

Quamdiù in hoc mundo vivunt homines, alii æstimantur, contemnuntur alii; *æstimantur*, & honorantur, qui divites, qui sapientes, & qui potentes sunt in sæculo; *contemnuntur*, & despiciuntur, qui pauperes, qui ignari, & qui ignobiles. Sed in sepulchro pares erunt omnes, & æquales, ibi nulla fiet distinctio pauperis à divite, ignari à docto, & nobilis à plebeio; ibi omnium corpora corruptioni erunt obnoxia; ibi non minùs fœtida erunt Magnatum, quàm rusticorum cadavera. O homo, sive magnus, sive parvus fueris, corpus tuum in sepulchro putrescet, ac in limum fœtidum, & in pulverem convertetur, quare ne superbias, & ne altum sapias. Voluit enim Deus, hominum corpora in pulverem, & putredinem redigenda, ut hi procul à se superbiam pellant, utique humilitatem sectentur. *Pulvis es, & in pulverem reverteris, ut non apponas ultrà magnificare te super terram.* Non ergo apponatis magnificare vos super terram; sed prospicientes qualia in sepulchro futura sint corpora vestra, humiliamini, & vosmetipsos despicite.

Gregor. Nyss.

Humiliamini, prævidentes, quales futuri sitis in sepulchris, sed identidem Christi in sepulchro existentis admiramini gloriam, quæ tanta extitit, ut nullus ibi fœtor, nulla putredo; sed ibi corpus ejus incorruptum maneat. Ecce primum radium gloriæ, qui in Christi sepulchro rutilat, transeamus ad secundum. Et postquam vidimus, Christum in sepulchro fuisse sine corruptione, dicamus, eum è sepulchro exiisse propria virtute, *& sine ullo auxilio extraneo*.

Christus egreditur de sepulchro sine auxilio extraneo. II. PARS.

DUm in hoc mundo viveret Christus, ab inimicis seductor, Samaritanus, dæmonium habens, & dæmones consulens dicebatur; qui autem piè de illo judicabant, hoc solùm sentiebant, quòd esset Elias, aut Jeremias, aut aliquis ex Prophetis. Sed omnibus notum facere voluit Christus, se esse verum Deum. *Notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus*. Hoc quidem hominibus notum fecit, ac potissimum argumentum quod adhibuit ad manifestandum, & probandum, se esse Filium Dei naturalem, est triumphus resurrectionis, quo propria virtute, ac insita vi, & potentia, absque ullo auxilio extraneo, seipsum à mortuis suscitavit, & in vitam revocavit. Ezech. 38 Rom. 1.

Christus, ut ait D. Paulus, *prædestinatus est Filius Dei in virtute*; seu, ut explicat D. Damascenus, *declaratus est Filius Dei in virtute*. Multiplici quidem virtute, quæ in eo eluxit, aliquo modo declaratus, & agnitus est Filius Dei, virtute, scilicet, homines sanctificandi, mortuos suscitandi, & alia miracula faciendi, sed magna, & præcipua virtus, qua Christus declaratur, & agnoscitur Filius Dei, hæc est, quòd propria virtute seipsum suscitaverit. Nullus seipsum suscitare valet, nisi sit ipse Deus, quare ut probaret ac manifestaret, se esse Deum, propria virtute, & absque ullo adjutorio externo seipsum suscitavit. *Factus sum sine adjutorio inter mortuos liber*. Alii nonnulli suscitati, & à sepulchro facti sunt liberi aliena virtute, sic

Damasc. l. 4 de fide c. 19.

Psal. 87.

sic filius viduæ Naim suscitatus, & à morte liber factus est, non propria, sed Christi virtute; sic Tabitha à mortuis surrexit, non propria, sed S. Petri virtute. Sed non est auditum, quòd aliquis seipsum suscitaverit; omnibus puris hominibus hæc præclusa est via; nullus hanc virtutem habuit: singulare hoc Christi fuit privilegium: hæc est Christi gloria, quòd seipsum propria virtute, & sine ullo auxilio externo suscitaverit; *Factus sum sine adjutorio inter mortuos liber.*

Psal. 92. 1. Christum Dominum in die Resurrectionis induisse se fortitudine & virtute, ait Vates Regius; *Indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se virtute.* Christi fortitudo semper infinita fuerat; sed in resurrectione dicitur specialiter virtute & fortitudine indutus; quia sicut manifestantur, & exteriùs apparent ea, quibus induimur & præcingimur; ita & Christus in resurrectione dicitur virtute & fortitudine indutus; quia tunc virtutem & fortitudinem suam maximè manifestavit in hoc, quòd seipsum propria virtute suscitaverit. Prædixerat Christus, se virtute propria à mortuis suscitandum, cùm scilicet de proprio loquens corpore, Judæis dixerat; *Solvite*
Ioan. 2. 19 *templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Ipse autem hodie induitur fortitudine, præcingit se virtute, ac virtutem suam manifestat; quia templum hoc excitat, ac seipsum propria virtute suscitat.

Job. 29. 18. Job personam Christi agens, propheticè dixit; *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies;* alia translatio, quam refert V. Beda, habet; *Sicut phœnix multiplicabo dies meos.* De phœnice, Christum
Beda In Job cõment. 12 adumbrante, docent varii Authores, quòd cùm infirma, & morti proxima est, naturę instinctu, ligna quædam odorifera, & aromatica colligat, ex quibus facta strue, super illam alas quatit, donec hoc concussu ligna accendantur, & ex iis fiat ignis; in quo mirabilis hæc avis comburitur, & ex cineribus ejus oritur vermiculus, ex quo vermiculo alia nascitur phœnix. Unde videtur phœnix ex seipsa renasci, & quasi se reproducere; *Phœnix semetipsam funerans*
Tert. de resurr. carnis, 14. *renovat.* Sic Christus, velut altera phœnix, die Veneris sancto crucem portans, ligna collegisse videtur, super quæ moriturus erat; divina autem hæc phœnix, seu Christus, jacens in sepulchro, circumdatus odoribus & aromatibus pretiosis (centum quippe libræ Myrrhę, & Aloes emptæ fuerant ad sacrum corpus condiendum) non aliena, sed propria virtute renatus, & suscitatus est; non alterius adjutorio, sed virtute
Joan. 19

sibi innata, resumit animam suam, quam posuerat; *Ego pono animam meam, ut iterùm sumam eam.* Unde ipsius sepulchro hoc epitaphium jure merito insculpi posset, *Surrexit.* Aliorum, qui extranea virtute suscitati sunt, pro epitaphio hęc verba apponi possent, *Suscitatus est*, hic suscitatus est à D. Petro, hic suscitatus est à D. Paulo: sed solius Christi sepulchro hoc epitaphium convenit, *Surrexit*, quia ille solus propria virtute, & absque alterius auxilio surrexit, & de sepulchro egressus est. Ioan. 10

Hoc probè noverant Angeli, qui illud epitaphium ad Christi gloriam pronuntiarunt, quærentibus enim Christum in sepulchro, dixerunt, *Surrexit, non est hic.* Cùm viri ingeniosi in sęculo epitaphia in defunctorum Magnatum honorem componunt, his semper utuntur verbis, *hic jacet*, hìc jacet, inquiunt, talis Imperator, hìc jacet talis Rex. Sua semper epitaphia ab his verbis incipiunt, *hic jacet.* Sed epitaphium toto cælo oppositum ad Christi gloriam hodie proferunt Angeli, de illo enim non dicunt, quòd in sepulchro jaceat, sed quòd è sepulchro propria virtute surrexit, *Surrexit.*

Illustrium virorum sepulchra, omni ævo adornari, & insigniri consueverunt epitaphiis; quæ sunt quasi virtutum & facinorum cujusque compendia & præcones. Sic ad Alexandri sepulchrum delineatæ sunt Asia & Europa, cum hac epigraphe, *Alexandri victoria*, ut omnibus manifestaretur, ab Alexandro Asiam & Europam fuisse devictas. Sic Cyrus illud sepulchro suo epitaphium affigi voluit, *Hic jacet Persarum debellator*; ut omnibus notum fieret, ab illo Persas fuisse debellatos. Sic in sepulchro Josue; in gloriosum emblema, & in honorificum epitaphium, sol depictus est cum hac inscriptione, *Sol contra Gabaonem ne movearis*, ut omnibus innotesceret, Josue solem velocissimo cursu properantem coercuisse. Gloriosa quidem hæc epitaphia sed his omnibus longè gloriosius est illud Christi epitaphium, *Surrexit.* Quia nullus alius seipsum suscitare valuit, hoc soli Christo competit, qui seipsum propria virtute, & absque ullo extraneo auxilio suscitavit. Cartag. ho. 3. de Resur.

Magdalena anxiè quærens, quis Christum è sepulchro sustulerit, ipsi Christo suscitato, quem non agnoscebat, dixit, *Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi*, Jo. 20. 15
congrua certè interrogatio, quia ipse Christus, quem alloquebatur, & interrogabat seipsum suscitaverat, & è sepulchro sustulerat, *Rectè interrogat*, inquit S. Augustinus, *si tu sustulisti eum: ipse enim tulit* D. Aug. ser. 1 de temp.
tor-

corpus suum, qui illud protulit de sepulchro ipse tulit corpus, qui illud jacens & dormiens sua aspiratione collegit; ipse tulit corpus suum, qui illud divinitatis virtute gestans, portavit ad Cœlos.

Christus è sepulchro tulit semetipsum; Christus jam mortuus, seipsum ad vitam revocavit; qui non habebat vitam, sibiipsi vitam dedit, ac seipsum suscitavit. Hæc omnia paradoxa sunt, & quasi incomprehensibilia: hoc tamen ita explicari potest, quòd scilicet Christus seipsum suscitaverit: quia virtute divinitatis, corpus ejus est suscitatum. Hoc enim corpus, etiam ab anima separatum, & sepultum, divinitati semper erat unitum. Unde sicut per communicationem idiomatum dicebatur: hic mortuus Deus est, & Deus est hic mortuus; ita, licèt virtute divina Christus suscitatus sit; dici potest, quòd hic mortuus seipsum propria virtute suscitaverit: quia virtus divina, qua suscitatus est, ipsi erat unita.

Ecce secundum gloriæ radium, quo illustratur Christi sepulchrum: quid enim gloriosius, quàm quòd ipse propria virtute à sepulchro surrexerit: *Christus seipsum à mortuis suscitavit*, inquit Procopius, *quis unquam hominum muscipula mortis captus, claususque semel, inde potuit vi sua atque virtute liber egredi? Aut quem gigantum hactenùs experti sumus ita fortem, ut mortuus, atque in sepulchro clausus, seipsum potuerit inde vivum liberumque suscitare?* Certè nullus purus homo, sive gigas ille sit, sive Rex, sive plebeius, hoc potuit facere: illud privilegium Homini Deo est speciale; hæc gloria soli Christo debetur: ipse solus à sepulchro surrexit fine auxilio extraneo. Sed tandem: *Christus extra sepulchrum vivit sine relapsu.*

Procop. in hæc verba Isa. 45. Gigantes non resurgant.

3. PARS.

Christus vivit extra sepulchrum sine relapsu.

Corpori Christi hypostaticè unitum erat Verbum: & ideo ex vi talis unionis, corpori ejus debebantur impassibilitas & immortalitas. Quia tamen Verbum divinum copiosam voluit esse nostram redemptionem, miraculosè suspendit influxum vitæ, qui ratione hujus unionis, carni Christi communicari debebat; & ut loquitur Clemens Alexandrinus: *Verbum caro factum permisit carni, ut sua pateretur*; hac ergo permissione data carni Christi, tanto ipse erga nos amore accensus est, ut pro nobis gravia pati, & acerbam mortem subire voluerit. At in resurrectione Christi, sublata est hæc facultas: tunc cessavit miraculum quo impediebatur, ne Verbum vitam carni Dominicæ communicaret: quare ita a mortuis surrexit Christus, ut non ampliùs esset moriturus: *De sepulchro se reddidit vivum, nunquam deinde moriturus.* Hanc carnem morti obnoxiam sumpserat Christus, ut Patri pro peccatis nostris satisfaceret, & ut nos à dæmonis captivitate redimeret; sed quia cessante fine, cessant & media ad finem; ideò facta jam redemptione nostra, noluit carnem suam esse ampliùs passibilem, & mortalem; ac ita seipsum suscitavit, ut non amplius caro ejus morti esset obnoxia: *Tertia die resurrexit in carne nostra, sed nequaquam ulteriùs moritura.*

Clem. Alex. l. 4. in Joan.

S. Aug. ser. 91 in Joan.

S. Aug. l de sym.

Hanc Christi a mortuis suscitati immortalitatem declarat ipse, dum ait, *Fui mortuus, & ecce sum vivens in sæcula sæculorum.* Fuit mortuus Christus propter nos; hic fuit Agnus pro salute nostra occisus; mori voluit, ut peccata nostra suo sanguine lavaret, sed postquam per passionem suam nostra lavit peccata, surrexit non iterùm moriturus, *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.* Mortis imperio se semel subdidit, ut nos a peccatis redimeret; sed postquam resurrexit, *mors illi ultra non dominabitur*, quia ita surrexit, ut non ampliùs sit moriturus, nec in sepulchrum reversurus.

Apoc. 1. 18.

Rom. 6. 9. 1 Cor. 15. 20.

Christum ait divus Paulus esse primum eorum, qui a mortuis surrexerunt, *Christus surrexit à mortuis, primitiæ dormientium.* Cur Christum vocat primum, qui a mortuis surrexit? Nonne priùs à mortuis surrexerant Lazarus, & filius viduæ Naim, quos ipse Christus suscitaverat? Nonne etiam ab Elia, & Elisæo mortui quidam priùs fuerant suscitati? Cur ergo Christum Paulus mortuorum, qui miraculosè suscitati fuere, primum vocat? Ratio est, inquit sanctus Epiphanius, quia Lazarus, filius viduæ Naim, & alii, qui miraculosè fuere suscitati, ita surrexerunt, ut iterùm essent morituri: sed ita surrexit Christus, ut non iterùm esset moriturus; & ideò primus vocatur, *Licèt ante ipsum Lazarus, & multi alii fuerint resuscitati; hoc tamen fuit ad vitam mortalem, quæ magis dicitur mors, quàm vita: vera resurrectio fit ad vitam immortalem, ad quam Christus resurrexit primus.*

Liran in c. 1 Apo.

Christi resurrectio apud Prophetam vocatur *nativitas*, sic enim Patrem Æternum Christo loquentem inducit, *Filius meus es tu*,

Ps. 2. 7

tu, ego hodie genui te. Cùm quis filium vidit periculosè vulneratum, & quasi mortuum; ei postmodùm gratulari solet, si à tali vulnere salvus evadat: ipsaque die, qua illum extra mortis periculum perspicit, ei dicit: ô fili, hodie mihi natus es: hodie incipio esse pater tuus. Eodem modo Pater Æternus, Christum videns tertia die a morte liberatum, atque prorsus illæsum, gratulatur illi, dicens: *Ego hodie genui te*; hodie videris natus mihi, cùm a mortuis surrexisti. Et revera Christi resurrectio est quasi nativitas, primæ ejus nativitati in pluribus similis; siquidem sicut in Virginis utero anima fuit corpori unita; ita in sepulchro fuit ei iterùm unita; sicut etiam Christus à Mariæ thalamo exiit inviolato virgineo claustro: ita in resurrectione exiit è sepulchro, irrupta petra, & inviolatis sigillis, quibus signatum erat monumentum: sicut tandem Dominus de Matris vulva vivus exivit, sic de sepultura vivus surrexit. Ecce duas Christi nativitates plurimùm similes: sed, ut ait sanctus Ambrosius, secunda est prima gloriosior: quia cùm natus est è Virginis utero, morti obnoxius erat: è sepulchro verò natus est, & surrexit immortalis: *Gloriosior ista est, quàm illa nativitas, illa enim corpus mortale, hac immortale dedit*. Quod & confirmat sanctus Petrus Chrysologus, dum ait, Christi sepulchrum esse veluti uterum, in quo concipitur Christus mortuus: *Uteri nova forma mortuum concipit, parit vivum*. Si in mulierum utero fœtus sit mortuus, mortuus patitur, & non vivus: at uteri istius est nova forma, quia Christum concipit mortuum, parit vivum, & ita vivum, inquit Chrysologus, ut nusquam ampliùs sit moriturus: *Resurgentium lux mori non potest*. Christus, qui est lux, & exemplar eorum omnium qui resurrecturi sunt, ita è sepulchro surrexit, ut non ampliùs sit moriturus. Ecce tertium gloriæ radium, qui in Christi sepulchro rutilat.

Cartag. ubi sup.

s. Ambro. ser. 48

Chrysol. ser. 77

Christi sepulchrum gloriosum fore predixerat Isaias: *Erit sepulchrum ejus gloriosum*. Hoc quidem sepulchrum est gloriosum; quia in eo Christus remanet, ab eo surgit, & extra illud vivit, in eo Christus remanet absque ulla corruptione, ab eo surgit absque ullo auxilio externo, extra illud vivit absque ullo relapsu. Contemplemur gloriam Christi in sepulchro absque ulla corruptione triduo remanentis, admiremur virtutem Christi è sepulchro absque ullo auxilio externo egredientis, sed potissimùm hæreamus in meditatione Christi extra sepulchrum absque relapsu viventis, ut inde aliquem ad mores rectè componendos fructum eliciamus. Si enim Christus extra sepulchrum vixit sine relapsu, & si ita surrexit, ut non iterùm mortuus sit, inde moveri debemus ad non iterùm labendum in peccatum: *Debemus perfectè mori peccato, ut non redeamus ad illud: sicut & Christus non rediit ad vitam, ut iterùm moreretur*.

Isa. 11. 10

Hugo Card. in 6 Ep. ad Rom v. 9

Pascha apud Judæos nil aliud erat, quam transitus; *Phase, id est transitus*: si ergo Paschalia Festa dignè peregimus, transitum fecimus de peccato ad vitam, quia, ut ait S. Maximus, Taurinensis Episcopus, *bonus transitus est, transire de peccatis ad justitiam, de vitiis ad virtutes*. Si jam autem bonum hunc transitum fecimus, non debemus in priora peccata relabi: si per pœnitentiam verè a peccatis surreximus, & transivimus de morte ad vitam, non debemus iterùm mori, recidendo in pristina peccata. Sed heu! à peccatis ita resurgunt plurimi, ut statim in ea revertantur: *Pascha est illis magis in reditum, quàm in transitum*; quia in priora peccata mox relabuntur, ac post Paschalia Festa iidem sunt qui anteà.

s. Bersb. ser. 1. de Resu.

Ingeniosè annotavit nonnullus, quòd peccatores sacro Paschatis tempore dicere soleant versiculum: *Gloria Patri, & Filio, &c.* Prima die, seu ipsa die Paschatis, paccata sua confitentur, ad sacram Synaxim accedunt, concioni intersunt, aliaque Christiani hominis munia adimplent, ac verè Deum glorificant, unde hac die dicere videntur: *Gloria Patri*. Secunda die, aliquantulum de fervore remittunt, adhuc tamen glorificare statuunt Dei Filium, cujus meritis à peccatis surrexerunt; unde hac die dicere videntur, *& Filio*. Tertia die, spiritualibus adhuc remissiùs vacant, quia tamen gratiæ per Spiritum sanctum acceptæ nondum totaliter sunt immemores, illum adhuc glorificant, & dicere videntur, *& Spiritui sancto*. At ubi Festa transierunt, perficiunt versiculum, sunt enim iidem qui erant ante Festa, sunt perjuri, blasphemi, potatores, & iisdem vitiis dediti, quibus ante Festa addicti erant; tunc, *sicut erat in principio*. At non ita est resurgendum, ut in priora recidamus peccata, sed ita ut amplius per peccatum in spiritualem animæ mortem non incurramus.

Mementote, inquit S. Bernardus, quòd Christus non recidit, sed resurrexit: non rediit, *sed transit; transmigravit, non remeavit*; surgamus & nos ita, ut non recidamus, ita transeamus, ut non redeamus; ita transmigremus à statu peccati ad statum gratiæ, ut non ampliùs ad peccata

re-

remeemus. *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur*: sic si nos à peccati morte surrexerimus, non ultra per peccatum moriamur, sed peccatis, & terrenis cunctis ablegatis, quæ sursum sunt quæramus: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite*. Si autem sollicitè gratiam & gloriam quæramus, *gratiam & gloriam dabit Dominus*. Amen.

DOMINICA IN ALBIS.

DE

CHRISTI VULNERIBUS.

Ostendit ei manus, & latus.
Ioan. 20. 20.

Mirabimini fortè, fratres charissimi, quòd hodierna die Christum Salvatorem vulneribus sauciatū oculis vestris obiiciam: mirabimini, quòd postquam, paucis ab hinc diebus, Christum in Resurrectione sua ineffabili gloria radiantem vidistis, eum jam variis affectum vulneribus proponam. Sed de Christo vulnerato, seu de Christi vulneribus disserere, hodiernum invitat Evangelium, suadet ratio, & ipse Christus docet. *Hodiernum quidem invitat Evangelium*: cùm enarret, Christum Apostolis apparuisse, suaque eis vulnera exhibuisse. *Ratio etiam hoc suadet*: quia rationi nil magis consentaneum, quàm quòd omni tempore sacra hæc menie revolvamus vulnera, quæ fuere veluti fontes uberrimi, ex quibus redemptionis nostræ pretium feliciter manavit. *Hoc tandem docet Christus*, quia Apostolis suas hodie cicatrices exhibet, ut discant Concionatores, sui muneris esse, Christi passionem, ejusque vulnera populis sæpè objicere, eaque illis in mentem revocare.

Venite ergo, ut sacra hæc mecum hodie contemplemini vulnera: accedite, ut admiremini plagas illas, quas ad totius humani generis redemptionem Christus constanter pertulit: venite tandem, & has mente volvite cicatrices, quas ut cruentos amoris sui characteres, & veluti illustriora triumphi sui signa, Christus Apostolis ostendit; *Ostendit eis manus & latus*.

Sacra hæc vulnera passus est Christus: ea intulerunt Judæi: viderunt ea Apostoli: Thomas illa tetigit; ea cum dolore contemplata est Maria: & nos pro modulo nostro de iis disseremus, &c *Ave*.

Christus Salvator vulnera passus est, ostendit, & in corpore suo renuit. Ea passus est in monte Calvariæ: ea ostendit in cœnaculo, & illa, aut saltem eorum cicatrices retinuit in Cęlo. Ea Christus passus est: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras*; illa Christus ostendit: *Ostendit eis manus, & latus*; Illa tandem Christus retinuit, eaque post mortem palpari voluit, *Affer manum tuam, & mitte in latus meum*. Isa. 53. 5. Joan. c. 17

Miror maximè, quòd Christus, cuius innocentia summa, & qui unico voluntatis suæ actu nos redimere poterat, tot in corpore suo vulnera perpeti voluerit. Miror magis, quod post resurrectionem Christus Apostolis apparens, ut eos consoletur, eis vulnera exhibeat, quæ afflictionis eorum morivum erant & causa. Miror tandem, quòd vulnera Christus retineat ētiam in Cælo, quòd est omnis voluptatis locus, ubi nullus dolor, nullaque afflictio esse potest: *Neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra*. Apoc. 21. 4

Hæc omnia mysteria hac concione evolvere intendo: hac omnes difficultates explanare statui, ac explicare: cur Christus innocens vulnera proferat? cur Christus à mortuis excitatus, vulnera ostendat? cur Christus glorificatus, vulnera retineat? Videamus ergo: 1. Cur Christus vulnera patitur? 2. Cur Christus vulnera ostendit? 3. Cur Christus vulnera retinet? En tres quæstiones, quarum solutione, tota ista perficietur concio.

Cur Christus vulnera passus est? I. PARS.

Christus Dominus in hunc mundum venit, ut Mediatoris, Redemptoris & Salvatoris munus obiret. Mediator fuit: *Unus Mediator Dei & hominum Homo Christus Jesus*. Hominum etiam Redemptor extitit: *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Eorum tandem Salvator fuit: *Cujus gratia estis salvati*. Christus autem vulnera in corpore suo pertulit, & passus est tamquam Mediator, Redemptor, & Salvator: 1. *Tamquam Mediator*, ut nos Æterno Patri reconciliaret: 2. *Tamquam Redemptor*, ut nos à dęmonis servitute redimeret; 3. *Tamquam Salvator*, ut nobis Paradisi portas reseraret. 2. Tim 2 Ephes. 1.

1. Per Adami peccatum facti eramus Dei inimici: per exitiosum illud scelus in Æterni Patris offensionem incurreramus: ita ut nec homo, nec Angelus, nec cratura aliqua, sed solus Deus nos illi reconciliare posset, Christus autem, quia Deus erat,

ut

ut nos Æterno Patri reconciliaret, Mediatoris munere fungi dignatus est, ac ut Mediatoris munus perfectè adimpleret, in Calvariæ montem ascendit; ibique acerbis vulneribus sauciatus est, quibus mediantibus, nos Patri reconciliavit, & in pristinam ejus amicitiam reduxit; *Et vos cùm essetis aliquando alienati, & inimici; nunc autem reconciliavit, in corpore carnis ejus per mortem*. (Coloss. 1) Divinus ille Mediator, non in vanum vulnerari voluit, inutilia esse noluit vulnera, quæ in corpore suo pertulit: mediantibus enim illis, Æternum Patrem placare, homines illi reconciliare, eosque in ejus amicitiam revocare voluit. Et ideò Christi vulnera ab Isaia Propheta vocantur *disciplina pacis nostræ*, (Isa. 53. 5.) quia scilicet mediantibus illis, facta est pacis compositio, & homines Æterno Patri reconciliati sunt.

Per Prophetam suum asserit Christus, (Isa. 49. 16) quòd nos in manibus suis descripserit; *Ecce in manibus meis descripsi te*. Sanguinolentis characteribus, non in pulvere, vel papyro, sed in propriis manibus descripsit nos Christus. Sed cur, & quomodò ibi nos descripsit? Ut hoc explicem, sciendum, quòd Pater Æternus, Adami casum videns, scripto privato nos rebelles, & hostes suos denuntiaverit. Christus autem in hunc mundum veniens ut Mediator, scriptum illud scidit, & cruci affixit: *Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci*. (Coloss. 2. 14.) Postquam Christus scriptum illud à Patre Æterno adversus nos factum conscidit, aliud nostri gratia fecit ipsemet. Pacis enim nostræ cum Patre Æterno compositionem scriptis mandavit, ad quod scriptum faciendum clavos in calamos, & proprium sanguinem in atramentum assumpsit; ac in propriis manibus hanc pacis compositionem scripsit: *In manibus meis descripsi te*. Sed quid movit Patrem Æternum ad consentiendum huic pacis compositioni? Quid illum inclinavit ad homines in sui gratia recipiendos? Christi utique vulnera. Unde Christus ea hodie Apostolis ostendens, ait: *Pax vobis*. Quasi dicat: Ecce vulnera, quibus mediantibus, pax vestra cum Patre Æterno facta est, & cum illo estis reconciliati. Sed si Christus vulnera passus est, ut nos Æterno Patri reconciliaret; *ea etiam passus est, ut nos à dæmonis servitute redimeret:*

2. Adami peccato, non solùm Dei inimici, sed etiam dæmonis servi facti eramus: ita ut omnes homines sub dira ejus servitute nascerentur, & viverent. Sed tanto Christus in nos exarsit amore, quòd cruci affigi, cruentisque plagis sauciari voluerit, ut nos ab infelici, & tyrannica hac servitute redimeret; *dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret*. (Ad Tit. 2. 14.) Non auro, non argento nos redemit; sed passione sua, sed vulneribus in corpore suo perceptis, & pretioso sanguine qui ex eis manavit. *Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi*. (1 Pet. 1. 18.)

Ex Angelis & Archangelis, ex Cherubinis & Seraphinis peccaverant multi; ex iis plures servi facti erant peccati, iis tamen omnibus Christus gratiam redemptionis denegavit; ad illos redimendos nec unicum è corde suspirium mittere, nec vel minimam ex oculis lachrymam fundere voluit; & ideò æternæ subjacebunt servituti, ac in inferno tetris vinculis ligati, in æternum ingemiscent. *Angelos, qui non servaverunt suum principatum, vinculis æternis sub caligine reservavit*. (Ep. Jud. v. 6.) At Christus Dominus majori nos amore prosecutus est, quia ut nos redimeret, in laboribus fuit à juventute sua, ac flagellari, spinis coronari, & sauciari voluit. Et ideò hortatur nos Apostolus, ut Christum laudemus, & toto corde glorificemus, quia scilicet redemit nos pretio magno: *Empti estis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro*. (1. Cor. 6. 20.) Angelos nec minimo pretio redimere voluit, nos verò pretio magno redemit, quia ut nos redimeret, flevit amarè, sudavit plurimùm, laboravit supra modum, & flagellis excipi, ac vulnerari dignatus est. Sed si vulnera passus fit Christus, ut nos à dæmonis servitute redimeret, ea etiam passus est, *ut Paradisi fores nobis aperiret*.

3. Per Adami peccatum non solùm dæmonis servi facti eramus, sed etiam à cælo exulabamus, per illud nobis clausæ erant Paradisi fores. Sed Christus in hunc mundum veniens, sauciari, latusque, manus, & pedes sibi aperiri voluit, ut acceptis in corpore suo vulneribus, Paradisi nobis ostia aperiret, *Se totum mihi aperuit*, inquit Abbas Guerricus, *ut ingrederer in locum Tabernaculi*.

Christi Salvatoris corpus simile fuisse videtur Arcæ Noemiticæ, in qua erat janua, qua intrarunt animalia hæc, quæ à diluvio salva facta sunt. Corpus enim Christi erat Arca sacra, in qua repositi erant omnes divinitatis thesauri, voluit autem Christus huic Arcæ portas fieri, voluit in pedibus, & manibus suis fieri vulnera & aperturas, quibus mediantibus, ab iræ divinæ diluvio salvari, & in cælum

lum ingredi valeremus. Et ideò Doctor Seraphicus Christi vulnera vocat *aperta ad quietem ostia*, quia scilicet hæc vulnera pati voluit Christus, ut Paradisum nobis aperiret, ac ut in eo æternùm quiesceremus.

In famoso Salomonis Templo erat janua à latere dextro, qua ad omnes Templi mansiones ascendebatur; corpus autem Christi erat Spiritus sancti Templum, in quo januas aperiri, seu vulnera fieri voluit, quæ sunt quasi januæ apertæ, quibus in cælum ascenditur & intratur. Unde S. Bernardus ait, clavos, quibus vulneratus est Christus, fuisse simul clavos & claves: fuerunt clavi dirissimi, quibus sauciatus est Christus; & fuerunt claves, quibus nobis apertæ sunt Paradisi januæ; *Clavus penetrans, clavis reserans*. O quàm mirabilia & efficacia fuere Christi vulnera! Sed ò quàm amabilis Christus, qui hæc vulnera passus est, ut nos Patri reconciliaret, ut nos redimeret, & ut cæli januas nobis aperiret!

S. Bern. ser. 6. in Cant.

O N. N. Christus tot & tanta pro nobis passus est, & nos illius gratia nihil pati volumus, ipse suum pro nobis corpus sauciari, & vulnerari voluit, & nos vel minimum quid pro illius gloria pati dedignamur. Dic, quæso, quid toto vitæ tuæ tempore passus es pro Christo, qui tot & tam gravia pro tui amore perpessus est? Ubi sunt vulnera, quæ pro illius honore pertulisti? Anne tuum pro ipso sanguinem fudisti? Quid dico vulnera? Quid dico sanguinem? Fortè nec unicum verbum adversus te prolatum, pro illius amore patienter tulisti? Sed scito, quòd Christi vulnera januas cæli tibi non aperient, nec salvabunt te, nisi particeps fueris passionum ejus: *Si sustinebimus, & conregnabimus*, ait D. Paulus; sed si cum Christo pati nolimus, cum ipso ad Cælum ire, & in Cælo regnare nequimus. Estote ergo participes passionum, ut sitis & consolationum; generosè & constanter portate quidquid in Christi lege durum & asperum est; & Christi vulnera Cælum vobis aperient. Ecce cur vulnera Christus passus sit. Videamus jam, *cur illa Apostolis ostenderit*.

2. Tim. 2. 12.

II. PARS. *Cur Christus vulnera sua Apostolis ostendit?*

Non sine mysterio Christus Apostolis sua ostendit vulnera. Hujus rei multæ rationes adduci possent, quas investigare prolixum nimis foret. Quare ut brevitati consulam, dico, Christum sua Apostolis ostendisse vulnera: 1. Ut suum iis manifestaret amorem: 2. Ut eos in fide firmaret: 3. Ut eos ad patientiam excitaret.

1. Christus Dominus Apostolis post Resurrectionem apparens, sua eis ostendit vulnera, dicens: *Videte manus meas & pedes meos*. Quasi dicat, videte, quo affectu, quo ardore vos dilexerim, videte meum in vos amorem: qui tantus extitit, ut pro vobis hæc vulnera æquo animo pertulerim. Unde Eminentissimus Hugo Cardinalis hæc Christi exponens verba, sic ait: *Videte affectus meos erga vos & alios*. Seu, in vulneribus quæ ostendo vobis, & quæ pro vobis passus sum, videte quanto affectu vos amaverim.

Luc. 24. 39

Per Prophetam suum declarat Deus quod nos dilexerit: *Dilexi vos*. Multi tamen ita ingrati sunt, ut acceptorum à Deo beneficiorum immemores, petant, in quo Deus eos dilexerit; *Dilexi vos, dicit Dominus: & dixistis: in quo dilexisti nos*? Heu! si quæreremus à Deo, in quo nos dilexerit; nonne innumera recensere posset beneficia, quæ sui in nos amoris egregia sunt monumenta? Nonne à Deo sunt bona animæ & corporis, bona gratiæ, naturæ, fortunæ, & omnia quibus fruimur? Quid habes, homo, quod non accepisti? Nil certè in te boni, quod non à Deo sit, & quod sui in te amoris testimonium non sit. Sed si scire velis, in quo te specialiter Deus dilexerit; vide vulnera quæ pro te passus est; *Videte manus meas & pedes meos, videte affectus meos*. Hæc Apostolis hodie ostendit Christus; quasi dicat, ecce in quo dilexi vos, ecce quantus extitit meus in vos amor.

Malac. 1. 2.

Adnotat sanctus Joannes Evangelista, quòd Christus Apostolis apparens, eis specialiter lateris sui vulnus ostenderit; *Ostendit eis manus & latus*. Hoc lateris vulnus speciali attentione contemplantur sancti Patres, ac quærunt, cur illud Apostolis Christus ostenderit? nec hærent in danda hujus rei ratione; respondent enim unanimiter cum S. Bernardo, quòd sacrum hoc vulnus Christus ostenderit, *ut per vulnus visibile, vulnus amoris invisibile videremus*. Sed quod de lateris vulnere dicunt sancti Patres, hoc & de omnibus externis corporis Christi vulneribus dici debet. Ostendit enim Christus Apostolis vulnera externa corporis; ut per hæc vulnera, quasi per rimas & aperturas, viderent vulnus amoris, quo sauciatum erat cor ejus, & agnoscerent quanto eos amore prosecutus esset. Sed si Chri-

D. Bern. ser. de Pass.

stus sua Apostolis ostendit, vulnera, ut suum iis manifestaret amorem; *ea etiam ostendit ut eos & nos in fide firmaret.*

2. Cùm Christus Apostolis apparvit, dixit eis: *Videte manus meas & pedes meos.* Dixit eis etiam: *Palpate, & videte.* Quasi dicat: videte: imò & si velitis, mea tangite vulnera; & certi estote, quòd non sim phantasma vacuum & inane: sed quòd sim Dominus & Magister vester; quòd sim ipsemet qui vobiscum tanto tempore versatus sum; quòd sim ipse qui coram vobis tot prodigia operatus sum, & qui pro vobis mortuus sum: hæc scitote, nec ullo modo de iis dubitetis: *Videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum: palpate, & videte.* Cur toties Christus Apostolos ad videnda vulnera invitat, dicens: *Videte, videte?* Nonne satis erat, quòd eis vulnera videnda exhiberet? Ad quid ergo hæc iterat verba. *Videte, videte?* Ea iterat, eosque ad videnda vulnera pluries invitat, ut visione vulnerum firmentur in fide Resurrectionis Christi, & deinde Resurrectionis fidem in universo orbe prædicent: *Palpate, & videte*, inquit sanctus Petrus Chrysologus, *ut effundant toto orbe terrarum hæc vulnera fidem.*

Luc.24. 39.

Chrys. ser.48

Sanctus Thomas, qui cum aliis Apostolis non erat, cùm Christus eis sua ostendit vulnera, eum resurrexisse credere non poterat; & ideò dicebat: *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.* Alii Apostoli, postquam etiam Christi suscitati vulnera viderunt, eum resurrexisse, non adhuc firmiter credebant: *Adhuc autem illis non credentibus.* Si autem Apostoli, postquam Christi à mortuis excitati vulnera viderunt, eum à mortuis surrexisse vix crediderunt; quomodò ejus Resurrectionem credidissent, si eius vulnera non vidissent? De ea fortè plus dubitassent, quam Thomas. Et si Apostoli, qui erant Ecclesiæ columnæ, nutassent in fide, & de Christi Resurrectione dubitassent, quis eum resurrexisse credidisset? Nullus equidem. Et si nullus eum resurrexisse credidisset, nullus etiam credidisset eum verè fuisse Messiam: nullus etiam fidem adhibuisset Sacramentis, quæ ipse instituerat, & mysteriis quæ revelaverat; quia, ut docent sancti Patres, Christi Resurrectio est sigillum, probatio, & confirmatio omnium mysteriorum, quæ operatus est in hoc mundo. Ideò ergo sua Christus Apostolis ostendit vulnera, ut firmiter ipsum resurrexisse credant, & ut Resurrectionis fidem per totum orbem effundant; *Ut effundant toto orbe terrarum hæc vulnera fidem.* Sed sua etiam Christus Apostolis ostendit vulnera, *ut eos ad patientiam excitet.*

Joan.20. 25.

Luc.24. 41.

3. Prævidebat Salvator, Apostolos dira perpessuros in prædicatione Evangelii; scientia sua infinita agnoscebat, quanta ipsi passuri essent a Judæis, à Gentilibus, ab Imperatoribus, & a Tyrannis; & ideò ut eos ad gravia quæque patienter ferenda excitaret, sua eis ostendit vulnera: *Ostendit eis manus & latus.* Quasi dicat; ò Apostoli mei, probè scio, quòd illudi, carceribus mancipari, & gravissimis suppliciis affici debeatis; non me latent omnia tormenta quæ passuri estis. Sed sicut pro amore vestri hæc vulnera, quæ ostendo vobis, æquanimiter perpessus sum; ita peto à vobis, ut pro mei amore dira quævis supplicia perferatis.

In Libro primo Machabæorum legitur, milites sanguinem, aut sanguinis aliquam speciem, uti mori vel uvæ rubræ, elephantis ostendisse, ut eos ad prælium accenderent; *Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos ad prælium.* Sic Christus totum terrarum orbem ut prælii locum inspicit, in quo, & Apostoli, & Martyres, & omnes fideles certaturi, & gravia passuri sunt; quare ut eos ad generosè decertandum, & ad gravia patienter sustinenda excitet, vulnera, ex quibus pretiosus fluxit sanguis, Apostolis ostendit. Aut, ut loquitur S. Bernardus, eis sua ostendit vulnera, *ut animos erigat, utque exemplo sui, eos reddat ad tolerandum fortiores.*

1 Machab.6 34

S. Bernar ferm 61. in Cant.

Hæc vulnera, quæ Christus Apostolis objicit, sunt quasi ora aperta, quæ clamant; *Clamat clavus, clamant vulnera*, inquit S. Bernardus. Quid hæc clamant vulnera? Certè non Apostolis tantùm, sed omnibus etiam hominibus clamant, ut instar Christi, omnia adversa benignè, patienter, & æquanimiter ferant. O homo! si podagra, dysenteria, calculo, vel gravi alio quodam laborans morbo, inspice Christi vulnera, quæ clamant, omnia patienter ferenda; *Clamat clavus, clamant vulnera.* Si paupertate maxima gravaris, si ab omnibus derelinqueris, ab hostibus opprimeris, & aliis multis adversis affligeris, si natura & passiones mæstitiam, impatientiam, iram, & desperationem tibi suadent respice Christi vulnera, quæ clamant, omnia, quantumvis dura & aspera, pro ejus amore patienter toleranda.

Cùm aliquando sanctus Pætrus Martyr accusaretur gravis cujusdam criminis, cujus erat innocens, cùmque hanc diù calumniam æquo animo perpessus esset, tandem tædio confectus, coram Christi crucifixi imagine orans, dicebat. O Domine, tu meam nosti innocentiam, tu scis, me insontem esse criminis, quo accusor, cur ergo sinis, me tam gravi calumnia affici? Cur permittis me tam diram persecutionem pati? Cui Christus crucifixus respondit. Et ego quid mali feceram? Nonne eram te innocentior? Et tamen diriores passus sum calumnias, & persecutiones, quàm tu, quare exemplo meo disce dura quęvis patiēter tolerare. O N. N. hoc & vos omnes discite, cumque aliquid adversi vobis accidit, respecite in faciem Christi vestri, ad Christi crucifixi effigiem oculo convertite, videte vulnera, quæ pro vobis passus est: quæ clamabunt, vobisque dicent, omnia patienter ferenda pro amore illius, qui tot & tanta pro vobis pertulit. Patienter ergo portate quævis adversa, aspicientes vulnera Christi, qui tam gravia pro vobis passus est, *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei*. Hebr. 12. 2. Ecce rationes, propter quas Christus Apostolis vulnera sua ostendit. *Videamus, cur illa, aut saltem eorum cicatrices in corpore suo servat*.

3. PARS.

Cur Christus vulnera in corpore suo retinet?

Christus, cujus potentia infinita, ita quidem vulnera sua curare poterat, ut nullum eorum remaneret vestigium, cicatrices ita tollere poterat, ut nullæ passionum & tormentorum reliquiæ in corpore ejus apparerent. Voluit tamen, ut ait Rupertus Abbas, quinque vulnerum cicatrices retinere, ad sui gloriam, ad nostri bonum, & ad reproborum confusionem. 1. Ad sui gloriam, *Sibi ad gloriam*. 2. Ad nostri bonum. *Nobis ad gratiam*. 3. Ad reproborum confusionem. *Inimicis verò ad criminatricem sententiam*.

S. Aug. L. 22. de Civ. c. 20. 1. Putat D. Augustinus, Martyres cum vulnerum suorum circatricibus resurrecturos, easque perpetuò retenturos ad majorem sui gloriam, quia cùm causa vulnerum præclara est, cicatrices quæ ex eis remanent, sunt signa gloriosa meritorum, & virtutis in eo qui illa excepit. Sicut autem Martyres ad sui gloriam, vulnerum cicatrices in corpore suo retinebunt, ita & Christus ad sui gloriam, cicatrices retinuit. Poterat Christus manuum, pedum, & lateris cicatrices abolere, inquit V. Beda, sed eas ad sui gloriam retinere voluit, ut scilicet in perpetuum essent signa triumphi, quem de hostibus reportavit, *Ob signum perpetis victoriæ, vulnerum cicatrices cælo inferre maluit, quàm abolere*. V. Beda in c. 24. Luc.

Si aliquis fortissimus miles, inquit V. Beda, jubente Rege suo, pro totius gentis salute, singulari certamine desudans, multis quidem vulneribus exceptis, hostem tamen interficiat, & victoriam suæ genti reportet; maximam sibi comparabit gloriam. Si autem peritus adveniens Medicus, dicat illi, possum tua curare vulnera eo modo, quo volueris: si velis, ita ea curabo, ut nulla eorum vestigia remaneant, vel si malueris, ita ea curabo, ut cicatrices remaneant, deformitas tamen prorsus omnis absit. Respondebit ille haud dubiè, se malle sanari ita, ut remaneant cicatrices, quia hæ sunt gloriosa suæ virtutis, & triumphi sui signa, Sic Christus, qui perceptis plurimis in passione sua vulneribus, de tartareo hoste gloriosè triumphaverat, poterat quidem ita sua sanare vulnera, ut nec minimum eorum relinqueretur vestigium, pro sua tamen gloria vulnerum cicatrices remanere voluit, ut essent in perpetuum signum victoriæ, quam de humani generis hostibus reportaverat, *Ob signum perpetis victoriæ, vulnerum cicatrices cælo inferre maluit, quàm abolere*. At Christus non solùm ad sui gloriam cicatrices retinuit, *sed etiam ad nostri bonum*.

2. Eas etiam retinuit, ut cælesti illas Patri commonstraret, utque iis uteretur ad intercedendum pro nobis apud ipsum, & ad iram ejus in nos, licèt justissimam, faciliùs examinandam. Unde S. Ambrosius ait, quinque vulnerum Christi foramina esse qua si tot aperta ora ad Deum pro nobis clamantia gratiam & misericordiam, *Tot ora, quot vulnera*. S. Ambr. in c. ult. Luc.

Cùm Christus cruci affixus esset, divinum os suum aperire dignatus est, ut gratiam & misericordiam à Patre pro inimicis postularet: *Pater, dimitte illis*. Luc. 23. 34. Sed in cælo non est necesse, quòd os suum aperiat, ut Patrem pro nobis exoret, nobisque eum propitium reddat, oportet solummodò, ut vulnerum suorum cicatrices oculis ejus objiciat. Non est necesse, ut ad emolliendum Patris cor, in cælo clamet, dicens, *Pater*, quia cùm vulnerum cicatrices ei ostendit, idem est ac si dicat, tu es Pater meus, & ego Filius tuus, sumque Filius tam obediens, ut pro tui amore hæc vulnera pati non recusarim. Non est etiam necesse-

necesse, ut ad obtinendam nobis à Patre gratiam & misericordiam, clamet ad Patrem: *Dimitte illis*: quia cùm ei sua repræsentat vulnera, idem est ac si dicat. Pater, supplex te rogo per hæc vulnera, quæ in Calvariæ monte pro tui amore passus sum, ut peccatoribus indulgeas. Hæc tandem Christus servare voluit vulnerum vestigia, ut essent quasi ora aperta ad nostri bonum; seu ut, mediantibus illis, gratiam & misericordiam nobis impetraret. *Tot ora, quot vulnera*.

Antipater Idumæus, magni Herodis pater, postquam in bellis pro Imperatore susceptis, plurimis sauciatus fuisset vulneribus, apud ipsum gravissimi cujusdam criminis calumniosè accusatus est. Poterat ipse amicorum intercessione, vel Magnatum protectione veniam obtinere; sed aliam viam, eamque efficacissimam tenuit, nam ad Cæsarem venit, & aperto pectore, cicatrices in bello pro ipsius causa susceptorum ostendit, dicens: *Ego, Cæsar, nolo me verbis apud te excusare; sed ista vulnera, quæ suscepi pro te, loquantur pro me*. Et reverà pro illo hæc vulnera ita locuta sunt, ut ab Imperatore gratiam & veniam obtinuerit. Ecce quid agat Salvator, adstans Æterni Patris tribunali, ei exhibet cicatrices vulnerum, quæ pro ejus gloria, & nostri salute passus est, hæc illi obedientiæ, fidelitatis, & passionis suæ signa ostendit, ut eum ad nobis indulgendum moveat; sua oculis ejus objicit vulnera, veluti ora facunda, & diserta, quæ illi suadent, ut misericordem, & benignum erga nos se exhibeat. O quàm bonum nobis est, quòd has cicatrices Christus in corpore suo retinuerit, cùm eas servaverit ad gratiam nobis obtinendam. Sed ò quàm terribile erit reprobis in judicio, quòd Christus has cicatrices retinuerit, *cùm tunc eas ad illorum confusionem sit ostensurus*.

3. Dicere solitus erat Alexander Magnus, quòd *quantumvis sanetur vulnus, quod illatum est, maneat tamen cicatrix*, id est, quòd maneat semper memoria acceptæ injuriæ, licèt dolor abscesserit. Ita sanè, licèt Christus à multo tempore gravem passus sit injuriam à peccatoribus, nec ullum ampliùs dolorem sentiat; manebit tamen memoria scelerum contra impœnitentes, & ideò ut eis confusionem ingerat, in die judicii eis ostendet vulnera, quæ pro eorum salute passus est. Omnes quidem hæc videbunt vulnera, justi, ut ea demirentur, & ut benefactori suo gratias agant; reprobi verò, ut confundantur, eò quòd ex gratiis per illa vulnera acceptis, nullum emolumentum perceperint: *Reprobi videbunt in quem transfixerunt*, videbunt vulnera, quæ ad delenda eorum

Apud Erasm. l. 8. Apophs.

peccata Christus pertulit. Hæc videbunt, & operientur confusione, eò quòd ex Christi vulneribus, & ex sanguine ejus pro illis fuso, nullum fructum elicuerint.

Spiritu Prophetico à Christo petebat Ezechiel Propheta, ut sua peccatoribus vulnera ad eorum confusionem ostenderet. *Tu autem, Fili Hominis, ostende domui Israel Templum, & confundantur ab iniquitatibus suis*. O peccatores, hoc sanè Templum, quod criminibus vestris dirutum est, Christus in die judicii vobis ostendet, vulnera tunc exhibebit quæ pro vobis passus est, ac ad vestri confusionem dicet. *Ecce Hominem quem crucifixistis, videtis vulnera quæ inflixistis, agnoscitis latus quod pupugistis, quoniam per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis*. Quanta erit peccatoribus confusio, cùm Christum vulnera ostendentem, & sic loquentem audient? Quantùm tunc confundentur, qui sacratissima hæc vulnera blasphemo suo ore tam facilè prosciderunt? Quanta confusione perfundentur, qui hos salutis fontes contempserunt & neglexerunt?

Jo. 19. 37.
Ezec. 43. 10.
S. Aug. l. 2. de simb. c. 8.

O peccator, menti tuæ objice Christum in extremo judicio sua tibi vulnera ostendentem, ac dicentem, vide vulnera quæ pro tui salute suscepi, vide hæc vulnera, quæ pertuli, ut Æterno Patri te reconciliarem, ut à peccati servitute te redimerem, & ut tibi ostia Paradisi aperirem, vide hæc vulnera, è quibus fluxit sanguis ad tui, totiusque orbis lavanda crimina, vide tandem hæc vulnera, quæ toties Patri repræsentavi, ut ab ipso gratiam & misericordiam tibi impetrarem; & tu ita ingratus fuisti, ut me, meaque vulnera contempseris, ac sanguinem meum conculcaveris, sed scito, quòd non ampliùs gratiam, & misericordiam pro te postulabunt hæc vulnera; quin contrà indesinenter clamabunt ad Patrem, ut vindictam sumat de inimicis meis. O terrorem! ò formidinem! ò confusionem! Quare; ò peccator, dum adhuc hæc vulnera sunt quasi ora aperta, quæ pro tui salute loquuntur ad Patrem, ad has civitates refugii advola; ingredere in hæc foramina petræ; in fossa hac humo quære præsidium, & solatium. *Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo à facie timoris Domini*. Enixè Deum roga, ut horum vulnerum virtute, gratiam tibi in hoc mundo, & gloriam in Paradiso conferat. *Amen*.

Is. 2. 10.

DOMINICA SECUNDA POST PASCHA.

DE BONO PASTORE.

Ego sum Pastor bonus. Joan.10.

CUm Christus cæli, terræque Dominus sit, nostris non eget opibus, nostra non indiget opera, nilque ad sui emolumentum à nobis expectat. Sed licèt nec opibus, nec subsidio nostro opus habeat; singulari tamen nos amore prosequitur: utque suum in nos manifestet amorem, varia, nunc Nutritii, nunc Medici; jam Magistri, & jam Pastoris sortitur nomina; quæ omnia suum in nos amorem mirum in modum patefaciunt.

Si esuriamus, ipse se nutritium nostrum dicit: *Ego quasi nutritius Ephraim*. Si animæ & corporis infirmitatibus gravemur, ipse in hunc mundum venit ut Medicus, *qui omnes malè habentes curavit*. Si ignorantiæ tenebris involvamur, ipse se Magistrum nostrum exhibet, vultque Magister noster esse, & vocari: *Vos vocatis me Magister, & Domine, & benè dicitis, sum etenim*. Ac tandem totum genus humanum velut gregem suum inspiciens, se bonum Pastorem declarat: *Ego sum Pastor bonus*.

Osee 11. 13

Matt. 8. 16.

Jo. 13. 13.

Non dicit hodie Christus: ego sum Judex, ut adversus vos sententiam dicam: ego sum Tyrannus, ut vos opprimam, ego sum Dominus, ut vestra omnia rapiam. Sed ut nos ad sui amorem alliciat, ait: *Ego sum Pastor bonus*.

Verè Pastor bonus est Christus, qui omnia boni Pastoris munera respectu gregis sibi crediti summo affectu obit. Verè Pastor bonus est Christus, omniumque pastorum exemplar, ad quod respicere debent omnes animarum pastores, ut ei conformes fiant. Eum in hac concione in exemplum, ab animarum pastoribus imitandum, proponam, &c. *Ave*.

TOtum genus humanum grex est Christi Salvatoris, qui tot regimini suo commissas habet oves, quot homines à Deo conditi sunt. Nec ulli meliùs committi poterant, quàm zelantissimo huic pastori, qui gregem suum pavit verbo, prævivit exemplo, & curavit subsidio. *Gregem quidem suum pavit verbo*, cùm in vicis, & plateis, in montibus & in cruce, populis prædicaverit; Apostolosque in universum mundum miserit, ut undique prædicationis sonus audiretur. *Gregem etiam suum prævivit exemplo*, cùm miranda humilitatis, patientiæ, charitatis, omniumque virtutum exempla semper, & ubique ediderit. *Gregem tandem suum curavit subsidio*, cùm non solùm toto vitæ suæ tempore, pro ovium suarum profectu laboraverit; sed etiam pro earum salute acerbam mortem objerit, animamque generosè posuerit: *Animam meam pono pro ovibus meis*. Jo. 10. 14.

Ecce qualis pastor fuerit Christus, & ecce etiam quales esse debeant pastores animarum. Ut enim suo debitè fungantur officio, gregi suo debent verbum, exemplum, & curas suas. Vel, quod idem est, gregem suum debent pascere, præire, & curare: 1. *Pascere* verbo: 2. *Præire* exemplo: 3. *Curare* subsidio.

Pastores animarum gregem suum pascere debent verbo. I. PARS.

VErbum Dei est animæ cibus; & sicut cibus materialis necessarius est corpori: ita verbum Dei necessarium est animæ. Unde sicut caro sine materiali cibo attenuatur, debilitatur, & moritur; ita & anima, si verbi divini cibo non pascatur, arescit, & ad omne bonum inutilis efficitur; *Quomodò caro per famem sicca, & tenuis velut quoddam simulacrum efficitur; ita & anima, si verbi Dei cibo non pascitur, arida, inutilis, & ad nullum opus bonum congrua invenitur*. Aug. serm. 56. de temp.

Populus quidem spirituali hoc verbi Dei cibo indiget; sed quis dabit populo hunc panem ad manducandum? Quis exhortabitur eum in omni patientia & doctrina? Ad hoc sanè tenentur omnes prædicatores, juxta talenta sibi à Deo concredita. Si enim talentis sibi datis ad proximi salutem non utantur, in eandem fortè pœnam incurrent, quam subiit inutilis ille servus, qui in terra abscondit talentum sibi à Domino suo traditum; de quo dicitur, quòd æternis adjudicatus fuerit supliciis: *Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores*. Matt. 25. 30.

Terribilem hanc sententiam timere quidem debent quotquot à Deo ad Apostolicum prædicandi munus vocati sunt. Sed & trepidare magis debent animarum pastores; quia eis ex officio incumbit onus pascendi gregem, seu verbum Dei disseminandi. Is. 58. 1.
His etenim specialiter dicitur: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum*. Iis etiam specialiter declarat Spiritus sanctus, quòd si culpa eorum perierit impius, quia scilicet noluerint eum monere, & exortari in do-

in doctrina sana, sanguinem ejus ab iis requiret, seu ab iis rationem exiget animæ illius, quæ culpa eorum periit: *Sanguinem* Ezec.3.18. *autem ejus de manu tua requiram*. Timeant ergo pastores illi, qui quasi canes muti latrare non valent: timeant animarum pastores, quibus licèt ex officio onus prædicandi, & Dei verbum annuntiandi incumbat, eructare nesciunt verbum bonum, populumque, defectu cibi spiritualis, fame perire sinunt: timeant, ne animarum sua culpa perditarum rationem ab iis Deus requirat.

Cùm Christus Dominus sanctum Petrum universalis Ecclesiæ pastorem instituere voluit, interrogavit illum primò de amore, dicens: *Simon Joannis amas me*? Ideò illum primo de amore interrogat: quia prima virtus, qua florere debent animarum pastores, est charitas in Deum. Sed postquam semel, bis, & ter audivit Christus Petrum respondentem: *Tu scis, Domine, quia amo te*; semel, bis, & ter præcepit ei ut gregem suum pasceret: *Pasce oves meas, pasce agnos meos*. Cur toties hæc verba repetit Christus? Cur toties summum Ecclesiæ pastorem Petrum, ad pascendum gregem excitat? Quia postquam animarum pastores Deo reddiderunt quæ Deo debentur, totos se dare tenentur saluti animarum; easque, quantùm fas erit, pascere debent verbi Dei pabulo, ut illas spiritualiter nutriant, & salvent. Unde sanctus Petrus, qui pastorale à Christo onus acceperat, aliis omnibus animarum pastoribus dicit: 1.Pet.5.2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei*. Quasi dicat: *pascite* gregem curæ vestræ demandatum: *pascite* eum in doctrina bona & sana: *pascite* eum, ut Dei voluntati pareatis: *pascite* eum, ut sanguinem ejus de manu vestra Deus non requirat, & ut reprobi non efficiamini.

Castigabat corpus suum D. Paulus, illud que diris cruciabat mortificationibus, *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*. 1.Cor.9.27 Cujus rei rationem adducit, dicens: *Ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*. Timebat reprobus fieri Apostolus, cùm prædicaverit. Sed nonnulli ex animarum pastoribus timere debent terribilem reprobationis sententiam, & cùm prædicant, & cùm non prædicant, *cùm prædicant*, quia vana, ridicula, & exitiosa sæpè prædicant, quia sæpè specialia auditorum vitia magno cum scandalo promulgant, quia non Dei, sed sui gloriam, suamque utilitatem quærunt, vel quia clamant, non ut Deum glorificent, sed ut inordinatarum passionem suarum impetui satisfaciant; hi timere debent, ne à Deo reprobentur, quia gregem non pascunt, sed scandalizant, quia populo non panem, seu Dei verbum; sed verba, quæ passio, vel imprudentia suggerit, administrant. Timeant pastores, cùm sic prædicant; sed & timere debent, *cùm non prædicant*, quia si parvulis panem non frangant; si pueros, rudes, & ignaros non erudiant; si adversus vitia non clament; & si defectu pabuli oves eis commissæ pereant, ipsi simul cum ovibus peribunt, & reprobabuntur.

Eximius pastor paulus, congregatis multis, quibus prædicaverat, ait: Vos scitis, Act.20. *quomodò nihil subtraxerim utilium, quominùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos*. Et paucis interjectis, subdit *quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium*. O quàm felix D. Paulus, qui mundus est à sanguine ovium suarum, & cujus culpa nulla ex ovibus periit! O quàm felix etiam quilibet alius pastor, qui cum divo Paulo dicere potest, *mundus sum à sanguine omnium*: vel, *mundus sum à sanguine ovium*: quia nulla ex eis est, cui cibum spiritualem non administraverim, nullaque ex eis culpa mea periit. Beatus sanè ille servus, quem, cùm venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem, à distribuendo spirituali cibo non desistentem; ac ita verbum Dei annuntiantem, ut ignaros erudiat, rebelles comprimat, peccantes corripiat, nullaque ex ovibus sua culpa pereat. Certè hujusmodi pastorem magna Deus in cælo dignitate donabit, & *super omnia bona sua constituet eum*. Mat.24.47 Sed væ pastoribus improbis, qui plus de venatione, quàm de prædicatione satagunt; qui plus de colligendis pecuniis, quàm de distribuendo pane spirituali curant; qui toti sibi sunt, fulsque temporalibus emolumentis, & parùm, aut nil de grege sunt solliciti: unde fit, ut eorum culpa oves pereant. Væ his pastoribus, quia de ovibus perditis rationem sunt reddituri, ac fortè æternis ignibus adjudicandi, quia mundi non sunt à sanguine ovium suarum.

Cùm Isaias propheta cælestes audiisset Spiritus, summa cum reverentia Deum laudantes, ac ineffabili cordis affectu clamantes; *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum*; Isa. 6. se infelicem censebat, eo quòd tacere ipse, nec simili affectu in Dei laudes prorumperet, *Væ mihi, quia tacui*. O quàm infelices illi pastores, qui à Dei laudibus abstinent, qui minùs religiosè preces suas recitant, aut qui aliquam earum partem omittunt! hi sanè dicere possent: *Væ mihi, quia tacui*.

cui. Sed hoc potissimùm dicere deberent muti illi pastores, qui gregem suum Dei verbo pascere, aut nescierunt, aut noluerunt: hoc sanè dicere deberent, & hoc quisque eorum in inferno dicet, & millies repetet. Quisque ex his pastoribus, in inferno existens, mente revolvet quotquot ex ovibus suis defectu pabuli spiritualis perierint, ac intra se dicet: si hos & illos homines docuissem mysteria fidei, jam ob suam ignorantiam hic non cruciarentur: si hos & illos impios fortiter corripuissem, à peccatis declinassent, & in hunc locum tormentorum non venissent: si verbum Dei disseminassem, tum afflictis, tum infirmis, tum insignibus his & his peccatoribus, ac omnibus qui meo regimini erant demandati, ex his multi salvi facti essent, & ego æternis istis suppliciis addictus non fuissem: quare *va, va mihi, quia tacui.*

Sic clamabunt in inferno pastores, qui oves suas cælestis doctrinæ pabulo in hoc mundo non nutrierunt. Quare, ò pastores animarum, ut vos non tædeat tacuisse, & in inferno non dicatis: *Ve mihi, quia tacui*, ne taceatis nunc; sed clamate fortiter, magno cum zelo prædicate, & populi vestri peccata generosè corripite: *Clama, ne cesses*. Clamate, prædicate, peccatores arguite, obsecrate, increpate, ut eos à peccatis revocetis: *Prædica verbum, insta opportunè importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Tom.4.2

Nec dicatis, duros & rudes esse auditores vestros: quia non omnes auditores vestri tales sunt; & si ex his aliqui sint duri, qui verbo Dei resistant; alii dociles invenientur, quorum aliquis benignè recipiet verbum, & ex eo plurimum eliciet emolumentum. Sed insuper advertite, quòd si prima, secunda, & tertia vice peccatori non suadeatis, ut derelinquat vias suas, hoc fortè facietis quarta, vel quinta vice: ac tandem faciet Deus, ut rebelles & indurati quique peccatores, vel totaliter convertantur, vel saltem minùs peccent. Quare constanter verbo Dei oves pascite, monete, corripite, & expectate in omni patientia; & longanimitate.

Ne despiciatis pauperes: quia talium magis quàm aliorum est regnum cœlorum: & Christus missus est præcipuè, ut pauperibus evangelizaret: *Spiritus Domini super me, evangelizare pauperibus misit me.* Luc.4.18.

Nec dedignemini fidei elementa pueros docere: hoc etenim facere non dedignati sunt Apostoli, necnon insignes Ecclesiæ Doctores; & de Joanne Gersone, licèt Cancellario Parisiensi, fertur, quòd hoc munus sæpè & jucundè obire solitus sit. Cùmque obtrectarent nonnulli, tamquam hoc tanto viro indigni essent; ad Christum orationem suam dirigens, ait: (O Bono Jesu, quis ultra post te verecundabitur esse humilis ad parvulos, quando tu usque ad castissimos puerorum amplexus brachia inclinas, & circumligas? Absit ergo, ut indignum sit parvulorum animas plantare, & rigare. Venite igitur parvuli ad me; ego vobis doctrinam, vos mihi orationem impendetis: sic Angelos nostros vicissim lætificabimus.) Sic, ò pastores, non solùm magnos, sed etiam parvos, ac omnes curæ vestræ demandatos pascite, & verbo salutis imbuite. At si animarum pastores gregem suum debeant pascere verbo; *debent etiam præire exemplo.*

Pastores animarum gregem suum debent præire exemplo. II PARS.

Non satis est, quòd animarum pastor gregem verbo pascat: quid enim proderit verbo docere, si exemplo non confirmet quod dicit? Quid proderit, si unum dicat, & aliud faciat? Qua ratione docebit alios, mundi divitias, delicias, & honores contemnere, si ipse ea quærat & ambiat? Quomodo humilitatem suadebit superbus, castitatem libidinosus, liberalitatem avarus, mansuetudinem iracundus? Quid proderit, quòd verbis quid faciendum sit dicat, si operibus contradicat; Hoc quidem parùm, aut nihil prodesset. Imò qui unum prædicaret, & aliud faceret, daret auditoribus occasionem murmurandi, ac dicendi: *Qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mæchandum, mœcharis*. Et ideò dixit S. Hieronymus: *Non confundant sermonem tuum opera tua: ne cùm in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis?* Rom.2.21

Hoc sanè dicerent auditores, si pastor exemplo suo, & bonis moribus non præluceret: quare pastor virtutibus, & exemplo suo gregem anteire debet, ut verbum prædicationis cum fructu ostendat. Sed pastor oves, seu eos, qui regimini ejus subduntur, debet etiam virtutibus anteire, ut eos ad benè faciendum alliciat. Ut enim præclarè dixit Plutarchus, *efficacissimum exhortationis genus est, id Principem facere, quod ab aliis fieri velit.* Dic tu, quòd efficacissimum exhortationis genus est, id pastorem facere, quod ab aliis fieri velit: quia pastorum exempla subditos alliciunt ad id faciendum quod à pastoribus fieri vident: & erubescerent subditi, si bonum non facerent, quòd faciunt pa- Plutarc. in Lacon.

Pastores; ac si iisdem non incumberent virtutibus, quibus Pastores fulgent.

Plut. ib. De Agesilao Lacedæmoniorum Principe fertur, quòd cùm milites suos ad aliquod opus peragendum inducere vellet, primus ipse coram illis ad tale opus faciendum se accingeret: quo exemplo milites ejus, quasi pudore confusi, ad idem opus agendum stimulabantur, moxque manum operi admovebant. Idem sanè accidit animarum Pastoribus: cùm enim actionibus humilitatis, patientiæ, mansuetudinis, charitatis, & aliarum virtutum hi se exercent; qui eorum curæ commissi sunt, eorum exemplo ad similia agenda excitantur; & erubescerent, si Pastorem præclaris virtutibus insignitum aliquo modo non imitarentur. Erubescerent subditi, si essent gulosi coram Pastore, abstinentiæ virtute insignito; si essent immodesti coram Pastore, modestiæ virtute prædito; si loquaces coram Pastore taciturno; si superbi sub pastore humili: quia, ut ait S. Bernardus, *erubescunt superbi esse* S. Ber in *discipuli, si eos in humilitate præcesserint Ma-* sent. *gistri*.

Narrat Diodorus Siculus, quòd Aulici Regum Æthiopiæ indecorum arbitrabantur, si Rege eorum claudo, vel monoculo, ipsi rectè incederent, & duos oculos habe-Diod l. 4. rerum rent: *Turpe existimabant, Rege claudo, non omnes amicos claudos esse*. Sed erubescerent, turpiusque censerent inferiores benè morati, si Pastore præclaris virtutibus fulgente, ipsi iisdem non incumberent. Oves ergo suas exemplo anteeant Pastores; ac ferventer omnis virtutis actibus incumbant, ut rubore perfusi subditi eorum, ad similes actus eliciendos excitentur. Sed & Pastores bono exemplo oves præire debent; *quia oves in Pastores respicere solent, eorumque, sive bona, sive prava exempla imitari*.

Quod præclarè docet sanctus Dionysius, Dion. lib. de cælest. Hier. c. 6 cum pastorem animarum vocat *speculum subditorum*: Pastores enim animarum sunt verè subditorum specula. Quia sicut ad præsentiam speculi faciem & gestus suos componere solent mulieres; ita ad vitam, mores, & actiones pastorem se componere solent, qui eorum regimini subduntur; eosque mores, sive bonos, sive malos, ut plurimùm induunt subditi, quos in pastoribus apprehendunt. Unde dicit Spiritus sanctus, quòd *qualis Rector est civitatis*, Eccl. 10. 2. *tales & inhabitantes in ea*. Quod & de pastoribus animarum dici debet; qualis enim pastor, tales sunt & oves: si pastores sint humiles, mansueti, casti, & sobrii, tales etiam esse solent subditi; & econtrà: si pastores sint elati, superbi, discordes, & libidinosi, tales etiam plerùmque sunt, qui eorum curæ demandantur: ac tales sunt oves, qualis est Pastor, qui illas præit.

Quod ut quàm verum sit, pateat, non displicebit hic adducere Dionysii Syracusani exemplum; de quo refert Plutarchus, Plutar. in Mor. quòd relicto Philosophiæ studio, cui plurimùm deditus fuerat, ad fœdas voluptates, & ad delicias, quas nec nominare licet, declinaverit. Hunc autem, & benè, & malè agentem imitati sunt ejus Aulici, seque totos ad ejus mores finxerunt. Cùm enim potentissimus ille Princeps litterarum studio incubuit, ipsi etiam litteris dederunt operam, & cum ille libidinibus adhæsit, adhæserunt & illi.

Ecce quid accidere soleat omnibus animarum pastoribus: qualis enim pastorum est vita, talis & esse solet vita gregis: quales sunt pastoris mores, tales & illorum, qui ejus regimini subsunt; quia Superiorum actiones plerùmque imitantur subditi, eorumque moribus conformari solent: & præcipuè cùm pastores liberiori vitę indulgent; & aliquid mali perpetrant.

Videte quid factum sit, nato Christo. Narrat sacer Textus, quod cùm audiisset Herodes, natum esse Regem Judæorum, Matt. 2. ille *turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo*. Quòd turbetur Herodes, non est mirum: quia timet, ne Rex ille recens natus eum è solio deturbet, eumque regno spoliet. Sed cur timet, & turbatur Jerosolyma, quæ civitas Regis magni est, & quæ Christi Salvatoris adventum diù concupierat, summoque affectu optaverat? Gaudere debebat Ierosolyma, & non trepidare; lætari, & non turbari: cur ergo trepidat, & turbatur simul cum Herode? Hujus rei causa est, inquit Bernardus, quia Jerosolymitani iniquo se Regi conformant, eumque imitantur: *Videte, fratres*, inquit, *quantùm noceat* D. Bern. ser. 3. de Epiphan. *iniqua potestas, quomodò caput impium subditos quoque suæ conformat impietati*. Idem planè in qualibet Communitate, & in quocumque grege accidere solet: inferiores enim, Superiorum, pastorumque suorum exempla speculari solent: & si eos superbos, avaros, libidinosos, ebriosos, vel aliis vitiis deditos esse adnotent, eos imitantur. Quod si quis eos de superbia, avaritia, libidine, vel alio quodam vitio corripere velit: respondent: cur non faciam quod facit pastor meus? Quare pastores potissimùm conari debent, ut non prava, sed bona gregi exempla exhibeant. Et hoc adhuc magis agere tenentur: quia malæ pastorum actiones, pravaque eorum exempla *sunt quasi pe-*

stes, quæ gregem infestant, & ad vitia trahunt.

Fatentur omnes, sensum & cogitationes hominis ad malum prona esse; ac quemque prava sua propensione ad malum facilè trahi. Si autem qui ex se ad malum est propensus, pravo etiam pastoris sui exemplo ad illud alliciatur, quid non faciet? in quod peccatum non incidet? Nullum sanè tam grave, tamque turpe scelus, ad quod non trahatur. Ut enim ait S. Chrysostomus: *Si etiam sine exemplis mala homines per se facilè inveniunt; quid non facturi existimentur, si pravo aliorum exemplo ad perniciosos actus invitentur?* Quasi dicat, nullum esse malum, ad quod perpetrandum non sit paratus qui pravo aliorum ducitur exemplo. Quod præcipuè dici debet de pravis pastorum exemplis; quæ sunt quasi pestes, à quibus grex inficitur, & clientum mores corrumpuntur. Et ideò hujusmodi pastores, non in veritatis & justitiæ, sed in pestilentiæ cathedra sedere dicuntur: quia scilicet pravæ eorum actiones sunt quasi pestes, quæ inferiorum mores corrumpunt; hi, inquit Hugo à S. Victore, in cathedra pestilentiæ sedent: *quia pravum opus in exemplum veniens, plures corrumpit. Sicut enim pestilentia facilè & efficaciter illos corrumpit, quibus adhæret; sic malum exemplum facilè & efficaciter nocet.* Quare, ò Pastores, à pravis quibusque actionibus, velut à contagiosa peste, abstinete: nullum in vobis videatur pestilens exemplum; sed bonis exemplis prælucete, & gregem anteite.

Chrys. li. 1. de provid. — Hugo L. sent. c. 1.

Ad hoc mille rationibus adduci deberent animarum pastores; sed ut in infinitum mea non protendatur oratio, præcedentibus unicam subjungam; ac dicam, pastores, bonorum operum exemplis gregem præire debere, ne à Deo maledicantur. Heu! si olim maledixerit Deus pastoribus Israel, eò quòd gregi necessaria non suppeditarint, dicens: *Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis;* quanto majori ratione iis maledicet animarum pastoribus, qui oves, pretioso Christi sanguine emptas, non solùm non paverunt, & non curarunt; sed, quod pejus est, pravis eas exemplis ad vitia & ad tartara duxerunt? Certè durissimum in hujusmodi pastores erit Dei judicium: *Judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.* Durissimum & formidandum in eos erit Dei judicium: quia æterna haud dubiè maledictione ferientur; audientque Christum iis dicentem: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Quod ut vitare valeant gregem præire debent exemplo, *ac etiam curare subsidio.*

Ezec. 34. — Sap. 6.

Pastores animarum gregem suum debent curare subsidio. III. PARS

PAstores animarum à Deo & Ecclesia sunt instituti, non ut tota die quiescant, non ut turpi otio indulgeant, non ut somno gravi usque ad prandium sopiantur, non ut longè à commisso sibi grege divagentur, non ut lac & lanam solummodò curent, non ut seipsos & consanguineos opibus & honore impleant, non ut iniquis litibus gregem conturbent, dissipent, & vastent; sed ut portent pondus diei & æstus; ut infirmos visitent, mœstos consolentur, pauperum necessitatibus occurrant, pusillanimes ad virtutis amorem excitent, peccatores à viis iniquis avertant; ut evellant & destruant, ædificent & plantent; ut gregi summa cura invigilent; utque erga illum omnia charitatis officia sedulò impendant. Ut enim ait S. Joannes Chrysostomus, *non est boni Pastoris quiescere; sed pro grege sibi credito laborare.*

Chrys. ho. 19. ad Ro.

Hæc est differentia inter bonum, & mercenarium pastorem, quòd mercenario non est cura de ovibus, sed de lucro & honore: *Non pertinet ad eum de ovibus.* Fame pereant oves, infirmentur, peccatis obruantur; Officiis divinis non intersint, diebus Festis à sacrosancto Missæ sacrificio absint, animam salutari pœnitentiæ baptismo mundare renuant, ad sacram Synaxim etiam tempore Paschali non accedant; de his non curat mercenarius, sed solùm de mercede, de lucro, de ditandis parentibus, & de facultatibus ampliandis; *Non pertinet ad eum de ovibus.* Econtrà verò bonus pastor ovium curæ totus incumbit; in omnibus necessitatibus, sive spiritualibus, sive temporalibus, eis subvenit; quòd infirmum est consolidat, quod ægrotum sanat, quod confractum alligat, quod dispersum quærit; ac omnibus modis gregi subvenit, quasi de eo rationem redditurus: *Ipsi pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* O quam rectè sapiunt qui non mercenarios, sed bonos pastores imitantur, & qui ovibus debita subsidia non denegant, ut supremo Judici sui muneris rationem reddere valeant.

Joan. c. 13 — Hebr. 13.

Bonus pastor debet esse paratus ad dandam propriam vitam pro ovium sibi commissarum salute: ut enim ait Christus, *bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Hoc facit bonus pastor; & hoc agere tenentur omnes animarum pastores, cùm de ovium salute agitur. Majus enim bonum est ovium æterna salus, quàm temporanea pastoris vita: quare sanguinem, vitamque profundere tenentur pastores, cùm hoc pro animarum ipsis

ipsis demandatarum salute necessarium est. Et non solum semel ad hoc faciendum tenentur, sed etiam millies, si fieri posset: *Bonus Pastor* inquit Chrysostomus, *innumeris etiam mortibus seipsum pro ovibus exponere debet*. Si autem animarum Pastor pro grege vitam dare teneatur, cùm id necessitas exigit; quantò magis ovibus necessitatem patientibus debet dare sua? quanto magis tenetur oves esurientes pascere, errantes reducere, infirmas curare? quantò magis in spiritualibus & temporalibus ovium necessitatibus, labores & temporalia bona iis impendere debet?

Chrys. ib.

Animarum Pastor super se primò, & deinde super gregem vigilare tenetur. Super se quidem primò, ut saluti suæ consulat: deinde super gregem, nonut oves suas temporalibus bonis spoliet, non ut scrutetur, quid lanæ, quid pinguedinis, quid lactis ex hac, & illa gregis sui ove elicere possit; sed vigilare debet super gregem, quasi de qualibet ex ovibus suis rationem Deo redditurus: *Ipsi pervigilant quasi rationem prò animabus vestris reddituri*. Dic, quæso, ò Pastor, quomodò super gregem vigilares, si certò scires, & sedulo cogitares, te intra breve tempus moriturum, Deoque de grege rationem redditurum? Quomodò pauperum necessitatibus subvenires? quomodo infirmos inviseres? quanto fervore Sacramenta administrares? quanto zelo peccatores ad viam salutis reducere conareris? quanto studio pro cuiusque salute laborares? Sic, sic gregi invigilare, & pro grege laborare debes: quia brevi moriturus es, & de grege Deo rationem redditurus.

Heb. 13. 17.

Egregium vigilantis Pastoris animarum exemplum habemus in Jacob, pecorum Pastore, qui ovium sibi concreditarum Socero suo Labam reddens rationem; aut: *Viginti annis fui tecum; oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam. Diu noctuque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis*. O quàm vigilans, ò quàm indefessus pecorum pastor extitit Jacob! Sed, ut ait S. Gregorius, *si sic vigilat & laborat, qui pascit oves Labam, quanto labore quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oves Dei*? Vigilate ergo Pastores, strenuè laborate pro Dei ovibus vobis commissis, de quibus rationem estis reddituri.

Gen. 31. 38.

Greg. li. 9. epist. 48.

Omnes animarum Pastores sunt patres spirituales respectu ovium suarum, sed quia maior matrum, quàm patrum, in filios est vigilantia, majorque cura & sollicitudo, optabat Divus Augustinus, ut omne animarum Pastores essent quasi matres respectu gregis sui; volebatque ipse sanctus Doctor, ab omnibus suo regimini commissis, ut mater inspici, dicens; *Me putate matrem animarum vestrarum*. Videte, quæso, quanto affectu, quanta sollicitudine, quantoque labore matres filiis enutriendis, educandis, & ditandis incumbant; attendite, quid non faciant matres pro filiis, cùm infirmantur, cùm ab inimicis persecutionem patiuntur, cùm in vitæ periculo versantur: investigate, quot noctes insomnes ducant, quot labores obeant, quot subeant pericula, ut sua filiis subsidia præstent, tota ferè matrum cura, filiorum solatio & subsidio incumbit. O animarum Pastores, estote matres respectu gregis, hoc pro ovibus agite, quod pro filiis faciunt matres: quamlibet ex ovibus vestris, ut filium inspicite, pro quolibet ex his, qui curæ vestræ sunt demandati, sic vigilate, sic laborate, ac si vester esset filius, ac tanto cordis affectu pro grege laborate, ut vos oves non solùm ut Pastorem & Patrè sed etiam ut matrem inspiciant & æstiment *Me putate matrem*.

S. Aug. l. 10. hom. hom. 19.

O quàm infelices Pastores illi, qui non sunt quasi matres spirituales respectu gregis! Quàm infelices, qui de grege non sunt solliciti, & qui ei in necessitatibus, tum corporalibus, tum spiritualibus, non subveniunt. Infelices quidem hi, quia quotiescumque de bonis Ecclesiasticis comedunt, judicium sibi manducant. Sicut enim qui indignè manducat corpus Christi, *judicium sibi manducat*; ità & cùm Pastor, qui gregem non curat, de proventibus Ecclesiasticis pascitur, judicium sibi manducat. *Indignus lacte & lana convincitur, si non pascit oves. Si non vigilat in custodia gregis, judicium sibi manducat*.

S. Bern. in Dec.

Hujusmodi fanè Pastores judicium sibi manducant, & ad extremum Dei judicium tremebundi accedent, ut ultimam condemnationis sententiam audiant. *Venient ante tribunal Christi: audietur populorum querela gravis: accusatio dura eorum, quorum vixere stipendiis, nec diluere peccata; & eorum, quorum facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores*. Auditis autem his accusationibus, ad æterna inferni supplicia condemnabuntur.

S. Ber. ibi

O inique Pastor, quid tunc tibi proderit divitiis, & deliciis affluxisse? *Quid tibi, insipiens, deliciæ sapiunt. Quid cæcos tuos delectabant oculos divitiæ illæ, quibus mercaris tam grave judicium*? Certè tunc optabis pecunias in mundo non congregasse, ac de onis Ecclesiæ ea solummodò sumpsisse, quæ

S. Ber. ibi

quæ victui & vestitui necessaria erant. Sed & tunc te tædebit, non pavisse gregem verbo, exemplo non illum præisse, & non illum curasse subsidio. Fac nunc quod tunc fecisse velles in hoc mundo. Imitare Christum, qui gregem suum pavit verbo, præivit exemplo, curavit subsidio: & postquam illum imitatus fueris in hoc mundo, cùm illu regnabis in Cælo. *Amen.*

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

DE LACRYMIS.

Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Joan. 16. 20.

PRo famulis mortuis, & pro modico pecuniæ detrimento lugere solent homines; animam autem quotidie perdentes, de eo ne cogitant quidem. At certè sterilis est omnis effusio lacrymarum, quæ ob temporalium bonorum jacturam fit; inanes sunt lacrymæ, quas damnum, vel temporale quoddam incommodum extorquet: non enim pro his rebus, sed pro commissis peccatis flendum.

Ista potissima, & quasi unica fletuum nostrorum debet esse causa: *Flere debemus peccata quæ commisimus*, inquit divus Augustinus: *Iste fletus sit panis noster, quem die ac nocte comedere debemus.* Et divus Bernardus explicans illa divi Pauli verba: *Flere cum flentibus*, ait: (Nunquid Apostolus præcipit flere temporalium rerum amissionem, filiorum mortes, morborum vim, gravitatem inopiæ, aut fortium potentiam? Absit. Plorandi enim sunt qui taliter plorant: nam religiosa tristitia, aut alienum peccatum luget, aut proprium.)

* Aug. ser. 31. ad Frat. in erem.

S. Bern. ser. de S. Maria Magd.

Non de externis, sed de internis lachrymis; seu, quod idem est, de interiore dolore intelligenda sunt prææallata sanctorum Augustini & Bernardi verba; quorum ingenio ut me componam, de detestatione, & dolore peccati sub nomine lacrymarum differam; maximamque earum, pro peccatis fusarum, utilitatem explicare conabor, &c. *Ave.*

NOn facilè capere possumus, quot & quanta ab elementis percipiamus emolumenta; & præcipuè ab aqua, quæ sitim extinguit, febris æstum mitigat, hortos & montes irrigat, aridam fructificare facit terram, aliaque multa ad hominum utilitatem efficit; ex quibus tria solummodò recensebo, quæ mihi nunc in mentem veniunt, & quæ proposito meo opportunè occurrunt. Hæc autem sunt; quod aquæ naturales, quas ad usus nostros Deus nobis in hoc mundo concessit, habent virtutem lavandi, extinguendi, & portandi: habent virtutem lavandi sordes, extinguendi ignem, & portandi homines, naves, & merces in varias orbis partes.

Magna sanè aquarum illarum utilitas: cùm sordida quæque lavare valeant: cùm ignem nostrum sublunarem facilè extinguant: cùmque onera, quantumvis gravia, in varias & dissitas Provincias facillimè deferant. Sed his aquis aliæ sunt longè utiliores; lacrymæ scilicet: quia lavant, extinguunt, & portant: 1. Lavant sordes peccati: 2. Extingunt ignem inferni: 3. Portant ad Regnum Dei.

Lacrymæ lavant sordes peccati. I. PARS.

QUanta sit turpido animæ existentis in statu peccati mortalis; quantæ sint sordes criminum, quibus inquinatur, non facilè concipimus. Sed sciunt cuncti, hujusmodi sordes lavari Baptismo, martyriu, & Christi passione. Quod autem mirum est, in lacrymis ex corde contrito manantibus est quodammodò virtus Baptismi, martyrii, & passionis Christi; quia hæ lacrymæ lavant criminum sordes: 1. Sicut Baptismus: 2. Sicut martyrium: 3. Sicut Christi passio.

1. Certùm est, quòd per Baptismi susceptionem omnia eluantur peccata, etiam actualia. Baptismus enim *est mors criminum*: quia mox ut recipitur, in suscipientis anima omnis culpa tollitur, & penitùs abluitur: ita ut homo post Baptismi debitam receptionem, ab omni macula & sorde peccati liber remaneat. Velim, animam non originali solùm, sed turpibus, & enormibus quibusque aliis criminibus fœdari: tanta est Baptismi efficacitas, ut has omnes sordes facillimè tollat, animamque ab iis mundam & immunem efficiat: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.*

S. Cyp. l. 2. epist. 2. ad Donat.

Eze. 36. 25

O mirabilem Baptismi virtutem! Sed ò mirandam etiam lachrymarum hominis pœnitentis & contriti vim! quæ tanta est, ut sint quasi alter Baptismus, quo omnes penitùs peccati sordes post Baptismum contractæ eluuntur, & mundantur: *Est & Baptismus aliquis in compunctione cordis, & lacrimarum assiduitate.* Erraret qui aquam

S. Bern. ser. 1. in oct. ay Pas ha

aquam rosaceam, aquam cinnamomi, violarum, vel aliam, per alembycum, vel arte chymica expressam, ad baptizandum assumeret. Ast aquæ illæ, quæ ex corde hominis pœnitentis ab ardentissimo Dei amore educuntur, & per oculos eliquantur, animam baptizant, & ab omnium peccatorum sordibus lavant. Hæ sunt aquæ lustrales saluberrimæ, quæ omnis peccati maculam ab anima tollunt: *O aqua salutaris, per quam omne peccatum destruitur.*

s. Aug. ser. 11. ad Frat.

His aquis S. Petrus post trinam Christi negationem baptizatus est. Graviter quidem in Christum peccaverat, cùm eum ter negaverat; triplici ac negatione animam suam coinquinarat; sed amarè flevit & lachrymæ ejus ex corde contrito manantes, fuere veluti baptismus, quo omnes peccatorum eius sordes lotæ sunt: *Felices, sancte Apostole, lacrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis.*

s. Leo ser. 9. de Pass.

Eandem virtutem habuere lacrhymæ Magdalenæ pœnitentis. Erat illa *mulier in civitate peccatrix*, quæ multis enormium peccatorum sordibus animam suam fœdaverat; sed mulier illa, quæ graviter peccaverat, amarissimè flevit; ejusque lacrymæ, non solùm lavandis Christi pedibus inservierunt; verùm & sacer fuere baptismus, quo peccatricis anima lota, omniumque criminum ejus sordes purgatæ sunt: *Dominicos pedes lavat lacrymis, crinibus tergit, inpeccatricis caput purgandis criminibus refluebat unda, ut suo fonte mulier in novum baptisma suorum dilueret illuviem peccatorum.*

Chrys. serm. 9. de Mag.

Iste lachrymarum baptismus non est quidem Sacramentum à Christo Domino institutum: in aliquo tamen Baptismi Sacramentum excedere videtur; quia Baptismus ut Sacramentum, interari nequit: baptismus verò lachrymarum est iterabilis. Quotiescumque enim quis peccaverit, toties peccatorum suorum sordes abluet, si de iis doleat, & lachrymas ex corde contrito manantes effundat. Quia hæ lachrymæ sunt *felix lavacarum, quod toties valet ad purgandum, quoties purgari indiget cor humanum* Lachrymæ ergo lavant criminum sordes sicut Baptismus: *sed eas etiam lavant sicut martyrium.*

2. Omnibus apertum est, martyrio cuncta ablui & deleri peccata: eo ipso enim quo quis Martyr pro Christo occubuit; anima ejus ab omni peccatorum sorde libera ad cælum evolat. Undè martyrium vocari solet baptismus sanguinis; quia martyrium est quasi alter baptismus, quo non per aquam, sed per fusum sanguinem omnes abluuntur peccatorum sordes. Sed quod mirum est, eadem est lacrymarum ac martyrii virtus, suntque lacrymæ quasi baptismus sanguinis, quo omnia lavantur peccata. Non loquor de muliercularum illarum lachrymis, quæ flent ex impetu naturæ, & ut sibi satisfaciant; sed de lachrymis ex corde contrito procedentibus; *Istæ lachrymæ*, inquit Chrysostomus, *sunt velut baptismus sanguinis*: quia scilicet omnes criminum sordes abluunt sicut martyrium, quod est baptismus sanguinis.

Chrys. in Ps. 50.

Ad cujus rei probationem affert Chrysostomus S. Petri, & S. Mariæ Magdalenæ exempla, dicens; (si Martyres effundunt sanguinem, peccatores effundunt lachrymas. Meretrix illa non fudit sanguinem, sed fontes lachrymarum profudit, & delevit peccata sua. Petrus amarè fudit lachrymas, & abstersit peccatum; *quia istæ lachrymæ sunt velut baptismus sanguinis*.)

O Mirandam lachrymarum virtutem, Non omnes ad martyrii palmam vocati sunt non omnibus datum est pro Christo sanguinem fundere; sed omnibus datum est lachrymari, sed de peccatis dolere, & criminum suorum sordes lachrymis abluere, quare lavate lachrymis maculas criminis, sacrum ex lachrymis vestris vobis conficite lavachrum; animarum vestratum maculas baptismo lachymarum abluite. Cùm quis novit aliquam in facie sua esse maculam, statim eam lavat; sic, statim atque aliquam peccati maculam in animabus vestris esse cognoveritis, amarè flete, & lachrymæ erunt sicut martyrium, & sicut baptismus sanguinis, quo omnia peccata vestra abluentur. Sed si lachymæ lavant criminum sordes sicut martyrium; *lavant etiam eas sicut Christi passio.*

3. Certum est, virtute passionis Christi omnia hominum lota esse peccata; aut saltem in passione Christum obtulisse pretiosissimum suum sanguinem, ut eo omnia lavarentur. Et ideò ait S. Joannes Evangelista, quod Christus laverit nos à peccatis nostris in sanguine suo; *Lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Ap. 1. 5.

Magna quidem hæc passionis Christi virtus; sed magna etiam virtus lacrymarum ex corde contrito pro peccatis fusarum. Quia sicut in passione Christus ex suo sanguine lavacrum fecit, quo omnium hominum crimina lavarentur; ita & lacrymæ pro peccatis fusæ sunt quasi lavacrum, quo ab omni inquinamento peccati lavantur. Et ut ait S. Chrysostomus, lacrymæ non aliqua duntaxat, sed omnia quæ in anima sunt.

sunt, peccata abluunt: *Lavant lacrymæ congeriem peccatorum*. Unde D. Augustinus ait, quòd *lacryma est passionum Christi vicaria*. Lacrymæ enim sunt passionis Christi vicariæ, quia in passione obtulit Christus pretiosum suum sanguinem, tamquam sacrum lavacrum, quo ablui poterant omnes peccatorum sordes: & lacrymæ, tamquam passionis Christi vicariæ, virtute sanguinis illius in cruce fusi, nos à peccatis omnibus abluunt.

Chrys. h.3.in Ps. 50.

Miramini lacrymarum virtutem, quæ tanta est, ut omnium criminum sordes abluant. Quare lacrymas fundite, non ob propinquorum mortem, vel ob temporalium bonorum jacturam; sed ad delenda in vobis peccata, & ad tollendas ab animabus vestris horrendas criminum sordes: *Tristitia enim nobis data est, non ut in morte, aut in alia re doleamus; sed ut deleamus peccata*.

Chrys. ho.5.ad Pop.

Audite Christum prohibentem mulieribus, ne super ipsum lacrymas fundant, *Nolite flere super me*. Cur, ò bone Jesu, flere super te vetas? Tu fundis sanguinem, & nos lacrymas fundere prohibes? Omnia lugent elementa, vel ipsa plorant saxa; & nos pro quibus gravissima pateris, nec flere permittis? Non prohibet lacrymas Christus, sed indicat, ipsi gratius fore, si super nos, & ad delenda nostra crimina, quam si super ipsum eas fundamus: unde subdit: *sed super vosipsas flete*. Heu! si arguantur flentes Christum, eò quòd præstet lugere propria scelera; quid sentiendum de his, qui deflent, scorta à se auferri; qui deflent, occasiones peccati à se violenter tolli; qui deflent, mancipia diaboli à se se morte separari? Hi certe stultissimi sunt nos autem, si sapiamus, super nosipsos flebimus, ut peccata nostra abluamus. Hic debet esse scopus, hic finis, hoc objectum lacrymarum nostrarum. Peccasti? plora, & toto corde ingemisce, ut peccata laves, & deleas.

Luc. 23. 28.

Uberes David fundebat lacrymas: *Exitus aquarum*, inquit, *deduxerunt oculi mei*. Sed ad quid tot ejus lacrymæ? Cur ita flet? Quid ploras, ò Rex sanctissime? Num Bethsabeam repentina morte sublatam? Num filium, aut filiam extinctam? Num ab hoste profligatum exercitum? Num ob falsorum amicorum conjurationes? Num ob persecutionem, quam à vassallo tuo pateris? Audite Ambrosium, causam lacrymarum Davidis explicantem: *A sancto viro*, inquit, *plus culpa, quàm ærumna defletur*. Flet, & exitus aquarum deducunt oculi ejus, ut peccata abluat, quæ perpetravit non custodiendo Dei legem? *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei; quia non custodierunt legem tuam*. Ecce illicium, & motivum, quo ad fundendas lacrymas adduci debemus: non quia puer mortuus, non quia ablatæ facultates, non ob damnum aliquod temporale, sed ad abluendam animam à peccatis in Deum commissis. Flete ergo ob peccata; flete, & interius flete, seu internus vobis sit dolor de peccatis, & hæ lacrymæ peccatorum vestrorum sordes lavabunt, *ac etiam ignem inferni extinguent*.

Ps. 118.

s. Amb. in Ps. 118. ser. 17.

Lacrymæ extinguunt ignem inferni. II. PARS

Erraret gravissimè, qui verum dolorem, scelerum expiatricem, in solis exterioribus lacrymis statueret. Licet enim externæ illæ lacrymæ interni doloris aliquando sint signa, sæpè tamen ex complexione tenera & humida; sæpè etiam ex motivo merè naturali promanant, & tunc tales lacrymæ, quantumvis copiosæ, nec minimam venialis peccati maculam abluere valent. Unde D. Augustinus non externas, sed internas a Deo petebat lacrymas, dicens: *Da mihi, quæso, Domine Jesu, lacrymas ex toto affectu internas*. Verus hic & internus dolor de peccatis, internæ illæ lacrymæ descendunt usque ad infernum, tantaque illarum est virtus, ut inferni ignem extinguant: 1. Si multæ sint: 2. Etiamsi paucæ sint: 3. Etiamsi unica sit.

Aug. med. c. 37.

1. Multas in inferno lacrymas fundunt damnati, ibi amarè & uberrimè flent: *Ibi erit fletus & stridor dentium*. Sed hæ lacrymæ, licet multæ sint, tartareum non extinguunt ignem, quia ex corde contrito non procedunt. Hunc etiam ignem extinguere non valent rivi, neque flumina ad infernum usque deducta, sed lacrymæ è contrito corde manantes facilè hunc extinguunt: *Lacrymæ rigant cælum, diluunt terram extinguunt gehennam*.

Matt. 22. 13.

Chrys. serm. 93

Peccaverat David, & in inferni rogum mitti timebat, sed multis lacrymis, quas fudit, paratum sibi tartareum ignem extinxit; *Tales lachrimæ, quales erant Davidis; ipsum etiam gehennæ incendium norunt extinguere*. Flete similiter vos, qui peccastis, flete: & toto corde ingemiscite, flete interius: totoque corde vos peccasse pœniteat: & hæ lacrymæ inferni ignem respectu vestri extinguent; quia in illum non mittemini.

Chrys. sol. in cap. 16. Luc. hom. 2. de Laz.

Præclarè dixit D. Augustinus, alios flere gemitu carnis & alios gemitu cordis. Flent mul-

s. Aug. in Ps. 32.

multi, aut quia infirmantur in corpore, aut quia litem perdiderunt, aut quia diruta sunt prædia, aut quia ablatæ facultates, aut quia a Magnatum gratia ceciderunt, aut quia speratam dignitatem non sunt consecuti, aut quia à deliciis, quas ambierant, destituti sunt, & hi omnes flent *gemitu carnis*; eorumque lacrymæ inferni ignem extinguere nequeunt. Sed plangunt alii ex Dei amore, vel ex dolore interno de peccato in Deum perpetrato, & isti flent *gemitu cordis*, isti flent sicut David, cujus lacrymæ ex intimo corde manabant. *Rugiebam à gemitu cordis mei*. Flete sicut Regius ille Vates, amaras, multasque ex corde manantes simul cum illo effundite lacrymas, & hæ lacrymæ ignem inferni vobis extinguent: *Tales lacrymæ, quales erant Davidis, ipsum etiam gehennæ incendium norunt extinguere*. Sed velim, ut non tot lacrymas fundas, quot fudit ille Propheta; licèt enim paucas fundas, modò ex corde contrito procedant, inferni ignem extinguent: lacrymæ enim hunc extinguunt ignem, *etiamsi paucæ sint*.

2. Adversus Deum graviter peccaverat Magdalena; criminibus suis in inferni rogum mitti justè meruerat; sed paucis lacrymis, quibus Christi pedes rigavit, accensum hunc rogum extinxit: *Meretrix illa lacrimis unius horæ, sed fervidis, rogum extinguit peccatorum*. Imitamini Magdalenam pœnitentem; amaras ex corde elicite lacrymas, & licèt innumera, eaque gravissima, peccata perpetraveritis; licet jam accensus sit tartareus rogus ad vos devorandos, paucis eum lacrymis extinguetis: *Rogum peccatorum extinguimus, non jam aquis multis, sed lacrymis paucis*.

a. Anton. hom. 107. de compunctio.

Chrysost. hom. 5. de pœnit.

Flammæ è Babylonica fornace exundantes, adstantes Ministros penitùs adsumpsere: ac in cineres redegere: Regi tamen propius accedenti, nec minimum damnum intulere. Cur ignis hic Regem à Ministris discernit, illoque illæso, Ministros absumit? Respondet Chrysostomus, Regem sceleris sui pœnituisse; nec illum attingere potuisse flammas fornacis: quia lacrymantes oculos præferebat, *Non pertimescebat flammas comburentes, qui secum ferebat lacrymas eas extinguentes*. Ecce veram figuram flammarum fornacis tartareæ, quæ peccatores, qui in hoc mundo pœnitentiam non egerunt, absumunt; sed veros pœnitentes nequaquam attingunt: quia isti paucis lacrymis has sibi flammas extinxerunt: *Rogum peccatorum extinguimus lacrymis paucis*.

Dan. 3.

Chrys. ho. de ex. pueri.

Cùm sanctissimus Præsul Mamertus civitatem Viennensem in Gallia, gravi incendio vastari videret, ad fontes & ad flumina currentes monuit, *hoc incendium aqua potiùs oculorum, quàm fluminum restinguendum*. O peccatores, portentosus in inferno ad vos æternùm cruciandos accensus est rogus: hic est ignis, quem adversum vos accendit Deus in furore suo; sed in promptu vobis sunt aquæ ad hunc ignem extinguendum idoneæ, lacrymæ scilicet: *Hoc incendium aqua oculorum est extinguendum*. Vel paucas ex magno cordis dolore lacrymas fundite, & illud extinguetis: quia hominis pœnitentis lacrymæ ignem inferni extinguunt, etiamsi paucæ sint: *Imò, etiamsi unica sit*.

3. *Multum peccatum ignis est*, inquit Sanctus Chrysostomus, *& modica lacryma illum extinguit*. Multus quidem, magnus, portentosus, acerbissimus, & voracissimus est ignis tartareus, quem ob hominum peccata accendit Deus in furore suo: tanta tamen lacrymarum est virtus, ut hunc ignem extinguere valeat una lacryma, & unicus veri doloris actus: *Modica lacryma illum extinguit*. Quantumvis gravia sint crimina, quæ quis perpetravit, si vel unica è corde contrito stillet lacryma, tartareæ fornacis ignes extinguit: *Lacrima portas refringit inferni, carbones extinguit tartareæ fornacis*.

Petr. Cell. de Pan. c. 12.

Macedonum Regi Alexandro cùm graves de matre calumnias scripsisset Antipater, Rex, litteris perlectis, ingeniosè respondit: *Ignorat Antipater, unicam matris lacrymulam, multarum calumniarum epistolas esse deleturam*. Idem ego de enormibus quibusque sceleratorum hominum criminibus dixero: unica enim lacrymula, si ex corde contritio prodeat, unicus veri doloris actus omnia lavare crimina, ac tartareos rogos extinguere valet. (Omnes aquæ, ait Divus Augustinus, non extinguerent unam scintillam in inferno; *sed si una lacryma de puro, & contrito corde processerit, totum ignem inferni extinguit*.) Quod ita verum esse censuit Sanctus Vincentius Ferrerius, ut asserat, quòd si damnatus, qui cruciatur in inferno, unicam compunctionis lacrymam ex corde contrito emittere posset, ignem inferni, respectu sui, totaliter extingueret, & ab eo incolumis evaderet: *Si anima unius damnati posset habere unam guttam lacrymarum vera contritionis, Deus illam servaret*.

Aug. in Ps. 94.

Hoc verissimum esse comprobatur in divite epulone, qui cùm acerrimis averni flam-

mis

mis cruciaretur, elevatis in cælum oculis, clamavit: *Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma*. Deus bone! quale refrigerium infortunatus ille, interminato flammarum vesuvio circumdatus, ex unica aquæ guttula sperare poterat? Maximum sanè, si credamus D. Hieronimo; qui præfata divitis verba explanans, ait, quòd aquæ communis guttam non petat; sed quòd recordetur lacrymarum, quas abundè in sui Palatii superliminio fuderat Lazarus, & unicam illarum lacrymarum guttam exposcit. Optimè sciens, quòd si unicam pœnitentiæ lacrymam fundere potuisset, infernales illos rogos omninò sibi extinxisset, quia vel unica veri doloris lacryma ignem inferni extinguit. *Unam solam guttam poscit, quia una sola ad extinguendam gehennam satis erat*. Ut ergo infernalem illum rogum adversus te accensum extinguas, pœnitentiæ funde lacrymas. *Deduc quasi torrentem lacrymas, per diem, & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui*.

Luc. 16. 24.
S. Hier.
Thre. c. 18.

In tartareos illos ignes mitti plurimum timebat S. Bernardus; sed ut illos vitaret, crebras fundebat lacrymas. *Paveo gehennam*, inquit, *paveo Judicis vultum, ipsis quoque tremendum Angelicis Potestatibus; contremisco ab ira Potentis, à facie furoris ejus; sed præveniam fletibus fletum*. Sanctum hunc Abbatem imitare; tua in hoc mundo defle peccata, ut in æternum in mediis inferni ignibus non lugeas; funde vel unicam lacrymam ex corde contrito manantem; pœniteat te peccasse, & inferni ignem extingues, necnon ad cælestia sidera exaltaberis, quia *lacrymæ ad cælum evehunt, & portant*.

S. Bern. ser. 61. in Cant.

III. PARS. *Lacrymæ portant ad regnum cælorum.*

Lacrymæ, quæ ex corde contrito prodeunt, ad maxillam quidem descendunt; sed, ut ait Sapiens, eædem lacrymæ *à maxilla ascendunt usque ad cælum*. Et non solùm ad cælum ascendunt hæ lacrymæ; sed etiam ad cælum lugentes ducunt & portant, quia cælum. 1. Lugentibus promittitur. 2. Lugentibus debetur. 3. Lugentibus datur.

Eccl. 35. 18.

1. Pauperibus spiritu, mansuetis, cor mundum habentibus, & aliis nonnullis regnum cælorum Christus pollicitus est; sed specialiter iis, qui ex corde contrito ob commissa peccata plorant. *Beati qui lugent* inquit Christus, *quoniam ipsi consolabuntur*. Non promittit Christus cœlum iis qui lugent ob amissionem opum, amicorum, vel propinquorum; sed iis qui lugent ob peccata quæ in Deum perpetrarunt: *Lugentibus æterna beatitudinis solatia Dominus repromittit; non quidem lugentibus orbitates, aut contumelias, aut damna temporalia, sed flentibus peccata*. Peccatoribus illis, qui exultant cùm malè fecerint, & qui gaudio, omnique mundana prosperitate diffluunt, promittit Christus, quòd si non convertantur, in inferno æternùm lugebunt. *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. Econtrà verò iis qui peccata sua detestantur, & qui de iis dolent, promittit Christus regnum cælorum, ubi æternæ consolationis mercede perfruentur.

Matt. 5.
S. Hilar. can. 4. in Matth.
Luc. 6. 25.

Hanc à Christo lugentibus factam promissionem ingeniosè exponit S. Augustinus, dicens. *Non est res tam vicina miseriæ, quàm lacryma, & nulla longior à miseria, quàm beatitudo, & tamen dicitur: Beati qui lugent*. Qua ratione beati esse possunt, qui lugent? Beati sunt, inquit, in promissione, & ratione rei promissæ, quia promittit iis Christus regnum cælorum, ubi æterno solatio fruentur. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. Quare dicamus, lacrymas ad cælum portare: cùm lacrymas fundentibus regnum cælorum promittatur, *ac etiam debeatur*.

S. Aug. in Ps. 85.

2. Ita lugentibus debetur regnum cælorum, ut iis denegari non possit. Certum est enim, quòd justis ita debeatur regnum cœlorum, ut iis negari nequeat, quantumvis autem quis peccator sit, si verè doleat de peccato, ex peccatore fit justus, quare negari ei non potest regnum cælorum (si saltem in justitia perseveret.)

Quod ita verum est, ut licèt aliquis peccator divino decreto ad æternos damnatus esset cruciatus, Deusque illum æterna beatitudine privare statuisset, lacrymæ ex corde contrito manantes habent vim (si ita dicere fas est) divinam delendi, ac saltem metaphoricè mutandi sententiam; ac proinde faciendi, ut ei æterna beatitudo non denegetur. Ut enim ait sanctus Petrus Chrysologus, *lacrymæ delent in omne facinus latam divina promulgatione sententiam*.

Chry. ser. 93.

Magna est differentia, inquit Chrysostomus, divina inter & sæcularia judicia, quia *in sæcularibus judiciis, quantumlibet post acceptam sententiam lamenteris, & lugeas, non tamen effugies flendo judicium; hic verò, si toto corde ingemueris ad Deum, solvi-*

Chry. hom. 6. in Matt.

sti

sti repentè sententiam. Et ratio est; quia decreta, quibus Deus peccatores ad æterna supplicia condemnat, sunt solùm conditionata, si scilicet hi non amarè fleant, suaque per veram pœnitentiam non detestentur peccata. Quare si veræ pœnitentiæ lacrymas fundant, talibus hi non ampliùs subsunt decretis; sed ex peccatoribus justi fiunt; eisque tunc ita debetur regnum cælorum, ut iis negari non possit, modò in statu justitiæ perseverent. Lacrymæ ergo ad cælum portant: cùm regnum cælorum lugentibus debeatur, *ac etiam iis detur*.

3. Non omnibus datur regnum cælorum; sed iis qui vim sibi fecerint: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Violenti illi, quibus datur cælum, sunt, vel justi, qui ut in peccata gravia non cadant, magnam sibi vim faciunt; vel etiam peccatores, qui postquam ad gravia declinarunt scelera, magnam sibi vim inferunt, ut ab iis surgant, & ea verè pœnitentiæ lacrymis deleant. Hi vim cælo faciunt; hi cælum rapiunt, iisque, si in nova peccata non cadant, regnum cælorum infallibiliter datur. Et ideò præclarè dixit Petrus Cellensis, regnum cælorum ad lacrymas pertinere, *O lacryma humilis, tua est potentia, tuum est regnum*. Ad lacrymas quidem regnum cælorum pertinet, quia iis datur, qui ad delenda peccata amarè flent.

Matt. 11. 12.

Petrus Cell. l. de panibus c. 12.

Peccatoribus clausæ sunt Paradisi fores, in cælum intrare nequeunt, quamdiù in peccatis perseverant; sed si ex corde contrito lacrymas fundant, ad cælum properabunt & in cælo recipientur. *In fletu venient, & in misericordia reducam eos*. Sicut per aquas quilibet facilè ducitur ad terram, sic in navi pœnitentiæ, inquit Doctor Seraphicus, per aquam fletuum, per torrentem lacrymarum adducitur quis ad patriam cælestem.

Jerem. 31. 9. D. Bonav. ser. 3. in Dom. 9. post Pentec.

Refert Moyses, aquis diluvii Arcam Noemiticam in sublime à terra fuisse elevatam, sic animus in limo profundi, & luto peccatorum gravatus, aquis lacrymarum, tamquam salubri diluvio, ad cælum tollitur. Hoc est felix diluvium, quo peccatores ad cælum portantur. *O felix diluvium, ò felices lacrymæ, quæ animum dolentem levant, & peccatorem imo tartareo infixum, sublevant in sublime*.

Greg. Naz. orat. 31. 3.

Quare, ò peccatores, si adversus Altissimum peccastis, uberes fundite lacrymas. Flete, non tam oculorum, quàm cordis lacrymis, flete, & benè fletes; flete, sed sicut oportet. Ne fleatis sicut hi, de quibus ait Augustinus, quòd malè fleant. *Multi gemunt, gemo & ego, & hos gemo, quia malè gemunt*. Plangunt multi bonorum temporalium jacturam, & non plangunt jacturam bonorum æternorum, plangunt ob sua emolumenta; & ob zelum honoris divini plangere nolunt; plangunt ob nimium erga terrena affectum, & non ob bonorum cælestium desiderium: plangunt capti amore mundi; & ob cælum, cujus obliti sunt, non plangunt. Hi omnes gemendi sunt, quia *malè gemunt*. Non sic gemendum, non hæc esse debet lacrymarum causa, sed flendum, & gemendum ob perpetrata peccata, quia iis Deus offenditur, gratia sanctificans destruitur, cælum clauditur, & æternæ damnationis periculum incurritur. Flete igitur ob peccata commissa, flete plus gemitu cordis, quàm oculorum, flete, & verum doloris actum elicite. *Verum* dico, & non apparentem, *verum*, & ex corde procedentem, *verum*, & quid ad omnia peccata vestra se extendat, *verum*, & qui ex amore Dei procedat, *verum*, & qui propositum non ampliùs peccandi in se includat, *verum*, & qui ad omnia peccata confitenda inducat. Hæ sunt lacrymæ, quæ criminum sordes lavant, quæ inferni ignem extinguunt, & ad regnum cælorum portant.

S. Aug. ser. 41. de sanctis.

Flete igitur, ò peccatores, non taceat pupilla oculi vestri, amaras fundite lacrymas, fletibus irrigate thorum. Quòd si externis oculis flere nequeatis, non turbetur cor vestrum, neque formidet, quia lachrymæ interiores, seu dolor internus, præ valet externo. *Dolor internus præeminet dolori externo*. Imò dolor ille externus per lacrymas expressus, non est absolutè necessarius, quare si in externas lacrymas erumpere non valeatis, internas, quæ absolutè necessariæ sunt, habere contendite. Lugeat cor vestrum, peccata coram Domino detestetur, doleat sincerè ob patrata scelera, & talis dolor criminum vestrorum sordes lavabit, ignem inferni extinguet; & ad regna cælorum vos perducet, *Amen*.

D. Th. 3 q. 84. a. 3.

D O-

DOMINICA QUARTA POST PASCHA.

DE MUNDI PROSPERITATE.

Expedit vobis, ut ego vadam. Joan. 16. 7.

NUlla in hoc mundo tam magna prosperitas, quæ aliquibus adversitatibus non permisceatur. Quemadmodùm enim Jacob dilectum filium Joseph polymita, id est, multicolori veste induit; ita Deus homines, quos creavit, varia, multicolori, seu ex prosperis, adversisque rebus contexta vita exornat. Ac, ut loquitur S. Joannes Chrysostomus, *Deus tum ex adversis, tum ex prosperis hominum vitam, quasi admirabili varietate contexuit.*

Hoc ipsa docet experientia; & hoc facilè sibi suadebit qui vitam nostram telæ similem esse adverterit; *Præcisa est, velut à texente vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me.* Isa. 38. 12 Nostis, quòd telæ fila non omnia tendant eòdem; sed alia recta, & alia transversa sint; ita & vitæ nostræ dies alii recti, & alii transversi, seu alii læti, & alii mœstitia pleni, alii in adversitate, & alii in prosperitate contingunt.

Hujusmodi haud dubie fuit vita Discipulorum Christi, qui nunc gaudio, nunc tristitia afficiebantur, qui gaudebant ex Christi Salvatoris præsentia, & tristabantur ex ejus absentia. Expediebat tamen, ut Christus abiret, & ab iis discederet; *Expedit vobis, ut ego vadam.* Hoc illis expediebat, quia adversitas melior & salubrior esse solet prosperitate, ut patebit, cùm de mundi prosperitate dixerimus, &c. *Ave.*

PRosperitas temporalis, quæ nihil aliud est, quam quædam conjunctio honorum, dignitatum, divitiarum, sanitatis, authoritatis, & aliorum similium, in quibus homines plerùmque felicitatem suam auspicantur. Prosperitas, inquam, illa temporalis, ex sui natura, nec bona, nec mala est, inquit D. Augustinus. S. Aug. l. de Civ. c. 23. Quod & ipsa ratio docet, quia non solùm reprobi, sed etiam electi, prospera in hoc mundo gaudent fortuna, nec ideò mali, & peccatores censendi sunt. Et si Paradisi, inferni que incolas nunc intueri possemus, in inferno plurimos videremus, qui gravibus in hoc mundo adversitatibus concussi fuerant, & in paradiso multos cerneremus, qui dum in sæculo viverent, magna prosperitate gavisi erant.

At licèt mundi prosperitas ex se sit indifferens, & ex sui natura, nec bona sit, nec mala, dicam tamen, quòd mundi prosperitatem despicere, fugere, & timere debeamus, *Despicere*, quia contemptibilis est. *Fugere*, quia transitoria est. *Timere*, quia perculosa est, Mundi prosperitas, 1. Contemptibilis est, 2. Transitoria est, 3. Periculosa est.

Mundi prosperitas contemptibilis est. I. PARS.

REges & Principes venerari debemus, eisque debitum honorem impendere. Sed divitias, honores, & delicias sæculi, necnon omnem prosperitatem, qua illi, & omnes homines gaudent, despicere quisque debet. Omnis enim mundi prosperitas exigua, & contemptibilis est, 1. In se, 2. Respectu consolationum spiritualium, & internarum, quibus fruuntur justi in hoc mundo, 3. Respectu gaudiorum, quæ Sancti in cœlo possident.

1. Omnis mundi prosperitas, in se spectata, modica, puerilis, nugatoria, & contemptibilis est. Imò ita contemptibilis, ut errent, & risu digni sint qui eam æstimant, & qui ei adhærent, *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid frustrà deciperis?* Eccles. 2.

Et reverà, quid sunt omnia, quæ mundanam constituunt prosperitatem? Quid aurum, nisi terra? Quid argentum? Quid lapides, quos pretiosos dicimus? Quid omnes mundi divitiæ, nisi viles terræ fœtus? Quid vestes, quibus tanto fastu ornantur homines, nisi vel pelles, vel pili animalium, vel excrementa bombycum? Quid gaudii & voluptatis habent gula & ebrietas, in quibus suam multi constituunt felicitatem? Nonne modicum? Quid choreæ? Quid ad lyræ, cytharę, vel alterius instrumenti musici sonum salutare? Quid omnia mundi gaudia, nisi mera vanitas, & nihilum. *Qui lætamini in nihilo?* Amo 16. 14. Quid omnes mundi honores & dignitates homini conferunt? Certè nil nisi fumum, perinde enim agit mundus te laudans, & honorans, ac si thuris fumum aliquem coram te accenderet, & tibi adoleret. Omnia tandem illa mundi bona, ex quibus mundana constituitur felicitas & prosperitas, exigua & contemptibilia sunt.

Hæc dicimus, hæc asserimus, hæc vera certaque sunt, sed fortè ab omnibus non facile

facilè crederentur. Quare ut quisque sibi suadeat, modicam & contemptibilem in se esse mundanam prosperitatem: velim, ut quid de ea sentiant Reges & Principes, quisque audiat. Hi sanè æquissimi sunt judices, qui in se ipsis experti sunt, quanta sit mundi prosperitas: si tamen ab iis quæratur, quanti faciant mundanam prosperitatem, eam modicam, vanam, & contemptibilem dicent. Quantus, quæso, Rex fuit Salomon? Quot divitiis, quot honoribus, quot voluptatibus, quanta prosperitate potitus est: Et tamen, his omnibus æqua lance ponderatis, asserit, hæc omnia esse vana,
Eccles. 1. & nullius momenti. *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Quàm sapiens, & potens erat Alphonsus Siciliæ, Neapolis, & Arragoniæ Rex? Eo certè nullus felicior videbatur: dicebat tamen, asinos Regibus feliciores esse: quia exonerantur, saltem dum edunt: Reges verò nunquam. Cùm Carolus V. Philippo filio suas Bruxellis ditiones resignaret, coram Senatu flens, protestatus est, se toto regni tempore, nec ad unum horæ quadrantem, vera potitum esse lætitia. Nonne filio suo dixit Antigonus Rex, dignitatem regiam splendidam esse, servitutem: quòdque *si quis nosset, quantis malis diadema esset refertum, nec è terra illud tollere dignaretur?* Quis ergo æstimet mundi prosperitatem? vel potiùs quis eam non contemnat? Contemptibilis sanè est in se. Sed contemptibilis etiam est, *respectu internarum & spiritualium consolationum, quibus fruuntur justi in hoc mundo.*

2. Servos Dei perpetua melancholia affici, tristitia continua laborare, tædio indesinenter gravari, nec ullo unquam gaudio frui, existimant nonnulli. Sed falluntur graviter: quia viri justi, qui Deo fideliter serviunt, in ipsis calamitatibus, imò in mediis suppliciis, interno fruuntur gaudio, quod nascitur ex bonæ conscientiæ pace, ex Spiritus sancti gratia, & ex æternæ beatitudinis expectatione, illudque gaudium tantum est, ut, respectu illius, exilia sint omnia externa gaudia, & contemptibilis omnis mundana prosperitas.

Internum illud gaudium, quod experiuntur servi Dei, est manna absconditum, quod Deus dat iis qui de dæmone, & de passionibus suis triumphant. *Vincenti dabo manna absconditum.* Est quidem manna absconditum, quia nemo scit, quanta sint hæc gaudia, nisi qui iis fruuntur: si tamen iis credatur, tanta sunt, ut comparatione illorum, nihil sint omnia terrena solatia. Et ideò, qui vel ad brevissimum tempus interna illa expertus est gaudia, omnia mundi bona, omnemque mundi prosperitatem contemnit, despicit, & pro nihilo habet.

Qui toto vitæ suæ tempore nil nisi aquam bibit, nilque aliud novit, quo possit extingui sitis, nullum esse potum aqua meliorem existimat; sed si ducatur ad cauponam, eique selectissimum propinetur vinum, gustato illo, sententiam mutat, & aquam spernit, nulliusque valoris eam esse credit, respectu vini. Similem in modum, quamdiù, qui in mundo sunt, non degustarunt gaudia spiritualia, quibus frui solent servi Dei, ea spernunt, & pro nihilo habent, suamque totam consolationem in mundana prosperitate constituunt, sed si spiritualia gaudia in semetipsis experirentur, ea sanè omnibus externis mundi gaudiis, & omni mundanæ felicitati præferrent. Vel, ut congruentiùs loquar, omnem mundanam felicitatem, respectu illorum, contemnerent; quia spiritualia gaudia sunt ordinis superioris, & omne terrenum, respectu spiritualium, est contemptibile. Sed si mundana prosperitas est contemptibilis, respectu consolationum spiritualium, quibus in hoc mundo gaudent servi Dei, est etiam contemptibilis, *respectu gaudiorum, quæ Sancti in cælo possident.*

3. Omnis hujus mundi prosperitas, omniaque sæculi bona, parva sunt, pauca sunt, & contemptibilia, comparatione cælestium: *Omnia, quæ in presenti habemus, licèt magna, & plurima videantur, comparatione futurorum, parva, & pauca dicuntur.* 1. Hier.
Quid dico, *parva*? quid dico, *pauca*? quid dico, *contemptibilia*? Nimis dico, cùm talia dico, omnis enim mundi prosperitas, omniaque sæculi bona, respectu cælestium, vilissima sunt, omni contemptu digna sunt, aut, ut congruentiùs loquar, malà potiùs quàm bona dicenda sunt. Quid, quæso, omnis mundi lætitia, respectu gaudiorum ineffabilium, quibus fruunrur Beati in cælo, nisi luctus, nisi mœror, & amarissima tristitia? Quid omnes sæculi deliciæ, respectu torrentis illius voluptatum, quo Sancti inebriantur in Cælo, nisi labores, nisi adversitates & cruces? Quid omnis mulierum, & Magnatum ornatus, respectu vestis nuptialis, quæ invitatis ad nuptias Agni datur; nisi peniculi, & vilissimi panni? Quid omnis iste mundus, respectu totius regni cælorum: nisi carcer teterrimus, exiguum tuguriolum, & horrendum exilium? Dicite nunc, si contemptibilis, imò horribilis non sit hujus mundi prosperitas, respectu immensæ, & incompre-

hensibilis felicitatis, qua in Cælo Sancti potiuntur?

Contemptibilis sanè est, & ita contemptibilis, ut si omnis prosperitas, quæ à mundi principio fuit, quæ nunc est, & quæ usque ad mundi finem erit, cum momentaneo Cæli gaudio conferatur, nihil sit, amaritudo sit, infelicitas sit. Quare spiritualia & cælestia concupiscite bona, omnem vero mundi felicitatem & prosperitatem despicite. Mementote, quòd primi Christiani veri contemptores mundi, ac rerum spiritualium & cælestium æquissimi æstimatores, suarum possessionum pretia ad pedes Apostolorum afferebant; ut ostenderent, omnem mundi prosperitatem, omniaque terrena bona, non habenda in mente & in corde, ita ut æstimentur & amentur: sed pedibus esse calcanda, & nihil facienda. Sed si mundi prosperitas est contemptibilis; *est etiam transitoria*.

I. PARS *Mundi prosperitas transitoria est.*

OMnia quæ possidet homo, citò transeunt, omnes ejus divitiæ, deliciæ omnes, omnesque ejus honores, velut fumus evanescunt, & veluti vapor ad modicum apparent. Omnis denique ejus prosperitas tam citò præterit, ut dici possit, quòd sit quasi folium, quasi hedera, & quasi rota: 1. *Quasi folium*, quod citò vento rapitur: 2. *Quasi hedera*, quæ brevi marcescit; 3. *Quasi rota*, quæ citissimè vertitur.

1. Transitoriam, & momentaneam hanc mundi prosperitatem mirificè depinxisse videntur, qui bullæ, quam ex aqua & sapone faciunt pueri, eam comparant. Vidistis nonnunquam pueros in aliqua paternæ domus fenestra bullas facientes. Unico flatu puer bullam excitat, aliquando majorem, & aliquando minorem, alii pueri, qui in platea sunt, expectant ut projiciantur bullæ, quas in aere volantes videre, & deinde in pileis recipere cupiunt. Sed hæ bullæ quæ projiciuntur, sicut modico flatu factæ erant, ita modico flatu pereunt, & in momento evanescunt. Idem sane dicendum de prosperitate mundana, quam quidem pueri & insipientes demirantur; sed hæc prosperitas transitoria est, labilis est, & veluti bulla citissimè perit & evanescit.

O mirandam prosperitatis & felicitatis mundanæ similitudinem! Sed dici etiam potest, quòd mundi prosperitas sit veluti folium, quod vento rapitur. Non est similis folio, quod arbori adhæret, quia ibi diù videri & spectari potest. Sed est similis folio, quod vento rapitur, quod brevissimo tempore avolat, & spectantium oculis subducitur, deliciæ enim, divitiæ, honores, & omnia quæ mundanam prosperitatem constituunt, citò transeunt, sicut folium, quod vento rapitur. Imò citiùs, quia hæc transierunt, antequam habeantur, & perfectè possideantur. *Transierunt hæc omnia.* O quam transitoria mundi prosperitas! quæ transit quasi folium, quod vento rapitur, *ac etiam sicut hedera*, quæ brevi marcescit; Sap. 5. 4

2. Mundi prosperitas perfectissimè delineata videtur in hedera, quam præparavit Deus super caput Jonæ, ut sole æstuante illi umbram faceret, utque illum æstu laborantem protegeret. Cùm enim hanc hederam sibi à Deo præpatatam vidit, *lætatus est Jonas super hedera lætitia magna.* Ecce hominem aliquo modo felicem, aut saltem qui se felicem arbitratur, eò quòd protectione divina ab æstu quo laborabat, liberetur. Sed quamdiù duravit hæc felicitas? quamdiù hæc hedera obumbravit eum? Brevissimo sanè tempore, quia mox à verme rodente, & à vento calido exsiccata est. Ut enim loquitur sacer Textus, *Paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum; & percussit hederam, & exaruit*; Jonæ 4.

Hedera hæc perfectè designat voluptates, honores, divitias, omnemque mundi prosperitatem, quæ quidem umbram homini facit, & gaudium aliquod parit, sed citò veniunt vermis rodens, & ventus urens, citò exsiccatur hedera, omnisque prosperitas citissimè perditur, & evanescit. Ac ita citò, ut unico momento durare videatur. *Gaudium hypochritæ ad instar puncti*, Hæc ita transitoria est, ut veluti hedera, mox, & quasi in puncto marcescat & transeat. Sed adhuc, eam esse transitoriam, magis patebit, *si comparetur rotæ versatili.* Job. 20.

3. Propheta Regius, qui zelabat super iniquos, pacem peccatorum videns, enixè Deum rogabat, ut eorum prosperitas, instar rotæ, foret versatilis, *Deus meus pone illos ut rotam.* Rota, quem evehit, mox deprimit, sic qui mundi prosperitate evehuntur, *elevati sunt ad modicum*, & mox deprimuntur, eorumque prosperitas citò transit. Psalm. 82. 14. Job. 24. 24

De Sosestre, Ægyptiorum Rege, fertur, quòd cùm populos multos jugo suo subdidisset, superbia & arrogantia inflatus, curru ex auro, lapidibusque pretiosis constructo vehi soleret, qui non ab equis, sed a quatuor Regibus ab ipso devictis trahebatur. Horum unus fixa palpebra rotas, quibus volvebatur currus, aspiciebat, quod advertens So-

Se-

festres, causam ab eo petiit, cur tam attentè rotarum volubilitatem aspiceret. Cui ille: *Intuens rota volubilitatem, cum stupore eam admiror, in qua summa citò fiunt ima: & cogito fortuna instabilitatem, aliàs excelsa humilitatem, aliàs humilia exaltantem.* Ecce quam volubilia, & transitoria sunt omnia mundi bona: hæc omnia continuè instar rotarum volvuntur: unde homines jam deprimi, & jam exaltari videmus; nec ullus ita est exaltatus, qui citò non deprimatur: quia citò rota vertitur. Et ideò dicit Propheta, quod impium vidit exaltatum, & in suprema rotæ parte existentem; sed subdit, quòd citissimè depressus est: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, & ecce non erat; & quæsivi eum: & non est inventus locus ejus.* O quot videmus, qui in mundo sunt exaltati; & qui, licèt impii sint, prospera gaudent fortuna! Eos cuncti honorant, eorum felicitatem admirantur plerique: sed expectate parumper; & quos jam exaltatos cernitis, brevi depressos videbitis: quia prosperitas mundi, ut rota volubilis, citò deprimit quos exaltaverat.

Psal. 36. 35.

Quis ergo prosperitatem temporalem æstimet? quis eam amet? quis ei adhæreat? vel potiùs, quis eam non contemnat, ut ad æterna Paradisi felicitatem aspiret, & suspiret. O homo, menti tuæ fortiter infige, quòd transitorium & momentaneum est hujus mundi gaudium, momentanea ejus pompa, momentanei honores, momentanea prosperitas: sed cæli bona sunt omnia æterna: quare ibi fixa sint corda, ubi vera & æterna sunt bona. Terrenam ergo prosperitatem neardentiùs quam par est appetas, ne studiosè nimis illam prosequaris; sed potiùs illam despice: quia contemptibilis, & transitoria est; *ac etiam quia periculosa.*

III. PARS

Mundi prosperitas periculosa est.

LIcèt prosperitas ex sui natura non sit mala; timenda tamen, & periculosa: quia qui prosperitate in hoc mundo fruuntur: 1. Sæpè in gravia peccata cadunt: 2. Sæpè cælestibus bonis privantur: 3. Sæpè ad tartara præcipitantur.

1. Justis & perfectis viris omnia cooperantur in bonum; sive adversa, sive prospera illa sint. Et sicut apes mel suum, sive ex domesticis, sive ex silvestribus floribus faciunt; ita viri sancti, sive ex adversis, sive ex prosperis, virtutis materiam eliciunt. Timenda tamen sunt & periculosa mundi hujus prospera: quia qui prosperitate gaudent, sæpè superbia inflantur, ambitione pulsantur, gulæ indulgent, ad libidines declinant, & in alia multa incidunt peccata, in quæ cadere non solent qui adversitatibus concutiuntur.

Videmus communiter, pauperes esse humiles, castos, pietatis operibus addictos, & à pecandi propensione alienos. Divites econtrà, & qui prospera gaudent fortuna, plerùmque superbi, inflati, gulosi, libidinosi, & aliis multis vitiis dediti sunt. Unde, quæso in istis tot crimina? *Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum;* omnia eorum crimina ex pinguedine, ex abundantia, & ex prosperitate oriuntur. Qui enim prosperitate in hoc mundo fruuntur, plerùmque de futura morte sua non cogitant, mortisque memoriam à se repellunt, ne mœstitiæ nubem aliquam animo offundant. Et ideò cùm à se repellant mortis memoriam, quæ est frænum, quo homines detinentur, ne in peccata cadant, in plurima peccata facilè decidunt; *Quia non est respectu morti eorum.... ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate, & impietate sua.* Periculosa ergo mundi prosperitas; cùm qui ea fruuntur, sæpè in gravia peccata cadant; sed periculosa etiam, *quia qui ea fruuntur, cælestibus bonis sæpè privantur.*

Psalm. 72.

Ibid

2. Certum est, nonnullos in hoc mundo esse divities, ad dignitates sublimatos, & magna prosperitate gaudentes, qui cælestia regna post mortem obtinent; quia scilicet in prosperitate sua vim sibi fecerunt, humilitatem servarunt, largas pauperibus eleemosynas largiri sunt, de acceptis beneficiis Deo gratias egerunt; à peccatis abstinuerunt, & omnia fecerunt, quæ ad salutem necessaria sunt. Sed dicamus eos ambulasse per vias difficiles: quia ita difficile est, quòd quis prospera in hoc mundo gaudens fortuna, æterna in alio bona obtineat, ut dicere non vereatur S. Joannes Chrysostomus, hoc moraliter esse impossibile; *Impossibile est, ut hic & illic quis requie fruatur. Fieri non potest, ut qui hic in socordia, securitateque vixerit, qui in deliciis omnibus assiduè dies consumpserit, qui temerè, neglectèque transegerit ætatem, illic honorem consequatur.* Hoc impossibile esse, & hoc fieri non posse dicit; quia difficile multùm est, ut qui in hoc mundo prosperitate gaudent, cælestia regna in alio assequantur. Et sæpissimè fit, imò ferè semper, quod qui in hoc mundo prosperitate fruuntur, cælesti beatitudine in alio priventur.

Chrys. hom. de Lazaro.

Videte quomodò divitem epulonem, in inferno clamantem, alloquatur Pater Abraham.

ham. Infelix ille avarus clamabat: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma, Cui Pater Abraham: *Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem illo consolatur, tu verò cruciaris.* Quasi dicat: non potes habere duos Paradisos, in vita unum, post mortem alterum: non potes bis esse beatus, & ante mortem, & post mortem: quare cùm in vita, & ante mortem beatus fueris, & prospera gravisus sis fortuna, jam beatus esse nequis in cælo, & æterna præmia obtinere non vales. Timete divites, trepidate potentes in sæculo, & qui prospera in mundo gaudetis fortuna: quia in maximo non obtinendæ beatitudinis æternæ periculo versamini: qui enim prosperitate in hoc mundo fruuntur, sæpè, & ferè semper cælestibus bonis privantur; *ac sæpè æternis suppliciis adjudicantur, & ad tartara præcipitantur.*

Luc.16. 25.

3 Humana prosperitas videtur quidem faustus & prosper ventus; sed hoc prospero vento ad orcum navigatur. Sicut adversitatis ventus ad cælum; ita prosperitatis humanæ flatus ad tartara ducit.

Videte Lazarum, & divitem avarum. Primus, vento adversitatis agitabatur: & secundus, vento prosperitatis. Flatus autem paupertatis & adversitatis Lazarum in sinum Abrahæ, veluti in portum tranquillissimum duxit; & contrà, prosper divitiarum ventus, plenis velis, divitem in orcum impulit: *Iste*, ut ait Chrysostomus, *secundo navigabat vento, & ideò ad naufragium festinabat.* O felicissimam infelicitatem, quę pauperem Lazarum ad æternam duxit felicitatem! O infelicissimam felicitatem & prosperitatem, quæ divitem ad æternam infelicitatem traxit!

Chrys. homil.1. de Lazaro.

Ecce quò trahi & præcipitari solent qui humana prosperitate in hoc mundo gaudent. Sicut enim segetem nimia prosternit ubertas; ita qui prospera gaudent fortuna, prosperitate sua, nimiaque rerum affluentia, ad peccatum, & ad infernum prosternuntur, & præcipitantur. Vel dicamus, quòd sicut saginatur, & liberè vagari permittitur bos, qui paratur ad victimam, & qui ad macellum destinatur; & postquam saginatus est, illicò mactatur & occiditur; ita divites, & qui prospera in hoc mundo fruuntur fortuna, plerùmque sunt quasi tauri devoti victimæ, & ad inferni supplicia destinati; *Attende illos superbos indisciplinatos: attende taurum devotum victima, permissum errare liberè, & vastare quæ potest usque ad diem occisionis.* Qui prospera in hoc mundo gaudent fortuna, ad occisionem, & ad inferni suplicia plerùmque sunt destinati: hi *ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*

S. Aug. in Psal. 91.

Job. 21.

En quò ducere solet humana prosperitas: quare non invideatis iis, quibus omnia prospera sunt in hoc mundo. Si oves, quæ in monte paucis & aridis herbulis vescuntur, intelligentes essent, non utique inviderent iis, quæ in vallibus lascivientes, uno, alterove mense saginantur ad macellum. Sic tu non invideas iis qui ducunt in bonis dies suos, & qui pingui gaudent fortuna: quia plerùmque hi quasi impinguantur, ut ad macellum, & ad infernum mactandi trahantur. Non eis invideas; sed potiùs despice, & time omnem mundi prosperitatem: quia contemptibilis, transitoria, & periculosa est. Neames periculum: quia in eo perires; sed potiùs ama cruces & tribulationes, in quibus est securitas. Memento, quòd *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*; non per multas divitias, non per multas delicias, non per magnam prosperitatem; sed *per multas tribulationes*. Despice ergo, contemne, & time mundi prosperitatem: ama verò, amplectere, & hilariter porta tribulationes, quæ te ad cælestia regna portabunt. *Amen.*

Act. 14. 21.

DOMINICA QUINTA POST PASCHA

DE ORATIONE.

Petite, & accipietis. Joan. 16. 24.

CUm Magnates, & potentes in sæculo, non orare, sed imperare consueverint, orationem plerùmque inspiciunt, non ut quid magnum, & ab hominibus appetendum; sed veluti unicum pauperum, debilium, & miserorum perfugium. Atqui rectè & christianè de oratione judicabit, ea nihil sublimius, nihilque præclarius esse censebit: quia per eam ad Dei thronum mente ascendimus, cum illo sermocinamur, ejus mitigamus iram, illum exarmamus, eumque inclinamus ad concedenda bis quæcumque petierimus: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

Joan. 16. 23.

Orationem ut quid vile, & contemptibile non reputabat S. Gregorius Nyssenus: cùm eam omnibus sæculi bonis antecellere prædicaret: *Nihil orationi præstat.* Et à sanctiillius Patris mente alienus non erat D. Augustinus, qui pium orationis exercitium

S. Greg. Nyss. de Orat. Dom.

tium non satis laudare poterat ; dicebatque, oratione nihil esse præclarius, nihil utilius, nihil amabilius: *Quid est oratione praclarius? quid vita nostra utilius? quid animæ dulcius? quid in tota nostra Religione sublimius?*

Talia audire non possum, quin ad orationis studium accendar: ad illud accendor magis, cùm Christum audio promittentem, quòd quæ petierimus, assequemur: *Petite, & accipietis*, Opto, ut eodem orationis amore ardeat cor vestrum: quod ut fiat, de oratione erit ista concio, &c. *Ave*.

SUmmo studio conatur diabolus homines ab orationis exercitio avertere. Scit veterator satanas, quantùm Deo placeat oblatum sibi ab hominibus sacrificium laudis: scit, quanta bono, quantaque emolumenta ex oratione homines percipere soleant. Quare, sicut Pharaon, ut Israelitas à sacrificiis Deo offerendis impediret, eos distrahebat ad paleas conquirendas, fingendosque lateres; ita dæmon, ut homines ab orationis exercitio abducat, eos paleis bonorum temporalium conquirendis, ac lateribus faciendis occupat. Sed qui sapiunt, dæmonis astutiam facilè declinabunt, & orationis exercitio studiosè vacabunt. Quod haud dubiè facient, si attendant, quod orationis exercitio: 1. Nihil magis necessarium: 2. Nihil magis utile; 3. Nihil magis amabile. Quam necessarium, quàm utile, & quam amabile sit orationis exercitium. En tres hujus concionis partes.

I. PARS. *Quàm necessarium sit homini orationis exercitium.*

DEus, qui summè scius, & infinitè misericors est, novit omnia quibus egemus, nostrisque optat occurrere necessitatibus; sed vult sæpè, ut favores & gratias, quas ab æterno nobis largiri statuit, non recipiamus, nisi priùs eas humiliter & piè postulaverimus. Et ideò necessariò orare debemus, non ut nostras Deo manifestemus necessitates, cùm eas perfectè cognoscat: non etiam ut illum determinemus ad danda hìc & nunc, quæ ab æterno nobis dare statuit; sed ut ea quæ nobis ab æterno dare decrevit, obtineamus modo, quo vult ut ea assequamur; scilicet, per orationem. Et hoc modo necessaria est oratio peccatoribus, justis, & omnibus: 1. *Peccatoribus*, ut convertantur: 2. *Justis*, ut perseverent: 3. *Omnibus*, ut salventur.

Salvete Domin.

1. Conversio, est Dei simul & peccatoris opus: *Dei*, qui conversionis gratiam peccatori infundit; *& peccatoris*, qui huic gratiæ cooperatur. Unde duo ad conversionem necessaria sunt, nempe gratia & cooperatio. *Gratia*, ex parte Dei; & *cooperatio*, ex parte peccatoris. Sed quomodò hanc peccator obtinebit gratiam, sine qua converti nequit? Ut illam impetret, orare, illamque supplex à Deo postulare debet: quia hanc Deus gratiam illis solummodò dare consuevit, qui illam piis & ferventibus precibus petunt: &, ut ait D. Augustinus, *credimus, nullum, nisi orantem, auxiliari*.

Scio, Deum nonnunquam tunc peccatores ad pœnitentiam vocare, eisque tunc conversionis dare gratiam, cùm nec de Deo, nec de conversione cogitant. Imò, præ nimia qua Deus pollet bonitate, hanc aliquando peccatoribus largitur gratiam, non quando illam petunt, sed quando in peccatis volutantur, & omni penitùs gratia indigni videntur. Ast hæc sunt specialia, & extraordinaria misericordiæ divinæ opera; hæc sunt privilegia, quæ aliquibus dumtaxat, & paucissimis conceduntur: nam secundùm ordinarium providentiæ divinæ agendi modo, conversionis gratia, orantibus, & postulantibus solùm datur: *Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus* Luc. 11. 4. *se*. Non ait, quòd detur gratia iis qui non orant, & qui eam non petunt; sed quòd detur *petentibus*: quia oratio est necessaria peccatoribus, ut conversionis gratiam impetrent. Licèt enim orationibus suis gratiam conversionis mereri non possint; vult tamen Deus hanc illis gratiam dare, mediantibus eorum orationibus: nec hanc illis Deus gratiam daret, nisi orarent, eamque debitè peterent. Est ergo oratio necessaria peccatoribus; ut convertantur; *sed est etiam necessaria justis, ut in statu gratiæ perseverent*.

2. Cùm justificantur peccatores, habitualem, seu sanctificantem à Deo recipiunt gratiam, quæ animabus illorum inhæret, & quæ est forma justificationis, qua justi formaliter fiunt. Illa autem gratia, licèt ex se sit permanens, non tamen inamissibilis est, nec modo inamissibili animam informat. Thesaurus quidem magnus hic est; sed qui perdi potest: imò, qui facilè perditur, si Deus justis non det gratias actuales, quarum auxilio freti, gratiam hanc habitualem conservent, & in ea perseverent. Nec ad perseverandum sufficiunt gratiæ actuales communes; sed insuper specialis & selecta requiritur gratia, quam vocamus *donum per-*

perseverantia, sine quo homo justus diù in statu gratiæ perseverare nequit: *Si quis dixerit, hominem justificatum posse sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare, anathema sit.* Quomodò autem poterunt justi à Deo impetrare specialia hæc auxilia, ad perseverandum necessaria? Oratione illa obtinebunt: nec ea dare solet Deus, nisi iis qui humiliter ea postulaverint: *Constat*, inquit Augustinus, *Deum nobis aliqua, etiam non orantibus dare, ut initium fidei: alia non nisi pro orantibus praeparasse, sicut perseverantiam in finem.*

Trid.

Aug. lib. de dono persev. c. 16.

Hæc est differentia inter Sanctos qui in cælo triumphant, & justos qui in hoc mundo militant; quòd Sancti in cælo hostes non habeant, adversus quos decertare teneantur, nullisque tentationibus & periculis sint expositi; & ideò non indigent oratione, ut hostes debellare, pericula evadere, tentationibus resistere, & in Dei amicitia perseverare valeant. Sed justi in hoc mundo tot tantisque subjiciuntur tentationibus, totque peccandi periculis sunt expositi, ut non peccare non possint, si specialibus Dei auxiliis non adjuventur: quare ut non peccent mortaliter, & ut in statu gratiæ perseverent, orare, & frequenter orare debent, ac sæpè à Deo petere gratiam, qua vincere, & perseverare valeant. Est ergo oratio justis necessaria, ut perseverent; *sed est etiam necessaria omnibus, ut salventur.*

3. Si oratio sit necessaria peccatoribus, ut convertantur, & justis, ut perseverent; optimè inde sequitur, omnibus esse necessariam, ut salventur: quia omnes homines sunt justi, aut peccatores; justi autem non possunt salvari, nisi perseverent; nec peccatores, nisi convertantur: & ideò oratio omnibus hominibus, sive justis, sive peccatoribus, necessaria est, ut salventur.

Hæc ratio perspicua est. Cui ut aliam quasi similem addam; dico, orationem omnibus esse ad salutem necessariam: quia oratio est sub præcepto, tamquam medium ad Dei legem servandam necessariam. Verum est, quod in Decalogo nullum sit præceptum formale & explicitum de oratione; sed in eo implicitè præcipitur oratio. Quia, ut docent Theologi, quando aliquid expressè per aliquam legem præcipitur, eo ipso implicitè præcipiuntur ea omnia, quæ ad hanc legem servandam sunt necessaria. Oratio autem est ad legem Dei servandam necessaria: *tum* quia sicut civitas sine muris custodiri non potest; ita nec Dei lex sine oratione, quæ est quasi murus ad repellendos dæmonis impetus: *tum* quia omnia Dei mandata servari non possunt sine gratia, nec gratia obtineri solet sine oratione. Et ideò oratio necessaria est ad servanda mandata, ac proinde ad obtinendam salutem: quia non potest quis æternam salutem consequi, nisi servet mandata: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Mat. 19.17

Ecce quam necessaria tibi sit oratio. Si peccator es, necessaria tibi est, ut ad Deum convertaris, si justus es, necessaria tibi est, ut in Dei gratia perseveres; sed sive peccator, sive justus sis, necessaria tibi est ad salutem. Quare ora; in tentationibus ora; cùm est periculum peccandi, ora; & quàm frequentissimè poteris, ora.

Nec dicas: miles sum, artifex sum, mercator sum; tantisque opprimor negotiis, ut vix valeam de Deo cogitare. Verum est, quòd tandiù orationi vacare non debeat miles, vel artifex, quandiù Monachus; sed sive miles, sive alius quisque sis, ab omnibus aliis te extricare debes negotiis, ut singulis diebus aliquandiù orationi vaces. Non tanta pro certo negotiorum mole premeris, quanta David, qui Rex erat, qui militiæ Dux erat; & tamen vespere, manè, & meridie orationi incumbebat, septies in die laudem Deo dicebat; imò & media nocte ad confitendum Deo surgebat. Cur & tu qualibet die, relictis sæcularibus negotiis, aliquandiu orationis exercitio non incumbes? Cur manè non orabis, cùm è lecto surrexeris? Cur non serò, antequam cubitum eas? Cur singulis diebus sanctissimo non adstabis sacrificio, ut Dei auxilium invoces? Cur in cubiculo singulis diebus non aliquamdiù latebis, ut Deum in fervore cordis depreceris? Ora, & frequenter ora: quia orationis exercitium est maximè necessarium. Sed orandum etiam; *quia orationis exercitium est maximè utile.* Psal. 118.

Quàm utile sit homini orationis exercitium. II. PARS.

SIcut de pietate dicitur, quòd ad omnia utilis sit: *Pietas autem ad omnia utilis est*; ita & orationis utilitas ad omnia se extendit. Et ideò oratio jam vocatur *armatura*, cujus virtute salutis nostræ hostes debellamus; jam dicitur *clypeus*, quo dæmonis & carnis tentationes repellimus; nunc *clavis*, cælestes thesaurus aperiens, nuncupatur; & nunc *thesaurus* appellatur, in quo omnes divitiæ spirituales inveniuntur. Hæc omnia hominibus utilissimum esse orationis exercitium non parùm indicant; sed ut utili- 1. Tim. 4.8

utilitates & emolumenta, quæ ex oratione elicere possumus, clariùs explicem, dico, orationem nobis esse utilissimam; quia orationibus nostris: 1. Dei iram placamus: 2. Dei justitiam exarmamus: 3. Dei bonitatem ad innumera beneficia nobis impendenda inclinamus.

Jac. 5. 16. 1. *Multùm valet deprecatio justi assidua*, inquit S. Jacobus: Multùm quidem valet, & ad multa utilis est oratio debitè facta; sed potissimum utilis est ad placandam Dei iram. Est enim oratio nostra quasi musica Deo gratissima, quæ illum adversus homines iratum placat & lenit: *Oratio Deum lenit*. Glos. in c. 3. Job.

Tanta dexteritate lyram pulsabat Orpheus, tamque suavem ejus cithara sonum edebat: ut non solùm homines, sed etiam Deus musica sua incantaret, demulceret, & placaret. Ex hac fabula infert D. Hieronymus, orationes nostras esse lyram, & musicam, qua Dei aures longè meliùs demulcemus, ejusque iram placamus: Oratio, inquit, *est lyra nostra, hæc cithara nostra, in hac cantamus Domino*; imò ea excantamus Dominum. Et ideo ubi versio vulgata habet: *Psallite Deo nostro in cithara*, Septuaginta vertunt: *excantate*: quia orationes nostræ sunt musica, qua incantatur & placatur Deus: *Oratio Deum placat*. O peccator, toties criminibus tuis Deum exacerbasti; illius iram toties adversum te accendisti; sume nunc lyram, & citharam; orationis suavem decanta musicam, & Deum adversum te iratum placabis. O magnam orationis utilitatem! Quæ etiam utilissima est: *quia justitiam Dei exarmat*. In Ps. 146. Theodor.

2. Israeliticus populus adoratione vituli Deum ad iracundiam provocaverat: accensus erat Dei furor; utque de tanta injuria vindictam sumeret, jam arma sua præ manibus tenebat; jamque ad vibrandas adversus ingratum hunc populum sagittas suas, paratus erat. Moyses autem Deo justè irato oratione sua restitit, ejusque justitiam exarmavit.

Refert sacer Textus, quòd oranti Moysi dixerit Deus: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos*. Licentiam feriendi populum à Moyse petit, qui Moysen fecit. Moysen rogat Deus, & ab eo licentiam puniendi ingratum populum efflagitat: quia Moysis oratio Deum, licèt omnipotentem, ligabat, ejusque justitiam exarmabat, ne populum feriret: *Dei potentiam servi preces impediebant*. Exod. 32. Hier. Ep.

Dicebat Deus Moysi: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos*. Quasi diceret: ò Moyses, intermitte preces tuas, quibus à percutiendo ingrato hoc populo impedior; desine pro hoc populo orare, ut dirè plectam illum. Moyses autem orare non destitit: *Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna?* Orare non cessavit Moyses, & oratione sua vicit Invincibilem, Omnipotentem ligavit, iratum Deum mitigavit, ejusque justitiam, ne puniret populum, exarmavit: nam, ut subjungit sacer Textus, *placatusque est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum*. O magnam orationis virtutem! Sed ò magnam etiam orationis utilitatem! quæ tanta est, ut virtute illius, Deum adversus nos armatum, & ad vindictam de peccatis nostris sumendam paratum, exarmare possumus. Sed tanta adhuc est orationis utilitas, ut, ea mediante, *innumera à Deo beneficia impetrare valeamus*. Exod. 32. Ibid.

3. Pactum solemne, inquit Sanctus Augustinus, initum est inter Dei misericordiam, & hominis orationem; quo se adstrinxit divina misericordia, ad nihil orationibus hominum debitè factis denegandum: ita ut quotiescumque homo debitis cum circumstantiis aliquid à Deo petet, securus esse debeat, se illud impetraturum: *Cùm videris non à te amotam orationem, securus esto, quia à te amota non est misericordia*.

Magnifica est promissio, qua se obligavit Christus ad danda hominibus omnia quæ orationibus suis debitè petierint: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis*. Magnifica quidem hæc promissio; sed explicatione indiget. Quod ut fiat, videamus quid Christus his verbis promittat. Promittitne Christus his verbis, se nobis daturum omnia quæ petierimus, etiamsi mala sint? Non: quia hæc promissio est in petentium favorem? & ideò non pollicitus est, se daturum eis mala, si mala, sibique noxia petant. Promisitne etiam Christus præfatis verbis, se daturum nobis sanitatem, rerum abundantiam, mundi dignitates, & alia temporalia bona, quotiescumque ea poscemus? Non: quia si hæc nobis semper concederentur, essent nobis sæpè noxia, & damnationis occasio: quare non pollicitus est, se nobis semper talia concessurum; sed solùm cùm ad sui gloriam, vel ad profectum nostrum spiritualem hæc nobis concedi expedit: ut enim ait Augustinus, *non semper dat Deus quod vis, sed quod dari expedit*. Et ideò hæc temporalia non absolutè, sed sub condi- Marc. 11. 24. Aug. tr. 6. in Joan.

K 4 tione

tione à nobis petenda sunt; si scilicet hæc nobis dari expediat.

Sed quid de humilitate, patientia, charitate, gratia, & aliis bonis spiritualibus? Hæc absolutè, & absque ulla conditione à nobis petenda sunt: quia hæc semper ad nostram salutem bona sunt. Et hæc bona spiritualia, necnon bona temporalia, quæ ad salutem nostram necessaria sunt, infallibiliter dabit nobis Christus, si ea debitè, id est piè, humiliter, cum fervore & perseverantia postulaverimus. Et sic generalis illa promissio, qua pollicetur Christus, se nobis omnia quæ petierimus daturum, intelligenda est de omnibus quæ ad salutem nostra utilia & necessaria sunt; quæ omnia infallibiliter dabit, si debitè petierimus:

D.Th.2.2. q.83.art. 15.ad 2. *Dabit*, inquit Doctor Angelicus, *si pro te petas necessaria ad salutem: si piè, si perseveranter.*

O quàm magna hæc Christi promissio! sed ò quàm magna etiam est orationis utilitas: cùm ejus virtute, Dei iram placare, justitiam exarmare, & bonitatem ad innumera bona nobis impendenda inclinare valeamus. Quare cùm tanta sit orationis utilitas, orationis exercitio sedulò vacate? orate, ferventer orate: piè & constanter orate, ut Deum placare & exarmare valeatis, utque obtineatis quæ ad salutem vobis necessaria sunt. Ne imitemini multos, qui ita orant, quasi Deum irrideant, illumque ad iracundiam provocare velint: sed petite quæ salutis vestræ sunt, ea humiliter, piè, & constanter postulate: dabitque vobis Deus quidquid petieritis. Ecce quàm utilis sit oratio; *videamus quàm sit amabilis.*

III. PARS. *Quàm amabile sit orationis exercitium.*

Vix capere queunt, amabile esse orationis exercitium, qui orationi vacare non solent: iniqui & trepidi nauseant super cibo illo levissimo: orationis hora est illis tædii & mœroris tempus. Sed reverà orationis exercitium est summè amabile; nilque in hoc mundo videtur amabilius, quàm in oratione: 1. De Deo cogitare: 2. Cùm Deo fabulari: 3. Deo frui.

1. Qui verè orat, de Deo cogitat: cùm 1. Damasc. oratio sit *mentis in Deum elevatio*. Multi tamen, qui orationis exercitio certis horis incumbere profitentur, pretioso hoc orationis tempore, non de Deo, sed de terrenis, de mundanis, de inutilibus & vanis cogitant: & ab his haud dubiè non amatur pium, sanctum, & totis affectibus amabile orationis exercitium. Sed qui in oratione, de Deo, deque infinitis ejus perfectionibus cogitare soliti sunt, nil in hoc mundo amabilius experiuntur, quàm orationis exercitio incumbere.

Vellem, ut quisque expertos, & viros spirituales, hac de re consuleret: ab illis enim omnibus audiret quisque, quòd orationis *rara hora, parva mora*: quòdque nil in hoc mundo amabilius, quàm in oratione de Deo summè bono, & infinitè amabili cogitare. Et licèt id dicere nollent, hoc satis ipsa ratio suadet: quid enim amabilius esse potest, quam cogitare de Deo, in quo omnia, à quo omnia, & per quem omnia? Quid delectabilius, quàm mente revolvere infinitam Dei Majestatem, inexhaustam ejus bonitatem, sapientiam ejus incomprehensibilem, & potentiam interminatam? Quid suavius, quàm fixum in oratione habere animum objecto illi beatifico, cujus contemplatione beatificantur, extra se rapiuntur, & ineffabili consolatione afficiuntur Sancti. Heu! si in hoc mundo inveniantur, quibus nil suavius, quam de creatura aliqua, quam diligunt, cogitare: quid dulcius homini, qui gustavit quàm suavis est Dominus, quàm de eo in oratione cogitare, ejusque infinitas perfectiones mente revolvere? 2. Bern.

Si quis a patria longè exulans, disceret, patrem suum esse Regem potentissimum, sapientissimum, ditissimum, & erga omnes beneficum; quid illi jucundius, & amabilius esse posset, quam animo volvere honores quibus fruitur pater, delicias quibus gaudet, & divitias quas possidet, quarum se hæredem futurum speraret? Sed heu! si gauderet ille; quanto non afficitur gaudio, quanta non potitur consolatione, qui in oratione, de Patre suo qui in Cœlis est, seriò cogitat? Quid illi amabilius, quam mente versare, Patrem suum in Cælo cùm Sanctis regnare, gloriosè triumphare, ineffabilibus affluere gaudiis, immensos possidere cœlestium bonorum thesauros, sibique parare regnum, cujus fines extenduntur in infinitum: in quo nullus luctus, nullus fletus, nulla tristitia, inopia nulla: sed in quo quisque in æternum possidebit omnia quæcunque optare poterit? Ament avari terrenas opes; illicitas appetant voluptates impudici; honores ambiant Aulici: nil in hoc mundo amabilius quam in oratione de Deo cogitare, *& in oratione cum Deo fabulari.*

2. In oratione non solùm de Deo cogitamus; sed incomprehensibili privilegio, à Deo nobis concesso, ibi cum eo colloquimur,

mur, & familiariter confabulamur: *Grandé miraculum, ut homo, terra, & cinis, in sua purissima oratione cum Deo fabuletur.* Quis non admiretur, & magnam Dei in homines dignationem, & magnam hominis felicitatem? Magna Dei in homines est dignatio, quòd ipse, cujus majestas est infinita ad suum colloquium homines admittere velit: maxima etiam hominis est felicitas, quod ipse cum Deo familiariter in oratione convertetur; *Considera, quanta tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa orationibus, fabulari cum Deo, cum Christo miscere colloquium.*

Aug. ser. 6. in comm.

S. Chryf. lib. 2. de orando Deo

Felices se existimant, qui cum terreno Rege aliquantulum versantur: nil amabilius censent illo tempore, quo ab eo audiuntur, & cum illo fabulantur. Sed quantò feliciores, qui orationi vacant? Hi enim non cum terreno Principe; sed cum ipso Deo loquuntur, non semel, & aliquibus solùm momentis; sed quoties, & quandiù voluerint. Ibi cum Deo familiariter loquuntur, sicut filii cum patre, sicut amici cum amico, & sicut sponsa cum sponso. Nec tædium aliquod, sed maximam felicitatem parit conversatio Dei cum hominibus; *non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tadium convictus illius, sed lætitiam & gaudium.* O quam amabilis est oratio, in qua homo cum Deo loquitur, sed & amabilis est oratio: quia Deus in ea possidetur, *nec aliquid est amabilius, quàm Deum in oratione possidere.*

Sap. 8. 16.

3. Verum est, quod nunquam in terra, sed in Cœlo perfectè possideatur Deus, certum est, quod in terra nunquam eo perfectè, & constanter fruamur per claram ejus visionem, & amorem beatificum; in oratione tamen sæpè Deus mentibus nostris illabitur, cordibusque nostris sese speciali modo communicat. *Ibi* hominum, etiam rudiorum, mentes sæpè gloria sua ita irradiat, ut divina mysteria nonnunquam perfectiùs agnoscant hi, quàm subtiliores quique Theologi. *Ibi* sancto amoris sui igne corda nostra accendit. *Ibi* cælestes delicias interdum prægustamus, Deumque in nobis mirabili modo effusum experimur. *Ibi* nos supra nosmetipsos erigimus; ita ut terrena cuncta sub pedibus nostris, ac quasi nihilum inspiciamus, & in cellam vinariam, seu in Cœlum quodammodò introducamur, ut Deo frui incipiamus: *Introduxit me Rex in cellam vinariam.*

Cant. 2. 4.

Hoc norunt, qui orationi studiosè incumbunt, & qui delicias, non in creaturarum, sed in Creatoris conversatione quærunt, hoc sciunt, qui soli cum solo colloquia sacra, miscere consueverunt. *Dicant* hi, quot in oratione altissima divinitatis mysteria penetrare meruerint? *Dicant*, si possint, quot in oratione veritates, famosioribus sæculi Doctoribus ignotas, clarissimè noverint? *Dicant*, quot sanctis, & cælestibus deliciis in oratione affecti, & quasi inebriati sint? Nonne tantam in oratione suavitatem, totque delicias multi degustarunt, ut extra se rapti, visus, tactus, gustus, aliorumque sensuum usu privati sint? Nonne multorum animæ in oratione quasi à corpore solvi cœperunt, ut ad Deum volarent, eoque fruerentur? Sed nonne sæpè in oratione aliqui à Deo omnino penetrantur; ita ut nil in iis terrenum remaneat, ac in Deum quodammodò transformentur, similesque Christo fiant, qui, dum oraret, totus transfiguratus est; *Ascendit in montem ut oraret. Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera.* Luc. 9. 29.

O quàm amabile orationis exercitium, in quo homo Deum contemplatur, cùm Deo loquitur, & Deo quodammodò fruitur! Non solùm necessarium & utilissimum, sed etiam summè amabile est hoc exercitiũ quare orate, frequenter orate, *sine intermissione orate*; in omni loco, in omni tempore orate. Imitamini viros illos sanctissimos, de quibus ait sanctus Joannes Clymacus, quòd continuè orarent; ita ut orare, & respirare apud eos quasi unum & idem essent. Orate semper, orate debitè, & perfectè, & oratio clavis erit aurea, qua vobis aperientur regna cælorum. *Amen.*

1. Thess. 5. 6.

Clymac. Grad. 28.

DOMINICA
INFRA OCTAVAM
ASCENSIONIS.
DE SCANDALO.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Joan. 16. 1.

CHristianè dixit Ethnicus quidam, primam legem inter amicos servandam hanc esse, quòd nullus verbo, vel facto, alium ad peccandum alliciat. Hanc eamdem legem, non solùm ab amicis, sed etiam ab omnibus hominibus servandam, majori cùm authoritate tulit Legislatorum Princeps Christus Dominus, qui cùm in hunc mundum venisset, non ut homines perderet, sed ut omnes salvaret, nominatim prohibuit, ne- Cicero

ne aliquis alium ad peccatum induceret: ac maledicto feriit homines illos scandalosos, qui legem hanc violant, & qui sive verbis indebitè prolatis, sive pravis suis operibus, & exemplis, peccandi occasionem aliis praebent: *Vae homini illi, per quem scandalum venit.* Matt. 18. 7.

Nil huic legi contrarium agere poterat Christus: cùm impeccabilis esset, nilque mali dicere, vel facere posset, quo alii ad peccandum allicerentur; timebat tamen, ne etiam ex bonis suis actionibus Apostoli occasionem peccandi arriperent, & ne de ipsa sua passione scandalizarentur. Quare ut à cadendi periculo illos amoveret, & ut impediret, ne scandalum paterentur, illos de futura sua passione, & de Spiritus sancti adventu praemonuit: *Haec locutus sum vobis, ut non scandalizemini.*

Heu! si Christus timet, ne ex passione sua, qua nihil sanctius, nihil melius, nihil ad hominum salutem utilius, peccandi occasionem sumant Discipuli, est sanè quòd timeant, & toto corde contremiscant viri illi scandalosi, qui verbis indebitè prolatis, & malis suis exemplis alios scandalizant, & ad peccata pertrahunt. Ut autem majorem illis timorem incutiamus, eosque ad resipiscendum inducamus, istam de scandalo instituemus concionem, &c. *Ave.*

Scandalum, dicitur peccatum occasionatum, seu ex occasione proveniens. Tripliciter autem peccare quis potest ex occasione. *Primò*, cùm quis pravis suis verbis, vel inquit actionibus, peccandi occasionem aliis praebet, & hoc est scandalum activum. *Secundò*, cùm quis ex pravis aliorum verbis, vel exemplis peccandi occasionem sumit: & hoc est scandalum passivum pusillorum. *Tertiò*, cùm quis non ex malis, sed ex bonis aliorum verbis & actionibus occasionem capit in peccatum cadendi, & hoc est scandalum passivum Pharisaeorum, qui ita maligni fuerunt, ut ex Christi miraculis & virtutibus, occasionem invidendi illi, in illum murmurandi, aliaque peccata faciendi arripuerint.

De passivo, sive pusillorum, sive Pharisaeorum scandalo agere jam mei non est instituti. De activo solummodò differere intendo, & de viris illis scandalosis, qui consilio, suasione, consensu, praecepto, vel malis suis verbis & exemplis, alios ad peccandum alliciunt, ac qui in hoc peccant, quod aliis peccandi occasionem praebeant. De hoc autem scandali peccato dicam: 1. Quàm commune sit: 2. Quàm grave sit: 3. Quanta poena dignum sit.

Quàm commune sit scandali peccatum. I PARS.

Sicut non per se solùm, sed etiam per Apostolos, & viros Apostolicos Christus hominum saluti incubuit, ita & daemon, non per se solùm, sed etiam per viros scandalosos, homines ad peccandum allicit, & à via Paradisi avertit. Hi quos assumpsit Christus, ut hominum saluti secum laborarent, pauci sunt: *Messis quidem multa, operarii autem pauci*, sed viri scandalosi, quibus utitur daemon, ut caeteros ad peccandum inducat, & perdat, innumeri sunt. Ut enim ait sanctus Bernardinus, *scandalosi sunt* qui alios docent turpes cantilenas ad lasciviam provocantes; ac etiam qui adolescentulas docent fucare vultum, nimis superbè, vel impudicè se ornare, & consimilia operari: *Scandalosi sunt*, qui iniquis consiliis, suasionibus perversis, saevis comminationibus, vel impiis praeceptionibus, alios ad usuram, ad furtum, ad rapinam, & ad alia multa flectunt: *Scandalosi sunt*, qui verbis inhonestis, gestibus illicitis, aliisque modis personas seducunt; ad libidines stimulant, & ad turpia inclinant: *Scandalosi sunt*, qui diabolica doctrina docent infirmitates curare, daemones invocare, per incantationes amissa recuperare, brevibus, & aliis sortilegiis fidem dare: *Scandalosi sunt*, qui alios à Sacramentorum receptione, à fide praedicationibus adhibenda, ab alienorum restitutione, & aliis ad salutem necessariis avertunt: *Scandalosi sunt*, qui malis suis verbis, & exemplis, proximum quocumque modo scandalizant, & ad malum inducunt. O quàm multae hujusmodi personae scandalosae! O quam multa in mundo scandala! Certè totus mundus plenus est scandalis: quia plenus est personis improbis, licentiori vitae deditis, imprudentibus, & cupidis, quae ut passionibus suis satisfaciant, alios scandalizant, & ad peccata alliciunt. Matt. 9. S. Bern. in tom. 1. ser. 36.

Hoc scandali peccatum ita commune est ut in omnibus locis, omnibusque statibus, quantumvis sanctis, reperiatur; quia ubique sunt qui verbis, vel malis exemplis alios scandalizant, & ad peccatum inclinant, vel iis saltem peccandi occasionem praebent. Nonne hoc scandali peccatum commissum est in Caelo, cùm Lucifer suasione, & exemplo tertiam Angelorum partem ad superbiendum, & Dei voluntati resistendum induxit? Nonne perpetratum est hoc peccatum in Paradiso terrestri; cùm daemon Evam, & Eva Adamum, ad manducandum de fructu vetito sollicitavit? Nonne Ap. 12. 4. Gen. 3. Matt. 26.

hoc

hoc peccatum admissum est in Cętu Apostolico: ubi unus ex Apostolis ad Principes Sacerdotum se contulit, ut iis Magistrum venderet, illosque ad eum morti tradendum instigaret? Nonne illud peccatum in plerisque Congregationibus, quantumvis sanctis, patratur; ubi ferè semper aliquis invenitur Judas, seu aliquis scandalosus, qui pravis suis verbis, & malis exemplis dat aliis occasionem peccandi? In omnibus quidem illis locis invenitur scandali peccatum. Sed heu! si hoc peccatum committitur in Cęlo, in terrestri Paradiso, in Apostolorum Collegio, & in sanctioribus Congregationibus: quantò magis in Aulis Principum, in exercitibus, in urbibus, in vicis, in locis profanis, inter Mercatores, inter Causidicos, inter Artifices, inter licentioris vitæ homines, & inter omnes, qui mundi vanitatibus, & voluptatibus immersi sunt? Certè in hujusmodi locis, & apud talis generis personas, imò in omnibus mundi locis nil communius scandalo: quia ubique reperiuntur, qui alios ad peccandum alliciant. Unde dixit Christus: *Væ mundo à scandalis*, Non dixit solùm: væ aliquibus mundi hominibus, sed; *Væ mundo à scandalis*; quia totus mundus scandalis, & hominibus scandalum dantibus plenus est. Matt. 18. 7.

Sanctus Antonius, in extasim raptus, totum mundum laqueis plenum vidit. Quid hi laquei? Crediderim, hos laqueos, esse viros scandalosos, qui sunt quasi laquei, quibus utuntur dæmones, ut homines capiant, & ad peccatum trahant. Scimus, sanctum quemdam Episcopum, famosam & scandalosam mulierem vocasse *laqueum diaboli*: quia erat quasi laqueus, quo juvenes, & viros etiam pios, diabolus capiebat. Sed & sic vocari debēt omnes personę scandalosæ, quæ alios ad peccandum alliciunt: scandalosi enim, non solum sunt Apostoli dęmonis, verùm & ejus sunt laquei: quia iis utitur dæmon ad capiendas animas. Verè laqueus diaboli fuit scandalosus Arius, qui innumeros Christi & Ecclesiæ filios cepit, decepit, & ad dæmonis partes traxit. Laqueus diaboli fuit Vicleffus, qui totam Angliam & Bohæmiam infestavit. Laquei diaboli fuere Luther & Calvinus, qui Germaniam, Galliam, Daniam, & Sueviam à vera Christi fide averterunt, & ad sanatæ partes adduxerunt. Laquei diaboli sunt omnes Hæresiarchæ, qui tot capiunt homines, quot ad suas hæreses inclinant. Sed nonne etiam laquei diaboli sunt meretrices, ebriosi, & alii omnes, qui peccata publicè perpetrant, & verbis, vel pravis suis moribus, aliis occasionem peccandi præbent? Hi omnes sunt verè laquei diaboli, mundusque plenus est his laqueis, & personis scandalosis, quæ alios ad peccandum alliciunt. *Væ mundo*: quia illis laqueis, scandalis, & personis scandalosis plenus est.

His laqueis capi timebat sanctus Bernardus, & plus scandalosos, quibus utitur dibolus ad capiendas animas, quàm ipsum diabolum formidabat: *Utinam*, inquiebat, *soli nos impugnarent maligni spiritus cùm suggestionibus suis, & nihil nocerent homines perniciosis exemplis, persuasionibus importunis, atque aliis mille modis*. Merito sanctus Abbas scandalosos magis quàm dæmonem pertimescebat: plus etenim timendi sunt. S. Ber. ser. 1. in sept. *Tum* quia dæmon sola cogitatione, & maligna inspiratione homines ad peccata allicit; scandalosi verò alios suasionibus, minis, mercede, pravis exemplis, aliisque mille modis ad peccata pertrahunt. *Tum* quia sicut cuique unicus dari solet Angelus Custos, ita & cuique unicus datur Angelus tentator sed non unicus nobis in hoc mundo occurrit vir scandalosus, qui peccandi nobis occasionem præbeat: hujusmodi enim viris circumdamur, totque sunt viri scandalosi, qui verbis indebitis, & pravis exemplis, nobis peccandi occasionem præbent, ut difficile, & quasi impossibile sit, non esse scandala, seu homines, qui nos scandalizent, nobisque peccandi occasionem præbeant: *Necesse est enim, ut veniant scandala*. Matt. 18.

Timete viros illos scandalosos, qui in via salutis scandala, seu offendicula vobis objiciunt, ut cadendi dent occasionem; timete personas illas, quæ verbis, gestibus vel iniquis actionibus, vos ad peccandum allicere conantur, Timete eas, & quamvis sanguinis, & amicitiæ vinculis vobis juuctæ sint, si occasionem peccandi vobis præbeant, vosque ad peccata trahant, fugiendæ sunt, & ab iis longè discedendum. Velim, hanc & illam personam, quæ tibi est occasio peccandi, à te diligi ut pupillam oculi; velim, te hac persona non minùs egere, quam dextera tua, totamque tuam in hoc mundo felicitatem ab ea pendere: abscindenda tamen est; relinquenda est, fugienda est, quia, ut ait Salvator, melius est, quòd hic oculus tuus eruatur, & hæc manus tua abscindatur, quàm si tu totus in ęternum ignem mittaris: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te, expedit enim tibi; ut pereat* Matt. 5. 29.

unum

unum membrorum tuorum ; quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Dic, quæso; si unum è duobus tibi necessariò eligendum esset, aut in profundam abyssum præcipitari, aut unum ex oculis tibi erui : nonne malles tibi erui oculum, quàm cum evidenti mortis periculo, in altam abyssum projici ? Nonne malles unum ex corporis tui membris, quàm totum teipsum perire? Malles utique uno orbari oculo, quàm mori. Cur ergo non idem pro animæ tuæ salute facies ? Cur hanc personam, quæ oculo tuo tibi charior est, à te erui non patieris, ut animam tuam salves ? Cur non abscindi, & à te separari voles hanc creaturam, quæ te ad peccandum allicit, ut æterna morte non plectaris, & ad infernum non præcipiteris? Abscinde, & projice abs te hanc, & omnes personas, quæ tibi occasionem peccandi præbent, & quę te ad peccatum provocant. Time, & quantùm fas erit, fuge scandalosos, & scandala, quorum infinitus est numerus. Sed si scandalum activum est peccatum commune; *est etiam peccatum grave.*

II. PARS. *Quam grave sit scandali peccatum.*

SCandalum activum, de quo nunc agimus; *est dictum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinæ.* Unde toties qui scandali peccatum perpetrat, quoties coram aliqua, vel aliquibus personis, aliquid mali dicit, vel facit, quod ex sua natura est aptum ad dandam spectantibus occasionem peccandi, licet abstantes non inde peccandi occasionem sumant, nec ideò in peccata cadant; ad quæ perpetranda datur illis occasio. D. Bon. in spec. anim. c. 6.

Grave esse illud peccatum facilè judicabit, quicumque ejus naturam intelliget; patet enim, grave esse, quòd quis occasionem ruinæ præbeat animabus, pro quarum salute Christus Salvator tot labores exantlavit, ac durissimam mortem obiit, Hoc quidem grave est, & tunc præcipuè cùm scandalizans, verbo, vel facto minus recto, alteri dat occasionem peccandi mortaliter; ac etiam cùm directè, in materia gravi, proximi ruinam intendit.

Huius peccati gravitas mirum in modum delineatur in sacra Scriptura; ubi qui alios scandalizant, vocantur viri pestilentes : quia sicut pestis est gravissimum malum, quod ab eo qui peste laborat, in alios se diffundit, & aliis communicatur, ita & scandalosi, sunt viri pestilentes, qui non solùm sibi nocent, sed virus suum undique effundunt, & nonnunquam civitates integras dissipant & vastant : *Homines pestilentes dissipant civitatem.* Unde scandali peccatum gravius videtur hypocrisi in hoc, quòd hypocrita sibi soli noceat, scandalosus verò sibi primò noceat, & deinde proximo, cui peccandi præbet occasionem, & hoc sæpè non uni solùm homini, verum & civitatibus provinciis, & regnis integris, quibus contagionem suam communicat, *homines pestilentes dissipant civitatem.* Prov. 29. 8.

O quam grave illud scandalizantium peccatum! grave quidem, & gravissimum : cùm scandalosi sint pejores hypocritis illis quos ita exhorruit Christus, quos toties obiurgavit, quosque maledictione sua feriit. Sed si credamus sancto Gregorio, Pontifici Maximo, gravius adhuc est scandali peccatum : quia qui alios scandalizant, pejores sunt prædonibus, qui in domibus, in viis publicis, & in sylvis homines bonis temporalibus spoliant. Cuius rei rationem adducit, dicens, quod prædones ea solummodò invadere ambiant quæ extra nos sunt, & quæ bona fortunæ vocamus; scandalosi verò nos prædari interiùs, & divinæ gratiæ bona à nobis auferre satagant : *illi student rapere bona exteriora, quia placent, isti satagunt interiora bona dissipare, quia displicent.* Ac proinde, quantò bona gratiæ sunt temporalibus meliora, tantò scandalosi, qui gratiæ bona à nobis auferunt, pejores sunt prædonibus, qui homines temporalibus solùm bonis spoliant. S. Greg. lib. 26. in Job. cap. 9.

Simili ratione probat Chrysostomus, quòd licèt gravissimè peccent, qui Ecclesias diruunt & vastant, gravius tamen peccent illi, qui alios scandalizant, & qui aliis ruinę spiritualis occasionem præbent. Templum templo comparat Chrysostomus; templum scilicèt materiale templo spirituali; ac proinde, cùm homo sit templum spirituale, gravius peccant, qui verbis, & exemplis, hominibus occasionem ruinę præbent, quàm qui templa materialia destruunt; *Si ergo*, inquit, Os illud aureum; *Ecclesiam destruere grave est, & scelestum, multo magis si templo spirituali hoc fiat. Augustior enim est home, magisque venerandus, quàm Ecclesia. Non enim propter parietes mortuus est Christus, sed propter ista Spiritus sancti templa.* Chrys. ho. 26. in Ep. ad Rom.

Ex jam dictis satis constat, gravissimum esse scandali peccatum, sed ut peccati il-

lius gravitatem magis manifestet S. Bernardinus Senensis; illud comparat veneno, quod hominibus bibendum traditur, & scandalosos cum iis confert, qui ad occidendos homines venenum præparant. Et rectè quidem hujusmodi viris comparantur scandalosi: quia cùm isti verba minùs recta effundunt, vel grave aliquod peccatum coram aliis perpetrant, spectantibus quasi venena, quibus spiritualiter occidantur, S. Bernard. t. 1. ser. 36. a. 1. c. 3. præparant, & tradunt. (Quis autem, inquit S. Bernardinus, ita insanus est, ut non credat, grave esse peccatum, præparare venenum ad homines occidendos? Et si gravem culpam existimas occidere corpora moritura; quantò gravius censere debes animas occidere, Dei imagine insignitas, & perpetuò duraturas?).

Cùm quis hominem quemdam de medio tollit, communem illi cum cæteris animantibus vitam adimit; sed scandalosus, qui alium ad scelus aliquod perpetrandum inducit, est homicida, qui illi vitam animæ eripit: vitam dico spiritualem, quam à gratia habet, quæ naturali Angelorum vita præstantior est. Cùm homicida aliquem interimit, animam eius à corpore avocat; sed qui scandalis suis alium ad gravia crimina allicit, animam ejus occidit, eamque divinæ gratiæ vita privat. Et ideò graviùs peccat scandalosus, qui alium ad mortaliter peccandum inique inducit, quam homicida qui aliquem quoad corpus occidit. Imò, ut ait sanctus Bernardus, qui alium scandalizat, graviùs peccat, graviùsque Christum persequitur, quàm Judæi, qui illum crucifixerunt, & morti tradiderunt. *Videtur Christus ab eo graviorem sustinere persecutionem,* S. Bernard. ser. de conver. ad Paul. *qui suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas quas redemit: quàm à Judæo, qui sanguinem ejus fudit. Horrendum penitus sacrilegium; quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino Majestatis manus sacrilegas injecerunt.*

O scandalose! attende, & seriò recogita, quàm grave sit tuum crimen. Credis, te leviter peccare, cùm juvenem prava doces, cùm adolescentulam ad illicita inclinas, vel quemcumque alium verbis, aut factis tuis ad mortaliter peccandum inducis? Sed scito, gravissimum esse illud scandali peccatum, quod perpetras. *Gravissimum est* quia est veluti quædam pestis contagiosa, qua fratri occasionem ruinæ præbes. *Gravissimum est:* quia hypocritarum, prædonum, & Ecclesias evertentium crimina gravitate sua antecedit. *Gravissimum est:* quia est venenum, quod aliis bibendum administras, quia est homicidium, quo proximi animam interficis, & quia est quasi deicidium, quo diriùs Christum persequeris, quàm Judæi, a quibus est in crucem actus. Nam si illi eum occiderunt, tu illi eripis animas, quarum causa vitam Christus libentissimè profudit.

O horrendum crimen! O quàm maligni, qui tuas hoc scelere coinquinant animas! Sed o quam imprudentes; & stulti, qui hujusmodi scandalizantium consortio se immiscent. *Rogo vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam, quas vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Rom. 16. 17. Observate, qui sint viri scandalosi, à quibus ad peccandum allici possetis: observate eos, & ab iis fugite; ac cavete, ne cum illis unquam fœdus ineatis: *Cave, ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Exod. 34. 12. At non solùm cavendum à viris scandalosis, sed etiam a scandalis; summaque cura quisque invigilare debet, ut neminem scandalizet: quia scandali crimen est gravissimum; *ac etiam quia gravissima pœna dignum est.*

Quanta pœna dignum sit scandali peccatum. 3. PARS.

Certum est, nullum esse peccatum, cui aliqua non debeatur pœna; nullumque esse peccatorem, qui puniri non debeat; sed præcipuè illum, qui pravis suis verbis, vel actionibus homines scandalizavit, & ad peccandum induxit: Alii enim peccatores puniri quidem debent, quia peccaverunt; sed scandalizans, duplici ratione plecti debet: quia scilicet peccavit, & quia alios peccare fecit. Et ideò Jeroboam dirè à Deo punitus est; non solùm quia peccaverat; sed etiam quia Israeliticum populum peccare fecerat: *Qui peccavit, & peccare fecit Israel.* 3. Reg. 14. 17.

Quanta pœna digni sint, qui alios scandalizant, indicat Salvator, cùm ait, quòd præstet mergi in mare, seu mori, & diro quovis supplicio è vita exterminari, quàm aliquem scandalizare, eique mortaliter peccandi occasionem dare: *Væ illi*, inquit, *per quem veniunt scandala. Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut scandalizet unum de pusillis istis.* Luc. 17. 2.

Væ vobis, patres iniqui, qui filios vindictam, blasphemiam, avaritiam, impietatem, libidines aliaque plurima vitia, tum verbis, tum pravis exemplis docetis. Væ vobis, crudeles matres, vel potiùs novercæ;

cæ; quæ exitiosa, & contagiosa vanitatis, invidiæ, impudicitiæ, iræ, otiositatis, & irreligionis exempla filiabus vestris exhibetis. Væ vobis Pictores, qui ad libidinem provocantia depingitis. Væ vobis, Poetæ impudici, qui fœda canitis. Væ vobis, Comœdi, & alii omnes, qui homines scandalizatis, & ad peccandum allicitis; melius enim esset vobis mori, & in profundum maris demergi, quàm proximum scandalizare eique peccandi occasionem dare.

S. Bern. de inter Domin. cap. 31. Mori timebat sanctus Bernardus; mori tamen maluisset, quàm alicui præbere occasionem lapsus in peccatum: *Mori timeo*, inquit, *quia non sum paratus. Malo tamen mori, & misericordiæ Dei me committere, quàm de eam conversatione alicui scandalum facere*. O patres, ò matres, ò superiores, ò vos omnes, qui aliis in exemplum à Deo estis positi, mori præeligite, quàm alicui dare occasionem ruinæ. Dicat quisque vestrûm intra se: malo mori, quàm filio, quàm subdito, quàm cuivis occasionem cadendi præbere. Hoc dicite corde & ore; hoc dicite, & hoc facite: melius enim vobis esset mori, & in mare mergi, quàm aliquem scandalizare: quia pœna, qua plectuntur qui alios scandalizant, est temporali morte longè gravior. Scire vultis, inquit sanctus Bernardus, cur dixerit Christus, utilius esse alicui, quòd in mare projiciatur, quàm quod alium scandalizet: *Hoc dixit, ut significaret, tam gravia imposterùm manere tormenta, ut eis comparata mors temporalis, nec pœnalis esse videatur, sed commoda*. Eodem ferè modò respondet S. Hieronymus, dicens, sic locutum esse Christum: quia reverà hoc utilius foret ei qui alium scandalizat. *Quia multò melius est pro culpa brevem recipere pœnam, quàm æternis servari cruciatibus*.

S. Bern. ep. 7. ad Adam.

Ecce pœnam qua plectuntur, qui alios scandalizant, dictisque suis & factis minùs rectis, proximo dant occasionem ruinæ. Hi cruciatibus addicentur æternis, pœnasque dabunt in interitu sempiternas. *Qui seminat iniquitatem*, inquit Sapiens, *metet mala*: ille autem iniquitatem seminat, qui alios scandalizat, & qui verbo, aut exemplo suam iniquitatem in alios spargit; & hic metet æterna mala: quia in sui criminis pœnam, æternis suppliciis adjudicabitur. Sic præfata verba explicat V. Beda, dicens: *Qui verbo, aut exemplo suam iniquitatem in alios spargit, messis loco æternam vindictam recipiet*.

Proverb. 22. 8.

O quam gravis erit hæc scandalizantium pœna! O quam durum erit eis, ardentibus immergi ignibus, & in medio flammarum æternùm cruciari! O formidandum hujusmodi personarum supplicium! O pœnam, cujus gravitas humanam omnem excedit eloquentiam! Quę tamen adhuc gravior erit, ex male dictis & execrationibus, quas in scandolosos evoment illi, quibus damnationis occasionem præbuerunt: cùm enim in mediis inferni ignibus erit qui alios scandalizavit, improperantes, execrantes, & maledicentes audiet illos, quos pravis actionibus, & verbis ad peccata allexit.

Quemadmodùm hi qui in Cælo sunt, multis afficiunt laudibus eum, quem salutis suæ authorem agnoscunt; ita in inferno qui sempiternis suppliciis addicti sunt, plurima maledicta evoment in eos, qui ipsis ruinæ & damnationis occasionem præbuerunt: ac à Deo vindictam exigent in illos, à quibus ad tam acerba supplicia adducti sunt.

O quàm acriter torqueberis, ò scandalose peccator, cùm in inferno æternis ignibus addictus eris; & cùm ibi unà cum eis versaberis, qui tui causa se in æternum damnatos videbunt, & qui in te maledicta conjicere non desinent. Heu! nonne melius est proximum non scandalizare, quàm in tanta supplicia incurrere? Nonne melius est nullum scandalizare, quàm æternorum ignium vim perferre? Nonne melius est, nulli occasionem peccandi dare, quàm maledicta & execrationes toto ęternitatis decursu audire?

Siste ergo, ò peccator: ne animas criminis labe inficias: ne Christo animas, pretiosos ejus sanguine emptas, rapias: ne Christum pretiosissimi sanguinis sui fructu fraudes; sed ne etiam te horrendis, & æternis suppliciis præferendis exponas.

Timens D. Paulus, ne aliquibus esset scandalo, si coram illis carnes manducaret, dicebat: *Non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem*. Dic tu similiter: hæc & illa quæ facere solitus sum, imposterùm non faciam, *ne fratrem meum scandalizem*. Dic tu: in hunc & illum locum non me conferam, ubi peccandi occasionem pluries dedi; à vanis his & illis corporis abstinebo ornamentis, quæ aliis occasionem ruinæ præbere possent; hæc & illa coram filiis, coram domesticis, & coram aliis non faciam, *ne fratrem meum scandalizem*. 1. Cor. 8. 13.

A futuris abstine scandalis; sed & de præteritis pœnitentiam age: multis dele lachrymis peccata quæ perpetrasti, & ad quæ perpetranda alios induxisti; ac etiam, quantùm fas erit, repara damna, quæ verbis, & factis tuis proximo intulisti. Imitare Magdalenam, quæ quia occulis, capillis, & un-

unguentis pretiosis peccaverat, aliosque ad peccandum allexerat, oculis ad flendum, capillis ad Christi pedes abstergendos, unguentis ad caput ejus inungendum usa est, omniaque quę ad peccandum illicia fuerant, in virtutum incentiva convertit. Fac tu similiter, veniam à Deo supplex postula, ob varias scandali occasiones, quas proximo dedisti, & si alios usque ad præsens tempus ad peccandum induxisti, sic in futuro tuos mores compone, sic vive, ut sis illis in virtutis exemplum. Hoc si facias, scandalizantibus debitam non obibis pœnam, sed æternam cum justis in Cœlo gloriam obtinebis. *Amen.*

DOMINICA PENTECOSTES.

DE

SPIRITU SANCTO.

Tu qui es? Joan. 1. 19.

SI Judæi, audientes mirabilia magna, quæ sanctissimus Christi Præcursor operabatur, miserunt Sacerdotes & Levitas, qui studiosè perquirerent, quis ille esset: *Tu quis es?* Non abs re erit, si iisdem jam utar verbis, ac si sedulò exquiram & petam, quis sit portentosus ille Spiritus, qui hodie super Apostolos descendens, tot in Cœnaculo prodigia operatur.

Petitio mea hæc, audax quidem: sed identidem pia erit & sancta. *Audax sanè*: cùm sancti Spiritus, qui Deus est absconditus, & qui à se solo perfectè cognosci potest, cognitionem inquiram. *Pia tamen & sancta:* cùm, sicut Philippus cognitionem Patris sollicitè & ego Spiritus illius, qui à Patre procedit, cognitionem assequi postulem.

Sed nonne justum est, ut pro captu nostro, & in spiritu humilitatis indagare satagamus, quid sit ille Spiritus qui erudit nos, roborat nos, vivificat nos, & ad omne bonum nos allicit? Nonne æquitati, & justitiæ consonum, ut investigare velimus, quis sit ille Spiritus, qui ad nos per gratiam suam venit, ut nos à criminum sordibus lavet, ut justos & sanctos nos efficiat, utque ad opera æternæ gloriæ meritoria facienda nos excitet? Nonne tandem ipsa ratio naturalis à nobis exigit, ut in agnitionem venire ambiamus illius Spiritus, qui Pater noster est, Deus noster est, & merces nostra magna nimis? Justum quidem, æquum, & rationabile est, ut inquiramus quis sit ille Spiritus? *Tu quis es?* Quæramus ergo, & pro viribus explicemus, quis sit Spiritus sanctus, &c. *Ave.*

SPiritum sanctum inspicio in altissimo sanctissimæ Trinitatis mysterio, in sanctæ Ecclesiæ sinu, & in hominis justi anima. Spiritus sanctus est in sanctissimæ Trinitatis mysterio: cùm sit tertia augustissimi illius mysterii Persona, quæ à Patre, Filioque procedit, & quæ *cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur.* Spiritus sanctus est etiam in sanctæ Ecclesiæ sinu; cùm eam gratiis & auxiliis suis semper foveat & protegat: cùmque ad eam missus sit, ut illam invisibiliter gubernet & regat; *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater.* Spiritus sanctus est tandem in hominis justi anima: cùm in ea per gratiam suam sanctificantem habitet: *Spiritus Dei habitat in vobis.* Joan. 14. 1. Cor. 3.

Ut autem ad susceptum opus, & ad finem intentum veniam; seu, ut explicem quis sit ille Spiritus sanctus, qui hodie super congregatos in Cœnaculo Apostolos descendit; dicam quid sit, *tum* in augustissimo Trinitatis mysterio, *tum* in sanctę Ecclesiæ sinu, *tum* in hominis justi anima. Videamus ergo: 1. Quis sit Spiritus sanctus in sanctissimæ Trinitatis mysterio; 2. Quis sit Spiritus sanctus in sanctæ Ecclesiæ sinu; 3. Quis sit Spiritus sanctus in hominis justi anima. Tribus his quæstionibus explicare conabimur, quis sit Spiritus sanctus? *Tu quis es?*

Quis sit Spiritus sanctus in sanctissima Trinitatis mysterio? I. PARS.

NOrunt omnes qui Catholicam profitentur Fidem, tres in Divinitate esse Personas, quarum una dicitur Spiritus sanctus, de quo nunc loquimur. Sed ut clariùs agnoscatur, quæ sit divina illa Persona, illam considero respectu duarum aliarum Personarum, Patris, scilicet, & Filii; & dico, Spiritum sanctum esse Personam illam divinam: 1. Quam Pater & Filius producunt; 2. Qua Pater & Filius se diligunt; 3. Quam Pater & Filius mittunt.

1. Ab ævo docuit sancta Romana Ecclesia, Spiritum sanctum à Patre simul & à Filio, tamquam ab unico principio procedere: & singulis ferè diebus in sacrosanctæ Missæ sacrificio canit, eum ab utroque procedere: *Qui à Patre, Filioque procedit.* Et ideò de hac Spiritus sancti à Pa-

tre

tre & Filio processione loquor, non tam ut probem, quàm ut eam quodammodo explicem.

Præclara sunt, quæ hac de re in sancti Athanasii Symbolo habentur verba, dum dicitur: *Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, non creatus, nec genitus, sed procedens*. Quasi dicat, non censendum, Spiritum sanctum à Patre & Filio esse factum, eodem modo quo opus aliquod ab opifice suo factum est: si enim hoc esset, Spiritus sanctus non esset Deus, sed opus Dei: *Non factus*. Spiritus sanctus non est etiam à Patre & Filio creatus: aliter ille non esset omnium Creator, sed creatura: *Non creatus*. Non dicendum tandem, ipsum à Patre & Filio esse genitum: genitus enim esse non potest: cùm ex vi processionis suæ, non procedat à Patre & Filio in similitudinem naturæ: *Non genitus*. Sed licèt ab his non sit factus, nec creatus, nec genitus; verum tamen est, quòd ab iis procedat, quòdque ab iis producatur: non factus, nec creatus, nec genitus: *sed procedens*.

Alia, eaque mirabilia, habet verba sanctus Athanasius, quibus clarè, & sanctissimæ Trinitatis mysterium, & sancti Spiritus à Patre & Filio processio probantur, & explicantur. *Unus*, inquit, *est Deus Pater, & ipse ingenitus; unus Filius, & ipse unigenitus; unus Spiritus sanctus, & ipse ab utroque procedens*. Adnotate, quæso, quomodò de tribus sanctissimæ Trinitatis Personis loquatur. In Trinitate, ait, unus est Pater, & ille nec factus, nec creatus, nec genitus, nec ab alio quoque principio est productus: ita ut, sicut Filius & Spiritus sanctus suas habent notiones, quibus ab invicem distinguuntur; Filius scilicet distinguitur ab aliis per filiationem, & Spiritus sanctus per spirationem passivam; sic notio propria Patris, est innascibilitas; seu quòd ab alia Persona divina non sit productus; *Unus est Deus Pater, & ipse ingenitus*. In Trinitate est alia Persona, quæ vocatur Filius; & ille à Patre est verè genitus: estque hæc unica Trinitatis Persona quæ est genita, quia Pater Æternus hunc generans Filium, in natura sua infinitum, totam exhausit intellectus sui fœcunditatem: ita ut alium Filium generare nequiret: *Unus est Filius, & ipse unigenitus*. In Trinitate tandem est alia Persona, quæ Spiritus sanctus dicitur: & iste non est genitus sicut Filius, nec improductus sicut Pater; sed ab utroque procedit & productus est: *Unus Spiritus sanctus, & ipse ab utroque procedens*. Sanctus ergo Spiritus

Athan. de pass. Christi c. 4.

est Persona, quam Pater & Filius producunt, *sed est etiam Persona, qua Pater & Filius se diligunt*. Aug. 6. de Trin. c. 5.

2. Hoc clarè docuit divus Augustinus, dicens; *Spiritus est, quo Genitus à Generante diligitur, Genitoremque suum diligit*. Idem asserit sanctus Bernardus, cujus hæc sunt verba: *Spiritus sanctus est Patris & Filii individuus amor*. Sicut enim Sapientia, si absolutè consideretur, est nomen commune tribus Personis: quia omnes infinitè sapientes sunt; appropriatur tamen Filio: quia procedit per intellectum, ad quem pertinet Sapientia: sic nomen amoris, absolutè sumptum, est nomen commune tribus Personis; nomen verò amoris spirati, est proprium Spiritus sancti: quia solus Spiritus sanctus a Patre & Filio, se mutuò amantibus, spiratur. Et in hoc sensu Spiritus sanctus est illa Persona, qua Pater & Filius se diligunt, seu quam se invicem diligentes spirant & producunt.

S. Bern. ser. 8. in Cant.

Quærit Doctor Angelicus, an Pater & Filius diligant se Spiritu sancto? Cui quæstioni respondet, quòd diligere in divinis sumatur essentialiter, & notionaliter; si autem, inquit, diligere sumatur essentialiter, & prout diligere est quid commune tribus Personis: sic Pater & Filius diligunt se essentia sua, & non Spiritu sancto. Sed si diligere sumatur notionaliter: tunc diligere nihil aliud est, quàm spirare amorem, sicut dicere est producere verbum, & florere est producere flores. Sicut ergo dicitur arbor florens floribus, quos producit; ita Pater & Filius dicuntur diligentes se Spiritui sancto, quem se mutuò amantes producunt. Et sic Spiritus sanctus est Persona, qua Pater & Filius se diligunt; quia est Persona, quam se diligentes spirant & producunt. *Sed Spiritus sanctus est etiam Persona, quam Pater & Filius mittunt*.

D. Th. 1. p. q. 37. a. 2. 9.

3. Spiritus sanctus est Deus cum Patre & Filio, ab utroque independens, & utrique æqualis. Sed licèt Spiritus sanctus Deus sit, independens sit, Patrique & Filio æqualis sit; verum tamen & certum est, eum & à Patre, & à Filio mitti. Mittitur à Patre: *Spiritus sanctus, quem mittet Pater*. Mittitur à Filio: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre*. Joan. 14. Joan. 15.

A Patre & Filio mittitur Spiritus sanctus, hoc de fide est. Sed si ab iis mittatur Spiritus sanctus, quomodò dici potest, eum esse Deum, & independentem? Videtur enim, quòd qui mittitur, non sit Deus: & quòd ab eo dependeat, à quo mittitur. Ut

du-

dubium hoc explicetur; sciendum, quòd quis mitti potest quinque modis: 1. Per imperium, seu alio imperante, sicut dominus mittit servum; & hæc missio non est in Personis divinis, quia sunt omninò æquales, nec una alteri imperare potest, 2. Per modum consilii, aut suasionis, seu alio consulente, aut suadente; ut quando Consiliarii mittunt Regem ad bellum; & hæc etiam missio reperiri non potest in Personis divinis: nulla enim Persona alieno eget consilio; cùm quælibet infinite sapiens sit, 3. Rogando & obsecrando; cùm scilicet aliquis rogatur & obsecratur, ut aliquò se conferat, & hæc missio non est in Personis divinis, una enim Persona aliam rogare non potest, quia qui rogat, est inferior; una autem Persona alteri inferior esse non potest, 4. Quis mitti potest missione dicente motum localem, sicut mittitur epistola, vel Legatus ad aliquem locum; & hæc missio Personis divinis non competit. Cùm enim quælibet Persona sit ubique, nulla Persona mitti potest ad aliquem locum, 5. Est altera missionis species, quàm Theologi vocant missionem originis, quæ missio nil aliud est, quam alicujus Personæ divinæ procedentis manifestatio per aliquem effectum de novo productum in creaturis. Unde quoties aliqua ex Personis divinis, quæ ab alia procedit, novum aliquem effectum producit in creaturis, toties illa Persona mitti dicitur ab illa Persona, à qua procedit & originem ducit, licèt ab illa non dependeat, nec illa minor sit. Ex quo patet quòd Pater Æternus non mittatur, quia ab alia Persona non procedit, Filius verò a Patre mittitur, quia ab eo procedit, tuncque à Patre missus est, cùm naturam humanam assumpsit. Sed tandem Spiritus sanctus a Patre & Filio mittitur, quia ab utroque procedit, tuncque ab iis mitti dicitur, cùm novos in nobis producit effectus invisibiles, vel visibiles, *invisibiles*, per gratias internas quas nobis communicat, *visibiles*, cùm jam sub forma ignis, jam sub specie columbæ, & jam sub figura venti vehementis appareat. Unde Spiritus sanctus mittitur missione originis, visibiliter, & invisibiliter; *visibiliter*, cùm effectus visibiles, *& invisibiliter*, cùm effectus invisibiles operatur. Sanctus ergo Spiritus non solùm est Persona, quam Pater & Filius producunt, & qua se diligunt, sed est etiam Persona, quam mittunt. Ecce quis sit Spiritus sanctus in sanctissimæ Trinitatis misterio. Videamus, *quis ille sit in sancta Ecclesia sinu*.

Lasselve Domin.

Quis sit Spiritus sanctus in sancta Ecclesiæ sinu. 2. PARS

Sancta Ecclesia Catholica dici potest corpus, navis, & regnum. *Est corpus mysticum*, mirabiliter compactum: *Est navis*, variis jactata tempestatibus: *Est regnum*, à Christo Salvatore constitutum. Ut autem notum faciam, quis sit Spiritus sanctus in sinu Ecclesiæ; dico, quod sit, 1. Anima illius corporis: 2. Gubernator navis illius: 3. Rex hujus regni.

1. Ecclesia, ut dicunt sancti Patres, est corpus mysticum & mirabile, ex variis membris compactum. Christus est ejus caput; *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Sanctissima Virgo Maria est hujus corporis collum: quia sicut à capite ad inferiores corporis partes per collum descendunt spiritus animales; ita à Christo, Ecclesiæ capite, ad fideles per Mariam veniunt gratiæ cælestes. Prælati dicuntur hujus corporis oculi: quia commisso sibi gregi invigilare debent. Doctores sunt ejus lingua: quia per eos nobis Ecclesia loquitur, & Scripturas interpretatur. Misericordes tandem, sunt corporis hujus pedes & manus; quia hi currunt & laborant, ut pauperum, infirmorum, & aliorum miserorum necessitatibus subveniant. Ecce mysticum Ecclesiæ corpus, quod reipsa præclarum est. Sed quæ est hujus corporis anima? Illius anima est Spiritus sanctus, qui eadem Ecclesiæ, quæ anima corpori, officia impendit; *Quod est anima corpori hominis, hoc est Spiritus sanctus corpori Christi, quod est Ecclesia.* Ephes. 1. 22. S. Aug. f. 1 de fer. 2. Pentec.

Luculenter dixit S. Augustinus, Spiritum sanctum in sanctæ Ecclesiæ mystico corpore eadem obire munia, quæ anima rationalis in humano corpore obit, *Hoc agit Spiritus sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris unius corporis.* Quod ut quàm verùm sit, pateat; advertendum, animæ in corpore humano operationes triplicis esse generis; aliæ enim ejus operationes sunt vitales, animales aliæ, & aliæ rationales. Spiritus sanctus autem easdem in mystico Ecclesiæ corpore operationes habet; *Vitales quidem*: cùm illud vivificet, illudque vita gratiæ vivere faciat, *Animales etiam*: cùm illud adversus Tyrannos, & aereas potestates roboret, *Rationales tandem*: cùm fidelium intellectibus omnium veritatum ad salutem necessariarum notitiam infundat, *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Quare cùm Spiritus sanctus, S. Aug. ib. Joan. 16. 13.

L easdem

easdem in mystico Ecclesiæ, quas anima rationalis in humano corpore, functiones exerceat; fatendum, quòd Spiritus sanctus sit mystici Ecclesiæ corporis anima. *Sed Ecclesia est etiam navis, cujus Spiritus sanctus est Gubernator.*

2. Totus terrarum orbis est procellosum mare, in quo sancta Christi Ecclesia est quasi navis, omni tempestatum generi exposita. Eam quidem navem esse dicunt Summi Pontifices, sanctique Ecclesiæ Doctores eamque tot agitata tempestatibus, tot procellis jactatam fuisse constat, ut ea naufra-

Matth.8 14. gium passura videretur: *ita ut navicula operiretur fluctibus.* Quos, quæso, fluctus, quasve tempestates adversus Ecclesiam non excitarunt Nero, Domitianus, Diocletianus, Traianus, Maximinus, aliique plures Imperatores, Principes, & Tyranni, qui eam ferro, & flammis, omnique suppliciorum genere extinguere conati sunt? Quid adversus eam moliti non sunt Simon Magus cum Simoniacis, Arius cum Arianis, Pelagius cum Pelagianis, Nestorius cum Nestorianis, Macedonius cum Macedonianis, Luther & Calvinus cum Lutheranis & Calvinistis; ac tandem omnes Hæresiarchæ cum suis sectatoribus? Sed nonne quotidie jactatur a propriis filiis, qui eam criminibus suis dedecorant, qui leges ejus violant, & qui adversus eam se protervos & rebelles exhibent? Sed quibus eam procellis non jactabit Antichristus? Certè si benè spectetur Ecclesia, navis quidem dicenda est; sed ea est navis quæ semper fuit, semper est, semperque variis persecutionum agitata erit fluctibus. At adversi quique flent persecutionum venti, commoveatur mare, & plenitudo ejus; sæviant Tyranni; clament hæretici; ipsi quoque dæmones, quantùm potuerint, tempestates adversus Ecclesiam excitent; illa semper triumphabit, nec unquam submergetur: quia navis illius Gubernator est Spiritus sanctus, qui mari dominatur, & qui omnes persecutionum fluctus adversus Ecclesiam excitatos

Ps.88.10. mitigare, & comprimere novit: *Tu dominaris potestatis maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas.*

Cum aliis multis ait sanctus Ambrosius, Ecclesiam esse navim, quæ nullum pati potest naufragium: *Navis est Ecclesia, quæ numquam potest sustinere naufragium.* Cujus rei rationem, proposito nostro idoneam, subdit, dicens, eam pati non posse naufragium: quia *in arbore ejus. id est in cruce,*

s. Ambr. ... in ... de sa... lom. c.2. *Christus erigitur, in puppi Pater residet Gubernator, proram Paraclitus servat Spiritus sanctus*, O quam tuta & secura est hæc navis in mediis tempestatibus, & persecutionibus: cùm tres sanctissimæ Trinitatis Personæ saluti ejus invigilent; ac Spiritus sanctus, ut Guburnator, eam regat: *Gubernator proram Paraclitus servat Spiritus.* Sed tandem Ecclesia est regnum, *cujus Rex est Spiritus sanctus.*

3. Ecclesia Catholica est regnum mirabile, quod terrena omnia regna superat amplitudine, duratione, incremento, legibus & Regis eminentia. *Amplitudine.* quidem, quia alia orbis regna singula, nonnisi partem aliquam orbis, eamque exiguam continent. Ecclesia vero omnes mundi nationes, etiam priùs incognitas, imperio suo subdidit; aut si quæ adhuc supersunt, imposterum sibi subjiciet. *Duratione*, quia alia omnia orbis terrarum regna, aut citò perierunt, aut citò peribunt: Ecclesiæ verò Christi regnum à mille sexcentis nonaginta, & pluribus annis stetit, ac stabit in æternum, seu usque ad mundi exitum. *Incremento*, quia alia regna ampliantur armis, opibus, fraudibus, aut variis politicorum stratagematibus: Ecclesia verò ad portentosam amplitudinem venit per crucem, & contemptum opum, honorum, & voluptatum; per doctrinæ novæ, & difficilis prædicationem; imò & per varias Tyrannorum persecutiones, & per effusionem sanguinis multorum millium Martyrum. Et ideo Tertullianus ait, quòd *sanguis Martyrum, semen est Christianorum.* Alia ergo Tert. in Apol. c. ult. regna mirabili suo incremento superat Ecclesia; sed ea etiam superat *legibus suis*, aliorum enim regnorum leges ad Reipublicæ pacem, conservationem, augmentum, & terrenam prosperitatem procurandam solummodò spectant; & ideò in eorum legibus aliqua nonnumquam absurda & iniqua permiscentur. At Ecclesiæ leges peccata omnia vitare jubent, injustitiam omnem cavent; omne malum prohibent; omnem sanctimoniam, innocentiam, castitatem, & perfectionem præscribunt; & Dei cultum imprimis urgent. Nec mirum, si tam sanctæ sint Ecclesiæ leges; cùm illius regni Rex sit ipse Spiritus sanctus, qui invisibiliter illi præest, illudque regit & gubernat.

Ecclesiæ visibiliter præerat Christus, antequam in Cælum ascenderet; hic fuit Rex qui illud regnum instituit, ac visibiliter rexit; sed postquam in Celum ascendit, misit Spiritum sanctum, ut huic regno invisibiliter præesset. Unde fideles indesinenter Spiritus sancti auxilium implorant, illumque ut Regem suum invocant. Et in Conciliis Generalibus, quæ universam Ecclesiam

clesiam repræsentant, invocatur & advocatur Spiritus sanctus, ut Præses, & Rex invisibilis · ejus gratia petitur, & omne quod determinatur, ejus determinatione definitur. Unde Apostoli in primo Concilio, ab ipsis congregato, sic determinationem suam explicarunt: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*. Quasi dicant: *Visum est Spiritui sancto*, qui Concilio nostro præfuit, & qui toti Ecclesiæ præest ut Rex illius, *& nobis*. Ecce quis sit Spiritus sanctus in sinu Ecclesiæ. Videamus, *quis ille sit in anima hominis justi*.

Act. 15. 28.

III. PARS

Quis est Spiritus sanctus in hominis justi anima.

CUm Apostoli essent simul in Cœnaculo congregati, Spiritus sanctus ad eos venit sub specie venti, linguarum, & ignis: *Sub specie venti* validi & vehementis, *linguarum* dispertitarum, *& ignis* super capita eorum descendentis: *Factus est repentè de Cælo sonus, tamquàm advenientis Spiritus vehementis. Et apparuerunt illis dispertita lingua, tamquam ignis.*

Act. 2. 3.

Externa hæc signa, & symbola indicant, quis sit Spiritus sanctus in anima justi, in ea enim est lingua, ignis, & ventus. Est: 1. *Lingua* divina, quæ eum erudit: 2. *Ignis* sacer, qui eum accendit: 3. *Ventus* cœlestis, qui eum ad virtutem excitat.

1. Per Doctores, Concionatores, & Confessarios exterius erudimur, verba tamen eorum nil aliud essent quàm verba per aerem volitia, si intùs non loqueretur Spiritus sanctus, & quæ salutis sunt, nos non doceret: sed ipse est Doctor internus, & lingua divina in corde hominis justi loquens, quæ eum de mysteriis fidei eruditi, eumque omnia quæ ad salutem necessaria sunt docet: *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis*, inquit Christus, *docebit vos omnem veritatem*. Quasi dicat: Spiritus sanctus erit veluti lingua quędam interna, quæ in cordibus vestris loquetur, vosque omnem docebit veritatem: non omnem simpliciter, & absolutè, ut exponit Doctor Angelicus; sed omnem veritatem ad salutem necessariam.

Jo. 16. 13.

S. Bernardus ait, quòd quatuor spiritus in hominis corde loquantur, *spiritus mundi, spiritus carnis, spiritus diaboli, spiritus Dei*. Cùm in corde vocem audis, quæ ad vanitatem, ad superbiam, & ad ambitionem te vocat; hic est mundi spiritus, qui in corde tuo loquitur: *Spiritus mundi*. Cùm internam audis vocem, dicentem tibi, ut carnis voluptatibus indulgeas, corporis deliciis incumbas, pravis carnis affectibus acquiescas; hic est carnis spiritus: *Spiritus carnis*. Cùm in te excitantur motus odii, iracundiæ, & vindictæ; ecce spiritum dæmonis: *Spiritus diaboli*. Sed tandem cùm intùs audis vocem, bona & sancta suadentem, de faciendis & vitandis te monentem, ad virtutes sectandas te moventem, teque de rebus salutis erudientem; ecce *spiritum Dei*: ecce linguam Spiritus sancti. Sed si Spiritus sanctus in corde hominis justi sit lingua divina, quę eum erudit; *est etiam ignis sacer, qui eum accendit*.

2. Verum est, inquit S. Bernardus, quòd Spiritus sanctus sit lingua, quæ hominem justum erudit; sed est etiam ignis, qui cor ejus accendit & inflammat: *Intellectum illuminat, & affectum inflammat*.

Quære à S. Leone, Summo Pontifice, quis sit Spiritus sanctus? respondebit, esse sacrum ignem, qui justorum corda ardenter inflammat: *Spiritus sanctus sacrata pectora fervore accendit*. Vides hominem, qui propter Deum terrena cuncta despicit, qui mundi gloriam pro nihilo habet, qui omnes sæculi divitias veluti stercora, omnes ejus delicias tamquam supplicia, omnesque honores ut dedecus inspicit; Spiritus sancti igne ille exardescit. Vides alium, qui nil nisi amorem sacrum spirat, qui semper de Deo cogitat, de Deo loquitur, & ad Deum amoris affectu fertur; illius cor Spiritus sancti igne inflammatur. Vides alios, qui propter Deum corpora feris discerpenda, flagellis dilanianda, rotis terebranda, ignibus cremanda, & omnibus suppliciis torquenda exponunt; eorum sanè corda sancti Spiritus igne uruntur. Sed nonne quandoque cor tuum ad virtutem sectandam pronum, promptum ad ea facienda quæ salutis sunt, Deique amore accensum experiris? Internus ille ardor est à Spiritu sancto, qui ignis est corda justorum accedens. *Spiritus sanctus sacrata pectora fervore accendit*. Sed Spiritus sanctus est tandem *ventus cælestis, qui justum ad virtutem excitat*.

S. Leo ho. 13. de Pent.

3. Hodie Spiritus sanctus super Apostolos descendit cum spiritu, seu vento valido & vehenti; non solùm ad designandum, quòd sicut ventus aerem purgat; Sic Spiritus sanctus animam purgat a peccatis. Sed etiam ut discamus, quòd sicut ventus naves impellit; ita & Spiritus sanctus justorum corda ad bona opera facienda, & ad virtutem sectandam excitat.

Hoc vento cientur & aguntur viri justi. *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*. Justi autem hoc Spiritus sancti vento aguntur, non ut ipsi nihil agant, sed ut agant, & virtutis operibus sedulò vacent. *Justi*, inquit D. Augustinus, *spiritu Dei aguntur* Rom. 8.

Aug. lib. de corr. & grat. c. 2. *tur ut agant, non ut ipsi nihil agant*. Justi hoc Spiritus sancti vento aguntur, non ut sopiantur, non ut desides, ignavi, inertes, & ad bona opera inepti fiant; sed ut ad charitatis, humilitatis, patientiæ, & omnium virtutum opera excitentur & impellantur.

Scitis, quæ & quanta operaretur Sampson, jam enim leones, quasi hœdos, in frusta discerpebat; nunc funes, quibus ligabatur, facilè solvebat, & quasi stupæ filum rumpebat; nunc, arrepta una asini maxilla, hostes profligabat, & non minùs quàm mille occidebat. Nunc utraque manu apprehensis & concussis columnis, quibus innitebatur domus, eam evertebat, aliaque multa portentosa faciebat; sed antequam talia operaretur, irruebat in eum Spiritus Domini, qui eum ad talia agenda impellebat & adjuvabat: *Irruebat Spiritus Domini in Sampson*. Sic cùm justi in mundo valedicunt, terrena cuncta abjiciunt, se Deo per vota Religionis consecrant, ardua humilitatis, charitatis, vel aliarum virtutum! opera faciunt; hoc agunt flante Spiritus sancti vento, qui eos ad talia excitat. Iudic. 14. & seq.

Ecce quis sit Spiritus sanctus in sanctissimæ Trinitatis mysterio, in Ecclesiæ sinu, & in hominis justi anima. Superest solùm, ut quisque Spiritum sanctum ad se attrahat: quid enim proderit nosse, quis ille sit; si eum ad nos non attrahamus, ut in nobis operetur? Divinum ergo hunc Spiritum ad vos trahere satagite, & ut eum ad vos attrahatis, videte quomodò illum Apostoli ad se traxerint.

Apostoli puri erant, & puritate sua Spiritum sanctum ad se traxerunt, sic & vos purificate corda vestra, & ut Spiritum sanctum ad vos trahatis, animas vestras ab omni mortalis peccati inquinamento mundate, quia Spiritus ille bonus non habitabit in corpore subdito peccatis. Ipsi etiam *erant omnes pariter in eodem loco*, eorumque unum erat cor, & una anima, sic, ut ad vos Spiritum sanctum alliciatis, omne odium deponite, injurias condonate, proximum diligite. Ipsi tandem erant perseverantes in oratione, sic, ut Spiritum sanctum ad vos vocetis, orate attentè, orate ferventer, orate perseveranter, & Deus, qui dat Spiritum suum bonum debitè postulantibus, dabit vobis Spiritum sanctum, qui ad vos per gratiam suam veniet, & qui vos ad cælestia regna perducet. *Amen*. Act. 2.

DOMINICA TRINITATIS.

DE SANCTISSIMA TRINITATE.

Tres sunt qui testimonium dant in Cœlo: Pater Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. 1. Joan. 5. 7.

NOn hodie de sanctis Martyribus & confessoribus, non de Apostolis & Evangelistis, non de Angelis & Archangelis, vel de alia aliqua creatura, sed de altissimo sanctissimæ Trinitatis mysterio instituendus est sermo. Arduum sanè opus, ad quod dignè pertractandum non Hieronymus, non Augustinus, non Principatus, & Potestates; imò nec ipsi Seraphini idonei, & sufficientes sunt: *Vox silet; non mea tantùm, sed etiam Angelorum*. Ambr. l. de fide c. 5.

Heu! si Doctores celeberrimi, famosissimi Concionatores, ac ipsi sancti Ecclesiæ Romanæ Patres, de Joanne Baptista, de Petro, Bartholomæo, & aliis viris sanctis dicere pertimuerunt, quis adorandum sacrosanctæ Triadis mysterium digno prosequetur eloquio? Meam hac in parte fateor infirmitatem; ac libenter à tanta materia pertractanda abstinerem. Sed quia Concionatores parati esse debent ad reddendum rationem de ea, quæ in nobis est; fide, stylo humili, & omni quo potero ordine, de arcano hoc mysterio disserere conabor.

Vana curiositate ductus, in sanctissimæ Trinitatis Sanctuarium non intrabo, ut ibi recondita & abstrusa nimis arcana scrutari pertentem, quia haud dubiè opprimerer à gloria. Sed fidei principiis innixus, ea de Trinitate dicam, quę ad Dei gloriam, mysterii notitiam, & auditorum utilitatem conferre censebo. Quem finem ut consequi valeam, rogemus Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, ut mihi faveant, mediante Dei Genitricis intercessione, &c. *Ave*.

INcarnationis, Nativitatis, Passionis, & Resurrectionis Christi mysteria incomprehensibilia, credebilia, & adoranda sunt. *Incomprehensibilia* quidem: quia humana mens concipere non valet, quomodò Verbum divinum, sine ulla majestatis suæ jactura, sine ulla sui mutatione, ac idem in seipso manens, humanam naturam assumere, nasci, pati, & resurgere dicatur. *Credibilia*, quia licet

licèt hæc humanam rationem superent, nil tamen contra rectam rationem continent: ac tot oraculis, tot miraculis, totque testimoniis sunt confirmata, ut credibilia facta sint nimis: nec aliquis homo (si sanæ mentis sit) de iis dubitare possit. *Adoranda*; quia in his omnibus nobis proponitur Verbum incarnatum, seu Christus Dei Filius, quem non solùm homines, verùm & Angeli adorare debent: *Adorent eum omnes Angeli Dei*. Heb. 1. 6

Quod autem de præfatis mysteriis jam diximus, eodem, vel potiori jure de altissimo Trinitatis mysterio dicenda sunt, istud enim mysterium præ omnibus aliis incomprehensibile videtur, non minùs quam alia credibile est, ac simul cum aliis est adorandum. Istud mysterium ita incomprehensibile est, ut ab humana & Angelica mente nullo modo comprehendi queat, ita est credibile, ut de eo nullus dubitare possit; ita adorandum est, ut supremus latriæ cultus ei denegari nequeat. Sanctissimæ Trinitatis mysterium est; 1. Incomprehensibile; 2. Credibile; 3. Adorandum. En tres hujus concionis partes,

I PARS. *Sanctissima Trinitatis mysterium est incomprehensibile.*

SAnctissimæ Trinitatis mysterium admirabile, ineffabile, & incomprehensibile esse docet sanctus Augustinus, dicens: *Trinitas supermirabilis, superenarrabilis, & superincomprehensibilis*. Incomprehensibile quidem Trinitatis divinæ mysterium, quia si Deus unus; quomodò trinus? Si trinus in Personis, quomodò unus in natura? Si Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt unum & idem, quomodò Pater generat, & non Filius, quomodò Pater & Filius producunt, & non Spiritus sanctus? Hęc sanè sunt incomprehensibilia. Sed dicat quis, an concipiat, quomodò eadem divinitas in tribus Personis subsistat, & tamen tres illæ Personæ, non tres, sed unus sint Deus? Quomodò Pater non sit unus cum Filio, nec Filius unus cum Spiritu sancto, licèt Pater, Filius, & Spiritus sanctus unum sint? Quomodo Pater Filium, & pater cum Filio Spiritum sanctum producat, & tamen Pater Filio, & Filius Spiritu sancto non sit antiquior? Hęc omnia humanę mentis aciem superant. In Soliloq. c. 31

Velim, ut omnes Philosophorum Academiæ, & subtilissimi quique Theologi altissimum sanctissimæ Trinitatis mysterium scrutentur, meditentur, speculentur, nunquam concipient, quomodò fieri possit, ut cùm Patris, Filii, & Spiritus sancti idem sit intellectus, hic tamen intellectus sit in Patre fæcundus, quia generat Filium; in Filio verò & Spiritu sancto sit sterilis: quia Filius & Spiritus sanctus alium Filium per intellectum generare non possunt. Quod dixi de intellectu, de voluntate pariter dicendum est; quomodò scilicet fieri possit, ut voluntas, quæ in tribus Personis eadem est, in Patre & Filio sit fæcunda; quia per voluntatem producunt Spiritum sanctum: sit autem sterilis in Spiritu sancto; quia his non potest alium Spiritum sanctum producere. Hæc & alia multa in sanctissima Trinitate latent mysteria, quæ ab hominibus explicari & concipi nequeunt; Trinitas est *superincomprehensibilis*.

Quodlibet divinitatis mysterium est quasi abyssus mangna, quam humana mens solo lumine naturali vix penetrare potest: *Judicia tua abyssus multa*. Sed cùm altissimum sanctæ Triados mysterium contemplari volo, nil nisi abyssos multas, easque impenetrabiles in eo intueor; abyssos video in Patre, abyssos in Filio, abyssos in Spiritu sancto. *De Patre* dicimus, quòd producat Filium: sed quis explicet quomodò illum producat eundem in natura individua? Quomodò ei eandem numero naturam, non tamen personam suam communicet? Quomodò, cùm Pater sit infinitè fæcundus, alium Filium producere nequeat? Ecce abyssos impenetrabiles. *De Filio* certum est, quòd à Patre sit genitus, sed quis concipiat quomodò à mente fæcunda Patris generetur? Quomodò Genitori sit coæternus? Quomodò ipse alium Filium gignere non possit? Hæ sunt abyssi impenetrabiles. *De Spiritu sancto* docet fides, quòd à Patre & Filio procedat, sed quis capere valeat, quomodò Spiritus sanctus non possit dici Filius Patris à quo productus est? Quomodò ipse generare & spirare non possit, licèt non minùs potens sit, quàm Pater & Filius? Quomodò ipse, cùm sit æternus, ab aliis sibi coæternis procedat? Sicut enim homo oculis corporeis obviam sibi terræ superficiem videt; sed videre non potest abyssos multas in terræ situ reconditas, ita homo, mentis suæ oculo rimari quidem potest multa naturæ secreta, Dei etiam existentiam & unitatem solo lumine naturali cognoscere valet: sed abyssos in sanctissimæ Trinitatis mysterio reconditas penetrare nequit: non est ei possibile illas solo naturæ lumine concipere. *Impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem Trinitatis pervenire*. D. Thom. 1. p. q. 32.

Scio, quod nonnulli Doctores multis utantur similitudinibus, symbolis comparationibus, & figuris, ut aliquam sanctissimę Tri-

Trinitatis notitiam mentibus nostris ingerant, *Aliqui* ad hunc finem utuntur comparatione solis, in quo tria considerant, ipsam scilicet solis substantiam, radium, & calorem, ac dicunt, quòd sicut sol a nulla creatura factus est, ita Pater Æternus à nullo procedit; sicut radius a sole oritur, ita Filius à Patre generatur, sicut calor à sole & radio progreditur, ita Spiritus sanctus à Patre & Filio procedit. *Alii* utuntur similitudine fontis; ac dicunt, quòd sicut fons generat rivulum, ita Pater generat Filium, quòd sicut fons & rivulus faciunt stagnum, ita Pater & Filius spirant Spiritum sanctum: quòd tandem sicut in fonte, rivulo, & stagno est eadem aqua, ita in Patre, Filio, & Spiritu sancto est eadem substantia. D. Augustinus, ad explicandam sanctissimam Trinitatem, utitur analogia animæ rationalis, & trium potentiarum ejus; (Sicut, inquit, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, non tres Dii, sed unus Deus, habens tres Personas; ita & anima est intellectus, & anima est voluntas, & anima est memoria: non tamen tres animæ, sed una anima tres habens dignitates & facultates.)

S. Aug. lib. 11. de Civ. c. 26

Hæ quidem, & aliæ plurimæ similitudines, quæ adduci solent, sanctissimæ Trinitatis mysterium aliquo modo explicant: sed non perfectè, illud quodammodò nobis aperiunt, sed non patefaciunt, aliquid lucis animis nostris afferunt: sed non perfectum diem. Sicut enim nocte serena singulæ stellæ, firmamento affixæ, aliquam lucem habent, non tamen tantam, ut noctem tollant, & diem faciant; ita quælibet ex iis similitudinibus aliquam animis nostris lucem ingerit: non tamen tantam, ut per eam Trinitatis mysterium clarè cognoscamus, & perfectè concipiamus; illud enim ratione naturali comprehendere nobis est impossibile, *Impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem Trinitatis pervenire.*

Nec de hoc dubitabit, qui sciet, nec ipsos Angelos altissimum Trinitatis mysterium comprehendere, non Raphael, non Michael, nec supremi quique Seraphini illud perfectè capiunt. Trinitatem indesinenter contemplantur, laudant & adorant: sed Trinitatem non comprehendunt; quia sola Trinitas seipsam integrè cognoscere valet, ejusque cognitio exsuperat omnem intellectum creatum, etiam Angelicum; *Soli tibi Trinitas integrè nota es, supereſſentialiter exſuperans omnem intellectum, etiam Angelorum.* Verum est, quòd supernæ illæ intelligentiæ, mentis acie perspicacissimæ, ac beatifico lumine illustratæ, Trinitatem continuè intueantur, & clarissimè conspiciant: non tamen illam comprehendunt. Sicut enim qui in maris littore consistit, mare clarè intuetur, insurgentes fluctus, variosque ejus motus adnotat; Oceanum tamen visu suo non complectitur: ita Angeli Trinitatem assiduè vident, eam facie ad faciem contemplantur, in ea perfectionum oceanum advertunt, illam tamen mente comprehendere non possunt; quia Trinitatis mysterium Angelicum intellectum superat, & ipsis Angelis est incomprehensibile.

Aug. in Solilo. c. 31.

Sed heu! quantò minùs tantum mysterium comprehendent homines infirmi, homines ignari: qui in mediis ignorantiæ tenebris ambulant? Certè de tanto mysterio judicant homines, sicut cæcus de coloribus. Dic homini à nativitate cæco, corvum esse nigrum, cycnum esse album, & ignem esse rubrum; sciet ille, quòd corvus sit niger, cycnus albus, & ignis ruber: sed non concipiet, quid sit esse album, nigrum & rubrum: nec aliquam horum colorum ideam habebit. Sic cùm quis dicit, in Divinitate esse tres Personas coæternas & coæquales, quarum una est Pater, alia Filius, alia Spiritus sanctus: quarum una non producitur & producit, alia producitur & producit, & alia producitur & non producit; & tamen quòd trium illarum Personarum una est natura; ea capere non possumus: hæc mentes nostras transcendunt.

Nec mirum, si altissimum sanctissimæ Triados mysterium homo capere non possit, cùm nec terrena, corporea, & ea quæ sub sensu cadunt, capere valeat. Dic, ò Philosophe: dic, ò sciole, qui Trinitatis mysterium penetrare satagis, dic, si capias, quomodo Basiliscus solo intuitu hominem occidat? Quo pacto Salamandra in igne vivat, & illæsa maneat? Quomodò Remora magnam navim, plenis velis volantem, in medio motu subitò sistat? Qua virtute magnes ferrum ad se trahat? Qua arte araneæ sua tela conficiant? Sed quis hactenùs ventorum naturam, maris æstum, & varios cælorum motus perfectè novit? Ad faciliora descendo: nostine ex qua materia sit compositus oculus unius aviculæ: quot in eo sint tunicæ: quot humores, & quomodò objecta sibi obvia videat? Nostine, ex quo constet unius apis ala, an ex partibus, ac ex punctis? Hæc, & alia innumera, quæ trita, & nullius momenti videntur, mens humana concipere nequit: quomodò ergo concipiet altissimum & reconditum sanctissimæ Trinitatis mysterium? Hoc ei est impossibile. Sicut enim impossibile, est quòd

totum cælum dextera mea comprehendam, quia manus mea infinitè minor est cælo: ita impossibile est, ut mens humana, cujus notitia exigua est & limitata, altissimum, æternum profundum, & immensum Trinitatis mysterium comprehendat. Sed licèt hoc mysterium sit incomprehensibile: *est tamen credibile, & firmiter credendum*.

II. PARS. *Sanctissimæ Trinitatis mysterium est credibile.*

Sanctissimæ Trinitatis mysterium non nobis credibile videbitur, si solas creaturas in hoc mundo existentes interrogemus, quia creaturæ Deum quidem existere prædicant, eumque infinitè sapientem, bonum, & potentem esse suadent: sed eum trinum esse non arguunt. Sicut cùm aliquam cernimus statuam egregiè elaboratam; ex eius pulchritudine & perfectione facilè inferimus, hominem, à quo facta est, esse peritum & industrium; non tamen inde cognoscimus, an sit nobilis vel rusticus, an audax vel ignarus; ita cùm mundi creaturas aspicimus, cùm cælum, solem, stellas, & alia Dei opera contemplamur, ex his Deum, à quo hæc facta sunt, esse omnipotentem, & infinitè sapientem facilè judicamus, & credimus; sed hæc nullo modo indicant, nec ad credendum inducunt, Deum esse trinum, & tres in Divinitate esse Personas.

Sanctissime quidem Trinitatis mysterium non fit credibile contemplatione creaturarum, quæ à Deo factæ sunt; sed non fit etiam credibile per sensuum nostrorum operationem: quia sensus nostri non de spiritualibus, quæ sunt extra sphæram activitatis eorum; sed solummodo de coloribus, de rerum corporearum figuris, & de aliis

Genes. 22. accidentibus externis judicant. Quare, sicut Abraham, Deo unigenitum sacrificaturus, servos ad montis radices reliquit, ita si ascendere velimus in montem contemplationis, ad indagandum sanctissimæ Trinitatis mysterium, non adducendæ, sed penitùs ablegandæ omnes sensuum operationes.

Sed quid de intellectu nostro? Poteritne altissimum sanctæ Triados mysterium investigare, ac facere ut nobis credibile fiat? Certè si intellectus noster per se solum absque auxilio supernaturali tantum mysterium scrutari suscipiat, in vanum laborabit, & opprimetur à gloria. *Qui scrutator est ma-*

Prover. 25. 27. *jestatis, opprimetur à gloria.* Sicut enim qui fixis oculis solem aspiceret pertentaret, non perspicacior, sed fortè cæcus evaderet; ita qui in acessum sanctissimæ Trinitatis lumen sola ratione naturali contemplaretur, majorem tanti mysterii notitiam non assequeretur; sed potiùs in majorem ejus ignorantiam, & fortè in errorem deveniret; quia, ut ait S. Gregorius Nazianzenus, quantò magis solo lumine naturali Trinitatem agnoscere pertentamus, tantò minùs eam agnoscimus; *Quantùm Deus percipitur, tantumdem se subducit*: Nazian. in Apol.

Si autem nec per creaturas, nec per sensus, nec per solam intellectus nostri operationem nobis credibile fiat sanctissimæ Trinitatis mysterium, à quo fiet credibile? à Dei utique revelatione, qua posita, non solùm hoc, sed & omnia mysteria credibilia, certissima, & absque ulla hæsitatione credenda sunt.

Quod ut cuique perspicuum fiat; dic, quæso, nonne verum est, quòd certò credas, esse aliquam urbem, quæ Roma dicitur? Hoc credis: ac ita credis, ut nullo modo de hoc dubites, nec in controversiam vocare hoc auderes, ne stultus videreris. Sed quare credis existere Romam, quam nunquam vidisti? Hoc credis propter revelationem hominum: hoc credis, quia omnes homines, dicunt, Romam esse. Unde, posita hac hominum revelatione, sic tuus ratiocinatur intellectus. Viri sapientes, viri non mendaces, ac ferè omnes homines dicunt, Romam esse: ergo certissimè credo, Romam existere.

Optima quidem hæc videtur ratio. Sed si credas hominibus dicentibus, Romam esse; cur non credes Deo, qui est suprema Veritas, & cui fallere & falli impossibile est? Cur, inquam, non credes Deo revelanti & dicenti, tres in Divinitate esse Personas? Certum & evidens est, quòd Deo magis quàm hominibus credendum sit. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium* 1. Joan. 5. 9. *Dei majus est*. Quare, si Deus revelaverit, tres in divinis esse Personas, non ambigendum, non dubitandum, sed hoc firmiter credendum. Inquiramus ergo, an Deus hoc revelaverit; evolvamus sacram Scripturam, quæ est Liber, quo Deus hominibus loquitur, pervolutemus eam, ut sciamus quid Deus de sanctissima Trinitate dixerit.

In ipso sacræ Scripturæ principio legitur, quòd cùm Deus primum hominem creare voluit, dixit: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. Quod indicat pluralitatem Personarum; si enim unica fuisset Persona, non dixisset, faciamus ad similitudinem nostram, sed, *faciam ad similitudinem meam*. Quod indicat etiam Gen. 1. 26

unitatem naturæ: si enim in Deo plures essent naturæ, dixisset: *ad imagines & similitudines*; & non, *ad imaginem & similitudinem*.

Isa. 6. 3. Apud Isaiam legitur, quòd Angeli clamant, dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum*. Per hoc quòd dicitur ter, *Sanctus*, indicatur Personarum Trinitas; & per hoc quod dicitur semel, *Dominus*, intelligitur unitas naturæ.

Sanctissima etiam Trinitas in Christi baptismo clarissimè est indicata. ibi enim audita est vox Patris, dicentis: *Hic est Filius meus dilectus*. Ibi Filii Persona incarnata aderat, & ibi Spiritum sanctum nivea columba demonstrabat: *Trinitas se hodie homini revelavit. Pater auditur in voce, Filius manifestatur in homine, Spiritus sanctus dignoscitur in columba*. Maxim. h. 7. de Epiph.

D. Tho. 3. p. q. 45. a. 4. D. Thomas, ait, quòd in Transfiguratione, tota Trinitas apparuit. *Pater* in voce, *Filius* in homine, *Spiritus Sanctus* in nube clara. Indicat autem nubes Spiritum sanctum: quoniam nubis instar fulgidæ hominem illuminat, tegit, & obumbrat.

Matth. 28. Clariùs manifestatur mysterium sanctissimæ Trinitatis ipsissimi Christi verbis, qui vult ut Discipuli baptizent *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: ecce tres sanctissimæ Trinitatis Personas distinctè nominatas. Sed hoc mysterium apertiùs declarat sanctus Joannes Evangelista, dicens: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo; Pater Verbum, & Spiritus sanctus*. Quibus verbis clarè explicat Trinitatem Personarum. Sed subdit: *& hi tres unum sunt*; quo indicatur naturæ unitas. Ac proinde, ecce Deum unum & trinum; unum in natura, & trinum in Personis. Quid clarius? & quis de revelatione hujus mysterii dubitare potest? Nemo equidē. Et si quis de hoc ambigeret, in testes adduceremus Concilia plurima, quæ de fide determinarunt, hoc à Deo esse revelatum; in testes vocaremus Apostolos, qui hoc mysterium, tamquam à Deo revelatum, ubique prædicaverunt; & innumeros Martyres, qui ad hujus mysterii veritatem sustinendam proprium sanguinem gloriosè fuderunt: quare cùm Deus hoc mysterium revelaverit, non solùm credibile, sed etiam firmiter credendum est. 1. Joan. 5.

Credimus, esse Hispaniam, esse leones & elephantes; & hæc ita credimus, ut nullo modo de iis dubitemus: cur ea credimus, quæ nunquam vidimus? Credimus, quia homines dicunt sic esse. Sed si credimus hominibus dicentibus esse Hispaniam, esse leones, & elephantes; cur non magis credemus Deo revelanti, & dicenti, tres in Divinitate esse Personas? Certè magis Deo, quam hominibus credendum est; *si homini credimus, credamus magis Deo*. S. Greg. l. 4. Dial. c. 2.

Deo sanè hoc mysterium revelāti credendum; ac quisque ei dicere debet: *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam*. Ei quisque dicat: loquere, ò Veritas æterna: loquere, quia audit servus tuus: loquere, quia firmiter credo quidquid dixeris. Adorandum sanctissimæ Trinitatis mysterium Ecclesiæ tuæ revelasti: *credo Domine*. Omnibus fidelibus tuis præcipis ut credant, tres divinas in una essentia esse Personas: *credo Domine*. Vis, ut credamus, Patrem esse ingenitum, Filium à Patre esse genitum, & Spiritum sanctum à Patre & Filio esse productum: *credo Domine*. Vis, credamus, Patris, Filii, & Spiritus sancti eandem esse sapientiam, eandem potentiam & bonitatem: *credo Domine*. Ac licèt intellectus meus concipere nequeat, quomodò ea sint, vel fiant; ea tamen firmiter credo: quia hæc ita esse revelasti. Sensus mei, ratio mea, ac perfectiones quas in creaturis intueor, Trinitatis mysterium nullo modo mihi aperiunt; sed tu, qui falli & fallere non potes, illud me docere voluisti; quare tibi plus quam oculis, plus quam rationi meæ, & plus quam omnibus creaturis credo. At non solum credibile & credendum est sanctissimæ Trinitatis mysterium, *verùm & adorandum*. Marc. 9.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium est adorandum. 3. PARS.

Si altissimum sanctissimæ Trinitatis mysterium mente comprehendere nō valeamus; illud saltem religioso, & summo cultu venerari debemus. Si tanti mysterii profunditatem & majestatem intellectus noster concipere nequeat; saltem & intellectum, & voluntatem, & totos nos componere debemus, ut sanctissimam Trinitatem homiliter adoremus.

Licèt quis totam unius fluminis aquam bibere nequeat: ex ea tamen bibit quantùm ei necessarium est: licèt quis fixis oculis solem intueri non possit; ejus tamen luce utitur quantùm ei commoda est. Ita, licèt sanctissima Trinitas lucem habitet inaccessam, & à mente nostra concipi nequeat; illam tamen humiliter venerari debemus; & quamdiù in hoc mundo vivimus, quisque in terris imitari debet cælestes Spiritus, qui in Cęlis indesinēter sanctissimā venerantur Trinitatem, ac incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth*,

Ido-

Idola sibi olim fabricabant Judæi, quæ ut Deos suos colebant, & adorabant: unus Veneri, Jovi alter, Baccho multi, & multi diis aliis incensa offerebant. Quod strictè prohibuit Deus, dicens; (Non
Exod. 20. 3. habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in Cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. *Non adorabis ea*,) Hoc Dei præceptum religiosè & fideliter servant Christiani; apud illos enim non sunt sculptilia. Hi lignea & marmorea non adorant idola; sed proh dolor; unius avaritiæ, alter concupi-
1. Joan. 2. 16. scentiæ, & alter superbiæ idolum adorat. Est miseranda, maligna, & diabolica quædam Trinitas, quæ a S. Joanne vocatur *concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*; hi sunt Dii, quos adorant multi. Et ut loquitur Poeta: *Hæc tria pro trino Numine mundus habet*.

Psal 65. 4. O quam insensati, & quàm maligni, qui hujusmodi Deos venerantur. Non enim illis, sed soli Deo *omnis honor & gloria*. Sicut Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum in Cælo adorant omnes Angeli; ita & in terra omnes homines Deum trinum & unum adorare debent: *Omnis terra adoret te Deus, & psallat tibi*.

D. Paulus ait, quòd Deus ab omini creatura est in æternum adorandus; quia ex ipso,
Rom. 11. 36. & per ipsum omnes creaturæ factæ sunt: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia; ipsi gloria in sæcula*. Quæ verba de sanctissima Trinitate exponens Doctor Angelicus, ait, totam Trinitatem in æternum a cunctis creaturis esse adorandam; quia ab ipsa, & per ipsam omnia creata sunt; *Ex eo quod ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, debetur ei honor & reverentia, & subjectio à tota creatura, idque, in omni æternitate*. Veneranda quidem, & in æternum adoranda sanctissima Trinitas; ac quidquid unquam cultus, & venerationis sanctis Virginibus, Confessoribus, Martyribus, Apostolis, Dei Genitrici Mariæ, & Christi humanitati à mortalibus ubique terrarum usquam exhibitum est, id omne modo longè excellentiori sanctissimæ Triadi debetur; non solùm quia ipsa est primum principium, à quo sunt omnia; sed etiam propter infinitam ejus magnitudinem. Si enim res veneramur & adoramus propter excellentiam, quæ in iis elucet; Trinitatem haud dubiè summo latriæ cultu adorare debemus; cùm ejus excellentia sit infinita, nec magnitudinis ejus ullus sit finis; *Magnitudinis ejus non est finis*.

Sanctissimam Trinitatem esse adorandam, non est qui non fateatur. Sed heu! multi non eam adorant; quin contrà, in eam blasphemias proferunt; non eam adorant; quin contrà in eam peccant, eamque multis criminibus offendunt. Vel dicamus, quòd multi eam quidem adorant; sed eam adorant sicut hypocritæ, & Samaritani Deum adorabant.

1. Hypocritæ labiis, & signis exterioribus, non autem corde, & spiritu Deum adorabant; ideò de iis conqueritur Deus,
dicens; *Appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me; cor autem ejus longè est à me*. Quod etiam sui ævi hypocritis exprobravit Christus his verbis; *Hypocritæ, benè prophetavit de vobis Isaias, dicens; Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè est à me*. O quales adoratores, qui Deum labiis, affectata vultus compositione, & exquisitis externis quibusdam signis solummodo adorant! Illos imitantur nonnulli Christiani, quorum corda vanitati, volutati, & omni vitiorum generi sunt consecrata; Deumque labiis, verbis, & externis quibusdam solùm operibus honorant. O.N.N *veri adoratores adorabunt in spiritu, & veritate*: Deus enim, qui spiritus est, in spiritu coli, & adorari vult. Quare non adoremus Deum instar hypocritarum, qui illum labiis solummodò adorant. *Sed non est etiam adorandus instar Samaritanorum*.

Isa. 29. 13.
Matth. 15.
Joan. 4. 23.

2. Samaritani Deum quidem colebant; sed simul cum Deo vero deos alienos, & idola sua adorabant: *Cùm Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam*. Ecce quomodò Deum unum & trinum adorent multi Christiani: ita Deum verum colunt, ut & diis alienis serviant. Deum verum colere, & adorare profitentur; erga illum varios actus fidei, spei, amoris, & reverentiæ exhibent; sed apud se habent alios deos quos venerantur. Unus habet in domo concubinam, quam plus quàm Deum diligit; alius habet divitias plurimas, quibus, & non Deo, cor suum consecrat; aliorum deus venter est, & aliorum deus est ambitio, vel concupiscentia. O malignos adoratores, qui simul cum Deo vero, diis aliis servire volunt! Unus est Deus, quem solum ut Deum adorare, & cui soli servire debemus; *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Matth. 4.

O.N.N. ne vobis deos alienos faciatis, sed Deum unum in essentia, & trinum in Personis religioso cultu adorate; per pios fidei, spei, charitatis, religionis, & adorationis actus

actus eum sæpè colite. Illum indesinenter in Cælo adorant Angeli; eum similiter in terra, quantùm fas erit, sæpissimè adorate. Benedicite Patrem & Filium cum sancto Spiritu: laudate, superexaltate, & adorate eum in sæcula.

Instituit Summus Pontifex Damasus, ut in Psalmorum recitatione, sive in choro publicè, sive in privatis Officiis, pro cujuslibet Psalmi coronide, in honorem sanctissimæ Trinitatis, hæc verba recitarentur; *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Brevis oratio; sed quæ plurimis viris piis ita familiaris extitit, ut illam continuè ore versarentur. Brevis oratio, quam moriens V. Beda, cycnea voce protulit, & quam, sive in vita, sive in morte, magno cordis affectu quisque sæpè proferre deberet. Quid enim æquius, quam sæpissimè adorare eum, à quo habemus omnia, & cui detur omnis honor & gloria? Quid gloriosius, quàm sanctos imitari Angelos, qui assiduè Deum unum & trinum laudant, & reverenter adorant? Quid utilius, quàm per pios religionis, & adorationis actus Deum honorare, & propitium reddere? Sed quid facilius, quàm Deum laudare & adorare? Nonne quisque internos adorationis actus elicere potest? Nonne facile est cuilibet, etiam mulierculæ, quantùm placuerit, dicere, & iterare hæc verba; *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*.

Nonnulli viri sancti, ut crebriùs sanctissimam Trinitatem adorent, recitare soliti sunt Rosarium tres habens decades, & in quolibet ex tribus majoribus granis dicunt; *Benedicamus Patrem, & Filium, cum sancto Spiritu, laudemus, & superexaltemus eum in sæcula*: in quolibet verò ex minoribus dicunt: *Gloria Patri, & Filio, &c.* Optarem, ut Rosarium hoc singulis diebus recitarent omnes: aut saltem, ut frequentibus fidei, religionis, amoris, & adorationis actibus sanctissimam Trinitatem venerarentur. Sed ô utinam debito cultu eam ego prosequar! Utinam omnia & singula mea opera ad ejus gloriam dirigam! O beata Trinitas, da ut in omnibus, per omnia, & ubique meminerim tui, diligam te, adorem te, suspirem ad te, ac post mortem possideam te in sæcula sæculorum. *Amen*.

DOMINICA SECUNDA

POST PENTECOSTEN,

DE

COENA MAGNA,

Quam Deus hominibus facit.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 16.

ASsuerus Rex, qui super centum viginti septem Provincias regnabat, *ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ*, tertio imperii sui anno magnum struxit convivium, ad quod Persarum, & Medorum Principes, ac Præsides, & Magistratus vocavit: quibus in loco amœnissimo, in vasis aureis mirè elaboratis, cibos exquisitissimos, & vinum magnificentia regia dignum, omnia qui desiderari poterat ordine, ministrari curavit, illudque convivium centum & octoginta diebus, seu medio anni tempore duravit. Esther. 1.

Miror Regis illius magnificentiam, sed quid in infinitum majus, & magnificentius in Deo, omnium Regum Rege, intueor. Deus enim, qui omnibus cæli, terræque Provinciis longè latèque dominatur, cujus potentia nullis terminis circumscribitur; ut gloriam, potentiam, liberalitatem, benevolentiamque erga homines suam ostendat, convivium, quo nullum majus, nullum magnificentius, nullum mirabilius concipi potest, facit in Cælo, facit in Ecclesia, & facit in toto terrarum orbe. Hic in quolibet ex illis locis facit verè cœnam magnam, ad quam multos vocat, ut videbimus, &c. *Ave*.

LIcèt unicus sit mundus, qui omnia creata complectitur, in hoc unico mundo triplex mundus distingui potest; vel, ut ita dicam, in magno hoc mundo triplex alius continetur mundus: sublunaris scilicet, Ecclesiasticus, & cælestis. *Mundus sublunaris*, est orbis terrarum, qui intra orbis lunaris concavum clauditur. *Mundus Ecclesiasticus*, est ipsa Ecclesia Romana, à Christo Domino instituta. *Mundus cælestis*, est cælum empireum, in quo Deus cum Angelis & Sanctis suis regnat. In quolibet autem ex tribus illis mundis cœnam magnam, magnumque convivium

Deus

Deus facit: *In mundo quid sublunari*, ubi dat escam omni carni. *In mundo Ecclesiastico*, ubi juge sanctissimæ Eucharistiæ convivium præparavit. *In mundo cælesti*, ubi Sanctos suos cibo divino satiat, & torrente voluptatis inebriat: *Inebriabuntur ab* Ps.35.9 *ubertate domus tua*.

Unica concione omnis trium illorum conviviorum apparatus perfectè delineari non posset: quare aliqua solùm de quolibet ex illis breviter attingam, ut Dei in homines magnificentiam aliquo modo patefaciam. Ut autem ordine quodam in tota hac oratione procedam: dico, quòd Deus faciat magnum convivium in terra, in Ecclesia, & in Cælo: 1. *In terra*, omnibus hominibus; 2. *In Ecclesia*, omnibus fidelibus; 3. *In Cælo*, omnibus Beatis.

I. PARS

Deus facit magnum convivium in terra.

Deus, qui omnium Pater & Creator est, omnia animantia quæ producit, in terram, velut in amplissimum convivii locum, inducit: ubi ea pascit, & cuique cibum propensioni & appetitui ejus consonum apponit. Ibi pisces, ibi volucres, ibi alia animalia Deus pascit; tantaque, tamque mira ejus est providentia, ut cuique pisci, cuique volucri, & cuilibet animanti cibos apponat gustui & Ps.135.25 appetitui ejus consentaneos: *Dat escam omni carni*.

O quàm magnum, & admirabile est illud, quod Deus in orbe terrarum omnibus animantibus facit convivium! Sed quia homo est præcipuus conviva, propter quem omnia alia fecit Deus, contemplemur, & admiremur solummodò magnum illud convivium, respectu omnium hominũ, quos Deus in hoc mundo; 1. Pascit affluenter: 2. Pascit delicatè: 3. Pascit constanter.

1. Præclarè observat Procopius, Deum creasse mundum, & ea quæ in mundo sunt, eodem ferè ordine, quo magnifica quædam præparari solet cœna. Cùm enim quis amicos, propinquos, virosque nobiles ad cœnam invitavit: in primis mundari curat locum in quo fieri debet, ne obviæ aliquæ sordes convivas offendant: deinde epulæ parantur, & mensæ sternuntur: lucernæ posteà accenduntur, & dapes ad mensas afferuntur, ac tandem, paratis omnibus, ingrediuntur convivæ. Similem in modum Deus convivium suum ab origine mundi paravit. Primò enim creavit terram & lucem, deinde separavit terram & aquas à firmamento, structaxitque cœnaculum, posteà herbis terram instravit, mensasque instruxit, producendo omnis generis fruges. Tum animalia ab hominibus comedenda introduxit, ac tandem homines in orbem terrarum, velut convivas vocavit, & continuè vocat, ibique eos omnes abundè pascit. Tantam enim ad hominum usum dat ciborum copiam, ut si fœda quorumdam avaritia hos cibos æqua lance distribui sineret, non solùm ad omnes homines nutriendos sufficerent; verùm & affluerent, quia certissimum est, quod Dominus *dat omnibus* Jac. 1 *affluenter*.

Scio, hominum alios esse divites, & alios pauperes, qui divites sunt, cunctis abundant, pauperes verò multis egent. Sed si juxta præscriptam à Deo legem, divites pauperibus superflua largirentur ad victum: & divites, & pauperes haberent, quo pascerentur, non solùm ad sufficientiam, sed etiam ad abundantiam. Et sic verum est, Deum omnes homines pascere affluenter in magno convivio, quod in terra facit, sed eos etiam pascit *delicatè*.

2. Non amara solùm, & quæ vix hauriri possint, eis Deus apponit: sed sapida, dulcia, succosa, ac talia quæ appetitum acuant, gustum recreent & delectent. Quòd si aliqua ex natura sua sapore careant, dat Deus condimenta, quibus palato jucunda & sapida reddantur; salem scilicet, saccharum, mel, lac, & alia his similia: quæ omnia, tamquam liberalissimus pater familias, hominibus præbet, ut jucundè, & delicatè in conspectu suo epulentur.

Quod ut adhuc jucundiùs faciant homines, dat Deus esculentis illis, & potibus decorem, gratiam, & pulchritudinem aliquam; quæ est quasi illecebra, qua homines ad edendum & bibendum alliciuntur. Et sic vino Deus dat splendorem album, aureum, aut rubicundum; pomis ac piris genas dat sæpè rubore perfusas: frugibus aliis varios dat colores, variasque formas & figuras, easque diversissimas, ne homines, eandem semper formam & figuram videntes, super illis cibis nauseent. Sed quot diversa piscium, volatilium, & animantium genera homini apponit, ut quod magis placuerit eligat? Certè quidquid volat, natat, repit, graditur, hoc providit & permisit homini, ut delicatè epuletur.

Advertit Eminentissimus Cardinalis Petrus Damianus, quòd ut Deus homini- Petrus Dam. l. 1 ep. 17 ad Alex.
bus

bus det, quo lautiùs, & delicatiùs epulentur, non eis ejusdem generis cibos semper administrat; sed diversis temporibus, nunc unius, & nunc alterius generis cibos eis apponit; (Sed nec ipsos quoque proventus arborum, aut agrorum, inquit, omnipotens Conditor in unam quodammodò congeriem coacervat: sed diversa diversis temporibus edenda dispensat. Nam si eodem tempore cuncta ad vescendum poma concurrerent, & fastidium congesta vescentibus gignerent, & simul consumpta de copia inopiam generarent. Sed nunc ita diversis sunt variata temporibus, ut dum illa comeduntur, hæc maturescant: & dum alia consumpta pertranseunt, alia mox maturata succedant.) O mirandam Dei providentiam, qui homines lautè, & delicatè pascit; *ac etiam constanter*.

3. A mundi enim principio usque ad finem solem suum oriri facit super bonos & malos: mirabilique constantia dat omnibus, sive bonis, sive malis, quo pascantur & vivant. Vix reperitur, qui vel uno die pascere velit inimicum suum: & tamen Deus, non solùm justos, sed etiam infensissimos sibi inimicos, & peccatores, qui innumeris illum injuriis afficiunt, ab origine mundi constanter pascit. Non subtrahit cibum Gentilibus, qui eum non noverunt; non Turcis, Arabibus, & Judæis, qui ipsum persequuntur & blasphemant: non malis Christianis, qui ipsius donis in sui perniciem, & Dei injuriam abutuntur: omnes, nullo excepto, ad convivium suum vocat, omnibusque constanter quo pascantur exhibet: ita ut quisque dicere possit, quòd à Deo pascantur ab adolescentia, & toto vitæ suæ tempore; *Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem:* Gen.48.15

O quàm magnum, & mirabile est convivium, quod Deus hominibus in hoc mundo viventibus facit! *Magnum est*, ratione Dei, qui est convivii hujus instructor. *Magnum est*, ratione durationis; quia durat à tempore quo factus est mundus, & durabit usque ad ejus finem. *Magnum est*, ratione loci in quo fit; qui non est alius, quàm totius terræ superficies. *Magnum est*, ratione multitudinis, varietatis, & pretii ciborum: qui non alii sunt, quàm quotquot sunt pisces in mari, aves in aere, animantia & fruges super terram. *Magnum est*, ratione convivarum: cùm ad tam magnificum convivium non vocentur aliqui solùm Principes & Magnates: sed quotquot fuerunt, sunt, & futuri sunt in mundo homines; quibus omnibus dat Deus, quo sufficienter, ac etiam sæpè quo abundè, jucundè, & opiparè vescantur.

Tantum mirammini convivium, ac Deo gratias agite, quod tam magnificum epulum hominibus voluerit præparare. Sed & ei speciales grates rependite, quòd tanti convivii vos participes esse voluerit, quòdque ab infantia dederit vobis cibos, quibus pasti estis. Imò quotiescumque ad tantum convivium acceditis: quotiescumque à Deo datos sumitis cibos, ei pro tanto beneficio gratiæ sunt referendæ; hos enim cibos Deus creavit, vobisque dedit, ut eos cum gratiarum actione percipiatis; *Quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione*. 1. Tim. 4. 3

Piè dicebat Seraphicus Pater, quòd imitari debeamus *alaudas*; quæ quasi ratione polleant, postquam in terra cibos ad necessitati subveniendum comederunt, versus cælum se erigunt, & plurimùm elevantur, continuè cantantes, ut suo modo gratias Deo referant pro accepto de manu ejus cibo ad sustentationem necessario. Sic, inquit sanctus Franciscus, post sumptos de manu Dei cibos, & post quamlibet refectionem, mentem ad cœlos elevare debemus, ut Deo benefactori nostro gratias referamus. O homo, ab infantia usque ad præsentem diem, à Deo cibos victui necessarios, & fortè uberiores, percepisti, ne benefactori tuo injuriam irroges, non maledicas ei qui benefecit tibi; non lapides projicias in eum qui dedit tibi panem; non pecces in eum à quo nunc usque pastus es, sed ex toto corde ei gratias age, & quotiescumque ex cibis à Deo datis comederis, ei gratias age: *Cùm comederis, & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo*. Deut. 8. 10 Ecce quid mihi dicendum occurrit de primo Dei convivio; transeamus ad secundum, seu *ad Eucharisticum, quod est magnum convivium, quod Deus facit in Ecclesia*.

Deus facit magnum convivium in Ecclesia. II. PARS

Homo *quidam*, ut in hodierno dicitur Evangelio, *fecit cœnam magnam*. Homo ille, inquit Augustinus, est ipse Christus Dominus, qui in ipsa nocte cœnæ, ipso tempore, quo de illius morte cogitabant Judæi, hominum amore captus, cœnam magnam, hoc est, admirabile convivium Eucharisticum instituit; *Quis est ille homo, qui fecit cœnam magnam, & vocavit multos, nisi Mediator Dei & hominum Homo Christus Jesus*. S. Aug. de verb. Dom. ser. 33.

Magnum est illud convivium, ratione loci

ei in quo factum est. Dominus enim Jesus, qui in stabulo voluit nasci, in præsepio reclinari, & in monte Calvariæ, loco videlicet vili & abjecto, crucifigi, necnon in angusto sepulchro poni, noluit tamen convivium Eucharisticum in humili loco celebrare; sed in ipsa civitate Jerosolymitana, & in cœnaculo grandi, strato, & magna pompa adornato. *Cenaculum grande stratum*. Marc.14 15.

Magnum ergo est illud convivium, ratione loci in quo institutum est, & in quo fieri cœpit; sed magnum est etiam, ratione durationis; quia in Ecclesia fiet, & perseverabit usque ad mundi finem. Quandiù enim durabit Ecclesia, in omni loco offeretur Domino oblatio munda, a Sacerdotibus renovabitur admirabile illud convivium, & fideles ad divinum illud epulum accendent.

Dici etiam posset, magnum esse Eucharisticum convivium, ratione convivarum, qui ad illud vocati sunt, & continuè vocantur, non enim ad hoc convivium vocantur solùm Apostoli, vel alii eximiæ sanctitatis viri; verùm & omnes penitùs homines. Nec ab hoc convivio excludun tur pauperes illi, vel imbecilles, qui gratiæ opibus carent; nec cæci illi, qui luce charitatis privati sunt; neque claudi, qui peccando claudicant. Hi enim, & omnes penitùs peccatores, non secùs ac justi, ad hoc convivium vocantur, & in eo benignè recipiuntur, modò priùs peccatorum sarcinam deposuerint, & nuptiali divinæ gratiæ veste se induerint. *Pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*. Luc.14.

Præfatis quidem rationibus magnum est Eucharisticum conviviũ, sed maximum, omnibus sęculis admirandũ, & portentosum est ratione ingentis cibi, qui in nocte Cęnæ Apostolis appositus est, & qui fidelibus, ad sacrã Synaxim accedentibus, quotidie apponitur. Non enim ibi assus apponitur agnus, non lactucæ agrestes, non azymi panes, non pecorum aut volucrum carnes, non dulcia bellaria, sed ipse Christus Dominus, qui semetipsum nobis in cibum dat.

Cœnam Eucharisticam præcesserat mystica veteris legis Cœna, in qua appositi fuerant azymi panes, & Agnus Paschalis, cum lactucis agrestibus. Sed facta hac Cęna, Eucharisticum convivium instituit Christus, in quo seipsum Apostolis manducandum tradidit, dicens. *Accipite & manducate, hoc est corpus meum*. Quasi dicat, non jam vobis appono azymos panes, Agnum Paschalem, vel aliquid corporis mei figurativum, sed ipsum corpus meum, quod Spiritus sancti virtute formatum est, ipsum corpus meum, quod de Maria Virgine natum est, ipsum corpus meum, quod mirabilia multa pro mundi salute obiit, & quod cruci affigi debet. *Accipite & manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*. Hoc est corpus, quod vobis trado, & quia corpus meum est vivens, & Verbo divino unitum, simul cum corpore meo animam, divinitatem, & totum meipsum vobis appono, meque totum vobis in cibum exhibeo, necnon me totum usque ad mundi finem fidelibus in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento dabo. 1. Cor.11 24.

O mensa regia! ô altare sanctum, ubi non cibaria corruptioni obnoxia, sed sacratissimum Christi corpus, totusque Christus fidelibus manducandus traditur. Facessant procul profana illa convivia, quæ tanta cum eloquentia apud Authores commendantur, in infinitum mirabilius est illud, quod Deus & Homo Christus fecit, non enim infima fercula in eo apposuit, sed semetipsum Deum Hominemque verum, manducandum proposuit; seque quotidie in sacra mensa manducandum exhibet, ut hominem ipso Deo impleat, & satiet, utque multa spiritualia bona homini conferat.

O verè magnum convivium, ratione ferculi quod ibi datur, quod idem est cum ferculo, quod Beatis in Cœlo apponitur. Sicut enim in terra, ita & in Cęlo magnum fit convivium, & in utroque convivio idem est ferculum, Deus scilicet, qui tum in Cælo, tum in terra, voluit esse hominum cibus. Cum hac tamen differentia, quòd in cælesti convivio Beatos Deus pascat, seipsum illis perspicuè, & sine ullo velamine conspiciendum exhibens, in Eucharistico verò convivio fideles pascat Christus, seipsum, panis & vini speciebus velatum tradens, *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur*. Verè sacrum, verè mirabile, verè divinum, verè omnibus sæculis prædicandum illud convivium, in quo Christus Deus & Homo nobis in cibum datur, & in quo nobis idem quod & Angelis ferculum ministratur. Ecquis non admirabitur? Ecquis non obstupescet, cùm Eucharistici convivii epulas mente revolvit.

De Cleopatra fertur, quòd cùm centies sestertium una cœna absumere statuisset, præclarissimum pretii illius unionem aceto immerserit, ac liquefactum sorbuerit. Mirati sunt, qui hoc viderunt, & audierunt, dicentes, ò quam pretiosus ille cibus? Sed quid hoc pretii, si cum cibo Eucharistico conferatur? Velim, Cleopatram, vel alium aliquem, unica cęna quemdam tanti pretii cibũ hausisse, ut omnibus terrenis opibus equipolleat, quid hoc esset, respectu con- Plin. l. 9. c. 35.

vivi

vivii Eucharistici, in quo Christiani ipsum Christum sumunt, qui omne quod mente concipi potest, pretium longè superat?

Magnum sanè, & admirabile est sacro sanctum Eucharistiæ convivium. Sed heu! quam pauci ex tanto convivio proficiunt! Quàm paucis prodest ad Christum in Eucharistia latentem accedere! Accedunt multi, accedunt sæpè, & tamen, aut nullus, aut minutissimus in spirituali vita profectus elucet; quin imò, qui frequenter Eucharisticum cibum sumunt, nonnunquam in deterius vergunt. Cur, quæso, accedentes ad Christum, & in sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramento manducantes Christum, qui omnium gratiarum author, omniumque bonorum est principium, nullum inde spirituale eliciunt emolumentum? Cur, cùm in Eucharistia frequenter recipiamus Christum Salvatorem à quo sanctificari, bonis spiritualib us repleri, & quasi deificari deberemus; in moribus tamen, ac vivendi ratione non proficimus? Hujus profectò rei causa est, quia terrena sapimus, terrena nimiùm diligimus, & terrenis immergimur.

Nonnunquam accidit, ut puer aliquis maxima cura, & sollicitudine à parentibus alatur, cibisque optimis nutriatur; nec tamen inde pinguior evadat, quin contrà, macilentior, & pallidior semper fiat. Quòd si rogentur Medici, ut hujus rei causam aperiant, respondent, puerum haud dubiè clam terram comedere; & ideò licèt gallinis, aliisque optimis cibis vesci soleat, non inde pinguiorem, & saniorem evadere. Hæc est ratio, cur puer ille pinguior non fiat; & hæc est ratio, cur multi, qui ad sacrum Eucharistiæ convivium accedunt, in spirituali vita non proficiant; non enim proficiunt, quia terram comedunt; seu quia terrenis divitiis honoribus, & terrenis voluptatibus nimiùm adhærent. Vel etiam hoc accidit, quia peccatis non valedicunt; vel etiam quia prçviis fidei, charitatis, humilitatis, aliarumque virtutum actibus ad tantum Sacramentum dignè recipiendum non se præparant. Quare antequam ad sacrum hoc convivium accedatis, à terrenis corda vestra elongate, omne peccatum procul à vobis pellite, multisque virtutum actibus vos præparate. Hoc si faciatis, magna ex convivio Eucharistico emolumenta elicietis, & digni fietis *convivio cælesti, quod maximum est.*

III. PARS

Deus facit magnum convivium in cælo.

PRæfatam parabolam hominis illius, qui fecit cçnam magnam, intelligunt multi sacræ Scripturæ Interpretes de Deo; qui homo dicitur, ratione benignitatis suæ, & qui in cælo cænam: conviviumque facit, quod verè magnum est, non solùm quia ab ipso Deo paratur; sed etiam quia magna sunt: 1. *Locus* in quo fit; 2 *Conviva*, qui ad illud vocantur: 3. *Fercula*, quæ apponuntur: 4. *Duratio* hujus convivii.

1. Locus in quo convivium cæleste fit, est ipsa splendidissima cælorum aula; cujus pulchritudinem, excellentiam, & amplitudinem nullus humanus intellectus concipere valet. Locum descripsit Scriptura, in quo Rex Assuerus convivium fecit; cujus pulchritudinem omnes convivæ admirati sunt; sed quid ille locus, quid omnia Regum Palatia, quid totus terrarum orbis, respectu cæli empirei, quod est locus in quo fit convivium cæleste? Certè hæc omnia, respectu cæli, sunt veluti hirundinum nidi: hæc omnia vilia sunt, nihil sunt, respectu cæli, cujus tanta amplitudo, tantus splendor, tanta dignitas, tantæ deliciæ, tantçque divitiæ, ut ab humano intellectu concipi nequeant.

Si à mundi primordio usque nunc, òmnes penitùs homines tota arte sua, toto suo ingenio, totis conatibus unico palatio conficiendo laborassent; magnum haud dubiè illud palatium censeretur, illo tamen palatio aliud majus, & præstantius facere posset minimus Angelorum, quippe qui omnibus hominibus longè potentior est. Sed quanto adhuc præstantius palatium efficerent omnes Hierarchiæ cçlestes, si in unum conjungerentur? Certè ita pulchrum, ita prçclarum construerent palatium, ut ejus conspectu omnes in admirationem raperentur. Sed quid illa omnia respectu palatii cælestis quod factum est ab ipso summo rerum omnium Conditore, qui homines, & Angelos ex nihilo creavit? Quid illa omnia respectu Palatii Regis cælestis, & Dominus Dei? Hæc omnia, si sano judicio censeantur, nihil sunt respectu cæli empirei, & loci, Bar. 3. 34
in quo cæleste fit convivium. *O Israel, quàm magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! Magnus est, & non habet finem: excelsus, & immensus.* Quare convivium cæleste est verè magnum, respectu loci in quo fit; sed est etiam *magnum respectu convivarum.*

2. Con-

2. Convivæ enim sunt Angeli, & homines beati: *Angeli*, quorum numerus est penè infinitus: *Homines beati*, qui licèt respectu damnatorum pauci sint; in se tamen multi sunt, & tot, ut vix dinumerari possint, juxta illud Apocalypsis 7. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante Thronum.* Apoc. 7. 9

Cælestis hujus cœnæ conviva est beatissima Christi Mater Virgo Maria, convivæ sunt novem Angelorum Ordines, de quorum numero disserens Daniel, ait: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Ibi convivæ sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, & omnes Sancti: qui omnes nobiles sunt, omnes Reges, omnes filii Dei, Deoque similes. Ut enim ait sanctus Joannes: *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Dan. 7. 10 / 1. Ioan. 3

O quàm magnifica, jucunda, & optabilis est illa cœna, quæ tot, tam nobiles, tantoque honore dignos habet convivas! Quàm suave, quàm jucundum cum Angelis & Archangelis, cum Cherubinis & Seraphinis, cumque Sanctis omnibus, mensæ Dei accumbere, convivere, & epulari, intimaque eorum familiaritate frui! Magnum sanè est cæleste convivium, ratione convivarum; *sed maximum est, ratione ferculorum quæ apponuntur.*

3. Si terrenæ epulæ dulces sunt; quales credis fore cælestes? Si Deus probos & improbos suaviter & affluenter in hoc mundo pascat; qua suavitate non afficiet convivas cælestes; qui omnes electi sunt, justi sunt, & amici ejus sunt? Si in terreno hoc carcere nos exules opiparè excipiat, & exquisitis cibis recreet: qua pompa, qua magnificentia, quibus dapibus in cælesti suo Palatio domesticos & aulicos suos non cibabit? Unicum quidem cibum eis apponet Deus; seipsum scilicet: sed in Deo invenient omnia, gustabunt omnia, ejusque contemplatione ita delectabuntur, & satiabuntur, ut nihil ultrà desiderare possint.

O optabile, & totis affectibus desiderabile convivium, in quo ipse Deus cibus est! Non ibi unus cibus Domino, & alius invitatis apponitur: sed sicut ipse Deus vescitur & fruitur sua essentia; ita convivæ eadem divina essentia vescuntur, & perfruuntur: ejusque fruitione ita satiantur & beatificantur, ut nihil ultra optare queant. Imò, tanti ponderis & momenti est voluptas, quam ex divino illo cibo percipiunt, ut illam ferre nō possēt, nisi Deus simul & hac eos voluptate afficeret, & ad eam portandam sustentaret.

Manna erat cibus quem dedit Deus Israelitis ad vescendum; & in hoc unico cibo omnem suavitatem, quæ in aliis cibis reperitur, degustabant: nec ex hoc cibo unus unam, & alius aliam mensuram colligebat; sed postquam de cælo ceciderat manna, quisque eandem mensuram, quæ Gomor vocabatur, sumebat, *Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum: colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum, Gomor per singula capita.* Mirabile certè est, quòd in unico hoc cibo Israelitæ omne delectamentum inveniant, & quòd unica illius cibi mensura magnis & parvis ad satietatem, & ad delicias sufficiat. Sed quid de cælesti cibo? Quid de essentia divina, quæ est unicus cibus, quo in cælo pascuntur Sancti? Nonne in hoc unico cibo satietatem, & voluptatem invenient: Nonne satiabuntur, cùm apparuerit gloria Dei? Nonne torrente voluptatis inebriabuntur, cùm infinitam Dei essentiam facie ad faciem contemplabuntur? Certè in hoc unico cibo omnia invenient, & ex ejus contemplatione mirabilem, ineffabilem, & continuam voluptatem percipient. O quàm magnum est cæleste illud convivium, ratione ferculorum quæ apponuntur! *Sed est etiam magnum ratione durationis.* Exod. 16. 16

4. Convivia quæ in terris fiunt, brevi temporis spatio durant, & voluptas quæ ex ciborum gustu percipitur, brevissimè transit. Quæ priùs gustui placebant, cito fastidium generant; nullaque in eis tam mellea voluptas, quæ successu temporis fastidium non pariat, & in fel non degeneret. At cæleste convivium æternum est, epularumque cælestium dulcedo, Beatorum mentes mirabiliter oblectat in sempiternum. Nullum ibi fastidium: nulla nausea; post centena millia, & millia annorum, tam nova, tamque grata erit cælestium convivarum voluptas; quam in primo instanti, quo in Dei gaudium ingressi sunt, & quo illis dictum est, *Intra in gaudium Domini tui.* Matt. 25. 21

Cælesti mensæ semper accumbunt, semperque accumbent Beati; dulcissimis ibi vescuntur epulis, nec fastidiosa aliqua satietate affici possunt; sed semper suavissimis satiabuntur cibis, nec ullo unquam fastidio capientur. Semper vident, semperque videbunt, ac semper videre desiderabunt faciem Patris; hacque visione semper delectabuntur, & satiabuntur, ita tamen, ut nulla ex satietate oriatur nausea, quia, ut ait S. Gregorius, *desiderium semper satietas comitatur, & ipsa satietas ex desiderio semper accenditur.* S. Greg. l. 18 Mor. c. 18

O convivium admirabile! O epulum desi-

siderabile! O quàm beatus, *qui manducat panem in regno Dei*! Sed quis ad hoc convivium vocabitur? Ad illud Deus omnes vocat, nunc internis inspirationibus, nunc Concionatorum verbis, nunc auxiliis & nunc favoribus multis. Imò, fame, siti morbis, aliisque flagellis ad illud sæpè eos quodammodò venire compellit, *Compelle intrare*. Sed si vocati non veniant per arctam mandatorum viam, in cælesti convivio nunquam recipientur, nec ullus, quamvis vocatus, suaves cælestis convivii cibos gustabit, nisi Dei mandata servaverit. *Nemo illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.*

Luc. 14.

Ibid.

Israelitæ ad terram promissionis, lacte, melleque manantem, vocati erant, sed quia Dei mandatis non obtemperaverunt, ab ea repulsi sunt, juravitque Deus, quòd ad illam nunquam essent ingressuri. *Juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam.* Eundem in modum ad cælestem promissionis terram vocat nos Deus; ad cæleste epulum, & ad dulcissima beatæ patriæ mella nos invitat; sed si Dei mandatis obedientiam non præstiterimus, à tali convivio repellemur, quare divinis obtemperemus mandatis, ut in æternam Paradisi requiem, in æternum illud Sabbathum, conviviumque beatissimum ingredi valeamus.

Ps. 94. 11.

Christus ad Cælum ascendit, ut omnia ad nostri receptionem disponat; ibi omnia præparat, ut ad convivium cæleste recipiamur; *Ego*, inquit, *dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo*. Ad beatum illud convivium Christus nos invitat, nos vocat, nos compellit, nosque in eo recipi optat, sed ut in illo recipiamur, necessariò in hoc mundo servanda sunt Dei mandata, *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Non ergo vanas, frivolas, & ridiculas adducatis excusationes, ut Dei mandata non servetis; sed ea servate religiosè & fideliter, ut ad ęternum Paradisi convivium vocari, ac in eo sedere, & Deo frui valeatis. *Amen.*

Luc. 22. 29.

Matt. 19. 17.

DOMINICA TERTIA.

POST PENTECOSTEN

DE

DEI IN HOMINES AMORE.

Congratulamini mihi: quia inveni ovem, quæ perierat. Luc. 15. 6.

Divini cordis intima penetrare non valemus, ut ibi qualis & quantus sit Dei in homines amor, fixa palpebra inspiciamus; sed Deus summis & innumeris, quibus nos afficere dignatur, beneficiis suum nobis ita patefacit amorem, ut nullus tam cæcus, & tam mentis inops reperiatur, qui se divini amoris objectum esse, non evidentissimè cognoscat.

Nihil odit Deus eorum quæ fecit; & maximè diligit hominem, propter quem omnia fecit. Omne genus humanum unus Dei grex est, & quilibet homo est Dei ovis, quam ipse magno affectu prosequitur, *Universarum gentium idem Deus, & Dominus, & Pastor est*. Hic est Pastor universalis & beneficus, qui omnes penitùs homines, veluti gregis sui oves inspicit, fovet, nutrit, diligit, multisque beneficiis afficit; & tunc maximè cùm aliquam ex iis ovibus errantem, ad ovile suum revocat. Tunc Angelos & homines ad sibi congratulandum invitat; tunc omnibus creaturis rationalibus dicit. *Congratulamini mihi: quia inveni ovem, quæ perierat*. Videamus, & sedulò perpendamus, quantus sit Dei in homines amor, &c. *Ave*.

Tertul. de pudicit. 7.

Omnes penitùs homines, qui in hoc mundo vivunt, sunt aut peccatores, aut pœnitentes, aut justi, *Sunt peccatores*, quandiù lethalis cujusdam peccati macula inquinantur. *Sunt pœnitentes*, cùm à peccatis, quibus inquinabantur, per pœnitententiam mundantur. *Sunt justi*, cùm ab omni mortali peccato liberi, in statu gratię sanctificantis vivunt.

Homines peccatores, sunt oves perditæ, quæ à Christo Pastore suo aberrant; *Homines pœnitentes*, sunt oves quæ inveniuntur, & ad Christi ovile revertuntur. *Homines justi*, sunt oves quæ à Christo per mortale peccatum nunquam exierunt,

-ve

vel quæ ad ipsum per pęnitentiam redierunt. Omnes autem illas oves Deus maximè diligit, omnes homines, sive peccatores, sive pęnitentes, sive justos, magno affectu prosequitur, iisque omnibus portentosa amoris sui testimonia exibet. Hoc haude dubiè norunt omnes fideles: sed hoc evidentiùs patebit, cùm probaverimus, quòd Deus diligit: 1. Homines peccatores: 2. Homines pęnitentes: 3. Homines justos.

Deus diligit homines peccatores.

1. PARS.

Disputant nonnulli, an Deus amet, vel odio habeat peccatores? Quam difficultatem facilè solvet qui dicet, Deum peccatores ut peccatores odio habere, eos verò ut homines, & ut creaturas suas diligere. Vel, qui cum D. Augustino respondebit, quòd Deus amet peccatorem: peccata vero quæ perpetrat, odio habeat: *Amat te; odit tua.*

Amat reverà Deus homines peccatores & ab æterno illos amat: licèt enim eos omnis beneficii indignos & ingratos fore præviderit: eos tamen creare, & beneficiis multis afficere ab æterno decrevit. Antequam quidquam Deus faceret a principio; antequam extenderet cælos: necdum erant abyssi, adhuc terram non fecerat, nec montes fundaverat: necdum fontes eruperant, cùm homines peccatores creare, ad sui imaginem condere, ac rationis participes, & sempiternæ beatitudinis capaces facere præordinavit.

Hoc ab æterno Deus in gratiam hominum peccatorum statuit; & hoc quod tunc statuerat, nunc executioni mandat: peccatores enim jam creat, eos rationis compotes, ac æternæ felicitatis capaces facit: & in majus amoris sui in peccatores testimonium, multas ad eorum usum, multas ad eorum sustentationem, multas ad eruditionem, multas ad consolationem, multas ad delectationem, & multas ut eis subsint, creaturas producit.

Fatere, ò peccator, Deum te plurimùm dilexisse: cùm fecerit te, & fecerit tam multa propter te. Sed majora adhuc suæ in te dilectionis testimonia exhibuit: quia pro tui salute, & ut te redimeret, humanam carnem assumere, frater tuus fieri, in humili præsepio nasci, vilibus involvi pannis, temporum injuriis exponi, Herodis & Pharisæorum persecutiones pati, flagellis cædi, alapis percuti, cruci affigi, & dirissimam mortem obire voluit. O excessum! O stuporem? O immensam Dei in peccatores charitatem.

Nulla inter homines major esse posse videtur charitas, quàm quòd quis pro amicis suis saguinem fundat, & animam ponat; *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Joan. 15. 13.
Sed longè major Dei in peccatores extitit charitas: quia licèt hi infensissimi ejus essent inimici, eos tamen ita amavit, ut pro eorum salute incarnari, annihilari, flagris excipi, crucifigi, & pretiosissimum sanguinem effundere dignatus sit. Cui charitati, inquit sanctus Bernardus, nulla alia similis esse, fuisse, vel fortè videtur, *Majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Tu verò, clementissime Jesu, majorem ostendisti, ponens eam etiam pro inimicis: cùm enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam & tibi reconciliati sumus, & Patri: quænam alia videtur esse, vel fuisse, vel fore huic similis charitas?* S. Bern. fer. ter. 4 post D[o]m. d'all.

Nulla quidem major inveniri potest charitas, sed hujus charitatis magnitudo inde magis patet, quòd Christus hæc omnia non ex necessitate & coactè, sed voluntariè pro peccatoribus passus sit. Unica enim sanguinis sui gutta; imò unico voluntatis suæ actu, omnes peccatores redimere poterat, sed tantus ejus in illos amor extitit, ut pro iis totum sanguinem suum fundere voluerit. O portentosum Dei in peccatores amorem? Qui inde magis adhuc elucescit, quòd Christus graviora, & prolixiora pro eorum redemptione tormenta pati voluisset & desiderasset. Unde, ut adnotat V. Beda, cùm Christus in cruce hæc verba profert. *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Beda in c. 17. Math.
conqueritur, non propter tormenta quæ patitur; *sed quia Pater non ei longiorem concedit vitam, ut plura pro peccatorum redemptione pati possit.*

Inenarrabilia prorsus, & incomprehensibilia sunt hæc amoris testimonia, quæ Christus peccatoribus dedit, cùm pro eorum salute crucifigi, & mori voluit. Sed ibi non hæsit Dei in peccatores amor, nihil enim jam non facit, ut cuique peccatori in hoc mundo viventi, suum amorem testetur, nil non facit, ut quemlibet peccatorem ab infernis facibus eripiat, à peccatis eruat, justificet, & salvet.

Dic, ò peccator, quoties peccatis tuis meruisti, ut in infernum te Deus pręcipitaret, & tamen ne in infernum caderes impedivit? Quoties descendisti usque ad portas inferni, & ne illuc intrares te tenuit? Quoties appropinquasti usque ad portas mos-

mortis; & ne ipsę te caperent, illi obstitit? Si in hoc & in illo casu quem tu nosti, mors te occupasset, nonne mox infernus animam tuam suscepisset, ac perpetuo damnatus fuisses? Et tamen tantus Dei in te fuit amor, ut de corporis & animæ morte te eripuerit. Fortè millies Deus te justè damnare potuisset, si voluisset; sed noluit: quia amabat te. Trahebat te tartareus draco, ac deglutire te paratus erat: sed Deus per misericordiam suam defendit te usque nunc, & ab ore ejus extraxit, nec in infernum, quo dignus eras, te projici permisit. O magnum Dei in te amorem!

At non ibi est terminus amoris & beneficiorum Dei in peccatores; nihil enim omittit eorum quæ facere potest, ut eos à peccatis eripiat, justificet, & salvet. Eos magna cum patientia expectat, ut per pœnitentiam ad ipsum veniant: eos superno lumine sæpè irradiat, ut quanto in suæ salutis periculo versentur agnoscant: eorum conscientiam interdùm lancinat, ut illos ad peccatis valedicendum inducat: Suos mittit Angelos, ut eos ad viam salutis revocare conentur: sed & ipse per gratiam suam peccatores interiùs monet & ad benè faciendum excitat: auxiliares manus per se, per Pastores, per Concionatores, & per Confessarios illis offert, ut è criminum suorum cœno egredi & justificari valeant: facit tandem quidquid juxta infinitæ sapientiæ suæ leges debet, & potest, ut eos convertat, justificet, & salvet: *Quid est hoc quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci?*

O quot & quanta Dei in peccatores amoris testimonia! Quàm magna eis impendit beneficia! Quæ inde etiam majora quisque censebit, quòd omninò gratuita sint. O peccator, meruerasne, ut Deus te crearet, hominem te faceret, à dęmonis servitute te redimeret, te ab inferni faucibus eriperet, teque ad penitentiam expectaret, & vocaret? Nil sanè eorum promerueras: imò tot & tantorum beneficiorum totaliter indignus eras; & Deus ex mera bonitate sua, te iis affecit. Quare gratias age Deo, qui tot & tanta tibi gratis beneficia exhibuit; ama Deum, qui tantoperè te dilexit.

Dic, ò peccator; si quis oculorum lumen: si quis usum aurium, vel manuum tibi dedisset; si quis pedem tibi præpeditum aliquomodo reparasse videretur; vel, si quis sopitam quavis occasione excitasset in te rationem; nonne eum plurimùm amares? Nonne æternas ei gratiarum actiones rependeres? At quantò magis Deum amare, eique gratias agere debes; cùm ille non aliquorum solummodò membrorum usum dederit; sed pedes, oculos, caput, omnia corporis membra, omnes animæ tuæ potentias, teque totum creaverit, ac te totum tibi dederit.

Dic iterùm, ò peccator; si quis à dira te Maurorum, vel Turcarum servitute eripuisset; nonne ei gratias rependeres? Nonne eum ut benefactorem & liberatorem tuum ardenter amares? Certè, nisi inhumanus & ferreus esses, te totum in amoris, & gratiarum actionis actus effunderes. Sed quantò magis Deo gratias egere debes: quantò ardentiùs illum amare teneris; cùm gravissima passus sit, & acerbissimam mortem obierit, ut te à dirissima dæmonis & peccati servitute liberaret.

Dic tandem, ò peccator; nonne ardentissimè diligeres eum, qui à formidando te eruisset præcipitio, quique à præparato tibi rogo te liberasset? Eum sanè summo prosequereris amore, eique immortales gratias rependeres. Sed multò magis Deum amare, eique gratias referre debes, cùm ab inferni præcipitio & rogo, in quem projici pluries merueras, te ex mera sui bonitate eripuerit. Ama ergo Deum, qui ita te amavit. Dic illi ex intimo cordis affectu: diligam te, Deus meus, Creator meus, Redemptor meus, Liberator meus. Dic illi cum D. Augustino; *Diligam te, Domine, virtus mea: diligam te, omnis exultatio mea: diligam te toto corde meo, tota anima mea, tota mente mea, tota fortitudine mea, & totis viribus meis, & etiam ex intimis medullis cordis mei, omnibus horis, & momentis, quibus fruar bonis misericordiæ tuæ. Sicut enim nulla hora est, vel punctum in omni vita mea, quo tuo beneficio non utar; sic nullum erit momentum, quo te non habeam ante oculos in mea memoria, & te non diligam ex omni fortitudine mea.* Hoc dic, & fac quod te facturum dixeris, ama, & ardenter ama, & toto vitæ tuæ tempore ama Deum, qui te prior dilexit. At Deus amat non solùm hominem peccatorem; *sed etiam hominem pœnitentem.* S. Aug. sol. c. 7.

Deus diligit homines pœnitentes. 1 PARS.

HOmines Deus ad pęnitentiam vocat; eos ex peccatoribus pœnitentes fieri desiderat; moxque ut veram pœnitentiam susceperint, eos ardentiùs amat, eisque majora amoris sui testimonia exhibet; 1. Quia eos benignè recipit: 2. Quia omnia iis peccata dimittit; 3. Quia æternæ iis pœnæ rea-

reatum remittit: 4. Quia amissam gratiam, primosque iis honores restituit.

1. Indignus erat peccator, ut à Deo, cui injuriam fecerat, benignè reciperetur; Dei justitia potiùs, quàm ejus misericordia dignus erat. Cùm tamen ex peccatore fit pœnitens, tantus in eum Dei est amor, ut illum benignè recipiat, eumque quasi desponset: *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Osee 2. 19.

Cùm uxor a viro discessit, aliumque virum duxit, à primo sponso non benignè recipi solet; sed tantus est Dei, animarum nostrarum sponsi, in peccatores amor, ut licèt ab eo per peccatum recesserint, & aliis amatoribus corsuum dederint, si tamen ad ipsum per pœnitentiam redire voluerint, eos benignè recipiat, & in æternum sponset. *Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eum ultra? Numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.* Audi, peccator, Deum promittentem tibi, quòd si ad eum per pœnitentiam redieris, benignè te recipiet, *& ego suscipiam te.* O magnum Dei in homines pœnitentes amorem! Jer. 3. 1.

2. Magnus quidem hic Dei in homines pœnitentes amor, quòd scilicet eos, licèt indignos, benignè recipiat; sed tanto adhuc illos amore prosequitur, ut non aliqua dumtaxat, verùm, & omnia, quantumvis gravia, & enormia, peccata dimittat. *Si impius*, inquit Deus, *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* Ita hominis pœnitentis peccata Deus delet, ut eorum ampliùs non recordetur ad vindictam; ac pœnitentes ita amet, quasi nunquam peccaverint. O eximium Dei in homines pœnitentes amorem! Sed eos magis adhuc diligit: quia non eis solùm omnia peccata dimittit; *verùm, & iis æternæ pœnæ reatum remittit.* Ezech. 18. 21.

3. Quamdiù quis in statu lethalis peccati vivit, æternis cruciatibus obnoxius est, ita ut si in hoc statu ex hoc mundo exeat, mox in infernum, æternùm cruciandus projiciatur. O quàm misere vivit, qui in hoc statu vivit! Sed ò quàm felix homo pœnitens, quia cum pœnitentiam agit, Deus ita illum diligit, ut hunc pœnæ æternæ reatum illi remittat, faciatque ut æternis suppliciis non ampliùs obnoxius sit. Sempiternis illis cruciatibus peccatores Deus justo suo judicio destinat, nisi resipiscat; sed ex nimia bonitate sua iis, pœnitentiam agentibus, hanc pœnam tollit, iisque veniam concedit: *Qui pœnam per judicium destinavit, idem & veniam per pœnitentiam spopondit, dicens ad populum, pœnitere, & salvum faciam te.* Tert. 1 de pœnit. 4.

4. Ecce aliqua, eaque eximia, amoris Dei in pœnitentes testimonia; sed majus amoris ejus in illos testimonium hoc est, quòd iis amissam gratiam restituat, ac primos reddat honores. Mox enim ut quis pœnitentiam agit, gratiæ justificantis stolam ei Deus tradit, & non secus ac filii prodigi pater, clamat, dicens: *Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus.* Quæ verba, de Patre Æterno explicans Chrysologus, ait, Deum ita hominem pœnitentem diligere, ut non ei solùm stolam gratiæ justificantis, sed etiam pristinos honores restituat: *Paterna pietas contenta non est, innocentiam reparare solam, nisi pristinum restituat & honorem.* Luc. 15. 22. Chrys. serm. de duobus fil.

Cùm Nabuchodonosor, ad se reversus, agnovit Altissimum, & peccatorum quæ patraverat pœnitentiam suscepit; ei Deus non solùm gratiam justificantem contulit, sed & illi regni honorem restituit: sic cùm peccator crimina sua per pœnitentiam delet, non solùm dat ei Deus gratiam justificantem; sed & illi pristinos honores confert. Imò Deus hominibus pœnitentibus non solùm amissam gratiam ad æqualitatem; verùm etiam sæpè cum additione & fœnore restituit. Sicut enim filii Israel ex Ægypto ditiores egressi sunt, quàm in Ægyptum ingressi fuerunt, nam Deus *eduxit eos cum argento, & auro;* ita homines per pœnitentiam sæpè à peccatis suis, gratia, bonis spiritualibus ditiores resurgunt, quàm ante casum fuerint. Sicut etiam prodigi illius filii pater benigniùs, lautiùs, & festiviùs ergà illum redeuntem se gessit, quam antequam ab illo exiret; ita, & Deus ergà peccatores, ad eum per pœnitentiam revertentes, se liberaliorem sæpè exhibet, quàm antequam ab illo per peccatum discederent: iis sæpè abundantiores gratias tribuit, eosque ad altiores honorum gradus elevat. Ps. 104.

O quàm magnus Dei in homines pœnitentes amor! *Eos amat*: cùm eos, licèt indignos, benignè recipiat: *Eos amat*: cùm iis indulgeat, omniaque peccata, quantumvis gravia, multa, & inveterata, dimittat: *Eos amat*, cùm æternorum infecni suppliciorum iis reatum remittat: *Eos amat*, cùm amissam iis gratiam, & primos honores restituat.

Vide, ò homo pœnitens, quantùm diligat te Deus; sed vide identidem, an redames eum, qui tantopere te dilexit; vide, an pro tot acceptis beneficiis eum laudaveris, ac debitas ei gratias rependeris. Fortè nondum oculos in altum sustulisti, ut gratias ageres benefactori & amatori tuo? Fortè post tot accepta beneficia, & post tot in te amoris testimonia, oblitus es Dei tui, dereliquisti amatorem tuum, & in pristina peccata iterùm cecidisti?

D. Basil. in c. 10. Deut. *Cùm Deus nobis magna beneficia præstat, nihil exigit à nobis, nisi ut eum diligamus*, eique gratias referamus. Dic, ò homo pœnitens, qui tot beneficia, totque amoris signa à Deo recepisti, dic, inquam, ubi est amor tuus? Ubi gratiarum actiones, quas Deo rependisti? Itane eum dilexisti, ut à tempore quo pœnitentiam egisti, nullo modo in eum peccaveris? Itane es addictus fuisti, ut omnia ad ejus laudem, & gloriam feceris? Hæccine reddidisti Deo amatori, & benefactori tuo: *Hæccine reddis Domino?* Fortè retribuisti mala pro bonis? Fortè post acceptam à Deo veniam, & gratiam, pluries in eum peccasti? Fortè similis fuisti ingratis hujusmodi, qui cùm Deum diligere deberent, detrahebant illi: *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi*? Heu! si tanta tua fuerit ingratitudo, eam detestare, veniam à Deo supplex postula, & imposterùm ab omni abstine peccato, omnibusque cordis tui medullis lauda & ama eum, qui tantoperè te dilexit. *At Deus non solùm hominem pænitentem; sed etiam hominem justum maximè diligit.*

Deut. 32. Psal. 108.

II. PARS.

Deus diligit homines justos.

De justis specialiter asserit Propheta, quòd à Deo diligantur: *Dominus diligit justos.* Et ipse Deus per alium Prophetam declarat, quòd justos ut pupillam oculi sui amet, dicens: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* In quæ verba D. Augustinus ait, Deum justos vocare pupillam oculi sui, *Propter excellentissimum dilectionis affectum quo eos prosequitur.*

Psal. 145. Zach. 2. D. Aug. lib. 20. de Civ. c. 30.

Propter eundem affectum asserit Deus, quòd ad justum veniat, & in illo maneat: *Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Deus qui ubique est, ideòque immobilis, venit ad justos, & in iis manet, non per loci mutationem, sed per novam operationem, & per speciale quoddam amoris testimonium quod eis exhibet.

Jo. 14, 23.

Ad eos venit Pater Æternus per suam potentiam, ut illos protegat; Filius per suam sapientiam, ut eos illuminet; Spiritus sanctus per suam gratiam, ut eos in justitia conservet, & promoveat: ad justos tandem tres sanctissimæ Trinitatis Personæ *veniunt subveniendo illuminando, implendo*; & in iis manent & habitant, quasi in domo, & templo sancto suo; *Vos estis templum Dei vivi*. Nec credas, in justis Deum tunc solummodò specialiter esse, & habitare, cùm prosperitate gaudent, vel cùm temporalibus bonis affluunt, in iis enim, & cum iis etiam est, quando tribulantur, & gravia patiuntur: *Cum ipso sum in tribulatione.* Tunc cum eis est, ut eos adjuvet, consoletur, corroboret, perficiat, & cælo dignos efficiat.

S. Aug. 2. Cor. 6. Psalm. 9.

Ecce plurima divini amoris erga justos testimonia; sed alia nonnulla ejusdem amoris argumenta paucis verbis colligit Sapiens, dum ait: *Justum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei; & dedit illi scientiam Sanctorum.* Justi non à mundi, vel carnis spiritu ducuntur; sed à Deo, qui eos ducit per vias rectas charitatis, patientiæ, humilitatis, & obedientiæ: *Justum deduxit Dominus per vias rectas.* Et quia viæ illæ arduæ sunt, & difficiles; ut eos ad hujusmodi viis generosè incedendum alliciat, in secreto contemplationis ostendit illis regnum cælorum. Quasi dicat: durum vobis est, viis charitatis, humilitatis, patientiæ, & obedientiæ incedere, durum vobis est amare eos qui vos persequuntur, coram omnibus humiliari, dira quævis pro mei amore pati, & mandatis meis obtemperare; sed videte paratum vobis cælorum regnum, quod dabo vobis si per has vias incedatis: *Et ostendit illi regnum Dei.* Quid plura? *Et dedit illi scientiam Sanctorum*, Deus enim ita diligit justos, ut ab eorum mentibus deleat scientiam mundi quæ docet vanitatem, & scientiam carnis quæ docet voluptatem; ac det illis *scientiam Sanctorum*, seu, scientiam illam cælestem, & practicam, qua quis studet Deo per omnia servire & placere, seque totum ad ejus voluntatem convertere.

Sap. 10. 10.

Ecce quomodò Deus justos diligat: sed & alia multa amoris sui testimonia eis exhibet; inter quæ, non mihi parvum quid videtur letitia illa spiritualis, & interna, qua eos replet. Miseri peccatores nulla unquam vera pace, & lætitia fruuntur, non est gaudere impiis, dicit Dominus; sed *vox exultationis, & salutis in Tabernaculis justorum.* Lætantur justi ob testimonium conscientiæ; lætantur, quia Dei amicos & filios se esse confidunt; sed lætantur potissimùm,

Psal. 117.

mùm, & justè lætantur ob certam spem, quam de futura gloria habent. Quis enim
Rom. 5. non lætetur *in spe gloriæ filiorum Dei*? Quid triste potest accidere ei, qui post modicum sperat cùm Deo regnare, inter Angelos sociari, & felicitatis æternæ gaudia possidere? Ruat mundus, dissolvatur orbis terra dehiscat, si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. Non enim contristabitur justus quidquid acciderit ei, quin contra semper lætabitur, & in mediis etiam tribulationibus gaudio superabundabit: *Su-*
1. Cor. 7. 4. *perabundo gaudio in omni tribulatione*. Miramini Dei erga homines justos amorem, qui tantus est, ut etiam in hoc mundo, interna eos lætitia, & consolatione repleat. Sed & illos Deus ita amat, ut alia multa iis bona largiatur; & ideò filio suo dicebat Tobias: *Multa bona habebimus, si timuerimus Deum*.
Tob. 4. 23. Quæ & quanta in hoc mundo justis Deus largiatur bona, & impendat beneficia, facile auspicabitur qui advertet, viros justos qui hujusmodi bonis fruuntur, omnia alia mundi bona & solatia parvipendere, ac veluti stercora inspicere. Consule Prophetas, Apostolos, Doctores, consule Religiosos, Monachos, Eremitas, consule Antonium Paulum, Hilarionem, & alios Sanctos qui in eremo solitarii, silvestres inter belluas diutissimè vixerunt, pete ab illis, quid suavitatis in solitudine invenerunt? Quid interrupes & saxa illos detinebat? Cur non redibant ad mundi solatia? Propter quid sæculi divitias & delicias non repetebant? Certè quia Deus tot illos bonis spiritualibus, totque & tantis deliciis replebat, ut, comparatione eorum, omnia mundi bona & solatia parvipenderent, pro nihilo haberent, ac veluti lutum arbitrarentur, & despicerent.

O quam magna multitudo dulcedinis tuę, Domine, quam abscondisti timentibus te! Quam magna sunt spiritualia bona, quibus justos etiam in hoc mundo reples! Sed quid erit in Paradiso? Quæ & quanta erunt cælestia illa bona, quæ à Deo recipient? Ibi Deus, qui eos amavit, dum in sæculo viverent, illos infinita prosequetur amore, inneffabilibus eos bonis replebit, & sempiterna illos gloria coronabit.

Quando moritur peccator, pereunt omnes cogitationes ejus, omnia negotia, omnes fraudes, omnes sollicitudines, omnia solatia, omnis denique opera; quæ in fovenda, nutrienda, & saginanda carne expensa est: nil illius remanet nisi sola misera anima, quæ perpetuo incendio punienda reservatur. Sed justi post mortem, amplam retributionem, & mercedem copiosam percipiunt intrant in gaudium Domini sui, & ad cæli sedes sublimantur, ubi perpetua & innenarrabili gloria perfruuntur. Hæc est pars justorum, hæc sors timentium Deum, & custodientium præcepta ejus.

Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet. Ad tormentum suum videbit peccator justorum felicitatem & gloriam, videbit quid amisit, & videndo irascetur, ac dentibus suis in seipsum fremet & tabescet: quia tanta bona tam stultè perdidit. Meritò fremet, & justè contabescet peccator; quia cùm posset per viam justitiæ ire ad cælestem gloriam, elegit potiùs per vias difficiles, per saxa; & spinas tendere in gehennam. Ps. 111.

Heu, quo fremitu, quo ejulatu, quibus clamoribus hanc suam stolitditatem & cæcitatem deplorabunt peccatores! Sed ò quanta justorum erunt gaudia, quanta solatia, quanta præmia! Quis non timeat cruciari cum impiis, & quis non ambiat cum justis præmiari? Timete impii, trepidate, & à via iniquitatis discedite, ut in justitiæ via ambuletis. Desinite in statu peccati vivere, ad semitas justitiæ transite. Estote justi: & Deus ita vos amabit, ut in hoc mundo vos spiritualibus bonis repleat, ac in alio cęlestibus, & ęternis vos afficiat. *Amen*.

DOMINICA QUARTA POST PENTECOSTEN.

DE VERBO DEI.

Cùm turba irruerunt in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Luc. 5. 1.

Trinum est Dei verbum: unum, quod ex mente Dei, aliud, quod ex corde Dei; & aliud, quod ex Dei ore procedit. *Verbum*, quod ex Dei mente procedit, est ipsum Verbum æternum & increatum, quod ab Æterni Patris intellectu producitur in similitudinem naturæ. *Verbum*, Quod ex Dei corde procedit, est verbum illud bonum, quod cor ejus eructavit, cùm Verbum æternum, ex nimio sui in homines amore, in beatissimæ Virginis utero, ad eorum salutem incarnari voluit. *Verbum* tandem, quod ex Dei ore procedit, sunt eloquia sancta, à Deo per seipsum, vel per alios prolata, quibus de his quæ ad salutem credenda,

ſperanda: vitanda, & facienda ſunt, erudimur, & ad rectè vivendum accendimur.

Verbum mentis ſemel dumtaxat prolatum eſt; cùm ſcilicet ab æterno Filium ſuum Pater Æternus genuit. *Verbum cordis* ſemel etiam ſolùm dictum eſt; nempe cùm Verbum æternum in beatiſſimæ Virginis utero eſt incarnatum. *Sed Verbum oris Dei* a mundi primordio populis prædicatum eſt, & uſque ad mundi finem prædicabitur: illudque Chriſtus divino ſuo ore, tanto fervore eloquentia tanta, tanto verborum lepore, tantaque ſententiarum vi, hominibus annuntiavit, ut populi ſummo illum audiendi deſiderio ſuccenſi, illum ſequerentur, & in illum irruerent: *Cum turba irruerent in eum, ut audirent verbum Dei.* Sedulò inſpiciamus, quomodò ſe habuerint populi reſpectu Chriſti prædicantis, & inde ſumamus occaſionem docendi, quomodò ſe gerere debeant Chriſtiani: cùm eis Dei verbum per Concionatores annuntiatur, &c. *Ave.*

Populi, qui Chriſtum ſequebantur, ejus concionibus audiendis erant aſſidui & ferventes; cùm in eum irruerent, ut eum prædicantem audirent; *Cùm turba irruerent in eum, ut audirent verbum Dei.* Hi etiam populi ſermonibus ejus erant attenti: cùm verbis illius ita intentos haberent animos, ut nec manducare, nec bibere recordarentur; pluribuſque diebus eum, nec manducantes, nec bibentes ſequerentur: *Ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* (Mat. 8. 2.) Hi tandem populi multas ex concionibus ejus percipiebant utilitatem, cùm innumeri converterentur, & pravis abrenuntiantes moribus, ſe totos Dei obſequio conſecrarent.

Illi populi Chriſtianos docent, qua ratione ſe habere debeant, cùm palàm dicunt Concionatores, eos enim; 1. Audire debent aſſiduè; ita ut ſine gravi cauſa à Concionibus non abſint: 2. Eorum verbis debent eſſe attenti, ita ut dum habetur concio, nec garriant, nec rideant, nec quocumque modo animos ſuos aliò ferant: 3. Ex concionibus utilitatem percipere debent: ita ut Concionatorum verbis ad debitam morum ſuorum compoſitionem utantur; Conciones tandem audiri debent aſſiduè, attentè, & utiliter. En tres huius orationis partes.

Conciones audiri debent aſſiduè. I. PARS.

Miratur jure merito S. Ambroſius fervorem illorum populorum, qui in Chriſtum irruunt, ut audiant verbum ejus. Nox imminebat, Chriſtus in navi prædicabat: non ideò tamen ab eo diſceſſerunt; ſed illum prædicantem aſſiduè audierunt: *Veſper incubuit, ſequebantur; ſtagnum occurrit, urgebant, & ideò aſcendit in navim.* (Amb. l. 4. in Luc. c. 5.)

Poterant hi multa cum ratione à Chriſto ſe ſubducere: *tum* quia tempore incommodo, veſpertino ſcilicet, & nocte imminente, concionem haberet: *tum* quia prædicaret in loco minimè ſacro, & ſub dio: ubi & ipſe, & auditores variis temporum iniuriis erant expoſiti: *tum* quia ad littus ſtagni, & ex inſolita cathedra, fluctuante videlicet vili navicula, verba faceret. Verùm nihil eorum populos ab audiendo Dei verbo deterret, quin contra, ſancto ſuccenſi fervore, irruunt in Chriſtum, ut eum prędicantem audiant.

O utinam eodem fervore arderent huiuſce ævi Chriſtiani! Utinam ut ſe concionibus audiendis aſſiduos præberent, omnia quæ obſtant, ſedulo removerent! Sed heu? minimo quovis accedente impedimento; imò & ſine ulla legitima cauſa, ex mera negligentia, vel pietatis Chriſtianæ defectu, ab iis audiendis ſe ſubtrahunt.

Ut autem iſtius temporis populos ad concionesaſſiduè audiendas inducam; velim, ſeriò perpendant, hoc verbum, quòd à Concionatoribus profertur, non eſſe aliud, quàm Dei verbum, & Chriſti Evangelium, Verum eſt, quod non prædicamus Evangelium de verbo ad verbum, ſed prædicamus Evangelii ſenſum. Prædicamus, jejunandum, iniurias condonandas, honorandos parentes, aliena reſtituenda, pœnitentiam agendam, & alia his ſimilia ſacri Evangelii dogmata, quæ qui prædicat, Evangelium prædicat: quia, ut ait S. Hieronymus, *in verbis Scripturarum non eſt Evangelium, ſed in ſenſu.* (D. Hier. in Ep. ad Gal.) Quare cum Evangelium, & Dei verbum prædicemus, ei audiendo vos aſſiduos præbete: *Audite verbum Domini gentes.*

Ut Iſraelitas ad cuſtodiendam Legem Deus induceret, dicebat, ſe locutum eſſe: *Dominus locutus eſt.* Sic, ut ad audiendas conciones alliciamini, perpendite, Deum ore Concionatorum loqui, & ab iis Dei verba proferri. (Ier. 31. 10.) Non ab iis fabulæ & figmenta, ut quid certum proponuntur, ſed ab illis verbum Dei ad auditorum eruditionem con-

converſionem, & ſalutem prædicatur: quare audiendo Dei verbo eſtote aſſidui.

Videmus, quòd cùm ſatanæ miniſtri in Novatorum Templis, Lutheri, Calvini, vel alterius cujuſque Hereſiarchæ errores prædicant, ad eos audiendos currunt ſectatores ſuntque maximè aſſidui ad audiendos ſermones hominum impiorum, qui prædicant, non ut ſalvent; ſed ut in errorem, & in damnationem æternam inducant. Sed heu! quanto majori fervore audiri debent Concionatores à Deo miſſi? Quanto magis viri Catholici aſſiduos ſe præbere debent audiendis concionibus, in quibus verbum Dei ad converſionem, & ſalutem auditorum prædicatur!

Ad audiendum aſſiduè Dei verbum adduci ſanè deberent Catholici hoc ſolo, quod *Verbum Dei* ſit illud; quod iis prædicatur. Sed ad illud aſſiduè audiendum vehementiùs excitabuntur, ſi advertant, hanc eſſe differentiam inter eos qui ex Deo ſunt, & eos qui ex Deo non ſunt; quòd primi verbum Dei audire ament, ſecundi verò illud audire recuſent; ut enim Judæis dicebat Chriſtus Salvator: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Joan. 8. 47. Unde hanc univerſalem ſtatuit regulam Chryſoſtomus, quod qui ex Deo ſunt, ſeu perſonæ virtutem ſectantes, Dei verbum maxima cum voluptate audiant, qui verò ex Deo non ſunt, ſeu impii, illud audire renuant, illudque rarò audiant: *Regula hæc univerſalis eſt; nemo in virtute viventium Dei ſermonem fugit; in multa verò malitia viventium nemo, præter paucos, ſermonem admittit.* Chryſ. ho. 10. ad pop. Audiendum ergo aſſiduè Dei verbum, ut Dei filii ſitis, ſed audiendum eſt etiam aſſiduè, ſi attendatis mirabiles effectus, quos Dei verbum in auditorum cordibus producere ſolet.

D. Ambroſius ait, verbum Dei eſſe remedium, lumen, & fontem: *Verbum tuum medicina eſt, verbum tuum lumen eſt, verbum tuum fons eſt.* Ambr. Præfat. in Pſ. 45. Eſt quidem medicina, ad ſanandas omnes animæ infirmitates idonea, eſt etiam lumen, quo ignari de rebus ſalutis erudiuntur, & eſt fons, à quo innumera beneficia in auditores fluunt. Ut enim ajunt ſancti Doctores, verbum Dei illuminat intellectum, voluntatem ad benè faciendum inflammat, mentem in Dei obſequio roborat, ſolatur in adverſis, in proſperis erudit, præſervat à vitiis, ad pœnitentiã ſuſcipiendam excitat. Addi poſſet ex Regio Propheta, verbum Dei: 1. Cedros confringere, ſeu humiliare ſuperbos, qui ut cedri elevari ambiunt; *Vox Domini confringentis cedros*; Pſ. 28. 2. Inferni ignem extinguere, ita ut in inferni flammas non projiciantur qui Dei verbum audiunt, & ex illo utilitatem percipere conantur: *Vox Domini intercidentis flammam ignis:* 3. Corda deſerta & indurata concutere, & mollire: *Vox Domini concutientis deſertum:* 4. Peccatores qui ut cervi à Deo fugiunt, ad virtutem ſectandam præparare: *Vox Domini præparantis cervos.* O quam præclari effectus, quos Dei verbum producit! Quare prompti, ferventes, & aſſidui eſſe debetis in audiendo Dei verbo, ut eo tales effectus percipere valeatis.

Aſſidui ſanè eſſetis verbo Dei audiendo, ſi vos ab ejus auditu non averteret ſatanas, ſed accedente concionis tempore; dæmones, ſcientes quantam utilitatem ex Dei verbo percipere poſſunt homines, undequaque vagantur, ut eos impediant, ne concionem adeant. Maligni illi ſpiritus, omnis generis perſonas tunc conveniunt, & dicunt *aliis*: ne ad concionem vos conferatis; quia hic Concionator acrior eſt in redarguendo, & in ſermonibus prolixior. *Aliis* intus inſpirant, non adeundam concionem: quia Concionator nil novi docet, ejuſque conciones non ſatis ſtudioſè cultæ, & elaboratæ ſunt. *Aliis* intùs dicunt; non jam vobis tempus idoneum accedendi ad concionem, alia vos magis nunc urgent negotia: quare non hodie, ſed cras, vel altera die Concionatorem audietis. His; & aliis ſimilibus multis rationibus dæmones ab audiendos Dei verbo homines avertunt: *Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.* Luc. 8. 12 Sed per verſis illis dæmonis inſpirationibus generosè reſiſtendum, & aſſiduè Dei verbum eſt audiendum, *ac etiam attentè*.

II. PARS

Conciones audiri debent attentè.

Prima auditoris diſpoſitio, eſt recta intentio; ita ut ad concionem accedat cum intentione glorificandi Deum, & ut ex concione fructum ad ſui ſalutem eliciendi. *Secunda* verò diſpoſitio, eſt oratio; antequam enim ad concionem audiendam quis accedat, Deum humiliter, & anixe orare debet, ut det cor docile, & ut animam ad debitè audiendam concionem præparet. Prævìis autem duabus illis diſpoſitionibus, quiſque Concionatorem audire debet magna cum attentione.

Dum fit prædicatio, auditores hinc inde reſpicere non debent, ut adnotent quæ ſit veſtis unius, quis ſit alterius comitatus,

M 4 quo-

quomodò se gerat, iste quid faciat ille. Non etiam garrire, confabulari, vel gesticulationibus, & se, & alios ab audiendo attentè Dei verbo avertere; nec quocumque modo animum aliò ferre debent, sed magna attentione debet recipi in corde verbum Dei. *Si enim*, inquit Chrysostomus, *cum Regis leguntur litteræ, ubique est silentium, omnium aures arriguntur, ut sciant quæ Regis literis manifestentur, & quisquis vel parùm tumultuatus fuerit, in magno periculo est multò magis cum magno timore & tremore standum, & altum silentium habendum, & pellendæ cogitationes turbulentæ, ut verba Dei intelligere possimus.*

Chrysost. hom. 14. in Genes.

Quemadmodùm terreni Reges aliquando per semetipsos loquuntur, aliquando per epistolam suam manifestant voluntatem, & aliquando Legatos mittunt, qui Regis personam gerant. Ita Deus, primò per semetipsum hominibus locutus est, & *sic olim ad Adam venit, sic Cain increpavit, sic cùm Noe locutus est.* Deinde Deus, ut suam hominibus manifestaret amicitiam, quasi absentibus litteras misit sacram scilicet Scripturam, quæ nihil aliud est, quam epistola à Deo ad nos missa, ut suam nobis patefaciat voluntatem, utque ad vitii fugam & ad virtutis amorem nos hortetur: *Quid est Scriptura, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam?* Deum tandem Legatos misit, qui personam ejus gererent, ejusque nobis litteras legerent. Hi Legati à Deo missi, sunt ipsi Apostoli, aliique Concionatores, qui sacras Scripturas aperiunt; & qui litteras nobis a Deo missas legunt, cùm concionantur, quare summa cum attentione audiendi.

Chrysch. 2. in Genesi

Ibid.

Refert Panormitanus, quòd cùm Janottus Manettus, Florentinorum Legatus, ad Regem Arragonum Alphonsum missus, *prolixam, nec minus elegantem orationem pronuntiaret, attentionem, patientiamque Regis apprimè miratus est, quod ne oculos quidem à se dintissimè dicente, minimùm deflexisset, nec manus movisset.* Quòd si hic & alii Legati, à terrenis Principibus missi, tanta animi attentione audiantur, quantò attentiùs audiri debent Concionatores, qui sunt Legati a Deo missi, ut ejus nobis aperiant voluntatem, utque nobis epistolas ab eo missas legant, isti sanè Legati attentiùs audiri debent, quàm illi. Sed tanta est hominum perversitas, ut Legatos à terrenis Principibus missos attentè audiant; Concionatores verò, qui sunt Legati à Deo missi, nulla mentis attentione audire velint. Et ideò eos increpat D. Chrysostomus, dicens: *Bene, si à Rege quispiam missus veniat, omnes attendunt; à Deo autem venit, atque ex ipsis Cœlis loquitur Propheta, & nemo est qui attendat? Annon creditis, quæ dicuntur hic, à Deo sint? Epistolæ sunt illæ à Deo missæ.*

Panormitan. in comment. Regis Alph. lib. 1.

Chrysch. 8. in Ep. ad Th.

Audiendi sanè Concionatores attentè: quia sunt Legati à Deo missi, qui voluntatem ejus nobis declarantis & quia legunt & explicant nobis litteras à Deo ad homines missas, seu sacras Scripturas. Sed debent etiam attentè audiri Concionatores, si spectentur ea quæ prædicant, & verba quæ proferunt, quæ sunt pretiosa munera, quæ à Deo nobis offeruntur, quæ cùm sint spiritualia dona, attenta mente colligi, & retineri debent.

(Vellem scire, inquit D. Augustinus, si ab illa hora qua verbum Dei prædicare incipimus, semper pretiosissimas gemmas & inaures, vel annullos aureos erogare vellemus, utrùm stare, vel accipere vellent filiæ vestræ? Sine ulla dubitatione cum grandi ambitione, quæ illis offerrentur, acciperent. Nos autem, quia ornamenta corporalia offerre nec possumus, nec debemus: ideò non libenter audimur. Sed non est justum, ut spiritualia ministrantes superflui judicemur: qui enim verbum Dei libenter audit, inaures animæ de Patria Paradisi transmissas se suscepisse non dubitet.) Sic ratiocinatur D. Augustinus, cujus ratio clara est: si enim toto concionis tempore Concionator ramenta auri, inaures aureas, vel alia pretiosa monilia projiceret, omnes haud dubiè ad illa colligenda essent attenti, sed multo magis attenti debent esse auditores, ad mente colligenda verba Concionatorum, quæ sunt munera à Deo ad nos missa, & quæ inauribus, necnon omnibus monilibus materialibus longè sunt pretiosiora.

Aug. ho. 26. ex 50.

Certè hoc deberent auditores, sed heu! quam pauci in concionibus attenti sunt his quæ dicuntur? Ibi dormiunt multi, otiosis fabulis occupantur alii, & plerique aliò mentes suas habent. Unus enim de venatione cogitat, alius de facultatibus ampliandis, iste de comparandis mundi dignitatibus, ille de lite, de persona quam diligit, vel de sæculi voluptatibus, paucissimi vero Concionatorum verbis attentum habent animum.

Si quid novi in orbe publicetur, mox accurrunt omnes, & vana curiositate ducti, magna cum attentione audiunt quæ enarrantur, sed si Concionator, summo verborum apparatu, beatitudinis æternæ gloriam cæli divitias, vitæ spiritualis delicias, gratiæ divinæ mysteria, præclarat salutis

vias,

vias, & alia sacri Evangelii dogmata explicare pertentet; dormiunt multi, garriunt alii, & pauci ad ea quæ dicuntur, attendunt.

Cùm quadam die Demosthenes de Græciæ salute dissereret, ad ea quæ dicebat, non attendebant auditores; sed alii somno indulgebant, confabulantur alii, & alii oscitantes, nunc in unam, & nunc in aliam partem se vertebant. Quod cùm advertisset egregius Orator, relicta hac seria, & maximi momenti materia, aliò sermonem suum vertit, & fabulam quamdam de umbra asini dicere cœpit; tuncque omnes arrectis auribus adstantes, attentos dicenti habuere animos, eique facilem auditum præbuere.

Ecce quomodò se gerere soleant plerique Christiani; si enim quis aliquid novi de rebus bellicis referat; vel si quis mimus vana, fabulosa, & ridicula dicat, mox omnes, benignas, & attentas ei aures, attentumque præbent animum. Sed si Concionator de Dei perfectionibus, de gaudiis Paradisi, de virtutis decore, de peccati deformitate, de formidandis Dei judiciis, vel de terribilibus inferni suppliciis sermonem instituat, tædio conficiuntur multi, multique somno corripiuntur, & alii alio animos suos ferunt. O quàm excæcati, & insensati sunt, qui majorem fabulis, næniis, nugis, & scurrilitatibus, quàm Christianis veritatibus attentionem præbent! O viri Christiani, estote assidui audiendo Dei verbo; estote attenti verbis quæ à Concionatore proferuntur; sed & ex concionibus quas auditis, spiritualem aliquam utilitatem elicite; verbum enim Dei non solùm assiduè, & attentè; *sed etiam utiliter est audiendum*.

II PARS

Conciones audiri debent utiliter.

IN Ecclesiis, & in auditoriis, in quibus fiunt prædicationes, videntur sæpè statuæ ligneæ, vel lapideæ, quæ semper in eodem statu permanent; cùmque sint opera hominum, quæ oculos habent, & non vident, aures habent, & non audiunt, ex concionibus quæ ibi fiunt, nullam percipiunt, nec percipere possunt utilitatem. His autem statuis similes sunt multi Christiani; qui, in mediis auditoriis stantes, audiunt quasi non audiant, vident quasi non videant, semperque iidem in se remanent, nec ulla unquam ex concionibus quas audiunt, utilitatem percipiunt.

At non sic adstandum concionibus: qui enim iis intersunt, aliquod semper ad animæ salutem emolumentum ex iis elicere debent. Cùm Concionator de divinis perfectionibus dicit; mox auditores in earum admirationem rapi, ad Dei amorem excitari, eiusque obsequio se in æternum mancipare debent. Cùm de Paradisi gloria loquitur Prædicator; mox debent auditores eam ambire, ad eam anhelare, firmoque proposito statuere, se ad illam obtinendam nihil non facturos. Cùm de ultimo judicio, vel de formidandis inferni suppliciis sermonem instituit Concionator; mox quilibet ex auditoribus in corde suo excitare debet pios timoris, contritionis, humilitatis, aliarumque virtutum affectus. Omnia tandem quæ dicunt Concionatores, quilibet auditor ad mores suos rectè componendos convertere, & adhibere debet: ita ut nullus unquam concionem audiat, quin ex ea aliquam ad profectum suum spiritualem, utilitatem eliciat.

Commune multis vitium est, ut quæ in concionibus audiunt, non sibi, sed aliis dicta existiment. Huic dicere consueverunt: si hic & ille concioni astitissent, vidissent, quòd eorum non oblivisceretur Concionator, ò quam perfectè, inquiunt, Concionatoris verba quadrant in hos & illos! Vellem, aiunt, ut hic & ille coram fuissent, & audissent Concionatorem de iis quæ illos spectant, disserentem. His & aliis similibus loquendi modis, quæ in concionibus audiunt, ad alios transmittunt, nilque sibi reservant. Similes hi sunt vini emptoribus, qui aliis, non sibi, vina emenda delibant: similes etiam sunt coquis, & ciborum structoribus, qui aliis edulia parant, eaque partiuntur convivantibus; sibipsis verò nihil retinent, & reservant. At, non ad alios detorquere, sed ad propriam utilitatem deflectere quisque debet quæ à Concionatore dicuntur: non inspiciendi alii, sed quisque seipsum inspicere, & concionatoris verba ad propriam emendationem, & ad morum compositionem assumere debet: *Nos autem fratres, consideremus in ea, quam audivimus, sancti Evangelii lectione, ut proficiamus ex ea, & corrigamus, si qua in nobis deprehendimus corrigenda*. S. Bern. ser. 1. de 7 panibus.

Quilibet ex auditoribus imitari debet eos, qui seipsos in speculo considerant, qui advertentes, aliquem in vultu suo esse maculam, mox eam abstergunt; idque statim componere satagunt, quod in semetipsis incompositum apprehendunt. Dei enim verbum, est speculum admirabile, quod sine ullo fuco, sine ulla adulatione cuique manifestat quæ sint in ejus anima macu-

maculæ, necnon quid facere, & quid vitare teneatur: *Evangelium est speculum veritatis, nemini blanditur, nullum seducit: talem in eo se quisque reperiet, qualis fuerit.* (S. Bern. ib.) Quare cùm quis huic se sistit speculo, seu, cùm quis Dei verbum audit; mox ut advertit aliquam in anima sua esse maculam, eam abstergere, & per pœnitentiam delere debet; ac ea facere & vitare, quæ ex hujus speculi consideratione facienda, & vitanda esse cognoscit.

Non imitandus stultus ille, qui cùm obiter & persunctoriè nimis seipsum in speculo contemplatus esset, abiit, & in alia incurrens objecta, oblitus est, qualem sese in speculo viderit, & ideò nec vultus sui maculas abstersit, nec id composuit, quod in se inordinatum & incompositum viderat: *Consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* (Jac. 1. 24.) Non sic se gerere debent qui Dei verbum audiunt; in hoc speculo non obiter, & segniter se contemplari debent; sed dum verba facit Concionator, debent auditores scrutari, an quæ dicit, moribus suis conveniant; debent adnotare quid Dei verbum in iis inordinatum, & incompositum esse manifestet, & eo agnito, debent animæ suæ maculas delere, & quidquid in seipsis inordinatum intuentur, rectè componere.

Hic fructus ex verbi divini prædicatione ab auditoribus est eliciendus: vult enim Deus, homines concionibus adesse, non ut Dei verbum solummodò audiant, sed ut ex eo fructum percipiant. Et hoc ita vult Deus, ut dirissimis sint suppliciis addicendi, qui Dei verbum ita audiunt, ut nullam ex eo utilitatem percipiant: *O quàm malè peribis, & quàm meritò*, inquit sanctus Bernardus, (S. Ber. ser. de 1 Ben.) *si perierit in te tantum semen.* Peccatores sanè qui Dei verbum audiunt, nec ideò convertuntur, fructumque à Deo intentum non eliciunt, in æternum peribunt, & malè peribunt: quia haud dubiè graviùs in inferno plectentur, quàm Barbari, Turcæ, & alii, ad quos non missi sunt Prædicatores, qui eis Dei verbum annuntiarent.

Cùm quadam die ad populum Antiochenum sermonem haberet S. Joannes Chrysostomus, auditoribus dixit: Multa cura, magnoque labore, Dei verbum vobis annuntiamus; in vitia vestra vehementer invehimur: nunc vos arguimus, nunc vos obsecramus. & nunc acerbè increpamus. Sed si, audito pluries Dei verbo, iidem semper maneatis, si ad Deum non convertamini, nec fructum ex Dei verbo percipiatis, in maximam incurretis damnationem: *Si nobis omne studium exhibentibus, vos in eisdem permaneatis, quanta vobis erit damnatio?*

Idem dico vobis, fratres, isto tempore operarii sunt multi, Prædicatores plurimi, (Chr. ho. 78. ad pop.) qui verbum Dei magno cum zelo annuntiant. Audistis haud dubiè multos, qui dixerunt, aliena restituenda, vitia extirpanda, virtutes sectandas: fortè millies audistis, qui prædicarent, pœnitentiam de perpetratis peccatis agendam, formidanda esse Dei judicia, terribilia esse inferni supplicia, nullamque superesse salutis spem iis, qui in statu lethalis peccati ex hoc mundo exeunt. Sed si, audientes Dei verbum, peccatis non renuntietis, si ad Deum non convertamini, & si fructum ex Dei verbo non percipiatis, magna vobis erit damnatio. Quare Dei verbum utiliter audite, & fructum à Deo intentum ex eo elicite.

Credo, quòd plures ex vobis, cùm Dei verbum audiunt, ad declinandum à peccatis, & ad rectè vivendum excitentur. Plurimi, cùm audiunt Concionatorem de tartareo igne, vel de formidando Dei judicio dicentem, aliquando tremunt, amaras nonnunquam fundunt lacrymas, & à viis suis pessimis declinare, ac salutis viam tenere statuunt; sed quod tunc statuunt, nunquam executioni mandant. Hoc autem non sufficit: quia non satis est, quòd quis, audiens Dei verbum, tremat, lugeat, conversionem in proposito habeat, si quod proponit, opere non compleat.

Pictos nonnunquam in tapetibus vidistis gladiatores, qui evaginato ense decertant; videturque semper, quòd quilibet alium mox ferire, & in alterius pectus ensem mox infigere debeat: nunquam tamen unus alium ferit, & in alterius pectus ensem nunquam infigit. His imaginibus similes sunt plerique hominum: *In imagine pertransit homo*: (Ps. 38. 7.) multi enim, cùm Dei verbum audiunt, adversus propria concitantur peccata, in ea irascuntur, ea destruere, & in semetipsis jugulare statuunt; imò, & quandoque ira vivere incipiunt, ut quisque credat, mox ab ipsis jugulanda peccata, novumque ab is vitæ genus instituendum; sed numquam opere complent quod ab iis mox complendum videtur; peccata sua numquam jugulant, iidemque semper in se remanent.

O N. N. quid vobis proderit Dei verbum audiisse, flevisse, multa imposterùm facienda statuisse; si ex verbo Dei ultimum non percipiatis fructum, seu si non convertamini, & si nunquam faciatis quæ facere statuistis? Hoc vobis non proderit; sed major vobis erit damnatio: *Si in eisdem permaneatis, quanta vobis erit damnatio?* Quare non

solùm

solùm assiduè & attentè, sed etiam utiliter Dei verbum audite, ut æternam vitetis damnationem, & cælestem beatitudinem obtineatis. *Amen.*

DOMINICA QUINTA POST PENTECOSTEN.

DE ÆTERNITATE POENARUM INFERNI.

Qui dixerit fratri suo: fatue, reus erit gehennæ ignis. Matth. 5. 22.

INfernalium suppliciorum æternitatem mente revolvere non possumus, quin salubri timore concutiamur, & de recta vivendi ratione suscipienda cogitemus. Quis enim non timeat æternum tartari ignem, æternum carcerem, æternas tenebras, æternam sitim, æternum fœtorem, æternum luctum, & æternam illam malorum & dolorum omnium congeriem, quæ in damnatos irruet: *Omnis dolor irruet super eum.* Job. 20. Sed quis non exhorrescat, quis non timeat, quis totis conatibus non fugiat mortale peccatum; quod, licèt unicum sit, hominem æternis illis suppliciis dignum efficit?

Velim, ut quis unici mortalis peccati conscius ex hoc mundo migret: velim, ut quis semel dumtaxat toto vitæ suæ tempore peccaverit, fatuum vocando fratrem suum; pro unico hoc lethali peccato suppliciis adjudicabitur æternis, si ante mortem hoc peccatum per pœnitentiam non deleverit: *Qui dixerit fratri suo: fatue, reus erit gehennæ ignis.* Gravis quidem hæc pœna; sed æquissima est; quia minimum quodque mortale peccatum æternis suppliciis justè punitur, ut jam probabimus, &c. *Ave.*

QUi unico mortali peccato æterna non deberi supplicia erroneè credunt; ut suo patrocinentur errori, rationes, *tum* ex parte Dei, cujus infinita est bonitas; *tum* ex parte peccati, cujus levis videtur asse malitia; *tum* ex parte peccatoris, cujus magna est infirmitas, studiosè adducunt.

Primam rationem sumunt ex parte Dei, qui infinitè bonus est. Quomodò, inquiunt, fieri potest, ut Deus, cujus inexplicabilis bonitas, cujusque misericordia superexaltat judicium, creaturas, quas ad sui imaginem condidit, ac pretioso sanguine suo redemit, pro unico peccato æternis torreri ignibus, & in sempiternum cruciari velit? quis credat, ajunt, quòd Deus, cujus misericordia in æternum permanet, in filios suos, quos ardentissimè dilexerat, ultricia in æternum supplicia præparet? Cur pro culpa transitoria, & nonnumquam momentanea, æternam iis pœnam irrogaret?

Secundam rationem ducunt ex peccati malitia, quam levissimam esse censent. Quam, inquiunt; commissum ab infirma creatura peccatum, Deo injuriam facere potest? Gravissima quævis peccata tabernaculo Dei non appropinquant, magnitudini ejus nullo modo officiunt, ejusque majestatem nequaquam lædunt: *Si peccaveris, quid ei nocebis? Et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Job. 35. 6 Cur ergo tam dirè, & tam crudeliter puniret Deus peccatum, cujus malitia levis videtur?

Tertiam rationem eliciunt ex ipso homine peccatore, cujus infirmitas magna est, ac Deo notissima. *Ipse cognovit figmentum nostrum, recordatus est quoniam pulvis sumus.* Quis ergo credat, ajunt, quòd contra abjectissimum illum pulverem insurgat Deus; Ps. 102. 14 quòd contra animatum illud lutum sua vibret tela; quòd contra folium illud quod vento rapitur, suam ostendat potentiam; quodque hominem infirmum, unius solummodò lethalis noxæ reum, in æternum torqueri intendat?

Has adducere solent rationes, qui erroneè credunt, eos qui in statu peccati mortalis ex hoc mundo migrant, sempiternis non plecti suppliciis: sed iisdem principiis, aut saltem rationibus sumptis ex parte Dei, ex parte peccati, & ex parte peccatoris, eos impugnare mihi non erit difficile. Quamobrem dico, unicum mortale peccatum æquissimè æterna pœna puniri, si inspiciamus Deum, peccatum, & peccatorem: 1. *Deum*, qui infinitè justus est: 2. *Peccatum mortale*, quod summè malignum est: 3. *Peccatorem*, qui summoperè ingratus est.

I. PARS. *Unicum mortale peccatum, meritò pœna punitur æterna, si inspiciamus Deum, qui infinitè justus est.*

Quandiù in hoc mundo vivit peccator, eum Deus benignè respicit; sanguinem suum, sua Sacramenta, & gratias suas illi studiosè offert; erga illum se patrem exhibet ita bonum, ut eo melior nullus esse possit: *Tam pater nemo, tam pius nemo.* At mortuo impio, Deus, respectu ejus, non est amplius Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, sed est Judex severus, qui *impios in inferno ardentes, sicut oculus videt*, & qui æterna pœna eos plectit, & meritò plectit: quia hoc infinita ejus justitia exigit: non enim solùm misericors est Deus; sed etiam justus: *Misericors & justus.* Deus, *Ut misericors*, peccatores in hoc mundo innumeris afficit beneficiis: sed Deus, *Ut justus*, æternis eos suppliciis in inferno meritò plectit.

Tert.

Rupl. l. in Joa.

Ps. 114.

In Deo sunt omnes perfectiones, quæ possunt in ente uno reperiri; & hæ omnes perfectiones in ipso sunt infinitæ: infinita est ejus sapientia, infinita bonitas, infinita potentia, infinita sanctitas, & infinita justitia. Unde Deus non minùs est justus quàm bonus, non minùs sapiens quàm misericors, nec minus sanctus quam potens; quia has omnes perfectiones sub ratione infinitatis possidet. Licèt autem hæ omnes perfectiones sint in Deo infinitæ; speciali tamen quodam titulo justitiam Tertullianus, divinitatis plenitudinem & complementum nuncupat: *Justitia, plenitudo est divinitatis ipsius*, Justitiam vocat *divinitatis plenitudinem*; non quod sapientia, bonitas, & aliæ divinæ perfectiones non æquè divinitatem compleant & perficiant, ac justitia; sed quia justitia injuriam Deo a peccatoribus irrogatam refarcit, & reparat.

Tert. l. cont. Mar. cap. 13.

Peccator Dei bonitatem aggreditur, cùm beneficiorum ejus est ingratus; illius sapientiam offendit, cùm sanctas providentiæ ejus Leges non approbat; potentiam ejus despicit, cùm mandata ejus violat; cunctis tandem perfectionibus divinis conviciatur, quoties mortaliter peccat: *Tetendit adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.* Unde videtur, quod peccator criminibus suis Deo & ejus perfectionibus detrahat; & si sic loqui fas est, eas quantum in se est aliquomodò minuat. Justitiæ autem est, injuriam Deo, ejusque divinis perfectionibus irrogatam, ulcisci, & reparare: & ideo Dei justitia, *est plenitudo divinitatis.*

Job. 15. 25.

Verum quidem, quòd quamdiù in hoc mundo vivit peccator, in corde Dei dormire videatur justitia: sed cùm infensus ille divinitatis hostis animam efflavit; cùm peccator fato functus est, quasi è Dei corde exiens Justitia, ad manus ejus transit, easque replet: *Justitia plena est dextera tua.* Justitia autem illa, in manu Dei omnipotentis existens, omnes injurias, omniaque convicia attributis & perfectionibus ejus irrogata reparat & ulciscitur. Cùmque Deus sit infinitus, & infinita sit quælibet ejus perfectio, justitia divina impios qui in bonum infinitum peccaverunt, pœna meritò plectit infinita; non quidem infinita quoad intensionem: quia non datur pœna infinitè intensa; sed infinita quoad durationem, seu, quæ æterna est, & quæ in æternum durabit: ita ut hæc justitia in æternum contra peccatores exardescat, nec unquam ab ultione eorum cesset: *Deus quia justus est, ab impiorum ultione in perpetuum non sedatur.* S. Greg. in Job. c. 41.

Dum in hoc mundo remanent peccatores, divina in eos raro irritatur justitia; adversus illos Deus *non accendit omnem iram suam*; sed leves solummodò iis infligit pœnas; vel, salutaris correctionis gratia; vel, ut eos ad meliorem vitæ frugem alliciat, vel, ut illos ad veram pœnitentiam, morumque conversionem perducat. Et si divina nimis contra miseros peccatores nonnumquam exardescat justitia, aliæ Dei perfectiones eam sæpè exarmant, eamque movent, ad dandum eis pœnitendi locum, & conversionis tempus. Sed si tandem acceptis beneficiis abutantur peccatores, & si ex hoc mundo in statu mortalis peccati exeant, irata in illos insurgit Dei justitia: Et tantum abest, ut tunc aliæ Dei perfectiones ab impiorum partibus stent; quin contra pro injuria sibi facta satisfactionem exigunt; & in toto juris rigore sibi satisfieri postulant. Quare justitiæ, quæ est *plenitudo divinitatis*, ut aliis divinis perfectionibus, quæ infinitæ sunt, plenè & integrè satisfaciat, pœnam meritò peccatoribus imponit infinitam; non quidem in intensione, sed in duratione, seu, æternam, & in perpetuum duraturam.

Ps. 77.

Nec dicas, Deum, si justus est, non debere punire pœna æterna culpam quæ citò transiit; sed debere commensurare durationi culpæ durationem pœnæ. Hoc enim doctissimè, & fusè refellit D. Augustinus, dicens, nullum unquam Legislatorem,

torem, nullam Rempublicam, nullamque justitiam ordinasse, ut semper duratio pœnæ debeat commensurari durationi culpæ: *Nulla unquam justitia, nec lex decrevit, ut tanta mora temporis quisque puniatur, quanta mora unde puniretur admisit*. Quin contra, videmus, quòd Principes terræ, & Legislatores æquissimi, criminum brevi perpetratorum reos ad æterna supplicia sæpè condemnent; eosque pro momentaneo peccato sempiternis pœnis plectant. Nonne pro unico adulterio quod brevi fuit perpetratum, pro furto quod intra brevissimum temporis spatium factum est, pro unica sclopeti emissione quæ in istanti transiit, & pro aliis multis criminibus citò evanescentibus, justitia sæcularis pœnas irrogat perpetuas? Nonne talium criminum rei ad vincula perpetua, ad exilium perpetuum, ad triremes perpetuos; imò & ad mortem, quæ est perpetua vitæ privatio, quotidiè damnantur? Cur ergo Deus, qui est Rex noster, Legifer noster, Rex Regum, & Dominus Dominantium, pro culpis gravibus, quamvis citò transeuntibus, peccatres ad æterna supplicia non condemnabit? Cur Dei justitia, ut injuriam divinis perfectionibus irrogatam ulciscatur, eos pęnis æternis non plectet? Certè Deus, qui justus est, eos pęnis æternis plectere debet, sive eorum peccata citò, sive non citò transeant: quia justitia ejus exigit, ut æternis puniantur suppliciis qui in infinitas Dei perfectiones peccaverunt

S. Aug. l. 21. de Civ. c. 11.

O peccator, formidandam Dei justitiam time, hanc sæpè mente revolve pœnarum æternitatem, quam tibi justè infliget Deus si in statu peccati mortalis ex hoc mundo exeas. Ne de bonitate ejus præsumas, sed timens & trepidans, dic sæpè intra temetip. sum: *Numquid in æternum projiciet Deus?* Nunquid in æternum projiciet me Deus à facie, in quam desiderant Angeli conspicere? Numquid in æternum projiciet me in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium? Nunquid projiciet me in tartaream fornacem, ut ibi in æternum urar? Hanc pęnarum eternitatem, levissimo cuique peccato mortali debitam, crebro recogita; & tunc præcipuè, cum peccandi sese offert occasio, cùm gravis urget tentatio, cùm cadendi inest periculum. Tunc dic, & intùs dic: si mortaliter peccavero, & peccati non me pœniteat, æternis in inferno suppliciis cruciabor: *quia hoc Dei justitia exigit; ac etiam mortalis peccati malitia*.

Psalm. 76

Unicum mortale peccatum meritò pœna punitur æterna, si inspiciamus ipsum mortale peccatum, cujus malitia magna est. 2. PARS.

Ustitia vindicativa æqualitatem, & proportionem aliquam requirit inter peccati malitiam, & peccati penam, & ideò, ut mortale peccatum justè pęna plectatur æterna, seu infinita in duratione, malitia ejus debet esse infinita. Est autem peccati mortalis malitia quodammodò infinita; *tum* ex parte Dei, quem offendit: *tum* ex parte gratiæ, quam destruit; *tum* ex parte sanguinis Christi, quem profundit. Quare dico, peccatum mortale justè pœna æterna puniri: quia malitia ejus est infinita respectu Dei, gratiæ, & sanguinis Christi. 1. *Respectu Dei*, quem graviter offendit: 2. *Respectu gratiæ*, quam destruit: 3. *Respectu sanguinis Christi*, quem profundit, & inutilem efficit.

1. Unanimi Doctorum sententia constat, quòd culpæ gravitas sumatur ex dignitate personæ offensæ, & vilitate personæ offendentis; ita ut tantò gravior sit culpa, quantò dignior est persona offensa, & vilior persona offendens. Gravitas injuriæ crescit ex qualitate personę offendentis, si sit vilis & abjecta: & ex qualitate personę offensę, si sit nobilis, & dignitate sublimis; quantòque persona offendens est vilior, & persona offensa est nobilior, tantò etiam peccati malitia est gravior. Quare ut dignoscatur quanta peccati mortalis sit malitia, pensandum quanta sit peccatoris, qui Deum offendit, vilitas, & quanta Dei, quem offendit, sit majestas & celsitudo.

Pensate ergo jam quid sit Deus, & quid sit peccator: Deus est Creator omnium, & peccator est vilis creatura: Deus est ens à se, & infinitum, peccator est ens ab alio & finitum; Deus est omnia, & peccator est merum nihil respectu Dei: *Tamquam nihilum ante te*, & tamen peccator, qui est vilis creatura, suum agreditur Creatorem, peccator, cujus esse est finitum & limitatum Deum, qui est ens infinitum, graviter offendit, peccator, qui est merum nihil, in Deum, qui omnia est, impudenter insurgit quare cùm vilis creatura, & peccator indignus, per peccatum mortale quod perpetrat, Deum, qui est ens infinitum, graviter offendat, fatendum, malitiam criminis sui esse infinitam; ac per consequens, eum justè puniri pœna ęterna, seu pęna infinita, quoad durationem.

Hęc ratio passim circunfertur à Theologis,

gis, asserentibus, peccati mortalis malitiã esse infinitam, æternis suppliciis dignam, quia Deum, qui est ens infinitum, graviter offendit. Sed ut rationis illius vis clariùs pateat, eam sic explico, & deduco. Tantò gravior censetur culpa, quantò major est ille qui offenditur; si enim Baronem quis offendat, major est culpa, quam si plebejum solummodò offendisset; culpa adhuc major est, si Marchionem; adhuc major, si Principem; & longè major, si Regem offendat, quare cùm Deus omnibus creaturis sit infinitè major, cùmque Deus sit infinitus in sanctitate, in bonitate, in sapientia, & in omni perfectionum genere, culpa, seu malitia peccati mortalis, qua offenditur Deus, est quodammodò infinita, & ideò cùm pœna respondere debeat malitiæ peccati, pœna tali peccato debita, debet esse quodammodò infinita: non potest autem esse infinita quoad intensionem: quia nulla datur, nec fortè dari potest talis pæna; ergo debet esse æterna, seu infinita quoad durationem. Peccator ergo, etiam ob unicum mortale, quod perpetravit, in æternum cruciari debet. *Sed peccato mortali debetur etiam pœna æterna: quia malitia ejus est quodammodo infinita, respectu gratiæ, quam destruit.*

2. Si quis à me quærat, quanta sit peccati mortalis malitia; ab eo petam, quanta sit Dei magnitudo, quia tantum est peccatum mortale in gravitate & malitia, quantus est Deus in magnitudine & perfectione. Sed ab illo adhuc petam, quantus sit gratiæ divinæ valor, quantumque ejus sit pretium: quia ex valore & pretio gratiæ divinę, quam peccatum destruit, dignoscenda est peccati mortalis malitia; ejusque malitiam infinitam esse censendam, si gratia sit pretii & valoris infiniti. Inquiramus ergo, quantum sit divinæ gratiæ pretium; illudque infinitum esse facile judicabit, qui advertet, quòd per gratiam emitur & acquiritur vita æterna, quæ est infinita. Ut enim ait D. Paulus, *gratia Dei, vita æterna*, id est, gratia est pretium ad vitam æternam emendam, & comparandam, & per consequens, cùm peccatum mortale destruat gratiam, quæ est quodammodo infinita; malitia ejus est infinita, & ideò pœna æterna, seu pœna quoad durationem infinita, plecti debet. Rom. 6. 23.

Gratia divina dici solet *semen vitæ æternæ*; quia sicut in semine continentur fructus; ita, & vita æterna quodammodò continetur in gratia, tamquam fructus in suo semine: quare cùm peccatum mortale destruat mirabile illud semen, quod in se continet fructum infiniti valoris; fatendum, quòd infinita est mortalis peccati malitia, quòdque pœnam mereatur infinitam.

Qui alterius arborem radicitùs evellit, non solùm arborem, sed etiam pendentes illius arboris fructus solvere debet. Gratia autem est arbor sacra, quæ æternos, ac æternæ vitæ dignos fructus producit, & peccator hanc malignè è corde suo evellit, & eradicat arborē, quare fructus illos ęternos, quos dissipat, solvere tenetur, non potest autem aliter æternos hos fructus solvere, quàm æternas subeundo pœnas, & per consequens peccator pœna dignus est æterna, quia per peccatum mortale, gratiam in semetipso destruit; *at etiam quia profundit, & inutilem in semetipso facit Christi sanguinem.*

3. Deus noluit, peccata nostra hircorum & taurorum sanguine expiari, brutorum animantium holocausta pro sceleribus nostris abluendis non ei placuerunt, solus ei acceptabilis fuit Christi sanguis, qui tanti valoris est, ut unica ejus gutta, sufficiens humanę redemptionis pretium extiterit: S. Bern. *Una gutta sanguinis ejus, fuit sufficiens pretium redemptionis nostræ.* Sanguis ille divinus, qui ratione unionis hypostaticæ, est valoris infiniti, à Christo oblatus est Æterno Patri, ut commune foret humani generis remedium: *Fusus est sanguis Medici*, inquit D. Augustinus, *& factum est medicamentum phrenetici.* Ecce divinum remedium, quod omnibus hominibus offert Christus, *tum* ut illos à peccatis præservet; *tum* ut illos, per peccatum mortuos, ad vitam revocet. Qui autem in statu mortalis peccati moriuntur, hoc remedium, quod est valoris infiniti, spreverunt, ac inutile & inefficax fecerunt: quare pœnam æternam, seu in duratione infinitam merentur.

Ecce quanta sit mortalis peccati malitia: sed ecce etiam quanta sit ejus pœna; quantisque suppliciis plectatur, qui vel unicum mortale perpetraverit, si ante mortem pœnitentiam non egerit. O peccatores, sæpè recogitate omnia mortalia, quæ toto vitæ vestræ tempore perpetrastis; eorum crebrò ponderate malitiam; quæ tanta est, ut vos æternis suppliciis dignos efficiat. In amaritudine animæ vestræ cogitate, & recogitate peccata, quæ in adolescentiæ, juventutis, & totius vitæ vestræ annis commisistis; ac Deum laudate, eò quòd suppòsuerit manum suam, & per misericordiam suam ab inferni tormentis, quæ toties meruistis, vos usque ad presens tempus præservaverit. Dicite cum Jeremia: *Misericordia Domini; quia non sumus consumpti*; aut Thr. 3.

cum

Ps. 93. cum Regio Psalte, *Nisi quia Dominus adjuvit me: pauloninus habitasset in inferno anima mea*. Certè jam à multis annis consumpti essetis, & in inferno habitaretis, nisi adjuvisset vos Deus; & nisi per infinitam misericordiam suam à gehennæ incendio, quod toties meruistis, vos præservasset; quare nunc ab eo veniam supplices petite; eum laudate & benedicite; promptè & sincerè pœnitentiam agite; ac cujuslibet mortalis peccati reformidate malitiam; quæ tanta est, ut ei debeatur æterna pœna. Sed cuilibet mortali peccato debetur etiam æterna pœna; *si inspiciamus ipsum peccatorem, qui summoperè ingratus est*.

1. PARS *Unicum mortale peccatum meritò pœna punitur æterna; si inspiciamus ipsum peccatorem, qui summoperè ingratus est*.

Quicumque in tali se constituit statu, à quo per seipsum exire nunquam potest; censetur in tali statu velle semper permanere, quicumque v. g. in altum se præcipitaret puteum, à quo nunquam per seipsum, sed solùm auxiliante alio, egredi posset; censeretur in hoc puteo remanere velle in æternum. Peccator autem cùm in mortale labitur peccatum, in eo se constituit statu, à quo nullo modo se liberare potest nisi adjuvante Deo, ergo in statu peccati mortalis velle in æternum manere censetur. Ex quo inferunt nonnulli; quòd cùm peccator voluerit in æternum in statu peccati mortalis remanere, ratione æterni illius affectus ad peccatum, æternis suppliciis puniri justè mereatur. Ut enim ait sanctus Gregorius, *ad magnam justitiam judicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato*. S. Greg. l. 4. Dial. c. 44.

Peccator sanè pœna dignus est æterna, ratione pravi, & perpetui affectus sui ad perseverandum in peccato. Sed æterna pœna magis dignus censetur peccator, si inspiciatur ingratitudo ejus. O quam ingratus est peccator, qui post accepta à Deo innumera beneficia, quorum indignus erat, in illum mortaliter, & impudenter peccat, & affectu perpetuo in peccato perseverare vult. Hæc ingratitudo infinita videtur, quare ratione infinitæ hujus ingratitudinis, peccator æterna pœna dignus est.

Quomodò infinita, & pœna æterna digna sit hæc peccatoris ingratitudo, clarissimè probat & explicat S. Bernardinus Senensis, hac ratione, Si quis, inquit, ab aliquo infinita acciperet auri talenta, obligatio gratitudinis quam contraheret recipiens tale donum infinitum, censeretur infinita, ac quantò magis infinita esse videtur obligatio, qua quis tenetur Deo ratione solius linguæ, vel oculi, quantò major adhuc est obligatio, qua quis Deo tenetur, ratione totius corporis, quod ab eo accepit, quantò adhuc major, ratione nobilissimæ animæ, ad Dei imaginem, & similitudinem efformatæ, quam à Deo Creatore habet. Ex his sanè principiis infinita esse videtur peccatoris obligatio, sed adhuc major est ejus obligatio ex hoc, quòd anima illa quam à Deo accepit, sit immortalis. Si etenim anima humana per unius duntaxat diei spatium durare, seu vivere deberet, homo peccator Deo esset obligatus, ratione vitæ diurnæ, & si anima ejus duraret duobus diebus, duplo major esset illius obligatio, si quatuor diebus, quadruplo major esset, & sic, cùm anima, quam à Deo accepit peccator, durare debeat in infinitum, seu, in æternum, infinita est ejus obligatio ratione animæ immortalis, quam accepit à Deo, cùm ergo infinita sit peccatoris obligatio, infinita etiam peccatoris, in Deum mortaliter peccantis, est ingratitudo. Æquales sunt, ait D. Bernardinus, obligatio, & illius oblitionis transgressio, quare cùm obligatio peccatoris ad Deum sit infinita, transgressio etiam illius obligationis, seu, ingratitudo peccatoris in mortale peccatum cadentis, & affectu perpetuo in eo remanentis, necessariò est infinita, & ideò peccatoris pœna meritò debet esse infinita in duratione, seu perpetua, propter ejus ingratitudinem. Bern. Tom. 1. ser. 12. cap. 1.

Tot & tanta à Deo accepimus beneficia ut si quis pro uno tantùm instanti peccare, & in instanti immediatè sequenti pœnitere vellet, instantaneo illi crimini pœna deberetur æterna, & peccator pro momentaneo illo peccato in æternum puniri mereretur ob suam in Deum ingratitudinem, quantò ergo magis æternis suppliciis plecti debent peccatores, qui ita in Deum benefactorem suum ingrati sunt, ut in illum mortaliter peccent, & in peccato suo vivere, mori, & affectu perpetuo perseverare velint? Iis haud dubiè æterna debetur pœna.

Quare, ò peccatores, *confitemini Domino, quoniam bonus*; sed fatemini etiam, quod Justus sit. Clamate cum Propheta, *Justus es Domine, & rectum judicium tuum*. Dicite in cordibus vestris, rectè, Domine, Ps. 117.

ne, & æquissimè pro unico mortali peccato homines æternis adjudicas cruciatibus æquissima est tua hæc sententia, si inspiciamus *te*, qui infinitè justus es, *peccatum*, quod summè malignum est, *& peccatorem*, qui summopere ingratus est.

Luc.23.4 Clamabat sanctus Latro, in cruce pendens, *digna factis recipimus*. Clamant & peccatores in inferno, quòd digna factis recipiant. & quòd quantumvis gravia & diuturna sint tartari supplicia, meritò illa patiantur. Dicunt cum Josephi Ægyptiaci fratribus, *Meritò hac patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum*, in Patrem nostrum; & Gen.42.21. in Deum nostrum. O peccatores, clamate in hoc mundo, ne in inferno clametis in æternum, clamate jam, quòd *justus est Dominus in omnibus viis suis*, & quòd æquissimè, etiam pro unico mortali peccato commisso & non deleto, homines ad æterna tormenta condemnet: Clamate, & terribilem hanc mente revolventes veritatem, à peccatis surgite, Eph.5.14. *surge qui dormis*. O peccator, qui dormitasti usque nunc, evigilare tandem aliquando, evigilare, & perpendens, quòd volatilis, futilis, & transitoria voluptas æternis plectatur pœnis, à pravis omnibus abstine voluptatibus, evigilare, & sciens quòd morosa delectatio, illicitum desiderium, & quod vis mortale peccatum ad æterna trahat tartari supplicia, omne mortale peccatum time, horresce, fuge.

O quàm optarent qui nunc in inferno cruciantur, omnia in hoc mundo vitasse mortalia! O ut nam, inquit eorum quilibet. non accessisset ad me malum, dum inter mortales viverem, Jam enim Dei flagellis non plecterer. O utinam, ait unusquisque, in innocentia cordis mei ambulassem, aut saltem peccatorum meorum pænitentiam egissem? Jam enim intollerabiles non perferrem cruciatus, & ad æterna supplicia damnatus non essem Sed inefficaces sunt eorum clamores, gemitus inutiles, vana suspiria, & lamentationes infructuosæ. Quare, o peccatores, lugete in hoc mundo, ut in inferno æternùm non lugeatis, flete, pœnitentiam agite, ac peccata vestra amara contritione, humili confessione, & sanctis veræ pœnitentiæ operibus delete, ut in sempiternum cum sanctis & Angelis in cœlo gaudeatis & regnetis. *Amen*.

DOMINICA SEXTA.

POST PENTECOSTEN

DE

HUMANI CORPORIS DIGNITATE.

Misereor super turbam: quià ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Marc. 8. 2.

QUamvis corpus humanum, Protoparentis peccato vitiatum, omni qua possunt eloquentia sancti Patres insectari soleant. Quamvis etiam omnibus apertum sit, quòd reverà illud corpus sit sperma fetidum cùm concipitur, saccus stercorum cùm vivit, & cibus vermium postquam mortuum est. Quamvis tandem, ut cum D. Augustino loquar, corporis nostri materia sit vilis, operatio turpis, status instabilis, flebilis exitus, mors tristis, dissolutio miserabilis, humanum tamen corpus non despexit Verbum Æternum: cùm certum sit, quòd illi hypostaticè sit unitum. Et in hodierno Evangelio dicitur, quòd Christus Salvator, non solùm animas populorum qui illum sequebantur, spirituali cibo paverit, verbis & exemplis excoluerit, bonisque moribus imbuerit, sed etiam quòd corporum curæ sollicitè incubuerit, ac turbæ famem patientis misertus sit: *Misereor super turbam: quia ecce jam triduo sustinent me*. Ex quo quisque facilè concipere potest, quòd licèt sub multiplici respectu despicienda, & contemnenda sint corpora nostra; non tamen desint rationes, quibus ad illa æstimanda allici debeamus. Quæ sint hæ rationes, ista docebit concio, &c. *Ave*.

QUi corporis humani vilitatem & ignobilitatem exaggerant, illud in omnibus temporis differentiis vile & contemptibile esse probant. *In præterito* quidem; quia ex vili compactum materia, & turpi formatum est semine. *In presenti* etiam; quia corpus nostrum semper caro est, & caro infirma, fragili vestita decore, onerata peccatis, irretita vitiis, pruriens concupiscentiis, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum, & in omne vitium proclivis. *In futuro* tandem: quia corpus nostrum post mortem nil

nil aliud erit quàm cadaver fœtidum, cibus vermium, & fortè tartarei ignis pabulum.

Fateor, hæc omnia esse verissima. Sed si in omnibus temporis differentiis aliquid vile & spernendum in corporibus nostris adnotatur; in omnibus etiam temporis differentiis, eorum nobilitatem & dignitatem adnotare non est difficile. Corpus enim humanum est, fuit, & erit quid magnum: 1 *Est quid magnum* in mundo: 2. *Fuit quid magnum* in Christo: 3. *Erit quid magnum* in Cęlo.

1. PARS

Corpus humanum est quid magnum in mundo.

OMnia penitùs entia corporea ab Authore suo plurimum nobilitantur: ut pote quia à Deo omnia facta sunt. Sed modus specialis, quo Deus corpus humanum fecit, illius nobilitatem præ cæteris rebus corporeis non modicùm auget & manifestat: quia illud Deus propriis manibus summaque cura, & arte plasmavit.

Ad alias creaturas producendas manus non aptasse videtur Deus: ipse enim solùm dixit, & facta sunt; Ipse mandavit, & creata sunt. Sed corpus humanum propriis Dei manibus factum, plasmatum & figuratum est: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me.* In quæ verba præclarè dixit D. Ambrosius: *Bestias non fecerunt manus tuæ, sed dixisti, Producant aquæ reptilia animarum viventium, & produxit terra jecundùm genus quadrupedia, & reptilia, & bestias terræ. Me autem fecisti, me tuis manibus figurasti.*

Psal. 118. 73

Verum quidem, quòd asserat Deus, secunda manu propria fecisse: *Omnia hæc manus mea fecit.* At, ut luculenter adnotavit idem Ambrosius, corpori humano efformando duplicem; aliis verò creaturis faciendis unicam Deus manum adhibuit: (de aliis creaturis dixit Deus: *Ego manu mea solidavi cælum, & omnia hæc manus mea fecit.* At de hominibus constitutione dicitur: *Manus tuæ plasmaverunt me.* Cælum una formavit manus, ut scriptum est; & utraque Dei manus hominem figuravit, ut legimus.

Is. 66. 2.

s Ambr. ibid.

Infinita Dei sapientia & potentia, sunt mysticæ manus ejus, quas omnibus creaturis formandis haud dubiè adhibuit, Sed specialiter corpus humanum propriis manibus Deus fecisse dicitur: quia speciali sapientiæ & omnipotentiæ suæ applicatione illud efformasse videtur. Unde Tertullianus Deum corpori humano conficiendo totaliter occupatum fuisse dicit: *Recogita totum illi Deum occupatum ac deditum, manu, sensu, opere, consilio, sapientia, & ipsa in primis affectione, quæ lineam enta dictabat.*

Tert lib de resur ref. car. c. 6.

O magnam humani corporis dignitatem ò quam verè quid in mundo magnum est corpus humanum; cùm illud propriis manibus, tantaque cura & sollicitudine Deus fecerit. Sed & corpus humanum est quid in mundo magnum, si mirabilem ejus structuram inspiciamus; quam S. Clemens præclarè delineat, dicens, *Vide in corpore hominis Artificis opus: quomodò ossa velut columnas quasdam, quibus caro sustentetur ac portetur, inservit: tum deinde æqualis ex utraque parte, id est, dextera; & lava, mensura servetur; ut congruat pes pedi, & manus manui, digitus quoque digitis, ut singuli ad singules tota æqualitate concordent: sed & oculus oculo, auris auri; quæ non solùm consena sibi, & concordantia, sed & usibus necessariis apta formantur. Manus quidem, ut operi commodæ sint, & pedes ut gressibus: oculi ut visui serviant, superciliorum excubiis custediti; aures ad audientum ita formata, ut cymbale similes, suscepti verbi repercussum sonitum altius reddant, & usque ad sensum cordis emittant. Lingua autem ad loquendum labiis & dentibus plectri reddat officium. Ipsi verò dentes, alii ut incidant, & dividant cibos, & interioribus tradant: interiores autem in modum mola conficiant, & comminuant, quò opportuniùs stomacho traditi coquantur; unde, & molares appellati sunt. Sed, & nares commeandi flatus, & reddendi, ac recipiendi gratia facta sunt, ut innovatione spiritu, calor naturalis, qui ex corde est, vel accendi, vel refrigerari, cùm res poposcerit, queat pulmonis officio, qui pectori inhærere datus est, ut mollitie sua palpet, & foveat cordis vigorem. Sed quid dicam de substantia sanguinis, qui velut fluvius ex fonte procedens, ex uno prius alveo invectus, tam deinde per innumeras venas derivatus, totam humani corporis terram vitalibus rigat fluentis, jecoris ope ministratus, quod ad efficaciam digestionis ciborum, atque in sanguinem mutandorum in dextero latere jacet. Quis ex his omnibus non agnoscat rationis opus, & sapientiam Conditoris.*

s. Clem. l. 8. recognit.

Certè mirabilis hæc humani corporis structura supremi Artificis sapientiam manifestat, simulque probat, corpus humanum esse quid magnum in mundo. Quod & probat ipsa unio humani corporis cum anima rationali, quæ est substantia spiritualis, omnia subluuaria dignitate superans, ac

cum Angelis de nobilitate contendens: quę-
Tert.ibi. que Deo proxima est: *Magnam sanè*, inquit Tertullianus, *hoc quoque ad gloriam carnis exuberat, quòd proximam Deo continet.*

Anima rationalis non est solùm forma assistens corpori, ipsumque movens sicut nauta movet navim: sed est ejus forma, ipsum verè informans, ipsique realiter unita Non autem est credibile quòd animam rationalem corpori Deus unire voluerit, nisi & corpus humanum esset quid magnum &
Ibid. nobile. Ut enim ratiocinatur Tertullianus: gemmæ pretiosæ non solent inseri plumbo, ferro, vel vili alteri materiæ; vina etiam & unguenta pretiosa vasculis non reconduntur turpibus & sordidis: pretiosis etiam gladiis pretiosæ aptantur vaginæ: quomodò ergo dici posset, quòd Deus animam rationalem, quæ ejus insignita est imagine, ejusque est redempta sanguine, immiscuerit, inserverit, & intimè unierit corpori humano: si tale corpus non esset quid magnum, quid nobile, & quid animæ rationalis dignitati quodammodò conveniens.

Quid sanè magnum in mundo est corpus humanum, ratione unionis suæ cum anima rationali. Et ut ait sanctus Bernardus; si corpus humanum attendatur secundùm intimum illud commercium, & secundùm ineffabilem hanc unionem quam habet cum anima rationali, omnibus rebus corporeis
s.Bern. ser.1.de nat. Dom. haud dubiè præcellit: *Agnosce, ò homo, dignitatem tuam*, inquit Doctor Mellifluus, *agnosce gloriam conditionis humanæ. Est enim tibi cum mundo corpus: quia decet eum qui constitutus est super universam hujus creaturæ corporeæ molem, aliqua ei similari ex parte: sed est tibi etiam sublimius aliquid, nec omninò comparandus es cæteris creaturis, compacta & confœderata sunt in te caro & anima.* Si corpus humanum ab anima rationali seponatur, & secundùm proprias suas dotes solummodò consideretur, aliis quidem omnibus creaturis corporeis non emi. net: sed si spectetur secundùm intimam & mirabilem unionem quam habet cum anima, omnibus aliis creaturis corporeis longè antecellit; nec illi quomodocumque aliæ creaturæ corporeæ æquiparari possunt. Et reverà à tali unione habet corpus, quòd possit ratiocinari, seu ratiocinationi inservire, Sacrificia offerre, Sacramenta recipere, & alia multa operari, quæ omnia illud haud dubiè supra cætera corporea longè sublimant, & extollunt.

Ex jam dictis satis superque constat, corpus humanum esse quid magnum in mundo; sed & hanc eius in mundo magnitudinem prædicant bona & beneficia, quæ animæ præstat. Corpus enim ad animæ sanctificationem, & perfectionem plurimùm confert, cùm jejunat, cùm flagella patitur, cùm genua flectit, & situm orationi congruum servat: cùm uberes fundit lacrymas, cùm pectus tundit, & peccata confitetur; cùm arduis se subdit laboribus, cùm sensus a rebus vetitis retrahit, cùm vigiliis & peregrinatiunibus pro Deo susceptis se fatigat, cùm ad eleemosynas manus extendit & similibus piis se exercet operibus, quę sine corpore anima facere nequiret.

O homo, adverte, & seriò considera, corpus tuum esse quid magnum in mundo: sed identidem erubesce, quod corpus illud, à Deo factum, toties fœdaveris; quòd mirabile illud opus, divinis compactum manibus, toties deformaveris; quòd opus illud a Deo tanta cura & arte elaboratum, toties criminibus tuis deturpaveris; quod tandem corpus illud, animæ rationali vinculo ineffabili unitum, & ad multa bona opera facienda idoneum, toties despexeris, ac ad turpia & mala agenda assumpseris. Dic, quæso, quibus operibus corpus tuum occupasti? Anne humilitatis, abstinentiæ, patientiæ, pœnitentiæ, mortificationis, aliisque virtutis & eximiæ pietatis operibus? Fortè gulæ, libidini, insandisque voluptatibus illud indulgere passus es; Quare erubesce, quòd corpus tuum toties deturpaveris; illudque imposterùm inspice ut quid magnum in mundo, & *ut quid magnum in Christo.*

Corpus humanum fuit quid magnum in Christo. 2. PARS.

MAgnum est, immensum, omnemque intellectum superans Incarnationis Mysterium, in quo Verbum divinum naturam humanam assumpsit, & caro factum est *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* 1.Joan. 14

Verbum illud æternum, & divinum, manens Verbum, manens in sua Deitate, hypostasi, majestate & gloria divina, factum est caro: non quòd conversum sit in carnem; sed quòd carnem & naturam humanam susceperit, suppositaverit, terminaverit, & hypostaticè sibi univerit. Ita ut Persona Verbi, facta sit etiam Persona naturæ humanæ quam assumpsit.

Verbum illud increatum, factum est caro; non eo modo quo aqua fit vinum, cùm in vinum mutatur: non eo etiam modo, quo cibus fit caro nostra, cùm in eam convertitur; nec rursus eo modo, quo aurum fit

sit statua, cùm ad auri materiam accidentaria statuæ forma accedit. Sed Verbum increatum, factum est caro: quia carnem & naturam humanam, existentem quidem, non autem subsistentem assumpsit. Verbum enim æternum, non personam & subsistentiam, sed essentiam, & existentiam hominis; seu, ipsam naturam humanam assumpsit eo ipso temporis instanti, quo formata, & facta est a Spiritu sancto. Et præveniens, ne hæc natura per se, seu, per propriam personam subsisteret, illam sibi in unitate personæ suæ divinæ conjunxit; fecitque ut in eadem, & per eamdem Personam divinam subsisteret.

Verbum divinum, non solùm animam hominis, sed etiam carnem accepit, & assumpsit: ita ut in Christo Deus, anima, & caro in unam cojerint Personam Verbi: *Verbum, quod erat in principio apud Deum, & Deus erat; anima, quæ de nihilo creata est, & antè non erat; caro de massa corruptionis sine corruptione aliqua divino segregata artificio, vinculo indissolubili in Persona coeunt unitatem.*

S. Bern. ser. 2. de nat. Dom.

O quam gloriosum fuit animæ, corpori, & toti naturæ humanæ Christi, quòd Personæ divinæ hypostaticè unita sint! Hac certè unione Filius Dei naturam humanam ita exaltavit, ut quò altiùs evehere tot non haberet: *Cerne, quàm humili loco anteà erat natura nostra, & quàm altè ascenderit: neque enim descendere licuisset inferiùs, quàm quò descenderat homo: neque ascendere sublimiùs, quàm quò eum cursus evexerat Christus.*

Chrysost. ser. 9 de Ascens. Dom.

Non poterat quidem altiùs evehi natura humana: quia per Verbi incarnationem ad consortium divinitatis sublimata est; per Verbi enim incarnationem homo factus est Deus: Verbumque divinum ita humanę naturæ unitum est, ut sicut de Deo dicitur, quòd factus sit Homo; ita & de homine dicitur, quòd factus sit Deus. Et reverà Christus erat simul Deus & Homo, ac in eo natura divina & natura humana unica Verbi personalitate ita uniebantur, ut in eo verè diceretur: Deus est Homo, & Homo est Deus. In eo rectè dicebatur, quòd Deus esset Homo; ratione, scilicet, naturæ humanæ a Deo assumptæ, in eo etiam rectè dicebatur, quòd Homo esset Deus; ratione, scilicet, Personæ divinæ, quæ naturæ humanæ hypostaticè uniebatur.

O magnam naturæ humanę exaltationem! ò quam magnum quid in Christo fuit non solùm anima, sed etiam corpus humanum! Certè non magis exaltari potuisse videtur illud corpus, quàm per unionem hanc quam habuit cum Verbo divino: *Hac unione*, inquit Alensis, *corpus humanum habet perfectissimam dignitatem in genere corporum: quia hac unio præcellit & illam quæ est natura, & illam quæ est gloria.*

Per Incarnationem humiliavit se, exinanivit se, & quasi contraxit se Deus; ut quod melius habebat, videlicet semetipsum, limo nostro conjungeret. Sed è contrario etiam hac unione limus noster, seu corpus nostrum ita exaltatum est, ut hac unione nil carni nostræ gloriosius excogitari possit. Et ideò dilectus Christi Discipulus, ut carnis, & corporis humani elogium perficeret, dixit solummodò, quod Verbo divino hypostaticè unitum fuerit: *Et Verbum caro factum est.*

Sicut rustici & plebeii cujusdam filia, si Regi nubat, Regina fit, & ad solium regium sublimatur; sic caro humana Verbo divino desponsata, & hypostaticè unita, ab ipso deificatur, & ad solium ipsiusmet Dei exaltatur. Unde sanguini & carni Christi cultus latriæ, & supremus honor exhiberi solet propter hanc unionem quam habet cum Verbo: quia hac unione quodammodò deificatur.

Dei Genitrix Maria à S. Joanne Damasceno merito vocatur *gloria luti nostri, & humanæ naturæ venustas*: multùm enim à Deipara decorata est caro nostra. Sed multò magis honorata est ab ipso Deo: nec ullus honor comparabilis est cum honore illo, quem Verbum Æternum carni humanæ contulit, cùm illam assumpsit, eique hypostaticè unitum est: quia tali unione caro nostra quodammodò deificata est, & ad Dei solium exaltata.

Miramini hanc carnis humanæ gloriam, & exaltationem in Christo: sed & advertite, hanc carnis nostræ, & corporis humani exaltationem ad totam naturam humanam se effundere & resilire: quia per unionem hypostaticam tota natura humana mirum in modum evecta & sublimata est. Sicut enim si quis Summus Pontifex, vel supremus quidam Monarcha in abjectam, ignotamque familiam se inserat, eam nobilitate sua plurimùm illustrat, & extollit; ita etiam Dei Filius, universi terrarum orbis Princeps, despectę & abjectæ hominum familiæ se inserens, infinita sua dignitate & nobilitate, eam totam quàm maximè extulit & sublimavit.

Sed heu! quamplurimi naturam humanam, quæ tanta, tamque sublimis fuit in Christo, criminibus suis fœdant, deturpant: & totaliter denigrant: multi carnem suam, quæ nobilitata est in Christo, & à Chri-

N 2 sto,

sto, ad turpia & fœda crimina perpetranda
1.Cor.6. 15. inclinant. Imò multi corpora sua, quæ sunt quasi membra Christi, faciunt membra meretricis: *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis*. O homo, absit à te, quòd Christi membra facias membra meretricis. Absit à vobis omnis impudici-
Rom.6.9 tia, & si ad impudica aliquando declinastis, puritatem & castitatem Christianam imposterùm sectemini: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem*. O N.N. si corpus humanum nobilitatum & exaltatum est à Christo, corporibus vestris nolite uti ad-
2.Cor.4. 11. versus Christum, sed in iis potiùs humilitatem, patientiam, modestiam, puritatem, & vitam Christi exhibete: *Vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali*. Corpus humanum honoravit & exaltavit Christus; nolite vos illud fædare; sed illud semper inspicite ut quid magnum in Christo; *ac etiam ut quid magnum in Cælo*.

III. PARS

Corpus humanum erit quid magnum in Cælo.

Quamdiù in hoc mundo moramur, corpora nostra obscura, tarda, infirma, & corruptibilia sunt. Sed in cælo mirabilibus quatuor afficientur dotibus, claritatis scilicet, impassibilitatis, agilitatis & subtilitatis, quibus qualitatibus quidquid in humano corpore vile est, tolletur, corpusque humanum fiet quid magnum in cælo.

1. Clara & splendida erunt in cælo electorum corpora; & juxta majora, vel minora Sanctorum merita, major vel minor erit corporum claritas. Sentiunt tamen communiter sancti Doctores, quòd minimus
S. Ansel. in Elucidario. quisque corporis beati splendor, solis splendorem longè superabit: *Corpora Sanctorum*, inquit S. Anselmus, *erunt septies quàm sol splendidiora*. Et ut ait S. Ephrem in oratione de judicio: *justorum corpora septuplo solis radios superabunt*.

Ratione mirabilis illius claritatis, qua fulgebit Beatorum caro, corpora eorum splendida, diaphana, & transparentia erunt, ita ut omnium oculis manifesta futura sint viscera, venæ, nervi, omnisque corporum beatorum harmonia. Tunc oculis Beatorum conspicuæ erunt omnium corporum partes, etiam minimæ, atque intimæ, tunc admirabilis illa, perpetuisque laudibus celebranda patebit corporum structura, in qua maximè elucet conditoris sapientia in æternum laudanda, & prædicanda: *omnes harmonia corporalis numeri non latebunt, intrinsecùs, & extrinsecùs, quorum aspectu rationales mentes in tanti Artificis laudem, pulchritudinis tanta delectatione succendentur*. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

2. O quàm magna erunt in celo corpora Beatorum, ratione claritatis. Sed & magna erunt ratione impassibilitatis & incorruptibilitatis, quia corpora nostra, quæ jam passibilia & corruptibilia sunt, in cœlo penitùs impassibilia & incorruptibilia erunt. Ut enim ait D. Paulus, *oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem*. 1.Cor.15. 53.

In illa cælestis regni gloria, caro, & sanguis, quæ in hoc mundo corruptibilia sunt, & passibilia, in cælo incorruptibilia & impassibilia erunt, ita ut nec corrumpi, nec mori, nec quidquam pati possint. Ibi enim nullum dolorem, nullam molestiam patientur; sed omninò immortalia & impassibilia erunt. *Mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà*. Apoc. 21. 4.

3. O quàm magna in cælo erunt Sanctorum corpora, ratione illius incorruptibilitatis, & impassibilitatis, sed magna etiam erunt, ratione agilitatis. Ita enim erunt agilia, ut velocissimè & facillimè moveantur, tum progressivo motu; tum motu, qui volatui similis erit. Et ut ait Isaias Propheta, Sancti in cælo *assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*. Is. 40 31

Præstabit Deus animabus Beatorum, ut corpora quibus unientur, quàm velocissimè moveant, & à loco in locum transferant. *Tantaque*, inquit S. Bernardus, *futura credenda est corporum levitas, & agilitas beatorum, ut possint, si velint, absque omni mora seu difficultate, ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem*. Et ut ait S. Anselmus. *Tanta velocitas nos comitabitur, ut ipsis Angelis Dei aquè celeres simus, qui à cælo ad terras, citiùs dicto dilabuntur*. S. Bern. ser. 4. de omnibus Sanctis. S. Ans. l. de simi-litudinib. c. 51

4. O quàm magnum quid erit in cælo corpus beatum, ratione claritatis, impassibilitatis & agilitatis; sed & erit quid magnum ratione subtilitatis; qua fiet, ut corpora quævis, quantumvis dura, & solida penetret, *sicut Angelis nihil obsistit, quin cuncta penetrent: ita non erit aliquod obstaculum, quod nos retardet, nulla clausula quæ nobis obstet*. Anselm. in Elucid.

Corpori beato vis ad penetrandum semper à Deo præbebitur. Et sicut Christi corpus, clauso sepulchro, à mortuis surrexit, necnon ad discipulos obseratis januis introivit, ita

ita corpora Beatorum, dura & solida quævis alia corpora penetrabunt.

Miramini corpus humanum, quod quidem in cælo quid magnum erit ratione dotum quibus afficietur: sed & quid maximum erit, ratione cælestium voluptatum, quibus potietur. *Delectatio quadam ineffabilis benes inebriabit. Oculi, aures, nares, os, manus, guttur, cor, jecur, pulmo, ossa, medulla, singulaque membra eorum, tam admirabili delectationis & dulcedinis sensu replebuntur, ut verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab ubertate domus ejus inebrietur.*

S. Ansel. l. de simil. c. 57.

Caro nostra in Cælo per omnes sensus suos multimodis exuberabit deliciis. Delectabitur oculus in amabili Redemptoris aspectu. Auditum harmonia Cælorum, & melodiea cantica Civium supernorum non mediocriter demulcebunt. Fragrans suavitas cælestium odoramentorum, mira liquefactione resperget odoratum. Indicibilis dulcedo omnium delectabilium, melliflua quadam & jucunda satietate, oris saginabit palatum. Ipse demum tactus sibi congruis abundabit deliciis, quas experti norunt.

O quàm magnum quid erit in Cælo corpus nostrum! sed ut in Cælo sit magnum, in hoc mundo castigandum, mortificandum in servitutem redigendum; imò &, ut ita dicam, est occidendum.

Levitis quondam præceperat Moyses, ut se gladio accingerent, utque quilibet proximum suum occideret: *Occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Frater, amicus, & proximus ille, est corpus nostrum, quod in hoc mundo occidendum, ut in Cælo magnum & gloriosum fiat: *Quid tam proximum, quam caro animæ? Levita verus ultor est ille, & vindex, qui carnem interimit, ut levet spiritum.*

Ex. 32. 27.

Ambr. in Exhort.

Convenit, ut ferrum semper manu teneamus, stringamusque contra corpus nostrum, quod infensissimus est animæ nostræ adversarius: mactandus est ille hostis, gladio mortificationis occidendus, & interimendus est; ita tamen ut semper vivus remaneat.

Mortuæ erant quæ olim Deo sacrificabantur hostiæ; sed oblatio corporis nostri ita Deo facienda est, ut sit hostia viva: *Hostiam viventem.* Per mortificationem occidi debet corpus nostrum; sed tali morte, quæ illud vivum relinquat; tali morte, quæ vitam non auferat; tali morte, *quæ vitam etsi adimit non perimit.* Castigate ergo corpora vestra, in servitutem spiritus illa redigite, mortificate membra vestra quæ sunt super terram, gladio mortificationis ea interimite, & in æternum magna erunt in Cælo. *Amen.*

S. Ber. 41.

DOMINICA SEPTIMA

POST PENTECOSTEN.

DE

MALIS CHRISTIANIS.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Matth. 7. 19.

Tanta primorum Christianorum erat probitas, innocentia tanta, tantaque ab omnibus vitiis abstinentia, ut qui inter illos scelerosi, & aliquibus criminibus dediti adnotabantur, Christiano nomine indigni censerentur: *Desinunt Christiani habere penes nos.* Licèt enim certum sit, fidem Christianam ab hæresi solùm, vel ab infidelitate destrui; tanta tamen vitæ innocentia, tantaque morum integritate præditi erant primævi illi Christiani, ut tamquam non Christianos inspicerent illos, qui ad gravia peccata declinaverant, quamvis à fide non cecidissent. Ter Ap. 46.

Pauci tunc erant ex malis hujusmodi Christianis, qui in gravia inciderent crimina. Sed heu! totus ferè Ecclesiasticus Orbis pessimis hodie repletur Christianis, qui gravibus inquinati sunt sceleribus, & qui in bonis operibus steriles sunt & infecundi.

Mali isti Christiani similes sunt siccis arboribus, quæ cùm fructus non afferant, exciduntur, & in ignem mittuntur: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Ut enim ait Doctor Seraphicus, *arbor sterilis, est magnus Christianus.* De sterilibus ills arboribus, seu de malis Christianis ista erit concio, &c. *Ave.* D. Bo. ser. 2. in Do. 7. post Pe.

Christiani per Baptismum fiunt filii Dei, Christi discipuli, & Ecclesiæ membra. Per Baptismum fiunt filii Dei: quia per gratiam sanctificantem, quam in Baptismo recipiunt, in Dei filios adoptantur. *Quorum adoptio est filiorum.* Per Baptismum fiunt etiam Christi discipuli: quia sicut antiquitùs Pytagorici, Platonici, & Epicurei à Magistris suis talia sortiebantur nomina; ita Christiani dicuntur à Christo, cujus fidem & doctrinam in Bap- Rom. 9. 4

ptismi perceptione professi sunt: *Estis & vos vocati Jesu Christi*. Per Baptismum tandem fiunt Ecclesiæ membra: quia per eum intra Ecclesiam recipiuntur, & simul cum aliis Christianis corpus Ecclesiæ componunt: *Omnes nos in unum corpus baptizati sumus*.

Ro. 1. 6. 1. Co. 12. 13.

O quàm gloriosum est homini Christiano, quòd sit Dei filius, Christi discipulus, & Ecclesiæ membrum. At tali honore & dignitate indigni sunt mali & scelerosi illi Christiani, qui pessimis se dedunt vitiis, & qui in gravium criminum cœno miserè volutantur: ipsi etenim gravem injuriam faciunt Deo, Christo, & Ecclesiæ. Hi injuriam faciunt: 1. *Deo*, cujus sunt filii: 2. *Christo*, cujus sunt discipuli: 3. *Ecclesiæ*, cujus sunt membra.

Mali Christiani gravem injuriam inferunt Deo, cujus sunt filii.

I. PARS.

Omnes quidem homines sunt Dei filii, titulo creationis: quia à Deo omnes creati sunt; sed Christiani specialiori titulo sunt filii Dei; quia scilicet per baptismum, quem receperunt, *renati sunt ad salutem*, & in Dei filios adoptati. Unde, ut adnotat D. Augustinus, non præcepit Deus Israelitis, ut cùm orarent, eum vocarent Patrem: *Numquid invenitur præceptum populo Israel, ut orarent Patrem Deum*. Hoc solis imperavit Christianis, cùm docuit eos, ut orantes dicerent: *Pater noster, qui es in cælis*: quia soli Christiani per Baptismum facti sunt filii Dei adoptivi.

Aug. Tr. 11. in Jo. Aug. li. 2. de serm.

O quàm magna hæc est Christianorum dignitas! O quàm magnus Dei in eos amor, quòd eos in filios adoptarit, eosque filios suos nominari, & esse voluerit: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus*. Tantus quidem est hic Dei in Christianos amor, ut pro tanto beneficio nunquam satis illum laudare, & benedicere possint. At tanta multorum Christianorum in Deum est ingratitudo, ut non eum laudent, & benedicant; sed peccatis suis gravem ei injuriam inferant: quia cùm peccant, Deum factis suis negant.

1. Joa. 11.

Verum est, quòd cùm de Fide interrogantur Christiani palam profitentur se nosse Deum, se in eum credere, seque omnibus mysteriis ab eo revelatis firmissimè adhærere; sed cùm deinde in gravia peccata incidunt, factis negant quem ore confessi sunt: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. Nec semel dumtaxat; sed quoties mortaliter peccant, toties Deum negant. Quoties avaritiæ indulgent, vel luxuria fædantur; quoties invidia, ambitione, vindicta, vel alio quodam scelere inquinantur; toties factis Deum negant: *Quoties Deum offendimus, toties negamus*. O quàm graviter Deum offendunt mali Christiani, cùm in mortalia incidunt! Certè gravissimè illum offendunt: quia eum factis negant, eumque toties negant, quoties mortaliter peccant. Sed graviorem adhuc ei tunc injuriam inferunt: quia cùm mortaliter peccant, Deum deserunt, ut dæmoni adhæreant.

Ad Tit. 1. 16. Chrysol.

Cùm Baptismum perceperunt, dæmoni abrenuntiarunt, ut se totos Deo consecrarent. Tunc suo, vel Patrum spiritualium ore dixerunt, se dæmoni abrenuntiare; Tunc Sacerdoti quærenti, an satanæ abrenuntiarent? Responderunt: *Abrenuntio*: Sed cùm deinde in gravia peccata incidunt, factis suis Deo abrenuntiant, ut se dæmonis obsequio mancipent. Unde Salvianus quodlibet grave hominis Christiani peccatum, apostasiam vocat, qua à Deo deficit, ut ad dæmonem declinet: *Quædam apostasia est, quia revertitur ad diabolum, relinquit Deum*.

Sal. lib. 6 de gu.

Videte quantam Deo injuriam inferant mali Christiani, cùm in mortalia peccata labuntur. Sed ut clariùs ad huc pateat; quanta sit injuriæ illius gravitas, comparemus peccata peccatis; peccata scilicet Christianorum, peccatis Gentilium, & Idololatrarum; dicamusque, quòd, cæteris paribus, graviora sint Christianorum, quam Gentilium peccata; quodque graviorem Deo Christiani, quam Ethnici peccantes, injuriam inferant. Ita ut, si in adulterium, v. g. cadant duo, quorum unus sit Christianus, & alius Gentilis; graviùs peccet, graviorem que Deo injuriam irroget Christianus, quàm Gentilis. Quod certissimum esse probatur variis rationibus.

Prima ratio sumitur ex dignitate, & eminentia personæ peccantis. Quò enim persona quæ peccat, est dignior, & eminentior, eò peccatum ejus est gravius: quia, ut ait Doctor Angelicus, excellentia, & dignitas personæ peccantis, peccati gravitatem notabiliter auget. Et sic dicimus, quòd, cæteris paribus, gravius sit viri Religiosi, quàm viri sæcularis peccatum. Major autem est Christianorum, quàm Gentilium dignitas; non solùm quia, ut ait sanctus Petrus, Christiani sunt *genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*. Sed etiam quia Christiani per Baptismum facti sunt filii Dei adoptivi: ac proinde Christiani peccantes, graviorem Deo injuriam inferunt, quàm Gentiles, & alii, qui nomine Christiano insigniti non sunt.

D. Th. 1. 2. q. 78. a. 10 1. pet. 2. 9

Secun-

Secundam rationem elicio ex majori cognitione, qua pollent Christiani. Cùm enim Christiani, non solùm rationis, sed etiam Fidei lumine gaudeant, majorem haud dubiè de divinis perfectionibus, & de sacris mysteriis notitiam habent, quàm Ethnici. Quare cùm Catholici clariùs quam Ethnici cognoscant Deum, in quem peccant, graviora sunt Catholicorum, quàm Ethnicorum peccata, majoremque Catholici, quàm Ethnici, peccatis suis Deo injuriam irrogant: *Cateris paribus, graviùs peccata fidelis quàm infidelis, propter notitiam veritatis ex fide,*

D. Th. 2.2. q. 10. ar. 3. ad 3.

Tertiam adjicio rationem, sumptam ex institutis à Deo Sacramentis, quibus abutuntur mali Christiani. Deus enim septem instituit Sacramenta, tanquam columnas septem, quibus totus Ecclesiasticus Orbis innititur; & tanquam septem alveos aureos, quibus gratias suas hominibus communicat. Ethnici autem iis non abutuntur Sacramentis; cùm nec ea cognoscant. Mali verò Christiani abutuntur Sacramento Baptismi, quem receperunt; & aliis Sacramentis, quæ recipere negligunt, aut indignè recipiunt: quare, ratione mali usus, vel abusus quem de Sacramentis mali Christiani faciunt, graviùs peccant, graviorem que peccatis suis Deo injuriam inferunt, quàm Gentiles: *Cateris paribus, graviùs peccat fidelis, quàm infidelis, propter Sacramenta fidei, quibus imbutus est, quibus peccando contumeliam facit.*

Ex jam dictis satis constare videtur, maximam injuriam Deo inferre hominem Christianum, cùm mortaliter peccat. Sed ut magis, quanta sit hæc injuria, omnium oculis pateat, scrutemur quanta sit malitia unius lethalis peccati, ab homine Christiano, & baptizato commissi; in unico enim mortali peccato ab eo perpetrato, non unica, sed multiplex includi videtur malitia, vel circumstantia aggravans. Si blasphemat v. g. vel adulterio carnem suam fœdat, præter blasphemiam, vel adulterium quod committit; spirituale quoddam sacrilegium perpetrat: quia animam suam, quæ Dei templum est, violat: *Christianus spirituale sacrilegium in seipsum committit, & templum Dei violat, quandocumque mortali peccato se polluit.* Non solùm sacrilegium committit; sed etiam speciem quamdam spiritualis adulterii; quia cùm animam ejus per Fidem Deus sponsaverit: *Sponsabo te mihi in Fide*; quasi adulterium committit: quia Deum relinquit, ut diabolo se addicat. In quolibet tandem peccato ab homine Christiano perpetrato, præter sacrilegii & adulterii malitiam, includitur maximæ ingratitudinis malitia: quis enim non videat, in Deum ingratissimum esse virum Christianum, qui post acceptum Baptismum, & post perceptas innumeras à Deo gratias, in eum iniquè peccat: & ut loquitur S. Gregorius: *Acceptis contra Deum donis pugnat*? Adde quòd præter has omnes malitias, quodlibet mortale peccatum, in quod cadit homo Christianus, inclu itetiam malitiam perfidiæ, & proditionis: *Perfidia* quia datam Deo de servandis mandatis fidem frangit; *Proditionis* verò: quia animam suam, quam illi Deus custodiendam commiserat, in manus dæmonis tradit.

Guil. Par. l. de sacram. tra. de Baptismo c. 3.

S. Greg. l. 33. mor. c. 3. in fin.

Videte, ò Christiani, quantam Deo injuriam inferatis, cùm in mortalia peccata caditis. Magnum quidem Christiani nomen, magna ejus dignitas; sed maxima & gravissima sunt peccata, quæ homo Christianus perpetrat. Quare, ò Christiane, cave, ne in mortalia incidas; cave, ne post acceptam Baptismi gratiam, ad mortalia declines; quia Christiani, qui mortaliter peccant, gravem injuriam inferunt Deo, cujus sunt filii; *ac etiam Christo, cujus sunt discipuli.*

Mali Christiani injuriam inferunt Christo, cujus sunt discipuli.

II. PARS

Fideles, qui ante Christi adventum in hoc mundo versabantur, Christiani dici potuissent: qui virtute meritorum Christi salvabantur sicut & nos; non tamen vocati sunt Christiani: quia Christum ut Magistrum non audierant, & ut morum Doctorem non habuerant. Sed à tempore quo Christus in hunc mundum venit, ut homines omnis perfectionis viam doceret, à divino hoc Magistro omnes fideles vocati sunt Christiani; &, ut loquitur S. Joannes Chrysostomus, *uno omnes appellamur nomine, Christiano scilicet, omnium maximo atque præstantissimo.*

Chrys. ho. 18. in Joan.

Judæi suum sumpsere nomen à Juda, qui purus homo erat. Israelitæ dicti sunt ab Israele, seu à Jacob, qui etiam purus homo erat. At nos non à puro homine, non à terreno quodam Principe, non ab Angelo, vel Archangelo; sed à Deo & Homine Christo habemus nomen, & Christiani vocamur.

Præclarum quidem & divinum est hoc nomen, maximaque nobis est gloria, quòd hoc insigniamur nomine; sed si à Christo Domino nomen sumimus, Christum imitari debemus: *Si Christianus es, Christum Deum imitare. Noli vacuum ferre nomen*

S. Greg. Nyssen. tract. de prof. nomineque Chr.

 atque

atque inanes; *sed plenum* : *tanti mensuram nominis imple*: *imple* (*inquam*) *operibus dignis nomine*.

Sicut in veteri Lege duodecim Patriarcharum nomina ferebat Pontifex, lapidibus insculpta pretiosis, ita in nova Lege fideles, Christianorum nomen, quod non à Patriarcha aliquo, sed à Christo acceperunt, operibus ad Christi imitationem factis, & Christiano nomine dignis, pretiosis veluti gemmis insculptum ferre debent. Non enim solum nobis nomen reliquit Christus; sed simul cum nomine miranda nobis reliquit virtutum exempla; vulque ut simul nomen sumamus, & exempla imitemur.

De Morali Philosopho, seu de sapientissimo viro, *Seneca*, refert Cornelius Tacitus, quòd cùm imminente mortis tempore, temporaneis omnibus orbatus esset bonis, nec quidquam haberet, quod amicis testamento dare posset; iis advocatis, dixit. Ecce amici mei, hinc discedens valedicere vobis volui; & licèt nil mihi ex rebus temporalibus supersit, quod testamento vobis dare valeam; nolo tamen sine aliquo, ex rebus quas dare possum, legato vos deserere. Vobis ergo, tamquam præclarum legatum, consigno *imaginem vitæ meæ*.

Præclarum sanè legatum; cui simile, & longè pretiosius nobis Christus reliquit: nos enim hæredes suos instituit, simulque cum nomine, nobis testamento suo reliquit *imaginem vitæ suæ*, ad cujus normam vult nos omnes vitam nostram componere: ita ut omnes qui Christiani nominantur, Christum, à quo nomen habent, imitentur. *Qui Christum per Baptismum induerunt, ejus in carne vitæ rationem imitari professi sunt*. (Conc. qui in sextum Constan- tinop. in Trul. can. 96. Aug. tra. 50. in Joan. ad Hebr. 6.)

Multis quidem rationibus Christum imitari debent Christiani; sed ex hoc maximè, quòd si, illum non imitantes, ad gravia peccata declinent, gravem illi injuriam inferunt: *Qui malè vivunt, & Christiani vocantur, injuriam Christo faciunt*.

Quæ & quanta sit hæc injuria, qua Christum afficiunt, docet D. Paulus, dicens, quòd illum rursus crucifigant, & ostentui habeant: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes*. Illum quidem contemnunt, & ostentui habent: quia, illo relicto, ad dæmonis partes declinant. Illum etiam rursum crucifigunt, non quod reverà illum cruci affigant: neque enim cruci affigi, vel dolore aliquo affici potest Christus, jam gloria & honore coronatus; sed illum rursum crucifigunt: quia id faciunt propter quod Christus crucifixus est; seu quia faciunt peccatum, ad quod delendum Chistus cruci affixus est, & ad quod delendum, eum iterùm crucifigi oporteret, si mors ejus ad omnia omninò peccata, etiam futura & iteranda, non se extendisset.

O quàm magna hæc est injuria, quam Christo faciunt Christiani! Sed magnam adhuc injuriam ei inferunt: quia sceleribus suis illum apud homines diffamant: *Cujus criminis rei sint Christiani, ex hoc uno intelligi potest, quod Christi nomen diffamant*. Sicut boni Christiani sanctis suis operibus faciunt, ut ab hominibus laudetur Christus, ejusque doctrina approbetur, & sancta judicetur; ita mali Christiani criminibus suis Christum diffamant, faciuntque ut ab infidelibus credatur scelerosus, & mendax, ejusque doctrina falsa censeatur. (Salv. l. 4. de prov.)

Ethnici & infideles, à Christianis quos vident, judicant qualis fuerit Christus: *Æstimari itaque de cultoribus suis potest ille qui colitur*. Et ideò cùm piè, & religiosè viventes Christianos vident, inferunt, sanctum fuisse Christum, quem ut Magistrum & Deum suum colunt. Econtrà verò, cùm Christianos turpibus & gravissimis criminibus deditos cernunt; inferunt, pessimum hominem fuisse Christum, à quo nomen & doctrinam acceperunt; suisque criminibus, ut ait Tertullianus, probant *malam sectam, & malum Authorem*. (Salvi. ib.) (Tert. apol. c. 3.)

Quis non videat, maximam hanc esse injuriam, quam Christo faciunt mali Christiani? Sed majorem adhuc ei injuriam faciunt: quia criminibus suis dant infidelibus occasionem blasphemandi sanctissimum Christi nomen, & in ipsum Christum blasphemias proferendi. Cujus rei conqueritur D. Paulus, dicens: *Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes*. Quæ D. Pauli verba exponens Liranus, ait, quòd conqueratur Apostolus de quibusdam Judæis, qui cùm se Christi discipulos proclamarent, multis tamen vitiis indulgebant. Et ideò dicebat D. Paulus, quòd per eos blasphemaretur Christus inter gentes; quia criminibus suis dabant occasionem gentibus blasphemandi Christum, & dicendi, illum haud dubiè malum fuisse, cùm mali essent ejus discipuli. (Ro. 2. 24.)

Quod de illis Judæis dixit D. Paulus, hoc de omnibus Christianis, qui non christianè vivunt, & qui gravibus se dedunt criminibus, dicendum est. Vult enim Christus, quòd discipuli sui ita vivant, ut infideles, bona eorum opera videntes, piis illorum exemplis, ad Deum glorificandum inducantur: ipsi verò è contrario, pravis suis exemplis, ansam

ansam præbent Christum blasphemandi : *Cùm ipse Salvator noster ad nos quotidie clamet ; Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant filii hominum opera vestra bona, & magnificent Patrem vestrum, qui in cælis est; nos ita vivimus è contrario, ut filii hominum videant opera nostra mala, & blasphement Patrem nostrum, qui in cælis est.* Salvian. ibid.

Vide, ò Christiane, quantam Christo injuriam irroges, cùm ad prava opera declinas. Sed majorem adhuc ei injuriam inferre videris: quia criminibus tuis ansam præbes infidelibus dicendi, quòd Christus, ejusque doctrina sint meræ fabulæ: *Ecquis ille Christus cum sua fabula*? Es in causa, quòd *fabula* habeatur Christi Divinitas; *fabula*, Incarnationis mysterium; *fabula*, Beatorum gloria; *fabula*, æternum inferni supplicium &, ut ait Clemens Alexandrinus, *sublata morum probitate, fabula videtur Salvatoris œconomia.* Tert. Ap. 23. Clem. l. 1. Strom.

O quàm magnam injuriam Christo, Magistro, Redemptori, & Creatori suo inferunt mali Christiani, qui peccatis indulgent, gravibusque criminibus conscientiam suam inquinant! Eum continuè laudare, eique omnibus vitæ suæ momentis, pro acceptis ab illo beneficiis, gratias rependere deberent, & ita ingrati sunt, ut criminibus suis illum rursus crucifigant, diffament, blasphemari faciant, virumque fabulosum fuisse suadeant.

O Christiane seriò recogita, quantam sceleribus tuis Christo injuriam feceris; pœniteat te, injuriam intulisse illi, à quo habes omne bonum; ab eo veniam supplex postula, & dele peccata illa; quæ tantam injuriam inferunt Christo, cujus es Discipulus: *ac etiam Ecclesia, cujus es membrum.*

3. PARS.

Mali Christiani injuriam inferunt Ecclesia, cujus sunt membra.

Ecclesia est corpus mysticum, cujus caput Christus, cujusque alia membra sunt omnes fideles. Sicut autem in humano corpore quodlibet membrum sic suo fungitur munere, ut non sibi soli, sed & aliis etiam membris operetur, & prosit: ita in præclaro Ecclesiæ Romanæ corpore, quisque à Christo habet suum charisma, suum officium, suum talentum suamque, functionem; qua non sibi solùm, sed & aliis prodesse debet. Quare sicut corpus humanum magnam patitur deformitatem, cùm oculus non videt, lingua non loquitur, manus non operatur, vel aliquod aliud membrum suo munere non fungitur: ita & corpori Ecclesiæ magnam injuriam inferunt mali Christiani; cùm munere, ad quod sunt vocati, non fungentes, ad prava opera declinant, & sceleribus animam suam coinquinant.

Magna quidem hæc injuria, quam Ecclesiæ irrogant mali Christiani. Sed majorem adhuc injuriam Ecclesiæ faciunt: quia ejus pulchritudinem denigrant, speciem minuunt, & decorem tollunt. Sicut enim rugæ & maculæ corpus, quantumvis aliunde pulchrum, plurimùm fœdant: ita mali Christiani in Ecclesiæ corpore, sunt quasi rugæ, quæ ejus decorem minuunt, & pulchritudinem tollunt: ut enim ait sanctus Gregorius, *Ruga sancta Ecclesia sunt, qui Fidem vocibus clamant, operibus negant.* Et reverà, si omnes Christiani pii essent, & boni; si omnes rectè viverent, nil Ecclesiæ corpore esset pulchrius, mirabilius nihil; sed quia in hoc corpore, mali simul cum bonis commixti sunt; mali, sunt quasi rugæ, & quasi fœdissimæ maculæ, quę sanctæ Romanæ Ecclesiæ pulchritudini officiunt, ejusque decorem deturpant, & fœdant; ac ideò non ei parvam injuriam faciunt. S. Greg. l. 1. Mor. 3.

Hoc ipsa luce clarius videtur. Sed aliunde etiam desumo injuriam, quam Ecclesiæ faciunt mali Christiani; ab occasione scilicet scandali, quam extraneis præbent. Tenentur enim Christiani probè vivere; suisque bonis operibus, aliis omnibus hominibus prælucere: quia autem inter Christianos mali, & scelerosi sunt, aliis hominibus non lucent præclaris virtutum exemplis; sed sua pravitate eos scandalizant, eosque ad malum stimulant. Et non solùm eos ad malum stimulant; sed illos etiam arcent, ne ad Ecclesiæ Romanæ gyrum se recipiant. Cùm enim infideles vident Christianos malè moratos, Religionem Christianam parvipendunt, & Ecclesiam, in qua vivunt Christiani, veram esse dubitant; ideòque intra se dicunt: cur amplecteremur Religionem, cujus sectatores sunt ita mali? Cur nomen darems Ecclesiæ, cujus filii torvitiis sunt obnoxii? Nonne Christiani sunt avari, libidinosi, ebriosi, vindictæ cupidi, & eorumdem scelerum rei, quorum & nos? Cur ergo, relicta secta nostra, ad Ecclesiam Romanam nos conferremus?

Plurimi sunt Christiani ita mali, ut non tam Ecclesiæ membra, quàm monstra esse videantur. Sicut enim monstrum diceremus animal illud, quod corpus equi haberet, caput verò leonis; vel quod

in

in corpore bovis, alas gereret aquilę: ita & monstrosi sunt quidam Christiani; qui scilicet Fidem habent Christianam, mores verò Ethnicos; qui credunt ut fideles, & vivunt ut idololatræ; qui in parte sunt Christiani, & in parte Saraceni; qui lingua & mente sunt Christiani; quia Christum confitentur; sed in cæteris sunt infideles. Hæc autem monstra, non solùm Ecclesiæ filios scandalizant, sed etiam extraneos, & infideles: quia talia monstra videntes, contemnunt Ecclesiam, in cujus sinu orta, & nutrita sunt; sumuntque inde occasionem dicendi: quæ est illa Religio, quæ talia monstra parturit? Cur talem sectam amplecteremur, in qua tam monstrosos homines videmus? Cur fieremus Christiani; cùm hi nobis pejores videantur? O quale scandalum dant mali Christiani; & ò quantam, talibus scandalis, Ecclesiæ injuriam inferunt!

Malos sui ævi Christianos interpellat, & acriter arguit Chrisostomus, dicens, quòd nec Christiani, nec homines; sed feræ, & feris pejores sint. Quibus, inquit, indiciis te fidelem nominare potero? Si te ex loco scire curavero; in foro te deprehendo, vanissimè toto die vacantem: si te à veste considerem; nihil te à scenico distare cognoscam: quòd si à comitibus, à sermone, à cibo; major hinc accusationis materia nascitur. Unde igitur (responde mihi) te fidelem esse cognoscere potero? Et quid dico utrùm fidelis sis? Nec si homo sis potero evidenter cognoscere. Quando enim ut taurus superbis; quando in epulis, ursorum imitaris voratum; cùm malitia camelum, lupum imiteris rapina; cùm irascaris ut serpens, & atrocitate scorpionum percutias; cùm subdolè insidieris ut coluber; cùm veneno malignitatis armeris ut vipera; cùm denique quasi diabolus ipse, adversus fratres crudelia bella suscipias, qua ratione in hominum te possum numero collocare? O rem plenam doloris & lachrymarum? Fidelis, & Cathecumeni distinctionem recipere volebam; sed nec inter hominem, & feras quod sit discrimen invenio. Quid igitur te appellare debeo? Feram? Sed illæ uno aliquando horum vitio tenentur; tu verò simul in te omnia colligendo, longè ferarum irrationale, stultumque genus transgrederis; An diabolum te potiùs appellem? Sed ille nec pecunias concupiscit, nec ventri obsequitur. Cùm igitur plura in te vitia sint, quàm in feris & dœmonibus; responde, quæso, unde te possum hominem nuncupare? Si verò hominem nequeo, quomodò Christianum, & fidelem appellabo? O pessimos Christianos, qui tot vitiis sunt obnoxii, ut non homines, sed feræ, sed ipsis feris, ipsisque dæmonibus pejores videantur! Sed quod decus, quem honorem, quam utilitatem ex hujusmodi malis Christianis, quorum numerus magnus erat tempore D. Chrysostomi, & nunc major est, percipere potest Ecclesia? Hi sanè Christiani, non in decus, in gloriam, & in Ecclesiæ utilitatem; sed in ejus dedecus, ignominiam, & perniciem sunt. Hi etenim Ecclesiam dedecorant, magnamque ei injuriam inferunt: *tum* ratione bonorum Christianorum, quibus sunt occasio scandali: *tum* ratione extraneorum, & infidelium; qui etiam scandalizantur, cùm vident eam hominibus repleri, qui ob vitia quibus adhærent, plus bruta sunt, quàm homines. Indeque sumunt occasionem eam despiciendi, in eam militandi, eamque variis modis exagitandi.

Chrys. ad Pop. Ant.

O Christiani, attendite, & videte quantam criminibus vestris Deo, cujus estis filii; Christo, cujus estis discipuli, & Ecclesiæ, cujus estis membra, injuriam infertis. Hoc serio perpendite, & à peccatis vestris resipiscite. Heu! Quid proderit vobis Christianos extitisse nomine, & professione, si moribus Deo, Christo, & Ecclesiæ infensi fueritis? Non solùm hoc vobis non porderit; sed majoris vobis erit occasio damnationis.

Ille servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis; qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Servi illi, qui non cognoverunt Domini voluntatem, sunt Judæi, & infideles, qui Fidei lumine non fuere illustrati, & hi vapulabunt paucis: quia pauca & levia erunt supplicia quę patienter in inferno, respectu eorum quæ perferent mali Christiani. Servi verò, qui Domini sui voluntatem agnoverunt, nec secundùm voluntatem ejus fecerunt, sunt mali Christiani. Isti autem, quia cùm Dei voluntatem cognoscerent, eam adimplere, eique obtemperare noluerunt, dirissimis inferno plectentur suppliciis. Quare, ò Christiane, tua detestare peccata, per pœnitentiam ea dele, & virtutem sectare, ut horrenda inferni supplicia devites, & ut æternam beatitudinem aliquando obtineas. *Amen.*

Luc. 12. 47.

DO-

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

DE ELEEMOSYNA.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, Luc. 16. 9.

Divitiæ vocantur *mammona iniquitatis*; non quòd ex sui natura malæ, iniquæ, & exitiosæ sint; sed quia qui eas possident, plerùmque ad iniqua declinant, iisque utuntur, ut peccato & iniquitati serviant. Imaginantur plerique divites, datas sibi à Deo opes, ut iis adhæreant, iis serviant, iisque ad delicias, ad luxum, & ad mala perpetranda utantur. At errant qui ita sentiunt: vult enim Deus, ut divites, sumptis sibi necessariis, superflua pauperibus erogent, suisque eleemosynis amicos sibi faciant apud Deum: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*.

Scio divitibus durum esse, duo hæc audire verba: *Date pauperibus*; sed scio etiam dixisse, & pluries dixisse Christum: *Væ vobis divitibus*. Vç quidem illis, si ex divitiis, quibus affluunt, paupertum necessitatibus non occurrant; sed etiam *felices* nimis illi divites, qui erga pauperes se liberales exhibuerint; *felices*, si sibi ex mammona iniquitatis amicos fecerint, & si largas pauperibus eleemosynas erogaverint: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Hanc suam felicitatem agnoscere poterunt divites, si eleemosynæ præstantiam, effectus, & merita, quæ jam propalare intendimus, serio considerent, &c. *Ave*.

In qualibet virtute considerari possunt ejus natura, ejus effectus, & ejus merita. *Ejus natura* explicatur, dicendo, quid sit hæc virtus, quantaque ejus excellentia & dignitas. *Ejus effectus* manifestantur, aperiendo, quid boni hæc virtus faciat & operetur. *Ejus meritum* declaratur, docendo, quanta sit hujus virtutis potestas apud Deum, & quid ab eo obtinere soleant, qui illius virtutis exercitio sedulò incumbunt.

Quod in aliis virtutibus attendi solet, consideremus nunc in eleemosyna, quæ à D. Chrysostomo, non virtus solùm, sed & virtutum regina dicitur: *Eleemosyna regina virtutum*. Videamus quid mirabilis illa virtus sit, quid faciat, & quid obtineat, Examinemus: 1. Quid sit eleemosyna; & ejus naturam, ejusque excellentiam aperiemus: 2. Quid faciat eleemosyna; & ejus effectus, mirabilesque ejus operationes manifestabimus: 3. Quid obtineat eleemosyna; & favores quos à Deo impetrat, admirabimur. *Quid est? Quid facit? Quid obtinet eleemosyna?* En tres quæstiones, quarum solutione tota hęc concio perficietur.

Quid est Eleemosyna? I. PARS.

Sciunt omnes, eleemosynam esse egregium hunc charitatis & misericordiæ actum, quo aliquid indigenti ex compassione datur, propter Deum. Sed ut virtutis illius præstantia prefectiùs manifestetur; & ut quid sit mirabilis hæc virtus, latiùs explicetur, dicam, eleemosynam esse tributum, sacrificium, & baptismum. Eleemosyna est: 1. *Tributum*, quod solvitur Christo: 2. *Sacrificium*, quod offertur Deo: 3. *Baptismus*, quo lavantur animæ. D.Th. 2. 2. q. 32, a. 1.

1. Tributa sibi solvi petunt Reges, & sæculi Principes; eaque illis solvere quisque tenetur, dicente Domino: *Reddite omnibus debita; cui tributum, tributum*. Rom. 13. 7. Christus autem, qui totiùs mundi Rex est, & supremus Monarcha, superflua à divitibus exigit, tamquam tributum sibi debitum; & pauperes, tamquam Legatos suos mittit, ut tale tributum colligant. Pauperes, inquit Salvator, sunt Commissarii, seu Legati à me missi, ut meo nomine recipiant quæ vobis superflua sunt; hoc est tributum, quod à vobis requiro, quodque iis, ut meis Ministris & Commissariis à me missis, solvi peto: *Quod superest, date eleemosynam*. Luc. 11. 41.

Multa terrenis Principibus solvi solent tributa: unde quotidie conqueruntur populi, quod tributis onerentur. Sed unicum ex bonis terrenis tributum, Rex Cælorum Christus à divitibus sæculi sibi solvi postulat, eleemosynam scilicet. Hoc est tributum, quod ante omnia alia tributa solvendum est: *Hoc ante omnia solvamus tributum*. Solvamus ergo illud tributum Christo, qui propria manu, vel qui manu pauperum, tamquam sua manu, illud accipit: *Manus pauperis est manus Christi; dante te eleemosynam, non manus pauperis, sed manus Christi illam recipit*. Chrys. ho. 33. ad Pop. O viri divites & potentes in sæculo,

ctulo, hoc tributum ſolvite Chriſto, qui Rex, Dominus, & Creator veſter eſt Eleemoſynæ tributum ſolvite Chriſto, qui dedit vobis corpus, animam, & quidquid in hoc mundo poſſidetis; hoc tributum ne denegetis Chriſto, qui ſanguinem ſuum dedit pro vobis in cruce, & qui ſe totum vobis dat in Euchariſtia: hoc tributum libenter & promptè ſolvite Chriſto, qui temporalia vobis dedit in hoc mundo, & à quo æterna expectatis in cælo. Danda ſanè pauperibus eleemoſyna, cum ſit tributum quod Chriſto ſolvitur; *ac etiam ſacrificium, quod Deo offertur.*

2. In veteri Teſtamento varia offerebantur ſacrificiorum genera: ſed eleemoſyna quæ ex affectu charitatis pauperibus datur, eſt ſacrificium omnibus his ſacrificiis majus: *Eleemoſyna*, inquit ſanctus Chryſoſtomus, *eſt ſacrificium aliis ſacrificiis majus. Dixit enim Deus; miſericordiam volo, & non ſacrificium.*

Chryſ. ho. 60. ad Pop.

Scribæ, & Phariſæi de antiquæ Legis ſacrificiis gloriabantur; ſed, ut ait ſanctus Proſper, Chriſtus docuit eos ſingulare aliquod ſacrificium, quod majus, Deoque gratius eſt: illudque ſacrificium nihil aliud eſt, quàm eleemoſyna, quæ propter Deum pauperibus erogatur: *Oſtendit. Chriſtus Scribis, & Phariſæis ſingulare ſacrificium; date eleemoſynam.* Non vult jam Deus ut homines ei boves & oves ſacrificent; ſed vult, ut ei bona ſua in ſacrificium offerant, dando ea pauperibus. Eleemoſyna eſt ſacrificium, quod ab iis expectat & exigit: *Chriſtiani ſacrificium eſt eleemoſyna in pauperem.*

S. Proſper de promiſſ. Par. 2. c. 7.

S. Aug. hc. 19. ex 80.

O divites, qui toties criminibus veſtris Deum ad iracundiam provocatis! Placate, & propitium illum afficite eleemoſynis veſtris. Dicite cum Patriarcha Jacob: *Placabo illum muneribus*; placate eum muneribus, & eleemoſynis plurimis. Ecce ſacrificium, quod illi offerre, & quo eum vobis propitium ſacere debetis. At eleemoſyna non eſt ſolùm ſacrificium, quod offertur Deo; *verùm & eſt baptiſmus, quo lavantur animæ.*

Gen. 32. 20.

3. Maxima hæc eſt eleemoſynæ prærogativa, quòd animam ab omni peccato lavet, & purget. *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Et ideò eleemoſyna à ſancto Hieronymo alter baptiſmus dicitur, his verbis; *Hoc præſtat eleemoſyna, quod & baptiſma. Quemodo baptiſma nobis peccata dimittit, ita & eleemoſyna.*

Tob. 4. 11.

Hieroni in Pſ. 133.

Baptiſmi Sacramentum à Deo primariò inſtitutum eſt, ut deleatur in nobis originale peccatum; ſed aliud à Deo nobis datum eſt baptiſma, ut peccata actualia, eo mediante, deleamus; illudque baptiſma nil aliud eſt inquit ſanctus Leo, quam eleemoſyna, quam ex charitatis, & miſericordiæ affectu facimus; *Præter regenerationis lavacrum, hoc remedium infirmitati humanæ divinitùs eſt donatum, ut ſi quid culparum contrahitur, eleemoſynis deleatur.*

S. Leo ſer. 2. de collect.

O mirabile baptiſma, cujus virtutem ſuperexaltat ſanctus Ambroſius, dicens, quòd majorem quodammodò vim in peccata habeat, quàm Baptiſmi Sacramentum, quia ſcilicet Sacramentum illud ſemel dumtaxat recipiatur: & ſemel peccata deleat; eleemoſyna verò toties quoties animam à peccatis mundare poſſit; *Eleemoſyna quodammodò aliud eſt animarum lavacrum; niſi quod, ſalva fide dixerim, indulgentior eſt eleemoſyna quàm lavacrum; id eſt baptiſmus. Lavacrum ſemel datur, eleemoſynam autem quoties feceris, toties veniam promereberis.*

D. Ambroſ. ſer. 31.

O quàm efficax baptiſmus eſt eleemoſyna! o immundi peccatores, qui tot coinquinati eſtis criminibus, eleemoſynis peccata veſtra redimite; largas pauperibus eleemoſynas facite, & eleemoſynæ veſtræ erunt ſacer quidam baptiſmus, quò à peccatis veſtris mundabimini. Non quidem *ex opere operato*, ita quòd ipſæ eleemoſynæ a vobis factæ, veſtra per ſe immediate & phyſicè deleant crimina; ſed illa delebunt diſpoſitivè; quia ſi eleemoſynam ex affectu charitatis, & ad veniam peccatorum obtinendam faciatis, dabit vobis Deus gratias auxiliares, quibus ad pœnitendum, & ad peccata per pœnitentiam delenda ita movebimini, ut tandem ab iis mundi, & liberi maneatis; *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Ecce quid ſit eleemoſyna; *videamus nunc quid boni illa faciat & operetur.* Luc. 11.

II. PARS

Quid facit Eleemoſyna.

UT mirabilem Dei potētiam manifeſtet Propheta, ait, eum omnia quæcumque voluit, feciſſe, tum in inferni abyſſis, tum in terra, tum in cælo. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo, in terra, & in omnibus abyſſis.* Eleemoſyna autem hanc Dei potentiam participat: mirabilia enim facit: 1. In inferno: 2. In terra; 3. In cælo. Pſ. 134.

1. Eleemoſynæ quæ in terra fiunt, in infernum virtute ſua diſcedunt, ibique mirabilia faciunt: quia tartareum ignem extinguunt: & ad inferni fores ſtant, ut impe-

pediant, ne in eum mittantur homines in
s. Leo ser. 5. de coll. pauperes effusi, qui largas eis eleemosynas erogarunt. *Eleemosyna peccata delent, & pœnam perpetui ignis extinguunt.*

Mirabilem hanc eleemosynæ virtutem
Tob. 4. 11. probè noverat Tobias, dicens, quòd eleemosyna non solùm ab omni peccato, & à morte liberet; sed etiam quòd non patiatur Deus, ut ad inferni tenebras mittantur qui largas eleemosynas ex charitatis, & misericordiæ motivo erogarunt. *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Unde videtur, Deum eleemosynæ tradidisse inferni claves, ut illum claudat in favorem eorum qui erga pauperes benigni, & misericordes extiterunt.

Non dico, quòd ex iis qui aliquam pauperibus eleemosynam dederint, nullus damnabitur, & in infernum mittetur; sed dico, quòd quicumque misericordes, & in pauperes liberales fuerint, ab inferni suppliciis præservabuntur, quia quivis homo, quamvis multorum criminum reus, si largas pauperibus eleemosynas erogaverit; tantam à Deo, mediantibus suis eleemosynis, gratiarum copiam obtinebit, ut tandem à peccatis resurgat, in statu gratiæ perseveret, & in infernum non cadat. Ed ideò D. Augustinus ait, eleemosynam ante fores inferni stare, ut impediat, ne in illum ingrediantur, qui erga pauperes fuerint misericordes,
Aug. ho. 29. ex 50. *Ante fores gehennæ stat misericordia, & nullum misericordem permittit in illum carcerem mitti*, Ecce mirabilia quæ in inferno facit eleemosyna; *sed facit etiam mirabilia in terra.*

2. Mirabilia quidem sunt quæ facit in hoc mundo eleemosyna, quam divites pauperibus tribuunt, quia, ut ait D. Chrysostomus, ipsa conservat Dei opera, quæ perirent, & esse desinerent, si per eleemosynam non conservarentur. Pauperes enim sunt Dei opera, quæ Deus fecit, & quæ perirent, si per eleemosynam ipsis à divitibus datam, non conservarentur. *Ipse namque pauperes, cùm non essent, produxit; tu verò productos, & factos, fame, & reliquis ærumnis tabescere non sinis.*

Plura dicit Chrysostomus, ut manifestet mirabilia, quæ in terra facit eleemosyna, asserit enim, eam multa miracula facere, ac per eam ægritudines promptè, & facilè
Chrysost. hom. ad pop. sanari. *Per eleemosynam, si volumus, ægritudinem, licèt gravem, repellere possumus: nec solùm fieri potest, sed & facilè.*

Vides pauperem lethali laborantem morbo, à quo illum tuis eleemosynis liberas, ita ut qui anteà nec manducare, nec loqui, nec ambulare, nec laborare poterat; jam manducet, loquatur, ambulet, & laboret, nonne hoc est miraculum à tua eleemosyna factum? *Vides* alium carceri mancipatum, ferreis catenis constrictum, & sub dira captivitate gementem, tu verò tuis eleemosynis inde eum eripis, illi libertatem emis, & à miseriis, quibus premitur, illum liberas; nonne hæc actio mirabilis est, & miraculosa? *Vides* alium, cujus corpus ulceribus plurimis fœtidum est, magnaque inest ratio timendi, ne gangræna vitetur, quia nullum habet à quo curetur, tu autem, aut illud illi præstas charitatis officium, aut eleemosynis tuis solvis Chirurgum, qui ejus vulnera curat, & sanat, eumque in hunc statum constituit, quo ab omni infirmitate liber, agere, & laborare possit, nonne ibi est quædam species miraculi ab eleemosyna facti? Sed, & videmus quotidie, quòd personæ in pauperes beneficæ, & misericordes, eleemosynis captivos redimant, puellas periculo expositas matrimonio copulent, peregrinos alant, miseros sublevent, aliaque his similia opera exerceant. Ecce mirabilia quæ in terra facit eleemosyna; *sed mirabilia etiam facit in Cœlo.*

3. Quia ibi per manus pauperum æterna ædificat tabernacula. Multi in casuro mundo, & paulò post deserendo, quasi æternùm in eo victuri, domos magnas, multas, & superfluas construere satagunt; sed òquàm sapientiores, qui pecunias suas pauperibus erogant, pecunia enim pauperibus erogata, æterna & sine fine permanentia tabernacula Chrysost.
in Cœlo ædificat. *Æterna*, inquit S. Chry- ho. 7. de
sostomus, *sunt tabernacula illa, finem non* pœnit.
habentia; in hanc structuram pecuniam impendamus, pauperum manus hujusmodi domos construunt.

Refert Divus Gregorius visionem cujusdam militis, qui in amœnis, virentibusque pratis domos laterculis aureis extrui conspexit; eosque laterculos aureos afferebant pauperes. Laterculi illi aurei, inquit Gregorius, fuerunt eleemosynæ aureæ, quibus à pauperibus cæleste tabernaculum homini, misericordia, eleemosynisque claro, ædificatur. *Qui enim præmia æternæ lucis, e-* D. Greg.
leemosynarum largitate promerebitur, constat: l. 4. Dial.
quia auro ædificat mansionem suam in Cœ- c. 46.
lo.

O N.N. ædificate vobis domos in Cœlo, eleemosynas pauperibus date, ut æterna vobis tabernacula in Cœlo exædificetis.
Nemo, ait Sanctus Joannes Chrysostomus, Chrysost.
in casura urbe ædificat. Dic mihi, si quis ti- ho. 33. ad
bi prænuntiaret, post annum ipsam casu- pop.

ram

ram urbem, num in casura urbe ædificares? Nequaquam. Quare in hoc nos ædificemus mundo? Cadet enim paulò post, & cuncta peribunt. Quid dico, Cadet? Ante ipsum casum ipsi peribimus. Quid in arena ædificamus? Ædificemus supra petram, quantumcumque impetus fiet, inconcussa quidem erit illa ædificatio. Non ergo ædificemus in hoc mundo: non in eo nostra figamus corda; sed in Cælo. Ibi per manus pauperum firma, & inconcussas ædificemus domos; demus eleemosynam, & æterna ibi nobis construemus tabernacula, in quibus nos recipient pauperes, cùm ex hoc mundo migrabimus. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Miramini mirabilia quæ in inferno, in terra, & in Cælo facit eleemosyna. *At miranda sunt etiam, quæ eleemosyna obtinet*. (Luc.16.9.)

I. PARS

Quid obtinet Eleemosyna.

DEclarat Christus, se eleemosynam recipere, quam pauperi facimus: *Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis*. In quæ verba Sanctus Gregorius Papa ait: *Ad tribuendum ergo pigri cur estis, quando hoc quod jacenti in terra porrigitis, sedenti in Cælo datis?* (Matt.25. — s. Greg. ho.40.in Evang.)

Pigri certè esse non debent homines ad dandam eleemosynam, cùm Christus se eam recipere asserat. Sed non debent etiam esse pigri in eleemosyna eroganda, cùm eleemosyna, quæ propter Deum pauperi datur, danti obtineat: 1. Bona spiritualia: 2. Bona cælestia: 3. Bona æterna.

1. Quicumque in pauperes non sunt misericordes, & benefici, à Deo non exaudientur, nec ab eo spiritualia gratiæ dona obtinebunt: *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis: & ipse clamabit, & non exaudietur*. Sed contrà etiam, quicumque temporalia bona pauperibus erogabit, spiritualia gratiæ bona ab eo impetrabit: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini*. (Prov.21. — Tob.4.7.)

Qui eleemosynam pauperibus erogant, non sua simpliciter dant; sed ea fœnori tribuunt: fœnerantur enim Deo, qui pro temporalibus bonis spiritualia gratiæ bona retribuet: *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam retribuet ei*. O N. N. demus ad usuram, non hominibus, sed Deo, creditores, & fœneratores simus illius qui ait: *Date, & dabitur vobis*. Sanctum hoc exerceamus fœnus, pecuniasque pauperibus erogemus: & Deus eas reddet cum usura: quia pro temporalibus quæ dabimus, spiritualia retribuet; ut enim ait sanctus Leo: *Deus fide jussor est pauperum, & largissimus redditor usurarum*. In hoc usuræ genere non est locus ingratitudini, non injustitiæ, non peccato, nec alicui damno; hanc enim Deus usuram approbat, & pro uno centuplum reddit: quia pro temporalibus hujus mundi bonis spiritualia gratiæ dona impertitur: quæ comparatione temporalium ita sunt; quasi si parvo numero centenarius numerus comparetur. *Sed eleemosyna obtinet etiam bona cælestia*. (Pr.19.17. — Luc. 6. — s. Leo. ser. 6 de jejun.)

2. Eleemosynam, artem esse quæstuosissimam asserit sanctus Joannes Chrysostomus: *Ostendamus qualiter eleemosyna est ars omnium artium quæstuosissima*. Est quidem ars quæstuosissima: quia sæpè auget, & multiplicat temporalia bona eorum qui in pauperes sunt liberales, aut saltem impedit, ne in egestatem, & penuriam incidant: *Qui dat pauperi, non indigebit*. Sed est etiam ars quæstuosissima: quia pro terrenis bonis, quæ pauperibus erogantur, cælestia obtinet: *Da modica, accipe magna; da terram, accipe Cælum*. Quid sunt terrena omnia respectu cælestium? Umbra sunt, fumus sunt, vapor ad modicum apparens sunt, nihil sunt, & tamen eleemosyna est ars ita quæstuosa, ut qui eam norunt, & qui bona temporalia ex affectu charitatis pauperibus largiuntur, pro terrenis & contemptibilibus illis bonis, cælestia obtineant: *Da terram, accipe Cælum*. (Chry. ho. 33 ad pop. — Prov. 28. — Aug. in Psal. 36)

Thesaurizate vobis thesauros in Cælo, inquit Christus. Non thesaurizandum in terra, nec corda nostra sunt figenda terrenis bonis, quæ ærugo, & tinea demoliuntur, & quæ fures effodiunt, & rapiunt: sed thesaurizandum in Cælo, ubi thesauri fiunt ex bonis cælestibus, quæ neque tinea rodere, nec fures auferre possunt. Sed quomodò in Cœlo congregari poterunt thesauri? *Eleemosinas videlicet erogando*, inquit sanctus Gregorius. Thesauri in hoc mundo fiunt, congregando aurum, argentum, & alia quæ pretiosa vocamus; in Cælo autem thesauri fiunt, non congregando, sed dispergendo hujusmodi bona temporalia. Cùm enim illa dispergimus, & pauperibus ob Dei amorem distribuimus, thesauros in Cælo congregamus: quia pro terrenis illis bonis, quæ pauperibus ex charitatis motivo damus, cælestium (Matth 6. 10.)

lestium bonorum thesauros dabit nobis Deus in Cælo. At eleemosyna, non solùm cælestia: *verùm & æterna nobis obtinet bona.*

3. Fugaces sunt hujus mundi opes, facilè à nobis ad alios transfugiunt; eas aut cùm vivimus, amittimus, aut cùm morimur, dimittimus. Alii uno, alii quatuor, alii viginti, & alii triginta annis illas possident; sed nullus perpetuam earum possessionem, & fruitionem habet. At si labiles, & fugaces illæ divitiæ in eleemosynas distribuantur, non fugiunt, non pereunt, sed in cælo congregantur, ubi pro terrenis, & transeuntibus illis bonis, cælestia & æterna dantur: *Da mortalia, & recipe immortalia.*

Chrys. ho.9 de pœn. lib. ho.7.

Agricolæ, inquit sanctus Joannes Chrysostomus, si frumenta domi conclusa tenent, à vermibus corroduntur, & fugiunt si verò disperserint in terras, non modò non fugiunt & pereunt, sed etiam augentur. Sic & opes, stantes in arca, atque sub sera, & vecte defossæ, citò transfugiunt. Si verò eas in ventres disperseris pauperum, non modò non fugiunt, sed & majores inde resurgunt. Quia fugaces illæ opes, quæ domi asservatæ fugiunt, pauperibus commissæ non pereunt; sed in cælo asservantur, ubi pro fluxis illis bonis, æterna, & nunquam peritura bona tribuuntur.

Nonnulli ea perire, credunt quæ pauperibus erogant: & omnia quæ in eleemosynas distribuunt, tanquam sibi perdita inspiciunt. At, ut ait divus Augustinus, hoc quod pauperibus datur, non perit; quin contra ex omnibus temporalibus hoc solum non perit: *Quod dat unusquisque pauperibus, non perit: non dico hoc non perit sed hoc solum non perit.* Quid factum est de mirabili illo Salomonis Throno, de quo dicitur, quòd *non est factum tale opus in universis Regnis*? Periit. Quid de portentosis illis operibus, quæ septem Orbis miracula olim vocabantur? Perierunt. Quid de Crœsi divitiis, de Cæsarum gloria, & de famosa Romanorum Monarchia? Hæc perierunt, & omnia pereunt, exceptis iis quæ in eleemosynas distribuuntur: *Hoc solum non perit.* Hæc non pereunt, ait idem Augustinus: quia pro iis Deus alia plura, meliora, & æterna dat bona *Aliud dabo, & plus dabo, & melius dabo, & in æternum dabo.* Date ergo eleemosynam ac quantum fas erit, quantumque status vester patietur, erga pauperes estote liberales: & pro terrenis & transitoriis bonis spiritualia, cœlestia, & æterna obtinebitis.

Aug. ho. 29. ex 5. reg. 10.

Aug. ser. 149. de temp.

Date, inquit Christus, *& dabitur vobis.* Date temporalia, & dabuntur vobis spiritualia; date terrena, & dabuntur vobis cælestia; date transeuntia, & dabuntur vobis æterna. *Amen.*

Luc. 6.

DOMINICA NONA

POST PENTECOSTEN

DE

FURTO.

Scriptum est: quia domus mea domus orationis est: vos aut fecistis illam speluncam latronum.

Domus Dei est Cælum, domus Dei est Ecclesia, domus Dei est totus mundus. *Cælum* quidem domus Dei est, in qua ipse speciali modo habitat, seque Sanctis suis videndum manifestat. *Ecclesia* est etiam domus Dei, cui speciali modo se præsentem exhibet per auxilia quæ fidelibus præstat, & per beneficia quibus eos afficit. *Totus tandem Mundus* est Dei domus, quia totum Mundum præsentia sua replet, potentia sua sustentat, & bonitate sua fovet.

Certum est autem, quòd in cælo nulla perpetrentur latrocinia: quia ibi omnia sunt communia; & quisque tam alterius, quàm proprio bono gaudet. Certum est econtra, quòd in hoc inferiori mundo innumera committantur furta, quia ibi in hominum cordibus tanta est bonorum temporalium concupiscentia, ut innumeri aliena rapiant, & furentur. Sed quod mirum, & portentosum est, in ipsa Christi Ecclesia non desunt furta & latrocinia. Et licèt hæc vera sit Dei domus, illam homines in latronum speluncam convertunt: *Domus mea domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Inde de furto dicendi occasionem sumere statui, &c. *Ave.*

Omnia peccata mortalia sunt communia, gravia, & periculosa. Omnia peccata mortalia sunt communia: quia totus mundus in maligno positus est: & in eo cujuslibet generis peccata afluunt, & inundant. Omnia etiam peccata mortalia sunt ex se gravia: quia infinitam Dei Majestatem graviter offendunt, & quia non solùm ineffabilibus Paradisi gaudiis privant: sed etiam ad æterna tartari supplici-

plicia pertrahunt. Omnia tandem mortalia peccata sunt periculosa; quia qui in ea incidit, in continuo damnationis æternæ periculo versatur.

Quod de omnibus mortalibus peccatis dico, speciali quodam modo convenire videtur furto, quod communissimum, gravissimum, & periculosissimum est. *Communissimum* quidem in hoc mundo, *gravissimum* in se, & *periculosissimum*, respectu eorum, qui aliena furtis auferunt. Aliena furari, est: 1. Quid commune: 2. Quid grave: 3. Quid periculosum.

1. PARS. *Aliena furari, est quid commune.*

NOn est imaginandum, eos solummodò aliena furari, qui in mediis noctis tenebris domos invadunt, vel qui in ipsis sylvarum secessibus viatores exspoliant & mactant. Aliena enim furantur, quicumque dolo, vi, fraude, palam, vel clam, invitis dominis, aliena auferunt. Taliumque furum nil in mundo communius: quia *à minore usque ad majorem, omnes avaritiæ student: & à Propheta usque ad Sacerdotem, cuncti faciunt dolum.* Jer.c.13.

Inter ipsos Reges,& Principes, qui multorum sunt bonorum possessores & domini, non desunt qui aliena rapiant: ex iis enim aliqui fures sunt, & furum socii *Principes tui infideles, socii furum*, inquit Isaias Propheta. Et ut ait S. Augustinus: *Quid sunt Regna, remota justitia, nisi latrocinia?* Isa.1.23.

Fateor, rarò inveniri Reges & Principes, qui iniquè subditorum bona rapiant: quia plerùmque hi populorum patres, & protectores esse solent. Sed sæpè eorum Officiarii, & hi qui Rempublicam administrant, fures sunt & latrones, qui populorum bona in propriam utilitatem convertunt, & dispendio publico rem familiarem augent, opesque plurimas sibi coacervant. Hi sunt quasi sanguisugæ: quia pauperum sanguinem & substantiam sugunt, nec unquam per debitam restitutionem quidquam evomunt. Hi sunt quasi spongiæ quæ pauperum sanguine & opibus madefiunt & replentur: sed mox à Principibus comprimentur, ac de iis fiet sicut de Ministris Flavii Vespasiani, de quo dicitur: *Officiarios suos habebat pro spongiis, quod eos veluti spongias, & siccos madefaceret, & humentes exprimeret.* uetpn.

Non apud Magnates solùm, sed etiam inter pauperes & plebeios communia sunt furta. Inter istos sanè multi fures inveniuntur, & in communi fæce plebis omnia injustitiis, furtisque referta esse solent. Quid enim inter rusticos communius, quàm agros mutuò invadere, possessionum suarum transferre terminos, dominos & decimas defraudare, per lites sibi arrogare quæ alterius sunt, ac litigiis pupillos & viduas facultatibus spoliare? Quid inter artifices usitatius, quàm segniter laborare, cùm diurna mercede conducuntur; quàm malè & imperfectè susceptum opus exequi, quando eis pacto pretio locatum est; quàm multa fraude uti in omnibus operibus, quæ facienda suscipiunt? Sed nonne ipsi pauperes, & mendici sub specie paupertatis multa committunt furta? Nonne hi sæpè quæ aliorum sunt, necessitatis prætextu, vastant, & diripiunt? Nonne hi sæpè exterius paupertatem mentiuntur? cùmque reverà pauperes non sint & inopes, eleemosynas fraude obtinent? Nonne sæpè absque legitima causa, hi sylvis, agris,& hortis damna multa afferunt, & aliena usurpant.

Jam quisque vestrùm videre incipit,quàm commune sit in mundo aliena furari: sed id communius esse censebit, qui advertet, quid in sæcularium domibus fieri soleat: nulla enim ferè domus, in qua non sint aliqui fures; nulla ferè domus, in qua aut domini famulis: aut famuli dominis; vel parentes filiis, vel filii parentibus injuriam non faciant, eorumque bona non iniquè auferant; Heu! quàm multi heri domesticorum mercedem injustè detinent, aut tardè persolvunt? Quàm multi parentes hæreditatis legitima portione nonnullos ex filiis privant, ut unum in aliorum præjudicium ditent? Quàm multi filii furtim parentum substantiam auferunt, eamque in ludos, & luxus; imò quandoque in fornicationes, & scorta prodigunt, & profundunt? Quàm multi filiifamilias fratres suos, & sorores defraudant? Quàm multi, cùm parentes extrema agentes vident ad arcas properant, & inde aurum, argentum, monilia, & alia quæ possunt, subtrahunt? Sed quid dicemus de famulis & ancillis; Nonne hi de rebus dominorum, propinquis, vel amicis multa largiuntur; vel etiam in proprium usum convertunt, cum gravi conscientiæ suę detrimento.

Ex jam dictis satis notum videtur, furta esse in mundo communia. Sed ut magis pateat, quàm communia sint? Addo, quòd furari, sit quid commune apud Mercatores, apud Judices, & apud Ecclesiasticos: *apud Mercatores*, in quibus summa

ma esse debet æquitas: *apud Judices*; qui furtorum vindices esse tenentur: *apud Ecclesiasticos*, quibus furta verbis & exemplis damnare munus & onus incumbit.

Quoad Mercatores; quis dicat, quot ipsi furta fraudibus suis perpetrent? Nonne hi sæpè aliena furantur, mercem unam pro alia vendendo? Nonne illi veris mercibus falsas, & alias minoris valoris sæpè immiscent? Nonne multi ex Mercatoribus habent pondus & pondus, mensuram & mensuram; unam qua ad merces vendendas, & aliam qua ad eas emendas utantur? Nonne hi sæpè monopolia faciunt, ut res majori pretio vendant, & minori emant? Nonne hi sæpè merces antiquas & corruptas pro bonis & recentibus vendunt? Sed nonne hi sæpè stolidis & ignaris res supra legitimum pretium vendunt? Nonne etiam hi sæpè emendo & vendendo contractibus usurariis aliena auferunt?

Nil sanè communius apud Mercatores, quàm aliena fraudibus & dolis furari: sed & hoc usitatissimum est apud Judices. In judiciario foro inveniuntur Causidici, qui causas injustas propugnandas suscipiunt: & qui, ut loquitur S. Bernardus, *diserti sunt adversus justitiam, eruditi pro falsitate, sapientes ut faciant malum, eloquentes ut, impugnent verum*. In foro Procuratores multi, tabularii & tabelliones plurimi falsis scriptis, iniquis consiliis, malignis agendi modis pauperes, pupillos, viduas, opprimunt, vendunt, & facultatibus spoliant. Sed & in foro multi sunt Judices, *qui condunt leges iniquas; & scribentes, injustitiam scripserunt; ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei; ut essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent*. In foro plurimos reperire est Judices, qui muneribus & pecuniis victi, impios justificant; & innocentes, quasi rei essent, iniquè condemnant; de quibus Isaias ait: *Væ qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi aufertis ab eo*.

S. Bern. l. 4. de consid.

Is. 10.

Isa. 5. 23.

O quàm multi Judices aliorum bona furantur! Sed quod portentosum est, apud ipsos Ecclesiasticos, fures reperiuntur, qui turpis avaritiæ vitio succensi, per fas & nefas aliena auferunt: qui, veluti latrones, post ostium ad beneficia non ingrediuntur: qui de patrimonio Crucifixi, & de altari multa bona coacervant, vel potiùs furantur: quia, ut ait sanctus Bernardus, *quidquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altari retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est*.

S. Bern. Ep. 1.

Videte, quam communia in mundo sint furta; certè in eo *furtum & adulterium inundaverunt*. Sed si furari sit quid commune; *furari est etiam quid grave*.

Osee 4. 2.

Aliena furari, est quid grave. II. PARS.

Licèt furtum, ratione parvitatis materiæ, & aliarum quarundam circumstantiarum, leve esse possit; ex suo tamen genere, quid grave est, & peccatum mortale, cùm fures, si ablata non restituant, & pœnitentiam non agant, cælesti regno priventur; *Neque fures, neque rapaces Regnum Dei possidebunt*. 1. Cor. 6. 10.

In Lege veteri furtum quid grave censebatur; cùm juberet Lex, ut pro uno bove, furtim ablato, redderentur quinque, & pro una ove, quatuor restituerentur, ac tandem quod venundaretur ipse fur, si non haberet, quo restitueret. Cujus legis æquitatem explicat Doctor Angelicus, dicens; *Cùm aliquis ex sua injusta voluntate sibi attribuit plus quàm sibi debetur justum est, ut diminuatur etiam, quantum ad id quod sibi debetur, sicut cum furatur quis unam ovem reddat quatuor: per hoc enim punitur ejus iniqua voluntas*.

Exodi 22.

D. Th. 2. 2. q. 49. a. 7.

Si in Lege veteri grave censebatur furtū quàm gravius æstimatur in nova, & apud Christianos, inter quos societatis, & charitatis vinculum longè arctius esse debet. Inter istos sanè, aliena furari gravissimum judicatur; & qui aliena furantur, inspiciuntur, ut infames, ut societatis & vitæ communis hostes, nec non ut apud Deum, & apud homines rei: qui multis suppliciis digni sunt. Nec mirum, cùm fures Deus maledictione sua feriat; *Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur judicabitur, & veniat ad domum furis*. Ad infernum, scilicèt, qui est domus ad recipiendos fures parata, si non convertantur.

Zach. 5. 3.

Furti gravitas indè sanè censeri potest. Sed aliundè etiam censetur; ex hoc, scilicet, quòd nunquam veniam, & peccati sui remissionem obtinere queant qui aliena furto rapuerunt, nisi ablata restituerint: quia *non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*. Qui aliena rapit; *fur est*, qui fraudat in contractibus, in ulna, in pondere, vel mensuram, *fur est*, qui mercedem operariis debitam detinet, *fur est*, qui usuras exigit & accipit, *fur est*, qui domino suo per negligentiam suam nocet, *fur est*, qui cùm validus sit, pauperum stipem præripit, *fur est*, omnia tandem lucra iniqua, furta sunt, & peccata ita gra-

Aug. Ep. ad Mac.

via, ut à Deo non dimittantur, nisi rerum furto acquisitarum fiat restitutio: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*.

De aliis peccatis facile obtineri videtur remissio; postquam enim perpetrata sunt: ut venia & remissio à Deo impetretur, requiritur solummodò, ut qui ea perpetravit, pœnitentiam agat. Sed non ita de furto, cujus ut obtineatur remissio, fieri debet restitutio, non solùm rei ablatæ, sed, & damnorum ex ablatione ejus manantium. Et ratio est, quia non dimittitur peccatum nisi legitimè dispositio: nunquam autem ad absolutionem & ad veniam obtinendam dispositus est, qui victus avaritia, non reddit vero domino, quod ipsius est, Si saltem illud reddere valeat.

Qui aliena rapuerunt, vellent, simul & veniam obtinere peccatorum, & ablata non restituere. Unde circuire solent, ut quærant Confessarium, qui rodentem intùs conscientiam sopiat, & qui dicat, eos ad restitutionem non teneri. Si talem non inveniant Confessarium, levibus rationibus, quas dæmon & avaritia suggerunt, sibi suadere conantur, se ad restitutionem non teneri. Sed faciant quod voluerint, remissionem peccatorum nunquam assequentur, quin aliena restituant, voluntate saltem, & firmo proposito; si reverà statim ea restituere non possint.

Ecce quàm grave sit, aliena furari. Sed hoc adhuc gravius censebit, qui sciet, quòd fures qui aliena abstulerunt, flammis æternis addicentur, nisi ea restituant; si saltem restituere possint. Heu! si impii, qui Christum in pauperibus non paverunt, potarunt, & vestierunt, eum audient dicentem: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*: quis dubitet, usurarios, iniquos divites, & alios fures qui Christum in pauperibus & pupillis spoliarunt: eum audituros, eadem verba proferentem, & clamantem: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*? Si dives Epulo, quia largitus non est eleemosynam Lazaro, sepultus est in inferno; quis credat in eo non sepeliri fures, & raptores, si eos criminum non pœniteat, & si ablata non restituant?

Certè ibi sepelientur fures & raptores. Et ideò Propheta Abacuc bona iniquè acquisita vocat densum lutum, quod supra se fures aggravant: *Væ ei, qui multiplicat non sua; usquequò, & aggravat contra se densum lutum*. Hæc bona, iniquè ablata, sunt quasi densum lutum, cui infiguntur fures; ex quo ferè nunquam emergunt: quia nunquam restituere volunt: & ideò post mortem ad æterna supplicia damnantur, & in inferno sepeliuntur.

Non pigebit hìc adducere terribile exemplum, à Guillelmo Peraldo relatum, de usurario quodam, qui cùm extrema ageret, adstanti Pastori suum quidem non negavit peccatum. Sed cùm prudens Pastor usurarum & furtorum gravitatem, necnon imminens damnationis periculum in quo versabatur, ei objecit, ni ablata restitueret; ea restituere renuit. Accessere filii, hortantes eum ut aliena restitueret, ne æternis inferni suppliciis addiceretur. Quibus ille; ergo restituere non possum; quia si superstes forem, non esset quod ederem, mihique ostiatim mendicandum esset. Si verò è vivis excederem, ad Xenodochium vobis confugiendum foret: nihil enim superesset: quia omnia fœnore sunt comparata. Cui responderunt illi; Pater, ne de nobis sis sollicitus, tuæ sollummodo prospice saluti. Sed ipse fœdo avaritiæ spiritu semper concitatus, ait: tacete, potiùs mihi standum ad Dei misericordiam, quam ad hominum voluntatem; illi enim inhumani, & immisericordes sunt; Deus autem clementissimus. Sicque propositi tenax, ex hoc mundo ad infernum migravit, ubi ab uno ex ejus filiis, qui statum Religionis assumpserat, visus est, horrendas flammas indesinenter evomens, & formidandos cruciatus preferens. Perald. de usura

Quod huic misero contigit, hoc & omnibus qui aliena abstulerunt, infallibiliter evenient, si iniquè ablata non restituant. Hoc & eveniet filiis, & hæredibus, si illatæ injustitiæ sint conscii, hoc & accidet omnibus qui furum socii, & furtorum participes exciterunt, si non restituant id in quo aliis damnum intulerunt. Ex quo patet, quàm grave sit, aliena furari. Hoc sanè grave & gravissimum est: quare a furtis studiosè abstinete.

Ad abstinendum ab iis quisque excitari debet: *Tum*, quia nihil turpius, quàm aliena furari, furisque nomine notari; *Tum*, quia bona furto acquisita citò diffluunt, & veluti fluvius citissimè transeunt, nec de illis gaudet tertius hæres: *Tùm*, quia justo Dei judicio sæpè fit, ut qui aliena rapiunt; semper in egestate fiut: *Rapiunt non sua; & semper in egestate sunt*, Sed ad abstinendum à furtis quisque maximè moveri debet, quia furari est quid ita grave, ut qui aliena furantur, veniam obtinere, & salvari nequeant, nisi ablata restituant. Prov. 11.

O miser, cùm in mediis inferni ignibus cruciaberis, quid tibi proderit, pupillos & vi-

& viduas spoliasse, multa usuris, aliisque viis iniquis bona coacervasse, plurimas villas comparasse, ac domos amplas & superbas ædificasse? Quid tibi tunc proderit, filios cum salutis tuæ jactura, ditissimos reliquisse? Quid proderit, quod hæredes bonis tuis impinguentur, delicientur, ac fortè ad pessima crimina perpetranda utantur? Tunc dices: ò utinam aliena unquam abstulissem! ò utinam propria pauperibus erogassem; aut saltem aliena restituissem! Fac nunc, quod tunc fecisse voles: aliena ne fureris, aut si aliqua furatus es, ea quam primùm propriis dominis restitue: quia furari est quid grave; *ac etiam quid periculosum*.

III. PARS. *Aliena furari, est quid periculosum.*

Usurarii, iniqui Judices, & alii multi hujusmodi fures, sub fictæ, & imaginariæ cujusdam justitiæ velo ita obtegunt furta, ut ab ea ad flagella ad triremes, ad furcas vel ad alia quævis supplicia in hoc mundo damnari nequaquam timeant. Sed his & aliis omnibus furibus est, quòd alterius mundi tormenta pertimescant: maximum enim iis inest æternæ damnationis periculum: *aut*, quia furta sua nunquam debitè confitentur: *aut*, quia ea nunquam verè detestantur: *aut*, quia pro iis proximo nunquam perfectè satisfaciunt.

1. Adolescentes multi, exiguis assueti furtis, pudore quodam circumfusi, ea in confessione reticent; & ideò sensim ad graviora labuntur, quæ nec in confessione aperiunt, vel, quia eos pudet; vel, quia sibi suadere conantur, furta sua esse pravi momenti, Deumq; esse misericordem, qui illis indulgebit, licèt ea Confessariis non fateantur.

Alii nonnulli, qui usuris, aliisq; viis iniquis aliena suffurantur, de iis in confessione declarandis nec cogitant; quia supponunt justos esse titulos, quibus ea acquirunt. Mordeat, quantùm voluerit, conscientia, intùs stimulet, & pungat quantùm placuerit, nunquam tamen à prudente Confessario consilium petere, vel ei in confessione vias iniquas, quibus bona temporalia acquirunt, aperire volunt, ut conscientiæ suæ quieti, & propriæ saluti consulant.

Alii plurimi certò sciunt, se aliena rapuisse, & iniquè abstulisse, sed furta sua non confitentur, aut, quia in iis perseverare volunt; aut, quia timent, ne à Confessario ad iniquè ablata restituenda cogantur.

Alii sua confitentur furta, sed malè. Ita enim ea Confessario explicant, callidisque, & artificiosis rationibus ita illa velant, ut quæ iniquè abstulerunt, justè ablata suadeat.

Omnes autem præfati fures inevidentissimo damnationis versantur periculo; quia mortalium peccatorum confessio jure divino & Ecclesiastico ad salutem necessaria est. Et ut determinavit Concilium Tridentinum, in confessione necessariò aperienda sunt omnia mortalia, omnesq; circumstantiæ speciem mutantes, ita ut qui mortale aliquid voluntariò in confessione reticent, sacrilegium perpetrent, nec salvari possint, nisi resipiscant, & pœnitentiam agant.

Videte, & ex jam dictis concipite, quàm periculosum sit aliena furari. Hoc sanè maximè periculosum, & qui aliena furantur, in evidenti versantur damnationis periculo: quia furta sua nunquam, aut rarò debitè confitentur: *Ac etiam quia ea nunquam, aut rarò detestantur*.

2. Omni tempore ad obtinendam peccati remissionem necessaria fuit pœnitentiæ virtus, seu, dolor, & detestatio peccati. Nec quomodocumque veniam peccator impetrare potest, si priùs peccata sua detestatus non fuerit, & firmum emendationis propositum non elicuerit: quia talis detestatio est de jure naturali. Dictat enim ratio naturalis, detestandum esse peccatum commissum contra Deum, ut à Deo venia & peccati remissio obtineatur. Unde, etiam per absolutionem, non remittitur, nec remitti potest peccatum, nisi prævio dolore ex parte pœnitentis, & nisi pœnitens illud detestatus fuerit, verumque propositum habuerit in illud iterùm non cadendi.

Hęc est certa, & verissima omnium Theologorum doctrina. Sed, heu! Plerique eorum qui aliena furantur, nunquam verè sua detestantur peccata; nec unquam firmum & verùm ampliùs non peccandi propositum eliciunt. Quis, quæso, usurarius suas detestatur usuras? Vel potiùs, quis in contractibus usurariis conficiendis non perseverat? Quis Judex, quis Patronus, quis Civis, vel alius quisque, qui viis iniquis temporalia acquirere consuevit, sua detestatur peccata, & à viis suis pessimis desciscit? Quis fur ita sua detestatur furta, ut aliena non amplius furari firmissimè statuat? Certè paucissimi sunt qui ea sic detestentur: & ideò *paucissimi*, qui criminum veniam obtineant, *paucissimi*, qui salventur; *paucissimi*, qui non damnentur. Aliena ergo furari est periculosissimum; & qui aliena furantur, in evidentissimo versantur damnationis periculo; quia furta sua nunquam, aut rarò detestantur. *Ac etiam quia pro iniquè ablato nunquàm, aut rarò perfectè satisfaciunt.*

3. Totus mundus plenus est furibus, qui aliena, clàm, vel palàm auferunt, & nullus ferè est, qui pro illato damno satisfaciat. Ubi, quæso, sunt, qui ablata verè, perfectè, & promptè restituant? *Alii* nec restituunt, nec unquam restituere volunt: *Alii*, se restituere velle dicunt, & tamen nunquā restituunt: *Alii* in tempus futurum restitutionem faciendam dimittunt: sed nunquam illlud restituendi tempus advenit: *Alii* ad hæredes restituendi onus transmittunt; isti verò ad alios; & sic ablatorum nunquam fit restitutio. Quid autem fiet de illis furibus, qui ablata non restituunt, & proximo non satisfaciunt? Hi haud dubiè in æternam damnationem incurrent; & ideò periculosissimum est aliena furari.

Quemdam litium Procuratorem infirmum, qui de marsupio implendo, magis quàm de cujusq; jure tuendo curaverat, invisit Eminentissimus Cardinalis Bellarminus. Cùmque eum, graviter ægrotantem, alloqui incepisset de præparatione ad mortem; respondit ille constanti animo mente tranquilla, & quasi de itinere, quod ad villam, vel ad oppidum facturus esset, loqueretur, dicens: *Ego Domine cupivi alloqui te, non pro me, sed pro conjuge mea, & filiis meis, ego enim propero ad inferos, neque est, quòd aliquid pro me agat.* Bellar. L. 2. de arte benè mor. Ep. 4. 18.

Ecce quo properare solent fures illi, qui aliena rapiunt, & detinent: quare abstinete a furtis, & *qui furabatur, jam non furetur.* Fur eras, qui usuris, inquis contractibus, fraudibus, dolis, & aliis modis injustis aliena abripiebas, jam noli furari, sed ablata propriis dominis restitue.

Furtum: est quid commune, quid grave quid periculosum: *Si sit quid commune*, ab eo abstinendum: quia qui communem & latam viam tenent, in æternum peribunt: *Si sit quid grave*, ab eo etiam abstinendum; quia omnia, & præsertim gravia peccata sunt fugienda. *Si tandem furtum sit quid periculosum*, ab eo est declinandum, quia qui amat periculum, peribit in illo. Nolite ergo aliena furari: si quędam furto abstuleritis, propriis ea dominis restituite; de propriis bonis, pauperibus largas facite eleemosynas: & Deus, qui benignus est & misericors, æterna vobis in cælo bona largietur. *Amen.*

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN.

DE BONIS OPERIBUS.

Dico vobis, descedit hic justificatus in domum suam ab illo.
Luc. 18. 14.

Nec desidiosis; nec otiosis, sed laborantibus, & bonorum operum exercitio vacantibus Paradisum Deus dare decrevit: Paradisus enim; est quidem finis omnibus hominibus propositus, sed per media idonea, seu per bona opera acquirendus. Ut æternam beatitudinem quis assequatur, non satis est, quòd sanctis affluat cogitationibus, quòdque piis ferveat desideriis: si enim his cogitationibus, iisque desideriis bona non jungantur opera, cælestem gloriam nunquam obtinebit: quia unicuique Deus æternam dat mercedem juxta bona opera, quæ in hoc mundo fecit: *Reddet unicuique secundum opera ejus.* Matt. 16. 27.

O. N. si æternam adipisci velis beatitudinem, bonis indulge operibus, iisque ita incumbe, ut ad eam obtinendam tibi prosint. Ne imiteris Pharisæum, qui licèt bona quædam opera fecerit; iis tamen justificari, & beari non meruit, sed imitare Publicanum, qui per opera bona quæ fecit, justificatus, & æterna gloria dignus factus est: *Descendit hic in domum suam justificatus ab illo.* Vos ad bona opera, non instar Pharisæi, sed instar Publicani, facienda tot hac concione hortabor; &c. *Ave.*

Pharisæus, de quo hodiernum loquitur Evangelium, jejunabat, decimas solvebat, aliaque bona faciebat opera: sed de bonis suis operibus gloriabatur, ea sibi soli arrogabat, eaque non ad Deum, sed ad finem pravum dirigebat.

Vir ille, iniqua inflatus superbia, de bonis gloriabatur operibus; & ideo, ob bona quæ faciebat opera, aliis se præferebat hominibus, dicens: *Non sum sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri.* Ipse etiam bona sua opera sibi arrogabat: eaque non Deo, omnium bonorum Authori, sed sibi soli tribuebat, ajens: *Jejuno bis in sabbato: decimas do omnium quæ possideo.* Luc. 18. 11. Ille tandem, non ad Dei gloriam, sed ad finem pravum sua opera dirigebat, & ideò

per

per illa non justificabatur, *Descendit hic in domum suam justificatus ab illo*.

Superbo huic Pharisæo totaliter dissimilis fuit humulis Publicanus. Iste etenim de bonis suis operibus non gloriabatur, sed ea abscondebat, & ideò se peccatorem dicebat, *Deus propitius esto mihi peccatori*. Iste bona sua opera non sibi, sed Deo tribuebat, & ideò nec oculos in Cælum levare audebat, quasi ad omne bonum inhabilis esset, *A longè stans, nolebat nec oculos ad Cælum levare*. Iste tandem non ad pravum finem, sed ad Dei gloriam, bona sua opera faciebat, & ideò justificari meruit, *Descendit hic justificatus*.

Non Pharisæum superbum, sed humilem Publicanum quisque imitari debet. Nam, ut jam probabimus, bona opera, 1 Non sunt pervulganda, sed occultanda, 2 Non sibi, sed Deo tribuenda, 3. Non ad malum finem, sed ad Dei gloriam dirigenda, & referenda. Bona nostra opera sunt occultanda, Deo tribuenda, & ad Deum referenda. En tres hujus concionis partes.

1. PARS. *Bona opera non sunt pervulganda, sed occultanda*.

SCribæ & Pharisæi, facturi eleemosynam tuba canebant, vel in vicis & Synagogis buccinatorem præmittebant, qui tuba caneret, sub prætextu quidem monendi & colligendi pauperes ad erogandam eis eleemosynam, sed in rei veritate ad ostentationem, & ut à concurrentibus liberalitas eorum videretur & celebraretur. Quem eorum morem non approbavit, sed acriter arguit Christus, dicens, *Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus*. Matth. 6.

Tuba canebant Pharisæi, ut eleemosynas suas pervulgarent, tuba canunt multi Christiani, qui pharisaica inflati superbia, cùm jejunant, orant, eleemosynas erogant, aliaque bona opera faciunt, ea ab hominibus sciri curant, eaque pervulgari satagunt, ut auram populi emendicent, utque ab hominibus justi censeantur & dicantur. Sed si rectè saperent, tuba non canerent, nec opera sua bona arroganter ostentarent, quin potiùs ea Christianæ humilitatis velo occultarent, seque servos inutiles, & ad omne bonum inhabiles æstimarent.

Videte, qualiter se habuerit mirandus Messiæ Præcursor, ad quem cùm Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes & Levitas misissent, ut interogarent eum, & ab illo peterent, quis ille esset, *Tu quis es*? Non mox tuba cecinit, non statim dignitatem, & merita sua prodidit, ut ab iis honoraretur. Quin contrà, interrogatus, an esset Messias, Elias, vel alius quidam Propheta à Deo missus, semper respondit, *Non sum, non sum*. Homo superbus, ut advertit sanctus Augustinus, ad sui laudem semper loquitur, spemperque dicit, *Ego sum, ego sum*, sed humilis Baptista Christi, Judæis semper respondet, *Non sum, non sum*. Quare ab iis iterùm rogatus est. ut manifestaret semetipsum, diceretque quis ipse esset, *Quid dicis de teipso*? Quibus ut responderet, tuba canere, & in sui laudem dicere potuisset, se esse Christi Præcusorem, se esse Angelum à Deo missum, Prophetam, plus quàm Prophetam, eximium pœnitentiæ præconem, Anachoretarum Principem & hominem, quo nullus major unquam surrexerat. Sed humilis ille Christi Præcursor non semetipsum prædicavit, virtutes, & merita sua non pervulgavit, quin contrà, labilem solummodò, & in momento evanescentem vocem se esse dixit, *Ego vox*. Joan. 1.

Discite à sanctissimo Christi Præcursore, superba non sapere, merita, & bona vestra opera non prædicare, eaque humili silentio, vel verbis Christianam humilitatem redolentibus velare. Sed & hæc eadem discite à Christo Domino, qui, sicut humilitatem sectari crebrò docet. ita bona opera vulgare, & ad sui ostentationem facere prohibet.

Cùm facis eleemosynam. inquit Salvator, fuge ostentationem, &, quantùm ad te attinet, secretum appete, ne ab hominibus tua videatur, & celebretur virtus, *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito*. Nec de sola eleemosyna hoc docet Christus, verùm & de omnibus bonis operibus, quæ propalare, ac palàm ad ostentationem facere vetat, dicens: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram ominibus, ut videamini ab eis*. Matth 6 Ibid.

Bona opera coram hominibus facere, non absolutè, & simpliciter prohibet Christus. Quin contrà, vult, nos palàm facere bona illa opera, quæ ad statum nostrum spectant; ut nos, ea facientes, aliis hominibus virtutum exempla præbeamus, eosque ad Deum laudandum alliciamus. *Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum*. Sed licèt velit Christus, nos bona opera, quæ statum nostrum spe-

stant, coram hominibus facere, ut simus iis in virtutis exemplum; non tamen vult, nos bona opera coram hominibus facere ad ostentationem, seu ut ab hominibus videamur, & æstimemur: *Atendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Cujus rei rationem subdit, dicens eos qui opera sua bona pervulgant, & coram hominibus faciunt, ut ab iis videantur, nullam à Deo mercedem accepturos: *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est.*

Pollicetur Christus, omnes penitùs homines laborum, & bonorum operum mercedem accepturos, licèt vel unicum solum aquæ frigidæ scyphum pro ejus amore pauperibus erogaverint: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* (Matth. 10.) Sed velim, aliquem toto vitæ suæ tempore jejunasse, omnia sua pauperibus distribuisse, ac portentosa mortificationis, & pœnitentiæ opera fecisse; si hæc fecerit, ut ab hominibus laudaretur: & si ea ex ostentatione pervulgarit nullam pro iis operibus in cælo mercedem percipiet: quia tota ostentationis, jactantiæ, & vanæ gloriæ merces est plausus, & favor humanus. Nec credendum, quòd Deus in cælo præmiet opera, quæ in terra homines ex ostentatione faciunt & pervulgant: hi certe mercedem non habebunt apud Deum: *Mercedem non habebitis apud Patrem.*

Luculenter dicebat S. Arsenius, quòd *qui bona opera facit ut studeat hominibus placere, similis est perpetuò haurienti aquam, & in canalem perforatum perpetuò infundenti.* (Surius in vita S. Arsen.) Sicut enim aquam nunquam congregaret, qui eam in cribrum, vel canalem perforatum projiceret; ita nec operum suorum aliquam unquam colliget mercedem, qui ea facit, ut ab hominibus videatur, vel qui illa ex ostentatione prædicat.

Familiari alia, & vulgata utar similitudine: gallinæ scilicet. Sicut enim gallina posito ovo glocitans, prodit ovum suum, & ideò illò spoliatur; ita & superbi qui virtutes suas canunt, & qui opera sua faciunt, ut ab hominibus videantur, eorum omnium fructum, premium, & mercedem perdunt. Quare S. Basilius inanem gloriam vocat *dulcem bonorum operum spoliatricem*: (S. Basil. in Constit. Monast. 11.) quia, scilicet, qui bona opera ob inanem gloriam prædicant, & coram hominibus faciunt, omni honorum operum præmio, & mercede spoliantur.

Narrat S. Gregorius Turonensis de quadam conjuge, quæ cum marito, servata utrimque virginitate, vixerat: quòd cùm ea mortua in sepulchrum deponeretur, & maritus diceret: *Gratias ago Deo meo, quòd ei conjugem meam reddam impollutam.* Ipsa de sepulchro vocem edidit, & clamavit: *Sile, sile vir Dei: quia non est necesse nostrum, nemine interrogante, aperire secretum.* (S. Greg. de glor. Confes. 32.) Timebat sapientissima virgo conjugi, ne meritum perderet, dum illud pandebat. Hoc, & timete vos: utque bonorum operum mercedem non perdatis, nolite ea pandere, & pervulgare: sed cùm bona palam facitis opera, quæ palam facienda sunt, ea ita facite, ut non optetis ea ab hominibus videri, & laudari; quin potiùs ea nesciri, & hominibus ignota fore ambite. At si bona opera non sunt pervulganda; *bona etiam opera non sibi, sed Deo sunt tribuenda.*

Bona opera non sibi, sed Deo sunt tribuenda: 1. PARS.

Licèt bona opera nostra à Deo, & à nobis simul sint, principaliter tamen sunt à Deo, qui omnia opera nostra operatur in nobis. Si movemur, Deus nos movet; si laboramus, ipse vires subministrat: si evigilamus, ipse nos excitat: si surgimus, ipse nos sublevat, si currimus, ipse nos portat, *in ipso tandem vivimus, & movemur, & sumus.* (Act. 17. 28) Et ut ait Isaias, ipse omnia opera operatus est in nobis. *omnia enim opera nostra operatus es in nobis.* (Isa. 26. 12.) Cur ergo de bonis operibus gloriabitur homo? Et cur gloriam eorum soli Deo non tribuet, dicens, *soli Deo honor & gloria.*

Deus: est primum movens, à quo moventur omnia, immobilisque manens dat cuncta moveri. Sine ejus, ut primi motoris, motu & concursu, creatura nec minimum quid agere valet; ita ut si suum Deus subtraheret concursum, oculus non videret, auris non audiret, non loqueretur lingua, intellectus non ratiocinaretur, nec homo aliquod opus, quantumlibet parvum, & exiguum, facere posset.

Quod potissimùm verum est de operibus bonis & meritoriis, non enim cogitare, vel quodcumque aliud opus supernaturale, meritorium, & gloria æterna dignum facere valemus sine Dei gratia, quæ nos præveniat inspiret, illuminet, excitet, adjuvet, & nobiscum operetur, *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.* (2. Cor. 3. 5.) Et ideò non nobis sed Deo danda est bonorum operum gloria, illique, ut primo, & præcipuo authori, omnia bona opera nostra sunt tribuenda.

Præ-

Prædicabat, corpus suum castigabat, pro hominum salute strenuè laborabat, multaque alia bona opera faciebat D. Paulus: ea tamen non sibi, sed Deo, ejusque gratiæ tribuebat, dicens: *Gratia autem Dei sum id quod sum.* Quasi dicat, si sim humilis, si patiens, si Dei obsequio addictus, & bonis quibusque operibus intentus, hoc à Dei gratia habeo: sine qua nihil sum, nilque bonum, & meritorium facere possum. O N. N. hoc idem sentire in vobis; firmiter credite, quòd si in grave aliquod peccatum non incideritis, si à statu peccati ad Deum conversi sitis, si Dei mandatis obtemperaveritis, si de inordinata, & vehementi quadam passione triumphaveritis; si ad virtutem propensi, si bonis operibus sitis intenti, hoc à Dei gratia habeatis. Hæc quidem à Deo sunt, & à vobis, sed plus à Deo quàm à vobis; nec à vobis esse possent, si à Deo prius non essent. Et ideò sunt quasi totaliter à Deo, sine quo nullo modo essent: *omnis virtus, & magna, & parva, à Domino Deo est.* Quare bona opera quæ facitis; Deo, ut primo, & præcipuo eorum authori, tribuite.

1. Cor. 15. 10.

Aug. l. de nat. boni c. 12.

Si opera nostra bona considerentur ut à nobis sunt, parva sunt. Imò, nihil sunt in ordine ad meritum, quia sine Dei gratia per nosmetipsos nihil bonum, nilque meritorium facere valeamus; sed Dei gratia adjuti, opera bona, supernaturalia, meritoria, & cælo digna facimus. Hedera ita debilis, & imbecilla est, ut humi repere soleat, si tamen muro vel arbori adhæreat, sursùm plurimùm se attollit, sic opera nostra ex se, & per se parvi sunt pretii, ac humi quasi repunt; sed per Dei gratiam fiunt bona, Deo placita, & cœlo digna, à Deo enim magis quàm à nobis habent, quòd bona, & meritoria sint. Quare Deo, tanquam eorum authori, tribuenda sunt, ac quæcumque bona faciamus opera, in spiritu humilitatis semper dicendum: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

Ps. 113.

Deut. 5. 32.

Prohibet Deus, ne ad dexteram, vel ad sinistram declinemus: *Non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Ad sinistram declinant, qui in peccata labuntur; & ad dexteram declinant, qui licèt bona opera faciant; ea tamen non Dei gratiæ, sed sibi tribuunt: *Declinare ad dexteram est, non Dei gratia, sed sibi tribuere velle quod rectum est.* Ad sinistram quidem nullus declinare debet; ita ut mala opera, seu peccata faciat; sed nec ad dexteram quisque declinare debet; ita ut bona faciens opera, ea non Deo, sed sibi soli tribuat. Cùm enim opus bonum, meritorium, & æterna gloria dignum facimus, à Deo accipimus gratiam, à qua habet illud opus, quòd sit supernaturale & meritorium, si autem à Deo habent opera nostra, quòd sint supernaturalia, & meritoria; cur Deo, ut eorum authori, non ea tribuemus; & cur de iis gloriabimur? *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Certè de bonis operibus gloriari non debemus; sed tribuenda sunt Deo, ut eorum authori, à quo habent, quòd bona, supernaturalia, & meritoria sint.

Aug. q. 48 in Deut.

1. Cor. 3. 7

Deus, est principale agens in bonis operibus nostris; ipse movet, excitat, & allicit ad agendum, ipse opus nostrum ad esse supernaturalitatis elevat, datque ei quòd habeat esse supernaturale, & meritorium; ipse cooperatur, & manum quasi ducit agentibus, datque vires ad perficiendum. Qua ergo fronte homo de sui gloriabitur operibus, quasi totaliter ab ipso sint? *Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur?* O homo, ne glorieris adversus Deum; sed ipsi da gloriam; eique quasi præcipuo authori, opera tua tribue. Protestatus est Deus, se gloriam suam aliis non daturum, *gloriam meam alteri non dabo*, quare operum tuorum gloria non tibi, sed Deo tribuas.

Is. 10. 15. Is. 42. 8.

Gloria operum nostrorum anathema est Deo; ideò qui eam sibi tribuit, est quasi fur, qui non sine gravi sacrilegio eam Deo furatur, *Fratres*, inquit S. Bernardus, *nemo ex vestrûm velit laudari in vita ista, quia quidquid hic favoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris.*

S. Bern. serm. 13. in Cant.

O quot fures in hoc mundo! Quàm multi operum suorum gloriam Deo furantur, sibique totaliter tribuunt, quasi non à Deo, sed ab ipsis solummodò fiant! Quàm multi, sicut Achan, furantur de anathemate, seu de gloria suorum operum, quæ tota Deo anathema esse debet! Quàm multi cum Pharisæo de propriis gloriantur operibus, quasi ab ipsis solis sint! Quàm multi, vano inflati arrogantiæ, & ostentationis fastu, dicunt, non sum sicut cæteri hominum: jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo, pauperibus multa singulis diebus distribuo, orationi mentali pluribus horis quotidie indulgeo? Superbi hujusmodi Pharisæi, qui vanè in hoc mundo se exaltant, in alio haud dubiè humiliabuntur, non enim operum suorum mercedem in cælo percipient, qui operum suorum gloriam Deo in hoc mundo furantur. Et ut ait S. Chrysostomus, quid à Deo accipient,

Jos. 7.

piunt, qui nihil actionum suarum Deo dederunt, sed eas totaliter sibi arrogarunt, Chrysh. 13 oper. imperf. *Quid enim à Deo accipies, qui nihil Deo dedisti?* Hi sanè nil à Deo accipere merentur. Quare, sicut castissimus Patriarcha Joseph heram suam domino reliquit illibatam: ita nos totam, & integram operum nostrorum gloriam Deo relinquamus, & tribuamus.

At opera nostra, non solùm tribuenda Deo, Gen:39. ut eorum authori: *sed etiam ad ejus gloriam sunt dirigenda, & referenda.*

III. PARS *Bona opera, non ad malum finem, sed ad Dei gloriam sunt dirigenda.*

Actiones, quantumvis ex natura sua bonæ sint, ut jejunare, orare, meditationi diù vacare, largas pauperibus eleemosynas erogare, peregrinos hospitio recipere, & alia his similia; si fiant ex vana gloria vel alio pravo affectu; malus ille affectus, & prava hæc intentio, est modicum fermentum, quod totam bonis operis massam corrumpit; quodque tantam bonis operibus malitiam infundit, ut bonitatem suam perdant, bona esse desinant, & ex bonis mala fiant. Sed è contrario etiam, omnia opera, cujusvis naturæ existant (modò ex se mala non sint) bona fiunt per rectam intentionem; & ut ait D. Augustinus, *bonum opus intentio* s.Aug.in psal.31. *facit.* Velim, opera ex se sint indifferentia ut ambulare, studere, & laborare, velim, opera sint nobis cum brutis communia, ut comedere, bibere, dormire, audire, videre; ea bona, pretiosa, & æternæ vitæ meritoria facit recta intentio.

Quæ omnia mirabiliter explicat Christus Matth.6. Dominus, dicens: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Per oculum enim intelligit intentionem; quæ si mala & nequam fuerit, totum boni operis corpus vitiat, malumque & tenebrosum reddit, si autem bona, & recta fuerit intentio, totum boni operis corpus bonum efficit. Quare in operibus vestris à prava omni abstinete intentione, eaque omnia ad bonum finem, seu, ad Dei gloriam dirigite.

Juxta Theologorum placitum, actiones specificantur ab objecto, seu, à motivo, & fine, quem sibi in operando proponit agens. Sic, *jejunare* ad satisfaciendum pro peccatis, est actus pœnitentiæ: *jejunare* ad vincendas carnis tentationes, est actus castitatis, *jejunare* ad liberandas animas in Purgatorio detentas, est actus charitatis erga proximum: *jejunare* ex Dei amore, est actus charitatis in Deum. Hi autem omnes fines, quos sibi proponere potest quis in operibus suis, boni sunt, & utiles: sed præcipuus finis ad quem quisque suas dirigere debet actiones, est Dei amor, ejusque gloria. Ita ut sive quis bibat, sive comedat, sive oret, sive, jejunet, sive alia quævis bona opera faciat, ea semper ad Dei gloriam dirigat: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei* 1.Cor.10 31. *facite.*

Piissimus Imperator Jovinianus in vitæ suæ Potan. artic. bell. part. 2 hist. 47 scopum, Christum, ejusque unius gloriam sibi præfixerat, ad Christi gloriam & honorem omnem belli apparatum, omnes vigilias, molestias, curas, omnesque actiones referebat, & ideò in Symbolum hæc verba assumpserat: *Scopus vitæ meæ Christus.* Hunc scopum sibi etiam præfigere solent viri pii: & nos in eundem scopum omnes orationes, jejunia cuncta; imò, & omnes actiones, sive bonas, sive indifferentes, collineare debemus. Non de iis solummodò loquor, qui religioso cuidam ordini nomen dederunt: verùm & de mercatoribus, causidicis, aulicis, judicibus, plebeiis, & cunctis utriusque sexus personis, quæ in omnibus operibus Christum Dominum, & gloriam æternam respicere debent; ac ea ad Christi gloriam, & ad assequendam Beatitudinem dirigere.

Cardinalis Farnesius (qui posteà Papa Paulus III. pro stemmate sagittam ad scopum di- Tipot. symbol. & Cardinal. rectam assumpserat, subjecto hoc lemmate: *Sic mitte sagittam.* Scopus ad quem purpuratus ille Antistes sagittas, seu, omnes actiones suas dirigebat: Christus erat, ad cujus gloriam omnia referebat: Et hic scopus in quem sagittæ, seu, omnes actiones nostræ sunt collimandæ. Ad hunc scopum studia, preces, lites, negotia, ac omnia penitùs opera dirigenda; omniaque propter Dei gloriam, & ad majorem Dei gloriam sunt facienda.

Adhuc unum scopum sagittas suas, seu, omnes actiones suas perfectè dirigebat sancta Magdalena de Pazzis, dicens: *Si crede-* Laucitius opusc. spirit. Tom. 2. *rem, me uno solo verbo dicto ob alium finem, quàm ob amorem Dei (etiamsi non esset ejus offensa) posse evadere Seraphinum, nunquam illud dicerem.* In eundem scopum S. F.Sale.f. introduct. p.4 c.11 Franciscus Salesius omnia opera perfectissimè collimabat, ajens: *O quàm bonum est non operari nisi propter Deum, non delectari nisi in Deo! Si vel pilum affectus in me deprehenderem, qui à Deo non oriretur, vel ad Deum non referretur, eum quantociùs evellerem.* Ad eundem tandem scopum, seu, ad Christum Dominum ita sagittas

gittas suas dirigebat, Sponsa sacra, ut cor ejus vulneraverit: *Vulnerasti cor meum soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*. Benè ait: *In uno oculorum*: quia quidquid faceret Sponsa, unus erat ei oculus, una erat ei intentio, nempe Sponi sui gloria, ad quam omnes actiones suas dirigebat. Sic, unus sit nobis oculus, una intentio; animæ, scilicet, salus, & Dei gloria. O vos Judices, vos Jurisperiti, vos patres familias, vos famuli & ancillæ; vos omnes qui sæcularibus ita implicati estis, ut vix qualibet die aliquibus momentis orationi vacare valeatis, vestra saltem opera aurea intentione informate, eaque omnia ad Dei gloriam dirigite.

Cant. 4.

De malis operibus non loquor, quæ ad Deum dirigi non debent, magna enim esset imprudentia ad Deum dirigere mala opera, quæ illi displicent; quæ ille reprobat, abjicit, & severè punit. Sed illi offerenda sunt alia opera, nec solùm vita nostra in communi ad eum est dirigenda; sed in singulis actionibus respiciendus Deus; ac earum qualibet divinæ ejus Majestati est offerenda, & ad ejus gloriam referenda.

Navis quocumque naviget, sive ad Orientem, sive ad Occidentem, sive ad Meridiem, sive ad Septentrionem, acus nautica polum semper respicit. Sic, inquit Sanctus Franciscus Salesius, sive prospero, sive adverso pulsemur vento; sive in pace, sive in bello; sive edamus, sive bibamus, sive oremus, sive aliud quidpiam faciamus, semper polum, seu Deum nostrum respicere, & omnia ad ejus gloriam facere debemus.

Ibid.

Polum hunc continuè respicere soliti sunt viri sancti; ad Deum actiones suas dirigere consueverunt omnes, & præcipuè unus è priscis illis Eremi cultoribus, qui priusquàm quodcumque opus faciendum susciperet, paulisper subsistebat. Rogatus, cur ita? Respondit: sagittarium imitor; qui antequam sagittam suam vibret, parumper subsistit, ut directo oculo eam in scopum collimet: sic ego, inquit, priusquam operi me accingam, aliquantulùm hæreo, ut ad Deum, qui omnium operum nostrorum finis, & scopus est, illud dirigam.

O utinam omnes homines bonis actionibus incumberent, easque omnes ad Dei gloriam, tamquam ad scopum, & finem suum dirigerent! Sed ò quàm multi ab hoc scopo aberrant! Quam multi in omnibus suis operibus, & negotiis aliud à Dei gloria intendunt! Patres familias magna sollicitudine filios scientiis imbuunt, quare hoc? Ut eos ad sæculi dignitates evehant, suamque familiam amplificent. Juvenes multi noctes insomnes traducunt, magnis expensis rem familiarem perturbant, muneribus munera addunt, quare hoc? Ut vili creaturæ placeant, ut cujusdam domicellæ gratiam, & cor sibi concilient. Adolescentula singulis, & maximè festis diebus, in speculo vultum suum diù contemplatur; ante crystallum se pectit, crispat, ornat, cur hoc? Ut juvenem, cui placere intendit, alliciat, decipit, illaqueet. Quid intendit gulosus, nisi crapulam? Hoc solum cogitat, hoc curat, ut cibi palato sapiant. Quid intendit ebriosus, nisi optimo se ingurgitare vino: in lagenam suam collimat sagittas, & nonnunquam totam per hebdomadam desudat, ut die Dominica Baccho incensa offerat, & mero innatet. Quid avarus, nisi pecunias? Quid libidinosus, nisi carnis voluptates? Quid ambitiosus, nisi dignitates sæculi? Quid omnes peccatores, nisi vitiis suis indulgere intendunt?

O quàm malæ, & perversæ sunt hujusmodi intentiones? Si sapiatis, omni peccato valedicetis; & bonis operibus vacantes, ea omnia, non ad lucrum, non ad vanitatem, non ad placendum hominibus, sed ad Dei gloriam dirigetis. Si sapiatis, oculi, & intentiones vestræ ad Deum semper erunt: Deusque benigno vos inspiciet oculo vosque benefica manu coronabit in cælo. *Amen*.

DOMINICA UNDECIMA.

POST PENTECOSTEN

DE

CHRISTI OPERIBUS.

Benè omnia fecit. Marc. 7. 37.

IN quolibet hujus mundi regno sunt quidam viri Primarii, & Magnates, qui altiores post Regem sedes occupant, qui ad eminentiora obeunda assumuntur, & qui privilegiis multis potiuntur. Hi autem ad hanc suam magnitudinem ideò pervenere, vel quia ex parentibus à Rege dilectis geniti sunt, vel quia ingenio, & arte multa pollent ad gerenda regni negotia, vel quia res bellica eis prospera fuit, vel quia divitiis multis primas dignitates emerunt.

Ad has quidem sæculi dignitates pervenire nequeunt omnes, quia non habent omnes, quo ad illas ascendant. Sed ad pri-

primas regni cęlestis dignitates evehi cuique facile est, quia ad tale regnum obtinendum, operibus bonis est solummodò vacandum, & quo quis plura, & meliora opera fecerit, Matt. 5. 19. eò major in regno cælorum erit. *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*.

In hodierno autem Evangelio, ut primarium bonorum operum exemplar, nobis proponitur Christus, qui *benè omnia fecit*. Quò magis divino huic exemplari conformes fuerimus, eò altiores in cælo sedes assequemur, quare, ut quisque, quantùm fas erit, exemplar illud imitari contendat, de Christi actionibus & operibus ista erit concio, &c. *Ave*.

IUsti in hoc mundo sunt arbores bonæ, quæ bonorum operum fructus plurimos dare solent, sed plerique, licèt justi, bonorum operum fructus producunt tardè, per intervalla, & cum aliqua imperfectione. Eos producunt tardè, quia in primis vitæ suę annis, vel rationis usu non pollent, vel bonis operibus animum statim non applicant hos etiam fructus producunt per intervalla, & non indesinenter, quia mentem bonis operibus semper intentam non habent, nec habere possunt, eos tandem producunt cum aliqua imperfectione, quia licèt aliqua interdum opera perfecta, & omnibus numeris absoluta, faciant; in hoc mundo tamen sunt bona mixta malis, & nemo tam bonus, qui non aliquid mali faciat; nec tam perfectus, qui non aliquando à lege deviet; vel saltem alicui, in suis actionibus, imperfectioni non succumbat.

Hoc ita fieri solet apud homines; at de Christo aliter sentiendum, & de illo, sicut de aliis hominibus, fari nefas esset, ipse enim opera bona & actiones bonas fecit promptè, indesinenter; & perfectè. Christus actiones bonas fecit. 1. *Promptè*, sine ulla retardatione. 2. *Indesinenter*, sine ulla intermissione. 3. *Perfectè*, sine ullo defectu.

I. PARS. *Christus bona opera fecit promptè, sine ulla retardatione.*

IN primis vitę nostræ diebus, & annis, anima nostra, tenebris ignorantiæ involuta, in corpore quasi sepulta delitescit; sed Christi Salvatoris anima nulli unquam igno- Aug. l. 2. de pecc. mer. & rem. c. 29. rantiæ subjacuit. Ut enim ait D. Augustinus, *in infantilibus membris nostris anima rationalis miserabili ignorantia pregravatur; quam ignorantiam nullo modo fuisse crediderim in infante illo, in quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis. Nec illam ipsius animi infirmitatem in Christo parvulo fuerim suspicatus, quam videmus in parvulis.*

Absit, ut credamus, aliquam fuisse ignorantiam in eo, in quo fuere absconditi omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei: non solùm cùm factus est vir magnitudinis perfectæ, & completæ; verum, & cùm fuit infans unius diei, & in ipso conceptionis suæ momento: ut enim ait S. Bernardus, *non minori fuit sapientia Jesus conceptus quàm natus, parvus quàm magnus*. At quod adhuc magis mirandum: non solùm in primo conceptionis suæ instanti Christus perfectam habuit cognitionem, & scientiam; sed etiam ex tunc operari, & actus bonos elicere cœpit: ex tunc enim æterno Patri sese obtulit, ac proprius actibus mereri incępit.

Sicut Christi intellectus nunquam fuit rationis usu privatus; ita & voluntas ejus nunquam fuit otiosa: Christus enim a primo conceptionis suæ instanti, propriis actibus semetipsum Patri voluntariè, & generosè obtulit. Christus, inquit D. Paulus, *ingrediens mundum*, seu à conceptionis suę momento, Patri æterno dicit: *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi; ecce venio*. Hebr. 10. 5. Christus, inquam, in conceptionis suæ momento Patrem compellans, dixit: Pater mi, holocausta, & victimæ pecorum, quæ tibi à mundi primordio oblata fuere, te in homines iratum placere non valuerunt; sed jam corpus quod aptasti mihi, in hostiam vivam, sanctam, & acceptabilem, tibi pro totius generis humani salute offero. Sui ipsius oblationem in futurum Christus non distulit; sed ab ipso conceptionis suæ instanti, se ęterno Patri obtulit, ac ex tunc opera bona, & meritoria facere cœpit.

Non aliquantulùm distulit Christus actus meritorios elicere; sed ab ipso conceptionis suæ momento, mereri cœpit. ut docent D. Thomas, D. Bonaventura, & Doctor subtilis. D. Th. 3. p. q. 34. a. 3. D. Bon. in 3. d. 18. Cujus rei ratio est, quia Christus in illo instanti habuit scientiam infusam, ut diximus; ac proinde potuit in eodem instanti liberum voluntatis suæ actum elicere circa objecta per talem scientiam cognita. Itaque, si in hoc instanti per hanc scientiam consideravit Deum ut bonum, & beneficum, potuit illum ex charitate liberè diligere: & similiter, si per talem scientiam cognovit, volũtatem Patris esse, ut ipse in mortem pro hominum salute se Patri offerret,

ferret, potuit statim obedire, & æterno Patri se pro eorum salute offerre; potuit ergo Christus in illo instanti, aliquo ex his actibus mereri; ergo in illo instanti meruit. Hæc ultima consequentia patet, quia Christo Salvatori tribuendum est id omne quod maximè conducit ad Dei gloriam, & hominum salutem, pro illo instanti, quo potuit illud operari, si ergo in primo conceptionis suæ instanti Christus mereri potuerit, dicendum & quòd pro tunc meruerit.

Sicut in eodem instanti, quo sol cœpit esse, cœpit etiam illuminare; ita Christus, cùm in primo conceptionis suæ instanti habuerit intellectum perfectissimè illustratum, ac voluntatem paratam, & omnibus numeris absolutam ad eliciendum actum meritorium: nilque habuerit quod eam à tali actu eliciendo retardaret; dicendum, quòd talem actum elicuerit.

Nec mirum, quòd illud de Christo asseramus; cùm de bonis Angelis plurimi sentiant Theologi, quod a primo creationis suæ instanti ad Deum se per proprios actus converterint, & per talem sui ad Deum conversionem, gloriam æternam meruerint. Si enim concedamus, Angelos ab ipso creationis suæ instanti meruisse; quanto magis fatendum, quod Christus, qui est Rex, & caput Angelorum, a primo conceptionis suæ instanti meruerit.

Miramini Christum Redemptorem, qui ingrediens mundum, & ab ipso conceptionis momento, Patri se offert, actusque meritorios elicit. O quàm promptè Christus bona opera operatus est! Sed, ò quàm tardè plerique hominum bonis operibus faciendis se accingunt! *Multi* enim se mundo vitiis, & deliciis millies offerunt, Deo nunquam! *Multi* Deo se consecrant, sed tardè; cùm scilicet tædet eos vivere, vel cùm à mundo despiciuntur & reliquuntur: *Multi* tandem ad Deum se convertere, illi se offerre, & bonis operibus incumbere differunt de die in diem. O homo infelix convertere ad Dominum Deum tuum; ne tardes converti ad Dominum, nec differas de die in diem; sed citò bonis operibus vaca, fac secundùm exemplar quod tibi monstratum est; imitare Christum, qui sine ulla mora bonum opus operatus est; & *quocumque facere potest manus tua, instanter operare.* Eccles. 9. 10.

Præcepit Deus Judæis, ut fructuum suorum primitias promptè ipsi offerrent; *Primitias tuas non tardabis reddere.* Primitiæ hominis sunt primi rationis & voluntatis actus; tales primitias offer libenter Domino. Ne te geras instar impiorum, qui vitæ suæ primitias, totumque adolescentiæ & juventutis tempus mundo, voluptati, & vanitati consecrant; Deo verò, aut nihil, aut solas vitæ impiæ reliquias reservant. Ne illos imiteris; sed primo manè, seu promptè te totum Deo offer, bonisque operibus faciendis sedulò incumbe. Exod. 22. 29.

Docet Angelicus Doctor, quòd ubi primùm rationis usum assecuti sunt homines, ad Deum per fidei & amoris actus se convertere debeant; quòdque eo ipso, quo illustrante rationis & fidei lumine, Deum noverunt ut Creatorem, Redemptorem, & sanctificatorem; ipsum diligere; seque totos ipsi offerre & consecrare teneantur. Sed, ò cæcitatem, & intolerandam hominum malitiam, quæ tanta est, ut non Deo se offerant, nec bonis operibus faciendis se dedant; sed potiùs vitiis & peccatis miserè incumbant. O N. N. discite benè agere; discite promptè, & sine ulla mora, bonis operibus vacare, instar Christi, qui bona opera fecit promptè, sine ulla retardatione; *qui etiam bona opera fecit indesinenter, sine ulla intermissione.*

Christus bona opera fecit indesinenter, sine ulla intermissione.

2. PARS.

TAnta hominum est inconstantia, ut vix reperiatur unus, qui in bonis operibus faciendis perseveret; sed jam benè, & mox malè operantur, ac à bonis operibus ad mala facilè declinant. Paucos reperire est, qui similes sint Regio Vati, qui à Dei mandatis non declinabant; *A judiciis tuis non declinavi.* Plerique mutant mores sicut natura colores, & à Dei mandatis sæpè declinant, ut pravis suis propensionibus indulgeant. Ps. 118. 102.

Plerique, inquit S. Hilarius, similes sunt arundini; *quia ad omnem ventorum flatum*, id est, *ad immundorum spirituum flatum vagantur.* Cùm flat ventus Spiritus sancti, aliquo tempore orant, jejunant, aliisque pietatis operibus vacant; sed si immundorum spirituum flatu pulsentur, relictis omnibus pietatis exercitiis, ad prava opera citò declinant. Hilar. c. 11. M. t. th.

Eos etiam Lunæ similes dixerim; *stultus ut Luna mutatur*, Luna jam est pulchra, nunc pallida, interdùm rubra, & aliquando fusca; Luna etiam semper crescit, vel decrescit, & nunquam in eodem statu permanet. Sic plerique hominum ut

Luna

Luna mutantur, nunc enim orant, & mox blasphemant; hodie jejunant, & cras gulæ inserviunt, hodie pii, cras impii sunt; hodie totaliter Deo, & cras totaliter, dæmoni & peccato serviunt; talisque eorum est inconstantia, ut indesinenter à bono in malum, & à malo in bonum migrare soleant.

At aliter Christus Dominus, qui ab instanti conceptionis suæ bonis operibus vacavit, nec ab iis producendis unquam cessavit; sed indesinenter usque ad ultimum vitæ terminum actiones bonas sine ulla intermissione fecit. Ad perfectionem enim Christi pertinuit, ut potentiæ ejus nunquam essent otiosæ: & ideò dicendum, quòd semper essent in actu; quòdque cùm ab unius virtutis actu Christus vacaret, ad alium statim transiret. Sicut enim Angeli nunquam transeunt ab actu ad non actum; quia potentiæ eorum sunt semper in actu. ita Christus, qui illis similis fuit in operando, nunquam transiit ab actu virtutis ad non actum virtutis, sed semper, & sine ulla intermissione, obedientiæ patientiæ, humilitatis, charitatis, vel alia rum virtutum actus elicuit. Hisque actibus occupatus erat, etiam cùm dormiebat, quia quiescente ejus corpore, per scientiam infusam, quæ ex phantasmatibus non pendebat, intellectus ejus erat in perfecta vigilia, & voluntas ejus, tali scientia illustrata, amore Dei ardebat, & actus virtutis continuè producebat. Et ideò de Christo dicitur, quòd *pertransiit benefaciendo*, tota enim vita ejus fuit transitus, & ab ipso conceptionis suæ instanti usque ad mortem transiit, semper & ubique bona opera faciendo. Unde dicunt Theologi, quòd Christus ab instanti conceptionis suæ usque ad mortem continuè, & sine ulla intermissione santis suis actionibus meruerit.

Suarez in 3 p. disp. 19 sect. 3.

Act. 10. 38.

Quod verissimum esse patet, quia toto hoc tempore Christus nunquam ab opere vacavit, nullaque ejus actio mala, vel indifferens fuit, sed omnes factæ fuere cum plena deliberatione, & summa voluntatis libertate; omnes ad finem bonum, honestum & supernaturalem fuere relatæ, omnesque tandem omnibus numeris absolutæ & completæ fuere, ac proinde talibus actionibus semper meruit. In hoc conveniunt Alensis, D. Thomas, D. Bonaventura, Doctor subtilis, & omnes Theologi, & præcipuè doctissimus Isambertus, qui sic ratiocinatur.

Perfecta charitas postulat, ut quandiù intellectus hominis viatoris cognoscit objectum bonum & honestum bonitate & honestate, supernaturali, tandiù voluntas exerceat actus corresspondentes tali cognitioni, ac proinde meritorios: atqui charitas Christi viatoris fuit perfectissima, ut constat ex sacris literis, intellectus etiam ejus à primo suæ creationis instanti usque ad vitæ finem, habuit semper actum aliquem suæ scientiæ infusæ circa aliqua objecta supernaturalia, ergo & voluntas Christi à primo creationis suæ instanti usque ad vitæ finem habuit semper aliquem actum meritorium, ac proinde Christus Dominus continuis actibus meritoriis totam suam vitam peregit.

Heu! quot actus meritorii in uno homine Christo? Sed, quot etiam actus demeritorii in infinitis hominibus, qui peccatum sicut aquam hauriunt? Heu! quot sunt, quorum multiplicatæ sunt iniquitates & peccata? Christus meruit, & ipsi demerentur; Christus continuis virtutum actibus meruit ipsis gratiam & gloriam, & ipsi innumeris suis criminibus millies digni facti sunt, qui ad Tartara præcipitentur.

Contemplare ergo, ò Christiane, Christum, actibus vitutum indesinenter vacantem, & rubore faciem tuam vela, quòd similibus actibus aut nunquam, aut rarissimè incumbas. Interroga te de te, pete à teipso, quibus usibus totum vitæ tuæ tempus insumpseris, & invenies fortè, quòd vel nihil agendo, vel aliud agendo, vel malè agendo, major vitæ tuæ pars pertransierit, virtutibus autem, necnon iis quæ salutis tuæ sunt, rarissime, & fortè nunquam debitè vacaveris. Perpende sedulò, quos patientiæ, charitatis, humilitatis, aliarumque virtutum actus ab adolescentia elicueris, & fortè nihil invenies in manibus tuis. Erubesce ergo, ò Christiane; quià Christo nomen habes, & qui Christi virtutes sectari renuis, erubesce, & si nomine, & re Christianus esse velis, imitare Christum, qui indesinenter bonis operibus vacavit, ac, quantum fas erit, bonis oper ibus insiste.

Scis, o Christiane, quod in tremendo judicii die Christus *reddet unicuique secundum opera ejus.* Si multa perpettaveris crimina, si plurimis tunc sceleribus gravatus inveniaris, reddet tibi secundùm mala hæc opera, teque æternis suppliciis adjudicabit. Sed si bonis operibus faciendis studiosè adhæseris, teque tunc inveniat operibus me meritorijs prædivitem, ad æterna præmia te vocabit, tibique mercedem operibus tuis congruam dabit.

Rom. 2. 6.

Me-

Memento, quòd ad cælestia Regna Deus non vocabit peccatores, nec desides: sed operarios, qui bonis operibus faciendis accuratè incubuerint: *voca operarios, & redde illis mercedem*. Si operarius iniquitatis fueris: si malis operibus incubueris, & tunc criminibus inquinatus reperiaris, non vocaberis ad æternam beatitudinem possidendam; sed ad æternos cruciatus damnaberis. Si autem benefeceris, & in statu gratiæ tunc inveniaris ad mercedem æternam recipiendam vocaberis; tantaq; tibi dabitur merces, quot & quanta erunt bona opera quæ in hoc mundo feceris. Quare, quantùm fas erit, bonis operibus vaca: quodcumque poterit manus tua instanter operare, & quantùm poteris, imitare Christum Salvatorem, qui in hoc mundo bona opera fecit indesinenter, sine ulla intermissione: *ac etiam perfectè, sine ullo defectu*.

Matth. 20.

3. PARS. *Christus bona opera fecit perfectè, sine ullo defectu*.

HOminum aliqui, turpi indulgent otio & ab omni opere plerùmque vacant, quibus dicere possemus cum Patre familias ò viri desidiosi, qui à Deo creati estis, ut indesinenter pro ejus gloria laboretis, *quid hic statis tota die otiosi?* Alii, non quidem otiosi sunt, sed, quod pejus est, in vanum, & in malum laborant, ac pravis operibus, necnon peccatis multis se dedunt: & hujusmodi à se repellit Deus, dicens; *Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*. Alii tandem, tepidi, inconstantes & fluctuantes sunt inter bonum, & malum; quia iam bonis, & mox malis operibus incumbunt. Christus autem, qui exemplar erat à Deo nobis propositum, non otio vacavit: non etiam aliquid mali fecit, sed semper bonis operibus adhæsit. Ac ita perfecta fuere omnia, & singula ejus opera, ut nullus in eis defectus fuerit, & esse potuerit quia impossibile erat eum peccare, & in via virtutis quomodòcumque deficere.

Matth. 20. 6.

Ps. 6. 9.

Receptissimum est in scolis hoc ex D. Dionysio sumptum axioma: *Bonum ex integra causa; malum ex quocumque defectu*: vel, ut loquitur Doctor Angelicus, *Bonum ex una integraque causa existit; malum autem ex singulis, singularibusque defectibus*; Sicut ad perturbandam corporis sanitatem sufficit, vel potius immoderatè sumptus, vel cibus minùs salubris ingestus, vel frigus insolitum, aut calor vehementior, cruditas in stomacho, unius nervi contractio, ossis unius contritio, vel minimus quisque alius defectus; ita ad hoc ut opus aliquod sit bonum, & meritorium, fieri debet tempore, & loco debitis, rectâ cum intentione, & cum concursu omnium circumstantiarum, opus bonum complentium. Unde si vel minimum quodque ex requisitis desit, non opus bonum, sed opus malum fit: quia *bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*. In Christi autem operibus nullus fuit, nec esse potuit defectus. Sed ejus omnia opera bona, integra, & perfectissimè facta fuere; *Benè omnia fecit*.

D. Th. 1. 2. q. 18. a. 4. ad 3.

Deus nos omnes citharœdos esse voluit, voluitque ut eum lauderemus in cithara; *Confitemini Domino in cithara*. Si in cithara vel una fides rupta sit, omnis concentus tollitur, omnisque ars, & industria frustra desudat. Sic si in virtutum praxi una chorda defuerit, si unicus in actu, aliunde bono, defectus exstiterit, actus ille non est bonus, sed malus; *Quomodo cithara non emittit vocalem sonum atque compositum, si saltem una chorda rupta fuerit; sic si una virtutum corda defuerit, non poterit melos dulce resonare*.

Ps. 32. 2.

S. Hier. lib. 6. in. Is. c. 16.

Pharisæus ille, qui in templum oraturus ascenderat, multarum virtutum laude præclarus erat, non erat raptor, nec adulter; jejunabat, decimas solvebat, aliaque multa opera ex se bona faciebat, ea tamen non censebantur bona, sed mala, quia una chorda in ejus cithara deerat, nempè humilitas, ea omnia quæ faciebat, mala erant; quia ea ex affectu vanitatis faciebat. Sic multos reperire est, qui bonis vacant operibus, sed in iis una corda deest. Orant flexis genibus, & oculis ad crucem defixis; sed mens aliò evagatur: ecce chordam quæ deest. Largas tempore opportuno pauperibus erogant eleemosynas, easque ex propriis, & non ex alienis effudunt, sed eas faciunt ut videantur ab hominibus: ecce chordam quæ deest. Jejunant, & arctâ abstinentia corpora cruciant; sed ex affectu avaritiæ hoc agunt; ecce chordam quæ deest; ecce defectum unum, quo fit ut opera quæ ex se bona erant, mala evadant. At in Christi operibus nulla chorda defuit, nullusque fuit, nec esse potuit defectus; ita perfecta fuere omnia, & singula eius opera, ut impossibile fuerit in eis vel minimum defectum reperiri. Imò ita perfecta fuere ejus opera, ut quodlibet eorum fuerit pretii & valoris infiniti.

In tremendo ultimi judicii die examinabit Deus universa hominum opera; *Interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur*: Heu! quot opera vana, & inutilia: quot nullius pretii & valoris, quot vè peccaminosa, & ma-

Sap. 6. 4.

& mala ab hominibus perpetrata fuisse inveniet? At Christi Salvatoris opera ita perfecta fuere, ut ea infiniti valoris, & pretii extitisse dicant omnes Theologi. Nec de hoc ullatenùs ambigendum; quia valor actionum crescit ex dignitate personæ operantis, quare Cùm Christi persona fuerit infinita, omnes etiam ejus actiones fuere valoris infiniti. Et revera actiones Christi, ut loquitur S. Dionysius fuere *theandrica*, & *Dei viriles*, id est, actiones Hominis Dei. Fuerunt ejus actiones simul à natura humana; & a supposito divino, fuere à natura humanas illas eliciente, & a supposito divino illas *deificante*, ut fatur S. Gregorius Nazianzenus; quare cùm suppositum illud divinum seu Persona divina Christi, quæ terminabat naturam operantem, fuerit, infinitæ dignitatis, dicendum, quòd omnes Christi actiones fuerint infiniti valoris. Quis ergo dubitare poterit de perfectione actionum ejus? Quis non fatebitur, eas fuisse summè perfectas? Sed quis non deplorabit infirmitatem, & malitiam hominum; quæ tanta est, ut omnia & singula eorum opera plurimis maculis & defectibus scatere soleant.

S. Greg. Nazianz. orat. 2. de Filio.

Isa. 64. 6.

Facti sumus ut immundus omnes nos, inquit Isaias Propheta, *& quasi pannus menstruata universæ justitiæ nostra*. Nullus quidem diù in hoc mundo vivit, qui peccatis aliquando non inquinetur, & qui in aliquam immunditiam non declinet, falluntur que, qui nullo se peccato inquinari putant: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus*. Nolite errare, fratres, ac firmiter credite quòd quantumvis sancti sitis, aliqua tamen in animabus vestris est immunditia: *Facti sumus ut immundus nos*. Sed quòd magis adhuc lugendum est, bona etiam opera, & virtutes nostræ plenæ sunt immunditiis, & defectibus: *Quasi pannus menstruata universa justitia nostra*. Jejunia quibus corpora nostra affligimus, orationes, & preces quas ad Deum fundimus, pœnitentiæ, & mortificationes quas propter Deum assumimus, omniaque opera bona quæ facimus, maculis, & defectibus referta sunt, ac sæpè coram Deo malæ & imperfectæ sunt actiones, quæ in oculis nostris bonæ, sanctæ, & perfectissimæ videntur: *Sæpè justitia nostra ad examen divina justitiæ deducta, injustitia est, & sordet in districtione justi Judicis, quòd in oculis fulget operantis*.

1. Joan. 1. 8.

S. Greg.

Credis, te Pœnitentiæ Sacramentum debitè recepisse, & Deus in hac tua actione aliquid mancum & inordinatum fortè inveniet. Arbitraris, te debita cum dispositione ad sacram Synaxim accessisse, & fortè Deus te in aliquo deliquisse judicabit. Humilitatis, patientiæ, charitatis, & aliarum virtutum actus quos elicuisti, perfectos, & æterna mercede dignos censes, & Deus in iis fortè aliquid Purgatorii flammis luendum reperiet. Quare sedulò discutienda, & quantùm fas erit, perfectè facienda sunt opera nostra instar Christi; cujus omnia opera perfecta, & sine ullo defectu extitere. Opera ergo bona promptè, indesinenter, & pefectè facite, sicut Christus, & operibus vestris debitam in cælo mercedem percipietis. *Amen.*

DOMINICA DUODECIMA POST PENTECOSTEN.

DE HOMINIS IN DEUM AMORE.

Diliges Dominum Deum tuum Luc. 10.

ATtendite, Fratres charissimi: attendite; & videte, qualia præcepta nobis injungit Deus noster, non aspera & difficilia, & gravia, & importabilia: non quidem jugulare filios, ut olim crudelissimi dæmones idolorum cultoribus præcipiebant, non lacerare carnes, verberibus, non pedibus nudis super ferreos tribulos ambulare, sed quid? *Diliges*, inquit, *Dominum Deum tuum*. Nil aliud petit, nihil aliud imponit, nihil aliud à nobis requirit, solum amorem flagitat, hoc solo pro tot nobis impensis beneficiis, & donis, contentus est.

Nil facilius, quam Deo dare, quod à nobis exigit, nil suavius, nil optabilius, quam illum amare, sed nihil mihi difficilius videtur, quam de hoc hominis in Deum amore debitè loqui, hæc me terret materia, ac totus pertimesco, cùm de sancto hoc amore sermonem instituere cogito.

Verùm est, quod de eo differere nunc conscientia dictet, charitas suggerat, Spiritus sanctus ingerat, & hodiernum Evangelium invitet. Sed quia *indignè de amore loquitur, qui non amat*: cùm sancto hoc amore non ardeat cor meum, de eo concionem habere pertimesco, & timerem magis, si Spiritum sanctū corda vestra ad verba mea debite recipienda præparaturum non sperarē. Sed Spiritus ille amoris dabit mihi, ut de Dei amore dicam, nostrùmque omnium corda

S. Bern.

corda sanctè hoc amore accendet, si debitè ejus auxilium imploraverimus, mediante pulchræ dilectionis Matre, &c. *Ave.*

NEmo ita obduratus; ita ferreus & inhumanus nemo, qui suos ad cælum aliquando non elevet oculos, quique aliquem amoris divini actum non eliciat. Sed ita exiles & imperfecti esse solent hominum in Deum affectus, ut verè cum Seraphico Francisco dici possit, Deum ab hominibus non amari sicut oportet: *Amor non amatur*.

Deum quidem amant multi: sed tanta cum tepiditate, & in gradu ita remisso, ut nec frigidi, nec calidi sint. Alii amant Deum, sed non illum solùm diligunt: cùm illo etenim amant mundum, commoda sua, sæculique voluptates. Deum tandem amant alii: sed interdùm solùm, & per intervalla, nuncque illum amant, & nunc in illum peccant, eique injuriam irrogant.

O quàm imperfecti hujusmodi omnes amores! Non sic Deus ab hominibus amari vult: ab iis enim optat amari *ardenter*, & non remissè; *Unicè*, & non simul cum aliis: *Semper*, & non per intervalla. Deus amandus est ardenter, amandus est unicè, amandus est semper: Deus amandus est: 1. *Ardenter*, sine modo & remissione: 2. *Unicè*, sine socio & consorte: 3. *Semper*, sine termino & fine. Deus amandus est ardenter, unicè, & semper: en tres hujus concionis partes.

I. PARS. *Deus est ardenter amandus.*

VOluntas fertur in objectum, quia bonum est verè, vel apparenter; & quò magis bonitas in objecto elucet, eò ardentiùs à voluntate appetitur & amatur. Deus autem, ut omnes fatentur, est summum bonum, quare ardentissimo est amore prosequendus, & si cum amore infinito, ac in infinitum accenso amare possemus, eum infinitè amare deberemus.

Amas personam aliquam: quia ipsam amabilem & tuo amore dignam judicas, tantòque majori cor tuum ardet amore, quantò eam amabiliorem, & tuo amore digniorem censes. Considera autem, quis sit Deus? Quàm magnus? Quam bonus? Quàm justus? Quàm infinitè perfectus in omni genere perfectionis? Attende, quis amore dignior; quàm Deus? Nullus sanè; quare diligendus plus quàm pater, plus quàm mater: plus quàm omnes creaturæ: cùm omnibus creaturis sit longè perfectior. Imò & in infinitum amandus esset, si fieri posset; quia infinitè perfectus est: *Quia ejus excelentia infinita, infinito etiam amore dignissima est.* S. Thom. Villan. fer de S. Magdalena.

Creaturas diligimus: quia in iis aliquid perfectionis advertimus, quo ad illas amandas allicimur. Aliquos enim diligimus, quia scientia, alios, quia pulchritudine alios, quia ingenio, mansuetudine, vel altera quadam perfectione prædití sunt. Dic mihi jam, absecro, quid in creaturis tibi placere potest, quòd in Deo tuo non reperias? Si delectat te sapientia, sapientissimus est; si potentia, omnipotens est; si pulchritudo; *candor est lucis æternæ, & speculum sine macula*; si divitiæ, & gloria, *gloria & divitiæ in domo ejus*: si dilectatio, & vita; *delectationes in dextera ejus usque in finem; & vita in voluntate ejus*: ardentissimè ergo amandus Deus, cùm in eo omnes omninò perfectiones unitæ inveniantur. Imò, si fieri posset: infinitè à nobis amandus esset: quia omnes omninò perfectiones in gradu infinito possidet: est enim infinitè bonus, infinitè sapiens, infinitè justus, & in omni perfectionis genere infinitè perfectus: *Deus, sicut æternus, ita & perfectus in omnibus.* Sap. 7. Ps. 24. Tert. l. 1. ad verf. Marc. 24.

Deus sanè ardenter amandus propter infinitas perfectiones quas possidet, sed & ardenter amandus, quia ipse amat nos, & quia ipse prior dilexit nos: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Dilexit nos Deus ab æterno, & antequam mundus creatus esset: quia ab æterno statuit omnia nobis bona facere, quæ in tempore ab illo recipimus. Dilexit nos Deus, & semper nos diligit amore infinito ex parte actus; qui eodem actu nos diligit, quo diligit seipsum, & quo producit Spiritum sanctum. Sed ut magis pateat, quàm ardenter nos diligat; suum in nos amorem beneficiis maximis, quibus non afficit, manifestat, & probat. O homo, nonne ipse est qui facit te, & creavit te? Nonne ex innumeris creaturis possibilibus quas creare poterat; relictis aliis multis, te ex nihilo suscitavit? Nonne tibi dedit intellectum, voluntatem, & alias potentias internas, quibus supra omnes corporeas creaturas emines? Nonne oculos ad vivendum, aures ad audiendum, os ad loquendum, manus ad operandum, & pedes ad incedendum tibi contulit? Dic, quæso, *quid habes, quod non accepisti*? Nihil utique; omnia enim quæ habes, à Deo habes, Sed qua ratione, qua cau- 1. Joan. 4. 19.

causa, quo tuo merito illa quæ habes, à Deo obtinuisti? Nullo sanè; creavit enim te, non propter tua merita, sed quia sic ei placuit, & quia tibi benefacere voluit. O magnum Dei in te amorem! Sed nunquid in hoc solùm Deus dilexit te, quia creavit te? Hìc certè non hæsit amor ejus in te, sed multò ampliùs te dilexit, cùm te perditum, & per peccatum ad nihilum redactum, redimere dignatus est. Non Angelum, non Cherubim, non Seraphim, non Thronum, aut Virtutem aliquam misit: sed ipsemet in mundum venit, humanam carnem assumpsit, dirissima supplicia, & ipsam mortem pertulit, ut te redimeret. O ardentissimum Dei in te amorem; ò admirabilem charitatis ardorem. Dic jam, ò Christiane: dic, obsecro, debesne amorem huic amori? Tenerisne diligere eum; qui sic prior dilexit te: Nonne redamare debes, sic amantem te? Nonne ardentissimum ejus in te amorem ardentissimo tuo amore persolvere debes?

Si habeas apud te Æthiopem famulum emptitium, & captivum, qui diligat te, tu diligis eum, & si non sis totaliter ferreus & inhumanus; benè erga eum te geris. Quòd si quispiam amicus dixerit tibi; cur non dedignaris Æthiopem famulum tuum diligere? Respondes; diligo eum, quia me diligit, & quia hoc & illud pro me facit. *Heu!* inquit S. Thomas à Villanova: *heu! dic, obsecro; dic, ò Christiane, amas Æthiopem, & multùm amas, & justè amas: quia ipse amat te, & amat te Deus tuus, amore tuo ardet, magno tui amore fecit te & creavit te, ac pro tuo amore passus & mortuus est, & tu eum non redamabis? Quod scelus iste majus? Qua ingratitudo pestilentior? Sed dic adhuc, obsecro; si captivus ille Æthiops pro tui redemptione flagellatus, alapis cæsus, sudore sanguineo perfusus: felle potatus, & clavis affixus esset, si deformis ille Æthiops ea qua pro te Dei Filius passus est, ut te de morte redimeret, sustinuisset; sine dubio eum ut liberatorem tuum ardentissimè diligeres, eumque quasi Divum venerareris: cur ergo non facis pro Deo tuo, quod pro nigro & despicabili illo Æthiope faceres? Cur non ardentissimè amabis Deum tuum, qui prior dilexit te; qui fecit & creavit te, quique ut te redimeret, dirissima pati, & crudelissimam mortem obire dignatus est?* Ama, & ardenter ama Deum tuum: quia prior ipse te dilexit, & maximis te beneficiis affecit. Ibid.

Quod si infinitæ perfectiones, quas Deus possidet, & innumera pietatis & amoris beneficia quæ tibi impendit, ad eum ardenter amandum te non moveant: moveat te saltem promissæ felicitatis gloria, quam suis dilectoribus repromisit Deus, *Diliges*, inquit *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis*. Et ut non credas amorem tuum sine mercede futurum, statim subdit, quòd si eum sic dilexeris, vitam æternam tibi dabit: *Hoc fac, & vives*. Quid facilius; quam amare? Quid gloriosius, quàm regnare? Deum ergo ardenter ama, & regnabis, & in cælo æternum regnabis. Luc. 10.

O Christiane, tuum Deo ne deneges amorem: Deum ardenter ama, propter infinitas perfectiones quas possidet, propter innumera quæ tibi impendit beneficia, & propter æterna præmia quæ tibi promittit. Ama Deum tuum, & ex toto corde dic ei: ò Domine, non sum dignus qui amem te; sed quia tantoperè me amas, & a me amari desideras, te majori quo potero affectu imposterum diligam. Pœnitet me, quod te tam segniter toto vitæ meæ tempore amaverim, sed omnibus vitæ meæ diebus, quàm ardentissimè potero, te diligam. At Deus non solùm ardenter: *sed & unicè amandus*.

Deus est unicè amandus. II. PARS.

Dei amore ita flagrare debet homo, ut nihil prorsus in aliquam animæ suę facultatem irrepere sinat, quod suam erga Deum dilectionem excludat, aut minuat: cùm autem amorem suum aliò transfert, suum erga Deum amorem semper excludit, aut saltem minuit. Si amat rem illicitam, ex tunc Deum non amat, & ejus amorem à corde suo excludit; quia in eodem corde remanere nequeunt amor Dei & amor rei illicitæ. Si autem simul cum Deo aliquid aliud, quod ex se malum non est, diligat, tunc Deum minùs diligit; si saltem illud propter Deum non amet: *Minùs, Domine, te amat, qui aliud tecum amat, quod propter te non amat*. Quare non bona temporalia quæ transeunt, non vanitates quæ non proderunt vobis, non fallacia & inania sęculi labentis bona quæ ad interitum rrahunt; sed Deum solùm unicè diligite. S. Aug. lib. 10. Conf. c. 29.

Non unica duntaxat cordis parte Deus ab hominibus diligi vult, sed ex toto corde? *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Vis cum Deo & aurum diligere? Deum non ex toto corde, sed ex parte cordis diligis. Simul cùm Deo vis & mundum Luc. 10.

dum amare, tuumque amorem partim Deo, partim mundo dare? Ex tunc Deum non ex toto corde, sed ex parte cordis amas. Quotiescumque tandem aliud cum Deo amare vis, Deum ex toto corde non amas: quia ex tunc cor tuum dividis inter Deum & illud aliud, quod amare intendis, ut enim ait S. Gregorius, *si in aliquo amor cordis tui fuerit occupatus, jam ex toto corde Deum non amas*. Ut ergo ames Deum ex toto corde, utque amoris præceptum perfectè impleas, ama eum unicè, ama eum solum; nec aliquid aliud ames, quod propter Deum non ames, & cujus amor ad Deum non terminetur.

s.Greg.l. 22.mo.c.6

Deus non vult corda divisa, quæ simul cum ipso aliud diligant, & ideò cùm amoris legem hominibus dedit, dixit; *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo*. In quæ verba S. Basilius ait; *Cùm ex toto dicit, divisionem nullam admittit, unde qui amicus Dei perfectus est, et totam animam tribuit*. O N. cor tuum dividis, cùm simul cum Deo mundum, carnis voluptates, & alia illicita diligis; sed hujusmodi divisiones Deus non admittit, vult enim, ut ei præbeas totum cor tuum; utque eum ita ex toto corde diligas, quòd nihil aliud præter eum diligas, quod saltem propter eum non diligas.

s.Bas.h.1 in Ps.44.

Unicuique nostrùm est cor unum, quod Deus & dæmon possidere ambiunt, Deus illud ab unoquoque postulat, dicens, *Fili, præbe mihi cor tuum*. Non partem solùm, sed totum cor petit; ac præcipit unicuique, ut totum ipsi cur tribuat: *Diligès Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Diabolus etiam ad hominis cujusque cor obtinendum anhelat; illudque cor, Deo toties debitum, rapere conatur. Cor autem hominis non potest simul esse Deo & diabolo, Deum & diabolum simul capere non potest; sed *suscepto diabolo per peccatum, Deus exit: suscepto Deo per charitatem, diabolus exit*. Uni aut alteri totum cor necessariò tribuendum est. Dicet tibi fortè dæmon, sicut pessima illa mulier: *Dividatur, dividatur*: da partem cordis Deo, partem da carnis illecebris, & partem sæculi vanitatibus; sed Deus divisiones hujusmodi non vult: corda divisa non admittit; pati nequit, ut simul cum ipso aliud sibi contrarium diligatur; totum cor vult, aut nihil; toto corde diligi vult, desiderat, & imperat: quare dilige eum toto corde, seu unicè, & sine ulla divisione.

Lir in c. 6. Matth.

Sponsa sacra Sponsi sui amore languebat, *Amore langueo*. Ita ejus amore flagrabat, ut ipsum solum amaret, nilque ei saperet præter Sponsum: *Unum amat, unum diligit, unum sitit; nihil dulcescit, nihil sapit, nisi hoc condiatur amore*. O Christiane, anima tua est sponsa Christi, quæ indesinenter ejus solius amore ardere debet. Una sponsa unum tantùm sponsum habet, una etiam anima, quæ Christi sponsa est, unicum sponsum suum admittere, amare, & venerari debet; nec Deus alios sponsos ab animabus nostris admitti patitur.

Ric. à s. Vict. tr. de grad. charit.

Nonne scitis, Deum in sacra Scriptura cum homine zelotypo conferri, ac zelotem vocari, *Dominus zelotes nomen ejus*? Sicut maritus, zelotypia laborans, pati nequit, ut sponsa suum alio transferat amorem; sic Deus, quasi zelotypia laborans, ita animam nostram amat, ut solus ab illa amari velit; nec pati possit, quòd illa ad mundum, & ad terrena suum quomodocumque detorqueat amorem; *Solus vult Dominus amari; & ut solus Dominus est, sic totos nos exigit esse suos*. Ama ergo Deum tuum, ama illum solum, illumque ut animæ tuæ sponsum unicè dilige.

Ex.34.14

Lyppom. in cap.17 Gen.

Velles, inquit D. Augustinus, simul Deum & mundum diligere? Sed sicut idem oculus cælum & terram simul aspicere non potest; ita & idem cor Deum & mundum simul amare nequit, nec Dei & mudi amor in eodem corde habitare possunt; *Si mundi amor habitet, non est qua intet amor Dei*. Quare, ut subdit idem Augustinus, mundi, omniumque terrenorum amorem procul pelle, ut Deum solum unicè diligas, *Recedat amor mundi, habitet amor Dei*.

Aug. in 1 Ep. Joan.

Si cognosceremus, quanta sit Dei majestas, quàm incomprehensibilis ejus sapientia, quàm admirabilis pulchritudo, & quàm infinita bonitas; mox, spretis terrenis omnibus, eum solum unicè diligeremus, non enim cognosci potest, quin statim ametur, *Impossibile est ut non amet te, qui verè cognoscit te*. Si cognosceres, quàm suavis est Dominus, profectò terrenas & degeneres omnis carnis voluptates sperneres & odio haberes, ut soli Deo adhæreres. Si nosses, quam magnus est Dominus, omnem sæculi magnitudinem pro nihilo haberes, Deumque solum æstimares, & diligeres. Si vel tenuissimus pulchritudinis divinæ radius menti tuæ illaberetur, raperet statim ad Deum animam tuam, eamque totam ardore dilectionis ejus inflammaret & accenderet, non enim cognosci potest Deus, quin statim ametur, & unicè diligatur.

s. Tho. à Vill. ib.

O utinam omnes penitùs homines, Dei cognitioni acquirendæ sedulò incumberent; si enim Deum perfectè cognoscerent, eum & unicè amarent, Sed plerique oculos clau-

claudunt ne videant cælum. Deique magnalia cognoscere nolunt. *Plerique*, inquit S. Thomas à Villanova: *statuerunt, mentisque proposito & pravia longa deliberatione decreverunt, non Dei, sed creaturarum cognitioni comparanda vacare. Plerique dixerunt Deo: recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus: sed post desideria nostra corremus, & voluntates nostras perficiemus.* Job. 21

O miseri! si quod adhuc in vobis pietatis vestigium: si quæ salutis vestræ sollicitudo, nolite abire post vanitates, quæ nihil vobis proderunt; sed cælestibus intendite; perpetuis inhiate; sursum oculos mentis tollite, ut intelligatis, quam magnus est Dominus. Dei perfectionibus investigandis summo affectu vacate, ut illum unicè ametis: qui enim Deum perfectè cognoscit, eum unicè diligit, *eumque etiam semper diligit.*

III. PARS *Deus est semper amandus.*

Antequam nati essemus, & ante mundi creationem dilexit nos Deus: ejusque in nos amor, æternus est; *In charitate perpetua dilexi te.* Sicut ab æterno Deus amat seipsum; ita & ab æterno, eodem actu, sibi essentiali, amat omnes homines: quia ab æterno eos creare, eisque plurima bona largiri decrevit. Jer. 31. 3.

Non solùm ab æterno & ante omnia sæcula dilexit nos Deus; sed & diligit nos semper; nec unicum inveniri potest vitæ nostræ instans, in quo amoris sui nobis testimonia non exhibeat. Nil odit Deus eorum quæ fecit: *Nil odisti eorum quæ fecisti*; & non solùm non odit nos, verùm & positivè diligit nos, quandiù in hoc mundo vivimus. Nonne ipse continuè nos conservat & protegit, ita ut in momento ad nihilum redigeremur, si suum nobis concursum & auxilium denegaret? Nonne semper *in ipso vivimus, & movemur, & sumus*? Nonne toto vitæ nostræ tempore Angelum ad nostram custodiam legat? Nonne usque ad ultimum vitæ exitum auxiliis ad salutem necessariis nos fovet? Hæc quidem, & alia multa continuè ob nostri amorem operatur. Quare sicut ille nos semper amat, & ita nos illum semper amare debemus: debetque sacro amoris divini igne cor nostrum continuè ardere; ita ut, quantum fas erit, quisque continuè amoris Dei actus eliciat, omniaque ob ejus amorem operetur; aut saltem nihil faciat, quod charitati & Dei amori sit contrarium. Sap. 11. 25 Act. 17. 28

In veteri Testamento varia diversis in temporibus Deus sibi sacrificari voluit: tempore Paschatis, Agnum: post cujuslibet mulieris partum, Turtures, aut Columbas: ignem verò in altari sibi semper offerri postulavit: *Ignis autem in Altari semper ardebit.* Veteris Testamenti Altaria jamdiù diruta sunt; sacer ille ignis non ampliùs in iis nutritur; sed jam nova nobis sunt Altaria, novusque in iis ignis semper nutriendus; cujusque enim cor est Altare, quod Deo totaliter dicatum esse debet, & in quo semper nutriendus ignis amoris divini: *Altare Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere: quia necesse est ex illo ad Dominum, charitatis flammam indesinenter accendere.* Levit. 6. S. Greg. l. 25. mo. c. 7

Cor divi Pauli verè erat Altare, in quo sacer hic semper ardebat ignis: nec quidquam erat, quod in eo perpetuam hanc charitatis flāmam extinguere valeret. *Certus sum*, inquit, *quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.* O mirandum Dei amatorem, qui Deum semper amat, nec ab ejus amore separari potest. Ro. 8. 38

A Dei etiam amore nequaquam avelli potuere Martyres: occidi potuerunt; sed non à Christi charitate separari: Deum amore constanti, forti, & perpetuo ita dilexerunt, ut quantumvis gravia & acerba paterentur, ad graviora & acerbiora perferenda semper parati essent. Carceres, ignes, flagella, cruces, nec non alia quævis supplicia formidabant: sed quò magis torquebantur, eò ardentiùs Dei amore flagrabant: *Saviat tyrannus*, inquit S. Thomas à Villanova, *flagret rogus, armetur equuleus, acuatur gladius, bestia ad devorandum frendeat, afferatur ungula crucians, plumbata strideant, faces accendantur, pix & resina liquentur & quidquid terribile excogitare potuit judicis impii dira crudelitas ad tormentorum cuneum preparetur, superat omnia potissima vis amoris, nulli cedit tormento, nulli subjicitur detrimento, nulli obsequitur damno; sed magis ardens pectore beato caminus amoris, veluti aqua tribulationis injecta, dum extingui putatur, fortiùs ardet; dum magis comprimitur, flagrat uberiùs.* O vere beatissimos Martyres! O verè felicissimos milites! ò constantissimos Dei amatores! quorum ita fortis & constans in Deum amor extitit, ut nullis suppliciis ab eo avelli potuerint: sed semper magis & magis in eis Dei amor crevit. S. Tho à Vill. ser. in Do. 17 post Pen.

Mirabilia quidem constantis amoris exempla

pla in Paulo & in sanctis Martyribus habemus: sed in Christo, Martyrum Principe, quid in hoc genere mirabilius advertere quisque potest: Ille qui in hunc mundum venerat, ut sacrum amoris divini ignem mitteret super terram, divino hoc igne supra modum accensus erat; in corde ejus semper sacer hic ignis ardebat, nec unicum vitæ ejus instans extitit, in quo aliquem amoris actum non eliceret. Imò magna & ardua indesinenter operabatur, ut omnibus notum faceret, se continuè amoris divino
Jo. 14. 31. igne ardere: *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem.*

O mirandum amoris divini exemplum! quo ad Deum indesinenter & semper amandum allici quisque debet. Si D. Pauli, Martyrum & aliorum Sanctorum exempla ad continum Dei amorem nos non urgeant, urgeat saltem nos Christi exemplum: *Charitas Christi urget nos.* Amemus Deum con-
2. Cor. 5. 14. stanter & semper, sicut Christus. Quod si amoris divini actus continuè elicere non valeamus, amemus saltem Deum semper; ita ut semper in nobis remaneat habitus charitatis, nec unquam à Dei amore per mortale aliquod peccatum separemur.

Scio, multos reperiri, qui firmiter protestantur, se nunquam à Dei amore separandos; sed sæpè a suo proposito deficiunt, & à Dei amore declinant, ut pravis suis propensionibus indulgeant. Multi, adveniente solemni quodam die, peccata sua confitentur, suoque Confessario dicunt, se millies mori malle, quàm in ea reincidere; protestantur ei, se in Dei amore perseveraturos; dicunt cum divo Paulo: *Quis nos separabit a charitate Christi?* Sed prima dæmonis tentatione adveniente, vel prima peccandi occasione occurrente, in pristina cadunt peccata, & à Dei charitate separantur. Adveniente quodam Jubilæo, multos reperire est, qui aliena restituunt, injurias condonant, à peccatis abstinent, & Sacramentorum virtute gratiam divinam recipiunt, ac à Dei charitate se numquam casuros firmiter statuunt; dicunt, & pluries dicunt; *Quis nos separabit à charitate Christi?* Sed minima adveniente tribulatione, vel peccandi occasione, propositi sui sunt immemores; nec Jubilæi, nec gratiæ à Deo acceptæ recordantur; ac per peccata in quæ incidunt, a seipsis Dei charitatem procul pellunt.

O lacrymis sanguineis flendam hominum inconstantiam; qua nihil in orbe magis commune! ò quam multi, qui Dei charitate ardent, se nunquam ab ea separandos pollicentur! Quàm multi cum Vate Regio dicunt: *non movebor in æternum!* Et tamen postea à Dei charitate moventur, & in gra- Ps. 29. 7.
via peccata incidunt. Multi cum Apostolorum Principe, Deo promittunt, se numquam illum negaturos, nec ab ejus charitate quomodocumque separandos: *Etiamsi opor-* Mat. 26. 35
tuerit me mori tecum, non te negabo; sed intra breve tempus, initi propositi obliviscuntur, iniquorum consortio se immiscent, tentantis dæmonis vocem audiunt, carnis illecebris non resistunt; ac tandem à Dei charitate decidunt, & in gravia peccata labuntur. O N.N. procul a vobis hunc inconstantiæ & levitatis spiritum pellite: Deum amate non solùm ardenter, & unicè, sed etiam constanter, & semper: eum usque ad extremum vitæ exitum diligite; & post mortem recipiet vos in Cælo, ubi eum in perpetuas æternitates diligetis. *Amen.*

DOMINICA DECIMA-TERTIA POST PENTECOSTEN.

DE LUXURIA.

Occurrerunt ei decem viri leprosi.
Luc. 17. 12.

Arma hodie moveo adversus vitium omnium turpissimum; bellum indico huic peccato, à quo innumera originem ducunt scelera, à quo omnia vastantur divinæ gratiæ opera, à quo humana fœdantur corpora, à quo quamplurimæ deturpantur animæ; & innumeri homines, æternùm cremandi, ad tartara trahuntur.

De luxuria loquor; quæ vitium ita commune est, ut ab origine mundi regnaverit super omnem terram: hæc est lepra fœdissima, quæ undequaque effluit, omniumque ferè adultorum & corpus, & animam inficit. Unde à Clemente Alexandrino vocatur *metropolis vitiorum*: quasi sit vitium Clem. A-
alia transcedens, inter homines commu- lex. li. 1.
nissimum, omniumque mater & origo vi- Strom.
tiorum.

Heu! quot homines in Deum peccant, multisque modis hoc vitio peccant? Quàm multi obscœnis cogitationibus delectantur, & voluntariè adhærent? Quàm multi fœdis desideriis corda sua inquinant? Quot verba scurrilia proferunt alii? Sed heu! quot intuitus lascivi, quot oscula venerea, quot tactus impudici, quot pollu-

tiones, quot adulteria, quot incestus, quot sacrilegia, quot alia hujus generis in mundo committuntur peccata, quæ vel nominare pudet; Certe *mundus totus in maligno positus est*; seu totus ferè mundus malo luxuriæ igne ardet. Et ideò dixit S. Remigius, omnes ferè adultos propter hoc vitium damnari: *Ex adultis, propter hoc vitium, pauci salvatnur*.

1.Jo.5.19

S.Remig. in cap.1. Ep. ad Roman.

Ut tanto occurramus malo; utque pessimam hanç lepram a cordibus hominum tollamus, urgentissima adducemus motiva, quæ qui seriò mente revolvet, ab omni luxuriæ inquinamento haud dubiè abstinebit, &c. *Ave*.

SIcut magna est hominis ad carnalia & ad venerea propensio; ita & innumera, eaque maxima sunt motiva, quæ illum ad castè vivendum, & ad abstinendum ab omni luxuriæ inquinamento compellere debent. Ipsa illius peccati turpitudo & fœditas cuique frenum esse deberet; sed ab illo perpetrando quemque magis amovere debent magna hujus vitii adversus Deum malitia, infamia qua domos & familias aspergit, morbi quos generat, damna quæ causat, & pericula quibus exponit.

Hæc qui seriò perpenderet, procul dubio à luxuriæ vitio penitùs abstineret. Sed efficaciora, & urgentiora, meo quidem judicio, ad abstinendum ab omni libidine, motiva sumi possunt ex Deo, qui videt, qui judicat, & qui severè punit libidinosos. Deus *eos videt*: cur ergo coram illo peccare non vereantur? Deus *eos judicat*: cur ergo à terribilibus ejus judiciis non timeant? Deus *eos punit*: cur ergo pro momentanea voluptate, æternis se suppliciis exponant? O peccator: 1. Deus te videt: 2. Deus te judicat: 3. Deus te punit. En tria motiva, quæ te ad abstinendum ab omni luxuriæ inquinamento cogere debent.

1. PARS. *Primum motivum: Deus te videt*.

APlurimis sæculis in sacræ Theologiæ Scholis dictum est, & in iis quotidiè dicitur, Deum ubique esse per essentiam, per potentiam, & per præsentiam. Ubique est per essentiam: quia infinita ejus essentia omnibus entibus intimè illabitur; nec aliqua esse potest creatura, in qua Deus non sit per essentiam suam. Ubique etiam est Deus per potentiam: quia ubique est locus dominationis ejus, & in omni loco operatur omnia in omnibus. Ubique tandem est per præsentiam suam: quia clarissimè videt & intuetur quæcumque in cælo & in terra fiunt: omnia, sive bona illa sint, sive mala, patent oculis ejus, ac, ut loquitur Spiritus sanctus, *in omni loco oculi Domini, contemplantis bonos & malos*. Pro.15.3

O peccator, in quocumque mundi loco esse possis, ibi te Deus contemplatur; ac quidquid boni vel mali ibi facias, clarissimè intuetur. Si virtutem ibi secteris, bonisque operibus incumbas, Deus te videt: si econtra ad peccata declines, licèt in terræ centro fueris, Deus ibi te videt, ac mala, bonaque tua ubique adnotat: *Bonorum, malorumque nostrorum observator est Deus*. O peccator, quare, quantùm volueris, domus tuæ latibula, solis lucem fuge, & in mediis noctis tenebris tua, si libuerit, perpetra crimina; remotissimos, si placet, adi sylvarum secessus; antra, si velis, ingredere profundissima; quantumcumque te abscònderis, te semper videbit Deus, nec ab ejus vultu unquam te subtrahes: quia Deus te semper & ubique videt: *Ac omnia nuda & aperta sunt oculis ejus*.

Seneca ep.41. ad Lucil.

Heb.4.13

Credis, ò peccator, neminem te vidisse, cùm toties, ex affectu libidinis, cogitationes obscœnas animo versasti, cùm fœda concupiscentia toties intùs exarsisti, & cùm hanc adolescentulam ad iniqua provocasti? Arbitraris, te à nemine visum esse, cùm noctu hanc virginem constuprasti, cùm nuptam illam adulterio fœdasti, & cùm Deo sacram ad infanda allexisti? Falleris, ò peccator: Deus enim videt omnes cogitationes tuas, omnia desideria tua, omnes gressus tuos, omnes artes tuas, & omnia quæ ad libidinem explendam molitus es; nihil eorum illum latet: quia *omnia nuda & aperta sunt oculis ejus*. Quare cum Deus omnes impudicitias, & libidines tuas videat; qua fronte illas in conspectu ejus perpetras? Nonne certum est, quòd presente patre, præsente matre, vel alio quocumque homine probo, illicitis libidinibus vacare non auderes? Cur ergo hoc coram Deo facis, quod coram hominibus agere non auderes?

De sancto Ephrem narrat Surius, quòd cùm eum aliquando mulier impudica ad obscœna sollicitaret; vir sanctus, cælesti illustratus lumine, ab ea quæsierit, an vellet forum publicum adire, ut ibi in conspectu omnium fœdæ suæ concupiscentiæ faceret satis? Cui illa: non utique aptus est ille locus ad huiusmodi negotia: hæc non fiunt coram testibus, nec usquam in con-

conspectu hominum ad hæc turpia , & infanda declinare auderem . Tunc vir sanctus, ardenti succensus zelo, impudenti huic dixit mulieri; si te pudeat tam turpia perpetrare crimina coram hominibus , qui carnales sunt sicut tu , qui infirmi sunt sicut tu, qui peccatores sunt sicut tu , & fortè plus quam tu te non pudebit ea committere coram Deo tuo, qui omnia videt, qui ipsa puritas est, & qui summè sanctus est? Te sanè pudere debet, hæc & alia patrare crimina, non solùm in foro, sed etiam in omni loco, quia Deus ubique est, & Deus ubique te videt, ac clarè intuetur quidquid mali & boni facis, *Omnia nuda & aperta sunt oculis ejus*. His verbis, sancto cum spiritus fervore prolatis , concussa sunt viscera hujus peccatricis; quæ mox in lachrymas erupit, veniam à sancto Patre petit , & mundo valedicens: licentiori vitæ abrenuntiavit, ac in solitudinem secessit, ut præteritorum peccatorum pœnitentiam ageret .

O.N. cùm te spiritus libidinis ad fœda instigat, cùm aliqua peccandi sese offert occasio, oculos sursùm sibleva, ut divinum postules auxilium, ac mox Deum ubique præsentem considerans, dic intra temetipsum , infandum hoc scelus coram patre , coram matre, coram fratre , coram sorore committere non auderem, quantò minus illud perpetrare debeo coram Deo, qui ubibique est , & semper me videt?

Apud multos moris est hæc verba in cameris, in tabernis, in officinis scripta habere. *Peccator Deus te videt*. Hunc morem improbare non intendo, sed optarem, omnes homines, & hos præcipuè, qui ad libidinosa proni sunt, hæc eadem verba in mente semper scripta & exarata gerere, qui enim Deum præsentem semper cogitaret , ad luxuriam nunquam declinaret . Imò , & quasi impossibile est , ut qui Deum præsentem, & omnia videntem semper cogitat, fœda libidine corpus, & animam suam coinquinet. Quod probatur exemplo castissimi viri Josephi Ægyptiaci, qui dominæ suæ, ad adulterium sollicitanti, respondit. *Quomodò ego possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Vel, ut vertunt Septuaginta , *& peccare coram Deo meo*? Quomodò possum hoc malum facere coram Deo, inquit Joseph? Quasi impossibile sit, ut in luxuriæ peccata cadat, qui à Deo te videri cogitat. Quare enixè hortatur nos Chrysostomus, ut castissimum Joseph in exemplum nobis proponemus. Quotiescumque, inquit, pravæ vos conturbant cogitationes, mala & fœda suadentes, quotiescumque gravis quædam urget tentatio, vel fœdæ libidinis occasio quædam occurrit, Deum præsentem cogitate, instar Josephi, & quasi impossibile erit vos peccare; *Quando nos cogitatio perturbat , hoc mente versemus verbum , quomodò faciam malum contra Dominum meum: & statim effugiet omnis illicita concupiscentia*.

Gen. 39 · Chrysost. in Gen. 39

O libidinose: nullibi pecces: quia ubique te Deus videt: sed cùm à tentante dæmone ad obscœna provocaris, dic cum castissimo Josepho : *Quomodò possum hoc malum facere coram Deo meo?* Vel, dic cum castissima Susanna : malo mori quàm fœdari: malo crudelissimam mortem obire , quàm peccare coram Deo meo: *Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini*.

Dan. 13. 23.

Dic pertinaciter : nolo peccare , quia Deus me videt. Vel, si mavis, dic cum Martha ; *Magister adest* . Cùm mentem tuam pravæ , ad fœda allicientes , conturbant cogitationes , dic intra temetipsum; nunquam talibus assensum dabo , quia Deus me videt, *Magister adest*. Cùm procus & impudicus quidam ad illicita te sollicitat , dic , & fugiendo dic, absit à me , ut talibus assensum præbeam , talia nunquam perpetrabo , quia Deus me videt, mihique præsens est, *Magister adest*. Cùm quævis occurrit peccandi occasio , resiste fortiter, dicens, non peccabo adversus Deum meum qui me videt, & cui præsens sum. *Deus te videt*: ecce primum motivum , quo ad abstinendum ab omni specie luxuriæ excitari debes. *Deus te judicat*. ecce secundum, & secundam hujus orationis partem.

Joan. 11 19

Secundum motivum Deus te judicabit: 2 PARS

NOn soli libidinosi ad formidandum Dei judicium sunt vocandi, sed & omnes penitùs homines, qui omnes ante Christi judicantis tribunal sistendi sunt, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*. Ibi Abel & Cain, ibi Petrus, & Judas, ibi humiles, & superbi, ibi raptores & benefici, ibi boni & mali, qui omnes ad Christi Judicis tribunal sistentur, ut recipiat unusquisque, prout in corpore suo gessit , sive bonum , sive malum. Ad terribile illud Christi tribunal stabunt omnis generis peccatores; qui attoniti, & trementes, formidandam Christi tonantis audient sententiam, & æternis suppliciis adjudicabuntur, quare omnes penitùs peccatores ab omni scelere abstinere debent , ut terribilia Dei judicia devitent.

2. Co.

tent. Sed præ omnibus aliis viri libidinosi, non solùm à verbis inhonestis, à tactibus impudicis, & ab infandis immunditiis; verum & à minima quavis cogitatione inhonesta abstinere debent: quia modo terribili eos Deus judicabit: *Fornicatores, & adulteros judicabit Deus.* Heb. 13.

Quando ad venerea homines allicere vult sathanas, ab eorum mentibus omnem mortis, & terribilium Dei judiciorum cogitationem procul pellere nititur. Eorum animis magnam objicit voluptatem, quæ in luxuriæ actibus percipitur: eis suadere conatur, luxuriæ peccatum non ita esse grave & enorme, ut à Concionatoribus prædicatur: iis inspirat, Deum ita esse miseri cordem, ut facilè indulgeat his, qui naturæ corruptæ, & delectabilia appetentis, propensionibus satisfaciunt: eis intùs dicit, Deum compati infirmitatibus hominum, qui ex fragili luto compacti sunt: nec eos ob carnis peccata ita severè judicare, ut dicitur. Sed caveat à veteratore sathana, qui fallit, & decipit: terribilia enim sunt Dei judicia adversus libidinosos, quare abstinete ab omni carnis immunditia, & ab omni libidine.

Mementote, ò libidinosi, quòd terribilia futura sint Dei judicia adversum vos, mementote, quòd in extremo Dei judicio audietis formidabilem tubam, ad vallem Josaphat vos vocantem; quòd tunc coram formidando Judice apparebitis, qui revelabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Tunc quidquid latet, apparebit; tunc Christus pudenda vestra populis nota faciet: tunc enarrabit omnes iniquitates vestras; & quæ in tenebris fecistis, coram omnibus propalabit, tunc commemorabit omnes abominationes vestras; & non solùm in genere dicet, vos fuisse libidini addictos; sed cuique libidines ejus, cum omnibus circumstantiis earum exprobrabit. O peccator, tunc Christus manifestabit coram omnibus gentibus infandum hunc libidinis actum, quo te coinquinasti; indicabit locum, tempus, & personam cum qua illum perpetrasti. Et sicut de impudica muliere Samaritana legitur, quòd Christus ei omnia dixerit, *dixit mihi omnia*, ita & cuique libidinoso dicet omnia inhonesta quæ fecit, cum omnibus eorum circumstantiis: *Non confusè, aut summatim in judicio peccata nostra cernentur, sed singula per partes, ut se habent, velut in pictura videbuntur; scilicet, quando adulterans à lecto surrexerit, quibus passibus incendens usus est, quo habitu, qua ex parte irrumpens, alienam uxorem violaverit, & quo etiam ordine mulier viro se subtraxerit.* Joan. 4. 29. S. Basil. l. de ve. virg. n

Time, ò peccator, formidanda Dei judicia; & ut ea divitare valeas, à solitis abstine impudicitiis; vel, ut meliùs loquar, meditare terribilia Dei judicia, & à libidinibus abstinebis.

Dicebat Job, quòd Deus omnes eius gressus dinumerasset. *Tu quidem gressus meos dinumerasti.* Sed specialiori cura & sollicitudine Deus omnes libidinosorum gressus dinumerare & adnotare videtur. O impudice, accuratè Deus adnotat quotquot obscœnas animo volvis cogitationes, quot quot prava desideria elicis, ac quotquot actus inhonestos & libidinosos perpetras. Hæc omnia videt, hæc omnia perfectissimè novit, & in die judicii hæc omnia in speciali coram omnibus populis tibi exprobrabit. Non solùm ad aurem tua tibi pudenda insusurrabit, sed coram Angelis & hominibus dicet tibi, nonne verum est quòd tali die, tali hora, in hoc loco, & cum hac persona, hunc libidinis actum commisisti? Nonne verum est, quòd à juventute tua cum his & illis personis toties corpus tuum fœdis libidinibus coinquinasti? Sic Deus manifestabit, & omnibus gentibus nota faciet pudenda tua; *Revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Et projiciam super te abominationes, & contumeliis te afficiam.* O.N. nolebas patrem, matrem, & maritum in agnitionem venire infandi hujus peccati quod perpetraveras, sed si ejus pœnitentiam non egeris, illud Deus non patri solùm & matri, verùm & omnibus populis manifestabit. Non vis hoc & illud horrendum peccatum quod commisisti, prudenti Confessario aperire, ut ejus absolutionem obtineas, illi in aure dicere recusas hæc & illa fæda crimina, quibus corpus & animam tuam polluisti, sed si eorum pœnitentiam non feceris, ea Deus in die judicii omnibus Angelis, & hominibus nota faciet, & pudenda tua tibi exprobrabit. Job 14. 16. Nahum. 3. 7.

Heu? quo tunc non afficieris pudore, cùm sordes tuæ omnibus pandentur? Quo tunc pavore tua non concutientur viscera? Sed si sapias, nunc ab omni abstine libidine, ut tanto tunc pudore non afficiaris, & tanto timore non concutiaris.

Timebant viri sancti, & ab omni prorsus peccato abstinebant, cùm de formidandis Dei judiciis cogitant. *Contremiscit cor meum*, inquiebat sanctus Ephrem, *& renes mei resolvuntur, quotiescumque cogito,*

gito, quòd revelandæ sint cogitationes, & formenes atque actus nostri in die Judicii. Et sanctus Chrysostomus contremiscens clamabat: *Quid ergo tunc faciemus, cùm in medio, coram mundo, cuncta promentur in theatro tam claro, & illustri: us, & nobis notis, & incognitis cuncta spectantibus?* Recordare tu similiter eorum, quæ fient in Judicio, cùm sese peccandi offert occasio, memorare formidanda Dei judicia; memento, quòd tunc pudenda tua omnium oculis pandentur. Hæc si seriò cogitaveris, contremisces, & ab omni prorsus libidine abstinebis: *Si Deum præsentem, & omnia videntem, homines judicaturum crederemus, vix; aut nunquam peccaremus.*

S. Ephr. Syrus de vera pænit. S. Chrys. h. 48. ad po.

S. Greg. in c. 16 Job

Cùm tentationes, ad libidinosa provocantes, sancti Hieronymi stimulabant animum, in memoriam revocabat vir sanctus novissimam, & formidandam illam tubam, quæ omnes homines ad terribilia Dei judicia vocare debet, hacque cogitatione ab urgentibus quibusque tentationibus liberabatur. Recogita tu similiter tremendum extremi Judicii diem: cùm ad libidinosa te satanas, vel natura corrupta provocat; memorare, quòd si ad pudenda declines, ea Deus in die Judicii omnibus manifestabit, & hac cogitatione præventus, ab omni libidine facilè abstinebis. *Deus te judicat*, ecce secundum motivum, quod te ab omni carnis immunditia avocare debet. *Deus te puniet*, ecce tertium.

III. PARS *Tertium motivum: Deus te puniet.*

VAriis suppliciis interdum Deus affecit luxuriosos, etiam in hoc mundo, nonne enim propter luxuriæ peccatum, diluvio generali totum terrarum orbem inundavit? Nonne propter hoc peccatum, quatuor magnas urbes horrendo vastavit incendio? Nonne Her, & Onam, quòd rem detestabilem fecissent, à Deo occisi sunt? Nonne filii Heli fornicarii in bello sunt perempti? Nonne alii multi propter infandum hoc peccatum variis suppliciis plexi sunt? Sed omnia hujus mundi supplicia nihil sunt respectu eorum, quibus impudicos Deus in alio mundo plectit, si etenim in hoc mundo pœnitentiam non egerint: 1. Eos Deus cœlesti beatitudine in æternum privabit: 2. Eos æternis tartari ignibus adjudicabit.

Gen. 38.

1. Prima pœna, eaque maxima, qua Deus impudicos in alio mundo plectit, hæc est, quòd eos æterna beatitudine privat. Hanc pœnam ex parte Dei libidinosis promulgat Divus Paulus, dicens: *Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, non habet hæreditatem in Regno Christi, & Dei.* Æternam beatitudinem pollicetur Deus mundis corde: *Beati mundo corde*; sed ut asserit D. Paulus, nullus fornicator, adulter nullus, nullusque impudicus, si pœnitentiam non egerit, partem habebit in regno cælorum. Eph. 5. 5.

Quod ut confirmetur, Apostolus ait, *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur.* Pensate, Fratres quam grave sit illud supplicium, O quàm durum erit impudicis æternæ beatitudinis regno privari pro volatili voluptate, & pro momentaneis carnis deliciis! Gal. 5. 19.

Refert Plutarchus, quòd cùm Lysimachus Rex ab amplissimo hostium exercitu circumcinctus esset, præ nimia, qua conflictabatur siti, hostibus se dedere, eorumque manibus se committere coactus sit. Sed cùm ad extinguendam sitim ei oblatus est aquæ scyphus, mœrore confectus, clamavit: *Dii boni! quàm ob brevem voluptatem Regnum amisi, & ex Rege me servum feci.* Ecce quid accidet libidinosis: hi jam ducunt in bonis dies suos, à voluptate in voluptatem migrant; sed cùm post mortem cælesti Regno privabuntur, lugentes clamabunt: *Quàm ob brevem voluptatem Regnum cæleste amisi.* Heu! quàm tunc illis terribile erit, Dei visione privari, à Sanctorum consortio arceri, & cælestia Regna in æternum perdere pro instantanea voluptate. Plut. P. 1. Mor.

2. Hæc est prima pœna, qua Deus libidinosos in alio mundo plectet, Altera qua plectentur pœna, hæc est, quòd Deus sempiternis tartari ignibus eos adjudicabit. Transibunt ab igne in ignem: & quia in hoc mundo fœdæ concupiscentiæ igne exarserunt, in alio mundo horrendis tartari ignibus in æternum cremabuntur, &, ut loquitur Guerricus Abbas; *Devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ opera.* Guerricus ser. de Purif.

Hominis libidinosi cor fœdo concupiscentiæ ardescit incendio; sed si veræ pænitentiæ lacrymis illud in hoc mundo non extinguat incendium, ab isto ad tartareum transibit incendium: *Libidinosum enim hujus vitæ incendium ad tartaream fornacem tendit.* Unde sanctus Zeno formidandis istis verbis impudicos salutat: *Valete adulteri detestabiles, ter, quaterque infelices, vos flamma expectat æterna.* Ecce, ò impudici, Isid. Pel. lib. 1. Ep. 433. Zeno ser. 1. super ate, de te ubi.

dici, quò pergetis post mortem: non vos expectant immensa Paradisi gaudia; sed æterna adibitis inferni incendia. Ibi plorabitis ut pueri; ibi vestras detestabimini impudicitias; ibi desperantes mordebitis carnes vestras. Tunc dicetis, ò infelices! Cur non credidimus Concionatoribus, qui toties nos ad omni libidini abrenuntiandum sollicitarunt? Cur amore profano hanc creaturam tantoperè dileximus? Cur non potiùs carnis mortificationi, quàm momenraneis voluptatibus adhæsimus? Tunc clamabitis, dicentes, ò ter, quater, milliesque infelices, qui pro instantanea voluptate, æterna passuri sumus incendia: *Citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat.*

Aug. 11. de hon. mulier. c. 3.

O impudice, animo sæpè versa, quàm durum, quàm grave, quàm intolerabile sit in tartareo rogo, non una duntaxat hora, non uno solùm die, sed in æternum cruciari, recogita, quàm voraces sint hæ flammæ, quàm vehementes sint hi ignes, in quibus æternùm cruciandus es, si concupiscentię ignem in temetipso non extinguas. Ignem cum igne confer; & ut ignem concupiscentiæ in temetipso restinguas, gehennæ ignem crebrò meditare *Gehennæ ignem flammis libidinis oppone, ut ignis igne extinguatur.*

Chrysost. de separ. lapsi

O libidinose! oculis mentis tuæ sæpè objice tartareos ignes, seriò considera, quàm acerbi, quàm perennes sint. Ac intra temetipsum dic: nonne melius, ad modicum tempus à libidinibus abstinere, quàm in æternum ardere? Nonne melius & congruentius, quòd hujus creaturæ affectum præscindam; quòd inordinatam, & effrenatam hanc passionem comprimam; quòd fætidum hunc libidinis ignem in corde meo restinguam, quam quod æternis tartarei ignis cruciatibus me exponam. Dic sæpè intra temetipsum: ò quàm volatiles, & transitoriæ sunt carnis deliciæ! Sed ò quàm perennes sunt inferni flammæ! Momentaneę sunt carnis voluptates, & æterni sunt inferni ignes: *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat*: quare omni penitùs libidini abrenuntio, ut æternos tartari ignes devitare valeam.

Greg. l. 1. Mor. c. 1.

O homo, omni certè libidini abrenuntiare debes; si cogites, quòd te Deus videat, & quòd te judicet; sed omni libidini magis adhuc abrenuntiare debes, si seriò mente revolvas supplicia, quibus Deus libidinosos punit. Eos cælesti Regno privat: ò quàm grave hoc supplicium! Eos inferni ignibus, æternùm cruciandos, addicit: ò supplicium formidandum, & intolerabile! Timete ergo Deum videntem, timete Deum judicantem, timete Deum punientem. Triplici hoc timore, quasi triplici clavo, animam, passiones, & concupiscentias vestras configite. Ita timete, ut timor ille vos ab omni impudicitia arceat; & Deus amabit vos, fovebit vos, & in cælesti regno vos coronabit. *Amen.*

DOMINICA DUODECIMA-QUARTA POST PENTECOSTEN.

DE USURA.

Non potestis Deo servire, & mammonæ. Matt. 6. 25.

Divitiarum servus est omnis avarus, qui plus quàm par est, eas appetit; vel qui iniquè eas retinet; divitię enim sunt quasi simulacra quæ venerantur, & quibus miserè serviunt avari: *Avaritiam, quæ est simulacrorum servitus.* Sed inter illos, quos avaros dicimus, ii magis divitiis servire videntur, qui per turpes usuras aliena diripiunt, hi enim sunt hujusmodi divitiarum servi, qui simul, & semel Deo, & mammonæ servire non possunt; *Non potestis Deo servire & mammonæ.*

Coloss. 3.

Usurarios illos Deus & Ecclesia, Catholici, & hæretici, fideles & infideles odio habent, & condemnant, eosque condemnabit, quicumque malitiam illorum probè noverit: quæ tanta est, ut nullus avaro usurario nequior; nullus scelestior videatur: *Avarus inter omnium criminum reos, nequiorem se invenire non potest, nihil est enim avaro scelestius.* Quam magna sit usurariorum malitia, tota hac concione delineare pertentabimus, &c. *Ave.*

Petr. Da. l. 2. p. 2.

Nihil suavius homini, negotiis multis implicato, à creditoribus oppresso, aut gravem necessitatem patienti, quàm reperire hominem, qui pecuniam, etiam cum usuris repetendam, mutuet, & ideò multi hominem usurarium, à quo mutuum acceperunt, *benefactorem*, *amicum*, & *protectorem* vocant. Eum appelant *benefactorem*: quia cùm ab eo pecuniam, triticum, vel alia mutuo sumpserunt, ab eo magnum beneficium accepisse credunt. Illum dicunt *amicum*: quia pecuniam ab eo mutuo acceptam, tamquam ingens veræ amicitiæ signum

gnum inspiciunt. Illum tandem *protectorem* nuncupant, quia eo tempore quo ab aliis persecutionem patiebantur, ab eo pecunias acceperunt, quibus se à vexatoribus, & oppugnatoribus liberarent.

Falluntur sanè, qui hominem usurarium, ut benefactorem, amicum, & protectorem inspiciunt: pecunias enim mutuat, non tam ut mutuatariorum necessitatibus occurrat, quàm ut eos facultatibus spoliet, utque illos prodat, & opprimat. Unde ut hominis usurarii malitiam manifestemus; dicamus, quòd usurarius vocatur benefactor, amicus, & protector; sed revera: 1. *Est benefactor*, qui eos quibus benefacere videtur, facultatibus spoliat: 2. *Est amicus*, qui eos quos diligere creditur, iniquè prodit: 3 *Est protector*, qui eos quos protegere censetur, crudeliter opprimit.

I. PARS. *Usurarius, est benefactor, qui eos, quibus benefacere videtur, facultatibus spoliat.*

Pietatis quamdam speciem præseferunt usurarii, seque beneficos proclamant, dicentes, quod spiritu charitatis magis, quàm spe lucri ad mutuandum moveantur. Sed maligni potiùs, quàm benefici hi dicendi sunt: quia usuris suis quidquid bonorum, & facultatum mutuatariis superest, crudeliter auferunt, & dum eorum calamitates sublevare, & egestatem lenire videntur, illos facultatibus spoliant, eosque ad extremam egestatem redigunt. Unde Divus Basilius sic hominem usurarium affatur: *Officium tuum fuerat, hominis depressi egestatem lenire, consolari, sublevare, tu contrà, potiùs eam auges, fructum ex homine destituto acquirens; veluti si Medicus, ad ægrotantes ingressus, loco restituendæ sanitatis, id quod eis virium restabat, auferret.* O malignos benefactores, qui illos erga quos se beneficos dicunt, facultatibus spoliant! Hæc sunt beneficia usurariorum; quos alloquens Sanctus Ambrosius, ait: *Talia sunt vestra beneficia: minùs datis, & plus exigitis. Talis humanitas, ut spolietis etiam dum subvenitis.*

D. Basil. in Ps. 14.

S. Ambr. l. 6. ep. 70.

Licèt homines sint omnes ejusdem naturæ, omnes ab eodem primo parente oriundi, omnes ab eodem Christo redempti, & omnes ab eodem Deo creati: ex iis tamen Deus alios voluit facultatibus abundare, & alios penuriam pati. Utrumque fecit Dominus, & divitem, & pauperem; sed in diversa hac pauperum, & divitum conditione; lege sua Deus divites ligavit ad subveniendum pauperibus voluitque ut superflua divitum essent patrimonia pauperum. O divites! vestra non sunt bona, quæ in domibus vestris superfluunt; vestra non sunt, sed pauperum; eaque gravem necessitatem perferentibus largiri tenemini. Ad hoc sanè tenentur divites, & tamen divites usurarii de danda pauperibus pecunia non cogitant, sed de mutuanda sub usuris; quod non est, *dare*, sed aliena artificiosè auferre, & eos quibus dare videntur, facultatibus, si quæ iis sint, spoliare: *Qui sub usuris mutuum dat, in prima quidem facie, sua videtur dare; reverà autem sua non dat, sed alterius tollit.* O portentusum benefactorem, qui cùm dare simulat, aliena rapit; eosque bonis spoliat, quibus benefacere videtur.

Auth. oper. impf. ho. 12. in Matth.

Simulata hæc usurariorum beneficia, qui mutuatarius facultatibus spoliant, dum iis benefacere videntur, mirabiliter explicat Divus Bernardinus, dicens, quòd quælibet res, quam mutuo dat usurarius, videtur habere dentes, quibus mutuatariorum bona rodit, & comedit. *Usura*, inquit, *est inquietus cancer: quolibet enim die, qualibet hora, & quolibet puncto, & momento, pauperum substantiam fœnus usurarii rodit. Et quod mirabilius est, cuncta hominis usurarii bona dentes videntur habere: nummi etenim ejus dentes habent; similiter frumentum illius, quod ut ab hominibus comedatur factum est, dentes habet, & cuncta illius bona dentes habent, quibus comedunt egenorum domos, vineas, vestes, denarios, segetes, arva, & cuncta illorum bona consumunt. Imò, quod horribilius est, comedunt pauperum Christianorum carnes, & ossa; proinde solet à quibusdam pauperibus lamentabiliter dici; heu me quia habeo ab usurario centum ducates mutuo, qui mihi quotidiè rodunt ossa. Hinc à quibusdam usura meritò vocatur morsura; quia continuè mordendo, consumit substantiam egenorum*, & sic tandem usurarii omnibus bonis spoliant eos, in quos se beneficos profitentur.

D. Bern. ser. 4. de us.

Quod Author operis imperfecti, similitudine fermenti egregiè explicat; dicens: *Sicut fermentum modicum quod mittitur in multam farinam, totam conspersionem corrumpit, & trahit illam, & facit illam totum fermentum; sic cùm usura in domum alicujus intraverit, totam substantiam ejus ad se trahit, & convertit in debitum.* Ecce quid faciant denarii illi usurarii, quos mutuat fœnerator; hi denarii

Ubi sup.

rii sunt quasi quoddam fermentum, quod corrumpit, destruit, & ad se trahit omnia mutuatarii bona; illa omnia convertit in usuras, quas accipit usurarius, & sic mutuatarium bonis suis spoliat.

Alia similitudine, ad idem explicandum, & probandum, utitur S. Chrysostomus, ajens, quòd cùm usurarius mutuo dat, sub specie beneficii, gratum aliquod venenum infundit, quod per omnia mutuatarii bona discurrit, & illa convertit in debitum: *Similis est pecunia usurarii morsui aspidis: percussus enim ab aspide, quasi delectatus pergit in somnum, & per suavitatem soporis moritur. Sic, & qui accipit sub usuris, pro tempore delectatur, quasi qui beneficium accipit. Sed sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit; sic usura per totas facultates ejus discurrit, & convertit eas in debitum.* Et sic per usuras ita spoliantur mutuatarii, ut nihil proprium iis remaneat; sed omnia eorum bona mutuantibus fiant debita.

Author op. imperf. ho. 12. in Matth.

Hugo Cardinalis ait, pecuniam quam usurarii mutuo dant, esse quasi serpentem, qui omnes facultates mutuatarii devorat. *Usurarii, inquit, sunt Magi Pharaonis, qui virgas, sive baculos in serpentes converterunt. Sicut enim baculo sustentatur homo; ita mutuo sustentantur pauperes, & pupilli; sed usurarii convertunt illud in serpentem usuræ, quæ eos devorat.* Cùm usurarii pecunias mutuant, videntur mutuatariis præstare baculum, quo sustententur; eis beneficium impendere videntur; sed hic baculus convertitur in serpentem, à quo devorantur omnia mutuatariorum bona: ita ut intra breve tempus bonis suis orbati, & spoliati inveniantur.

Hugo in Psal. 14.

Ecce malitiam usurariorum; quæ tanta est, ut cùm beneficium præstare videantur, eos tamen quibus mutuo dant, pauperiores reddant, ad extremam redigant necessitatem, omnibusque facultatibus spolient. Si mutuatariis aliquis hortus, pratum aliquod, vel virgultum supererat, usurarius brevi ea omnia aufert. Imò, & conqueritur de illis quos facultatibus spoliat, dicens, quod hæc non sufficiant ad solvenda quæ sibi sunt debita; quòd injuriam patiatur, & quòd pro pecunia, quam libenter mutuo dedit, ad fundum sibi inutilem sumendum cogatur.

O quam magna hæc usurariorum malitia! Sed ò quàm magna etiam eorum erit pœna! Nunquam enim vitam æternam obtinebit usurarius, si non restituat; sed æterna morte morietur, & suppliciis sempiternis in inferno plectetur: *Ad usuram dantem, & ampliùs accipientem: num quid vivet? non vivet: Cùm universa hæc detestanda fecerit, morte morietur:* O usurarie, quàm melius tibi esset dare, quam accipere! Quàm malè fecisti, cùm sub prætextu beneficii mutuasti, ut mutuatarios spoliares! Quàm parùm tibi utilia erunt omnia bona, quæ iniquè coacervasti, cùm in inferno cremaberis! Quare detestare nunc malitiam tuam, & ablata restitue, ut inferni supplicia vitare valeas. Sed si magna est usurarii malitia: quia eos, quibus bene facere videtur, facultatibus spoliat; magna etiam ejus est malitia: *quia eos iniquè prodit, quorum se amicum dicit.*

Ezech. 18. 13.

II. PARS.

Usurarius est amicus, qui eos quos diligere creditur, iniquè prodit.

HOmo usurarius, eorum, quibus pecunias mutuo dat, se amicum proclamat, multique eum verum illorum amicum esse, erroneè credunt: quia cùm necessitatem patiuntur, proprium illis marsupium aperit, illisque pecunias, cum fœnore restituendas, ad tempus liberè mutuat. At, ò pessimum amicum! o proditorem, & non amicum! Si tamen hunc amicum vocare liceat; dicamus, hunc esse amicum, qui eos quos diligere simulat, iniquè prodit. Ut enim ait D. Bernardinus, *usura proditio dici debet: quia sub pallio pietatis atque servitii, aliena prædatur.* S. Bern. ibid.

Quemadmodum is, qui precibus victus, febricitanti, quem vehementissimus calor, sitisque nimia exagitat, vinum bibendum porrigit; exhilarat quidem ægrum brevi tempore, dum poculum exhaurit, non longè verò pòst, acerbissimam, & decuplo graviorem febrim misero parit. Sic, & qui pecuniam egeno sub fœnore commodat, ejus amicus esse videtur; sed est verus proditor; qui necessitatem illius non sublevat, sed calamitatem potiùs auget: *Usurarius videtur necessitati succurrere; reverà autem in majorem mittit necessitatem.* Imperf. ib.

Sanctus Gregorius Nyssenus in præclara illa oratione, quam adversus usurarios composuit, usurarios verè proditores esse ostendit, cùm ait, eos sub prætextu amicitiæ, & necessitatis sublevandæ, miserorum inopiam, curas, & dolores augere, *Opitulator, inquit, vertitur in hostem: non enim necessitatem patienti opem fert, ut ex illa qua premitur inopia, evadat; sed ferit afflictio mala, nudum exuens, vulneratumque denuò vulnerans, cura curis* accu-

accumulans, dolores doloribusque addens, O malignum proditorem; qui cùm pecunnias mutuat, mutuatariorum egestatem, curas, & dolores non minuere intendit, sed augere.

Usurarios, veros esse proditores manifestat, & probat D. Bernardinus, eorumque malitiam tantam esse dicit, ut & propinquos, & alienos prodat. (Quod, inquit, usurarius propinquos prodat, ipsa experientia manifestat, sæpiùs enim contingit, quòd usurarius conspiciens proprium uterinum fratrem, aut alium attinentem sibi, pulchram habere domum, vel aliam aliquam possessionem plurimùm gratam tractus concupiscentia oculorum, subvenire nititur illi aliquo mutuo, quo quidem imito contractu, paulatim crescere permittit fœnus. Cùmque fœnus excreverit, cernens, fratrem suum non posse sibi solvere debitum, accepta occasione, occulta cautela, & quadam justitia simulata juridicè domum, vel possessionem ingreditur, & sic quasi inadvertenter fratrem suum illis possessionibus privat: ecce proditio impia in propinquos. In alienos autem hæc proditio clariùs patet; nam comedendo, & bibendo cum eis, intendit per usuram bona eorum rapere, more proditoris Judæ, qui cum Christo comedens & bibens, inimicis suis tradidit eum. Ecce varias usurariorum proditiones: sed eos proditores esse potissimùm suadet S. Ambrosius, cum illos dæmoni similes esse dicit.

s. Bernar dinus ibid.

Nostis, dæmonem esse proditorem, qui homines prodere & perdere indesinenter satagit. Sed tunc in illos magis proditor est, quando se transfigurat in Angelum lucis: tunc enim sub Angeli boni specie, bona exteriùs suadere videtur; & tamen nil nisi mala, hominumque ruinam & damnationem intendit. Instar autem dæmonum, proditores sunt usurarii, hi enim ut hominum bona rapiant, & ut illos ad egestatem redigant, se respectu illorum, bonos, beneficos, & quasi Angelos lucis exhibent. Divitibus suadet usurarius, ut ludis vacent, conviviis se dedant, opulentam supellectilem habeant, & alias multas expensas vanas & inutiles faciant. Quòd si hi pecuniam non habere dicant; mox usurarius suam offert: *Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes, utere ut tua*: ecce Angelum lucis. Pauperibus etiam, quibus aliquod pratum, aliquis ager, vel aliqua domus superest, suadet usurarius, vel, ut aliquod commercium suscipiant, vel, ut aliquid acquirere pertentent, quod sine pecunia fieri nequeat: & cùm respondent hi, se ad hæc facienda non habere pecuniam mox usurarius suam eis offert: *Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes: utere ut tua*: Ecce Angelum lucis: ecce hominem qui exteriùs verus amicus videtur sed revera proditor est. Quia hæc suadet, & pecuniam suam eis offert, non ut benefaciat, sed ut eos prodat, eorumque bona rapiat. *Intendit per usuram bona eorum rapere*.

s. Amb. l. de Tob. c. 6

O quàm magna hæc usurariorum malitia! Sed ô quàm magna eorum etiam in inferno erit pœna! Magna quidem erit: quia cùm hominum benefactores se esse simulent, eos bonis spoliant: sed major adhuc erit: quia cùm hominum amicos se esse fingant, eos decipiunt, & proditoriè bona eorum rapiunt. Si enim in inferno graviter torquentur hi, qui pecunias suas pauperibus, necessitatem patientibus, non dederunt: quantò magis usurarii, qui proditoriè aliena rapuerunt: *Si illi qui Christum esurientem non aluerunt, cum diabolo igni inextinguibili addicuntur: quanto supplicio afficientur hi, qui fame Christum necant, per id quod rapiunt?* Certè gravissimum eorum erit supplicium. Ac dum divitiis eorum in hoc mundo fruentur hæredes, gravissimis ipsi in inferno torquebuntur suppliciis: *Laboribus & facultatibus eorum fruentur alii; ipsi verò in cruciatu erunt, & in malis extremis*.

s. Chrys. orat. de avarit. Tom. 5.

Ibid.

O usurarie, quid tibi proderit, si universum lucreris mundum; animæ verò tuę detrimentum patiaris? Quid tibi proderit, multa coacervasse bona, & usuris tuis, unius domum, alterius villam rapuisse, si his relictis, ad tartara graviter plectendus mittaris? Quid tibi proderit, in morte tua filiis, nepotibus, vel amicis multas reliquisse facultates: si dum illi iis fruentur, tu in inferno gravissimè crucieris? O quàm melius tibi fuisset, si nunquam natus esses, quàm si æternis his suppliciis addicaris? O quàm melius tibi fuisset, in hoc mundo tua pauperibus erogasse, & dirissimæ paupertatis incommoda pertulisse, quàm aliena usuris rapuisse? O usurarie, hæc recogita, hæc serio mente revolve; & ut non graviter torquearis in inferno, pessimum usuræ spiritum in temetipso extingue, contractus usurarios quos in conclavi servas generosè conscinde, iniquè ablata propriis restitue dominis, in pauperes te liberalem exhibe, pœnitentiam age; & usurarii, vel potiùs proditoris pravis exercitationibus penitùs abrenuntia. Sed si usurarii, sunt amici, qui eos, quos diligere profitentur, iniquè produnt; *Usurarius, sunt etiam protectores*

qui

qui eos, quos se protegere dicunt, crudeliter opprimunt.

II. PARS. *Usurarius, est protector, qui eos, quos protegere censetur, crudeliter opprimit.*

EO hominum dementia venit, ut benignum, beneficum, & protectorem vocent hominem usurarium, eò quòd hominibus necessitatem patientibus, triticum vinum, pecuniam, vel alia, cum usura repetenda, mutuet. At protectoris nomine indignus est usurarius. Tyranni potiùs, vel vexatoris nomen ei convenit. Quia eos opprimit, quibus ad usuram mutuo dat; eosque ita opprimit, ut illos: 1. *In servitutem redigat*: 2. *Suffocet*, 3. *Trucidet*.

1. Mutuatarios, quos protegere videntur, ita opprimunt, & vexant usurarii, ut eos ad diram servitutem redigant, illosque non solùm debitores, verùm & servos suos efficiant. Unde tanquam magnum & memorabile beneficium Dei erga Judæos ore prophetico prædicatur, quod eos ab usurarum servitute esset liberaturus, *Ex usuris, & iniquitate redimet animas eorum* Id est, ut explicat S. Ambrosius, *ex servitutis vinculo ereptos reddet libertati*; *quia usuræ inferunt servitutem*. Unde idem S. Ambrosius usurarios, qui usuras exigunt ab eo, qui pecuniam sibi mutuo dari petit, sic increpat. *Ille medicamentum quærit, vos offertis venenum*: *panem implorat, gladium porrigitis*: *libertatem obsecrat, servitutem irrogatis*.

Ps.71.14.
S. Ambr. de Tob. c. 4.
Ibid.c.3.

O malignos protectores, qui eos quibus mutuo dant, sibi servos efficiunt; & qui tot habent servos, quot debitores: Eos quippe vexant, tanquam servos, illosque ita usurariis contractibus ligant, ut ab ipsorum manibus se extricare nequeant: sed veluti servi, & diris vinculis constricti, sub gravi illorum dominatione gemant. O gravem oppressionem? Sed si usurarii mutuatarios opprimant, quia eos in servitutem redigunt, *Eos etiam opprimunt*: *quia illos suffocant, illosque ita gravant, ut illos nec respirare sinant*.

2. Prohibet Deus creditoribus, ne usuris debitores opprimant. *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes*. In versione septuaginta Interpretum legitur. *Si pecuniam fœneraveris orphano, & pauperi, non suffocabis eum*. Quæ verba exponens D. Ambrosius, ait. *Suffocare*, id est, *usuram imponere*, Et verà pauperes & alios quibus pecuniam ad usuram dederunt, ita vexant & suffocant usurarii; ut illos respirare non sinant. Eos enim continuè premunt, & jam ab iis munera exigunt, nunc annuum redditum postulant, mox sortem importunè petunt, jam iis intendunt litem, nunc apparitores & satellites mittunt, ut omnia quæ in domibus eorum reperiuntur, violenter auferant, eos tandem ita vexant, & opprimunt, ut eos suffocent, nec respirare sinant.

Ex.22.25.
Ib.c.14.

In quo tales usurarii mihi similes videntur crudeli huic servo, qui cùm invenisset unum ex conservis, ipsi centum denarios debentem, ut cogeret illud ad modicum illud debitum persolvendum. *Tenens, suffocabat eum, dicens: redde quod debes*. Sic se habere solent usurarii, respectu mutuatariorum, cùm enim aliquem ex debitoribus suis strictè usurariis contractibus ligatum & intricatum tenent, ita illum vexant, ut eum quasi suffocent: & apud hujusmodi usurarios unica hæc vox auditur, *redde quod debes*. Debitor voce humili, & tristi accentu usurarium deprecatur, dicens. *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi*; respondit ille: *redde quod debes*. Debitor gemens orat usurarium, ut saltem misereatur familiæ suæ in extrema necessitate degentis; ille autem respondet, *redde quod debes*. Omnis expers consilii debitor indurato creditori repræsentat, dies esse malos, & pecuniam ita raram, ut sibi impossibile sit habere, quo debitum persolvat, sed idem semper responsum audit, *redde quod debes*. Et velit, nolit, possit vel non possit, ut solvat necesse est; aut usurarius eum ita suffocabit, ut illum respirare non permittat. O magnam usurarii malitiam! At usurarius ita etiam mutuatarios opptimit, *ut, si sic loqui fas sit, illos aliquo modo trucidet*.

Matt.18. 26.

3 *Usurarius*, inquit sanctus Bernardinus, *est pauperum homicida*. Verum est, quòd eos ense, vel gladio non occidat; eos tamen trucidat: quia ab iis aufert quæ eis ad vitam sustentandam necessaria sunt; *Usurarius est pauperum homicida: quia pauperi aufert vestimentum, calceamentum, domum, agrum, lectum, cibum, potum, & omnem victum: & per consequens aufert eis vitam*. Dicunt sancti Patres, quòd hi occidant pauperes, qui eos esurientes non pascunt, *Si non pavisti, occidisti*. Sed quantò magis dicendum, quod eos trucident usurarii; cùm non solùm eos non pascant, verùm & ab iis auferant quæ ad victum necessaria sunt? Hi certè viri sanguinum, & homicidæ sunt; quia defraudant proximum, & ab eo panem, & alia ad victum necessaria

S. Bernardin. ser. 44. a.2.c.2.

ria

ria auferunt: *Panis egentium, vita pauperum est; qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.* Eccl. 34. 25.

O quam magna ergo est usurariorum malitia, qui cùm mutuatariorum protectores esse videantur, eos tamen ita opprimunt; ut illos in servitutem redigant, suffocent, & occidant. Sed si magna eorum est malitia magna, & maxima erit eorum pœna in inferno; ubi cùm hæredibus suis in æternum gravissima patientur tormenta, si iniquè per usuras ablata non restituant.

In inferno, inquit S. Bernardinus, habitabunt; & dirissimè cruciabuntur usurarii, & eorum hæredes, qui aliena non restituerint; *Ibi habitabunt, & sibi invicem maledicent; dicet nempe pater filio cum eo insimul condemnato; maledictus tu sis, fili mi: quia propter te crucior his tormentis; fui enim usurarius, ne tu esses egenus; propter carnem tuam perdidi animam meam, quia iniustè te ditavi, me justè damnavit, ut tu esses in mundana consolatione, sum ego in æterna damnatione. O maledicte fili, ut quid unquam te genui! Utinam nunquam fuisses in mundo, ne ego essem in hoc tormento. Respondebit filius patri; imò maledictus sis tu pater mi: quia nisi me implicasses in tuis impiis lucris, nunc non essem in his æternis tormentis. Quia nimis amasti me & te, quia non timuisti Deum pro te & pro me, ideò iustè damnavit te & me. Idem facient uxores usurariorum maritis suis, & quibuscumque propinquis; & econtrà, si injustè participaverint impia lucra usuræ.* S. Ber. ser. 44. de ult. a. 2. c. 3.

O usurarie, non te decipiat vana divitiarum ambitio: non te seducat carnalis filiorum amor, sed si usuras acceperis, generosè eas restitue, ut æterna inferni supplicia devitare, & in cælo æternùm habitare valeas: *Amen.*

DOMINICA DECIMA-QUINTA POST PENTECOSTEN.

DE OFFICIIS FILIORUM IN PARENTES.

Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Luc. 7. 12.

Cum adolescentem, matris suæ filium unicum, ad sepulchrum hodie ferri intueor, mox in mentem venit, mortem quam celerrimè ad nos properare. Sed cùm ad mortem afflictam, flentem, & filii sui resurrectionem à Christo impetrantem me converto non possum non admirari amorem parentum in filios, & ingratitudinem filiorum, qui parentibus officia sua ex animo non impendunt.

Videte, quid pro unico filio suo ista mater fecerit, ei bis vitam dedit, bisque mater ejus fuit: *primò*, cùm eum genuit: *secundò*, cùm amaris suis lachrymis resurrectionem illius à Christo impetravit. O quantis beneficiis matri adstrictus erat hic adolescens! ò quanta pro tantis beneficiis ei rependere tenebatur officia! Sed ò quantorum etiam quilibet filius parentibus debitor est beneficiorum! Tantorum quidem, ut filii parentibus nunquam reddere possint æquivalens: *Diis, Parentibus, & Magistris non potest reddi æquale.* Filii tamen, prout possunt, sua parentibus officia rependere tenentur: ad quod ut illos hortemur: videamus, quæ filii parentibus præstare debeant officia, &c. *Ave.* Arist.

Vult Deus, ut cuique quod suum est, fideliter reddamus: *Reddite ergo omnibus debita;* sed specialiter præcipit, ut sua parentibus filii officia impendant. Nec sine gravi ratione hoc a filiis Deus exigit. Ut enim ait Doctor Seraphicus, tria à parentibus beneficia accipiunt filii, esse scilicèt, educationem: & nutrimentum. Ab iis recipiunt esse: *Pater generat filium*, ab illis habent educationem: *Instruit ipsum*, & ab illis sumunt nutrimentum, *& nutrit ipsum*. Pro tribus autem his beneficiis, quæ a parentibus percipiunt filii, tria eis officia præstare tenentur, ut subdit Sanctus Bonaventura, reverentiam scilicet, obedientiam, & amorem. Filii parentibus debent: 1. Reverentiam; *honorem reverentiæ*: 2. Obidientiam; *honorem obedientiæ*: 3. Amorem; *honorem beneficentiæ*. Reverentia, obedientia, & amor, en tria officia, quæ parentibus filii præstare debent. Rom. 13. 7. D. Bon. ser. 1. de dec. præc.

Filii parentibus debent reverentiam. I. PARS.

Præclarè dixit Seneca, quòd sicut nivem esse candidam negari nequit, ita nec inficari quisquam potest, honorandos esse parentes; quia hæc est obligatio, quam in omnium filiorum cordibus natura insculpsit.

Quid filios hac in parte natura doceat, non inquiram, sed dicam, filios ad reverentiam parentibus præstandam teneri: quia Deus præcipit, præmiat, & punit; quia Deus: 1. *Præcipit* filiis, ut honorent parentes: 2. *Præmiat* filios, qui

Paren-

parentes honorant: 3. *Punit* filios, qui parentibus reverentiam non præstant.

1. In novo, & in veteri Testamento filiis præcipit Deus, ut parentes honorent. Matt.15. 4. Deut. 5. 16. In novo, hæc verba legimus: *Deus dixit, Honora Patrem, & Matrem*; & in veteri, ista legi possunt: *Honora Patrem, & Matrem tuam*.

Ecce legem impositam, non à Solone, Lycurgo, vel aliis hujus mundi Legislatoribus; sed ab ipso Deo, qui omnibus filiis præcipit ut parentes honorent: quare humiliter & religiosè eos venerari, debitamque iis reverentiam præstare debent.

Ut Lycurgus Lacedæmones ad leges, quas illis imposuerat, admittendas, & servandas alliceret, iis suadere conatus est, eas a summo cælo descendisse, & à Deo Optimo Maximo datas fuisse: probè sciens nullum motivum potentius, & efficacius, ad populos legibus datis subiiciendos, quàm si à Deo factas & datas esse credant. Fingebat ille, leges suas à Deo manasse; sed non fingimus nos, legem de honore parentum à Deo datam fuisse: certum etenim, Deum præcepisse, ut filii parentibus reverentiam exhibeant; & ideò hanc legem accuratè servare debent quique filii, cùm à Deo sit.

Ut protervi nonnulli filii à reverentia parentibus debita se liberare conentur, dicunt nonnunquam, patrem suum non fuisse sapientem, rebus domesticis non vacasse, & suam dissipasse substantiam: dicunt etiam aliquando, patrem suum esse senem, ignarum, delirum, ad temporalia negotia gerenda non idoneum, & suæ salutis pàrùm sollicitum. Sed ò rebelles filii, audite vocem Dei, præcipientis, ut filii parentes honorent: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Non præcipit Deus, ut filii honorent solummodò parentes, cùm sapientes, divites, & benefici erunt, sed absolutè omnibus filiis præcipit, ut parentibus reverentiam præstent. Quare sive parentes sint sapientes, sive insipientes; sive sint pauperes, sive divites; sive benigni, sive severi; eos filii semper venerari tenentur: quia Deus id præcipit. Honorate ergo parentes: quia Deus præcipit. sed honorandi etiam: *quia Deus præmiat filios, qui parentes honorant*.

2. Omnes, qui legem suam custodierint, magnis haud dubiè in cælo premiis Deus afficiet; sed specialem aliam, etiam in hoc mundo, filiis, parentes colentibus, Exod. 20. 12. mercedem promittit, & impertitur, temporalis scilicet vite diuturnitatem: *Honora*, inquit, *patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram*. Quasi dicat? si parentes non honores, diù in hoc mundo non vives; sed si eos debitè venereris, in præmium reverentiæ, quam illis præstabis, vitam quàm ab illis habes, diù possidebis.

Hoc longævitatis pæmium, quasi lege quadam naturæ, filiis benè moratis competit. Unde experimentis pluribus constat, eos qui parentibus debitam non præstant reverentiam, non diù vivere; eos verò qui eos debitè reverentur, tardè mori. Hoc idem præmium, quod Deus filiis parentes honorantibus, impertitur, æquitati etiam, & rectæ rationi consonum esse, ait Doctor Angelicus: quia æquum est, ut qui accepti beneficii sunt memores, eo beneficio diù fruantur: quare cùm filii qui parentes honorant, acceptæ ab iis vitæ grati sint, & memores, æquum est, ut diù vitæ beneficio fruantur.

Ecce præmium speciale, quod Deus dat filiis, parentes honore debito prosequentibus. Sed aliud adhuc, etiam in hoc mundo, dat eis præmium: quia eos benedictionibus, & in vita, & in morte replet: *Honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat*. Eccl. 3. 10. In vita, benedicit eos Deus in bonis naturæ, in bonis fortunæ, in bonis familiæ, & in bonis gratiæ. In morte eos dono perseverantiæ præmiat, & tandem hæc audire merentur vèrba; Matt. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. O filii, parentes honorate, ut tanta consequi mereamini præmia, sed & illos honorate: quia Deus *severè punit filios, qui parentes non honorant*.

3. Filios protervos, qui parentes debito non prosequuntur honore, diris sæpe, 2. Reg. 18. etiam in hoc mundo, Deus plectit suppliciis. Videte, quid acciderit Absaloni, qui David patri suo bellum indixerat; nonne in arbore suspensus fuit, & tribus lanceis confossus? Mementote Cham, qui quia parenti injurius fuit, & ipse & tota ejus progenies maledictioni subjacuit: Gen. 9. *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis*. Nonne Ruben, quia patrem dedecorarat, juribus primogenituræ, & paterna benedictione privatus est? Alia his similia, verùm & terribiliora, ingratis multis aliis filiis in hoc mundo acciderunt: sed quid hæc omnia, respectu pœnarum quibus plectentur in inferno? Heu, inquit Sanctus Bernardinus, si Deus his qui debita officia extraneis non præstiterunt, dicturus sit: Matt. 25. *discedite à me maledicti in ignem æternum*; qua

pœna

pœna afficiet filios qui propriis parentibus debitam reverentiam denegarunt? Si Deus ita severus erit in die judicii his, qui extraneis pietatis debita non solverunt; quantò magis iis, qui erga parentes impii extiterunt? Certè erga eos maximè severus erit, ac gravissimis eos suppliciis plectet. Quare parentes suos honorare tenentur filii, & ut Deo præcipienti pareant, & ut promissa à Deo præmia obtineant; & ut supplicia declinent, quibus puniuntur filii, qui parentibus debitum honorem non impendunt.

His quidem, & innumeris aliis rationibus, parentes suos honorare debent filii; sed, ò quam pauci debito eos honore prosequuntur! Filii parentes suos venerari solent, quamdiù eos timent, vel ab iis bona temporalia expectant: sed cùm majores, ac paternorum bonorum hæredes & possessores facti sunt, eos persæpe contemnunt, pro nihilo habent, & quasi onera importabilia respiciunt. O filii, semper, & ubique parentes honorate.

Filios hortatur Salon, ut parentes verbo, opere, & patientia sua venerentur. Eccli. 3. 9. *In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum.* O filii, honorate parentes operibus, primùm semper eis locum dando, domesticos qui illos non venerantur corripiendo, ab iis consilium petendo, aliaque externa reverentiæ testimonia eis exhibendo: *in opere.* Sed eos etiam honorare debetis sermonibus vestris, alloquendo eos humiliter; nec aliquod verbum proferendo, quod eis officere, vel displicere possit: *in sermone.* Sed tandem parentes honorare debent filii patientia sua, infirmitatibus eorum compatiendo, correptiones & monita illorum benignè accipiendo: imò, verba eorum, quamvis dura, patienter sustinendo. O filii, honorate parentes, in opere, in sermone, & *in patientia.* Sed filii parentibus *obedientiam etiam præstare tenentur.*

3. PARS. *Filii parentibus debent obedientiam.*

Ad Coloss. 3. Parentibus obedire debent filii in omnibus, quæ mala non sunt: *Filii, obedite parentibus per omnia.* Sed filii parentibus specialiter obedire debent in his quæ spectant: 1. Dei gloriam: 2. Suam salutem: 3. Oeconomiam, seu, rei familiaris administrationem.

Eph. 6. 1. 1. Parentibus obedire debent filii in his, quæ ad Dei gloriam spectant: *Filii*, inquit D. Paulus, *obedite parentibus*; sed in quo iis obedient? In his quæ ad Dei gloriam spectant: *in Domino*, Filii parentibus obedire non debent, si præcipiant eis ut furentur, pejerent, de inimicis vindictam sumant, aut alia hujusmodi faciant, quæ Dei gloriæ adversantur: sed iis obedire tenentur, *in Domino*; quando, scilicet, quæ præcipiunt, ad gloriam Dei pertinent. *Filii*, ait S. Hieronymus, *obedias patri; si te à verò Patre non separet*: sciunt omnes, quòd verus & primus Pater noster sit Deus; cùm autem terrenus pater ea jubet, quæ a Deo nos separant, ejusque gloriæ contraria sunt, non ei obedire tenemur; sed tunc solummodò ei obedientiam præstare debemus, cùm ea jubet, quæ Deum non offendunt, ejusque honori & gloriæ non adversantur. S. Hier. ad Furiam.

Memoria dignum habemus exemplum in juvene illo Macabæo, de quo refert sacra Scriptura; quod suadente matre, ut pro gloria Dei mortem pateretur, durum hoc genitricis consilium generosè adimpleverit & mortis acerbæ cruciatus constanter passus sit. O filii, inquit S. Hieronymus, *imitamini filium Machabæum, qui matri, suadenti mortem, obedivit, & durum imperium gratanter aggressus est.* O filii, licèt parentes mortem pro Dei gloria obire præciperent, ei obedire quisque deberet, sicut ille Machabæus: sed iis saltem obtemperate, cùm minùs dura pro Dei gloria facere jubent: eis obedite, cùm prohibent, ne improborum consortio vos immisceatis: & cùm sacris adstare, nec non alia quæ ad pietatem & ad Dei gloriam spectant, facere imperant. *Sed filii parentibus etiam obedire tenentur in his, quæ ad salutem spectant.* S. Hier. de honorandis parent.

2. *Filii*, inquit D. Paulus, *obedite parentibus per omnia*, Seu, ut explicat Alexander Alensis, *per omnia quæ honesta sunt, & saluti vestræ consona.* Si parentes saluti contraria præciperent: si v.g. Deo puerum ad statum religiosum vocante, prohiberent parentes: non eis obtemperare teneretur filius; quin potiùs eos in monasterii foribus obvios conculcare deberet, ut Deo vocanti obediret: *si pater in lumine jaceat; si mater ubera quibus te lactavit, ostendat; per calcatum perge patrem, per calcatum perge matrem, & ad vexillum crucis evola.* Alens. 3. p. sum. in hoc præceptum. S. Hier. ep. ad Heliod.

Sic loquitur S. Hieronymus; cujus verbis exponi potest locus ille sacræ Scripturæ, quo jubet Christus, ut parentes odio habeamus; declarans, discipulum suum esse non posse eum, qui parentes non odit: *Qui non odit patrem suum & matrem, non potest meus esse discipulus.* Vult etenim Christus Dominus, ut parentibus non obediamus; sed potiùs eos odio habeamus, & tan- Luc. 14. 26.

verto in hoc, quòd nonnunquam morti adjudicari optarent parentes, ut filios à morte liberarent. Cujus rei æterna dignum memoria exemplum nobis sacræ suppeditant Paginæ in Rege Davide. Norunt omnes quòd illum dirè insectatus esset ingratus filius Absalom: cùm tamen benignus ille pater audivit, occisum fuisse Abfalon, torrentem profudit lacrymarum, clamans: *Fili mi Absalon: Absalon fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te!* Mori optasset David; ut filium à morte liberaret: quod & multi alii patres faciunt, qui mori cuperent, ut filios à morte præservarent.

2. Reg. 18. 33.

O quàm ardenter à parentibus diliguntur filii! Quo quidem amore allici debent ad illos fervidè redamandos, & ad illis vicem reddendam: *Fili, parentibus redde amoris vicem: sitque tibi grata vita ipsorum, quibus charior est vita tua, quàm propria.* Amor, ut ait Philosophorum Princeps, *debet esse reciprocus*: quare cùm parentes diligant filios amore ardenti, debent & filii eos amare amore ardenti. Sed filii debent etiam amare parentes amore patienti: *quia parentes eos amant amore patienti.*

S. Hier. de hon. parent.

Arist. 9. Ethic.

2. Qui benè amat, gravia pro persona amata libenter patitur: quia veri amoris character est, quod sit patiens: *Charitas patiens est.* Præclaro autem hoc charactere fulget parentum in filios amor, eos amant amore patienti: quanta enim in filiis, & propter filios patiuntur parentes? Quanta passa est mater tua cùm te peperit, cùm te enutrivit? Quanta passus est pater tuus, ut te doceret, ut te educaret, ut facultates tibi compararet? Quot vigilias, quot labores, quot dolores uterque perpessus est, ut te in hoc mũdo felicem faceret? Nullus non scit, quàm multa & quàm gravia ob filiorum amorem pati soleant parentes. Quare & filii, si omnino ingrati non sint, parentes redamare debent amore patienti, eisque vicem rependere tenentur.

1. Cor. 13. 4.

Accepta à parentibus amoris testimonia filii retribuere debent: *Retribue illis, quomodò & illi tibi.* Quare cùm parentes filios suos amore patienti amaverint, ac multa ob amorem illorum passi sint; filii etiam suos amore patienti debent amare parentes, ac quæcumque dura ab illis, & propter illos perpeti. Quid enim magis insanum, iniquum magis, quàm quòd filius in parentibus, & à parentibus nihil perferre velit? O filii, gravia quæque à parentibus sunt perferenda in spiritu lenitatis & charitatis: hoc est debitum, quod ab infantia contraxistis. Cùm enim hi tunc infirmitates vestras æquo animo passi sint debetis & vos eis vicissitudinem. Sicut infantiæ vestræ infirmitates hi perpessi sunt: ita & senectutis eorum incommoda patienter vos perferre debetis: *Foveatur parentum senectus, & factis eorum vicissitudo reddatur.*

Eccli. 7. 30

S. Chrys. ibi.

De Ciconiis refert S. Ambrosius, quòd parentes senes, nec volare valentes, in nido nutriant, eosque pennis nudatos, tegmine alarum suarum dulciter foveant. Ab irrationabilibus hisce animalibus discite, filii parentibus senio confectis subvenire, eos fovere eorumque, tum animi, tum corporis infirmitates; in spiritu charitatis perferre. Eos amore patiente amate, sicut & hi amore patiente dilexerunt vos. Sed filii debent etiam parentes amare amore benefico; *quia parentes amore eos benefico amaverunt.*

S. Amb. l. 5. in Hex.

3. Quis dicat quanta amoris beneficia filiis impendant parentes? Quid non faciunt matres; ut eos in primis vitæ diebus & annis alant, & ab omnibus temporum iniuriis incolumes custodiant? Quid non patres ut eis acquirant, quo nutriantur grandiores facti, & quo in sæculo feliciter vivant? Quid non agunt & patres & matres, ut eis benè sit, & ut eos honoribus & fortunæ bonis amplificentur? Nunquam satis dici possent, quot beneficiis parentes filios suos afficiant. Filii autem, qui tot ab iis beneficia perceperunt, eos amore benefico diligere debent, iisque amoris benefici vicem rependere tenentur. Heu! si vult Christus, ut amore benefico diligamus inimicos; *Benefacite his qui oderunt vos*; quantò magis vult, ut filii diligant parentes, à quibus tot amoris testimonia, totque beneficia perceperunt. *Exsolve fili quod debes*, inquit S. Hieronymus: quia parentes dilexerunt te amore benefico, debes eos & amore benefico diligere, quare *solve quod debes*, & parentes ama amore benefico.

Matt. 5. 44.

Hoc debitum verè solvit hæc filia, de qua Plinius refert; quòd *supplicii causa carceri inclusam matrem, cùm impetrasset aditum à janitore: semper excussa, ne quid inferret cibi, deprehensa est uberibus suis alens. Quo miraculo matri donata salus, filia pietate est.* Hoc debitum solvit filia Cinomis Ducis; quæ, ut narrat Valerius Maximus patrem consimili fortuna affectum, parique custodiæ traditum, iam ultimæ senectutis, velut infantem, pectori suo admotum, aluit. Hoc debitum solvunt & omnes pii filii: hi enim erga parentes se beneficos præbent, sicut & erga ipsos benefici fuere parentes. Sed ò quàm multos inhumanos

Plin. l. 7. c. 36.

Valer. Max. l. 5.

Laselve Domin. Q &in-

& ingratos filios reperire est, qui parentes amore ardente, patiente, & benefico non amant! Multi quidem eos amore ardente non amant; quin contrà, frigidè eos alloquuntur, frigidè eos salutant, ut sæpè plura amoris sui testimonia uni famulo; imò & uni cani exhibent, quàm parentibus. Multi etiam amore patiente parentes non amant; quin contrà, nec unicum debitæ correctionis verbum, nec minimum incommodi ab his perpetui volunt. Multi tandem eos amore benefico non prosequuntur; quin contrà, beneficia, de necessitate salutis debita, eis solvere recusant.

O filii, audite Spiritum sanctum, qui vos parricidas vocat, cùm parentibus necessaria sub rahitis: *Qui subtrahit aliquid à patre suo & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, homicida est.* O filii, qui parentes, ut famulos alitis, quique eis debita officia non impenditis, audite Spiritum sanctum, ore sanctorum Patrum Concilii III. Turonensis, dicentem: *Ad se pertinentes non alere & vegetare, impium est, & Deo odibile.* Pr.28.24

O quot impii filii! ò quot ingrati filii, qui patres induunt ut famulos, nutriunt ut canes! ò quot inhumani filii, qui quidem parentes senes non jugulant, ut facere solebant populi quidem barbari, de quibus D. Hieronymus: erga illos tamen ita dirè & crudeliter se habent, ut non eos vivere patiantur, sed continuè mori cogant! O filii, si quid adhuc vobis humanitatis superest, parentes humiliter honorate, iis obedite, eos diligite. Hoc si faciatis, debita eis officia impendetis; & Deus debitam filiis, parentes religiosè colentibus, mercedem in cælo vobis tribuet. *Amen.* s.Hier.l. 2. contra Jovin.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

DE AMBITIONE.

Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.
Luc. 14. 8.

Ambitionis virus ubique se diffundit, per omnia officia & gradus discurrit; & non solùm Magnates, qui Aulas Regias sequuntur, verùm & Sacerdotes, qui Dei obsequio consecrantur: imò & Claustrales qui monasteriorum septis clauduntur, toxicat, & veneno suo nonnunquam interimit: *Ambitionis vitium singulos occupat.*

Pessimum illud vitium in Cælum olim ascenderat, ubi fastu ambitioso deliquerunt Angeli. A cælo in Paradisum terrestrem descendit, ubi protoparentes ambitiosè Divinitatis similitudinem appetiere: & nunc totum per orbem diffusa est ambitio; quæ non solùm in Regum, Principum, & aliorum Magnatum cordibus residet, sed & in Clericorum, Monachorumque sinu aliquando dormitat: ibi sub umbra recubat, & sub vilibus vestibus se fraudulenter occultat. Isaiæ c.14. & Ezech. c.28.

O infelix sæculum, in quo tam regulares, quàm sæculares primum locum ambiunt, ac altioribus dignitatibus inhiant: & quod pejus est, in quo tam mali & indigni, quam boni & digni ad eas studiosè anhelant: *Ad dignitates*, inquit S. Eucherius Lugdunensis Antistes, *promiscuè cum bonis mali ambitione conscendunt.* Ut tam subtili, tam exitioso, tamque universali malo occurramus, viros ambitiosos nunc insectabimur, &c. *Ave.* s.Euc.in Ep.parænet. ad Valeria.

Homo ambitiosus se prudentem credit, se justum arbitratur, seque felicem auspicatur. *Se prudentem*, aliisque prudentiorem & sapientiorem credit: & ideò iis præferri, & præfici cupit. *Se justum*, aliisque sanctiorem arbitratur; & ideò iis præesse, & in virtutis exemplum proponi optat. *Se felicem* auspicatur (saltem si dignitates assequi possit) & ideò ad eas, tanquam ad felicitatis suæ complementum adspirat, & anhelat.

Hæ sanè sunt hominis ambitiosi cogitationes; sed plurimùm fallitur. *Meo* enim nulla est prudentia: aut si quædam in illo sit, non quidem hæc Christiana & spiritualis; sed carnis & sanguinis prudentia est. *In eo* etiam si quæ virtus & sanctitas, non vera & realis hæc est; sed ficta solùm & apparens. *In eo* tandem si quæ sit felicitas, non solida & firma hæc est; sed solùm imaginaria & transitoria. Hæc omnia patebunt, cùm probaverimus, virum ambitiosum non prudentem esse, sed stultum; non esse justum, sed malignum; non esse felicem, sed miserum, & infelicem. Homo ambitiosus: 1. Stultus est: 2. Malignus est: 3. Infelix est.

Homo ambitiosus stultus est. I. PARS

Omnis peccator stultus, & rationis expers est: quia Deum suum, cui omnis debetur honos, criminibus suis offendit. At inter hos stultos, quorum infinitus est numerus, non ultimum locum tenet vir ambi-

ambitiosus; qui cùm se prudentem, & sapientissimum arbitretur; revera tamen insipiens & stultus est, ac ita fatuus, ut: 1. Pondus dignitatum non sentiat: 2. Terrenas cælestibus dignitates præponat: 3. Deum præire contendat.

1. Plurima stultitiæ & fatuitatis suæ signa edit vir ambitiosus: inter quæ illud adnotavit Doctor Mellifluus, quòd dignitatum pondus non sentiat; sed semper magis & magis onerari appetat: *Videmus illos qui jam proprios humeros cupita sarcina submiserunt, non solùm non gemere tanquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari.* Ex mente D. Bernardi, & omnium Doctorum, quodlibet beneficium, quælibet prælatura, & quævis dignitas, est onus portandum ab illo qui eam exercet; totque onera portat, quot dignitates possidet: homo autem ambitiosus, præ cordis duritia, & animi stultitia, hæc onera non sentit: & quo magis beneficiis & dignitatibus oneratur, eò magis iis onerari cupit. Cùm habet unam præbendam, quam ob imperitiam suam vix portare valet, hoc onus quod humeris est importabile, deponere non satagit; sed alia & alia huic similia; imò & graviora, sine numero, & sine fine semper appetit. Cùm evectus est ad aliquam dignitatem, vel ad aliquod beneficium curatum, cujus munia obire non valet; hoc pondere non se exonerat; sed aliud & aliud, etiam gravius, idque sæpè per fas & nefas obtinere satagit. Non gemit sub onere beneficiorum & dignitatum; sed semper appetit plus onerari.

S. Bern. Ep. 42. ad Henric. Senon. Archiepisc.

O quàm magna hæc est hominis ambitiosi stultitia! Nonne omnium judicio stultissimus censeretur, qui grave onus, quo opprimeretur, nullatenùs deponere vellet: sed iterùm aliis multis farcinis, iisque longè gravioribus, onerari appeteret? Is quidem omnis expers rationis, ac stultus judicaretur. Talis autem est hominis ambitiosi stultitia: cùm enim aliqua gravatur dignitate, quæ humeris ejus est importabilis; tantùm abest, ut illud onus deponat; quin aliis, & aliis in infinitum onerari optat: *Non gemit sub onere, sed insuper appetit plus onerari.* Ecce magnam hominis ambitiosi stultitiam; qui etiam stultus est: *quia magis parvas hujus mundi, quàm magnas & æternas Cæli dignitates ambit.*

2. Honores, deliciæ, dignitates, & omnia hujus mundi bona nihili pendenda sunt, respectu cælestium & æternorum: & qui æternis terrena anteponit, mente captus est, & insanus: *Animus nullo modo sanus existimandus est, qui temporalibus æterna postponit.* Talis autem est fatuitas & insania hominis ambitiosi: quia spretis inæstimabilibus Cæli dignitatibus, terrenis inhiat, istasque aliis longè præponit. Unde illum cæcum & stultum D. Bernardus meritò nuncupat, dicens: *O cæca ambitio, magis imis, quàm summis dignitatibus delectaris.*

Aug. ep. 121. ad probam cap. 7.

D. Bern. ep. 78. ad Sugger. Abbat.

Certum est, quòd sicut *in domo Dei mansiones multæ sunt*: ita & in ea throni sunt multi, dignitatesque multæ & diversæ. Quisque in Cælo honoratur juxta propria merita: & dignitate meritis suis conformi quisque præmiatur: minima tamen & ultima paradisi dignitas, Regias, Imperatorias, & maximas quasque hujus sæculi dignitates in infinitum excedit. *Tùm* quia cæli dignitates constantes sunt & æternæ: *tùm* quia omnis laboris, periculi, & anxietatis sunt expertes: *tùm* quia gaudium sine mœrore, quietem sine labore, consolationem sine afflictione conferunt; & hominem in statu felicitatis & beatitudinis æternæ constituunt. Hujus verò mundi dignitates sunt vanæ, labiles, fluxæ, caducæ, ærumnosæ, & ad innumera pericula: imò ad peccata multa, & sæpè ad æternas miserias trahunt. Quis ergo non censeat stultum esse virum ambitiosum, qui, contemptis Cæli dignitatibus, terrenas venatur, ad eas anhelat, iis inhiat, sollicitè illas inquirit, & magis nostris, quàm Cælitum dignitatibus delectatur; ac, ut loquitur Chrysologus: *Parvis incubans, perdit magna; & inhians temporalibus, deserit sempiterna.* O magnam hominis ambitiosi stultitiam, quæ adhuc major est: *quia Deum, quo nil majus, nilque dignius esse, & excogitari potest, præire contendit.*

Chrysol. ser. 22.

3. Pugnaturus cum Leone Lysimachus, non ensibus, & hastis armatus, adversus eum incessit; sed pulverem, quo erat munitus, oculis ejus injiciens, eum obcæcavit, & facilè debellavit. Ad eundem planè modum astutus satanas, ut de ambitiosis triumphet, non assumit tormenta bellica, nec alia militiæ nostræ arma; sed vanitatum, & dignitatum sæculi pulverem oculis eorum injiciens, eos ita mente cæcat, ut non solùm Deo similes esse appetant; verùm & ipsum Deum præire contendant. Non solùm dicunt cum Lucifero, *Similis ero Altissimo*; sed ita stulti sunt, ut Deum, quo nil altius & majus esse potest, præire appetant. Ut enim ait D. Bernardus, *Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo; de ipso namque dictum est: Et erat subditus illis.*

D. Bern. ho. 1. super Miss.

Christus Dominus, qui est Deus immensæ majestatis, in hoc mundo noluit præesse, sed subesse; non appetit dominari, sed subijci,

Matt. 20.28. ei; *non venit ministrari; sed ministrare*: & tu, ò vir ambitiose, nominari, ministrari, & summo affectu præesse cupis? Deus tuus vult subjici; & tu dominari ambis? Dominus tuus ministrare venit; & tu ministrari inquiris? Ille subesse optat, ac reverà subest; & tu præesse desideras? Deum ergo tuum tibi postponis, illo altiùs ascendere conaris, illumque antecedere contendis: *Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo.*

O portentosam hominum ambitiosorum stultitiam! Sed ò quam sapientes sunt, qui imitantur Christum; qui verbo & exemplo Luc.2. docet honores fugere, & humilitatem sectari. De Christo ait Evangelista, quòd Mariæ & Josepho erat subitus: *& erat subditus illis*. Quem locum sic expendit Bernardus: erat subditus illis; *Quis? Quibus? Deus hominibus: Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui Principatus & Potestates obediunt, subditus erat Mariæ: nec tantùm Mariæ, sed etiam Josepho. Mirare utrumlibet.* Hoc sanè mirandum est. Sed, ut subdit D. Bernardus, hoc exemplo moveri quisque debet, non ad ambiendas dignitates, sed ad aliis obtemperandum: *Disce; homo, obedire: disce terra, subdi; disce, pulvis, obtemperare. De authore tuo loquens Evangelista, ait, quòd erat subditus Mariæ & Joseph: erubesce, superbe; Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis authori?* Erubesce, ò ambitiose: hunc ambitionis spiritum in temetipso extingue: Christum imitare; & ne in posterum ita stultus sis, ut ad sæculi dignitates sublimari ambias. At viri ambitiosi, non solùm stulti sunt; *verum & maligni.*

(s. Bern. homil. 1. super Missus.)

2. PARS.

Homo ambitiosus, malignus est.

AMbitio, cùm sit appetitus inordinatus honorum & dignitatum, est semper mala, Deo displicens, & criminosa: ejusque malitiam perspicuè delineavit Doctor Mellifluus, dicens, quòd *ambitio est doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, & criminum fomes.* Ex quo quisque facilè auspicari potest, quàm malignus sit vir ambitiosus; sed insuper dico, eum esse malignum: quia: 1. Fraudulentus est, & dolosus: 2. Ferox est, & crudelis: 3. Audax est, & impudens ad omne malum.

(s. Bern. ser. 6. in Psalm. Qui habitat.)

1. Ambitiosi similes sunt Romulo, de Tert. l. 4. Advers. Marc. 7. quo Tertullianus ait, quod ad Romanorum Imperium *ascendit mendacii scalis*; ipsi enim fraudibus & mendaciis ad honores & dignitates ascendere consueverunt. Undè V. Beda, explicans hæc Libri Proverbiorum verba: *Non inveniet fraudulentus lucrum*; per *fraudulentum*, intelligit hominem ambitiosum: qui ut honores & dignitates assequatur, innumeris dolis & fraudibus utitur. Prov. 12. 27.

Varias hominis ambitiosi fraudes recensent SS. Patres. D. Cyprianus ait, quòd ambitiosus hostem suum aliquando fictè & dolosè adorat; ut vel eum occidat, vel ei dominari valeat: *Suos etiam hostes ambitiosus adorare simulat fraudulenter, ut incautos occidat, eisque dominetur.* D. Bernardus dicit, quod cùm ambitiosi dignitatem aliquam obtinere desiderant, blanditiis, ficta benevolentia, variisque fallacis amicitiæ signis eam acquirere conantur: sed postquam illam adepti sunt, timore sibi subjiciunt, quos anteà amore allexerant: *Cùm honorem adipisci desiderant, cæteros sibi priùs per amorem acquirunt: cùm verò adepti fuerint, elati potestate, eos ipsos per timorem sibi postmodùm subjiciunt, quibus priùs privati, non terrorem, sed amorem exhibuerant.* Aliam viri ambitiosi artem & fraudem aperit S. Ambrosius, dicens, quòd fraudulenter se humiliat, seque palam omnium dignitatum indignum profitetur; ut simulata hac humilitate, honore dignus videatur, & dignitatem quàm ambit, assequatur: *Curvatur obsequio, ut honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit demissior.* Ecce aliquas hominis ambitiosi fraudes & astutias; sed hujus vulpis ingenium & dolos mirabiliter delineat SS. Pontifex Innocentius, dicens, quòd nulla est forma, nulla figura, quam non induat ambitiosus, ut votorum suorum finem consequatur, & ad præeminentias sublimetur. *In hunc finem*, inquit, *humilitatem simulat, honestatem mentitur; affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur, & obsequitur. Cunctos honorat, universis inclinat, frequentat Curias, visitat Optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur. Promptus est & fervidus, ubi placere cognovit: remissus & tepidus, ubi putaverit displicere. Improbat mala, detestatur iniqua, alia cum aliis probat; & improbat: ut judicetur idoneus, ut reputetur acceptus, ut laudetur ab omnibus, ut à singulis approbetur.* O malignas viri ambitiosi fraudes: Sed si malignus sit: quia fraudulentus & dolosus est etiam malignus: *quia ferox est & crudelis.*

(s. Cypr. ep. 2. ad Don.) (D. Bern. ser. 3. ex parvulis.) (Ambros. l. 4. in Luc. c. 4.) (Innocen. 3. de cont. mundi c. 16.)

2. Quod patet *in Romulo*; qui Remum fratrem suum occidit, ut solus potiretur Regno: *in Abimelech*; qui ut majori cum potestate & libertate regnaret, & populo dominaretur, septuaginta fratres interemit. Judic. 9.

In

In Athalia, Ochozie matre, quæ ut Regnum adipisceretur, interfecit omne semen regium: *& in aliis innumeris* ambitiosis, qui per cædes & mortes ad altos dignitatum gradus conscenderunt. Unde præclarè dixit Chrysostomus, ambitionem homines in feroces & crudeles belluas transformare. *Amor Principatus, ut homo fera esset, effecit*, ambitio enim ferinam indolem, & crudelitatis belluinæ mores ambitiosis infundit. Imò & ambitiosi ipsis brutis animantibus sunt crudeliores, illa siquidem progenitores suos non occidunt; & ambitiosi, dominandi libidine moti, propriis parentibus nonnunquam necem machinantur; & eos à quibus esse & vitam acceperre, crudeliter interficiunt, *Ubi solatium patres & progenitores invenire debent, inveniunt mortem; cùm bruta pecudes pietatis in parentes jura conservent*.

4. Reg. 11. 1. Chrys. in Psalm. 7. Chrys. hom. de Absal.

In hujus rei exempla adduci possent *Tullia*, quæ patris corpus equorum pedibus conculcans, ad solium ascendit; & *Absalon*, qui in patrem suum David insurrexit, ut illum à throno deturbaret, regiumque solium invaderet. Sed Herodem & Judam, tamquam horrenda hujusce crudelitatis exempla, hìc solùm adducam, hi siquidem adversus Christum Dominum, Patrem & Creatorem suum, impudenter insurrexerunt, eique mortem molliti sunt.

De Herode sacrum testatur Evangelium, quod odio, & regnandi cupiditate ductus, Christum puerum, adhuc in cunis vagientem, occidere, & perdere conatus sit, *Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum*. De Juda etiam certum est, quod Christum prodiderit; sed unde ei animus prodendi, & perdendi Magistrum? Ex ambitione. Et ideò postquam revelavit Christus, se ab uno ex Discipulis prodendum, mox ab invicem petierunt Apostoli, *Quis eorum videretur esse major?* Petierunt hi, qui ex eis honores & dignitates ambiret? Scientes, quòd non nisi vir ambitiosus Christum prodere, eique mortem moliri posset; & quòd ille futurus esset Christi proditor, qui inter illos erat ambitiosus, *Arbitrati sunt*, ait Augustinus, *quòd ille qui major esse appetit, ut dominari possit, Magistrum prodere procurat*, Ille autem ambitiosus, qui Christum prodidit, & morti tradidit, fuit Judas. Ad hæc quis hominis ambitiosi crudelitatem non horreat? Quis eum esse malignum non fateatur? Malignus quidem est; cùm sit fraudulentus & crudelis. Sed est etiam malignus; *cùm sit audax & impudens ad omne malum*.

Matth. 2. Luc. 22. August. ser. 19. ad Fratr. in erem.

3. D. Bernardus hominis ambitiosi intolerabilem judicat impudentiam, quia inflatur & intumescit, dum Christus, cujus majestas est infinita, se humiliare, & exinanire vult, *Intolerabilis impudentia est; ubi se exinanivit Majestas, vermiculus infletur & intumescat.* Sed hominis ambitiosi impudentia est etiam magna, quia audax est & impudens ad omnem malum perpetrandum, cùm enim ei dominatur appetitus dominandi, pietatis, religionis, & omnis virtutis obliviscitur, omnia audacter subit pericula, & omnia perpetrat peccata, ut ascendat superiùs, & dignitates majores assequatur, *Propter ambitionem paratos eos videas, omnia pericula subire, suscitare scandala, sustinere odia, dissimulare opprobria, negligere maledicta*.

Lascelve Dom. S. Bern. ser. in Nativit. Dom. Ep. Jud. v. 3.

Quod præclarè docet nos Spiritus sanctus, cùm ambitiosos illos homines vocat, *Fluctus feri maris, despumantes suas confusiones*. Sicut enim irati maris fluctus spurcitias quaslibet evomunt, & in littus magno cum fragore projiciunt, ita hominis ambitiosi cor, passionum multarum fluctibus agitatum, audacter invidiam, vindictam, sacrilegia, & plurima alia evomit scelera, ac in sui ipsius confusionem, impudenter simonias perpetrat, in iras erumpit, fraudes molitur, insidias parat, hypocrisi plures decipit, & infanda quævis crimina ad assequendas dignitates committit.

O infandam ambitionis malitiam! ò quàm maligni viri ambitiosi! Maligni sanè, cùm fraudulenti, crudeles, ac ad omne malum audaces & impudentes sint. Quare ambitionem exhorrescite, fugite, & procul à vobis pellite. Intra vosmetipsos dicite, homo ambitiosus ita malignus est, ut fraudibus multis in altum ascendere conetur; ita malignus est, ut crudelitate sua vitam ad dignitates sæpè sibi faciat; ita tandem malignus est, ut impudenter ad quodcumque malum, & ad quævis peccata declinet. Quare ab ambitionis vitio abstinebimus. Sed si abstinendum ab ambitione, quia viri ambitiosi sunt maligni; ab ea etiam abstinendum, *quia viri ambitiosi sunt infelices, & miseri*.

Homo ambitiosus infelix est. III. PARS.

Divites avaros Doctor Mellifluus semper infelices arbitratur, & antequam divitias acquirant, & cùm eas possident, & cùm illas amittunt, quia scilicet *divitiæ cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur*. Non dissimili modo viri ambitiosi semper miseri & infelices censendi sunt. 1. Antequam di-

S. Bern. ser. de qu. ique negoua.

gnitates assequantur: 2. Cùm eas possident: 3. Cùm eas amittunt.

1. Antequam dignitates assequatur vir ambitiosus, tanto cordis affectu ad eas anhelat, ut vix sufficientem somnum capere queat. Tunc coangustatur cor ejus vili illa dominandi passione: tunc innumeris agitatur curis & suspicionibus; nunc sollicitudinibus, timoribus & angustiis mens ejus turbatur; tunc semper timet, ne aliquid dicat, vel faciat, quod in oculis hominum valeat displicere; tunc tandem injurias, contumelias, repulsas, & quoscumque labores libenter patitur, ut quod ambit, obtinere possit: *Gloria cupidos videmus, ut ad desiderata perveniant, soles, imbres, glacies, fluctus, & procellosissimas tempestates, aspera & incerta bellorum, immanium plagarum ictus, & vulnera horrenda, culpabili voluntate perferre.* O quàm infelices ambitiosi, qui per tot labores ascendunt ad honores.

August. a. patien. cap...

Tanta eorum est infelicitas antequam dignitates assequantur, ut meritò vanitatis & gloriæ Martyres dici possint: non enim minùs gravia sunt, quæ pro transitoria quadam dignitate obtinenda perferunt; quàm quæ multi Martyres pro æterna beatitudine adipiscenda passi sunt. Heu! quanta passi sunt Romani, terra, marique, dum arma sua adversus exteras gentes moverunt? Hi, non secùs ac D. Paulus fuere *in itineribus sæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari periculis in falsis fratribus: in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti.* Hi omnia hæc perpessi sunt, vitamque suam, honorem, & omnia fortunæ bona discrimini commiserunt, non ad alium finem, quam *ut magnum esset Imperium*. Hi pro volatico inanis gloriæ incremento, & pro dilatando Imperio, dolores corporis, animi anxietates, pericula multa, & plures subiere labores quàm ipsi Martyres, qui fuso sanguine cælestia regna adepti sunt. Illis autem similes sunt plerique ambitiosi, qui ad vanos non ascendunt honores, nisi per angustias, & labores; & ideò miserrimi, ideo infelicissimi: *Miserrima omninò est ambitio, & honorum contentio.* Sed si ambitiosi infelices sint antequam dignitates assequantur; *infelices etiam sunt, cùm eas possident.*

2. Cor. 11. 26.

August. l. 10. civ. ...

Cicero l. ... Offic.

2. Suadet ambitiosis astutus satanas, quòd si hanc vel illam dignitatem obtineant, ab omni labore & anxietate erunt liberi; aliis nemine adversante, dominabuntur, profunda gaudebunt pace, & quæcumque desiderabilia possidebunt. At cùm dignitatem aliquam assequuntur, infelices esse non desinunt; sed eorum mutatur & augetur sæpè infelicitas: *Finis miseriarum non obtinetur, sed substantia mutatur.* Quod & ipsi ambitiosi multis experientiis noverunt: plerique enim, cùm dignitates quibus inhiabant, obtinuerunt, mox ad honoris & felicitatis culmen ascendisse credunt; sed non multò pòst se infelices, miseros, aliis onerosos, sibi graves, totque miseriis gravatos experiuntur, ut persæpè dignitates accepisse, illos pœniteat; & si humani respectus vinculis, spiritu superbiæ, vel diabolica quadam fascinatione non detinerentur, iis se facilè spoliarent, ut in novissimo loco recumberent. Ut enim ait Boetius, *Dignitatum possessio, est plena pœnitentia.* Seneca.

Bonum vinum à sitiente avidè desideratur; sed homini jam ebrio fastidium & nauseam parit: *Eadem vina posteriori usu depretiantur.* Simili modo dignitates ab ambitiosis ardenter desiderantur & sitiuntur; sed cùm eas possident, earumque fumo & vanitate sunt inebriati, eas fastidiunt & parvipendunt. Antequam quis solium, vel locum excelsum obtineat, in eo auguratur pacem, quietem, & omnem felicitatem, dicitque in corde suo: *In pace in idipsum dormiam & requiescam*; sed postquam dignitatem quam ambiebat, assecutus est, labores, anxietates, amarissimam amaritudinem & miseriam sæpè invenit, ubi dulcedinem, pacem, & felicitatem auspicatus erat. Unde non semel in corde suo dicit: *In pace amaritudo mea amarissima.* Sed si viri ambitiosi infelices sunt, cùm dignitates possident; *infelices etiam sunt, cùm eas amittunt.*

Tertull. de ani. 6. 17.

3. Quamdiù viri ambitiosi dignitates possident, felices sunt simul & infelices: gaudent sæpè, flent sæpiùs; vita illorum bonis & malis, deliciis & mœroribus mixta est. Sed in morte, cùm suas amittunt & relinquunt dignitates, omne gaudium, omnisque eorum cessat consolatio, & in cordis sui amaritudine ex hoc mundo exeunt: *Gaudent Principes, & dominantes in populo & qui mundi obtinent dignitates, super domînio, honore, & gloria quæ nascitur inde. Aderit quamprimùm mors, & cessabit cum gloria gaudium.* Cùm mortis eorum appropinquat hora, eorum & augetur miseria; & quò illorum fuit vita felicior, eò mors est durior, quando voluptates, & dignitates relinquendæ sunt: *Multò violentior mors, quæ tunc mors affert, cùm jucundius vivere est in exultatione, in honore, in voluptate.*

S. Bern. ser. 4. in octav. Epiph.

Tertull. l. de an. 52.

Mors quidem non terribilis; sed potiùs ama-

amabilis est & desiderabilis humilibus mancipiis, rusticis, & plebeis, qui in hoc mundo omnium sunt peripsema; qui vivunt in fame & siti, in frigore & nuditate; quorum labores sunt continui, paupertas onerosa, conversatio animalis, & mores agrestes. Sed cùm instat mors hominis ambitio, supra lilia sedentis: cùm cadit a dignitate & a vita homo superbus, quem omnes colebant, & venerabantur; cuique cuncti ridebant, adulabantur, applaudebant & obsequebantur; tunc dolor & tremor artus ejus invadunt; dolet propter dignitates quas amissurus est, & tremit propter durissimum judicium quod subiturus est. Tunc viri ambitiosi se infelicissimos arbitrantur propter honoris columen quod ambierunt, & propter rationem quam supremo Judici de omnibus culpis, in officiorum suorum exercitio commissis, reddituri sunt. Tunc dolentes, & amara emittentes suspiria, clamant, ò quàm felices fuere Antonius, Paulus, & alii viri sancti, qui in locis solitariis inhabitarunt! ò quàm fortunati Religiosi, qui humilem & abjectam pro Christo vitam sunt amplexi, dum nos miseri honorum culmen, anima bibula, & nimio affectu exquisivimus.

Tunc optarent, silvas incoluisse cum solitariis, eremos habitasse cum anachoretis, intra fœtentem latitasse tumulum cum Athanasio, ludibria, & opprobria pertulisse pro Christo cum innumeris viris sanctissimis. Tunc quilibet ambitiosus, si non sit mente captus, hæc aut similia in corde suo verba proferet, quæ Leo undecimus, instante morte, suo dixit Confessario: *Quàm melius fuisset mihi, si Monasterii, quàm cæli clavem tenuissem*. Tunc tandem infelices se arbitrantur ambitiosi ex hoc, quòd ad dignitates evecti fuerint, suamque deplorant infelicitatem cum Adriano sexto summo Pontifice; qui illud sepulchro suo sculpi curavit epitaphium: *Adrianus sextus hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita, quàm quod imperaret, duxit*. Et revera nihil infelicius homine ad dignitates evecto, cùm, morte adveniente, omni felicitate mundique gloria spoliatur; & honores quos nimio studio exquisierat, amittit. Sed adhuc longè major erit hominis ambitiosi infelicitas; si antequam efflet animam, ad Deum non convertatur; si illius placare non valeat iram, ejusque gratiam non obtineat. Quare ò viri ambitiosi, convertimini ad Dominum Deum vestrum, ut gratiam & gloriam obtineatis. *Amen*.

Platina in vita Pont.

DOMINICA DECIMA SEPTIMA POST PENTECOSTEN

DE IGNE INFERNI.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Matt. 7. 19.

Sicut nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum: ita, inquit S. Chrysostomus, *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt tormenta, quæ offendentibus se præparavit Deus in inferno, qui est status omnium malorum aggregatione pessimus.* Chrys. l. de separ. lapsi.

Ibi, ut ait Doctor Angelicus, *affligentur reprobi ab omnibus quatuor elementis*: affligentur *à terra*, in cujus centro, veluti in teterrimo carcere æternùm claudentur: *ab aere*, cujus pestiferos continuè afflabunt odores: *ab aqua*, in qua intolerabile frigus perferent, *ab igne*, cujus ardoribus perpetuis cruciabuntur. D. Th. in 4 d. 50 a. 2. ad 3.

Gravissima quidem, quæ reprobi in inferno a quibuslibet elementis perpessuri sunt supplicia; sed omnium tormentorum sensibilium haud dubiè majus est illud, quod ab igne patientur. Quid enim durius, quid acerbius, quàm in medio voracium tartari flammarum in æternum manere, vivere, uri, & cruciari? Hæc sanè omnium sensibilium pœnarum est maxima: *summam ignium pœnam*. O peccatores miseri certi estote, quòd hæc pœna vos maneat in inferno, si in hoc mundo pœnitentiam, & fructus æternæ vitæ dignos non egeritis: *quia omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Ut formidandam tartarei ignis pœnam quisque vitare satagat; qualis sit ille ignis, tota hac concione explicabo, &c. *Ave*. Tertull. lib. ad Matt. 4

Hic noster ignis, quo in hoc mundo utimur, & quem requirit usus vitæ humanæ, urit, devorat, & torquet. *Urit* quidem: quia sicut proprium est aquæ refrigerare; ita & ignis proprium est urere. *Devorat* etiam: quia tanta vi in objecta sibi corpora agit, ut ea facilè destruat, & ea nonnunquam in sui naturam convertat. *Torquet tandem*: quia ex omnibus suppliciis ad reos torquendos adinventis, nullum igne gravius, intolerabilius nullum.

Ignem nostrum urere, devorare, & torquere fatentur omnes: sed velim, ut quisque advertat, quòd si ignis noster urat, urendo lucet; si devoret devorando consumit; torqueat, torquendo dat iis qui torquentur aliquid intermissionis, illosque citò torquere desinit, aut quia ignis extinguitur, aut quia illi extinguuntur & moriuntur.

En qualis sit ignis, quo in hoc mundo utimur; sed ab hoc nostro igne longè alius est ignis tartareus, de quo jam dicturi sumus. Verum quidem, quòd ignis inferni non secus ac noster, urat, devoret, & torqueat: sed ut jam probandum suscipio; ignis inferni. 1. *Urit*, & non lucet. 2. *Devorat*, & non consumit: 3. *Torquet*, & torquere nunquam desinit. En tres hujus concionis partes, quibus qualis sit ignis inferni, clarissimè constabit.

I PARS. *Ignis inferni urit, & non lucet.*

1. SI verum sit, ut ait Sanctus Anselmus, quòd *ignis inferni sic istum materialem ignem vincit, ut iste pictum*; certum est, quòd tartareus ignis, qui à Deo accensus est, ut in peccatores impios sæviat, multò ardentiùs urat, quàm noster ille ignis, qui ad usum vitæ humanæ datus est. Et hoc clarissimè docet Sanctus Gregorius Magnus, dicens, ignem inferni non arte humana accendi, non putridis lignis nutriri; sed ex divinæ providentiæ ordinatione, in æternum reprobos urere, *gehenna ignis, ut in se missos reprobos exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur; sed creatus, semper durat inextinguibilis*. In hoc mundo, cùm à iustitia sæculari reus quidam igni adjudicatus est, ille qui rogum præparat, homo est; in inferno verò non ab hominibus, sed à Deo paratur ignis ad comburendos reprobos, *nec studio humano succenditur*. In hoc mundo, ad comburendos reos, lignis uti solent carnifices, in inferno verò, accendet Deus ignem in furore suo, qui non lignis, sed Dei opera nutrietur, *nec lignis nutritur*. In hoc sæculo, cùm quis ignem comburendus injicitur; ignis non illum semper, & in æternum comburit; in inferno verò accensus à Deo ignis reprobos semper, & in sempiternum comburet, *sed creatus semel durat inextinguibilis*.

a Greg. l. 10. Dial. in Job.

S. Chrysostomus, ut suadeat, tartareum ignem nostro longè meliùs, & ardentiùs urere, ait in inferno esse ignis magnum mare: *Reprobi*, inquit, *in ignis fluvium, atque pelagus intrudentur, pelagus impertransibile, atque magnitudine acerbissimam; in quo ignei fluctus instar montium eriguntur*. Lactanti us docet, ignem inferni, instar aquæ esse fluidum. *Ignis ille est purus, & in aqua modum fluidus*, sanctus Joannes Evangelista ait, in inferno tantam esse fluidi illius ignis quantitatem, ut ex eo fiat lacus, & stagnum quoddam igneum, in quod mittentur reprobi. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure*. At Sanctus Joannes Chrysostomus asserit, in inferno non solùm esse stagnum, lacum, vel fluvium ignis; sed *ignis pelagus impertransibile, atque magnitudine acerbissimum, in quo ignei fluctus, instar montium eriguntur*, ò quàm acriter ergo, ò quàm ardenter urit ille ignis.

Chrys h. 45. in Matt.

Lactant. l. 7. c. 21.

Ap. 21. 8.

Vidistis fortè, quòd, cùm ad campanas, vel machinas bellicas metalla liquantur, è fornace egrediatur quasi rivulus liquati metalli; quod simul, & fluidum est velut aqua, & rubrum velut ignis, liquatis autem iis metallis, quodammodo similis est ignis inferni: qui in terræ centro undequaque collectus, est quasi ignis fluvius, aut *pelagus impertransibile, in quo ignes fluctus instar montium eriguntur*. Imaginamini nunc, & animo fingite mare aliquod, vel magnum hujusmodi ignis stagnum, & recogitate, quantam urendi vim haberet ille ignis, nonne certum, quòd quasi in ictu oculi, magnam lignorum struem, domos integras, & quidquid in illum injiceretur, combureret? Quid ergo sentiendum de tartareo igne? Quid de ignis illius pelago? Nonne credendum, quod reprobos quam potentissimè, & ardentissimè exurat? Certum sanè, quòd illos ita exurat, ut si per Dei potentiam ad majus supplicium non conservarentur, mox ab illo igne destruerentur, & quasi ad nihilum redigerentur.

2. Urit ergo, & ardentissimè urit ignis inferni; hac de re nullus dubitandi locus; sed quod mirabile simul, & horrendum est, licèt ignis ille tam acriter urat; *non tam lucet*. Ignis noster ardet simul, & lucet, ignis verò inferni ardet quidem, & urit; sed non lucet; *ardet, & non lucet*, inquit S. Anselmus, & ut ait S. Basilius, ignis ille urendi vim habet; sed luce caret, *ignem, urendi vim habentem; sed privatum splendore*.

Ansel. in Elucid

Basi. in Ps. 33

Deus in inferno virtutes ignis dividit, & intercidit: *vox Domini intercidentis flammam ignis*. Ignis ex sua natura, virtute duplici pollere solet; habet enim virtutem urẽdi, & virtutem lucendi; Deus autem in inferno duplicem hanc virtutem dividit: quia ab igne aufert lucendi virtutem, relicta ei

Ps. 28. 7.

virtu-

virtute urendi. Unde factà à Deo hac divisione & separatione, ignis ille tartareus urit
S.Greg.l.9.Mor.c.38. & non lucet: *hac flamma comburit, sed nequaquam tenebras discutit.*

In fornace Babylonica ignis lucebat, & non ardebat, lucebat ad oblectandos pueros, & non ardebat ad illos torquendos. In inferno verò è contrario, ignis ardet, & non lucet; ardet ad cruciandos reprobos, &
ib.c.49. non lucet ad illorum oblectationem: *Nequaquam lucet ad consolationis gratiam; sed comburit ad doloris augmentum.*

Certum est, quod tenebrosus sit inferni ignis: quia in inferno sunt tenebræ; dicunt tamen nonnulli Doctores, quòd tenebrosus ille ignis aliquid lucis emittat, qua mediante damnati vident ea, quorum visio tormenta illorum augere potest: *Ignis* inquit Sanctus Isidorus, *lucebit miseris ad augmentationem pœna, ut videant unde doleant, & non ad consolationem, ut videant unde gaudeant.*

Ultrix illa flamma aliquid lucis emittet qua mediante reprobi videbunt objecta, quorum conspectu pœnæ eorum augeri poterunt. Mediante hac luce videbunt horrenda incendia quibus addicti sunt; videbunt innumeros dæmones a quibus in sempiternum torquendi sunt, & videbunt scelerum suorum socios, à quibus maledicentur. Pater videbit filium, pro cujus amore à justitia deflexit; avunculus nepotem, quem, licèt ineptum, ad dignitates sublimavit, & mater filias, quibus, non christianæ religionis, sed vanitatis & voluptatis documenta dedit. Illic juvenes, ad majus supplicium, in mediis ignibus vociferantes, videbunt adolescentulas quas deperierunt: illic spectra, monstra horrenda, tetros dæmones, & alia his similia ad majus tormentum videbunt omnes reprobi. Et ut ait Doctor An-
D. Tho. 2. q. 1. a. 2. ad 5. gelicus: *Ignis ille habebit aliquid luminis, quantùm necessarium est ad videndum ea, qua animum torquent.*

O quam grave, ò quàm durùm reprobis, à tenebroso hoc igne indefinenter uri, & in mediis tenebris semper vivere! Postquam cæcus factus est Tobias, nullum in hoc mundo solatium, & gaudium se habere posse credidit, quia aliquibus annis in te-
Tob. 5. 12. nebris vivere cogebatur: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* Sed, heu! Quàm durius damnatis, in medio tenebricosi ignis in æternum vivere, & semper uri? Horrescit animus, cùm ignem illum urentem recogito: horrescit, cùm ignem hunc non lucentem, & tenebricosum mente volvo. Heu! si noctis unius tenebræ tædium generant, si cùm nocte quadam, dentium, vel alvi dolore premeris, amarè fles, crebrosque edis gemitus, ita ut te tædeat vivere: quomodò in medio ignis urentis, & non lucentis, non unica dumtaxat nocte, sed annis plurimis, & in æternum manere poteris? O mulier delicata, quæ pro Christi Domini amore, vel minimum quid pati recusas; ò adolescens dissolute, qui illicitis carnis voluptatibus indulges, ò peccator, tu qualisquisque sis, quomodo in medio tenebricosi illius ignis semper remanere, & vivere valebis? Hoc sæpè cogita, hoc animo versa: ut hac cogitatione ad omnia peccata vitanda exciteris. At de igne inferni dicamus, quòd non solùm urit, & non lucet: *sed etiam quòd devorat, & non consumit.*

I. PARS.

Ignis inferni devorat, & non consumit.

1. HÆc est differentia nostrum inter, & tartareum ignem, quòd noster ille ignis quem usus vitæ requirit, agat solummodò vi sibi innata; sed ignis tartareus, quo Deus ut justitiæ suę vindicativę instrumento utitur, non ex nativa solùm vi agit, verùm, Dei flatu, & virtute, modo extraordinario succenditur, & ad potentiùs agendum elevatur: *flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.* Hic autem ignis, sic à Deo succensus, & elevatus, ita acriter, & fortiter agit in reprobos, ut non solùm eos urat, sed etiam devoret: *devorabit eos ignis.* Is. 30. Ps. 20.

Ut aliquam tartarei ignis ideam habeamus; in mentem revocare, & animo volvere solemus maxima quævis incendia, quę unquam in hoc mundo facta esse scimus; sed, ut ait Hugo Cardinalis, hæc omnia incendia, sunt veluti ignis scintilla, respectu tartareæ fornacis. Ignis ille qui Nadab & Abiu, filios Aaron, subitò devoravit, *Est veluti ignis scintilla.* Ignis ille egressus à Domino, qui interfecit ducentos quinquaginta viros, ut narratur in libro Numer. *Est veluti ignis scintilla.* Fornax illa ardens, in quam missi sunt tres pueri, cujus flamma sursum ascendebat cubitis quadraginta novem, *Est veluti ignis scintilla.* Magnum illud incendium, quo urbs Sodoma, simul cum incolis suis, quàm citissimè in favillam esse redacta, *Est veluti ignis scintilla*, respectu tartareæ fornacis. Quid ergo fiet de reprobis in medio tartarei ignis existentibus? Ab igne devorabuntur: *Devorabit eos ignis.* Ab igne quidem devorabuntur; non tamen consumentur; quia

quia ignis inferni reprobos ita devorat, *ut eos non absumat*.

2. Non parvum esset solatium impiis, in tartarum projiciendis; si praevidèrent, se ab inferni igne totaliter consumendos, & ad nihilum brevi redigendos, quia sic certi essent, tormenta sua citò finem habitura, nec diù duratura. Sed ea non fruentur consolatione; quin contrà, Deo sic ordinante, ab igne tartareo continuè devorabuntur, nec tamen unquam ab eo absumentur. Ut enim dicitur in libro Job; impius severè punietur ob cuncta quae in hoc mundo perpetravit scelera, nunquam tamen ab igne consumetur: *Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur*.

Job 20.18

Cum impius in medio voracium inferni ignium, optabit non ampliùs vivere, ut non ultrà patiatur; mortem millies desiderabit, ac annihilari toto cordis affectu appetet, ut torqueri desinat: sed frustrà: quia Deus flatu suo succendet ignem, à quo indesinenter devorabitur impius; *nec tamen consumetur*. In saeculo Deus impium conservabat, ad hoc ut pœnitentiam ageret, & converteretur; sed quia pœnitentiam agere recusavit, eum Deus in inferno conservabit, ut semper vivens, semper moriatur, semperque crucietur. In hoc mundo impius malignis usus est adinventionibus, ut in Deum peccaret, & in inferno, mirabili, & terribili adinventione faciet Deus, ut semper devoretur ab igne; nec unquam absumatur: *Luet quae fecit omnia, tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic, & sustinebit*.

Ibid.

Refert Plinius, olim prohibitum fuisse, corpora fulmine percussa, igne consumere, & in cineres redigere: quia conservabantur, ut essent publica indignationis, & justitiae divinae exempla. Quod & adnotasse videtur Tertullianus, dicens: *Qui de Caelo tangitur, salvus est, ut nullus jam igni decinerescat*. Sed terribilior erit Dei justitia in damnatos: eos enim in inferno, tanquam in formidando vindicativae justitiae suae altari semper conservabit: eosque ita ab igne uri faciet, ut nunquam absumantur: *Ignis hic non absumit, cum exurit*. Nunquam absumentur ab igne, ut sint aeterna justitiae, & indignationis divinae monumenta.

Tert. Ap. 48.

Ibid.

Cassiodorus ait, tartareo igni datam à Deo virtutem quandam servatricem: ita ut damnatorum corpora semper devoret, nunquam tamen absumat; sed ea semper ad pœnam, & tormentum mirabiliter conservet: *Servabit ut cruciet, dabiturque miseris vita immortalis, & pœna servatrix*. O portentosum ignem, qui devorat & servat: torquet devorando, & ita devorat ut adhuc servet ad ulteriorem pœnam, & ad prolixius supplicium. Sicut lapis, *Albeston* nuncupatus, semper ardet & nunquam consumitur, ita reprobi in mediis tartari flammis semper ardebunt, urentur semper, & nunquam absumentur. Sicuti in Sicilia mons Æthna: in Regno Neapolitano Vesuvius, & alibi sunt alii quidam montes, qui semper ardent, qui flammas saepissimè emittunt, nec tamen unquam consumuntur: ita & damnati in inferno ab igne devorabuntur, & conservabuntur: *Ignis ille saevit, & parcit. cruciat, & reservat*. Ita cruciabuntur, ut tamen unquam absumantur.

Cassiod. à Pl.

Augu. ser. 217. de tem.

O quam immane illud supplicium! ò quam durum, & intolerabile, ab igne semper devorari, & nunquam consumi! Sed, heu! Quis ex vobis habitare poterit cum igne semper devorantè, & nunquam consumente: *quis poterit habitare de vobis cum igne devorante*? Quis ex vobis, Principes, nobiles, & divites, qui epulamini quotidiè splendidè, qui induimini purpura, & bysso, quique in lectis mollibus decumbere soliti estis? Quis ex vobis, juvenes dissoluti, qui Veneri, Baccho, & omni vitiorum generi licentiùs indulgetis? Quis ex vobis, adolescentulae, quae vanis vestris ornamentis, vestrisque immodestis gestibus homines ad peccandum allicitis? Quis tandem ex vobis, peccatores miseri, *poterit habitare cum igne devorante*? Heu! Si quadragesimale jejunium vos terret; si transitoriam hujus mundi paenitentiam reformidatis; si noctem unam in molli lecto insomnem ducere, supplicium reputatis: quomodo in mediis tartari flammis decumbere, & habitare poteritis? Quomodo intra hunc ignem devorantem, & non consumentem remanere valebitis? Piam hanc cogitationem sæpè animis vestris versate. Dicat unusquisque vestrûm, & crebrò dicat: heu! Quomodo habitare potero cum igne illo devorante? Hoc dicite; hoc recogitate: talisque cogitatio vos ad pœnitentiam, & ad meliorem vitae frugem inducat. Ignis inferni damnatos devorat, & non consumit, hoc terribile est. Sed ignis ille *eos torquet, eosque torquere nunquam desinit*: hoc adhuc terribilius.

Ignis

Ignis inferni torquet, & torquere nunquam desinit.

1. EX his quæ jam diximus, clarè constat, reprobos in inferno ab igne gravissimè torqueri: si enim ignis eos continuè urat, & devoret; optimè inde sequitur, quòd eos etiam graviter torqueat, & cruciet.

Eos quidem gravissimè torquet, & omnium sensibilium tormentorum quæ perferunt damnati, nullum igne gravius. Imò, ut ait S. Hieronymus, in uno igne omnia alia tormenta videntur esse collecta: *In uno igne omnia supplicia sentiunt in inferno peccatores.* Sed ut quisque sibi facilè suadeat, reprobos ab igne tartareo dirè torqueri, audiatur dives avarus; qui in mediis inferni ignibus clamat, dicens: *crucior in hac flamma.* Sic clamat epulo, & sic clamant omnes reprobi: quia, ut ait S. Fulgentius, *hi intolerabilia in gehenna patiuntur ab igne supplicia.* Heu! si, ut dicunt sancti Patres, supplicia quæ in purgatorio à piacularibus flammis perferunt fideles defuncti, graviora sint, quam quidquid unquam in hoc mundo perpessi sunt Martyres; quid sentiendum de igne tartareo? Quanta, & quàm gravia sunt tormenta, quæ ab eo patiuntur damnati? Tanta equidem, ut penitus intolerabilia sint. Heu! si nonnunquam intolerabilem dicimus diurnæ febris ardorem; si intolerabilia credimus, quæ S. Laurentius, & alii quidam Martyres ab igne passi sunt tormenta; si intolerabile quisque censeret, vel ad unius horæ quadrantem prunas manu gestare, vel dexteram intra fornacem accensam habere; quantò intolerabilius est reprobis, ardentibus tartari flammis immergi, ibique incessante ab igne devorari? Hoc certè omnium sensibilium tormentorum maximum: *Ignis, suppliciorum ultimum est.*

S. Hier. in Pam. mach.

Luc. 16.

S. Fulgent. l. de fide ad Pet.

Tertull.

2. Torquet ergo, & dirissimè reprobos torquet ignis inferni. At quod gravius, & intolerabilius est, eos ita torquet ignis, ut nunquam torquere intermittat & desinat; sed semper, & in æternum absque ulla intermissione, & interpolatione eos torqueat.

Non parvum est solatium infirmis febricitantibus, cùm aliquid intermissionis, & remissionis habent. Aliquod similiter solatium inesset damnatis, si in tormentis quæ ab igne patiuntur, aliqua interdum adveniret remissio; sed hoc eis non dabitur solatium: quia ignis ille eos semper, & in æternum absque ulla intermissione torquebit. Hic ignis ita eorum infigetur carnibus, ut nil unquam quietis sit eis daturus; sed eos in sempiternum sine ulla remissione cruciabit: *Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum.* Judith. 16. 21.

In hoc mundo dicimus, & tanquam certum supponimus, quòd *nullum violentum perpetuum*: quia quò quis violentiùs torquetur, eò citiùs ei sensus & vita auferuntur: *Hoc solatium vasti doloris est*, inquit Romanus Philosophus, *quòd nemo potest valdè dolere, & diù.* In hoc mundo hæc duo simul reperiri non possunt, *dolere valdè, & dolere diù*; sed in inferno damnati ab igne torquentur *valdè*, & *diù*: quia ibi tortores nunquam lassantur, anima nunquam moritur, & ignis nunquam torquere desistit: *Sic ignis ibi consumit, ut semper reservet: sic tormenta aguntur, ut semper renoventur; ardebunt miseri in igne æterno in æternum.*

Seneca ep. 78.

S. Bern. in lib. medit. c. 4.

Hæc, quæso, animo expendite: damnati torquebuntur *ab igne æterno in æternum.* Quid est hoc? Quamdiù durabit illud *in æternum?* Creditis fortè quòd ibi damnati lento igne assabuntur aliquibus tantùm horis vel quibusdam diebus? Imaginamini forsitan, quòd in medio flammarum, aliquot solummodò annis torquebuntur, & vociferabuntur? Erratis: quia transactis mille, & centum mille annis, adhuc cruciandi remanebunt, non solùm ad alios mille, & centum mille annos; sed in æternum. O quàm intolerabile est, ab igne hoc torqueri continuè, & torqueri semper, absque ulla intermissione, & absque ullo termino.

En, peccator, supplicia quæ paravit Deus, ut vindictam sumat de peccatis tuis. Quamdiù in hoc mundo remanes, dæmon & peccata velant faciem tuam, ne videas, & ne cogites de formidandis inferni ignibus; sed in morte auferetur illud velamen malitiæ. Tunc cognosces, sed tardè nimis, quam immania sint inferni tormenta: tunc audies Christum tibi, & aliis dicentem: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*, si in hoc mundo pœnitentiam non egeris, tunc ad inferni rogos, æternùm cruciandus, mitteris.

O peccator, contremisce ad illa verba, *In ignem æternum.* Mitti in ignem; quid terribilius? Mitti in ignem æternum; quid formidabilius? Ecquis ita ferreus & adamantinus est, ut ad hæc verba, *In ignem æternum*, non contremiscat? *O mi frater*, inquit D. Augustinus, *numquid ferrea sunt carnes nostræ, ut non contremiscant; vel*

etiam

etiam sensus noster adamantinos, ut non emollescat ad illa Dei verba: *Ite maledicti in ignem eternum*. Heu! si tremimus, cùm rem aliquem, ad rogum in quo comburendus est, duci videmus; quantò magis contremiscere debes, ò impie, qui a peccatis & a dæmonibus ad tartareum rogum, æternùm cruciandus, traheris.

Contremisce: sed & totis conatibus labora, ut æternos hos tartarei ignis cruciatus devites. Labora ut bonus Christi miles: labora, & indesinenter bonis operibus incumbe, ut Deum tibi propitium reddas, & æterna hæc supplicia evadas. Audi Spiritum sanctum dicentem: *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Isa.33.14 Hæc verba animo tuo versa; ac intra temetipsum sæpè dic: *Habitare non possem* cum igne illo, qui urit & non lucet: quare ab illo præcavebo; *Habitare non possem* cum igne illo, qui devorat & non consumit: quare pravos meos eradicabo habitus, ut ignis illius supplicia non incurram; *Habitare non possem* cum igne illo, qui torquet, & nunquam torquere desinit: quare piè, religiosè, & quam perfectissimè vivam; ut ignis illius tormenta evadam, & æternam felicitatem aliquando obtinere valeam. *Amen*.

DOMINICA DECIMA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

DE BLASPHEMIA

Quidam de Pharisæis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Matth. 9. 3.

BLasphemia est directè laudi Dei opposita: & (si propriè sumatur) nil aliud est, quàm *verbum convicii, seu contumelia adversus Deum*; sive id fiat, attribuendo ei quæ illi non conveniunt: sive id fiat, negando ei quæ illi conveniunt: sive id fiat, tribuendo creaturis quæ illi soli debentur.

Christum autem blasphemiæ accusarunt Pharisæi, cùm illum audierunt dicentem Paralytico: *Remittuntur tibi peccata tua*. Quia cùm illum, Deum esse non crederent, illum in hoc blasphemasse censuerunt, quòd sibi tribueret potestatem remittendi peccata: quæ potestas non ad homines, sed ad Deum solum attinet.

Fallebantur Pharisæi: non enim blasphemus erat Christus, qui Patrem suum continuè glorificabat: *Ego honorifico Patrem meum*; Joan. 8. 49. sed blasphemi erant ipsimet: quia Christo & divinitatem & potestatem remittendi peccata denegabant. De Christo dici nequibat: *hic blasphemat*; quia cùm Deus esset, nec blasphemare, nec minimum quodque peccatum perpetrare poterat; sed de Pharisæis dici debebat: *hi blasphemant*; quia in hoc blasphemi erant, quod Christum blasphemiæ accusarent. O quam magna hæc Pharisæorum blasphemia! Sed ò quam multi in hoc mundo sunt blasphemi, qui Pharisæos imitantur! Quam multi blasphemant in Deum suum, quem indesinenter laudare deberent! Blasphemorum sanè magnus est numerus. Et ideò utilissimum fore videtur, si de blasphemia dicamus, & si in homines blasphemos prædicemus, &c. *Ave*.

ERrant multi circa nomen blasphemiæ, idque sæpè blasphemiam nominant, quod nullo modo blasphemia est. Verum quidem, quòd qui de blasphemia propriè sumpta loquuntur, blasphemias solùm vocant verba contumeliç, quç adversus Deum dicuntur. Sed alii, licèt minùs propriè, blasphemiæ nomen juramentis, etiam, & imprecationibus tribuunt: eos enim qui jurant, & qui mala precantur, blasphemos appellant, eosque ut blasphemos inspiciunt, & detestantur. Quare ut ab impropriè sumpta, veram & propriè sumptam blasphemiam discernam; non solùm de blasphemia in vero & proprio sensu accepta, sed etiam de blasphemia impropriè sumpta; seu, de juramentis, & imprecationibus disseram. Quod ut cum legitima partium distributione fiat; dicam: 1. Quòd juramentis nullus debeat assuescere: 2. Quòd ab imprecationibus omnes abstinere debeant: 3. Quòd blasphemiam cuncti abhorrere teneantur. Abstinendum a consuetudine jurandi, ab imprecationibus, & à blasphemia. En tres hujus concionis partes.

Abstinendum à consuetudine jurandi. I. PARS.

CErtissimum est, juramentum, si debito modo fiat, esse licitum: imò & esse actum religionis, quo Deus honoratur. Sed quia ex mille juramentis quæ fiunt, vix unum est, quod debito modo fiat; ideò ex mille vix unum est, quod honoretur; vel potiùs, quo non offendatur Deus.

Offenditur quidem graviter, cùm quis contra veritatem jurat; & qui sic jurant, in

in Dei maledictionem incurrunt: *Maledictio veniet ad domum jurantis in nomine meo mendaciter.* Offenditur etiam graviter Deus juramentis, quæ fiunt contra justitiam; seu, cùm quis jurat se interfecturum aliquem, vel, se rem aliam mortaliter malam facturum. Offenditur tandem graviter his juramentis quæ ad blasphemias declinant, & quæ totam blasphemiæ malitiam includunt: quare à præfatis omnibus juramentis sedulò abstinendum. Sed & abstinendum ab aliis juramentis quæ passim à multis fiunt, seu, a jurandi consuetudine, quam quisque à se tollere, & procul pellere debet.

Zach. 5

Audite sanctum Apostolum Jacobum; qui ut turpem, & pravam hanc jurandi consuetudinem è cordibus hominum eradicet, ait: *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodque juramentum; sit autem sermo vester: est, est, non; non.* His etenim verbis Apostolus non prohibet omnino juramentum; sed solummodò jurandi consuetudinem: *Ante omnia, ait, ut attendatis præ cæteris, & vigiletis, ne subrepat consuetudo jurandi.*

Jacob. 5

D. Aug. ser. 28. de ver.

Præclarè dixit Doctor Angelicus, quòd *juramentum est sicut medicina, quæ non semper accipitur, sed in necessitate.* Plerique hisce temporibus, non certis dumtaxat horis, nec debitis cum circumstantiis; sed singulis ferè momentis jurant; nec curant de circumstantiis, & conditionibus ad juramentum requisitis. Pueri, nondum balbutire scientes, in arte jurandi docti sunt: antequam prima fidei juramenta sciant, omnes jurandi modos callent: ac ita frequens fit in ore ipsorum juramentum, ut penè dixeris esse eorum *Credo*, eorum *Ave*, eorum *Pater noster*, eorum aspirationes pias, eorum orationes jaculatorias. Tanta tandem multorum est jurandi consuetudo, ut semper jurent, sive illis credatur, sive non credatur; sive juramentum ab iis exigatur, sive non exigatur; sive horrescant audientes, sive non horrescant: *Cùm tibi creditur*, inquit Augustinus, *juras, & cùm nemo exigit juras, & horrentibus hominibus juras.* O exitiosam consuetudinem! Utere juramento sicut medicina. Non sumitur medicina sexies, septies, vel pluries in die, sed solùm in necessitate, & cum cautela: sic ne assuescas jurationi, ne pluries singulis diebus jures; sed solummodò, cùm jurandi necessitas inest, & tunc conditiones ad juramentum requisitas adhibe; tunc jura in veritate, in judicio, & in justitia: *Jurabis: vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in justitia.*

Op. D. Th. opusc. 7

Jere. 4.2

Varias adducit rationes Chrysostomus, quibus quisque induci debet ad abstinendum à vana, & exitiosa hac jurandi consuetudine. Si, inquit, servus non audet Dominum nominatim, & sine quadam honoris præfatione appellare: quam absurdum est, Angelorum Dominum, temerè & contemptim, ubique pronuntiare, & jactare?

Chry. ho. 7. ad pop.

Si, inquit idem Chrysostomus, apud Judæos tam venerandum erat Dei nomen, ut in lamina ex auro purissimo scriberetur; & nemini litteras hujus nominis ferre liceret, nisi Sacerdotum Principi: qua fronte Dei nomen, semper omne nomen venerandum, in omni terra admirabile, quod audientes dæmones horrent, passim juramus, & velut quiddam vulgare temerariè circumferimus.

Chr. ho. 26. ad po.

Vis scire, ait idem Chrysostomus, quomodo Deum nominent superiores Potestates; cum quanto honore, quanta admiratione? Audi Isaiam Prophetam dicentem: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum. Seraphim stabant super illud. Et clamabant: alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.* Cùm ergo Seraphini tanto cum timore, tanto cum honore, & tanta cum reverentia Deum nominent, laudantes, & glorificantes eum: qua fronte sanctum illud nomen passim jurabis, irreverenter in omni casu pronuntiabis, in vanum assumes, & per crebra juramenta profanabis?

Chr. ho. 7. ad pop.

Isa. 6

Præclaræ sunt hæ divi Chrysostomi rationes: sed alias, meo quidem judicio urgentiores, adversus jurandi consuetudinem, adducit Sapiens. Quarum prima est, quòd qui frequenter jurant, facilè in perjuria incidunt: *Jurationi*, inquit, *non assuescat os tuum: multi enim casus in illa.* Quæ sunt hæc pericula, quibus exponuntur, qui jurationi assuescunt? Hi exponuntur periculo cadendi in perjurium, & jurandi mendaciter; *Homo*, inquit Augustinus, *per consuetudinem jurandi, potest in perjurium labi.* Quare à jurandi consuetudine quisque abstinere debet, ne cadat in perjuria, quæ sunt gravia peccata: *si jurare crimen est, perjurium ubi ponemus?*

Eccl. 23. 9

Aug. in Ps. 109

Chrysost. de com. cord.

Altera ratione homines à jurandi consuetudine deterrere conatur Sapiens, his verbis: *Vir multùm jurans implebitur iniquitate.* Et reverà crebrò videmus, eos qui pravæ jurandi consuetudini dediti sunt, esse ebriosos, maledicos, perjuros, blasphemos, rixosos, atque aliis multis crimi-

Ib. v. 12.

criminibus obnoxios. Noli ergo jurationi assuescere, ut non impleatis iniquitate.

Aliam rationem adducit Salomon, ut homines à prava jurandi consuetudine avertat: vir multùm jurans, inquit, implebitur iniquitate; *& non discedet à domo illius plaga*. Aliquæ nonnunquam reperiuntur domus, in quibus continuè audiuntur juramenta; jurant parentes, jurant filii, jurant famuli, jurant omnes; sive cùm rixantur, sive cùm confabulantur, sive cùm irascuntur. Ab his domibus non discedit juramentum: sed ab his etiam non discedit plaga: quia Deus jam unum ex domesticis morbo affligit, jam alium egestate plectit, & si non convertantur, permittit eos in gravia crimina labi, & deinde in infernum, ubi æterna plaga ferientur: *Vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.*

Quare ò N. N. vigilandum, & generosè decertandum, ut prava hæc tollatur jurandi consuetudo. Vigilandum, inquit Divus Augustinus, invictoque animi decreto adverso juramenta lingua fræmanda est; *Domabis, si vigilabis; vigilabis, si timebis; timebis, si Christianum te cogitaveris*. Vigilate ergo, timete; vos Christianos esse cogitate, ut prava jurandi consuetudine abstineatis.

Aug. ser. de decl. Bapt.

Nec dicatis, vobis impossibile esse, de hac consuetudine triumphare. Verum est, quòd in principio hoc erit vobis difficile: sed si super vosmetipsos vigiletis; si Dei auxilium crebrò invocetis; si sanctissima Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta ad hunc finem sæpè recipiatis; si monitores adhibeatis, qui vos corripiant quotiescumque vos jurasse adverterint: si quoties juraveritis, unum obolum pauperi erogetis; si tandem hæc & alia media ad tollendam jurandi consuetudinem adhibeatis, eam penitus extirpabitis, vobisque deinde facillimum erit non jurare. At, non solùm abstinendum à jurandi consuetudine; *sed etiam ab imprecationibus.*

2. PARS

Abstinendum ab imprecationibus.

IN ira imprecari aliis dæmonem, pestem, grandinem, fulgur, & alia his similia, etsi multi confundant cum blasphemiis, non tamen verè sunt blasphemiæ, sed diræ imprecationes. Quæ plerumque in pecora à rusticis fieri solent: quibus jam dicunt, se optare ut à dæmone auferantur; jam ut à peste occidantur; & jam ut aliud quiddam funestum iis accidat. (Quod tamen iis evenire nollent.) Optant enim eis mala ore solùm, sed non ex corde & voluntariè: nec enim quisquam ita stultus, qui mala ex corde pecoribus suis exoptet: unde hujusmodi imprecationes sunt tantummodò materiales, verbales, & modi loquendi, quibus rustici & plebeii iram suam exprimere solent. Qui loquendi modi, indecori, fœdi rustici, & mali sunt. Imò, ratione scandali, graviter peccare possunt, qui his imprecationibus adversus pecora utuntur.

Graviùs peccant; qui similia mala præcantur personis, quas amant, & quibus reverà nullum malum accidere vellent. Verum est, eum, qui ex inveterata consuetudine, velut quodam necessario impetu, & ex motu primo, hæc mala personis quas diligit præcatur, non peccare: quia nullum peccatum sine rationis deliberatione committitur. Sed tunc peccavit, cùm similes imprecationes deliberatè fecit, prævidens, & animadvertens pravam consuetudinem sibi ingenerari: tunc etiam peccavit, & peccat, cùm advertens, se prava hac ligari consuetudine, nullam vim sibi facit; nec aliquod medium sumere vult, ut eam eradicet. Lay. l. 4. t. 2. c. 3. n. 6

Quòd si familiaribus, amicis & sibi æqualibus dira precari, sit peccatum; licèt reverà nullum, ipsi malùm accidere quis velit. Gravius haud dubiè peccatum est, cùm filii parentibus, & subditi superioribus mala precantur, & maximè si in faciem hoc fiat. Hoc enim rarò fit sine sufficienti advertentia & hoc plurimùm est contra debitam parentibus, aliisque superioribus reverentiam.

Si autem alicui personæ materialiter, ex consuetudine, & ex inadvertentia malè precari, si nonnumquam grave peccatum: quàm gravius peccatum est, hoc facere formaliter, & voluntariè? Si nonnumquam grave est peccatum, & subita commotione, & inadvertentia alicui personæ dicere: Diabolus te occidat, pestis te interficiat, vel alia his similia: quàm gravius est, ea dicere scienter, voluntariè, & ex corde: ita ut qui hæc dicit, ea fieri velit quæ dicit? Certè istud peccatum est grave; & eo est gravius, quò graviora sunt mala, quæ quis alteri voluntariè precatur. Unde in confessione quilibet Confessario explicare debet, non solùm malum quod alteri precatus est, sed etiam an voluntariè, liberè, & ex animo hoc malum ei precatus sit.

Hæc omnia patent; sed sive hujusmodi imprecationes voluntariè fiant, sive non; sive quis velit, sive nolit, ea aliis eventura, quæ iis malè precatur; prava tamen, & pesti-

pessima est hæc maledicendi, & mala præcandi consuetudo: quia turpe, indecorum & malum est, quòd homo, qui se Christianum dicit & profitetur, in hujusmodi execrationes & imprecationes prorumpat. Homo enim, si verè Christianus sit, Christum mitem & umilem imitabitur, seque mitem & verbo, & exemplo exhibebit. Homo, si verè sit Christianus; non solùm ad extraneos, sed etiam ad domesticos; non solùm facto, sed etiam verbo mansuetudinem præferre debet. *Omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.* Ubi autem christiana hæc mansuetudo in homine, qui continuis concitatus iræ motibus, nunc pestem, nunc mortem, nunc alia iis, cum quibus versatur, mala precatur; In hoc sanè non christiana est mansuetudo. Imo, nec in eo Christiana est Religio. Si enim hujus vana est Religio, qui non frenat linguam suam: *Non refrænans linguam suam, hujus vana est Religio*; quanto magis hujus vana est Religio, qui in famulos & ancillas, in filios & filias, continuas vibrat maledictiones, & imprecationes? Hujus sanè vana Religio. *Imò, & hic à Dei spiritu alienus est.*

Ad. Tit. 3. 2

Jac. 1. 26

Deus, qui benignus & misericors est, non vult ut unus in alium irascatur, & ut unus alteri maledicat, ac mala precetur; sed vultu ut unus alteri benedicat, & benefaciat. Heu! si velit Deus, ut homo Christianus, ipsi etiam maledicentibus benedicat: *Benedicite maledicentibus*: quanto magis vult ut homo Christianus cunctis passim non maledicat, & in quoslibet continue maledicta, execrationes, & imprecationes non evomat; Si vult Deus, ut cùm corripiendi sunt aliqui, hoc fiat *in spiritu lenitatis*; quantò magis vult, ut apud Christianos non audiantur assiduè maledictiones, execrationes, & imprecationes in filios, in domesticos, & in extraneos. Certè hoc a Dei spiritu omnino alienum est.

Luc. 6. 28

Gal. 6. 1.

Deus optat, ut quisque proximum, sive amicus ille sit, sive inimicus, verè & sincerè diligat. Nonne unicuique mandavit Deus de proximo suo? Nonne cuique dixit Deus: diliges proximum tuum sicut teipsum; Sed nonne precipit Deus, ut ipsos etiam inimicos diligamus corde, ore, & opere? Nonne auditus est Christus, dicens: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Si autem Deus optet, & præcipiat, ut proximum, etiam inimicum, corde, opere, & ore diligamus, quis credat, spiritu Dei succensos esse eos, qui proximo maledicunt, & mala precantur? Vel potiùs, quis non credat, eos a Dei spiritu omninò esse alienos.

Mat. 5. 44

Hi sanè à Dei spiritu alieni sunt; & hi à Deo graviter punientur. Si enim Deus æternis inferni suppliciis plectit eum, qui fratri suo verbum apertè & graviter contumeliosum dixerit; juxta hæc Christi verba; *Qui fratri suo dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis*: Quantò magis credendum, iisdem à Deo plectendos tormentis eos, qui dira proximo continuè precantur, & qui ex inveterata consuetudine, nec irasci, nec loqui noverunt, quin statim in maledicta, in execrationes, & in imprecationes prorumpant.

Mat. 5. 22

O homo, tandem aliquando fræna linguam tuam, desine perversa loqui, nec unquam aperiatur os tuum, ut proximo malum exoptes. Pravam, malignam, & scandalosam hanc mala aliis precandi consuetudinem penitus tolle, nunquam dicas fratri tuo mala; sed benedic, & ama, quem Deus benedicere & amare præcipit. At non abstinendum solùm ab imprecationibus; *sed etiam à blasphemia.*

Abstinendum à blasphemia. III. PARS

Blasphemare, inquit S. Augustinus, est *mala verba de Deo dicere*, unde blasphemia nil aliud est, quàm verbum malum, & contumeliosum, quod de Deo dicitur. Triplex autem, ut ait S. Bernardinus, est blasphemia; quarum *prima*, dicitur affirmativa; *secunda*, negativa; *tertia*, usurpativa. Blasphemia affirmativa est, cùm Deo attribuitur, quod ei non convenit; & sic blasphemaret, qui diceret, Deum esse corporeum, ignarum, & peccati authorem; quia hæc Deo non conveniunt. Sic etiam blasphemare dicuntur, qui jurant per Dei caput, per Dei ventrem, & per Dei sanguinem; quia Deo, qui totus spiritualis est, hæc convenire nequeunt; Deus enim nec caput, nec ventrem, nec sanguinem habet, nisi fortè hæc intelligantur de Christo Deo & homine. Sed licèt in hoc sensu talia dicere, non esset blasphemia: in hoc tamen magna Christo Domino fit irreverentia, quòd passim, sine ulla necessitate, inter rixas, inter epulas, & in omni casu caput, venter, & sanguis ejus nominentur.

S. Aug. l. 2. de mo. Manich.

Blasphemia negativa tunc est, cùm à Deo removetur quod ei convenit; & hoc modo blasphemarent, qui dicerent, Deum non esse trinum in personis. Patrem esse majorem Filio, Spiritum sanctum à Patre & Filio non procedere, vel mundum à Deo factum non esse. Sic etiam blasphemaret, qui diceret,

ret, Deum non esse sapientem, bonum, sanctum, vel omnipotentem; vel etiam, non habere curam de hoc mundo.

Blasphemia usurpativa tunc est, cùm creaturis attribuitur quod soli Deo convenit, quodque solius Dei est proprium. Et sic blasphemaret qui diceret, mundum ab aliqua creatura esse factum; vel, qui diceret miracula fieri à Magis, à dæmonibus, vel ab aliis creaturis.

Cujusvis autem generis sit blasphemia, grave peccatum est, *nihilque scelestius blasphemia*, inquit Chrysostomus. Et ut ait S. Hieronymus, omne aliud peccatum, blasphemiæ comparatum, ea levius est: *omne quippe peccatum, blasphemia levius est*.

Multiplici ex capite patet gravitas blasphemiæ; sed præcipuè ex dignitate personæ, in quam blasphemia pronuntiatur. Ut enim ratiocinatur S. Bernardinus Senensis: Tantò major est culpa, quantò major est persona, in quam committitur: offensa enim aliqua est, convicium facere in cive m unius regis; sed major est, si fiat in aliquem militem ejus nobilem; ampliùs gravis est, cùm in aliquem consiliarium ejus; gravior insuper, cùm in filium regis; sed gravissima, cùm fit in ipsum regem. Sic in proposito est in peccato blasphemiæ: in aliis enim peccatis contra proximum, fit convicium adversus creaturam; sed in blasphemia fit convicium directè, & immediatè in ipsum creatorem: quare quantùm creator excedit creaturas, tantùm blasphemia excedit alia peccata.

S. Bern. Tom. 1. serm. 41.

Grave sanè est blasphemiæ peccatum; si inspiciatur persona, quam directè offendit; sed ejus gravitas ex hoc adhuc elucet, quòd homo nullo motivo, nulloque incentivo ad blasphemandum alliciatur. Peccatum, inquit jam laudatus S. Bernardinus, tantò majus & gravius est, quantò minus motivum habet; seu, quantò minus est motivum, & incentivum, quo quis ad illud perpetrandum trahitur. Et sic dicimus, quòd si juvenis & senex adulterum perpetrent, plus peccat senex, quàm iuvenis; quia senex ad concupiscentiam minus, inclinatur, quàm iuvenis. Omne autem peccatum (excepta blasphemia) habet aliquod motivum, & aliquod incentivum, quo homines ad illud committendum inclinantur. Nonne enim luxuriosus ad libidines adducitur carnis delectionibus? Nonne gulosus ad gulæ indulgendum inclinatur cibi & potus iucunditate? Nonne honoris altitudo superbum ad superbiam movet? Nonne ad desidiam excitatus piger corporis sui requie? Nonne ad usuras allicitur dives amore divitiarum? In omnibus tandem aliis peccatis aliquod est motivum ad peccandum inducens. Sed in blasphemia nullum est motivum inducens, & blasphemator nullo incentivo ad blasphemiam movetur; quia nulla est ibi delectatio, nullum ibi lucrum, nullumque aliud ad blasphemandum illicium. O blasphemator, quid te inclinat ad iniuriosè usurpandum Christi caput, sanguinem, mortem, & passionem? Quid te invitat ad contumeliosè de Deo & divinis loquendum? Quæ sunt blasphemiarum, quas effutire solitus es, motiva & incentiva? Certè nihil est, quod ad hujusmodi te inclinet. Imò, Dei bonitas, Dei misericordia, & omnia quæ in Deo sunt, te ad illum laudandum, & benedicendum alliciunt. Quare cùm blasphemia non ex inclinatio ne naturæ, vel ex alio motivo; sed ex pura malitia procedat; omnia verò alia peccata habeant motivum alliciens; fatendum, blasphemiæ peccatum omnibus aliis peccatis esse gravius. Et ideò cùm tanta sit blasphemiæ gravitas, ab ea sollicitè abstinendum.

Si hanc materiam diù protrahere liceret, Doctorem Angelicum loquentem inducerem, qui variis articulis probat, blasphemiam esse peccatum ex natura sua mortale, esse peccatum homicidio & infidelitate gravius; ac tandem ex suo genere esse omnium peccatorum gravissimum. Sed ut toti huic orationi finem faciam, utque peccatores ad abstinendum à blasphemia inducam, velim solummodò, ut seriò perpendant, qua, & quanta pœna blasphematores digni sint, & plecti soleant.

D. Th. 2. 2. q. 13.

Taceo multiplices pœnas, ad quas blasphemi, tum lege divina, tum lege Ecclesiastica & Civili, in hoc mundo damnantur. Notum enim est, quòd lege divina blasphemos lapidari sanciatur. Sciunt omnes, sanctum Ludovicum, Galliæ Regem, sanxisse, ut blasphemorum lingua amputaretur, vel candenti ferro transfigeretur. Ipse Mahumetus, licèt infidelis, in suo Alchorano præcepit, ut quicumque Deum, Christum, ac etiam beatam Virginem blasphemaverit, medius secaretur. Nullum tandem Regnum, nullaque ferè Respublica, saltem christiana, quæ leges adversus blasphemos non fecerit, & quæ diris suppliciis eos plecti non ordinaverit. Sed longè maior est pœna, qua à Deo blasphemi in alio mundo plectuntur. Suppliciis enim æternis adiudicantur in inferno, ubi in continuas & perpetuas blasphemias erumpent.

Levit. 24

S. Bern. ubi sup.

Non latet vos famosa hæc historia de puero quinquenni, quem cùm remissè nutrivisset pater, cùmque eum blasphemiis ita assue-

suescere permisisset, ut passim blasphemias in Deum & Sanctos evomeret; Deo tandem permittente accidit, ut cùm quadam die stultus pater blasphemum filium brachiis gestaret, tartarei ad eum accesserint spiritus; quos puer tremebundus aspiciens, clamare cœpit: *obsta pater: obsta pater*: maligni enim homines venerunt, qui me tollere volunt. Quo dicto, nomen Domini blasphemavit infelix puer, statimque diabolus miseram ejus animam rapuit, & in incendia æterna submersit.

S. Greg. l. 4. Dial. 18.

Si hac pœna plecterentur blasphemantes: si mox ut aliquis in blasphemias prorupit, à dæmone visibiliter raperetur: & ad tartara traheretur, alii qui hoc viderent, à blasphemiis certè abstinerent. Sed & ab iis abstinere debent, quia si non visibiliter saltem invisibiliter ad infernum præcipitabuntur; ubi non solum pœna damni, & pœna ignis, sed etiam speciali alia pœna cruciabuntur. Ut enim ait Cassianus: *In inferno dracones labia blasphemantium vorant, & serpentes diris morsibus miserorum pectora lacerant*. Quare non solùm à jurandi consuetudine, & ab imprecationibus, sed etiam à blasphemiis abstinete. Linguas vestras, non blasphemiis evomendis, sed Dei laudibus decantandis assuefacite, ut æterna inferni devitetis supplicia, & immensa cœli gaudia assequi valeatis. *Amen*.

Cassian. l. P Confes. Th.

DOMINICA

DECIMA-NONA

POST PENTECOSTEN.

DE

BONIS TEMPORALIBUS.

Abierunt alius in villam suam, & alius in negotiationem suam. Matth. 22.

Cor nostrum à natura ita formatum est, ut à parte superiori, qua respicit cœlum, amplum sit & apertum; à parte verò inferiori qua respicit terram, strictum & constrictum sit, ac in acumine quodam terminatum quo docere nos voluit naturę Author, cor nostrum rebus cælestibus patere debere: non autem terrenis bonis, quæ unicu quasi puncto attingere quisque debet, iisque cor non apponere: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere*.

Ps. 61. 11.

Pleriq; tamen cælestia parùm, terrestria multum diligunt. At licèt eos Deus ad cælestia bona amanda & ambienda pluries invitet, terrenis semper inhiant, suntque similes iis, qui ad nuptias invitati, & vocati, venire neglexerunt: quia alius in villam suam dominandi cupiditate adductus: alius ad negotiationem suam, rei familiari augendæ intentus, abiit: *Abierunt alius in villam suam, & alius in negotiationem suam*.

O. N. N. quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram, cælestia bona ambite, iis toto corde adhærete non autem terrenis, quæ vilia contemptibilia, & instabilia sunt, ut videbimus, &c. *Ave*.

Pretiosa, diuturna: & utilia sunt bona cælestia. *Pretiosa* quidem sunt, tantusque eorum est valor, ac tantum pretium, ut nullus æstimare possit quanti valeat momentanea bonorum illorum possessio. *Diuturna* sunt: tantaque eorum est duratio, ut non ad tempus, sed in æternum, & in perpetuas æternitates à Sanctis possideantur. *Utilia* sunt tantaque ex eorum possessione percipitur utilitas, & tantus fructus, ut qui ea possident, perfecta; summa, & æterna beatitudine gaudeant.

En qualia sint cælestia bona; sed ab iis summopere differunt bona hujus mundi, utpote, quia vilia, transitoria, & vana sunt. Ista bona non sunt pretiosa; sed vilia, & contemptibilia, non sunt diuturna, sed mutabilia & transitoria, non sunt utilia, sed vana & inutilia.

Ecce naturam, & verum characterem bonorum temporalium, quæ 1. *Sunt vilia*, & parùm valent: 2. *Sunt transitoria*, & parùm durant: 3. *Sunt vana*, & parùm prosunt. Bona temporalia parùm valent, parùm durant: parùm prosunt. En tres hujus concionis partes.

Bona temporalia parùm valent. I. PARS

Pauperi divitiæ, famulo dominatus, servo libertas: ægro sanitas, ac omnibus ferè hominibus bona temporalia magnum quid & pretiosum esse videntur; & ideo summo affectu ad ea anhelant, & pro iis assequendis litigant. Sed hæc omnia, quæ in erronea hominum imaginatione & æstimatione magna censentur, in se parva; vilia, & contemptibilia sunt, parumque valent *Hæc propter quæ litigamus, discurrimus, anhelamus, humilia, & abiecta sunt*. Senec. l. 3. de ira c. 34.

Ex bonis temporalibus nil tanti facere solent homines, quanti pecuniam, pro qua assequenda nil non moliuntur, & tamen quid exiguum, ac quasi nihilum est. *Circa*

Sen.ib. *pecuniam plurimùm vociferationis est, hac fora defatigat: patres filiosque committit; venena miscet, gladios percussoribus & legionibus tradit, hac est sanguine nostro delibuta; propter hanc uxorem maritorumque noctes strepunt litibus, & tribunalia magistratuum premit turba: Reges saviunt, & civitates longo saculorum labore constructas evertunt, ut aurum argentumque in cinere urbium scrutentur. Quod si totam mihi ex metallis omnibus pecuniam proferas; si in medium projiciat quidquid thesauri tegunt, omnem istam congeriem dignam non censeam qua viri boni contrahat frontem quanto risu prosequenda sunt; qua nobis lacrymas educunt. Crede mihi, levia sunt propter qua non leviter excandescimus, qualia qua pueros in rixam & jurgium movent, nil ex his, qua tam tristes agimus, serium est, nil magnum; ista qua appetis, exigua sunt.*

Sic loquitur Moralis Philosophus, qui divitias omnes, omniaque mundi bona simul collecta, quid exiguum esse censet. Et sic credamus hominum sapientissimo, non solùm quid exiguum; verùm, & quasi nihilum sunt; *Divitias nihil esse duxi.*

Sap.7. 8. In stuporem adducta est Regina Saba, cùm amplissimum illud sapientissimi Salomonis Imperium contemplata est. Ecquis enim non obstupescat mensam regiam, in quam singulis diebus, farinæ coros sexaginta, seu sexaginta mille farinæ libras, boves triginta duos, arietes centum, altilium ac ferarum, quæ venatione capiebantur, copiam immensam insumebat. *Omnia quoque vasa convivii Regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomonis per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri, excepta ea summa, quam Legati diversarum gentium & negotiatores afferre consueverant, omnesque Reges Arabia, & Satrapa terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni. Tantamque copiam prabuit argenti, in Jerusalem: quasi lapidum.* Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis: & curuum, equitumque duodecim millia; Ac tandem *Magnificatus est Salomon super omnes Reges terra divitiis & gloria.* O quam dives! ò quam honorificatus est Rex Salomon! Sed quanti fecit ille omnes mundi divitias, omnemque gloriam? *Nihil esse duxit.* Hæc omnia quasi nihilum reputavit, & a nobis reputari voluit. Unde de terrenis bonis loquens, ait: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas,* vel, ut alii vertunt, *Nihilum, nihil, & omnia nihil.* Dico, Salomon, qui sunt aurum, argentum, & omnes mundi divitiæ simul sumptæ? *Nihil.* Quid sunt Regna, Imperia, & omnes mundi dignitates? *Nihil.* Quid sunt convivia, choreæ, ludi, & omnes corporis voluptates? Hęc & omia mundi bona nil aliud sunt, quam merum nihilum: *Nihilum: nihil & omnia nihil.*

Cornel. à Lap. in c.1. v. 2.

2.Par.9.

Ibid.

Aspexi terram; inquit Ieremias, *& ecce vacua erat, & nihil.* Terra plena est bonis illis, quæ homines tanti faciunt, quomodò erga vacua? In terra etiam est magna auri, argenti, lapidum pretiosorum, & aliorum bonorum copia, quomodo ergo in ea nihil? Terra quidem vacua est, & in ea quasi nihil: quia divitiæ, honores, dignitates, deliciæ, & omnia bona quæ in ea reperiuntur, non sunt bona quæ hominis cor repleant, & tam pauci valent, ut quasi nihilum sint; *Vacua erat, & nihil.* Jer.4.

In pagis & oppidulis nonnunquam agricolæ & caupones in introitu domus suam omnem ab ingredientibus videndam collocant supellectilem, quam ipsi mali pendunt, & pretiosam censent. Ibi ad ostentationem ponunt catinos, scutellas, sartagines, & alia hujusmodi, quasi introeuntibus dicant: habeo hæc omnia. Sed si Rex, vel aulicus quidam è Regis curia veniens, hanc ingrediatur domum, talia videns utensilia, subridet; eamque nihili pendit, quia longè majora & excellentiora videre consuevit. Sic Jeremias Propheta, qui spiritualia, & cælestia bona noverat, quique ea contemplari, iisque frui solitus erat, temporalia omnia bona despicit, eaque vacua, inania, & tamquam nihilum esse censet; *Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihil.*

Christus Dominus, qui prima Veritas est, & qui falli & mentiri nequit, omnia huiusmodi bona nihilum esse clarissimè testatur, cùm asserit, Discipulos nihil ab eo petiisse: *Usque modò non petistis quidquam.* Joan.16. 24. Accesserat ad eum Mater filiorū Zebedęi, cum filiis suis, adorans, *& petens quid ab eo*: Discipuli rogaverunt etiam eum pro filia Chananeæ, quæ à dæmonio vexabatur; rogaverunt, & illum pro socru Simonis, quæ tenebatur magnis febribus, & tamen Christus ait, quod non ab eo *quidquam* petierint, tam parvi momenti erant, ut non esset quidquam, sed potiùs nihilum, vel, ut exponit Doctor Angelicus, non petierent Apostoli quidquam à Chisto: *quia pro nihilo habeudum est quod petierant, in comparatione eorum qua petere debue-* S.Tho. in c.16. Joan.

durant. O. N.N. si pietatis Spiritus sancti gratiam, morum conversionem, orationis donum, divini amoris ignem, vel æternam beatitudinem, hæc sunt *quid*. Sed cùm à Deo petitis numerosam prolem, bonam valetudinem, officia beneficia, dignitates, divitias, & alia temporalia, hæc non sunt quid, sed nihilum; & ea petere, est petere nihilum: quia temporalia sunt quasi nihilum: saltem respectu spiritualium.

Cùm terrena cuncta nihil sint; cur ad illa tanto affectu anhelatis? Cur tanto studio quod nihil est, quæritis? Cur tot labores por nihilo sustinetis? Cur officia, beneficia, dignitates, & alia hujus mundi bona, quæ nihilum sunt, tanto ardore prosequimini? *Omnia illa somnium, umbra, nihil, si eum æterno, & æternitate comparentur*. Quare Dei gratia, Paradisi gaudia, & æterna cæli bona sunt concupiscenda, ambienda, & prosequenda; non autem hæc inferiora, quæ nihil sunt, quæ pro nihilo ducenda sunt: *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextra Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram*. Nolite inordinatè amare terrestria, quæ nihil sunt; sed vehementissimè amate Deum, qui omnia est: *Deus meus & omnia*. Nolite diligere mundum, & ea quæ in mundo sunt, quia omnia hæc nihil sunt: sed diligite Deum, qui omnia est; sed laborate, ut æternam essequamini beatitudinem, quæ omnia bona continet. Hic scopus, hæc meta debet esse affectionum, & laborum vestrorum: hoc desiderare, hoc ambite, ad hoc omnia studia, omniaque vestra opera dirigite: non autem ad terrena, quæ parùm & nihil valent, & *quæ etiam parùm durant*.

Justus Lipsius de ma. Rom. in dedic.

Coloss. 3. 1.

II. PARS *Bona temporalia parùm durant*.

1. Cor. 7. QUi *habent uxores*, inquit D. Paulus, *tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur*. Cujus rei rationem subdit, dicens: *Præterit enim figura hujus mundi*. Figuram vocat omnia mundi bona; quia sicut figura non est res ipsa, sed ejus similitudo: sic omnia hujus mundi bona; ita exilia & parvi momenti sunt, ut potius bonorum similitudinem, quam veritatem habent; ac proinde contemnenda, quia bonorum solummodò apparentiam referunt. Sed licèt hæc bona essent vera, solida, & magna; contemnenda tamen essent: quia parùm durant, & citò præterereunt: *Præterit enim figura hujus mundi*

Ubi nunc potentissimæ Chaldæorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum Monarchiæ? *Transierunt*. Ubi Salomonis gloria, divitiæ Cræsi, & Heliogabali deliciæ? *Transierunt*. Ubi Augusti Cæsaris triumphi, Alexandri Magni dominium, fortitudo Sampsonis, & Absalonis pulchritudo? *Transierunt*. Ubi tot Imperatores, tot Reges, & tot Principes, qui olim in Orbe floruere? *Transierunt omnia illa tanquam umbra*. Transeunt omnia mundi bona, & possessores eorum: quia totus mundus, nil aliud est quàm figura, quæ parum durat, & citissimè transit: *Præterit figura hujus mundi*. Sap. 5. 9.

Ostendit Christo dæmon omnia mundi Regna; eaque illi ostendit non diù, sed *in momento temporis*, ut ad vertit S. Lucas Evangelista. Cur Christo omnia mundi Regna ostendit, & cur unico momento ea illi ostendit Dæmon? Ea illi ostendit: quia Regna, opes, & cuncta mundi bona, quasi non possidentur, sed solùm ostenduntur. Ea etiam illi ostendit *in momento temporis*: quia terrena omnia citissimè transeunt: *Ostenduntur ista res, non possidentur; & dum placent, transeunt*. Quemadmodum suavis vocum concentus, brevi temporis spatio aures oblectat, moxque præterit: ita suavis temporalium bonorum possessio, temporis momento voluptatenos demulcet; moxque pertansit; ac dum placet, transit: *Transeunt omnia, evolant omnia; & sicut fumus evanescunt*. Luc. 4. Seneca Ep. 110. Aug. Tract 7. in Joan.

Est illud sensuum vitium; ut tanquam quid stans & inmotum nonnunquam apprehendant id, quod natura sua fluxum est; nec sentiunt moveri, quod cursu fertur velocissimo. *Interdiù solem*, inquit Philo Hebræus, *noctu Lunam stare imaginantur oculi corporis; cùm tamen nemo nesciat, horum siderum cursum esse concitatissimum, quæ totum Cælum una die obeunt*. Eadem respectu terrenorum nos dementia exagitat: aurum, argentum, & omnia stare putamus; iisque adhæremus, ac si constantia & in perpetuum duratura essent; & tamen celerrimè feruntur; ac ita præter fluunt, ut simul veniant & avolent; *Talia sunt omnia humana, nondum advenerunt, & avolarunt*. Putant divites ad multos annos se divitiis quas possident fruituros; & citò audiunt sibi dici; *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem parasti, cujus erunt?* Arbitrantur voluptuarii, se illicitis voluptatibus diù adhæsuros; & ideò Philo. l. de conf. ling. Chrys. ho. 1. in Gen. Luc. 12. 20

ideò iis se totaliter dedunt, & ducunt in bonis dies suos; sed subitò à morte rapiuntur, & ad inferna præcipitantur: *& in puncto ad inferna descendunt.* Imaginantur superbi & ambitiosi, se felices futuros cùm ad hanc vel illam dignitatem ascenderint; & se eà diù gavisuros tanquam certum supponunt; sed *mox ut honorificati fuerint, & exaltati, quemadmodum fumus deficient.* Censent impii, hasce suas delicias, hasce voluptates, hasce dissolutiones benè fundatas; ideoque stabiles, & non fugitivas esse: sed hæc, & omnia terrena quam citissimè transeunt, præterfluunt & avolant: *omnia sæculi bona instar fluvii, sine aliqua cursus sui statione præterfluunt, & transeunt.*

Job. 21. 13.

Psal. 36. 20.

S. Hilar. in psal. 36.

Audivit Isaias vocem è cælo lapsam, jubentem ei, ut clamaret: *vox dicentis; clama.* Petiit a Deo Propeta, quid clamaret; *& dixi, quid clamabo?* Cui Deus: clama, quod *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, quasi flos agri.* O prodigium! Omnia tot Monarcharum, Regum & Principum dominia, omnis tot Magnatum potentia, universa tot pomparum gloria, omnia tot honoratorum obsequia, omnes tot virorum, quos felices dicimus, deliciæ; omnis mundana prosperitas, omnia, inquam, isthæc, quid esse putatis? *Sicut fœnum, & quasi flos agri.* Quid portentosus ille Xerxis exercitus, qui ingentia bibendo exsiccabat flumina? Quid magnifica Darii convivia, quę sex continuis durabant mensibus? Quid triumphi Cæsaris, Alexandri victoriæ, & Salomonis thesauri? Omnia hæc *sicut fœnum, & quasi flos agri.* Quid superborum omnium fastus, ambitiosorum arrogantia, illustrium Capitaneorum fama, & Magistratuum honores? Quid tot divitum prædia, tot carnalium hominum deliciæ, tot potentatuum palatia, tot variorum vestimentorum ornamenta? Quid tanta sapientum doctrina, tantus litteratorum rumor, tanta Magnatibus exhibita reverentia? Omnia hæc *sicut fœnum, & quasi flos agri.* Sicut enim fœnum & agri flores quam citissimè transeunt; ita & omnia mundi bona mox ut apparuerint disparent, & statim transeunt; *Attende florem fœni; quid citiùs transit? Talis est jucunditas rerum, quæ adhuc vitam pertinent: simul enim & cernitur, & interit.*

Isa. 40. 6.

Chrysost.

O vos omnes qui in Regnum & Magnatum curia honores & dignitates tanto affectu aucupamini; *nescitis quid petatis.* Vos qui in academiis primas cathedras ambitis: *nescitis quid petatis.* Vos qui præcipua Reipublicæ munia tanto studio appetitis: *nescitis quid petatis.* Vos qui ad temporalia acquirenda tantopere anhelatis: *nescitis quid petatis.* Non enim hæc quærenda & ambienda; quia fluxa, caduca & transitoria sunt, sed exquirenda cælestia bona, quæ permanentia & æterna sunt: *Quærite primùm Regnum Dei.* Illa summo affectu ambienda, ista quærenda: *Si divites esse cupitis,* inquit S. Gregorius, *veras divitias amate; si culmen veri honoris quæritis, ad celeste Regnum tendite, si gloriam dignitatemque diligitis, in illa suprema Angelorum curia adscribi festinate.* Cælestia hæc bona amanda, ambienda, & inquirenda: quia æterna sunt.

Matt. 6.

S. Gregor. hom. 15. in Evang.

Cælestia ergo bona diligit & ambite? non autem terrena, quæ fluxa, nutantia, & citò peritura sunt: *Nolite fratres jam mundum diligere, quem ita cernitis cum velocitate transire.* At bona temporalia non solùm citò transeunt, & parùm durant; *verum & parùm prosunt.*

S. August. ser. 13 de die judicii.

2. PARS.

Bona temporalia parùm prosunt.

Sicut nullis veterum aut recentiorum Annalibus constat, aliquem infantem cum nummo in manu, aut monili è collo pendente in lucem prodiisse; ita & certum est, quòd nullus ex hoc mundo exiens, quidquam secum auferet: *Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus.* Quid, quæso, auferunt divites, & Magnates, cùm ex hoc mundo migrent? Nihil; *dives cùm dormierit, nil secum auferet,* Quare cùm homines nil ex hoc mundo auferant, quid prodest in morte, omnibus deliciis affluxisse, maximos thesauros habuisse, & temporalibus cunctis abundasse? Certè tunc hæc omnia parùm, imò nil prosunt. Quin contra sæpè obsunt; quia in morte intus cruciantur, qui temporalibus bonis in mundo abundarunt.

1. Tim. 6. 7.

Job. 27. 19.

Audite magnum hunc Hispaniarum Regem, Philippum secundum, qui moribundus hoc palam confessus est, dicens; *Nil confert Regem esse, nisi quòd in morte cruciet fuisse.* Quid profuit Philippo amplissimum hoc Hispaniarum possedisse Regnum, in quo triginta oppidorum, vel pagorum millia numerantur? *Nihil confert.* Quid profuit ei, tot Provincias, totque oppida, eaque famosa, opulenta, & munitissima in Belgio dominationi suæ subdita habuisse? *Nihil confert.* Quid ei profuit, tot urbes expugnasse, tot occupasse Provincias, tot Regna subjugasse? *Nihil confert.*

Mendo in lib. 1. Reg. c. 1.

fert. Quid ei profuit, tot Principes, ac Dynastas ad nutum habuisse, tot militum millia terra, marique sub signis suis numerasse, ac Imperii sui fines longè latèque propagasse? *Nihil confert*.

Hæc quidem omnia nil profuere Philippo; & bona quæcumque temporalia aliis hominibus, ex hoc mundo migrantibus, nil prosunt. *Velim*, te solùm ea omnia possidere, quæ nunc ab omnibus & singulis possidentur hominibus; te solùm iis omnibus frui deliciis, quas optare poteris; te unicum totius mundi esse Monarcham; tibi omnes voluntariè subdi nationes, tibi omnes obtemperare populus, te cunctos homines venerari, omnibusque te gentibus admirationi esse. *Velim*, tui solius nomen ex ore proferri mortalium, nullius præterquam famæ tuæ mentionem fieri in omnibus temporum Annalibus, solaque tua gesta & facinora à scriptoribus recenseri. *Velim*, cunctas in hoc mundo post te currere gratias; sinistros omnes à te eventus declinare, omniaque tua desideria & vota penitus adimpleri; quid tandem in fine erit de omnibus hisce? Quid tunc proderit hæc omnia habuisse? *Nihil confert, nisi quòd in morte cruciet habuisse*.

Si quis, dum benè habet, divitias pauperibus erogaret: si eas in pios usus expenderet; & si datis sibi à Deo bonis temporalibus ad profectum suum spiritualem uteretur; multùm quidem ei prodessent. Sed hujusmodi bona possedisse, ea coacervasse, vel ea ad fastum, & ad delicias insumpsisse, nihil prodest: imò obest, & in morte dirissimè cruciat. Unde Christus Dominus, in seminantis parabola, temporalia bona spinis comparavit: quia, scilicet, qui iis non benè usi sunt, in morte intùs cogitationibus suis quasi spinis lacerantur, & cruciantur.

Quis mihi unquam crederet, inquit S. Gregorius, *si divitias spinas interpretari voluissem? Maximè cùm illa pungant, ista delectent; & tamen spinæ sunt: quia cogitationum suarum punctionibus lacerant mentes; & cùm usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant*. Hanc autem punctionem imminente morte homines potissimùm sentiunt: tunc vellent non divites, sed pauperes extitisse: tunc optarent deliciis, aliisque temporalibus bonis non affluxisse: tunc desiderarent piè vixisse, & bona sua in pios usus insumpsisse: tunc eos pœnitet, quòd vilibus & transitoriis illis bonis nimium adhæserint. Tantùm abest, ut tunc iis prosint illa bona: quin contrà intùs crucientur, eò quòd illa ha-

S. Greg. ho. 15. in Evang.

Lasel. e Domin.

buerint: sed & magis cruciabuntur in Inferno.

Audiamus damnatos ibi loquentes; ac docentes quantum ex temporalibus bonis emolumentum perceperint: *Quid*, inquiunt, *nobis profuit superbia? Aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Quid profuit nobis, ajunt? Quasi dicant, ut explicat Hugo Cardinalis: *Nihil nobis profuit; & modò nocet*. Quid contulit nobis, ajunt; quasi dicant, ut exponit præfatus Cardinalis: *Nil nobis contulit, nisi pœnam*. Ecce quid prosint, & quid conferre soleant hominibus bona temporalia; nihil eis prosunt: quin contrà plerumque nocent, & in causa sunt, cur homines ad æterna supplicia damnentur: *Qui præsenti suavitate capitur, quasi per amœna prata, ad interitum ducitur*.

Sap. 5. 8

D. Greg.

O quot nunc cremantur in inferno: quia felices nimirùm fuere in hoc mundo? Quot nunc suppliciis æternis sunt addicti: quia in hoc mundo deliciis adhæsere? Nemo potest à deliciis hujus mundi ad æternas transire, nemo temporalibus & æternis potest perfrui bonis; & ideò qui transitoriis sæculi bonis affluunt, plerumque ab hoc mundo ad tartara migrant. Ecce emolumentum, quod ex hujus mundi bonis eliciunt. Bona hæc non illis prosunt: sed plurimùm obsunt: quare non hæc, sed æterna paradisi bona sunt ambienda, & sedulò exquirenda: *Filioli*, inquit S.Bernardus, *concupiscamus in atria Domini, crebrò suspiremus illuc*.

S. Ber. ser. de obed.

Non simus similes Israelitis, qui ad Ægypti allia, & cepas anhelabant; & de terra promissionis non curabant: *Pronihilo habuerunt terram desiderabilem*. Non anhelemus ad bona temporalia, quæ quasi cepæ videntur, & quæ nullius momenti sunt; sed suspiremus ad bona cælestia; concupiscamus terram desiderabilem: *concupiscamus in atria Domini, crebrò suspiremus illuc*.

Psal. 105. 24

Hujus mundi bona, *parùm valent, parùm durant, & parùm prosunt*. Quare temporalia despiciamus bona; non iis plusquam ratio, & lex Dei permittunt, adhæreamus: ac totaliter spiritualibus, & cælestibus bonis assequendis insistamus; dabitque nobis Deus gratiam, qua mediante, æterna illa bona obtinebimus. *Amen*.

DOMINICA VIGESIMA POST PENTECOSTEN.

DE CORPORIS INFIRMITATIBUS.

Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Joan. 4. 46.

QUemadmodum mors omnibus communis, ita & omnibus communes sunt corporis infirmitates. Sicut moriuntur cuncti, ita, & morbis, ad mortem præviis, omnes ferè homines afficiuntur. Morbi, inquit S. Joannes Chrysostomus, undequaque diffunduntur, nulla enim ferè domus, in qua quis non infirmetur; *in domo* Centurionis, famulus extrema agit, *in domo* Principis Synagogæ, lugent omnes ob filiam fato functam; *in domo* Simonis Petri, socrus magnis tenetur febribus; *in domo* Reguli, de quo hodiernum Evangelium, filius ejus gravi affligitur morbo. Si tandem omnes mundi hujus lustrentur domus, ubique ferè invenientur infirmi, ita ut à portentosa infirmorum multitudine, totus terrarum orbis magnum quoddam dici possit nosocomium, & valetudinarium publicum, cæcis, claudis, febrientibus, peste affectis, vel alio morborum genere laborantibus plenum. Et si aliqui actu non infirmentur, brevi infirmabuntur, quia ita compacta sunt corpora nostra, ut sine aliqua infirmitate diù remanere nequeant.

Corporis infirmitas, ut omnes fatentur, grande malum est; sed longè gravius est malum, quòd homines in infirmitatibus suis christianè, & piè se gerere recusent. Ut isti malo occurramus; quomodo quisque in infirmitatibus se gerere debeat, jam docebimus, &c. *Ave.*

QUi ægrotat, animam suam, corpus suum, & temporalia sua bona respicere debet: *Animam suam*; ut eam salvet, *Corpus suum*; ut infirmitas qua laborat, ad salutem prosit. *Bona sua temporalia*; ut ea rectè, & juxta Dei placitum distribuat.

Ut autem, qui infirmatur, salvet animam suam, debet ultima Sacramenta recipere, & alia ad salutem necessaria agere. Ut prosit ei corporis infirmitas, oportet, ut eam patienter perferat. Ut temporalia rectè distribuat; testamentum justum, & pium facere tenetur.

Unde, ut doceam, quomodo se gerere debeant qui ægrotant, dico, quòd debeant. 1. Quæ ad animæ salutem spectant, promptè facere. 2. Corporis dolores patienter sustinere; 3. Bona temporalia (si quæ habent) pie, & justè distribuere.

Qui ægrotant, quæ ad animæ salutem spectant, promptè facere debent. I. ASSER.

IN corporis infirmitatibus multi de Deo, & de animæ salute tardè cogitant. Cùm ingravescunt morbi, medicos, pharmacopolas, chirurgos; imò & nonnunquam magos, & sagas vocant, antequam ad Deum perfugiant, & salutis suæ negotio consulant. Imitantur Regem illum, qui ægrotavit, *& nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est*; sed si sapiant, qui infirmi sunt, ad Deum, ad Sacramenta, & ad omnia, quæ ad salutem juvant, promptè confugient. 2. paral. 16. 12.

Videte, quomodo se gesserit Regulus ille, de quo sic hodiernum loquitur Evangelium. *Hic cùm audisset, quia Jesus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum.* Sicut autem hic ad Christum ivit, ut ab eo filii sanitatem peteret, ita, & in infirmitatibus, non ad dæmones, non ad magos; sed ad Deum est promptè confugiendum, & saluti suæ consulendum. Ac quantùm prudentia christiana congruum, & necessarium judicaverit, Sacramenta sunt promptè recipienda.

Ita stolidi, & stulti sunt multi infirmi, ut quæ salutis sunt, usque ad extremum vitæ terminum dimittant. Sibi semper suadent, gravem non esse morbum, quo laborant, nullumque esse mortis periculum. Diabolus, qui semper circuit quem devoret, iis intùs inspirat, quòd levis sit infirmitas, quòdque intra paucos dies è cubili surgent, ut ea faciant, quæ & alii faciunt. Imò, sæpè videmus, quòd in domibus in quibus sunt infirmi, tot sint dæmonis ministri, quot sunt domestici, & alii qui infirmis inserviunt, quia hi, juxta dæmonis voca loquentes, infirmis nunquam manifestant mortis, & damnationis periculum in quo versantur; sed semper dicunt eis, levem esse morbum quo detinentur, febrem esse minùs accensam, nullamque timendi esse causam. Inde fit, ut innumeri sine prævia peccatorum confessione ex hoc mundo migrent, & in æternum damnentur. Quare infirmis, si sapiant, non sibi adulabuntur, filiis & domesticis non fident; sed mox ut mini-

ma

ma periculi species apparebit, ad Deum suum confugient, prudentem Confessarium vocari curabunt, omnia conscientiæ latibula ei manifestabunt, sua humiliter ei confitebuntur peccata; & accepto absolutionis sacramentalis beneficio, eum deprecabuntur, ut dicat, quæ & quando facienda sunt alia ad salutem necessaria, eaque omnia promptè, & sine ulla dilatione adimplebunt.

Sciunt omnes, quòd necessariò mori debeant, quòdque mors homines in omni loco, in omni tempore, & in omni statu aggredi soleat: quare in omni loco, & in omni tempore ad mortem se præparare debent, ut in æternæ damnationis supplicium non incurrant, & ut æternæ beatitudinis gloriam obtineant. Sed tunc maximè ad mortem se quisque præparare debet, cùm morbo quodam affligatur: quia morbi sunt quasi nuntii a Deo missi, ut hominibus mortem vicinam esse designent. Et ideò cùm quis morbo affligitur, dicere non debet: levis est morbus meus; in nullo versor mortis periculo: non est quòd timeam, nec quod Confessarium & salutis medicum advocem. Sed mox ut quis in morbum incidit, intra se dicere debet: ecce nuntium à Deo ad me missum, ut me mortalem esse moneat, utque mortem vicinam esse annuntiet: quare volo criminum meorum veniam a Deo jamjam petere; volo sine ulla mora, mea confiteri crimina, ac alia omnia ad salutem necessaria absque ulla dilatione peragere, ut ad imminentem mortem me præparem.

Multi tunc morte corripiuntur, cùm mortem prospiciunt, & cùm multos longioris vitæ annos sibi promittunt. Nonne quotidie viros videmus, quorum integra censebatur valetudo, & qui in hoc mundo se diù victuros arbitrabantur; qui tamen subitanea præventi morte ex hoc mundo exeunt? Nonne quotidie audimus, jam istum, jam illum, qui sani, benè valentes, & vegeti censebantur, apoplexia suffocatos, vel alio aliquo morbo confectos, ad manes migrasse? Hoc passim accidit: & hoc cuique accidere potest. Quare quantumvis quis sanus sit, ad mortem se promptè præparare debet. Sed ad eam multò promptiùs se præparare debent, qui infirmantur: quia mortem viciniorem habere censentur, & in majori subitaneę mortis periculo versantur.

A morte pendet æternitas: si morte justorum moriamur, in æternum felices erimus, & benè nobis erit; sed si morte impiorum moriamur, in æternum miseri, & formidandis inferni suppliciis addicti erimus: quare, licèt certi essemus, nos in hoc mundo annis mille, & centum mille victuros, omnibus prolixi illius temporis momentis ad mortem nos præparare deberemus, ut in æternam damnatorum mortem non incurreremus, & ut sempiternam cælitum felicitatem obtineremus. Si autem ad mortem tam diuturno tempore quisque se præparare deberet; quantò majori jure ad eam nos præparare debemus toto vitæ nostræ tempore, quod brevissimum est? Sed quanto accuratiùs ad eam nos præparare convenit, cùm in infirmitatem labimur, cùmque mortem vicinam esse, nobis annuntiatur? Certè tunc ad eam quisque diligentissimè, & citissimè se præparare, ac ea quæ ad salutem necessaria sunt, agere debet; ut morte justorum moriatur, & ut æternam beatitudinem assequatur.

Licèt mille annis ad mortem nos præpararemus, & toto hoc tempore dirissima seculi supplicia perferremus; minima, & quasi nulla esset hæc præparatio, respectu bonorum cælestium, quæ mediante hac præparatione obtinere speramus. Imò, inquit Chrysostomus: *Si quotidie oporteret nos tormenta perferre: si ipsam gehennam aliquo tempore tolerare, pro eo ut Christum videre possemus in gloria, & Sanctorum ejus numero associari; non erit dignum pati omne quod triste est modò, ut tanti boni, tantaque gloriæ participes habeamur.* Toto ergo vitæ tuæ tempore ad mortem te præpara: & tunc magis, tunc studiosiùs, cùm infirmaris, cùmque morbus mortem imminere designat. Tunc majori sollicitudine, & diligentia ad eam te præparare, & ea, quæ ad salutem necessaria sunt, facere debes; ut morte justorum moriaris, & æternam beatitudinem obtinere valeas.

Cùm ergò quis vestrùm infirmatur, conscientiæ suæ intima lustret; videat, an intra semetipsum grave quoddam lateat peccatum, quo divina gratia, & æterna beatitudine indignus fiat. Si quod autem tale in semetipso adnotet peccatum, illud quàm citissimè per pœnitentiam deleat, & alia, quæ ad salutem necessaria sunt, promptissimè faciat. Ecce primum, quod facere debet infirmus. Secundum, quod agere debet, est, *Quod infirmitatis incommoda patienter sustineat.*

II. PARS *Qui ægrotant, corporis dolores patienter sustinere debent.*

MOrborum suorum principia & causas ad Deum non referunt multi, sed ad cæli intemperiem, ad pestiferos astrorum influxus, ad nimiam à cibis abstinentiam, ad humorum inordinationem, vel ad aliam aliquem causam naturalem. Verum quidem, quòd à causis naturalibus procedere soleant morbi: sed ab iis procedunt: quia sic Deus fieri permisit & ordinavit. Unde in omnibus morbis & adversitatibus quas patimur, Deus inspiciendus tanquam prima causa, à qua omnia mala pœnæ, quæ patimur, primariò procedunt, *Bona, & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Eccl. 11. 14.

Malum culpæ, seu, peccatum, non fecit, nec facere potest Deus: quia essentialiter impeccabilis est; sed omnium morborum, omniumque malorum pœnæ ipse prima est causa. Et ideò si podagra crucieris; si dentium dolore torquearis; si peste, hydropisi, vel alio morbo labores, ad Deum tuum refer flagellum tuum; eumque ut authorem & causam omnium morborum, quos pateris, inspice: cùm ipse omnium malorum pœnæ author & causa sit; nec aliquot sit malum, quod ipse non fecerit: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit.* Amos 3. 6. Agnosce ergo Deum, ut authorem omnium morborum quibus affligeris: agnosce, quòd sint *à Deo*, qui creavit te; *à Deo*, qui te redemit; *à Deo*, qui Pater & Protector tuus est; *à Deo*, qui diligit te; *à Deo*, qui percutit ut sanet; *à Deo*, qui gravissima pro tui salute perpessus est; *à Deo* qui calamitates non immittit, nisi ob bonum finem; *à Deo*, qui petit, ut æquo animo & patienter perferas morbos quibus gravaris. Quare cùm infirmitates tuæ sint a Deo, eas omnes, quantumvis graves, & diuturnas, æquo animo, & patientissimè sustinere debes.

Patienti animo, & placidè infirmitates, aliasque omnes tribulationes patiebatur Vates Regius; Tantaque ejus erat patientia, ut obmutesceret, nec quomodocumque os suum aperiret; *sive*, ut murmuraret; *sive*, ut de Dei providentia conquereretur; *sive*, ut verba blasphemiæ, maledictionis, vel impatientiæ proferret: *Obmutui, & non aperui os meum.* Psal. 38. 10. Tanta autem hæc ejus erat patientia: quia Deum, ut morborum aliarumque ad versitatum suarum authorem respiciebat: *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Imitare S. Prophetam: infirmitates, quibus gravaris, patienter sustine: quia sunt à Deo, qui diligit te; & qui eas non immittit, nisi ob bonum finem, & ad profectum tuum spiritualem.

Infirmitates sanè patienter sustinere debes, si consideres, eas à Deo esse. Sed & eas patienti & æquo animo perferre debes; si perpendas, eas esse speciale Dei donum, ac verum amicitiæ ejus signum. Nec de hoc dubites, cum asserat Deus, se eos amare, quos castigat: *Ego quos amo, arguo, & castigo.* Apoc. 3. 19. Sicut continua corporis sanitas, magnaque prosperitas, signum est odii: & ut ait S. Gregorius: *Magnus affluxus rerum temporalium, æternæ damnationis est indicium*: ita è contrario infirmitates, & aliæ adversitates, quibus Deus homines in hoc mundo affligit, sunt signum amicitiæ ejus: quia Deus eos non affligit, nisi ut eos sanctificet & salvet. Quare infirmitates quascumque, quantumvis graves & diuturnas, ut beneficia, & ut pretiosa Dei dona benignè recipere, & patienter sustinere debes.

Hac sanè ratione infirmitates quisque patienter sustinere debet; sed & eas patienti & æquo animo sustinebit, qui advertet, infirmitates à plurimis peccatis, & peccandi occasionibus revocare, Quod ipsa experientia constat; cùm enim quis gravi infirmitate detentus, cubili decumbit, ad cauponam non vadit, ebrietati non vacat, choreas non ducit, prohibitas non adit domos, impiorum consortio non se immiscet, superbis & scandalosis non inditur vestibus, à luxuria, aliisque plurimis abstinet peccatis. Et ideò per Prophetam dicit Deus, quòd spinis viam impiorum sepiet: *Ego sepiam viam tuam spinis.* Osee 2. 6. Quia, scilicet, morbi, sunt quasi spinæ, & sepes, quibus impediuntur peccatores, ne ad peccatum currant. Ama ergo infirmitates, easque patienter sustine, cùm à multis peccatis revocent, & præservent. Sed & infirmitates sunt patienter sustinendæ: *quia nos ad Deum ire compellunt.*

Plurimi quidem ad Christum Dominum properabant, dum in hoc mundo versaretur; sed nulli tanto ad eum conatu, tantoque affectu veniebant, quanto qui gravi aliquo morbo laborabant, Hæmorrhoissa per mediam turbam perrupit, ut fimbriam illius tangeret; Chananæa pro filia infirma deprecans, ter repulsam passa, non destitit a precibus. Cæcus ille clamans, tacere jussus, multò magis clamabat; Centurio pro servo, quem plurimùm diligebat, ad Christum legationem misit; Regulus multa

multo itinere ad Christum accessit, ac pro filio infirmo enixè, & constanter rogavit, Quibus & aliis exemplis patet, quod infirmitates ad Deum ire compellant. *Mala, quæ hic nos premunt, ad Deum ire compellunt*. Quare cùm infirmitates ad Deum nos ire compellant, amandæ sunt, & patienter sustinendæ pro amore Dei, qui eis utitur, ut nos à viis iniquitatis avertat, nosque ad ipsum properare cogat.

Si alias multas rationes colligere liceret, alias pollent, infirmitates patienter sustineri: quia corpus domant, & spiritui subjiciunt: quia inordinatos passionum motus comprimunt; quia virtus infirmitate perficitur: quia morbi probant qui sint viri, & legitimi Dei servi; quia morbis, æquo animo perpessis, glorificatur Deus, gratia divina obtinetur, Purgatorii horrenda vitantur suppplicia, & immensa Cæli bona comparantur. Sed ut in immensum mea non protrahatur oratio; velim solummodò considerent, qui infirmantur, quæ & quanta pro ipsis, licèt indignis, & ingratis, passus sit Christus; velim tantùm ut Christum pro eorum salute cruci affixum seriò contemplentur. O homo qui infirmaris, respice in faciem Christi tui, & patienter sustine infirmitates tuas, pro amore illius, qui tam acerba, & tam portentosa pro tui amore in cruce passus est. At, qui infirmi sunt, non solùm corporis dolores patienter sustinere debent; *sed & bona temporalia, si qua habent, piè & justè distribuere tenentur*.

1. P. § 3. *Qui ægrotant: bona temporalia piè, & justè distribuere. debent.*

Qui sapiunt in sæculo, de temporalibus bonis statuunt cùm benè se habent quia tunc sano pollent judicio, & meliùs noruntquid, & quomodo res agant, quàm cùm infirmantur. Qui tamen, antequam ægrotent, de rebus suis nullo modo, aut malo modo statuerunt, de iis statuere debent cùm infirmantur: ac de iis statuere tenentur, ut *primò* aliena, si quæ detinent, hæredibus possidenda non relinquant; sed propriis dominis restituant. Ut enim ait D. Augustinus: *Qui contra jus societatis humanæ furtis, rapinis, calumniis, invasionibus, aliqua abstulerit, reddenda potiùs, quàm donanda censemus*. Nec credas, ad hoc ex consilio solùm teneri qui aliena detinent; hoc enim est de præcepto; ac, ut loquitur, & docet Divus Thomas: *id restituere, quod injustè ablatum est, est de necessitate salutis*. (Aug. ep. 54. ad Maced.) (D. Th. 2. 2. q. 62. a. 2.)

Et quod maximè adnotandum, non solùm restitui debent injustè ablata; sed justitia, & æquitas postulant, ut restituantur omnia lucra ex inique ablatis provenientia: *Non tantùm sunt restituenda ablata, vel injustè accepta; sed etiam omnis proventus, & omnia lucra ex his provenientia sunt restituenda*. (D. Tho. de usc. c. 14 in princip.)

Hoc capere nequeunt, vel capere nolunt testatores; maluntque cælesti beatitudine in æternum privari, & sempiternis addici suppliciis, quàm aliena hæredibus non relinquere, & *ut hæredes divites habeant, æterna seipsos morte condemnant*. (Salv. l. 3 ad Eccl. Cath.)

O quàm stulti & stolidi sunt, qui testamentis suis aliis præparare curant divitias; sibi summam egestatem: aliis gaudia; sibi lachrymas: aliis voluptatem brevem; sibi ignem perennem: aliis beatitudinem temporaneam; sibi miseriam, & afflictionem æternam: *Insidelis & stultus est, qui mavult præstare aliis ut sit miser, quàm sibi ut sit beatus, & ut alios affluere faciat divitiis temporariis, se tradit urendum ignibus sempiternis*. (Ibid.) Heu! quid prodest homini, reliquisse hæredibus divitias multas: si ipse in peccato moriatur, & æternis flammis adjudicetur? Nil equidem. Flammæ etenim infelicium mortuorum, divitiis non refrigerantur hæredum: filii divites non liberabunt parentes reos: nec restinguet flammas miseri testatoris deliciis affluentibus opulentus hæres. Quare in testamento tuo, hoc primò accuratè serva, quòd aliena hæredibus non relinquas: sed ea propriis dominis restituas.

Secundò. Ita bona tua testamento sunt distribuenda, ut post mortem tibi sint utilia: *Ita moriens substantiam tuam alteri deputa, ut capere ex ea fructus post mortem ipse possis*. Ut autem ex his emolumentum aliquod post mortem percipere valeas, fac legatum Christo seu, pauperibus & Ecclesiis. *Si quis filium habet, putet Christum alterum: si duos filios habet, putet Christum tertium: si decem habet, Christum undecimum faciat, & suscipiet ex testamento fructum*. (Salv. Ib.) (Aug. l. 1. de vita & mor. Cleric.)

Qui salutis suæ zelo succensi sunt, per seipsos bona pauperibus, & Ecclesiis distribuant: non autem per hæredes, vel per testamentorum executores; qui sæpè infideles, dolosi, avari, & cupidi sunt; nec de testatorum voluntate adimplenda curant. Si tamen ea per vosmetipsos non distribuatis: testamentum conficite, quod christianam redoleat pietatem: & in quo juxta facultates à Deo vobis datas, legatum faciatis Christo. Quæ enim tunc aliis datis, ad utilitatem eorum datis: quæ verò

verò Christo datis; seu, quæ in pia opera impeditis, vobis datis, vobisque post mortem utilia sunt: *Tum* ut formidanda Purgatorii vitetis supplicia; *Tum*, ut majore in cælo mercedem percipiatis. Testamenta ergo ita componite, ut pia sint, vobisque utilia. Ac tandem ita facienda sunt testamenta vestra, ut justa sint: ita scilicet, ut servata justitia, & æquitate, bona vestra iis quibus distribui debent, legitimè distribuatis.

Hoc preclarè docuit Eminentissimus Cardinalis Richelius, dicens, quòd in cujusque testamento lucere debeant pietas, & justitia: *Pietas*; ita ut quisque pauperibus & Ecclesiis facultatum suarum congruentem portionem relinquat: *Justitia*, ita ut quisque bona sua juxta rectæ rationis, & æquitatis regulas distribuat. Si quid enim unquam in homine est pietatis & justitiæ, tunc maximè micare debet, cùm tempus resolutionis instat, & cùm formidanda reddendæ Deo rationis hora imminet; quare tunc quisque de rebus suis legitimè statuere debet; ita ut cuique reddat quod ei ex æquitate reddi debet; & ita ut se in pia legata liberalem exhibeat.

Instruct. du Chretien.

Hæ sunt regulæ, quas infirmi in bonorum suorum partitione & distributione servare tenentur. O quam miseri & stulti sunt, qui eas non servant, & qui ut alios bonorum suorum hæredes instituant, seipsos æterna Paradisi hæreditate privant: *Quæ insania est, ô miserrimi: ut hæredes alios quoscumque faciatis, vos ipsos exhæredetis? Quæ insania est, ô miserrimi: ut alios relinquatis vel brevi divites, vos ipsos æterna mendicitate damnatis?*

Salv. l. 2. Eccl. Cath.

O quàm multi hac laborant stultitia! ô quam multi, qui cùm in morte possent, recta bonorum suorum distributione, æterna vitare supplicia, & celestia regna comparare; ita tamen stolidi, & stulti sunt, ut malint cum animæ & salutis suæ detrimento, bona aliena non restituere, vel sua non rectè distribuere, quam legitimam bonorum dispensationem facere, & salvari!

O stulti, aliquando sapite; plus de vobis, quam de aliis curate: ne tam satagitis quid aliis facturi sit, quam quid de vobis sit faciendum post mortem. Et ideò cùm gravi quadam laboratis infirmitate, ultima Sacramenta promptè percipite, omnia valetudinis incommoda patienter sustinete, ac de bonis temporalibus piè, & justè statuite. Hoc si faciatis, æternis in cælo bonis Deus vos ditabit. *Amen.*

DOMINICA VIGESIMA-PRIMA POST PENTECOSTEN.

DE SALUTIS NEGOTIO.

Assimilatum est Regnum Calorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 18. 23.

Quot in hoc mundo sunt homines, tot sunt, & negotiatores; quos omnes Deus condidit, ut salutis suæ negotio quisque vacet. Unde totus iste mundus sublunaris, videtur esse quasi magnus mercatus, & quasi publicum emporium, ad quod omnes missi sunt homines, ut quisque nogotiationi incumbat, utque salutis suæ negotium quisque debitè peragat.

Sicut autem rerum temporanearum mercatores, non maris pericula ab officio negotiandi prohibent, non latronum insidiæ terrent, non asperi itineris casus vetant, non hyemis frigus, non æstatis calor retinet: ita & nos, ut salutis nostræ negotium debitè geramus, & ad felicem exitum perducamus, nil non suscipere, nil non agere, nil non pati debemus.

Tempus adveniet, in quo omnes penitùs homines, veluti negotiatores, ad Christi, Regis Regum, tribunal sistentur, ut quisque de villicatione, & de salutis suæ negotio rationem reddat. Tunc homo ille Rex, rationem ponet cum servis suis: *Assimilatum est Regnum Calorum homini Regi, & qui voluit rationem ponere cum servis suis.* Quare ut quisque paratus sit ad reddendam rationem de salutis suæ negotio; doceamus, quomodo quisque in hoc mundo saluti suæ vacare debeat, &c. *Ave.*

Cum quoddam magni momenti negotium peragere vult vir sapientia & prudentia præditus; *Primò*, illud seriò mente revolvit; ac attentè meditatur quo assumenda sint media, ut res prosperè succedat. *Secundò*, ex cogitatione finis, & mediorum ad propositum finem assequendum idoneorum, in corde ejus nascitur desiderium, & ardens voluntas intentum finem obtinendi. *Tertiò*, manum operi admovet, & efficaciter laborat, ut res sibi benè, feliciterque eveniat.

Quod autem in sæcularibus negotiis agere solent viri sapientes; hoc longè prestiori, & eminentiori modo Christus in salutis nostræ

nostræ negotio egit; ab æterno enim negotium illud mente versavit, idem negotium prospere nobis eventurum desideravit ab ipso instanti, quo homo factus est, ac tandem toto vitæ suæ tempore arduos labores obiit, ut salutis media nobis compararet, utque à lata perditionis via, ad arctam salutis semitam nos deduceret.

Miramini Christi in homines amorem: qui tantus extitit, ut salutis eorum negotium mente versaverit, corde concupierit, & laboribus suis prosperum iis futurum curaverit. Sed, & quoad hæc omnia ab hominibus Christus est imitandus, quisq;enim ita salutis suæ negotio incumbere debet, ut mens sua, cor suum: & manus suæ huic negotio vacent. Quisque debet; 1. De salute sua serio cogitare: 2. Salutem suam ardenter desiderare: 3. Pro salute sua sedulo laborare. Mens cogitet, cor desideret, manus laboret. En quomodo salutis suæ negotio vacandum.

I. PARS. *Quisque debet de salute sua seriò cogitare.*

SI omnium hominum corda scrutari, variasque cogitationes, quibus agitantur; adnotare liceret, multos incæptandis litibus totaliter intentos, plurimos divitiis comparandis attentos, innumeros illicitis voluptatibus capessendis tota mente vacātes; & ferè omnes vanis, ridiculis, imò, sæpè turpibus & exitiosis cogitationibus distentos videremus.

Certos quosdam pisces esse fertur, qui aquis nunquam supernatant nec ad supremam aquæ superficiem unquam ascendunt! sed ad marisima semper vergunt, ibique juxta terram in luto semper volutantur, & repunt: *Hac eorum natura perhibetur, ut in imis semper, & circa ipsum canum demorentur.* (Orig. h. 3. in Levit.) Hujusmodi piscibus similes sunt plerique mortalium, qui cogitationibus suis ad terrena consideranda semper descēdunt, qui de vanis, de temporaneis, & de terrenis continuè cogitant, nec corda a cælestia contemplanda, & ad ea quæ salutis sunt seriò meditanda, nisi rarissimè elevant.

Hoc præclarè adnotaverat Jeremias Propheta, qui flens, ait, desolatione desolatum esse totum terrarum orbem, qui homines de salutis suæ negotio non cogitant Urbes, inquit; Provinciæ, Regna, omnis denique terra desolata est: *Desolation. desolata est omnis terra.* (Jer. 12. 11.) Unde tanta desolatio? Fortè a peste quæ undique grassatur, quæ urbes in solitudines convertit, & undique mortis terrores, & horrores circumfert? Fortè à bellis internecinis, quibus omnes depopulantur urbes, Monarchiæ evertuntur omniaqua solo æquantur? Fortè a terræ sterilitate, quæ nullos fructus producit: vel, à frequentibus terræ motibus, quibus plurimæ deglutiuntur urbes, populique multi sub ædificiorum ruina sepeliuntur? Hę sanè non sunt causę gemituum Jeremię, non hæc est terræ desolatio, quæ Prophetam ad amarè flendum excitat. Sed desolatione desolata est terra, & flet Jeremias, quia homines de salutis suæ negotio non cogitant; aut ita negligenter de eo cogitant ut quasi de eo non cogitent: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde.*

Grave quidem est hoc malum: & sanguineis lacrymis lugendum. Sed ò quam stulti, qui de salutis suæ negotio peragendo seriò non cogitant: *salutis immemores sunt quasi stulti.* (S. Bern. in 1. Jes. 11)

Hæc est differentia inter stultos & sapientes, quod sapientes, attentis mentis suę oculis, spiritualia contemplentur, stulti verò terrenis inspiciendis oculos intentos habeant. Viri prudentes, qui christiana pollent sapientia, toti sunt in contemplanda Dei bonitate. Beatorum gloria, virtutis pulchritudine, salutis via, aliisque rebus spiritualibus, quæ corporis oculis videri nequeunt. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur:* (2. Cor. 4. 18.) stultorum verò oculi extra terræ fines non vagantur; *oculi stultorum in finibus terræ.* (Pr. 17. 24.) Isti vident solummodò divitiarum fulgorem, dignitatum terrenarum gloriam; carnalium voluptatum illecebras, sæculi pompam, & alia quæ mundus admirari, & summo affectu prosequi solent. Ista vident, ista admirantur, sed spiritualia, & ea quæ salutis sunt, non vident: imo nec de iis cogitant: & curant; ò magnam hujusmodi virorum stultitiam!

Nonne stultus censeretur ille, cui cùm incumberet grave negotium, in quo de vitæ discrimine ageretur; totus tamen esset capiendis muscis, volvendis stercoribus, ludis puerilibus, & aliis futilibus, nulliusq; momenti rebus? Magna sanè illius esset stultitia, ac longè major & flebilior eorum stultitia, qui mente, & corde toti sunt temporalibus, nec de salutis negotio cogitant. Quid enim sunt terrena omnia, nisi muscæ quæ citissimè avolant? Quid sunt, nisi stercora quæ fætent, *omnia arbitror ut stercora?* (Philipp. 3. 8.) Quid sunt, nisi spinæ quæ pungunt, & quæ cruciant? Quid tandem, nisi fumus, fimus, pulvis & nihil? Et tandem ita stulti

sunt

Sunt plerique hominum, ut salutis negotium, in quo de anima, de æternæ beatitudinis jactura, & de formidandis inferni suppliciis vitandis agitur, pro nihilo habeant, ejusque obliviscantur, totosque se mente corde, & affectu temporaneis dedant. O incomprehensibilem, nec unquam satis lugendam hominum stultitiam!

Luc. 12. 17. Hæc hominum stultitia præclarè delinea, ta est in divite illo, qui anxius *cogitabat, intra se dicens? quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?* Cogitabat ille, & intra se cogitabat, & seriò cogitabat, non quæ ad salutem spectabant, sed de congregandis terræ fructibus, de amplandis horreis, de cibo, de potu, de ventre impinguando, de terrenis bonis, & de temporanea felicitate: quare à Deo stultus meritò vocatus est: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te.* Ibid. v. 20.

Stultus erat ille, & stultissimi sunt omnes, qui carni, terræ, mundo, temporaneis, & transitoriis ita adhærent, ut salutis suæ sint immemores, Nec solùm stulti sunt illi, sed etiam infelicissimi, quia salvari non possunt, si de salute sua non cogitent. Non enim salvari possunt, nisi pro salute laborent, nec pro salute laborare possunt, nisi seriò cogitaverint, quæ sint media ad salutem, quid facere, quid vitare debeant ut salventur, & quomodò se habere debeant in casibus innumeris, iisque difficilibus, qui in salutis negotio occurrunt. Quare si de salute seriò non cogitent, non salvabuntur, sed in æternum peribunt: *Quia nullus intelligit, in æternum peribunt.*

Antequam Deus mundus conderet universum, perfectam; & integram in mente sua habebat ideam Cæli terræ, & eorum omnium quæ in mundo sunt, nec mundum in tempore facere potuisset, nisi mundi idea in mente ejus antea fuisset,

Aug. l. 10. de civ. c. 10. *Iste mundus Deo nisi notus esset; esse non posset.* Quod de mundo diximus; respectu Dei, hoc & de salutis negotio dicamus, respectu hominum, quomodò enim salvari possunt, si de salute seriò non cogitaverint? Quomodò salutis negotium peragere valent, si salutis suæ fuerint immemores, & si antea pluries mente non versaverint quæ ad salutem necessaria, & necessariò agenda sunt? Certè ut salventur, de salute seriò cogitare debent, & si non cogitent, æternum peribunt; *Quia nullus intelligit, in æternum peribunt.*

Certum est, quod velit Deus, omnes homines salvos fieri, quodque omnibus det media ad salutem necessaria: sed Deus Regnum suum non dat otiosis & desidiosis. Omnes salvari vult, modo bonis operibus vacent, nec cuiquam Regnum æternum dabit possidendum nisi priùs salutis suæ negotio strenuè laboraverit, Quomodò autem salutis suæ negotio incumbere, illudque peragere possunt, qui de eo nec cogitant, aut levissimè cogitant? Hi sanè salvari non possunt. Sed quia hi ambulant ut cæci, in tartarei rogi præcipitium cadent, &, ut ait S. Gregorius, clausis oculis ad inferni ignem vadent: *Qui prævidere futura refugit, clausis oculis ad ignem vadit.* S. Greg. ho. 19. in Ev.

Quare ò peccator, tandem aliquando de salute seriò cogita. De ea non cogites leviter, & perfunctoriè, sicut solitus es, sed sedulò; sed sæpè; sed quotidie, tanquam de negotio, quo nullum maius, nullum quod tua magis intersit, nullum cui magis incumbere debeas. De isto negotio seriò cogita, sæpè cogita, efficaciter cogita, singulisque diebus, saltem aliquantulo temporis spatio secede in cubiculum tuum, vel in alium locum; ut ibi de salutis tuæ rebus cum Deo solus cum solo colloquaris. Singulis diebus manè, seriò, & sæpè in temetipsum mente ingredere, & sedulò cogita quid agere, & quid vitare debeas, ut tantum negotium ad felicem exitum perducas: tota tandem mente huic negotio vaca; *Ac etiam toto corde, ut toto affectu salvari desideres.*

Quisque debet salutem suam ardenter desiderare. II. PARS

SI ab omnibus fidelibus quæramus, an salvari desiderent, non est, qui non dicat se summo affectu cælestem concupiscere beatitudinem, seque salutis suæ desiderio plurimum ardere. Ipsi impii huiusmodi nonnunquam agitantur affectibus; & interdum audiuntur, dicentes, ò utinam cum Sanctis in Cælo æterna frueremur beatitudine! Utinam solutis carnis vinculis, anima nostra Deo frueretur! Utinam à terrenis ad cœlestia translati essemus! Sed revera, sicut pauci de salute sua seriò cogitant, ita & paucissimi verè sincerè, & ardenter salvari desiderant.

Verùm quidem, quod omnes aliquo modo salvari velint, sed simul volunt, & nolunt: *Volunt* salvari; *& nolunt* media ad salutem necessaria sumere, quod est velle simul & nolle salvari, quæ incompossibilia sunt. Vel ut congruentiùs loquar, hoc est simpliciter nolle

le salvari non vult, qui media ad salutem necessaria sumere recusat.

De homine pigro dicit Sapiens, quòd velit simul & nolit: *Vult & non vult piger*. Omnes autem ferè homines in salutis suæ negotio pigri sunt, & desidiosi: quia volunt, & nolunt. Quod ut, quam verum sit, pateat; dic cuidam peccatori: vis salvari? Respondebit haud dubiè: utique volo. Sed ista, & dic ei: si salvari velis, necesse est, ut hanc & illam peccandi proximam abscindas occasionem, ut pravum hunc & illum frangas habitum, utque seriò pœnitentiam agas. Ista facere nolet: quia *vult & non vult piger*: vult salvari; sed media ad salutem necessaria sumere non vult.

Prov 13. 4.

Quando Concionator quidam, zelo salutis animarum succensus, de formidandis Dei judiciis, de horrendis inferni suppliciis, vel de alia materia, ad terrorem incutiendum idonea, dicit; tremunt nonnunquam peccatores qui talia audiunt; sua quandoque detestantur scelera; protestantur se salutis negotio imposterum adhæsuros; salvari tunc desiderant; sed mox ut facta est concio, nec salvari cupiunt, nec de salute cogitant. Hi volunt, & nolunt salvari: *Volunt*, quando fit concio; *Nolunt*, quando facta est.

Quando in domo sæculari pater familias, vel alius quidam moritur, filii & domestici quamdiù cadaver in domo remanet, ejus præsentia perterriti, terrenorum omnium contemptum mente volvunt; se novum vivendi modum amplecti velle dicunt; volunt piè vivere, firmiterque statuunt, se salutis negotio adhæsuros: sed vix cadaver extra domus valvas delatum est, quòd tepescat illud desiderium, deinde totaliter frigescat, mox salvari non vult, tandem qui salvari volebat, mox salvari non vult, nec de salute curat: *vult, & non vult*.

Languida, debilia, & quasi nulla hæc, quæ de salutis negotio habentur, desideria, corde christiano indigna sunt: Christianus enim suam optare debet salutem, sed ardenter; sed fervide; sed summo cum affectu. Videte, quanto cordis ardore salutem nostram Christus concupierit, ab ipso enim Incarnationis instanti, salutis nostræ desiderio arsit, & postquam è matris ventre egressus est, per vicos, per plateas, & per varias urbes, hoc succensus desiderio, cucurrit: *Cucurrit in siti*. Quamdiù in hoc mundo moratus est, cucurrit sitiens salutem nostram: hac siti & hoc desiderio ardens, populis prædicavit, sanctissimam legem tulit, ludibria, & opprobria multa devoravit, plurimosque labores jucundissimo animo sustinuit: ac tandem cruci affixus, ita salutis nostræ desiderio exarsit, ut clamaverit: *Sitio*. Tunc enim humani generis salutem sitiebat Christus; tantaque hæc illius erat sitis, ut plus a siti nostræ salutis, quam a carnificibus torqueretur: *Domine, plus te cruciat sitis nostra salutis, quàm crux tua*.

Eccl. c. 5.

S. Bern.

O quam magna extitit Christi Salvatoris sitis! O quam ardenter salutem nostram optavit! Cur ergo nos propriam summo affectu non concupiscemus salutem? Cur salvari quisque non ardentissimè desiderabit? Quod nos salvemur, vel non salvemur, hoc Christo parùm interesse videtur. Quòd salvi, vel damnati simus, inde Christus nec major, nec minor, nec felicior nec infelicior erit: sed quòd salvemur, nostra res est, felicitas nostra est: totumque bonum nostrum a salutis negotio pendet: quare si salutem nostram ardenter Christus desideravit, debemus & nos illam ardentiùs desiderare.

Hoc sanè motivum efficacissimum videtur, ut homines ad salutis suæ desiderio ardendum excitentur. Sed hoc magis adhuc in cordibus nostris accendetur desiderium, si inspiciamus cælestem beatitudinem, pro qua obtinenda indesinente suspirare debemus.

Potissimum sanè motivum, quo excitari debemus ad salutem nostram desiderandam, sunt ipsa cælestia bona, ad quæ indesinenter anhelandum est: quia magna, quia ineffabilia, & incomprehensibilia sunt. Quis intellectu capere sufficit, quanta supernæ civitatis sint gaudia? Quanta sit gloria? Quanta felicitas? Quanta bona? Certè tanta sunt, ut si omnia sæculi; imò & inferni tormenta aliquamdiù perferenda essent ad consequenda Paradisi bona, ea libenter quisque tolerare deberet: *omnia si oporteret nos quotidie tormenta perferre; si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria sua videre possemus, & Sanctis ejus sociari, nonne dignum esset pati omne quod triste est, ut tanti boni, tantaque gloriæ participes habeamur?* Quare cùm tanta sint Regni cælestis bona, ad ea suspirare, salutemque nostram summo affectu desiderare debemus. *Sed, & pro salute nostra sedulò debemus laborare*.

S. Aug. in Man. ual.

Quis-

III. PARS

Quisque debet pro salute sua sedulò laborare.

Tanta multorum est insania, ut vilibus, & nullius momenti rebus se totos dedant, & pro salutis suæ negotio nullo modo laborent. Hanc hominum stultitiam deplorabat Divus Paulus; hominesque rogabat, ut salutis suæ negotio incumberent, & sedulò laborarent: *Rogamus autem vos, fratres, ut negotium vestrum agatis.* Alia negotia quæ ad salutem non spectant, nostra negotia non sunt. Si laboras, ut in arte medica doctus fias; non tam te, quam alios quorum morbis curandis incumbes, hoc negotium respicit. Si noctu, diùque vigiles, ut utriusque Juris lauream obtineas; hoc negotium, non tam tuum est, quam aliorum, quorum litibus componendis, vel causis defendendis vacabis. Hæc & alia his similia, non tam nostra, quam aliorum sunt negotia: quare salutis negotio, quasi nostro, & non aliorum negotio, strenuè, & constanter laborandum est. 1. Thes. 4. 11.

Deus hominem in hoc mundo posuit, ut suo negotio usque ad mortem laboraret: *Exhibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam.* Vult Deus, ut homo exeat, non ad turpe otium, non ad ludos, nun ad epulas, & varia alia mundi oblectamenta; sed ad opus: *exhibit homo ad opus.* Nec vult Deus, ut homo ad quodcumque opus, & ad quodcumque negotium sed ad suum solummodò exeat: nec vult, ut ad illud pro aliquo solùm tempore exeat; sed usque ad mortem: *Exhibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam.* Ps. 103. 23.

Vult quidem Deus, ut quisque negotiis statui, & conditioni suæ congruis vacet; sed ita, ut & simul salutis suæ negotio incumbat. Vult Deus, ut temporaneis nostris negotiis operam demus; sed ita, ut simul cum iis, salutis negotium peragamus. Vel potiùs vult Deus, ut in rebus temporariis, in quibus gerendis operam ponimus, semper salutis nostræ negotium inspiciamus, & faciamus, omniaque alia ad salutis nostræ negotium reducamus: ita ut pro salutis negotio, quasi pro nostro, & quasi pro unico nostro negotio solliciti esse, & laborare videamur.

Pro salutis nostræ negotio est sanè laborandum: quia hoc negotium nostrum est. Sed pro illo etiam laborandum: quia hoc est negotium magni momenti, & omnium negotiorum maximum; cùm in hoc negotio agatur salus animæ spiritualis, animæ immortalis, animæ pretioso Christi sanguine redemptæ, qua nil in hoc mundo pulchrius, nilque pretiosius. O homo! cùm pro salute laboras, non pro re vilissima laboras: sed pro salute animæ tuæ; cujus si jacturam faceres, omnia alia tibi inutilia essent: *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Quare cùm tanti momenti sit salutis tuæ negotium, huic sollicitè, & sedulò labora, totamque tuam huic negotio operam impende. Mat. 16. 26.

Dic, quæso; si duo tibi inessent negotia, quorum unum nullius, alterum maximi essent momenti; nonne, primo relicto, alteri totus & totaliter incumberes? Nonne negotio magni momenti fortiter laborares? Haud dubiè nullius momenti negotii obliviscereris, totusque & totaliter magni momenti negotio operam navares. O N. duo in hoc mundo sunt nobis negotiorum genera; quorum alia nullius, & alia maximi sunt momenti: *Prima*, sunt mundi negotia, quæ vilia sunt, nugæ sunt, & nullius momenti sunt. *Secunda* verò, sunt salutis negotia, quæ summi momenti sunt: quare, neglectis aliis, salutis negotio fortiter, & continuè laborandum. Imò & illi negotio necessariò laborandum.

Non credendum, quòd indifferens sit, saluti laborare, vel non laborare: quia ei laborare necessarium est; nec aliquis salvabitur, qui saluti operam navare neglexerit. Vide, qui salvandi sint, & quibus Deus æternam mercedem daturus sit? Non utique otiosis, & desidiosis; sed operariis, seu iis qui salutis suæ negotio fideliter, & strenuè laboraverint. Non dicet Christus Salvator: voca inertes, voca otiosos, voca desidiosos; sed, *voca operarios, & redde illis mercedem*: quia iis solùm qui salutis suæ negotio studiosè laboraverint, merces æterna dabitur. Matt. 20

Cùm Patriarcha Isaac, morti proximus, primogenito suo benedictionem dare statuisset, subdubitans an primogenitus esset qui benedictionem ejus petebat, manus ejus pertractare voluit, dicens, *Accede huc, ut tangam te, fili mi, & probem utrum tu sis filius meus Esau, an non.* Ubi autem pilosas, & duras manus contrectavit, protinùs ei benedictionem contulit. Ecce elegantem figuram filiorum, qui ad cælestem hæreditatem vocantur, hi namque non ex verbis, non ex fucata virtutum quarundam fragrantia, sed ex manibus & operibus justitiæ dignoscuntur, hi soli ad Regnum cæleste vocantur, & celesti benedictione donantur, qui in hoc mundo boni operarii detite- Gen. 27. 21

titerunt, qui manus operi adhibuerunt, & qui salutis negotio fideliter laborarunt: de his solummodò, & non de aliis dicetur: *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Ne credas ergo, esse indifferens, quòd salutis negotio labores, vel non labores: quia necessariò huic negotio laborandum, ut æternam beatitudinem obtineas; *ac etiam ut inferni supplicia devites.*

Matt.3. 10. Audi formidanda Christi Salvatoris verba dicentis; *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Quæ enim est arbor, quæ fructum bonum non facit, nisi malus Christianus, qui bona non facit opera, & qui salutis negotio non laborat? Hæc est arbor sterilis, quæ cùm fructus non producat, in inferni ignem projicietur.

O quàm formidanda sunt hæc Dei verba! Certè totus contremiscere deberes, cùm audis, te in inferni ignem mittendum, si salutis negotio non laboraveris, & non solùm contremiscere, verùm & abjectis omnibus criminibus, saluti sedulò, & constanter laborare. Quare non solùm saluti vaces mente & cogitatione, corde & affectu sed etiam manu & opere. De salute cogita salutem desidera, pro salute sedulò labora, & accipies coronam gloriæ in Cælo. *Amen.*

DOMINICA
VIGESIMA-SECUNDA
POST PENTECOSTEN.
DE ADULATIONE.

Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.
Matth. 22. 16.

DE nonnullis Gentilibus narrat Tertullianus, eos ita idololatriæ fuisse deditos, ut singulis ferè horis idolorum suorum statuis adularentur, illas ornando, salutando, colendo, & tanquam Divinitates adorando: *Qui in idolis comendis, & in aris ornandis; & ad horas singulas salutandis adulantur.* Pari quodam modo viles quidam, & serviles sunt homines, qui Magnates tamquã deos suos venerantur, qui vitia illorum tanquam virtutes prædicant, iisque per singulas horas & momenta, verbis suavibus, & speciosis adulari non desinunt.

Tert.l.de jejun.16.

Hoc adulationis spiritu ducebantur hi Pharisæorum discipuli, qui Christo dicebant: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Licèt enim hæc, quæ in Christi laudem dicebant, verissima essent, & cælesti Magistro digna, illos tamen obiurgat, & hypocritas vocat: quia ea animo ficto, & ad adulandum composito proferebant. Adversus huiusmodi adulatores; quibus Principum Palatia, Magnatum quorumq; aulæ, imò & totus mundus redundat, ista erit concio. In qua ostendam, adulatores esse hostes eorum quibus adulantur, &c. *Ave.*

MOris erat apud Antiquos, sepulchra quædam in defunctorum gloriam statuere, in quibus nullæ licèt reliquiæ, nullaque essent cadavera, eorum tamen, in quorum honorem erecta erant, nomina ioscribebantur, perinde ac si illorum corpora intùs laterent. Hujusmodi sepulchris adulatorem jure merito similem dicam; quia cum amici nomen præseferat, intus tamen amicus non est, & ut loquitur S. Antonius. *In adulatore, velut in sepulchro, nomen tantùm amicitiæ inscriptum est.* S.Ant. Mon. in Melissa c.de adulat.

Verumquidem, quòd ut adulator amici nomen, & famam sibi conciliet, ita applaudit, & blanditur, suisque verbis & officiis ita aliorum captare conatur benevolentiam ut illum amicum esse beneficum, sincerum & probatum quisque sibi facile suadeat. Quis non credat, eum esse illius amicum verum & beneficum, cujus bona opera propalare, & exaggerare solet? Quis non arbitretur, hunc esse amicum sincerum, qui talem esse proclamat & profitetur? Quis tandem non censeat; hunc esse amicum probatum, qui externa amicitiæ signa edere non desinit?

Certè, si secundùm faciem & signa externa judicandi essent adulatores, hi haud dubiè amici benefici, sinceri & probati censendi essent, sed reverà adulatores non sunt amici benefici, *sed hostes maligni*, non sunt amici sinceri, *sed hostes calidi*; non sunt amici probati, *sed hostes ignoti*. Adulatores sunt: 1. Hostes maligni; 2. Hostes calidi: 3. Hostes ignoti.

I. PARS.

Adulatores sunt hostes maligni.

ADulatorē à vero amico discernere difficillimum est. Sicut enim nummus verus à falso non facilè discernitur: quia uterque eamdem effigiem, eundem colorem, eumdem sonum, idemque pondus habet, ita perdifficile est, verum amicum ab adulatore distinguere, quia eandem effigiem & speciem externam uterque habet, eadem uterq; exteriùs amicitię signa exhibet,

bet, imò sæpè amicitior apparet adulator, quam verus amicus. Adulatores tamen amici nullo modo censendi sunt, cùm revera sint hostes maligni & infensissimi, qui homines: 1. Excæcant: 2. Ad peccata alliciunt: 3. Ad tartara ducunt.

1. Assentatores optant, ut illi quibus adulantur; cæci sint, illosque excæcant, ac oculos eorum quasi luto obvolvunt, ut fraudes & dolos, quibus illos decipere conantur, videre non valeant. Et ideo Petrus Damianus, adulatores adumbratos fuisse dicit in iis hirundinibus, quarum stercoribus obcæcatus est senior Tobias: *Quid hirundines leviter volitantes, nisi leves adulantium, & blandiloquentium significant mores? Qui dum blandiloquii sui suavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impinguant, interiores oculos, ne solita luce perfruantur, excæcant.*

Petr. Dam. l.2. ep. 12.

Alexander Magnus multo tempore adulatoribus infensus fuit, successu tamen temporis ab iis ita excæcatus & fascinatus est, ac in talem errorem ductus, ut Sacerdotis Ammonis suasionibus & adulationibus allectus, se Deum, & Jovis filium esse arbitraretur. Sicut autem Princeps ille aliunde sapientissimus; ab adulatoribus excæcatus est: ita & ab iis excæcantur quicumque iis accessum, & benevolum auditum præstant, adulatores enim suis monitis, consiliis, suasionibus, & adulationibus intellectum eorum ita obscurant & excæcant, ut illos in errorem facilè alliciant.

Curtius l.4.

Et ideò Hugo Cardinalis adulatores similes esse dicit Philisthæis, qui Sampsonem excæcaverunt, & sanctus Maximus eos corvis, oculos cadaverum effodientibus, assimilat. *Ut corvi cadaverum oculos effodiunt; sic adulatores suis adulationibus oculos, rationem scilicet, & mentem humanam corrumpunt.* In quo & hi corvis immaniores videntur; corvi siquidem non hominibus vivis, sed mortuis oculos eruunt; adulatores verò hominibus vivis oculos mentis evellunt, ac eos ita excæcant & dementant, ut hoc credant esse malum quod bonum est: & hoc bonum esse existiment, quod est malum. Adulatores ergo sunt hostes maligni: quia homines excæcant; *sed sunt etiam hostes maligni, quia homines ad peccata alliciunt.*

Hugo in c.6. Luc.

S. Max. ser.2. de adulati

2. Homo adulator; ei cui assentatur dicere solet: vive dum vivis; recrea corpus eduliis, procul à te sint jejunia, quæ fragilis tua caro ferre non posset; induere purpura & bysso, ut hanc, ad quam sublimatus es, gloriosè portes dignitatem, agglomeretur lateribus tuis in modum cunei turba clientum, ut sublimis officii tui honor non vilescat; ne tam citò de pœnitentia cogites, Deum enim habemus infinitè misericordem, qui neminem vult perire; ne redas, quod huic, & illi peccato indulgere ita malum sit, ut homines dicunt, ne parcas huic, & illi, qui tibi sunt infensi; tuus enim honor agitur. His, & illis similibus verbis adulator eos; quibus adulatur, ad peccata facilè allicit: quia homines ea facilè faciunt, ad quæ ex naturæ suæ propensione moventur, si quis laudando, eos ad hæc facienda invitet: *Adulantium lingua alligant animas in peccatis, delectat enim ea facere in quibus non solùm non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur.*

Aug. in Ps. 9.

Adulator meritò sirenis comparatur: quia ad modum sirenarum, per mortiferos cantus, & pestifera blandimenta, audientes demulcet, & nisi aure obturata transierint; eos in scopulos & in abyssum criminum trahit; *Adulatores alliciunt ad peccatum, Sicut Sirena ad periculum.* Adulatores ergo non sunt veri amici, sed hostes maligni & infensissimi: cùm adulationibus & exitiosis cantibus suis homines in criminum abyssum alliciant. Sed sunt etiam hostes maligni: *qui adulationibus suis eos, quibus adulantur, ad tartara ducunt.*

Hug. Car. in Ps. 18.

3. Amici veri, qui delinquentes ex charitatis motivo corrigunt, eos à peccatis avellunt, & in salutis æternæ viam dirigunt: *Qui consiliis fortioribus redarguit, simul atque instruit fratrem, promovet ad salutem.* At contrà; qui peccantem nec corripit, nec monet, sed potiùs laudat, eum in peccatis detinet, & adulationibus suis, quasi suavi catena, eum ad tartara ducit. Et ideò ait Chrysostomus, quod *adulatores catenam subdola laudis in ore portant*: mellitis enim verbis, & adulationibus suis, quasi catena exitiosa, eos ad peccata multa, & ad infernum miserè trahunt.

S. Cyp. lib. de lapsis.

Chrys. ho.41 in Matt.

Ægyptii, ut malignum adulatoris animum delinearent, cervum coram homine citharam pulsante pingebant. Cervus ita Musicæ est avidus, ut si gratum quendam concentum audiat, quasi extra se rapiatur & immobilis remaneat, quare venatores periti instrumentis musicis cervos alliciunt; eosque, cùm Musicæ melodia capti, & veluti fascinati sunt, jaculis feriunt, & facilè occidunt. Eodem planè modo suavibus adulatorum verbis, & iteratis eorum laudibus fascinantur, & quasi incantantur homines, cumque eos dæmon sic adulationibus captos & fascinatos videt, superbiæ,

biæ, avaritiæ, luxuriæ, aliorumque vitiorum tentationibus, tanquam pestiferis jaculis, illos confodit; & sic ab adulatoribus, & à dæmonibus ad peccata, & ad perpetuum adducuntur interitum: *Adulatores precipitant homines in peccata superbiæ, in peccata luxuriæ, & in peccata avaritiæ: unde & ipsi cum eis præcipitabuntur in præcipitium infernale.* (S. Bern. tom. 4. ser. 26. c. 6.)

O quàm maligni hostes sunt adulatores! ò quàm insensi sunt ii, quibus assentantur! Certa magna est eorum malitia; cùm suis adulationibus homines excæcent, ad peccata alliciant, & ad tartara ducunt. Sed ò quàm stulti, qui adulatores audiunt & diligunt, eorumque verbis credunt, & obediunt: *Fili mi*, inquit Spiritus sanctus, *si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.* Id est ut exponit Hugo Cardinalis: *Si te lactaverint adulatores, præterita mala extollendo, præsentia laudando, & ad futura inclinando, non eis obedias.* Non audiendi sanè, nec iis obediendum; sed potiùs odio habendi, & fugiendi, quia sunt hostes maligni: *at etiam quia sunt hostes callidi.* (Pr. 1. 10.)

II. PARS.

Adulatores sunt hostes callidi.

Duo sunt genera persecutorum, inquit Augustinus, scilicet vituperantium & laudantium; illi sæviunt, & isti blandiuntur; illi iracundi, & isti subdoli. Adulatores quidem sunt hostes callidi, & subdoli, qui laudant, amicitiæ signa edunt, & aliorum mores induunt: 1. *Laudant*, ut decipiant, 2. *Amicitiæ signa edunt*, ut prodant: 3. *Aliorum mores induunt*, ut insidias parent. (D. Aug. in Ps. 69.)

1. Nil magis usitatum adulatoribus, quàm homines in facie laudare: &, quod pejus est, eos laudant in iis, quæ damnanda, & vituperanda sunt; ac malas eorum actiones tanquam bonas exaltare solent; *Scurrilia loquentem*, urbanum ac lepidum appellant: *Detractorem*, jucundæ conversationis virum dicunt: *Iracundum*, zelo accensum vocitant: *Parcum*, ut sobrium dispensatorem commendant. Et ut ait divus Augustinus: *Diffluit quis, latus vocatur; avarus est, dicitur de eo, quòd servet rem suam; vindicat se de inimico, & comis vocatur. Habent adulatores verba fallacia, habent nomina laudis.* Habent quidem adulatores verba fallacia, & nomina laudis, quia malas omnes Magnatum actiones laudare solent. In quo similes videntur canibus ulcera Lazari lingentibus: quia (Aug. h. 12. c. 30.)

cùm divitum & Magnatū peccata, & pravas actiones laudant, eorum quasi ulcera lingunt. Imò iis canibus sunt pejores, quia non homines laudant, ut iis benefaciant; *sed ut eos decipiant.*

Adulatores unum habent in ore, & aliud versant in corde, ore laudant, & corde decipere intendunt. Unde de adulatoribus dicitur: *Væ cùm benedixerint vobis homines*, quia scilicet cùm adulatores laudibus plurimis aliquem prosequuntur, suis laudibus eum exaltare non intendunt; sed aliquam ei fraudem moliuntur. Sicut enim quemdam finem sibi proponunt artifices, cùm operantur, ita & ars adulatoria, cùm in laudes prorumpit, laudibus suis deceptionem, & fraudem aliquam intendit: *Sicut finis Oratoris est dictione persuadere, & Medici medicina curare: sic adulatoris finis, suaviloquio decipere*, Unde præclarè dixit Seneca, quòd cùm plures adulatores in alicujus Magnatis domo reperiuntur, inter se contendunt, quis laudibus, & blanditiis suis illum callidiùs fallere poterit. *Adulandi certamen est, & unum adulatorum officium, una contentio, quis blandissimè fallat.* Adulatores ergo sunt inimici callidi, qui laudant, ut decipiant. *Sed adulatores sunt etiam hostes callidi, qui amicitiæ signa edunt, ut prodant.* (Luc. 6. 26.) (S. Chrys.) (Senec. l. 3. de benef. c. 10.)

2. Iniqui sunt inimici qui exteriùs sæviunt, ac in contumelias, & probra facilè erumpunt, & sunt alii, qui malitiam, & odium suum tegunt specie quadam amicitiæ, quam fallacibus verbis simulant. Non immorabor in inquirendo qui ex his inimicis sint pejores, nam certum est, quòd *gravissimum inimicitiæ genus est, esse corde adversarios, & lingua se simulare amicos.* Sed dicam, detractores esse ex iis inimicis, qui sub amicitiæ velo odium suum contegunt, & qui sub pietatis, & amicitiæ specie homines produnt, de iis enim dicit Propheta, quòd *loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* (Cassiod. in Ps. 34.) (Ps. 27. 3.)

Hi adulatores verè sunt proditores, ac Judæ proditori similes. Sicut enim ingratus ille Discipulus, pacis osculo, & amicitiæ signo Magistrum prodidit, ita & adulatores sunt veri proditores, qui sub externis amicitiæ signis homines produnt. *Judas accedens ad Jesum dixit: Ave Rabbi, & osculatus est eum. De hoc genere inimicorum sunt adulatores.* (Hug. Car. in Ps. 26.)

De quodam pisce, qui Fasten vocatur, narrat Vincentius Bellovacensis, quòd in ejus ore aqua, quæ maritima erat, & salsa, mox fit dulcis; qua dulcedine allecti ac-

cedentes alii pisces; ab eo deglutiuntur. Huic sanè pisci persimiles sunt adulatores, in quorum ore omnis amaritudo tollitur, quia amicitiæ, & pietatis verba solummodò proferunt, sed mellitis hisce verbis homines alliciunt, inescant, & attrahunt, ut eos prodant, *Adulatio enim habet odium, & fraudem, & proditionem*. O quàm callidi sunt hujusmodi hostes, qui amicitiæ signa edunt ut prodant! *Sed adulatores sunt etiam hostes callidi, qui aliorum gestus & mores induunt, ut iis insidientur*.

s Bern. to 4 ser. 16. n. 2.

3. Adulator, inquit S. Basilius, similis est polypo, *qui colorem terræ quam attigerat reddit*, adulatores enim eosdem colores reddunt, eosdem mores induunt, & eosdem gestus faciunt, ac totaliter se contemperant iis quibus adulantur; idque faciunt, ut iis placeant, ut eorum sibi concilient benevolentiam, & ut a b iis aliquid obtineant. Sed, & id etiam sæpè agunt, ut iis insidientur.

s B fil. de hexa. hom. gen

De polypo narrat S. Ambrosius, quod *is cuicumque saxo adhæserit, colorem illius subit; adeò ut piscium complures ad ipsum de improviso nantes tanquam ad saxum appellant; ac versuto illi, malitiosoque paratam sese offerant prædam*. Polypo quidem similes sunt adulatores; quia sobrietatem cum sobriis laudant, intemperantes cum intemperantibus evadunt, ad idquod cuique placet, suam sententiam vertunt; ac colores, & mores eorum cum quibus versantur, induunt, ut iis insidientur. Sicut enim polypus est insidiator, qui varios colores induens, piscibus insidias parat, ita & adulatores sunt insidiatores, qui aliorum colores, & mores induunt, omnibusque omnia fiunt; non ut omnes Christo lucrifaciant, & salvent, sed ut insidiis suis homines decipiant, & perdant. Et ideò Agesilaus, optimus ille Lacedæmoniorum Rex, adulatores aspernandos iulectandosque esse dicebat, *non secùs ac propria vitæ insidiatores*. Et Seneca monet, ut quisque ab adulatorum insidiis caveat: *Ab eorum insidiis, nocumentisque cave*. Ne ergo credas, adulatores esse amicos veros, & sinceros; sed eos ut hostes inspice. Sunt enim hostes maligni, & callidi, ac etiam hostes ignoti.

Ambr. l. 5. hexam. c. 8

PARS *Adulatores sunt hostes ignoti.*

Placere, amari, & præmiari solent, qui veri, & fideles sunt amici, hi verò, qui ut hostes cognoscuntur, & inspiciuntur, non placent, sed displicent; non amantur, sed odio habentur; non præmiantur, sed plectuntur. At adulatores sunt hostes ita ignoti, ut placeant iis quibus adulantur, ab iis amentur, & ab iis præmientur. 1. Iis placent ac si essent veri amici. 2. Ab iis amantur ac si essent amici fideles. 3. Ab iis præmiantur ac si essent amici benè meriti.

1. Adulatores venena occulta, & melle circumlita iis quibus adulantur; infundunt, *Malorum blandientium virus occultum est*. Sicut qui parvulis austera parant pocula, priùs ora eorum melle circumliniunt; ut incauta ætas, cùm dulcedinem persenserit, amaritudinem non reformidet, sic adulatores malevoli, verbis suavibus & mellitis, aures Magnatum oblinire solent; eos laudibus supra modum extollunt, ac iis ita occultè venenum suum infundunt, ut ab iis non cognoscantur, nec inspiciantur tanquam inimici; sed iis placeant, non secùs ac si veri essent amici. *Adulatio apertis, & propitiis auribus recipitur, in præcordia descendit, habeturque pro amico blandus inimicus*.

s. Cypr. ep. 2.

Sen. ep. 45.

Sicut Herodi displicuere sancti Joannis Baptistæ monita, & correptiones, ita, & omnibus peccatoribus displicere solent monitores, & benevoli correptores. *Odio habuerunt corripientem in porta*. Non iis placent duræ increpationes, sed gratæ adulationes; voluntque solummodò ut iis dicantur verba placentia, & propensionibus eorum consentanea, sive vera illa sint, sive falsa. *Loquimini nobis placentia*. Adulatores autem dura, & acerba non loquuntur quin contra, placentia semper dicunt, ut eorum quibus adulantur, sibi concilient amicitiam, quare adulatores, licèt sint hostes maligni, non cognoscuntur, nec inspiciuntur ut inimici; sed ut amici benevoli, magisque placent quàm veri amici. *Habeturque pro amico blandus inimicus*. At adulatores non solùm sunt hostes ignoti, qui placent, *sed sunt etiam hostes ignoti, qui amantur ac si essent amici*.

Amos 5. 10.

Is. 30. 10. Hier. ep. 2. Gaudent.

2. Plerique eos amare solent qui ipsis applaudunt, & adulantur; sicut, & oderunt eos qui ipsos corripiunt. *Adulatio benevolentia loco ducitur, & qui adulari nescit, aut invidus, aut superbus æstimatur*, & ut talis odio habetur.

Verum est, quòd cùm adulatores sint homines viles, & serviles; multi exteriùs fingunt, & palam profitentur, se eos non amare; eos tamen ex corde amant, iisque favent, quia quisque ab iis laudari amat: *Adulatoribus nostris libenter favemus & quanquam respondeamus, nos esse indignos laudibus, quibus nos afficiunt; ad laudem tamen suam quisque lætatur*.

s. Hier. ep. ad Sab.

In

In hujus rei exemplum proponitur Sigismundus Imperator; qui licèt se adulatores odio habere profiteretur; sincerè tamen se eos diligere confessus est: cùm enim aliquando dixisset, assentatores se velut pestem odisse, respondit ei Brunorius: *Imò nullum genus hominum ita amas*. Cui Sigismundus: *Sic natura comparatum est, ut cùm vitandos esse adulatores dicimus, tum maximè eis aures demus illisque hæreamus*. Ecce inimicos, qui ita ignoti sunt, ut amentur non secus ac si essent amici fideles; *imò ita ignoti sunt ut præmientur*.

Alphons. Regis n. 17. Æneas Sylvius l. 3. de dictis.

3. Videmus sæpè, quòd in domibus Magnatum parvipendantur, odio habeantur, & plectantur domestici illi, qui fideles sunt, & Dominorum suorum obsequio addicti; & contra amentur, & præmientur adulatores, qui expellendi & plectendi essent: *Principes ampliant eos beneficiis, quos torquere deberent*.

Chrysol. ser. 105.

Crœsus, Lydorum Rex, nullam aliam ob causam pepulit Regno Solonem, nisi quòd blandiri nesciebat. Dionysius mortem Philoxeno Poetæ meditatus est: quia cùm in magna hominum corona versus à se editos. Tyrannus recitasset, reliquis eos laudantibus; ille solus eos absurdos inconcinnosque dicere ausus fuerit. Multi similiter odio habent eos qui diligendi essent; & præmiis afficiunt adulatores, qui plecti & torqueri mererentur: *Ampliant eos beneficiis, quos torquere deberent*.

Francisc. Patritarc. l. 5. de rep. c. 5.

O N. N. ne diligatis adulatores; sed eos potiùs ut hostes malignos, callidos, & ignotos fugite: *Palpantes adulatores, quasi hostes fuge*. Fugiendi sanè, & fugandi adulatores? quia sunt hostes maligni, callidi: & ignoti. *Sunt hostes maligni*, qui homines excæcant, ad peccata alliciunt, & ad tartara ducunt: *Sunt hostes callidi*, qui laudant ut decipiant, qui amicitiæ signa edunt, ut prodant, & qui aliorum mores induunt, ut insidias parent: *Sunt hostes ignoti*, qui placent, amantur, & præmiantur ac si essent amici benefici. Fugite ergo adulatores, & amate benevolos correptores, qui vos in spiritu charitatis monent, arguunt, & corripiunt. *Amicos, qui nihil tibi verbis indulgeant, comparato; qui verò ut complaceant, & delectent te, verbo faciunt, eos tanquam malos pra foribus excludito*.

Hieron. ad Cæl.

Euripides apud stobæum. men. 12.

Homines ita sui amatores sunt, ut omnem reprehensionem abhorreant: nullus ferè reperitur qui æquo animo audiat dicentem: *Non licet tibi*. Sicut enim ab adulatoribus laudari, naturaliter placet: ita ab ipsa natura cuique inditum est arcanum quoddam odium in monitores, qui sæpè ut inimici inspiciunt: sed amandi sunt correptores, & fugiendi adulatores. Fugite ergo adulatores, & amate correptores; ut vias vestras corrigatis, & ad Paradisi gloriam pervenire valeatis. *Amen*.

Marc. 6. 18.

DOMINICA VIGESIMA-TERTIA POST PENTECOSTEN.

DE MORTE JUSTORUM.

Non est mortua puella, sed dormit. Matth. 9. 24.

OMnes morimur, & sicut aquæ dilabimur; nec in hunc mundum venit aliquis, sive Princeps ille sit, sive rusticus; sive magnus, sive parvus, qui non visurus sit mortem: quia immutabili Dei Decreto *statutum est hominibus semel mori*. Sed si mori sit omnibus commune, benè mori non omnibus competit: sunt etenim qui benè, & sunt qui malè moriuntur; aliquorum mors est mala, ac coram Deo pessima: *Mors peccatorum pessima*; & aliorum mors est bona, sancta, & in Dei oculis pretiosa: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*.

Heb. 9. Psal. 33. Psal. 115.

Mortem impiorum malam, pejorem, & pessimam vocat D. Bernardus: *Est mala*, inquit, *in mundi amissione*: quia scilicet durum est eis in morte valedicere mundi divitiis & dignitatibus, quas tanto affectu ambierunt. *Est pejor in carnis separatione*: quia durius est eis, animam à corpore separari, ut ad hoc mundo ad tartara migret. *Est pessima in vermis, & ignis duplici contritione*: quia durissimum eis est, à conscientiæ verme corrodi, & ad inferni ignem properare.

S. Bern. in Epist.

O quàm terribile & amarum hominibus, qui toto vitæ tempore illicitis adhæsere voluptatibus, malam, pejorem, & pessimam hanc mortem obire! Sed contra quàm suave est mori morte justorum, quæ pretiosa, amabilis, & tota desiderabilis est! Puella hæc, de qua hodiernum Evangelium ait, quòd *non est mortua, sed dormit*, aliquam mortis ideam mentibus nostris ingerit, quare de justorum morte dicendi inde occasionem sumam, &c. *Ave*.

HOmo justus in hoc mundo laborat, vigilat, & peregrinatur. Laborat quidem, quia justi sunt quasi Christi mi-

S 2 lites

lites, qui in ejus obsequium indefinenter la-
2.Tim 2. 5. borant. *Labora sicut bonus miles*. Justus etiam in hoc mundo vigilat: quia viri justi sunt beati illi servi, quos adveniens Dominus, vigilantes invenit:
Luc.12. 37. *Beati servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes*. Justus tandem in hoc mundo peregrinantur: quia in eo Justi per vias rectas ita incedunt, ut tandem aliquando ad patriam cælestem pervenire valeant:
Sap. 10. 10. *Justum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei*.

O quàm dulcis est requies post laborem, quàm suavis somnus post diuturnas vigilias; & quàm jucundus, post longam peregrinationem, adventus ad patriam! Sed ò quàm dulcis etiam, quàm suavis, quàm jucunda est mors hominibus justis! *Dulcis* quidem: quia requies est post laborem. *Suavis*: quia somnus est post diuturnas vigilias. *Jucunda*: quia post longam peregrinationem, est transitus & accessus ad cælestem patriam. Unde si de puella à Christo hodie excitata dicatur, quòd *non est mortua, sed dormit*; de justo etiam fato functo dici potest: *Non est mortuus*, sed quiescit: *Non est mortuus*, sed dormit: *Non est mortuus*, sed ad cælestem patriam transiit. Hæc omnia patebunt, cùm probaverimus, quòd justorum mors est quies, somnus, & transitus. Est: 1. *Quies* secura: 2. *Somnus* suavis: 3. *Transitus* felicissimus.

1. PARS *Mors justorum, est requies secura.*

JUstorum mors in conspectu Dei est pretiosa: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus* Pretiosa quidem est, inquit S. Benardus: quia *requies est post multos labores, estque laborum finis*.

Sicut Christus, qui justorum est facilè primus, labores plurimos ab i[illegible]ntia usque ad mortem perpessus est: [illegible] & omnes justi nati videntur ad laborem. Toto enim vitæ tempore labores multos obeunt, ac multa patiuntur, eaque gravia; *Tum* à Deo, qui variis eos probat tribulationibus; *Tum* à dæmone, qui vehementibus illos tentationibus concutit; *Tum* à mundo, qui ærumnis, detractionibus, ludibriis, & nonnumquam diris eos vexat suppliciis; *Tum* à seipsis: quia jejuniis, vigiliis, ciliciis, aliisque mortificationibus carnem suam affligere solent. Quare cùm ad illos venit mors, jucunda potiùs videtur, quàm amara: estque illis pretiosa: quia est requies à laboribus, quos tuto vitæ suæ tempore perpessi sunt: *Justorum mors pretiosa; quoniam quidem sit ibi quies à labore*. D. Bern. ser. 41. ex par. vis.

Licèt impii in hoc mundo deliciis sæculi affluere quærant; in mediis tamen, quibus fruuntur, voluptatibus, gravia multa nonnumquam patiuntur, non solùm à stimulante intùs conscientia; verùm & à Deo, qui eos percutit, ut sanet; quique eos affligi permittit, ut ad mundi contemptum, & ad sui amorem eos alliciat. Sed si ad Deum non verè convertantur, mors eorum non est requies à laboribus: quinimò est transitus à laboribus ad labores quia à levissimis hujus vitæ laboribus ad gravissima inferni supplicia migrant. At aliter de hominibus justis loquendum; eorum quidem vita deliciis & laboribus permixta est, quia in mediis laboribus, quos perferunt, internis multis fruuntur consolationibus; in morte verò non finiunt consolationes, & finiunt labores; non finiunt consolationes spirituales, & gaudia interna, quibus fruebantur; quin potiùs majoribus afficiuntur in Cælo, ubi torrente voluptatis potantur, *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Psal. 35. 12.
Sed finiunt labores, quibus affligebantur, quia mors eorum est requies secura, quæ laboribus eorum finem ponit: tuncque à laboribus requiescunt, cùm ex hoc mundo exeunt; tunc à laboribus, quibus gravabantur, quiescere incipiunt, & ab iis in æternum quiescent: *Amodò jam dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis*. Apoc. 14. 13.

Monet nos Sapiens, ut temperemus à lachrymis, cùm vir justus moritur. *Modicùm plora supra mortuum*. Cur in hominis Eccl. 22. 11.
justi morte uberes non sunt fundendæ lachrymæ? Quia mors est ei requies ab omnibus laboribus, quos in sæculo patiebatur, *quoniam requievit*, inquit Salomon. Cùm moritur pater iniquus & impius, filii æternùm flere deberent, quia pater eorum non requiescit; sed in tartari flammis cruciantur. Cùm moritur filius obscœnis & infandis addictus sceleribus, amaras & perpetuas lachrymas fundere deberent parentes, quia filius eorum non in pace quiescit; sed æterna inferni supplicia patitur. At cùm moriuntur patres, matres, filii, amici; & alii, qui pii & justi fuerunt coram Deo & hominibus; nequaquam, aut saltem modicùm flere oporeet, quia mors est eis requies à laboribus, quos in hoc mundo patiebantur, *Modicùm plora, quoniam requievit*.

Non semel demiratus sum modum agendi Thraciorum, qui in morte suorum gaudere soliti erant: flebant cùm nascebantur filii; & cùm moriebantur, non flebant; sed gau-

gaudebant plurimùm, tripudiabant, & vestibus lętitiam indicantibus induebantur. Cur hoc facerent hujusmodi populi, jam non examinabo; sed certo certius mihi videtur, quòd nos Christiani in nativitate infantium flere deberemus: quia docet nos fides, eos nasci filios iræ, & peccati originalis labe inquinatos; ac contra gaudere deberemus in morte justorum: quia cùm moriuntur, ab innumeris peccandi periculis, ab insidiis satanæ, à pugnis concupiscentiæ, ab amoris proprii veneno, à corporis pondere, & à laboribus multis liberantur; ac quiescere incipiunt quiete secura & constanti, quæ in æternum durabit. Mox enim ut mortui sunt, in Paradisum migrant, ubi perpetua fruuntur quiete: *Hæc requies mea*

Psal.131. 14. *in sæculum sæculi.*

De nonnullis viris Religiosis narrat Chrysostomus, quòd in eodem commorantes Cœnobio, toto se invicem corde diligerent; cùm tamen eorum aliquis diem claudebat extremum, fletus procul, procul lachrymæ, & undique gaudii plurima edebantur signa: *si nuntiatum fuerit, quòd unus ex iis mortuus est, multùm ubique lætitiæ, voluptatis multum.* Gaudebant hi: quia fratrem suum ab hujus vitæ miseriis & laboribus, ad securam & æternam requiem transiisse credebant. Hæc erat ratio lætitiæ, qua corda eorum affluebant: qua quidem ratione quisque allici deberet ad non fundendas tam uberes lachrymas in morte justorum; sive propinqui illi sint, sive amici. Sed & propter eandem rationem omnes justi venientem ad se mortem hilariter suscipere deberent.

Chrysost. hom. 59 ad pop.

Hanc ardenter expetivit, & hilariter suscepit sanctus Simeon, *vir justus & timoratus.* Hic Salvatorem mundi manibus suis gestare meruit: cùm autem sanctus senex salutari Dei nostri vidit, seque morti jam proximum credidit, exultans, & ineffabili circumfusus lætitia clamavit: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace.* Cur appropinquante morte gaudet & exultat Sanctus Simeon? Gaudet, inquit S. Cyprianus, ut doceat nos, mortem a justis non timendam, sed potiùs optandam: quia viris justis mors est pax vera, & requies tranquilla; *Probans, scilicet, tunc esse servis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem.* Gaudete ergo justi, cùm ad vos venit mors; eamcum gaudio accipitè: quia hæc est requies à laboribus vestris.

Luc. 2. 29.

S. Cypr. l. de Sin. con.

Mortem non timebat sanctus Ambrosius: *Non timemus mortem*, inquit. Cur morte non times, ò Præsul sanctissime?

S. Ambr. lib. de Jacob.

La/elve Domin.

Nonne times duram hanc animæ è corpore separationem, quæ in morte fit? Non equidem. Nonne times separari a propinquis & amicis? Nequaquam. Nonne times dolores plurimos, quibus in morte circumdari & obrui solent homines? Nec mortem timet Mediolanensis Antistes, nec omnia quæ in morte accidere solent; quia mortem justorum scit esse requiem securam ab omnibus laboribus, qui omnes in morte finiunt; *Non timemus mortem, quoniam requies est corporis.* O viri justi, ne mortem timeatis; quin potiùs gaudete, & exultate cùm ad vos venerit; eamque concupiscenti animo desiderate, quia requies est a laboribus vestris. Sed mors justis *est etiam somnus suavissimus.*

2. PARS.

Mors justorum est somnus suavis.

Hominum quamtumvis impiorum, mors, somno videtur aliquo modo similis; in hoc, scilicet, quòd sicut in somno, ita & in morte, sensus illorum ligantur, nec aliquem sensationis actum habent, Sed justorum mors, non solùm somno est similis; quin & verus, ac suavissimus somnus est; *Sanctorum mors, somnus est.* Et ideo de justis morientibus ait Sapiens, quod *visi sunt oculis insipientium mori.* Justi enim ab insipientibus videntur mori; non autem a sapientibus; quia insipientes, eos mori judicant; sapientes verò, eos non mori, sed suavi somno corripi, & obdormire censent; *Amici Dei mori videntur oculis insipientium sed oculis sapientium judicantur potiùs obdormire.*

Chrysol. ser. 96. Sap. 3.

S. Ber. ser. 2. in festo Apost.

Vates ille Regius, qui septies in die laudem Deo dicebat, aliquando gaudens Deo cecinit: *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem: non moriar.* Quare, & quo sensu; se non moriturum ait Propheta? Nonne æterno Dei decreto *statutum est omnibus hominibus semel mori*? Nonne omnes penitus homines moriuntur, sive Reges illi sint, sive Prophetæ? Cur ergo Rex ille simul & Propheta, se non moriturum dicit, *Non moriar*? Respondet sapientissimè S. Basilius, non moriturum Davidem; quia mors servorum Dei, non mors vera est *Cùm dicit: non moriar, ostendit mortem non esse mortem.* Quid ergo mors justorum, si non sit mors? Hæc est somnus suavissimus. Unde idem Propheta de seipso ait; *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* Non e dicit, *moriar*; sed, *dormiam*; quia justorum mors, non mors illa est terribilis, quæ impios dirissimè torquet; sed

Psal. 117. 17.

Psal. 4. 9.

 est

est potiùs somnus suavissimus hominum, in Domino dormientium.

Justorum mortem, non tam mortem, quàm somnum esse facilè judicabit, qui Isaiæ prohetias legerit: hic etenim justos Isa. 26. 19. functos alloquens, ait: *Expergiscimini, & laudate qui habitatis in cinere*. Eos non esse mortuos, sed dormire suppponit Propheta: quia à somno non excitantur mortui, sed dormientes. Quod ingeniosè adnotavit divus Hieronymus, aiens, Isaiam non dixisse justis ut resurgerent; sed ut evigilarent: quia mors eorum, non mors, sed suavissimus est somnus: *Quia* Hieron. in c.8. Isa. *mors eorum somnus est, nequaquam resurgere, sed expergisci, & evigilare dicuntur*.

Ut ostendatur, justorum mortem, non tam mortem, quàm dulcem somnum esse, habemus divinum Christi testimonium, quod omni alio majus est. Videte, quomodo loquatur de Lazaro, & de filia Principis Synagogæ. Lazarus à quatuor diebus obierat, in sepulchro jacebat, & jam fœtebat; Christus autem eum solummodò dormire ait: & ad sepulchrum ejus se confert, non tam ut eum à mortuis suscitet, quàm ut eam a somno excitet: *Lazarus amicus noster dormit; sed vado* Joan. 11. *ut à somno excitem eum*. De filia etiam Principis Synagogæ Christus ait: *Non est mortua* Luc. 8. *puella, sed dormit*. Qui sunt hujusmodi mortui, qui mortui non sunt; sed dormiunt? Hi sunt amici Dei, & viri justi; quorum mors, non tam mors, quam dulcis somnus est: *Sanctorum mors somnus refrigerii est*.

S. Bern. serm. de S. Malach. Mors impiis dura & acerba est: appropinquante enim morte, torquentur a rodente intus conscientiæ verme, & cruciantur a gravibus cogitationibus, quibus eorum jactatur animus; *Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi*. Qualis tunc dolor Sap. 4. 20. impii; cùm innumera cogitant peccata, quibus suam inquinaverunt animam; Qualis animi amaritudo; cùm Deum adversùs eos iratum, Paradisum ipsis clausum, & inferni os apertum vident, ut eos devoret? Sed quid tunc non patiuntur, sive dæmone eos tentante, sive à morbo eos torquente? Certè ob dira, quæ tunc perferunt impii, mors eorum, non somnus suavissimus, sed gravissimum est supplicium. At contrà, mors justis non infertur ut supplicium; sed à Deo iis datur, ut somnus suavissimus: *Cùm dederit dilectis suis som-* Ps. 126. 2. *num*. Et revera, multa sunt, quæ tranquillam, suavem & placidam efficiunt justorum mortem: debita enim Sacramentorum preceptio, Beatissimæ Virginis patrocinium, Angelorum protectio, bonæ cosciéntiæ quies, internæ Spiritus sancti consolationes, cælestis beatitudinis spes, & gratiæ multæ quas à Deo recipiunt, mortis dolores leniunt; ac faciunt justis mortem esse quasi somnum, eosque *absque ulla sensu molestia, ut suavi somno correptos extingui*. Diodor. Sicul. l. 2.

Ecce quomodo mors justis est somnus. Sed in alio etiam sensu dici potest, quòd mors justis sit somnus: quia, scilicet, sicut ii qui domiunt oculos claudere solent; quos aperiunt, cùm a somno excitautur; ita & justi in morte oculos corporis claudunt; sed mox mentis eorum oculi aperiuntur, ut cælestia intueantur, & admirentur: *Felices oculi*, inquit S. Cyprianus, *qui terrenis clauduntur, ut cælestia videant*. Quod & ipse Psalmista testatur, di- Ps. 126. 3. cens; *Cùm dederit dilectis suis somnum; ecce hæreditas Domini*. Quasi dicat: mox ut justi somno mortis obdormierunt, spiritus eorum evigilat, ut Dei hæreditatem, & cælestia bona contemplentur.

O felicem mortem! ò suavem somnum! Ecquis hoc somno dormire non ambiat? Quis morte justorum mori non concupiscat? Multi quidem mori vellent ut justi; sed pauci vivere volunt ut justi. Nullus ferè est, qui non dicat: ò utinam moriar ut hic & ille, quorum mors est sancta & pretiosa in conspectu Domini! Sed pauci vivere satagunt ut ii, quorum mors est in conspectu Dei pretiosa.

O N. N. certò sciatis, eos non mori morte justorum, qui vivunt vita impiorum; non in Domino moriuntur, qui in Domino non vixerunt, non in osculo Domini obeunt sicut Moyses; qui impiè vixere ut Pharao; quare omne onus peccati procul pellite; iniquitatis sarcinam deponite; à viis vestris pessimis declinate, ad Deum toto corde convertimini, virutem sedulò sectemini; ac vivite ut justi moriamini; eritque vobis mors somnus dulcis; *ac etiam felicissimus ad gloriam transitus*.

Mors justorum, est transitus ad gloriam. 3. P. R S.

IN Cruce passus, in Cruce mortuus est Christus; ejusque mortem dirissimam fuisse constat: ea tamen, transitus voca- Matth. 14. tur; *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut* 20. Joan. 13. 1. *transeat ex hoc mundo ad Patrem*. Mors quidem Christi fuit transitus ad Patrem; sed & cujusque hominis justi mors, dici potest transitus ad æternum Patrem, & ad gloria sempiternam. Unde hanc statuit dif-

differentiam D. Augustinus impiorum inter & justorum mortem; quod impii morientes, ad dæmonem, salutis suæ hostem migrent, ut ab eo ad tartara trahantur; justi verò ad æternum Patrem transeant, ut ab eo cælestibus præmiis ditentur: *Transeunt illi ad hostem, transeunt isti ad Patrem*. Verum utique, justos nonnunquam gravissimos in morte perpeti dolores: eorum tamen mors, ut ait D. Hieronymus, non propriè mors vocanda; sed potiùs felicissimus quidam à terra ad Cælum, & a creaturis ad Creatorem transitus: *Hæc non est mors: sed migratio, & domicilii mutatio à deterioribus ad meliora, à terra ad cælum, ab hominibus ad Angelos, & ad ipsum Dominum Angelorum*.

Epist. ad viduam jun. Tom. 1.

Mortem suam transitum nuncupabat Job, vir inter justos famosus: *Cunctis diebus*, inquit, *quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea*. Aliqui vertunt, *donec veniat transitus meus*. Et rectè quidem: quia, ut advertit S. Augustinus, non solùm Jobi, sed & omnium penitus justorum mors, *pretiosa* dicitur: quia est transitus ex hoc mundo ad Cælum; & ab illa mortali vita ad æternam est migratio: *Mors piorum bona dicitur: quia finis est ad mala temporalia, & transitus ad vitam æternam*. Gaudete, o viri justi; & gaudium vestrum sit plenum: gaudete in mediis etiam tribulationibus: quia brevi ad vos veniet mors, quæ erit vobis *transitus ad vitam æternam*.

Job. 14. 14

Aug. lib. de vera innocen. c. 148.

De futura sua morte loquens Propheta, ait, quòd transibit: *Transibo*. Non dicit, *moriar*; sed, *transibo*: quia mors ejus, non tam mors, quam *transitus* fuit. Sed quo transivit Propheta? *Transibo*, ait, *in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei*. Quasi dicat: vitæ meæ peregrinatione completa, transibo ad Regnum cæleste, ad Cælum empyreum, quod est Tabernaculum Beatorum, & domus Dei. Ad hoc regnum transiit Propheta moriens, & ad hoc transeunt omnes justi: quia eorum mors, non tam mors est, quam transitus ad gloriam sempiternam. Unde dies mortis eorum, dici solet dies emigrationis, id est, dies transitus: quia hæc est dies, in qua ad Deum & Paradisum transeunt.

Ps. 41. 5.

Justorum & impiorum mortem, *transitum* vocat Christus Dominus: de utrisque enim ait, quod *ibunt*; seu, quod *transibunt*, sed eorum transitus erit dissimillimus: quia justi *ibunt* & transibunt in vitam æternam; impii verò in ignem æternum. Audite, quomodò de impiorum transitu loquatur Christus, *Ibunt hi*, inquit, *in supplicium æternum*. Hi peccatores, qui tot prava desideria in cordibus suis efformarunt; hi impii, qui tot blasphemiis, tot detractionibus, totque obscœnis, scurrillibus, & execrandis sermonibus ora sua inquinarunt; hi obdurati, qui in via peccatorum steterunt, nec à viis suis pessimis declinare, & ad Deum converti voluerunt: hi, inquam, in morte sua transibunt, morsque iis erit quidam transitus; sed quò ibunt, & transibunt? Transibunt hi ad tartara, æternùm cremandi: *ibunt hi in supplicium æternum*. O crudelem transitum! ò terribilem transmigrationem! ò quam durum hujusmodi hominibus à divitiis ad extremam egestatem, ab honoribus ad intolerabilem ignominiam, & ab hujus mundi deliciis ad incomprehensibilia inferni tormenta transire! ò quam terribile huic juveni, qui illicitis carnis voluptatibus totum se dedit, cùm à corpore anima ejus separabitur, ut ad æternos tartari rogos migret! o quales gemitus edet, quales fundet lacrymas hæc adolescentula, quæ delicatè nimis, & molliter vivere solita est, cùm ad infernum, a tartareis tortoribus æternùm crucianda, properabit! Transibit illa transibunt omnes peccatores, eritque iis mors *transitus*; sed transitus ad mundi centrum, & ad formidandam inferni fornacem, in qua in perpetuas æternitates morabuntur, & torquebuntur: *ibunt hi in supplicium æternum*. O quàm terribilis erit hic impiorum transitus! Sed alius erit justorum transitus: transibunt enim, eritque iis mors *transitus* ad æternam beatitudinem, in qua Deo fruentur, & in sempiternum beatificabuntur: *ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*.

Matt. 25. 46.

Ex ordinatione Regis Ægypti, pistorum magister, & Joseph in carcere detinebantur; è quo tandem ambo educti sunt; sorte tamen inæquali: nam pistorum magister à carcere ad patibulum ductus est; Joseph autem in tota Ægypto supremus à Rege factus est. Quid autem simile in hoc mundo video; in quo nos omnes velut in carcere sumus, à quo in morte educimur; & ideò dicebat Propheta: *Educ de custodia animam meam*. Sed alii ex hoc mundo educuntur, ut transeant ad supplicium; & alii, ut transeant ad regnum: impii ad æterna inferni supplicia migrant; justi verò ad cælestia Regna properant: *ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*. Gen. 40.

Ps. 141. 8.

O N.N. certi estote, quòd mors vestra erit transitus ad Cælum, vel ad infernum; in morte transibitis ad infernum, æternum cru-

ciandi, aut ad paradisum, æternum beandi. O quàm miseri, qui ad tartara migrant! O quàm felices, qui ad Cælum transeunt! Quare sic vivite, ut in morte ad Cælum transire mereamini? sic vivite, ut mors sit vobis requies secura, somnus suavis, & transitus ad vitam sempiternam. *Amen.*

DOMINICA VIGESIMA-QUARTA POST PENTECOSTEN.

DE JUDICIO EXTREMO.

Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & majestate. Matth. 24. 30.

Nil potentius, nil ad terrendos peccatores efficacius, quàm frequens extremi judicii cogitatio. Ipsæ imagines formidandum hoc judicium repræsentantes, impiis quibusque terrorem infligere solent; nec est aliquis ita obduratus, qui ad morum conversionem non alliciatur, si futura hæc judicia firmiter credat, ac seriò meditetur. Et ideò ad studiosam extremi judicii meditationem nos invitans sanctus Gregorius, ait: *Illum ergo diem, fratres charissimi, tota intentione cogitate.* Ideò etiam sanctus Basilius hortatur peccatores, ut extremum judicium, seu, extremi judicii cogitationem, in pædagogum assumant, à quo erudiantur, & ad rectè vivendum moveantur: *Quærite judicium, quod vobis pædagogus sit.*

D. Greg. hom. 1. in Ev.

S. Basil. in c. 3. Rom.

O egregium pædagogum, qui peccatores perfectissimè docet mali fugam, odium peccati pœnitentiæ amorem, & omnium virtutum affectum. Hunc hodie peccatoribus præceptorem dare statui: eos omnes ad Christi judicantis tribunal voco. Venite avari; venite impudici; venite raptores & adulteri: ad formidandum supremi Judicis thronum mente & spiritu properate omnes peccatores; ac mente revolvite, quàm miseri & infelices eritis, quando Christus vos judicaturus veniet cum potestate magna & majestate: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & majestate.* Quam deploranda futura sit in die judicii hominum peccatorum conditio, ista docebit concio, &c. *Ave.*

Nullus in hoc mundo reus ita miser, cui aliqua non subsit excusatio, qua mediante scelerum suorum gravitatem minuere conetur: *nullus* ita infelix, & derelictus, cui non aliquod insit auxilium, aut ab hominibus: *nullus* ita perditus, & desperatus, cui non aliqua semper spes salutis supersit. At in formidando extremi judicii die peccatores erunt rei, quibus nulla erit excusatio, nullum auxilium, nulla spes salutis: *nulla excusatio*, quæ apud Deum valeat: *nullum auxilium*, quod iis prosit: *nulla spes salutis*, quæ illos consoletur.

O quàm miser ille reus, cui nulla excusatio subest? Quàm derelictus ille, cui nullum auxilium adest! quàm infelix ille, cui nulla spes salutis superest?

Ecce quàm infelix futurus sit impiorum status, & quàm deploranda eorum conditio in die judicii. Ita enim erunt miseri; ut nulla iis faveat excusatio: ita erunt derelicti; ut nullum iis adsit auxilium: ita infelices erunt; ut nulla iis futura sit spes salutis. Peccatoribus in die judicii; 1. Nulla erit excusatio; 2. Nullum erit auxilium; 3. Nulla erit spes salutis.

Peccatoribus in die judicii nulla erit excusatio.

Hominibus naturale est, sua excusationibus oblevare crimina; nullumque tam manifestum & notorium perpetrant peccatum, ad quod coram hominibus excusandum, aliquam rationem non adhibeant; *Usitatum humani generis vitium est, & latendo peccatum committere, & commissum abscondere.* At in die judicii ita muti erunt peccatores; ut nullam rationem & excusationem valeant adducere; quia omnia nuda & aperta erunt oculis Christi judicantis, quem fallere, & vanis excusationibus decipere nequibunt. D. Greg. 22. Mor. c. 13.

Cùm in tota Ægypto dominaretur Joseph, perterriti sunt valdè fratres ejus, audientes eum, dicentem; *Ego sum Joseph.* Tanto tunc terrore concitati sunt, memores, se fratrem suum alienigenis vendidisse, ut perpetratum crimen excusare, imò nec unum verbum proferre possent: *Non poterant respondere fratres, nimio terrore perterriti.* Sed, heu! Quantò major in die judicii erit terror impiorum, stantium coram Christo Judice, quem toties multiplicatis enormibus & infandis sceleribus vendiderunt? Quantò majori formidine concutientur impii, cùm, peccatis suis onusti, stabunt ante Christum Gen. 45. 3. Ibid.

stum tonantem, & fulminantem: *Intonuit de cœlo Dominus?* Tunc quidem ita attoniti erunt, & perterriti, ut præ timore non solùm peccata excusare; sed nec unicum verbum proferre queant: *Stabunt ante oculos Dei, nihil habentes dicere?*

Psal. 17. 4. | Tert. l. de a.c. 6.

Et reverà, quid dicere, & quam excusationem adducere potuerunt peccatores in die judicii: *Quid tunc dicemus? Quo colore excusationis utemur?* Sua tunc excusare non valebunt scelera, dicendo, se non potuisse Dei legem servare, quia Deus impossibilia non jubet; & utait D. Chrysostomus, (Qualis excusatio hæc erit, jugum nos placidum non voluisse sufferre; onus non potuisse portare quod Christus vocavit leve, & ad quod portandum nos invitat, dicens. *Tollite jugum meum super vos. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.*

Chrysost. ep. 6. ad Theod. Tom. 5. | Matt. 11.

Non poterunt etiam impii naturæ infirmitate, aut corporis debilitate, culpas obtegere, multi enim homines, etiam infirmiores, & debiliores, quidquid difficile & durum in via salutis occurrit, perfectè servarunt.

Sed sua fortè peccata tunc excusare conabuntur peccatores, dicendo, se negotiis multis, & variis occupationibus fuisse implicatos? Sed, ò vanam, & ridiculam excusationem? Nonne salutis negotium aliis omnibus negotiis erat præferendum? Nonne etiam illis dixerat Christus, nihil prodesse homini, quòd omnia mundi negotia peragat ac totum mundum lucretur: si hæc in propriæ salutis detrimentum fiant: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Matt. 16

Quam ergo, in die judicii, excusationem adducent peccatores? Forsitan se à quoquam seductos causabuntur? At, inquit Chrysostomus, inutilis, & nulla hæc erit excusatio, quia *non potuit Adam uxoris illecebras excusare, dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa me seduxit. Nec rursum uxorem serpentis culpa defendit.*

Chrys. Lib.

Non etiam tunc impiis patrocinabitur ignorantia: nec dicere poterunt, aut saltem non iis proderit, si dicant: *Ignorans feci.* Hæc enim ratio non valebit, quia in omnem terram exivit sonus Prædicatorum; ubique illuxit lux Fidei; & poterat quisque, si voluisset, ea discere, quæ ad salutem sunt necessaria.

Loquere ergo peccator, dic, quam tunc adhibebis excusationem? Fortè dices, tibi defuisse gratiam, vel, nimis urgentes extitisse tentationes, quibus ad peccatum allectus fuisti? At auxilia ad salutem sufficientia nulli Deus denegat; nec permittit aliquem supra vires tentari, *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* Quare tunc nulla peccatoribus excusatio suberit, sed velut muti in conspectu Dei hærebunt: *In die agnitionis non habebunt allocutionem.*

1. Cor. 1. | Sap. 5.

Concipire non valet Petrus Damiani; quam in die judicii excusationem adducere poterunt peccatores; *Quid, inquit, faciemus sub tanti Judicis majestate? Quid excusationis ostendere poterimus? Qua nos defensionis arte purgabimus?* O avare, quam adduces excusationem, cùm à te petet Christus, cur opes iniquè acquisieris, & cur aliena non restitueris? Fortè paupertatem, & familiæ necessitatem in causa fuisse dices? Christus opponet Zachæum, qui aliena restituit in quadruplum Franciscum, & alios plurimos; qui non solùm alienum non rapuerunt, verùm propria pauperibus distribuerunt. Quo colore excusationis uteris, qui inimicis parcere noluisti? Dices fortè, te de passione ad vindictam trahentem triumphare nullatenus potuisse? Sed Christus proponet tibi Stephanum: ecce, inquiet, hominem, qui non solùm inimicis pepercit; verùm & genibus provolutus, me pro occisoribus exoravit. Quid respondebis tu, qui jejunii preceptum toties violasti, cùm a te requiret Christus, cur non jejunaveris? Imaginaris fortasse, quòd illum decipere poteris, dicendo te corporis infirmitate, & stomachi debilitate laborasse? Sed Index ille, qui omnia novit, opponet tibi Baptistam, & innumeros alios, qui, licèt te deboliores essent, & infirmiores, non solùm ordinatis ab Ecclesia, verùm & multis aliis jejuniis carnem suam afflixerunt. Sed quid dicent superbi, cùm videbunt Henricum, Ludovicum, Eduardum, & alios quamplures sanctos Imperatores & Reges, qui in hoc mundo regnantes, altissima humilitate floruerunt? Quid dicent mulieres adulteræ, quæ matrimonii fidem violarunt, cùm videbunt Susannam, quæ vitam, & famam perdere maluit, quam coniugale maculare thorum? Quid tandem dicere poterunt omnes peccatores, cùm iis proponentur Sancti ejusdem status, eiusdem conditionis, eiusdem sexus & ætatis, qui piè vixerunt, & fideliter Deo servierunt. Quam tunc excusationem adducent. Nullam procul dubio excusationem adducere poterunt: quia tanto pudore suf-

P. Dam. Ep. 17.

suffundentur ob peccata perpetrata, & manifestata, ut nec unum verbum proferre valeant: *Omnis iniquitas oppilabit os suum*.

O peccator, cùm monet te prudens Confessarius; cùm te ad expianda, & abigenda scelera hortatur; ei obtemperare renuis, dicens, non possum, nondum tempus advenit, vires deficiunt, negotiis implicor! His & aliis similibus excusationibus eum decipere, & ad absolutionem tibi dandam inclinare satagis. At in die judicii nulla excusatione scelera tua obtegere poteris: quia supremo Judici Christo omnia patent, tuaque tunc crimina cunctis manifestabunt. Sed si in die judicii peccatoribus nulla erit excusatio; *nullum etiam iis erit auxilium*.

II. PARS. *Peccatoribus in die judicii nullum erit auxilium*.

NUllus in hoc mundo ita miser; ita destitutus nemo, ut omni careat auxilio, quia ipsa miseria pro miseris clamat, eisque patronos, & auxiliatores acquirit. At, ò miseri peccatores, *quid facietis in die visitationis? Ad cujus confugietis auxilium?* (Isa.10. 3.) Quis in die judicii frater, quis amicus vobis auxiliabitur? Nullus quidem. Ut enim ait Chrisostomus: *Nos hinc illuc migrantes adjuvare poterit nemo, non frater redimet fratrem, non amicus amicum, non parentes filios, non filii parentes*. (Chrysol. hom. 22. ad pop.)

Refert Josephus, quòd quando Core, Datan, & Abiron vivi à terra devorati sunt, vicini, amici, domestici, cognati, proximi, & quotquot tam portentoso spectaculo aderant, nullum eis auxilium præstitere; quin contrà omnimodè obliviscentes amicitiæ, propinquitatis, familiaritatis, & sanguinis fœdus, ultionem factam, sermonibus, & manuum plausibus approbarunt. Idem accidet in ultimo judicio, in quo coram vicinis, amicis, & propinquis peccatores examinabuntur, confundentur, & ad inferni supplicia condemnabuntur, nec ullum eis auxilium aliquis afferet, imò de eorum miseria & infelicite gaudebunt omnes adstantes: *Lætabitur justus, cùm viderit vindictam*. (Joseph. l.4.c.36.) (Ps.57.11.)

O quàm durum tunc erit peccatoribus, quòd eis auxiliares manus non præbeant amici, & propinqui! Hoc sanè eis durissimum erit. Sed si tunc peccatores ab amicis, fratribus, & propinquis auxilium non percipiant, nonne aliunde subsidium sperare poterunt? Si ab hominibus derelinquantur, Angeli fortè iis subvenient Angeli, qui ad hominum peccatorum custodiam fuere delegati, tunc iis forsitan suppetias afferent? Nequaquam, quia Custodes Angeli, qui nunc peccatores studiosè monent, protegunt, & à dæmonum incursibus tuentur, eos tunc derelinquent, dicentes: *Curavimus Babylonem, & non est sanata derelinquamus eam*. (Jere.51.)

Tunc sanè peccatoribus non præsto erunt Angeli. Sed quid dicemus de Sanctis, in Cælo jam regnantibus? Hi sunt sacri montes, ad quos mentem, & oculos levabat Propheta, ut ab iis auxilium emendicaret. *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi*. Hi sunt benefici hominum patroni, & pii pro iis apud Deum deprecatores, qui iis favere non desinunt, quamdiù in hoc mundo remanent, quare fortè, & iis propitii erunt in die judicii? Nequaquam. Verum quidem, quòd quamdiù in hoc mundo vivunt peccatores, Sancti pro iis Deum sollicitè orant in Cælo: *Pro hac orabit ad te omnis Sanctus, in tempore opportuno*. Antequam moriantur peccatores, tempus est opportunum, in quo Sancti pro iis apud Deum studiosè intercedunt, at in die judicii ad Deum non accedent Sancti, ut pro iis Deum invocent, & ut iis quomodocumque auxilientur: *Verum tamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt*. Tunc Sancti ita divinæ voluntati erunt conformes; ut pater, & amicus, qui Sancti erunt, filiis, fratribus, & amicis suis reprobis nullo modo compatiantur. *Tanta rectitudine constringentur, ut nulla in reprobos compassione moveantur*. (Ps.120.1.) (Ps.31.6.) (S. Greg. hom. 12. in Luc.)

O quàm miseri, & infelices erunt peccatores in die judicii, in quo ab Angelis, & hominibus, à propinquis, amicis, & ab ipsis Sanctis nullum auxilium percipient! Sed, quod majus, & gravius est, nec tunc ipsis propitia erit ipsa Angelorum, & hominum Regina. Norunt omnes, eam esse Matrem misericordiæ, afflictorum consolatricem, & peccatorum advocatam, quæ pro iis apud Deum intercedere non desinit: at in die judicii, eorum non miserebitur, nec aliquod iis præbebit auxilium. Hæc est Luna Mystica, quæ peccatoribus in hoc mundo viventibus lucet, eosque suis influxibus fovet, at in formidando judicii die, hæc *Luna non dabit lumen suum*. Tunc pecatoribus non favebit Maria, nullum iis tunc præstabit auxilium, quin contrà Filium suum ad vindictam de iis sumendam exci- (Matt.24. 29.)

Ier. 18. 20. citabit, dicens. *Recordare quòd steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.* Recordare, quòd quamdiù in sæculo vixerunt, eorum apud te officiosissima fui Advocata, sed quia favores, quos à te iis impetravi, contempserunt, nec à peccatis suis discedere voluerunt, apprehende nunc arma & scutum, educ è vagina gladium tuum
Ibid. utraque parte acutum, & percute infesissimos illos nominis tui hostes, *Deduc eos in manus gladii.*

O infelix peccator si auxilium non sis accepturus à Dei Genitrice, & à Sanctis; quis ergo tibi tunc patrocinabitur? *Quis te in judicio defendet?* Num te tunc defendet generis splendor? Num principatus gloria? Num famulorum caterva? Num verborum facundia, aut divitiarum copia? *Tunc*, inquit sanctus Hieronymus, *nec divitiæ, nec nobilitas generis, nec potentia dignitatum aliquem defendere poterunt.* A quo ergo tunc auxilium percipies, o peccator? *Quis te defendet?* Solus superesse videtur Christus, à quo auxilium sperare possis; sed nec ipse Christus tibi tunc propitius erit; quin contrà *ad judicium veniet, ignorans misericordiam.*

Chrys. hom. 5. in 1. ad Cor.

S. Hier. l. 2. in c. 2. Is.

Pet. Dam. Ep. 57.

Quamdiù in hoc mundo vivit peccator, ei Christus misericordiæ suæ thesauros aperit, ei se misericordem exhibet, eique in omnibus necessitatibus præsto est, *sed ad judicium veniet, ignorans misericordiam.* Tunc clausa erunt misericordiæ ejus viscera, tunc erit *Deus ultionum*, qui vindictam sumet de inimicis suis. Ac non solum per seipsum vindictam sumet de inimicis, verùm & adversùs eos armabit omnem creaturam, *Accipiet armaturam zelus illius; & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*: Tunc cæli malignos emittent influxus, tunc obscurabuntur astra, tunc ignis in conspectu Dei exardescet, terra formidando concutietur motu, & omnes creaturæ in peccatores insurgent. Ecce quàm miser & infelix in die judicii futurus sit peccator, qui tunc omni carebit auxilio; *ac etiam omni spe salutis.*

Sap. 5. 18.

III. PARS *Peccatoribus in die judicii nulla erit spes salutis.*

DUm in hoc mundo morantur peccatores; vana quadam spe innixi, sperant, seu, præsumunt, se Beatitudinem æternam obtenturos, etiamsi à peccatis non resipiscant. Clamant Concionatores, mortis horam esse incertam, Dei judicia esse terribilia, intolerabilia esse inferni supplicia, Deum non irrideri, nullamque iis superesse salutis spem, si in statu mortalis peccati moriantur, hi tamen usque ad mortem salvari semper malè sperant, seu præsumunt, sed immediatè post mortem agnoscent, vanam & ridiculam fuisse suam hanc spem, quæ bonis operibus non innitebatur, tuncque de salute penitùs desperabunt, nec illis ultrà aliqua salutis spes remanebit, *Mortuo homine impio nulla erit ultrà spes.* Prov. 11. 7.

Quamdiù in hoc mundo remanent impii, de salute sua desperare non debent, quia dum vivunt, aperta est iis Paradisi janua, Deus eos ad intrandum invitat, iisque manum & auxilia sua præbet; sed si in hoc mundo pœnitentiam non egerint; si oblata auxilia respuerint, & in peccatis perseveraverint; mox ut mortui erunt, claudetur iis cæli janua. Clamabunt, ô Domine, *aperi nobis*; sed iis dicetur sicut fatuis virginibus, *nescio vos*, clausa jam est janua, nec ultrà vobis aliqua spes est salutis, In illam requiem ingredi summoperè desiderabunt, optabunt intrare in civitatem sanctam Jerusalem; ad illam summo affectu anhelabunt; sed tandem desiderium eorum peribit, quia iis claudetur paradisi janua, nec illis aliqua salutis spes remanebit, *Spes impiorum peribit.* Prov. 10.

Tunc sanè spes peccatorum peribit; nec illis aliqua salutis spes remanebit, quia si ab aliquo salutem tunc sperare possent impii, maximè à Christo, qui in hunc mundum *venit salvare quod perierat*, & à quo est omnis salus. *Non est in alio aliqua salus.* Sed tunc nulla à Christo iis erit spes salutis; quin contrà, iis tunc acriter exprobabit beneficia, quæ iis contulit, eosque paradisi gloria indignos declarabit. Tunc iratus Christus, sic impiis exprobrabit. *Ego te de limo terræ manibus meis feci; ego terreuis artubus spiritum infundi; ego te ad imaginem & similitudinem nostram facere dignatus sum; ego te inter paradisi delicias collocavi, & tu, vitalia mandata contemnens, deceptorem sequi, quàm Dominum, maluisti. Sed antiqua postea motus misericordia, cùm expulsus de paradiso, vinculis mortis tenereris, virginalem uterum sine dispendio virginitatis in pariendo, introivi; in præsepio positus, & pannis involutus jacui; infantiæ contumelias, humanosque dolores, quibus tibi similis fierem, ad hoc, scilicet, ut te mihi similem facerem, pertuli; irridentium palmas & sputa suscepi; acetum cum felle bibi; flagellis cæsus, vepribus coronatus, affixus cruci, perfossus vulnere, ut tu eripereris*

Matt. 18. Act. 4.

Aug. ser. 67. de temp.

ris mortis, animam in tormentis dimisi. En clavorum vestigia, quibus affixus pependi. En perfossum vulneribus latus. Suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem; suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres: jacui in sepulchro, ut tu regnares in cælo. Cur quod pro te pertuli, perdidisti? Cur, ingrate, redemptionis tuæ munera renuisti? Cùm essem impassibilis, pro te pati dignatus sum; sed tu despexisti in homine Deum, in infirmo salutem, in via reditum, in judice veniam, in morte vitam, in suppliciis medicinam. Et quia post omnia mala tua ad medicamenta pœnitentiæ confugere noluisti, ab auditu malo non mereberis liberari. Ab auditu quidem malo non liberabuntur peccatores, quia malam & terribilem tunc audient à Christo Judice proferri sententiam, qua tolletur ab iis omnis salutis spes, & æternis tartari suppliciis adjudicabuntur. Postquam peccatoribus ingratitudinem, & peccata eorum exprobraverit Christus, audient illum dicentem, *Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Quanta tunc peccatorum desperatio; quantus stridor dentium, ut subdit D. Augustinus, cùm viderint peccatores, se ab omni salutis spe exclusos, & ad æterna supplicia damnatos. *Quis tunc erit stridor dentium, cùm Sanctorum multitudine ad dexteram Regis, & ad gloriam segregata, peccati populus in profunda tartari sine ulla miserationis, ac veniæ spe demersus, excludi se à Beatorum luce, & ad æterna supplicia damnati viderint?* Aug. ib. Tunc peccator videbit, & irascetur; tunc dentibus suis fremet, & tabescet; tunc de propria salute desperans, carnem brachii sui vorabit, ac in seipsum maledicta proferet.

O N. formidandum extremi judicii diem mentis tuæ oculis frequenter objice. Cogita, quòd tibi tunc nulla erit excusatio, nullum auxilium, nullaque salutis æternæ spes. Hæc frequenter recogita, & seriò perpende. Hæc cogita, & ut terribilia hæc Dei judicia declinare valeas, pœnitentiam age, ab omnibus inquinamentis conscientiam tuam lava; & ut loquitur Augustinus, *Portum pœnitentiæ, devictis peccatorum fluctibus, Christo juvante, festinemus intrare.* Ibid.

Non dicat quis intra se, juvenis sum, uxorem duxi, negotiis multis sum implicatus, intra aliquod tempus me totum pœnitentiæ, & piis aliis operibus consecrabo. Non hæc, & his similia in cordibus nostris cogitemus; sed promptè ad pœnitentiæ remedia advolemus. (Convertamur ad meliora, dum in nostra potestate sunt remedia, Extinguamus mortem, moriendo peccatis; vitam vitæ meritis acquiramus, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor & imperium cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. *Amen.*)

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

B

C.

P

Q

R

S

T

V

Z

FINIS.